PAVLI ZACCHIÆ ROMANI,

TOTIVS STATVS ECCLESIASTICI
PROTO-MEDICI GENERALIS,

QVÆSTIONVM MEDICO-LEGALIVM

Tomus Tertius,

QVO CONTINENTVR

CONSILIA ET RESPONSA LXXXV.

Ad Materias Medico-legales pertinentia;

NEC NON

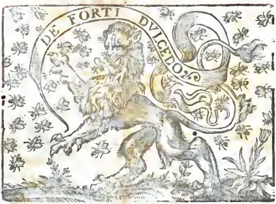
DECISIONES S. ROTÆ ROMANÆ,

AD PRÆDICTAS MATERIAS SPECTANTES,

à Cl. D. LANFRANCO ZACCHIA Collectæ.

OPVS OMNIBVS MEDICINÆ ET IVRIS VTRIVSQVE PERITIS, necnon Tribunalium (Ecclesiastici, Ciuilis) Assessoribus maximè necessarium.

CVI PRÆTER CONSILIORVM ET DECISIONVM ELENCHOS, ACCESSIT
Index Rerum Notabilium accuratissimus.

LVGDVNI,
Apud CLAVDIVM LANGLOYS, & Soc.

M. DC. LXXIII.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.

ELENCHVS
TOMI TERTII
CONTINENS RESPONSA SEV Consilia Octoginta quinque, ad materias Medico-legales pertinentia.

Necnon Decisionum Sacræ Rotæ Romanæ, ad easdem materias spectantium, Centuriam.

CONSILIORUM

Argumenta.

Index Consiliorum.

LI. Ex

Index Consiliorum.

INDEX DECISIONVM S. ROTÆ ROMANÆ.

Iuxta ordinem Alphabeticum Causarum digestus.

Index Decisionum.

R

S

T

V

QVÆSTIO

QVÆSTIONVM MEDICO-LEGALIVM TOMVS TERTIVS,

EXHIBENS

Consilia & Responsa, cum annexis Sacræ Rotæ Romanæ Decisionibus, Ad Materias Medico - Legales pertinentia.

CONSILIVM PRIMVM.

ARGVMENTVM.

Agebatur coram Illustrissimis & Reuerendissimis DD. Rotæ Auditoribus de canonizatione Beati Laurentij Iustiniani, ad cuius sanctitatem magis magisque probandam multa proponebantur opera miraculosa, eius meritis & inuocatione successa: circa quorum tamen nonnulla dubitari contingit, an verè miraculosa dici deberent, necne? Et nos ad instantias Religiosorum, qui huiusmodi canonizationem promouebant, super nonnullis pro veritate scripsimus. Inter hæc autem offerebatur primò puer quinquennis nomine Laurentius Maphæus, qui sæuissima Epilepsia, & Hydrocephalo per plures menses molestatus, Beato Laurentio Iustiniano per parentes suppliciter commendatus, illicò à voto emisso, meliùs habuit, & breuissimo Tridui spatio integram sanitatem est consecutus.

SVMMARIVM.

1 *Epilepsia est morbus Pueris familiaris.*
2 *Epilepsia quid sit.*
3 *Hydrocephalus quid.*
4 *Hydrocepali duo præcipua genera.*
5 *Morbi à flatu excitati citò dissoluuntur.*
6 *Epilepsia à flatibus secundùm Hippocratem.*
7 *Hydrocephali aquosi quatuor species.*
8 *Hydrocephali interni non curantur, quod de tertia specie verificatur.*
9 *Motus ab interioribus ad exteriora bonus, contra vero malus. Declara vt num 15.*
10 *Sanationes, quæ ob aliquam crisim præcedentem referri possunt ad opus naturæ, non iudicandæ miraculosæ quantum est ex hoc.*
11 *Epilepsia quàm grauis morbus.*
13 *Symptomata nullam requirunt per se curationem.*
14 *Pueri ob nimiam frigiditatem, & humiditatem Cerebri Epilepsia tentantur.*
15 *Morbi sanari non possunt, nisi eorum causa tollantur.*
16 *Epilepsia in pueris sanatur ob Ætatis mutationem.*

DVorum morbo laborabat puer hic de quo agitur, Epilepsia nempe, & Hydrocephalo, licet vterque ad vnam tantum originariam causam referri possit, aut potuerit facili negotio alter alterius esse causa, cum facillime ab hydrocephalo potuerit habere dependentiã Epilepsia vel vice versa Hydrocephalus ab Epilepsia, vel à materia ipsam excitante, quomodocumque tandem tamen sese res habuerit, casus erat humana arte, aut naturæ ope omninò irreparabilis, quod vt probetur & consequenter constet, puerum ex mero miraculo fuisse sanatum, vtriusque morbi natura non tam in abstracto & in vniuersali, quam in concreto, & in hoc particulari subiecto venit examinanda.

2 Ante tamen existentiam vtriusque morbi remanere oportet clarissimè probatam, quod ex Testium depositionibus ad hoc examinatorum pleuissimè habetur, nam de Epilepsia nullum intercedere potest dubium; satis enim aperte illam delineant prædicti Testes quibus facilis cognitu, vt quibusvis aliis personis esse solet, existebat, cum sit morbus puerulis familiarissimus, teste Hippocr. *in lib. de morb. sacr.* cæteri que Medicinæ Doctoribus, nam idcirco puerilis vocatur, & cum babeat signa patentissima, nempe casum subitaneum, raptum extra mentem, membrorum contorsiones, spumam ab ore prodeuntem, & alia, quæ vel ipsis mulierculis sunt notissima, quæ omnia ex vniuersali conuulsione eueniunt, cum Epilepsia nihil aliud quam vniuersalis corporis conuulsio, vt docent Medici omnes. Gal. *l. 3 de loc. aff. c. 7.* Auic. *p 3 tr. 4. cap. 8.* Mercurial. *lib. 1. de morb. Puer. cap 3 & lib. 1 Pract cap. 17.*

De Hydrocephalo quoque ex eorundem testium depositionibus patet, nam Decimus Octauus *super 61, in summ. n.* per hæc verba deponit, *se gli gonfiò la testa comme vn pallone*, & Trigesimus primus super eodem *in summ. n. eod. Essendogli gonfiata la Testa*, &c. At vero Hydrocephalus nihil aliud est, quam Tumor totius capitis qualè patiebatur hic puer Mercur. *l. 1 de morb. puer. c. 2* Marc Aurel Seuerin (vir non vulgaris aut sellulariæ, sed reconditæ prorsus doctrinæ, vt suis litterariis laboribus Reipublicæ Medicinæ manifestum facit,) in recondito suo opere, *de recond. absc. nat. lib 4 c. 5.* qui morbus etiam, vt superior, est ipsis infantibus, ac pueris familiaris. Mercurial. *ibid.* M. Aurel Seuer *loc. cit.* in tantum, vt aliquando ipsis capita ad monstrosam vsque magnitudinem augescant quemadmodum videre est apud Hieronym Montuum *in Pragmat. de infan. febr. in pa.* & apud eundem Montuum adducentem ibidem. 3

At verò cùm Hydrocephali duo præcipua genera assignentur iuxta materiæ, ea qua generantur diuersitatem periculo maximè differentia, existente vno omninò lethali altero vero periculo vacante, quorum ille Aquosus dicitur quod ab aquoso humore originem ducat, hic autem ventosus, quod ex ventositate gignatur, determinare necesse est, cuiusnam generis hic de quo agimus, extiterit. Ac certum quidem est illum nõ fuisse ventosum, quia morbi à flatu excitati cito, ac facilè dissoluuntur, Auerroës *l. 4. Collig. pag. 41* Quod maxime locum habet in pueris, qui aut morbis ex ventositate nullo modo tentantur aut certe facilimè, ac citissimè ab ipsis hi morbi superantur, cùm non solum flatus in ipsis generati tenues admodum sint & propterea facilè dissipabiles, vt firmat etiam Mercurial. *loc. sup. cit* sed etiam ob vegetum calorem non sunt perdurabiles Quibus addendum, quod hæc species Hydrocephali ventosi rarissimè obseruatur, ob rationes, de quibus idem Merc. *ibid* imò, vt docet Dan. Senn *de infant. cur. par.* nunquam datur huiusmodi tumor simpliciter ventosus, cùm solus flatus per se sine aquæ admistione non videatur posse similem tumorem excitare; ac etiamsi daretur huiusmodi tumor ventosus sine aqua, celeri cum facilitate curaretur, vt practicantes omnes vnanimiter aduotarunt. 4 5

Vnde non valet obiectio quæ fieri posset ex Hippocr auctoritate *in l. de flatib.* probando quòd hic Hydrocephal. esset

à flatibus ex eo, quod simul cum Epilepsia erat productus, cùm ex ea Hippocr. auctoritate pateat, Epilepsiam à flatibus generari vnde colligi potest, vtrumque morbum ab vna, eademque causa ac materia originem duxisse, & sic nulla admiratio detinere nos debet si tam citò hic morbus fuerit sanatus. Sed hæc obiectio nihil officit, quia si verum fuisset, hunc Hydrocephalum fuisse ventosum consequens etiam Hydrocephalus sed cum etiamsi cessante Epilepsiæ insultu permaneret Hydroceph. signum erat manifestissimum, quod materia Hydroceph non esset ita resolubilis, vt materia Epilepsiæ, licet à ratione absonum non esset, quod ab eodem ipso aquoso humore producente Hydrocephalum, eleuarentur flatus Epilepsiam excitantes, & sic saluari posset Hipp. auctoritas superius adducta.

Cum ergo constet iam Hydrocephalum, quo affligebatur puer hic, fuisse aquosum, adhuc restat videndum, cuius spe-
7 ciei fuerit; cum huius ipsius aquosi Hydrocephali quatuor assignentur species, iuxta locorum differentiam, in quibus aqua morbum faciens colligi solet; multum enim & ad periculi magnitudinem, & ad sanationis difficultatem facit loci conditio, in quo morbum faciens materia reperitur. Prima igitur species est ea in qua materia colligitur inter capitis cutem, & Pericranium, membranam nempe cranium conuestientem. Secunda in qua colligitur inter Cranium, & meninges, mébranas scilicet cerebrum cooperientes, Duræ ac piæ matris nomine insignitas. Quarta, in qua colligitur in Meninges, & Cerebrum. Postrema vero hæc species, quia citissimè iugulat, sæuissima symptomata excitando, nullā curationem admittit, neque ideirco vlla traditur ab Auctoribus eam curandi regula. Hoc Hydroceph non laborasse Puerum hunc satis liquet, ex temporis diuturnitate, qua morbo afflictus est, neque enim per octo menses sed ne per tot idem quidem dies absque dubio vitam protrahere potuisset verum; fuisse hunc Hydroceph. tertiæ speciei, eius scilicet, in qua humor aquosus inter Cranium, & Meninges continetur, ex sequentibus probatur. Et primò, quia in morbi principio nulla signa eius morbi apparuerunt, nisi Epilepsia, quæ ab ea materia excitabatur, caput tamen nequaquam tumefactum est, nisi adaucta mirum in modū materia, quod nonnisi post octo menses contigit, atque in hoc Hydrocephalo ita euenire docent Auctores, quod à principio nulla, aut satis modica capitis tumefactio appareat, sed procedente tempore, & adaucto intra cranium humore, & ad externas partes regurgitante, tunc ab extra tumor apparere incipit, vt in casu nostro factum est, quemadmodum testantur verba illa Decimi octaui Testis *in sum. n. ... ibi, questo malo gli continuò circa otto mesi, & poi se gli gonfiò la Testa come vn pallone* vbi per illas particulas *Et poi*, denotare voluit successiuum aduentum huius morbi ad extra qui antea solummodo in internis partibus vigebat.

Demonstratur secundò, quòd hic Hydrocephalus fuerit internus & tertiæ speciei ex Medicorum prognostico, qui vt deponunt Testes vnanimiter iudicarunt, morbum hunc esse omnino incurabilem, sed ad interitum terminaturum; quod prog-
8 nosticum nonnisi de hac tertia specie verificatur, quæ interna est: nam aliæ duæ quæ externæ sunt, curantur aliquando etiam cum facilitate, hæc verò absolute ab omnibus pro incurabili pronunciatur Gal. *in Introd. c.* 18. Paul. *sua Med. l.* 6. *c.* 1. Auic. 1. 3. *fe.* 3. *c.* 10 Leonell. *de morb. puer c.* 14. Paræus *l.* 1. *sua Chirurg. c.* . Omnibon. Ferrar. *de arte meden. infant lib* 3. *cap.* 12. Hucber. *de Diæt. puer. c. proprio* Mercurial. *l.* 1. *de morb. puer. c.* 4. Mercurius *in lib. cui titulus* la commare, *lib.* 3. *c.* 54. Forest *l.* 3. *obseruat.* 5. *in schol.* & *lib* 8. *obseru.* 27. *in schol.* & *alij omnes*. Inter quorum dicta ponderanda præcipuæ ad hanc rem veniunt Pauli verba, qui de eius morbi euentu sic pronunciat. His igitur inquit, (nempe qui habent aquam intra Cranium) seu desperatæ salutis, non est manus admouenda, & Auicenna; Io cura huiusmodi non est ingenium: & Paræus, Ex tumore intus sub Cranio contento neminem conualuisse vidi. Tandemque Omnibonus; Indicatio istius curationis superat humani ingenij vires, & potestatem hominis.

His tamen non obstantibus adhuc insurgere poterat difficultas, nempe, quod etiamsi tam periculosus sit hic Hydrocephalus, tamen in hoc casu ope naturæ sit sanatus, cum ipsa facti series hoc manifestissime patefaciat. Dicitur enim, quod post nonnullos menses Tumor ad extra apparuit, ergo supposito quòd Hydrocephalus hic internus fuerit eo quòd mate-
9 ria intra Cranium contineretur, iam apparentia Tumoris ab extra Naturæ virtutem ostendit demandantis materiam morbificam ab interioribus ad exteriora, & volentis exonerare interiores partes tanquam nobiliores, vt posset morbum superare; nam patet experientia & ab Hippocr. *lib.* 6 *Aphor.* 25. comprobatur motum humorum ab interioribus ad exteriora semper bonum esse, contra verò malum; fit enim, vt dixi, ab ipsa natura prædominante materiam morbificam; vnde cum pateat hoc fuisse opus naturæ; excluditur omnino miraculum, quia manifestum est, hunc puerum sanitatem recuperasse per Crisim, motum nempe naturæ propellentis materiam morbificam ab interioribus ad exteriora, ad locum quippe magis tutum, & minus ipsi Naturæ incommodum, vindicando se à periculo, quod illi ex ea materia intus perma- 10
nente instabat. Alias autem dictum est *lib.* 4 *har. Quæst. tit.* 1. *q.* 8. *n.* 13. quòd sanationes, quæ referri possunt ad opus Naturæ, vt maximè sunt eæ quæ cum Crisi fiunt, & præcipuè alicuius insignis euacuationis, non sunt existimandæ de facili miraculosæ, quamobrem neque hæc, quæ per crisim contigit miraculosa censenda est.

11
Ad hanc difficultatem respondendum, quod tam experientia quam Hippocratis auctoritas verificatur, vbi expulsio fiat à validitate Naturæ expellentis noxia, vel quando motus ille ab interioribus ad exteriora à Natura verè est, non a vi, & malitia morbi Naturam stimulantis & cogentis ad motum, vt quando fit à materiæ morbificæ multitudine, quæ ob sui copiam tota in interioribus contineri non potest, & ob id ad exteriora redundat, nam tunc neque experientia respondet, neque Hippocratis dictum veritatem habet. Nec desunt signa, ex quibus certo assequamur, quandonam motus à Natura fit, quando autem à morbo, seu à multitudine materiæ morbificæ: quando enim motus à Natura est, subsequitur morbi, & symptomatum ab eo emanantium alleuatio, ex qua ipsa natura veluti resurgens, aut illico, aut non multo post pristinum vigorem recuperat: quando motus ex vi morbi, aut ex materiæ multitudine oritur, & morbus inualescit, & symptomata adaugentur. Cùm ergo in casu nostro ex motu materiæ ad exteriora morbus non modo non sit alleuatus, sed imo symptomata ab ea emanantia adhuc perseuerauerint, certè motus hic non fuit ex validitate Naturæ materiam morbificam prædominantis, sed ex materiæ eiusdem copia, & malitia, & sic non fuit motus criticus, aut non fuit crisis bona, & ad salutem, sed mala, & ad perniciem ex vi morbi, qui indies inualescebat, & maiores vires acquirebat. Quod verò ita sese res habuerit, constat ex dictis Testium manifestissimè: nam decimus octauus super 61. *& poi* inquit, *se gli gonfio la Testa grandemente, che parena vn pallone, cadendo dallo stesso male*, cui dicto consonat depositio Testis 31. *super eodem*. Et in hoc casu habet locum Auicennæ dictum eo modo, quo à Mercuriali accipitur *lib.* 1. *de morb. puer cap.* 4 nempe, quod vbi materia sit ab internis ad externa propulsa, & res desperata sit, & ea de causa nullam consulit aggrediendam curationem; tametsi in rei veritate Auicenna contrarium omnino asserere videatur, quod scilicet, si ab externis communicetur ad interna, res sit desperata, & hoc magis consonum rationi est. Sed quomodocunque tandem Auicennæ dictum accipiatur, habet locum in casu nostro: etiam in hoc posteriori sensu, quia etiam, postquam materia ad externa fuerat propulsa, ad interna remeabat quod demonstratur ex eo, quia accessiones Epilepticas de nouo excitabat, quod certissimum signum erat aut materiam, vt dixi refluere ab externis ad interna, aut intra cranium adhuc contineri, sed ob sui multitudinem totam recipi non posse, & ad exteriora refluere, vt in vtroque casu militare debent absque vlla hæsitantia Auctorum omnium dicta de ineuitabili periculo & omnimoda sanationis repugnantia in via Naturæ huiusmodi Hydrocephali.

Secundum morbum, quo detinebatur hic puer, Epilepsiam 12
fuisse iam ex superioribus patet, qui morbus adeo grauis, & pernecabilis est, vt ideirco ab Hippocrate *libro sexto, de morb. vulg. section.* 6. *text.* 7 per Antonomasiam vocatus fuerit Morbus magnus, quemadmodum declarat Galen. *ibi in comm.* neque aliam ob causam, nisi ob eius magnitudinem, dictus est communiter *morbus sacer* teste Cæl. Aureliano *libro primo, Chron. capite quarto*, & à Cornel. Cels. *libro tertio, sua Med. capit.* 23, dictus est morbus maior, & ob maximam necendi vim vocatus etiam morbus sonticus, vt dixi aliàs *libro secundo, quæst. Medico-Leg. Tit* 3. *quæst.* 4 *num.* 25. ex Plinio *lib.* 36. *histor. Nat. cap* 10 existente igitur morbo hoc tam graui, adhuc grauior in hoc puero, & multo nocentior imo grauissimus, & hoc acutissimus factus fuerat, atque id quidem ob capitis magnam & insuperabilem intemperantiam, ob materiæ peccantis copiam, ob partis patientis debilitatem quibus accedebat accessionum molestia, vehementia, & frequentia, quæ omnia morbum alias contumacissimum, & bellem ac pernecabilem reddebant omnino & Naturæ; & artis ope incurabilem.

Nec quicquam de hac difficultate demit, si contendamus fuisse Epilepsiam hanc morbum ex se, & ab interno Hydrocephalo independentem; aut contra maluerimus fuisse dependentem ab eodem Hydrocephalo; vtcunque enim sese rem habuisse velimus, morbus erat curatu impossibilis; cùm, si Epilepsia ab Hydrocephalo dependebat, certum sit, non potuisse

potuisse curari nisi antea curaretur Hydrocephalus; at Hydrocephalus ex iam adductis erat omnino incurabilis: ergo & ipsa Epilepsia, cum esset symptoma ipsius Hydrocephali, erat incurabilis: symptomata enim curari ac tolli non pos-
13 sunt, nisi curato morbo, ex quo dependent, & idcirco symptomata nullam per se requirunt curationem, vt demonstrat Galen. *lib. 12. Method. med. cap. 1.* & tibi, & cum eo omnes Medici, vbi de symptomatibus agunt. At vero si Epilepsia erat morbus ex se, & independens ab Hydrocephalo, iam neque sic erat curabilis, primo ob sui naturalem contumaciam, quam peculiarites in casu nostro attestabantur magni, ac frequentes insultus, ac paroxysmi, cum prehenderent singulis binis hebdomadis, aut etiam frequentius, nempe in coniunctionibus & oppositionibus luminarium, eorumque quadraturis, quod morbum iam in habitu tactum ostendit, vt deponunt Testes, & singulariter 18. *super 62.* per hæc verba: *Comincio à cadere di mal caduco, & questo faceua ogni quattordici giorni & qualche volta ogni sette giorni*, & Trigesimus primus super eodem, *Detto male era solito venire ogni quattordici giorni & qualche volta ogni sette giorni.* Hujusmodi ergo morbum & cito, & facillime interficere maxime pueros testantur grauissimi Auctores. Paulus Æg *lib. 3. sua Med. cap. 13.* Rasis *lib. 1. Continens tract. 13. cap. 1.* Auic. 1. *3. tract. 5. cap. 8.*

Secundò, hæc Epilepsia erat incurabilis ob insignem dyscrasiam, seu intemperantiam cerebri frigidam, & humidam à natiuitate contractam, cum tam multa materiæ copia: cum
14 enim ob huiusmodi intemperiem pueri maxime Epilepsia tenentur. Galen. *in lib. 6. Epidem. comm. 6. tract. 5.* Auic. *vbi supra*, iam non solum hæc non remiserat, sed maiorem in modum vigebat, insuperque ab adscititia intemperie, & accidentali fouebatur, alias etenim nequaquam consueuerunt pueri tam copioso humore aqueo ex sua natura abundare cum magno calore sint præditi, qui facile excrementitios, & præcipue tenuiores humores absumere solet. Si ergo quando Epilepsia ab hac naturali intemperie dependet, ac sola est, nullo modo euincitur, sed tantum modo aliquando forte fortuna mutatione ætatis, quæ temperiem mutat, superatur, certe accidentali intemperie naturali adiuncta erat omni ex parte in via Naturæ incurabilis.

Tertiò, hæc Epilepsia erat ex sui natura incurabilis, quia erat confirmata, cum iam per octo menses, & vltra Ægrotantem molestasset, & haberet insultus, ac paroxysmos fortes, frequentes, & terribiles, neque vllis remediis minima saltem ex parte cessisset. Pars etiam patiens debilis erat, atque omni calore destituta, & è contra multa excrementitia materia grauata, & obsessa; quod si morbus hic est præ cæteris curatu difficilis in ipso morbi principio, & huiusmodi aggrauantibus conditionibus minimè associatus, certe, cum iam est confirmatus, & tot conditiones concurrunt, illum multo magis insuperabilem reddentes, Naturâ iam omnimode prostrata, ex omnium Auctorum consensu concludendum, quod neque ex Naturæ, neque ex Artis ope, & industria potuerit vllo modo sanari.

Ex quibus videtur satis abundanter probatum, hos morbos, & per se singulos, & multo magis simul iunctos in hoc Puero habuisse omnimodam sanationis repugnantiam tam ex parte Naturæ, quam ex parte ipsius Artis, quamobrem venit iam ad maiorem miraculi euidentiam probandam, ipse modus sanationis examinandus, cum hic fuerit omnino præter, ac supra Naturæ ipsius ordinem. In via enim Naturæ, non etiam si Artis præsidiis curari morbus debeat, quæ semper ipsam naturam æmulatur, curari non potest, nisi antea eius
15 causæ tollantur, quod persuasissimum Medicis est, nec ratione, nec auctoritate eget, vt probetur, nam patet totam morbi curationem in causæ ipsum morbum efficientis abolitione consistere, Galen. *lib. 2. ad. hor. 22.* & è contra causa manente manet & effectus, vt est notissimum. Causæ ergo morborum, quibus Puer hic detinebatur, erant, non naturalis solum, sed & accidentalis, etiam intemperies frigida, & humida ipsius capitis & Cerebri cum materiæ frigidæ & humidæ copia tumorem Hydrocephalicum excitante, relinquo Capitis debilitatem, & alias nonnullas ad morbi procreationem concurrentes. Non poterat ergo sanatio succedere vigentibus ac permanentibus adhuc prædictis singulis causis in via Naturæ. At permanentia causarum est manifesta, quia quoad intemperiem naturalem non est dubium, cum Puer hic esset quinquennis, ætatis nimirum in qua maxime ea intemperies viget; sunt enim huiusmodi ætates humidissimæ, & tanto humidiores quanto teneriores, & caput habent valde frigidum, & humidum, quæ omnia passim ratione, & auctoritate habentur, & maxime, cum, vt dixi, non nisi ob eam temperiem facile Epilepsia tenentur. Quoad intemperiem accidentalem, patet eam adhuc viguisse ex perseuerentia tam insignis tumoris dependentis à materia frigida, & humida; qui non solum minuebatur, sed indies augescebat, vt ex frequentia accessionum Epilepticarum probatur, ex quibus etiam apparet materiæ morbificæ vtrumque morbum excitantis permanentia. Intemperies porro naturalis tolli non poterat, nisi ætatis mutatione (licet neque hoc in nostro Puero per ætatis mutationem tam de facili successisset, cum ea esset nimis 16
excedens) hoc enim tempore Epilepsia solet in Pueris sanari ob ipsius ætatis conuersionem & mutationem temperiei naturalis, vt cum Hippocrate DD. omnes fatentur, præcipue Paulus, Aëtius, Rasis, Auic. & alii locis superius citatis. Vt igitur hæc causa tolleretur, expectandum erat temporis beneficium, non enim tolli poterat, nisi aliquorum annorum circuitu saltem biennii, non autem spatio paucorum dierum: de Naturæ ergo necessitate perseuerante causa in suo vigore, effectus sequi debebat ipsi causæ proportionatus, qui non alius expectari poterat, quam destructio, & extinctio naturalis caloris, & indiuidui interitus.

Cæteræ deinceps causæ quatenus fuissent aut Artis industria aut Naturæ ope amouibiles, aliquam de se omnino significationem dare debebant, Natura enim non poterat, cum iam prostrata, ac viribus esset destituta, eas breui trium dierum spatio superare; & casu quo superare potuisset, hoc non poterat succedere, nisi per insignem, ac patentem aliquam euacuationem, quia materiæ resolutio fieri absque dubio non poterat nisi à calore valido, ac vegeto, qui omnino aberat: & dato etiam quod potuisset materiam morbum facientem insensibiliter resoluere, quomodo fieri potuit hoc tam modico tempore laborante existente tam languido, ac debili, & ab ipsius materiæ copia penitus obruto: Addo quod ad huiusmodi resolutionem subsecuta de necessitate esset Tumoris detumefactio, & symptomatum alleuatio, quorum nihil successisse patet, sed contra nonnisi ab emisso voto illico Tumorem detumefactum, & symptomata remissa fuisse.

Verum neque Artis ministerio succedere potuit causarum eos morbos excitantium amotio, quia præterquam quod medicamenta omnia adhibita suo fine frustrabantur, apparet clarissime iis attribui non posse sanationem, cum executioni demandata fuerint iam multo ante tempore; quod si quicquam profuissent, morbus post eorum vsum non esset adauctus, sed remisisset; at contra post eorum vsum tumor vlterius processit, & morbi accidentia perseuerauerunt. Cum ergo causæ morbificæ adhuc vigerent non potuit morbus ex Naturæ aut Artis ope superari, vnde reliquum est, sanationem hanc fuisse mere miraculosam, quod & respectu modi, vt dixi, patet cum nihil in ipsa sanatione successerit, quod aut Naturæ vigori, aut Artis præsidiis attribui posset.

CONSILIVM II.

ARGVMENTVM.

Religiosa octuagenaria, nomine soror Antonia membrorum omnium stupore cum motus impotentia decem annorum spatio per repetitas vices conflictata, Beato Laurentio Iustiniano se commendat, & eiusdem Beati mensurâ corporis sibi applicatâ, illico integram consequitur sanitatem.

SVMMARIVM.

1 *Senes ex confirmatis, ac diuturnis morbis conualescere, contra Naturæ ordinem est.*
2 *Morbi curari possunt vel coctione, vel resolutione, vel discussione.*
3 *Senium, & Decrepitas, quæ ætas dicatur.*
4 *Vitia à iuuentute in senectutem prouenientia non sanantur, & multo minus quæ à senectute in Decrepitatem perueniunt.*
5 *Morbi à calidis humoribus procreati breues, à frigidis vero longi.*
6 *Senes frigidis morbis corripiuntur.*
7 *Decrepitis stupor membrorum familiaris.*
8 *Natura parum affecta reddit morbum magis incurabilem, si cum morbo conueniat, & debilis sit.*
9 *Senes conflictantur morbis neruosarum partium.*
10 *Increscentes morbi qui in senibus.*

Contra Naturæ ordinem vndequaque est, senes, & maxime Decrepitos ex diuturnis, & iam per plures annos confirmatis morbis, & præcipue si eorum ætati sint connaturales, reconualescere, cum alia ex parte indies experiamur, ex Naturæ præscripto fieri, vt potius semper

in deterius labantur, eoſque ad mortem vſque comites habeant, eorum calore iam debili exiſtente, & indies etiam magis magiſque declinante, & eſt circa hoc omnibus Medicis acceptiſſima, & comprobata Hippocratis ſententia *libro 2 Aphor. 39* dicentis, *ſenes iuvenibus ægrotant minus, at qui ipſis morbi diuturni contingunt, eos fere ad mortem comitari ſolent.* Vbi loci non abſolute dixit, eos ad mortem comitari ſolent, ſed addidit particulam illam, *fere*, quia quandocunque morbi à cauſa calida dependeant, quales eſſe poſſunt in antecedenti ætate procreati, hi quidem poſſunt in ſenectute ſanari, quia contraria ipſius ætatis ſupervenientis temperie ſanantur; ſed qui à frigidis, humidis, ac craſſis humoribus fiunt, & in ſenectute prehendunt, finiri per aliam ætatem non poſſunt, & ſic concomitantur homi-
2 nes vſque ad mortem, quare ſunt ea ſua natura omnino incurabiles, vt ex Galen. *comm. 5. in 6. de morb. vulgar. tex. 6*, proſequitur Mercurial. *in cit. Aphor. 39. lib. 2.* quam ſententiam confirmant Thadd. Florent. Holletius, & Heurnius *in comment. eundem Aphor.* Et ratio eſt apud omnes eadem, ex natura rei deſumpta, quia cum curari poſſint morbi vel coctione, vel reſolutione, vel diſcuſſione, calor, qui in ſenibus quotidie imminuitur, inſufficiens eſt ad eos vllo ex prædictis modis evincendos, quare remanent omnino incurabiles, Philotheus *cit. libro 2. Aphor. eodem.* Holletius, & Heurnius *ibidem.* Facto hoc fundamento, iam inde de neceſſitate ſequitur, Monialem hanc, de qua agitur, cum eſſet octuagenaria, vel paulo minor, morbo diuturniſſimo, ac ex ſui natura frigido & contumaci, ac nervorum genus occupante detenta, & qui iam inde à principio ſui inſultus nullis ceſſerat remediis non fuiſſe ope Naturæ ſanatam, nec potuiſſe ex eius virtute ſanari, ſed ſanatam fuiſſe ope, & virtute diuina; quod vt concludentiſſime probetur, examinandæ veniunt conditiones omnes concurrentes in hoc miraculoſo opere, quæ licet plures exiſtant, præcipuæ tamen ſunt Qualitas, & Natura ipſius morbi, ætas ægrotantis, eiuſdem morbi diuturnitas, & pertinacia, & repugnantia ſanationis: Quoad ætatem namque apertiſſime patet, Monialem hanc, cum primum à morbo affligi cœpit, iam præcipitatæ, ac decrepitæ pene ſenectutis fuiſſe, erat enim tunc paulo intra ſeptuageſimum annum, quæ ætas proprie ſenium, aut Decrepitas dicitur tam à Iuriſconſultis, quam
3 à Medicis, quorum omnium auctoritates congeſſi *libro 1. quæſt. Medico-Legalium Tit. 1. quæſt. 1. ſtem num 54. & ſeqq.* vbi etiam maturius, hoc eſt in 65. anno homines dici Decrepitos ex communi Medicorum ſententia, demonſtraui; quod maxime ad hunc effectum procedit, quia in pluribus calor hoc tempore eſt in vltimo ſuo decremento. At cum hæc Religioſa ex morbo curata eſt, agebat iam octuageſimum annum, de qua ætate nullus eſt qui dubitet, quod multo magis verificetur, calorem eſſe in vltima declinatione, & ea de cauſa hoc vlteriori probatione non eget. Cauſa igitur, ex qua reſultat repugnantia ſanationis diuturnorum morborum in ſenibus, multo magis militat in decrepitis;
4 nam ſi vitia ipſa, quæ à Iuventute in ſenectutem prouenjunt, nunquam ex toto ſanari poſſunt. Corn. Cel. *ſua Med. libro 2. capite 7.* certum eſt, quod vitia, quæ à ſenectute proueniunt in Decrepitatem in via Naturæ non erunt illo modo amouibilia, vnde incurata ea remanere ex neceſſitate Naturæ contingit.

De Diuturnitate porro huius morbi non poteſt dubitari, neque ea in probatione ad hoc egemus, niſi Teſtium depoſitione, ex qua apparet, illum per decem annos perdurasse, nam ægra, vt dictum eſt, erat quaſi ſeptuagenaria cum à morbo affligi cœpit, octuagenaria vero, aut paulo minor, cum à morbo fuit liberata; quæ omnia habentur ex ipſius quoque ſororis Antoniæ depoſitione *ſuper 61. in ſumm. num. 1. ibi. Io per lo ſpatio di diece anni, & piu ho patito,* &c. Et Teſtis ſexageſimus ſuper eodem ibidem. *Et detta infermita le duro piu anni, & circa à diece anni*; quibus etiam alii Teſtes concordant de morbi diuturnitate, ita vt nullum circa eius rei veritatem reliquum eſſe poſſit dubium.

Præterea qualitas morbi, nempe quod eſſet ea ſua natura frigidus hoc enim multum operatur ad demonſtrandam ſanationis repugnantiam; probatur ea ipſius morbi natura de qua infra probatur inſuper ex eius duratione, quia
5 ſicut morbi à calidis humoribus progeniti, non ſunt diuturni, ſic illi, qui à frigidis dependent humoribus, maxime diuturni ſunt, & nonniſi ab humoribus eius qualitatis fieri poſſunt, Galen. *in comm. lib. 2. Aph. v. 39. iam cit.* quod & pluribus confirmat Taddeus *ibidem.* Probatur etiam ex
6 ætate Patientis, quia ſenes morbis frigidis corripiuntur. vt patet experientia, & docet Galen ad Hippocr. mentem *in libell. cui tit. brevis denot.* &c. Et licet Auerr. *lib. 3. Collig. cap. 31.* contendat ſtuporem poſſe eſſe à cauſa calida, hoc præterquam quod poſſet habere locum in Iuvenibus tantum, & ætate conſiſtentibus, & hoc etiam de raro; vel ipſo Averroe teſtante, in omnibus tamen ſecundum plurimum, & in ſenibus ſemper falſiſſimum eſt: nam ipſe Galen. *lib. 2. de loc. aff. cap. 1.* non ſolum apertiſſime faſſus eſt, ſtuporem eſſe morbum frigidum, ſed addidit quoque, eſſe inſignem partium refrigeſationem, cui conſentiunt Avic. *3. 5. cap. 15.* Gordon. *lib. 2. Lilii cap. 17.* Valleſc. de Tar. *lib. 1. Philonis cap. 6.* Mercurial. *lib. 1. Pract. cap. 23.* & alii omnes

Sed quicquid ſit de Auctorum opinione circa illud dubium, An ſtupor eſſe poſſit à cauſa calida, certum eſt in noſtro caſu, eum fuiſſe à cauſa frigida, cum eſſet ſtupor quidam vniuerſalis, vel potius ſemiparalyſis quædam cum impotentia ad motum, vt ex ipſius ſororis Antoniæ depoſitione ſatis liquet, deponit enim per hæc verba. *Io per lo ſpatio di diece anni, & piu, ho patito vno aſſiderramento per tutta la vita.* qua voce, *aſſiderramento* (quæ dormitionem, ſiderationem, ſeu ſtuporem importat) declarat formam, & naturam morbi, quo detinebatur; in eo namque vel ex ſpirituum inopia, vel ex impedimento tranſitus eorum per neruos, occupantur affectæ partes dormitatione quadam, ac ſtupore, qualis fit cum diu ſuper aliquod membrum innitimur, vel vnum alteri ſuperponimus. Et licet ipſa ſoror Antonia deponat, quod curata à Medico fuerit tanquam ſciatica affecta (tametſi etiam ſciatica non minus quam hic idem morbus in hac Religioſa fuiſſet incurabilis) certe non ſciatica, ſed ſtupore, vt diximus laborabat; nam ſciatica partem determinatam ſemper detinet, ſtupor vero aliquando totum corpus detinere poteſt, vt in caſu noſtro. In ſciatica porro maior eſt dolor, quam ſideratio partis, in ſtupore contra; ſideratio enim membri eſt magis conſpicua, magiſque affligit, quam dolor, vt in caſu noſtro.

Præterea ſciatica neque ſenſum, neque motum primo, ac per ſe, & principaliter lædit, ſtupor contra aut alterutrum, aut vtrumque, vt in hac Religioſa; alias enim, cum mitior eſt, ſenſum tantum diminuit, aut obtundit; cum vero maior eſt effectus, & ſenſum lædit, & motum. Ac de- 7
nique ſciatica non eſt adeo familiaris ſenibus, ſtupor vero maxime familiaris, ita vt Averroes *lib. Collig. cap. 31.* dixerit, decrepitos ſemper ſtupore laborare, nec ſine ratione euidenti; nam quemadmodum ſenes omnes reliquos omnes, ac ſingulos ſenſus debiles, atque obtuſos ſortiuntur, ſic etiam ſenſum tactus habent obtuſum, ac debilem, hoc autem fit in ſtupore, aut ſaltem ſtupor affectus eſt ſenſus tactus debilitati proximus, ſed & Galen. *lib. 2. de Temperam. cap. 2.* ſtuporem inter morbos ſenibus maxime familiares connumerauit Quibus addendum, quod ſciatica eſt morbus articulorum, ſtupor autem eſt partium nervoſarum, quod nemo inficiatur, & patet ex functionibus, quas oblædit, nempe ſenſum, & motum, quorum vtrumque ad nervorum per- 8
tinet genus, quod in hoc caſu non oſcitanter prætereundum; quippe cum natura partis affectæ morbum reddat magis incurabilem, quando ſcilicet connenit temperantia cum intemperie faciente morbum; & quando debilis eſt, quorum etiam vtrumque militabat in noſtro caſu, quia cum morbus eſſet frigidus, obſidebat partes omnium frigidiſſimas; hoc eſt neruos, qui etiam ſunt in ſenibus in extremo debilitatis, vnde ea de cauſa hujuſmodi partes ſunt in iiſdem ſenibus morbis inſigniter obnoxiæ, quamobrem Apo-
pleaiam, Paralyſim, Tremorem, Convulſionem, & ſtupo- 9
rem ſæpiſſime incurrunt, teſte Galeno vbi ſupra, qui omnes ſunt morbi ad neruos pertinentes, & qui ob eandem partium debilitatem in ipſis non ſolum ſanabiles non ſunt, ſed procedente ætate ſemper deteriores, & inſanabiliores fiunt, atque idcirco increſcentes dicuntur, ex eo quod vires acquirunt eundo, increſcente indies eorum cauſa, vt proſequitur Io. Heurnius *lib. 2. Aphor. in commen. iam cit.* & notauit Rota *in Meleuitana Antianitatis, Dec. 1643. coram Verospio n. 8.* vnde prudenter Oribaſius *cit. lib. 2. Aphor. 45* dicebat, hujuſmodi morbos in ſenibus vocari Conviuas, qui cum ipſis commoriuntur.

Denique pertinacia morbi, & repugnantia ſanationis 10
probatur ex eo, quod remedia in morbi principio adhibita, atque illa quidem validiora, & quando morbus adhuc debilis erat, atque Ægra adhuc viribus conſtabat, nullo modo contulerant, vt ex teſtium depoſitione liquet, nam quinquageſimus octavus ſuper 61. in ſumm. num. 2. per hæc verba deponit, & eſt ipſamet infirma *Ne primi principii io fui medicata, & alcuna medicina non receivei beneficio alcuno* Sed hoc multo magis confirmat ipſa facti ſeries, cum morbus tranſactis iam decem annis non ſolum nihil diminutus eſſet, ſed adhuc in ſuo vigore perſiſteret, quo longo annorum

annorum spatio nulla deinceps medicamenta sunt adhibita, vt ipsamet soror Antonia fatetur ibi. *stando che non mi son seruita di medicine, senon nelli primi principij.* Cùm igitur Ægrotante iam in extrema decrepitate existente, morbo iam in habitu permanente, viribus iam languidis, & effœtis absque vllo Artis præsidio hæc sanatio tam prompte, ac celeriter contigerit ad solam Beati Laurentij inuocationem, & mensuræ eius corporis simplicem applicationem, certè eam nonnisi ex diuina virtute meritis serui Dei successam omnino esse credendum. Quod ego miraculum tanti fecerim, vt non in postremo miraculorum gradu reponendum existimem. Excedit enim naturæ potentiam, quantum ad id, in quo miraculum factum: nam alias potuisset quidē Deus in subiecto magis vegeto, & calore naturali adhuc non destituto per ipsummet calorem sua potentia operantem, aut acutum morbum illicò fugare, & tunc quidem miraculum esset in infimo gradu reponendum, sed in subiecto, in quo calor iam penè euanuerat, oportuit Deum absque caloris ope ægram ad sensuum vigorem restituere, quod penè est, mortuam ad vitam reuocare; Itaque iuxta doctrinam D. Thom. 1. *summ. quæst.* 105. *art.* 8 hoc erit potius in secundo ordine miraculorum reponendum.

CONSILIVM III.

ARGVMENTVM.

Monialis quædam, soror Lucia nuncupata, brachiorum Arthritide opprimebatur, quæ illi eorum, manuumque operam omnino impediebat, iamque per duos annos in eo morbo perseuerauerat incurata, tophosque in articulis contraxerat. Mox B. Laurentij Iustiniani deuotione allecta, ad ipsius altare accedens, ac se illi pro salute recuperanda humiliter commendans, inde recedens dicto citius motum, ac pristinum membrorum vigorem recuperat, ac sana deinceps viuit.

SVMMARIVM.

1 *Arthritis confirmata, & quæ Tophos contraxerit, est in via Naturæ omnino incurabilis.*

2 *Thophi in Arthritide generari demonstrant morbum incurabilem. & n. 4.*

3 *Senilis, aut decrepita ætas ex Articulorum morbis nunquam conualescit.*

5 *Articuli vbi Tophis occupantur, non possunt ad pristinum statum humana arte redire, sed diuina ope tantum.*

6 *Sanationes miraculosa debeat fieri in instanti, & esse perfecta.*

TAm conspicua est sanationis repugnantia vna ex parte in hac Religiosa respectu Naturæ, & Artis Ac tam patens alia ex parte ipsa sanatio, tamque extra omnem spem subsecuta, vt de miraculo dubitandi nullus remanere possit locus & quoad sanationis impossibilitatem respectu Naturæ & Artis in casu qui nobis offertur nulla præsumptio adesse potest quòd ipsa natura ex se, aut Artis præsidiis adiuta quicquam in hac sanatione sit machinata; cùm hæc enim Monialis laboraret Arthritide iam confirmata, & quæ Tophos contraxerat, notum est, eam laborasse morbo penitus incurabili. Obsidebat verò hæc Arthritis, vt ex depositione testium
1 liquet, vtrumque cubitum, vbi Tophos, vel callos, vel nodos, vt dicunt ex vetustate contraxerat, *in summ. num* 1. cum his autem iungebantur perpetui dolores, & eorundem brachiorum extenuatio, vt in similibus doloribus euenire, cum Auic. 22. 3. *tract.* 2. *c.* 5. testantur Authores quicunque de eo morbo verba facientes.

Ex quibus apertissimè constat, morbum hunc fuisse confirmatum, cum iam per duos annos ægram detinuisset, vt ipsamet Testis 16. super 61 deponit *in summ num.* 2. *& confirmat* 17. super eodem ibidem, & partes affectæ pro longitudine morbi essent extenuatæ, & Tophos seu callos contraxissent, vt euidentissime probatur per testes omnes ad hoc examinatos: nam ipsa soror Lucia ad 61. ibidem ita deponit. *Et Haueua le gomme condurezze nelli gomiti, cio è due gomme per gomito.* & 17. super eodem: *Haueua tutte due le braccia inarcate per le doglie con due gomme per gomito* Et 25. super eodem: *Haueua le braccia piene di gomme, si come io stessa le ho vedute.* Vocant autem omnes hi testes callos illos, seu Tophos, vel nodos Articulorum, *le gomme*, quia apparent in Articulis nodosis ex podagra factis tumores quidam velut gummata, quæ cum apparent, demonstrant iam
morbum esse omnino confirmatum, & insanabilem, & de quo 2
illud Ouidij iactatur sæpissime.

Soluere nodosam nescit Medicina Podagram. Morbo præsertim ex sua natura contumaci, & prorsus insanabili accedebat ætas senilis, imò decrepita: agebat enim tunc hæc Monialis, vt ex processu constat *in summ. num.* 1. annum
quintum supra sexagesimum, quæ Ætas eius conditionis est. 3
vt à morbis hisce afflicta nunquam ad sanitatem redeat Facit Hippocrat. cuius verba infra referam, & Galen. *lib.* 5. *de san. tuen. cap* 8. *& comm.* 2. *Aphor.* 40 à qua opinione nullus omnino Doctorum est qui dissentiat; Et ratio in promptu est à quotidiana experientia confirmata, quia cum hic morbus in senibus dependentiam habeat à materia frigida, & cruda, sicque profundata in parte ex natura sua frigida & omni calore destituta, nempe in Articulis, iam manifestum est, quod deficiente etiam calore in toto, & in dies debiliore euadente, vt in senio fit, in quo calor sensibiliter, & euidenter declinat nulla omnino sperari potest ex Naturæ ope morbi solutio, sed timendum potius in dies eius incrementum, & maior expectanda accessionum frequentia, augescente in dies tam materiali, quàm agente causa, ac vera pene morbum manifestissime fouente.

Quæ quemadmodum veritatem habent in simplici Arthri-
tide senes excruciente, sic multo patentiorem, & magis irre- 4
fragabilem habent veritatem, vbi Tophi seu calli in Articulis fuerint generati vt in casu nostro; tunc enim hos morbos omnino esse insanabiles notum vel rudiusculis Barbitonsoribus est, & ab Hippocr. *lib.* 2 *predict. aph.* 15. quasi per definitiuam quandam sententiam pronunciatum, esse humana arte incurabiles per hæc verba. *Quicunque aut senes sunt, aut circa Articulos callos Topha. cos concoctos habent; aut arum ose viuunt, ac siccam aluum habent, hi omnes sani fieri non possunt humana arte, quantum ego noui* in quibus verbis notandum Hippocratem diuisiuè loqui de senibus, & Thophos habentibus, itaque tanto magis sententia erit vera in his qui & senes sunt, atque insimul Tophos in Articulis habent, & huic sententiæ adstipulantur DD. omnes quorum omnium instar sit vnus Galen. *lib.* 10. *de comp. med. sec. loc. c.* 2. qui hæc quæ sequuntur, de ea re pronunciauit *Ex postquam fue in produxit, topho ne speraueris ad pristinam constitutionem exactè redire articulum posse.* Accedant etiam Celsi verba *lib.* 2. *sue med. cap* 7. *Articulis verò*, inquit, *qui sic dolent, vt super eos ex callo quadam tuberculo innata fiat nunquam liberantur, quæque eorum vitia vel in senectute ceperunt, vel ab adolescentia in senectutem peruenerunt, vt aliquando leniri possunt, sic nunquam ex toto finiantur.* quæ conditiones ab his Medicæ Artis Proceribus enarratæ cum maxime adessent in hac moniali, certè nullatenus hæsitandum est, sed omnino confitendum, eum morbum fuisse in illa omnino tam a Natura, quam ab Arte incurabilem

Nequicquam facit, quod Auctores omnes tam Græci, Latini, quam etiam Arabes, tam recentiores, inquam, quam vetustiores plura præscribant ad Tophos in Articulis dissoluendos, & præcipue Galen 10. *de comp. Med.* a. Alexand. Trall *lib.* 11. *cap.* 1. Paul. *lib* 3. *cap.* 78. Aet. *serm.* 12. *cap.* 43. Cels. *lib.* 5. *cap.* 18 Auic. 22. 3. *tract.* 2. *cap.* 10. Mercurial *lib.* 4. *Pract. cap.* 1. Mercator *lib.* 4. *de intern morb. cur. art* 18 & alij & quod multi profiteantur se huiusmodi Tophos sanare posse, vt cum effectu nonnulli sanati sunt: & habes peculiariter exemplum vnum aut alterum apud Schenck *obs.* [illegible] *de Arthritid.* quia præterquam quod notissimum est vt plurimum in nodosa Arthritide curanda, ne semper dicam Medicos suo fine frustrari, sane si quis curatus vnquam est, nonnisi multis adhibitis medicamentis, & diuturnissima patientia id obtinuit, vt dolores tolerabiliores etiam essent, & motus Articulorum essent aliquanto faciliores; at quod absque medicamentis, quòd tam subito, quod tam fœliciter in subiecto decrepito articuli iam Tophis impediti in suum pristinum statum, & vigorem redire vnquam potuerint, nemo vnquam factibile naturaliter concedet, & negatum id aperta fronte est ab ipso Galen. *loco supra cit. de comp. Med. s. l.* Imò hi ipsi, qui vtcunque curati sunt, ætate adhuc erant vegeta, & vires in illis conueniens robur obtinebant, & multis medicamentis, atque opera Chirurgica, aliisque Artis præsidiis alleuiati sunt qui-
dem, non tamen ex toto sanati, sed Decrepitum in instanti 5
ad sanitatem redire, Tophis dissolutis, & Articulis ad suam agilitatem de repente reuocatis, à sæculo non est auditum, & omnino miraculosum est.

Cum igitur satis constet de impotentia tam Naturæ, quàm Artis ad hunc morbum in hoc subiecto curandum, restat vt eius sanatio ad Dei potentiam referatur, per quam Beati Laurentij Iustiniani meritis ad eius inuocationem,

Natura repugnante, soror Lucia integram sanitatem recuperauit. De modo autem sanitatis non est quod aliquid dicamus; est enim per semetipsum adeò patens,& euidens,cum sanatio successerit subito & in instanti, & fuerit perfectissima vt nulla vlteriori probatione indigeat, Requiri autem ad miraculi euidentiam vt sanationes subito contingant,& sint perfectæ dixi alias *lib. 4. Quæst. Medico-Leg. Tit. 1. q. 8. num. 7.* Quod maxime habet locum, vbi alias humores non sint sua natura de facili resolubiles, aut causa morbum faciens non sit vllo modo, aut saltem nonnisi longo tempore amouibilis, vt erant Tophi in casu nostro, qui dato quod aliquo modo resolui, vt discuti potuissent, hoc erat impossibile, quod fieret in instanti vt est notissimum.

CONSILIVM IV.

ARGVMENTVM.

Dominicus Maphæus patria Veronensis febre laborabat & Tetano,fuerarque iis morbis ex improuiso correptus; perseuerauerat autem in ea afflictione per viginti dies, atque in extremo iam vitæ periculo versabatur,cum se B.Laurentio Iustiniano commendans,illico à febre,& à doloribus omnino liber euasit.

SVMMARIVM.

1 *Non omnia miracula transcendunt simpliciter Naturæ potentiam.*
2 *Triplex miraculorum gradus.*
3 *Miracula omnia habent aliquid quod admirationē excitat.*
4 *Miracula quomodo aliquando etiam ex Natura virtute contingere videantur.*
5 *Sanatio miraculosa in instanti fit; & absque vlla Naturæ operatione.*
6 *Miraculosæ sanationes circa morbos difficiles contingunt.*
7 *Miraculum est Opus arduum.*
8 *Tetanus conuulsionis species.*
9 *Tetanus morbus est grauis,& exitialis.*
10 *Tetanus à causis frigidis generatur.*
11 *Tetanus tertia,aut quinta,aut septima,aut decimaquarta occidit.*
12 *Conuulsio insanabilis, atque mortifera est cuius exolutio cita non est.*
13 *Conuulsio quibus modis naturaliter sanetur.*
14 *Febris conuulsionis remedio est.*
15 *Febris quas conditiones habere debeat,vt conuulsionē sedet*
16 *Conuulsio in febre contingens perniciosa.*

1 NOn omnia miracula transcendere Naturæ potentiam
simpliciter notissimum est, cùm aliqua excedant tantùm secundum quid,veluti illa sunt,quæ excedunt non quantum ad id, quod fit, sed quantum ad id,in quo fit, & quod
excedit quoad modum,& ordinem faciendi iuxta doctrinam
D.Thomæ *1. part. summ. quæst 105. art. vlt* & ea de causa
2 triplex assignatur miraculorum gradus ab eodem D. Thoma
ibid. Euenit ergo interdum, quod ea miracula, quæ Naturæ
vires transcendunt tantum quoad operandi modum,& in infimo miraculorum gradu à D. Thoma reponuntur, præ aliis
dubitationem excitent, nec tam manifestè pro miraculosis
operibus se prodant ex eo quod non videantur aliquando à
consueto Naturæ ipsius operandi modo recedere, cum tamen
miracula oporteat semper peculiare aliquid habere quod admirationem ex hoc excitet, quod recedat ab eo modo ope-
3 randi ipsius Naturæ, & supponat exclusionem causarum naturalium omnium, ac singularum, includatque supernaturalium operationem,ex qua admiratio excitatur, & cuius respectu miracula vocantur,vt latius dixi *lib. 4. Quæst. Medico-Leg. Tit. 1. quæst. 1.*
4 In nullo vero miraculorum genere maior insurgere consueuit difficultas, quam in eis quæ circa morborum sanationes contingunt, circa quas aliquando ex sola ipsius Naturæ virtute miracula videntur contingere,vt protritum apud Medicos est,licet hæc nunquam vere miracula existant, neque causam supernaturalem opificem,habeant,sed simpliciter, ac merè ab ipsa Naturæ potentia dependentiam habeant, & tamen hi ipsi effectus maiorem interdum nobis admirationem excitant,quā alia nonnulla quæ vere miraculosa sunt circa morborum sanationes contingentia, cuius rei non alia assignari potest causa, quàm quod illa vt de raro, & præter omnem expectationem contingentia ad Naturæ opus referri posse nequaquam videantur, hæc autem contra ad Naturæ operationem facile referantur,& tamen aliquid semper peculiare habent,quod efficientiam causæ supernaturalis his non obstantibus commonstrat. Præcipue verò modus sanationis à Naturæ lege omnino remotus illam manifestè miraculosam declarat,vt cum maximè sanatio in instanti succedit.Rota *in*
Relat. Canoniz. S.Andreæ Corsini *mirac. 2* & fit absque vlla 5
sensibili Naturæ operatione, licet aliquando non repugnet,
sanationem ex miraculo contingere,& tamen interuenire sensibilem Naturæ operationem obedientis ad Dei nutum,vt in illuminatione cæcitatis Tobiæ,de qua *c. 11.* dicitur, *& cœpit albugo ex oculis eius quasi membrana Oui egredi.* Sed hæc ipsa miracula non deficiunt à nonnullis aliis conditionibus requisitis in opere, quod miraculosum verè sit. Aliarum porro supernaturalium curationem exemplum esse potest febris valida, ac magna illico expulsa, nulla Crisi, nec in tempore, quo naturaliter succedere poterat succedente. Sanationes ergo omnes miraculosæ (vt ex iis,quæ in sacris litteris enarrantur euidenter apparet) has conditiones sortiuntur, vt subito in instanti, illico ad Dei & Christi Domini, eiusque seruorum nutum factæ sint, & nulli successerint Naturæ motus, quæ eam cooperantem commonstrarent,Natura enim semper sui motus aliquam significationem præbet, neque operatur in instanti.Rota *in relat. B. Magdalena de Pazzis. Mirac. 3. post mortem §. 4.*

His non absimilis est casus nobis oblatus, qui à miraculosa operis conditione nulla ex parte deficere videtur.Ma-
phæus enim hic laborabat morbo magno difficili, & exitia- 6
li. vt videbimus: miraculosæ autem curationes circa huiusmodi tantum morbos,non vero circa alios contingunt, qui nimirum vel molestissimi sint quod intolerabiles dolores, ac cruciatus cacitent; qui noxij, quod membrorum motum, & actionem maxime necessariorum impediant, vel qui tandem exitiales sint, quod homines manifesto, ac certissimo vitæ periculo exponant sed tamen omnes summa cum difficultate curabiles,aut omnino ex ope Naturæ,vel artis incurabiles existant,vt percurrebam alias *in lib. 4. Quæst. Medico Leg.*
q. 8. num. 4. & seq. Quia cum miraculum sit opus arduum,D. 7
Thom *vbi supra art. 7. ad 2.* non potest consistere circa leniores effectus,sed circa grauiores,& cum his semper adesse debet sanationis repugnantia aut simpliciter, aut saltem secundum quid tam ex parte Naturæ, quam etiam Artis. Sed cum hoc,quod morbus hic,quo Æger detinebatur habebat susupradictas omnes ac singulas conditiones; eius curatio contingit in instanti,vt ipsemet Maphæus deponit *supra 61. in summ. num. 2* successitque nullo secuto Naturæ motu, quod ex facto ipso euidenter colligitur.

Et quoad morbum.Maphæus laborabat ea spasmi vel con-
uulsionis specie quam Tetanum vocant Græci, Latini verò 8
generico nomine distentionem, Celsus autem Rigorem, qui
morbus & grauis. & difficilis, ac molestissimus, & exitialis
est,non solùm quia cum euidenti vitæ periculo inuadit, & 9
interdum Tertia, aut Quarta hominem iugulat. Hippocr. *de Intern. num 8. & lib. 3. de Morb. num. 13.* Cels. *lib. 4. cap. 3.* est enim morbus non modo acutus,vt Gal. *in l. de tornod. c. 13.* sed peracutus,vt idem Galen. *in lib. finit. Medic.* affirmat: verum etiam quia cùm terribilibus symptomatibus associatur, scilicet doloribus vehementibus,rigore hoc est membrorum rigiditate, eorumdemque immobilitate, vigiliis, & id genus aliis, quæ ab ipsomet Ægrotante sunt enarrata. & consimilia sunt iis, quæ ab Hippocrate, & Celso *locis supra citatis*, cæterisque Authoribus afferuntur *in suis practicis cap. de spasmo, vel Conuulsione.* Dicebat ergo Hippocrates Maxillas in hoc morbo rigere, quare non possunt languentes loqui,quod etiam in nostro Ægrotante factum est, qui neque loqui ob id poterat, vt habetur *in summ. num 1. ibid. Gridai forte due prima non poteua parlare.* Addit Hippocrates. quod infirmi se mouere non possunt, & hoc etiam in nostro casu manifestum fuit ibi, *Doue prima non poteua mouermi in modo alcuno, &c. commenciai à mouer le braccia, & le mani*, de qua etiam immobilitate deponit Trigesimus primus Testis *supra 61. in summ. num. 2. ibi.* Gli. *venne vn male grande, che le fece restare cosi vatiruto, che non si poteua muouere.* Dolere insuper eos valde Hippocrates ad-
debat. vt ex facto quoque in nostro Ægrotante euenisse pa- 10
tet. Ex quibus clarissimè elicitur, Maphæum hunc Tetano laborasse, quod etiam insinuatur ab ipsa causa Procathartica, quam ipse Maphæus enarrat, mora nempe in cœmeterio, loco,vt fit. frigido,& humido similes enim morbi à similibus causis, hoc est frigidis, procreantur. Galen. *in lib. de Tremor. Palpit. Conuuls. & Rigor cap. 6.* Ex qua stante iam aliqua corporis dispositione,contractis musculorum capitibus, & neruis ac prohibita per loci frigiditatem cutis perspiratione facillimè hic morbus est excitatus, à Capitis forte destillatione fotus,& adauctus.

Cùm ergo morbus hic tam molestus, ac exitialis proportionatis remediis non cesserit, certè ipsius pertinacia, &

materiæ

materiæ morbum excitantis Inobedientia arguebatur, itaque
minum videri non debet, Medicos in hoc casu de Ægri salute
omnino desperasse, cùm notam haberent Hippocratis sen-
tentiam *loc. cit. lib. 3. de Morb.* Quòd hic Morbus Tertia,
11 aut Quinta, aut Septima, aut Decima quarta occidat. Ne-
que fidendum erat in hoc Ægrotante iis, quæ addebat inibi
Hippocrates, hoc est, quod si Æger prædictos terminos
effugerit, sanus euadat; vnde videri poterat Æger hic iam
periculum euasisse; cùm prescriptos terminos superasset, quia
idem Hipocrates docens, quod si Æger assignatos terminos
effugiat, saluus sit, non aliud innuere voluit, nisi, si ter-
minos illos superauerit in melius procedendo; non enim de
necessitate in assignatis terminis pereunt sic affecti, sed etiam
extra illos, & illis quoque superatis, cum in peius, etiam
illis transactis, labuntur, vt nostro ægrotanti euenire debuit,
quia non solum transacta decima-quarta, sed iam vigesima
ineunte in deterius tendebat; Vnde Iure Medici futuram de
proximo mortem expectabant, vt elicitur ex dictis Testium
*in summ. num. 2. ibid. Volendo lui conqueste parole inferire
per quanto mi disse mia socera che credeua, ch'io fossi morto.*
Neque præter rationem timebant Medici, si enim (vt Dure-
tus *in Coac. Pranot. tract. 3. Conc. de morb. mul. partic. 31.*
12 dicebat) Conuulsio insanabilis atque mortifera est, cuius
exolutio cita non est, quanto magis insanabilis, & mortifera
iudicanda erat conuulsio cum tam malignis symptomatibus
ad vigesimam protracta? Et multo magis rationabilem hunc
Medicorum timorem faciebat exitialissimum symptoma in
hoc morbo apparens, nempe longa obmutescentia, de qua
Hippoc. *In Coac. Pranot sect. 2. n. 265* dicebat, *In conuulsione
obmutescere malum.*

Verum enimvero, si modum iam solutionis huius morbi
considerabimus, manifestissimè videbimus, illum fuisse su-
pernaturalem, ac duo potissimum concurrunt id attestantia,
nempe sanatio instantanea, & modus ipse non consuetus
sanationis, ac præter Naturæ ordinem totoque cœlo ab eo
differens, qui successit. Instantanea enim sanatio ex facto
clarissimè elucet, cessante instanti morbo, & omnibus mor-
borum consequentibus, nempe Obmutescentia, doloribus,
immobilitate, rigiditate, inappetentia, vigiliis, & febre,
& cæteris quibuscunque symptomatibus Ægrotum iam per-
niciose molestantibus, vt ex facti narratione in processu ap-
paret; quorum aliqua, licet non habeant dependentiam à
principali morbo, hoc est à Tetano, siue conuulsione, ita vt
etiam conuulsione recedente remanere potuissent, insimul ta-
men recesserunt, vt miraculi euidentia ex effectus perfectione
totali maiorem in modum elucesceret.

Sed & facili negotio probatur sanationis modum non na-
turali via processisse, sed supernaturali; quippe cùm Hip-
13 pocr. *in Coac. Pranot. loco citato, num. 270. & seqq.* tripliciter
sanari huiusmodi conuulsiones firmauerit, resolutione scili-
cet per acutam febrem facta, vrinæ crassioris, & aceruatim
erumpentis fluxu, & Alui motu. Addit & quartum, nempe
sudores paulatim oborientes, quorum nihil in nostro casu
successit, neque vlli prædictorum modorum successa sanatio
attribui potuit. De posterioribus enim non est dubium, cum
in processu nulla similis mentio habeatur ex Testium deposi-
tionibus, quæ tamen, cùm essent notatu maximè digna, non
siluissent, si aut omnia, aut eorum aliquod apparuisset, præ-
cipuè interrogati, vt fieri solet.

De febre tantummodo prima fronte non contemnendum
insurgere videtur dubium, cùm in casu nostro non solum
adfuerit febris; sed conuulsio cum febre prehenderit, & per
totum morbi progressum perseuerauerit. palam verò est, non
solum ex superiori Hippocratis sententia, sed ex mille aliis
eiusdem assertionibus, & ex ipsa experientia, febrem Con-
14 uulsioni remedio esse, & per eam resolui materiam omnem
conuulsionem excitantem; vnde cùm hic morbus habuerit
remedium consuetum, naturale, ac proprium ex ipsa febre,
non videtur eius sanatio modo aliquo miraculoso contigisse.

Cui dubitationi ex ipsiusmet Hippocratis dictis, & aucto-
15 ritate plenissime satisfit; cum enim de ea re verba facit, *Con-
uulsionem*, inquit, *sanat exorta febris acuta, quæ prius non
fuit*; at in casu nostro febris ab initio cum ipsa conuulsione
prehendit, vt ex facto patet, imò idem Hippocrat. *lib. cit.
Coac Pranot.* docens; non omnem febrem remedio esse Con-
uulsioni, declarat deinceps qualis esse debeat, vt proficua sit
dicens, *Febris Conuulsioni finem affert, quæ aut eodem die,
aut postridie aut perendie inciderit, sed si eam, quæ iaiuit,
horam excesserit, neque cessarit, praua est.* At in Ægrotante
hoc nostro febris semper perseuerauit ex quo prehendit,
vnde tantum abest, vt febris huic conuulsioni finem attule-
rit, vt potius praua, & exitialis extiterit iuxta illam Hippo-
crat. sententiam *in sæpe cit. lib. Coac. Pranot. sectione 2. n. 29.*
16 *Conuulsio in febre contingens perniciosa est*, & aliam ibidem,
*sectione eadem num. 30. Cum febre acuta Conuulsiones perni-
ciosa*, & aliam ad rem nostram magis facientem. *Conuulsio
febri superueniens omnino funesta, perrarò autem Pueralis;
qui vero septem annis prouectiores sunt, conuulsione non ten-
tatur in febre, sin autem, desperati.* Ergo cum febris hæc
esset praua, & Conuulsionem adiunctam haberet, morti cer-
tissimæ hominem adiudicare debuit, nisi supernaturale auxi-
lium præsto fuisset, naturali quocunque omnino deficiente.
Eius ergo sanatio miraculosa fuit, & meritis B. Laurentij
Iustiniani successit, ad cuius inuocationem in instanti, absque
vllo motu naturali, & morbus, & omnia consequentia mor-
borum euanuerunt.

CONSILIVM V.

ARGVMENTVM.

Blasius Carpentarius annum agens octavum supra quinquagesimum ex Sciæ dolore tam malè habuit, vt per se ambulare in posterum non potuerit, sed coactus sit fulcris gressus sustinere; ac iam nonnullis mensibus transactis recuperandæ salutis, vel artis, vel Naturæ præsidiis spem omnem abiecerat; cum ad Altare B. Laurentij Iustiniani claudicans, & fulcris adiutis se contulit, inibique genuflexus sese illi humillime commendauit, & momento temporis sanus factus est, ad idem Altare fulcris relictis, nulloque auxilio propriis pedibus domum se confert, & in posterum sanus viuit.

SVMMARIVM.

1 *Instantaneæ sanationes naturaliter non fiunt in morbis longis, sed tantum in Acutis.*
2 *Crisis est subitus motus in morbis, & mutatio ad salutem, vel ad mortem.*
3 *Sanationes instantaneæ, vt miraculosæ iudicentur, quas conditiones requirant.*
4 *Infirmi pereunt in instanti sine crisi, sed non saluantur in instanti absque crisi.*
5 *Crisis si interueniat in morbi sanatione, etiamsi in instanti succedat, sanatio à Natura censenda.*
6 *Crisis est Naturæ motus.*
7 *Sciatica inter Articulares omnes dolores molestior, & contumacior*
8 *Ex Sciatica Ægrotantes sæpissime claudi fiunt.*
9 *Vitium ab Ætate proueniens durante ea Ætate tolli non potest.*
10 *Sciatica Vere exacerbatur, aut de nouo prehendit.*
11. *Crises fiunt vbi calor est vegetus.*
12 *Crisis est naturæ certamen cum morbo.*

Licet in via quoque Naturæ quædam morborum sanationes 1
tam breui tempore succedant, vt in instanti factæ videan-
tur (licet naturaliter in stanti non fiant, vt voluit Rota *in re-
lat. Canoniz.* S. Hiacinthi, & S. Andreæ Corsini *mirac. 1. & 2.*
cum ibi allegatis) & ob id miraculosæ existimentur, certum ta-
men est non differenter in quibuscunque morbis, tam longis,
inquam, quàm Acutis sed in Acutis potissimum secundum na-
turæ ordinem tales subitaneas, ac celerrimas sanationes cōtin-
gere, ac tunc quidem non sine manifesta aliqua Crisi motum,
& virtutem ipsius Naturæ commonstrante: cum enim in acu-
tis morbis prædominentur semper, aut saltem secundum plu-
rimum calidi, & tenues etiam quandoque humores, & subita-
neæ sanationes non possint fieri nisi mediante aliqua Crisi, vt
videmus, quæ est subitus motus, & mutatio in morbo ad sani-
tatem, si bona sit, sin mala, ad mortem, Gal. *comm. 2. Aphor. 19.*
certum est huic tam repentinæ mutationi non esse de se aptam
materiam frigidam, ac crassam, ex qua morbi longi depen- 2
dent, vt tenuis, & calida est, ex qua dependent Acuti, quemad-
modum insinuatur ab eodem Galen. *lib. 2. de Crisib. c. 11.*

Verum enim vero licet subitaneæ mutationes in morbis
longis vt plurimum non contingant, sufficit tamen, ad exclu-
dendum miraculum, etiam quod de raro, imò rarissime suc-
cederent, vt succedere aliquando posse, cum per Crises iudi-
cantur, ostendit Galen. *lib. 2. de Dieb. decret. cap. 5.* quamo-
brem difficillimum ob id esset naturales sanationes subito eue- 3
nientes à miraculosis distinguere nisi duæ de necessitate Na-
turæ in naturalibus conditiones concurrerent, quarum benefi-
cio hæ ab illis internoscantur. Prima autem conditio est, quod
in sanationibus instantaneis, quæ Naturæ ope contingunt,
semper præcedat Crisis: nam infirmi possunt quidem dere-
pente, & instanti deficere absque Crisi, sed nullo modo sanari
in instanti absque Crisi. Verba sunt ipsius Galeni, *libro. 3. de*

Crisibus cap. 9. Vbi ergo in sanatione Crisis interueniat, ea
5 etiam in instanti succedens naturalis censenda: quantum est ex hoc, quia nihil aliud Crisis est, quàm ipsius naturæ motus,
6 vt Galenus vbi proxime docet.

Altera conditio est, & habet multo magis locum in morbis Chronicis, seu longis, vt Crisis facta in via Naturæ semper fit cum aliqua manifesta, & insigni excretione, vt demonstratum est à Galeno *lib. 1. de Dieb. decret. cap.* 5. quam conditionem maxime requirit in sanatione miraculosa nempe vt succedat absque vlla insigni euacuatione: dixi alias *lib. 4. tit. quæst. Medico-Legal. tit. 1. quæst. 8. num.* 13. nam semper è contra iudicanda ex naturæ virtute successa, si per insignem aliquam euacuationem contingat, nisi euidenter aliunde constet etiam hoc pacto eueniente ex supernaturali virtute procedere.

His positis supponitur iam in casu nostro subitanea quædam sanatio cuiusdam morbi Chronici seu longi, & difficillimi, absque vlla apparente Crisi successa, nullaque succedente insigni euacuatione, quare determinari iure posset, eam ex supernaturali virtute euenisse; quod vt magis magisque palam fiat, videtur de necessitate examinanda morbi, qui sanatus est natura, & status, ac modus deinceps, quo sanatus est.

Et quoad primum certum est, quod Carpentarius hic patiebatur dolorem Ischiadicum, aut Coxendicum dictum, qui à Barbaris vocatur Sciatica, & quem Chronicum esse ac longum pluries testatus est Hippocr. & præcipue *lib. de intern. aff. prope finem partic.* 58. vbi morbum esse grauem, ac diuturnum firmauit, & *lib. 2. prædict. part.* 45. vbi in senioribus vix per annum solere sanari docuit, & idipsum cæteri Medici vnanimiter fatentur; vnde tam Aretæus *lib. 2. de cur. tard. pass.*
7 *cap.* 12. quam Cæl. Aurel. *Chron. lib. 5. cap.* 1. eum inter diuturnas affectiones adnumerant, quod multo euidentius ipsa experientia commonstrat nam inter omnes Articulares morbos, qui & longi omnes ex sua natura, & curatu sunt difficillimi, vt Medicis est notissimum, & adnotauit etiam Rota *in Relat. Canoniz. B. Andr. Cors. mirac.* 2. doloris acerbitate afflictionis diuturnitate, sanationis difficultate, & recidiuæ promptitudine molestidinius est sciaticus dolor, ita attestantibus Medicis omnibus. Cels. *sua Med. lib. 4. cap.* 22. Auic. 12. 3. *tract. 2. cap.* 5. Fernel. *lib. 6. Patholog. cap.* 18. non vna vero ex causa dependet tanta eius morbi contumacia, tanta dolorum molestia, ac tam longa Ægritudinis afflictio, vt prosequitur Auic. *vbi proxime*. Nam primò Articuli patientis magnitudo in causa est, vt materia promptius, & quantitate copiosior ad illum descendat. Secundo magnorum ligamentorum, aliorumque vasorum multitudo dolorem facit acerbiorem, ex dolore autem maiore maior sequitur attractio, & ex maiore attractione maior dolor, & sic quasi perpetuo circulo vna causa per aliam fouetur vnde fit, vt in huiusmodi doloribus afferente Auic. *loco cit.* fiat effusio materiæ desuper ex toto corpore ad ipsam patientem particulam. Tertiò dolentis Articuli profunditas impedit penetrationem omnem medicamentorum tam eorum, quæ ad leuandum dolorem, aut ad materiæ resolutionem, vel concoctionem exterius adhibentur, quam eorum, quæ ad purganda quomodocunque eam ipsam materiam interius assumuntur. His aliisque nonnullis et causis simul concurrentibus, non mirum est, si morbus hic non solum ex
8 sua natura sit curatu difficilis, sed etiam multoties insanabilis, quod Medici satis norunt, & non desiit adnotere Rota *in Relatione Canon. B. Caietani mirac. 2. post mortem*; quia sæpissime ex eo ægrotantes claudi, ita attestante Hippocr. *lib. 1. de morb. n. 3. & in lib. de intern. affect. num.* 54. & 58. & *lib. 6. Aphor. vlt.* quod nostro huic ægrotanti euenit. Multo minus miraculum est cum tot difficultatibus ex ipsa natura prouenientibus adiungitur patientis ætas senilis; tunc enim desperata omnino res est; quia cum huiusmodi dolores senibus fiat familiares, & senectutis maxime vitio contingant, vt
9 idem Hippoc. *lib. 3. Aphor. vlt.* & Galen. *lib. 5. de sanit. tuend. c.* 8. docent iam patet, quod vitium ab ætate proueniens durante ea ætate tolli non potest, quia causa illud souens non solum non est amouibilis, sed indies vires acquirit; vnde prudenter Galen. *Comm. 1. Aphor.* 40. dicebat, Arthritidem, & Nephritidem ex eorum morborum numero esse, qui senes comitantur vsque ad mortem: quod multo magis habet locum in hac Arthritidis specie, nempe in Sciatica, habet enim hæc inter alias hoc peculiare, vt facillime reuertatur. Auic. *vbi alias c. 5. Sciatica*, inquit, *& Podagra, cum curantur & eradicantur earum materia, quæ sunt ex iis, redeunt qualibet ex causa*; hoc est, etiamsi ex toto curentur, ita vt ab radice humores eas producentes euellantur, leui tamen negotio ac facillime reuersionem faciunt. Non modo ergo morbus hic difficilis curatu est respectu accessionum particularium, sed etiam respectu recidiuæ, & præcipue in senibus, quos ad mortem vsque concomitari mox ex Galeno dictum est.

Erat ergo morbus, quo Carpentarius hic detinebatur, diuturnus, molestus, & contumax non solum respectu sui ipsius, sed respectu etiam sui progressus, & respectu ætatis ipsius patientis, quæ senilis erat, agebat enim Blasius tunc annum octavum supra quinquagesimum, vt deponit secundus Testis super 44. *summ. n.* 1. His addebatur temporis conditio, in quo sanatus est, cum adhuc vigeret Hyems, aut saltem instaret Ver, nam circa Quadragesimam sanatus est, vt deponit idem Testis ibidem. In his vero temporibus huiusmodi 10
morbi tantum ab est vt sanari soleant, quin potius aut de nouo tunc prehendunt, aut iam facti exacerbantur, vt peculiariter de Vere testatur Hippocr. *lib. 3. Aphor.* & ibi Gal. *in comm. & lib. 6. Aphor.* 55. Cels. *lib. 4. c. vlt.* & Auic. *vbi alias*, & facit Rota *in Relat. Canoniz. B. Felicis à Cantalitio, tit. de Mirac.* Si quæ ergo instantanea sanatio in tam difficili morbo successerit, vt successisse probatur ex testium depositionibus *in summ. num.* 1. nequaquam persuaderi possumus, Naturam quicquam in ea sanatione operatam fuisse; primò, quia nulla in hac sanatione Crisis successit, vt de necessitate debere succedere in subitis sanationibus probauimus. Secundò, quia nulla facta est insignis excretio nullus ve apparuit motus, qui Naturam operantem commonstrare potuerit. Nam quod nulla successerit Crisis, probatur primò ex Natura morbi, qui cum diuturnus, ac chronicus sit non solet per Crisim iudicari, vt iam superius annuimus; licet enim non desit aliquis morbus diuturnus, qui aliquando per Crisim iudicatur, certe Arthritis ex his non est, & maxime Ischias, seu Sciatica, tum propter materiæ conditionem, quæ morbum excitat, tum propter particulæ patientis naturam, quæ calore destituitur; At Crises fiunt vbi vegetus est calor. Gal. *de Crisib. lib. 2. c.* 11. tum propter alias 11
causas. Probatur secundò, quia cum Crisis sit naturæ certamen cum morbo, in eo fiunt motus vehementes, & conspicui, 12
qui latere non possunt, vnde tales motus plura signa necessario præcedunt, vt prosequitur idem Galenus *ibid. lib.* 1. Cum igitur nihil constet de hoc in casu nostro, sed potius de contrario, quia si motus vehemens, si præcessisset, & hæc pugna cum morbo à natura facta plurimum ægrum exagitasset, & coegisset etiam decumbere dicendum est, nullam in hac sanatione interuenisse Crisim. Quod autem nulla successerit insignis euacuatio, manifestum est cum Blasius à concepto voto in ipsa Ecclesia illico sanus euaserit, nec verisimile sit, ibi similem aliquam excretionem successisse, de qua examinati Testes omnino tacuerint. Et vt magis innotescat, Blasium absque vlla Naturæ ope, & supra omnes Naturæ creatæ vires sanum fuisse factum, non solum sanatur in instanti ex morbo, qui alias à Natura non nisi longissimo temporis interuallo vix sanari, & ne vix quidem potest, & liber ab eo omni ex parte euadit, nullo relicto morbi vestigio, sed in posterum etiam sanus per multos annos viuit, vt Testes deponunt: contra quam Natura ipsius morbi ferat, & maxime in senibus, in quibus vel leuissima ex causa, ac de se reversionem facere consueuit, vt superius iam firmatum est.

CONSILIVM VI.

ARGVMENTVM.

Affligebatur soror Cæcilia Morosina anno ætatis suæ quinquagesimo tertio febri cum catarro, à qua in acerbissimum dolorem Coxendicum, seu sciaticum (vterque enim similis est) lapsa est, cum stupore, & motus impotentia sinistri cruris, quæ tamen inuocatione B. Laurentij Iustiniani, & eius sanctissimi corporis mensuræ applicatione illico à dolore libera remanet, ac deinceps breui integre etiam à febre sanatur.

SVMMARIVM.

1 *Deus seruos suos in peculiari aliquo miraculorum genere magis, quam in aliis interdum illustrat.*
2 *Sciatica inter articulares morbos est omnium molestissimus.*
3 *Morbum fieri per decubitum quando dicatur.*
4 *Abscessus per decubitum fiunt in parte omnium maxime debili.*
5 *In ætate senili dolores coxendici fiunt maxime diuturni.*
6 *Ad celeres sanationes quæ conditiones requirantur ex parte naturæ.*

7 Sanatio

7 *Sanatio instantanea in morbis diuturnis Naturæ repugnat.*

8 *Satis est ad miraculi euidentiam, vt sanatio vrgentioris morbi sit instantanea, licet remaneant alia morbi accidentia.*

1 IN omni effectuum genere, qui supra naturæ creatæ vires fieri possunt D.O.M. mirabilem se præstat in Sanctis suis, sed aliquando eos in peculiari aliquo miraculorum genere illustrat, atque vni quidem Prophetiæ donum, alteri potestatem eiiciendi Dæmonia, huic occultas hominum cogitationes cognoscendi, illi vero gratiam visionum beatificarum, alteri item sanandi languores, neque viriliter omnes omnibus semper, sed peculiares peculiari seruo suo aliquando impertitur. Itaque fit, vnius serui Dei inuocationem ad febres pellendas, alius ad puerperas leuandas, ad Epilepticos sanandos, ad aliosque particulares generis morbos edomandos valere comperiamus Beatissimi serui Dei Laurentij Iustiniani inuocationem ad dolores, & morbos Articulorum, & neruosarum partium desperatos efficacem esse. Quum non vno aut altero, sed multiplici miraculo Deus Opt. Max. comprobauit. Sic factum apparet in Moniali, cui sororis Luciæ nomen erat, nodosa Arthritide laborante, in Blasio Carpentario ex molestissima sciatica claudicante, in Dominico Maphæo sæuissimo Tetano detento, in sorore Antonia vniuersa stupore oppressa & in aliis ac peculiariter nunc in casu, qui offertur huius Reuerendæ Monialis acerbissimo Coxendicis dolore confictatæ; qui omnes cum neque ab Arte, neque à Natura quicquam adiumenti suis ærumnis expectare possent, huius serui Dei inuocatione sanati sunt; cum verò de plerisque iam nonnulla dicta sunt in prioribus positionibus, restat nunc, vt de hoc casu aliquid dicamus, vt non secus ac alias miraculosè & ipsum contigisse non ex Artis, aut Naturæ ope firmis rationibus comprobemus.

Iam vero alias dictum, ac concludenter probatum est, sciaticæ morbum inter Articulares affectus esse omnium mo-
2 lestissimum, solutu contumacissimum, ac præ omnibus facilè recidiuam facientem Cels. *lib. 4. in Med. cap. 21.* Auic. 22. 3. *tract. 2. cap. 5. & aly* Præter naturalem autem sanationis difficultatem quam hic morbus sortitur, equidem sciatica, qua Reuerenda hæc Monialis opprimebatur, habebat quasdam aggrauantes conditiones, ex quarum coniunctione multo grauior, molestior, & contumacior, quàm ex sua natura sit, facile euadebat, quarum prima erat, quod euenerat ab alio prægresso morbo per materiæ decubitum. Secunda, quod materiæ erat copia multa & qualitate frigida. Tertia, quod anni tempus morbum mirum in modum fouebat. Quarta, quod ætas patientis huic morbo & generando, & fouendo erat maxime idonea.

3 Et vt à prima conditione incipiamus, & quid ea ad rem nostram importet ostendamus, sciendum. Medicos tunc firmare, morbum fieri per decubitum, cum morbifica materia ab vna parte in aliam transmittitur. Galen. *lib. 2. de Art. cur. ad Glauc. cap. 7. Nominant autem*, inquit, *huiusmodi dispositiones (hoc est decubitum, seu Apostemata) cum qui prius vnum morbum infestare humores, eo relicto ad alteram transeunt.* Id vero tunc euenit, cum pars expellens, ac se exonerans est fortis recipiens autem omnium, quæ in corpore sunt, maximè debilis. nam omnes corporis partes, cum in suo robore sunt, expellunt à se superflua, ac noxia quousque extra corpus protrudantur vel ad vnam partem peruentum fuerit, quæ præ debilitate impotens sit à se ea depellere, quod melius explicatum ab eodem Galeno est; & signanter in *Method. Med. lib. in lib. de symptom. caus. & de cur. rat. per sang. mission. & alibi* Cùm ergò materia in parte debili firmata fuerit, inibi causat morbum, ac tunc dicitur is morbus factus per decubitum, parte, quæ antea laborauerit, à morbo exonerata, vt in hoc casu, in quo cum hæc Religiosa caput multa pituita oppletum haberet, quæ ex ea elata febrem quoque excitauerat, Natura volens se ab ea superflua ac noxia materia exonerare, eam ad propinquiores partes repulit, & hæ quidem ad viciniores, quousque ad magnum articulum ossis Sciæ peruentum est, qui cum esset, quacumque ex causa, maximè debilis non potuit, vt aliæ partes effecerant, eam à se repellere, & sic dolor ibi generatus est acerbus, qualis ex sciatica causari solet, quæ omnia non solum ex rationabili discursu, sed ex ipsa Patientis depositione habentur: *in summar. num. 1.* ibi: *Mi venne insieme vn catarro, che mi commosse della testa, & mi calò dalla banda sinistra pigliandomi tutto il fianco & la gamba; & mi parue, ch' allora mi calasse vn acqua fredda, che mi tolse intieramente la forza di poter mouere tutta quella banda.*

4 Cùm ergo Abscessus per decubitum fiant in parte omnium, quæ sunt in corpore, maximè debili; vt superius firmauimus, certè hinc manifestissima fit insufficientia, & omnimoda impotentia eius partis ad talem morbum aliquo modo superandum; cùm morbus superari non possit, nisi à validiori partium virtute, ac robore, vt notissimum est, quòd si huic adscititiæ, ac accidentariæ debilitati coniungatur naturalis ipsius partis debilitas, eo quod minimo calore donetur, vt est Articulus, & insimul ineptitudo ad remedia excipienda, vt præcipue inter omnes Articulos est Articulus ossis Sciæ, certè morbum, qui sic fiat, habere omnimodam suæ sanationis repugnantiam in via Naturæ firmandum est, cùm tam Arti, quam ipsi Naturæ omnis præcisa via sit tales morbos superandi.

Sed adauget maiorem multo in modum prædictam repugnantiam, materiæ morbum excitantis multitudo, & qualitas quanto enim maior materiæ copia partem affectam obsidet, & quanto frigidior ea est; tanto magis repugnabat morbum à calore debili posse naturaliter sanari quod verò in casu nostro materia esset multa, & frigida, patet; nam multa erat, quia non solum causabat dolorem, sed impediebat sensum & motum, multa erat quia tempus anni eam copiosiorem reddebat, cum esset autumnale, in quo plurima excrementa aggregantur, prætterquam quod ætas ipsa eorum copiosiorem reddebat multa erat, quia non modo occupabat articulum, sed vicinas etiam partes omnes erat insuper frigida quod ad sensum patebat vnde eadem soror Cæcilia id fatetur ibi *Et mi pare, ch' allora mi calasse vn acqua fredda, &c.* Præterea, idem anni tempus aggrauabat morbum, & maiorem in modum sanationem impediebat, cum morbus hic ex sua natura frigidus in parte frigida cum multa frigidæ materiæ copia ab anni tempore frigido nonnisi summopere foueri, & augeri debuisset. Quibus omnibus addebatur ætas Patientis iam grauis, cum annum ageret octauum supra quinquagesi-
mum, qua ætate dolores coxendicos, & sciaticos maxime esse 5
diuturnos & vix per annum sanari dicebat Hippocr. *lib. 1. prædict. n. 45.* quod multo magis ex eius sententia habet locum, vbi torpores & refrigerationes tum Lumborum, tum Crurum fiunt, vt in casu nostro, in quo non modo loscicæ sed etiam lumbos, & totum crus sinistrum dolor, ac torpor & impotentia ad motum prehendebat, vt ipsamet soror Cæcilia deponit ibi: *Et mi calò dalla banda sinistra pigliandomi tutto il fianco, & la gamba.* Atque hæc quidem omnia simul concurrentia (licet vnum quodlibet per se idem operari posset) faciebant omnimodam sanationis repugnantiam in via Naturæ. Quod si concedere velimus his non obstantibus, Naturā vtcunque aliquid machinari potuisse circa huius morbi sanationem certè eædem conditiones, quæ tantopere morbum grauiorem reddebant & contumaciorem, non permittebant vllo modo, vt Natura subitaneam huius morbi disceptionem moliri possent, siquidem ad huiusmodi non instantaneas dicam, vt hæc fuit, sed ad celeres morborum sanationes requiritur ex parte Naturæ calor fortis, pars affecta vegeta, ac valida, materia morbum faciens non multa, neque crassa qualitas ea ida tempus morbo contrarium, ætas iuuenilis, aut saltem consistens, hæc enim omnia simul concurrentia, aut saltem eorum plurimum celeres motus in morbis faciunt, vnde
celeres sequuntur sanationes at contrariis conditionibus mi- 6
litantibus non solum fieri non possunt celeres huiusmodi motus & consequenter neque celeres sanationes seu impeditur omninò quicumque motus Naturæ, aut si fortè aliquis fiat, is quid nonnisi temporis diuturnitate succedit, vt docet Gal. multis in locis, ac præcipue in *lib. de crisib. & comm. 3. in Hippocr. prognost. part. 14.* Et ideirco cum repugnet omnino Naturæ morborum diuturnorum instantanea sanatio, & in hoc casu ad inuocationem B. Laurentij immediate post applicationem mensuræ eius corporis ea fuerit secuta, non ex Naturæ
ope, sed ex supernaturali virtute eam successisse asseuerandum, 7
quod non destitit etiam ponderare Medicus qui Reuerendæ huius Monialis curam gerebat, cum iudicaret enim hoc fuisse vndecunque miraculosum, non aliam suæ assertionis causam attulit quod non poterat is morbus in via Naturæ tam breui temporis spatio superari, vt deponit *super. 61. in summ. n. 9 ibid. Poiche secondo il mio giuditio quel male non doueua guarire, ne si doueua sanare si presto.*

Nihil denique obstare videtur, si post principalis morbi curationem remanserint aliqua consequentia morbum, nec ægrà tam subito ab iis curata fit; satis enim est si morbi mali-
tia, & acerbitas ad serui Dei inuocationem, & immediate post 8
applicationem mensuræ eius beatissimi corporis; atque in instanti remiserit, vt in similibus dixit Rota in *relatione Cano. Sancti Caroli par. 1. mirac. 13.* vt in aliis Relationibus alias. Quod verò acerbissimus, ac molestissimus ille dolor illico ab applicatione prædictæ mensuræ corporis Beati Laurentij cessauerit, probatur ex dictis Testium. Octauus *super 61. Et subito mi acquetai, & mi addormentai fino alle nove hore, &c.* Vigesimus nonus super eodem

La.

La trouai improuisamente in buon stato, & Nonus super eodem ex dicto ipsius Patientis. *Et mi è passata subito la doglia.* Et Decimus super eodem ex dicto quoque ipsius patientis, *dicendomi subito messa quella misura, mi sono addormentata*; & concordant alii omnes nemine excepto.

CONSILIVM VII.

ARGVMENTVM.

Detinebatur Ioannes Picatus Crurum OEdematoso tumore perpetuo cum vlcere, & iam per quatuordecim annos eo morbo conflictatus fuerat, cum ope B. Laurentii Iustiniani implorata, breui integram consequitur sanitatem.

SVMMARIVM.

1 *Tumor OEdematosus qui vocetur.*
2 *Hydrops fieri non potest nisi vitiato Hepate.*
3 *Intemperies omnes, præsertim insignes, virtutem deijciunt.*
4 *Natura repugnante omnia irrita.*
5 *Ars Naturæ ministra, & Medicus ipsius Artis, seu ipsius Naturæ minister.*
6 *Morbi longi non possunt naturaliter nisi paulatim, & longo temporis interuallo superari.*

1 TVmor, quem in cruribus patiebatur hic Ioannes Picatus, de cuius miraculosa sanatione modo agitur, erat OEdematosus: vocant autem Medici tumorem OEdematosum illum, qui à materia frigida; & humida, pituitosa nempe, generari solet. Eius vero naturæ fuisse satis superque demonstrat & qualitas, & quantitas materiæ tumorem producentis, præter aliam, quæ ab eo per vlcusculum aliquando expurgabatur: erat enim aquosa, & quantitate multa, vt deponit Testis vigesimus nonus super decimo *in summ. num.* 2. ibi: *Poiche essendo solito vscirgli grand aqua da quella gamba*, &c. Horum enim vtrumque proprium est materiæ frigidæ; præterquam quod & morbi diuturnitas, & grauitas, & impotentia ad motum id ipsum apertissime significabant, cum diuturni morbi fiant ab humoribus frigidis, Galen. *libro* 4. *Aphor.* 44, & materia frigida ob sui crassitiem grauitatem in parte faciat.

Licet autem huiusmodi Tumor ex se ipso molestus admodum esset, ita vt vitæ tædium ægrotanti inferret, non ita tamen grauis morbus ex sua natura erat, quin multo grauioris, & difficilioris morbi germen esset: non enim eius morbi causa ab ipso crurum vitio dependebat, sed multo nobilioris partis vitium subesse in corpore ostendebat, nempe Hepatis; quippe cum OEdematosi tumores maxime si insignes sint, ex imbecilitate, & defectu sanguificatricis facultatis ipsius Hepatis genesentur: cum enim viscus hoc præ nimia debilitate non possit totam Chylosam materiam ad ipsum transmissam in perfectum sanguinem conuertere, remanes eius portio aliqua semicocta, quæ ad debiliores partes tanquam nutritioni non apta transmissa tumores huius generis OEdematosos excitat, vt in casu nostro factum est; in quo cum inferiores partes tumefierent, & maxime insigniter sinistræ, apparet hanc affectionem fuisse quandam Hydropis speciem, eius nempe, quæ Anasarca nominatur, in qua vt plurimum totum corpus, interdum tamen solummodo inferiores partes tumefiunt. Eius rei vnum, aut alterum euidentissimum signum ex Testium dictis elici potest, tumefactio scilicet crurum perpetua, & maxime ægro stante, aut ambulante; & tarditas, ac impotentia ad progressionem, quorum vtrumque ab Authoribus ponitur pro signo huius affectionis; & de priori quidem Aretæus *lib.* 1. *de caus. diuturn. pass. cap.* 6 his verbis, *stantibus pedes, tibiaque intumescunt*, de posteriori vero Cæl. Aurel. *lib.* 3. *Chron. cap.* 7 *Debilitate tarans*, inquit, *ac piger corporis motus cum inflatione inani.* Ac vtrumque hoc symptoma in nostro ægrotante adfuisse manifestum est, & de posteriori Testes omnes *in summ. num.* 2. vnanimiter deponunt. Ipse Ioannes Testis 27. *supr.* 10. *Et adesso camino liberamente, doue prima potrua à pena mouermi, & caminare per due, ò tre Credi, che bisognaua, che mi sedessi*, & 33. super eodem, *e stentaua assaissimo a caminare*, & 34. super eodem, *Et quando gli conueniua venire giu in bottega, veniua giu con le crocce.* De priori vero 29. *super decimo ibi. Ognivolta che gli se leuaua in piedi se gli gonfiaua la gamba.*

Constituta ergo iam vera huiusmodi morbi Idea, facile erit nunc determinare, an eius morbi sanatio successa immediate post inuocationem B. Laurentii miraculosa fuerit, necne. Ac videtur dicendum, firmiterque asseuerandum, eam miraculosam fuisse, tum quia sanatio eius morbi superabat Naturæ creatæ vires, tum etiam quia modus sanationis fuit vndequaque supernaturalis, & extrà Naturæ ordinem. Quadruplici autem ex capite sanatio huius morbi superabat Naturæ vires; & primò respectu remotionis causæ morbificæ, & correctionis partis mandatis. Secundò, respectu partis recipientis. Tertiò, respectu diuturnitatis, & confirmationis ipsius morbi. Quarto, respectu debilitatis ipsius particularis Naturæ ægrotantis, quæ neque ope Medica adiuta per tam longum temporis spatium tantisper resurgere valuit. 2

Et quoad primum caput, norunt Medici nullos Hydropes fieri posse, nisi vitiato Hepate, Galen. *lib* 6. *de loc. aff. cap.* 7 & DD. omnes, vbi de Hydrope verba faciunt; imo non solum Hydrops, sed neque simplex OEdematosus Tumor, si confirmatus sit, absque Hepatis vitio procreatur. Gal. *lib.* 3. *de sympt. caus. cap.* 2. Cum ergo hic adesset insignis Tumor OEdematosus, certe eius causa à frigida Hepatis intemperie, & ab imminuto calore originem trahebat, tales enim Hydropes, atque huiuscemodi Tumores ab huiusmodi intemperie fieri docent Gal. *loc. cit. de loc. aff* & cum eo DD. omnes. Ergo ad hunc morbum sanandum, & ad remotionem causæ morbificæ necesse erat, hanc Hepatis intemperiem ad contrarium reducere, quod duplici ex capite erat impossibile; Primò quia vires ipsius particulæ patientis erant inualidæ, & calor ipsius maxime debilis; id enim habent proprium omnes intemperies cum insignes sunt, qualis hæc erat, vt virtutem summopere debilitent. Galen *cit. lib* 3. *de sympt. caus. cap.* 1. At si in principio contractæ huius intemperiei Natura non potuit eam superare, quid sperandum ab eius ope erat post tot annos elapsos? Secundò, quia intemperies hæc iam erat confirmata, & in habitu, ac connaturalis euaserat; cum enim Natura non potest in principio partium intemperies emendare, sed indies augescunt, paulatim illis assuescit, & sic illas sibi connaturales facit, easque in posterum mutare non minus impossibile est, quam Naturam ipsam, aut quomodocunque à Natura irrepens vitium.

Quoad secundum caput, non est quod longioribus immoremur; erant enim partes recipientes humores illos crudos, & excrementitios, Hepatis vitio generatos, omnium corporis partium infimæ, decliuiores, & naturâ frigidiores: quod enim essent infimæ, commonstrat ipsas promptissime recipere ab vniuersis partibus superioribus Ex eo quod essent decliues, eueniebat, vt difficillime, imo nullo modo iam receptos humores ad alias partes remittere possent. Ex eo quod essent frigidæ, euidenter succedebat, ipsas receptos humores neque concoquere, neque resoluere, neque vllo modo exuperare posse. Et licet aliqua dictorum humorum copia per vlcusculum expurgaretur, semper tamen remanebat fomentum ab interno viscere, ex quo perenniter nouæ materiæ generabantur ad ipsas partes affectas transmittendæ. Hepar enim tanquam perennis fons ex assumptis ob contractam frigiditatem, seu potius ob caloris pauperiem, nouos humores excrementitios procreabat, neque fieri poterat, vt desineret per aliquod tempus procreare, nisi ad pristinum statum reduceretur; quod erat omnino in via Naturæ impossibile. Quandiu ergo indiuiduum viueret, & Hepar suo munere fungeretur, tamdiu necessarium erat illud nouos humores affectis partibus subministrare, nisi à sanguificatione desisteret, quod non nisi indiniduo deficiente euenire poterat.

Quoad tertium caput, manifestissimum quoque est, sanationem Naturæ vires superasse, quia morbus erat iam in habitu, & per tot annos confirmatus, ad quem exuperandum iam nec fortior calor nec ætas floridior, nec vires validiores neque aliud quicquam opem ferre poterat, multo ergo magis desperata res erat, vbi calor erat iam debilis, vbi ætas iam declinans, vbi vires iam languidæ; in quo casu sanguis indies frigidior euadebat, & calor imbecillior reddebatur.

Quoad quartum denique caput ex ipsa facti serie elucet Naturæ simul, & Artis Medicæ inualiditas ad eius morbi sanationem, cùm tot annis neque ipsa Natura, neque ipsa Ars tot adhibitis medicamentis per tres insigniores Medicos, quorum fama, & scripta ad nos peruenerunt, nihil profecerit: credendum vero est, hos clarissimos Medicos omnem lapidem mouisse, vt Ægrum à iam molesto morbo vindicarent, sed incassum omnia, aderat enim nimia, & inuincibilis Naturæ, repugnantia, qua præsente omnia irrita redduntur. Hippocrat. *in Leg. num.* 2. quia Ars est Naturæ Ministra, & Medicus ipse 4
Artis minister, vel Naturæ. Id Hippocr. *lib.* 1. *de morb. Popul.* 5
sollien. 2. & notauit etiam ex Legum-peritis Onciae. *lib.* 2. *Colloq. mixt. n.* 3. qua de causa Medicus semper naturam imitatur.

licet

& licet interdum quoque, imo semper coadiuvet, non potest tamen quicquam proficere, si adsit subiecti inhabilitas ad recipiendam sanitatem.

Quod tandem modus sanationis huius diuturnissimi morbi fuerit vndequaque supra Naturam, patet; quia cum morbi longi ob caloris, & Naturæ debilitatem, & ob humorum copiam, & qualitatem (sunt enim mulci, & frigidi, vt alias ex Galeno dixi) non possint nisi per insignes euacuationes, ac paulatim, & longissimo temporis interuallo naturaliter sanari, hic absque vlla excretione, & in instanti ab inuocatione B. Laurentii remisit, & breuissimo vnius hebdomadæ spatio integre sanatus est, nulla Artis ope interuenien-te, vt ex processu patet. Quamobrem cum in hoc casu calor naturalis ad pristinum vigorem, cum esset iam quasi extinctus, remeauerit, videtur mortui resurrectioni pene opus hoc æquiparandum.

CONSILIVM VIII.

ARGVMENTVM.

Nobilis mulier Veneta, Marina Gritti nomine, septuagenaria affligebatur iam per plures menses Cancroso quodam pectoris tumore vlcerato, cumque iam in extremo vitæ degeret, ope Beati Laurentii Iustiniani implorata, in instanti ab omni morbo liberatur, nullo omnino tumoris, aut vlceris vestigio in parte ramanente.

SVMMARIVM.

1 *In miraculosis sanationibus duo de necessitate concurrere debent, vt miraculosa vere sint.*

2 *Cancrosi tumoris signa.*

3 *Cancer eiusmodi Natura morbus est, vt nunquam consanescat.*

4 *Natura morbos superat concoquendo.*

5 *Impossibile naturaliter est ex soluta vnitate non remanere vestigium in carne.*

6 *Miracula aut sunt præter Naturam, aut contra Naturam, aut supra Naturam.*

TOt conditiones in proposito casu concurrunt, manife-
1 stissime declarantes sanationem hanc supra Naturæ vires vndequaque fuisse, vt superuacaneum videri facile possit, hoc pluribus rationibus corroborare; tamen breuiter hic nonnulla deducam, vt miraculi euidentia maiorem in modum elucescat. Duo igitur mihi maxime videntur in hoc casu ad miraculi efficientiam considerari posse, quæ præcipue in omni sanatione, quæ miraculosa iudicanda sit, ex necessitate concurrere debent, de quibus etiam in superioribus actum est. Ac primum est repugnantia omnimoda sanationis ex parte ipsius tam Naturæ, quam Artis. Secundum, modus ipsius sanationis omni ex parte supernaturalis. Repugnantia autem huius sanationis quoad Naturam, vel Artem non solum manifestissima est ex parte morbi, sed etiam ex parte Patientis, & propterea ex parte multarum conditionum morbum ipsum concomitantium.

Et primo repugnantia ex parte morbi apparet, examinando naturam, & essentiam ipsius morbi: erat enim Tumor Cancrosus cum vlcere in pectore, vt ex signis ab omnibus testibus vnanimiter allatis satis patet: nam Tumor hic erat magnus adinstar oui gallinacei, colore liuens, ac nigricans, visu horridus, cum dolore perenni, ac perneccabili, tactu maxime durus; quæ omnia signa conueniunt cum iis, quæ ab Auctoribus pro signis diagnosticis cancri apostemosi afferuntur Galen. *lib. 2. de Art. cur. ad Glauc. cap. 5.* Cels. *lib. 5. sua med. cap.* 28. Paul *sua Med. lib. 4. cap. 26.* Aet. *Tetrabil sermon.* 19. *cap.* 43. Rasis 27. *Contin. tract. 3. cap.* 1. Avic. 3. 4. *tract.* 2. *cap.* 15. Ioann de Vigo *lib. 2. sua Chirurg. tract. 4. cap. 3.* Paræus *suor. oper lib. 6. cap. 26.* Tagaut. *Instit. Chirurg lib. 1. cap.* 15. Forest. *lib. 4. Obseruat.* 5. & alii. Licet ergo testes deponant de Gangræna, eo quod eorum nullus Medicorum nominum proprietatem callere potuerit, vere tamen ex signis ab ipsismet allatis, & descriptione eius tumoris ab ipsis diligenter facta, nullus erit ex Medicis, qui in hoc hæsitauerit, vnde decernendum absque vllo dubio est, tumorem illum fuisse apostema cancrosum, neque enim allata signa Gangrænæ conuenire possunt, neque remedia à Medicis præscripta, ex arte præscripta viderentur; aliam namque omnino curam requirebat Gangræna ab ea adeoodum diuersam, qua Medici vsi sunt, præterquam quod Gangræna non poterat ad plures menses absque vicinarum partium sphacelo, & corruptione, corrupta prius ipsa patiente particula, perdurare, Cum Gangræna principium sit, & via in corruptionem, Galen *vbi supr. cap.* 5. & cæteri omnes. Cum ergo pateat, morbum hunc fuisse cancrosum apostemosum, 3
iam patet insimul sanationis ipsius impossibilitas, & repugnantia in via Naturæ: cancer enim huiusmodi naturæ morbus est, vt nunquam consanescat. Et quanquam Gal. *comm 4. Aphor.* 24. dicit, cancrum in summa parte consistentem aut cum difficultate sanabilem, aut omnino insanabilem esse; tamen absolute cancros iam accrescentes, qualis hic erat in insignem tumorem sublatus, insanabiles absque vlla hæsitantia esse, notissimum est. Facit ipse Galen. *lib. 2. de Art. cur. ad Glauc. cap.* 10. multo clarius Paulo auctoritas, *vbi supra*, cuius verba hæc sunt *Hoc malum*, inquit, *plane propter succi crassitiem non consanescit, vtpote, quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgationi cedat, vel quod etiam, mitiora negligat remedia, vehementioribus autem irritetur, & excandescat.* Sed specialim Aetius *loc. cit. cap. seq.* de cancro in pectore verba faciens, *Cancros*, inquit, in *pectore obortos omnes deploratos esse scito.* Neque idem Galenus id inficiatur, cum *loc. cit. de Art. curat.* solos incipientes cancros sanasse se aliquando fateatur, iam auctos autem nunquam.

Non dispar sanationis repugnantia considerari potest ex parte subiecti Ægrotantis; erat enim hæc infirma septuagenaria, viribus destituta, ac omnino a prægresso morbo deiectis, cum iam per multos dies febribus, doloribus vigiliis, inappetentia, & mille aliis symptomatibus fuisset conflictata, vt deponunt testes, & præcipue 26. *interr.* 41. *in summ. num.* 1. iam vero ad extremum quoque venerat, quia nihil per plures iam dies assumpserat; quinimo & loquela, & voce erat destituta, vt concordant iidem testes 26 *super eodem*, & 51. *super eodem in summ. ibid.* Non modo ergo repugnabat, Ægram sic constitutam morbum tam pertinacem, & rebellem, imo de sua natura insuperabilem superare, cum neque integris viribus alias superari potuisset, verum etiam repugnabat eam superare posse quemcumque vel mediocrem, & multo mitiorem 4
morbum; quippe cum Natura morbus superet concoquendo, concoctio vero fiat per calorem, aut simpliciter fortem, aut saltem respectu morbi concoquendi. Ac in nostra Ægrotante calor non solum non erat fortis, sed in extremo debilitatis, & respectu sui ipsius, & multo magis respectu morbi nempe cancrosi illius apostematis, quod cum originem habeat a materia crassa, & melancholica, vt Galenus, Celsus, Paulus, Aetius, Rasis, Auicenna, & cæteri omnes vno ore fatentur, hanc coctionem non admittit, vt iidem DD prosequuntur, & vt ipsa tumoris essentia commonstrabat; erat enim maxime durus, at duri huiusmodi tumores ab Hippocrate, teste Galen. *comm* 5. *Aphor.* 67. praui & crudi ea de causa vocantur, nempe quia rebelles sunt coctioni.

Sed & præter commemorata multæ insuper aliæ conditiones reddebant hunc morbum incurabilem, ac deploratum, & manifestissime repugnantiam sanationis ex parte Naturæ ostendebat, vt quod hic tam malignus tumor ad febrem esset subsecutus, faciente Natura abscessum, & demandante peccantem materiam ad externas corporis partes non ob sui robur, & virturem, sed ob malignorum humorum stimulum; quæ Naturæ indicationes quam exitiales sint, & qualem, ac quantam secum afferant calamitatem, & quam pessime semper terminari soleant, præter quotidianam experientiam ex Hippocratis, & Galeni aliorumque DD. decretis ostendit Prosper Alpin. *de præsag. vit. & mort. lib. 7. cap. vlt.* His adde partis humorem excipientis naturam, hoc est pectus, in quo Cor vitæ, & caloris fons situatur, hujusmodi vero abscessus quanto cordi sunt propinquiores, tanto ob eorum malignitatem sunt pejores. Alpin. *vbi proxime*, iam autem ex Aetii dicto patet, eos tumores in pectore deploratos esse. Neque tandem desunt aliæ conditiones ita morbum aggrauantes, vt illum vndequaque in via Naturæ incurabilem redderent, quas breuitatis causa considerare pro nunc supersedebo.

Probata igitur repugnantia sanationis huius morbi ex parte naturæ, reliquum est, vt sanatio successa miraculosa fuerit, quomodocunque tandem successerit; sed vltra prædictam repugnantiam etiam modus sanationis toto genere supra Naturam idem apertissime commonstrat. Successit enim sanatio primo absque vllis mediis naturalibus; successit secundo in momento, in instanti; ac tertio denique sanatio successit perfectissima non relinquendo vestigium prægressi morbi, vt relinquere naturaliter debuisset. Et quoad primum patet, quia

Medicus

Medicus sciens huiusmodi tumores non esse remediis irritandos, & ionnem esse, vt patet ex Pauli auctoritate, in iis medendis omnem operam medentis, vsus est cura, quam Palliativam vocant, præscribens oleum anodinum, seu mitigatorium ad dolorem tantum modo mulcendum, cum aliæ quid prodesse poterat oleum liliorum alborum ad concoquendum, aut dissoluendum Tumorem renitentem, durum, ac cancerosum? Itaque cum hoc non sit remedium morbo sanando proportionatum, & reliqua non sint administrata, sequitur, quod sanatio successerit absque mediis ab Arte administratis, & quod neque alia remedia naturalia huic curæ interuenerint patet ex iis, quæ iam dicta sunt.

Quoad secundum, verificatur ex dicto testium, sanationem fuisse instantaneam, secundus *supra 45 in summ. n. 8. Subito la Gangrena sanai, n u vi sendo piu sogro ne effetto alcuno.* Et 26. super eodem ad interrogata. *Io medesima vn hora prima l'hauevo medicata, & vistoi il male, c'haveua, & poi in vn subito guarita senza che restasse male alcuno.* Concordant etiam circa hanc momentaneam sanationem Testis 22. *super eodem, & 21 sup eodem in summ. numero eodem.*

Quoad tertium, opus hoc apparuit perfectissimum à superna Dei manu meritis B. Laurentii patratum: non modo enim recessit morbus, & omnia symptomata morbum consequentia in ipso sanationis instanti sed ne vestigia quidem tumoris, aut vlceris, quæ semper remanere solent. vlterius apparue-

5 runt, quod admirationem, & miraculum magis adauget: naturaliter enim hoc quoque erat impossibile, non remanere scilicet in loco affecto signa vlla tumoris, aut saltem vlceris prægressi ex contracto callo in externæ cutis vnione apparens, vt Gal. ipse *lib. 14. Method. Med. cap. 10* prosequitur, quia nunquam quod generatur ad vniendam continui solutionem est vere ipsum, quod ante erat; at etiamsi quamminima sit continui solutio, semper, vbi vniatur, vestigium prægressæ solutionis retinet. quamvis enim quod de nouo generatum est cuti simillimum sit, cutis tamen non est, vt addebat ibidem Galenus, quando & densior ea particula de nouo pullulans, visu tactuque inueniatur, imo cicatrices ab huiusmodi prauis tumoribus relictæ tetro quoque colore se produnt, cum sequantur humoris peccantis conditionem, qui niger, ac teter in his tumoribus est.

Insurgere tamen poterat aliqua difficultas, quam, licet minimi momenti sit; dissoluere operæ pretium est; patet enim ex dictis testium, tumorem illum fuisse vlceratum, & per vlcusculum perpetuo pus emanasse; quæ euacuatio videtur huic morbo proportionatissima, neque enim tutius, aut melius tumores, quam per puris expurgationem terminari possunt, si insensibilem euacuationem excipiamus; potuit ergo tumor hic, vt aliis euenit, per illam Puris emissionem ex Naturæ ope terminari. Cui difficultati ex facto ipso satisfit; Primo, quia puris illa euacuatio erat modica, & nullius momenti, vt testes deponunt, vnde erat insufficiens ad tumorem illum sanandum; Secundò, quia illa materia non erat verum pus, sed lichor quidam, qualis ex malignis vlceribus fluere solet, atque eam ob causam mirum non est, si neque dolores cessabant, neque tumor ab eius euacuatione minuebatur, nihilque in summa Ægra leuabatur. Tertiò, quia cum tumor per horam ante sanationem, quam adhuc retineret magnitudinem & duritiem si ad Puris euacuationem subsidere, ac tandem di parere debuisset necessarium erat tunc temporis maiorem multo, & copiosiorem Puris quantitatem expurgasse, quod tamen factum non est. Itaq; reliquum est vt nihil omnino contulerit Puris emanatio ad Tumoris illius curationem, cum vere nulla animaduersione digna esset.

6 Et ex his manifestum fit, sanationem hanc fuisse vndequaque miraculosam, imo cum miracula aliquando sint præter Naturam, alias vero contra Naturam, interdum autem supra Naturā, firmandum certè est miraculum hoc simul & præter Naturam, & contra Naturam, & supra Naturam fuisse. cum enim affectus successerit in instanti extra ordinem à Natura datum, quæ operatur in tempore, apparet fuisse præter naturam; cum autem tumor alias ex humoris conditione illum excitantis indissolubilis & qui discuti non sit aptus, vt Paulus dicebat, momento disparuerit, humore in auras attenuato, & euanescente, apparet esse contra naturam, ac cum tandem sanitas intr ducta est in subiectum non dispositum, nec aptum sanitatem recipere nullis præviis dispositionibus, apparet fuisse supra naturam. Quamobrem licet miraculum hoc in primo miraculorum gradu reponi debeat, in quo reponuntur ea, quæ per naturales causas nullo modo fieri possunt; sed à Deo tantum immediate fiunt, vt est mortuorum resurrectio, tamen in hoc primo miraculorum gradu, hoc non infimum locum tenere existimauerim, & ipsi mortuorum resurrectioni æquiparandum.

CONSILIVM IX.

ARGVMENTVM.

Nobilis mulier Aretina, Alexandra nomine, summa, ac extrema pariendi difficultate conflictabatur, Puer enim brachium extra vterum porrexerat, cumque eo modo exitum ab vtero inuenire non posset, Animam exhalauerat; vnde Mater in maiorem pariendi difficultatem deuoluta, iam præ dolore Animam agebat, ventre mirum in modum intumescente. Eius Frater Cathedralis Ecclesiæ Canonicus eam Beato Gregorio Decimo, Sanctæ memoriæ Pontifici maximo, humiliter commendat, atque dicto citius, non reducto Pueri brachio intrò, feliciter parit, nullis omnino relictis prægressæ difficultatis Partus vestigis.

SVMMARIVM.

1 *In probandis sanationibus miraculosis excludenda est ab effectu Natura, & Ars.*

2 *Non dicitur miraculum opus, quod Natura vires non excedat.*

3 *Naturæ vires superare aliquem effectum secundum quid, quot modis contingere soleat.*

4 *Calore, & Spiritu vtitur Natura tanquam instrumentis ad suas actiones exercendas.*

5 *Ad Partus actionem requiritur tam Matris, quam fœtus vegetus calor.*

6 *Sanationes multæ miraculosæ existimantur, & iure de illis dubitatur.*

7 *Quæ conditiones considerandæ in sanationibus, quæ miraculosæ sunt iudicandæ.*

8 *Subita sanatio crudo existente morbo, naturaliter succedere non potest.*

9 *Indicationes euenientes crudo existente morbo, bonæ naturaliter nullo modo esse possunt,*

10 *Figura partus alia naturales, & faciles, alia naturales, & difficiles.*

11 *Morbi Augmentum quando dicatur.*

12 *Morbus in Augmento dicitur crudus.*

13 *Ars est Naturæ ministra.*

14 *Crisis est Naturæ opus, commonstratque ipsius Naturæ virtutem supra morbum.*

15 *In Sacra Historia nullus morbus apparet curatus per aliquam crisim.*

16 *Natura operatur per alterationem, & idcirco in tempore.*

17 *Sanatio miraculosa debet esse vndequaque perfecta.*

18 *Sternutatio superueniens in partu difficili cur bona.*

19 *Partus difficiles in quos morbos mulieres compellant.*

IN probatione Miraculorum, quæ respiciunt morborum sanationes, illud maxime locum habere videtur, Exclusio nempe tam Naturæ, quam Artis, & vtriusque ineptitudo, & impotentia & eius operis productionem, nam quod pertinet ad Naturam, notissimum est, non dici Miraculosum opus, 1 quod supra Naturæ facultatem, & ordinem aliquo modo, hoc est, aut simpliciter, aut saltem secundum quid, non existat. D. Thom. *p. 1. quæst. 105. art. 7. in princ.* Martin. Delr. *Disquisit. Magic. q. 7. lib. 2.* ea enim de re hæc conditio, quod effectus sit supra Naturæ vires, desideratur ab omnibus DD. in effectu, qui miraculosus sit iudicandus Malvet. *de Canoniz. sanct. dub. 3. num. 40.* Chassan *in Cath. Glor. mund. par. 3. consid. 49.* Mascard *de Probat. conclus. 162. num. 34.* Delrius *loc. cita.* Barbos. *de Offic. & Potest. Episc. Allegat. 97. n. 8* Fidermao. *in Agonist. cap. 14.* & ex Medicis insinuatur hoc ipsum à Vallesio *in lib. de sacr. Philosoph. cap. 35.* Sed cum, vt annuimus superius, non necessarium sit ad Miraculi essentiam, vt sit opus supra Naturæ vires simpliciter, sed satis sit, vt secundum quid eiusdem Naturæ vires exsuperet, notandum hoc non vnica ratione fieri posse: quia sunt nonnulla miracula, quæ quidem per 2 causas naturales nullo modo fieri possunt, sed alia sunt nonnulla, quæ per easdem causas possunt fieri, in actu tamen per eas nequaquam fiunt, vt Mannæ descensus in deserto; alias enim Manna naturaliter descendit, aut pluvia ad preces Sanctorum accersita, quæ similiter naturaliter producitur. Alia vero miraculosa opera fiunt, quæ vere à causis naturalibus procedunt, sed quæ minime erant dispositæ ad talem effectum producendum, quale esset mundatio Lepræ in Nahaman Syro; siquidem ea sanatio per causam naturalem facta est, per

aquam

aquam nempe Iordanis, sed quæ minimè habebat eam aptitudinem mundandi corpora à Lepra. Ac deinque alia miracula sunt, quæ fiunt per causas naturales, habentes etiam aliquam dispositionem ad agendum, non tamen proximam, neque sufficienti efficacia dotatam, imò valdè remotam, ac insufficientem, quale esset fel Piscis ad Tobiæ cæcitatem sanandam, quia id medicamenti erat quidem aptum, & habens hanc dispositionem à Natura ad abigendam cæcitatem prouenientem ex crassis humoribus, ob maximam abstersionem & discussionem, quam à Natura sortitur, non tamen ea dispositio erat proxima, & talis, vt tam modico tempore, in ò in instanti sanare posset cæcitatem, cùm non modò non haberet parem efficaciam ad hoc sufficientem, sed neque aliquo modo similem, vt vnica vice applicatum posset hunc effectum producere, vt optimè peteuerit Vallesius *in sacr. Philosoph. c. 42.* & notavi ego alias *lib. 4. Quæst. Medico Leg. Tit. 1. q. 8. n. 10.*

His sic se habentibus, vt innotescat, an casus propositus Miraculi nomen mereatur, nec ne, videndum quonā pacto dispositæ essent causæ naturales, ex quibus effectus erat expectandus in casu nostro, quæ causæ erant calor, & spiritus his enim mediantibus tanquam instrumentis vtitur Natura ad suas actiones exercendas. Aristot. *lib. 2. de Part. Anim. c. 7.* Galen. *comm. 5. Aphor. 53.* Non videtur autem absolutè dicendum, quòd effectus, de quo agitur, successerit absque vllo harum causarum concursu, quia in miraculis, quæ omnino absque huiusmodi naturalium causarum concursu eueniunt, apparet euidenter supernaturalis causæ operatio, vt clarè videtur, (quod pro exemplo sit) in socru Petri, quæ morbo crudo existente ad solum Christi Domini nutum confestim surgens ministrabat illis. At hæc sanatio non supergreditur simpliciter Naturæ creatæ vires, sed secundùm quid, vt videbimus: dicendum ergo, effectum hunc à naturalibus quidem causis dependentiam habuisse, sed quæ minimè erant dispositæ ad agendum. Quod verò hoc ita se habeat, facillimè probatur, quia cùm ad Partus actionem requiratur calor vegetus, & fortis, non modò ipsius Matris, sed etiam ipsius Pueri, Hippocr. *lib. 1. de morb. mul.* & alias alib. Aëtius *serm. 16. c. 22.* & alij omnes, ipsosque requiratur ipsos Pueri aut naturalis situs, aut talis, vt saltem quomodocunque exire possit in lucem, patet in nostro casu vtriusque calorem omnino fuisse improportionatum ad Partus actionem, nullamque habuisse dispositionem ad operandum, imo contra ab omni huiusmodi dispositione fuisse remotissimum; quia ex parte Pueri omninò erat extinctus, cùm ille iamdiu esset mortuus, vt vnanimiter deponunt Testes omnes *super 17.* Ex parte verò Matris erat in extremo debilitatis, cùm iam animam ageret, vt iidem Testes super eodem deponunt. Situs denique ipsius fœtus erat talis, vt omninò exitum illi impediret, etiamsi & Mater & Puer ipse validissimas fortiti essent vires, nam erat vndequaque impossibile, Puerum in eo situ permanentem exire ab vtero posse. Cum ergò calor, qui in hac actione præcipua causa agens est, adeò improportionatus esset respectu tam validæ actionis, qualis est actus pariendi, & pariendi mortuum, (nam tunc præcipuè maior requiritur ex parte Matris) & alia ex parte adesset renitentia, & repugnantia subiecti, in quod agebat, tanta, vt nullo modo esset aptum ad pariendum; concludendum est omninò, effectum secutum nequaquam à calore vt causa naturali emanasse.

Quoniam autem effectus quidam admirandi, in quibus naturalium causarum concursum interfuisse ambigitur, eò difficilius pro miraculosis iudicantur, quò naturales ipsæ causæ magis aptè videbantur ad effectum illum producendum, ne in his iudicandis, & peculiariter in hoc opere, de quo agitur, decipiamur, necessarium videtur per aliquot signa opus à supernaturali causa emanans, & quod miraculosum vere est, ab eo, quod à naturali emanat, interdistinguere; hoc enim pacto facilimè in veritatis cognitionem deueniemus.

Inter hæc autem miracula ea præcipuè sunt, vt dixi, quæ circa infirmorum sanationes contingunt, nam hæc & frequentiùs conspiciuntur, & iuta de illis dubitatur, quia hominum vulgus in Ægrotis, qui in aliquo manifesto vitæ periculo constituuntur, & mox ab eo periculo euadunt, semper miracula commentatur, cùm tamen pateat, vera miracula de rarò fieri; at in his sanationibus ea miracula existimantur, quæ vulgò admirationem excitant, quandò præter spem aliqui ex Naturæ vi mirabiliter sanantur. Auicenn. *4. fen. 2. c. 210.* Vt ergò naturales huiusmodi mirabiles sanationes à vere miraculosis secernantur, videntur in miraculosis nonnullæ conditiones adnotandæ, quæ in naturalibus nequaquam adnotantur. Quarum aliquæ ex parte morbi se tenent, aliæ verò ex modo sanationis considerandæ se offerunt.

Nam primò ex parte morbi videtur necessarium, quòd
7 morbus, ex quo quis per miraculum conualescit, sit sua natura difficilis, quia miraculum non potest in leuioribus consistere, cùm sit opus arduum. D. Thom. *p. 1. loco cit.*

Secundò, morbus debet esse grauis, nempè aut cum manifestissimo vitæ periculo, aut cum ineptitudine ad reductionem status naturalis, in vtroque enim casu faciliùs datur occasio præsumendi, Naturam esse à morbo superatam, neque vllam amplius virtutem sortiri ad sanitatem introducendam; cùm contrà in morbo neque graui, neque adeò periculo proximo, præsumatur Natura esse superior, & facilè posse illum superare. At secuta sanitate in morbo graui, & periculosissimo, sanitas non potest ipsi Naturæ accepta referri, quantum est ex hoc, vt omninò alias ad ipsam referenda est, cùm Natura sit morborum medicatrix, & causa sanationis adeò manifesta & euidens, vt frustrà minus euidentem quæramus. Rota in nouissimis *decis. 708. par. 2.* & notum est in Philosophia.

Tertiò, videtur necessarium, quòd morbus sit adhuc crudus, & in augmento quandò accidentia adhuc augentur, & morbus vires acquirit eundo, aut saltem necesse est, vt si in principio status, quia cum est vere in statu, & appropinquat declinatio, aliquando fit repentina ac momentanea mutatio etiam præter spem, & cum summa admiratione adstantium ad salutem, quæ à Natura quidem est, quæ morbifica causa in eo agone superata, ac validior reddita, corporis onere suo libiu ... concoctosque humores quocunque liber, expellit, vnde bonæ, ac salutares crises emergunt, in quibus subitò, & de
repente integra sanitas restituitur Gal. *comm. 2. Aphor. 13.* & 8
alibi à 13., & hæc morbo crudo existente naturaliter succedere
non possunt, quod idem Galen. firmat, *comm. 1. in 1. Prorhet.*
Hippocr. *partic. 13.* eam Iudicationes euenientes in morbis 9
crudis à Natura esse non possint, nec bonæ ideircò fiunt, & sic sanatio subitanea facta eo tempore potiùs ex vi supernaturalis, quàm naturalis causæ successa censeatur.

His præmissis, appatet iam in casu nostro prædictas omnes, ac singulas conditiones adfuisse, vndè infertur quòd miraculosus fuerit, & non naturalis, quia primò morbus absque dubio erat difficilis, quod patet ex ipsa huius symptomatis appellatione dicitur enim Partus difficilis, imò cùm partuum difficilium vnus sit difficilior altero, hic erat omnium difficillimus, vt ex dicendis patebit. Patet etiam ex facti narratione, quia
cùm figuræ, quæ in Partu conspiciuntur, aliæ sint naturales, ex 10
quibus partus facilis existit, nempè quandò fœtus in caput fertur, Hippocr. *de Natiuit. Puer. inf. & lib. 1. de morb. mul. n. 50.* Paul. *lib. 13. c. 66.* Aetius *lib. 16. c. 22.* & alij omnes Doctores, aliæ vero sint quæ non naturales existunt quarum aliquæ partum mediocriter difficilem faciunt, vt quando Puer exit in Pedes, Paul. & Aët. *loc. cit.* aliæ tandem, quæ faciunt partum difficillimum: sed constat in casu nostro eam fuisse omnium, vt dixi, difficillimam, quia infans brachium foras porrexerat, quâ figurâ nunquam possibile naturaliter est, vt partus succedat, quia capite in scapulas conduplicato extra cogitur, hoc autem nec tentatum succedit, nec sine summa Matris pernicie tentari posset. Paræus *sua Chirurg. æ lib. 23. c. 16.* Mercurius *lib. della Commare 2. c. 3.* Relinquo mille alias conditiones, quæ morbum hunc in extremo difficultatis constituebant, vt Matris erat debilitas, fœtus ipsius interitus, & corruptio, deformitas partus, & aliæ multæ breuitatis causa omittendæ. Ex quibus etiam infertur, adfuisse secundam conditionem commonstrantem effectum miraculosum, cum hic morbus non solùm grauis esset, sed grauissimus, & maximè lethalis, Hippocr. *vbi proximè* neque hoc absque manifesta ratione, quia non vna solummodo, atque illa quidem minimi ponderis causa ad Parturientis interitum conspiraret, sed multæ, ac validæ, quarum vnaquæque per se poterat occidere, vt dolores vehementissimi, & indesinentes, syncopes, extrema debilitas fœtus corruptio, & aliæ permultæ.

Constat denique, morbum hunc eo ipso tempore, quo solutus est, perstitisse in suo vigore, quia accidentia in horas augebantur, & fortiora euadebant, vt ex facto patet; hoc autem
tempus dicitur morbi Augmentum, Gal. *lib. 1. de Crisib. c. 2.* 11
& alibi sæpè. At cùm morbus est in Augmento, tunc dicitur
crudus (licet hic nulla concoctio expectari posset, sed tantùm 12
reductio Pueri ad figuram naturalem, quod nequaquam successit) idem Galen. *ibid. c. 5.* Quod autem Accidentia erescerent, patet ex dictis Testium, cùm dolores fierent in horas atrociores, venter maiorem in modum tumefieret, & fœtus magis magisque corrumperetur, quare Parturiens iam morti erat proxima, vnde septimus Testis *sup. 2.* dicit, *Che stava agonizando in strauagantissime maniere*, & 15. super eodem, *Staua detta signora per li detti dolori in cattiuissimi termini, essendole più dell' ordinario gonfio il corpo, & era ridotta all' vltimo della vita*: & ibidem super eodem testatur, *ch' era messa per spedita, da' Medici, hauendo fatto il corpo gonfio, & il parto si era cominciato à corrompere.*

Sed & in modo sanationis, si considerare velimus conditio-

nes omnes, ac singulas ita comitatas, hoc opus inueniemus, vt de miraculo vlterius ambigere pertinacis omninò ingenij videri possit.

Et prima conditio est, quod non præcesserint media naturalia, quibus accepta referri possit sanatio, quemadmodum quòd non præcesserint auxilia ab Arte petita; tantundem est
13 opus aliquod succedere in hisce affectibus ex natura, ac succedere ex Arte, quia Ars est Naturæ ministra, Galen. *comm.* 4. *Aphor.* 5.

14 Secunda conditio est, quòd morbus sanatus fuerit absque vlla Crisi, nam Crisis est Naturæ opus, & indicat ipsius Naturæ victoriam supra morbum, & est mutatio à Natura facta in bonum. Idem Galen. *lib.* 1. *de Crisib. cap* 1. in qua mutatione maximè, cum vndequaque tuta est, solet Natura semper aliquam insignem euacuationem moliri. Cùm ergo morbi per similes euacuationes finiuntur, satis apertè apparet, Naturam in ea sanatione fuisse operatricem, vnde tales sanationes pro miraculosis non facilè acceptandæ, nisi aliundè constat,
15 & hac de causa noto in Sacra Historia, nullum morbum per huiusmodi euacuationem fuisse curatum, (nisi fortasse obiicias Tobiæ cæcitatem in Veteri, & cæcitatem Pauli in Nouo Testamento,) at hoc non ob aliud factum est, nisi vt pareret eas sanationes vndequaque miraculosas fuisse, neque vllum in eas se posset offerre dubium aliqua præsumpta dependentia ab ipsa Natura.

Tertia conditio est, vt sanatio fiat sub tò, & in instanti, ac præter spem; Maluetius *de Canoniz. sanct. dub.* 3. *num* 25. &
16 hoc quia Natura operatur per alterationem, & idcirco operatur in tempore, quia alteratio in instanti fieri non potest, cùm motus in instanti non fiat. Aristot. *lib.* 6. *Physic. text.* 74 & ibi Auerroës *in Parap.*

17 Quarta conditio est, quòd sanatio sit vndequaque perfecta; Marc. Anton. Genuensis *in prax. Archiepisc. Neap. c.* 59. Martin. Delr. *lib.* 3. *Disquisit. Magic. quæst.* 7. Ricc. *in prax. Episc. resolut.* 487 *n.* 7. & ex Medicis Fortunius Licet. *in lib. de his, qui diu sine alim. viuunt lib.* 1. *c.* 17. *in fin.* & iure, quia cùm miraculum à perfectissima causa emanet, opus perfectissimum sit oportet.

Has omnes ergò conditiones adfuisse in hoc casu manifestissimè patet; Nam quoad *primam*, iam per testium depositionem apparet administrata remedia, & præcipuè manualem machinationem, quæ hic maximè locum habebat, cùm per eam tantùm posset reduci partus ad naturalem figuram, nihil omninò contulisse, vt vnanimiter testes deponunt, vndè neque vllis aliis remediis supererat locus, quod apertissimè fatetur testis 17. *sup.* 57. qui Medicus est dicens. *E però ae feci il Pronostico, che quantò all' Arte della Medicina non ci fosse rimedio*, & probatur euidenter ex facto, quia licet non deessent generosiora remedia, vt balnea, repetitæ concussiones, & tandem exsectio, tamen quia priora hic non habebant locum, & posteriora ægra præ debilitate non admittebat, prudenter quidem prætermittebantur, admonentibus DD. hæc non debere nos machinari, vbi præ debilitate seruari non possit patiens, sed eam vt desperatam omninò relinquendam, Aet. *loc. cit.* Auicen. *ibid.* cæterique omnes eum de sectione verba faciunt.

Quoad secundam conditionem nihil est in nostro casu consideratione dignum, quia sanatio consistebat in expulsione fœtus, in quo casu non consideratur concoctio, sed benè situa conueniens ipsius Pueri; vndè si naturaliter nasci debuisset, dico ex Naturæ ipsius beneficio, necesse erat, vt antè ad naturalem situm reduceretur, & tamen constat de contrario ex Medici depositione testis *sc.* 17 *vbi Ritornando io la sera del med giorno intesi che la creatura era morta, è stava ancora*
18 *nella med positura.* Addo his, quòd nullum apparuerit signum resurgentis Naturæ, aut aliquo modo inualescentis, vt fieri in his casibus solet, in quibus sternutatio signum salutis est, Hippocr. *lib.* 5. *Aphor* 7. at hoc non modò ob conceptionem, sed etiam quia Naturæ validioris specimen præbet, bonum esse solet; sed in hoc casu neque superuenit sternutatio, nec si superuenisset, quicquam contulisset, cùm fœtus eo modo positus nullo modo expelli naturaliter posset.

Quod pertinet ad tertiam conditionem, nullum videtur posse intercedere dubium, quia non modò partus, siue expulsio mortui fœtus subitò, & in instanti successit, cùm esset ex parte Naturæ impossibilis, sed etiam præter spem, non imperitorum, inquam, sed etiam peritorum, vt ex ipsorum depositionibus patet. Nam *ibid.* super 27. *Et io confesso in verità, che in venti quattro anni, che fò questa professione non mi son mai trouato ad accidente simile*: & 17. *sup eod. del che io facendo il segno della santa croce*, &c.

Quoad quartam denique, (quæ per se sola profectò in hoc casu posset hoc opus pro miraculoso canonizare) manife-
19 stum est, sanationem hanc fuisse perfectissimam, quia cum similes partus in via naturæ soleant compellere mulieres in hernias, in venarum rupturas, in Arteriarum dilationes, in vteri inflammationes, aut in inseparabilem eiusdem exitum, & in alios etiam peiores morbos Auicen. 21. 3. *tract.* 2. *cap.* 11. imò vlterius consuescant, cum iam corpus intumuit, vt euenerat huic Puerperæ, vomitum accersere, & cum tremore mortiferam neruorum distentionem, Cels. *lib.* 7. *c.* 14. in hoc casu non modò nullum eorum malorum successit, ed mulier fæliciter, ac celeriter à concepto voto per D. Canonicum eius Fratrem B. Gregorio, peperit, & vndique sana permansit, vt ex dictis testium elicitur. Atque etiamsi in tam difficile, ac tam molesto partu debuissent ex necessitate remanere saltem vestigia aliqua prægressi morbi, vt ipsius vteri hiatus & laceratio, & huiusmodi, nihilominus ad maiorem miraculi euidentiam tam sana Puerpera remansit, ac si naturaliter, fœliciter, & absque vlla vi peperisset.

CONSILIVM X.

ARGVMENTVM.

In eadem causa respondetur magis præcisè ad aliquas obiectiones ab Illustrissimis Dominis Sacræ Congregationis Rituum propositas.

SVMMARIVM.

1 *Ex Naturæ vi miracula aliquando videntur contingere, & quomodò.*

2 *Fœtus in partu, si brachium foràs porrigit, nasci non potest, nisi brachium intrò reduxerit, & n.* 4.

3 *In partus efficace causa primariò agentes sunt vires Matris, & fœtus.*

5 *Sanari non dicitur morbus, qui alterum morbum facit.*

Licet plura iam deducta sint ad probandam miraculi euidentiam in casu, de quo agitur, vt tamen quiuis excitatus scrupulus omni ex parte remoueatur, nonnulla videntur prædictis addenda; nam adhuc dubitatum est, an hoc factum Naturæ vires superauerit; etiamsi enim difficillimus fuerit, & supra quàm dici possit, Dominam Alexandram eo modo peperisse ac immediatè benè se habuisse, tamen difficultas hæc, quantacunque sit, non excedit Naturæ potentiam; nam aliquandò etiam ex eius virtute videntur miracula contingere, & talia, vt ab eius potentia emanare minimè credantur. Probatur autem videtur ex eiusdemmet Physici præsentis testis ad hoc examinati dictis, casum fuisse quidem, & arduum, & difficillimum, non tamen in via Naturæ impossibilem. Ita enim deponit super decimoseptimo. *Poi che nel continuo di quelle, che si riducono à tal termine, à gran fatica vna se ne scampa.* Satis superque ergò ostenditur Naturæ potentiam, si non modò inter centum, sed inter mille, imò inter decem mille vna fœmina eo modo constituta sanitati ex eius virtute restituatur; quemadmodum, etiamsi hominem sine externo cibo viuere rarissimum sit, nec de facili reperibilem, cùm via vnus, aut alter in innumerabili hominum multitudine sine cibo viuere potuerit, non idcircò supra Naturæ vires est, si id vnus, aut alter facere potuerit. Auget facti possibilitatem quotidiana experientia, cùm in horas videamus Pueros in nates, in ventrem, in latera, diuaricatis cruribus, aut brachiis extensis, altero pede tantùm exerto, non tantùm nasci, sed nasci etiam viuos, & incolumes, matre quoque incolumi permanente.

Pro huius dubij solutione supplicamus, casum hunc non simpliciter, & solùm vt partum difficilem considerari, sed vt talem partum difficilem, hoc est, cum omnibus, ac singulis concurrentibus circumstantiis, nam si hoc modo consideretur, facile erit determinare, neque Naturam, neque Artem quicquam in eo casu cooperatam; imò non modò nihil alterutram fuisse operatam, sed neque quicquam operari potuisse, & sic Medici dictum non tessingitur ad hunc difficilem partum, sed ad statum Ægrotantis, quatenùs erat iam exspiratura animam, vndè dicit *di quelle, che si riducono à tal termine*, quæ verba non partus difficultatem, sed, vt dixi, ad statum Parturientis referuntur. Sed quoad Artem probatur ex facti narratione. Cùm neque medicamenta, neque vlla alia remedia medica quicquam contulerint, vnanimiter omnes testes deponũt, præterquam quòd non dabatur hic locus aliis remediis, quàm manuali machinationi, qua tã frustrà Medici vsi fuerant. Neque dicendum est, quòd etiamsi præsidia Medica adhibita statim non contulerint, potuerint tamen temporis lapsu contulisse, cùm operentur per alterationem, & in tempore, aut saltem potuerint disponere Naturam ad agendum, quia, vt dixi, hic nulla Arti remanebat intentio, nisi operari, vt fœtus exertum

brachium

brachium intrò induceret, quia eo modo nasci non poterat, neque à Matre expelli, neque ad hoc quicquam conferre po-
2 terant medicamenta ad fœtum expellendum, quamdiu in eò situ permanebat fœtus, Hippocr. *libro primo de morb. mul.* & cæteri omnes Doctores, qui in similibus casibus nequaquam exhibent ea, quæ fœtum expellunt, sed brachium antè reduci intrò consulunt, & si hoc non succedat, amputari brachium volunt, fœtu mortuo existente, & hoc non ob aliud, nisi ob impossibilitatem expellendi, aut per vim quomodocunque extrahendi fœtum, qui brachium foràs porrexerit; quia cùm Puer habeat superiores partes, ac caput præcipuè, crassiores, si brachio extrà ab vtero nasci debeat, necesse est, vt caput ad alterum humerum conduplicetur, nec possibile est absque multa laceratione vteri sic exeuntem Puerum excipere posse. Cæterùm reductio brachij, & Infantis ad situm naturalem non medicamentis procurari potest, sed opera manuali, concussionibus, agitationibus, & huiusmodi machinamentis, quæ omnia in cassum iam fuisse tentata ex depositione testium manifestissimum fit.

Impossibilitatem portò operandi ipsius Naturæ deducimus ex causarum naturalium insufficientia, ex ineptitudine,
3 & repugnantia materiæ, & ex operis ipsius successu. Insufficientia causarum satis superque demonstratur, quia, vt aliàs diximus, in hac actione, quæ dicitur Partus, causa primariò agens calor ipse est, & spiritus, vires nempè tam matris, quàm fœtus, Hippocr. *lib. 2. de morb. mul. & alij omnes.* Vires igitur tantò magis constare debent, quanto difficilior partus est, ex eod. Hippocr. *ibid.* & ex Avic. *21. 3. Tract. 1. c. 14.* At quis existimet, qui spirent, quæ vires considerari possint in Matre agonizante, in Puero iam mortuo? in illa enim iam omnia deficiebant in hoc autem iam prorsùs defecerant. Sperare igitur ab his causis eo modo dispositis partum facilem, ac tutum, qualis successit, profectò magis quid est, quam sperare, mortuum propria virtute resurgere.

Non minor repugnantia erat ex parte materiæ, quam esset ex parte agentis, materia verò in hoc casu Puer erat in vtero mortuus cum brachio extenso extra vterum, in quo situ etiam
4 si viuus fuisset, & Matris vires fuissent validissimæ, ac robustissimæ, erat impossibile in via Naturæ, vt nasceretur, quia, vt dictum est, ob impossibilitatem expellendi, aut extrahendi fœtum ab vtero eo modo positum, suadent Auctores, vt primò brachium intrò, si fieri potest, restudeant; sin minùs, abscindendum iubent fœtu existente mortuo, minimum quia trahere vi, m per summam vim infantem eo modo situm ab vtero succedere non potest, nisi totus vterus dilaceretur, ex qua dilaceratione quam certa, & en dentissima pernicula imminent, ostendit Auicen. *vbi suprà.*

Sed præter Auctoritatem etiam Rationes, & experientia id ipsum probant. Ratione, quia cùm in fœtu, qui alterum brachium extra vterum porrigat, necesse esset, vt admonet Mercurius *in lib. 2. della Comm. cap. 3.* Caput ad pectus, vel ad scapulas contorqueri, & conduplicari, fiebat, vt secundum crassiores corpusculi partes simul iunctas Puer exire cogeretur; habent enim puelli superiora inferioribus crassiora, & præsertim caput, teste Hippocr. *in lib. de Nat. Puer.* Inde fit, vt non possit vllo modo ea ratione situs fœtus ab vtero egredi, neque etiam per vim eo modo extrahi, quia non potest vterus tantopere hiare, vt has partes simul exeuntes excipiat.

Denique ipsa experientia demonstrat facti impossibilitatem, cum de facto nullus neque viuus, neque mortuus nascatur eo modo, saltem sine certa Matris pernicie. Autores enim Gynecæorum, vel de his, quæ ad mulieres spectant, cum difficiles partus plurimos recenseant in nates, in latera, in ventrem, dilductis brachijs, aut cruribus, seu etiam ambobus brachijs, aut cruribus natos fuisse, nunquam similem huic casum naturaliter successisse narrant, saltem, vt dixi, sine certo Matris periculo. Cùm igitur satis demonstrata sit tam Artis, quam Naturæ inualiditas operandi in huiusmodi casu, remanet, vt ex supernaturalis causæ virtute successerit, quod quidem non modo ita successisse censendum, sed facta comparatione cum aliis consimilibus casibus, dicendum, hunc nostrum multò magis exuperasse Naturæ creatæ vires, quàm permultos alios ab hac Sacra Rota Roman. pro miraculosis canonizatos, vt patebit clarissimè, si hic cum eo æquiparetur, de quo in Relat. Paoc. S. Didaci in ea parte, vbi de mirac. agitur, & cum altero, de quo in Relat. Canonizat. S. Raimundi *p. 2. art. 11. mir. 3.* & cum alio, de quo in Relat. Canonizat. Sancti Caroli *p. 3. mir. 24.* Quod si huic simillimum, & in terminis à Rota iam pro miraculo approbatum desideramus, supplicamus considerari secundum omnes suas partes historiam ex B. Francisc. Borgiæ actis desumptam *p. 3. art. 2. mir. 1.* & clarissimè videbimus, nihil omninò quoad virium Naturæ exuperantiam nostrum hunc casum ab illo deficere.

Videbatur tamen Illustrissimis DD. meis, non esse sufficienter probatum, quòd D. Alexandra pepererit in fatum in eo adhuc figura, ac situ permanentem. In quo testes deposuerant illum permanere in principio partus, vnde cessaret absque dubio impossibilitas, quam dicimus, nascendi eo modo, reducto enim brachio potuisset puer ad situm naturalem suo ipsius pondere, vel manuali Obstetricis opera conuerti, & sic ex Naturæ vi ab vtero exire: sed euidenter deducitur ex ipsorum Testium depositionibus, Puerum non fuisse vnquam ad naturalem situm conuersum, nec brachium reduxisse, sed in eo situ permanentem natum fuisse; cùm enim omnes concordent de exitu brachij, nequaquam de reductione quicquam meminerunt, quod non tacuissent, quia ex Brachij reductione omnis salus periculosis dependebat. Ergo si Puerulus brachium reduxisset, Medicus, Obstetrices, & Assistentes de salute mulieris non modò non desperassent, sed optimam spem concepissent; at contrà omnes illam pro desperata reliquerant, & Medicus præcipuè ibi, *e ne feci il pronostico, che quanto all' Arte della Med. non vi fosse remedio.* Deinde idem Medicus, cùm redijsset vesperi ad inuisendum Ægram, deposuit de continuatione eiusdem situs ibi, *ritornando io di nouo la sera del med. giorno intesi, che la creatura era morta, e staua ancora nella med. positura.* A Medici autem visitatione ad horam partus non multum temporis intercessit, cum D. Alex. hora 1. noctis eiusdem diei pepererit, & visitatio hæc Medici esset vespertina, imò, vt ipsemet dicit, de se, itaque satis probata remanet continuatio fœtus in eo situ vsque ad partum, & in partu, vt à principio apparuit.

Sed ex consequentibus manifestissimè excluditur Natura ab operatione, nam dato etiam, vt aliàs dixi, quod per vim mulier hæc eo modo positum infantem eieciisset, aut ipse idè infans per vim ab vtero fuisset extractus, nunquam tamen omninò aut hoc, aut illud succedere potuit naturaliter absque notabili vteri laceratione, eo quòd impossibile esset, quod exeunte fœtu, capite ad pectus, vel ad scapulas conduplicato, vterus totus non discinderetur, & exinde immodica sanguinis quantitas, dirruptis, ac laceratis cuiuslibet generis vasis, non emanasset, vnde summa debilitas consequi debuit, syncopa, extremorum refrigeratio, & alia mille horribilia incommoda, & symptomata, imò & ipsa mors, præterquam quod etiam impossibile erat, vt hoc fieret leuiter absque intolerabili dolore, ad quem sequi vlteriùs febrem, inflammationem, & alia permulta ad grauis, erat omni ex parte necessarium. At D. Alexand. absque vllo prædictorum incommodorum peperit, nec quisquam eorum ad eius partum consecutum est, quod consequi de Natura rei oportebat: nam certè, etiamsi peperisset, & tamen alijs morbis conflictata remansisset, non poterat dici sanata, neque enim sanari dicitur morbus, qui alterum morbum facit, Galen. *6. Aphor. 26.* Quod denique opponitur de 5
voto Canonici, de quo ipse solus deponit, & idcircò videtur esse testis singularis, licèt ad alios diluere pertineat, tamen si licèt mihi quicquam in hoc proferre, non videtur vllo modo obstare: nam præter ea quæ à doctissimo Iurisconsulto deducta sunt, multum ad eius validitatem facere videtur, quòd in similibus quotidie Testes singulares admittuntur, alias tertia potior miraculorum pars, & præsertim, quæ de Sanctorum apparitionibus, & his similia celebrantur: sed hæc iis ad quos spectant discutienda, relinquimus. Mihi satis fit concludenter probasse hoc factum vires Naturæ adeò exuperasse, vt non sine summa ratione, in secundo miraculorum gradu reponendum esse censeam, distinctis miraculis per gradus, vt distinguenda dixi *lib. 4. Quæst. Medico-Legal. q. 1. n. 12.* vbi in secundo ordine ea collocanda existimaui, quæ Deus operatur nullis medicamentis naturalibus causis, licèt alias idem effectus per eas succedere posset.

CONSILIVM XI.

ARGVMENTVM.

Sortitus à natiuitate est Illustrissimus ac Reuerendissimus D. Alexander Buccabella, Rotæ Romanæ Auditor Meritissimus, naturam imbecilliorem, ex qua causa valetudinariam vitam, ac frequentibus, multisque morbis conflictatam perpetuò degit, ita vt cogatur in ratione victus multa cautela vti, nam vel minima ex causa aut potus, aut cibi minus laudabilis, illicò in stomachi dolores, in ventris torsiones, in corporis, ac virium resolutionem, in aliaque subitus symptomata non aspernanda, quæ illi vitam acerbam faciunt. Et tamen,

vt est Christianæ pietatis studiosissimus, non libenter inducitur, vt carnibus, similibusque cibis vesci patiatur in diebus, in quibus, ab Ecclesia Catholica iis vesci nobis non permittitur, vellet enim quantùm est ex se in prædictis diebus Sanctis eiusdem Ecclesiæ præceptis vndequaque obedire. Quæris igitur, an vsus Piscium, & Ouorum, & abstinentia ab esu carnium possit adeò notabiliter eius saluti incommodare, vt eo cogatur perpetuò vti.

SVMMARIVM.

1 *Ciborum, quibus in diebus ieiuniorum vtimur, vitia.*

2 *Oua se conuertunt in prauos humores, si stomachum prauis humoribus refertum offendant.*

3 *Corpora debilia etiam à minimis erroribus in victus læduntur.*

4 *Corpora ieiuniis affligere non licet in sanitatis notabile detrimentum.*

AD cuius rei decisionem consideranda primò est Natura ipsius Illustrissimi viri & affectus, quibus molestatur; Secundò, partium præcipuarum, quæ ciborum concoctioni inseruiunt constitutionem; Tertiò, naturam ciborum, quibus vti cogimur, vbi carnibus vesci non licet.

Et quoad primam partem palam est, Virum Illustrissimum Natura esse debiliori ob caloris naturalis imbecillitatem & præternaturalis fortitudinem, ob quam facilè resolutis spiritibus maliacibus, calor naturalis indies imbecillior fit; atque hinc succedit, vt facili negotio à quacunque vel leuiori causa detrimentum patiatur, vnde valetudinariam vitam, vt præfertur, perpetuo transigit, & multis affectibus præternaturalibus conflictatam, præcipuè vero Hypochondriacis affectibus molestatur, ex quibus mille symptomata maximi facienda pati solet.

Quoad secundam partem facilè patere potest ex dictis, quod vir Illustrissimus viscera omnia naturalia sortiatur maxime debilia, vt quæ vix mediocribus ciborum, alimentorumque atque humorum quorumcunque coctionibus sufficiant, ita vt facilè & ventriculi cruditatibus, & Hepatis, & Meseraicarum venarum, & multo magis Lienis contumacibus obstructionibus, imò & tumoribus sit obnoxius, vt ex ipso tactus, & ex copiosissimis; ac perennibus flatibus cuiuis licet deprehendere, quamobrem vltra prædictas symptomatum myriades, quæ Hypochondriacam affectionem concomitantur, facillimè illum indesinenter exagitant, atque in perpetuo agone detinere consueuerunt.

5 Quoad tertiam partem notissimum est, cibos omnes, quibus in ieiuniis, aliisque diebus, quibus à carnibus ex Ecclesiæ Sanctæ præcepto abstinemus, vtimur, si oua acciplamus, partim esse frigidos, & humidos, ac de facili corruptibiles, partim nimis calidos, partim inflatiuos, partim generatiuos humorum excrementitiorum, & maximè qui crassi sunt, & melancholici, partim etiam duræ concoctionis, ac partim facilè putrescentes, omnesque demque ad singulos esse multum excrementitios, & flatulentos. Oua autem seorsim considerata, non dubium est optimum præbere alimentum, & nihil vitij in

2 se habere, vbi stomachum sanum offendant, neque prauis humoribus refertum, aliàs si stomachum offendant malè dispositum, & prauis humoribus oppletum, aut si cum ipso aliquam naturalem contrarietatem habeant, tantum abest, vt bonum præbeant alimentum, vt potius in ipsos prauos, & illaudabiles humores se conuertant, quid autem si insimul contrarietatem Naturæ habeant? nam certum est, & testatur id ipsum Gal. *lib. 5. de loc. aff. c. 5.* quosdam oua male concoquere, ac in pessimum nutrimentum conuertere.

His sic stantibus omni procul dubio dicendum est, Illustrissimum Virum tali natura dotatum, ac prædictis affectibus conflictatum, non posse aliis alimentis, quam laudabilibus carnibus vitam sustinere, & idcirco ex comestione quorumcunque aliorum ciborum etiam per diem vnicam posse reportare insigne, ac notabile damnum, quia corpora debilia etiam à minimis erroribus in victu læduntur. Galen. *lib. 5. de sanit. tuen. cap. 4.* satisque esset ad notabile damnum re-

3 portandum vnica tantum prætermissio carnium, & comestio piscium, aut aliorum similium ciborum: nam, vt experientia ipsa quotidiana Virum Illustrissimum docuit, illico stomacho affligeretur, corpus flatibus repleretur, vires insigniter deficerent, vnde facili negotio Natura succumbere posset, indeque morbo aliquo notatu digno pullulante, in salutis certum discrimen laberetur; quod ne fiat, cogendus est, vt tam diebus Veneris, & Sabbati, quam quibuscunque aliis, solis carnibus laudabilibus reficiatur, vt vitam salubriorem degat, & melioribus operibus vacare possit; nam prohibemur omnino *per c. Non mediocriter, de consecr. dist. 5 in 3 par. decret.* ie- 4
iuniis corpus affligere, quando notabile sanitatis præiudicium hoc redundat, cum corporis morbus à melioribus operibus, quam ieiunium esse videtur, prohibere nos soleat.

Admodum Illustri atque Excellentissimo Viro, D. RENATO MONREAV, *Medico Parisiensi, ac Viro Clarissimo.*

PAVLVS ZACCHIAS F.

Nonnullas consultationes meas Medico-Legales ad Venenorum materiam pertinentes tuo nomine muniri volui: Tu enim non ob Artis Medicæ tantum præstantiam, sed cum ob Animi virtutes, tum ob nominis tui claritatem facilè pro Antidoto tuto mihi eris ad obtundendam eorum venenatorum malitiam, quæ à maledicentibus contra hæc ingenioli mei monumenta comouentur. Obsecro ergo, vt mea hæc scripta tueri non desinas, ita enim mihi promittit humanitas tua, cuius locupletissimum Testem, atque instar omnium habeo Naudæum nostrum Virum Clar. & vtriusque nostrum amantissimum, cui multum tum ob alia plura, tum ob id ipsum plurimum debere me ingenuè fateor. Vale & me ama.

CONSILIVM XII.

ARGVMENTVM.

Elizabetha vxor Ioannis Baptistæ Gatti puerpera facta, cùm ante partum malè se haberet, & vomitu, & dysenteria molestaretur, à partu iisdem accidentibus, majorem in modum est conflictata, nam vomebat assiduè materias valde prauas, ac diuersi coloris, sapore ingratissimas, ex quibus summam corporis debilitatem & extenuationem patiebatur. Accusatus est eius maritus, quod illi propinasset venenum, vnde dubitabatur, an hæc accidentia id attestarentur ita, vt aliis nonnullis coniecturis adiuncta, quas Fiscus, & adhærentes producebant, vllam certitudinem facere possent propinati veneni, & pro dubij solutione aliqua supponenda priùs duxi, ex quibus rei veritas innotescat.

SVMMARIVM.

1 *Puerpera, nisi in partu ritè expurgentur, multis malis conflictantur.*

2 *Signa communia propinati veneni.*

3 *Quæ accidentia frequentius ad veneni assumptionem consequantur.*

4 *Omnia venena siue mediatè, siue immediatè cor lædunt.*

5 *Accidentia morbi debent esse proportionata ipsi parti infectæ.*

6 *Ex corporis impuritate potest in corpore generari venenum afferens omnia symptomata veneni assumpti.*

7 *Accidentia veneni ingeniti ita similia sunt accidentibus veneni propinati, vt distingui ab inuicem non possint.*

8 *In corporis impuritate accidentia prouenientia sunt ad ipsam referenda, non ad venenum assumptum.*

9 *Vbi causam habemus certam, & euidentem, frustrà incertam, & minus euidentem quærimus.*

SVpponendum ergò primò, Grauidas, & Puerperas tanta corporis impuritate scatere, nisi in puerperio per consuetas vias debitè, & in sufficienti quantitate repurgentur, & ab ea corporis impuritate liberentur, vt facilè in quemvis morbum labi possint, & quovis prauo, & admirando symptomate molestari; sed præcipuè diarrhæa, & dysenteria, Vomitu, febre, modò acuta, modò longa, ciborum fastidiis, stomachi, ventris, capitis, ac totius corporis doloribus, aliisque id genus affectibus, quos prosequitur Hippocrat. *lib. 1. de morb. mul. & ibi*, & Auctores omnes Gyneciorum, siue *de morbis mul. cap. de diminut. Puerp. post part.* & videndi præcipuè Mercat. *lib. 4. morb. mul. cap. 10.* & Roderícus à Castr. *morb. mul. lib. 4 cap. 11 p. 1.* 1

Supponendum secundò plurima esse signa assumpti veneni,

ni, & licet alia aliis sint familiaria, habent tamen omnia venena plerumque hæc communem, nempè nauseam perpetuò vomitum molestum, cordis tremorem, seu palpitationem, lipothimiam, siue Animi defectum, & aliquando etiam syncopem, ventriculi, vel cordis morsum, ventris fluxum, vrgarum limiditatem, corporis pallorem, & interdum ictericiam, singultum, eiusdem corporis tumorem, labiorum nigritiem & inflationem, sitim molestam, & inexhaustam, faciei liuorem, vertiginem, & alia permulta, quæ diligentissimè recensent Auctores de Venenis, inter quos præcipuè videndi Ardoin. *lib. 1. & maximè cap. 4* & Guainer. *cap. 7.* Card. *lib. 2.* & alij quos registratos habes *lib. 2. qu. Medico Leg. tit 5. q. 7.*

3 Supponendum tertiò, quod licet omnia prædicta accidentia possint promiscuè in omni assumpto veneno apparere de necessitate tamen non omnia apparent; inter omnia vero, his non obstantibus, magis videntur ea accidentia, & frequentiùs, & necessario consequi, quæ ad cor, & vitalem pertinent facultatem: & ratio est, quia omnia venena siue mediate, siue immediatè, cor ipsum maximè lædunt, Conciliat. *diff 178 &*
4 *lib. de Venen. cap. 1.* Guainer *de Venen. respons, ad dub. 4.* Cardin. Ponzett. *lib. 1. de Venen. cap 4.* Fernel. *lib. 2. de Abd. Per. caus. cap. 15.* Matthiol. *in præfat. ad lib. 6.* Dioscor. *de mat. med.* Langius *lib. 1. Epist. 65.* & alij adducti *cit. l. 2. Quæst. Medico-Leg. tit. 1. quæst. 2. num. 26.* imò plerique volunt, omne venenum indifferenter immediatè cor petere, ob rationes, de quibus ipsi Nicol. Florentin *summ. 4. c. 1.* Ardoin. *de Venen. lib. 1. cap. 1. & aly*

5 Supponendum quarto; in quouis morbo accidentia debere esse proportionata & correspondentia parti affectæ, quia hæc sequuntur ad læsionem & facultatè ipsius partis affectæ, quod latè demonstratur à Galen. *in lib. de symptom. caus & differ. & in lib. de loc. affect & alibi millies*, & hoc est Medicis omnibus acceptissimum, sed quid inquam Medicis? imò etiam Idiotis quibuscunque, nam stomachum affectum nemo argumentabitur ex Tussi per se, neque affectas spiritnales partes argumentabitur ex vomitu, sed potius contrà stomachum ex vomitu, dolore ipsius, nausea, & huiusmodi, & similibus affectas iudicabit, & sic de cæteris.

6 Supponendum quintò, ex corporis Impuritate facilè euenire posse, vt humores in tantum corrumpantur, vt ex ipsis sic corruptis generetur in corpore viuens: venenum aliquod afferens omnia symptomata veneni assumpti, & externi. Galen. *comm 2. in 1 Prorhet. text 17.* Cæl. Aurelianus *Acutor. lib. 3. cap 9. exemplo Hydrophobia.* Aueti. *lib. 3. Colleg. cap. 29.* & latissime Petr. Salius ex recentioribus *de affect. partic. cap. 19.* & inter Iureconsultos Bossius *in pract. crimin. tit. de delict. n. 5.* Caball. *de omnigener. homicid. c. n. 161.*

7 Supponendum sextò, in totum esse similia accidentia, quæ à veneno ingenito eueniunt iis, quæ ex propinato pullulant, vt impossibile sit, certò affirmare ea accidentia vnius potiùs, quàm alterius signa esse, cùm distingui verè nullo modo possit. Accepta hæc conclusio est tam Iurisconsultis, quam Medicis, inter quos vide cit. Bossium, & Caball. *vbi suprà,* Gonzain. *ad dof. Roor. def. 4. cap. 5. lib. 1.* & ex Medicis, Cæsalpin. *lib. 3. pract cap. 1. & lib. eodem cap. 47.* Codronch. *in Method. Testif cap. 17.* & alios quos adduxi *in Quæst. Med loc. cit. q. 6 per totam.*

8 His positis dicendum primò; nullam præsumptionem desumi posse ex vomitu, & dysenteria, qua Elisabetha vxor Io. Bapt. Gatti affligitur, propinati veneni. Primò, quia vbi corporis dominatur impuritas, si quæ mala symptomata apparent, ad corporis impuritatem referenda veniunt, non ad venenum propinatum, quia eadem corporis impuritas est causa magis frequens, & euidens, ac certa eorum symptomatum,
9 & vbi causam habemus euidentem, & manifestam, frustra, minùs euidentem, ac magis dubiam quærimus. Rota *in nouissimis decis. 70. cap. 1.* & patet hoc per vltimum suppositum, at in hac muliere fuisse hanc corporis impuritatem, patet, quia erat puerpera, nec benè à puerperio repurgabatur, ac mulieres in eo statu omnes absque dubio summa corporis impuritate scatent, vt probatur euidenter per primum suppositum: Ergò, si Elizabetha symptomatibus, de quibus conquerebatur, fuit apprehensa, non est mirum, quia omnia, & multò plura, ac pejora poterant à prædicta corporis impuritate procedere, vt in aliis quotidiè animaduertimus; non ergò sunt referenda ad assumptum venenum.

Secundò, quia accidentia, quibus ea mulier conflictata est, non sunt parti affectæ correspondentia, & proportionata, vt deberent esse per quartum suppositum; quoniam in venenis, vt manifestum est ex tertio supposito, semper læditur cor, at vomitus, & dysenteria non pertinent ad facultatem vitalem, siue ad cor, sed facultatem naturalem, & pertinent ad partes naturales: non apparentibus ergò vllis signis demonstrantibus cor esse affectum, dicendum est omninò, singula, se omnia symptomata in hac muliere à praui humoribus dependentiam habuisse, non autem à propinato veneno.

Tertiò, quia etiam apparentibus quibuscunque signis veneni malitiam attestantibus, nunquam certò affirmari potest ea ea propinato, aut externo veneno, potiùs quam ex ingenito, & interno prouenisse, cùm in corpore ex se, per quintum suppositum, possit à prauitate humorum generari venenum, habens accidentia omnia veneni propinati, & alia ex parte tam interni, quàm externi veneni accidentia ita similia sint, vt distingui non possint, vt probatum est per vltimum suppositum.

Secundò, dicendum in proposito casu contrariam omninò præsumptionem militare, nempe ea accidentia à veneno non potuisse esse, sed ab humorum prauitate primò, quia quemadmodum ea accidentia sunt improportionata veneno assumpto, quia ad cor nullo modo pertinent, ita sunt maximè proportionata impuritati corporis, & morbosa apparatui ea puerperij retentione prouenienti; cùm in puerperis ea accidentia ea tali apparatu prouenientia sint familiarissima, vt manifestum est per primum suppositum. Secundò, quia cùm impossibile sit in veneno assumpto cor aliquo modo non affici, necesse erat ex cordis affectu peiora mala consequi, & perseuerantibus cæteris veneni assumpti symptomatibus, non solùm perseuerare, sed magnum incrementum capere debebant symptomata ad cor ipsum pertinentia, quæ cùm absint, apertissimè demonstrant, cor nequaquam esse affectum, & consequenter ea symptomata ea veneno assumpto non prouenisse.

CONSILIVM XIII.

Eidem Domino Renato Monreau.

ARGVMENTVM.

Præterëdebat Fiscus, Ioannem Baptistam Gattum, vt in superiori argumento dicebatur, propinasse Elisabethæ propriæ vxori puluerem quendam venenosum, vt eam è medio tolleret, & notam habere dicebat se illius pulueris compositionem; dubitatur ergò an puluis ille verè esset venenum, & aptum occidere mulierem, & Medico docto quidem pro Fisco scribente, & affirmatiuè respondente, nos contrarium tuebamur.

SVMMARIVM.

1 *Venenum dicitur non solùm noxium, sed etiam salubre medicamentum.*
2 *Antimonium veneositate caret.*
3 *Sabina non est venenum.*
4 *Non sunt necessario venenosa quæ fœtum aut expellunt aut etiam occidunt.*
5 *Oleandri folia non sunt venenosa.*
6 *Stercus columbarum non est venenum.*
7 *Borax est species Nitri, & non est venenum.*
8 *Venenum dicitur id, quod semper tale est.*
9 *Totum est aggregatio partium.*
10 *Nihil dat quod non habet.*
11 *Medicamenta sterilitatem inducentia licet aliquando propinare.*
12 *Temporanea venena nullo manifesto signo se produnt.*
13 *Temporanea venena ex Tabefacientium genere omnia sunt.*
14 *Nulla signa certa antecedentia dantur propinati veneni ad Medicos pertinentia.*
15 *Plura dantur signa antecedentia, quæ symptomata ab ingenito veneno prodire demonstrant.*
16 *Nulla signa dantur certa distinguentia inter venenum ingenitum, & venenum propinatum.*
17 *Ad venena administrata, maximè si reiterentur, absque dubio mors succedit.*
18 *Depilatio est signum familiarissimum assumpti veneni in iis, qui ab ipso veneno euadunt.*
19 *Venena, nisi occidant, relinquunt semper insignem aliquam noxam, & morbos diuturnos.*

Nisi facti euidentia, super qua totum suæ intentionis fundamentum facit Fiscus, illique adhærentes, tam apertè,

ac tam perspicuè demonstraret, puluerem illum, quem exhibuisse prætendit Fiscus Ioannem Baptistam Grattum propriæ vxori, ad eum finem & effectum, vt eam de medio tolleret, non fuisse venenosum, ego quidem informationi, seu potiùs volumini Physici ex aduerso scribentis dato, longioribus satisfacerem, ac singulis quibusque occurrerem, pluribusque commonstratem, puluerem illum, dato quod à Gatto fuerit cum effectu propriæ vxori exhibitus, venenosum non fuisse,
1 strictè accepto veneni nomine, quo tamen non modò noxium, sed etiam salubre medicamentum denotatur, vt per *l. Qui venenum, ff. de verb signif.* & per Nostros, vt per Guainerium *lib. de ven. cap. 1. in princ.* Valeri. *lib. 3. loc. comm cap. 18.* & per alios, sed quia experientia ex facto emanans tantum per se operatur, vt non obstantibus quibuscunque in tam prolixo discursu deductis, quamlibet ansam contradicendi Fisco, & adhærentibus adimat, breuioribus erit agendum.

Constat autem de experientia prædicta ex iis ipsis, quæ Fiscus, & adhærentes probata, & confessa existimant, nempe quòd puluis ille non semel, aut iterum propinatus, sed pluries repetitus, non in vna persona, sed in pluribus, non in homine solùm, sed in aliis quoque animalibus, non in sanis tantum, sed in debilibus & valetudinariis, imò & infirmis, non modò in saturis, ac cibo repletis, sed in ieiunis, at famelicis, nunquam aliud operari potuerit, quam vomitum excitare, & ventrem soluere, quæ accidentia etiam à leuioribus, & saluberrimis medicamentis cum anxietudine, & dolore, & animi defectu interdum quotidie excitari obseruamus. Atque id tantummodo satis superque esse deberet ad probandum, puluerem, de quo agitur, non fuisse venenosum, nam qua iam vlteriori experientia vti licet ad id probandum, si toties in vsum conuocatus in tot personis tot conditionibus inter se differentibus, nunquam veneni effectus producere potuit?

Veruntamen, cùm in informatione pro Fisco data, multa opponantur, contra prædictum puluerem, & maxima parte insistat D. ex aduerso scribens in probanda venenositate simplicium medicamentorum, ex quibus puluerem illum constare Fiscus præsumit, idcircò satiùs erit eius ordine seruato probato concludentissimè omnia, ac singula medicamenta puluerem de quo ambigitur, componentia, quacunque venenositate, ac quacumque deleteria facultate carere, & deinceps talem puluerem ex ipsis compositum non modò non posse esse venenum, sed nullo modo posse interimere, si rectè, & cum debita cautione administretur.

Primò ergò præsumit Fiscus in compositione huius pulueris recipi antimonium, quod & stibium, & stimmi aliàs dicitur & de hoc plura deducta sunt in informatione aliàs ad hunc effectum data, quam si reassumere Illustrissimus Dominus non grauetur, satis erit pro nunc legendum proponere Baptistam Codronchium non spernendæ auctoritatis Medicum *de libell. de Antim.* in quo acerrimè pro veritate tuetur, Antimonium omni venenositate carere, neque occultata, neque
2 manifesta qualitate noxium esse; quod multò meliùs probat quotidiana experientia, cùm sæpissimè Antimonium etiam non præparatum sine vllo vitæ discrimine exhibeant, vt Matthiol. in *Dioscor. lib. 5. de Mat. Med. cap. 59.* & idem Codronch. *vbi sup.* & alii docent. Quòd si in nonnullis Medicorum celeberrimis collegiis, & Vniuersitatibus Antimonij exhibitio interdicta sit, iis qui quocunque modo Medicinam exercent, dummodò Doctoratus lauream non sint consecuti, id non aliundè factum est, nisi quia hoc medicamentum temerè exhibitum, & absque cautione debita, fortiter suprà, & infra expurgat, ita vt ob id illud assumentes, de vita periclitari possint, non quòd verè venenum sit, vt probatum est.

Sequitur porrò in ordine medicamentorum præsumptum puluerem componentium, herba quædam Sabina dicta (hanc multis nominibus Authores vocitant; nam alij appellant Netion, alij Arathy, nonnulli Barython, vt Apuleius alij Brasheon, vt Æmilius Macer) quam nullus vnquam Medicorum, qui de ea verba fecerunt, esse venenosam determinarunt. Vi-
3 dendus Dioscor. *lib. 1. de mat. Med. cap. 88.* Galen. *l. 6. de simpl. Med fac. litt.* B. Paulus Ægynet *lib. 7. litt. ead.* & alij; qui omnium præcitati, tum alij Authores Sabina ad multa vtuntur in potu. vt ad menstrua cienda, Trotul. *de morb. mul. cap. 2.* Paul. *vbi suprà.* Montuus *lib. 1. Anasceues morb. tom. 3. cap. 41.* Fumanell. *de med. composit. cap. 55.* Piso *lib. 3. de cur. morb. cap. 56.* Mercurial. *lib. 2. de morb. mul. cap. 3.* Balduin. Ronsseus *de ham vit. prim. cap. 18.* & ne singulos recenseam, dicam omnes Sabinâ tutissimè ad prædictos effectus vti, imò frequenter eius exhibitionem laudat Macer, ad mortuum fœtum expellendum, quin & ad Ictericiam, Sabinam cum vino, & mel le propinant. Plin. *lib. 24. nat. hist cap. 11.* Apuleius *de virt. herb. cap 86.* Ruell. *de nat stirp lib. 1. cap. 59.* Bauh. *lib. 25. c. 9.* & eius quoque succum ad facilitandum partum laudat Fauentin. *in sua Empir. c. 45.*

Neque ex eo, quòd abortum faciat, & fœtum viuum ali-
quando interimat, & mortuum validissimè expellat, vrinam, 4
& sanguinem eliciat, deducere possumus, eam esse venenosam, nam mille alia medicamenta sunt, quæ eosdem effectus, & valentiores præstare solent, & tamen non modò ab omni venenositatis suspicione sunt libera, sed innocentissima sunt, quorum silua extat apud Rei herbariæ Scriptores, apud quos Pulegium, Centauream, Artemisiam, Dictamnum, & alia his innocentiora, fœtum expellere valenter comperies; nec tantùm expellere, sed etiam viuum interimere, vt amara omnia, et iam ipsas innocentissimas Amygdalas, & in summa omnia menstrua prouocantia, ipsumque in cibis familiarissimum Petroselinum abortum facere docent, neque enim hi effectus expellendi, vel etiam interimendi fœtum, vrinam, vel etiam sanguinem per vrinæ vias ciendi, veneni propriè opera, [illegible] medicamentorum originem habent, [illegible] & videndus præ cunctis Galenus in *libr. de me. [illegible]*

Folia præterea Oleandri, qui est tertius in ordine, quæ tam
venenosa facit Dominus ex aduerso scribens, venenosa non 5
esse classici ipsi Authores manifestum faciunt. Dicitur verò Oleander aliàs Rhododendron, & Rhododaphnes, & Rosago & Nerion, de quo tam Dioscorid. *lib. 4. cap. 77.* quàm Plinius *lib. 16. cap. 20.* & alij Antiquiorum, & ex Recentioribus Ruell. *de Nat. stirp. lib. 1. cap. 155.* hæc docent. Oleander Iumentis, Capris, & Ouibus Venenum est; Idem Homini contrà serpentium venena remedium, Miror, inquit Plinius, folia eius Quadrupedum venenum esse, Homini verò contrà serpentes præsidium, Ruta addita, & vino pota. Quòd si Galenus Rhododaphnen tota essentia venenum esse dixit, aliud quid per Rhododaphnen intellexisse dicendum est, quia experientia valere illum ad serpentium venenum, docet Matthiol. *in com. ad lib. 4.* Dioscor. *cap. 77.* qui hanc contrarietatem inter hos celeberrimos Medicos soluere idcirco nititur, volens Oleandrum remedio quidem esse his, qui à serpentum veneno sunt infecti, vt experientia forte confirmauit, sed his, qui non sunt commorsi, venenum esse; hoc tamen gratis à Matthiolo dictum esse ex ipsomet patet.

Cæterum stercus Columbinum ob id, quod cutim exulce- 6
ret, & calidissimum sit, venenosum putat Dominus ex aduerso scribens, ac idem dicat necesse est de Pipere, de Allio, de Cæpis, de Sinapi, & similibus; cum omnia hæc, & alia his mitiora & calidissima sint, & cutim exulcerent, sed neque ob id, quod stercus sit, neque ex hoc quod sit calidissimum, venenum idcirco est, nam alia stercora Columbino in calore non cedentia per os summa cum securitate assumuntur, vbi morbus id remedij exposcat. Caprinum stercus datur in potu Ictericis. Dioscorid. *lib. 2. cap. 72.* Serapio *de simplic. cap. 443.* stercus Apsugnum datur ab iisdem ad sanguinis rejectiones; datur item in potu Gallinaceum, Caninum, Lupinum ad colicos dolores, & alias infirmitates apud eosdem. Stercus quoque Accipitris datur in potu, quemadmodum & Falconis, ad partum accelerandum; Piso *de cur. morb lib. 3. c. 55.* datur & Equinum ad eundem effectum, vt tradit Fumanell. *de comp. med. cap. 55.*

Sed quas turbat, Deus bone, de Borace mouet Idem Dominus pro Fisco scribens? qui tamen hallucinatur cum vult Boracem esse Antiquorum Chrysocollam, & deceptus eius hallucinatio à Fallopio *in libro de Metall. & Fossil. cap. 91. in fin.* cuius auctoritati multò magis, quā prædicti Domini scribentis pro Fisco deferendum videtur nam Fallopius concedit quidem Boracem ab effectu vocari Chrysocollam, quia vt Chrysocolla Aurum conglutinat, negat tamen, & pro-
bat etiam, non esse Boracem vnam, eandemque rem cum 7
Chrysocolla, nam Borax est species Nitri, & dicitur Borax, quasi Baurach, quod nomen apud Arabes Nitrum significat, Cæsalpin. *lib. 1. de Metall. cap. 20.* at Nitrum quotidie per os propinatur absque vllo periculo, & extant pillulæ quædam celeberrimæ Alexandri Tralliani ex Nitro ad morbos tam calidos, quam frigidos inueteratarum laudatissimæ. Sed quomodocunque sit, Borace vti nos Medicos quotidiana docet experientia tutissimè, imò vel infanticulis ipsis parturire non potentibus ipsa Borax aliquandò, & absque periculo datur, vt mihimet ipsi experientia constat. Sed & hoc medicamento audacter vtuntur classici Medici Recentiores. Fallop. *de Metall & Foss. vbi suprà*, Fauentin. *in Empir. cap. 47.* Montuus *in Anasceue. morb. tomo 3. lib. 1. cap. 4.* Mercurial. *lib. 2. de morb. mul. cap. 3.* Roderic. à Castr. *lib. 4. de morb mul. cap. 6.* & alij permulti, quos congerere superuacaneum puto. Si qui autem Medici dicerent, Boracem esse venenum, hoc non est,

sed

sed de Chrysocolla, aut dicendum, illos voluisse esse venenum, largo modo sumpto veneni nomine pro medicamento valido, quod incautè sumptum maximè nocere possit, & quia medicamentum est, quo Abortus procurari potest, ad quod est valde potens, & idcircò connumeratum est inter venena, quæ prohibentur vendere Aromatarijs absque Medicorum licentia, vt Antimonium. At non ideircò Borax venenum est, sicuti neque alia multa prænominata medicamenta, quia rursum aliquando multa vtilitas est, venenum autem dicitur, quod semper tale est, id est, semper noxium est, Baccius *in prolegom. Venen. c. seu art. 6.*

8 Consideratis verò iam singulis simplicibus, ex quibus pulvis ille, de quo ambigitur, componebatur, iam considerandum venit totum ipsius pulveris compositum; certum quidem est, quod cum totum sit aggregatio partium, Arist. ge. *lib. 1. Phys. text. 17.* & alibi; partes autem hoc totum componentes ab occultæ venenatæ qualitatis suspicione sint immu-
9 nes, vt probauimus, & totum quoque compositum ea suspicione vacabis, nihil enim dat id, quod non habet. *Facit l. Nemo*
10 *plus iuris, Digest. de reg. iur.* ex nostris Plato *in lib. de Nat. hum.* cùm ergo partes nullam habeant venenositatem, non poterunt illam communicare toti, quod ex ipsis componitur: sequitur ergo non obstantibus quibuscumque iam prolixè deductis, pulverem præsumptum nullo modo fuisse venenosum.

Ac profectò si pro veritate, & omni affectu remoto, sententia ferenda sit, non modò ex dictis pronunciabimus, pulverem hunc non fuisse venenosum, sed præterea videbimus, à Medico, qui illum composuit, ritè, ex arte, & debita cum ratione fuisse compositum, vt eo tanquam salubri medicamento ad nonnullas ægritudines vteretur: Medici enim intentio ea fuit, vt medicamentum componeret valdè exiccans, ex quo duos sibi effectus promittere posset, vnum iuvandi conceptionem in his fœminis, quæ vteros humidiores habent, & ob eam causam non concipiunt, vnde vt concipiant valide exiccatione egent; cùm pateat non paucas ob excedentem vteri humiditatem steriles esse, iuxta Hippocrat. sententiam *lib. 5. Aphor. 45. & 62.* alterum effectum conceptionem impediendi in iis, in quibus expediebat, *vt infra.* Cum ergo in cuiusvis medicaminis compositione id sibi proponere debeat Medicus, vt aliquod præcipuum medicamentum, ex quo primario effectum, quem intendit, speracs possit, pro basi compositionis constituat, dehinc alia, quæ ad eandem intentionem collimens, vel virtutem medicamenti adaugeant, vel vitium, si quod habeat, corrigat, vt Doctores omnes, qui de Medicamentorum compositione agunt, luculenter docent, patet intentionem huius Medici non fuisse personat venenandi, quia nullum elegit medicamentum, quod à proprietate, & cum certitudine id operari possit, vt iam probatum est. Neque alius intentionem fuisse asserendum est, vt homines interimeret, vel intemperabilem vomitum procurando, vel superpurgationem excitando, vrinam sentire ciendo, vel etiam sanguinem; quia si horum aliquid sibi proposuisset, non miscuisset inuicem medicamenta, quæ possent sibi in operationibus impedimento esse; nam in hoc pulvere quædam medicamenta sunt diuretica, & menstrua provocantia; quædam autem ventrem soluentia; quædam vomitum promouentia, quæ operationes in tantum sunt sibi contrariæ, vt vna aliam omnino impediat, quia Naturam distrahunt ad contraria, & hoc rectè à Medico quicunque ille fuerit, factum est, quia ex hoc medicamento nullam huiusmodi operationem requirebat, sed solummodo exiccationem, & idcircò cæteras operationes contrariis inter se medicamentis obtundere, ac impedire studuit.

Vlterius, si in componendo huiusmodi pulvere Medicus intentionem habuisset vtendi eo pro veneno mortifero, celasset quantum potuisset odoris molestiam, & saporis displicentiam, quæ ex tali medicamento resultare poterat, vt fraudem celaret, neque addidisset alia peioris saporis, & odoris vt ad Antimonium, Sabinam, & Oleandrum, & stercus columbinum, nam non defuissent multa, quæ & saporem minus ingratum, & odorem minus molestum huic medicamento conciliassent. Præcipua ergo Medici, qui hunc pulverem composuerat, intentio ea fuit, vt iam dictum est, vt haberet medicamentum validum existens, vtrique proposito scopo satisfaciens, nempe & ad exiccandos vteros in iis, quæ prætumidos habebant, id circo non concipiebant, & ad impediendam conceptionem, sterilitatemque inducendam in his, quæ in partu evidenti, ac certissimo periculo exponebantur, vt in casu nostro, in quo Elizabetha potionata præsumpta ex
11 partu mirum in modum affligebatur, & in vitæ discrimen veniebat; nam licere hæc Medico extra conceptionem præbere, docet abundè Mercurial. *lib. 1. de morb. mul. c. 11.* & alii Antiquiorum, & Recentiorum.

Hanc ergo duplicem intentionem Medico sibi proponente, medicamenta omnia elegit maximè exsiccantia quoad passiuas qualitates, quoad actiuas verò partim frigida, vt antimonium, partim calida, vt cætera, ad hoc vt omnes esset caliditas, quam siccitas, quippe cùm Antimonii frigiditas caliditatem cæterorum contemperaret, vnde ex hac compositione medicamentum emergebat valde exiccans, quod est. Alium sibi scopo, obtinere Medico promittebat, nam medicamenta valde exsiccantia, totam per se humidæ vterorum saltem per contrariam qualitatem subvenire possunt, & quandoque nonnunquam sic etiam sterilitatem inducere, quia, vt Hippocrat. *lib. 5. Aphor. 62.* & Galen. *in comm.* firmat, vbi vterus valdè exiccatus est, semen in eo ex defectu alimenti corrumpitur, exsiccaturque, velut in sabuloso loco proiectum semen nullum fructum ostendit, & hoc consilio inpræsentia quam quod huiusmodi valdè sicca medicamenta naturam corrumpunt, & semen extinguunt, eodem Galen. teste *lib. 8. de simpl. med. fac. lit O.*

Cum ergo pateat ex his, quòd Medicus, quicunque ille fuerit, qui præsumptum pulverem composuit, non habuerit intentionem vtendi eo pro veneno malo, & in damnum humani generis, sed tantum in eius commodum, & vtilitatem, manifestum in se fit, dato etiam, quod Ioan. Baptist. Gattus illum Elizabethæ suæ vxori propinasset, prout Fiscus, eiusque adhærentes contendunt, non potuisse illum habere intentionem veneandi propriam vxorem, sed tantummodò illam à præsenti ærumna subleuandi, & à mortis discrimine liberandi; nam aliàs non vsus esset hoc medicamento verè non venenoso, sed aliis, at validis, ac verè venenosis, maximè cum plures expertus esset, vt Fiscus præsumit, prima, secunda, ac tertia vice speratum effectum non successisse ex huius administratione, & ideò, nisi lapide obtusior fuisset, medicamentum mutasset, & valentius exhibuisset.

Nec valet ad hoc id, quod Dominus ex aduerso scribens obiiciebat, nempe quòd Ioan. Baptista disponebat vxorem lento veneno perimere, nam hoc gratis dictum est, & miror, docto viro, quicunque ille fuerit, hæc in mentem venisse, & e calamo excidisse, cum pateat venena temporanea non modò non excitare tam sæva symptomata, vt Fiscus ab hoc medi- 12
camento excitata præsumit, sed nullo manifesto signo sese prodere, nisi lentam, ac non remissibilem febriculam inducendo, sensimque humidum primigenium depopulando, & natiuum calorem destruendo; nam temporanea omnia, ac sin- 13
gula venena, nempe quæ longuo tempore post eorum exhibitionem interimunt e tabescere eorum genere esse docet Cardan. *lib. 1. de Venen. c. 22.* & alibi, & ipse Dominus ex aduerso scribens.

Præterquam quod Ratio idipsum suadet, immò quia cum tam sæuis symptomatibus, vt à Fisco, & adhuc causibus in casu nostro asseritur, nequaquam potest hominis vita ad longum tempus protrahi. Secundò, quia qui temporanea, & lenta venena propinant, in primis student vt veneni vis nullo modo detegatur, cum ad fraudem contegendam, tum vt veneni vis non detegatur, alias suo fine frustrarentur, cùm potionati, sed id cognoscerent, facilè sese his, & antidotis veneno occurrerent, maximè in principio; at vbi tam terribilia symptomata conspicua fiunt, vis veneni se manifestissimè prodit, & miror Dominum ex aduerso scribentem sibimetipsi tam aperta fronte contradicere volentem Ioan. Baptist. Gattum habuisse intentionem venenandi vxorem lento veneno, vt sine signis venenationis occumberet, prout omnia lenta venena operari dicit, cum alia ex parte tam multa accidentia ex præsumpto propinato veneno adfuisse inculcet.

Denique, vt ad ea respondeamus, quæ de signis venenorum pro Fisco adducuntur, distinguamus cum illis eadem distinctione, qua vsus est præfatus Dominus ex aduerso scribens, hoc est in antecedentia, concomitantia, & consequentia, omnibusque enim perpensis clarè patet, ea omnia, & singula & præsertim quæ evidentiorem probationem facere possent, prorsùs abesse, & breviter ad ea omnia, quæ pro fisco proponuntur, respondemus.

Quoad antecedentia, nempè odium Ioan. Baptist. versus vxorem, & consuetudinem delinquendi, dicimus hanc considerationem ad Medicum non pertinere, & benè hic iis, ad quos pertinet, satisfacient, illud certum est, quòd quemadmodum nulla signa antecedentia dantur propinati veneni ante eius assumptionem, nisi quædam, quæ præsumptiones propriùs, &
coniecturæ ab extra vocandæ sunt, ad Iurisconsultos perti- 14
nentia; sic è contra plura dantur, quæ ex veneno assumpto præsumpta ab ingenito prouenire demonstrare possunt, veluti
in casu præsenti, status valetudinarius ipsius Elizabethæ, & 15
morbosus corporis apparatus, & alia aliàs deducta, quæ operantur, vt potius ingeniti, quàm assumpti veneni præsumpti

vigeat. Galen. *lib. 6. de loc. aff. c. 5.* Cardan. *lib. 2. de Ven. c. 2.*

Quoad signa verò concomitantia, licet plura deducantur in informatione pro Fisco data, certum tamen est, neque omnia, neque si plura, & maioris momenti adfuissent, commonstrata certò potuisse, venenum fuisse propinatum, non
16 autem ingenitum, cum non dentur alia signa certò distinguentia inter venenum ingenitum, & propinatum, vt concordant tam Iurisconsulti, quàm Medici. Bossius *in pract. crimin. tit. de dol. num. 15.* Caball. *de omni gen. homic. num. 6a.* Guazz. *in tract. ad def. Reor. def. 4 cap. 5. num. 5 lib. 1.* & inter Medicos Cæsalpin. *lib. 3. pract. cap. 7.* Codronch. *in method. testif. cap. 6.* & alij, vnde quantumvis sese defatiget, atque exegitet Dominus ex aduerso scribens, ad probanda hæc accidentia, siue hæc signa, quæ in Elizabetha conspicua fuisse dicuntur, ab administrato veneno originem habuisse, nunquam certò reducere poterit hanc conclusionem, vnde vt prolixitatem odiosissimam euitemus, hac sola responsione satisfactum volumus quibuscumque ex aduerso adductis circa signa concomitantia veneni.

Tandem circa signa consequentia supplicamus, magnam haberi considerationem, hæc enim maximi momenti sunt, & sicuti vbi præsentia sunt, infallibilem faciunt assumpti veneni præsumptionem, sicubi absint, omnem administrati veneni suspicionem adimunt. Ac primò inter hæc signa est ipsa mors, hæc enim vt plurimum succedit ad venena admi-
17 nistrata, & præcipuè si fuerint reiterata, vt in casu nostro, nam tunc suum effectum absque dubio sortiuntur, vt Cardan. *lib. 1. de venen.* testatur. At Elizabetha ex præsumpto poculo non obiit, etiamsi præsumatur pluries eidem personæ, aliisque non semel exhibitum, etiam caniculis, ac felibus, quorum omnium animalium nullum peremptum est, ergo ab hac iterata experientia docemur, hunc puluerem venenum non fuisse.

Sed etiam mors ad propinatum venenum non succedat, non desunt pleraque signa, quæ ab ipso veneno administrato semper relinquuntur, quæ de necessitate adesse oportuit in casu nostro, in quo idem venenum præsumatur vni, eidemque personæ toties fuisse propinatum, ac primò Nicol. Flor. *summ. 4. serm. 4. cap. 8* & Cardin. Ponzett. *libr. 2. de venen.*
18 *cap. 8.* & alij permulti affirmant, Depilationem esse signum familiarissimum iis, qui à veneno administrato euadunt, & maximè vbi venenum arodentem habuerit facultatem, vt in hoc veneno propinato supponitur extitisse, vel ipso D. ex aduerso scribente id firmante, at hoc signum in Elizabetha omninò abest, & in nullo alio ex iis apparuit, quibus idem venenum pluries propinatum præsumitur, quod Aduersarij negare non audent.

19 Præterea Cæsalpin. *lib. 3. pract. cap. 7.* & alij voluerunt: quòd venena, quæ suum effectum omninò non sortiuntur, quia non occidunt: semper insignem aliquam noxam, & diuturnos morbos inferunt, & hoc quia quatenus talia, calori nostro naturali inimicissima, non solùm cum in corpore cessant; illum destruunt, sed cum exuperantur, relinquunt intemperiem aliquam cum impressione occultæ qualitatis nocentem; at in casu nostro tantum abest, vt ij, qui hunc puluerem assumpsisse creduntur, morbo aliquo afficiantur; aut aliquam insignem adhuc corporis noxam persentiant, vt è contra omnes, ac singuli pancraticè valeant, quinetiam Martha, quæ per tres continuatos dies puluerem assumpsisse dicitur, deinceps vterò concipit, quod valetudinariis, & infirmis mulieribus non facilè euenire notum est. Facit Hippocrat. auctoritas *lib. 5. Aphor. 61.* & pluries alibi, & pro Iurisconsultis facit Rota *in Rem. soriet. offend. Venet. 21. Ianuary 1619. coram Cardin. Sacrato.* Et ex his concludendum, puluerem, de quo agitur, vel nullo modo fuisse exhibitum iis, quibus exhibitus præsumitur, vel nequaquam fuisse venenosum.

CONSILIVM XIV.

Eidem Domino Renato Monreau.

ARGVMENTVM.

Inter alia medicamenta, ex quibus præsumebatur constare puluis, quem ad venenandam propriam vxorem Elizabetham exhibuisse volebat Fiscus Ioannem Baptistam Gattum, erat Antimonium, de quo peculiariter dubitabatur, An esset venenum, necne? volente eodem Fisco, & eius adhærentibus, venenum omninò esse, repugnantibus nobis pro parte Ioann. Baptistæ ex sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Antimonium nullam habet venenositatem.*
2 *Antimonium respectu manifestarum qualitatum venenum non est.*
3 *Antimonium non est venenum ab occulta qualitate, vel à tota substantia.*
4 *Venena à tota substantia noxia non possunt vllo modo ad benignam naturam reduci.*
5 *Antimonium vomitum validè prouitat.*
6 *Antimonium non esse venenum ab effectu probatur.*

QVia immeritò dubitatur de hoc, cùm nullus Author fide dignus hoc in dubium reuocauerit, ac nunquam vel in enarrandis ipsius Antimonij facultatibus, vel in enumerandis venenis, de eius venenositate quicquam mussitauerint, quod nullo modo præteriissent, si haberet vel minimam veneni suspicionem, vel veneni accidentia assumptum produceret. Immò qui diligentissimè omnia, & quæcunque venena etiam minima, & nulla consideratione digna congesserunt, vt sulphur est, Adamas, Lauri baccæ; Nux tancida, Magnes, Scammonea; Agaricus, & alia etiam his inferiora, nihil de Antimonio meminerunt, quòd omni venenositatis suspicione sit prorsùs expoliatum, & si libet, videri possunt Galenus *de med. simpl. & de comp. Medic.* Dioscorid. *lib. 6.* Plin. *lib. 3a. cap. 6.* Paul. *sua Med. lib. 5. cap. 3.* Aët. *lib. 3.* Auic. *4. tractat. 1. summ. 1.* Ras. *lib. 8. ad* Mansor. Conciliat. *de venen.* Guain. *de venen. cap. 8.* Ardoin. qui affluentissimè de omnibus agit *lib. 2. de venen.* & ex Recentioribus Cæsalpin. *lib. 3 sua pract. c. 50.* Paræus *lib. 20. cap. 31.* & alij permulti, sed & qui de natura Antimonij ex professo loquuntur, nullam in eo venenositatem animaduerterunt, vt dixi; sed solùm refrigerationem, & exsiccationem cum astrictione. Vide Dioscorid. *libro quinto cap. 54* Plin. *vbi suprà* Aët. *libro secundo, cap. 72.* Paul. *lib. 7. litt. 5.* Cæsalpin. *de Metal. libro tertio, cap. 9.* & ad vtramque conclusionis partem euidentissimè probandam, vide Codronch *in libell. de Antim.* 1

Deinde si Antimonium venenum est, vel lædit manifestis qualitatibus, vel occultis, & à tota substantia (vt prudenter deducit idem Codronc. *ibidem*,) vel ambabus simul. Non manifestis qualitatibus, cùm hæ in Antimonio non sint insignes, neque in excessu, nam frigidum est, & siccum in gradu secundo cum adstrictione, vt patet ex Authoribus iam suprà citatis; adde quod si his operaretur, apparerent in nocendo earum effectus, tales essent vehemens adstrictio faucium, & gutturis, strangulatio, vrinæ suppressio, ventris stipticitas, stomachi grauitas, & refrigeratio, intestinorum dolores, vocis & respirationis oblæsio, & alia ad hunc modum, at hæc ab Antimonio non proueniunt satis perspectum est, ergo ratione primarum & manifestarum qualitatum, Antimonium non est venenum. 2

Sed neque occulta qualitate, & à tota substantia Antimonium est venenum, quia medicamenta, aut venena huiusmodi non possunt reduci per quamvis præparationem, aut repurgationem ad benignam naturam, neque omittere possunt id, quod ab intrinseca forma sortita sunt, ita vt quomodocunque exhibeantur, & in quacunque quantitate, semper mortifera sunt. At verò Antimonium dari etiam sine præparatione vlla, & sine repurgatione, absque vllo vitæ periculo, & cum præparatione etiam in notabili quantitate ad corpora expurganda, & ad difficiles, & rebelles ægritudines edomandas, non est qui nesciat. Matthiol. *in lib. 5.* Dioscorid. *de mat. med. cap. 59.* Codronch. *vbi suprà*, & omnes, qui de Antimonio ex professo verba faciunt. 3 4

Sed neque simul manifesta, & occulta qualitate Antimonium est venenum, quia eædem rationes simul vrgent, ac multò euidentiùs probant, nullo modo illud esse venenum.

Verum ex abundanti concesso, etiam quicunque, Antimonium venenum esse, tamen illud certum est, & negari non potest, non esse ex iis venenis, quibus ad enecandos homines vti quis possit: ratio est in promptu, quia cùm vnica spes sit in his, qui potionati sunt, & venenum hauserunt, vt ipsum quàm celerrimè è corpore vomitu expellant; Antimonium vomitum promptissimè, ac validè excitare quivis nouit, & norunt omnes Doctores, de eo verba facientes; itaque etiam si venenum esset ob hoc ipsum quòd ad sui expulsionem illico hominem cogat, non posset hominem interimere, neque enim in stomacho tanto tempore moram trahit, vt eius virus sanguini per venas, & arterias communicari possit, & ad cor ipsum peruenire. 5

Ac

Ac denique ab effectu probatur, Antimonium non esse venenum, quia quicunque Antimonium sumpserunt, & ea eius vi occubuerunt, nunquam mortui sunt cum accidentibus veneni, sed ea simplici tantummodò superpurgatione, vt experientia docet, at si ob hoc, nempè quod superpurgationes lethales excitare possit Antimonium, venenum est, erit & scammonium, & Agaricus, & cætera etiam benigniora, & innocentissima medicamenta venena erunt. cùm omnia possint præter modum vsurpata lethales superpurgationes inducere, nam & ipsum Antimonium tunc solummodò tales excitat superpurgationes, cum in excedenti quantitate assumitur, aliàs nequaquam. Non sufficit ergo hoc ad determinandum; Antimonium esse venenum, sed necesse est, si venenum sit dicendum, vt ab eius propinatione appareant accidentia illa, quæ ad venenum vel à tota substantia, vel manifestis qualitatibus nocivum, succedere solent.

CONSILIVM XV.

Fidem Domino Renato Moreatu.

ARGVMENTVM.

Cum N. N. Tonsor sanus degeret, cum amico affluenter pransus est. A comestione nonullis elapsis diebus, sensim in Icteritiam, seu Regium morbum incidit, ac procedente tempore, totum illi corpus virore defœdatum est. Hinc, nullâ curâ adhibita, in fatuitatem, & dementiam lapsus est; ac tandem vitam cum morte commutauit. Cadauere adaperto, Intestina tumefacta apparuerunt, & coloris citrini, Pericardium omni humiditate destitutum, sanguis in Cordis ventriculis congelatus; & ipsius Cordis substantia praui coloris, caput tumefactum, labia admodum grossa, Pulmones coloris citrini, & secundùm alias nigricantes, ac Mediastino, & Pleuræ adhærentes; Lien mollis, ac diffluens, & alia nonnulla signa attestantia veneni propinationem. P. in quem reatus suspicio cadebat, à fisco in carcerem detrusus est, & quæsitum pro veritate ab ipso fisco est, An N. N. ex propinato veneno, vel ex ingenito, & intrinseco aliquo morbo occubuisset, & respondi.

SVMMARIVM.

1 *Præsumptio propinati veneni ex antecedenti statu Ægrotantis est magni momenti*
2 *Concomitantia signa quomodo propinatum venenum attestantur.*
3 *In veneno propinato accidentia supervenientia nullum ordinem servant*
4 *In veneno propinato non solet adesse febris, vt in ingenito.*
5 *Venenum aut est corrodens aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, adde, & tabefaciens.*
6 *Venena externa vel sunt præsentanea, vel temporanea.*
7 *Temporaneum venenum lentum est, & ex genere Tabefacientium.*
8 *Data causa disposita ad agendum in patiens dispositum ad patiendum, necessariò sequitur effectus*
9 *Signa assumpti veneni in ipsa assumptione apparentia, sunt magni momenti existimanda.*
10 *Accidentia ex propinato veneno provenientia, cum impetu apparent, contra ex veneno ingenito.*
11 *Fatuitas ex morbo Regio malu.*

NOn immeritò dubitari videtur, an N. N. ex propinato veneno obierit, necne, cùm pro affirmatiua opinione tot adsint coniecturæ, ac præsumptiones non numero solùm, sed etiam pondere vrgentissimæ: nulla enim signa desiderari videntur aut ex antecedentibus, aut ex concomitantibus, aut ex
1 subsequentibus, quæ propinati veneni suspicionem facere, ac mirum in modum augere possint. Ac primò vrgentissima videtur ea præsumptio, quæ ex antecedentibus desumitur, ac maximè ex statu eius, qui venenum hausisse dicitur; si enim status hic secundùm Naturam fuerit, & vires constent, & errata in victus ratione saltem insignia non præcesserint; interemi e subitaneo, præcipiti, ac perceptibili morbo, facit ferè plenam probationem propinati veneni; enim has [illegible] coniectura fisus Galen. *lib. 6. de loc. aff. cap. 5.* & cum eo DD., ymo es de eius rei certitudine non habent [illegible] pronunciant, tamen quæ coniectura cùm in casu nostro vigeat, cùm N. N. immediatè ante præsumptam veneni assumptionem optima sanitate fruebatur, & viribus constaret, dicendum, eam non modò maximopere vrgere, sed concludentissimam de tali veneni propinatione probationem facere.

Nec minùs vrgere firmandum est, eam præsumptionem, quam ex concomitantibus signa elicere possumus, si enim seriem symptomatum, quæ in hoc ægrotante apparuerunt, eorumque naturam, & affligendi modum consideraberimus, nonnisi à propinato veneno potuisse emergere fatebimur, equippe cum primò fuerint perniciosissima, terribilia, & exitialia, naturamque illicò penetrauerint, ac superauerint, quod non verisimile sit accidere potuisse ex Ictertia ab interna causa procedente, in qua præter corporis immutatum colorem, non solent adesse huiusmodi praua accidentia, imò neque alia vlla consideratione digna, non quidem alia ex causa, nisi quia humor morbum faciens ab internis ad externa prorumpit, vnde consequens est nobiliores partes à peccante humore liberari, & nullam ex eius vi noxam percipere. 2

Secundò si modum aduentus horum symptomatum spectemus, ea non sensim, & ordine quodam, vt in morbis ab interno veneno prouenientibus euenire solet, apparuerunt: sed potius cum impetu, & confestim, nulloque ordine seruato, quod in administrato potissimum veneno fieri solet, vt docent Cardan. *lib. 1. de Venen. cap. 2.* & Bacc. in *Proleg. de Venen. cap. 17. art. 1.* Ac si denique seriem horum symptomatum considerimus, id ipsum clarè apparebit, quia in veneno ingenito hæc symptomata nunquam sunt sine febre, contra in veneno administrato, vt in casu nostro, in quo febris adesse non solet, quod ita fieri, longioribus probaui *lib. 2. Quæst. Medico-Legu tit. 2. quæst 8. num. 5. & seqq.* 3 4

His addenda signa ex cadauere post Ægri mortem desumpta, quæ & ipsa magni sunt momenti, neque videntur apparere potuisse in cadauere morbo naturali extincto, vt Intestina tumefacta, & coloris citrini, cordis substantia praui coloris, & alia in historia morbi enarrata, quæ sicuti propinato veneno sunt familiarissima, & proportionatissima symptomata, ita naturali ægritudini, & maximè Icteritiæ, præcipuè nulla febre concomitante, videntur omninò disconuenientia & improportionata. Ex quibus omnibus videbatur certitudinem nos habere posse, quòd N. N. ex propinato veneno, non autem ex ingenito, aut interno morbo perierit.

Veruntamen verò si res penitius consideretur, & effectus omnes in hoc casu apparentes suis causis referantur, contrarium apparebit verius, & omnis suspicio propinati veneni euanescet, quod ex sequentibus fundamentis facilè palam fiet. Dicendum ergo primò, quòd licet particularium venenorum difficillima sit cognitio, cum alicui propinantur, vt omnes norunt, tamen ea noscere secundùm suas species non modò non est difficile, sed facillimum, posito, inquam, quod de propinato veneno certitudo habeatur. Demus ergo N. N. cum effectu assumpsisse venenum à P. sibi clam propinatum, ac per fraudem, tunc dico, quòd huiusmodi venenum, aut fuit corrodens, aut putrefaciens, aut inflammans, aut congelans, adde aut tabefaciens (licet hoc cum putrefaciente conueniat, cùm tabefactio enim quædam species putrefactionis est) ad has namque species omnia venena reduci possunt; at hic nullum huiusmodi veneni signum apparet, ergo. Et quòd non fuerit corrodens, patet; nihil enim apparuit aut ante, aut post, aut in ipsa assumptione, quod pro signo talis veneni deseruire possit; Quòd non fuerit putrefaciens, patet; quia ab huiusmodi veneno maximè patitur primò stomachus, & iecur, cùm tamen in cadauere hæc duo viscera nihil omninò læsa apparuerint; Quòd non fuerit inflammans, patet; quia non modò calor nullus adfuit in ipso potionato, sed etiam à febre fuit immunis; Quòd non fuerit ex genere congelantium manifestum est, non apparente vllo huiusmodi veneni signo; Quod denique non fuerit tabefaciens, ex ipso successu palam est. Ergo restat, N. N. ex morbo potiùs quodam interno, quicunque ille fuerit, quàm ex propinato veneno obierit. 5

Secundò notandum, quòd venena administrata aut sunt præsentanea, aut temporanea; illa subitò, & maxima cum vehementia, aut paucarum dierum spatio, hæc lentè, ac sensim, & longo post tempore operantur. Modò, quod N. N. non assumpserit venenum præsentaneum, patet, quia à præsumpta veneni assumptione per plures dies, nempè per vnum supra viginti nullum euidens symptoma; nisi mutationem coloris ipsius cutis passus est: deinceps symptomata seorsim apparuerunt, cùm primò Ictericus factus sit, post multos verò dies in 6

peius

peius lapsus fuerit, non fuit ergo venenum hoc præsentaneum. Sed neque dici potest fuisse temporaneum; primò
7 quia mors nimis propere videretur secuta, temporaneum autem venenum suum opus ad longum tempus retardat, & lentum est in operando. Secundò quia temporanea venena omnia ex Tabefacientium numero sunt, Cardan. *lib. 1. de Venen. cap.* 22. & alibi, at N.N. nullam emaciationem, nedum Tabem passus est, nec quid simile; remanet ergo, vt non ex propinato veneno, sed ex ingenito, vel potiùs ex aliquo alio interno morbo fuerit sublatus.

8 Notandum tertiò, quòd datâ causâ dispositâ ad agendum, nulloque impedimento ex parte patientis existente, sed potiùs dispositionibus ad patiendum ex eius parte requisitis vrgentibus, necessariò sequitur naturalis effectus, vt Philosophis est compertissimum. At si supponatur in hoc casu fuisse propinatum venenum, cùm hoc sit causa maximè efficax ad agendum, & nullum supponatur ex parte patientis impedimentum ad resistendum, saltem per tantum temporis spatium, necessariò ad illius assumptionem debuit sequi illius veneni effectus, nempe aut Naturæ succumbentia, aut illius pugna cum veneno cùm tamen neutrum fuerit secutum, eo quod N.N. ab assumptione præsumpti veneni, per plures dies incolumis permanserit; dicendum itaque, illum nequaquam ex veneno, sed ab interna aliqua causa ægrotasse, & ex eius denique vi periisse.

9 Notandum quartò, aliqua esse signa in potionatis, quæ in ipsa veneni administratione obseruantur, & esse multi momenti, quæ tamen omnia in casu nostro desiderantur; notant enim DD omnes, venena omnia esse mali odoris, & saporis horribilis, & in assumptione semper nauseam, vomitum, gulæ ardorem, stomachi morsum, & mille alia symptomata excitare, quorum nullum hic apparuit, tùm nulla mentio habeatur, quod N.N. à prandio, vel à cœna præsumpta, de talibus vnquam sit conquestus.

10 Notandum quintò, quòd, vt supra annuimus, accidentia, si ex veneno administrato superueniant, solent cum impetu quodam, ac vehementia apparere, non tolerante Natura vim improuisam ipsius veneni, & procurante summo conatu illud à se repellere, ac superare: contra verò si ab ingenito veneno, & interno morbo eueniant, nam vt plurimum sensim paulatimque & ordine quodam seruato succedunt, iuxta illud Hipp. *lib. 2. Aphor.* 30. circa principia omnia debiliora, quia Natura interno veneno ob moram in corpore contractam veluti assuescit: hinc autem maximè ostendit venenum fuisse ingenitum, vel morbi causam fuisse internam, quod in hoc casu adeò vrgere videtur, vt veritatem omni ex parte detegat, Nam N.N. præsumptus potionatus sensim, paulatimque flauescere cœpit, nullo alio notabili apparente symptomate; dehinc verò procedente morbo, ac nulla cura adhibita, alia symptomata sese manifestarunt, quæ postmodum exacerbata, tandem morti hominem addixerunt, cùm tamen si Ictericia ab externo veneno originem traxisset, contra euenire debuisset, vt primò nempè alia symptomata notatu digna, vt vomitus indesinens, molestia intolerabilis, dolores permeabiles, lipothymia, syncopes, & alia id genus; dehinc ictericia, & alia maiora, & peiora apparuissent; & ratio est, quia ad effusionem bilis à causa interna non grauatur, sed potius alleuatur Natura, cum ab humore noxio sese exoneret; idcircò potest ex improuiso aliquando, nec præcedentibus aliis symptomatibus sese prodere, at in veneno propinato nequaquam; quia primò, & antequam Hepar lædatur, necesse est lædi stomachum, atque etiam Cor, vnde præcedere debent primò accidentia ad insignem stomachi, & Cordis læsionem necessariò consequentia, quod confirmat ipsa experientia, semper enim obseruamus in venenis administratis Ictericiam nonnullos post dies, & post alia symptomata apparere. Cum igitur ex prædictis pateat, N.N à propinato veneno non fuisse extinctum, sed potiùs à morbo quodam naturali, vt maiorem in modum veritas innotescat, demonstrandum iam, ex quo verè morbo obierit. Ac profectò si obseruare velimus Ictericiæ cuiusdam descriptionem ab Hippoc. factam *lib. 3. de Morb. num. 15. & lib. de intern. affect. n. 38.* apertissimè videbimus N.N. non ex alio morbo obiisse, neque ex veneno assumpto fuisse sublatum.

Habent ergo Hippocr. verba in *prædicto lib. 3 de morb* hoc modo, *Huiuscemodi morbus Regius acutus est, & citò necat. Color totius mali certum maximè refert ex viridi pallescens, & quales Lacerti virides, similisque ferè corpus est, & vrina quod subsidet velut Eruum fuluum est, & febris, & horror lenis detinet, quandoque etiam vestes ferre non sustinet, sed ab iis mordicatur, & pungitur. Ieiuno mane viscera plerunque lacerantur, & si quis eum excitet, aut alloquitur, non patitur. Hic ferè intra dies quatuordecim moritur, quos si effugerit, conualescit.* Eadem ferè habet alio in loco iam cit. *de intern. affect.* vbi & aliam speciem huius lethalis morbi, sed longioris describit, quorum morborum signa, si eum morbo, quo extinctus est NN. æquiparentur, nihil omninò eorum desiderabitur, quæ ad eius morbi naturam constituendam necessaria existimantur: nam & color corporis, & pruritus, & æ tate ado, vt viscerum lancinationes, & melancholia, & delirium in vtroque casu sunt conspicua. De febre solùm dubitari potest, quam in suo morbo adesse vult Hippocrates, cùm tamen in casu nostro non adfuerit. Ad quam instantiam respondetur, quod primò non fuit, vt oportuisset, in ægro hoc obseruatum, an aliqua febre detineretur, necne; secundò, quod potuit quidem adesse, sed leuis, vt Hippocrates dicit, ac talis, vt facilè medentem falleret, aut ab eodem medente in censu non haberetur propter sui leuitatem, præcipuè cum ad ægrotum accesserit viribus iam deiectis, & non potente virtute illam detegere, vnde apparere potuit æger non febrire, & tertiò dato etiam quod verè non febriret, hoc non tolleret, quin idem esset morbus, stantibus præsertim tot aliis signis eundem ostensibus, & si in omnibus tali morbo decumbentibus febris est leuis, potest in aliquo particulari esse nulla, vel nulla apparere.

Mirum ergo non fuit in homine sano, & aliàs robusto, ac victus salubri assueto de repente ex aliqua externa, ac procatarctica causa, vt ex labore, ex nimia potatione, ex cursu, ex lucta, aut ex alia simili causa (nam aliàs hoc obseruatum est, & indies obseruatur) bilem agitatam in ambitum corporis effundi, & nulla cura adhibita, illaque nobilioribus partibus communicata alia symptomata, quæ in informatione narrantur excitari, præcipuè autem fatuitatem, ac dementiam, quæ familiaris est Ictericis, vbi in malum tendunt, dicente Hippocrate *lib. 1 Prorhet. n. 4 & in Coac. Prænot. n. 198 Mala*
est ex morbo Regio fatuitas. Licet autem hoc difficultatem facere possit, quomodò nimirum calidissimus, & siccissimus 11
humor fatuitatem exciter, quæ potiùs à frigido, & humido videtur nasci; tamen ad hoc respondet Duretus *in comm. prædicti lib. 3. Coac.* in hunc locum dicens, quod cerebrum humescit, adde & refrigeratur ex eo, quòd ab humore calido & sicco destituatur, ab omnibus enim partibus bilis ad exteriora effunditur.

Ex quibus facile est videre, quanam ratione in NN. tot symptomata apparuerint, ex effusione enim Bilis ad totum corpus pariter omnes externæ viridem illum, ac pallorem, aut alium quemcunque fœdum colorem contraxere, iuxta naturam, & colorem humoris eas inficientis: neque enim Bilis vnius eiusdemque coloris perpetuò est, vt norunt Medici, sed modo pallescit, modo nigrescit cum aduritur, modò viret, & sic vario colore partes inficit. Ex effusione verò Bilis ad exteriora cerebrum humescere, ac refrigerari diximus, vnde debile in omnibus suis operationibus redditur; præcipuè verò debilitata virtute retentiua, Pituita ad infernas pariter per neruos, venas, & arterias lapsa, varios rumores in variis partibus excitauit, vt alias in his, qui iam morti proximi sunt, euenire solet, cum iam prostratâ Naturâ pituita in cerebro existens ad inferiora ruit, & varia excitat symptomata. Cætera quoque, quæ de anxietudine, & punctoris in vniuerso corpore habentur, & alia recensita ab ipsa Bilis effusione facta fuisse notissimum est. Et ex his concludendum pro veritate videtur, NN. ex prædicto morbo, nempe ex prima illa Ictericiæ specie ab Hippocrate descripta decessisse, non autem ex propinato aliquo veneno, cùm accidentia subsecuta, & morbi series, naturali, & internæ causæ, non violentæ, & externæ respondeant.

CONSILIVM XVI.

Eidem Domino Renato Montreau.

ARGVMENTVM.

In eadem causa, de qua supra, iterum per fiscum interrogatus, vt pro veritate magis præcisè respondecem, an N N. ex propinato veneno obiisset, respondi, quòd licet ex tam variis, tam incertis, tamque sibi contrariis testium depositionibus in nouo summario datis, nihil certi circa veneni exhibitionem in persona N N. elici possit, cùm non sint inter se constantes; tamen ego, supposito, quòd per eas plenè probata remaneat veneni exhibitio, adhuc tamen in ea sententia sum; illum non ex assumpto prætenso veneno, sed ex interno, ac naturali morbo, aliàs ex Hippocratis auctoritate descripto, vitam obiisse.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Medicamenta omnia & venena etiam ipsa administrata interdum ine sine frustrantur.*
2 *Venena, quæ ab excedenti qualitate occidunt, nisi illicò in actum producantur, nullius effectus euadunt.*
3 *Vix ex decem vnum perire solet, nisi venenum repetatur.*
4 *Venena temporanea facilè nullius effectus euadunt.*
5 *Icteritia aliquando est effectus assumpti veneni.*
6 *Venenum quodcunque vel mediatè vel immediatè cor lædit.*
7 *Sitis carentia est maximum argumentum ad excludendam veneni assumptionem: declara vt ibi.*
8 *Cadauera eorum qui externo veneno intereunt, difficillimè putrescunt.*
9 *Singulare signum assumpti veneni est læsio in ventriculo, & lenta febricula.*

NEque nouum quid inauditum, aut mirum id videri debet, cùm quotidiana experientia compertum sit, non tam in venenis, quàm etiam in aliis quibuscunque medica-1 mentis purgantibus, præcipuè quòd aliquando vel à Natura exuperantur, & nullum effectum producunt, vel simpliciter deficiunt, nulla illata ipsi Naturæ vi. Peculiariter autem Galen. *in lib de simpl. med fac. cap.* 18. de venenis verba fa-2 ciens, quæ ab excedenti qualitate occidunt, dicebat, quod nisi illico in actum producantur, nullius effectus redduntur. Ac præterea Cardan. *lib* 2. *Contrad. Medic. tract.* 5. *contrad.* 10. *vers & scias*, serio affirmat, vix vnum interire ex decem, qui 3 venenum hauriunt, nisi venenum reiteretur, quod dictum etiam frequenti experientia roborauit, vt ipse ibidem luculenter testatur.

4 Sed hoc ipsum, nempe venenum suo effectu frustrari euenit peculiariter in venenis temporaneis, hoc est ad tempus datis, quale forte præsumitur fuisse hoc, quo N N. extinctus dicitur ex simplicem quadam P. confessione, & dubiis nonnullorum testium depositionibus. Et ratio est maximè in promptu, quia cum huiusmodi venenorum vis, ad hoc vt lentè operetur, contrariis medicamentis sit refracta, facilè inde euenit, vt occurrentia calori naturali, qui saltem debilis non sit, vincantur, vel refringantur, aut in corpore nulla noxa relicta, dejiciantur. Hinc iam raras experientias, quæ veræ sint, habemus similium venenorum, quæ ad tempus exhibentur, vt percenset idem Cardan. *loco citat.* Potuit ergo eodem modo etiam in casu nostro euenisse, quia veneni assumpti nulla certa, & peculiaria signa fuerunt adnotata: quemadmodum etiam in superiori consultatione dixi, neque in præsumpta veneni assumptione N.N. quicquam persensit, neque per plures dies post assumptionem de aliquo notabili accidenti conquestus est, vt de stomachi morsu, de Cordis tremore, de Lypothymia, vomitu, sudoribus frigidis, nausea, ructibus nidorosis, ac corruptis, & id genus aliis, quæ omnia, aut eorum saltem plura de necessitate consequi debebant ad veneni assumptionem, maximè supposito, quòd in actum fuisset iam deductum ex aduentu Icteritiæ tanquam affectu propinati veneni. Quemadmodum namque vnus ex Medicis deponit, Icteritia aliquando est effectus assumpti veneni, sed nunquam sola apparet, verùm associata aliis symptomatibus, immò post 5 alia symptomata, nam tunc cùm omnem sanguinis massam infecerit, ac corruperit, necesse est talia symptomata apparere, qualia apparent, cum homo iam in mortem certo tramite tendit.

Sed manifestiùs etiam vltra adducta in priori consultatione ex infra adducendis patere potest, venenum N.N non assumpsisse, aut assumptum exuperasse & sic non ex assumpto veneno, sed ex interno quodam morbo obiisse: sunt enim plura accidentia, quæ de necessitate omne assumptum venenum consequuntur: Ac primò, & principaliter exploratissimum 6 Medicis est, omne venenum cor lædere, aut primò, & immediatè, aut saltem secundariò, & mediatè, ita vt nullum omninò venenum assumi possit, quod aut subitò, aut conuenienti mora interposita symptomata ad læsionem cordis consequentia non accersat, Conciliat. *diff.* 178. *& in lib. de Venen. cap.* 1. Nicol. Flor. *summ.* 4. *serm.* 4. *c* 1. Guainer. *de Venen. cap.* 1. *resp. ad dub.* 4. Ardoin. *de Venen. lib.* 1. *c.* 7. Ponzett. *lib.* 1. *de venen c.* 9. Fernelius *lib.* 2. *de Abdit. c.* 15. & alii omnes. Verum in casu nostro modò patet, Cor nullo modo fuisse læsum, sed ex Medicorum depositione habetur, N N. post dubiam, & suspectam comestionem benè se habuisse, vt per verba illa Medici, M. *solo il polso staua bene, pareua che fosse d'huomo sano, & non monstraua mal alcuno*; quod quidem impossibile fuisset, si morbus ex assumpto veneno dependentiam habuisset ex prædictis.

Secundò, Cardan. *loco supra cit. Contrad. Medic*, maximum fundamentum facit ad excludendum veneni assumptionem, 7 si, qui venenum bibisse præsumitur, sitim non habeat. *Sitis*, inquit, *carentia, maximum argumentum est ægrum venenum non sumpsisse*; ex quo habetur mortem ex interna potius causa euenisse; quod quidem verificatur potius in calidis venenis; nam frigida, vt Mandragora, succus lactucæ, Iusquiamum, & alia sitim fortè non faciunt; sed venena hæc non dantur, neque dari possunt in modica quantitate, quia, cùm exuperante frigiditate interimant, insignem quantitatem requirunt. At venenum, quod assumpsisse præsumitur N.N. fuisse in pauca admodum quantitate, dicitur, nempe quantam caperet moneta illa, quam Iulium, seu Paulum vocamus; itaque non potuit esse frigidum, cum ergo esset calidum, debebat de necessitate sitim magnam & inextinguibilem excitare, vt calida venena omnia faciunt, licet Cardan. *loco cit.* etiam frigida sitim facere voluerit. At cùm N.N. hoc symptomate nullo modo fuerit molestatus; dicendum est, aut illum non assumpsisse venenum, aut ex illius vi non periisse, quòd illud exuperauerit.

Tertiò, & hoc quidem videtur maximè notandum; experientia compertum est, cadauera eorum, qui veneno externo 8 sublati sunt, difficillimè putrescere. Cardan. *de subtilitat. lib.* 12. ita vt ob eam causam verminationem non patiantur. Senec. *Nat. Quæst cap.* 31. & ratio est introducta siccitas ab ipso veneno, vnde ea de causa Alexandri Magni cadauer incorruptum ad multos dies permansit, quod veneno obiisset: contra verò cadauera veneno interno sublata facillimè corrumpuntur, vt patet in iis quæ ex peste sublata sunt, Paræus *lib.* 21. *cap* 10. At cadauer N N. citissimè putrefieri cœpit, quia vt plures testes deponunt, in horas & momenta tumescebat, signum manifestissimum corruptionis ex interna ebullitione.

Quartò, potissimum, ac singulare signum affertur à Cardan. *loco* alias *citat.* in veneno lento, & ad tempus dato, quale præsumitur id, quod N.N. periisse dicitur; dicebat enim. 9 *Sed singulare signum est læsio in ventriculo cum voluntate vomendi*, quibus addit etiam lentam febriculam, sed neutrum horum animaduersum est in ipso N N, cum in cadaueris inspectione ventriculus nihil, quod suspicionem huiusmodi foueret, habuerit, & illum à febre semper fuisse immunem ipsi Medici testati sint.

Et quia vrgebat præsumptio quædam assumpti veneni, maximi momenti, quæ desumi videbatur ex Galeno, & de qua etiam Cardan. *loco sæpè cit.* nempe morbus ex improuiso adueniens in sano homine sanorum modo viuere assueto, ac bonæ valetudinis, viribusque constantibus, certè eam omnino euanuisse ex testium depositionibus patet. Quia N. N. non viuebat regulariter, nam sæpè, ac sæpiùs cum amicis conuersationibus vacabat, exercitio quoque nimio, ac violento vtebatur, & intempestiuo Pilæ ludo, cibis etiam vescebatur prauis, vt plurimis fructibus, ac post ipsum Icteritiæ aduentum sæpè Tinctis, quæ succum generare solent crassum viscidum, melancholicum, & viscera maximè obstruentem, præcipuè in tam valetudinario, imò ægrotante homine, sese repetita; itaque tantùm abest, vt hæc præsumptio quicquam afficiat, vt potius contraria vigeat.

Licet denique multa symptomata, & pleraque signa in cadauere conspecta possent præsumi ab assumpto veneno originem habuisse, quia tamen hæc sunt æquiuoca, & ad suas naturales causas facillimo negotio reducuntur, quibus etiam magis, quàm assumpto veneno sunt proportionata, ideircò ea nihil ipsi ex humandum est, ac concludendum, vel N.N nullum venenum assumpsisse, vel si assumpserit, exuperasse, neque ex assumpto veneno, sed ex interno morbo obiisse.

Perillustri atque Excellentissimo D. D. PETRO CASTELLO, *Medico Roman.*, *& in Messanensi Academia Primario Medicinæ Lectori, ac V. Cl.*

PAVLVS ZACCHIAS MED. F.

Nolo mihi impedimento sit tanta locorum distantia, quanta inter nos est, ne Te aliquando alloqui liceat. Scio Te me alloquentem attento, ac lubenti animo auditurum. Audi igitur nonnulla quæ variis occasionibus mihi oblatis scripsi ad Medico-Legales materias pertinentia, ex tuo prout quædam decompta hic habebis, Nam & Tu similes mihi occasiones obtulisti; Interim vale, atque operam impende, vt benignus ille Animi affectus, quo me semper prosecutus es, absentia non diminuatur, sed magis magisque indies augescat.

CONSI

CONSILIVM XVII.

ARGVMENTVM.

Abbas Gattus patiebatur Epilepsiam, & illam quidem notabilem, ac grauem,& cùm die quo iam vix à paroxysmo sese recolligeret,per instrumentum quoddam sese ad quædam exequenda obligauit. Post temporis tractum huiusmodi obligationis illum pœnituit atque in se reuersus recordatus est,se in illius instrumenti celebratione non fuisse sanæ omnino mentis,ex quo capite obligationem suam irritam facere tentauit;& visum est, illum non absque summo iure id expetere.

SVMMARIVM.

1 *Epilepsia quid sit.*
2 *In mentis oblæsionibus ægri à quorundam ciuilium actuum celebratione prohibentur.*
3 *Graues,vel leues Epilepsia quæ dicantur.*
4 *Magna Epilepsia quæ.*
5 *Epilepticus in accessione non est sui Iuris.*
6 *In leuioribus Epilepsiis ægri neque ante,neque post accessionē sunt à mente alienati,contra verò in grauioribus*
7 *Epileptici graui morbo tentanti post accessionem, per aliquot dies non sunt sana mentis.*
8 *Epileptici graui morbo tentati etiam ante accessionem, per aliquod tempus extra mentem sunt.*

NAm morbus, quo laborabat, absque dubio erat Epilepsia,qua etiam nunc laborat ; quæ & morbus comitialis,& morbus sacer dicitur,vulgò verò morbus caducus;quod facilè colligitur ex symptomatibus,quibus affligi solet,& ex modo accessionis ipsius morbi : In quibusdam enim temporum mutationibus de repente paroxysmo apprehensus ex improuiso cadit extra mentem rapitur, membris distorquetur, spumam ex ore emittit,Penis illi aliquando arrigitur,semanque genitale inuoluntariè effundit, quæ omnia atque alia multa,quæ recensere opus non est, signa sunt demonstratiua, & pathognomonica veræ Epilepsiæ ab omnib. Medicis recensita. Hippoc. *in lib. de morb. sacr. de flatibus*, Gal. *lib.* 3. *de loc. aff. c.* 7 Alexand. Trallian *lib.* 1. *c.* 15. Paulus *lib.* 3. *c.* 13. Aetius *ser.* 6. *c.* 13. Rasis *l.* 7. *ad Mansor c.* 11 Auic. *p.* 3. *tr.* 5. *c.* 8. Serap. *pract. tract.* 1. *c.* 23. Merc. *lib.* 1. *de morb. int. cur. cap.* 16. Daniel
1 Sennert. *Pract. lib.* 1. *part.* 2. *sect* 4. *c.* 9. & patet etiam ex ipsius morbi definitione,quam à Gal. *loc cit.* definitur, quod sit vniuersalis conuulsio non perpetua,sed statis temporibus prehendens,cum mentis,ac sensuum oblæsione. Talis autem ad amussim est morbus,quo prædictus Abbas Gattus detinetur vt ex ipsorum accidentium narratione manifestum fit.

Cæterum,quia notum est,vt colligitur ex prædicta definitione,in hoc morbo mentem, & sensus omnes, tam internos, inquam,quàm externos oblædi, & cum pateat apud Iurisconsultos in mentis oblæsionibus Ægrotos non rectè ad celebra-
2 tionem quorundam actuum,ciuilium admitti,& peculiariter non posse obligari,dubitari potest,an hoc locum habeat in Epilepsia, & dato quod locum habeat,dubitari iterum potest. an locum habeat semper,& quandocunque, an verò durante tantùm accessione, aut per aliquod etiam tempus ante, aut post ipsam accessionem. Cuius dubitationis decisio facilis est,cum dependeat ab ipsa Mentis læsione,aut integritate,certum enim est,quòd præsente ea mentis læsione semper locum habet inhabilitas celebrandi quoscunq; actus ciuiles & multo magis sese obligandi. Sciendum ergo est,Epilepsiam,vt cæteros omnes morbi suos,non esse semper eiusdem grauitatis,aut leuitatis:dantur enim aliquæ epilepsiæ tam leues,vt via persentiantur,sunt namque à statu tenuiore,nec valde maligno,nec multo,& has solo victu attenuante sanari dicebat Gal. *in lib. de Atten. vict rat. c.* 1. illasque sternutationi æquiparant aliqui quibus & ipsam sternutationem paruam Epilepsiam esse dixerunt Medici, *Merc. loc cit.* Sennert. *ibid.* & ipsum Veneris actũ esse similiter paruam Epilepsiam,dicebat Democritus,ex quo alij. Contra verò Epilepsiæ tam graues aliquando sunt, vt terrorem,etiam assuetis talia conspicere,incutiant;ac denique inter has Epilepsiæ quædam sunt medio modo se habentes. Graues autem, vel leues dicuntur ex ipsorum symptomatum grauitate,& leuitate, Accessionum frequentia, ex earundem
3 duratione, & ex successiuo statu ægrotantium, quantò enim accidentia grauiora sunt,quanto accessiones frequentiores,& longiores,quantò peius ægri post paroxysmum se habent,tantò grauiores Epilepsiæ dicuntur : contra verò quantò symptomata leuiora quanto minùs frequentes & minùs diuturnæ accessiones,quantò meliùs ægri post accessiones se ipsos habere experiuntur,tantò leuiores Epilepsiæ existimantur.Magnæ namque dicuntur,in quibus spuma multa ab ore prodit, & ægri cum clamore,& eiulatu ex improuiso cadunt,& membra pessimè distorquentur,in quibus vrina,stercus,aut genitale semen eiicitur, hæc enim propter vasorum conuulsionem 4
eueniunt (Gal. *de vsu part. lib.* 14 *c.* 11. *& lib.* 6. *de loc. aff. cap.* 6. Aretæus *lib.* 1. Auic. *c.* 5. Rasis *lib.* 9 *ad mansor.* c. 11. Auicenna *p.* 3. *tr.* 5. *c.* 9. sed in omnibus tandem tamen adesse semper mentis oblæsionem, & memoriæ amissionem vnanimiter omnes fatentur Hippocr. *cit. lib. de morb. sacr.* Gal. *vbi suprà, & lib. de nat. hum.* Trallian. Paul. & Aet. *locis iam adductis.* Cæl. Aurel. *Chron. lib.* 1. *c.* 4. Gariopont. *lib.* 1. *c.* 7. Auicenna *ibid.* Rasis *vbi sup. c.* 11. nam & ideirco Cælius Aurel. *vbi proximè*,& Gariopont *ibid.* dicebant,Epilepsiam vocabulũ sumpsisse, quòd sensum, atque mentem pariter apprehendat, idemque habet Theod. Priscian. *lib.* 2. *ad Timoth.* c. 2. Mercurial. *Pract. lib.* 1. *c.* 16. vnde firmari ea conclusio absque dubio potest,Epilepticum in accessione non esse sui Iuris, ne- 5
que aliam de eo rationem habendam, quàm si absens, aut mortuus esset,quæ adduxi *lib.* 2. *Quæst. Medico-Leg. tit.* 1. *q.* 14. *à n.* 14. *ad seqq.*

Tota tamen difficultas circa id versatur, vtrum nimirum per aliquod rationabile tempus ante, aut post accessionem Epilepticus sui iuris censeatur,& mente integra constet, ita vt actus ab eo celebrati validi sint æstimandi,& iuxta ea,quæ iam supposita sunt, dicendum in leuioribus Epilepsiis neque 6
post accessionem ægrum ita à mente alienari, vt ob eam mentis alienationem actus ab ipso tunc temporis celebrati inualidi esse debeant; contra verò in grauioribus, & multo magis in grauissimis Epilepticum & ante, & post accessionem quoad mentis sanitatem, ita se habere per aliquod rationabile tempus, vt actus ab ipso eo tempore celebrati ab 7
homine sanæ mentis facti non sint dicendi,& quod pertinet ad tempus succedens accessioni,saltem per vnum aut alterum immò in grauissimo morbo per tres dies, non videtur vllus esse dubitandi locus;quia & ratione,& experimentis,& auctoritate idipsum firmatur.

Ratione quidem,quia turbatis susque deque violenter agitatis mirum in modum spiritibus iosallectioni deseruientibus,impossibile est illico turbulentiam illam sedari,sed consequentiam est pro maiori,aut minori agitatione maius, aut minus temporis spatium requiri,vt vsus rationis ad suum pristinum vigorem redeat : quod spatium alias ad tres dies restringendum putaui,saltem in morbo grauissimo, *cit. q.* 14. *n.* 9 de Apoplecticis verba faciens quibus assimilari dixi in omnibus Epilepticos. At in magnis, & grauissimis Epilepsiis magna, & multa fit spirituum & humorum agitatio, ergo consequens est agitationem hanc ex qua mentis inconstantia prouenit ad aliquod rationabile tempus perdurare, nec ante tres dies sedari,& hoc de ea causa,quia non ante hoc trium dierum spatium omnes humores quietem habent, nam melancholiæ motus,quæ maximè hic prædominatur,diuturnior est,& fere ad totidem dies perdurat,antequam quietem habeat,ob ipsius humoris naturam.

Experimento probatur,quoniam iudices videmus tam Apoplecticos,quam Epilepticos, qui grauiter à paroxysmo exercentur, ab accessione aut per totum vitæ spatium aliquando, aut alias saltem per aliquot dies re manere stupidos,& certa se raptos,neque eo initio tempore sufficere posse ad ea,ad quæ hoc sanæ mentis sufficere potest.

Auctoritate demum id ipsum probatur,nempe Epilepticus à fortiori paroxysmo non illico ad sanam mẽtem redire. Ita Cælius Aurelian. *Chron. lib.* 1 *c.* 4. *Post accessionem* inquit *aliquibus mentis alienatio,& nulla rerum cognitio* & Auic. *loc. sup. cit. cap.* 9. innuens in omnibus post accessionem remanere mentem læsam,dicebat, *Signum lenioris Epilepsia est, vt habenti ipsum citò redeat ratio*, ergo in grauioribus tardè ratio redibit,& in grauissimis tardissime & difficulter.

Sed non succe lit solum ad Epilepsiam Rationis offensa,ve- 8
tùm etiam accessionem antecedit, cùm instar quod similiter & experimentis,& ratione, & auctoritate comprobatur. Experimento de quo omnes practicantes cum de paroxysmi instantia verba faciunt,narrant enim eo tempore ægrotos obliuiosos euadere præter rationem irasci mentem illis suspendi, & sensuum accedere obtusionem ac paulo ante gestorum obliuionem. Ita Cæl. Aurel. *vbi suprà*,& Theod. Priscian. *ad Timot. lib.* 2. *c.* 2. & concordans cæteri Auctores omnes,cùm docent,quanã ratione cognosci debeat instans Epilepsiæ insultus. Sed & rationi consentaneum est ita euenire,nam ad tam validum motum spirituum,& humorum, præcedunt semper aliqua signa ipsum motum præmonstrantia, & sic videmus, quòd quibus per circuitus accessiones fiunt iis nox præcedens magna ex parte molestior,atque eodem modo quibus Chrisis instat,

instat, in antecedenti nocte malè habent, ex celebratis Hipp. dogmatibus *lib 2. Aph. 13. & l. 5 de morb. popul. sect. 2. vers. 59.* quod non alia iam ob causam euenire dicendum, nisi ex præuia agitatione humorum, & sic in quibuscunque morbis, habentibus particulares accessiones, & insultus, semper solent præcedere accessiones signa quædam veluti præludia, quod maximè euenit in magnis, ac grauioribus Epilepsiis, in quibus cum humor melancholicus dominetur, qui tardissimi motus est, consequens videtur per diuturnius temporis spatium ea signa præsentiri quæ demonstrant partium, & facultatum læsionem quæ in hoc morbo lædi solent, quæ sunt cerebrum, & omnes animales facultates, itaque antequam accessio præhendat, necesse est, eas partes & facultates ob læsionem persentire, & sic mentem, & rationem ante paroxysmum detrimentum pati. Quòd autem Epilepsia excitetur maximè ab humore melancholico, patet, ex omnium Medicorum consensu, & ex commutatione vnius morbi in alium, nam ex Hippocratis aliorumque Medicorum auctoritate & ab ipsa experientia habemus, quod Epileptici fiunt Melancholici, & Melancholici Epileptici, hoc est, Epilepticos facile tentari delirio melancholico, & delirio melancholico tentatos fieri Epilepticos, Hipp. *l. 6. de morb. popul. sect. 8. vers. 72.* Gal. *l. 3. de loc. aff. c. 7.* Auic. *p. 4. tract. 5. c. 18* prout enim melancholia, hoc est humor melancholicus, aut corpus, aut ventriculos Cerebri occupat, ita aut Melancholici si corpus, aut Epileptici si ventriculos cerebri occupauerit, vicissitudine quadam fiunt Ægrotantes; Auctoritate denique probatur, Epilepticos etiam ante accessionem per aliquod temporis spatium mente non constare per ea, quæ iam adduximus.

Itaque ex his concludentissimè deducitur, quòd cùm Abbas Gattus laboret Epilepsia graui, ac magna, non potuerit per aliquod rationabile tempus, antè, aut post accessionem, actus quosdam ciuiles celebrare, cùm non fuerit sui Iuris; vnde si obligatio per ipsum facta probetur eo tempore, certè inualida, & nullius roboris esse debet.

CONSILIVM XVIII.

Eidem Domino Petro Castello.

ARGVMENTVM.

Condiderat illustrissima Mulier suum testamentum, in quo propinquos quosdam suos hæredes instituerat, & elapso biennio, eo annullato, aliud testamentum confecerat, in quo nonnullos alios, prioribus exhæredatis, etiam propinquos suos hæredes esse voluerat, & cum hoc decesserat. Prætendebant primò instituti, se esse veros hæredes, ex eo, quòd vltimum testamentum esset nullum, stante quòd Testatrix non haberet in eius confectione integrum rationis vsum, quod maximè hinc probant, quia nullam, aut valdè modicam habebat rerum memoriam, quod neque ab Aduersariis controuertebatur. Quæsitum igitur est, vtrum amissa memoria, de necessitate simul amitteretur rationis vsus.

SVMMARIVM.

1 *Lapsâ Memoriâ læditur etiam Ratio, distingue vt ibi.*
2 *Memoria quot modis lædatur.*
3 *Ex particulari non potest firmari vniuersale.*
4 *Memoria lædi potest, non læsa ratione.*
5 *Imaginatio læditur illæsa permanente Ratione.*
6 *Memoria & ratio habent distinctas sedes.*
7 *Ratio, & memoria requirunt instrumenta diuersimodè temperata.*
8 *Ratio de necessitate non læditur, etiam si memoria in totum sit deperdita.*
9 *Recordari, & Reminisci non est simpliciter idem.*
10 *Reminisci, & Recordari quid sint.*
11 *Absque memoria possumus intelligere.*
12 *Definire est proprium opus intellectus.*
13 *Sâ frigida intemperies in amissa memoria intendatur, simul cum memoria ratio amittitur.*
14 *Actiones absurdi ab insanis, qui Memoriam amiserunt, non fiunt ex Rationis læsione.*

Nitebatur pars aduersa eam conclusionem tanquam ve- 1
ram etiam simpliciter prolatam probare, nempe quòd læ-
sa memoria, lædatur & amittatur Ratio; cum tamen dubia
admodum sit & maxima ex parte falsa, nisi rectè accipiatur
& distinctione vtamur, varius enim omninò est læsionis mo- 2
dus, quo lædi potest Memoria; Medicis compertissimus læ-
ditur enim quando solum imminuitur; & hæc quoque læsio
habet plures gradus pro maiori, aut minori imminutione,
quam patitur: læditur etiam Memoria quandò deprauatur,
ac denique læditur cum deperditur, vel in parte, quando non-
nullarum tantum rerum memoria perit, vel in totum, vt quan-
do omnium, & singularum. Itaque quemadmodum proposita
conclusio potest habere aliquando locum in hoc vltimo
læsionis genere, sic in aliis tam falsa est quàm quod falsissi-
mum. Vnde si ex hoc, quod in hoc vltimo læsionis genere
simul cum Memoria lædatur Ratio, velimus deducere, in
omni læsione simul cum Memoria lædi Rationem, turpiter in
Logica errabimus, quia ex particulari firmabimus propositio- 3
nem vniuersalem, ac tantundem erit ex hoc, quod aliquis fe-
bricitans deliret, omnem febricitantem delirare, quod est falsissi-
mum. Probatur autem facillimè id, quod assumpsimus, nem-
pe non in omni Memoriæ læsione lædi simul Rationem, sed
posse Memoriam lædi; absque eo quod lædatur Ratio, quia 4
Memoria, & Ratio sunt facultates inter se realiter distinctæ,
non aliter, quàm Imaginatio, & Ratio, habentes etiam sedes 5
distinctas; quemadmodum ergò contingit interdum lædi
Imaginationem non læsa Ratione, & v. c. versa, vel ipso Ga-
leno asserente *lib. 4 de loc. aff. cap. 2.* ita etiam de Memoria, &
Ratione interdum euenire non dubitandum; quod confirma-
tur deducto exemplo ab aliis facultatibus in aliis partibus
residentibus; læditur enim quandoque vnius, eiusdemque par-
tis facultas, illæsa manente alia eiusdem partis facultate, vt
in ventriculo, in quo læditur interdum Coctio; Expultrix
verò, & Retentrix saluæ remanent, & sic de cæteris, vt ad rem
nostram exemplificat Nassaria *l. 1. suo. pract. c. 11.*

Hoc autem in tantum veritatem habet, vt non modo pro-
cedat, si ponamus has facultates, hoc est memoriam & ratio-
nem habere distinctas sedes, sed etiamsi non distinctas ha-
bere contendamus; si enim velimus, eas non habere distin-
ctas sedes iam patet eodem modo, quo Imaginatio, & Ratio
seiunctim læduntur, etiamsi vnam eandemque sedem sortian- 6
tur Memoriam & Rationem etiam non habendo distinctas
sedes seiunctim lædi posse: sin autem velimus eas habere se-
des distinctas vt voluerunt plures Medicorum, Aetius *lib 6.
Tetrabil. cap 2.* Auic. *p. 1, doctr. 1, cap. 5. & p. 4. tr. 1, cap 2.* Auerr.
lib. 4. Collig. cap. 41. & omnis Arabum schola. Alex. benedict.
lib 4. de Part. hum corp. cap. 11. Marcell. Donat. *de Med. hist.
mirab. lib 2. cap. 5* ex mente Galen. *de cus hum. corp. affect. lib. 2.
cap 4.* Marinel. *de morb. nobil part. Anim.* etiam ex mente Gal.
lib. 1. cap. 4. & alij, tunc tanto magis consentaneum vero erit,
quod vna lædi possit illæsa manente alia, cum in dies videa-
mus vnam cerebri partem lædi absque eo quod læsio vllo
modo alteri parti communicetur, quod Medicis est accep-
tissimum.

Addendum his quod cum hæ facultates requirant non so- 7
lum diuersa instrumenta, sed etiam diuersimode temperata,
quia Memoria requirit instrumentum moderate siccum, Ra-
tio autem moderate calidum, vt Plato in Theætro, & Arist *in
l. de Mem. & Remin.* & cum eo Auerr. *ibi cap. vltim.* & omnes
alij Philosophi sentiunt, facilè inde deducitur, lædi posse
vnam, non solum illæsa manente altera, sed potius maiorem
vigorem adepta, quia intemperies quæ vni nocebit, alteri po-
tius adiumento erit; atque hinc fit, vt idem Plato, Aristot. alij-
que statuunt; quod non iidem valent memoria, & ingenio:
cum hæc ergo ita se habeant, cui dubium esse debet, quod vna
facultas lædi possit absque alterius læsione?

Sed hæc vt obiicere, quisquis sit, posses, habent fortè lo-
cum in Memoria imminuta, aut ad summum ex parte ablata;
pro qua etiam opinione faceret, quod si diceremus, semper
lædi Rationem, vbi læsa sit Memoria, non erit possibile euita-
re maximum absurdum; cum enim pateat, primum in quod
Ætas irruit in homine esse Memoriam Aristot. *loc. cit. cap. 2.*
Plinius *lib. 7. hist nat cap 24.* & Seneca *in præfat. Declam.*
Consequens erit omnes homines in primo primi senij princi-
pio pati etiam diminutionem Rationis, quia tunc temporis
incipit diminui Memoria, at hoc nullus homo, qui integram
Rationem habeat affirmare audebit, cùm contra vt experien-
tia docet, tunc maximè homines Ratione, & Prudentia vi-
geant quemadmodum non apud Philosophos solum, sed apud
omnes in confesso est.

Sed difficultas maior est, An in Memoria omnino deper-
dita semper de necessitate deperdatur Ratio, aut saltem in-
signiter lædatur; ita enim voluisse Galenum Aetium, Genti-

lem, Fernelium, & alios dicunt Auctores: alij distinguentes, quòd cum præcitati Doctores voluerunt Rationem lædi, læsa Memoria, intelligendi sint de Memoria omninò deperdita, non verò de imminuta. Sed neque in deperdita prorsus memoria semper, ac de necessitate lædi Rationem & Auctoritatibus & Rationibus firmissimis quidem, & exemplis ab experientia peritis firmandum est, ista apertissime sentiunt ex Recentioribus, Capiuacc. *lib. 1 Pract. cap. 14.* Massaria ex mente Galeni *lib. 1 Pract. c.* 21. Rudius *de med. hum. corp. aff. lib. 1. c. 6.* & præ cæteris Marcell. Donat. *lib. 2. de Med. hist. mirab. c. 2.* qui Rationibus, & Auctoritatibus in contrarium adductis optimè satisfacit.

Probatur autem primò, quia si semper læsa Memoria, vel melius, si semper deperdita Memoria, de necessitate deperderetur Ratio, sequeretur non posse nos sine ope Memoriæ intelligere, vnde memorari, & intelligere erunt vnum quid; aut saltem non dabitur Intellectio absque Memoria, quod est fal-
9 sum; licet enim in actu memorandi concurrat aliquando Intellectio, vnde consurgit memoria Intellectiua, sic dicta ad differentiam sensitiuæ, tamen recordari, seu etiam reminisci non est simpliciter intelligere, sed est quoddam intelligere, nempe hoc, cognoscere præterita, vt præterita aliis conditionibus
10 aliquando adiuncta per aliqua media, illud verò, cognoscere præterita absque vllo medio, vt post Aristotelem, aliosque Philosophus optime explicat Hieronym. Fracast. *lib. 1. de Intellectione.*

Probatur secundò, quia si Homo non potest absque Memoria intelligere, sequitur, quòd prius esse debeat memorari, quàm intelligere, hoc autem est falsum, quia in facultatibus datur in agendo aliquis ordo, vt omnes Philosophi sentiunt, Averr. *in lib. de Mem. & Remin.* *Et primum* vt ille inquit, *sentiens facultas sentit, deinde imaginatio recipit Phantasmata*
11 *post distinguens, postremò recipit conseruans.* Ergò si prius tempore est intelligere, quàm memoria, sequitur, inde, nos absque memoria intelligere, quantumcunque igitur amittatur Memoria, Intellectus tamen benè ratiocinari potest.
12 Probatur tertiò, quia definire est proprium opus Intellectus, sed nos definimus etiam ea, quorum nominum non recordamur, vt si expetam à Famulo calamum scriptorium, & eius nominis nullam memoriam habeam, definiam calamum scriptorium per instrumentum, quo litteras exaramus, vndè manifestum est, me absque ope memoriæ definire, nempe sola Intellectus opera ratiocinari, & sic in cæteris.

Sed experientia quoque confirmatur, homines absque Memoria ratiocinari posse, constat enim per nonnullas historias relatas à Plinio, à Valerio Maximo, ab ipso Galeno, à Cælio Aureliano, & ab aliis; quas recollectas habes per Ioann. Scench. *lib. 1. Obseru. tit. de Memoria*, nonnullos memoriam penitùs amisisse, ita vt etiam sui ipsorum obliti sint, qui tamen vel temporis beneficio, vel medicamentis adiuti omnium cognitionem recuperarunt; quod nisi mediante Imaginatione, & discursu fieri potuit; quomodò enim ope Memoriæ id succedere potuisset, si nulla in illis rerum memoria extabat? concludendum ergo ex his, non solum non esse necessarium lædi Rationem, vbi imminuta, aut partim deperdita sit memoria, sed neque vbi in totum fuerit obliterata.

Et licet negari non possit, quod in plerisque euenerit, vt amissa Memoria amissus etiam fuerit omnis Rationis vsus, ita vt omninò stolidi euaserint, id tamen non ex eo factum esse dicendum, quia necessariò ad Memoriæ amissionem secuta fuerit Rationis amissio, sed quia frigiditas illa intensa, ex qua Memoria abolita est, communicata fuerit Cerebro quoque vniuerso, & potuerit etiam spiritus illos extinguere, quibus ad ratiocinandum egebat intellectus, quod manifestissimè
13 apparet ex Galeni verbis *l. 3. de loc. aff. c. 5.* ibi, *si frigida intemperies intendatur, simul cum Memoria Ratio amittitur.*

Quod si quis obiiciat, experientia constare eos, in quibus Memoria perit, actus aliquos absurdos, & homine sanæ mentis non dignos sæpe sæpius facere, ex quo manifestum fit, Rationem illis semper esse læsam; respondendum, quòd considerata actuum huiusmodi qualitate palam fit, eorum absurditatem ex ipsa Memoriæ deperditione tantùm dependere, nullo vero modo à læsione Rationis, quia in illis ipsis
14 actibus peragendis ostendunt se Mente, & Ratione constare, quod mille exemplis patefieri potest, sed vnum aut alterum pro nunc sufficiat. Socrati, exempli gratia, tam à multis annis periit Callias sui amantissimus, non recordatur autem ob memoriæ deperditionem Socrates, Calliam periisse, & alteri amico obuiam factus illum interrogat de salute Calliæ, certè hic actus absurdus, ac stolidus est, hominis non sanæ mentis si recordaretur Calliam periisse, nunc de eius salute interrogare, sed cum Socrates non recordetur omnino, Calliam periisse, prudenter, & humaniter facit, & sanam se habere mentem ostendit, cum interrogat de salute amici sibi deuinctissimi.

Eodem pacto Socrati, cum hoc mane pransus fuerit, excedit omninò è memoria se pransum fuisse, itaque secundò, ac tertiò prandere instabat; Insanit quidem Socrates in hoc ob amissam memoriam, sana tamen Ratione vtitur, cum prandere expetit posito quòd non pransus fuerit quia bene Ratione assequitur, prandendum esse homini, qui sanus viuere velit, & sic in reliquis.

Cum ergo pateat ex his, Memoriam & imminui, & in parte, ac in totum quoque deperdi integra manente Ratione, facilè inde deduci potest; quod etiam si gratis condonemus Aduersariis, Dominam Testatricem tempore, quo secundum condidit testamentum, habuisse memoriam læsam, aut diminutam, aut etiam omninò deperditam, & etiamsi aliquandò ob eiusdem memoriæ læsionem aliquos actus absurdos, & homini sanæ mentis non conuenientes fecisse dicamus non potuerit tamen inde desumi argumentum ita læsam habuisse Rationem, vt testari legitimè non potuerit. Quare, &c.

CONSILIVM XIX.

Eidem Domino Petro Castello.

ARGVMENTVM.

In terra Monticelli in Sabina repertum est cadauer cuiusdam Antonij Sratij, à duobus Barbitonsoribus recognitum, qui deposuerunt, illud esse cadauer hominis per vim vel manibus, vel laqueo, vel simili quapiam re strangulati; & quia præcesserant inimicitiæ quædam causæ inter prædictum Antonium, & nonnullos homines Palumbariæ, Fiscus prætendebat, Antonium ab iis hominibus fuisse strangulatum, fundans se præter alia indicia super Barbitonsorum relatione: circà quam præcipuè dubitatum est, an reiicienda esset, necne, ob signa, de quibus in ea prædicti Barbitonsores deponebant, & visum ex sequentibus, prædictas Barbitonsorum depositiones nihil afficere, neque esse recipiendas.

SVMMARIVM.

1 *Suffocatio non fit solùm à causa extrinseca, sed etiam ab intrinseca.*
2 *Mors vnde in suffocatione.*
3 *In suffocatione tam ab extrinseca, quàm ab intrinseca causa, eadem pene signa apparent.*
4 *Qui ab intrinseca causa suffocantur, non aliter pereunt, quàm si fune strangularentur.*
5 *Signa quædam in suffocatis adnotata, etiam in his, qui peste vel maligno morbo pereunt, aliquando adnotantur.*
6 *In pronunciatione de genere mortis in suffocatis non est signis communibus facile credendum.*
7 *Tria signa magis certa mortis ex suffocatione per vim externam procurata.*

NOtissimum est, & nulla controuersione apud Medicos 1
ambiguum, quòd mors per suffocationem non modo à causa extrinseca, & violenta aliquandò procedit, vt quandò laqueo, fune, aut alia quapiam simili re collum constringitur, & respirationis via occluditur aut cum simpliciter respiratio aboletur, vt ab aqua, fumo carbonum, venenatis exhalationibus, & id genus aliis, sed etiam à causa aliqua intrinseca, & naturali, idque tam in vno quàm in alio casu breui quodam temporis lapsu contingit, vt quotidie in Apoplecticis, Epilepticis Squinanticis, Histericis & huiusmodi licet animaduertere, quos momento, ac ex improuiso mortem obire cernimus, & si in se tam clara auctoritates quærimus, præter Auctores omnes in practicis, cum de his morbis agunt, videnda allata à Marcell. Donat *l. 1. hist. Med. mir. c. 6* & aliàs à Ranch. *in l. de mor. sub. c. 1 & seq.* & recollecta per Io. Schench *l. 1. Obs. Tit. de Apoplexia. & l. 2. Tit. de suffocatione.*

Cùm ergo tam ab intrinseca, quàm ab extrinseca causa 2
idem mortis suffocantis genus contingere soleat certum quoque est, ac Medicis acceptissimum, in vtroque casu mortem non aliundè euenire, nisi ex respirationis prohibitione, spirituumque interceptione; atque in omnibus his, in quibus aut per vim externam, aut internam spiritus intercluditur, mortem idcircò succedere (vt præcipue obseruare licet in Apople-

xia

xia, quæ inter omnes similes morbos suffocantes est frequentissima) quia iugulares venæ inflatæ, ac repletæ, respirationem prohibeant, vt probat ex Rasis auctoritate *supra* cit. Marcell. Donat. *loco eodem*, & constat etiam ex aliorum Medicorum consensu. Cùm ergò in vtroque casu eo demùm via spiritibus, & respirationi intercludatur, consequenter in vtroque casu eadem omnino sequi signa, ac symptomata nempè liuores, & nigredines in facie, in collo, in pectore, & in vniuerso etiam quandoque corpore sanguinis ex naribus effusiones, linguæ crassitiem, ac nigredinem, & prominentiam extra oris septa; imò verò non hæc tantùm in vtroque casu succedunt, sed his multò magis conspicua, & consimilia signa, vt spuma in ore, quæ vt ex Hipp. colligitur *lib. 3. Aphor. 43* commune signum est omnibus, qui suffocantur, maximè cum perituri sunt. Præter spumam autem in ore, pulmones etiam spumoso sanguine oppleti conspiciuntur, oculorum etiam expressio, & prominentia contingit, capitis tumefactio, & nigrities, sanguinis non per nares solùm sed per os, & per aures aliquandò, ac per alias etiam partes profusio, & alia permulta; quæ omnia tam in suffocatione dato opera per vim procurata manibus, laqueo, fune, & similibus, quàm ex causa intrinseca procedente apparent, non aliunde, nisi ex eo, quòd spiritus, & respirationis via intercepta, sanguis ad superiora recurrat, & venas capitis, vicinarum partium, ac circumstantium oppleat, & aliquandò etiam violenter aperit, ac disrumpit, vnde nigrities, & liuor, & tumefactio, & sanguinis eruptiones, & cætera in vtroque casu eodem modo procedunt, vt DD testantur, & videndi præ cæteris Paræus *in l. de Renune.* Fortun. Fidel. *lib. 4. de Relat. Medic. c. 3. in fin. & lib. 4. cap. 5.* & notaui etiam aliàs nonnulla *l. 5. quæst. Medico Leg. q. 10. n. 9. &*

4 *seq.*; vnde est, quòd Medici in enarratione huiusmodi historiarum, eorum nempè, qui ex aliqua intrinseca causa suffocantur, id imprimis attestantur, tales non aliter perire, quàm si laqueo, aut fune strangularentur. Marcell. Donat. *lib. 3. tit. ... cap. 7.*

Quibus sic se habentibus contrà veritatem omni ex parte est quod signa à Fisco adnotata in cadauere Antonij Statij recognito per duos Barbitonsores quicquam non certi dicant, sed neque probabilis præ se ferant quod dictus Antonius potius violenta morte, manibus, vel laqueo procurata suffocatus interierit, quàm interno aliquo, & repentino morbo, vt Apoplexia, Epilepsia, Squinantia, & huiusmodi, Primo quia signa ab ignaris illis Barbitonsoribus adnotata sunt æquiuoca, & communia pluribus mortis generibus ab interna causa euenientibus. Imò quæ adnotata sunt in Antonij prædicti cadauere, non solum non sunt propria signa mortis ab externa vi per suffocationem procuratæ, sed neque propria signa sunt mortis euenientis per suffocationem ab intrinseca causa.

5 Nam quoad primam partem patet, quòd ea signa sunt vtrique casus communia per ea, quæ iam deducta sunt, ergò non sunt propria. Quoad secundam autem clarissimum est, quod tam liuores, & nigredines in corpore, & linguæ crassities, & nigrities, & sanguinis ex naribus, aliisque partibus effusio quotidie apparent non tam in his, qui ex veneno aliquo sublati sunt, quàm in illis, quotidie vel pestilenti, vel aliis maligna, aut quomodocunque vocemus exitiali febre pereunt, & fatetur Hipp. *lib. 1. Acut. text. 38 & lib. 4. Epidem. tex.* 80. & videnda quæ ex eiusdem Hippocratis mente affert Valles. *in lib. 5. Epidem. text* 37 & nobis etiam licet, si libet animaduertere in his, qui simili aliquo morbo, vel febre pereunt, oportere plerumque nares bombace, vel aliqua quapiam re occludere, ex eo quòd per eas cruorem, ac tabidos humores ex naribus, & ore profundunt. Sic & alia prædicta signa adnotare, quandocunque libitum fuerit, possumus etiam tam in aliis mortis generibus, quàm in iis, quæ per suffocationem succedere solent.

6 Secundò, quia cùm prædictis signis fidere non liceat in pronunciando de genere mortis, quo huiusmodi personæ perierunt, ex eo, quòd communia sint, recurrendum omninò est ad signa magis specialia, ex quibus magis tutò pronunciare possimus de veritate, vt inculcant esse faciendum Paræus *præd. lib. de Renunciat.* & Fortun. Fidel. *ubi suprà*, quibus signis in hoc cadauere deficientibus, audacis, omninò, ignarissimi, ac omni pietate carentis est, ex communioribus tantùm iudicium facere violentæ mortis; quod multò magis in caso nostro procedit, quia signa, quæ certius violentam mortem manibus, vel laqueo procuratam attestantur, sensui ipsi conspicua esse possunt, & tria potissimum à Paræo, & Fortunato

7 locis citatis adducuntur, nempè rugositas cutis ipsius colli, Capitis Asperæ Arteriæ dilaceratio, vel spondilium colli dislocatio, & spumosi sanguinis in Thorace collectio, hæc enim maximè distinguunt mortem per strangulationem ex vi externa, laqueo, vel alia re procuratam à morte facta ex suffocatione à causa intrinseca, vt iidem DD. prosequuntur, quanquam, vt veritatem fateamur, vltimum illud signum collectionis sanguinis spumosi in Thorace, & pulmonibus, crediderim magis ex communibus esse, quàm ex particularibus: sed quomodocunque sese res habebat, cum nullum eorum signorum, quæ magis propria sunt, ne per somnium quidem in casu nostro adnotandum sit, dicendum est, prædictum Antonium Statium omnino ex naturali morte, & per suffocationem ab intrinseca causa excitatam, & non aliis perijsse: Barbitonsores autem illos falsò ex æquiuocis, fallacissimis, communissimis signis contrarium pronuntiasse. Ad quod magis adminiculandum non minimum momenti habet, quod alij etiam similes casus eodem tempore, & in eodem loco, vbi Antonius prædictus mortuus est, euenerint; imò cùm iidem casus extra prædictum locum Monticelli, vt hic in Vrbe non solum hoc præsenti anno, sed etiam præteritis conspecti sint eiusdem generis mortis, facilè hinc inferri potest, causam aliquam naturalem communem ab Aere extrinseco irrepsisse, ex qua non solum prædictus Antonius, & alij quidam iuuenes eodem tempore, & eodem loco, & alij alibi similiter ex eodem morbi, & mortis genere, & cum iisdem prorsus symptomatibus occubuerint.

CONSILIVM XX.

Eidem Domino Petro Castello.

ARGVMENTVM.

Construxerant Reuerendi Monachi Cistertienses Mediolani propé Ecclesiam Sancti Ambrosij murum quendam, veteri, qui minùs ad rem faciebat demolito. Contendebant autem eiusdem Ecclesiæ Canonici, nouum murum esse demoliendum, & apud Iudices, vt demoliretur, instabant, ac inter ea, quæ opponebant, illud præcipuum erat; nouum hunc murum Solis illustrationem; & ventorum perflatum Ecclesiæ impedire, vnde eiusdem Ecclesiæ Aër multò minùs, quàm ante muri constructionem esset, salubris redderetur; quæ licèt minùs efficerent, tamen non reliquerunt Monachi Canonicorum obiectionibus respondere, vt sequentibus habetur.

SVMMARIVM.

1 *Aëris bonitas ab Orientis Solis illustratione maximè dependet.*

2 *Aër cum in quiete est, non minùs quàm aqua, quæ motu priuatur, putrescit.*

3 *Morbi ex Aëris vitio excitati, sunt omnium perniciosissimi.*

4 *Venti Orientales cæteris minùs salubres, Austrinis exceptis.*

5 *Quantò minor est distantia inter vnum Ædificium, & aliud, tantò maius incommodum ab vno in aliud emanat, tam quoad Solis illustrationem, quàm quoad ventorum perflatum.*

6 *Aër colatus, quis dicatur.*

DVo sunt, ex quibus maximè DD. Canonici S. Ambrosij Maioris Mediolanensis propriæ Ecclesiæ salubritatem per nouum parietem à Reuerendis Monachis Cisterciensibus eiusdem Ecclesiæ constructum deteriorari; ac cum effectu diminui contendunt. Primum est impedimentum ab 1
hoc nouo pariete proueniens, ne Ecclesia ex Orientis Solis radiis illustretur, vnde Aerem ibi offuscatum, crassum, atque impurum relinqui necesse sit, neque absque multa ratione videntur Canonici de ea re timere, cùm omnis ipsius Aëris bonitas ab ipsius Solis illustratione in ipso ortu dependeat: oriens enim Sol non modò ipsum aërem magis purum, ac magis tenuem reddit, sed ipsas etiam aquas Aëre multò impuriores, & crassiores. Hippocr. *in lib. de Aër. aq. & loc. part. 1.* Consequens ergò est, quòd si nouus paries hanc Solis illustrationem impediat; omnis ipsius Aeris bonitas euanescat. Alterum, de quo timent Canonici; est, quòd idem murus eandem Ecclesiam à ventis minùs perflabilem reddat, vnde consequen- 2
ter eundem Aerem quasi emortuum in continua quiete permanere contingat, ex quo dubium esse non potest quin minùs in Ecclesia commorantes minori Aeris salubritate in posterum sint gauisuri, quia Aer, cum in quiete est, non minus pu-

trescit quàm Aqua, quæ omni motu careat. Galen. apud Oribas. *lib. 9. Collect.* & ad ipsum Aërem à putredine conseruandum nihil magis conducit, quàm ventorum perflatio, Auicenn. *1. p. doctr. 2. c. 8.* Quamobrem iure cauetur *in l. fin. Cod. de seruit. & Aqu.* ne ædificia altiùs tollantur, si venti excludantur in damnum publicæ vtilitatis Rota *in Rom. altiùs non tollendi, May 1622. coram Buratto, n. 3.* Itaq. si Aër præfatæ Ecclesiæ ex noui muri constructione ea perflatione priuetur, certè facillimè putrescet, putrescens autem promptissimè iis, qui in eo commorabuntur noxam suam communicabit, morbosque non minimæ considerationis, sed graues perniciosos excitabit, cum morbi ex Aëris vitio progeniti sint omnium perniciosissimi, vt quotidie experientia docet, & ipsa Pestis præ omnibus commonstrat & facit Hippocr. *in lib. de Humoribus part. 7.* & alibi. Quamobrem videntur maxima cum ratione Canonici de Aëris insalubritate & sibi, & aliis in Ecclesia commorantibus timere, cùm duplex adsit timoris causa, magni quidem, & non temerè aspernandi momenti.

Verum enim verò licet superfluum sit tam exquisitam Aëris salubritatem in Ecclesia affectare, cum Ecclesia pro domicilio esse non debeat, neque in ea diuturna mora fieri soleat, & alia ex parte prædicta S. Ambrosij Maioris Ecclesia tam ampla sit, vt nulla necessitas cogat in eam intrantes potius in parte magis suspecta, quam in alia quavis moram trahere: tamen, vt inanis hic Canonicorum timor insalubritatis, prouenientis ex noui parietis constructione, omnino diluatur, demonstrandum concludenter est, neque ex vno, neque ex alio capite Aërem prædictæ Ecclesiæ reddi vlla ratione ex ea parietis noui constructione insalubriorem.

Nam quoad primum caput, patet nouum murum, de quo lis est, non posse vllo modo impedire Ecclesiæ illustrationem ab oriente Sole, quia si totum cœli tractum in quatuor partes per puncta cardinalia diuidamus apparebit per totum Orientem ab Æquinoctio vern. ad solstitium hyemale, Solem apertum habere aditum ad Ecclesiam illustrandam; nouus enim murus protenditur ab vltima Orientis parte, nempe ab ea, in qua Sol oritur in solstitio hyemali ad Meridiem, & tamen etiamsi ad totum orientalem tractum coextenderetur, neque sic impedire posset, quin Ecclesia ab Orientis Solis radiis vel illicò ab ortu, vel dimidia, ad summum integra hora transacta illustraretur, quia & multum ab Ecclesia distat, & humilior multo est muro Ecclesiæ, in quo etiam plures fenestræ sunt, per quas Oriens Sol illicò, & nulla interposita mora eam illustrat.

Quoad secundum, patet etiam nouum murum non posse impedire vllius venti accessum, neque reddere aërem Ecclesiæ minus perflabilem, quia cum in quarta Orientali salubriores venti sint spirantes ab ea parte, vbi Sol in Æquinoctio Verno, & solstitio Æstiuo vagatur, certè hi minimè omnium à noui parietis constructione impediuntur, cum ab ea parte, maximè post demolitionem muri vetustioris, ob constructionem muri, de quo lis est, nullum adsit impedimentum, & nouum murum ad eam partem se non coextendere pateat, vt supra dixi; dato autem, non concesso tamen, quod nouus murus aliquo modo ventorum accessum impediret, maximè impediret Eurum, qui cum à parte Orientali versus Meridiem contra Corum Zephiri collateralem moueatur, cæteris insalubrior est imò in vniuersum venti Orientales minus salubres cæteris existimantur, Austrinis exceptis, seu Meridionalibus. Vnde non video quanam ratione, Rota *vbi suprà num. 13.* voluerit, orientales ventos esse tanquam occidentales valde salubres, cum potius insalubres ex omnium Medicorum consensu sint, & ipsa Rota testatur *in Gerunden. altiùs non tollen-*
4 *di, Nou. 1636.* coram Coccino, *n. 2.* Et de Septentrionalibus quidem non est dubium, quod sins orientalibus salubriores, vt ex Hippocr. *in lib. de Aër. Aq. & Loc.* & cæteri omnes Medici, ac Philosophi fatentur. De Occidentalibus autem inter quamplures Medicos testis est Aëtius *lib. 3. cap. 163.* qui Orientales facile morbos parere dixit, cum vehementissimi sint, contra autem Occidentales salubriores, vnde Zephirus, qui est Occidentalium omnium Coriphæus, dicitur à Plinio *lib. 16. cap. 25.* genitalis mundi spiritus, itaque rectè à Lucretio *l. 1. de rer. nat.* dictum est.

Et reserata viget genitalibus aura Fauoni.

Ergo nouus murus aut nullum obstaculum affert ventorum perflatui, quominus aerem Ecclesiæ perflare possint, aut si aliquo modo impedit, quod non concedimus, potius maiori salubritati confert, quam secus, impediendo ventorum insalubrium accessum, ex quo Aër maximè inficitur. Cum his autem omnibus consideranda sese offert distantia intercedens inter nouum parietem, & parietem Ecclesiæ, quæ cum sit pal-
5 morum sexaginta non videtur posse desiderari maior inter duo ædificia publica quod si tanta distantia quicquam impedimenti præbere potest aut Solis illustrationi, aut ventorum perflatibus, aut vtrisque simul, ita vt Ecclesiæ nocumento sit, multò magis me hercle obesse poterit minor inter ædificia quæcunque quarumcunque ciuitatum, nam hic Romæ cum tam multa ædificia, & illa quidem amplissima videamus, vix dimidium tantæ distantiæ illa inter se habere conspicimus, & tamen vnum alteri impedimento neque est, neque esse potest, nec lis vnquam vlla ob id orta videtur nisi maior angustia, & quasi imminentia vnius ædificij alteri, aut aliud quid fuerit in causa, tunc enim, nimirum quando distantia inter vnum & aliud est modica, iure timeri potest de aliquo incommodo, quod tanto maius esse solet, tam circa Solis illustrationem quam circa ventorum perflatum quanto minor inter ipsa distantia est, vt latius probaui alias *l. 5. Quæst. Medico-Leg. q. 6. num. 8.*

Ex quibus clarissimè patet, ambientem Aerem inter dictam Ecclesiam, & nouum murum non posse dici, vt aduer- 6
sarij volunt, *colatum* quemadmodum vulgò loquuntur, quia Aer Colatus tunc verè dicitur, cum vt vti in puteo quodam inter magnorum ædificiorum angustias, aut sublimorum murorum vndique includitur, ita vt neque à Sole illustretur, neque à ventis perflectur vnde & crassus & obscurus remanet, in perpetuaque quiete, atque inde grauis euadit, & insalubérrimus adeò vt etiamsi non longa mora in ipso trahatur, & per modicum tempus respiretur, illicò suam malitiam prodat, vt percurrit Galen. apud Oribas. *lib. 9. Collect. cap. 1.* Habemus præterea ex supradictis, Aerem intercedentem inter nouum parietem, & Ecclesiam, ventis salubribus perflati, & à Sole illustrati, ergo colatus dici non potest; præterquam quod nouus murus rectè ad murum Ecclesiæ coextenditur, neque sua flexibilitate, aut tortuositate in causa esse potest, vt hoc spatium, quod est inter ipsum, & Ecclesiam, malè à Sole Oriente illustretur, qui quasi oblique incidens, minus possit exhalationes prauas depurare, vnde Aër ex hoc magis crassus, & perspiratu difficilios reddatur, neque alia incommoda affert, quæ fluxuolas vias, ac distortas afferre commemorat Oribas. *lib. 9. cit. c. 2.*

Addo his, quod cum reuerendi Monachi veterem murum demoliti sint qui nouo erat multò elatior certè hic nouus non solùm Ecclesiæ magis quam vetus non nocet sed imò multò minùs, si quid noceret alteruter nocet: nam etiamsi vetustior per decem, & octo palmos magis ab Ecclesia distet, quàm nouus, tamen propter maiorem, quam habet altitudinem magis obesse potest Ecclesiæ, quam nouus, itaque non modò DD. Canonici ægrè ferre non debent noui muri constructionem si vetustior sit demolitus, sed potiùs libenter admittere tanquam Ecclesiæ magis proficuam, nam vlsa hæc vetus murus habebat positum ex Orientali parte, & sic poterat magis Orientis Solis illustrationem impedire.

CONSILIVM XXI.

Eidem Domino Petro Castello.

ARGVMENTVM.

Thesaurarius Ecclesiæ Giennensis exposuerat Sanctissimo in quadam supplicatione ei porrecta, se nonnullos graues morbos pati, ac signãter capitis dolorem quendam acerbissimum, ac talem, vt eum impediret à quouis officio exercendo suæ dignitati conueniente; vt cogi se dicebat ad expostulandum Coadiutorem, cum nulla illi spes remaneret sanitatis recuperandæ. Hanc Thesaurarij petitionem impugnavit Promotor Fiscalis, & gratiam obtentam, eò quòd esset surreptitia, nullam esse volebat. Fundabat autem se præcipuè in hoc, quod Thesaurarius non probauerat per vlla certa signa, se pati expositum dolorem; contra, Thesaurario volente; dolorem per hæc signa dignosci non posse, & idcirco suæ assertioni, & Medicorum fidei esse standum. Quæsitum ergo est, an prædictus dolor potuerit ex signis externis comprehẽdi, ita vt Thesaurarius debuerit probare se pati hunc dolorem per Testes idoneos; An potius standum fuerit ipsius soli assertioni, vt ipse prætendebat.

SVMMARIVM.

1 *Non sufficit leuis morbus ad obtinendum coadiutorem.*

2 *Leuis*

2 *Leuis morbus non est dignus nomine morbi,*
3 *Coadiut. quibus personis dari debeat.*
4 *Magni capitis dolores magnis, ac grauioribus morbis adnumerantur.*
5 *Magnorum morborum maximè conspicua signa apparent.*
6 *Magni morbi supponunt magnas causas.*
7 *Magnus morbus magnum recessum à naturali statu significat.*
8 *Magnæ causæ magnos morbos faciunt.*
9 *Vbi ex nullis signis apparet adesse causa doloris, dolorem abesse censendum est.*
10 *Ad partes principes affectus plura, & conspicua signa consequuntur.*
11 *Medica experientia sufficientissima est aliquibus coniecturis ad veri doloris cognitionem assequendam,*
12 *Simulati doloris optima coniectura.*
13 *Ad obtinendum Coadiutorem non sufficit vnum impedimentum, si plura adesse in supplicatione sit expositum.*

1 IN hoc dubio discutiendo, primum hoc fundamentum ob oculos habendum censeo; ab ipsis Iurisconsultis desumptum, quod non sufficiat leuis morbus ad hoc, vt alicui Coadiutor dari debeat, etiamsi perpetuus esset. Rota *in cit. Giennen. Thesauraria, n.* 18. quia leuis morbus non impedit hominem, quin possit actiones suas exercere, vt per *l. Quæsitum. ff. de re Iud.* & per Galenum ex nostris, *in lib. de Constit. Art. c.* 19. *in*
2 *Isagog.* imò leuis morbus non est dignus nomine morbi. Argumento *l. prim. § sed. sciend. ff. de Ædil. Ed.* & in terminis nostris loquitur ex nostris Galen. *vbi suprà*, quo loco paruum capitis dolorem dicebat non esse ægritudinem, sequitur ergo in hoc casu, vt morbus sit vltra mediocritatem, imò talis, vt corpus aggrauet absque spe futuræ prosperitatis, ea-
3 dem Rota *ibid. n.* 25. Ricc. *Collect. decis. p.* 3. *Collectan* 484. nam coadiutor datur his, qui vel senectute, vel valetudine corporis perpetua ita grauantur, & impediuntur, vt non possint officium suum exercere, ita ad verbum habetur *in c. vni. co de Cler. Ægrot in* 6. In præsenti igitur casu ad hoc vt Thesaurarius obtinere posset coadiutorem, dolor capitis debuit esse magnus, acerbus, intolerabilis, ac denique talis, qui impediret administrationem officij, saltem cùm exacerbationes patiebatur, dummodo essent frequentes, & tunc poterat cum veritate dicere, se pati magnum morbum, quia huiusmodi capitis dolores grauibus, & magnis morbis adnumerat Galen.
4 *lib. 2. de san. tuen. c.* 12. Rota *in hac ipsa causa Giennen. Thesauraria* 1634. *coram Verospio, n.* 3. Stante igitur hoc fundamento, quod hic dolor capitis, quo affligi se exposuit Sanctissimo Thesaurarius Giennensis, debuerit esse magnus, ego hanc conclusionem firmo, quod potuerit, & debuerit ex quamplurimis signis non Medico solùm, sed cuicunque innotescere, ita vt potuerit, ac debuerit per idoneos Testes illum concludenter probare.
5 Primò, quia magnorum morborum magna, & maximè conspicua signa apparent, cum symptomata magna ex morbi magnitudine pullulent, Galen. *lib. 2. de symptom. caus. cap.* 2, & alibi Rota *vbi suprà, n.* 6 *&* 7. quod etiam declaratur exemplo acutorum morborum, qui cum & ipsi magni morbi sint, magnam etiam notitiam ob multa, & euidentia signa quæ secum afferunt, de se præbent. Vnde est, quod etiam in ipso principio, quando nimirum morbi minus sunt cognoscibiles, facilè cognoscuntur non modo à Medicis; sed ab ipsis quoque idiotis hominibus, vt apertissimè habemus ex eod. Gal. *lib.* 1. *de Dieb. Decret. c.* 6.
6 Secundò, quia magni morbi supponunt magnas causas, effectus enim suæ causæ æquiualentes oporteat, quamobrem
7 magnus morbus magnum recessum à naturali statu demonstrat, Galen *libro primo de symptom. caus. c.* 2. At magnæ causæ latere ob earum magnitudinem non possunt, hic ergo vel aderat intemperies causans dolorem, quod non credo, & cum esset magna, vel ipsi sensui tactus poterat esse conspicua, vt quia caput præter modum calidum, aut frigidum persentiretur, aut aderat multa materiæ copia, & impossibile erat, ne simul maximam de se significationem præberet per aliquas excretiones, per nares, aut per os, aut per oculos, aut per vrinam factas, aut aliter, & per mille alia signa manifestissima Cognito ergo in capite esse magnam causam, quæ dolorem faceret, concludenter à quouis firmari poterat, Thesaurarium pati
8 magnum capitis dolorem, quia magnæ causæ magnos morbos faciunt. Valles. *comm. 3. tit. 3. Epidem. text.* 5. *& comm.* 5 *in* 6. *eiusdem text.* 28. & posita causa, & dispositionibus requisitis, tam ex parte agentis, quàm patientis, ponitur effectus, vt notum Philosophis est, & notat ex Iurisconsultis Tiraquell.
9 *in tract. cessan. caus. limit.* 20 n. 1. & contrà, vbi ex nullis signis apparet adesse causam doloris, dolorem abesse credendum est.

Tertiò, quia pars, quæ morbum patiebatur, erat pars princeps trahens in consensum totum corpus, cùm omnes partes corporis cæteræ etiam principes ad capitis vsum referantur,
10 vt demonstrant Medici; Fernel. *libro primo Physiol. cap.* 6. ad partes autem principes malè affectas notissimum est signa plura, & conspicua, ac multa, & euidentia symptomata apparere, quæ si non apparent, morbus non debet dici magnus, neque impedit omninò humanas actiones.

Quartò, his non obstantibus licet concedamus non posse haberi vlla signa necessaria, nec scientifica præsentis doloris capitis; tamen quis est, qui negare audeat, nos habere posse signa saltem coniecturalia? At si hæc ipsa fuerint magna, & multa, & simul, eodemque tempore apparent, procul omni dubio signis certis, & euidentibus erunt comparanda,
11 nam Medica experientia sufficientissima est per aliquas coniecturas ad veri cognitionem assequendam, præcipuè, si magnus sit, si fortis (qualis supponitur in casu nostro) verba sunt Galen. in *lib. de his simul. deprehend.*

Quintò, magni morbi, ac maximè magni dolores requirunt valida, ac generosissima medicamenta, & sic in hoc dolore capitis, quo Thesaurarius affligebatur, cùm esset tam sæuus, tam pertinax, tam diuturnus, vt exposuit, debeiet constare de vsu horum medicamentorum, vt vstiones sunt, sectiones, vesicantia, sinapismi, decocta exiccantia, & sudorifica, Balnea stillicidia, & mille alia efficaciora præsidia; de quorum tamen vsu nihil constat: nam Galenus *in libell. iam cit.*
12 *De his qui morb. simul.* dicebat, Ægros, cùm similibus doloribus cum effectu vexantur, & non simulant, quoduis perpeti promptos esse; quòd si renuant, aut auxilia non quærant, neque admittant, signum est illos vel nullum pati dolorem, vel non magnum.

Dimittam nonnulla alia, quorum consideratio ad Medicum pertinere non videtur, vt quòd non constet de continuatione morbi, quia ex Testibus nullus est qui deponat illum vidisse plusquam bis, aut ter capitis dolore conflictatum, cùm tamen, vt ex fundamento facto apparet, debuerit esse vel continuus, vel multùm frequentior: imò Medicus, qui illum curauit, vix vno anno eius curam gessisse deponit, cùm tamen iam abhinc octo annis eo morbo laborare se dicat. Quòd etiamsi constaret de dolore capitis, non constat tamen de aliis infirmitatibus, quibus affligi se narrauerat Thesaurarius in
13 supplicatione Sanctiss. porrecta. At verò ad effectum obtinendi Coadiutorem non sufficit probare vnum impedimentum, si plura sint exposita. Garzias *de Benefic. par.* 6. *cap.* 5. *n.* 195. Rota *in Mileuitana Thesauraria* .... 1643. *coram Verospio.*

Denique nulla adest probatio per Testes, quæ quicquam probet circa doloris essentiam, & magnitudinem; imò etiamsi adesset, nihil probaret; vel ipso Thesaurario teste: nam vel ij Testes solùm ex auditu, & relatione ipsius deponunt, & sic nihil probant; vel deponunt ex certa scientia habita ex certis signis, & coniecturis, & sic poterat euidenter cognosci eius dolor, & per idoneos testes probari, quod non est præstitum.

CONSILIVM XXII.

Eidem D. Petro Castello.

ARGVMENTVM.

MEssanæ vxor Aurificis cùm anno elapso Monstrum Asininam formam repræsentans esset enixa, anno sequenti aliud canina specie peperit. Dubitari poterat de infami concubitu cum Brutis huiusmodi, & mulier ob id rea efficiebatur nefandi incestus, cùm tamen alia ex parte plures Doctorum potiùs huiusmodi monstra ex Imaginationis vi, aut ex mala vteri, vel potiùs feminum dispositione nata existimarent. Historiam huiusmodi misit ad me Petrus Castellus, cum imagine depicta vltimi fœtûs, & cum Epistola sequenti, ex qua habetur luculentior facti enarratio. Vt ergò ad grauissimum hoc dubium respondeam, antè omnia eiusdem Viri Clarissimi litteras ad me apponam, deinde ad dubium dicam quid sentiam.

SVMMARIVM.

1 *Ex humano semine cum Brutino commixto nulla succedere potest generatio. Contrarium n. seq.*

2 *Nihil impedire potest, quominus ex commixtione humani seminis cum Brutino, aliqua succedat generatio, quantumque illa sit.*

3 *Monstro nascente commixta membra humana ac bellnina habente, euidens indicium est contrà Reum.*

4 *Facultates omnes, ac singula in animali sunt ad certam operationem, & non ad aliam destinata.*

5 *Imaginatio cùm sit facultas Animalis, non potest Formatricis, qua est naturalis, operibus insistere.*

6 *Imaginatio in pragnante dirigit potentiam formatricem ad aliqua suo modo efformanda, vt communis fere opinio.*

7 *Cognitio duplex, vna potentia cognoscitiua, altera naturalis Falsum ibi.*

8 *Operantur omnia qua potentiam cognoscitiuam non habent, ex mera Natura necessitate.*

9 *Facultates omnes indigent propriis instrumentis.*

10 *Imaginationis effectus circà fœtus formationem videntur potiùs imaginary quam reales.*

11 *Formatrix facultas ex quo incipit formare, nunquam quiescit.*

12 *Nihil in principio conceptionis formatur, quod ex semine non fit.*

13 *Non videtur ab omni suspicione libera mulier qua fœtus edat Brutinam formam vel in toto, vel in parte referentes, & idcircò ad vlteriora procedendum, vt veritas habeatur.*

Per illustri ac Excellentissimo D.D. PAVLO ZACCHIÆ, *Viro Clarissimo, & amico Charissimo*, Petrus Castellus Romanus, S.D

QVæ mihi Monstra monstrasti, monstruose Zacchia, te Monstrum demonstrat, Monstrorum naturam, differentias, atque causas exactissimè monstrasti; Animalia nempe, eo quod præter Naturæ morem formata sint, monstratu digna: sed simul cum his te eius libri Authorem inter illustres viros librorum exaratores monstrum patefecisti, ab omnibus nosci, & monstrari ab excellentiam dignum, seu monstrabilem, vt cum Plinio Nepote loquar. Porrò, quis quæso inter Medicos, Philosophos, Legumve-peritos in Europa tota, qui Zacchiem non noscat, & noscens non monstret? vtpotè qui præternaturalia monstrando, præter naturam, seu potiùs suprà Naturam scripserit, seque de ipsis monstra tractando triumphauerit; Legem cum Medicinæ, cum Philosophiæ imperium, breuitatem cum claritate, claritatem cùm grauitate, & cum familiaritate atque iucunditate maiestatem coniunxisti, vnde mirabilem Te reddidisti, mi Zacchia: Sed quorsùm, dices, tantùm monstriras? attendas, si me amas, paucis Te volo. Laudes tuæ, honor à Te ob præfatum opus acquisitum, Me quasi Tui Inuidum, reddiderunt emulum (alias quanti Te faciam Tumetipse optime nosti; inter cætera enim Roma Messanam versùs discedens in mei locum Te apud Eminentissimum, ac Reuerendissimum D. meum Clementissimum Cardinalem Biscium conatus subst tuere, & assequutus intentum fuerim, testatus neminem Te aptiorem inuenturum) quapropter etiam de Monstris agendi non leuis me incessit cupido; ac data facillimè mihi fuit occasio, verùm omnia prærepta facultas, cùm exactissimè de hac materia scribendo, non me modo, sed alios quoscunque præoccupaueris. Quare aliud mihi restat nihil, nisi vt tuo volumini, quæ de Monstris à Te Romæ visis veluti oculatus testis confirmans, subscribam, omnia enim simul sæpè (quæ nostra erat iuncta amicitia) vidimus, & considerauimus, & ne exordium tractationem excedat, proponam nuper à me cuiusdam Monstri obseruatam historiam ad tuum augendum volumen.

Anno præterito 1635. in festo S. Stephani 26. Decemb. hic Messanæ nobili in vrbe, Aurificis vxor Monstrum canina speciæ peperit, quæ superiori anno alterum Asininam repræsentens formam pepererat, imò aliam nobiliorem fœminam tertio ab hinc anno Cyclopem audiui ab ipsis Messanensibus edidisse; quo constat non sine ratione ab Antiquis in Trinacria Cyclopas fuisse positos. Neque hi solum ibi gigni solent, verum etiã multi fœtus caudati, vt in Britanniæ etiam insula, sed equidem Ligures etiam vidi cum cauda natos, quàm infantibus præcidunt. Ad nostrum tamen Monstrum: Ipsius Pater mihi visus est triginta circiter annos, corpore, facieque optimè dispositis: Mater autem erat boni aspectus, & formæ, sed validæ, & intensæ Imaginationis, & maximè curiosa Hæc è fenestra Asinum in via coeuntem obseruans, vt ipsa retulit, & intentè intuens, Aselli formam posteà peperit. Proximè autem cum venerem cum Marito exerceret, & canis ea obseruaret, respiciens canem veluti mirabundum Marito indicauit, in obseruari à Cane, cui respondit ille, quid ad Te canis est? mox vtero gestans nouem mensibus plurimis latrantẽ in suis vteribus fœtum audiuit, quo se canem vtero gestare viro suo aliquoties indicauit, tandemque monstruosum Canem, vt describam tibi, peperit, nec secundas nisi decem post dies valdè duras, & coriaceas reddidit, ac benè se habuit, & habet. Delatum ad me tertio ab ortu die cadauer occipite abrupto fuit. Dicebat Pater in exitu ab vtero ipsam matrem caput traxisse, & ideò abruptum fuisse. Sed equidem suspicor data opera compressum, eo quòd monstrum. Forma eius erat canina, & os faciem valde latum, & planum apparebat, sed sine cauda Pellis, seu potiùs cutis, sine pilis omninò, rubicunda, & tenuissima humanam hoc solùm referens, caput autem, si formam, oculorumque positionem consideremus, potiùs Aui, quàm Cani assimilabitur, licet Aures sint caninæ, & dextra oblongior sinistra, sursum erecta. Pro naribus membrana quædam lata, & pendens apparebat, quæ exiccata eleuata remansit; os paruum, & rotundum, dentesque duos incisorios inferiores habebat; pedes verò anteriores caninos referebant, sed sine vnguibus, posteriores autem mirè munstrosos; quatuor enim fistulis oblongis, æqualibus, & vacuis, sed osseis constabant, quorum aliqua in summo rotundum quoddam obturamentum sortita erant. Abdomen erat inflatum, & liuidum, statim cohiscereui, & cùm omnia interanea putrida, fœtidissimaque essent, ea attentè considerare non potui. Renem solummodò sinistrum valdè magnum esse obseruaui, nec dextrum vidi: haud curiosè ob putredinem, & nauseabundum fœtorem inuestigans; ita pariter neque sexum cognoscere valui, sed fœminini potiùs videbatur. Longitudo Cadaueris è clauicule ad os Coccygis palmaris erat, & à capite ad extremum pedem sesquipalmaris erat mensuræ. Indè adhibita diligentia corpus siccaui, quod in meo Musæo integrum, & monstrabile seruo. Hoc autem esse Monstrum, omninòque præter naturam, nullo enim pacto humanam imitatur formam ex paterno maternoque humano genitum semine, nemo vnquam inficias ibit. At Matris validam imaginationem præisse constanter ipsa affirmat, nec parùm ad Monstrorum generationem Imaginationem conducere, Iacobi experimentum circa pecudum colorem docet. Vellem aliquid Tecum philosophari, sed vereor, ne sus Mineruam, tacebo potiùs. Pinxi quo melius potui Monstrum ad eam magnitudinem, symmetriam, & formam, quomodò conseruatur in meo Musæo, gratum tibi futurum sperans, Vale.

NOn tam admiratione dignam historiam litteris tuis mihi enarrasti, Vir præstantissime, ac mei amantissime, quàm mille dubiorum ambagibus implicitam, inter quæ tamen illud potissimum maximum facessit negotium, virum suspicio aliqua irrepere possit, ne mulier hæc cum Brutis sese commiscuerit, quod quia ad mearum Quæstionum Medico-Legalium complementum multùm facere videtur, discutere non desistam; Antè tamen ad priorem tuæ Epistolæ partem responsum dabo. Scito itaque laudes, quibus tam profusè ex abundanti Animi affectu, & ea tua benigna in me propensione, meipsum dignatus es cumulare, mihi eo quidem nomine fuisse gratissimas, quòd à laudatissimo Viro proficiscantur, velim tamen meritis meis magis adæquatas, ac proportionatas esse, quàm sint; quomodocunque tamen sese res habeat, illud non diffiteor, Me tibi tum hac, tum multò maioribus ex causis tantùm debere, vt ne in minima quidem parte me soluendo esse non inuitus confitear; at si quæ mihi vnquam sese offerat occasio, vt eius rei vel publicam, vel priuatam aliquam attestationem præbere possim, libentissimè quidem eam arripiam, interimque Tu mei Te creditorem adscribe, dum ad propositam quæstionem pertractandam me accingo.

Plurimum controuersum est, vt nosti, An ex semine humano cum brutino commisto vlla possit succedere generatio, plures quidem, ne omnes dicam, diffitentur eo maximè nomine, quòd vnum de necessitate ob eorum disconuenientiam alterum corrumpet, cùm humanum semen calorem contineat cœlestem, brutinum verò longè ab ea perfectione distitum. Adde formarum ipsarum dissidentiam tam quoad pleraque alia, quàm quoad corruptibilitatem; cùm humana de foris adueniat, & immortalis sit, & incorruptibilis, Brutina de potentia materiæ educatur, sitque mortalis, & corruptibilis; cùm igitur in semine vtriusque generantis sit virtus formatrix dependens ab anima vtriusque parentis, non potest vna cum alia ita vniri, vt concorditer tanquam vnum agens operentur; diceremur enim Animæ, & formæ misceri, si virtutes Animæ commiscerentur, sunt enim virtutes Animæ certæ virtutes.

Relioqua

Relinquntur quæ à posteriori deducuntur, & quæ prima fronte mirum in modum huiusmodi generationem videntur reddere impossibilem, vt est differentia gestationis vteri, differentia adolescendi extrà vterum, differantia alimentorum, & alia id genus, quæ tamen omnia vnica responsione refelli possunt, dicendo, quòd facerent singula difficultatem, quandocunque id, quod ex parentibus specie diuersis generatur, retineret de necessitate vtriusque parentis naturam, & non indueret propriam; at omninò euanescunt ex eo, quia naturam ex simili coniunctione tertiam quandam naturam, ac sibi propriam, & peculiarem adipiscitur, requirentem tantam moram in vtero, quanta sibi esset necessaria, augescendo ea ratione quæ sibi conueniret; & ea alimenta exposcendo, quæ suæ naturæ essent magis proportionata, absque eo quod à parentibus vllum eorum de necessitate obtineret, vt obseruamus in iis monstris euenire, quæ ucta conspicimus ex parentibus non tantùm specie, sed genere differentibus generatis; nam quandocunque succedere debeat generatio, necessariò sit perfectissima vtriusque seminis commixtio, vnde licet quod nascitur, habeat ab vtriusque parentis semine dependentiam, non est tamen specia alterum ex parentibus, ut retinens omninò vel alterutrius, vel vtriusque simul naturam, sed est tertium quid habens propriam, & indiuidualem naturam, quoad ea, quæ tam ad corporis formam, & ad propriam constitutionem, & vitam pertinent, quam ad ipsam intrinsecam formam non magis ab vno semine, quàm ab alio eductam, sed ab vtroque simul commisto.

Sed data impossibilitate nascendi ex semine humano, & brutino simul concurrentibus ob id, quod primò dicebatur de formarum diffidentia, certè & hæc mulier, de qua agimus, & aliæ, si quæ huiusmodi monstra generarunt, videntur tanquã insontes ab omni suspicione liberæ, quæ interpere potuisset de infami earum cum Brutis concubitu, maximè cùm aliæ afferuntur huiusmodi generationis Monstrorum causæ magis vniuersim acceptæ, vt est seminum vitium, & intemperies, & totius quoque sanguinis massæ non leue vitium, & fortis generantium imaginatio; non enim dubium est, quòd semina malè disposita, & sanguis fœdus, vt nutrimentum his seminibus fuerint, possit maximè desciscens ab humana forma monstrum generare; sic & Imaginatio repræsentando Phantasmata huius, vel illius animalis, potest in causa esse, vt repræsentato phantasmati similia monstra generentur.

2 Ego tamen aliàs in ea sententia fui, & nunc multò magis in eadem persisto, quòd nihil impedire possit, quin mixtione, ex commixtione Humani seminis cum Brutino aliqua succedere possit generatio, cuius rei autem, vel cuius animalis generatio succedere possit, non sic temerè determinandum

3 censui. Ex quo deduci facilè potest, hanc Fœminam, & quamcunque aliam, quæ similia monstra generaret, non esse ab omni suspicione liberas, & ideircò nefandi criminis reus suspectas fieri.

Licet enim ob quamplurimas conditiones, quæ concurrere debent, tam ex parte vtriusque parentis, & vtriusque seminis, quàm ex parte coniunctionis carnalis, & seminum eiaculationis, difficillimum omninò semper indicauerim ex huiusmodi commixtione succedere posse aliquam generationem, non tamen ob hanc difficultatem ab affirmatiua sententia recedo, quia in semine humano considero materiam, vel considero illud vt materiam, & considero formam, vel vt animatum semen; forma quidem de foris aduenit, ita vt materia seminis absque ea forma saltem in ipsa commixtione seminum consistat; quatenùs ergo ab ea forma est separatum, omninò existimò posse cum brutino semine misceri, & inde aliquam succedere posse generationem animalis, quandocunque illud sit, quale fortè ab hac muliere iam secundò visum est generatum.

Non enim obstat quod dicitur de caloris differentia, & maiori, vel minori perfectione; quia hoc non impedit, quominus semina Humana, & Brutina simul commixta possint aliquod animal generare, cùm tantùm differant secundùm magis, & minùs.

Ad probandum autem, quod diximus de suspicione commixtionis carnalis cum brutis, maximè faciet exclusio quarumcunque aliarum causarum; quæ ad hanc generationem concurrere aliquando creduntur, ac præcipuè seminum, & sanguinis alimentalis vitium, & ipsa Imaginatio. Quò enim ad seminum, & sanguinis vitium, non potest in nostro casu considerari, cùm vterque parentum boni habitus, & temperaturæ existant, vt narras, vitam sanam degant, victu vtantur laudabili, & ætatem adhuc agant iuuenilem, præterquã quod nunquam ad tantum vtriusque parentis, aut alterutrius semen, vel Matris sanguinem deuenire credendum, vt tale monstrum generare valeant; nam potiùs credendum, nullam omninò ex tali semine generationem secuturam, & si vlla sequatur, quòd nullum vitium habeat, sed sanguini vitium inhæreat, secutã generationem ad perfectionem non ituram: tametsi enim Molas dicamus ex seminũ vitio fieri (quas tamẽ ego ex solo fœmineo semine procreari censeo) tamen semina vitiosa posse perfectum animal generare (si à generatione hominis desciscere debeant) hoc ego nunquam admitterem.

Quoad imaginationem autem, quam Tu ipse in hoc casu, ac omnes penè docti, pro causa similium monstrorum admittis, mihi videtur omninò ab ea generatione excludenda, tum ob rationes alias à me adductas, tum ob iteratam monstri generationem ab hac muliere factam; non enim verisimile est, effectum tam rarum, ac admirandum, & qui vix semel in mille annis conspici solet, tam breui temporis spacio in vno indiuiduo potuisse conspici, nisi causam magis ex sua natura aptam ad agendum, quàm Imaginatio sit, assignemus eius effectus. Sed libet denuò hico has eius rationes, aut earum aliquas, quæ Imaginationem tanquam causam generationis Monstrorum excludunt, examinare.

Primò ergo, facultates omnes, ac singulæ in Animali, & in Homine maximè sunt ad certam operationem, & non ad aliã destinatæ, Fernel. *lib. 5 Physiol. c. 3.* Concoctrix ad concoquendum, non ad expellendum, aut assimilandum, aut ad nutriendum: Retentrix ad retinendum, non ad expellendum: Motrix ad mouendum, non ad ratiocinandum: Ratiocinatrix ad ratiocinandum, non ad concoquendum, aut ad sentiendum: Visiua ad videndum, non ad audiendum: Auditiua ad audiendum, non ad tangendum, & sic de singulis, ita vt neque vlla alterius operationem moliatur, neque moliri vllo modo possit, nisi sint ex famulantibus, coadiuuando eius operationem, cui famulantur; quod in omnibus quidem maximè locum habet, sed in iis præcipuè, quæ sunt inter se disparatæ, vt Fernel. *vbi suprà*, nec vllam conuenientiam habent inter se, vt facultates naturales & Vitales, Vitales & Animales, Animales & Naturales, quæ nullam habent inter se conuenientiam, vt Naturales inter se, Vitales inter se, & Animales inter se. Quemadmodum ergo Naturales facultates non possunt obire munera Vitaliũ, 5 neq; Vitales munera Animalium, sic naq; Animales obire poterunt munera Naturaliũ, nec concurrere vllo modo in earũ operationibus, vnde cùm Imaginatio facultas Animalis sit, nõ poterit concurrere in operationibus formatricis, quæ est facultas Naturalis, cum qua nullam habet conuenientiam.

Contrà quæ non valet dicere, quòd Imaginatio nonnulla 6 causet in fœtu, & concurrit in operationibus formatricis dirigendo ipsum potentiam formatricem per species exemplares, vt dicit Thom. Fien. *de Virib. Imag. q. 14. concl. 45. & q. 15. concl. 46.* quia Imaginatio nullum habet imperium super formatricem, ita vt imperando ipsi formatrici faciat eam hoc, & non alio modo formare. Sed etiamsi vel imperando, seu dirigendo hoc Imaginationem facere dicamus, necesse erit, vt formatrix sentiat imperium, & cognoscat directionem superioris facultatis, vt operari possit secundùm species illas exemplares, per quas Imaginatrix eam dirigit ad operandum, & sic oportebit formatricem habere aliam potentiam, ac virtutem cognitricem, iuxtà cuius cognitionẽ operetur, vel saltem cognosceret per seipsam. Cui difficultati non satisfacit distinctio prælecti Thomæ Fieni *ibid.* circà hanc cognitionem quod nimirum duplex sit cognitio, vna, quæ vera est cognitio pertinens ad potentias cognoscitiuas, alia, quæ est cognitio naturalis, vt cognoscũt corporis animati partes, & ipsæ plantæ, quæ per hanc cognitionem attrahunt ad se, quod sibi conuenit, & expellunt etiam, inquam, quod disconuenit. Sufficeret ergò dicit, quòd cognoscantur species repræsentatæ ab 7 Imaginatione per hanc naturalem cognitionem, ab ipsa formatrice, vt iuxtà earum similitudinem operetur. Nam respondeo, quòd præterquam quod gratis adducitur hæc cognitio naturalis, cùm omnia, quæ naturaliter operantur non operentur per vllam cognitionem, sed ex necessitate Naturæ, admissa tamen hac naturali cognitione, hoc valeret in illa, quæ sibi conuenientia sunt ex sui natura, non autem in his, quæ non modò suæ naturæ non conueniunt, sed maximè disconueniunt, quia destruunt operationes Naturæ. Ergo peruerteretur omninò ipsa Natura, si cognoscendo quacunque cognitione formatrix facultas species alienas ab Imaginatione sibi præsentatas sui operis destructiuas, tamen illas in sua operatione admitteret, cùm contrà repudiare, ac reiicere debeat, quia à Natura datum est, vt omnes partes, ac virtutes naturales expellant à se ea, quæ sibi aliena sunt, ac contraria.

Secundò, species à Phantasia formatrici repræsentatæ vel interueniunt in ipsa membrorum, & animalis formatione vt materia, velut instrumentum ad ipsa membra, & ipsum Animal efformandum, non vt materia, quia in præsentatione phantasmatum, repræsentantur nudæ rerum imagines, at in Monstris non solùm imprimuntur rerum imagines, sed ipsæ membrorum substantiæ immutantur, vt patet. Deindè

non possunt hæ species inseruire pro materia, cùm sint merè spirituales. Quonam pacto ergo species illæ in materiam fœtus abeunt? quomodò colorem induunt? quomodò coextenduntur ad corporis dimensionem? quomodò aliis corporeis qualitatibus vestiuntur? non poterunt ergò huiusmodi species concurrere in formatione membrorum, & Animalis, vt materia, sed neque vt Instrumentum, quia instrumentum
9 non communicat suam formam instrumentato. Deinde facultates singulæ indigent propriis instrumentis ad suas actiones obeundas. Gale. *lib. 1. de Cau. Puls. c. 4.* & alibi: Fernel. *lib. 5. Physiol. c. 14.* & alibi. Itaq; hæc phantasmata, vel hæ species interuenient vt Instrumentum vel formatricis, vel imaginatricis. Non formatricis, quia non sunt proprium formatricis instrumentum. Neque Imaginatricis, quia tunc verùm esset dicere, quòd imaginatio formaret, quod est omninò falsum, quia proprium instrumentum ad formandum non habet, alieno vti non potest. ergò nullo modo potest formare.

Tertiò, si imaginatio aliquid cooperatur in formatione, vel operatur sola, & per se, vel coniunctim cum formatrice, non sola, nam tunc formaret, quod esse nullo modo potest, neque concurrere titur à quoquam; neque coniunctim, quia sic daretur omnium confusio, si maior foret virtus facultatis operantis per accidens, quam facultatis operantis ex vi naturæ; & posset facultas, quæ per accidens operatur, intercedere formare pedem humanum; at hoc non est dicendum, quia Natura ea tat confusionem, neque permittit vnam facultatem
10 tam obire munus alterius. Itaque imaginatios potiùs, quàm reales puto effectus, quos nos tam facile imaginationi tribuimus, & habere potiùs alias suas naturales causas, ac magis proprias, ex quibus producantur.

Quartò, formatrix facultas ex quo incipit formare semper
11 in operatione est, & nunquam quiescit. Galen. *in lib. de fœt. format. c. 5.* quomodò ergo Intellectui nostro adæquari potest, quod imaginatio, potentia nimirum, quæ de sua natura formare neque potest, neque nouit, & quæ vel in instanti, vel saltem non longo tempore suum phantasma repræsentando potest formatricem dirigere, vt tamen tale phantasma formet fœtum, potentior, ac fortior sit ipsa formatrice, quæ de sua natura format, & semper in operatione est? cur non libentiùs admittimus intellectiuam ipsam potentiam, imo inquam ipsam voluntatem potiùs hominis magis dirigere posse formatricem, quàm imaginationem? nam hæ quidem actiuæ sunt, imaginatio verò passiua potentia est, ac recipit tantùm, retinetque phantasmata à sensibilibus elicita.

Denique cùm, vt contraria fert opinio, plerumque imaginatio imprimat suum phantasma in fœtu in hora conceptionis, certum est non posse illud Phantasma nisi in semine reci-
12 pi, nihil enim in principio conceptionis formatur, quod ex semine non sit; oportet ergo tantummodò partes spermaticas ab eo Phantasmate per imaginationem alterari, cùm è contrà sanguineas potius alterari videamus, vt plurimum enim carnes, & musculosas partes immutari videmus, & alienam formam induere.

Ex quibus, exclusis à causis horum monstrorum, imaginatione, & seminum vitiis, restatne solùm de seminum diuersæ speciei commixtione suspicemur, vnde hæc mulier, quæ Monstrum à Te descriptum peperit, de nefando concubitu apud me suspecta est, & ad eliciendam eius rei veritatem per hæc
13 indicia ad vlteriora esset procedendum. Nisi in eius defensionem dicamus primò, ad Regionis naturam esse referendam huiusmodi monstrorum generationem, nam Siciliam Insulam feracem esse talium monstrorum, Tu ipse fateris. Aut dicamus secundò, hunc partum fuisse ex Molarum genere, & quæ de lactatione referebat mulier imaginaria potiùs, & ex Timore sibi visus fœtus ille lactare. Ad cuius rei confirmationem facere ea opinio, quæ conuincit, Molas ex solo fœmineo semine generari cum sanguinis confluxu ad vterum; potuit ergo fieri, vt mulier conspiciens Asinum coeuntem, & canem, in actu coitus semen proprium emiserit, ac conceperit, atque inde tales monstrosos partus ediderit, licet hæc multa difficultate minimè careant. Vale, & me ama.

CONSILIVM XXIII.

ARGVMENTVM.

Aurelius Lingius per biennium diuersimodè à febriculis, aliisque morbis cum Articulorum doloribus conflictatus, modò tantisper à morbo se recolligens, modò in illum relabens, tandem cùm meliusculè per bimestre spatium sese haberet, in acutam febrem incidens, vitam obierat. Eius vxor, Artemisia nomine, se ex illo grauidam esse dicebat, ac sex mensibus à morte Mariti transactis, puerum peperit satis robustum. Mariti propinqui filium tanquam spurium ab hæreditate arcere conabantur, & Artemisiam adulterij damnare ex eo, quòd Aurelius iam ab ineunte vltima infirmitate impotens esset non tam ad generandum, quàm etiam ad coëundum; immò per Medicos Testes probabant, Aurelium iam à multo tempore coactum à coitu abstinere, cùm neque arrigeret, quod iisdem Medicis idem Aurelius fuerat confessus, postquam ab infirmitate per plures menses fuisset exagitatus. Artemisia alia ex parte non inficiabatur, Aurelium per longum tempus à Venere abstinuisse, sed illum per nonnullos menses ante obitum ad illam rediisse, sesequè carnaliter iterum cognouisse. Quæsitum est pro veritate, an Aurelius cum prædicta infirmitate coire potuerit, & generare, atque in affirmatiuam sententiam veni ex iis, quæ mox subiungam.

SVMMARIVM.

1 *In anno Ætatis sexagesimo virtus est vegeta in viris, & generare possunt.*
2 *Qui arthriticis morbis, & maximè Arthritide conflictantur, ad Venerem valde sunt proclives.*
3 *Ad conceptionem non requiritur frequentatio coitus, vnica enim congressu concipitur.*
4 *Vbi sensus viget, inanis est discursus.*
5 *Arthritici plurimi Venerem strenuè exercent, & fœcundissimi sunt.*

PRimò enim Aurelius erat ex sua natura salacissimus, & hoc plura signa attestabantur, inter quæ conspicuum erat præmaturum caluitium; nam & in iuuentute optimus, ac strenuus extiterat Veneris miles, vnde & vxores duas habuerat, præter concubinas, ex quibus omnibus filios susceperat, quod non controuertebatur. Ex quo patet non modò excludi in Aurelio naturalem Impotentiam coeundi, & generandi, sed probari summam genitalium virtutem, & vigorem insignem, qui licet ex frequentia errorum patratorum potuerit remitti, & ex superuenientibus morbis pene deperdi, tamen ex eorundem errorum amotione potuit in pristinum statum redire, & à morbis, nisi summè frigidi fuissent, & calorem naturalem prorsus extinguentes, non faciliè potuit superari. Itaque cùm Aurelius per plures menses à coitu abstinuerit, neque huiusmodi frigidis morbis, sed potiùs calidis fuerit conflictatus, non mirum est, si calor naturalis denuò insurgens, illum ad consuetam seminis excretionem impulerit, stante præcipuè quòd ex eorundem morborum caliditate semen ipsum acrius euadere potuerit, & eo pacto hominem magis magisque ad sui expulsionem prouocare.

Secundò, Aurelij impotentia, vt patet ex dictis, erat accidentalis, & ex morbo contracta, erat ergo amouibilis, maximè cùm ipse esset ætatis adhuc non præcipitatæ, non enim superabat sexagesimum, quæ quidem ætas adhuc vegeta est 1
in pluribus, & ad pugnas venereas adhuc apta, & consequenter apta ad generationem; nam & in sexagesimo quinto etiam plurimos generare tradit Aristotel. *lib. 5. de Hist. Anim. c. 14.* quod etiam experientia quotidiana confirmatur, ita vt vlteriori probatione non indigeat, licet ex aduerso multùm in ætate se fundauerint Scribentes, ex eo, quod grauis esset, & longo morbo, ac difficili associata, nobis tamen satis est, si simpliciter loquendo, Ætas non erat adeò grauis, vt coitus impotentiam inducere posset: nam de altera parte oppositionis, nempe quòd Ætas esset grauis ex eo, quod associata esset cum morbo graui, & longo, deinceps videndum. Interim patet Aurelium neque ex naturali vllo impedimento, neque per ætatem potuisse esse inhabilem ad coeundum; nam quod postmodum etiam generationi habilis esset, non potest illa intercedere difficultas, cùm

tati

viri eousque generent, quousque coire possint, quod longioribus prosequitur Laurent. Ioubert. *lib. 2. error. Popul. cap. 9.*

Tertiò (& hoc non pertinet ad nos, sed dicitur ex abundanti) Artemisia viuente adhuc Marito suspicabatur se vterô gerere, immò & maritum ipsum de ea suspicione pluries certiorem fecerat, quod etiamsi ipsa sola deponat, verisimile tamen est maritum eius rei non fuisse ignarum. nam multa signa grauiditati in Artemisia apparebant ac præcipuè inappetentia non mediocris vomitus lassitudo, debilitas & menstruorum retentio, imò etiam fructuum immaturorum summa auiditas, vnde per familiares Testes, nempe duas famulas, probatur, Maritum multoties cùm illam tam frequenter vomere conspiceret illi obiecisse, se dubitare quòd esset grauida, quanquam semper adderet, sed ego non credo, quod quidem ob longitudinem prægressæ infirmitatis, & adhuc perseuerantis addebat, putans, se ex ea causa inhabilem esse ad generandum, aliàs autem non videtur, quòd sic loqui debuisset nempe, sed ego non credo, immò potiùs asseueranter affirmasset, sed hoc esse non potest, vel non dixisset se dubitare de grauitate, non enim dubitamus de his, quæ esse non possunt, sed de his, quæ esse quidem possunt quomodò enim Aurelius dubitasset de grauitate vxoris, si certus fuisset illam à se non fuisse carnaliter cognitam iam per biennium? At si hoc fuisset, vxorem vt erat vir maximè honoris Zelotypus, & odio illicò habuisset, & fortè occidere tentasset; at contra non modò illam vsque in finem vnicè dilexit, sed si testamentum condidisset, insigne legatum erat illi relicturus, vt pluries eidem Artemisiæ, & cæteris familiaribus expressissimis verbis significauerat.

Quartò; Artemisia cum Marito semper in eodem lecto cubabat, sic marito volente, eratque fœmina procera, formæ summopere laudabilis ac multa sermonum, & actionum venustate ex quibus ab Aurelio mirum in modum adamabatur, vnde non solum facilè fuit per tantum temporis spatium, nempe duorum annorum, semel atque iterum Veneris stimulos illum sensisse, sed impossibile ferè est non insigniter sensisse; nam & ipsemet Aurelius cum familiaribus Medicis fassus non semel est, se Artemisiam plurimùm, adamare, & appetere cum ea coniungi, se tamen esse tunc impotentem; at perseuerante Amoris stimulo, & præsentia mulieris amatæ, & perpetua cubandi occasione in eodem lecto, blanditiisque ipsius Artemisiæ, quæ Amoris artibus vltra pulchritudinem erat maximè idonea, omninò impossibile iudicandum, quod illum ad coitum non excitauerit etiamsi multò peius ex morbo habuisset, quàm de præsenti haberet. Hæc enim omnia, Amor, pulchritudo, venustas, morum suauitas blanditiæ occasio, & id genus alia, non Aurelium tantum, sed lapideum, vel præmortuum hominem ad Venerem excitassent.

Quinto, & hoc quidem satis ad rem facit, qui articulari-
2 bus morbis, & Arthritide præcipuè conflictantur, maximoperè ad Venerem protitari solent, non quidem simpliciter ex morbi natura, sed plerumque ex caliditate defluxionum ad inferiores partes per lumbos, & Renes, necnon etiam ob neruosarum partium intentionem. Quibus adde, quòd longus decubitus super spinalem medullam, & venam, & arteriam magnam per eam excurrentes, & ipsos Renes mirum in modum calefaciat. Auicenna 20. 3. *tract.* 1, *cap.* 21, Holler. *in Pract. cap. 63.* ex quo Ioann. Bened. Sinibald. *in sua Geneanthrop. opere quidem consummatissimo, libro secundo. tract. 2. cap. decim.* & dixi aliàs ex Leuino Lemn. *de occ. nat. mir libro secundo, cap* 45 & inter Iurisconsultos ex Farinac. *de fals. & simul.*

Quæ cum ita sint quis inficiari iure potest, Aurelium aliquando fuisse impulsum ad coëundum? & si coire potuit, non est dubitandum, quòd potuerit generare. Quod tantò magis verisimile est, quantò ad generationem non requiritur frequentatio coitus, sed satis est vt vnica vice mu-
3 lier cognoscatur ex vnico enim coitu non solùm fit generatio, sed interdum etiam multiplex generatio, cùm videamus ex vnico coitu geminos, & trigeminos nasci, Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer. num. 14. & lib. 1. de Diæt. num. 25.* Itaque non solùm videtur hoc de facili potuisse succedere in casu nostro, sed mirandum esset, & miraculo adscribendum, si non successisset.

Hic adiiciendum, quòd Aurelius per aliquot menses ante obitum non modò melius se habebat, sed omni ex parte liber à doloribus saltem atrocioribus remanserat, & quod magis facit ad rem nostram, ampliùs non febricbat, ita vt videretur tantisper impinguatus, & seipso habilior, & coloratior, vt deponunt ipsi Medici examinati, & hoc multò magis comprobat morbi successus; nam ex eo quod impetus humorum iam non fiebat ad articulos, partes vt potè ignobiliores ad nobiliores, & vitæ maximè necessarias factus est vnde ipsum è medio sustulit. patet enim, attestantibus omnibus Practicis, quod quandocunque humorum fluxus ad articulos inhibetur, euenit vt facto impetu ad partem aliquam nobiliorem, ægrum malè accipiat, & vt plurimum accidat, quæ potissima causa est, cur dolores articulares à Medicis magna cum cautela tractentur neque solum in illis abstineant à medicamentis repellentibus, quæ nimirum valeant materiam retro repellere, & prohibere, ne ad articulos labatur, sed etiam à siccantibus, & roborantibus; nam roboratis articulis, fluentem materiã non amplius recipiunt, & illa ad nobiliores partes fuit mala, quæ diximus accersit; quod licet in Aurelio non habuerit locum, quia Medici illum curantes multum in ea re cauti fuerunt, vnde nihil penitus eorum consilio ad leuandos dolores, vel ad fluxionem minuendam, & inhibendam, articulis applicuerunt, tamen per alios Testes constat ipsum Aurelium vsum fuisse consilio, nescio cuius Chimici, oleo salis ad inungendos ipsos articulos. ex quo quidem melius ex doloribus se habuit, & in posterum fluxionem minus frequentem fuit expertus. quæ causa tandem accelerandæ mortis illi fuit ex supra dictis.

Nec valent quæ contra opponuntur, primò, quòd Arthritici morbi, qui Aurelius exercebatur essent maxima ex parte frigidi, & ad omne peius à multa serosa & aquea humiditate dependerent, quæ apta nata est non solum vim generatiuam seminis extinguere, sed etiam eiusdem seminis stimulos ad eius excretionem omni ex parte compesceret, vt clarè patuit in ipso Aurelio, qui, vt iam in concesso est, & ex proprio dicto, & ex Medicorum testimonio probatur, iam per annos nullo modo poterat arrigere, aut ad Venerem aliquo modo incendi, quæ quidem cum satis euidentia sint, frustrà contrarium tueri rationibus contendimus, vbi enim sensus viget, inanis est omnis discursus; cùm debeamus po- 4
tius discursum ad ea, quæ sensus docet accommodare, non sensum ad ea quæ discursus dictare potest, etiamsi maximè rationabilis esset. Non valent, inquam, hæc, nam licet negari simpliciter possit, quòd Arthritis Aurelii à materia & humoribus frigidis dependentiam haberet; nam simpliciter à materia calida dependebat, vt in aliis euenit, etiam absque miscella aliorum humorum, quia humor calidissimus cum possit esse tenuissimus, & facilè ad articulorum cauitates absque ductu serositatis, aut aquei humoris penetrare, tamen concesso etiam quod ab humoribus frigidis dependeret, vel saltem multam aqueam, ac frigidam materiam adiunctam haberet, patet morbum per aliquot menses ante Aurelii obitum omninò remisisse, & sic concoctis, aut quomodocunque resolutis frigidis humoribus, remanente calore naturali ab iis contrariis libero, potuit ad pristina munia facili negotio redire, & vt solet, cum vegetus est, Aurelium ad seminis excretionem irritare, vt realiter successit.

Sed ex abundanti Arthritis, qua detinebatur Aurelius, erat summè calida, & ab humoribus calidissimis simul, & tenuissimis dependentiam habebat, quippè cùm doloribus conflictaretur acutissimis, & articuli citò rubescerent, & calore adeò intenso inficerentur, vt ad fuscedinem declinarent: quin etiam breui trium dierum spatio humores resoluebantur, & articulos, quos primò obsederant, omnino liberos relinquebat, ad alios proximiores se conferentes, & eos per totidem dies ad summum molestantes, tandem facili negotio euanescebant quod nequaquam euenisset vbi aut naturâ frigidi fuissent, aut saltem multam pituitosam, vel quoquo modo frigidam materiam habuissent commixtam, vt alias euenire in dies obseruamus.

Sed ad hæc ipsa opponebant Aduersarij, quod iidem dolores articulares, etiamsi à calidissimis humoribus originem trahant, nullamque materiæ frigidæ admixtionem habeant, tamen ratione vehementiæ, & acutiei, quam sortiuntur, multa symptomata accersunt, vt vigilias, & debilitates, quæ coctiones impediunt, & calorem natiuum, & consequenter semen, & eius generatiuam virtutem labefactant, atque extinguunt; quamobrem etiamsi ob caloris vehementiam, ex qua sanguis, & semen maiorem acutiem acquirunt, Arthritici ad Venerem stimulentur, & aliquando illam strenuè exerceant (summo tamen cum eorum detrimento) infœcundi tamen omninò sunt ex prædictis

Verumenim verò neque semper, neque in omnibus hæc vera sunt, cum ipsa experientia constet. Arthriticos plurimos Venerem exercere, & semen fœcundissimum ferre, ac quoad Veneris stimulos non est dubium, vt superius iam di-

ctum

ctum est, & quoad fœcunditatem etiam plures adduci possunt experientiæ, & plura Doctorum Virorum testimonia, ex quibus pro conclusione dici potest, Aurelium potuisse non concumbere solùm, sed etiam generare, nullamque ex morbo, quo detinebatur, infœcunditatis præsumptionem desumi posse, & sic iniustè omninò dubitari de Armisiæ pudicitia, aut de partus suppositione.

CONSILIVM XXIV.

ARGVMENTVM.

Victuria Alfana cum septimestrem fœtum gereret ex sella quadam elatiori surgens, in terram ex improuiso cecidit, & fœtum abiecit, & in repentinum sanguinis fluxum, ac tam insignem incidit, vt inde frequenter animo linqueretur, & frigidis sudoribus respergeretur, ac videretur iam animam penè exhalare. Vocata obstetrix præter ligaturas, & alia nonnulla leuiora, propinat Puerperæ puluerem Chermes cum ouo crudo, & cucurbitulas mammis adhibet, quibus remediis fluentem sanguinem de repentè cohibet. Sed puerpera inde in acutam febrem labitur, & cùm neque iterata sanguinis missione, neque aliis vllis remediis puerperia ad consuetum cursum reuocari possent, duodecima à partu die vitam obiit. Accusata obstetrix, in carcerem coniecta, ac quæsitum est, an condigna pœna esset mulctanda, cùm menstruorum cohibitio ab ipsa per vim procurata, febris & mortis causa crederetur. Ac visum est mitiùs cum ea agendum; non obstantibus iis, quæ pro Fisco adducebantur, & Primò.

SVMMARIVM.

1 *In medendo suam capacitatem prætergredi, culpa non vacat.*
2 *Obstetrices non possunt quidquam parturientibus, aut grauidis per os præbere.*
3 *Chirurgi, obstetrices & alij in casibus difficilioribus Physicum conuocare tenentur, aliàs puniendi.*
4 *Syncopis quàm formidabile symptoma.*
5 *Mors nihil aliud est quàm syncopis confirmata.*
6 *Medenti satis est omnia cum ratione facere.*

1 QVod omninò culpa non vacat in medendo suam capacitatem prætergredi, vt latè probatum alias est *in Quæst. Medico-Legal lib. 4. quæst. 1. n. 2. vbi quæstion 24 num. 19 & seq.* dictum quoque est, semper malitiosam esse prætergressionem eorum, quæ à superiori Artifice præcipiuntur à minori factam, & *quæst 9 num. 11. & seq.* determinatum est, Obstetrices omninò esse mulctandas, cum quicquam per os exhibere
2 audent quod ampliandum, procedere etiam non secuto inde aliquo effectu in præiudicium assumentis, vnde tantò magis procedere debet non solùm secuto aliquo malo effectu præiudicium assumentis, sed etiam ipsa morte omnium malorum pessima, vt in casu nostro, in quo manifestè patet ex assumptione medicamenti illius multa adstrictione conspicui, sanguinis fluxum de repente, ac cum violentia fuisse cohibitum, atque inde febrem acutam accensam, vnde postmodum præpropera mors secuta. Venit ergo Obstetricis huiusce temeritas rigorosè punienda, cùm ex eius temeritate ægra certò cer-
3 tius perierit.

Secundò, tantò magis mulctanda videtur hæc obstetrix, quanto promptiori cum audacia medicum conuocare neglexit, nam hoc non modo in Obstetricibus habet locum, sed etiam in ipsis Chirurgis, (nisi simul & Physici sint) qui multo magis artem medendi callent, quàm ipsæ obstetrices, ad hoc enim iuramento constringuntur, & eorum licentia in medendo hac cautione limitatur, vt in casibus difficilioribus, in quibus Physici opera requiritur, illum conuocare teneantur. Quanto magis ergo ad hoc obligari Obstetrices dicemus, quæ nulla medendi capacitate, sed temeraria promptitudine dotantur, & nulla ratione, sed per accidens omnia exequuntur?

At hoc quidem multo magis habet locum in casu nostro non enim hic erat simplex partus; sed per violentiam procuratus, nempè à causa externa, à casu scilicet: & requirebat ideo Physici, & artificis maioris curam, nam erat morbus complicatus, cùm esset abortus, violento sanguinis fluxu coniunctus, & alia ex parte ex casu adesset partium contusio, vnde etiā si pernecessarium existimaretur sanguinem impetuosè fluentem compescere, non minùs tamen necessarium erat morbis, qui aderant, & qui inde consequi poterant, & partium contusioni prospicere; prohibendi enim erant Tumores, & inflammationes, & corruptiones partium contusarum, & alia id genus: quamobrem non tanti facienda erat sanguinis illa euacuatio etiam copiosissima, quia poterat pro remedio & prohibitione morborum esse, qui timeri in eo affectu poterant, vnde non debebat tam de repentè, ac tanta cum violentia supprimi, etiamsi inde mulier animi deliquium incurreret, subueniri namque poterat aliis ingeniis, aut si sanguis cohibendus erat, placidè & sensim erat cohibendus, vt Medicus fecisset; sed hæc prætergrediebantur Obstetricis capacitatem; vnde innata muliercularum audacia manum ad medendum admouit, spreto omni Medicorum consilio, & ægram è medio maxima cum sua culpa sustulit.

Et tantò adhuc magis hæc obstetrix in culpa videtur, quantò satagentibus domesticis puerperæ Medicos conuocare, ipsa eorum aduentum non expectauerit, sed puerperæ penè inuitæ (licet ab aliis mulierculis, & ancillis ad assumendum quod porrigebatur, adhortaretur) puluerem illum ex Chermes propinauerit cum ouo crudo, & cucurbitulas, quòd multò grauius est, mammis applicuerit, nam ipsa puerpera nolebat quicquam absque Medici, cui multam fidem habebat, præscoria, & consensu assumere; sed adhortante Obstetrice, & certam inde salutem promittente, tandem assumpsit, & licet ab assumptione vires tantisper recuperauerit, & ipsa eadem fassa sit, puluerem illum sibi sanitatem restituisse, tamen non multò post cognouit & ipsa & assidentes, ex puluere illo, & applicitis cucurbitulis febrem validam, & acutam fuisse concitatam, nonnisi post vnam, aut alteram horam, purgationibus omninò, ac dicto citiùs ampliùs non fluentibus, ex quo puerpera tota horrescens, ingenti deinceps æstu totum corpus affligi sensit, tanquam si in ignis fornacem, vt illa inculcabat, fuisset proiecta; nimirum quia ipse sanguis retentus per violentiam calorem præternaturalem concepit, & febrem acutam accendit, vnde tandem mors, nam & inflammationem in contusa parte interiùs concitauit, cui summo remedio erat sanguinis illa etiam violenta excretio, vt dictum est, & vt a posteriori patet, quia repressa illico inflammationem excitauit.

Sed dato etiam, vt ex aduerso dicitur, quòd liceat Obstetricibus aliqua familiaria medicamenta parturientibus, & cæteris mulieribus per os exhibere, & concesso in hoc nullam interuenisse culpam, applicatio tamen cucurbitularum nimis audacter facta dici debet, & nullo modo licebat eas adhibere, quia non poterat Obstetrix ea comprehendere, quæ in hoc casu aut admittere, aut prohibere cucurbitularum applicationem poterat, cum hoc esset remedium magnum, & extremum, & violentum, quo nullo modo, nisi summa vrgente necessitate, & magna cum cautela prudentissimus, & perspicacissimus Medicus vsus esset, timentur enim semper ex subita, ac violenta sanguinis cohibitione, quæ ad amussim in hac puerpera successerunt, hoc est febris acuta, inflammatio interna, & mors, imo etiam mors subita, ac repentina, ergo ad cohibendam cæterarum muliercularum perniciosissimam humano generi audaciam, ex qua hodies mille mala, ac grauissima pericula illi impendent, illis hæc pro exemplo sit, videtur magno cum rigore punienda.

His tamen non obstantibus visum est magis secundum iustitiam fore, si cum hac muliere mitiùs agatur Primò, quia res erat in ancipiti, & indigebat subitaneo, ac repentino auxilio, aliàs si mora vlla intercessisset, & Medicum aduocatum expectasset, cum iam puerpera animo linqueretur, & frigidis, ac tenuibus sudoribus, vt morituris de proximo euenire solet, respergeretur, certe animam exhalasset, quia fortis syncopis superueniebat, quæ adeò formidabile symptoma est, vt hominem illicò de medio tollat, quia syncopis fortis præcedit quamcunque mortem, & nulla mors accidit nisi superueniente syncope, vnde mors nihil aliud est, nisi syncopis confirmata, cum sit dissolutio nexus naturæ, vt Aretæus dicebat *Acutor. lib. 2. cap 3.* Quis ergo tam à ratione 4
alienus existat, vt non permittat in simili casu mulieri iam multæ experientiæ in arte obstetricia aliquid machinari? nam 5
etiamsi cum his remediis certo certius perire debuisset, tamen mors per ea retardari poterat, quod satius multo erat, quam de repentè mori tum ob corporis, tum ob Animæ salutem, quod enim de repentè tunc mortua esset Puerpera, satis ostende

ostendebant signa ipsam mortem de proximo futuram attestantia, nimirum animi defectus, virium resolutio, corporis refrigeratio, sudatiunculæ tenues & frigidæ circa caput, & pallida mortis imago, quæ in dissolutione ipsa animæ à corpore apparent.

Sed tantò magis hæc licuisse dicendum huic Obstetrici, quantò remedia, quibus vsa est, sunt remedia maximè experta, vsualia, ac tutaînam quoad ipsum Chermes propinatum patet, quotidie ipsas Obstetrices passim eo vti, immò etiam absque Obstetricis consilio ipsas prægnantes mulieres ex se illud assumere ad inhibendas menstruas purgationes, quando ex his abortus timetur, & ad ipsum fœtum roborandum, ac retinendum, cum ad hoc, valde efficax censeatur, neque habeat secum qualitatem aliquam, ex qua sinistrum quid pertimeri possit nisi adstrictionem, quæ in similibus casibus est necessaria Neque Ovum crudum habet vllum in se virium, innoxium enim omnino est, & datur in hoc casu ad augendam adstrictionem, & incrassandum sanguinem fluentem; sed ab eo absque dubio nihil est quod timeri possit vllum damnum potuisse mulieri emanare

Remanent tantum cucurbitulæ mammis applicatæ, quæ cum violentia quadam sanguinem ab vtero retrahunt, & videtur quidem hoc remedium capacitatem ipsarum obstetricum superare; quia tamen est remedium in huiusmodi casibus approbatum & ab Hippocr ipso canonizatum *Aphor.* 50. *sect.* 5. dummodo tempore debito, & morbo illud requirente, in vsum trahatur, temerarium dici non potest, sed rationabiliter ab Obstetrice fuisse applicitum cum enim morbus esset extremus, requirebatur remedium magnum, & extremum, iuxta eiusdem Hippocratis præceptum *sect.* 1 *Aphor.* 5. & pereunti mulieri succurrere debebat non tantum Obstetrix experta, sed quæuis etiam ignarissima per os, si quidquam in eius salutem machinari poterat. Præterquam quod hoc non erat remedium requirens vllam corporis & humorum præparationem aut purgationem, aut aliud quid, quod illud præire debuisset.

Et ad ea, quæ in contrarium allata sunt, negatur primò, quod Obstetrix suam capacitatem prætergressa fuerit, quia hoc ipsum remedium inter ea est, quibus obstetricibus vti, vbi opus fuerit, permittit Mercurius *in lib. della Commare lib.* 2. *ca.* 31. Quod verò non possit quicquam per os exhibere, falsum quoque nam nonnulla hoc ipso remedio multo efficaciora, ac validiora idem Mercurius *ibid.* concedit Obstetricibus exhibere posse suis mulieribus, in casu maximæ necessitatis, vt hic erat, nam & in hoc ipso morbo ipse idem Mercurius hæc Obstetricibus permittit. Quod vero Medicum non expectauerit non, est ipsius Obstetricis culpa, sed morbi, qui non dabat inducias nam interim poterat Puerpera perire, tot, ac tantis symptomatibus conflictata. Reliquis verò, quæ opponuntur ex prædictis satisfactum omni ex parte est. Quamobrem non modo neque accusanda, neque puniendā est nostra hæc Obstetrix, sed multum laudanda, quæ sciat in repentinis, ac dubiis casibus rationabilia remedia adhibere, nam etiamsi mors post huiusmodi remediorum vsum sit secuta, non ex eorum violentia, sed ex malo corporis statu secutam esse dicendum est. Satis enim est medenti, si omnia cum ratione faciat dummodo enim cum ratione operetur, de aliis curare non debet, iuxta id quod docet Hippocr. *lib. Aphor.*

CONSILIVM XXV.

ARGVMENTVM.

Nicolaus Copernis à cœna cum sorore propria celebrata, cùm affluente comedisset, & bibisset in profundum somnum, & stertorem lapsus est, à quo nec ab adstantibus, nec à quoquam, vllo ingenio excitari potuit, quousque post horam à cœna vigesimam quartam à somno excitatus quidem est, sed nec ad rem loquebatur, nec quemquam familiarium cognoscebat, admodum impotens tum videbatur, non tamen vllo membro remanserat impeditus ad mentem tamen nunquam rediit, sed vix anno transacto Apoplecticus perierat. Irrepserat apud Fiscum suspicio venenationis quæ maximè cadebat in prænomtui Nicolai sororem Luciam nomine, quæ marito iam à nonnullis annis orbata cum fratre conuiuebat. Prætendebatur ergo à Fisco, illam venenum soporiferum in medicato vino fratri porrexisse, vt tutius de nocte cum Amasio commorati posset: de eius autem impudicitia Fiscus erat persuasus, vnde ex hoc contendebat. Nicolaum ex medicamenti venenati violentia primo in somnum, ac dehinc in fatuitatem lapsum ac denique vitam obiisse. Pro veritate ergo interrogatus in eam sententiam veni Nicolaum ex Ebrietate in soporiferum affectum, & inde in Apoplexiam cecidisse, & ab hac recollectum in fatuitatem, ac tandem in Apoplexiam relapsum è medio sublatum, neque verisimile esse, ex vi soporiferi, aut venenati medicamenti periisse.

SVMMARIVM.

1 *Bona valetudo, absque vllis erratis in victu facit præsumptionem veneni administrati in eo, qui potionatus præsumitur.*
2 *Soporifera medicamenta, cum valida sunt hominem infatuunt, aut in Apoplexiam præcipitant. Declara vt n.* 14.
3 *Vapores quidam Apoplexiam concitant.*
4 *Crapula post tres dies dissolui ad summum solet.*
5 *Ebriosi incurrunt morbos frigidos.*
6 *Vinum per se calefacit.*
7 *Apoplexia terminatur semper in paralysim, & num.* 15. *Falsum num.* 16.
8 *Somni innaturales semper sunt coniuncti cum febre, aut saltem vt plurimum.*
9 *Ebriosi sunt qui frequenter inebriantur.*
10 *Vinum diuersos effectus producit in Temulentis.*
11 *Venena omnia sunt sapore, & odore horribili, & abominabili.*
12 *Habitus Athletarum periculosus tunc est, cum ad summam bonitatis peruenerit.*
13 *Ex immodico vini potu apoplexia interdum excitatur, aut alius similis neruorum affectus.*
17 *Apoplexia aliquando terminatur in fatuitatem absque paralysi exteriorum membrorum.*

PRo contraria tamen sententia multa faciebant indicia ab ipso Fisco in medium adducta, quæ ad nos examinare non spectat. Vnum tantummodo maximi momenti adducebatur eratque, quod alias idem Nicolaus ab ipsamet sorore soporifero medicamento potionatus fuerat, vt ipsemet narrauerat, licet medicamentum suum effectum non esset sortitum, quia Nicolaus persenserat in vino sibi inter cœnandum oblato nescio quem saporem minimè gratum, ex quo in suspicionem veniens minus quàm consueuerat in ea cœna bibit, cum tamen effingeret se valde esse ad somnum procliuem. Vigilans itaque impedimento fuerat Luciæ, ne Amasium ea nocte in domum admitteret. Dolore vero capitis graui ea nocte molestatus est, ac tota sequenti die. Quæ omnia licet non essent vndequaque, ac integrè probata, erant tamen magna ex parte ipsi Fisco comperta: cum duo testes deponerent de exhibitione somniferi licet discordes essent de tempore, alij vero duo deponebant de Luciæ requisitione ad inueniendum nonnulla simplicia medicamenta, & præcipuè radicem Mandragoræ, quorum alter dicebat, Luciam ea voluisse vti ad capillorum ornatum alter vero (qui tamen multas exceptiones patiebatur) assertiuè deponebat, Luciam ea voluisse vti cum vino, vt Nicolaum soporaret.

Quæ quidem multum vrgebant, ac præterea videbantur, morbum, & fatuitatem Nicolai non posse in alium errorem reiici, sed tantùm in veneni assumptionem, cùm constaret, Nicolaum & optima valetudine frui, neque erratum vllum in victu admittere, & tamen illico à cœna in accidentia prænarrata fuisse lapsum, quæ præsumptio quemadmodum excludit venenum ingenitum, ita multum facit ad probandum hominem fuisse veneno administrato sublatum, vt alias ex Galeno non semel dictum est; & ratio est, quia culpa superuenientis morbi, ac præcipuè morbi magni non potest reiici in corporis impuritatem, vbi constat ægrum bona valetudine frui, neque in errorem commissum in ratione victus, vbi patet illum nullum in ea admittere errorem: nam non potest dici morbum superuenisse ex crapula, quia constabat Nicolaum in ea cœna cibis mali succi non fuisse vsum, sed optimis, nec vltra sobrietatem comedisse: nam comederat Acetarium ex cicorea, ferculum ex Vitulina carne cū agresta & parum eiusdem vitulinæ carnis assæ, & nescio quam carnem, vt dicunt, in pasticcio frigidam, caseum, & fru-

ctus quosdam horarios,& ante omnia Melopepones, qui qui-
dem cibi omnes ac singuli nec mali succi sunt, & alias erant
ipsi Nicolao familiarissimi vnde non erant apti morbum il-
lum soporiferum, ac tantopere nocentem, vt hominem de-
mentaret ac tandem occideret excitare. Quamobrem reli-
quum est, vt ille ex propinato veneno morbum contraxerit,
quod fuit somniferum potens ac validum, quod vaporibus
crassis,ac frigidis ab eo eleuatis potuerit hominem ad extre-
mam perniciem inducere nempe in fatuitatem ac dehinc in
2 apoplexiam, & tandem in mortem, quod maximè familiare
est medicamentis quibusdam soporiferis, vt Solano Monia-
co. Mandragoræ, aliisque de quibus affluenter præ omnibus
Ardoin *lib. 3 de venen. cap. 16. & seq.* præsertim cum in copia,
& frequenter assumuntur. vt notum est vel ipsi imperitissimo
vulgo,extinguunt enim vel congelant animales spiritus, &
sanguinem, vt plures de Mandragora signanter qua constat
Luciam fuisse cum aliis vsam in potionando Nicolao eius
fratre) testatus est Galen. *lib. 5. de simpl. med. fac. cap. 14* vbi &
de aliis somniferis idem profert. *in lib. 8. de comp. med. sect. loc.*
cap. 3 vbi talia medicamenta ad immedicabilem ac deplo-
ratam frigiditatem hominem inducere docet, ex qua post-
modum perpetua fatuitas.

Sed quid mirum hoc,cum notum præterea sit ipsos vapores
quarundam rerum vel data opera, vel ex negligentia inter
3 respirandum admissos in cerebrum & spirituales partes apo-
plexiam concitare? sic videmus fumum carbonum calcis
euaporationem, Thermarum quarundam exhalationem, im-
mo etiam vini, & cereuisiæ fumositates apoplecticos homi-
nes facere, quantò magis ergo vapores crassi & venenosi a
forti medicamento somnifero deleterio, & naturæ inimico,
poterunt idem efficere & calorem, & spiritus extinguere? &
quod hoc veritatem certiorem habeat indicio sit quod à si-
milibus medicamentis potionati faciem pallidiorem habent
ac liuidam,& caput maximè graue, contra quem eueniat in
Ebriis ex vino quippe qui quando in soporem incidunt facie
potius rubent ob ipsius vini spiritus ipsum caput calefacien-
tes, vnde tanto magis firmandum, Nicolaum potius ex pro-
pinato somnifero deleterio, quàm ex ebrietate ægrotasse, &
tandem obiisse, quanto euidentius apparuit in ipsomet sopo-
re faciem illum habuisse subpallidam ad liuorem tendentem,
ita vt postquam à sopore expergefactus est eundem faciei co-
lorem ac liuorem retinuerit non ad aliquos tantum dies,sed
ad mortem vsque quod quidem non accidisset ex nocumento
vini,cum post tres dies ad summum omnis crapula soluatur,
euanescente ipsa vini virtute, vt Gal. *in comm. lib. 5. Aphor 5.*
& Holler & alij testantur.

Et ex abundanti,etiamsi consideremus Nicolaum ex nimio
4 vini potu in soporem illum incidisse, tamen non verisimile
est ab eius vi fatuitatem potuisse incurrere post ebrietatem,
quia hoc rationi,& experientiæ est omnino contrarium. Ra-
tione,quia non est possibile à vini calore induci affectum fri-
gidissimum,qualis est fatuitas, licet enim ebriosi ex vini vi-
tio incurrant sæpissimè,immò semper ob frequentatam ebrie-
tatem, frigidos morbos vt Apoplexiam,Epilepsiam Memo-
riæ iacturam, Tremorem. Paralysim Podagram tinnum etiam
Hydropem,atque ipsissimam fatuitatem, vt Doctores admo-
5 nent,Galen. *in lib. de caus. morb. cap. 3.* Auic *p. 3. tract. 2. cap. 8*
vnde eius rei causam quærit Aristot. *sect. 3 problem 5.* tamen
hoc non habet locum in his qui non frequenter, sed de rarò
admodum inebriantur,ex vnica enim & non frequentata po-
tatione potius calidi morbi producuntur, vt febres delitia,
Pulmonis Erysipelata, & id genus alij. Hippocr. *de morb. l. 2.*
sect. 3 num. 53 notissimumque est, vinum per seipsum calefa-
cere,& ebrium hominem seipso calidiorem euadere quis est
qui nesciat per accidens vero fit vt vini copiosa potatio ite-
rata,& frequentata ad ebrietatem vsque,frigidos procreet af-
6 fectus resoluendo excedenti suo calore spiritus meliores ani-
males præsertim, vnde maximè morbos accersit neruis con-
trarios. Itaque ex vnica ebrietate frigidum morbum tam in-
signem procreari posse,contra rationem, & rectum discur-
sum omnino est. Sed & huic rationi suffragatur experientia
cum in dies videamus eos,qui casu ac de raro inebriantur,
calidiores euadere febre prehendi, coloratiores, & lætiores
fieri aut iracundiores sudore multo perfundi,& id genus alia
incurrere,non vero euadere frigidiores,neque ex hoc frigidis
morbis tentari. Cum ergo Nicolaus non esset alias ebrietati
deditus & vnica illa vice,qua inebriatus dicitur gratis etiam
concesso,quod vere fuerit inebriatus in fatuitatem lapsus sit,
& tamen nullum signum caloris in ipso apparuerit, non erit
verum, illum ab ebrietate, seu potius à sola vini virtute in
fatuitatem fuisse præcipitatum,sed fatendum est,illum a me-
dicamento narcotico,ac frigido,& venenoso & potenti sopo-
rifero in eum morbum incidisse,cum effectus secuti magis
proportionati sint narcotico huic veneno,quàm vino;nam da-
to etiam quòd vinum aliquid in hoc præstiterit, tamen ab
effectu dicendum est vim medicamenti exuperasse vini po-
tentiam,vnde secuta fuit fatuitas,non autem ebrietas, ob in-
troductam insignem ipsius cerebri, refrigerationem ab illo
narcotico non potente vini,etiam vsque ad ebrietatem ebibi-
ti, virtute vim medicamenti, non exuperasse inquam, sed ne
temperare quidem, aut infringere,quod maiorem in modum
commonstrat, quàm violentum ac validum illud somnife-
rum fuerit,nec mirum, quia Lucia aliàs experta benigniora
medicamenta somnum inducentia, & optato fine frustrata,
debuit rationabiliter, cum nimio amoris desiderio glisceret
ad potentissima confugere ex quibus plus quam desiderabat
obtinuit, quanquam forte præsumendum est, illam medica-
mentum huiusmodi narcoticum tam violentum, non tan-
tum ad somnum inducendum, quam ad hominem demen-
tandum propinasse, vt perpetuo absque fratris respe-
ctu suæ libidini satisfacere posset. ad hunc enim finem
omnia illa dirigebat, vt satis superque ex eo est comper-
tum

Ac denique somnum illum innaturalem, quo prehensus
Nicolaus est,non fuisse ex vini virtute,palam est, quia excel-
sit limites huiusmodi somni, crapula enim ex vino licet su-
perius ad tres dies eam perdurare sit dictum. tamen nonnisi
octo aut decem horis perseuerat; aut ad summum duode-
cim,quia superatur ab ipso calore natiuo concoquente. Ne- 7
que fuit Apoplexia,quia Apoplexia terminatur semper in Pa-
ralysim,at morbus hic non est terminatur in Paralysim, ergo
non fuit Apoplexia Quod autem Apoplexia in Paralysim
terminetur præter testimonium quotidianæ experientiæ, at-
testantur Medici omnes nullo excepto Galen. *lib. 2. de loc. aff.*
cap. 6. Paul. *lib. 3. cap. 18.* Aet *lib. 6 cap 27.* Auicenna *parte 3.*
tract. 5 cap. 15 & alij restat ergo, vt fuerit somnus innaturalis
ex vi medicamenti, ob cuius violentiam Nicolaus lapsus in 8
fatuitatem fuerit: nam cæteri somni innaturales sunt sem-
per cum febre coniuncti vt Lethargus, Caros, Catalepsis,& si-
miles, vt apud practicos cuilibet constare potest, & durant
etiam ad plures dies.

Verumenimverò his non obstantibus, existimaui Nico-
laum ex Ebrietate in Apoplexiam lapsum,& ex Apoplexia in
fatuitatem,primò,quia non controuertitur in ea cœna Nico-
laum multum comedisse,ac plusquam multum bibisse,ac pe-
culiariter exhausisse vas vnum, quod flascum nominant, vini
Montis Politiani rubri, ac pene aliud Moscatelli præter
cyathos nonnullos Domestici Albani, & cum ex potatione
lætior factus esset sororem pluries ad bibendum prouocasse,
ea tamen semper nimiam potationem redarguente,ac admo-
nente, ne tantopere biberet, vt quatuor testes examinati
vnanimiter deponunt, quod quidem valde contrarium est
ipsius fisci persuasioni, cum si in animo habuisset Lucia, vt
frater per potum illum profundo somno prehenderetur, &
tota nocte obdormisceret, neque vllo modo expergisceretur,
debebat potius illum hortari,& incitare ad bibendum,quàm
cum à bibendo dissuadere.

Secundò,quia Nicolaus lædebatur aliquando à nimio vini
potu, & ex eo non semel in ebrietatem erat lapsus,vt probatur
per idoneos testes nam licet non esset vere ebriosus (quia
ebriosus dicitur, non qui ebrius est,sed propterè qui frequen-
ter inebriatur,vt alias dictum est) tamen vbi inter comedendum,
aliquando cum amicis prouocaretur ad bibendum su- 9
perasse non facilè patiebatur, itaque bibebat ad ebrieta-
tem vsque constatque in processu rei, vel quater ad minus
spatio duorum annorum illum ebrium extitisse,quod ne ipse
quidem Fiscus controuertere potest Neque valet contra
hoc, quod,concesso etiam,quod alias ebrius fuerit,tamen hac
vltima vice non fuerit, sed omnino potionatus, stante quod
diuersi omnino effectus alias in illo sint conspecti pul-
lulasse ab ebrietate, quàm nunc. Tunc enim dicitur illum
inordinato gaudio,ac præter modum fuisse perfusum,facient-
que rubicundiorem habuisse, multumque & absque vlla con-
tinentia,etiam præsente propria sorore dicenda, tacenda lo-
cutum, dolore capitis præterea die sequenti tentatum pluri-
mum vomuisse, & alia his similia nunc autem sopore tan-
tum prehensus ab eo ne recollegit quid sit,nisi transactis vi-
ginti quatuor horis, multò pallore vultus illi perfusus fuit,
motus postridie impotentiam habuisse, ac demum fatuum
permansisse Non est ergo verisimile ex ebrietate simplici tam
diuersos nunc effectus ab iis qui alias apparuerunt illi incur-
risse maxime cum adhuc esset iuuenis, non enim pertransibat
annum octauum supra trigesimum Non valent inquis,hæc,nā 10
respondetur vinum diuersos effectus producere in temulen-
tis pro diuersitate constitutionis corporis, qui quidem ali-
quando non solum in diuersis naturis sunt sibi contrarij,
sed

sed etiam in iisdem, quod longioribus docet Arist. *problem sect. 1. num. 30.* & Andr. Baccius *lib. 9 de vinorum hist. cap. 18.* Itaque vbi vinum offendat corpus bile repletum, hominem efficit iracundum, clamosum, atque audacem; si sanguine refertum offendat, misericordem, benignum lætum, atque amori promptum, si melancholia, taciturnum, mæstum, lachrymabundum; si pituita, somnolentum, desidem, pigrum, otiosum, & hoc quidem maxime pro maiori, aut minori eorundem humorum abundantia in capite, & cerebro cùm vinum eos humores insigniter agitet: vnde cùm notum sit, Nicolaum iam à multis diebus ante prænominatam cœnam passum fuisse quandam capitis grauedinem, seu dolorem quemdam grauatiuum (nam & ipsemet inter cœnandum per iocum dixerit, velle se in ea cœna copiosa potatione capitis dolori mederi) qui dolor à multa pituita ac frigido humore originem ducebat, non mirum est, si multo vino inebriatus humor ille commotus cerebri ventriculos obstruere omnino potuerit, & hominem in Apoplexiam impellere, hæc enim causa fuit, cur effectus violentæ ebrietatis diuersi omninò fuerint ab effectibus, quos aliæ ebrietates in Nicolao concitauerant.

Tertiò, quia vbi vinum, quo inebriatus est Nicolaus, fuisset medicatum, ac venenatum, tantum ab fuisset, vt tam auide illud ingurgitasset, vt potius contra eo omnino abstinuisset, vt, à iis falso, præsumitur fecisse ob saporem à medicamento in ipso vino introductum; neque enim fieri potest, vt venenosa medicamenta, quantumvis aliis simplicibus associentur, vt eorum odor, & sapor occultetur, celari possint, quia præterquam quod omnia sunt odore, & sapore
11 horribili, vt vt ex plurium Doctorum testimonio dixi alias *lib. 2. Quæst. Medico-leg. tit. 2. quæst. 7. num. 8.* ipsamet Natura inter assumendum eorum abominationem absque sapore, & odore persentit, & assumere renuit, ac displicentia & nausea, & vomitu illa, si assumpta sint, conante à se expellere, ita vt nec verisimile, nec possibile sit Nicolaum tot cyathos vini ingurgitasse summa cum delectatione absque eo quod ne minimo quidem signo illius displicentiam demonstrauerit. sed forte dici ab aduersariis posset non fuisse vniuersum vinum medicamento alteratum, sed tantum eius partem: Verum hoc etiam concesso, tamen cum vnius vasis, seu œnophori vinum totum fuerit medicamento somnifero alteratum, nunquam Nicolaus tam auidè, & cum tanta delectatione totum illud vinum ausisset absque eo, quod ne minimum quidem signum extranei alicuius saporis, aut odoris præsentibus daret. Quibus addendum, quod Lucia de vtroque etiam vase biberit ab ipso Nicolao inuitata, nam de vino albo Muscatello dicto deponunt duo Testes de vino vero rubro Montis Politiani deponit vnus quidem tantum testis, sed ambo concordes sunt in hoc, quod Lucia à Nicolao inuitata ad bibendum de vino rubro illo bibere recusauerit, cùm diceret se adhuc non sitire; Testis tamen ille qui deponit de prouocatione Nicolai, & de recusatione Luciæ dicit dehinc: quod ab se, alio teste, Luciaiterum à Nicolao prouocata de vino rubro cyathum biberit. Neque valet dicere, quod Lucia illud multa aqua temperauerit, & sic medicamenti efficaciam effugerit, quia cum medicamentum supponatur fuisse potentissimum, etiamsi Luciam non soporasset, vt Nicolaum, tamen aliquem effectum in illa produxisset, aut saltem aliquo modo somnolentam reddidisset, sed quis dicet illam, quæ fœmina erat, & ob id valde timida, non inquam gustandi, sed vel odorandi vinum illud venenatum, voluisse tamen ex eo integrum cyathum haurire, saltem timere debuit, & ne ipsa somno caperetur, Amasium postmodum in domum introducere non posset, aut etiamsi introduxisset, non posset cum illo se delectare, ad quem tamen effectum ad se illum introduxisse præsumitur. Ac denique patet, quod etiamsi somniferum cum eo vino fuisset Nicolao propinatum, fuerit tamen omnino eius potentia à vini virtute refracta, & sic non poterit suos effectus prodere, præsertim cum vinum illud fuerit quantitate multum, & qualitate potens, vnde cum somnifera omnia frigida sint, & facile à vini caliditate edomantur.

Et ad ea, quæ in contrarium opponuntur, facilis est responsio, nam Testes deponentes de alia exhibitione somniferi per sororem Nicolao facta, deponunt tantùm de Auditu ab ipso Nicolao, qui inter commessandum cum illis (ac forte tunc etiam plusculum biberat) iactabat se alias à sorore fuisse vino medicato potionatum, quamquam hoc assertiue non affirmaret, sed dicebat tantum, quòd cum suspicaretur sororem in quadam cœna velle sibi porrigere vinum soporiferum ad eum fallendum ipse sibi optime cauit quod, vt erat homo vanissimi ingenij, & ignorantis quid hoc importaret, dicebat ad ostendendam propriam prudentiam. Sed hæc suspicio in tam crassæ Mineruæ homine potuit esse vana, & quod de sopore in vino percepto iactabat, potuit esse quid imaginarium cum nihil tale in vino verò adesset, vel esse aliquid à vasis vitio proueniens, nam & eodem tempore ipse Nicolaus conquerebatur, quod vinum domi haberet non prorsus boni odoris, & saporis ex eo, quod vas in quo obseruabatur, situm contraxerat, nec à famulis fuerat, vt decebat curatum de illo mutandò, vt deponunt duo testes pro parte Luciæ examinati: Quod vero post illam noctem Nicolaus capite male haberet, non debet nec potest de necessitate, ad ebibitum vinum medicatum referri, qui constat illum ob extraneum saporem, quem in vino percipiebat, ab eo abstinuisse. Ergo alia aliqua ex causa capite doluit, & forte ex nimia vigilia, quia cum plurimum satageret inuigilare, ne Lucia ea nocte Amatorem in domum admitteret, nullatenus dormiuit, vnde facile fieri potuit, vt inde in eum dolorem laberetur.

Quæ verò subdunt aduersarij, quòd Nicolaus bene se haberet immediate post illam cœnam in morbum lapsus sit nihil omnino facit in hoc casu, quia nec nouum, nec infrequens est, homines robustissimos, & Athletice se habentes de repente, & ex improuiso fieri Apoplecticos: idcirco enim suspectus est apud Hippocr. *lib. 1. Aphor. 3.* habitus Athletarum cum ad summum bonitatis attingit eademque de causa Celsus *lib. 2. sua Med. cap. 2.* illud affirmauit, *Si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta bona sua habere debet.* vnde nihil releuat, quod Nicolaus optimè se haberet, & tamen de repente in Apoplexiam sit lapsus. suspicio enim administrati veneni tunc militat quando homo 12
se optimè habet, & ab assumpto aliquo cibo de repente labitur in pessima accidentia veneno familiaria: sed accidentia, quæ superuenerunt Nicolao, non fuerunt accidentia veneno familiaria, sed fuerunt accidentia prouenientia ex capitis multa repletione, & prægressæ crapulæ proportionata: præterquam quod verum non est, quod Nicolaus bene valeret, quia, vt constat, & superius etiam dictum est, iam à multis diebus habebat caput valde grauatum, & multa pituita oppletum, vnde facile fuit Pituitam a nimia vini copia commotam cerebri ventriculos obstruere, & Apoplexiam concitare, licet & absque hac dispositione, & solum ex immodico vini potu Apoplexia aliquando, repentina mors excitetur, Gal. *lib. 3. de Temp.* & ex Hippocr. *sent. lib. 5. Aphor 5.* Bacc. *lib. 3 de* 13
vin. hist. cap. 17. Ab Apoplexia autem nisi occidat, solet plerumque fatuitat, vel perpetua, vt in Nicolao, vel ad tempus, vt in aliis succedere: quamobrem cum morbus, & eius accidentia proportionata sint errori in victus ratione patrato, & causis antecedentibus, non est reiicienda culpa euenientis morbi in somniferum, præsertim cum de erratis in victu omnino concludenter constet, de somnifero verò nihil certi habeatur.

Vnde neque ad rem faciunt, quæ ex Medicis adducuntur circa virturem quorundam somniferorum, quæ tamen etiam vsurpata, vt prætenditur, non potuissent vnica vice 4
tantam concitare fatuitatem, & Apoplexiam: nam Medici loquuntur de frequenti vsu talium somniferorum, alias enim videmus ipsum Opium, quod est omnium somniferorum potentissimum affluenter vsurpatum à Mauritanis præsertim, vt testatur Garzias ab Hort. *lib. 1 hist. Arom. cap. 4.* neque interimere, neque fatuos homines reddere, sed eos tantum dormitabundos efficere: quin etiam Solanum Maniacum teste Dioscorid. de re Med. *lib 4. cap. 69.* ad duarum drachmarum pondus haustum (de eius radice loquitur) ad tres tantùm dies mentis alienationem affert, quemadmodum, & alia multa, nec facile inuentu est tale venenum, quod de facto hominem dementare possit. Itaque Apoplexiæ potius ex ebrietate excitatæ, quam somniferi cuiusdam virtuti, Nicolai fatuitas attribuenda.

Quod additur de signis attestantibus, potiùs somniferi assumptionem, quam ebrietatem in Nicolao, inane omnino est quia, quæ dicuntur, haberent quidem locum, vbi Nicolaus ex ebrietate in soporem lapsus esset, tunc enim forte & faciei rubor & alia apparuissent ebrietatem attestantia, sed Nicolaus ex ebrietate incidit in Apoplexiam, ex qua opprimi animales spiritus, & calorem capitis ipsius & cerebri suffocari quis non vouit? non mirum ergo, si facies apparet sub pallida, ad liuorem declinante, ob spirituum, & caloris extinctionem, & quod etiam postquam ad sese rediisset, eundem Pallorem retinuerit, impossibile quippe erat post fortem Apoplexiam non remanere grauissima quædam accidentia, ipsius prægressi morbi fortitudinem attestantia, vt semper in quacunque Apoplexia fieri consueuit, à qua relinqui semper membrorum torporem, & Para vsim etiam dictum est, & no- 15
tum, & in confesso est apud omnes.

Neque aliter respondendum sequenti obiectioni, in qua dicitur non esse verisimile ab ebrietate potuisse relinqui fatuitatem, cum vinum mirum in modum calefaciat, non refrigeret fatuitas autem à multa frigiditate originem trahat,

quia hoc gratis conceſſo verificaretur, quando immediatè ab Ebrietate ſecuta eſſet fatuitas, ſed non quando ad Ebrietate prius concitata eſt Apoplexia, ac deinde ab Apoplexia fatuitas, quia Apoplexia ſuffocando, vt dictum eſt, & extinguendo calorem, ac ſpiritus, relinquit frigiditatem in cerebro, ex qua prouenit deinceps fatuitas.

Ad id quod oppooitur, quod ſopor ille, quo prehenſus eſt Nicolaus, non fuerit, nec eſſe potuerit ex vino, conceditur; nam verè fuit ex Apoplexia, neque valet dicere, quod hic morbus non potuit eſſe Apoplexia, quia terminatus eſſet in paralyſim, vt ſolet ſemper terminari; quia præterquam quod hoc non eſt perpetuæ veritatis, euenit etiam interdum vt Apoplexia terminetur ad neruos interiores ipſius capitis, vel
16 quod materia faciens Apoplexiam ad cerebri corpus tranſmittatur, vnde poſtmodum frigiditas intenta emanat, ex qua
17 aut memoria deperditio, aut fatuitas generatur, vt in caſu noſtro aui ſimiles hiſtorias apud ſcriptores adnotare licet, & ſignanter quæ narrantur de Meſſala Coruino, de Franciſco Barbaro, de Georgio Trapezuntio, de Litoſtene, & de aliis, de quibus vide Schenk. *lib. 1. Obſeruat. var. tit. de Apoplexia.* Itaque etiamſi velimus impoſſibile eſſe, Apoplexiam terminari ſine vlla partium Paralyſi tamen dicendum, in hac Apoplexia factam eſſe læſionem, & quidem inſignem ipſius cerebri, ex qua fatuitas eſt generata. Ex quibus concludendum pro veritate videtur, Nicolai fatuitatem à prægreſſa Apoplexia originem duxiſſe, non ab aliquo ſomnifero, vel venenoſo medicamento violento, & ex hac poſtmodum in Apoplexiam relapſum obiiſſe. Quamobrem videtur Lucia in hac re eſſe extra omnem culpam, nec poteſt tormentis ſubiici ad vlteriorem veritatem ex illa eruendam, quia indicia vrgentia nullo modo ſuſpicionem faciunt, quod Nicolaus potionatus fuerit, ſed concludenter oſtendunt, illum ex Ebrietate in Apoplexiam cecidiſſe.

CONSILIVM XXVI.

ARGVMENTVM.

In ſocietate ſcutorum trecentorum inter D. Conſtantium Conſtantinum, & D. Vincentium Bardum ſuper periculo vitæ D. Annæ prædicti Conſtantij Filiæ, quæ non multis antea menſibus fuerat deſponſata, & ſuſpicari cœpit prædicta Anna, ſe vtero gerere, cum iam per duos menſes parcè admodum purgaretur, & appetentiam haberet deiectam, & è contra extranea quædam appeteret, aliaque ſigna notaret, quæ illam in vtero habere commonſtrare poterant. Inter hæc, Febre maligna corripitur, ex cuius malitia interiit, de eius grauiditate nihil aliud certi relinquens. Prætendebat Vincentius eſſe factum locum lucro, contra volente Conſtantino pecunias in ſocietatem datas non eſſe amiſſas, cum illa ex grauiditate obiiſſet, ex quo factus eſſet locus exceptioni. Quæſierunt à me ipſi principales (qui ob arctæ amicitiæ vinculum, quo detinebantur, recuſabant lites inter ſe habere) quid pro veritate ſentiendum eſſet promittebat enim eorum vterque meæ omnino aſſertioni ſtare.

SVMMARIVM.

1 *Grauiditatis potiora ſigna.*
2 *Maſculi fœtus ſigna.*
3 *Prægnantia certò cognoſci non poteſt.*
4 *Signa demonſtrantia mulierem ſuſpectam grauiditatis, vtero non gerere.*
5 *Signa prægnantia etiam ex ſimplici menſtruorum defectu apparere ſolent.*
6 *Aliqua fœminæ etiamſi in vtero gerant, primis menſibus purgantur.*
7 *Pluris Faciendum eius dictum, qui magis rationabilia profert.*
8 *In curandis grauidis non licet eas negligere, vt fœtus ſaluetur.*
9 *Motus in vtero eſt Magnum conceptionis ſignum.*
10 *Motus embrionis quomodo differat à motu ab alia cauſa excitato.*
11 *Prægnantia infallibiliter cognoſci non poteſt in omnibus.*
12 *Grauidæ aliquando pro non grauidis, & non grauidæ pro grauidis exiſtimantur.*
13 *Non ſufficit vt prægnantia ſit cauſa mediata mortis ad hoc vt pecunia in ſocietatem data non admittantur.*
14 *Non ſufficit, vt prægnantia impediat, ne remedia adhiberi poſſunt ad hoc vt pecunia in ſocietatem data ſuper periculo vitæ ipſius prægnantis, non amittantur.*

Conſiderabam ergo primò caſum pro parte Conſtantij, 1
pro quo apparebat cuiuſdam Medici fides aſſerentis Annam verè vtero geſtaſſe, & à ſe vt talem fuiſſe tractatam. Neque videbatur ab re Medicus etiam fidem feciſſe, quia multa apparebant ſigna & potiora grauiditatis in ipſa Anna, vt erat Menſtruorum defectus iam per duos menſes, qui in iuuencula aliàs rectè purgari ſolita, faciebat non ſolum ſuſpicionem, ſed quaſi certitudinem grauidationis: Iuuenes enim ſanguine abundant, & ideirco facile ab illo repurgantur per menſtrua cum vtero non gerunt, nec alia ex cauſa, niſi ex grauiditate plerumque ea purgatio in iis retinetur. Adnotauerat inſuper Medicus non modo inappetentiam, quæ D. Annæ ſuperuenerat, oſcitationes frequentes, & membrorum laſſitudinem, & alia magis probabilia grauiditatis ſigna, ſed etiam mutatum faciei colorem, & papillarum nigritiem ipſarumque ſitum ſurſum vergentium, & vrinam ex qua maximè ſe cognoſcere dicebat mulieres grauidas, & alia quædam leuiſſima, indigna prorſus quod à perito Medico in vllo cenſu habeantur, cùm nugæ potius ſint ad mulierculas fallendas inuentæ. Sed multum ſe fondabat Medicus præter vrinam in motu percepto in ipſo ventre maxime de mane muliere ieiuna exiſtente, licet neque ipſa Anna ſciret talem motum adnotare, ſed diceret ſemper interrogata quod videbatur quidem ſibi neſcio quid ſentire, ſed ignoraret explicare quidnam verè eſſet, & tamen Medicus aſſeuerabat ſe talem motum in vtero mulieris non ſemel obſeruaſſe. Quin etiam vlterius ad maiorem fidem ſibi adſciſcendam, inculcabat eundem motum multò vehementiorem à ſe obſeruatum in ipſa mulieris infirmitate, & præcipuè in ipſarum febrium acceſſionibus, quem motum fuiſſe verè Embrionis non dubitabat, vnde non ſolùm profitebatur in præallegata fide, An- 2
nam vtero geſtaſſe, ſed geſtaſſe maſculum huic motui validiori, & papillis denigratis, ac ſurſum vergentibus, & motui magis à dextris, quam ſiniſtris conſpicuo confiſus; ex quibus nullum in ea re dubium intercedere poſſe firmauit vt in eadem fide profitebatur. Quæ omnia cum viderentur ab optimis Medicis comprobari, abſque dubio multum afficiebant.

Accedebat, quòd Anna ab omnibus viciniis mulieribus pro grauida habebatur, aderantque Teſtes ad hoc examinati, qui deponebant, illam pro grauida ab omnibus fuiſſe habitam; quinimo mulieres nonnullæ, quæ audierant, Obſtetricem ab Anna acceſſitam de prægnantia valde dubitaſſe, neque voluiſſe pro certo affirmare illam in vtero habere, illam ipſam obſtetricem irriſerant tanquam Ignaram, parumque expertam, ac multis propriis exemplis ſimiles grauidationes ſe eſſe paſſas, nimirum cum aliquali menſtruorum apparentia in primis menſibus, tandemque feliciter peperiſſe firmabant, ita vt Anna harum perſuaſionibus animata iam non multo ante febris inſultum ſe certo grauidam eſſe diceret, & vt grauidam ſe tractabat, manens ſemper in multa quiete, imò frequenter decumbens in lecto, nonniſi lente ac caute ſe mouendo imo & cum curru veheretur, nonniſi tarde gradiebatur ex quo tanto certiores de eius grauiditate, & vicini, & noti omnes facti fuerunt. Vnde cum timore quodam perculſa ex alio curru concitatis equis ſibi obuiam facto, domum reuerſa à febre eſſet correpta, ab omnibus, & ſingulis non aliunde id illi eueniſſe firmatum eſt, niſi ex eo quod vtero gereret; quamobrem timebant illi omnes, ne ab eo timore maximè ſuperueniente febre, quod ſtatim à principio fuerat acuta, omnioò abortiret ex quibus videbatur dicendum, Annam vtero geſtaſſe, & cum ob prægnantiæ culpam perierit, locum eſſe factum exceptioni, neque poſſe Vincentium pecunias ſuper eius vitæ periculo in ſocietatem acceptas lucrari.

Pro parte tamen Vincentij opponebatur, Primò, non con- 3
ſtare de Annæ grauiditate, quia circumſcripta difficultate, immò inquam, impoſſibilitate certitudinis cognitionis prægnantiæ maxime in primis menſibus, de qua infra, producebatur fides Obſtetricis aſſerentis ſe nunquam pro veritate affirmare potuiſſe, Annam in vtero habere, non obſtante Medici aſſertione, muliercularum atteſtatione de grauiditate, & reddebat ſui dicti rationem, dicens, ſigna grauiditatis quæ apparebant in D. Anna fuiſſe nimis leuia,
nec connumerari inter potiora; Contra verò adfuiſſe multa, 4
quæ oſtendebant illam nequaquam eſſe grauidam, vt erat

præcipuè

præcipuè ipsius vteri constitutio, nam neque eos ipsius internum vllo modo clausum, aut inversum apparebat, neque ad tactum vlla ipsius corporis vteri renitentia, aut tume actio se prodebat; neque aliud quid ab expertissimis Obstetricibus in prægnantia vere adnotatum. nam ea signa, super quæ suum dictum fundabant Medreus, & vicinæ mulieres, esse omninò leuissima confitebatur, ac facile ad simplicem menstruorum defectum consequi posse.

Secundò constabat, neque à Constantio in dubium vertebatur, D. Annam, antequam nuptui traderetur, semper passam esse aliqualem menstruorum defectum, ex quo etiam histericis affectibus molestabatur vnde ideircò à Medicis Patri injungebatur, vt eam quamprimum viro jungeret, cum sperarent illam ex conceptione conualituram. Interim tamen eadem ipsa symptomata ante nuptias passa est, quæ de præsenti experiebatur. & licet his adderentur motus in vtero, papillarum mutatio quoad colorem, earumque retractio ad superiora, & alia id genus, tamen dicebatur, hæc nequaquam tunc fuisse obseruata, licet verè, & cum effectu adessent, quia nulla suspicio conceptionis aderat, ob quam obseruari necesse esset. Inappetentiam autem, & rerum extranearum appetitum fuisse quoque à prima menstruorum apparitione
5 D. Annæ familiares, ipsemet Constantius non inficiabatur; nam & hæc ipsa à Menstruorum defectu prodire quotidie experimur. & maximè ipsis Virginibus sub Menstruorum apparitionem, cùm non rectè, & secundum Naturam repurgantur. Inde quoque & malus corporis color, & oculorum offuscatio, & capitis leuiusculi dolores, & vertigines, & vomitus, & alia permulta, quæ in Virginibus, & in omnibus fœminis, quæ menstruorum defectum patiuntur, indies obseruamus: omnes enim similes effectus sanguis præter naturam retentus producere est aptus, quos in verè grauidis producere solet, etiam ipsam lactis collectionem in mammillis, vt ab omnibus Medicis docemur, & aliàs affluenter demonstratum est, *lib. 5. Quæst. Medico-Legal. tit. 1. num. 1. per totum*, & alibi; & licet hæc in D. Anna cessasse viderentur à purgatione celebrata per aliquot menses antequam marito iungeretur, tamen facilè fuit, vt vrgente iterum menstruorum defectu, de nouo pullularent, cum ab eo menstruorum defectu corpus prauis humoribus repleretur, ex quibus ea symptomata excitabantur.

Tertiò, constans erat apud vtramque partem, D. Annam non omnimodam menstruorum carentiam habuisse, sed per vices nonnihil sanguinis expurgasse, vt aliàs antequam viro copularetur, illi euenire consueuerat. At verò consentaneum erat, si realiter erat grauida, cum parcè admodum extra
6 prægnantiam purgaretur, menstrua in prægnantia omninò cessare, quia etiamsi in aliquibus mulieribus primis conceptionis mensibus menstrua aliquatenus apparere soleant; id fit in illis, quæ & benè purgantur, & sanguine multo sunt refertæ: at in his quæ parce purgantur, neque multo sanguine abundant, vt in D. Anna eueniebat, non verisimile est, vterum è semine concepto potuisse aliquam sanguinis partem expurgare, cum eo indigeret pro ipsius conceptus nutritione; Sed hoc gratis, tanquam non multum afficiens Vincentius Constantio condonabat. Magis vrgebat, quod D. Anna non aliter tunc purgaretur, quam aliàs, cùm adhuc virgo esset, purgari solebat, nempe per vices quasdam inordinatas, atque admodum parcè, vt eadem D. Anna iis mulieribus confitebatur, quæ in principio præsumptæ grauiditatis, illam in vtero habere volebant, non obstante quod purgationes menstruas haberet.

Quibus omnibus optimè perpensis in eam sententiam veni, D. Annam vtero non gestasse, nec verè vnquam prægnantem fuisse: & casu quo verè fuisset prægnans, non esse tamen per eius mortem factum locum exceptioni sed lucro pecuniarum, quæ super eius vitæ periculo Vincentius à Constantio acceperat. Nam super Medici fide deponentis de certitudine grauiditatis D. Annæ nullum omninò fundamentum fieri potest, cùm constet, illum leuissimis quibusdam signis motum, ac confisum asseruisse. D. Annam pro certo vtero gerere, potiora, & tutiora non aduertentem; Contra autem plurimum tribuendum expertissimæ Obstetricis depositioni, cùm multò magis consona rationi sint, quæ illa deponit, negando D. Annam fuisse grauidam, quàm quæ deponit Medicus asserendo
7 do fuisse grauidam, nam pluris faciendum eius dictum, quæ magis rationabilia loquitur.

Nec quicquam me mouet, quòd in paritate iudiciorum sit magis tribuendum Medico, quam Obstetrici. Quia, prætterquam quod hoc fortè in his, quæ ad Obstetricem magis spectant, non habet locum; ex facto patet, Medicum fuisse crassæ Mineruæ hominem, talemque se ostendisse suamet fide, ac depositione, contrà verò, Obstetricem fuisse expertissimam, & deponere de iis, quæ ad propriam peritiam magis pertinent, reddendo suæ assertionis rationem; quinimò, Medicum insigniter errasse dixerim in ipsa D. Annæ curatione, nam neque sanguinem illi detraxit, eius habebat summam, & extremam necessitatem, neque alia potiora remedia vlla adhibuit, quæ tamen facere debebat etiamsi D. Annam 8
grauidam existimaret, non enim licet negligere prægnantem, vt fœtus saluetur, ac satis superque est, si nihil ad abortum excitandum directè adhibeamus, vt alias probaui *lib. 6. Quæst. Medico-Legal. tit. 1. q. 7. num. 16.* Ex qua Medici ignorantia, ac supino errore colligendum est, illum in Arte minimum valuisse, & sic nullam ei fidem esse adhibendam, sed magis Obstetrici deferendum de iis, quæ ad propriam peritiam pertineat, deponenti.

Quod porrò de Motu percepto ab Anna in ventre (qui 9
habetur pro valido, ac certo conceptionis signo) ab eodem Medic. affertur, nihil me mouere potuit, cum constans opinio apud omnes doctos Medicos sit, talem motum ab aliis causis, quàm à fœtu excitari posse, vt luculenter probatum est *lib. 1. quæst. Medico Legal. tit. 1. quæst. 1. num. 56. & seqq.* & licet concedere paratus sim, quòd hic motus sit ex certioribus signis conceptionis, tamen debet si quicquam ei fidendum est, cum aliis potioribus signis associari, aliàs nihil faciendum; At in hoc casu tantum aberat vt alia potiora signa obseruarentur, vt potius alia adnotarentur contrarium attestantia vt iam ex superioribus patet. Prætterquam quod motus obseruatus in D. Anna non erat talis, cui quicquam ei fidendum esset. sed quia is Medicus erat ex his, qui ad pauca respiciunt, non mirum est, si facile pronuntiauerit: nam non tamen facile pronunciasset, si obseruasset differentiam motus à fœtu excitati, & eius, qui excitatur ab aliis causis: 10
motus enim Embrionis est aequaliter ordinatus, blandus ac lenis in principio, mox etiam validior, non dolorem, non fluctuationem, non sonum patiens: at motus, quem percipiebat in ventre D. Anna erat inordinatus, modo in vna, modo in alia parte, neque erat omnino doloris expers, vt ipsamet fatebatur: quinimo ex eo, quod plurimis obstructionibus afficeretur, cum eodem motu fluctuationes quasdam percipiebat; sed maximè sugillanda venit huius Medici audacia, & ignorantia, quia D. Anna ante exactum tertium grauidationis mensem febre maligna obiit, at motus infantis in vtero non tam cito percipi plurimum solet, sed in tertio, aut quarto mense, vt docet Hippocrat. *in libr. de Nat. puer. num. 2. & lib. 1. de morb. mul. num. 97.* & alibi, & cum eo cæteri omnes: ergo motus hic non potuit à Medico tam facile percipi, vt ex eo pro certo deprehenderet, D. Annam esse grauidam.

Nihil prætereà facit, quod D. Anna ab omnibus haberetur pro grauida: nam si in hoc decipiebatur ipsamet mulier, & ipse medicus, ex quorum dicto cæteri in eam opinionem venerant, multo facilius poterant decipi alij; Quemadmodum nihil releuat: quòd prædicta D. Anna se vt grauidam tractaret, putabat enim se vere grauidam esse, licet non esset, & idcirco tanquam grauida omnia faciebat, quæ ad prægnantiæ custodiam requirebantur; neque erat absre illam pro certo habere, se vtero gerere: cum eius persuasionis multos auctores haberet, maximè mulieres domesticas, & vicinas in vtero gerendo expertas, & ipsum potissimum Medicum, qui vt erat, veluti dictum est, homo ad pauca respiciens, non modo non ambiguè: sed asseueranter omninò, & omni cum certitudine iactabat, D. Annam vtero gerere; & hoc tribuebat medicamentis ab ipso eidem D. Annæ exhibitis antè quàm nuptui traderetur, cùm tamen iam promissa esset marito Alexandri Martij nomine; sed quia existimabatur, vt verè erat, valetudinaria, & Alexandri propinqui dubitabant, an apta futura esset coniugio & proli ferendæ, curarunt, vt antequam Mariro iungeretur, per Medicum prædictum curaretur; à quo tamen simpliciter purgata est, & per aliquot dies Rhabatbarum ei exhibitum. Medicus ergo, qui erat Miles quidam gloriosus, & iactabundus, plurimum se ob hoc facinus extollebat, quòd nimirum ob diligentem curam D. Annæ adhibitam, illicò atque Mariro copulata fuerat, vtero conceperat.

Verum enim verò concesso etiam, quod D. Anna verè grauida esset, adhuc nihil probaret Medici assertio, cùm loquatur assertiuè, & de certa scientia de iis, quæ nonnisi probabiliter, neque per infallibilia signa, sed tantum per coniecturalia assequi poterat, vt Audaces, & ignari facere consueuerunt. Quod enim nihil certi obseruari possit, nec firmari de grauiditate, latissimè probaui *loco supra cit. lib. 1. Quæst. Medico Legal. tit. 3. quæstion. 1.* eam conclusionem adstruens, prægnantiam nunquam, hoc est, in nullo tempore grauiditatis cognosci infallibiliter posse. Et licet Daniel Sennert- 11
tus *lib. 4. suæ practicæ p. 2. sect. 5. cap. 1.* hanc nostram conclusionem non acceperit; excusatione dignus videtur, nam forte

quid mihi voluerim, Vir ille doctiſſimus, ac multa laude dignus non eſt aſſecutus, vel forte ergo ipſe, quid ſibi vellet mea concluſio explanare ignoravi. non enim hoc volui, ut in omnibus generatim impoſſibile ſit infallibiliter prægnantiam cognoſci, ſed tantum in nonnullis, nam indies videmus, quod etiam *loco cit.* dixi, neque ipſe Sennertus diffitebatur, in nonnullis fœminis aliquando Medicos etiam doctiſſimos ac longævos, & expertiſſimas Obſtetrices, ipſaſque fœcundiſſi-
12 mas mulieres adeo deceptos fuiſſe, vt grauidas non eſſe grauidas, & non grauidas grauidas eſſe, iudicauerint. nec vllo ingenio, nec ſigno quantumuis minus incerto, nec vlla experientia certiorari de veritate potuiſſe. Mille præſtò ſunt exempla exploratiſſima. Hoc tamen vnum ſufficiat, Excellentiſſima mulier iam multiplici prole fœcunda, annis præteritis credebat, ſeu ſuſpicabatur potius, ſe in vtero habere, nam & non multo ante vtero geſſerat, & maſculam pepererat. Aduocati quinque primores Vrbis Medici, totidemque Obſtetrices; quin ex Sicilia obſtetricem, cui multum illa ſtribuebat, huc aduocandam curauit. quæ cum ipſis Medicis, aliiſque Obſtetricibus tam in vtero habere firmarunt, in qua ſententia etiam vſque ad decimum menſem perſeuerauerunt, quo tranſacto, illa aquas tantum multas ab vtero emiſit, & omnium opiniones, ac ſuam ipſius feſellit. Contra vero Nobiliſſima altera mulier a tribus doctiſſimis Medicis tractata, cum dubitaret ſe vtero gerere (licet iam à quinque annis concipere deſtitiſſet) in dolorem coxendicum incidit acerbiſſimum. Aduocatæ ſeniores duæ Obſtetrices, quæ retulerunt nullam poſſe habere ſuſpicionem grauiditatis. Medici omnibus diligenti examine perpenſis, in eandem opinionem venerunt, quod nullo modo eſſet grauida, maxime cum ſingulis menſibus purgationes, licet multo conſuero parciores, irent. Itaque & iteratas purgationes, & ſanguinis iteratas euacuationes, etiam ex ſaphena lateris dolentis, & aperientia efficaciora, & decocta etiam exiccantia, ab ſudorifica præſcripſerunt. At illa debito tempore maſculum peperit validum, ac fortem, & ſtaturæ, quam alii pueli nuper nati, procerioris, corporiſque habilioris, qui adhuc in viuis degit natiua fortitudine inſignis. Hoc ergo ſignificare per eam concluſionem volui, quod vbi ſigna maxime conſpicua non ſint, & prægnantia non vltra quartum menſem ſit progreſſa, certo, & infallibiliter de ea pronuntiari non poteſt, quinimò in aliquibus ad partum vſque infallibilis prægnantiæ cognitio haberi non poteſt. Vir tamen clariſſimus Daniel Sennertus ſecundum plurimum loquitur, cui libentiſſime ſubſcribo. Id nobis ſatis ſuperque ſit, Medicum non potuiſſe in D. Anna conceptionem infallibiliter comprehendere, & nimis audacter ipſum pro certo enuntiaſſe, illam in vtero habere.

Cæterum etiamſi D. Anna in vtero habuiſſet, tamen locus lucro pecuniarum factus eſſet, per eius mortem, non exceptioni, quod erat ſecunda pars noſtræ propoſitionis; quippè cum non ex cauſa prægnantiæ, ſeu partus obierit, ſed ex maligna febre: non ex cauſa, inquam, immediatè dependente à partu ſeu prægnantia, vt requirebatur ad hoc, vt fieret locus exceptioni ex cauſa partus, & prægnantiæ. non enim ſufficit, vt prægnantia, aut partus ſint cauſa mediata, & impulſiua; vt millies dictum eſt per DD, à me adductos *lib. 1. Quaſt. Medico-Leg. tit. 4. q. 1. per totum*, & alibi; nam bene in hoc caſu, imo
13 & in aliis omnibus prægnantia: & partus vim cauſæ habent ſuperuenientis morbi, & mortis, ſed quando ſunt cauſæ tantum mediatæ, & impulſiuæ, non faciunt exceptioni locum, verùm tunc ſolùm, quandò ſunt cauſæ immediatæ. At in caſu noſtro prægnantia non fuit cauſa immediata morbi, non enim cauſabat per ſe malignam febrem, quæ a prauorum humorum apparatu, & mala corporis diſpoſitione dependebat, ob quam, etiam extra prægnantiam, D. Anna nec bene ſe habebat, & poterat facile eadem febre corripi, ſi aliqua procatarctica, & externa cauſa irrepſiſſet, vt ſubitaneus, ac magnus timor, quod etiamſi prægnantia fouerет prauam corporis diſpoſitionem, & ipſum ſuperuenientem morbum, erat tantum cauſa per accidens, & impulſiua, quæ non attenditur.

Et quod a Conſtantio tunc opponitur, & a nonnullis Do-
14 ctoribus contrarium ſentientibus oppoſitum eſt, nempe prægnantiam impedire, ne remedia validiora adhiberi poſſint, nihil demit de difficultate, cum ne ſic quidem intret in cenſu cauſæ immediatæ, & per ſe agentis, & finalis (confundunt enim hæc Iuriſconſulti in hoc caſu) ſed tantum habeat vim cauſæ fouentis, & facilitantis, vt ita dicam, effectum, nempè mortem, in cauſa enim eſt, vt facilius ſuccedat, quam alias extra prægnantiam ſuccederet; quamquam in hoc caſu multa à Medico præſtari poterant, quæ ob ignorantiam, & Animi ignauiam ab ipſo prætermiſſa ſunt, non ſine ſummo damno ipſius Ægrotantis, immo cum eius morte. Quid enim obſtabat prægnantia, quo minus ſanguis mitti debuiſſet at inquies, periculum erat, ne abortiret, cùm valde debilis eſſet, & valetudinariam vitam degeret. At fortè, inquam, ſi abortiuiſſet, non obiiſſet, ex abortu enim multum putridi ſanguinis, ac malignorum humorum expurgaſſet, ex quo poterat à febre liberari, & licet hoc non poſſet Medicus directè operari, tamen cum morbus ille magnus eſſet, & requireret ſanguinis miſſionem, debebat omninò Medicus illam imperare proſpiciens ipſi fœtui per roborantia medicamenta, tam interna, quàm externa; quòd ſi cum his Anna abortiuiſſet. Medicus extra omnem culpam fuiſſet, præter eius enim intentionem abortiuiſſet: at his prætermiſſis, neceſſe fuit Annam omninò ſuccumbere. Itaque in propoſita quæſtione pro veritate pronuntiandum eſt, D. Annam non fuiſſe grauidam, & in omnem caſum, quo grauida fuiſſet, illam immediatè ex febris culpa, non culpa prægnantiæ periiſſe, & per eius mortem factum eſſe locum lucro pecuniarum, non exceptioni.

CONSILIVM XXVII.

ARGVMENTVM.

Sævierat Peſtis de anno 1631. & 1632. per Italiam, ac maximè Florentiæ, ſed jam nondum prædicto anno completo ceſſauerat. Sub finem Autumni anni ſequentis 1633. Antonius Culmannus iuuenis triginta agens annos Roma Florentiam ſe contulerat, inibique perierat, exiſtimatumque ex quibuſdam ſignis, etiam in prægreſſa Peſte obſeruatis, illum ex peſte periiſſe. Acceperat Arrigucius Simonellus ab Antonii patruó ſcuta mille in ſocietatem iam à tribus annis citra ſuper periculo vitæ ejuſdem Antonij. Prætendebat igitur Antonius Antonii patruus prænominatus factum eſſe locum exceptioni, Pecuniaſque ab Arrigucio acceptas in ſocietatem per mortem Antonii eius nepotis non eſſe amiſſas, cùm obiiſſet ex Peſte. Contra verò Arrigucius contendebat pecunias eſſe lucratas, quia Antonius ex alio morbo, & non ex Peſte perierat.

SVMMARIVM.

1 *Peſtis per Hyemem ſolet remitti, per Æſtatem autem, & Autumnum de nouo ſæuire.*
2 *Peſtis ſigna, & num. ſeq.*
4 *Peſtis ſigna in cadaueribus ex ea extinctis obſeruata.*
5 *Multum intereſt inter peſtem, & morbum peſtilentem, & num. 18.*
6 *In inſtrumento ſocietatum officii excipitur mors ex peſte, non ex morbo peſtilenti.*
7 *Mors ex peſte cur excipiatur in inſtrumento ſocietatis officii.*
8 *Mors ex partu, & prægnantia cur in eodem inſtrumento excepta.*
9 *Quæ differentia ſit inter Peſtem, & morbum peſtilentem.*
10 *Peſtilens febris datur ſine Peſte.*
11 *Morbus peſtilens cur non excipi debeat in inſtrumento ſocietatis, vt excipitur Peſtis.*
12 *Peſtis excipitur ob dependentiam à cauſa vniuerſali.*
13 *Aër in Peſte habet ſemper ſe vt cauſa primò agens.*
14 *Vt Peſtis ſuo priuilegio gaudeat ad effectum faciendi mortis exceptionem in inſtrumento ſocietatis officii appoſitam, debet eſſe contagioſa.*
15 *Contagium in Peſte ſi adſit, multum facit ad periculi certitudinem.*
16 *Peſtis particularis non differt ab vniuerſali circa quædam.*
17 *Humores ad extremam corruptionem deuenientes excitant eadem ſymptomata, quæ excitare ſolet peſtis.*

Dicebatur autem pro parte Antonii, non poſſe dubitari, quòd Antonius nepos ex Peſte obiiſſet, quia & Peſtis ſemina adhuc vigebant, & in morbo plura ſigna Peſtis apparuerant. Quòd verò Peſtis ſemina adhuc vigerent, patere dicebant ex hoc, quia anteacta Æſtate plures ex ſimili morbo perierant, neque veriſimile eſt, Peſtem per Autumnum remiſiſſe; conſtat enim experientia, quòd quamquam Peſtis 2
per Hyemem remittit, tamen per Æſtatem, & Autumnum ſolet de nouo, ac maximè ſæuire. Itaque cum palam ſit, Antonium, aliosque cum ſymptomatibus Peſtis occubuiſſe, non poteſt affirmari Peſtem ceſſaſſe, ſed potiùs eius ſemina adhuc perſeueraſſe, & Antonium verè ex Peſte, & non ex alio morbo fuiſſe vita functum: nam, vt dicebatur, adnotata fuerunt in Antonio exanthemata, ſeu Peticulæ

per

per vniuersum corpus liuidæ, ac nigræ apparuerant animi
defectus & lypothymiæ, quotiescunque loco moueretur, quin-
etiam partium extremarum perpetua frigiditas adfuit, earun-
demque liuiditas sudores tenues ac frigidi circa frontem, &
alia id genus, quæ nonnisi pestilentis morbi signa ab omni-
bus existimantur.

Accedebat fides medicorum deponentium, Antonium ex
febre vere pestilenti fuisse sublatum, quinetiam publica vox,
& fama increpuerat, imò etiam rumor, ne pestis ipsa de nouo
propagaretur. Ac profectò maximè vigebat Medicorum fi-
des, quippe qui eum curauerant, & cum essent docti, & dili-
gentes, & obseruassent progressæ febris, ac Pestis morem,
3 non oscitanter de ea re eos fidem fecisse credendum, Anto-
nium nempe ex febre pestilenti obiisse; præcipuè verò, cùm
illa ipsa symptomata per ipsos in Antonio fuerint obserua-
ta, quæ anno præterito iis obseruabantur, qui ex peste peri-
bant, vt erat lipothimia, seu animi defectus occasione cuius-
cunque motus etiam leuioris, sudores tenues, ac frigidi circa
frontem præcipuè sub mortem, extremorum frigiditas, & in-
teriorum incendium, liuores, & peticulæ, & alia huiusmodi;
Quamobrem nonnisi iniuria negari poterat, Antonium periis-
se ex Peste nam omnino standum videbatur fidei per prædi-
ctos doctissimos Medicos factæ, cui etiam plurimum feren-
dum apud Iurisconsultos constat.

Denique in ipso Antonij cadauere apparuerunt etiam ali-
4 qua signa pestilentis morbi vt liuor faciei ac tumor, cruoris
reiectatio per os, & nares, cita corporis putrefactio, & alia
nonnulla, quæ signanter in ipsis cadaueribus eorum qui Peste
sunt sublati, animaduerti solent; de quibus etiam constat per
fides Peritorum, & per alios Testes examinatos ita vt ex his
omnibus iure videretur concludendum, Antonium ex vera
Peste obiisse, & per eius mortem nequaquam esse factum lo-
cum lucro pecuniarum super periculo eius vitæ ab Arrigu-
cio in societatem acceptarum, sed exceptioni, stante clausula
in ipso instrumento societatis apposita, excipiente mortem
ex Peste, & Epidemia.

Pro parte tamen Arriguccij Simonelli dicebatur, Anto-
nium ex morbo quidem, ac febre pestilenti obiisse non au-
5 tem ex Peste, & ob id nequaquam esse factum locum excep-
6 tioni, sed lucro. Multùm enim interest inter pestem, & mor-
bum pestilentem, vt deinceps apparebit. In instrumen-
to autem societatis officij excipi quidem mortem ex Peste
prouenientem, non vero ex morbo pestilenti: ratio enim
exceptionis mortis ex peste alias à me assignata *lib. 1. Quæst.
Medico Legal. tit. 4. q. 1.* est certitudo periculi, eiusque fre-
7 quentia, cùm contra periculum debeat esse dubium, nec tam
facilè ac frequens, vt leui negotio incurratur; idcirco enim
dictum ibi est, exceptam fuisse mortem ex partu, & præ-
gnantia, & mortem ex peste, illam ob facilitatem incurren-
di mortis periculum; hanc vero ob frequentiam simul, &
certitudinem eiusdem periculi: Itaque cùm Antonius non
8 obierit ex peste non potest per eius mortem esse locus exce-
ptioni, quia morbus, ex quo obiit non solum frequens non est,
nec de facili homines prehendit, sed de raro videtur, & diffi-
cillimè homines adoritur nisi ipsa pestis vigeat, tunc
enim contra & frequens est, & de facili prehendit, & facilli-
me occidit.

Differentia autem, quæ est inter febrem, seu morbum pe-
stilentem, & Pestem, ea est, quod pestis vniuersalis ac popu-
9 laris morbus est, & a causa vniuersali dependentiam habet,
quæ causa cùm sit omnibus hominibus, imò etiam aliquan-
do omnibus animalibus communis facillime maiorem eo-
rum partem adoritur, atque etiam è medio tollit, quinimo
propagatur per contagium (si communi opinioni adhærere
volumus) de vno indiuiduo in aliud. At verò morbus pesti-
lens, seu febris pestilens habet semper extra pestem causam
particularem ab ipsemet indiuiduo dependentem, & à putre-
dine insigni in proprio eius corpore & humorum prauitate
originata, & idcirco non de facili propagatur, nec commu-
nicatur alijs indiuiduis, nisi frequenter & multum eius exha-
lationes putridas excipiant, vnde cessat in hoc casu frequentia
10 & certitudo periculi ex causa illa vniuersali; & hoc est quod
Galenus dicebat *comm. 3. in 3. Epidem. partic. 57.* dari pesti-
lentem febrem sine peste, hoc est dari febrem, quæ habet ean-
dem omnino maliriam, quam habet ipsa pestis, absque
eo quod pestis vigeat, aut causa vniuersalis aliqua illam ex-
citauerit. Et si opponatur in febre etiam pestilenti absque
peste esse eandem periculi certitudinem, quæ adest in peste.
Respondetur hoc nihil referre, quia periculum non imminet
ab extra nempe à causa illa vniuersali, aut à contagio tan-
quam causa etiam vniuersali, & propagabili de facili ab vno
indiuiduo, ad plura, si communi opinioni adhæremus: nam
quoad periculum imminens ab ipsa malitia febris pestilen-
tis, quod quidem quasi certum est, quia vt plurimum oc-
cidit, dicendum illum sufficere, quia non militaret tan-
tùm in ipsa febre pestilenti, sed in plerisque aliis mor-
bis qui habent maiorem periculi certitudinem, quam ip- 11
sa febris pestilens; non est ergo excipiendus morbus pesti-
lens ob id, quod certitudinem periculi adiunctam habeat,
quemadmodum non excipiuntur alij morbi, habentes etiam
eandem, & maiorem periculi certitudinem, vt exempli gra-
tia, Ileos, seu volulus, ab inflammatione stomachi quo- 12
que inflammatio, fortis Apoplexia, & alij; & in summa pestem
excipi ob dependentiam a causa vniuersali, a qua quicunque
indiuiduo indifferenter imminet semper periculum certum,
firmaui alias *loco cit.* pro cuius rei veritate roboranda, plura
adduxi.

Antonium igitur ex morbo particulari decessisse facile
probatur ex eo, quòd iam pestis cessauerat, cum iam plures
menses transiissent, in quibus ne vnus quidem cum signis pe-
stis decesserat, quod manifestissime demonstrabat causæ vni-
uersalis influxum iam omnino euanuisse, aeremque, qui sem- 13
per in vera peste habetur vt causa primò agens, remansisse
omninò a putredine vindicatum, ita vt postea ab homini-
bus absque infectionis timore respirari posset. Vnde non so-
lum causæ vniuersalis influxus defecerat, sed cessauerat etiam
omnis suspicio, & periculum contagij, cum iam aditus liber
omnibus pateret, & Aduenæ etiam absque vllo impedimen-
to in ciuitatem admitterentur, quod secundum communem
opinionem, quæ vult pestem omnino a contagio originem
ducere, & ab eo propagari, & incrementum suscipere, erat
signum certissimum, & infallibile, omnem pestis suspicionem
cessare: nam etiam de anno præterito nobiliter remise-
rat, & idcirco postmodum succedente anno, in quo omni-
no pestis existimabatur euanuisse non fiebant amplius con-
suetæ custodiæ quæ fiunt tempore pestis ob prædictam con-
tagij suspicionem, quamobrem inane omnino est, quod ab
Aduersariis dicitur; Antonium nempe ex seminiis prægressi
contagij in pestem incidisse; si hoc enim vllam veritatem
habuisset omni proculdubio propagata in alios esset, & si opi-
nioni communi fidem habere volumus, ij qui in Antonium
in ea infirmitate tractauerant aut aliqui saltem eorum non ef-
fugissent periculum contagij: At verò constat nullum ex
illis ipsis contagio fuisse affectum, sed ne leuissimo qui-
dem aliquo morbo tentatum. Verum concesso, quod Anto-
nius ex vera peste obierit, tamen mors ex ea eueniens non
poterat excepta censeri ob idipsum, quod contagiosa non 14
esset; vt pestis enim suis gaudeat priuilegiis (quorum vnum
hoc est, vt mors ex ea eueniens faciat locum exceptioni, nec
idcirco pecuniæ in societatem datæ amittantur) debet esse
contagiosa, vt firmaui alias *cit. lib. 3. de Quæst. Medico-Leg.
tit. 3. q. 2. num. 9.* nam Contagium (præsertim si tantam ha-
beat vim, atque energiam, quantam habere communis opi- 15
nio sibi persuadet) multum facit ad periculi certitudinem,
vnde vbi non adsit contagium, mors ex peste eueniens non
debet facere quantum ego existimo, locum exceptioni; At
pestis, qua præsumitur fuisse extinctus Antonius non erat con-
tagiosa, vt ab effectu comprobatum est, quia nullus eorum,
qui eum tractarunt, sicut dictum est, & quia absque vlla caute-
la cum eo commorati sunt, peste fuit correptus.

Et ex his facillime satisfit iis, quæ ex aduerso adduceban-
tur nam quod pestis seminia non vigerent, iam probatum est,
Quod verò Antonius perierit cum signis nonnullis, imo
inquam, omnibus pestis, nihil releuat, quia nihil habet pe- 16
culiare circa hoc particularis pestis a peste vniuersali ac vera,
& in vtraque eadem prorsus signa, atque symptomata conspi-
ciuntur, vtraque enim habet causam deleteriam, & venefi-
cam vniuersalis quidem aërem putrefactum, & veneni natu-
ram adeptum, aut per contagium, aut quomodocunque respi-
ratum; particularis vero humores putredine insigni corrup-
tos, & ad veneni naturam & ipsi accidens, quod si possunt
humores tam insigniter corrupti, tamque extraneam natu-
ram inducere, vt patiant affectus veneni cuiusdam particula-
ris, & exitialissimi etiam admirandos, & nonnisi certis vene-
nis proprios, & qui ad substantificam formam tantum subse-
qui posse videntur, vt plures testantur DD. quemadmodum 17
*lib. 2. quæst. Medico-Legal. titul. 2. quæstion. 6. numer. 11. &
alibi*, quanto magis iidem humores possunt æmulari natu-
ram ipsius aëris corrupti ac venenati? cum autem ad eam
corruptionem peruenerint, ea omnia symptomata excitare
re sunt apti, quæ excitare solet ipsissima pestis. Itaque nec mi-
rum, nec nouum est, Antonium cum accidentibus pestis deces-
sisse, non tamen ex peste; & ex morbo pestilenti quidem, sed
non ex vera peste.

Quoad fidem tandem, & attestationem Medicorum,
qui curæ interfuerunt, nihil est, quod nos dubios detinere
debeat, est enim conformis veritati: nam deponunt, Anto-
nium ex febre pestilenti decessisse, quod, vt diximus, non est

idem, ac si dixissent, ipsum periisse ex peste. nam benè norunt Viri illi doctissimi, aliud esse pestem, aliud febrem pestilentem, & ideircò fides hæc nihil afficit, & potius facit ad fauorem Arrigucij, quam quicquam contra illum probet. Neque obsunt signa in Antonij cadauere obseruata simillima, vel eadem, quæ obseruari solent in iis, qui ex peste succumbunt. Quia, vt iam non semel diximus, tam cum vera peste, hoc est vniuersali, & habente causam communem, quam cum morbo pestilenti, hoc est, peste particulari & habente causam particularem, eadem symptomata, ac signa absque vlla omnino differentia apparere solent, vt experientia ipsa manifestissimum est & docent practicantes omnes. Quamobrem ex his concludendum per mortem Antonij Cumani factum esse locum lucro pecuniarum, quæ super eius vitæ periculo in societatem traditæ fuerunt, cum non perierit ex peste, ita vt casus debeat haberi inter exceptos, sed ex morbo pestilenti, vt probatum est.

CONSILIVM XXVIII.

ARGVMENTVM.

Desponsauerant eorum filiam pulcherrimam quandam virginem nobilissimi quidam Parentes cuidam nobilissimo simul, ac pulcherrimo Iuueni N.N. cum interim sponsus dolore capitis prehensus est graui, ac de nocte maximè affligente, cum mutatione coloris faciei, oculorum turbatione, & corporis lassitudine insigni, ciusque morbi occasione Medicis curandum adhuc Hyeme non prægressa (instabant enim Kalendæ Mensis Martij) se tradidit, atque inter purgandum eruperunt illi pustulæ quædam rubræ in vniuerso corpore, atque etiam in facie; quod cum Parentes sponsæ rescirent, Medicū domesticū de ea re consuluerūt, qui pro certo affirmauit, sponsum morbo Gallico affici, atque illo quidē insigni: qua re moti parētes sponsæ, negabant vlterius eorum filiam N N. nuptui tradere ob imminens infectionis periculum, quod non sine magna & sponsæ & eorum tristitia fiebat; idcircò requisitis duobus excellentissimis Medicis, qui Sponsum ab ineunte pueritia curauerant pro oblata occasione, retulerunt illi, sponsum nullam vnquam suspicionem Gallici morbi habuisse. Cum his tamen plura relata fuerant ipsis, ex quorum cognitione in multò maiorem timorem venerunt. Itaque omni ex parte dubij alios Medicos consulere in ea re voluerunt. Consultus ergo ipse existimaui sponsum morbo Gallico nequaquam laborare.

SVMMARIVM.

1 *Dolor capitis grauatiuus absque febre affligens magis de nocte, quàm de die, est inter præcipua signa morbi Gallici: Contrarium n.10.*

2 *Mutatio coloris faciei, cum oculorum turbulentia, & defœdatione, sunt ex potioribus signis Luis Gallicæ.*

3 *Pustulæ latæ, ac rubræ, parumque eminentes, in vniuerso corpore apparentes morbum Gallicum significant. Declaratur n.15.*

4 *Lassitudines quædam, & grauitas in corpore vniuerso, absque vlla aut imminentis, aut præsentis, aut prægressæ febris culpa, morbi Gallici signa sunt. Falsum n.18.*

5 *Concursus plurium signorum morbi Gallici, ipsius morbi Gallici faciunt certam cognitionem. Contrarium n.16.*

6 *Timor infectionis ab vno sponso in alium est iusta causa dirimendi sponsalia, etiam iuramento firmata.*

7 *Si Medici curent ægrotum medicamentis Gallico morbo conuenientibus, censendum est, ægrum morbo Gallico affici.*

8 *Morbus Gallicus habet quandam peculiarem venenositatem, quæ communibus remedijs vinci non potest, sed requirit antidota propria.*

9 *Si quis commercium habeat cum muliere infecta, & deinceps ægrotet, suspectus est de morbo Gallico.*

11 *Color faciei, & oculorum in quibuscunque morbis, maximè si doloribus associentur, immutatur.*

13 *Spontaneæ lassitudines morbos prænunciant.*

14 *Symptomata omnia Gallici morbi apparent aliquando in personis, qui eo morbo non laborant.*

15 *Medicamenta contra morbum Gallicum vltra qualitatem occultam habent suas manifestas qualitates, quibus alijs morbis contrariantur.*

17 *Gallicus morbus latet aliquando ad plures menses.*

19 *Morbus Gallicus à principio neglectus, altas emittit radices.*

PRo parte affirmante dicebatur, primò, quòd nullum interuenire poterat dubium, quin sponsus morbo Gallico laboraret, nam ipsammet infirmitatem, qua in præsentiarum 1 detinetur, Gallicam esse, symptomata, quæ eam concomitantur, satis apertè demonstrant: nam dolor capitis grauatiuus absque febre affligens magis de nocte, quàm de die, est inter præcipua signa huius morbi. Fernel. *l. 6. de Abd. rer. caus. c. 14.* Fracast. *lib. 1. de morb. contag. cap. 1.* Bened. Victor Fauent. *de morb. Gal. cap. 3.* Massa, *eod. tract. cap. 7. tract. 1.* Eustach. Rud. *de morb. occult. lib. 4. cap. 10.* Daniel Sennert. *lib. 6 pract. part. 4. cap. 6. & alij omnes.* Quod tantò maiorem veritatem habet, quantò hic dolor non est aliis doloribus similis in modo affligendi: alij namque dolores capitis à simplici humore absque Gallica prauitate producti, dant aliquam humoris prædominantis significationem, & secundum eius naturam magis vna hora, quam alia sunt molestiæ: at dolores Gallici à quouis tandem humore dependeant, semper affligunt magis de nocte, quam de die; dolor autem est cuiusdam particularis naturæ neque potest magis vni, quam alteri humori tribui, quia non ab humorum qualitate, sed ab occulta malignitate Gallica originem trahit. Ita neque in vlla dolorum communium specie reponi potest, cùm neque pungitiuus simpliciter sit, neque simpliciter pulsans, neque simpliciter grauatiuus, neque extensiuus, aut alterius speciei, sed inter has habet particularem quemdam affligendi modum cum insigni molestia, & mala totiantia, qualis videtur esse dolor, quo D. N.N detinetur, ob cuius molestiam coactus est non expectata temporis opportunitate, corpus purgare, & alia medicamenta assumere ad morbum facientia.

2 Non minorem suspicionem præbent mutatio coloris faciei, & oculorum turbulentia, ac defœdatio, in qua multum insistunt Authores omnes, reputantes illam pro signo euidentissimo Gallici morbi, vnde Fallopius *de morb. Gal. cap. 13. Tertiò*, inquit, *incipiente morbo, & aliquantisper ingrauescente, immutatur color faciei; videbitis angelicam, vinaceam, splendidam faciem iuuenis mutatam in deterius spatio trium, aut quatuor dierum*; & quæ sequuntur, de quo etiam signo post veustiores omnes Sennert. *loc. cit.* vnde Hieron. Fracast. *lib. 1. Syphilidis.*

Ille etiam suus ex oculis vigor & suus ore
Decessus color haud lata de fronte cadebat.

Et paulò post de quodam iuuene eo morbo malè affecto verba faciens,

Paulatim ver id nitidum, flos ille iuuentæ
Disperiit, vis illa animi.

Et licet Eustach. Rud. ex malo corporis, aut alicuius partis colore, nolit posse deduci morbi Gallici præsentiam, tamen excipit Nasi, & vicinarum partium ruborem, & oculorum turbulentiam, siue turbidam eorum splendorem: hæc enim maximè vult Gallicæ infectionis vera esse signa; nec iniuria, cùm venenum Gallicum spiritus meliores obturbet, & extinguat, qui maximè in oculis sunt conspicui, & per quos elucet ille viuacissimus eorum fulgor, ac splendor, vt notum est.

Accedunt pustulæ per vniuersum corpus sparsæ, latæ, & rubræ, parumque eminentes, quas in simili morbo Gallico 3 apparere præcitati quique, & omnes alij Authores professi sunt, immò has ipsas pustulas demonstrare morbum iam confirmatum iidem omnes consensu vnanimi asseruerunt, Mathiol. *de morb. Gall. in princip.* Fallop. *loco proximè alleg.* Prosper Borgaruccius *de morb Gall. cap 4 & 7.* Eustach. Rud. *vbi sup.* Sennert. *ibid.* Immò Iulian. Palmar *de lue vener. lib 1. cap. 4.* ex quo etiam repetit Sennertus, huiusmodi pustulas tertium gradum morbi Gallici ostendere, & morbum altas radices egisse firmat; nec absque ratione: demonstrant enim totam sanguinis massam esse infectam, & idcirco natura à veneno abhorrens quod sanguinem inficit eius partem ad cutim expellit & huiusmodi pustulas atque his similes tuberculos exciat, quibus idcirco totum corpus scatet ex eo, quod totum corpus, & vnaquæque ipsius pars sanguine indiget ad sui nutritionem, vnde cùm quælibet pars attrahat sanguinem si infectus sit, illum respuit tanquam nutritioni ineptum, & sibi noxium, & hæc differentia est, inter Gallicas pustulas & infecti

infectiones cutaneas, quæ Gallicæ sunt, & eas pustulas, & infectiones, & Gallicæ non sunt: nam Gallicæ plerumque indifferenter quamlibet partem defœdant, etiam ipsum caput, non Gallicæ alias partes determinatas, ac fere nunquam caput, & faciem; quia vitium seminij Gallici inficit vniuersam massam sanguinis, & ipsum etiam vltimum membrorum alimentum, eaque de causa vndequaque se prodit in cæteris infectionibus non Gallicis semper remanet aliqua portio sanguinis non infecta, & saltem vltimum alimentum nulla infectione conspurcatur.

Ac denique pro signo infellibili Gallici morbi adnotatum est in D.N.N adesse lassitudines quasdam, ac grauitatem in toto corpore absque vlla aut imminentis, aut præsentis, aut prægressæ febris causa; quæ à somno maiorem etiam in modum augebantur, vt in Gallico morbo fieri solet; has enim huius generis lassitudines pro signo certo eius morbi afferunt præcitati omnes, & alij quique Auctores quod etiam non prætergressus est Fracastor. *loc. cit.* dicens.

Interea tamen insolito sopore grauati,
Sponteque languentes animis, & munera obibant
Ægrius, & toto segnes se corpore agebant.

Non solum autem huiusmodi lassitudines morbum Gallicum præsentem esse ostendunt, sed etiam morbum sæuissimum minantur, vt Fallopius *loc. supra cit.* testatur, & cæteri adnotarunt, nec præter rationem, ostendunt enim corpus totum

5 malè affectum, ac prauis vbique humoribus scatens.

Et licet vnumquodque horum signorum per se multum faciat ad testificandum, Ægrum morbo Gallico laborare, tamen plurimum vrgent, cum simul omnia apparent, quod omnes DD. qui de hac materia scripserunt concorditer adstruunt, non obstante quod aliqui profiteantur, nullum posse dari certum signum Gallici morbi proprium, & inseparabile, vt præcipue vult Eustach. Rud. *loc. supra cit.* tamen plures, immo pene omnes huic signorum syndromi, & concursui plurimum tribuunt, voluntque illum esse Gallici morbi certissimum testem, assignantes diuersorum graduum eius morbi signa in vnoquoque plura considerant, horumque præcipuè concursu morbum hunc demonstrari magnum, ac penè confirmatum vnanimi consensu determinant, & inter omnes vide Ioan Bapt. Siluaticum *in lib. de his qui morb. sim. deprehend. c.* 20. Ergo res est clara, quod D.N.N. morbo Gallico vero & non leui laboret.

6 Quibus stantibus cum adsit rationabilis timor infectionis à sponso in sponsam, videtur iusta causam afferri dissoluendi sponsalia vt ex Romano *in rubr. ff. solut. matrim. 2. lect. n.* 12. & ex Alciato *ibid. n.* 16. dicit Sannasar. *de matrim. cap.* 3. *nu...* 16. *n.* 45. & alias retuli *lib.* 3. *Quæst. Medico Leg. tit.* 5. *q.* 2. *num.* 14. quod procedit etiamsi iuramento firmata sint vt ex Sanchez & Ioan. Andrea *ibid.* dixi. Ex quibus etiam Rota *in Venusina Legati Iunij* 1623. *coram Coccino num.* 72. licet voluerit morbum Gallicum esse minus grauem, quàm Lepram, quod quam veritatem habeat, notum feci *lib.* 9. *tit.* 5. *quæst.* 9. *n.* 9.

7 Ad maiorem porrò veritatis roborationem adducebatur suspicio Medicorum Ægrum curantium, qui illum tractarunt tanquam morbo Gallico affectum præbentes decocta exiccantia, & alia antidota ad eum morbum facientia, vnde producebantur in medium etiam receptæ, vt dicunt, ab ipsis Medicis præscriptæ, quæ quidem coniectura potissima est, & facit morbi Gallici certitudinem Ioann. Baptist. Siluaticus *loco citato cap. eod.* quia cum morbus Gallicus habeat quandam peculiarem malitiam, ac venenositatem, quæ

8 communibus remedijs edomari, ac vinci non potest, proprium expostulat Antidotum, quod à tota substantia sit ipsi veneno, ac malitiæ morbi contrarium, habeatque proprietatem quandam occultam ad eam euincendam, vt Lignum Guaiacum, salsa parilla, China, sassafras, & si quæ alia his similia sunt, vt enim in dies in dies obseruamus, non satis est in hoc morbo curando humores in quibus morbus subiectatur, diuersimode per medicamenta communia è corpore educere, sed oportet omnino per propria antidota qualitatem illam venenatam in toto prædominantem infringere, ac edomare. Vbi ergo pateat talia Antidota à Medicis in ægroto curando in vsum trahi ex eo quod de necessitate ad talem morbum curandum requirantur pro certo existimandum est, eum morbum ab ea venenositate dependere, & consequenter Gallicum esse.

9 Ac denique pro prædictorum omnium consummata roboratione, notum erat D. N. N. per nonnullos annos habuisse commercium cum quadam Laura Musella, quæ huiusmodi morbo tam malè infecta erat, vt etiam in Hypocausto se curare, atque inibi per quadraginta dies ex decocto Ligni sancti sudare coacta fuerit: quin etiam constabat, prædictam Lauram tam malè à morbo fuisse acceptam, vt ob indesinentes artuum, & capitis dolores, & tumores quoque gummosos tibijs exortos, aliosque morbos eius generis sudorificis Guaiaci, & salsæ parillæ decoctis minimè cedentes, necesse habuerit ad Hydrargiri, seu Argenti viui, hoc est Mercurij inunctiones transire, quarum ope tandem sanata videbatur. Ex commercio ergo cum fœmina eo morbo insigniter affecta habito per longum tempus non potuit D. N. N. ab eo morbo liber euadere: nulla enim maior coniectura, immò nulla magis certa præsumptio, immo vero cognitio haberi potest, infectionis, quam hæc, de ea namque Medici omnes verba facientes, eam plurimi faciunt, & videndum præ cæteris iam cit. Ioan Bapt. Siluaticus *loco eod.*

Verumenimuero omnibus ritè perpensis, & amotis iis, quæ perperam, ac falso dicuntur, clare patebit D.N.N nec morbo Gallico laborare, nec vnquam eius morbi suspectum fuisse, non obstantibus tot symptomatibus etiam simul concurrentibus, cùm omnia suas causas manifestas, ac procatharticas habuerint, ad quas referri debent. Quæ vt magis est oculata fiant, in memoriam reuocandum primò, D N. N. ab ineunte ætate, & à teneris vnguiculis capitis doloribus fuisse noxium, ita vt antequam pubesceret, vel in ipsa pubescentia, anno circiter 14 coactus fuerit fonticulum in brachio excitare, & illum adapertum ad multum tempus gestare, scilicet ad decem annos, & vltra, ex quibus materiam crassam, ac flauam, & interdum cruorem expurgabat nigrum, ac densum; quem fonticulum, cum vxorem ducere in animo haberet, immo iamiam ducturus esset occludi permiserat anteacto Autumno, & quod peius fuerat, nulla præcedente corporis purgatione. Sciendum vlterius eundem D. N. N. sanguinis eruptiones ex naribus pati consueuisse, ex quarum capitis dolores illi remittere solebant; quæ nisi aperuissent, necesse habebat sanguinem iterum, atque iterum ex venis, & per cucurbitulas, & aliquando etiam per hæmorrhoides ex hæmorrhoidalibus venis detrahere, vt ipsi Medici, qui illum ab incunabulis tractauerant, ipsos sponsæ Parentes certiores fecerant, qui & aliunde eadem nota habebant. Imo alias, cum aliquando illi ex naribus sanguis erumperet, & propinquæ Mulieres timentes copiosissimam sanguinis effusionem, illum reprimere voluerint, non solum capitis dolor iterum recruduit, sed iisdem pustulis, quibus in hoc postremo morbo scatebat, totum eius corpus illico refertum est, vnde denuò sanguinem ex venis detrahere fuit coactus, quousque à capitis dolore liber omnino euaderet.

Quæ omnia cum veritatem habeant, & ipsismet sponsæ Parentibus persuasa, ac comprobata etiam per non fucatam Medicorum attestationem, cum iuramento asserentium D. N. N. nunquam vlla suspicione Gallicæ Luis fuisse affectum, sed infirmitates omnes, quibus spatio 24 annorum in vniuerso vitæ curriculo, interpolatim tamen, molestatus fuerat, dependentiam habuisse à capitis intemperie cum copia sanguinis pituitosi, & quæcunque symptomata passus fuerat, habuisse omnia suas manifestas, ac patentes causas ad quas referri debuerint, absque eo quod de vlla occulta, aut venenata qualitate ex morbo Gallico contracta suspicionem facerent. Quæ Medicorum dicta cum sint conformia in iis, quæ in hoc ægrotante de præsenti contingunt & veritati consona, non sunt vllo modo respuenda, opponendo quod ij medici sint amici, & familiares ipsius intimi præsertim cum ea quæ ex aduerso dicuntur, neque veritati consona sint, nec rationi conformia.

Et primò non est verum absolutè quòd quicunque dolor capitis absque febre, cuiuscunque tandem speciei sit, etiam affligens magis de nocte quam de die, cum eductum faciat illum dependere à prauitate Gallica; cùm passim apud Auctores huiusmodi dolores ex morbo Gallico minime dependentes occurrant. quod enim talis dolor sit grauatiuus, euenit à materia frigida, & pituitosa, ac crassa, quæ is prædominatur in capite prædicti D. N. N. iuxta medicorum attestationem illum curantium, & ex hac eadem causa euenit vt magis affligat de nocte quàm de die; nocte enim prædominatur ipse humor pituitosus, vt apud Medicos omnes est compertissimum: & ideireò ex sui natura suos insultus omnes noctu facit, quamobrem nihil certi ex hoc haberi potest, quòd dolor de nocte affligens magis, quàm de die, sit Gallicæ luis germen. Non enim hoc est ita proprium signum dolorum Gallicorum, vt nullus alius dolor eodem tempore exacerbetur. Neque verum est, quòd dolor, quo affligebatur D. N.N. non potuerit reduci ad aliquam certam speciem dolorum communium: quia ex attestatione Medicorum constat, ipsum fuisse merè grauatiuum cum aliquo pulsu, sed leni, quoniam à materia sanguinea, sed pituitosa, frigida, & crassa prædominante dependentiam habebat. 10

11 Nec maiorem suspicionem facit mutatio coloris faciei, & oculorum; cum in quibuscunque morbis, & præcipuè in iis, qui doloribus associamur, color faciei, & oculorum vigor remittatur, vt vel ipsis idiotis hominibus est notissimum: quòd multò magis habet locum, vbi caput ipsum dolet, in quo fons est & origo spirituum animalium, qui de facili & à materiæ morbificæ copia obruuntur, ab acerbitate doloris labefactantur, & à vigiliis, aliisque molestis symptomatibus dissipantur: quibus obrutis, labefactatis, ac resolutis; succedit pro viuido, ac optimo faciei colore, emortuus, ac teter color, lumenque oculorum apparet velut extinctum. Quibus addenda alia symptomata, ad graues, & perennes dolores consequentia, vt vigiliæ insuperabiles, deploratæ inappetentiæ, lassitudines molestissimæ, & id genus alia, ex quorum violentia tantò magis spiritus omnes dissipantur: quæ omnia tam clara sunt, vt pudeat me vlterioribus rationibus, & auctoritatibus ea confirmare.

12 Maiorem multò suspicionem facere potuissent pustulæ rubræ, ac latæ, in D.N.N. vniuerso corpore apparentes, nisi habuissent causam omnis patentem, ex qua pullularent, neque aliàs ex simili causa apparuissent. Sed constabat, vt iam annuimus, D.N.N. anteacto Autumno fonticulum, quem gestabat in humero, occlusisse, nulla purgatione corporis peracta; mox autem ineunte Vere, hoc est in fine Mensis Februarii, in hunc dolorem, atque in ea symptomata incidisse, cuius occasione prædictæ pustulæ emerserant; ex eo enim quod materia morbifica consueuerit per fonticulum illum expurgari, factum est, vt via occlusa, dolorem capitis & pustulas illas generauerit, vt aliàs eidem euenerat ex suppressione fluentis sanguinis ex naribus; cum namque Vere ineunte humores agitentur, & in motu sint, non mirum si magis eo, quam alio tempore, sui motus significationem præbuerint.

13 Neque difficultatem auget, quòd hæ pustulæ non solum vniuersum corpus, sed ipsum etiam caput in D. N. N. occupauerint, (nam in hoc multum se fundabat Medicus contrarium sustinens, dicendo, hoc tantum in morbo Gallico euenire;) quia cùm in capite abundaret materia morbifica, secundum rationem factum est, vt hæ pustulæ etiam in capite apparuerint.

14 Lassitudines item adnotatas in aduentu morbi, & per totum etiam morbum in D. N. N. quis dixerit non posse ab alio morbo, quàm à Gallico prouenire? an non lassitudines in morbis quibuslibet euenire consueuerunt? certe notissima

15 est Hippocrat. sententia, *libro secundo, Aphor. quinto, Spontanea lassitudines morbos prænunciant*. Quid mirum ergo in Ægrotante adfuisse has lassitudines, imminente tam molesto morbo, qualis erat capitis dolor insignis, & qui de facili non erat cessurus, cùm haberet magnam causam, ac perennem, nempè ipsius capitis naturalem intemperantiam, & plenitudinem? Præterquam quod notum est omnibus his, qui vel de limine Medicinam salutarunt, humorem pituitosum in corpore superabundantem facere præcipue huiusmodi corporis lassitudines, & tunc maxime cum in capite stabulatur: inde enim ad totum corpus, & ad neruosas partes, & capita musculorum transmissus, eas relaxat, & has lassitudines causat.

16 Concursus porrò omnium prædictorum symptomatum non potest inseruire pro signo certo, imò nec probabili, Gallicæ Luis: quia hoc fortè procederet quando prædicta symptomata simul, & vnumquodque per se, non possent referri ad suas causas patentes, vnde liceat de latente suspicari. Sed in hoc casu hic concursus secundum rationem videtur factus, quia ad capitis discrasiam, & repletionem est consecutus ob clausum fonticulum importuno tempore, & impurgato corpore, præcedente eiusdem capitis debilitate, & consuetudine incurrendi in similia symptomata, imò plura, & pejora.

Sed circumscripto etiam hoc Ægrotantis statu, & dato, quòd nihil eorum, quæ diximus, verè antecesserit, sed quod D. N. N. de repente in hæc symptomata inciderit: adhuc non facerent coniecturam per se prædominantis malignitatis venereæ: nam, si Medicis expertissimis fidem habeamus, hæc ipsa symptomata, & his multò magis suspecta, obseruantur interdum in personis, quæ ab omni suspicione Gallici contagii sunt liberæ: vnde factum est; vt quidam Medici opinari sint, non esse necessarium contagium ad contrahendum hunc morbum, sed aliquando ex cœli statu, & ex conditione humorum in corpore putrescentium, aliquos in illum incurrere. Vnde Bened. Victor. Fauent. *de morb. Gall. cap. 3* Sanè, inquit, *occurrerunt mihi quandoque honesta, ac sanctæ Moniales, fortissimis clausuris obseruata, sub arctaquippe, & inuiolabili custodia, quæ ex præsentis cœli statu, atque ex statu humorum in eis putrescentium, cum statu imbecillium membrorum, malo fato in Gallicum incidere morbum*: Quod quidem Medicus hic expertissimus ideò dicit, quia hæ Moniales conflictabantur plurimis symptomatibus, quæ in Morbo Gallico vero, & ex contagio contracto adnotantur, absque eo quod ex contagio, talem morbum contraxissent. Quamorbem etiamsi concursus, ac syndromes eorum symptomatum non esset proportionatus, ac respondens patenti causæ, non posset facere suspicionem, quòd subsit aliqua alia causa latens ipsa symptomata producens. 17

Cæterùm suspicio Medicorum, quòd D. N. N. pateretur morbum Gallicum, est omninò falsa, & diluitur ex ipsorum attestationibus fidelissimis, qui cum ipsum ab incunabulis curauerint, fatentur, illum nunquam habuisse morbum, qui Gallicus iudicari posset. Nec obstat, quod in eo curando usi sint illis ipsis medicamentis, quibus talis morbus curari expedit: Nam iis vsi sunt ad excitandam exuperantem: habent enim hæc medicamenta suas manifestas qualitates, vt cætera omnia, vltra occultam illam, & Alexiteriam, qua contrariantur lui venereæ, & quæ à tota substantia dependentiam habet; manifestis autem qualitatibus calefaciunt, & exiccant, quarum respectu etiam in aliis morbis vsurpantur, vt norunt omnes. Atque hinc patet, nequaquam fuisse hæc remedia, vt Alexiteria contra Morbum Gallicum, à Morbo, quo D. N. N. afficiebatur, requisita, sed tantum vt manifestis qualitatibus calefaciendi, & exiccandi operantia, ad quam etiam intentionem quotidiè in Virginibus, in Pueris, in Religiosis ab omni suspicione Gallicæ infectionis liberis in vsum trahi solent. De commercio habito à D. Sponso per plures annos cum Laura Mosella judicare oportet secundum veritatem, & distinguenda sunt tempora commercii ipsius sponsi, & infectionis ipsius Lauræ. Nam sponsus habuit quidem commercium per plures annos cum Laura, sed tunc temporis Laura erat ab omni suspicione Gallici morbi libera, & alii etiam iuuenes nobiles cum ea habebant commercium, quorum nullus fuit infectus: nam hi nobiles iuuenes simul cum sponso reliquerant eius consuetudinem, omnes simul indignati, quòd illa lanionem quendam adamaret, & cum eo sæpe sæpius delectaretur; transactis ergo pluribus mensibus, à quo hi iuuenes illam reliquerant, illa morbo Gallico est infecta, nam D. N. N. eius consuetudinem habuit ab anno 1620. ad annum 1623. Laura vero ab anno 1624. cœpit eo morbo affligi, eoque molestata est per plures annos frequentes. Non potuit ergo Laura, antequam inficeretur, morbum D. N. N. communicare. Neque valet dicere, quòd etiamsi contagium, quo Laura afficiebatur, non esset palam factum de anno 1623. 18 in quo adhuc D. N. N. cum ea rem habebat, potuerit tamen delitescere, vt fieri dicunt plures Auctores, qui testantur aliquando hunc morbum ad menses occultari, & dehinc palam fieri. Leon. Botal. *de Lue ven. cap.* 2. & alii omnes; quia etiamsi hoc ita eueniat, non est tamen quòd per aliqua saltem obscuriora signa non appareat eius instantia, vt per tristitiam non consuetam Ægrotantium, per deperditionem coloris viuidi, per diminutionem alacritatis, & virtutis, & alia id genus. At verò Laura per totum annum 1623. & maiorem partem Anni sequentis suam non facilè superabilem pulchritudinem, viuidum faciei & oculorum colorem, suetam alacritatem, & robur, & motus concinnitatem semper retinuit, vt ex iis, quæ eius cognitionem habuerunt, non dubitanter cognoscere potuerunt ipsius sponsæ Parentes. Postmodum autem ineunte Hyeme Anni 1624. cœpit leniter à morbo affligi, nam decolor tantum modò facta est, gonorrhæa contracta, dehinc Vere sequenti vlcera in pudendis fuit passa, & curata conualuit vsque ad Hyemem sequentem, in qua dolorosis tumoribus in capite, & artubus fuit molestata, quia non fuerat cum necessaria diligentia curata; ea est enim huius morbi natura, vt à principio neglectus, aut leuiter tractatus, vires acquirat. Itaque cum Laura morbo esset infecta, postquam D. N. N. eius consue- 19 tudinem non habeat, non potuit illum inficere. Et ex his concludendum, D. sponsum absque vllo sponsæ periculo posse matrimonium consummare, nullamque iustam causam habere sponsæ Parentes recedendi ab obligatione per ipsos solemniter facta.

CONSILIVM XXIX.

ARGVMENTVM.

Decesserat Illustrissimus ac Excellentissim. D.N.N. ex affectu quodam soporoso, Subet scilicet, vel Lethargo, vel Pseudo-lethargo, aut simili,

simili,ac paulò ante obitum nonnullas pensiones iuxta facultatem,quam habebat, transtulerat: dubitabatur ergo de validitate huius translationis, eo quod præsumeretur à parte, illum non fuisse in actu translationis sui iuris.

SVMMARIVM.

1 *Soporosi affectus omnes conueniant in sensuum internorum læsione.*

2 *Soporosi affectus omnes hominem rationis, & Memoriæ vsu expoliant.*

3 *Somno naturali oppressus non habet Rationis vsum,& comparatur dementi,aut mortuo.*

4 *Affectus soporosi apoplexiæ, finitimi sunt, & tunc interficiunt, cum in apoplexiam terminantur.*

5 *Apoplexia est sensuum omnium tam exteriorum,quàm interiorum ruina.*

6 *Ratio multo magis læditur in soporosis affectibus,quam in Phrenitide.*

7 *Ad actum translationis pensionum requiritur mens ita sana, vt absque vllo errore discurrere possit.*

8 *Dementes, & alij Mentis defectu laborantes, licet aliqua secundum rationem agunt,aut dicant,non cognoscunt tamen dictorum vel factorum qualitatem.*

9 *Nutibus si possit seu transferri pensio mens debet esse sana ipsius transferentis.*

COnstat in facto ex depositione trium Peritorum, ita vt extra omnem controuersiam sit illustrissimum, & excel-
1 lentissimum D. N. N. periisse ex morbo quodam soporoso, qui vtrum Lethargus, vel Coma, vel Suber, vel Cataphora, vel Caroche, vel Caros, aut Sopor appelletur parum,aut nihil ad rem nostram facit,hi enim omnes, ac singuli affectus finitimi sunt: Galen.*lib.3.de loc. aff. cap. 8. & comm.2.de articul.text.*18. ex quo Altimar. *sua practica cap.secund.*Forest.*lib.*10 *Obseruat.num.*33 *in schol.* & maxime conueniunt in eo, quod præcipuè negotium respicit, hoc est, in sensuum internorum læsione, quæ in singulis apparet, ita vt circa hoc vix differant secundum magis, & minus.

Hoc supposito sequitur absque dubio, quòd prædictus Excellentissimus Dominus in eo morbo,ex quo decessit,non fuerit sanæ mentis neque habuerit Rationis vsum, vnde inhabilis omnino extiterit ad quemvis actum, qui sanam mentem requirat, celebrandum, quod facilè probatum remanet ex seqq.

2 Primò quia huiusmodi omnes ac singuli morbi eius naturæ sunt hominem Rationis, & Memoriæ vsu expolient, vt omnibus Medicis in confesso est, & notant Practici omnes in propriis Cap. & videndi peculiariter Alexand Benedict. *Practic. lib.*1. *cap. vigesimo secundo.* Massaria *libro* 1.*Pract c* 14. Altim.*de Med hum.corp.morb.c* 1. Merc.*l.*1.*Pra. c.*12. Merc.*l.*1.*c.*7 Cæsalphin *lib.*1.*c.*33 Dan.Senn.*l.*1.*part.*2. *cap.*18. & cæteri omnes.

Sed notanda præcipuè sunt Galen.verba *lib.3.de loc.aff.c.5.* dicentis. *In lethargo atque omnibus soporosis affectionibus, vtraque hæc est Ratio & Memoria,pereunt, atque dispositionem ipsarum eiusdem esse generis necesse est* Idem quoque affirmant ex vetustioribus, Paul.*lib* 3.*cap* 9. Trallian.*lib.*1. *c.*14. Cæl. Aurelian. *Acut.lib.*2.*cap.*1 & alij Ergo cùm controuerti non possit Excellentissimum Dominum N. N. soporoso affectu laborasse, & ex eo periisse, controuerti nequaquam potest illum Rationis, & Memoriæ omnem vsum cum eo morbo amisisse, & idcirco nullum actum potuisse validè facere, vt cæteri sanæ mentis homines facere possunt.

Secundò,homo somno naturali oppressus non habet Rationis vsum,vt in confesso est Menoch. *de Arbitr. Iud. Cas.*
3 327 *num.*5. & idcirco comparatur dementi, imò mortuo, ex Platon.*lib.* 7. *de Leg.* idem Menoch.*ibid.* & ex Med. Cæsalp. *Art. Med.lib* 5.*cap* 12. sed causa excitans somnum præter naturam,ac soporem multo maior est quam causa excitans somnum naturalem,quia somnus naturalis fit à vapore placido ac benigno,somnus autem præter naturam fit à vapore,aut humore crasso,ac turbido, Auic.1.*tract* 4.*cap.*1 Ergo multò aptior est somnus nonnaturalis ad turbandam Rationem,eiusque vsum impediendum, quàm somnus naturalis; vnde si somnus naturalis turbat Rationis vsum,non naturalis omni ex parte lædit ac deuastat; modo si ob eam causam, turbatæ nimirum Rationis, actus à dormiente facti inualidi sunt Menochius *vbi supra*, quomodo validi esse possunt actus ab homine facti sopore, ac lethargo detento, qualis erat Excellentissimus Dominus in eo morbo, ex quo decessit.

Tertio, hi affectus soporosi non solum apoplexiæ finitimi sunt ita vt ab Hippocrate omnes vno nomine comprehendantur, vt notat Dan.Sennert.*lib.*1.*pract.p.*2. *cap.*33. sed tunc interficiunt,cum in Apoplexiam terminantur Capiuacc. *lib.*1.*pract c.*10 & cæteri Practici *in propriis cap.* quod etiam quotidiana experientia constat; & ratio est, quia humor obsidens cerebrum, & excitans soporem, communicatus ipsius 4
Cerebri ventriculis: vnde facta in ipsis obstructione & impedita primo ob animalium spirituum interceptionem respiratione,ac morbo augescente in totum abolita, hominem perire necesse est,quia respirare non potest. Medico certum est in Apoplexia perire omnem Rationis vsum vt Medici omnes vnanimiter fatentur,cum sit sensuum omnium,tam ex- 5
teriorum quàm interiorum, ruina. Alexand.Trall.*libro primo sua medicina cap.*16. Paul.*lib.*3.*cap.*18. Rota Roman.*in Perusin Pension.*28 *May* 1644.*coram Pentingerio.* Itaque facile ex his deducitur, actus prope mortem maximè celebratos ab homine,qui ex soporoso affectu deficiat, non secus ac ab Apoplectico celebratos esse habendos, & irritos, atque inualidos omninò esse.

Prætetea certum est,Phreneticos non esse mentis compotes, neque idcirco posse quicquam valide agere ob rationis læsionem vt videnda à Iurisperitis, quæ ad hoc adduxit 6
Menoch *lib.*1.*consil.*81.*à num.*198 *ad plures seqq* At vero Ratio multòmagis læditur in soporosis affectionibus, quam in Phrenitide, Cæl. Aurel. *Acut.lib.*1. *cap.*1. Piso *lib* 1 *Pract. c.*10. Ita vt idem Cæl. Aurel. eam differentiam agnoscat inter Phrenitidem,& soporem respectu læsionis Rationis, quæ inter depravatam,& abolitam actionem,in his verbis. *Et est comparatione(sopor)grauior Phrenitide,non aliter quam negatus in toto visus ab ex parte impedito, vel silentium ab impedita locutione, aut surditas ab auditus falsitate,vel hebetudo sensuum à difficultate.* Non aliud quid innuere his verbis volens,quam in Phrenitide rationem aberrare,in sopore omnino deperire,vnde bene Galen. *loc.suprà citat.* dicebat, Rationem in soporosis affectionibus vna cum memoria perire,non tantum aberrare, aut diminui,vt ex eius suprà relatis verbis clarè constat Sequitur ergo ex his; quod si Phreniticus non potest quicquam validè agere, multo minus possit is,qui soporoso affectu detinetur,qualis erat excellentissimus D. N. N. in actu celebrato translationis Pensionum. 7

Ex abundanti autem consideranda est actus celebrati qualitas,qui fuit Pensionum translatio, ad quem actum requiritur vt mens ita sana sit,vt perfectè,& absque vllo errore discurrere possit: quia transferens Pensionem cognoscere debet huius actus grauitatem,personæ,in quam transfertur, conditionem, eiusdem personæ meritum, causam insuper,ob quam mouetur ad transferendum.& alia plura, in quæ mentem reflectendo ac veras propositiones formando,easque ad inuicem componendo ex præmissis veris possit elicere veram conclusionem,ac perfectè:& sine vllo errore syllogizando ratiocinari. At in soporosis affectibus tantum habest, vt homo ad hæc sufficiat deficiente, ac emortuo iam rationis vsu, vt ne ad formandas quidem simplices enunciationes sit habilis, quæ sola simplicium apprehensione fieri potest.

Neque quicquam contra hæc facit,quod Excellentissimus 8
Dominus ad interrogata interdum annuendo, vel renuendo responderet, prout res expostulabat, quia ex hoc non potest argui rationem in ipso integram seruari, cum tales actus, & responsiones obseruemus quotidie fieri ab aliis dementibus, quos etiam plura secundum rationem agere, ac dicere videmus, sed ipsi non cognoscunt ob mentis alienationem suorum factorum, ac dictorum conditionem, quia operantur, & loquuntur plura ex consuetudine operandi & loquendi, vt monet ex nostris Valles *in* 3.*Epidem sect.*1.*Ægrot.*11. & notanit inter Iurisconsultos Menochius *citat consil.*82. *num.*134. & Rota *in nouiss.decisione* 107.*num.*23. *& decis.* 129. *part.*2. nam vt dicebat Cæsalpinus *lib.*3.*Pract.cap.*12. commiscentur somni, vigiliæ variis modis,vt aliquando contingat in somniis moueri,& sentire.

Multo minus obstat id quod obiici posset, nempe quod liceat infirmo per nutus Pensionem transferre(licet non vndequaque vera sit hæc conclusio) si enim ipsis potest nutibus, 9
multò melius poterit voce,& verbis: Respondetur enim,bene procedere,quod nutibus qui transferre possit pensionem,si sanus mente sit: nam idcirco non simplices nutus ad hoc sufficiunt,sed tales,vt certi, & indubitati sint, ex his enim sana mens transferentis arguitur. Rota *in prædict. Perusin. Pension.coram Pentingerio.* At verò non bene procedit, quòd tanto magis transferri possit Pensio voce, & verbis vbi transferens sanam mentem non habeat: at in nostro casu vbi Excellentissimum D.N.N. Rationis nullum vsum habuisse constat nec voce, nec verbis, & multo minus nutibus fieri potuit pensionis translatio.

Denique

Denique non obstat oppositio, quæ ex aduerso fieri posset, dicendo, quòd omnium morborum dantur quidam gradus leuitatis, & grauitatis, itat vt etiam respectu accidentium vnus grauiora habeat, quàm alius, vt in nostro casu soporosi affectus: verum est vnum esse adeò grauem, vt tollat omnem rationis vsum, sed tamen dari alterum minùs grauem, & ita leuem, vt parùm aut nihil rationem lædat, vt hic, in quo Excellentissimus D. N. N. respondendo ad rem ad ea, de quibus interrogabatur, ostendit, morbum non ademisse illi Rationis vsum, neque in totum, neque magna ex parte. Respondetur enim quòd gratis dato, posse dari soporosum affectum adeò leuem, vt non tollat rationis vsum, tamen hoc non applicari casus nostro; in quo euentu apertissimè patet, affectum illum fuisse grauem, immò grauissimum, cùm hominem é medio sustulerit, & tanto magis vrget hoc, quantò translatio Pensionis facta fuit prope mortem, non Majori spatio, quàm paucarum horarum, vt in facto constat.

CONSILIVM XXX.

ARGVMENTVM.

Puerulus quindecim mensium post menstruam febrem grauissima Syncope oppressus Beati Fælici commendatus, illicò reuiuiscit, ac perfectè sanatur.

SVMMARIVM.

1 *Symptomata alia, præter Syncopem, hominem omni sensu & motu priuare solent.*
2 *Apoplexia est morbus senilis, & desinit in Paralysim.*
3 *Epilepsia quid.*
4 *Syncope est præceps virium lapsus.*
5 *Cordis morbi statim atque inceperint, hominem perimunt.*
6 *Necessariò pereunt qui post alium morbum magno morbo prehenduntur.*
7 *Morbi longi sanantur per concoctiones.*
8 *Naturaliter si quis subitò à morbo liberatur, aliquam insignem euacuationem habet.*
9 *Qui syncope sæpè prehenduntur, de repente moriuntur.*

1 VT miraculosi huius affectus euidentia nobis innotescat decernendum Primò, quoniam symptomate opprimeretur hic puer; nam alia sunt symptomata præter syncopem, quæ hominem omni sensu & motu priuare solent, & sunt præcipuè Apoplexia, & Epilepsia. Ad Apoplexiam autem reuocantur omnia suffocationum genera, vt laqueo, ex aqua, ex fumo carbonum, ex vreto, & id genus alia. Ergo symptoma, quo prehensus hic puerulus est, vel erat Apoplecticum, vel Epilepticum, vel Syncopticum. Sed non fuisse illud Apoplecticum, patet ex natura morbi, & ex natura infirmi, cùm Apoplexia morbus sit senilis, Hippocrat. *lib. 6.*
2 *Aphor. 57. & ibid.* Galen. *in com* & alii omnes, neque Puerlos vllo modo infestare soleat. Patet vlterius, quia Apoplexia desinit in Paralysim. Galen *lib. 4. de loc. aff. cap. 2.* Dan. Sennert. *lib. 1. Pract. Part. 2. cap 33. in prognost num. 8.* at verò hic morbus absque Paralysi est sanatus, non enim quicquam de Miraculo detraxisset, etiamsi Paralysis esset secuta. Denique patet, quia in Apoplexia membra relaxantur, & molliores fiunt in Syncope Ægri dentes, atque os arctissimè claudunt. Idem Sennert. *vbi proximè*, vt factum est in hoc puero, de quo duodecimus testis, qui pater ipsius Puerluli erat, ad Vigesimum interrogatorium ita deponit, *subito mi restò in braccio, senza moto, ne respiro, negro, freddo, cum gli occhi, & denti serrati*, Ex quibus satis patet symptoma hoc non fuisse Apoplecticum. Sed neque Epilepticum fuisse clarius etiam fit; quia in Epilepsia adest membrorum conuulsio, cùm ipsa Epilepsia nihil aliud sit, quàm vniuersalis conuulsio,
3 Galen. *lib. 1. de sympt caus. cap 8.* & alia sunt signa distinguentia inter vnum accidens, & aliud, quæ hic omninò absunt, de quibus certè à Testibus fuisset facta mentio, cùm sint signa nimis notabilia, & manifestissima. Reliquum ergo est, vt hoc symptoma fuerit Syncopis, quemadmodum concludentissimè elicitur a signis apparentibus, & à Testibus commemoratis, quæ concordant cum iis, quæ adducunt Practici in propriis capitibus de Syncope, & videri possunt, si libet, Recentiores, Massaria *lib 2. cap. 9.* Mercurial. *lib. 1. cap.* 10 Capiuacc *lib. 9. cap* 9 Mercat. *lib. 2. cap.* 10. Eustach. Rudius *lib. 1. Art. Med. cap.* 56 Sennert. *lib. 2. part. 4. cap. 6.* Forest. *Obseru. lib. 17. obseru. 7. in schol.*

His sic constitutis, considerandа venit symptomatis magnitudo & pernicies: superuenientia ipsius alteri morbo diuturno, ac graui; celeritas, ac perfectio sanationis; & modus, quo sanatus puer est. Et quod primum, notum est. Syn- 4
copem esse præcipitem virium lapsum, & ruinam, Gal. *lib. 12. Method. med c. 5.* tamque sæuum, atque horribile symptoma hoc est, vt rectè dictum sit, syncopem esse incipientem mortem, mortem verò esse consummatam syncopem, nam syncopis transitus est ad mortem, idcircò à Græcis *oxynton* dicitur, hoc est citò iugulans, vt ex Aretæo *lib. 2. Acut. cap. 3.* dixi alias *lib. 4. Quæst. Medico Leg. tit. 1. quæst. vlt* vnde non datur in hoc affectu locus remediis, Paul. *lib. 3. suæ Med. cap. 34.* & hoc quia nimis celeriter iugulat, cùm sit morbus ipsius Cordis; & mor- 5
bi ipsius Cordis, statim atque inceperint, hominem perimunt; Galen. *lib. 5. de loc. aff. 2. & comm 2. Aphor. 41.*

Accedit his, superuenientia tam feralis morbi morbo iam diuturno, & graui; laborauerat enim iam per mensem febre continua, vt vnanimiter deponunt Testes omnes ad vigesimum interrog. itaque æger & ob ætatem, quia erat puerulus quindecim mensium, & ob morbum ex sua natura grauem, & quo iam per mensem erat exagitatus, in summa debilitate positus, sæuissimo & maximo morbo correptus, ex Naturæ necessitate animam exhalare cogebatur; cùm quotidiana experientia constet, necessariò eos perire, qui magno morbo post 6
alium morbum corripiuntur; effætis enim iam viribus, ac spiritibus melioribus absumptis amplius cum morbo luctari natura non potest, atque ea de causa morbi recidiuantes magis, quàm ab initio vrgent, Hippocrat. *lib. de intern. aff* Auic. 2. 4. *tract. 1. cap. 95.* Vlterius celeritas sanationis manifestissimè concurrit ad hunc supernaturalem effectum, cùm puerulus illicò à commendatione ipsius B. serui Dei Fælici facta in vitam redierit, & sanatus sit; quæ sanatio naturaliter procedere tam modico tempore non poterat, quia puer detinebatur morbo chronico, ac longo; qui non nisi concoctione, & longo tempore sanari naturaliter poterat Morbi enim huiusmo- 7
di sanantur per concoctiones, & abscessus, quæ sanatio diuturno tempore succedit; Galen. *com 6. Aphor. 36* & vt magis magisque hæc sanatio appareat miraculosa, fit vndequaque absoluta, ac pernecabilis, vestigio, vt ex facto, & ex Testium depositione colligitur.

Denique modus, quo sanatur hic puer, recedit omninò à consueto naturæ motu, excedit que omninò eius vires: Natura enim, si quis subito à morbo liberatur, omnino huic aliqua euacuatio etiam digna contingit, vel per vomitum, vel per 8
ventris exonerationem, vel sudores, vel sanguinis é naribus profluuium, aut ex sede per hæmorroidas, &c quæ verba sunt Gal. *lib. 3. de Crisib cap. 7* cum ergo hic puer à morbo magno, & à symptomate maximo sit subitò, & in instanti liberatus, & à morte ad vitam reuocatus, absque vlla simili euacuatione, & absque vllo Naturæ motu, certe firmari debet, illum non naturaliter, sed supernaturaliter sanitatem recuperasse.

Quod vt magis magisque innotescat, notandum, quòd in syncope, vt iam dictum est, fit præceps virium lapsus ob præcipitem ac repentinam spirituum vitalium resolutionem, & prohibitum eorum influxum a Corde ad cæteras corporis partes, hinc fit, vt si qui à syncope sese recolligant per longum tempus summam corporis debilitatem expetiantur, neque tam facile ad pristinum vigorem restituantur neque enim tam citò, ac tam celeriter fieri potest spirituum deperditorum regeneratio, vnde qui sæpe ea prehenduntur, non modo viribus sunt semper dejectis, sed aspectu sunt illaudabili & vultu pallido, ac emaciato, vnde etiam de repente moriuntur, vt Hip- 9
pocrat. docet *lib. 2. Aphor. 41.* Hic tamen hujusmodi prægressi morbi reliquiæ nullæ apparent, sed puer ad pristinum vigorem intercessione B. Fælicis illicò rediit. Quare, &c.

CONSILIVM XXXI.

ARGVMENTVM.

Cardinalis Benedictus Vbaldus morti proximus ex Apoplexia, pensiones aliquas transtulisse prætendebatur, parte contraria asserente translationem non fuisse validam, cùm Cardinalis sui Iuris non esset.

SVMMARIVM.

1 *Apoplexia quid.*
2 *In Apoplexia omnis discursus, & ratiocinatio perit.*
3 *Si qua pars ante morbum laborauerit, ibi firmatur morbus.*
4 *Apoplexia fortiendo vnde cognoscatur.*
5 *Apoplectici cur moriantur.*
6 *Ex Apoplexia sese recolligentes ad pristinum mentis vigorem non facilè redeunt.*

7 *In transferendo pensiones non sufficit, transferentem habere modicam cognitionem, sed requiritur discursus omninò sanus*

8 *In conficiendo testamento modica cognitio sufficiens est.*

9 *Difficilius conceditur translatio pensionis, quàm impositio noua.*

SVpponendum est, Eminentissimum Cardinalem Benedictum Vbaldum bo. me. decessisse ex Apoplexia, quòd non solùm probatur ex depositione plurium Testium. quam diligentissimè perlegi, & ex publica voce, & fama, sed neque controuerti inter partes existimo. Est autem Apoplexia priuatio
1 sensus & motus, cum abolitione omnium Animalium facultatum, præcipuè autem Rationis, & Memoriæ ita assentientibus Medicis omnibus, ne vno quidem excepto, vt videri potest apud Auctores infrà citandos, & notauit Rota *in Perusina Pensionis May 1649. coram Cerrtinger. n.* 12 idcircò enim dicitur Morbus Attonitus, quòd homines attonitos reddat, & extra se positos. Gal *lib. de differ. morb. cap.* 3. Cels. *lib.* 3 *sua Med. cap.* 26.

Supponendum vlteriùs, quòd Apoplexia, ex qua prædictus D. Cardin. extinctus est, ad alium morbum successit; nempè ad Melancholiam, hoc est, delirium melancholicum, vel insaniam, hac enim illum per plures annos detentum fuisse, non modò ex plurium Testium depositionibus liquet. sed ex publica voce, & fama, quæ etiam ad extraneos peruenit, ita vt credendum sit, neque de hoc vllam inter partes posse oriri controuersiam. His sic stantibus, dicendum est, actus quoscunque, juridicos à præd. D. Cardin. factos post vltimum Apoplexiæ insultum, esse vndequaque irritos, tanquam ab homine iam mortuo essent patrati, qui neque assensum, neque dissensum habere potest & si qui tales actus in medium à quoquam producerentur, risu potius essent excipiendi, quam vlla probatione repudiandi. Ratio autem eius rei est in promptu, & euidentissima. quia in Apoplexia omnis discursus, & ra-
2 tiocinatio omni ex parte, & in totum perit, non enim, vt in aliis effectibus diminuitur, aut deprauatur, sed in totum abolletur, quod tam in confesso est apud quoscunque Medicos, vt superfluum videatur ad eam conclusionem probandam Auctores congerere; si cui tamen libet, videat Galen. 3. *loc. aff. cap.* 5 *&* 10. *& alibi* Cels. *loco cit.* Aretæum *de acut curat. lib.* 1. *cap.* 4. Paul. *lib* 3. *sua Med. cap.* 18 Aet. *serm.* 6. *cap.* 17 & ex recentioribus Capiuacc. *lib.* 1. *pract. c.* 17. *in princ.* Massar. *lib* 1. *c.* 13. Mercurial. *lib* 1 *Pract cap.* 19 & post omnes alios Daniel Sennert. *lib* 1. *Pract. part.* 2 *cap.* 32 neque absque firmissima ratione id vnanimiter Medici adstruunt, quia notunt in hoc morbo obstrui spirituum Animalium fontem, & sic, impedito eorum influxu ad partes, nulla actio ex animalibus celebrari potest, vnde cum his & Memoria, & Ratio penitùs occumbunt vt omnes Medici *cap. de Apoplexia* percurrere consueuerunt.

Sed tantò magis habet locum in casu nostro prædicta conclusio, qua diximus actus à D. Cardin. factos esse omninò irritos, quantò iam ex prægresso morbo principes Cerebri facultates erant vitiatæ, eum mente iam non constaret, quod
3 patet ex secundo supposito. Receptissimum autem apud Medicos est ex Hippocrat. auctoritate, quòd si quæ pars ante morbum laborauerit, in ea firmatur morbus, Modò in D. Cardin. laborabat cerebrum secundum principes faculiates, maximè Ratiocinatricem, ergò morbus superueniens firmatus est in eadem parte, ac magis magisque eius facultates oblæsit, vndè si antea diminuta, ac deprauata erat ratiocinatio, per noui morbi aduentum est in totum ablata. & sic non potuit sufficere ad vllum actum, qui sanam mentem requireret, faciendum; cùm non distingueret agendorum bonitatem, aut malitiam, & esset omnino a mente alienatus.

Obiicere tamen facile pars aduersa posset, quòd Apoplexia non esset fortis, cum obseruaretur D. Cardin aliquandò oculos attollere, & quosdam gestus facere. & ad interrogata per nutus respondere, quæ omnia euidens signum dabant in ipso adhuc seruari aliquo modo rationem, ita vt sufficeret ad celebrandum actum illum translationis pensionis; quem fecit nutibus assentiens Notario, & aliis illum interrogantibus.

Sed hæc inania sunt, & ex successu falsitatis omninò insimulantur, quòd enim hæc Apoplexia fuerit fortis, imò fortissima, probatur, quia fortitudo huius morbi sumitur ex dif-
4 ficultate respirationis; quantò enim hæc maior est, tantò Apoplexia est fortior, Galen. *de loc aff. loc. cit.* sed hæc non solùm fuit magna, sed maxima, & extrema, quia ad extremum deueniens tandem omninò cessauit, & abolita est, hominemque è medio sustulit. non enim alia ex causa, eodem Galeno
5 teste, moliuntur Apoplectici, nisi quia in illis cessat respiratio, sine qua animal viuere nequaquam potest. Quomodò autem non erit dicenda fortis Apoplexia, quæ hominem spatio duorum, vel trium dierum occidit? benè igitur Rota *in suprà citata Perusina Pensionis num.* 11. dicebat, Apoplexiam grauantem infirmum ante obitum, fortem esse reputandam.

Nec quicquam facit, quòd D. Cardin moueret oculos, & caput, & nutus aliquos faceret, quia huiusmodi gestus etiam in his, qui de proximo morituri sunt ex hoc morbo, aliquandò obseruantur, & tamen rationis nullo modo compotes sunt neque intelligunt quid agunt, aut quid illis dicatur, succumbente omninò ante alias facultates ipsa Ratiocinatrice, vt omnium Medicorum auctoritate satis constat.

Sed vlterius; si ægri, qui aliquando in Apoplexiam in- 6
ciderunt, & ab ea resurgunt, nunquam pristinum mentis vigorem recuperant, sed tanquam stupidi plerumque manent, Aetius *loc. cit.* Sennert. *ibid* & alii permulti, quid decernendum censemus de homine, qui per anteactum tempus mente non constabat, & aliàs ab Apoplexia fuerat vexatus? Sed dato etiam, quod D. Cardin aliquam, licet valde modicam, adhuc seruaret mentis sanitatem, quæ sufficeret ad respondendum per nutus interroganti, dico adhuc id nihil aduersariis
suffragari & ratio est, quia non sufficit quæcunque cognitio, 7
& modica mentis sanitas, vbi agitur de translatione pensionis facienda, non enim sufficit ad hunc actum celebrandum, in quo requiritur mens omnino sana, & ratiocinatio integra, ac libera, non vt in testamento conficiendo, in quo actu satis est, vt æger non sit à mente alienatus, etiamsi non sit omnino sanæ mentis, vt dicunt Iurisconsulti. Ioseph. Ludouic. *decis. Perus. par.* 1. *decis.* 1. *num.* 14. ex Corneo *con.* 261 *lib.* 2. Rota *in*
Meliten. Testam. 1612. *coram Manzanedo num* 9 quia in con- 8
ficiendo testamento modica cognitio sufficiens est, natura ipsa adminiculante, & dictante, sua bona potius relinquenda filiis, quam amicis, & potius amicis. quam extraneis, vnde ipsa natura supplet aliquo modo rationis defectum: At in translatione Pensionis facienda non concurrit hoc naturæ dictamen sed eius actus deliberatio dependet merè ex discursu libero sanæ mentis, quo is, qui Pensionem transfert, assequi debet, an hic actus sit laudabilis, necne, cùm fiat in præjudicium Tertii, propter oneris continuationem, quæ est euitanda, Gigas *de Pens. quæst* 2. *num.* 8. nam idcirco difficilius con-
ceditur translatio pensionis, quàm impositio nouæ Gigas 9
ibid Gratian *discept. For. c* 397. *num.* 8. vltra quod cognoscere debet qualitatem personæ, in cuius fauorem pensionis translatio facienda est & causam propter quam pensionem in alium transfert quæ debet esse grauis, & legitima. At vero ad hunc discursum cum tot concurrentibus formandum, non modo non erat sufficiens D. Cardin. post insultum Apoplexiæ præsertim, sed neque ad vllum assensum dandum cum ratio in illo in totum periisset, nec minima quidem ex parte assequi posset, quæ erant assequenda, vt actus ille translationis validus futurus esset.

Vndè mirandum profectò est, quonam pacto quis tueri possit, hominem. qui iam à multis annis erat à mente alienatus, ab Apoplexia alias vexatum, & nunc de præsenti ab ea detentum, in ipso morbi vigore, morti iam proximum potuisse actum illum translationis pensionis, qui sanam omnino, & nulla ex parte læsam mentem requirit, validè facere. Ex quibus, &c.

CONSILIVM XXXII.

ARGVMENTVM.

Puer quinquennis ex variolis strangulatus, ac semimortuus per horam iacens, B. Fælici commendatus, & oleo ejus lampadis inunctus, illico vocem magnam emitens reviviscit, & sanatur.

SVMMARIVM.

1 *Variola quando salutares, & quando exitiales.*

2 *Morbi status quando dicatur.*

3 *Variolis detenti quando moriantur.*

4 *Variola non solum externas, sed internas etiam partes obsident.*

5 *Oleum morbillis, & Variolis est aduersum.*

6 *Miraculum clarius elucescit ex consequentibus ipsam sanationem.*

PLura concurrunt ad demonstrandum sanationem huius pueri fuisse vndequaque supernaturalem, cùm manifestissime excesserit omnino ipsius naturæ vires: quod vt concludenter demonstretur, repræsentandus ante omnia videtur totius morbi decursus, & status, qui sic habebat. Laborabat puer hic variolis, atque illis quidem prauæ, ac malignæ naturæ, quia puerum tam malè acceperant, vt ex earum sæuitie de proximo moriturus videretur, vt vnanimiter deponunt Testes 16. 17. & 18. ad vigesimum tabi, *Venne à termini di morte &*

segnò

ſerno tale erit, nam variolæ huiuſmodi, præterquam quod
eſſent malignæ naturæ, obſedebant partes internas, ac præci-
pue ſpirituales partes, vnde puer, vt iidem teſtes deponunt,
vix non reſpirabat. In hoc rerum ſtatu ſuperuenit puero ſuffo-
catio, & ſtrangulatio, & pro mortuo habetur, cum abſque mo-
tu, abſque pulſu, & abſque reſpiratione taceret, vt concorditer
deponunt iidem Teſtes ſuper eodem.

His generaliter conſideratis, modo peculiariter de ſingu-
lis partibus huiuſmodi narrationis veræ & per idoneos Teſtes
probatæ, conſiderandum; ac primo perpendenda venit ipſius
1 morbi natura, quo puer detinebatur, qui morbus erat variola-
rum, qui certe puerilis morbus eſt, & plerumque ſalutaris, ſed
quando habet ſecum coniunctam malitiam, & prauitatem,
plerumque, ne ſemper dicam, interimit Avic. *p. 4. tract. 4 c. 6.*
Mercurial. *lib 1. de morbis pu r. cap. 5.* nam tunc variolæ peſtis
naturam induunt, & tanquam Peſtilentes in' eſtæ ſunt, vt idem
Avic. *ibid.* & Mercurial. *loco cit.* aſſerunt: & de ſimilibus pe-
ſtilentibus videatur Foreſt *lib 6. obſeruat. 41. & ſeq* Has au-
tem variolas tales fuiſſe patet, quia tam magnis ſymptoma-
tibus concomitabantur, vt ex earum vehementia puer ad
mortem vſque ægrotaret, vt ex hiſtoriæ narratione patet.

Iam vero puer in ſtatu morbi degebat, cum accidentia
eſſent in ſummo vigore, & ſumma vehementia, ſummumque
2 augmentum eſſent ſortita, hic enim dicitur morbi ſtatus,
Galen. *lib. 1. de Criſib. c. 5. & alibi*, vnde iam ex ordine Na-
turæ morbus vel puerum interimere debebat, vel declinare;
verum enimvero non declinabat, quia non modo accidentia
perſiſtebant, ſed ſuperuenerunt noua, ac funeſtiſſima, nempè
totalis præfocatio, & ſtrangulatio, et, o naturaliter mori in-
3 cipiebat, vel forte mortuus erat cum pateat tunc mori eos, qui
variolis opprimuntur, cum ſuperuenerit prædicta ſtrangulatio,
ſic enim Avic. *loc. cit. Et plurimi eorum, qui moriuntur per
variolas, moriuntur præfocati ex ſquinantia.* Igitur in via
Naturæ hic puer non modo de neceſſitate p rire debebat, ſed
iam fortè perierat, cum omnia proceſſiſſent ex Naturæ ordi-
ne, immo ex violentia morbi, & ſuperueniſſent vltima; ac
lethaliſſima ſymptomata, quæ morienti homini ſuperuenire
ex præſcripto naturæ, & ex vi morbi ſolent; nam puer ſtran-
gulatus, & ſuffocatus relictus eſt, vt ex depoſitionibus Te-
ſtium clare patet,

Cæterùm rebus ſic ſe habentibus, videndum vtrum puer
in eo ſtatu Artis præſidiis, vel Naturæ ope, aut ex miraculo
potius ſit ad vitam reſtitutus; Ac pro certo certum eſt, illum
nullis Artis præſidiis fuiſſe adiutum, nam omnino de iis
mentio habita fuiſſet ab ipſis Teſtibus: ſed demus etiam Ar-
tem aliquid machinaſſe pro pueri huius ſalute, iam nihil aliud
Ars in hoc operari poterat, quàm pectus, & ſpirituales partes
ab inflammatione contracta liberare, & ſanioſas materias ab
ipſis variolis emanentes aliquo modo emundare, quod ma-
ximè per ſcreatum ſuccedere potuiſſet, vel fortè per ſeceſſum:
4 nam variolæ, vt annuimus, non ſolum carnoſas & externas
partes occupant, ſed etiam internas omnes, & maximè Pul-
mones. Avic. *vbi ſuprà*, Fernel. *de Abdit. Rer. cauſ lib. 2. c. 12.*
Paræus *lib. 19 cap. 1.* Dan. Sennert. *de morb. in ſan. par. 2. cap. 2.*
Oportebat ergo, vt dixi, has partes à ſanie liberari vt puer ad
ſanitatem reſtitueretur, quod & multis remediis, & multo
tempore indigebat; at neque vlla remedia ſunt addibita, ne-
que tempus multum in ſanatione conſumptum eſt, quia ſa-
natus eſt, & liberatus à pernecanti ſuffocatione, immo in-
quam ab ipſa morte, ſubito, & in inſtanti, vt ex proceſſu, & ex
depoſitione Teſtium clare patet; ergo excluditur omnino
Ars ab hac ſanatione, cùm nihil operata ſit, & omnino inſuf-
ficiens eſſet ad aliquod rectè pro ſalute pueri machinandum.
Sed & ipſa natura etiam excluditur, quia vbi ex eius præſ-
cripto puer ſanandus fuiſſet, neceſſe erat, vt eodem modo,
quo de Arte diximus, pectus, & pulmones ab inflammatione,
& incendio contracto liberarentur, & à variolarum ſanie
emundarentur, vel per ſputum, vel per aliquam aliam excre-
tionem licet nulla alia conueniens extitiſſet, quam per ſpu-
tum; quæ ſi ſuccedere debuiſſent, non poterant ſuccedere niſi
in tempore, vt patet: at cum puer ſanetur abſque huiuſmodi
inflammationis amotione, & abſque ſaniei expurgatione & in
inſtanti reviuiſcat, excluditur omnino etiam ipſa Natura ab
hoc opere, quod omni ex parte ſupra Naturam & miraculo-
ſum remanet.

Ex ſuperabundanti autem in conſiderationem quoque ve-
niat, morbum huuc non ſolum fuiſſe ſanatum abſque vllo na-
turalium remediorum vſu, ſed ſanatum fuiſſe remedio in
Naturæ via, aut inani, aut contrario, nam ſanatur applicatio-
ne, & inunctione olei lampadis ipſius B. Fælicis, quod quid
conferre poſſet homini moribundo & ex vi morbi ſuffocato,
vnuſquiſque conſideret; ſed adhuc remedium hoc erat omni-
5 no contrarium; quia oleum morbillis, & variolis eſt aduer-
ſum, vnde cauetur à Medicis, ne corpora huiuſmodi oleo tan-
gantur, adauget enim oleum inflammationem, & putredinem,
& tamen hic applicitum puerum à morte reuocat, vndè certè
dicendum, ad maiorem miraculi euidentiam, nullam hic habi-
tam fuiſſe Naturæ rationem, cùm applicetur res aduerſa, &
noxia vt factum alias tam in Veteri, quam in Nouo Teſta-
mento dicit Valleſius *de ſacr. philoſoph. cap. 34.*

Præterea multo clarius eluceſcit miraculum ex conſequen-
tibus ad ipſam ſanationem: habemus enim puerum ita male
habentem ex læſione ſpiritualium inſtrumentorum, vt neque
amplius reſpiraret, neque in vita iam permanere poſſet, quia
vel ſuffocabatur, vel ſuffocatus iam erat; applicatione olei
ſanatur illico, & reſpirat, ac clamat fortiter, quod nulla via,
ac omnino nullo modo naturaliter ſuccedere potuit, quomo-
do enim ex tam morbifico ſtatu, & ex tanta læſione, ad ſtatum
naturalem illico partes redire potuerunt, vt ad efforman-
dam vocem ſufficientes eſſent? conſtat enim partes fuiſſe in
ſummo debilitatis, & non ſolum fuiſſe inſufficientes ad vo-
cem formandam, ſed ad ipſam reſpirationem. Hæc ergo
omnino ex miraculo procedunt, non ex naturæ ope. Qua-
re, &c.

CONSILIVM XXXIII.

ARGVMENTVM.

Pecuniis in ſocietatem datis ſub periculo vitæ ali-
cuius mulieris prægnantis, & illa decedente,
quando amittantur, quandò verò non.

SVMMARIVM.

1 *Accelerantio mortis ob cauſam prægnantiæ, & partus non
ſufficit ad excipiendum lucrum pecuniarum.*
2 *Nullus caſus mortis datur in prægnantia, & partu, in quo
ipſe partus, & prægnantia culpari non poſſint.*
3 *Cauſa accelerans mortem in prægnantia, & partu, non eſt
ſufficiens cauſa exceptionis.*
4 *Cauſa, ex qua emanat effectus, eſt multo magis efficax
quam cauſa accelerans.*
5 *Prægnantia, & partus non ſunt cauſa mortis per ſe.*
6 *Non ſatis eſt pro exceptione, prægnantiam, & partum eſſe
cauſam mortis impulſiuam.*
7 *Cauſa impulſiua, & coadiuuans non attenditur.*
8 *Vt contractus ſocietatis ſuſtineatur, neceſſe eſt dari in præg-
nantia, & partu aliquos caſus pro lucro.*

ILluſtriſſime, & Reuerendiſſime Domioe: Rotæ illa con- 1
cluſio, quod accelerario mortis ex culpa prægnantiæ, aut
partus facta, ſufficiat ad hoc, vt lucro pecuniarum, quæ datæ
ſunt in ſocietatem ſuper periculo vitæ alicuius mulieris, non
fiat locus, ſed caſus inter exceptos ſit recenſendus, ſubſiſtere
nullo modo poteſt: oeceſſe enim eſt, vt cauſa mortis pri-
maria dependeat ab ipſa prægnantia aut partu independenter
ab alia, vnde febris adueniens in prægnante ſana ex cauſa
fortè extrinſeca, erit primaria cauſa, & independens ab alia
ſuccedentis mortis; at ſi febris ſuccedat prægnanti iam malè
diſpoſitæ, & multa ab ipſa prægnantia perpeſſæ, febris erit
cauſa ſecundaria dependens à priori indiſpoſitione: facit
Rota *in Rom. pretenſa ſociet. Iun. 1569. coram Oradino n. 3.*
non ſubſiſtit igitur illa concluſio.

Primo: quia deſtruit omnino iuſtitiam ipſiùs contractus,
& reddit illum vſurarium, quia cum nullus vnquam caſus
dari poſſit euenientis mortis in prægnante, aut parturiente,
in quo ipſa prægnantia, & partus culpam non habeant huiuſ- 2
modi accelerationis mortis, vt in confeſſo eſt apud omnes
Medicos, & late probatum eſt *lib. 1. Quæſt. Medico-Leg. tit. 4.
quæſt. maxime 8.* caſus omnis ſemper erit pro exceptione,
nulluſque vnquam erit pro lucro, & ſic toto grauidationis &
puerperii tempore, percipientur fructus ſaluo capitali, quod
eſt vſurarium, & controuerti non debet.

Secundò, quia repugnat omnino æquitati, nam ſi accele- 3
ratio mortis eſt ſufficiens cauſa pro exceptione, dummodo
dependeat à prægnantia, vel partu, idem erit de aliis cauſis ex-
trinſecis in aliis caſibus: & ponamus aliquem pati pleuriti-
dem, vel ſquinantiam acutiſſimam, quæ ſufficientiſſima cauſa
mortis eſt, & hic æger bibat vinum meracum, certè hoc vinum
accelerabit illi mortem, & ſi pecuniæ currerent periculũ eius
vitæ, ſaluæ erunt; quia mors accelerata eſt à cauſa extrinſeca,
quæ violenta eſt, & excipitur in inſtrumento ſocietatis
officii.

Tertiò, quia culpa mortis attribueretur ſemper in his ca-
ſibus cauſæ minus efficaci, nam non eſt dubium, cauſam pri-
mariam, ex qua emanat effectus, eſſe multo magis efficacem,
quam cauſam accelerantem, & facientem effectum citius
emanare; modo, febris maligna eſt cauſa primaria mortis, ex
ea enim ſequitur primario mors, prægnantia autem, & partus
accelerant

accelerant tantùm, vt dicitur, mortem. sunt ergo minus efficaces causæ, neque effectus vllo modo ad illas referri potest.

5 Quartò, quia effectus mortis tribueretur non causæ, quia neque prægnantia, neque partus ex se occidunt, aut sunt causa mortis, quemadmodum enim non potest dici ferrum occidisse aliquem, quia erat a ferrugine liberum, sed quia erat per se habile ad occidendum, sic non dicendum malignam febrem occidisse mulierem, quia erat grauida, sed quia ipsa maligna febris est habilis ad occidendum absque prægnantia, & semper. quando occidit, est vera & adæquata mortis causa, & deinde aduenientia accidentia, siue ad ipsam prægnantiam, aut partum pertineant, siue non, sunt soboles, & effectus ipsiusmet febris malignæ, vt in casu nostro, in quo & abortus, & diarrhæa, & cætera subsecuta, fuerunt effectus malignæ febris præcedentis, vt patet.

6 Denique non desunt Doctores inter Iurisconsultos, qui re optime perpensa docuerunt, non satis esse in casibus exceptionis prægnantiæ, & partus, ipsam prægnantiam & partum esse causas impulsiuas mortis, sed debere esse causas efficientes primarias, ac proximas: Castrac. *de societ. c. 18 n. 19. & 114.* Bocc. *de societ. n. 35* Zacchias *cons. ad eru. n. 415* Modò non est dubium,
7 causam accelerantem mortem, non esse primariam, ac proximam, sed secundariam, remotam, ac impulsiuam, & coadiuuantem tantùm, quæ non debet attendi, nec in consideratione haberi, Maluas. *cons. 126. n. 81. vol. 1* Grat. *discep. for. c. 558 n. 23* Pro coronide autem illud addam, quod si contractus societatis in suo robore manutenendus est tanquam iustus, necesse est dari casus aliquos mortis in prægnantia, & parturiente, qui pro lucro faciant, & si vllus vnquam casus similis dari debet, vt dari necessariò debet, certe nullus dari potest, qui minus dubium faciat an pecuniæ sint lucratæ necne, quam præsens casus, in quo sola maligna febris fuit primaria adæquata causa mortis, prægnantia vero, & abortus tantùm accelerantes, & impulsiuæ.

CONSILIVM XXXIV.

ARGVMENTVM.

Stephanus Nocettus accusatus est, quòd virginem violauerit; in carcerem coniectus, & examinatus, ostendit se membrum obtruncatum, ac exile habere, virgo autem, quæ violata præsumebatur, loca habebat ampla, ac perpetuo fluxu albo humecta. Dicebam ergò.

SVMMARIVM.

1 *Membri breuitas impedit, quò minus vir possit penetrare ad violationem virginitatis.*

2 *Signa violationis virginitatis æquiuoca sunt, & communia tam violationi factæ per membrum virile, quàm factæ alio quocunque modo.*

3 *Virgines stuprantur absque vlla ampliatione locorum, cum loca habent humecta, vt immediatè post menstruum purgationem.*

4 *Rubor obseruatus in virgine stuprata cessat per quindecim ad summum dies, & cur.*

5 *Virgo corrumpi potest absque Hymenis dilaceratione, si virga virilis exilis est, & vulua muliebris ampla, & humida:*

6 *Rugarum obliteratio in Virgine constuprata quandò, & quomodò fiat.*

1 Nvllum fundamentum prorsùs habet Fiscus, & adhærentes, in quo fundare suam intentionem possint circa probationem prætensæ violationis Mariæ Franciscæ Gismundæ per Stephanum Nocettum patratæ, nam neque in ipsa muliere vlla prædictæ violationis signa apparent aut apparere possunt, neque ipse D. Nocettus ob sui membri constitutionem habilis esse potest ad virginem violandam.

Et primò quoad hanc secundam partem, quæ ipsum Nocettum respicit, apparet manifestissime eius membrum esse exile, breue, flaccidum ac mutilatum vnde ob exilitatem stante etiam prætensæ mulieris stupratæ amplitudine vasorum, & eorum perenni humectatione à muliebri fluxu, potuit introduci absque vlla violatione, quod tamen nequaquam fieri potuit ob eius breuitatem, ex qua nullo modo potuit pertingere ad disrumpendam coniunctionem caruncularum illarum, quæ constituunt signum virginitatis, vt ex inspectione ipsa apparet,

sed neque potuit Nocettus Mariam Franciscam violare ob membri flacciditatem, cùm non habeat vigorem naturalem ad hoc requisitum, cumque ipsæ obstetrices pro Fisco examinatæ quæ omnia futilia, ac falsa deponunt dicant vere se cognoscere violationem fuisse factam a membro flaccido, & minimi vigoris, quæ depositio continet insanabilem contrarietatem, quia quomodò esse potest, vt membrum paruum, ac flaccidum tantam violentiam faciat in virgine stupranda, quæ vasa ampla, & humidissima habebat, vt post quatuor menses à violatione signa manifesta, aut apparentia per vmbram in pudendis relinquantur, hoc quidem omninò falsum, & inuerisimile est.

Denique D. Nocettus non potuit Mariam Franciscam violare ob ipsius membri mutilationem, & contractionem, quia è multis annis ex morbo superueniente necesse habuit illud præcidere & cauterizare vt ex relictis vestigiis apparet, vnde callum contraxit neque in erectione multum extendi amplius potest, quæ omnia probatione vlteriore non egent.

Quoad præterea mulierem stupratam non possunt, vt dixi vlla signa expiscari prætensæ violationis, quia nulla prorsus & omninò in genitalibus sic constitutis signa violationis apparere possunt, quod concludenter probatur ex sequentibus.

Nam re inquam primò, quod signa violationis communia sunt, & æquiuoca, tam violationi factæ à membro viri, quam factæ ab ipsa muliere propriis digitis vel instrumento aliquo, vt virgines lasciuientes aliquando facere solent, hoc vniuersæ scholæ Medicorum est receptissimum, & audaciæ nimis mendacij insimulat obstetricum pro parte Fisci examinatarum depositionem dum volunt cognosci per quædam signa, prædictam Mariam Franciscam fuisse deuirginatam à membro virili, & non aliis, quod falsissimum est, & contra præcipuorum Medicorum auctoritatem, inter quos videantur præcipue Ioubert. *lib. 5 error. popul. c. 4.* Ambros. Paræus *lib. de generatione.* Augen. *l. 7. Epist. tom. 2* Fortunat. Fidel. *de relat. Med. l. b. 3 c. 2* Codronc. *c. 22. in Method. testif.* Valles. *de sacr. Philos. c. 25.* & inter Iurisconsultos Cuiac. *lib. 17. Obseruat. c. 30.* Sanchez *de matrimon. lib. 17. disput. 113. n. 20* quos omnes adducit cum aliis alias *lib. 4. Quæst. Medico. Leg. tit. 2. q. 2. n. 14.* Sed neque hoc dicere tenentur ipsæ obstetrices examinatæ pro parte Fisci, vt Felix Campanella iuxta 5 interrogatorium.
2

Secundò signa violationis quæ ab obstetricibus adducuntur, non potuerunt vllo modo vere obseruari in dicta Maria Francisca Primò, quia iam pertransierant quatuor, seu quinque menses, à quo violata præsumebatur & quoad id quod deponunt de apertura prout in violatis obseruatur ad rem non facit in casu nostro, quia aliàs notum habent Medici, quòd vbi mulier loca 3
ampla, & humecta habeat, vt habet prædicta Maria Francisca, loca apparent per seipsa ampla, & disiuncta, ita vt aliquæ virgines deuirginentur absque vlla ampliatione vuluæ, & hoc contingit maxime vbi deuirginantur post menstruam purgationem immediate, hoc est, vno aut altero die, quæ omnia optimè obseruantur à Capiuacc. *loc. cit.* & à Seuerino Pineo, *lib. 1. de not. virgin. c. 6.*

Quòd deponunt de quodam rubore obseruato in ipsa vulua Mariæ Franciscæ, falsissimum est, quia huiusmodi rubor, seu color mutatus obseruatur primis diebus, & non vltrà septem, 4
aut quindecim, vt omnes Medici fatentur, & ratio ipsa dictat: nam impressio facta à stupratore, & consecutus sanguinis ad loca ob violentiam passam omninò oblitterantur prædicto dierum spatio ad summum ita vt omnis à vero absit, quòd obstetrices talem ruborem potuerint in Maria Francisca obseruare, quòd si aliquis forte rubor apparuerit, is ex alia multum diuersa causa apparere potuit, quam ex stupro. Et tantò minus obseruari potuit hic rubor in Maria Francisca, quantò magis illa loca ampla, & humidissima habet, & prætensus stuprator membro dotatur, vt dixi, breui, exili, flaccido, & mutilato.

Sed pro certo iam non potest harum obstetricum petulantia absque excandescentia tolerari, cum dicunt, orificium vuluæ esse dilatatum, ita vt illa violata appareat sed insimul fuisse violatam à membro minimè crasso & flaccido; dum nimis enim affectant Fisci prætensionibus satisfacere, non vident, se omnia deponere inuerisimilia, ac falsa, si enim membrum, à quo stuprata est Maria Francisca, erat tenue, & flaccidum non potuit, vt dixi, vuluæ tam amplæ & humidæ illam violentiam facere, aut illam dilatare, vllamue in illam impressionem relinquere; si enim, cum virga virilis tenuis est, & orificium Hymenis amplius culum, absque Hymenis dilaceratione virgo corrumpi potest, vt testatur luculenter Capiuacc. *loc. cit.* & aliquid dicendum in casu nostro vbi mulier vasa tam ampla & humida habet & prætensus stuprator virgam habet breuem, exilem, ac flaccidam, & erigi ac distendi non potentem? Hæc quidem sunt adeò absona, absurda, & inuerisimilia, vt mirum sit, Fiscum permittere ea in iudicium deduci. 5

Quod denique deponunt de oblitteratione rugarum, quam obseruasse se dicunt in prædicta Maria Francisca, non minùs vanum est, quam cætera ab ipsis attestata. si quid enim

potest obliterare prædictas rugas, id poterit faciliùs perennis fluxus muliebris, quo Maria Francisca detinetur, quam vio atio per viri.e membrum facta, sed quænam obliteratio rugarum fieri potuit à membro tam tenui, breui flaccido, & mutilato per vnicum antecedentem iteratum coitum? hæc quidem rugarum obliteratio fieri non potest, nisi à membro forti & crasso, & quod cum multa violentia conterat ipsas rugas, & per vim iteratam pluries aditum sibi ad interiora pareret sed iam ex ipsarum obstetricum confessione, membrum à quo illa vio ata, est exile, & flaccidum: non potuit ergo prædictas rugas ita conterere vt omnino obliterarentur, ita vt ne vestigium quidem earum sit obseruatum Abeant ergo obstetrices hæ ignari . mæ, & audacissimæ, quæ enim deponunt, omnia meræ nugæ, & deliramenta ipsarum sunt . nec quicquam contra prætensum stupratorem probare possunt. Quare, &c.

CONSILIVM XXXV.

ARGVMENTVM.

Clericus, cui in rixa superior Auriculæ pars absciſſa fuerat, ac vulnera in capite accepto insignis in ea parte cicatrix remanserat, cùm minoribus Ordinibus iam esset initiatus, postulabat ad sacros promoueri; opponebatur tamen ob prædicta, irregularitas; vnde quæsitum est, an ex Auriculæ absciſſione, & ex cicatrice vlla insignis noxa, vel turpitudo emanaret, ex qua ad scandalum euitandum deberet rapelli ab admiſſione ad sacros Ordines.

SVMMARIVM.

1 *Membrorum mutilatio inducit irregularitatem.*
2 *Auris membrum est ad nobilissimam operationem, & ad decorem fabricatum, & n. 5. Fal'um n. 11. & 13.*
3 *Membrana officiorum gratia constant.*
4 *Auris ad auditionem facta.*
6 *Auris mutilatio facit hominem irregularem.*
7 *Membro ad certam operationem destinato defficiente, necesse est eam operationem vna deficere.*
8 *Cuiuscunque partis mutilatio decori officit.*
9 *Auricula totalis absciſſio auditionem reddit deteriorem.*
10 *Mutilatio totius membri facit irregularem, non autem mutilatio partis ipsius membri.*
12 *Auditio est operatio Auris internæ, non externæ.*
14 *Auricula absciſſio non inducit irregularitatem.*

PRo parte affirmatiua dicebatur, membrorum mutilatio-
nem & decori, & operationibus, quibus illa sunt destinata,
maximè obesse præcipuè verò eorum, quæ magis conspicua
1 sunt vt quæ ipsam faciem constituunt, inter quæ Auris est, ta-
lem autem mutilationem facere hominem irregularẽ, Marol.
2 *de Irregul. lib. 1. cap. in princ.* Aurem vero esse membrum, &
non solum ad nobilissimam operationem fabricatam, sed
etiam ad decorem; quod enim sit membrum patet quia habet
distinctam operationem, ac sibi propriam Gal. *lib. 1. Method.*
3 *cap. 6.* nam membra officiorum gratia constant, Arist. *de part.*
4 *Anim. lib. 1. cap. vlt.* Auris autem ad auditionis operationem
fabricata ideirco auris eidem Aristot. *lib. 1 de hist. Animal.*
cap. 11. dicitur pars illa capitis esse, qua audimus, & Auic. 4. 3.
tract. vnico c. 1. Auris est membrum creatum auditui vnde illud
in sacris, *Psalm 113. vers. 6. Aures habeant, & non audient.*
& alias ex Galen. *in lib. de Instrum. odorat.* Aurem esse pro-
5 priè membrum dixi . quamobrem ex meliori, aut peiori
eiusdem Auris conformatione: perfectius, aut imperfectius
audimus, hinc dicebat Aristot. *lib. 5. de Gener. Anim. cap. 2.*
Auriculas longas, & imbricatas melius audire; quinimo idem
Aristot. *de hist. Anim. lib. 1. cap. 11. iam cit.* dicebat, Aurium
alias leues esse, alias pilosas, alias medium tenere, & has ad
audiendum esse aptissimas. Ex quibus Doctorum auctoritati-
bus clarè patet. ipsam externam auriculam fabricatam esse ad
audiendum, & sic, cum habeat propriam & distinctam opera-
tionem, esse membrum Quod vero Aures ad decorem sint fa-
bricatæ vltra vtilitatem, quam ex illis reportamus, satis aper-
tè declarat earum mutilatio, quippe quæ hominem insigni-
ter deturpet, vt luculentius demonstrat Gasp. Talliacot. *de*
Curt. lib. 1. cap. 11. neque enim aliam ob causam Auriculæ
proditoribus amputantur, nisi vt enorme peccatum enormi
turpitudine manifestum fiat, atque ea cæteri homines admo-
niti ab eorum fallaciis cauere possint. Ex quibus inferre licet 6
quòd cùm Auris mutilatio tantam turpitudinem afferat abs-
que dubio inducere debeat irregularitatem, & hominem, à Sa-
cris ordinibus arcere

Præterea fieri nullo pacto potest quin ex Auris præcisione 7
non te ulter insignis læsio in auditione, quia vbi membrum
aliquod ad certam operationem destinatur, eo deficiente, defi-
cit operatio, non tantum vniuersim; sed etiam in parte, si in
parte tantùm deficiat; itaque cum Auris ad auditionem sit de-
stinata, & in hoc Clerico ex parte deficiat, necesse est etiam
auditum deficere, & non modicam noxam ab ea deficientia
illum reportare.

His addebatur deformitas quæ emanabat ex magna cicatrice prope ipsam Aurem in capitis cute relictam . quæ quidem, cùm glabra remansisset, non tam facilè abscondi potest, quin suam illico deformitatem non prodat; vnde cum super vnam deformitatem alia aduenerit tantò magis videtur ex illis irregularitatem induci; maxime cum in celebrando vtraque deformitas conspicua de necessitate sit oporteat.

Quibus tamen non obstantibus, visum est dicendum in casu præsenti ex huiusmodi Auris absciſſione neque insignem, turpitudinem, neque vllam insignem noxam oriri posse, quarum altera, vel vtraque etiam simul iunctæ scandalum aliquod excitare debeant, cuius intuitu Clericus hic à promotione ad Sacra sit reperendus.

Quod enim dicitur membrorum absciſſionem, seu mutila-
tionem decori, & operationibus quibus destinata sunt, obesse,
declarandum videtur, ac determinandum de quibus membris,
& de qua mutilatione sermo sit nam quoad decorem, non du- 8
bium quidem est, omnem mutilationem non membrorum
solum, sed quarumcunque etiam particularum maximè visui
conspicuarum, deformitatem inducere, non esse tamen omnem
deformitatem talem vt eius causa irregularitas incurri debeat,
palam est sed debere esse insignem, ac notatu dignam: Modo,
insignis deformitas oritur ex insignis membri mutilatione, &
maximè membri totius, & tantò maior, quantò membrum
maius, & magis conspicuum & maioris vsus est; At contra parua
mutilatio, neque omnimoda, sed tantùm particulæ alicuius
membri insignem deformitatem afferre non potest, sed paruam,
& tantò minorem, quantò membrum minus est, & minus con-
spicuum, & minoris vsus. vt in casu nostro, in quo mutilatio est
modica, & tantùm partis ipsius Auriculæ, quæ quidem particula
est pusilla, & minus conspicua, cùm ad latera ipsius capitis, non
in facie sit posita; quinetiam, si qua inde emanat turpitudo, fa-
cilè contegi capillis potest, ac præterea nullius vsus sit, vt
deinceps probabimus itaque respectu turpitudinis nullum im-
pedimentum notatu dignum in hoc Clerico apparet.

Quòd autem neque vlla inde noxa insurgat, patet: quia 9
auditus nullo modo deterior est factus, licet negari non possit
totalem Auriculæ absciſſionem auditum facere aliquo modo
deteriorem, vt notaui aliàs ex Hieronym. Fabric. *libro quinto,*
haud. 11. ipse *Tit. 5. quæstione 4. numero quarto,* sed hoc in casu
nostro non habet locum, in quo, vt dictum est, & obseruari
proprijs oculis potest modica est, & partialis Auriculæ am-
putatio, & maximè eius partis quæ minus ad meliorem soni
perceptionem facit, nempe partis superioris, quam Dinnam
Medici vocant Ruff. Ephæs. *de corp. Hum. part. appell. libro primo*
capite sexto, vel Helicem, vt placet Ioan. Veslingio, *in Syntagm.*
Anatom. c. 16.

Neque obstant in contrarium adducta, quia licet verum sit, 10
membri absciſſionem inducere irregularitatem, hoc habet lo-
cum in totali absciſſione, quia partis mutilatio non facit irre-
gularem Barbosa *de off. & potest. Episcop. alleg. 42. n. 11. par. 2.*
præterquam quod falsum est, quòd Auris sit membrum, cùm 11
non habeat distinctam operationem, non enim Auris, hoc est
Auricula, vel Auris externa est instrumentum auditus, neque ad
ipsam refertur auditio, quod patet, quia sine ipsa, eaque
penitus absciſſa auditus tamen fit, & notum est, nonnulla
alia animalia, quæ optimè audiunt, auriculis omninò carere;
nam auditus est operatio internæ Auris, & pertinet
maxime ad neruum Acusticum, siue auditorium: Aristo- 12
teles autem, Galenus, Auicenna, aliique DD. dicentes,
Aurem esse auditus instrumentum, de Aure interna intelle-
xerunt, non de externa, seu de Auricula; quòd si aliquandò
ob Auriculæ rectam conformationem dicatur Animal
meliùs audire, non ideircò dicendum, Auriculam esse
auditus instrumentum, sed potiùs eius bonam conforma-
tionem denotare, Auris quoque internæ optimam confor-
mationem, licet & ipsa Auricula faciat, vt sonus ad Au-
rem internam magis vnitus accedat, vnde melior, ac fa-
cilior auditio insurgiet; sed ipsa auditio in Aure interna fit;
& quomodo fiat, ante omnes explicauit Hippocrat. *libro de*
Carnibus numero decimo sexto, ex quibus clarè infertur, Auri-
culam membrum non esse, neque à quoquam inter membra 13
connumerari, vnde iure optimo à Canonistis sancitum est,
Auriculæ absciſſionem non inducere irregularitatem. Couarr.
Relict.

41 *Relect. par. 3. tit. de Homicid. n. 8.* quòd si totius Auriculæ abscissio non facit hominem irregularem, certè multò minus irregularem faciet abscissio partis ipsius, maximè si contegi potest capillis. Neque obstat insignis cicatrix, ac glabra, quæ propè ipsam Auriculam detegitur; quia adhuc prope alia latera Auriculæ capilli supersunt, quibus contegi potest, & auricula, & ipsius cicatricis deformitas; quamobrem cum nullum vsum corporis fecisse deteriorem pateat Auriculæ abscissionem in hoc Clerico, neque eandem abscissionem, aut magnam illam cicatricem decori ita obesse constet, vt commodè celari deformitas non possit, non videtur, quòd respectu earum causarum hic Clericus à promotione vlteriori ad sacros Ordines sit repellendus. Quare, &c.

CONSILIVM XXXVI.

ARGVMENTVM

Negabat nobilissima mulier marito; longa, ac fœdissima scabie detento, matrimoniale debitum reddere; cum autem timeret conscientiam suam in hoc grauare postulabat à Confessario, an tuta conscientia negare debitum posset ob infectionis timorem. Quæsitum ergo à me est à Reuerendo Confessario, viro Doctissimo, ac Prudentissimo, An mulieris illius maritus (quem sub alio quodam prætextu mihi inspiciendum produxerat) eius grauitatis scabie laboraret, vt inter lepras esset connumeranda, & quodnam infectionis periculum mulieri impenderet ex carnali coniunctione cum eius viro, ac respondi.

SVMMARIVM.

1 *Marito Lepra detecto tenetur vxor reddere coniugale debitum*
2 *Non sufficit solus timor contagij ad denegandum debitum, maximè si morbus sit absque periculo.*
3 *Non potest cogi sanus coniunx ad reddendum debitum, si adsit pericu[l]um magni morbi, ex quo vita periclitatur & n. seq.*
5 *Contagium in nullo actu promptius communicatur, quam in actu coitus.*

1 Videtur quidem prima fronte, teneri omninò mulierem hanc ad debiti redditionem ex præcepto Ecclesiæ; nam etiamsi tam fœda esset scabies, qua maritus detinetur, vt ipsius Lepræ nomine insignienda esset, & in veritate Lepra esset, tamen non posset vxor illi denegare debiti redditionem vt per *c. quoniam, de coniug. Leprosor.* cum autem hæc scabies non sit verè Lepra, tantò magis tenebitur reddere. Quòd enim non sit Lepra, claré patet ex ipsius qualitate, & ex omnimoda absentia signorum Lepram concomitantium, quia hæc scabies est quædam scabies vlcerosa æqualiter vniuersum corpus dealbans, facie, & capite exceptis, cum pruritu quidem, non tamen magno, & cum abundantia pustularum, quæ facilè tantem generant, emittuntque crassam quandam, ac fœtidam materiam ex virore pallescentem, partes autem, quæ à scabie immunes seruantur, suum penè naturalem colorem seruant; nulla adest notabilis quorundam corpusculorum decisio veluti squammæ piscium, nullus adest color malus, nec odor aliquis malè olens ex corpore emanat, nec vlla adest cutis ariditas, seu asperitas, quæ omnia in vera Lepra obseruantur, vt apud quoscunque Medicinæ Doctores palam est.

Nec quicquam obstat, quòd hæc ipsa scabies sit maximè
2 contagiosa: quia non sufficit ad denegandum debitum solus timor contagij, si morbus ex contagio contrahendus sit salutaris, & periculo omni vacet, qualis morbus est scabies ita vt eam Hippocrat. *lib. de Affect. n. 35* vocauerit potius turpitudinem, quàm morbum; quia cùm sit purgatio quædam prauorum humorum à Natura per cutem facta, ac per eam illaudabilis sanguis expurgetur, potius ad salutem tendit, quàm ad vllum vitæ periculum: quin etiam à multis morbis præseruat præsertim in ætate iuuenili, vt omnes Medici vnanimiter firmant; quamobrem etiamsi vxor timeat infici ex coitu cum marito huiusmodi scabie infecto, non sine ratione, non tamen ideò potest denegare debitum, etiamsi esset certa, quòd non posset euitare infectionem, sed de hoc non potest esse certa quia non necessariò vnusquisque à morbo contagioso inficitur, se requiritur enim quædam corporis inficiendi dispositio ad contrahendum contagium, alias absente huiusmodi dispositione non inficitur, vt in dies obseruamus in aliquibus, qui cum scabiosis non modò commorantur; sed vna cibum capiunt, atque vno in lecto dormiunt absque eo quod inficiantur, imò & idipsum in morbo Gallico obseruamus, cum eueniat non semel, quòd plures cum muliere infecta rem habeant, & tamen vnus aut alter inficiatur, vt in casu de quo Gabr. Fallop. *in tract. de morbo Gallico cap. 97.* de coniugibus morbo Gallico infectis, qui cum suis coniugibus iuncti non sunt infecti, ita vt ille ad miraculum hoc referat, quod tamen naturale est, quia sæpissimè id fit vt commistus cum infecta morbo Gallico non inficiatur, quod etiam iterum haberi refert Sperell. *de vit. & potest. Eccl. c. 14 n. 31 & seq.* qui etiam Fallopium, & alios Medicos ad id adducit.

Addendum his, quod præter corporis inficiendi dispositionem ad contrahendum contagium, requiritur etiam mora satis notabilis cum persona infecta, & pluries iterata, alias non tam facilè inficitur sanus; vnde cum coitus breui tempore absoluatur neque in hoc casu debeat multum frequentari, cum maritus contentum se dicit, si semel in hebdomadis debitum exigat, inanis omninò, ac irrationabilis videtur vxoris timor, ne per coitum inficiatur, compellenda ergo, ac cogenda sub pœna peccati, vt debitum reddat, ne iustitiæ vis fiat.

Verum enimuero pro contraria opinione nonnulla sunt, quæ valdè quidem ponderanda videntur ac primo loco, quòd mariti scabies dependentiam habeat ex prægresso morbo Gallico, & quidem maligno, & contumaci, ex cuius reliquijs hæc scabies pullulauit, quæ non alia ex causa tam pertinaciter hæret; vt iam per integros duos annos iam transactos quicquam adhuc remissum est, licet cætera Gallici morbi accidentia quieuerint, stante quod natura omnem morbificam materiam per cutim expurgare non periret; ijsbus sic se habentibus non de solo scabiei contagio timendum vxori est, sed etiam de morbo Gallico sæuo & atroci, qualem maritus ipse passus est, pustulis & vlceribus magnis insignem, quæ etiam interiores gutturis partes exulcerare, ac deuastare cœperant, cum ergo ex huiusmodi morbo Gallico adsit rationabilis timor magnorum malorum, atque etiam periculi ipsius vitæ, certè nullo modo cogenda nobilis mulier, vt marito debitum coniugale reddat: ad quam sententiam firmandam faciunt adducta nouissimè ab Episc. Sperello, *de vit. & potest. Eccles. cap. 140. numer. 29 par. 2.* Secundò, maximè augere poterat vxoris timorem, illumque magis rationabilem reddebat quòd marito vna secum in eodem lecto cubante, postquam vecunecunda prægresso morbo reconualuerat, cœpit illa primò infenso capitis dolore molestari; ac mox infensissimo totius corporis pruritu prehensa est quinetiam nonnullæ illi pustulæ in diuersis corporis partibus emanarant, ita vt, nisi sibi cauisset lecto maritali sibi interdicens, promptissimè in eandem scabiem, & in multò peiora symptomata incidisset; imò cùm non satis fuisset torum separare, necesse habuit subitanea corporis expiatione, & Antidotorum, qua is morbus requirebat, assumptione ipsam munire, quibus auxilijs iruentis morbi impetus sedatus est, si ergò ex sola paucarum noctium commoratione in eodem lecto cum marito, vxor tam malè accepta est, certè si illi debitum reddere cogatur, in sanitatis ineuitabile discrimen, & in vitæ etiam periculum illam conijciemus.

Itaque non valet dicere, quòd cum hæc scabies non sit inter Lepras connumeranda, vxor teneatur reddere marito debitum, ita determinantibus Canonistis: Quia quandocunque ex contagio imminet graue sanitatis periculum, non tenetur sanus coniunx debitum reddere, ijsdem Canonistis ita sentientibus, 4
quorum plures vide relatos per Barbos. *in Collect. Doct. in lib. 4 Decret. cap. proprium 2. numer. 2.* quem cum alijs retuli aliàs *lib. 7 meorum quæst. Tit. 3. quæst. 9. num. 1.* Licet autem hæc scabies per se non posset forte afferre graue periculum, vbi mulier ea inficeretur, tamen ex eo quod tetior seminarium morbi Gallici, & quidem grauis, non est ab eo periculo immunis: quod satis superque declarauit infectio ex simplici mora cum marito in eodem lecto per paucos dies facta, ex qua non tantùm pruritu insigni molestata est, sed iotcoso etiam capitis dolore, qui infallibile signum erat communicatæ infectionis ex Gallica lue prouenientis. Vnde cessant ea, quæ in contrarium adducuntur, quòd nimirum scabies sit morbus salutaris, & maximè in iuuenibus, & quòd præseruet à quamplurimis morbis: nam hæc locum habent in simplici scabie, & quæ pullulat ea Naturæ vi tentantis se vindicare ab interna infectione, & demandantis noxios corruptosque humores ad externas partes, non verò in scabie Gallica, aut Gallico morbo associata: hæc enim si contagio communicetur non modò ipsa scabies pullulabit, sed etiam quæcunque accidentia praua, & maligna solent a morbo Gallico communicari, vt capitis, & artuum dolores acerbissimi, pustulæ & gummata, & vlcera maligna, & Cacoëthica, membrorum omnium abscessus. &

cranij ipsius caries, & alia etiam his peiora; quæ via maximè rationabili timorem excitare in vxore possunt, ne si cum marito rem habeat, manifestissimo periculo se subiiciat.

Et ad id, quod additur, necessariam esse corporis inficiendi dispositionem ad contrahendum contagium, respondetur, hanc dispositionem de facili introduci per commorationem cum persona infecta, maximè si aut longa, aut continuata, aut iterata esse debeat, immò non solum per commorationem sed etiam per cohabitationem in vna eademque domo, ita vt sanus exspirationem infecti excipiat, eamque euitare non possit, cogentur enim ambo eundem aerem inspirare, eumque ex corpore infecto fumidæ, ac putridæ exhalationes elicitæ ipsum aerem inspirandum inficiant impossibile est nequaquam est sanam coniugem illum inspirando non inficere.

Quod vero instando dicitur, ad suscipiendum contagium requiri etiam notabilem moram sanæ coniugis cum infecto, quæ tamen in redditione debiti coniugalis est modica, neque potest dici notabilis, dicendum, quòd, etiam si concedamus requiri huiusmodi moram, tamen ea, quæ in reddendo debito absumitur est quidem parua, si ad temporis quantitatem respiciamus sed tamen est maximè notabilis ratione laboris, qui in ipso actu coitus impenditur, in quo tota sanguinis massa calescit, & tam mulier quam vir crebriori respiratione indigent vnde idcirco.

Ciet omni pectore fluctus.

5 Natum enim cuicunque est, ob eam causam in nulla alia occasione promptius communicari posse contagium ab infecta persona in sanam quam in ipso actu coitus, vt dixi alias *loc. cit num. 5. n f.*

Quibus omnibus addi poterat qualitas ipsius scabiei quæ cum humida sit, & pluribus vlceribus scatent putridoque tabo manantibus, facillime per contractum communicatur hærentibus ipsis putridis humoribus in sano corpore; quin etiam eliciantur ab huiusmodi scabie (quæ Lepræ finitima est) putridæ exhalationes naturam ipsorum humorum morbum excitantium æmulantes, quæ non solùm corpori obuio maximè per contractum, sed & vestibus & ipsius domus parietibus adhærere solent, vnde in veteri testamento vbi habitationes, in quibus huiusmodi infirmi commorati fuerant, expiabantur, etiam ipsi parietes emundabantur, vt notum est Quare, &c.

CONSILIVM. XXXVII.

ARGVMENTVM.

Lucretia præmortuo marito ab intestato filium pepererat, qui per octo dies superuixerat, mater prætendebat se esse filij sui hæredem, contra opponentibus mariti propinquis, ad quos hæreditas, non extantibus filiis, pertinebat, filium natum esse Seximestrem, & abortiuum, neque Patri in bonis succedere potuisse, nec consequenter ad ea transmittere. Quæsitum ergo à iudice est, an hic Posthumus esset verè Seximestris, & abortiuus.

SVMMARIVM.

1 *Natus sexto mense abortiuus dici debet.*
2 *Abortiuus quando dicatur lato modo.*
3 *Abortiuus stricto modo quando dicatur.*
4 *Quantò pluribus conditionibus destituitur partus, requisitis ad partum naturalem, tantò magis meretur nomen Abortus.*
5 *Septimestris pro ratione natus est.*
6 *Quisnam Septimestris ab Hippocrate dicatur pro ratione natus.*
7 *Acuti morbi per Lunæ motum, Chronici per motum Solis indicantur.*
8 *Mulieres vt plurimum desinentibus menstruis concipiunt.*
9 *Pregnantia in nullo tempore certo cognosci potest, vniuersaliter loquendo.*
10 *Septimestres vt plurimum intereunt, ex multisque pauci seruantur.*
11 *Septimestres omnes inabsoluti nascuntur, & nullam firmitudinem habent.*

Videbatur in hoc dubio nullam posse interuenire hæsitantiam, quin in prima facie partus hic dici debeat abor-
1 tiuus, quocunque enim modo accipiatur nomen Abortus, non
2 solùm, inquam, latè, sed etiam strictè, certum est, quod natus sexto mense abortiuus dici debet, nam lato modo quicunque fœtus, qui ante nonum, vel decimum, immò & in ipso nono, & decimo ab aliqua causa præternaturali ab vtero eiiciatur, abortiuus dici potest, quia non ex vi naturæ, sed ex violentia illius causæ præternaturalis ab vtero exit ante tempus ab ipsa natura illi destinatum, etiamsi id fieret per diem tantùm, immò
etiam per horam ante, vt latè probaui *lib. 1. Tit. 2. quæstion. 10. num 10. & seqq.* strictè autem fœtus ille dicitur abortus, qui à 3
causa præternaturali eiectus ita nascitur, vt nullo modo viuere possit, ac tantundem est ac si non natus esset, & rectè dicitur Abortus, hoc est non natus, quia nascitur ita, vt vita frui non possit Itaque quòd hic partus, vt dicitur in sexto mense natus dici debeat non solùm lato modo abortiuus, quia à causa præternaturali est eiectus, & idcirco natus sit per tres menses ante terminum nascendi omnibus communem, & naturalem, sed etiam stricto modo, quia ante septimum nullus fœtus viuere potest, vt ex Hippocrate, aliisque Medicis, & Philosophis, & Iureconsult. dixi *loc. cit. quæst. 2. n. 12* vbi etiam *num seq.* idem firmaui; esse nempe talem partum ac debere propriè dici Abortum, ea maximè ratione, quòd semper immaturus nascatur, non immaturus, inquam, tantùm quoad membrorum conformationem, & vigorem, sed immaturus etiam quoad vitæ operationes, quia tales fœtus nati ante septimum non sunt sufficientes ad lac sugendum, vt nutriri possint Gal. *lib. 15. de vsu par. c. 7.* & licet hæc euidentissima causa sit, vt viuere non possint, tamen etiam si lac sugerent, vt suxisse aliquos Seximestres obseruatur, tamen non possunt viuere ex defectu vigoris, quo defraudati sunt eiecti ab vtero materno ex vi præternaturalis causæ.

Præterea quantò pluribus conditionibus destituitur natus 4
requisitis ad partum naturalem, tantò magis meretur nomen Abortus, imo quanto maioris ponderis sunt requisitæ conditiones, tantò magis natus ab illis deficiens debet Abortus nominari, sed præcipua conditio est, quæ respicit tempus in quantitate, quo fœtus in vtero commorari debet, dehinc quæ respicit tempus in qualitate, prout nempe septimanas, menses, quadragenaria complere debet; ab hac quæ respicit absentiam cuiuscunque causæ præternaturalis; deinceps quæ respicit corporis firmitudinem, & absolutionem, & si quæ aliæ conditiones sunt his adiiciendæ: at hic partus primo deficit insigniter a prima conditione, vt patet, & à secunda, quia deficit etiam à temporis qualitate, cum non attingat septimum, & à tertia, quia Mater à morbo prehensa, & ex animi angore ob mariti mortem conflictata abortiuit, & à quarta, quia inabsolutus erat, & nullam firmitudinem habebat, hiantibus suturis capitis, & articulis ab osse veluti distractis, & qui neque vllo modo diducere os valeret, & qui in nascendo nè ploratum, aut vocem quidem vllam ediderit, sed vix eiulare perciperetur, neque lac sugere posset, sed necesse fuerit illud in os ipsius instillare, neque fæces reddiderit, ac ne vrinam quidem, quæ omnia tam apertè ostendunt illum fuisse abortiuum, vt superfluum videatur de ea re vlterius hæsitare.

Neque opponi potest quorundam grauissimorum Doctorum auctoritas volentium, fœtum etiam in sexto mense viuere posse, quos adduxi *loco suprà cit. q. 5. n. 5.* ex ipsius quoque Rotæ Romanæ *decis. in Auximana Alimentorum 1. Iuny 1620. coram Pirouano*, pro quorum opinione adduci poterat satis euidens ratio, quæ subsequens est: Septimestris, vt receptissima, ac 5
communissima omnium Sapientum opinio vult ex Hippocratis & legum auctoritate, pro ratione natus est, & viuit, ac Septimestris potest ita nasci, vt sex menses non compleat; nam Septimestris potest nasci minori spatio, quam 182 dierum: quod probatur, quia cum in computatione mensium partus satis sit ex Hippocratis sententia, primum mensem esse intercisum, & deficientem, sufficiatque, quòd ex quindecim diebus constet, aut forte paucioribus, & vltimum eodem modo esse deficientem, ac constantem ex totidem diebus nempe quindecim, & fortè paucioribus, palam est diebus 178. & fortè 175. posse nasci Septimestrem, in quo termino erit quidem fœtus Seximestris, ac viuere poterit; sed hoc non obstat, quia licet Septimestris dicatur ab Hippocrate pro ratione natus, tamen hoc non simpliciter protulit, ac vniuersaliter, vt de omni Septimestri veritatem habeat, quia restrinxit se ad Anni dimidium, & eos demum pro ratione natos pronuntia-
uit, qui non minori spatio, quàm centum octoginta duobus 6
diebus dimidio addito nascuntur, quæ tota hæc summa, vt ille addit, est anni dimidium, quod tempus, inquit, principium perfectionis fœtibus affert, neque minori spatio eos perfici posse dicit; quia certum est deberi de necessitate in hoc assignari quoddam tempus determinatum à quo si fœtus deficiat, non possit esse vitalis, quia alias quandocunque nasceretur, posset esse vitalis, quod non est dicendum, neque est verisimile. Itaque hunc terminum nascendi inter legitimos computatum omnium minimum docebat esse ibidem idem Hippocrates dierum 182 & idcircò, nempe quia minimus est, plurimos eorum interire narrabat, ex multisque paucos esse superstites

ſtites, quia ſunt omnium Septimeſtrium, ob termini, in quo naſcuntur, breuitatem imperfectiſſimi, & qui principium tantum perfectionis in vtero ſint aſſecuti, non maiorem, aut totalem perfectionem, vnde, vt dixi alias *loco cit. quæſt. 2. n. 36.* nulli benè obſeruantur nati diebus 182. ac vix ipſe Galen. vnum obſeruauit natum diebus 184. vt narrat *in lib. de ſeptim. par.*

Addamus his proportionalem motum partus ex motu Solis; quia quemadmodum acuti morbi per Lunæ motum, ſic Chronici, & longi per Solis motum iudicantur, atque hoc pacto quemadmodum criſes in decimaquarta die fiunt in morbis acutis, qui terminus eſt medietas motus circularis Lunæ, ſic partus, qui mouetur vt morbus chronicus, qui motus, vt Gal. 3. *de diebus decret. c. 6.* dicebat, æquiparatur motui Solis, tunc ſaluus erit, cum dimidio anni naſcetur; at Anni dimidium non minori ſpatio, quam 182. dierum dimidio addito completur. Ex quibus manifeſtè deducitur, fœtum hunc natum diebus 177. pro ratione non eſſe natum, neque vitalem potuiſſe eſſe, cùm ſit abortiuus.

7 Ad quod etiam magis concludenter comprobandum, notanda venit tam exquiſita temporis, ac termini huiuſce, nempè medietatis anni ſupputatio ab Hippocrate facta volente aſſignare breuiſſimum inter omnes naſcendi terminum in homine, qui pro ratione natus eſſe dici poſſit, non modò enim dies, & dierum notabiles partes, ſed etiam minimas particulas hoc termino comprehendi voluit dicens: *Septimeſtres autem naſcuntur centum octoginta diebus, & dimidio, inſuper accedente diei particula*; vnde etiam deficiente non ſolùm dimidio, ſed hac ipſa diei particula partus Septimeſtris dici non debeat, nec ſit pro ratione natus, nec vitalis; quamobrem cùm partus, de quo agitur, ab aſſignato termino deficiat per quinque dies cum dimidio, certè ex ſententia Hippocratis, quam DD. omnes vnanimiter amplectuntur, nec pro ratione natus eſt, neque eſt vitalis, ſed abortiuus.

Ex parte tamen Matris dicebatur, neque partum hunc eſſe Sextimeſtrem, nec conſequenter dici poſſe abortiuum, & potuiſſe eſſe vitalem. Quòd non eſſet Sextimeſtris, nec conſequenter abortiuus, patet, quia licet à contraria parte ſupponatur natum eſſe diebus 177 ex eo quod totidem dies interceſſerint à die præcedente morbum mariti, & ipſum partum tamen hoc nullatenus probatur, quia non maior ratio eſt, cur mulier conceperit in ipſa nocte præcedenti morbum Mariti, quàm per plures dies, & fortaſſe per decem dies antè; immò veriſimilius hoc eſt, quia per totidem dies ante mulieri

8 Menſtrua deficiant, & maximè eueniat, quod ſtatim deſinentibus menſtruis mulieres concipiant, Gal. *lib. 1. de ſem. cap. 5. & alibi.* Nec contra hoc valet dicere, quod maritus ab illo tempore iam non benè ſe haberet, & non erat habilis ad coitum, & quod ea congreſſus cum vxore per diem ante morbum ægrotauerit, vt ipſemet maritus in infirmitate Medicis faſſus eſt, quia ſi iam ante per decem dies erat ad coitum inhabilis, multò magis fuiſſet poſt decem dies, & in ſumma nullo modo ex hoc deduci poteſt, quòd cum vxore rem habere non poterit, quod illa non modò facilius tunc, deſinentibus menſtruis, quàm poſt prædictos decem dies potuerit conciperet.

Quibus addendum, quod cùm maritus ante prædictos decem dies bene ſe haberet, & poſt habitam rem cum vxore ſe debiliorem factum dixerit, ac per totum illud ſpacium decem ſubſequentium dierum non omninò bene ſe habuerit, licet non febricitauerit, certè maior præſumptio, immò ſortior eſſe debet, quòd mulier ex eo conceperit ante decem prædictos dies, quam poſt, quia ex alia mala diſpoſitione, & in illo ſtatu præternali (dato etiam quod non propriè in ſtatu præternaturali, ſed in ſtatu neutro fuiſſe tunc illum dicamus) conſequens fuit ſemen genitale in illo minus calore, & ſpiritibus abundante, & conſequenter minùs fœcundum fuiſſe; quòd enim iam eſſet in ſtatu præternaturali, vel ſaltem neutro, ſatis demonſtrat decidentia in ſtatum manifeſtè præter naturam, & in morbum maximè lethalem.

Neque obſtat præterea, quod mulier multo tempore tacuerit, nec de conceptione quicquam effata fuerit, quia palam neque ipſas mulieres tam citò poſſe cognoſcere, & pro certo affirmare, ſe in vtero habere, præſertim ſi multùm conceptionibus non ſint aſſuetæ, vt in caſu noſtro euenit, nam Lucretia vix ſemel, aut iterum conceperat, vnde non mirum, ſi nihil de prægnantia muſſitauerit, neque alia mulier ex domeſticis tam citò nempè in primis quindecim diebus illam grauidam iudicauerit, cum maximè pauca ſigna, ex quibus mulier in vterum habere cognoſcitur, neque in principio appareant, neque ſi quæ appareant, tantum habeant firmitatis, tantumque illis mulieres fidant, vt ex illis audeant pro certo affirmare ſe grauidas eſſe; imo hæſitabundæ ſemper, ac verecundæ a primo menſe ſemper permanere ſolent; atque id non immeritò, cùm pateat, & apud Medicos ſit communiter acceptum, in nullo grauidationis tempore de certo cognoſci poſſe prægnantiam vniuerſaliter loquendo, quamquam plura euidentiſſima ſigna & tertio, & quarto menſe apparere ſolent, vt abundè probaui aliàs 9
lib. 1. harum quæſt. tit. 5. q. 1. quomodo ergo intra terminum decem, vel quindecim dierum potuit Lucretia, & ex ipſa familiares cognoſcere illam remanſiſſe ex marito mortuo grauidam?

Neque iterum valet, quod ipſa mater ante tres, vel quatuor dies quàm pareret, fateretur ſe eſſe in ſexto grauidationis menſe, & quod etiam domeſtici omnes, ac propinqui, tam mares, quàm fœminæ ipſam in ſexto menſe grauidationis eſſe faterentur, quia & ipſamet Lucretia, & cæteri omnes in computatione menſium dupliciter decepti ſunt. Primo reliquendo fortè decem priores illos dies, à quo tempore illa conceperat, cùm præcisum conceptionis tempus non ſolùm extraneos quoſcunque lateat, ſed etiam ipſas mulieres prægnantes; quamobrem computantes partum à die præcedente morbum mariti, abſque dubio illam in ſexto menſe grauidationis degere putabant; licet decipè erant, quia non obſtante quod illa pepererit die 177. à conceptione, tamen ſi primum menſem intercisum accepiſſent ex quindecim diebus conſtantem, poterant firmare illam in ſeptimo menſe eſſe, cùm centum quinquaginta dies conſtituant quinque integros menſes, & primus menſis conſtituatur ex quindecim diebus, vnde remanebant dies duodecim ſeptimi menſis, licet hic fœtus fuiſſet ex ſeptimeſtribus imperfectiſſimis, & non vitalis ex Hippocratis ſententia, qui vt dictum eſt, non minori ſpatio naſci ſeptimeſtres, qui futuri ſint vitales, voluit, quàm anni dimidio, nempe centum octoginta duobus diebus cum dimidio, tametſi hos ipſos omnium ſeptimeſtrium imperfectiſſimos eſſe firmauerit, Secundo decipiebantur etiam computantes decem priores illos dies, accipiendo integros menſes, nam eo modo deficiebat hic partus à termino ſeptimeſtri finito quaſi per menſem, cùm deſiderarentur ad complementum ſeptem menſium dies viginti tres; cum tamen ſi accepiſſent primum menſem intercisum, & conſtantem ex quindecim diebus, qui additi centum quinquaginta diebus, conſtituentibus menſes quinque, conſtituebant ſex menſes, clarè vidiſſent remanere duos ſupra viginti dies conſtituentes ſeptimum menſem.

Ex quibus cùm pateat hunc fœtum non fuiſſe ſextimeſtrem, ſequitur etiam, illum non fuiſſe abortiuum, ſed fuiſſe ſeptimeſtrem, & vitalem; & non habuiſſe vllam cum vita repugnantiam, quod ſatis oſtendit, illum vixiſſe per octo dies, licet enim, vt opponitur, non ſugeret, neque perciperetur vllo modo eiulare, neque fæces, neque vrinas redderet, hæc quidem primis tribus diebus acciderunt, nam poſtmodum & fæces, & vrinas reddidit, & eiulare auditus eſt, & leniter nutricis mammas ſugere obſeruatus, vt ex Teſtium depoſitionibus patet, vnde conſtat, illum fuiſſe ſufficientem ad vitæ operationes, & licet deceſſerit octauo die, non ex hoc dicendum quòd non potuerit eſſe ſuperſtes, cùm etiam ex ſeptimeſtribus plurimi vel citiùs, vel ſeriùs intereant; ex multiſque pauci ſeruentur, vt ſupra ex Hippocrate dictum eſt, & tamen licet 10
plurimi ex ſeptimeſtribus moriantur, vniuerſaliter ſeptimeſtres pro vitalibus habentur ex ipſarum Legum Hippocratis aſſertioni inhærentium auctoritate,

Neque obſtant quæ obiiciuntur ad probandum, hunc fœtum fuiſſe abortiuum ex defectu conditionum, quæ requiruntur ad verum, & naturalem partum; Nam quoad primam reſpicientem moram fœtus in vtero, iam patet, illum ab ea non defeciſſe, cum vt probatum eſt, natus ſit ſpatio centum octoginta octo dierum, & ſic poſſit connumerari inter perfectiſſimos ſeptimeſtres, ex quo euaneſcit etiam defectus ex alia conditione, nempè ex temporis qualitate, habuit enim hic omnem perfectionem ex numero dierum progredientem, quam habere poſſunt ſeptimeſtres, illos habere voluit Hippocrates. Quoad tertiam autem conditionem, dicimus hanc non eſſe de eſſentia partus, qui vitalis, & legitimus exiſtat, nam aliquando & Decimeſtres, & aliqui Nonimeſtres, & ſecundùm noſtram ſententiam pleniſſimè probatam *libro 1. titul. 2. quæſt. 1. & ſeqq.* & octimeſtres omnes, & ſinguli ſeptimeſtres à cauſa præternaturali manumittuntur; nam tam illi aliquando, quam ij ſemper, ante tempus ſibi debitum, vel ante tempus à natura illis deſtinatum naſcuntur, neque tamen ideircò omnes non naturales, non vitales, non legitimi iudicandi, ac ſatis ſuperque eſt, ſi hic partus ab ea conditione non deficiat, cùm ſeptimeſtris ſit, quia natus eſt tempore opportuno, & pro ratione, aut ſi manumiſſus à cauſa præter naturam ſit, in hoc cum aliis ſeptimeſtribus connumerare illum dicamus.

Quoad quartam conditionem respondetur, illum neutiquam ab ea deficere, si de perfectione loquamur, quæ in septimestribus haberi potest; patet enim omnes inabsolutos nasci, & nullam firmitudinem habere, vt probaui aliàs *loco su-* 11
prà cit. q. 1. num. 85. & alibi, hoc enim omnibus septimestribus idcircò eo modo euenit, quia non sufficientem moram in vtero traxerunt, vnde non potuerunt beneficio temporis corporis perfectionem sibi debitam acquirere; ea septimo enim mense initium perfectionis, non complementum habent, vt ex Hipp. verbis in principio libri *de septim. partu.* citatis clarè patet.

Cætera denique quæ opponuntur ad probandum, partum hunc defecisse à conditionibus partus naturalis, & sic fuisse abortiuum, communia illi sunt cum omnibus septimestribus, vt videre licet ex iis, quæ adduxi loco sæpè citato, præterquam quod plura eorum, quæ supponuntur perpetuò extitisse in hoc partu, hoc est toto eo tempore, quo vixit, nequaquam semper durarunt, vt iam supra dictum est.

Ex quibus videbatur concludendum, partum hunc abortiuum non esse, strictè sumpto nomine Abortus, pro eo nimirum, quod est, partum ita nasci, vt nullo modo naturaliter viuere possit, quod ortus sit ante septimum, neque dignosci debeat nomine septimestris, sed esse verè septimestrem, & habuisse eandem aptitudinem, & habilitatem ad viuendum, quam habere solent omnes perfecti septimestres, qui licet vt plurimum intereant, non habeant tamen cum vita talem, ac tantam repugnantiam, vt viuere nullo modo possint, qualem habeant nati in sexto mense.

CONSILIVM XXXVIII.

ARGVMENTVM.

Seruus quidam notabilis furti reus, quod Illustrissimo Domino Angelo Andosillæ factum fuerat, in carcerem detrusus est, & vrgentibus indiciis ad torturam, jamjam erat tormento subiiciendus, cum ille opposuit, se esse tormentò funis inhabilem ob fistulam, quam in pectore habebat, cuius respectu torqueri absque euidenti vitæ periculo, non poterat, conuocatus ad Reum inspiciendum, & ad determinandum, vtrum fistula illa in pectore, illum à chordæ tormento eximere deberet?

SVMMARIVM.

1 *Morbo recedente habendus Æger ac si nunquam ægrotasset.*
2 *In tenerioribus ætatibus non solùm vulnera, & vlcera facilè sanantur sed ipsa ossa, quæ in aliis ætatibus verè non consolidantur, in iis verè consolidantur, & n. 7.*
3 *Pectoris partes, & musculi maximè in chorda tormento aguntur & distenduntur.*
4 *Cauteria in brachiis debent seruare Reos à chorda tormento immunes.*
5 *Qui thorace sunt angusto à chorda tormento seruandi immunes.*
6 *Partes callum contrahentes potiùs disrumpuntur, quàm distenduntur.*
8 *Fistula quid sit, non datur sine callo.*

Visam est primò, fistulam, quam Reus in pectore habebat, esse vetustissimam, & iam à multo tempore obseratam, ita vt non videretur aliqui impedimento esse posse, qui minus illi tormento exponeretur, præsertim cùm fistula esset parui momenti, & super costas ipsas non in spatiis intercostalibus. Quibus addebatur, quòd fistula illa nullam molestiam iam à multis annis afferebat, neque vllum dolorem, neque difficilem respirationem, aut aliud notabile incommodum, & in summa erat talis conditionis, ac si nunquam extitisset, & ad omne peius poterat de ea re experimentum sumi, alligando Reum chordæ, illumque extollendo, obseruantes an pectus, & vicinæ partes liuorem aliquem contraherent, vt in similibus casibus faciendum monebat Fortun. Fidel. *de Rel. Med. l. 1. c. 3.* nam si nullus liuor, aut coloris mutatio in parte appareat, signum est eos ad chordæ tormentum esse aptos, neque ab eo vllum damnum reportare; contra verò, vbi partis color in liuidum immutetur, signum est futuri periculi, atque illicò Reus soluendi à chorda sunt, neque vlterius eo tormento torquendi.

Præterea licet fistula de foris sanata esset, poterat tamen opponi, quòd eius vestigia intus in pectoris cauitate remansissent, sed in hoc casu non videbatur hæc oppositio habere locum, quia quandocunque res eo modo se habet, nimirum, vt humores per fistulam expurgari consueti ob ipsius fistulæ obserationem quoad externum orificium intus remaneant, facilè de se significationem aliquam, neque dubiam præbeat vt internos dolores, puncturas, impotentiam ad motum, earum saniei, vel ichorum per alias qualcunque vias, & alia impedimenta, & præcipuè in casu nostro, difficultatem respirationis, tussim, purulentæ materiæ expurgationem per os, febriculam lentam ex hecticarum genere, & alia ad hunc modum; At cum nihil horum in hoc Reo animaduertatur, dicendum est, fistulam perfectissimè fuisse sanatam, ita vt nullo impedimento esse possit in chordæ tormento infligendo, cùm nullum ex eo expectari possit periculum, sed Reus ab illo seruari possit immunis, & per illud cogi ad veritatem propalandam, & idcircò, cùm post sanatum morbum homo habendus sit tanquam si nunquam ægrotasset, *L. Quod sanatum ff. de* 1
Ædil. Edict. Reus hic non aliter quàm quiuis sanus homo potest chordæ tormento exponi.

Omnium maximè vrgebat, quòd Reus hanc fistulam in pectore passus fuerat in teneriori ætate, & antequam in ætate prouectus esset, hoc est pubes factus, ab ea sese liberauerat, vnde coniectari licebat, ob viuidum, laudabilemque illius calorem, & humorum æqualitatem non modò fistulam fuisse sanatam, sed partes ab ea molestatas ad suum pristinum vigorem & robur rediisse, cùm huiusmodi ætates teneriores non modò id genus morbos, nempè qui ex vulnerum, vlcerumque malitia procedunt, superare optimè soleant, ac perfectissimè sanare, sed ipsas quoque ossium fracturas, quæ aliàs in adultis nunquam verè sanantur, nec consolidantur, Galen. *lib 6. Method. Medic. cap. 5. & comm. 1. in lib. de fract. text. 41.* Auicen. *lib. 4. fen. 5. tract. 2. cap. 1.* quia tàm 2
per porum, aut callum vniuntur, Id. Galen. *loc. cit.* in tenerioribus ætatibus redeunt ad loca sua, & ad veram, & perfectam sanationem deducuntur, Auic. *vbi proximè.* Ita vt non aliter quam ipsa solutio continui in carne facta, etiam facta in osse reuniatur; quamobrem non aliter talia membra dudum fracta, & consolidata tractari possunt, quàm si nunquam fracta fuissent, non secùs quam ipsa membra sana nunquam tale quid passa. Quod si ita se res habet in fracturis ossium in teneriori ætate contingentibus, quantò magis hoc eueniet in solutione continui in carne facta, aut in aliis partibus ossibus molliotibus quæ à fistulis occupantur? Itaque ex his videbatur deducendum, Reum hunc absque vllo periculo posse chordæ tormento subiici ad eruendam ab illo veritatem.

Quibus tamen non obstantibus, visum est determinare, non vacare notabili periculo de hac re experimentum sumere, 3
quia fistula erat in pectore, cuius musculi, ac omnes reliquæ partes maximè in chordæ tormento aguntur, & distenduntur, neque solùm in eo tormento multum præ labore & dolore patiuntur, sed etiam ob id, quod cum respirationi inseruiant, multò magis agitari, & lancinari, atque angi eas consequens est; vnde etiam multò magis, quàm quæcunque aliæ partes continui solutionem passæ ab eo tormento periculum incurrunt; si enim, vt tam ex Medicis, quàm ex Iurisconsultis dixi alias *lib. 6. har. quæst. tit. 1. quæst. 4. num. 13.* etiam paruula vlcuscula ex cauteriis excitata in musculosa 4
brachiorum parte debeat seruare Reos ab hoc tormento immunes, quantò magis vlcus in pectore, parte nimirum, quæ tantoperè in eo tormento defatigatur, & maximè si penetrans sit, vt fistula; nam vlcus fistulosum non solùm ostendit externas partes malè affectas, sed etiam internas, vnde tantò maius periculum imminet ex distentione membrorum, in quibus fistula reperitur, per vim facta, quàm ex distentione membrorum, quæ simplici vlcere detinentur, quantò magis periculosum est distendi, ac per eum auelli tam internas partes, quàm externas.

Quæ tantò magis locum habent in casu nostro, quantò 5
Reus erat pectoris valde angusti, huiusmodi autem homines à chordæ tormento omninò immunes seruando docet, ac monet Fortun. Fidel. *loco suprà citat.* Ob rationes, de quibus ibi per eum, inter quas potissima illa est, quia cum multo aëre ad cor refrigerandum, in tormenti illius labore indigeant, qui thorace sunt angusto, ac debili, & idcircò thoracis morbis afficiuntur, vt huic Reo eueniebat, non possunt tantum Aëris refrigerantis attrahere, quantum cordis calori temperando sufficiat, vnde diutiùs in tormento detenti, calor eorum extinguitur, Reusque perit. Nec quicquam releuare visa sunt quæ opponebantur, etiamsi enim fistula esset vetustissima, & iam à multo tempore, vt dicebatur obserata, dubium tamen non est, illam callum contraxisse, qui prohibeat omninò eas partes distendi, imminentes ex

violenta

violenta distensione euidenti periculo dilacerationis earum, quæ dilaceratio, quia non tantùm fieri poterat in parte externa, sed etiam in interna, erat euidenter periculosa; callosæ
6 namque partes duræ coadunt, & distentioni in quamcunque dimensionem omninò ineptæ, cùm potiùs disrumpantur: quàm distendantur. Nec de periculo quicquam demebat, quòd fistula esset super costas ipsas, & non in musculis intercostalibus, quia non idcircò excludebatur, quòd vlcus intrò progrediendo penetraret etiam ad musculos intercostales, vnde eædem quoque partes callum contraxissent.

Neque vlteriùs ex eo, quod nullo dolore, nullaque respirationis difficultate, & nullo alio notabili symptomate hæc fistula esset molesta, id certè firmari poterat, nullum imminere periculum ex tormento funis, quia periculum non imminebat solummodò ex dolore, ex difficultate respirationis, aut ex alio symptomate concomitante ipsam fistulam, sed ex callosa duritie ab ipso vlcere contracta, vt superiùs dictum est, Ex quo etiam capite dicebam nihil releuare, quòd fistula ita in totum sanata esset, vt neque interius vllum vestigium solutionis continui reliquisset: quia dato, quòd hoc ita in veritate esset, semper tamen remanebat callosa illa durities, ex qua potissimum imminebat periculum in expositione Rei ad tormentum, vnde cùm non posset tutò seruari à tormento immunis, non erat tormento exponendus,

7 Neque instantia, quæ fieri poterat de absentia illius callosæ duritiei, quicquam vrgere videtur, nam quemadmodum ipsa quoque ossa fracta in pueris, ac tenerioribus ætatibus absque callo vniuntur, non secùs ac ipsæ continui solutiones in partibus carnosis, sic, inquiunt, in nostro casu hæc fistula absque callo sanari potuit, cùm patiens esset in puerili ætate Ad hanc enim instantiam facilis est responsio, si dicatur, verum esse continui solutiones in tenerioribus ætatibus etiam in ossibus factas sanari absque callo, sed hoc verificari quando non in longum protrahuntur, vt in ipsis ossibus, quæ spatio quadraginta ad summum dierum consolidantur, at vbi in longum protrahuntur, & maximè ad annos, vt in fistulis euenit, hoc non habere locum, præterquam quod ipsa fistula nihil aliud est quàm callosum vlcus. Gal. *in l. finit. Med.* & alibi, Cels. *l. 5. sua Med. c. 28 rubr. de fistulis*. Par. *l.* 12. *c.* 21. Tagault. *inst. Chirurg. l.* 3. *c.* 18. Pigræus. *Chirurg. l.* 5. *c.* 3. Aquap. *l.* 3 *c.* 21, & alij omnes, Neque datur fistulla, in qua non adsit callus. Etiamsi ergo gratis concedatur, fistulam in hoc Reo fuisse sanatam, non potest negari ab eius sanatione non remansisse callum; sed fistulam hanc esse sanatam, falsum apparebat ex eo, quod adhuc statis temporibus ex illa quidam ichores prodibant, ostendentes illam non esse perfectè sanatam, quod apertè patuit premendo ipsam partem, in qua vlcus erat, nam coram omnibus adstantibus similis ichor emanauit: & sic ex his conclusum est, Reum tormento chordæ esse ineptum.

CONSILIVM XXXIX.

ARGVMENTVM.

Reliquerat Marianus Albentius in suo vltimo testamento vxorem suam, quam vnicè amauerat, etiam si ex ea filios non suscepisset, vniuersalem hæredem omnium, ac singulorum bonorum suorum, dummodo ad secundas nuptias non transiret, sed vidua permaneret, ac castam, & ab omni inhonestatis suspicione liberam vitam degeret: quod si vel ad secundas nuptias transiret, vel inhonestè viueret, & non etiam ab eius rei suspicione libera, iussit eam omnibus hæreditariis bonis exspoliari, ad Religiosos quosdam deuolui voluit. Transactis iam duobus annis à morte mariti, Religiosi illi Violantem vt in honestè viuentem in iudicium vocarunt, instantes mariti hæreditatem ad ipsos esse deuolutam. Inter quamplura ergo, quæ deducebant ad probandam Violantis inhonestatem, erat ipsius prægnantia, quam celare illa non poterat tumente mirum in modum ventre, deierante tamen illa, se grauidam esse non posse, cum nunquam alium virum admisisset, Interim Religiosi tempus partus instare credentes illam in custodia habendam instabant, quod denegari illis non potuit. Transierant autem iam omnes menses, qui ad gestationem requirebantur, cum ecce præcedentibus nonnullis doloribus mulier multam aquæ copiam cum sanguine coagulato eiecit; venter detumefactus est, ac subsedit, & illa benè habuit. Non tamen his acquieuerunt Religiosi illi, cùm firmarent; illam molam peperisse, quæ cum non possit absque viri vsu generari, iam inde manifestum erat, Violantem inhonestè vixisse, Instabantque in hæreditatem immitti. Violans cum omnibus, ac quibuscunque, quæ contra suam honestatem opponebantur, apud Iudices satisfecisset; ita vt ij nihil eorum, quæ opponebantur, contra illam facere determinassent, mandauit Iudex vt de hac ipsa re per Medicos doctos veritas patefieret: Quæsitum ergo à nobis est, vtrùm Violans molam eiecisset, & dato quod eiecisset, vtrùm potuerit absque viri vsu illam generari.

SVMMARIVM.

1 *Mola quid.*
2 *Caro nihil aliud est quam sanguis concretus.*
3 *Mola est falsa quædam conceptio.*
4 *Mola quomodo generetur.*
5 *Mola absque semine virili generari non potest. Contrarium n. 10. Declara. vt n. 17.*
6 *Formationis omne principium à Maris semine: dic vt n. 11. & seqq.*
7 *Membrana cum sint partes spermatica, non aliunde, quam ex spermate generari possunt, & n. 14.*
8 *Mola, conceptus est præter naturam, & idcirco non habet statutum tempus gestationis.*
9 *Molæ nutriuntur, & augescunt per vmbilicum.*
13 *Fæmina habet in se vtrumque semen, nempè Masculeum, & fæmineum.*
15 *Sanguis coagulatur ob fibras.*
17 *Membrana in fætu ex semine muliebri generantur.*

ET quoad primum punctum pro parte Religiosorum dicebatur, Violantem molam eiecisse, eiecerat enim frusta quædam sanguinis coagulati, quæ carnea videbantur, quia maiorem duritiem præ se ferebant, quam simplex sanguis coagulatus habere soleat; quin & membranæ quædam vna cum prædictis carneis frustis expulsæ conspiciebantur, quæ nonnisi molæ, seu molarum inuolucra esse poterant. Mola autem nihil aliud est, quam caro informis in vtero generata ad modum fœtus, vt dicitur ex Hipp. *in l. de ster.* & ex Gal. *l.* 14. *Method. med. c.* 13. At vero caro nihil aliud est, quam sanguis constantem habens substantiam, & non fluidam, Gal. *l. de Nat. fac. c.* 10. Itaque cum sanguis hic esset constantis substantiæ, & non fluidæ, nihil aliud erat, quam caro, & cum esset caro informis, nihil aliud erat, quam Mola. 1 2

Atque magis patere potest ex accidentibus concomitantibus, quæ apparuerunt in huius molæ gestatione, quia cum mola sit falsa quædam conceptio, in plerisque veram conceptionem æmulatur, vt in retentione menstruorum, in ventris tumefactione, in symptomatum, quæ grauidis familiaria sunt, excitatione, in lactis generatione, ac vt plurimum in temporis gestatione, & in aliis; quæ omnia, ac singula erant in hoc casu conspicua, quippe cum Violanti menstrua in totum destitissent, venter tumefactus esset, & omnibus symptomatibus fuerit vexata, quibus vaiè grauidæ vexari solent, tandemque debito tempore vtero gestata mola, illam eiecisset. Vnde dubitari non poterat, hanc fuisse veram molam, & sic cum non potuerit absque virili semine generare, eâdem certitudinem facit, quod Violās viro se miscuerit, quā faceret verus, ac naturalis partus. 3

Præterea hæc non poterat esse simplex quædam menstrui sanguinis coaceruatio, quia cum in dies conspiciamus quamplurimas mulieres menstruorum omnimoda retentione non tam per menses, quam per annos laborare, non tamen videmus eas secundum ventrem saltem in primo anno intumescere, neque alia symptomata, & maximè tam similia prægnantiæ pati, qualia passa est Violans; hæc enim à simplici sanguinis coadunatione procedere posse non est verisimile, sed benè verùm est procedere ad falsam conceptionem, hoc est molam, quæ nonnisi ex semine virili morboso fermentante ipsum semen vel sanguinem muliebrem, vt inde aliquid generetur, fieri solet; cum enim virile semen ob morbosam constitutionem agens in semen muliebre, verum conceptum generare non possit, falsum conceptum, ac præter 4

naturam generat, quæ mola est: nam absente hac fermentatione, quæ nonnisi à semine virili, à quo est omne principium motus, haberi potest, nullus fit motus in semine, vel
6 sanguine muliebri, & sic nulla sequitur generatio, vt indesinenter obseruatur in quamplurimis fœminis, in quibus licet sanguis menstruus in ætate habili per plures menses, & annos retinetur, nulla tamen sequitur mola, deficiente semine virili à quo fermentatio capitur, quæ principium generationis est: nullum enim habet sanguis menstruus eo modo retentus principium, vnde aliquid generet. & idcircò ex simplici eius retentione, licet in dies sæpe sæpius contingat, nunquam generatur mola, ergo vbi aliqua viget conceptio, licet mendosa, vt mola est, firmandum non aliunde generatam, quam à virili semine, ex quo pullulauit fermentatio, ad quam tandem generatio quæcunque tandem illa sit, secuta fuit, nam absque eo vt dictum est, neque vlla fermentatio, neque vllus motus, neque vlla mutatio, neque vlla generatio producere potest.

Quoad secundum punctum pro parte Religiosorum dicebatur, dubium non esse, quod cum Violans molam eiecerit, & ex semine virili fuerit generata, cùm absque eo nullatenus generetur, vt est communis Medicorum opinio, Hippocratis, Aristotelis, Galeni, cæterumque magnorum virorum au-
7 ctoritate firmata, quorum plures registratos habes *l.1. harum quæst. tit.3. part 3. quæst.6. num.5.* quæ opinio videtur vrgentissimis, firmissimisque rationibus comprobata, ac maximè illa, de qua superius; nempe quod omne principium formationis à Maris semine existat. Galen. 14. *de vsu part. cap.1.* atque ea de causa nunquam visa mulier, quæ absque vsu viri Molam gestauerit, eodem Galen. teste *ibid. cap.10.* cum ex solo fœmineo semine ea generari non possit, quia non habet vllum principium motus: quibus addebantur aliæ rationes desumptæ omnes ex *q. bisce nostris, vbi supr. q.6. in prin. ad plures n.7. & seqq.* quæ etiam experimentis nonnullis confirmabantur.

Vrgebat insuper pro hac parte membranarum generatio, quæ in hac mola obseruabantur, patet enim huiusmodi membranas partes esse spermaticas, neque vllo modo aliunde, quàm ex semine generari posse, quod satis declarat earum substantia, & color; neque dicendum ad earum generationem sufficere semen muliebre, quia Gal. teste *eod. l.1. Nat. fac. c.10.* nulla spermatica pars potest absque vtroque semine generari, in qua re nulla videtur controuersia. Itaque etiamsi concedi posset molam absque vtroque semine, aut ex fœmineo tantùm generari, membranas certè, quæ spermaticæ partes sunt, nullus vnquam dixerit, posse absque vtroque semine generari. Vnde ex hoc concludenter probatum remanet, Violantem cum viro se miscuisse, & concludentissimè probata inde remanere videtur eius inhonestas, concurrentibus maximè alia ex parte tam multis indiciis, & præsumptionibus eius impudicitiem attestantibus.

Sed pro parte Violantis multò potiores rationes visæ sunt militare, quæ facile persuadere poterant, ipsam neque veram molam gestasse, nec dato, quòd veram molam gestasset posse de eius honestate hæsitari ex eo, quod ex alieno viro molam conceperit; nam dato etiam, quòd mola nonnisi ex virili semine constari possit, adhuc nihil ex hoc de Violantis honestate ambigi posset; Quoad hoc enim extremum punctum patet apud Medicos omnes; quòd cum mola
8 sit conceptus quidam præter naturam, non habet vt conceptus naturalis statutum tempus suæ gestationis, quia interdum gestatur à quibusdam mulieribus per plures annos teste Hipp. *lib.1. de morb. mul. sect.3. n.97.* & Arist. *lib.4. de Gener. Anim. cap.7.* Auic. *lib.3. fen.21. tract.2. cap 18* Daniel. Sennert. *lib.4 Pract. part. 2. sect.4. cap.9.* Roderic. à Castro *lib.3. de morb mul. cap 7.* Merc. *lib 3. de steril. & Pregn. affect. cap.8.* immò & per totam vitam, eodem Aristot. & Auicen. aliisque testibus. Cùm igitur Violans molam peperit transactis duobus annis à mariti morte, potuit mola adhuc viuente marito ex eius commixtione procreati, & post prædictum terminum duorum annorum, ab vtero eiici, quod tanto magis verisimile erit, quantò notius est, eius maritum semper sterilem extitisse, nec cum Violantem habuerat, vnquam filios procreasse; ex qua coniectura deducere possumus, illum habuisse fortè semen morbosum, & ob id nunquam gnerari docebat Hipp. *l.1. de morb. mul. sect.3. n.97.* & sic etiam dicamus, Molam non fieri absque virili semine, omnis inhonestatis suspicio in Violante cessat, cùm ex marito proprio molam conceperit, non ex alieno viro.

Neque contra id opponi potest, quòd viuente marito nullæ grauiditatis veræ, vel mendosæ suspicio in Violante adfuerit: nisi inordinata quædam menstruorum, & consueto minor expurgatio, quæ in consideratione habenda non videbatur, si enim ab eo tẽpore molam in vtero habuisset, comparuissent aliqua signa eius præsentiam attestantia, qualia comparere solent in aliis, quæ fecissent in ea suspicionem prægnantiæ, tùm signa prægnantiæ tam veræ, quàm mendosæ, nempe tam naturalis fœtus, quàm molæ, coincidant, vt Hipp. *loco cit. & l. de ster.* & Arist. & Aui. & Paul. & Aetius & alij omnes docent.

Sed huic obiectioni facilis, ac præsto erat responsio, nimirum quòd quemadmodum verus conceptus aliquando nullam de se significationem præbet, & interdum tertio, & quarto mense transacto, immo & quinto, & sexto adhuc nulla omninò de se certa signa ostendit, sic etiam, immò multò frequentiùs, & faciliùs in mola euenire, quòd nulla signa huiusmodi conceptionis compareant, aut si quæ apparere obseruentur, ea aut in verum conceptum, aut in diminutam, vel in totum cohibitam menstruorum retentionem referantur, vt in caso nostro euenit: Violans enim cùm nunquam concepisset etiamsi pluribus annis cum Mariano cohabitasset, nullam de prægnantia, & multò minus de mola suspicionem habere poterat; & si quæ symptomata patiebatur ex molæ conceptione, ea in diminutam, ac deprauatam menstruorum euacuationem referebat, non in prægnantiam, neque in molam quia tam prægnantiæ, quam molæ, & retentionis menstruorum signa similia sunt, vt luculenter probatum est *lib. 1. tit.3. quæst.1.* & alibi, & superiùs ex Hippocrate dixi: Quæ quidem satis superque conuincere videbantur, sed ex abundanti addebatur, Violantem nequaquam molam peperisse, sed multam concreti sanguinis copiam eiecisse, qui per multos menses stabulauerat in ipsis vteri venis ex eo quod iam à multo tempore per menstruam euacuationem insufficienter expurgaretur, & non etiam per plures menses omninò esset suppressus, & licet hic sanguis esset coagulatus, non tamen erat verè caro, quia non habebat substantiam constantem prout caro habere consueuit, quod etiam ex Medici, & obstetricum depositione clariùs probatum remanebat, cùm vnanimiter omnes deposuerint, Violantem eiecisse in partu frusta quædam sanguinis coagulati, quæ carnea videbantur, ac sanguis coagulatus caro videri quidem potest, sed non est, nisi insimul substantiam constantem acquisierit, qualem caro habere debet: immò non satis fuisset ad hoc, vt hic sanguis coagulatus mola diceretur, illum habuisse consistentiam carni familiarem, sed oportuisset illum habuisse, consistentiam, qualem habere solet caro molæ; hæc enim secundum id, quod omnes Auctores dicunt, tam dura est, vt neque ferro scindi possit, ita Aristot. *supra citato libro quarto de part. Animal. cap.7.* & quotquot Medici de ea re experientiam fecerunt, ita vt in molæ definitione hoc epithetum preduræ carnis addatur.

Non ergo satis est ad determinandum hanc fuisse molam id, quod tam Medicus, quàm obstetrices addebant, nimirum quod frusta illa sanguinea à Violante eiecta viderentur maiorem duritiem sortita, quàm sanguis sic concretus habere soleat: præterquam quod si hæc fuisset vera mola, iam necessarium erat per eam venas, & arterias disseminari, fortè etiam & vmbilico dotari, vel parte quadam vmbilico æquiualente, 9
per quam nutriretur, & augmentum capesseret, vt in altie fieri solet, quemadmodum obseruatum est, & in dies à Medicis obseruatur, aliàs neque nutriri, neque augescere potuisset, at in hac sanguinis massa nullæ aderant venæ neque Arteriæ, neque nerui, neque vmbilicus, neque pars vmbilico proportionalis, sine qua fieri non potuit, vt in tantam molem cresceret, & in dies augmentaretur, vt fœtus ipse naturalis, ad cuius similitudinem mola procreatur, & augmentum capit.

Præterea dato etiam quòd hæc esset vera mola, adhuc nulla certitudo formari potest de Violantis inhonestate, quia opinio asserens molam non generari absque semine virili, est controuersa, neque verum est, eam opinionem esse Medicorum communem, quia sunt pro contraria sententia Auctores grauissimi 10
& numero non pauciores, qui experientiæ à Galeno obseruatæ volente nullam vidisse mulierem absque viri vsu molam gestasse, proprias experientias opponunt mulierum, de quarum pudicitia non poterat dubitari, quæ absque viri commercio molas gestauerant, quarum nonnullas historias recollegit Schenck. *lib.4. suar. obseru. tit. de Mola.* Quin etiam rationes validiores pro parte affirmante molam procreari etiam absque viri vsu adduxi aliàs *loco citato à n.7. ad sequentes.*

Et ad rationem illam, quam validissimam credunt contrariæ sententiæ fautores, nimirum, quod omne generationis principium à maris semine sit, & idcircò absque eo nulla succedere possit generatio, dupliciter responderi potest. Pri- 11
mò dicendo, quòd conclusio procedit, & veritatem habet

in

in naturali, ac perfecta generatione: at in præternaturali, imperfecta, ac mendosa nequaquam: nam idcirco non succedit generatio vt deberet, quia deficit naturale, ac primum principium generationis, hoc est, semen virile; vnde semen fœmineum eo destitutum non potens perfectum conceptum generare, molitur quod potest, & generat quod illi posse generare conceditur.

Secundò respondetur, quod conclusio illa, quòd omne ge-
12 nerationis principium à maris semine fit, non de maris semine, sed de masculeo semine sit intelligenda modo, fœmina habet in se tam masculeum, quàm fœmineum semen, si Hippocrati credimus in lib. de Genit. num. 7 vnde & ipsa non solum vt patiens, sed etiam vt agens in generatione concurrit. quod iam duplici demonstratione firmaui lib. 7. tit. 3 q. 1. n. 23. &
13 seqq. ergo & à semine fœminæ posse esse principium generationis, nempe ab ea seminis fœminæ ipsius parte, quæ calidior, ac fortior est, & ideirco masculei nomen assumit, quemadmodum ea pars seminis in viro, quæ debilior, & frigidior est, fœminei seminis nomen habet vt bene seipsum explicat Hippocrat. loc. cit. qui ab vtroque semine masculeo à mare, & à fœmina progrediente, mares generari docet, & ab vtroque semine fœmineo à mare, & à fœmina progrediente generari fœminas. Quid mirum ergo, quod semen masculeum fœminæ tantam actiuitatem habere ex se possit, vt valeat generare rudem quandam, & imperfectam molem, si potest non solum naturalem fœtum sed marem generare an non probatum iam à posterioris est, loco sæpius citato, fœminam suo semine concurrere tam actiue ad generationem, vt superet actiuitatem seminis ipsius maris: obseruauimus enim fœtus nascentes ex animalibus diuersæ speciei characterem specificum formæ à fœmina communicari, cum ex solidungula matre, & patre ruminante fœtus solidungulus nascatur, & fœtus insuper nascentes ex animalibus diuersæ speciei, & inter se postmodum coeuntes filios generent in matris speciem tandem redeuntes, ex ipso Aristotele, tandemque muli semper matris naturam sequantur, vnde ex equa nascentes, fortes ac boni nascentes ex Asina, pusilli, & vitiosi.

Ex quibus etiam facilè deducitur inane esse id, quod ad-
debatur, nempe quod sanguis ille à viro ante eiectus esset
14 membranis conuolutus, cum ne membranæ partes sint spermaticæ, nonnisi ex vtroque semine constari possunt ex Galeni dogmate ab ipsis adducto ad hoc enim dirigebatur, nequaquam constare quod hæ membranæ includerent sanguinem illum, quia non hoc deponebant Periti, sed asseuerabant vna cum sanguine exiisse quasdam pelliculas, vt Medicus præcipue, (cui maximè in his est credendum) sed membranacea corpora, vel filamenta, quæ multum distant à membranis, ac si hæ membranæ sanguinem, vel molam, quam dicunt, in se incussissent necesse fuisse per eas sibi locum fecisse vmbilicum, vt dictum est per easque disseminari venas, & arterias vnde nutriri, & augescere posset, quæ omnia hic desiderabantur: erant ergo quæ hæc Periti vocarunt Membranas, seu membranacea corpuscula, potius filamenta, & fibræ ipsius sanguinis, & ideirco non circundabant ipsum sanguinem sed cum ipso miscebantur: hæ namque fibræ ac filamenta in quolibet sanguine laudabili in dies obseruari solent, eæque in
15 causa sunt, vt docet Hippoc. in lib. de Car. n. 9. vt sanguis coaguletur.

Sed neque verum est, membranas huiusmodi ex semine virili, aut ex vtroque generari quia ipse Galen. libro primo, de Nat. fac. cap. 7 Fernel lib. 7. Physiol. libro septimo cap. vlt. Andr.
16 Laurent. Anatom. lib. 8. quæstio 16. & alij existimant, eas non nisi ex muliebri semine constari. vnde concesso quod essent veræ membranæ nequaquam inde deduci posset quicquam, quod probet seminis virilis admixtionem hic adfuisse, & sic nihil deducitur, quod contra violantis pudicitiam faciat: nam etiamsi sanguis ille coagulatus, esset verè carnea quædam moles, & fibræ illæ, seu filamenta essent veræ membranæ, imò etiamsi hæ membranæ inuoluissent carneam illam molem, aut molam ipsam, & vlteriùs conspicuus fuisset vmbilicus, tandemque molam veram Violans eiecisset, nihil contra Violantem concludi potest, cum mola ipsa cum omnibus suis inuolucris, & cohærentiis potuerit absque coniunctione viri generari, vt cum effectu fuit generata.

Denique neque ipsi aduersarij negare audent, hanc non fuisse veram molam, sed bene corpus quoddam molæ similem, quæ neque ipsi potuerit absque virili semine generari: dato
17 igitur quod eo modo se res habuerit, tunc dico, quòd, quandocumque à quibusdam Medicis firmatur, molam non posse absque viri vsu & absque eius semine generari, intelligatur de vera mola nempe carnea quadam mole duta, & informi, venis, arteriis neruis etiam forte, suisque inuolucris munita ab vmbilico, vel à parte vmbilico proportionali nutrimentum habens, & augescens, non tamen posse habere locum in falsa hac mola sanguinea, forma carnis, duritie, venis, arteriisque, aliisque partibus carente, ac quacumque parte destituta, quæ potuerit dici ex semine procreata. Et ex his concludendum nullum ex ea re indicium desumi posse contra Violantis honestatem.

CONSILIVM XL.

ARGVMENTVM.

Ægrotabat iuuenis quidam boni habitus, ac febriebat, non tamen intensè, & dolebat, in latere dextro, neque tamen multum; tussiculam habebat non magnam, ac modicam spirandi difficultatem. Accersitus imperitus Medicus, qui parui pendens dolorem, firmauit iuuenem laborare febri catarrhali, & vix quicquam effatu dignum illi præscripsit, secunda die febris, & dolor, ac cætera symptomata sensim sunt adaucta, neque tamen Medicus magnifecit morbum, sed incuratum penè Ægrum sinebat. Tertia vocatus alter Medicus febre, & dolore adhuc magis augescente, dicit illum pati pleuritidem, atque esse eadem die sanguinem mittendum superueniens primus Medicus qui senior erat, iuniorem contemnens, Ægro medicamentum ex Manna propinat adaugetur febris, sputum non compar. t, dolor magis molestus, neque tamen sanguinem mittere iam transacta quarta in animum inducit suum. Quinta, omnia exacerbata; superuenientibus aliis duobus Medicis sanguis detrahitur. Sexta, in peius lapsus, pus, nec consideratione dignum, cruentum tamen expuebatur, dolor acutius vrgebat. Octaua vitam cum morte commutauit. Quærebatur à viro Doctissimo, qui curæ in extremis diebus interfuerat, an in huius Medici ignorantiam, & malitiam à Legibus animaduerti debeat.

SVMMARIVM.

1 *Historia ex Galen. mulieris, quæ ob omissam sanguinis missionem extincta est.*
2 *Medicorum quidam errores à diuina, & humana Lege sunt punibiles, sed euentus mortalitatis Medico non imputandus.*
3 *Medicus tenetur in medendo sequi sententias certas, ac securas.*
4 *Recedere à communissima Peritorum opinione absque firmissimis rationibus est error grauissimus, omnino punibilis.*
5 *Ex omissione, vel etiam retardatione detractionis sanguinis ægri aliquando sublati.*
6 *Qui à sanguine detrahendo abhorrent, à Medicina faciendo sunt prohibendi. Ampliatur n. seq.*
8 *Interna inflammationes non sunt solucntibus Medicamentis tractandæ, nisi aliquid vrgeat.*
9 *Ignorantia affectata habet secum latam culpam, vnde puniri potest.*
10 *Medicus ex dolo in medendo delinquens, ægro moriente, videtur Reus homicidij.*
11 *Magna negligentia culpa est, & magna culpa dolus est, ergo & magna negligentia dolus est.*

Nouum non est, aliquos Medicos sanguinis humani adeò auidos esse vt sola repetita, ac indesinenter reiterata sanguinis missione quoscunque morbos etiam ab extrema frigiditate prouenientes, & in quibus euitandis calore, ac spiritu eget Natura, curare posse se credant & non aliter; contra vero alios esse, qui à sanguinis missione ita abhorrent, vt piaculum committere se putent sanguinem mittendo etiam vrgentibus quibuscunque indicationibus, sed de prioribus alias, 1
ad propositum casum deuenio Galenus. l. b. de Vena sect. contra Era, sist. aduersus huius farinæ Medicos à sanguine mittendo tam religiose se abstinentes acerrimè inuectus est vbi l. ca c. s. historiam narrat cuiusdam Mulieris annum agentis primum suprà vigesimum menstrua purgatione destitutæ, quam illi curabant, Hi enim renuentes huic mulieri sanguinem detrahere, illam in spirandi difficultatem lapsam ac subinde suffocatam magno cum eorum dedecore viderunt. Horum Medicorũ errores huiusmodi, & à diuina, & ab humana lege videntur expiandi;

2 expiandi licet enim euentus mortalitatis Medico non ſit im-
putandus, *Leg illi vers. § ſicuti Medico ff. de off. præſid* imputan-
dum tamen illi eſt, quod per impetitiam delinquit, neque im-
pune debet eſſe huiuſmodi delictum ſub prætextu fragilita-
tis humanæ vt ibidem habetur. itaque in caſu propoſito vide-
tur Medicus ex craſſa, ac ſupina ignorantia deliquiſſe, defe-
3 rendo plus inſulſæ ſuæ opinioni, quam communiſſimæ om-
nium Medicorum, imo omnium hominum, vnde ob id Ægrũ
interfeciſſe dici poteſt; quia Medicus tenetur in medendo ſe-
qui ſententias certas, ac ſecuras, & maiori, ac potiori docto-
rum parti acceptas & canonizatas, neque mederi poteſt ſe-
cundum proprias aut etiam alienas particularium Medico
rum hæreſes potius, quàm opiniones à communi, & à ratione
tantopere diſtantes, vt Sum. Ang. in *verb. Medicus n. 1.* ex aliiſ-
que Canoniſtis dixi alias *lib. 6. tit 1. q. 7 n. x.* conſequens enim
eſt, communem, vel ſaltem communiſſimum Peritorum
conſenſum veritati eſſe magis conſonum, quam quorun-
dam particularium perſuaſiones; quas in medendo quotidie
ipſis Ægris perniciosiſſimas experimur; dum enim eas non
dictis ſolum, ſed opere, & noua tentata experientia tueri ſata-
4 gunt, quamplurimis eorum certo exitio ſunt, vt in enarratis
caſibus obſeruare licet

Igitur in medendo recedere à communiſſima Peritorum,
& omnibus comprobata opinione, contraria, faciendo iis, quæ
illa dictat, ac docet, error grauiſſimus eſt, & digna cum ſeue-
ritate punibilis, cum tantopere in hominum perniciẽ redun-
dare ſoleat quod tanto magis procedit, quanto maior, ac ma-
gis antiquatus eſt hominum conſenſus, vt in hoc caſu, in quo
examinando palam fit quantopere hic Medicus ad Ægri mor-
tem cooperatus fuerit recedendo à communiſſima omnium
ſententia, cum pateat à Medinæ incunabulis a quibuſcunque
grauiſſimis, & expertiſſimis Medicis ſanguinis miſſionem tan-
quam ſummopere neceſſariam in quamplurimis morbis, ac
ſignanter in inflammationibus internis, vt Pleuritis eſt pro
remedio tuto vtili, ac maxime proficuo fuiſſe acceptam, & in
vſum indeſinenter protractam itavt ex eius omiſſione, vel re-
5 tardatione multos ægrotos è medio ſublatos fuiſſe in dies
fuerit obſeruatum, vt in caſu propoſito eueniſſe certum eſt,
nam ſi in principio morbi Ægro ſanguis fuiſſet detractus, fa-
cili negotio ſanari poterat, quia cum inflammatio non eſſet
magna facillimè ſanguinis detractione extinguebatur.

Mirandum autem eſt, quod quicunque ab huiuſmodi tam
facili, tam proficuo neceſſario, ac tuto remedio in curandis
morbis abhorrent, nullam vnquam ſolidam, ac veram, aut ſal-
tem veriſimilem, & apparentem rationem adducere norunt, ex
qua moueantur, ſed irrationabili mentis errore, aut phreneſi
6 detinentur, quia nec perſuaſionibus, nec rationibus dimoueri
poſſunt idcirco videtur firmandum, eos à medendo prohi-
bendos eſſe, quod ſi medeantur, ægrique ob huiuſmodi errores
pereant, ſeueriſſimè puniendos eſſe. Atque hoc non ſolum
procedere dixerim, vbi ſanguis nullo modo in morbo, qui
eum requirat detrahatur, ſed etiam vbi nimis parce, ac dimi-
7 nutè detrahatur, aut eius detractio procraſtinetur, vt in hoc
caſu quis autem non dixerit vnum idemque eſſe ſanguinem
non detrahere; & detrahere nimis parce vt bardus quidam
Medicus de quo loco citato mentionem habui, quis in morbis
ex ſanguine, & ſanguinis miſſione de neceſſitate indicantibus
in robuſtiſſimis iuuenibus, nullis neque per ſomnium quidem
contra indicantibus præſentibus, vnam, aut alteram vnciam
ſanguinis extrahi iubebat, eò, quia putabat hoc modo effuge-
re aliorum detractiones, & ſuæ ipſius opinioni ſatisfacere tam
modicum ſanguinem extrahendo, ex quo nullum damnum
ſuos ægros reportaturos autumabat, vt reportaturos putabat
ex copioſiſſima miſſione, quam alij Medici ſuadebant. Eodem
quoque pacto idem eſſe cenſendum eſt, ſanguinem non mit-
tere, aut illum in tempore non mittere, ſed temporis oppor-
tunitate tranſacta, nã quid prodeſt in inflammationibus inter-
nis ſanguinem mittere tranſacto morbi principio, & iam in-
flammatione multùm aucta, omiſſa eius extractione in prin-
cipio certe in caſu noſtro nihil profuit ſanguinis miſſio in
quinta iam morbo ſ.liſcente, cùm ex ſola eiuſmodi retarda-
tione Æger perierit, vt manifeſtum eſt.

Verum enimuero in hoc caſu non militat ſolùm contra
Medicum craſſa ignorantia, ob cuius culpam non cognouit
morbum ſed non detegitur etiam dolus, quia maioris fecit
propriam exiſtimationem, quàm Ægri ſalutem, cum ne vide-
retur iunioris Medici opinionem ſequi, qui cognouerat mor-
bum, quem ipſe non cognouerat. data opera, & malitia ſangui-
nem detrahere noluit vnde pe mo conſilio medicamentum
8 gro exhibuit ex anna quod non ſo um non erat in prin-
cip o m ibi requiſitum, ſed forte prohibitum, ſtante manito
euidentiore neceſſitate mittendi ſanguinem; quia internæ in-
flammationes non ſunt medicamentis ventrem ſoluentibus
tractandæ, cum huiuſmodi inflammationes ſemper habeant
febrem acutam adiunctam in qua ſecundum Hippocr aucto-
ritatem *lib. 1. Aphor. 29* rarò purgandum, & cum magna præ-
meditatione; quod maiorem in modum procedit in Pleuriti-
de, in qua medicamenta ſoluentia ſputum intercipiunt, cuius
expurgatio in eo morbo ſummopere affectatur, ex eius enim
expurgatione tota ſpes ſalutis emanat, cùm ex eius retentione
ægri ſuccumbant. Sed dato etiam quod leniens hic conueni-
ret, ex communiſſima tamen Medicorum ſententia Galeni,
Pauli, Raſis aliorumque Medicinæ Procerum auctoritate fir-
mata, ſemper debet ſanguinis miſſio præcedere.

Et ex his facile deduci poteſt, quòd hic Medicus vel ex
ignorantia non cognouit morbum, vel ex dolo non adhibuit
remedium tantopere ad eum euincendum requiſitum. Si ergo
ex ignorantia deliquit, non cognoſcens morbum, puniendus
eſt, quia affectata ignorantia hæc eſt, quæ ſecum habet latam
culpam, quæ punibilis eſt iam *cit. L. illicitas § ſicuti, ff. de off.
Præſid* ignorabat enim hic Medicus ea, quæ communiter
ſciunt ac ſcire tenentur omnes Medici non excellentiſſimi, aut
etiam excellentes, ſeu populares & inferioris notæ, & ſine
quorum cognitione non poſſunt Medici officium exercere,
quæ affectata ignorantia dicitur, vt palam eſt.

Sed multo ſeuerius puniri debet hic Medicus ex dolo pa- 9
trato, renuendo ex malitia ſanguinem mittere, ne videretur à
iuniore Medico morbum cognoſcere didiciſſe, nam Medicus
dolo delinquens in medendo, Ægro moriente, Reus eſt homi-
cidij Nec quicquam illi prodeſſe poteſt, ſi dicatur illum po-
tius ex negligentia, quam ex dolo deliquiſſe, quia cum hæc 10
fuerit magna negligentia, & tantò maior, quanto euidentior
erat neceſſitas mittendi ſanguinem, & quanto magis à iuniore
Medico id fuerat inculcatum, abſque dubio nullam excuſatio-
nem meretur, nam magna negligentia culpa eſt, *Leg. Magna. ff.
de Ver. & Verb ſignificat.* magna verò culpa dolus eſt. *L ead.
ibid* ergo à primo ad vltimum magna negligentia dolus eſt,
quia coincidit in hoc caſu negligentia cum dolo. venit igitur
Medicus hic tanquam ex dolo delinquens puniendus; vnde li-
cet Medicus ex ignorantia etiam affectata in ægrotum delin-
quens pœna corporali nunquam ſit puniendus, vt ex iuriſcon 11
ſultorum auctoritate dixi *cit. lib. 6. tit. 1. q 2. n. 1.* tamen hoc
non habet locum vbi ex dolo delinquat, maxime ſi æger
ex hoc perierit; an autem hic debeat dici verus dolus, vel
præſumptus, ad iuriſconſultos relegabo.

CONSILIVM XLI.

ARGVMENTVM.

Erminius accuſatus eſt conſtupraſſe Virginiã & in carcerem coniectus eſt, voluit fiſcus vt Virginia obſtetricibus ſe inſpiciendam offerret. Vocatæ tres Obſtetrices; quarum duæ retulerunt. Virginiam eſſe violatam, altera inuiolatam eſſe aſſeuerante. Priores ſuum dictum fundabant in diſgregatione pellicularum vteri, in viis patentioribus quam in virgine reperiri conſueſcant, in colore mutato ipſius vteri, aliiſque quibuſdam leuioribus indiciis. Poſterior neque ex his, neque ex aliis quicquam deprehendi inculcabat, quod Virginiam fuiſſe violatam oſtenderet, ſed contrarium potius ex tenuitate Nympharum, ex ipſius vteri ſiccitate, ex corporis exſpirante odore, & voce nullo modo mutata, ex aliiſque, quæ ſolent integras Virgines concomitari. Ex hac Obſtetricum diſcordia factum eſt, vt Iudex Medicorum ſententiam expoſceret, adhibitus igitur cum alio Collega meo, viro in Anatomia verſatiſſimo, Obſtetricum relationibus examinatis, reſpondendum duximus, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Nulla pellicula naturaliter in Virginibus reperitur, quæ virginitatem atteſtetur.*

2 *In muliere pluries compreſſa poſſunt aliquando ea virginitatis nota adnotari, quæ ex Hymenis integritate habentur.*

3 *Ex viarum latitudine poteſt inferri Virginem eſſe violatam, neque ex earum anguſtia eſſe inuiolatam.*

4 *Vteri, & partium eius color non immutatur ex vnico congreſſu, ſed ex iterato per plures vices.*

5 *Quando Virgo comprimitur immediatè poſt menſtruas purgationes, nulla ſigna violationis apparere poſſunt. Declara vt ibi.*

9 Vox

6 Vox crassior in Virginibus defloratis non fit ex vnico, ac leui coitu sed ex violento, & sæpius iterato.

7 Liuor papillarum non apparet in violata iuuencula ex vnico sed ex pluries iterato congressu cum violatore.

8 Colli venæ in deflorata Virgine crassiores fiunt aliquando, & quando id succedat.

9 Virginitas est qualitas quædam à Natura permanens, & idcirco præsumitur adesse.

MAgis credendum in hoc casu est vnicæ obstetrici affirmanti, Virginiam non esse defloratam quam duabus aliis volentibus, eam esse defloratam; Et ratio est, quia vnica illa obstetrix magis verisimilia, & doctorum omnium opinioni magis conuenientia deponit, nam quæ ad contrarium probandum allata sunt à duabus aliis, nihil nos mouere debent, eo quod partim falsa, partim inania ac futulia, partim minus certa sint, nihilque tandem afferant, quod concludenter probet.

Quoad disgregationem enim pelliculærum vteri, vt illæ aiebant, certum est, illas potius, vt secundum communem mulierculærum modum quid dicerent, quam vt quicquam in Virginia in rei veritate circa eas agnoscerent sic fuisse locutas;
1 cum pateat, pelliculam illam Hymenem dictam, de qua multa obstetriculæ deblaterant, in virginibus naturaliter constitutis nullo modo reperiri, vt ex communi Medicorum, ac præcipue Anatomicorum recentiorum opinione probauimus alias *libro quarto harum quæst. tit. 2. quæst.* Quod si per Hymenem, siue pelliculam illam prædictæ Obstetrices verum Hymenem intellexerint, nempe qui ex cohærentia, ac coalitu quatuor caruncularum post Nymphas in vtero existentium fit, adhuc dicimus, illas non potuisse ex earum laceratione cognoscere Virginiam esse defloratam; certum enim est, Ferminium, quod neque ipse fiscus controuertit dato quod Virginiam vere deflorauerit, vix semel cum ea congredi potuisse; nam cum tertia hora noctis in Amici domo commoratus esset quarta iam domum propriam repetierat, vt ex testium depositionibus habetur, stuprum autem præsumitur commissum post tertiam noctis horam, vnde verisimile non est, si omnia recte ponderentur, vt plus quàm vnica tantum vice Ferminius Virginiam cognouerit; sic ergo illam nullo modo cognouerit, dato quod semel tantum cognouerit, non potest ex vnico congressu vlla earum caruncularum violatio apparere, vnde neque affirmare ex ea possunt Obstetrices, Virginiam fuisse defloratam; quia si concubitus non fuerit reiteratus, disiunctæ illæ carunculæ per primum congressum adeò madidæ sanguine, quem effundunt, reuniuntur, vt nullam violationis de se significationem præbeant, ita vt optime scripserit Vallesius,
2 Anatomicus expertissimus *lib. 1. de not. virginit. cap. 6.* dicens de hoc, posse etiam in muliere, quæ vtero gerat conspicuas apparere Virginitatis notas, eas scilicet, quæ ex earum caruncularum integritate desumuntur, vnde dicendum est, Obstetrices has nequaquam cognoscere verum Hymenem qui ea harum caruncularum connexu constituitur, sed somniare pelliculam illam, quam communis, sed falsa hominum opinio pro Hymene acceperat, quæ nunquam in vllis Virginibus, quæ vterum naturaliter constitutum habent, reperitur, vt probatum est. Sed dato etiam, quòd hæ Obstetrices tam doctæ, ac expertæ fuerint (quod non crediderim) quod cognoscant verum Hymenem, hoc est connexionem prædictarum caruncularum; adhuc non poterant in Virginia earum lacerationem obseruare, quia cum Virginia, vt supponitur, fuerit ab Ferminiò semel tantùm cognita, & Ferminius paruula mentula dotetur, recognitio autem facta sit vigesima die transacta à prætensa defloratione, procacissimæ mulierculæ est, præsumere se violationem in Virginia cognoscere.

Inane porrò omninò alterum indicium indicauimus de-
3 sumptum ex laxitate viarum ipsius vteri in Virginia animaduersa, cùm neque ea earum angustia argui possit Virginis integritas, neque ea laxitate defloratio, quia pater in vteri constitutione angustiam, & amplitudinem, & quoad paruitatem, & magnitudinem non minus differre fœminas inter se, quàm differant Mares quoad exilitatem, & crassitiem, & breuitatem, & longitudinem Penis; vnde reperies ex ipsis virginibus, in quibus nulla suspicio deflorationis imaginari potest, nonnullas tam patentes, ac laxas vias habere, imò etiam tam humectas, vt ne scortum quidem subagitatissimum tam patentes, aut laxas, & humectas habeat, ita vt si maiores factæ viro iungantur exili mentula dotato, concipere vix possint non solum propter ennaratam viarum latitudinem, ob quam ad continendum, & amplectendum virile semen sunt ineptæ, sed quia etiam voluptas ipsius coitus in vtroque insigniter diminuitur, vnde minus prompte conceptio sequi potest. Contra verò nonnullæ ex fœminis vtero tam angusto, & exucco dotantur, vt, etiamsi millies in dies exagitentur, tamen ne vestigium quidem compressionis seruare solent, quin & earum aliæ, si à coitu per multum tempus abstineant, facilè ad eum statum penè restituuntur, quem cum virgines essent, obtinebant, & non secus ac si tum primum deuirginarentur, sanguinem in coitu effundunt, si de nouo à viro comprimantur, vt in viduis castam vitam degentibus, & quæ multis annis absque viro permanserunt, animaduerti potest, non obstante etiam quod plures filios fuerint enixæ. Sed ab his obstetricibus tam subtilia indicia corruptæ Virginitatis in nostro casu afferuntur, quia potiora obseruare non poterant, & quia sunt ignarissimæ, meliora non habebant.

Quamobrem non minus inane indicium deflorationis deducunt ex colore mutato ipsius vteri, & facile ostendunt nescire se, & ea hoc, & ex superioribus de causa re, vt oportet, iudicare de qua vt pronuncient tanquam peritæ sunt vocatæ. Palam autem est, colorem Vteri, & partium ipsius non tam de facili immutari, ex vnico tantum, & non iterato coitu, & maximè vbi mulier ampliores vias obtineat, vt in Virginia obseruatur & 4
vir exiliori mentula dotatus sit, vt Ferminius. At vbi hæc contrario modo eueniant, tunc ob iteratam attritionem, & aliqualem saltem in primis congressibus passam violentiam, facile & labra, & Nymphæ, & cæteræ partes ipsius vteri colorem suum ex rubicundo in dilutiorem immutant. Sed dato etiam, quod non obstante viarum laxitate, & virilis membri exilitate ex vnico tantum congressu vteri partes suum naturalem colorem mutent, certum est, hanc coloris immutationem permanentem non esse, sed vix transactis primis diebus obliterari, nisi coitus reiteretur, at recognitio violationis in Virginia facta fuit die vigesima ab eo die in quo deflorata præsumitur nec postmodum fuit amplius ab Erminio cognita: non poterant ergo huiusmodi Obstetrices vllam coloris mutationem in partibus vteri ipsius Virginiæ obseruare, neque inde vllum ne leuissimum quidem indicium deflorationis desumere.

Addamus his, quod quandocunque defloratio Virginiæ secuta fuisset immediate post menstruam purgationem, vt in casu nostro fuisse patet, non modo nulla immutatio coloris obseruari potest, in partibus obscœnis ipsius mulieris, sed neque ipsa membranarum dilaceratio, neque aliud quicquam quod signum vllum deflorationis commonstrare posset nisi vir esset bene mentulatus magno respectiuè ad vteram ipsius mulieris, quod contra euenit in hoc casu, aut nisi coitus in dies sequentes fuisset iteratus.

Sed prædictis multò leuiora sunt alia indicia, quæ ab his ignarissimis Obstetricibus in medium afferuntur, vt quæ ex voce crassiore, ex liuore papillarum, & ex colli venis crassioribus deducuntur. Nam quoad vocem crassiorem certum est, id euenire, quod de colore mutato partium vteri euenire dicebamus nempe non ex simplici, ac vnico nec violento coitu sed ex iterato, multiplici ac violento crassiorem euadere, præterquam quod Virgo hæc crassiuscula voce à natura fuit dotata, vt deponunt testes pro Erminio examinati & ipsa etiam Virginiæ mater; quod maximè vero consentaneum erat, cùm 6
partes colli, ipsiusque venas Virginia sortita esset crassiores, vnde cùm hæ Obstetrices nunquam alias audierint Virginiam loquentem, non mirum est, si audiendo nunc illius vocem aliquantò crassiorem, quàm in aliis Virginibus obseruari solet ex ea indicium deflorationis conatæ sint desumere; quod nequaquam fecissent, si qualitatem naturalem vocis ipsius Virginiæ cognitam habuissent. Quibus addo, quòd vocis crassities non tam dependet ex coitu, quam ex generatione, & emissione seminis. Vnde deducimus, quod etiamsi in virginia obseruatum esset, vocem fuisse immutatam & ex subtiliori, & exiliori crassiusculam euasisse, id non ea defloratione prouenisse, sed ex prouentu seminis, aut ex eius emissione forte in somnis facta.

Quoad papillarum liuorem, quem etiam in hac Virgine somniant hæ Obstetrices, dicendum eas omninò cæcutire, cum etiam illa quæ hic non adsunt neque adesse possunt, adesse tamen seriò asserant. Nam liuor etiam cum aliis superius adnotatis signis, in papillis non apparet ex vnico, ac leui 7
congressu cum viro, aut ex simplici defloratione, sed maximè ex multoties reiterato congressu, & signanter cum impetu, & violentia celebrato, fit enim hæc coloris immutatio ex concursu sanguinis ab vteri venis ad mammas, nam cùm vterus habeat maximum cum mammis consensum, ex iterata commotione, & excalfactione per coitum facta facile vel ipse sanguis, vel vapores calidiores ab ipso vtero eleuati ad mammas se conferunt, atque eo pacto capitula mammarum colore magis fusco, quam ex natura sortiuntur inficiunt. Quòd si tantum ex vnico congressu id fiat, non multò post, nisi coitus reiteretur, omninò obliteratur, ac mammarum capitula ad suum naturalem colorem reuertuntur, euanescente vapore aut tenuiore sanguine qui ad ipsas confluxerat quomodocunque tamen sese res habeat certum est indicium hoc deflorationis adeò leue esse, vt nihil, supra.

8 Colli venas vlterius in deflotatis crassiores fieri non abs re dicitur, id tamen succedit tantum cum congressus pluries fuerit iteratus, aut deflotatio successit cum multa violentia, & anxietudine, quæ in nostro casu, vt ex superioribus patet, non habent locum. At v:t' quomod possunt Obstetrices hæc affirmare; quod Virginia venas colli crassiores habeat, quam per antea&tum tempus habuerit, si nunquam eam de facie cognouerunt. hæc enim venarum crassities debet referri ad constitutionem, quam obtinebat ante præsumptam deflorationem; nam quemadmodum nonnulli hominum habent membra, & partes crassiores, quàm alij, ita & colli venæ in aliquibus Virginibus tenuiores sunt, in aliis crassiores, vt in Virginia, quæ non alia ex causa habuit etiam vocem pinguiorem, quàm communiter Virgines habere soleant. Et ex his apparet affectata harum Obstetricum depositio, cùm ex inanibus signis, & ex his quæ vere non sunt, e'icere conentur, Virginiam fuisse defloratam.

His igitur Obstetricum depositionibus falsitatis, & futilitatis conuictis, remanet vnicè alterius Obstetricis depositio vera, ac veris fundamentis fulta, quæ peritiorem se, ac magis expertam aliis duabus ea monstrauerit, vnde eius assertio pro veriori accipienda est, nempe quòd Virginia non sit deflorata; cùm nullæ animaduertantur, aut animadnerti possint in ea caruncularum, seu membranarum lacerationes, nulla viarum per vim facta dilatatio, sed tantum quæ à Natura tributa illi est, nulla que adsit coloris ipsarum partium vteri immutatio, sed appareat, omnia suum naturalem colorem seruare, cumque nulla vocis pinguitudo noniter facta, nullus liuor in mammarũ capitulis, nulla noua venarum colli crassities adnotari potuerit; sed contra ex Nympharum tenuitate, ex ipsius vteri siccitate, ex corporisque expirante ordore, & ex aliis permultis à peritiore Obstetrice deductis, Virginiam non fuisse defloratam concludi potest. vnde cùm virginitas sit quædam qualitas à

9 Natura permanens, & idcirco præsumatur adesse, Mascard. *de Probat. concl.* 1410. *n.* 1 *tom.* 3 Rota in Rom *stupri, seu Dorutionis* 19 *Martij* 1620. *coram Sairuto n.* 1. Patet, quòd cum nihil firmi in contrarium adducatur, Virginia debeat præsumi Virgo, neque ab Erminio, neque ab alio quoquam manumissa, aut deflotata iuxta depositionem vnicæ Obstetricis aliis duabus multo peritioris.

CONSILIVM. XLII.

ARGVMENTVM.

Leander Reus deflorationis in Lucretiam patratæ, in carcerem coniectus est; & de defloratione quidem non ambigebatur, cum Lucretia iam vtero gereret; Leander tamen tormento expositus, confessus est, se prope vterum Lucretiæ, vtrisque stantibus, semen eiecisse absque vlla omninò Penis in vterum intromissione, negando semper aliter se cognouisse carnaliter Lucretiam. Huic Leandri confessioni concordabat ipsiusmet Lucretiæ depositio: vnde quæsitum est, vtrùm Lucretia potuerit ex Leandro eo modo seminante absque vlla penis intromissione in vterum concipere? & ego quidem in eam sententiam veni, quòd nullo modò potuerit Lucretia ex Leandro ea ratione seminandi concipere, sed vel Leander verè illam deflorauerit Penis intromissione, vel illa ex alio conceperit.

SVMMARIVM.

1 *Ex semine prope vterum emisso absque Penis intromissione mulieres conceperunt, quod in equabus experimento non rarò constat.*

2 *Vterus habet ex Natura quandam virtutem seminis attractiuam, qualem habet Magnes ferri.*

3 *Velata mulieres absque violatione panniculi vterum claudentis concipiunt.*

4 *Non minori attractione vterus suo collo vtitur ad deglutiendũ semẽ Maris quàm vẽtriculus gulã ad deglutiẽdos cibos.*

5 *Vterus, quandocunque fœmina libidine exardescit, os etiã externum ad deglutiendum propè se effusum semen insurgit.*

6 *Seminis tenuissimi spiritus ne per momentum quidem possunt in aere externo conseruari.*

7 *Coniunctio Maris, & fœmina per membrorum approximationem, & membri virilis in fœmineum intromissionem cur à Natura intenta.*

8 *Seminis à Mare effusio, & attractio ab vtero non sufficiunt ad hoc, vt conceptio sequatur.*

9 *In coitu membrum quam penitissimè debet intrudi, aliàs difficilius sequitur conceptio.*

10 *Penis breuitas, & longitudo cur conceptionem impediant.*

11 *Si effusio seminis propè vas fœmineum esset sufficiens ad conceptionem, superuacaneum esset Maris & fœmina commixtio per Penis intromissionem in vterum.*

12 *Velata mulieres quomodò concipiant.*

13 *Ex parte tantùm seminis fieri potest conceptio.*

14 *Gemelli ex vnico coitu procreantur.*

15 *Seminis attractio fit ab ipso vtero appetitu sensitiuo moto ad ipsum attrahendum.*

DE hac materia vberiùs egimus *l.* 1. *Quæst Tit.* 1. *q.* 8. *per totam.* Vbi conclusionem illam firmauimus validissimis rationibus stabilitam, non posse mulierem ex simplici pollutione viri propè ipsius vterum concipere; vbi rationes contrarium persuadentes attuli, iisque sufficienter, quantùm mihi persuadeo, satisfeci; quarum potiores erant quæ sequuntur, quas breuioribus percurram.

Primò igitur doctissimorum hominum auctoritate, & experientiis adductis probabilis videbatur contraria conclusio; nempè quòd possit mulier ex semine virili propè vas effuso concipere; narrantur enim quædam facti exempla à viris fide dignissimis, quæ mirum in modum tanquam vera confirmabant id, quod de equabus narrant aliqui, quas cum nolunt custodes à maribus initi quoddam instrumentum vuluæ admouent introitum Peni furentis equi interdicens, & tamen equas eo modo compressas concipere experiuntur, Annulatas eas vocant. 1

Sed hoc mirum videri non debet, cum notum sit, quanta auiditate vterus teneatur masculei seminis, ob quam non minori attractione dotatur ad illud attrahendũ, quàm dotari conspiciamus Magnetem in attrahendo ferrum. Itaque possibile est, imò fortè non difficile, vt ex superioribus exemplis elici potest, quòd simplici pollutione Leandri extra quidem, sed propè Virginiæ vterum, potuerit vterus Virginiæ emissum semen attrahere, atque ad se allicere, & ex eo concipere, non obstante quòd membrum in vterum non fuerit intromissum à Leandro: & sic potuit Virginia vtero concipere. 2

Sed & alia ad hoc confirmandum non desiderantur nam experimur in iis fœminis, quas Velatas nuncupamus, absque eo quod virile membrum in vterum penetrare possit, conceptionem succedere. Siquidem in iis fœminis panniculus quidam crassiusculus ante vteri internum osculum obtenditur, qui introitum virili membro prohibet, ita vt deuirginari nulla vi possint; Has autem ex simplici viri pollutione concipere notum est, & adnotaui aliàs ex Hippocratis, & Auicennæ, & aliorum auctoritate; quas eam ob causam idem Hippocrates in partu perire asseuerabat ex eo, quod panniculus ille, qui introitum virili peni prohibebat, non potest ob sui crassitiem, ac duritiem disrumpi, vt exitum nascenti fœtui concedat, vnde consequens est tandem & puerum, & matrem perire. 3

Quod magis vrgebat, illud erat, quod firmarunt Aristot *l.* 2. *de Gener. Anim. c.* 4 & Gal. *l.* 1. *de sem. c.* 4. & D. Thom referente Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 113. *n.* . nimirum tanta attrahendi facultate vterum esse dotatum, vt collo proprio tanquam manibus vtatur ad attrahendum semen masculeum, non aliter quàm gula, seu stomacho, vel œsophago (hoc est via, vel ductu illo, qui ab ore ad ventriculum tendit, & per quem cibi, & potus ad ipsum ventriculum permeant, qui stomachus ab aliquibus, & œsophagus nominatur, Hippocrat *lib. de Cord. n.* 1. *& l. de Corpore n.* 2.) tanquam manibus vtatur ventriculus ad ingerendos cibos, & potus neque enim necesse est, vt Animal cibum vsque ad ventriculum transmittat, aut illum superiori ventriculi ori, quod stomachus appellatur à Græcis apponat; sed satis est, vt ori admoueat, quia deinceps, atque illicò ventriculus ab ore illum attrahit per œsophagum, qui ad hunc finem fibris dotatur circularibus, & transuersis. Simili ergo modo in ipsa conceptione celebranda satis est, vt semen masculeum propè vterum effundatur, nam illicò per collum vterus illud ad se mira auiditate attrahit, vnde sequitur postmodum conceptio. 4

Neque dicitur quòd hoc impossibile ex eo sit, quia os vteri externum, nisi Maris vetro dilatetur, per se conniueat, neque ex se aperiatur, ita vt semen excipere possit, vndè etiam si semen propè ipsum effundatur, & vterus vim faciat, vt illud ad se attrahere possit, hoc incassum ob prædictum impedimentum illud tentare, quia quandocunque fœmina ardet desiderio coitus, & vterus deglutiendi semen, iamque in fermento est, ac multa, & inexplebili tentigine tenetur, ipso etiam externo ore hiante, & dilatato, non aliter quàm auiculæ faciant, cum cibum illis à matre exporrigitur ad illud ingerendum,

currit,

curtit; videtur enim vterus sensu quodam cognitiuo, ob quem ab aliquibus animal est dictus, notam habere suam indigentiam masculei seminis, ad illamque expellendam ideitcò se opportunè mouere, occurrendo irruenti semini Maris, hiante etiam ore externo illud admittendo.

Quibus tamen omnibus non obstantibus, conclusionem iam à me in discursus principio firmatam, veritatem potius habere demonstrabitur, non solùm ex sequentibus rationibus, sed etiam ex plena satisfactione ad rationes in contrarium: Nam primò impossibile est, semen masculeum in Aere externo integrum conseruari posse, cum necesse sit tenuissimos illos spiritus, à quibus omne principium generationis procedit, statim euanescere, vt ex Aristotelis auctoritate dixi *lib. 1. quaest. 8. numer 16.* quibus euanescentibus, semen infœcundum euadit, remanente tantum eius materia crassiori, quæ ad conceptionem tam inepta est, quàm esset meus humor pituitosus, si in vterum reciperetur. Atque non alia potiori ex causa voluit Natura marem, & fœminam tam arctè coniungi; quia ne semen masculeum quicquam ab Aere externo pateretur, voluit illud à mare per tubum vsque ad internum vteri os immitti, imò eorum aliqua arctissimè per eadem membra hærere in coitu voluit, neque contenta fuit, vt mas prope vas fœmineum semen effunderet, quod si sufficeisset ad conceptionem, frustra tam arctam coniunctionem Maris cum fœmina esset machinata cum tamen natura nihil frustrà faciat, imò semper ad melius respiciat Arist. *in Animal. inc. ss c. p.* 10 & alibi sæpe: necessaria ergò omninò est ad conceptionem coniunctio Maris, & fœminæ per intromissionem penis in matricem, aliter nulla sequi potest generatio.

Secundò, concessa tam valida vteri attractione, & facta effusione seminis masculei prope os vteri externum; adhuc multa desiderantur ad perficiendam conceptionem; præ cæteris autem omnibus desideratur impulsus, & eiaculatio ex parte Maris, quæ omnino cessat, vbi effusio fiat extra vterum cùm vis illa eiaculationis terminetur ad extra in ipso externo vteri orificio, in quod impingit: vnde vbi dicamus, hanc eiaculationem nequaquam esse necessariam, imò neque ipsa vasa eiaculantia, & sic natura inani omninò labore masculeum membrum, & prædicta vasa fabricasset. immò & ipsum vteri collum, seu vaginam in quam membrum immittitur, cùm posset absque tanta defatigatione, & multò faciliori via per simplicem approximationem Maris & fœminæ secundum genitales partes fœtus generare, & animalium species propagare; expediebat ergò nos absque virili membro fuisse formatos, quemadmodum etiam cætera quæcunque animalia, quæ per similem coniunctionem voluit natura suas species propagare.

Tertiò, cùm dentur quidam viri, qui non possunt membrum arrigere, & tamen semen prope vterum externum effundunt, vel si arrigant, non possunt tamen illud in vterum intromittere, sed coguntur vestibulum ante ipsum, primoque in limine semen proiicere, quos inter frigidos connumerandos esse probaui *lib. 3. tit. 1. quaest. 5. num* 12. verisimile est hos viros generare posse, quia eadem est ratio virtutis attractricis ipsius vteri, per quam semen ad se alliciet, & concipiet: cùm ergò hi possint principali fini in matrimonio intento satisfacere, qui est filiorum procreatio, summa iniuria à matrimonio contrahendo repellerentur, cùm tamen non solùm à contrahendo repellantur, sed etiam contractum dissoluere per canones cogantur. facit *c. Lauaabilem, de frig. & malef.* cum iis, quæ adducit Sanchez *de Matrimon lib. 7. disput. 92. n. 7.* sed hæc ex abundanti.

Quartò, si in coitu celebrando non sufficit, vt conceptio sequatur, vt mas intromittat membrum in matricem, sed necesse est, vt illud quàm penitissime intrudat, vt semen propè, & quàm proximè ad internum vteri osculum effundatur, aliàs non secutura conceptione, ex Hippocratis præcipuè aliorumque Medicorum auctoritate, quantò magis non sequetur conceptio, si semen propriè externum vterum eiiciatur? & si præterea constat eos, qui breuiori pene dotantur, ea tantùm ex causa non generare, quia non possunt scilicet eorum instrumento vsque ad internum vteri osculum peruenire, & sic semen aliquantò longe ab ipso osculo effusum, non fœcundum euadit, eò quia alteratur illicò antequam ab vtero attrahatur, quantò magis impedietur conceptio semine ab extrà effuso? Et si vlterius membri longitudo nimia reddit semen infœcundum eo quod in via refrigeretur, vt Aristotel. *lib. 1. de generat. Anim. c. 6.* dicebat, quantò magis refrigerabitur semen Aëri externo omninò expositum, antequam ab vtero intrò attrahatur? Liceat ergò pro veritate loquentem contra figmenta quorundam, ac credulitatem prorumpere, & meras ineptias ne ipsis pueris persuadendas.

Denique cùm attractio seminis masculei ab vtero fiat per collum ipsius mediantibus villis, & fibris, quibus dotatur, aut dotari ad hunc finem deberet, iam patet os externum vteri neque ea attractione vigere, neque villis, vel fibris vllis componi, non poterit ergò semen masculeum propè se effusum attrahere, dicendumque ipsum vterum per collum semen etiam ad distans eiectum, non obstantibus vteri externis partibus eius introitum impedientibus ad se attrahere, quod an ineptum sit, nemo, videant qui hæc sibi persuadent, & ab aliis sibi imponi huiusmodi absurditates permittunt.

Sed non relinquam subsequentem etiam rationem superaddere, etiam si ad Medicum negotium non faciat Dico ergo, quòd si ad hunc matrimonij finem assequendum, qui præcipuus est, & est filiorum procreatio, sufficeret approximatio tantùm membrorum generationis vtriusque coniugis, & effusio seminis virilis propè, & extra vas fœmineum, in cassum ad matrimonij validitatem requireretur talis coniunctio, vt vir possit penetrare ad interna vteri, & ibi seminare, quod tamen requiri ad matrimonij validitatem firmant vnanimiter Canonistæ omnes: & confirmatur ex eo, quod seminatio extra vasa, peccatum mortale inducit, vt ex omnium Canonistarum auctoritate inducit, indubitatum efficitur Pontius *de Matrimon. libro* 10. *cap.* 11. *numer* 6.

Ad rationes in contrarium facillima est responsio, & quoad experientias, & historias à quibusdam enarratas dicendum eas non esse probatæ veritatis; duo enim personarum genera hæc pro veris admittunt: Vnum quarundam, quæ sua malitia aliis imponere volunt vt Hebræi sua fabula de semine in balneo eiecto, Auerroes, & Amatus Lusitanus suspectæ fidei, immò conclamatæ mendacitatis viri: Aliud piorum, imò sanctorum quorundam virorum Theologorum nempe, & Canonistarum, qui vt minus experti in venereis & Medicarum Anatomicarumque rerum non vndequaque gnari, hisce fabulis aures præbuerunt, & pro veris acceptarunt, quas tamen à vero tantopere distare certum est, quantopere distat cœlum à terra.

Sed esto, admittamus has experientias, quas non excedere ternarium numerum à primo mundi decursu patet, & pro veris accepiemus, tamen nihil faciunt ad rei negotium quanam enim fiducia ex vna, aut altera experientia adhuc incerta, & infirma conclusionem eam firmabimus, & pro vera canonizabimus, possibile esse, vt mulier concipiat ex semine virili prope vas effuso, absque Penis intromissione in vterum? certe si hæc conclusio vera est, iam & hæc erit verissima, quam etiam superius attuli, omnium, non esse necessariam ad conceptionem coniunctionem Maris, & fœminæ 12
per membra generationis, & omnino inanem, ac superfluam esse, & à Natura incassum ordinatam, cumabsque ea potuerit animalium species propagare: Sed Natura & Deus nihil frustra faciunt, vt notum ex Aristot. 1. *part. c.* 12.

Ad id, quod de annularis equabus additur, dicendum ex ipsius facti narratione falsitatis conuinci, quia si equarum custodes eas commemorato instrumento muniunt, ne à maribus iniri possint, & concipere, iam patet omnino inanem esse hanc eorum industriam, cum, etiamsi adsit instrumentum impediens, ne fœminæ à maribus comprimantur, & concipiant, eo non obstante concipiunt; hinc ergo sequitur vel non esse veram, aut in vsum trahi hanc custodum industriam, ne equæ concipiant, vel verum non esse, quod, vbi annulatæ fuerint, concipiant, nisi aliud quid interueniat.

Quod de velatis mulieribus dicitur, non habet parem rationem Primo enim Penis magna ex parte in vterum recipitur, quia panniculus ille non adest prope os externum, sed intro progrediendo propè os internum ipsius vteri obtenditur, vnde fit, vt Penis partim in vteri vaginam intromissus semen eiaculetur prope ipsum os internum, vnde promptius ab vtero attrahitur, & minus ab aere alteratur: adde quod in his, quæ concipiunt, panniculus ille vel aliquo foramine dotatur, per quod semen eiaculatum vi sua, & penis impul- 14
su ad vterum penetrare potest, vel est totus porosus & foraminulis peruius, vnde per ea semen impetu facto coadiuuante vteri attractrice ad ipsum penetrat, & concipitur, & quanquam eo modo non vniuersum semen ad illum perueniat, tamen non ideirco non fit conceptio, neque enim necesse est, vt totum semen ab vtero excipiatur, vt conceptio sequatur, nam aliquando ex parte tantum seminis fit, quod satis superque declarat Geminorum, & Trigeminorum, & cuiuscunque multiplicis conceptionis euentus, excepta tantum superfœtatione, quæ quidem ex diuersis coniunctioni- 15
bus Maris cum fœmina euenit; at Gemellorum, & aliæ numerosæ conceptiones ex vnico congressu fiunt, ita suadente experientia, & attestante Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer. num.*

44. *& in lib. de superfœtat, num. 7. & lib. de Diat, num 25.* ex quo colligitur, fœtum aliquando non ex tota seminis massa, sed ex parte tantum procreari. Adde his, quod ad conceptionem satis est, vt tenuior seminis pars, ac magis spirituosa ad vterum perueniat, vt fœmineum semen fermentare possit, neque necesse est partem crassiorem, & magis materialem simul peruenire: tanta ergo facilitate potest pars seminis magis spirituosa intra vterum per pannicolum illum penetrare, quanta facilitate eadem pars spirituosa extra vterum solet in auras euanescere.

Quod de attractione vteri dicitur per collum facta, non aliter quam ciborum attractio à ventriculo per œsophagum, aut gulam, nihil ad rem facit, quemadmodum enim gula, aut ventriculus per ipsam non attrahit cibos ori externo oblatos, nisi ipsi gulæ rationabiliter approximentur, & ridiculum esset, si quis ori externo tantum cibos offerret, expectans vt ventriculus per œsophagum illos attraheret, esseque id experiendum per meolem illi, qui id sibi persuaderet, sic, immo multo magis ridiculum est, persuadere sibi quod vterus possit per collum attrahere semen masculum suo externo ori oblatum, quia attractio est actio ipsius vteri, licet fiat per eius collum, vnde non satis est semen prope os externum effundi, vt ab vtero attrahatur, quia cum vterus attrahat semen sensu quodam appetitiuo, ex quo mouetur ad illud attrahendum, non potest hæc sensatio fieri extra vterum, hoc enim credere esset maximum absurdum, fieri sensationem à sensibili distante, tanquam si vterus diuinaret semen effusum fuisse ab extra, & ex hac diuinatione moueretur ad illum attrahendum. Ex his ergo pro veritate concludendum mihi videtur, vt in argumento dixi, vel Leandrum vere defloraſſe Lucretiam penetratione membri ad vteri intimiora, vel Lucretiam ex alio viro, qui eam defloraуit, concepiſſe.

CONSILIVM XLIII.

ARGVMENTVM.

Cùm Religiosus quidam annos natus quinquaginta ex Apoplectico Paroxysmo euaderet, ac nonnullos post dies vtcunque sese recollegisset, conquerebatur tamen adhuc de insigni capitis, ac membrorum omnium debilitate, peculiariter autem memoriam habebat labilem, ac fluidam, nec videbatur quicquam tempore proficere. Æstate transacta (nam Vere præterito ægrotauerat) cum corporis purgationem institueret, & pro sua salute Medicos consuleret (ab hyeme enim proxime futura malum sibi timebat) inter quamplurima ad victus rationem pertinentia, quærebat, an à diuinorum officiorum recitatione esset eximendus, numq; in affirmatiuam sententiam cæteri Collegæ iuissent, contrariam ipse amplexus sum.

SVMMARIVM.

1 *Lectio continua, & iterata, plurimos absumere potest spiritus, & hominem debiliorem reddere. Contrarium n. 5.*

2 *Earundem rerum, quarum in victus ratione est vtilitas, cum recte adhibentur, damnum est, cum non recte adhibentur.*

3 *Attentio in legendo spiritus dissipat.*

4 *Lectio exercet caput, & pectus, earumque partium calorem excitat.*

6 *Debilitatis duo genera.*

7 *Quando conueniat in debilitate euacuare, & quando non.*

8 *Clara lectio, & exercitium per lectionem factum morbis frigidis conuenit.*

9 *Lectionis exercitium, vt vtile sit, fieri debet cum aliqua attentione.*

10 *Attractio fit à calore excedente.*

Mouebantur Collegæ ex eo, quod recitatio diuinorum officiorum debeat fieri voce intelligibili, ita vt homo
1 se ipsum recitantem, ac verba proferentem intelligat. Suarez *de virt. & stat. Religios lib. 5. cap. 7* nec satis est mentaliter tantum recitare, Roderic *quæst. Canonic. & Regul 43. art. 4. num. 1* hoc fit quidem legendo; at Lectio assidua, & iterata plurimos absumit spiritus, & corpus exsiccat, vt fatetur Hippocr. *lib. 2. de Diata num. 27.* ac cum hoc etiam hominem debilem reddit, ac præcipue secundum caput, cum vocis exercitatio, immo ipse simplex sermo facultatem habeat replendi caput, & grauitatem afferendi. Oribas. *lib. 6. Collect. cap. 7.* immò peculiariter sensus hebetare apta nata est vocis exercitatio, vt Idem *ibid. cap. 8.* addit vnde idcirco affectibus capitis non esse idoneam docet: quæ cum ita se habeant, & obseruetur in hoc Religioso caput tam grauatum, ac pessime affectum, dicendum videtur, non esse compellendum ad diuinorum recitationem, cum ob corporis ægritudinem quicunque obligati ad recitationem legitime excusentur. Suarez *de Virt. & stat. Religios. lib. 4. cap. 27 n. 19.*

Licet autem vocis exercitatio inter res ad sanitatem conferentes adnumeretur, certum tamen est, earundem rerum, quarum est vtilitas, cum recte adhibentur, esse etiam noxam, cum non recte adhibentur, quamobrem licet Lectio adhibita morbis, in quibus conuenit vtilis sit, in morbis, in quibus non conuenit inutilis, & damnosa est, itaque cum pateat iam ex superioribus, sermonem, & lectionem non esse in capitis affectibus idoneam, & Religiosus hic Apoplexiam passus sit, & ab ea Apoplexia adhuc sentiat caput debile, & grauatum, dicendum, Lectionem, quæ fieri debet in recitatione diuinorum, illi maxime perniciosam futuram cum caput aggrauando, & debilius reddendo, possit de nouo Apoplexiam excitare, & hominem è medio tollere. 2

Vlterius. Lectio longa assidua, & iterata, qualis in diuinorum recitatione fieri solet, non modo ob laborem, quem in ea homo patitur, corpus debile reddit, & caput aggrauat, ac sensus obtundit, sed etiam maiorem in modum & debilitat, & caput aggrauat ob attentionem, quæ necessario requiritur in satisfactione huius obligationis; Nauar *de orat. cap. 12. num. 30.* vt cæteri etiam Canonistæ docent, quæ attentio
multo magis potest caput aggrauare, illudque calefaciendo magis exsiccare, & consequenter magis spiritus absumere, & corpus atque ipsum præcipue caput, consequenter magis debile reddere, quæ omnia quanto cum periculo succedere possint, satis superque nouimus Medici, qui idcirco tenemur in similibus casibus homines à recitatione huiusmodi dissuadere. 3

Ex abundanti autem addendum, quod in Lectione, sensus visus maxime defatigatur, qui stante prægressa Apoplexia, ac stante adhuc primi sensorii debilitate, non poterit euitare, quin in assidua, & iterata Lectione; quæ in diuinorum recitatione fit, insignem læsionem contrahat; nam & deprauari, & diminui, & aboleri etiam potest, quia cum Apoplexia morbus sit neruis ipsis infestissimus, absque dubio, quod si qui nerui præ cæteris debiliores erunt; ii maxime læsionem persentient, cumque ex quotidiana Lectione facta in recitatione diuinorum visus eiusque partes præcipue debilitentur, ac præ cæteris Nerui Optici, consequens erit hos præ debilitate resolui, & hominem visu orbari, vt non infrequenter euenire in Apoplexiæ insultibus adnotamus, à quibus Ægri sese recolligentes semper in paralysim incidunt, aliquando exteriorum membrorum, aliquando vero neruorum internorum, vnde aut cœcitatem; aut surditatem perpetuam incurrere, vel ex resolutione neruorum opticorum, vel acusticorum eos obseruamus.

Verum enimvero his non obstantibus in negatiuam sententiam inclinaui quia cum Lectio exerceat præcipue pectus, & caput, earumque partium calorem excitet ac viuificet, vt ex Celso, Cælio Aureliano, & aliis alias dixi, patiens autem hic eas partes & multis frigidis superfluitatibus refertas habeat, & natiuo calore depauperatas, certe Lectio lenis, voce submissa facta, & multo magis clara, Lectio etiam longa, & quotidie reiterata eas excrementitias superfluitates absumet, calorem partium excitabit, & partes ipsas debiles, ac torpentes mirum in modum confirmabit, ac robustiores reddet; vnde sequitur, quod non solum non sit excusandus ab ea diuinorum recitatione, ad quam est obligatus, sed etiam, si nulla obligatione ad hanc recitationem teneretur, ad eam esset cogendus, vel ad simile vocis exercitium ob sanitatem recuperandam, cum ab ea multam vtilitatem, nullum autem damnum reportaturus esset; de qua re videnda ea sunt, quæ attuli *lib. 7. harum quæstionum, tit. 2. quæst. 2. num. 9. & seqq.* 4

Neque obstant quæ in contrarium deducuntur, & primo veritatem nullam habet, quod Lectio assidua corpus debile reddat, vbi modus adhibeatur, & leniter fiat, neque tanta sit, vt sua longitudine id efficere possit: quod in diuinorum recitatione non habet locum; quia etiam si simul, & coniunctim accepta, ita vt Lectio, seu recitatio, quæ fit per vices, vnum tempus continuum constituat, recitatio diuinorum longa dici possit, & forte laboriosa, tamen cum discontinua sit, & inter vnam, & aliam recitationem intersit tanta quies, vel interesse possit, si ita libet, vt per eam recitantes vires à prægresso labore diminutas (si modo hic vllum laborem notabilem commentari velimus) reassumere possint, 5

nec

nec longa, nec vllo nomine laborioſa dici poteſt ita vt ſua longitudine, & labore poſſit laudabiliores, ac tenuiores ſpiritus abſumere, vnde poſtmodum corpus debilius reddatur; ſed ita tandem longa, & laborioſa dici poteſt, in quantùm ſua longitudine, & labore corpus ita poteſt exercitare, vt excrementitias quaſdam pectoris, & capitis ſuperfluitates abſumat, & ipſas ſpirituales, & capitis partes moderatè calefaciat, natiuumque calorem excitet, nam hoc moderatè clara Lectio & ipſa etiam ſubmiſſa, ipſaque diuinorum recitatio inter ea reponi poſſunt, ac debent, quæ noſtrum corpus aliquo modo exercendo ad ſanitatem conferunt præſentem conſeruandam, & amiſſam recuperandam: *Lacit Celſ. l. 1. ſua Med. c. 2.* Plutarch. *de tuenda bon. valet. præc. med.* Orib. *l. 6. Col. cap. 7.* Cel. Aurel. *Chron. cap. 1.* Merc. *de Art. Gymnaſt. lib. 6. cap. 6.*

Sed dato etiam quod recitatio diuinorum ſit omni ex parte laborioſa, corpuſque ita defatiget, vt debilibus corporibus non videatur conuenire, tamen dico noſtro infirmo omninò conuenire: non obſtante, quæ opponitur, debilitate: ſiqui-
6 dem certum eſt ſecundum Medicos duo genera debilitatis dari (relictis pro nunc iis, quæ de variis imbecillitatis cauſis tradit ex Hippocr. Gal. *comm. de vict. rat. in A. part. 4.* & Valleſ.) vnum, quod ex multa reſolutione ſpirituum, & ex inanitione fit, aliud, quod ex multa ſanguinis, vel aliorum humorum repletione naſcitur ipſam naturam grauantium, & op-
7 primentium; quemadmodum autem quomodocunque euacuare, medicamentis ſcilicet, vel ſanguinis detractione; vel detractione ciborum, & potuum vel aliorum quocunque genere periculoſum, eſt in debilitate primi generis, ita in poſteriori eſt maximè proficuum, & ſalutare, & è contra maximè damnoſum, & exitiale eſt non euacuare ob eam debilitatem, vnde eorum Medicorum inſcitia notanda venit qui neſcientes inter vnam, & aliam imbecillitatem diſtinguere, in quacunque indifferenter ab euacuationibus, & laboribus non ſolum abſtinent, ſed ipſos ægros copia, & multitudine humorum grauatos nouis cibis, & oblationibus in ſine eorum pernicie refocillare ſatagunt, ita vt graui verorumque ſarcina oppreſſos eos de medio non ſine culpa tollere conſueuerint. Ad exonerandam ergo naturam humoribus grauatam, maximè cum frigidi exiſtunt, nihil magis opportunum quàm illam aliquo laboris genere defatigare, quæ ſimul, & ſemel humores illos concoquat, & digerat, & abſumat, partes roboret, ac firmet, & natiuum calorem augeat. Cum igitur in caſu noſtro caput maximè humorum frigidorum copia grauatum reperiatur, totumque corpus illis obſeſſum profectò non ſolùm lenis, ac ſubmiſſa Lectio qualis in recitandis officiis diuinis
8 fieri ſolet, ſed etiam clara illi mirum in modum opitulari poteſt nam multa cum ratione huiuſmodi exercitium in legendo iis ad ſanitatem recuperandam proponitur, qui capitis morbis frigidis conflictantur, vt in ſomnolentia non naturali, ſin memoriæ defectu, & in quibuſdam ſpeciebus dolorum ipſius capitis à frigida cauſa dependentiam habentium, & in aliis ſimilibus affectibus, vt videre eſt apud Orib. *loco ſupr. cit.* & apud Cæl. Aur. *ibid.* vnde patet ex his, quod tantùm abeſt, vt ex recitatione diuinorum officiorum propoſitus Æger poſſit imbecillitatem vllam capitis, aut corporis incurrere, vt potius è contra maiorem firmitudinem, ac robur inde expectare poſſit atque eo modo omne periculum euitare, quod à nouis Apoplexiæ inſultibus iſte timere poſſet.

Tandem meretur reſponſionem, quod obiicitur de Attentione neceſſaria in diuinorum officiorum recitatione, nam & hæc poteſt iiſdem de cauſis eſſe proficua, & quando à Medicis imponitur Ægrotantibus Lectio ſimplex, aut ſubmiſſa, vel clara ad eoſdem fines, nempè ad capitis, & pectoris emundatio-
9 nem & ſuperfluitatum abſumptionem & ad calorem earundem partium excitandam, certè non imponitur, quòd fiat abſque attentione, alias enim imponi poterat aut ſimplex ſermo, aut ſimplex vociferatio; imponitur ergo Lectio cum attentione aliqua eo fine, vt vtroque medio nempe voce, & attentione, hoc eſt voce externa pectus & interna caput exerceant, & eius calorem excitent, ex quo ſuperfluitates abſumantur, homo priſtinæ ſanitati reſtituatur.

10 Quod additur dicendo, poſſe hanc attentionem caput calefaciendo multa excrementa ab inferioribus attrahere, & eo modo caput maiorem in modum grauare. facile dicitur reſpondendo, non tantam ex hac attentione ſequi poſſe capitis excalfactionem, vt per eam poſſit humores ab inferioribus attrahere, cùm ea non acuat, aut præter modum augeat calorem natiuum, ſed tantùm illum excitet, ac viuidiorem reddat attractio verò fit à calore excedenti, ac quaſi præternaturali & parti minimè proportionato, & ſic attentio nullo modo in recitandis officiis diuinis poteſt eſſe noxia.

Denique quod de timore deperditionis viſus dicitur vanum eſt, & vix reſponſione dignum, dicendum tamen, quod cùm primi ſenſorii imbecillitas, à qua poteſt dependere imbecillitas ſenſus viſus, ab eadem cauſa dependentiam habeat, à qua dependentiam habuit Appoplexia iiſdem auxiliis ſuperari poterit, quibus ſuperari poſſe monſtrauimus iam affectiones ab ipſa Apoplexia relictas. Vnde concludendum, Religioſo huic permittendam eſſe diuinorum officiorum recitationem quam & ipſe maximè affectat non ſolum vt debito ſatiſfaciat ſed vt etiam amiſſam ſanitatem recuperet.

CONSILIVM XLIV.

ARGVMENTVM.

Ioſeph Tocchus in carcerem detruſus cùm optimè ſe haberet, & in prandio fabas ſemicoctas comediſſet, & rigore intenſo pro temporis ratione premeretur (vigebat enim Hyems rigidiſſima) foculumque ex carbonibus in terra excitaſſet, in occaſu Solis mortuus ex improuiſo repertus fuit: iacebat autem pronus in faciem & ex comeſtis fabis partem euomuerat. Cadauer à Peritis recognitum, nullaque in parte læſum, aut vllum violentæ mortis ſignum præbere compertum eſt. In gula tantum, vel in ipſo iugulo ſanguinis quædam extra venas quantitas adeſſe dicebatur, neque tamen id ſectione conſtitit. Prætendebat fiſcus prædictum Ioſephum per vim externam fuiſſe ſuffocatum, & quia Nucerinus Gubernator illum in carcerem coniecerat ob contumelioſa verba contra ipſum Gubernatorem ab ipſo Ioſepho prolata, fiſcus in ipſum culpam mortis reiiciebat. Periti in primo examine depoſuerant, Ioſephum neque ex veneno interno, aut externo, neque vlla ex cauſa violenta extinctum fuiſſe: mox quaſi ſententiam mutaſſent, multò poſt tempore, denuò examinati, retulerunt dictum Ioſephum potuiſſe per violentiam extrinſecam eſſe ſuffocatum, quorum dictis fiſcus maximè innixus, prædictum Gubernatorem eius delicti Reum eſſe volebat, nonnullis aliis inſuper coniecturis ad id perſuaſus. Requiſitus ergo de eius rei veritate, reſpondi, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *In ſuſpicione veneni præſumpta ex ſtatu Ægrotantis ante ſuſpectam venenationem multum vrget.*
2 *Venenum mixtum eſt Naturæ ſummè contrarium.*
3 *Cuiuſlibet veneni dantur præter communia propria, ac peculiaria ſigna.*
4 *Venenorum maximè exitialium ſigna nimis patentia ſunt.*
5 *Sanguis extrauenatus in iugulo repertus non ſolùm ex ſtrangulatione per vim externam facta ſed etiam ex ea, quæ per vim internam fit, aduotari ſolet.*
6 *Signa animaduerſa in cadauere hominis per vim externam ſtrangulati.*
7 *Strangulatio per vim externam procurata præcludit vias ſpiritui vitali, vnde animal ſuffocatur.*

IOſephum Tocchum neque ex veneno, neque ex aliqua violenta cauſa ab extrinſeco periiſſe, tam concludenter probari poteſt, vt fiſco eiuſque adhærentibus omnis ſcrupulus, qui contrarium perſuadere poſſet, è mente eradatur. quo præſtito, ex Arte commonſtrari poteſt quanam ratione tam paucarum horarum ſpatio obierit, vt euidenter pateat immerito eius mortem in Gubernatorem, aut aliam quamcumque perſonam referri.

Quòd ergò ex veneno Ioſephus non perierit, ſiue ab externo dicatur, ſiue ab interno, credo iam inter partes non controuerti; & id ſumma cum ratione. Nam de ingenito nè per ſomnium quidem dubitatur, quia ex depoſitione Peritorum patet, in cadauere ipſius defuncti nè minimum quidem indicium huiuſmodi veneni fuiſſe obſeruatum, præterquam quod vrget in hoc caſu præſumptio Gal. *in eo loc. aff. cap. 5.* tanti æſtimata, quæ deſumitur ex ſtatu ipſius ægrotantis ante mortem, quippe cùm Ioſephus optimè valeret, & integra ſanitate frueretur, neque ea de cauſa vllo modo

dubitari potuerit, quòd momento temporis in eius corpore
potuerit tam exitiale venenum reperiri, quod paucarum horarum spatio illum interimere potuerit, absque eo quod nihil
omnino commonstrauerit, vnde futura ægritudo, aut mors
coniiceretur; hoc enim est impossibile. Fort Fid *l. 4. de rel 15.
method cap. 5.*

Sed & eadem certitudo habetur de veneno administrato,
cùm nulla prorsus signa in dissectione cadaueris apparuerint,
2 quæ ex hoc, aut illo externo veneno sublatum fuisse commonstrarent, cum tamen huiusmodi signa in administrato veneno semper de necessitate apparere soleant; quia cum venenum sit mixtum quoddam naturæ summè contrarium, & ipsam violenter corrumpat, vt ex Gal. Auic & Cardan. *l. 1 de Ven. c. 1.* Valer *loc. com. l. 3. c. 14.* impossibile est suæ violentiæ in pugna contra naturam nullam significationem dare, aut nullos eius violentiæ effectus in venenato corpore apparere. Vnde
videmus cuiuslibet veneni dari propria, ac peculiaria signa,
3 vltra, & præter communia, de qua re videndi auctores de huiusmodi materia scribentes, ac præcipuè Ardoinus, Vardanus,
& alij. Ergò cum in cadauere Iosephi nulla obseruata sint
administrati veneni signa, dicendum absque vlla hæsitantia
est, illum ex tali veneno non periisse.

Vrget præterea summoperè facti series, cùm Iosephus hora decimaoctaua optimè se haberet, & ante occasum Solis
spatio nimirum quinque, aut sex horarum obierit; hoc enim
procedere non potuisset à quolibet veneno, sed de necessitate
debuit esse venenum præsentaneum, & omnium venenorum
exitialissimum, Guainer. *de Ven. c. 1.* Ardoin. *l. 1. de Ven. c. 3* hu-
4 iusmodi autem venenorum signa nimis patientia sunt, & cuilibet aduertenti patefiunt, cùm celari nequaquam possint, quia
confestim, & cum impetu adueniunt. Card *l. 1. de Ven c. 8* non
apparentibus ergò vllis signis ante mortem, quia ea violentia
& impetu symptomatum Iosephus clamasset, & opem implorasset, neque postmodum in cadauere remanentibus vllis signis
prædicti veneni, luce meridiana clarius est, illum ex tali veneneno non periisse. Sed hæc ex abundanti dicta sunt, cum non
hoc in dubium vertatur.

Sed illud maxime negotium facessit, quod fiscus prætendit,
nimirum Iosephum per vim externam non quidem percussionibus, aut vulneribus, sed laqueo fuisse strangulatum; duobus
autem indiciis præsumit fiscus id concludenter probare; primò per sanguinem in gula, ac prope iugulum extrauenatum
repertum, secundò per sericam vittam repertam in ipso carcere in tres partes laceratam, ac diruptam; nam sanguis circa iugulum extrauenatus non aliundè adesse potuit, quam ex strangulatione per vim procurata, vt quotidiè obseruamus in iis,
qui suspenduntur; nam ea violentia à strictura in collo per
chordam, aut aliud quid facta, sanguis ad ipsum iugulum concurrit inibique sui significationem præbet à venis ibi confertis erectis. Iam verò ipsa serica vitta commonstrabat se fuisse
strangulationis instrumentum, quo Iosephus suffocatus est.

5 Hæc tamen ab iis, qui secundùm rectam rationem iudicare satagunt, facilè diluuntur, quia sanguis extrauenatus in iugulo repertus, non vna tantum ex causa, ex sola nempe violentia per strangulationem procurata apparere solet, & sic est
signum æquiuocum, & commune tam mortis per vim externam laqueo, vel alio quouis instrumento procuratæ, quàm
mortis, quæ procedit à violentia interna, vt à vomitu cum
maximo conatu, vel ab Apoplexia, & id genus aliis. Modo,
vbi sanguis per vim externam inibi fuerit collectus, nequaquam vlla ratione fieri potest, quin alia euidentissima signa
appareant denotantia mortem procuratam per violentiam
externam, quæ omnino desiderantur, vbi mors ex violentia
interna euenerit. Licet ergo hic sanguis in Iosephi cadauere
fuerit vtcunque adnotatus, non potest deduci ex hoc solùm
signo, illum à violentia extrinseca suffocatum fuisse. imo hoc
idem signum, deficientibus aliis euidentioribus mortis ab
extrinseco procuratæ, apertissimè demonstrat, Iosephum à
violentia intrinseca non ab extrinseca suffocatum fuisse.

Et vt omnia, ac singula magis pateant, non ab re fuerit ea
signa, quæ ab Authoribus recensentur, examinare, & accuratissimè ponderare, vt faciliùs cognoscamus, an eorum vllum
6 in Iosephi cadauere per imaginationem fuerit animaduersum.
Sunt ergo funis, vel laquei, quo quis fuerit strangulatus,
vestigium in collo, & iugulo, quod rubore, aut nigredine,
vel liuore se manifestum facit, adnotatur insuper liuor crurum, & brachiorum, spuma ex ore, muccusque ex naribus
prodiens, pulmones ipsi putulenta spuma turgent, adest oculorum prominentia, & aliquando alterutrius, vel amborum à
suo loco dimotio, interdumque linguæ exitus extrà oris septa, quæ & ipsa nigricans apparet, totum corpus liuidis maculis respersum, & alia nonnulla, quorum aliàs cum Ambros.
Pareo *de Renunciat.* & Fort. Fidel. *lib. 4. de Rel. Med. cap. 4.*
recensui *lib. 1. quæst. Medico Leg. tit. 2 quæst. vlt. n. 5 & 6.* Quæ
omnia cum sint signa maximè notabilia, & tamen in Iosephi
cadauere ne vnum quidem eorum fuerit obseruatum, clarè
patet nihil nos remorari debere, quin liberè fateamur, Iosephum non fuisse à violentia aliqua externa suffocatum.

Præterea conuincit omnem aduersariorum instantiam vt
gentilissima quædam coniectura, quæ desumitur ex facto ipso
vomitu ante mortem, nam si strangulatio per laqueum, aut
per aliam quamcunque vim externam procurata præcludit
viam spiritui vitali, vnde de repente animal suffocatur, quomodo non intercepisset viam etiam materiæ crassæ & indigestæ ita vt ea per vomitum reiici potuerit? Nam vitalis spi- 7
ritus aere tenuissimo tenuior est, & tamen à vi externa impeditur in strangulatione quominus per constrictas vias transitum habeat quanto magis ergo impediri debuit, quin per gulam transitum habere possent fabæ illæ semicoctæ per vomitum à Iosepho rectæ.

Denique indicium quod à vitta serica desumi contendit fiscus, tam inane est, vt non solùm ea dictis euanescat, sed diluitur prorsùs ex facti impossibilitate, & inverisimilitudine; quomodò enim tam infirmum instrumentum sufficiens esse potest
ad strangulandum non dicam hominem, sed ne pullum quidem gallinaceum? Sed dato quòd sufficiens fuerit ad strangulandum hominem, iam necesse esset ea signa in cadauere
fuisse obseruata, quæ obseruata essent, si à validissimo funiculo fuisset strangulatus, quia eadem violentia in vtroque casu interuenire debuit, si tam vitta serica, quàm validus funiculus potuit hominem strangulando suffocare.

Vt ergo patefaciamus quomodò in rei veritate Iosephus de
repente obierit, dicendum, illum ex Apoplexia obiisse à fumo
carbonum excitata, atque in ipso morbi insultu, vomitu volente se natura exonerare, illum multò citius suffocauit vias
spiritus eadem vomitus materia maiorem in modum intercludens, ex qua violentia sanguis ad iugulum, & partes vicinas
se contulit, inibi sui significationem reliquit.

CONSILIVM XLV.

ARGVMENTVM.

Bernardina Panimolla, duplici vulnusculo forcipibus in dextro oculo accepto ad Corneam penetrante, indeque albugineo humore in totum effluxo, visum penitus amittit, quem paucorum dierum spatio ad inuocationem B. Fælicis à Cantalicio, & adhibito eius lampadis oleo, integrè, ac perfectiorem quàm anteà recuperat.

SVMMARIVM.

1 *Cicatrices oculorum visioni maximoperè officiant.*
2 *Visio fieri non potest sine ope humoris aquei, vel Albuginei dicti.*
3 *Visus omninò deperit ex cicatrice, & corrugatione Corneæ membranæ.*
4 *In senibus visus hebetatur ob Corneæ corrugationem.*
5 *Affectus oculorum diuturni semper sunt, & cur.*
6 *Humoris Aquei deperditio, licet aliquando reparari possit tamen naturaliter nonnisi longissimo temporis spatio id succedere potest.*
7 *Particula, Via difficultatem, ac raritatem rei demonstrat*
8 *Quod vix fit, factibile tamen est, licet cum difficultate.*
9 *Facilius est repleta euacuare, quàm euacuata replere,*
10 *Medicina est appositio eorum, quæ deficiunt, & ablatio eorum quæ superfluunt.*
11 *Pars cicatrizata in via naturæ nunquam potest ad pristinum statum redire.*

DVplici ex capite, Eminentissimi Domini, sanatio hæc
miraculosa censenda est; primò ex capite inhabilitatis
ipsius partis infirmæ ad recipiendum sanitatem, secundò ex
parte celeritatis sanationis. Et quoad plurimum plura concurrunt concludenter probantia prædictam inhabilitatem.

Primò, debilitas quasi connaturalis ipsius partis, quam patiebatur infirma, vt ipsamet fatetur, quæ primus Testis est super
13. contraxerat enim hanc debilitatem ab ætate quinque
annorum ex variolis, quæ in ipso oculo (vt in aliis quoque
vsuvenit, & experientia docet, & notat Merc. *l. 1. de morb. Puer.
c. 2.*) cicatricem reliquerant, cuius vestigia adhuc obseruari eadem mulier super eodem fatetur; cicatrices autem membrana- 1
rum ipsorum oculorum, ac præcipuè Corneæ, ob contractam
densitatem visum intercipere norunt Medici, & testatur Gal. *l.
1. de sympt. caus. c. 2.* & Par. *sua Chirur. l. 15. c. 13.* Fuaserat ergo
hæc oculi debilitas ob tantum annorum spatium connaturalis, & habitualis, & idcircò naturaliter remoueri non poterat.

Secundò

Secundò, concurrebat effluxus, & deperditio humoris
2 Aquei, siue Albuginei dicti, sine cuius ope visio fieri non potest, quia cùm sit pars essentialis ipsius instrumenti visorij ve demonstrat Andr. Laurent. *sua Anatom. lib. 11. quæstione 10. inf.* necesse est, vt illo deperdito, in totum etiam deperdatur visio, quemadmodum idem Laurentius ibidem testatur, & ante, & post illum Anatomici omnes nullo excepto.

Tertiò, concurrebant vlcera, & corrugatio membranæ Corneæ dictæ ob effusionem prædicti humoris Aquei, qui intra dictam membranam includitur, de qua corrugatione etiam ipsa infirma deponit super 5. in his verbis, *Et dicto*
3 *humore egresso ad nudam pellem oculum fuisse redactum ab alijs audiui, & etiam in speculo me ipsam vidi*: at ex cicatricei & corrugatione Corneæ visum omninò deperire necesse est, quia Cornea fabricata est à Natura diaphana, & pellucida, vt sic maiorem in modum inseruiret ad visionem, Gal. *lib. 8. de vsu par. c. 6.* Hieron. Fabric. *de vis. org. part. 3. c. 2.* Ioan. VVesling *in syntagm. Anat. c. 15.* at iam ex cicatricibus quàm ex corru-
4 gatione, densa, & opaca redditur, offuscatur, & diaphaneitatem amittit, vt in senibus contingit, in quibus ob eius membranæ corrugationem etiam simplicem visus in dies magis magisque hebetatur, Galen. *lib. 10. de vsu part. c. 5.* Dan. Sen. *lib. 1. pract. 3. sect. 2. cap. 16.*

Cæterum ex secundo capite, ex celeritate nempe sanationis non minùs miraculosa apparet hæc visionis restitutio, quia præterquam quod affectus oculorum diuturni semper sunt ob indesinentem affluxum ad ipsos ex capitis vacuitate, & ob
5 spirituum visiuum tenuitatem, ac puritatem, ob quam facile ad ipsos fit sanguinis concursus, immò etiam incurabiles, Mercur. *de aff. ocul. cap. 1.* vitium hoc peculiariter, hoc est Aquei humoris effluxus, ac deperditio, licet aliquandò, rarò tamen, sit emendabile, vt Mercurial. testatur *de Affect. Ocul. c. 5.* & ex plurium D D. Auctoritate Daniel. Sennert. *vbi supr. c. 34.* veritas ta-
6 men est, quòd non nisi longissimo temporis interuallo illud emendari contingit per eiusdem deperditi humoris regenerationem, ita vt ipse Galen. *lib. 1. de sympt. caus. cap. 2. propè finem*, tanquam incredibile quiddam casum enarret restitutionis visus post prædicti humoris Aquei deperditionem in his verbis: *Cæterum incredibile quiddam, nec fieri vulgò solitum in puero vidimus, qui stilo in Pupillæ loco fuerat compunctus, nam cùm statim effluxisset aquosus humor, tum pupilla ipsa minor esset reddita, tum tota Cornea apparuisset nigrior: Cæterum sanatus postea rectè vidit, collecto scilicet paulatim eo, qui effluxerat, humore*. Ex quibus verbis clarè patet, quòd licet Aqueus
7 humor deperditus regenerari interdum possit, sed admodum infrequenter, tamen hoc non nisi longo temporis tractu succedere potest, & paulatim, vt Galenus dicebat: quod etiam apud cæteros Anatomicos persuasissimum est, asserentes, hunc humorem deperditum visum omninò extinguere, ac vix regenerari posse, Andr. Laurent. *Anatom. lib. 11. quæstione 8.* illa
8 enim particula, *vix*, difficultatem, ac raritatem rei factibilis demonstrat, licet enim quod vix fit, factibile tamen sit, semper sic cum magna difficultate, Alberic. *in diction. in voce, (vix)* Abb. *in cap. contracto, de Cognat. Spirit. num 13.* Morbi ergo, qui vix sanantur, sanantur quidem aliquandò, cum magna tamen difficultate, & non nisi longo temporis tractu, idque maximè habet locum in casu nostro, in quo præter naturam ipsius morbi visum occupantis, reddebantur vlteriùs multò magis curatu difficilis, quia dependebat ab inanitione, visus enim deperditus fuerat ob effusionem humoris Aquei, vt ergò recuperaretur, oportebat hanc causam inanitionis tolli per
9 nouam regenerationem eiusdem humoris, quod erat difficillimum, nam vt ex Gal. Mercur. *de Ocul. affect. cap. 5.* facilius est consumere humiditatem superfluentem, quàm deficientem restaurare; ac reficere, tritumque illud est, facilius est repleta euacuare, quàm euacuata replere. Requirebatur ergò ad hanc sanationem, vbi naturaliter fieri debuisset, ob prædictas causas longissimi temporis tractus, neque erat in vi Naturæ possibile, quòd ille humor trium tantummodò dierum spatio regeneraretur, & visus ad suam naturalem perfectionem rediret; quia si in euacuandis humoribus peccantibus trium dierum spatium fuisset nimis breue, quantò magis breue est idem spatium trium dierum ad regenerandum humorem tam necessarium ad visum deficientem, si hoc multò magis difficile absque dubio est, quàm illud; Cùm ergo hic humor tam breui fuerit regeneratus, opus hoc Naturæ tribui non potuit, sed tantùm supernaturali causæ, ac potentiæ diuinæ.

Quod tantò magis probatum remanet, quantò visio restituta est absque vllo remediorum naturalium præsidio; nam quæ à Chirurgo applicata sunt, non solùm non conferebant ad visus reparationem, sed illi omninò contraria erant. Chirurgus enim ad euitandam inflammationem applicuit oculo medicamentum defensiuum, vt fatetur ipsa infirma super 7. huiusmodi autem medicamenta repellentia sunt ac frigida, & adstringentia, Gal. *lib. 6. de comp. Med. sec. loc. cap. 1 & seq.* dat styptica, & adstringentia incrassant, vnde magis apta erant ad multò magis corrugandam ipsam corneam membranam, & magis opacam reddendam, ex quo visus magis obscurabatur, deperdita in totum, si quæ remanserat, exigua Corneæ diaphaneitate.

Neque contrà hæc quicquam facit, quod ab Illustrissimo Domino Fidei Promotore opponitur, quòd scilicet, cùm præcesserint multa alia præsidia, ac præcipuè corporis purgatio, facilè fuerit in via Naturæ oculum visum recuperare, cùm pateat aliquandò ex simplici purgatione, aut ex sola remotione insignis alicuius doloris ægrum affligentis, conciliato somno, nonnullorum qui visum omninò amiserant, illum recuperasse, & in terminis nostris non desunt aliqui casus huic simillimi, in quibus ægri ex vulnere vniuerso Aqueo humore effluxo; & visu ob id in totum deperdito, ad pristinum statum mediantibus purgationibus regeneratione illius humoris redijsse, & præter casum à Galeno allatum videndi casus à Beniuenio, Langio, Columbo, Paræo Cuiterio, & alijs enarrati, quin etiam nos ipsi, vt veritati opitulemur, duos homines vidimus, qui incendio in segetibus, & in siluis debacchante, illud extinguere tentarunt, & ex magno caumate visum omninò amiserunt, quem tamen multis post diebus integrè recuperarunt, regenerato interim humore aqueo, qui à nimio calore fuerat quasi penitus absumptus.

Sed hæc minùs afficiunt, quia primò certum est, quòd in nostra Ægrotante, si quæ medicamenta in vsum fuerunt protracta, respexerunt omnis corporis emundationem; non autem visus deperditionem, & sic non potuerunt in aliqua re cæcitati conferre. Secundò corporis expurgatio siue spontanea fit, siue ab Arte procurata, tunc conferre potest in cæcitate; cum cæcitas irrepserit ex aliquo humorum concursu ad ipsos oculos & ex nimia corporis, & capitis præsertim repletione, at in casu nostro, vbi causa cæcitatis erat inanitio facta ex effusione humoris Aquei, tantum abest, vt purgatio quæconque posset 10
vtilitatem afferre, vt è contra mirum in modum læderet, spiritibus per illam magis, magisque resolutis, nam curatio non dependebat à remotione humoris effluxi, sed à restauratione humoris deperditi, vnde cum Medicina nihil aliud sit quàm adiectio, & detractio; Hippocr. *lib de flat. n. 3.* Galen. *in Introd. c. 6* adiectio scilicet eorum, quæ deficiunt, & detractio eorum, quæ superfluunt: in nostro casu certè ad remouendam cæcitatem adiectione, & regeneratione deficientis humoris opus erat, non detractione superfluentis.

Multò minùs contra nos facit, quòd naturaliter aliquando acciderit, visum deperditum ex vehementi capitis dolore, aut ex longis, & insuperabilibus vigilijs, sola doloris remotione, aut somno conciliato, breuissimo temporis tractu fuisse recuperatum: quia non est par ratio, quia cæcitas in casu nostro neque ex perenni vigilia, neque ex vehementi dolore ortum habuerat, sed ex effusione humoris aquei, & ex vulnere, vlcere, & corrugatione Corneæ Membranæ; ad rem ergo non faciebat satagere somnum conciliare, aut anodinis Medicamentis dolorem leuare, sed oportebat aqueum humorem restituere, vulnera consolidare, vlcera sanare, & Corneæ corrugationem complanare, illamque vt antè puram, ac pellucidam reddere, & in naturalem statum reducere. At quis audebit firmare Artem, aut Naturam hæc omnia breui trium dierum spatio posse perficere, quæ neque longissimo annorum decursu adimpleri possunt? Quare videtur concludendum, sanationem hanc fuisse absque vllo dubio miraculosam, reponendamque esse inter miracula, quæ respiciunt Naturæ obedientiam ad diuini Nominis inuocationem: quippe cùm (dato etiam quòd regeneratio humoris Aquei naturaliter succedere possit) nullo modo posset oculus eo modo obcæcatus ad pristinum statum redire, nisi longo, vt dixi, multorum dierum, ac mensium spatio. Sed non sufficiebat hic Aquei humoris regeneratio, vt visus ad pristinum statum remearet, sed oportebat, Corneam Membranam corrugatam complanare; sed hæc etiam libenter concedamus, nempe Aqueum humorem trium dierum 11
spatio; vel etiam minori potuisse naturaliter regenerari, & ex eius generatione Corneam denuò complanari, rugis amissis ex tumefactione, quæ faceret Aqueus humor regeneratus, sed impedimentum à cicatricibus proueniens quomodò in via Naturæ, vel Artis præsidio remoueri poterat, etiam longo non annorum, sed sæculorum ambitu? Pars enim cicatrizata nunquam ad naturalem, ac pristinum statum redire potest, ex cicatrice enim exsiccatur magis, & incrassatur, ac callosa contrahitur, vnde Ars, quæ semper Naturam imitatur, ad inducendas cicatrices Medicamentis vtitur exsiccantib. & adstringentib. Gal. *l. 1. Cō. Med. per gen. c. 1 1. & l. 2. eiusd. c. 2 2.* hæc verò indurant, & incrassant; quæ operatio est directò contraria visioni, quæ

instrumentum requirit purum, tenue, ac pellucidam. Hæc igitur impedimenta omnia, quæ neque ab Arte, neque à Natura amoueri poterant, Diuina potentia breui remouentur, & vt pateret hoc ab ipsa Diuina potentia, & non aliundè emanasse, voluit illa opus hoc apparere perfectissimum, quale Miraculum debere esse dixi aliàs *lib. 4. quæst. Medico-Leg. tit. 1. quæst. ... n. 9.* vnde non solùm Deus O. M. meritis huius beati remoueri voluit impedimenta, quæ de nouo ex accidente emerserant, sed etiam ea, quæ iam à multo tempore visum diminuerant, vt ipsam visum redderet ab omni labe liberum, & magis perspicacem, quàm antè vulnusculum inflictum consisteret.

CONSILIVM XLVI.

ARGVMENTVM.

Contracta fuerat societas scutorum trecentorum super periculo vitæ D. Angelicæ Petroniæ de Accorambonis cum Illustrissimo D. Abbate Maffæo, cùm prædicta Domina Angelica ex laboribus perpessis in proprio marito curando, & ex mœrore ob eius mortem contracto, in febrem acutam incidit, ex cuius vigore abortiuit, & vitam cum morte commutauit. Prætendebat D. Abbas, pecunias esse lucratas, contrà instantibus DD. de Accorambonis casum esse inter exceptos, cum D. Angelica mortua fuerit ex partu, & replicante D. Abate non fuisse mortuam ex partu, sed ex febre.

SVMMARIVM.

1. *In instrumento societatis non possunt comprehendi omnes casus mortis in partu, aut prægnantia venientes.*
2. *Duo mortis genera in prægnantia, & partu euenientia.*
3. *Abortus quando faciat exceptioni locum, quando verò non.*
4. *Semper debet attendi causa primaria, & immediata mortis in casibus exceptis.*
5. *Abortus per se non aptus natus est causare febrem.*
6. *Causa fouens, mediata, & impulsiua mortis, in nullo censu habenda.*

TAmetsi in instrumento societatis officij quando pecuniæ dantur in societatem super periculo vitæ alicuius mulieris, excipiatur mors ex prægnantia, & partu, & causæ partus,
1 non possunt tamen sub hac exceptione comprehendi omnes, ac singuli casus mortis in prægnantia, & partu euenientes, sed tantummodo ij, in quibus prægnantia, & partus sunt causæ primariæ, immediatæ, & per se succedentis mortis; vbi verò habeat se prægnantia, aut partus tanquam causa secundaria, mediata, impulsiua, & per accidens mortis subsequentis, casus pro lucro est, neque in exceptione comprehenditur: quæ omnia satis superque declararũt Iurisconsulti de hac materia scribentes, nempè, Virgin. de Boccatiis, Franc. Castracan. & Syluester Zacchias Frater meus. His ità positis duplex morborum genus considerari debet in muliere prægnante, vel parturiente, vnum proprium ipsius prægnantiæ, & partus, & est eorum morborum, qui
2 à prægnantia, & partu immediatè dependet, aliud eorum à prægnantia, & partu independentium, sed qui cum prægnantia, & partu associantur. Vbi ergò ex morbo primi generis mors succedat, pecuniæ nequaquam amittuntur, cùm talis casus intelligatur exceptus in ipso instrumento in illis verbis, excepta morte partûs, causa partûs, & prægnantiæ: at verò vbi mors ex morbo secundi generis eueniat, pecuniæ amittuntur, neque ex eo quod morbus, & mors in partu, aut prægnantia aduenerit, censetur exceptus, cum à partu, & prægnantia sit independens. In casu ergo proposito morbus, ex quo Domina Angelica Petronia Accorambona decessit, non recensetur in primo genere à prægnantia, vel partu dependente, sed in secundo à prægnantia, & partu independente: quia licet Domina Angelica vtero gereret, non contraxit morbum ex prægnantia, sed ex alia causa euidenti, ac Procatharctica, ex laboribus scilicet in assistendo Marito curæ perpesso, & animi mœrore ob eius mortem, his enim ex causis in ardentem febrem lapsa, ac postmodum abortiens vita functa est.

Nec quicquam valet, quod ex aduerso dicitur, prægnantiam fuisse in causa, vt in morbum illam laberetur. Quia hoc verum nullo modo est, neque enim prægnantia ex sui natura causat febrem, sed bene causant febrem immodicus labor, vigiliæ, intempestiuus cibus, mœrores, & huiusmodi; & concedo quod patet, prægnantiam esse causam, vt faciliùs mor... labatur, sed habet se tunc semper vt causa fouens, & impulsiua, non autem vt causa primaria, & per se, veluti labor & mœror, quæ causæ habent per se habilitatem ad causandam febrem non in prægnante solùm, sed in quacunque alia persona, vbi modum excesserint, vt in casu nostro.

Verùm enimuerò replicatur à contraria parte, mortem in hoc casu ex abortu euenisse, & sic à Prægnantia omninò dependere, & exceptionem locum facere: sed respondetur, quòd licet Abortus per semetipsum sufficientissima causa esse aliquando possit & morbi, & mortis ab illo dependentis, tamen in illis tantùm casibus locum exceptioni facit, in quibus mors ab ipso 3
abortu immediatam dependentiam habet, ita vt abortus non debeat ad aliam priorem causam referri, ad quam referri debeat etiam ipsa Ægrotantis mors. At verò vbi præcessit alia euidens causa, nempè alius morbus, non solùm habilis per se ad prouocandum abortum, sed etiam ad mortem accersendam, tunc nullus locus potest esse exceptioni, quia prior illa causa, vnde prouocatus est abortus, causauit etiam mortem: nam quicquid est causa causæ, est causa causati: si ergo in hoc casu febris ardens procurauit abortum, prouocauit etiam mortem, maximè cum, vt supra dictum quoque est, multò habilior causa ad arcessendam mortem sit febris ardens, quàm abortus; est enim febris ardens præ cæteris omnibus morbus lethalis; Hippocr. *lib. 3. Epidem. tex. 3.* Cùm igitur morbus, ex quo D. Angelica primò decubuit, tandemque decessit fuerit à prægnantia, & à partu, & ab abortu, & à quacunque harum rerum omninò independens, non ad prægnantiam, aut partum, aut ad abortum, vel ad aliquam eorum causam referenda est mors, sed ad ipsum morbum, à quo cætera, vt à primaria & originaria causa, per se dependentiam habent, non ipse ab vlla eorum: semper enim at- 4
tendi debet causa primaria, & originaria, & immediata, non autem secundaria, impulsiua, & mediata.

Quemadmodum ergo si ad abortum secuta esset febris, attendendus esset abortus vt causa primaria, ex qua poterat originatam fuisse febrem, sic modò quòd abortus consecutus est ad febrem, febris tanquam primaria causa est attendenda. Quod autem sic se res habuerit, patet ex depositione Testium, & præcipuè ipsius Medici, qui curæ interfuit, hic enim iuxta decimum deponit, prædictam Dominam Angelicam ex labore nimio in curando marito perpesso, & ex animi mœrore ob eiusdem mariti mortem incidisse in febrem acutam cum intensissimo capitis dolore, aliisque accidentibus quæ solent acutam febrem concomitari, quæ febre inualescente inualuerunt & ipsa, ita vt tandem die tertia Renum molestissimo dolore prehensa abortiuerit; qui morbi progressus satis superque declarat nullam in hoc casu adfuisse culpam prægnantiæ, cùm nulla accidentia comparuerint vsque ad tertiam ipsam prægnantiam pertinentia; cùm igitur accidentia à principio apparentia maximè habilia essent ad occidendam infirmam, & ad prægnantiam non pertinerent, quonam pacto firmabimus, prægnantiam & abortum fuisse causam mortis? Nam etiam si prædicta accidentia causauerint abortum, non causarunt mortem propter abortum, sed propter eorum vehementiam, & malignitatem quæ ad ipsum abortum non pertinebant; immo consequens erat abortum in hoc casu potius posuisse morbum, & accidentia morbi alleuare, per purgationem puerperij ab ipso factam, quam vllam notabile damnum afferre vt aliàs experimur; vnde etiam aliquando Abortus dicitur salubris, vt apud Hippocr. *lib. 2. Epidem. sect. 2. n. 14.* ibi: *Abortus masculus sexaginta dierum in partus suppressionibus salubris,* vt enim Vallesius *in com.* dicit, sine Matris periculo fit, & videmus etiã non raro prægnãtes aliquo morbo etiã acuto, & lethali correptas per abortum liberari.

Neque valet dicere, quod hæc febris potuit dependere ex instantia Abortus: nam præterquam quod necesse fuisset præcedere quædam signa, quæ hanc instantiam Abortus portenderent, quæ tamen vsque ad tertiam nequaquam fuerunt obseruata (nã tertia dolore Renum prehensa abortiuit) illud compertissimum est, Abortum non esse aptum natum causare febrem, hoc est Abortum ex sui natura non causare febrem, cum ex mille fœ- 5
minis abortientibus, vix vna, aut altera, & hæ quidem per accidens, non ex natura abortionis, febre corripiantur. Ergo cum præcesserit febris acuta, quæ per se causare poterat abortum, & mortem, & successerit Abortus, & mors, dicendum est, Dominam Angelicam ex febre, non ex abortu periisse, & sic cum febris illa acuta esset morbus independens à prægnantia, & partu, & nihil cum alterutro, vel cum eorum vtroque commune haberet subsecutæ mortis, tota culpa in febrem reiicienda, vnde casus pro lucro debet esse, non pro exceptione.

Non obstat quòd Abortus fuerit causa maioris morbi, & ipsam etiam mortem accelerauit: quia his non obstantibus non potest recenseri inter causas primarias, sed inter secundarias, & habuit hoc tantùm in vim causæ fouentis, & impulsiuæ, & mediatæ, quæ in nullo censu est habenda, vt latè alias diximus *lib. 5. quæst. Medico-Leg. Tit. 4. qu. 6. per totam.*

CONSI

CONSILIVM XLVII.

ARGVMENTVM.

Mulier ætatem agens triginta quinque annorum, cum vtero gereter, percussa est a Clerico N.N. super dorsum quodam baculo satis grauiter. Inde Renum dolore per iteratas vices prehensa, post tres menses decursos à tempore quo vapulauerat, narium hæmorrhagiâ tam copiosa, & impetuosâ apprehensa est, vt cohiberi non potuerit, ex quo illa abortiuit,& septima interiit: fiscus Clericum in carcerem coniecit, tanquam homicidij reum: quæsitum ergo est,an percussio illa super Renes fuerit verè causa Abortus,hæmorrhagiæ, & mortis.

SVMMARIVM.

1 *Abortus ex percussione super renes in grauida muliere facile euenit,& cur.*
2 *Vena,& Arteria magna sunt sanguinis promptuarium.*
3 *Subitaneæ animæ passiones,ac præsertim ira,& Timor multorum periculorum causa existunt.*
4 *Animi passiones vehementes in grauidis etiam multo post tempore ob earum repetitam memoriam periculum Afferunt.Declara vt n. 10.*
5 *Causa euidens in agendo(nisi sit immanens)semper in principio est fortior,quàm procedente tempore.*
6 *Effectus debet esse proportionatus, ac respondens suæ causæ*
7 *Causa proxima & euidente alicuius effectus præsente, frustrà remotam,ac minus euidentem quærimus.*
8 *Fatui hominis est, quod clarum est ac euidens , pro verò non recipere.*
9 *Renum dolor grauidis est familiarissimus.*

1 QVod ex graui percussione super Renes accepta mulier in vtero habens abortiuerit , nouum non est , sed ipsis etiam mulieribus compertissimum:cum enim venæ,& arteriæ per lumbos transeuntes ad menstruorum retentionem occasione prægnantiæ factam repleantur, & ligamenta quoque , quibus vterus alligatur à fœtu distendantur , fit vt ex motu,& multo magis ex percussione graui lumborum, venæ ipsæ , & ligamenta lædantur , ac debilitentur , relaxenturque , vnde facili negotio Abortus sequitur : quod satis superque in proposito casu euenisse demonstratur , quia ex percussione cum baculo super Renes mulier hæc dolere in ea regione cœpit ac deinceps toto grauidationis tempore indesinenter eodem dolore oppressa tandem post tres menses abortiuit, quod nonnisi ex Renum debilitate à percussione contracta euenisse ambigi non potest.

Verum enim verò in casu præsenti non solùm ex læsione, & relaxatione ligamentorum vteri succedere potuit abortus, sed etiam ex hæmorrhagia , hoc est copioso sanguinis fluxu ex naribus , quam ex eadem percussione originem habuisse existimandum est, quia ex superexcalfactione, & inflammatione ob percussionem concepta ab ipso sanguine in vena , & Arteria magna , quæ per medium ipsorum Renum pertranseunt , & sunt veluti promptuarium totius massæ sanguineæ, sanguis attenuatus,& acutiem acquirens,ac sursum repēs ob clausuram inferiorum venarum ex prægnantia factam , hæmorrhagiam excitauit quæ ob eiusdem sanguinis tenuitatem, & acritem cohiberi vnquam potuit vnde ad extremam debilitatem muliere deueniente, Abortus concitatus est , ex quo tandem mors fuit subsecuta.

2 Addendum his , quod hic non modo militat causa habilis ad abortiendum ex ipsa percussione super Renes , & ex sanguinis superexcalfactione,& attenuatione , sed etiam militat causa ex vehementi Animæ passione ex ira scilicet ob iniuriam à percutiente sibi illatam, & ex timore maioris læsionis sibi imminentis,scimus enim quas turbas , & quot ac quanta accidentia in grauidis huiusmodi subitaneæ passiones , maximè si vehementes sint vt in præsenti euentu fuerunt;nam plerasque in dies ex earum violentia abortum facere quotidiana experientia comprobat , & adnotatur etiam ab omnibus Gynecciorum Auctoribus inter quos,si libet,vide 3 Recentiores præcipuè Mercat. *de sterilit & Praeg.aff. lib.*3. *cap.*21 Roderic.à Castro *de Morb.mul.lib.*3.*cap.*22. Huchet. *de sterilit.lib.*3.*cap.de conseruat.Concep.*Varandæum *lib* 2.*de aff.Mulier.c.*3.Dan.*Senn.Pract,lib.*4 *part.*2 *sect.*5. *c.*2. Bald. Ronf.*de hum.vit.primord cap.*14.

Neque valet dicere,quod huiusmodi passiones Animi tunc aptæ sint magnam commotionem in sanguine excitare; cum subitæ, ac vehementes sunt , tunc enim per illam commotionem abortum causare facile possunt at vbi suum impetum, suamque violentiam remiserint,vt in casu nostro sanguine refrigescēte,ac ab excitata commotione quiescente,nō amplius talem effectū producere sunt aptæ;Quia hoc procedit quando huiusmodi vehementes passiones omninò recedunt,absque eo quod denuò per recursum phantasmatum excitentur , sed 4 quando relinquunt post se memoriam suam eorum , quæ ab illis passionibus perpessæ sunt,vt factum est in casu nostro,in quo ex ira ab accepta iniuria excitata , assiduè fieri debebat recursus phantasmatum ad memoriam, tunc ex hoc ipso recursu nouus motus,& noua sanguinis agitatio fit quæ non solum præsente Iræ causa , sed multò post tempore perdurans eusdem effectus ac à principio excitare potest;quod maximè euenit in mulieribus,vt sunt ex sua natura iracundæ & vindictæ auidæ,vnde permanente, ac durante causa commotionis sanguinis,mirum non est, concitatum ad superiora habuerit recursum,& sanguinis fluxu excitato mulierem abortire coëgerit,illamque tandem ex medio sustulerit.

Cæterum cum hæc omnia magna ex parte à veritate aliena sint,videtur dicendum,neque hæmorrhagiam,neque Abortum,nec denique ipsam mortem à percussione Renū per Clericum facta vllam originem,aut dependentiam habuisse, Pri- 5 mò,quia cùm causa euidens, exterioreque præsertim in agendo, nisi immanens sit,in suo principio sit multò fortior , quàm progrediente tempore,quia in dies suum vigorem, & actiuitatem amittit,impossibile est eius effectum,nisi subito se prodat,interiecto tempore,& maximè si multum, successiuè apparet:cùm ergo percussio super Renes a muliere perpessa fuerit causa maximè euidens,& actiua,si debuit causare hæmorrhagiam,vel abortum,debuisset illico à principio id præstare, cùm multo maiorem actiuitatem tunc haberet , quam procedente tempore , si ergo tales effectus non sunt ad illam tunc cum violentior erat consecuti , multò minùs consecuti sunt ab eadem omnē iam violentiam, & actiuitatem amittente,& sic neque hæmorrhagia,neque Abortus,neque mors ad percussionem sont referenda,sed ad alias causas.

Præterea effectus debet esse proportionatus, ac respondens suæ causæ,cum non quilibet effectus ex qualibet causa indifferenter produci possit,quod exemplificabo in Medica Arte sic: Ad violentum exercitium sequitur exempli gratia febris ad commorationem sub Aëre frigido,ac nocturno, membrorum paralysis,quia febris est effectus proportionatus, ac respondens exercitio violento , & paralysis commorationi sub Aere frigido nocturno : nonquam autem ordine naturæ ad violentum exercitium sequetur paralysis, & ad commoratio- 6 nem sub Aëre frigido febris,nisi per accidens:& in summa ad causas excalefacientes necesse est ex sui natura sequi effectus caloris ad refrigerantes frigiditatis,non è contra: at hæmorrhagia, seu sanguinis eruptio ex naribus non est effectus proportionatus, ac respondens percussioni super Renes factæ, sed potius fluxus sanguinis ab vtero, quòd tanto magis veritatem habet quantò effectus est remotior à sua causa;si ergo hæc sanguinis eruptio non fuit causata à percussione , neque subsequens Abortus,neque mors ad percussionem transferri potest: quia quemadmodum hæmorrhagia non est effectus proportionatus, ac respondens percussioni per tres menses antea factæ super renes,sic Abortus , & mors sunt effectus proportionati,ac respondentes ipsi hæmorrhagiæ,cum ex ipsa debilitato calore naturali, & facultate retentrice labefactata , facili negotio sit subsecutus Abortus,& ad Abortum mors.

Igitur vbi causam alicuius effectus habeamus proximam,& 7 euidentem,frustra magis remotam,& minus euidentem quærimus,Rota *in nouiss* 15.*decis.* 101.*part.*1.quia æquum non est in causarum inuestigatione discedere ab iis quæ euidenter apparent: Galen.*lib. de mot.musc. cap* 5. cùm ergo hæmorrhagia sit causa proxima,& euidens, imò euidentissima abortus subsecuti eodemque modo hæmorrhagia , & Abortus sint causæ proximæ, & euidentissimæ subsecutæ mortis ab omni ratione alienum profectò est,culpam mortis reiicere in percussionem super Renes per tres menses antea prægressam,quæ si vllo modo potuisset esse causa aut hæmorrhagiæ , aut Abortus certè nonnisi remotissima causa, & solùm per accidens esse potuit licet nullo modo rationem causæ in his effectibus habuerit Ne ergo illud Galeni loco allegato nobis obiiciatur , quòd scilicet ex eorum numero simus quæ dubitationibus obie- 8 ctantur,vbi ea quæ clara sunt suspecta habeamus,fateri cogimur, Abortum tanquam à sua proportionata,euidenti,ac proxima causa ab hæmorrhagia , mortemque ab hæmorragia, & abortu simul causatam fuisse.

Ac denique cum illud dubium sit, & controuersiæ multa ambiguum , vtrum nempe percussio super renes prægnantia cum baculo facta potuerit post tres menses sanguinis fluxum excitare (quod tamen non modò ambiguum est.sed ambiguitatem inanem excitat)clarum autem sit,& nulla controuersiæ ambiguum sanguinis fluxum potuisse causare Abortum,& consequenter mortem,certè fatui omnino existimandi

erimus, vt Galenus ibidem dicebat, nisi id, quod euidens, ac clarum est, pro vero recipiamus: peruicacia enim ingenij, impudentisque hominis est, atque ab omni modestia alienum, veritati non libenter assentiri. Inconcussa ergo remanere debet nostra opinio, quòd percussio ab illa muliere prægnante super Renes perpessa, nihil commune habuerit cum hæmorrhagia post tres menses subsecuta, ac consequenter neque Abortum, neque mortem ab ea percussione vllam dependentiam habere potuerit, & idcircò clericus eius criminis reus venit omninò absoluendus.

Ad ea verò, quæ opponuntur, non est difficile plenissimè respondere dicendo, quòd verum quidem sit, percussionem super Renes à muliere grauida acceptam posse esse euidentem, ac præseutaneam Abortus causam, quando maximè ita grauia est, vt per eam illicò ligamenta relaxentur, venæque adaperiantur: sed vbi, hæc non illicò, & immediatè à percussione succedant, signum est percussionem non fuisse sufficientem ad causandum Abortum. Et si nõ potuit causare Abortum illicò, & immediatè, quomodò potuit causare Abortum post tres menses? Sed veritas est percussionem in hac muliere non solùm non fuisse grauem, cùm neque ligamenta dirumpere, neque venas adaperire sua violentia potuerit, sed neque fuisse notabilem, cùm nullam penè læsionem post se reliquerit; nam ipsa mulier nullo incommodo fœtum per tres menses subsequente gestauit.

Neque obstat quod acceptam percussionem mulier semper doluerit in regione renum, quousque tandem abortiuerit: quia etiamsi concedamus, dolorem hunc renum à percussione remansisse, tamen certum est, Abortum non ad dolorem Renum, sed ad hæmorrhagiam fuisse subsecutum, quomodò enim firmabimus, dolorem illum, cum quo à muliere per tres menses ionoxiè fœtus gestatus est, fuisse magis proximam, & adæquatam Abortus causam, quam tuam copiosam sanguinis ex naribus eruptionem? Quod tantò magis videtur afficere, quantò hic Renum dolor grauidis solet esse magis familiaris, vt om-
9 nes Authores Gynæciorum testantur, & vulgo notum est, *Var. l. 2. de Morb. mul. cap. 3.* ita vt nonnullæ per totum gestationis tempus eo molestissimè afficiantur, neque ex causa videmus eas facilè Abortire: etiamsi ergo obstinato animo velimus hunc Renum dolorem à percussione fuisse relictum, tamen cùm multò habilior causa aborriendi fuerit tam copiosa sanguinis per nares expurgatio, ac multò etiam euidentior, Abortum ab hæmorragia, non autem à dolore Renum fuisse causatum determinandum.

Inanis porrò speculatio illa videtur, quòd ea percussione potuerit sanguis excalfieri, & attenuari, & ad motum excitari, & sic cùm per inferiores vias ob prægnantiam exitum non haberet, impetum fecerit ad caput, vnde hæmorrhagia fuerit excitata, ex qua Abortus, & mors; nam hæc bene vtcunque procederent, quando immediatè à percussione subsecuta essent, sed cum inter percussionem, & hæmorrhagiam interuenerit spatium tam diuturnum, trium scilicet mensium, quanam ratione adstruere audebimus ex motu à percussione in sanguine excitato causatam fuisse hæmorrhagiam, cùm hoc neque verum, neque verisimile vllo pacto esse posse sanæ mentis homini videatur?

Nec minus inane est, quod velimus ex iniuria accepta re-
10 manere semper impressam memoriam, ità vt ea recursu ad ipsam iniuriam per memoriam facto denuò ira accendatur, & sanguis ad motum excitetur. Non enim hic motus in sanguine fit quandocunque ab animi passionibus, sed cùm subitæ, ac vehementes sunt, tunc enim susque deque omnia confundunt, totamque sanguinis massam vehementer agitant, ita vt facillimè succedat, grauidas in ea concitatione abortire; at verò vbi ille motus, & calor iracundiæ refrixerit, etiamsi prægressa phantasmata acceptæ iniuriæ menti repræsententur, & circa ea mens obuersetur, nullus insignis motus excitatur, licet sic etiam aliquo modo nocere possint, sed nonnisi sensim, & progrediente tempore.

CONSILIVM. XLVIII.

ARGVMENTVM.

Illustrissimus ac Reuerendissimus D.N.N. ab ineunte pueritia, vix pubertate egressus stomachum sortitus est imbecilliorem, ac tantoperè morbis obnoxium, vt valetudinariam vitam sine intermissione degens, coactus fuerit perpetuò indifferenter singulis diebus, ac temporibus tam Quadragesimæ, quàm cuiuscunque ieiunij, carnibus vesci, atque illis quidem tenerioribus, ac coctu facilibus: qua de causa progrediente ætate, Breue à F. R. Vrbano Octauo obtinuit, vt posset adhibito vtriusque Medici consilio perpetuò carnibus vesci. Intereà longum iter facere ob vrgentissima negotia coactus, extra patriam per tres penè annos commoratus tantoperè in corporis valetudine profecit; vt in alium hominem degenerasse visus sit. In patriam tandem reuersus, cùm pancratiecè se habere obseruaret, ac stomacho optimè valere, Religionis zelo motus ad Quadragesimæ, aliorumque ieiuniorum obseruantia se obstringi existimans, ad Medicorum consilium recursum habuit, postulans, an sine recuperatæ sanitatis dispendio posset ad ieiuniorum obseruantiam redire; nam cùm per duos, aut tres dies eius rei experimentum sumpsisset, obseruauerat, se non bene prorsùs habuisse. Conuocatis igitur quinque primoribus Medicis petiit, vt maturè re discussa, determinarent quid illi saluâ conscientia esset agendum; ac volentibus cæteris, non posse illum absque notabili sanitatis periculo ieiunij leges obseruare, ne ad pristinum statum valetudinarium remearet, in contrariam sententiam abij rationibus, de quibus infrà.

SVMMARIVM.

1 *Quæ vitia à natura sunt, remoueri non possunt.*
2 *Aëris mutatione corpora sensibiliter, & euidenter mutationes recipiunt.*
3 *Ætatis mutatio quantùm possit in superandis morbis longis, & contumacibus.*
4 *Ex labore & exercitio crescit virilitas.*
5 *Ignauia corpus hebetat, labor firmat.*
6 *Faciliùs remouentur vitia ex accidenti euenientia, quàm quæ à natura sunt.*
7 *Morbi incurabiles aliquando sola Aëris mutatione curantur.*
8 *Caro testudinis cocta difficilis & Melancholica est.*
9 *Curæ hominem exiccant, ac debilem faciunt.*
10 *Aër Patrius, magis naturæ nostræ amicus, quàm alienus.*
11 *Aëris mutatio quibus corporibus proficua, & quibus damnosa sit.*

NOn absque firmis rationibus determinandum censebant Collegæ, Illustrissimum Dominum non debere obstringi ad ieiuniorum obseruantiam, etiamsi de præsenti optimè valere comperiretur; primò quia licet ab itinere, & ab Aëris mutatione videtur laudabiliori temperamento donari, & stomacho perbellè valere, tamen cùm eiusdem stomachi imbecillitas sit illi connaturalis, habeatque insuper contrarietatem quandam, & naturalem antipathiam cum piscibus, aliisque cibis, quibus in ieiuniis vesci consueuimus, certú est hæc amoueri ita non posse, quin ea minima occasione recurrant, vt experientia iam demonstrauerat: nam vitia, quæ à natura sunt,
remoueri non possunt, & idcircò rationabilis insurgit ti- 1
mor, ne ea ieiuniorum obseruantia denuò ad pristinam, ac naturalem redeat imbecillitatem, ac iterum valetudinariam vitam degere perpetuò cogatur.

Prætereà cùm Illustrissimus Dominus ex seruata ad hoc vsque tempus victus ratione sanus viuat, & viribus satis constet, contra Medicum præceptum omninò erit, illum ad aliam victus rationem adigere, cum pronitum illud sit, Modum, qui sanitatem facit, non mutato: neque enim dicendum est, illum ex Aëris tantùm mutatione, & ex itinere patrato maiores vires acquisiuisse, & stomacho meliùs habuisse, quàm anteà haberet, sed multò magis id illi successisse ex seruata hactenus victus ratione, fugiendo ea in cibis assumere, quæ stomacho erant inimica, & ex quibus ob eam causam parum vel nihil corpus enutriri poterat, vnde quotiescunque illis vtebatur, licet semper minus noxia seligeret, in imbecillitatem notabilem relabebatur, ita vt, licet summa diligentia vteretur, vt illis assuescere posset, nunquam tamen id ex voto successit, ac nunquam superare potuit naturalem illam antipathiam, quam cum similibus cibis sortiebatur; & quam etiam de præsenti retinere illum satis superque demonstrare potest nona de ea re desumpta experientia, de qua in relatione. Timendum

insuper

insuper dicebant Collegæ, ne cùm cogatur in futurum Illustrissimus Dominus in patria commorari, in qua semper non benè se habere est expertus, etiamsi diæta vteretur saluberrima, ac prout sua natura, & valetudo exposcebat, si ad ieiuniorum obseruantiam reuertatur, tantò faciliùs in pristinam imbecillitatem casurus sit; quia tantundem poterit Aër natiuus aliàs, ac semper sibi infectus, vires, & stomachum ipsius lædere coniunctus cum victu minus laudabili, quantùm potuit Aer externus ac sibi magis proficuus cum recta victus ratione suis viribus, ac stomacho opitulari: & quemadmodum ex mutatione Aëris Patrij in externum mutauit corporis temperamentum in multò melius, ac validius, sic ex mutatione Aëris externi in Patrium timendum est, ne ad antiquam corporis valetudinem redeat, vnde iure optimo cauendum est ne in victus ratione delinquat. quod facillimè eueniret, si in ieiunijs cibis vti cogeretur sibi à natura contrarijs, ex quo ille ad opera meliora, quibus perpetuò vacare solet, in posterum inhabilis omninò redderetur.

Illud certum esse, addebant, quòd mutatione Aëris, maximè eius, in quo quis diu commoratus est, in Aërem quemcunque ab eo longè distantem, corpora sensibiliter, & euidentes mutationes & in malum, & in bonum recipere, & adnotatur ab Hippocrat. in *lib. de victim. rat. numero tertio* & alibi, & à Cornel. Cels. *lib. 1. sua Med. cap. 3.* & à Lucret. *lib. 3. de Rer.*
2 *nat.* ibi.

Nonne vides etiam cæli nouitate, & aquarum
Tentari procul à patria quicunque, domoque
Adueniant?

Quod non solùm verificatur in mutatione Aëris melioris in deteriorem, sed etiam in mutatione deterioris in meliorem, vt ex ipsius Celsi verbis patet. Quemadmodum ergo Aëris mutatio in bonum maximum sanitati Illustriss. viri emolumentum attulit, ita certiores fieri debemus quòd mutatio in malum nocumentum notabile allatura sit, nam si etiam mutatio in bonum nocua est, quantò magis mutatio in malum nocua erit? Quòd si huic eidem mutationi Aëris boni in peiorem addatur mutatio victus laudabilioris in minus laudabilem, tunc in sanitatis, ne vitæ dicam, inuitabile periculum certo certius illum coniiciemus. Sufficienter igitur videtur excusari Illustrissimus Dominus à ieiuniorum obseruantia, cùm periculum ex ea emanans ex supradictis sit certum, & maximè notabile.

Verumenimuerò prædictis omnibus pro contraria opinio-
3 ne allatis non acquiescens existimaui Illustrissimum Dominum posse tutò, & sine vllo notabili periculo, vt Religionis zelo obsecundare valeat, ieiuniorum obligationi satisfacere abstinendo à carnibus alijsque cibis in ieiunijs ab Ecclesia interdictis, assumendo cibos alios quoscunque, dummodò modus adhibeatur. quia Primò Illustrissimus Dominus non tantum profecit, vt supponitur ab itinere, ab Aëris mutatione, & à seruata victus ratione, abstinendo à piscibus, & alijs cibis ieiuniorum, qui aliàs videbantur illi summoperè contrarij, quantùm profecit mutatione ætatis, quæ quantum possit in superandis, & profligandis morbis longis, & contumacibus, norunt etiam ij, qui vix de limine Medicinam salutarunt: & patefit exemplo epilepsiæ, aliorumque quorundam morborum difficillimorum, qui mutatione ætatis maximè abiguntur, iuxta Hippocrat. sententiam *Aphor. sect. 2. num. 28.* & *sect. 5. Aphor. 7.* vbi Galen. *in comm.* cum ergo hactenus in ætatibus calidioribus versaretur, iuuentute nempè, ac ætate consistenti, & virilitate, nunc autem ad senium properet, factum est, vt temperamenti mutatione, sanitatem, quam prægressa temperamenta suo excedente calore exagitabant, affatim restaurauerit: In prægressa namque ætate, tanto Hepatis calore flagrabat, vt stomacho frigidiusculo dotaretur absorbente Hepate, & alliciente ad se vniuersum calorem, ita vt ne cibos quidem facillimæ concoctionis conficere posset, præter quam quod superexcedens ille Heparis calor, & in præter naturam degenerans, meliores spiritus ventriculi, aliarumque partium dissipabat, vnde coctiones pessimè succedebant, & Æger in dies in peiorem statum decidebat, vndè etiam extenuari, ac secundùm solidiora membra absumi videbatur, ex eo quod corpus suo debito nutrimento defraudabatur.

4 His addendus labor in itinere perpessus maximè admodum longo, vt illud fuit, ex labore enim, & exercitio crescit virilitas, hoc est corporis vigor, Hippocrat. *de Aër. Aq. & loc. numer. 54.* & hoc iure optimo, quia vt idem Hippocrat. *libro*
5 *secundo, de Diæt. num. 2.* labor fieret, & corpus robustum facit, cui adstipulatur Cels. *libro primo sua Medic. cap. 1.* dicens: Ignauia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Non mirum ergo est, si Illustrissimus Dominus à multis, & non consuetis laboribus in itinere, & in negotiis gerendis perpessis, maiorem corporis firmitudinem acquisiuerit, viresque recuperauerit, cùm antea ex otio, & ignauia ad corporeas functiones hebes, & ineptus esset, ita vt ne deambulare quidem satis tutò posset, & idcircò nullo exercitij genere vteretur. Neque dicatur id succedere non potuisse, quia erat habitus tenuis, & ita exiccati, vt ad tabidam maciem videretur accedere, quia hæc corporis exiccatio, & extenuatio non tantum eueniebat ab excedenti calore, quantùm ab eo quod corpus nequaquam, vt opus erat, nutriretur. Ab exercitio autem duas maximas vtilitates reportauit: primam, quòd absumptis excrementitijs humoribus calor naturalis minus impeditus ad suas operationes obeundas habilior euasit, vnde etiam præternaturalem calorem debellare potuit, & coctiones quascunque melius, ac faciliùs celebrare: secundam quod membra ipsa, quæ prius debito alimento defraudabantur, natiuo eorum calore robustiora facta, ad se debitum alimentum allicere in posterum potuerunt & corpus impinguare, ac in multò meliorem statum perducere, magis viuidum colorem animique alacritatem conciliando. Quæ omnia tam euidenter apparent, vt affirmare pro veritate cogamur, stomachi debilitatem, & totius corporis extenuationem, aliaque accidentia quæ in prægressis ætatibus patiebatur, non ex naturæ imbecillitate, sed potius ex accidenti illum fuisse perpessum, cùm à natura alias sua principia vegeta, ac robusta fuerit sortitus.

Nec quicquam efficiunt quæ in contrarium deducuntur, & primò quod supponitur, hunc illustrissimum Dominum à natura sortitum esse temperamentum non laudabile, cum corporis totius, ed præsertim stomachi imbecillitate non est omnino verum, quia licet post pubertatem id successerit, vt dictum est, tamen in pueritia vsque ad decimum quartum annum temperamento erat optimo, & eucrato, & stomacho valido, ita vt etiam plurimo alimento vsus optimè concoqueret, nec vnquam stomachi dolores, aut alia accidentia stomacho prouenientia pateretur, vt ipsemet restatur, non obstantibus ijs, quæ in contrarium Collega eius familiaris Medicus proferebat, vt & illum & Medicos alios Collegas in suam sententiam alliceret. Ex accidenti autem, aucto per ætatem calore, & primigenia humiditate sensim decrescente, et erroribus in victus ratione patratis, ac maximè in studijs, quibus indesinenter, ac sedulò, & extra temporis opportunitatem incumbebat, stomacho malè habere cœpit ac malè concoquere, & ructus plurimos ab ore interdum acidos emittere, aliàs etiam nidorosos, necesse habuit in victus ratione cautius se gerere: & quia à piscibus, oleo, salsamentis, alijsque cibis in ieiunijs adhibitis sensibiliter, ac magnoperè se lædi experiebatur, itemque ab ouis quocunque modo comestis etiam tremulis, aut sorbilibus, coactus fuit ad carnium vsum perpetuò transire, vt dictum est, licet & inter has teneriores, & coctu faciliores eligere cogeretur, & in parua quantitate assumere. Ex quibus apertissimè patet, illum non à natiuitatis primordijs & à Natura, sed ab accidenti ea omnia passum fuisse, quæ illum ad carnium perpetuum vsum coegerunt: vt mutata denique victus ratione, iure ea impedimenta cessarunt, superaddita mutatione Aëris, & desidia in laborem conuersa, studijsque parciùs incumbens, tantumque debitis, ac opportunis horis, immò ab illis interdum omninò vacans, at iure contra pristinam naturalem, ac pristinum, illique à naturæ primordijs concessum vigorem recuperauit; quamobrem inaniter timemus, ne ex ieiuniorum obseruantia iidem affectus repullulent, quoniam cùm facilius sit remouere affectos qui ex accidenti fiunt, quàm qui ex natura insunt, dicendum est, Illustrissimum Dominum, 6
superatis iam magna ex parte iis, quibus afficiebatur, symptomatibus, facillimè cautione adhibita, quæ remanent superaturum, si quæ modo remansisse conspiciemus, tantum abest, vt timeamus, ne ad pristinam valetudinem reuertatur.

Ad illud, quod additur Illustrissimum Dominum ex obseruata victus ratione abstinendo à piscibus, alijsque cibis sibi contrarijs tantoperè in sanitate profecisse: Respondetur, id falsum facilè apparere ex eo, quòd ea victus ratione vsus fuerat in patria per plures annos, & tamen semper iisdem affectibus est conflictatus, ergo cùm ex ea per longum plurium annorum decursum nihil profecerit, dicendum est, non ex illa sed ex alia noua, & euidenti causa sanitatem recuperasse, cumque hic adfuerint causæ nouæ tam euidentes, vt longum iter, labores, Aëris mutatio, & id genus aliæ, quarum vnaquæque per se magnopere efficax censetur ad longos morbos, & contumaces superandos, confitendum est, ab iis tantùm in sanitate profecisse, non ab illa seruata victus ratione, quæ aliàs in tam longo tempore nihil omnino contulerat; contulit ergo plurimum Aëris mutatio, qua sola incurabiles morbi aliquando sanantur, nec minimum operatus est etiam labor, nam vt Hippocrat. *lib. de Nat. hum. n. 17. & l. de flat. n. 2.* dicebat, *morbi longè superantur, si quis desidiæ deditus labore cogatur,*

aut

aut contra labire [illegible] defatigatum quiescere permittatur. Quod si his omnibus addatur mutatio temperamenti ex mutatione ætatis proueniens, ex qua excedens ille calor remissus est, apertissime videbimus minimam, ac fortè nullam habuisse partem in recuperatione sanitatis Illustrissimi Viri abstinentiam à cibis Quadragesimalibus tam longo tempore obseruatam.

Nec maior in veritatem habet, quòd Illustrissimus Vir habuerit naturalem contrarietatem, & antipathiam cum piscibus, aliisque cibis Quadragesimalibus, immo hoc gratis dictum fatetur ipsemet asserans, quòd ante pubertatem illis libenter, & sine noxa vescebatur, neque de præsenti illos abhorreret, nisi timeret de propria salute, quin etiam libentiùs illos admissurum se promittit, quàm rarius, ergo permittendam sine timore videtur, vt illis, quando opus fuerit, vtatur. Minus affert, quod per experientiam factam ex comestione Piscium per duas, aut tres vices, certificati sumus, illum adhuc retinere cum illis eandem contrarietatem, quam à natura supponitur habuisse: quia, si rectè omnia ponderentur, videbimus apertissimè, non fuisse pisces in causa, vt stomacho malè haberet, sed potiùs nimia ciborum copia, ac præcipuè quorundam, qui ex sua natura cuiuis stomacho laborem faciunt, vt fungi sunt, Ostreæ, Testudines quas tanquam cibum laudabilem copiosè assumpserat, cùm ex sua natura
8 nutrimentum præbeant melancholicum, ac paruum, & coctioni sint multum rebelles: præterquam quod illis ipsis diebus multis curis, & grauissimis negotiis implicitus fuerat, quæ hominem exsiccare ac debilem facere testatur Hippocrat. *libro secundo de Di. c. 9. num. vigesimo sexto*, quorum
9 occasione coactus fuerat immediatè à cibo domo exire, aut lectioni, & applicationi rerum arduarum vacare, quæ quantopere nocumentum afferant stomacho, & ciborum concoctioni non est quod multis verbis explicemus, cum satis superque id notum sit, & quotidiana experientia comprobatum.

Inanis insuper timor ille est, quem conceperunt Collegæ ne ex reditu in Aërem patrium, quem semper sibi infestum expertus fuit, addita victus ratione minus laudabili, maximè cum iam per tres annos tam optimo Aëri assueuerit, denuò in veteres affectiones, & antea[c]tam valetudinem, aut etiam multò peiorem delabatur: Quia licet negari non possit, Aërem, in quo per prædictum trium annorum spatium commoratus est, laudabiliorem, salubrioremque esse, quàm natiuum, tamen duplici ex capite dicendum est, ac certo sperandum, illum in Aëre patrio magis sanum esse victurum, Primò, quia potest iam viribus recuperatis, illisque pollens, Aëris patrij iniurias, si quæ inde emanant, sustinere, ac ita superare, vt ne minimum quidem inde incommodum percipiat; præterquam quod neque id, quod supponitur, omnimodam veritatem habet, quia in eodem Aëre patrio ad pubertatem vsque sanus semper vixit, neque ab ipsius malitia ægrotare cœpit, sed ab aliis causis, vt superius dictum est, quibus addi potest Aëris patrij sympathia, cum habeat semper latentem quandam energiam, ob quam semper magis amicus nostræ naturæ esse solet, quàm alterius cuiusuis, etiamsi ex sua natura non multùm laudabilis sit, quod non ex temperamenti ratione euenit, vt probat Fortun. Fidel. *libro primo, de Relat. Med. cap.* [illegible] sed vt dixi, ex conuenientia quadam, & sympathia, quam cum nostra habet natura. Secundò quia post hac diuersa viuendi ratione vtetur, & ex vita otiosa & deside, ac nulli labori, & exercitio assueta, in magis laboriosam, & exercitio defatigatam transitum faciens, à prægressa debilitate vindicabitur, & omnem morbum superabit iuxta supra citatam Hippocratis sententiam, vnde si quam læsionem ab obseruatis ieiuniis timeremus, à meliori valetudine iam confirmata, & à robustioribus viribus superatum iri in dubium non est ponendum. At verò mutationem Aëris melioris in deteriorem periculosam esse, & idcircò non deberi hanc cautam adaugeri mutatione victus melioris in deteriorem non habere locum in casu nostro dicendum, quia huiusmodi
11 Aëris mutationes tunc parere solent morbos, cum corpora debilia existunt, & præ debilitate noui Aëris contrarietatem sustinere non possunt, at cum corpora viribus sunt integris, nequaquam potest illa mutatio obesse; quod tantò magis habet locum in mutatione facta ab Aëre alieno in patrium, quem licet ex sua natura malum, aliquando esse diuturnorum morborum remedium dicebat Cornel. Cels. *sua Med. lib. 2. c. 1.*

Admodum Illustri, admodumque Excellenti Domino D.
IACOBO ALBANO GIBBESIO,
Medico ac Viro Doctissimo.

PAVLVS ZACCHIAS S.

Quæ abstrusiora in Arte Medica aliquando occurrunt, sicco, vt aiunt, pede à plerisque transiguntur. Id inter cætera de morbis Dæmoniacis euenisse palàm est, cum de iis, quod inter abstrusa sint abstrusissima, pauci quidem ex nostris Medicis ex professo verba fecerint. Ego aliàs de illis nonnulla scripsi & consignaui in hisce Quæstionibus meis, ac denuò nunc ex oblata mihi, quam in argumento habes, occasione, alia quædam exaraui, eaque ad Te, cui præ cæteris omnibus Naturæ arcana, ac magis reconditia opera videntur nota esse, transmittere volui, vt si quid addendum iudices, addas, simulque cognoscas in quanta apud me ingenium, ac iudicium tuum æstimatione sit. Vale, & me ama.

CONSILIVM XLIX.

ARGVMENTVM.

Vagabantur in ciuitate N. morbi quidam, tam raris, horrendis, ac mirabilibus symptomatibus concomitati, vt cùm in eodem loco morarentur personæ quædam maleficij suspectæ, facilè occasionem dederint dubitandi, an illi ipsi morbi ex natura, an potius diabolico maleficio fuissent excitati: Inter complures autem, qui huiusmodi morbis affecti aut perierant, aut pessimè excepti fuerant, *Sempronia*, cùm aliàs optimè valeret, & in summo cuiusdam scalæ moraretur, visa sibi est ab externa quadam vi cum magno impetu impelli, ac præcipitari, ac deinceps sæuissimis symptomatibus conflictata tandem perierat. Præterea *Titius* ætate iuuenis, integrisque viribus, repentina genitalium ignauia adortus ad venerem omninò inhabilis euaserat. Non defuerant autem ibidem multi qui (cum menstruo sanguine potionati crederentur) fœdissima scabie, atque horrida lepra inquinati, nihil conferente ope humana, vitam cum morte miserrimè commutauerant: quin & alij (inter quos specialis querela de Sticho habetur) Tabe, Marasmo, & Atrophia consumpti; Pleræque insuper mulieres fuerunt, signanter autem Donata, quæ miris, horrendis, ac nunquam in aliis animaduersis symptomatibus conflictatæ perierant. Alij denique cum morti proximi essent, ab vno cubiculo in aliud translati (mirum dictu) illicò reuiuiscebant, in illudque denuò reportati confestim ad idem periculum proximæ mortis remeassent, nisi cubiculi mutatione sibi cauissent. His moti quibus Iustitiam ministrare conuenit, Veneficas mulieres suspectas in carcerem coniecerunt, interimque à peritis Medicis, qui prædictorum Ægrorum curam gesserant, petierunt, vtrum eos ex naturali causa, an potius ex supernaturali, ac Diabolico opere ægrotasse putarent, qui non absque firmis rationibus responderunt; eos ex Diabolica malitia in morbum cecidisse; quorum opinionem consultus non solùm probaui, sed subsequentibus rationibus confirmaui.

SVMMARIVM.

1 *Dantur morbi, & alia sanitatis incommoda veneficiis Diabolicis excitata.*
2 *Morbi quidam magni habent aliquando fortes, ac repentinos insultus à Natura.*
3 *Apoplexia vnde dicta.*
4 *Vteri morbi aliarum principum partium morbis associati, tam admirabilibus symptomatibus concomitantur, vt supernaturales existimentur.*
5 *Plures mulierum vteri morbis conflictatæ à Dæmone obsessæ existimantur.*
6 *Spontaneæ lassitudines morbos prænunciant, & qua ex causa num. seq.*

8 *Ipsa corporis valetudine animalia excitantur ad coitum.*

9 *Atrophia, & corporis consumptiones extremæ naturalem causam vt plurimum habent.*

10 *Mulieres Dæmoniacæ existimatæ naturalibus remediis aliquando perfectè sanatæ.*

11 *Tam naturalis, quàm Dæmoniacus morbus ab iisdem causis naturalibus dependet.*

12 *Morbi Dæmoniaci licet difficulter cognoscantur, à multis tamen simul iunctis signis cognosci possunt.*

13 *Signa morborum Dæmoniacorum communia sunt morbis quoque naturalibus.*

14 *In morbis naturalibus adsunt signa dependentia à causis, quæ inter se sunt compatibiles, in Dæmoniacis contra.*

15 *In rmperios non potest introduci in indi..si.*

16 *Nihil nos magis perducit ad cognitionem morbi Dæmoniaci, quàm ipsius morbi mos.*

17 *In via naturæ non fit transitus subitaneus de vno extremo ad aliud.*

18 *Repentinæ, & inspiratæ mutationes, & crises numquam in via Naturæ absque signis concoctionis fiunt.*

TAmetsi circa magicas, ac veneficas operationes, plura enarrentur, quæ vana, ac futilia, & falsa magna ex parte sunt, tamen dari morbos, & alia sanitatis incommoda per veneficia à Magis inducta, ac excitata, acceptissima est omnium 1 Doctorum opinio, innumerabilibus euentibus, & experientiis confirmata, eius rei veritatem adstruunt, de qua præter alios, Sprenger. *in malleo malef. libro secundo quæst.* 11. *& seq.* Martin. Delrius *libro tertio Disquisit. Magic. sect.* 2. *quæst* 4 apud quem vide legum, & SS. Patrum auctoritates. Torrebl. *Dæmonolog. lib.* 5. *cap.* 40. *& seqq.* qui plures quoque Patrum, ac Conciliorum auctoritates in medium profert, vbi etiam Poetarum nonnullorum carmina habentur id attestantia, & inter Medicos, Ioan. Baptist. Codronch. *lib.* 1. *de morb. venef. per totum,* Ioan. Hocher. *de sterilit. lib.* 4. qui est *de Malef.* Cæsalpin. *in Dæmon. inuest. Peripat.* Daniel Sennertus *Pract. lib* 6. *part.* 9. *cap.* 5. & ex aliis Professoribus Ioan. Iacob. Boissard. *de Magia, cap.* 8. Non obstante ergo antiquorum Philosophorum, & Medicorum, præcipuè verò Hippocratis, Aristotelis, Auicennæ, aliorumque sententia, ac falsa nonnullorum Recentiorum, & Hæretica opinione, adstruendum dari Dæmoniacos morbos.

Sed dubio non vacat, vtrum enarrati morbi vagantes in ciuitate N. fuerint verè à causa naturali, an potius à causa Dæmoniaca, & ex maleficio; ac primò videbatur dicendum symptomata, seu accidentia quibus sese manifestabant morbi, de quibus dubitatur, nihil in se habuisse, quod ad supernaturalem, seu Dæmoniacam virtutem referri debere putem, sed omnia, ac singula à naturali causa dependentiam habuisse, & naturalibus causis respondisse, cùm naturalem ordinem vndequaque seruauerint: nam si examinemus singulas conditiones eorum morborum, quas examinati Medici retulerunt, facilè comperiemus, id omnimodam veritatem habere; & incipientes ab insultu morbi, quo apprehensa est Sempronia. (quem quidem ita admirandum putant prædicti Medici, vt nonnisi ad vim Dæmoniacam referri debeat) non videtur adeò elongari à quibusdam morborum insultibus, quin familiaris sit naturaliter illis qui de repente, & cum impetu ho- 2 minem adoriuntur, vt in Apoplexia euenit, in Epilepsia, in syncope, vteri præfocatione, & similibus, vapor enim quidam teter, ac malignus, vel malignus, ac teter aliquis humor cerebri ventriculos, aut ipsum cor de repente feriens, Imaginationi ipsi repræsentat aliquod externum phantasma hominis, vel vetulæ, vel ipsius Dæmonis, vel nigri cuiusdam animalis sibi vim inferentis, ac impellentis, ita vt homo concidat, & experrectus narret sibi visum fuisse, se ab externa vi in terram impulsum, vel ab alio præcipitatum, cùm tamen ab interna, & naturali causa id totum acciderit: simile quid in moribundis adnotamus, quibus ater aliquis canis, vel Dæmonium ipsum pone lectum versari videtur, cum id ex fumis tenebrosis, ac malignis in cerebrum versantibus illis appareat. Sed in prædictis morbis, & maximè in Apoplexia id frequentiùs euenire palam est, nam Apoplectici propriè sibi videntur ab externa vi in ruinam agi, ac percuti, & præcipitari, ea enim ex causa à fulmine ictos esse sibi persuadent, quamobrem dicitur hic morbus Apoplexia, ea enim prehensi non 3 aliter quam à fulmine percussi conciduntur, vnde Lucret. *lib.* 4. *de Rer. nat.*

Quin etiam subita vi morbi sæpè coactus
Ante oculos aliquis nostros, vt fulminis ictu
Concidit.

Vel tanquam victimæ ante altare vno ictu corruunt, vt dicebat Forest. *lib.* 1 *n Obseru.* 69. *in schol.*

Quòd verò ad hoc symptoma tam magnum, ac violentum in muliere illa secutus sit morbus magnus, ac cognitu difficilis, atque miris symptomatibus notabilis, nec mirum, nec insuetum quid est: siue enim illud primum symptoma fuerit Apoplecticum, vel Epilepticum, vel syncopticum, vel præfocatiuum ab vtero, aptum erat magnum morbum portendere, & accersere, quandocunque enim vteri morbi associantur magnis morbis capitis, vel cordis, vel alicuius nobiliorum partium, vt in muliere hac facilium euento fuit, et in tara, ac 4 diuersa accidentia secum afferunt, tamque insueto more ægrotantes exagitant vt eorum causam non ad naturalem vim, sed ad supernaturalem, ac plerumque ad ipsum Dæmonem referamus, vt in hac ipsa muliere euentu facile fuit, ex quo fit, vt plures earum a spiritu potius maligno, quàm ab aliqua naturali causa exagitatas credamus, vt præter quamplurimos Doctores, 5 testantur ex Medicis plures Auctores *Gynæciorum*, seu *de Morbis mulierum.*

Sed difficiliùs ad suas naturales causas referri potest insultus morbi, ex quo ægrotauit Titius, de quo narratur, quod per nonnullos dies, antequam ægrotare inciperet, adeò ad Veneris exercitia de repente impotens factus est, vt ne minimo quidem igniculo ad eam stimulus aretur, ac volens de ea re experimentum sumere, ignauum se, ac omninò frigidum factum cognouit, cùm tamen nulla occasio præcessisset, & ipse esset in ætate iuuenili, atque aliàs strenuè in Venereis congressibus dimicasset, ita vt somma cum ratione suspicari potuerit, ex improuisa ac repentina hac genitalium ignauia se ligaminis maleficio esse obstrictum. Sed hoc inaniter videtur & ipse, & quicunque alius fuerit, suspicatus, cùm præter Naturæ consuetudinem non eueniat, vt ante magnorum morborum insultus, per nonnullos dies præcedat quædam totius corporis ignauia, ac membrorum lassitudo, iuxta sententiam Hippoc. *lib.* 2. *Aphor.* 5. verba spontaneas lassitudines morbos pronunciare docet. ex eo quod, quæcunque lassitudo sit, & ex quacunque lassitudinis specie, ex tribus speciebus à Gal. *in comm. eius Aphor.* assignatis, semper 6 præsupponitur aut copia vitiosorum humorum, aut plenitudo, aut vtrumque: non mirum ergo est, si imminentibus morbis, ac præcipuè magnis, præcedant huiusmodi lassitudines, ac to- 7 tius corporis torpores, & grauitates, membrorumque hebetudo, & ignauia, ac quoddam vitæ tædium ac tristitia, persentiente natura superabundantiam humorum se grauantium, indeque sibi malum pertimescente, ex quibus facile est, vt simul quoque genitalium ignauia, & alienatio à venereis, & impotentia ad ea sequatur, ex corporis enim alacritate venerei stimuli exoriuntur, & ipsa corporis valetudine animalia excitantur ad 8 coitum, Aristo. *lib.* 8. *de Histor. Anim. c.* 18. aliàs ab eius vsu alienissima.

Cæterum in casu infirmitatis, ex qua dicitur sublatus fuisse Stichus, nihil est, quod persuadere possit adfuisse veneficium, ac supernaturalem, seu Dæmoniacam causam, quippe cum, vt ipsemet Stichus fatetur, Testis examinatus, Atrophiæ, & corporis consumptiones huiusmodi, facilè ad naturales causas referantur, cùm in dies plures ægrotos offendamus huiusmodi Atrophiis, & marasmis absumptos, in quibus, ne per imaginatio- 9 nem quidem supernaturalem, vel Dæmoniacam aliquam causam quicquam operatam esse suspicari licet. Non debemus ergo plus tribuere publicæ voci, & famæ, quòd huiusmodi morbi essent ex veneficio, quàm tribuamus naturæ ipsi, ex cuius vitalis morbi facile excitantur: non existentibus ergo aliis indiciis, publica vox, & fama, quæ aliquando ab ignarissimo ac maximè credulo vulgo originem habet, nihil operari debet, & frustra videmur alias causas inquirere, vbi naturalium causarum efficientia est manifesta. Neque vlterius vllam admirationem afferre debent quædam aliæ infirmitates per eandem ciuitatem vagantes ob id; quod tam multis, tamque variis, tamque inter se contrariis accidentibus ac maximè insuetis, fuerint conspicuæ, nam si ad quotidianas obseruationes nosmetipsos conuertamus, & mulieres hystericis passionibus exagitatas contemplabimur, nihil eorum, quæ Donatæ, aliisque fœminis euenerunt, tam mirabile accidisse dicemus, quàm multò mirabiliora in aliis quotidie naturaliter accidere non obseruemus. Ao oon ob eam causam plurimas earum, vt alias dixi, à Dæmonibus obsessas existimamus, & tandem tamen naturalibus remediis eas curatas conspicimus, quòd in illis naturalis tantùm causa suam vim exerceret? Geminas ego sorores noui pro Dæmoniacis habitas, & à Religiosis pluries exorcismis incassum expiatas, à Cyorbin Clemente Pauli V. P. M. olim Medico exquisita, ac repetita corporum expurgatione, ac vesicantibus infernis 10 partibus adhibitis perfectè sanatas. Non ita ergo nos moueat symptomatum insuetorum frequentia, vt supernaturalibus causis tribuamus, quod à naturalibus originem habet. 11

Idemque quod de superioribus infirmis dictum est, de aliis nonnullis, vt de Publicu, firmari potest, quia febris, ex qua ille

ægros

ægrotanit, associata erat cum aliqua mala, & insigni Hipochondriorum affectione, cum inæquali partium intemperie & contrariis, ac inter se pugnantibus distemperantiis, vt in similibus affectibus vsu venit, ex quibus non modo enarrata symptomata, quæ Iubilium, aliosq; molestarunt, sed multo plura, & multo admirabiliora pullulare solent, vt signantes Recentiores omnes, qui de simili argumento scripserunt, testificantur, inter quos videndus Daniel Senn *Pract. 1 p. 5 sect. 1. cap. 4.* & si liber, percurre quæ nos ipsi attulimus *lib. 1 de morb. Hipochonr. cap. 6 per totum.* Quorum symptomatum admiratio tantopere excreuit, vt nonnulli Medici ea ad supernaturales, ac Dæmoniacas causas referant, nescientes sibi persuadere tam mirabiles effectus ab alia causa quam à Dæmoniaca malitia, & virtute produci posse, vt forte in casu nostro euenit; & tamen omnes, ac singuli huiusmodi effectus quantumvis rari, & admirandi, ad suas naturales causas referuntur, & illis respondere comperiuntur. Denique ad omne peius nunquam de certo affirmari potest morbum ali-
11 quem esse potius Dæmoniacum, quam naturalem, quia tam naturalis quam Dæmoniacus morbus ab iis de causis, & ab iisdem prorsus humoribus excitantur, ac consequenter eosdem omnino effectus ambo producent, & iidem prorsus signi conspicui erunt. Quod autem tam Dæmoniacus, quam naturalis morbus ab iisdem causis dependeant, patet, quia tam Dæmoniacus quam naturalis morbus melancholicus in melancholico humore fundatur, vt DD. omnes vnanimiter fatentur, Vallet. *de Sacr. Philosoph. cap. 15 & 18.* Codronch. *de morb. venef. lib. 2 cap. 8* Martin Delrius, *lib. 5. Disquisit. Magicar q. 19 sect. 3.* & alii, qui omnes in hoc conueniunt, quod Dæmon melancholicus, prauos ac retros humores agitando (iis enim ille gaudet, & delectatur) morbos Dæmoniacos excitat, quod similiter à natura fit, vnde ex iisdem humoribus siue à Dæmone, siue à natura exagitatis iidem omnino effectus prodibunt, vnde & eadem prorsus signa vterque morbus habebit, nec vnquam certo firmari poterit, morbum esse potius Dæmoniacum, quam naturalem.

Verum enim vero licet supra dicta omnia non omnino præter rationem adducantur, pro veritate tamen determinandum videtur, omnes, ac singules ægrotantes, de quibus dubitari contigit, an ex naturali, vel supernaturali causa ægrotauerint, ex maleficio, & Diabolica læsione ægrotasse,
12 ac periisse. Nam primo quoad difficultatem cognoscendi, ac distinguendi Dæmoniacos morbos à naturalibus, non tantam esse censeodum, quin ex multis simul iunctis cognosci, ac distingui inter se non possint. Et licet verum sit, quod
13 signa morborum Dæmoniacorum communia sint etiam cum signis morborum naturalium, vt DD. fatentur, Andr. Cæsalpin. *in Dæmon. in vest. Peripat. cap. 12.* Codronch *de morb. Venef lib. 3. cap. 14.* tamen id veritatem habet si ea signa diuisim, & vnum quodque per se, non autem si copulatiue, ac simul omnia accipiantur, ac præterea in morbis naturalibus signa adsunt à causis dependentia, quæ licet contrariæ inter
14 se, sunt compatibiles: at in morbis Dæmoniacis signa hæc causas ostendunt inter se non compatibiles; exempli gratia, signa in morbo naturali ostendentia caloris, & frigiditatis pariter effectus, dependent ab humoribus partim calidis, partim frigidis, qui licet contrarii, se tamen in humano corpore compatiuntur: sed signa in morbo Dæmoniaco ostendentia calorem, & debilitatem pariter, & vigorem, ac virtutem ipsius naturæ, dependent à causis incompatibilibus, cum nequaquam sese compatiantur extrema debilitas, & extremus vigor, ac robus, quod euenit in morbis Dæmoniacis, in quibus aliquando de momento ad momentum ægri in extremo debilitatis sunt, & morti proximi, ac dicto citius vigorem summum ostendunt, reuiuiscentes, ac si nunquam quid mali persensissent.

Præterea mala tolerantia remediorum, ita vt Ægri neque calida, neque frigida, neque rationabiliter, aut alias administrata admittere possint, commune signum est tum naturali, tum Dæmoniaco morbo: sed vbi huic malæ tolerantiæ associetur ignorantia causarum, & ipsi expertissimi Medici suo rationabili discursu eas reperire non valent, tunc quidem hæc duo signa copulatiue accepta, non dubia semita nos ad Dæmoniacorum morborum cognitionem perducent. Exemplificare licet hæc, relictis aliis ægrotantibus hic propositis, in Titio, qui nulla infirmitate, ac nulla pincatharctica causa prægressa, genitalium repentina ignauia, ac inexcitabili corpore correptus est, ad quem secuta est febris, ex qua periit. Nam & ignauia genitalium ex se, & febris ex se potuerunt referri ad suas naturales causas, sed hæc simul iuncta, morbus scilicet ex summa frigiditate vna ex parte, alique ex parte morbus ex summa caliditate ad priorem consequens, non possunt ad naturales causas referri: quomodo enim naturaliter ad frigidissimum morbum potest succedere morbus calidissimus, aut si ex accidenti id fiat, quomodo morbus calidissimus non erit remedium morbi frigidissimi? An non hoc semper in rerum natura euenit, vt febris sit remedium præcedentis morbi, siquidem ille frigidus fuerit; iam hoc ab Hippocrate canonizatum *in lib. 2. aphor. 26.* & ab omnibus Commentatoribus *ibi*: Exemplo febris conuulsioni superuenientis. Nam vt Hollerius *ibi in Schol* dicebat, calor quicunq; etiam præter naturam curat morbos frigidos. Ergo omnino extra naturæ opera fuit insultus frigidissimi morbi nempe ignauiæ repentinæ genitalium in Titio, & superuenientia febris remanente priori morbo in suo vigore, nec quisquam vel Doctissimus Philosophus nouerit hæc ad naturæ actionem referre, vnde coactus ad Dæmoniacam, & supernaturalem causam ea attribuet. Quod, vt multo magis confirmetur; considerandum ignauiam illam genitalium aut ab intemperie originem duxisse, aut ab obstructione, si ab intemperie, hæc vel erat simplex, vel cum materia: at neutra induci potest in instanti naturaliter, imo requiritur conueniens 15
aliquod temporis spatium ad hoc, vt introducatur, quod Dæmon ita breue reddere potest, vt appareat operari in instanti, veluti factum est in casu nostro. Si autem hæc ignauia orta est ab obstructione, necesse erat simul & semel contiguarum partium symptomata apparere, immo cum aliquæ earum partium deseruiant simul ad ejaculandum semen, & ad meiendum, oportebat vtriusque actionis læsionem apparere, & in summa naturaliter non potuit de repente ea ignauia emergere ex obstructione, ergo ex aliqua causa supernaturali, nempe ex Dæmoniaca malitia.

Præterea nihil est, quod ad cognitionem morbi superna- 16
turalis, & Dæmoniaci certo certius perducere possit, quam ipsius morbi mos, aut modus affligendi, in quo tam conspicuum ille se reddit, vt bene Dæmonis malitiam pro sua origine cognoscat, & ab oculatis, & prudentibus Medicis cognosci se patiatur. Nam incipientem, ac vix incipientem morbum in summo vigore persistere aliquando obseruamus, absque vllis ne minimis quidem concoctionis signis, subitaneas, ac perfectissimas crises, subitaneas quoque & completas morbi remissiones absque vlla insigni euacuatione, terribilium accidentium omnimodam, & irrationabilem cessationem sola cubiculi, sola lecti, sola indumentorum mutatione, repentinam corporis maciem, & extenuationem, & præproperam genitalium flaccescentiam absque ratione, summas virium iacturas, earundemque de momento ad momentum completam recuperationem, vitæ, & mortis vno eodemque tempore ac vicissitudine quadam spem ac desperationem, & alia huiusmodi, quæ quidem in via naturæ eo modo contingere non possent, in qua nunquam fit transitus subitaneus de vno
extremo ad aliud, vt summa debilitate ad virium validitatem, & sic de cæteris: verum etiamsi in morbis consimilia 17
obseruemus, vt summum æstum ac summum rigorem, simul & semel inuadentes, summam virium deiectionem, ac quasi subitaneam earundem refectionem, vigilias aliquando insuperabiles, ac non multo post somnos inexcitabiles, & alia ad hunc modum, semper tamen hæc habent suas causas patentes, ad quas referamus, nempe materias heterogeneas, vapores, & flatus diuersæ, ac contrariæ naturæ, humores item sibi contrarios, & affectarum partium diuersitatem, cum enim illæ materiæ, vel flatus heterogenei à diuersis partibus eleuati diuersas partes molestabunt, effectus producent, ob contrarietatem eorum admirandos, & qui naturæ consuetum operandi modum excedere videantur. Quantopere distent effectus à bile, calidisque & exustis humoribus causati ab effectibus productis ab Atrabile, vel Pituita, notum omnea: & tamen licet tam contrarii sint hi ab illis, apparent aliquando simul, cum simul moti fuerint humores vnde dependentiam habent: at vero hi ipsi humores vbi à natura vinci vel expelli debent id nunquam nisi in tempore, & præcedente concoctione fit, vt in crisibus, quod fallit in Dæmoniacis morbis, in quibus Dæmon eos humores ad libitum agitat, impellit, vincit, regit, exuperat, & à corpore expellit.

Cum ergo in enarratione historiæ prædictorum Ægrotantium, hæc, & his plura obseruata sint ab Auctoribus in Dæmoniacis morbis adnotata, iure firmandum est, eos ex Dæmoniaca malitia ægrotasse, ac periisse. Et ad ea quæ in contrarium adducuntur, respondetur primo, quod verum est, quosdam morborum insultus, ac progressus succedere posse, vt successerunt in Sempronia, in Titio, in Sticho, & aliis, non tamen concomitari iisdem conditionibus, quibus dotati fuerunt morbi, ex quibus infirmi, de quibus agitur, ægrotarunt, & perierunt, vt iam ex superioribus patet. Et ad id, quod additur, non posse distingui per certa signa morbum Dæmoniacum à naturali ex eo, quod vterq. dependeat ab iisdem humoribus agitatis à Dæmone, licet tam hi quam illi sint vnius, eiusdemque naturæ, vt patet ex iis, quæ in superioribus adduximus, dicendum satis distingui ex motu, & agitatione non naturali ab ipso Dæmone facta, vt in præcitatis casibus patet.

Reuerea

Reuerendissimo Patri Abbati, D. FERDINANDO VGHEL-LIO MONACHO CITERCIENSI, *Triumfontium Abbati Dignissimo.*

PAVLVS ZACCHIAS MED. F.

Licet labores, quos in Italia Sacra insumpsisti, totum Orbem admirandum reddiderint, ac tuorum meritorum testem non mendacem fecerint. optabam tamen ipse pro ea, quâ te prosequor benevolentia, ac reuerentia, aliquod eius ter testimonium ex me prodire, vt vniuersa doctorum hominum Respublica quanti Te, ac tua merita faciam, agnosceret. Nihil mihi moliri hactenus licuit; vna tantum sese mihi obtulit ex hisce quæstionibus meis occasiuncula, quæ eas tuo Nomine exornare mihi persuasit, vt facio. Tu æqui bonique id consulas, ac me ama. Vale.

CONSILIVM L.

ARGVMENTVM.

Puella rustica, muta ac surda à natiuitate, à proprio parente compressa est, eoque in Iustitiæ manus veniente, ad vltimum supplicium damnatus est. Quærebatur an eidem supplicio esset filia quoque damnanda, an potius ob naturalem intellectus imbecillitatem esset excusanda. Eam Historiam communicauit mihi D. Angelus Colius Senensis Medicus Doctissimus, qui ad Iustitiæ mandatum pro veritate nonnulla scriptis consignauit; vnde nos etiam ad eius viri contemplationem hæc, quæ sequuntur, exarauimus.

SVMMARIVM.

1 *Muti & surdi à natiuitate apti vt plurimum sunt ad apprehendenda plura, quæ cæteri hominum apprehendunt licet imperfectius, ac tardius.*

2 *Muti & surdi à natiuitate magis proficiunt in quauis disciplina nutibus per diem vnum, quam bruta ex auditu per totam vitam*

3 *Muti & surdi à natiuitate assequuntur multa, quæ Bruta assequi non possunt.*

4 *Muti & surdi à natiuitate an puniri in delictis debeant, nec ne.*

5 *Muti & surdi à natiuitate à matrimonio non arcentur.*

6 *Muti & surdi possunt tanquam impuberes apprehendere vim & finem Sacramenti ipsius matrimonii.*

7 *Muti & surdi non magis excusari debent in delictis, quam excusari deberent aduenæ, vbi in extera regione commorantes, neque sermonem intelligentes, delinquerent. Vide num. 15.*

8 *Muti & surdi omnes cum pueris, & amentibus pari passu apud leg. incedunt.*

9 *Muti & surdi non maiorem intelligentiam habere videntur, quam habeant ipsa Bruta.*

10 *Per loquelam, & scientiam Homo à Brutis distinguitur.*

11 *In peiori conditione sunt muti & surdi à natiuitate, quam cæci à natiuitate.*

12 *Bruta ex electione, & ex virtute non operantur, & in eis virtus, & vitium non habet locum, sic etiam in Mutis & Surdis.*

13 *Bruta nonnulla parentibus non miscentur, & coniugalem fidem assequuntur Vide num. seq.*

16 *Muti & surdi differunt inter se maiori, aut minori intellectus perfectione. Vide n. 17. 18. 19. & 20.*

21 *Quinam muti & surdi puniri possint in delictis, & in quibusnam delictis, dummodo omnino leuia non sint.*

NOn existimandum videtur, quod, etiamsi Muti & Surdi à natiuitate non habeant integrum, ac perfectum intellectus vsum, sint Brutis comparandi, vt aliqui voluerunt, quia
1 ex natura intellectus humani, quo & ipsi dotantur, ad aliqua sunt sufficientes, ad quæ homines tantum sunt sufficientes, non vero Bruta, immo cum tales Muti & Surdi inter se distinguantur pro maiori, aut minori Intellectus perfectione fit interdum, vt aliqui eorum tantopere in omnibus proficiant, vt non secus ac cæteri homines, qui nullo vitio laborant omnia assequantur, ac perfectissime disciplinentur, apprehendendo quæcunque à cæteris apprehendi possunt. Quinam autem eorum minus, qui magis in ea re notandi veniant, in discursus calce patefaciam. Vniuersaliter autem pro nunc loquendo videtur, quod omnes huiusmodi Muti & Surdi apprehendant exempli gratia turpitudinem actus venerei, & Patris reuerentiam, vnde his duobus terminis coniunctis facile erit formare discursum, quod res turpissima sit, & debito supplicio expianda, cum proprio Patre rem veneream habere. Nec quicquam obstat ad hoc auditus priuatio, quia præterquam quod vtrumque à natura nobis insinuatur, videmus etiam ipsa Bruta hæc apprehendere. vt inferius parebit. Adde quod per nutus, & consuetudinem ob eandem intellectus humani capacitatem adimpletur facile auditus carentia, quod facile patet, quia magis eruditur Mutus & Surdus à natiuitate nutibus in quauis disciplina per diem, quam Brutum per annum, non obstante quod Brutum Domini vocem audiat; non ergo ex auditu, sed ex sufficientia intellectus humani, quo, vt dixi, prædicti Muti & Surdi non carent, erudiuntur, & apprehendunt 2
quæcunque pene alii sani homines auditu, & sermone dotati apprehendere apti sunt. Quod etiam vt magis patefiat, ad Mutos illos, & Surdos te conuerte, qui ex industria cuiusdam Monachi illos erudientis, loquelam humanam didicerant, vt alias ex Vallesio retuli, ex quo illud facile deducitur, non impedire auditus priuationem intellectus discursum. vnde Muti, & Surdi à natiuitate habebunt integrum rationis vsum, vt cæteri homines, & apprehendent facillime quæ vitanda, & quæ sequenda sint: quæ item pœna & vituperatione, quæ præmio, & laude digna existant quamobrem, & pœnæ & meriti erunt absque dubio capaces.

His adde, quod etiamsi concedamus, mutos & surdos à natiuitate, non habere vt cæteros homines, integrum Rationis vsum, tamen negari nullo modo potest, ipsos multo perfectiorem habere, quam Bruta, non tantum inquam circa ea, quæ externis sensibus obijciuntur, & circa quæ postmodum existimatiua suo modo speculatur, sed circa ea quoque, quæ ex speciebus insensibilibus eliciuntur, & ex quibus in homine formatur discursus, quæ Bruta assequi non possunt. Cum ergo Bruta assequantur Parentum reuerentiam in plerisque, & in 3
hoc peculiariter, nempe in actu venereo, vt probabimus, & vlterius in hoc ipso actu assequantur nonnulla fidem coniugalem, quanto magis hæc omnia assequentur muti & surdi à natiuitate, qui intellectu humano dotantur, & possunt ex speciebus sensibilibus elicere; & inde conceptus in mente efformare, & ex conceptibus discursus? Ac ex his sequitur, optime illos cognoscere vitium esse fugiendum, virtutem esse sequendam, cum optime possint distinguere inter actus virtutis, & eos qui sunt contra virtutem, vnde facile sciunt exempli gratia distinguere inter hoc, quod est parentes venerari, & eos iniuria afficere, vnde primum tanquam actum virtutis sequuntur, à secundo tanquam ab actu contra virtutem abhorrent, & sic videatur præmii & pœnæ capaces esse. Neque absque ratione determinatum videmus à Iurisconsultis, surdos & mutos à 4
natiuitate vbi delinquant (si intellectus sani existant quatenus eorum conditio patitur) puniri debere, maxime si adsint testes de visu, & ipsi nutibus delicta confiteantur, ex Bald. & aliis pluribus Farinac. *in Pract. crimin. quæst.* 95. *num.* 160. & *seqq*

Præterea si muti, & surdi ad plura existimantur habiles à Legibus, ad quæ intellectus perfectio requiritur, vt ad testamentum condendum, *l. Discretis, C. qui testam. fac poss.* & ad contrahendum, *l. item quia ff. de Pactis*, vbi Gloss & quod fortemagis est, ad matrimonii Sacramentum, secundum communiorem opinionem, de qua præcipue Brunell. *de sponf. & matr. concl.* 14. *num.* 5 & ad quam adducitur *l mutus ff. de iur. dot. & cap. cum apud, de spon.* per Farinac *Vbi sup. num eod* cui etiam opinioni adhæret Sanch. *de Matrim lib.* 1. *q.* 8. *num.* 12. non dicendum, illos à perfectione intellectus humani omnino deficere, alias hæc à legibus illis non permitterentur; præcipue autem non viderentur admittendi ad contrahendum matrimonium, quia in hoc actu necesse est, illos assequi vim, & finem eius Sacramenti, aliter inassum contraherent; Sanchez *vbi proxime num. eod* sed ad hanc vim, & ad hunc finem assequendum requiritur aliqua intellectus perfectio ergo non destituuntur hac intellectus qualicunque perfectione: sed multo minori perfectione opus est ad assequendam grauitatem, & turpitudinem huius delicti, nempe coniunctionis carnalis cum proprio patre, quæ quidem vel ipsa natura dictante est detestabilis, ergo puella, de qua agitur, sufficiens erat ad cognoscendum huius delicti enormitatem: cumque ab eo hoc non obstante, non abstinuerit, non secus ac ipse Pater, eiusdem delicti omnino rea censenda, & merita pœna mulctanda.

Adde his, quod, cum idcirco ad matrimonium admittantur muti & surdi à natiuitate, quia non multo, aut difficili discursu opus est ad apprehendenda vim & finem huius sacramenti: quod 6
patet, quia etiam impuberes, quorum intellectui comparatur intellectus eorum, dummodo sint doli capaces ad matrimonium ad-

tuntur, cumque maior, ac magis perfectus discursus requiratus in matrimonii fine apprehendendo, quam in apprehendendo enormitatem coitus cum proprio parente, quam, vt toties inculcauimus, etiam Bruta apprehendunt, veluti apertius demonstrabimus, certum est, puellam hanc mutam & surdam à natiuitate sufficientem fuisse ad cognoscendam eius delicti prauitatem, qua non obstante, volens in delictum lapsa videtur, & digna pœna idcirco videtur punienda. Illud certe controuerti non potest, similes puellas mutas & surdas à natiuitate verecundas esse, & à virorum licentioso congressu, & allocutione per nutus tanquam à re turpi abstinere, quod certè non eo modo succederet, nisi cognoscerent honestatis pretium, quod minuitur ex debito commercio cum viris, quanto magis ergo cognoscere illas dicendum turpitudinem coniunctionis carnalis, & præcipue cum proprio parente?

Denique si ob auditus defectum excusanda sunt delicta muti & surdi à natiuitate, eodem modo viderentur excusandi Aduenæ ad aliquam regionem se conferentes, eiusque regionis loquelam non intelligentes; at hi nullo modo excusarentur, ac maxime in atrocioribus, ergo neque muti & surdi ex eo, quod loquelam humanam non possint apprehendere, vbi 7 delinquant, & præcipua in grauioribus, vt in casu nostro, vllo modo excusandi: nam non secus ac ipsi Aduenæ, vbi Regionis sermonem non intelligunt, nutibus edoceri possunt quæ facere, quæ omittere debeant, & sic omissionis, & commissionis pœnas reportare iure debent.

Neque obstat, quod muti & surdi à natiuitate apud Leges (vt dixi alias *lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num. 20.* ex pluribus ibi citatis) pari passu incedant cum pueris, amentibus, & fu-8 riosis, & idcirco non possint apprehendere delictorum grauitatem, vnde non videntur doli capaces, nec consequenter pœnæ. Quia leges cum tales æquiparant pueris, & furiosis, intelligunt quoad fauorabilia in ciuilibus, non autem quoad delicta, ob quæ non debeant puniri; præsertim ii, qui magis discursu vigent, & cuiuscunque doli capaces videntur; vbi enim interuenit dolus, ibi etiam associatur culpa, quæ sociam pœnam habet, quia propter culpam iniungitur pœna, D. Tom. 2. 2. *qu.* 108 *art.* 4.

Obiici tamen potest vlterius, quod non solum pueris, & 9 Amentibus æquiparandi videntur Muti, & Surdi à natiuitate, sed firmandum, non habere eos maiorem intelligendi aptitudinem, quam habeant ipsa Bruta irrationalia; patet enim duo 10 maxime esse, per quæ præcipue homo à Brutis distinguitur, nempe scientiam, & locutionem, quorum vtroque Muti, & Surdi omnino sunt orbati, quippe qui ob priuationem sensus Auditus, neque locutionem, neque scientiam addiscere possunt nullus enim ob surditatem eos præceptis necessariis imbuere potest.

Nec ratione docere vlla, suadereque surdis,
Quid sit opus facto.

vt Lucre. dicit h. *lib. 5. de Rer. Nat.* & sic eorum intellectus naturali ruditate remanet impeditus, vnde ineptus fit ad ea apprehendenda, quæ proprie intellectus humanus apprehendere solet, & ad quæ apprehendenda insufficientia sunt omnino ipsa Bruta irrationalia; vnde si vt Bruta ad hæc sunt insufficientia, vt Bruta videntur existimandi, sed Bruta in delictis non sunt alicuius pœnæ capaces, ergo nec hi sunt in delictis puniendi.

Quòd vero huiusmodi Muti, & Surdi sint insufficientes ad apprehendendam quamcunque scientiam, ac disciplinam, patet ipsa experientia per quam videmus, eos in multo peiori conditione esse quam cæcos à natiuitate, quia cæci à natiuitate, si disciplinentur, artes nonnullas, ac scientia quasvis apprehendunt; nam plerique nouerunt, & nos ipsi nouimus insignes Concionatores, Poetas, & alios viros in omni scientiarum genere instructos à natiuitate cæcos: Quin etiam Plastem quendam cæcum hic commoratum superiori anno viderunt nonnulli effigiem quorumcunque æmulari solo tactu magnitudinem, & figuram inuestigans. De eo mentionem 11 habet vir nulli alteri Doctrina secundus D. Ioannes Nardius Florentinus *in suo Lucretii perpolitissimo commentario. lib. 4.* 12 *non admodum longe à prin.* sed hoc in mutis, & non Surdis à natiuitate non esset mirandum, sed quoad scientias nihil tale de Mutis & Surdis à natiuitate commemorant.

Præterea non videntur Muti, & Surdi ex electione posse agere dum Brutis æquiparantur, quæ ex virtute, & ex electione ab intellectu determinata, & ea libera voluntate in iis, quæ vitia, & virtutes respiciunt non operantur, & idcirco neque pœnæ neque præmii capacia, sunt eodem modo Muti, & Surdi à natiuitate in iis, quæ vitia, & virtutes respiciunt, ex virtute, & electione operati non existimandi, & sic neque meriti, neque demeriti capaces esse, nec præmii, nec pœnæ quamobrem puella hæc videretur esse absoluenda.

Multò vero magis vrget, quod etiam si condonemus, Surdos, & Mutos à natiuitate posse apprehendere & assequi ea omnia quarum materiæ existunt, & cæteris saltem sensibus, Auditu excepto, comprehenduntur, tamen certum est, Abstractorum nullam posse formare in se ipsis speciem, per quam ea intelligant, quia cum ad intelligentiam requirantur propriæ rerum species, vel saltem species quædam alienarum rerum, ex quibus fiat intellectio, abstractorum autem nulla sit species, quæ possit ab illis, vt à cæteris hominibus concipi, qui per similitudines quasdam aliarum specierum etiam abstracta apprehendunt, certum est, Surdos, & Mutos è natiuitate non posse vllo modo abstracta concipere, cum non possint vt cæteri homines instrui per disciplinam ad concipiendum species illas similitudinarias, per quas abstracta intelliguntur; at comprehendere Patris reuerentiam, & turpitudinem actus venerei potuerit forte Mutus & Surdus à natiuitate, non poterit tamen hæc duo simul coniuncta apprehendere, nempe turpitudinem Actus venerei cum Patre proprio esse damnandam, ac maxime fugiendam, quia ad hoc intelligendum requiritur apprehensio abstractorum, quorum illi nullam concipere possunt speciem, ex qua formare possint conceptus, atque inde discurrere, & veras conclusiones elicere: cum ergo hi Muti & Surdi non possint per species prædictas ratiocinio vti, dicendum esse ob eam intellectus imperfectionem non esse in delictis pœnæ alicuius capaces, cum in illis non adsit dolus, proinde, culpa omnis etiam abest, vt alias dictum est.

His tamen non obstantibus pro contraria sententia maximopere vrgebat, quod toties de Brutis inculcauimus, nempe 13 eorum aliqua, quæ magis existimatiua pollent, & ad humani ingenii capacitatem per eam nonnihil accedunt, cognoscere Patrum Reuerentiam, & actus venerei turpitudinem, & idcirco parentibus non miscentur; quin vlterius eorum aliqua castitatem seruant, & coniugalem fidem agnoscunt, ab eaque nullo tempore recedunt. Et quamvis concedi possit, hæc, & similia ab illis fieri ex instinctu Naturæ, tamen in ipsis Mutis & Surdis idem debere succedere ad omne peius ex instinctu naturæ esset dicendum, sed per naturæ instinctum possunt cognoscere delicti eius turpitudinem; vt faciunt Bruta, ob quam ab eo abstinent, ergo videntur omnino in his delictis puniendi.

Quod vero Bruta, vt toties dictum est, hæc, quæ diximus, assequantur, patet expresse ex naturalibus historicis; nam equum cum parentibus non misceri apud ipsos compertum est vnde vt narratur ab Ælian. *lib. 4. de hist. anim. cap. 7.* cùm aliquando admissarius equum cum matre per fraudem coniungi coegisset, re cognita, vterque sese præcipites agentes, sibi mortem consciuerunt Quin & Camelus eadem versus Parentes reuerentia vtitur, neque enim in matrem superuenit; quamobrem apud eundem Ælianum *libro tertio eiusd. cap. 47.* Camelus eodem modo fraudulenter ad matrem ineundam impulsus, vbi idem cognouit, Camelarium interfecit De castitate, & coniugali fide Turturum, & Columbarum, quam suis coniugibus seruant, patet ex Aristot. *libro nono de Hist. Anim. cap. 1.* & eod. Ælian. *libro tertio eiusd. c. 44.* & de eadem castitate in Alcione obseruata mentio habetur à Plutarch *in lib. de indust. Animal.* & de Elephantorum castitate, Ælian. *lib. 8. Anim cap. 17.* & post alios Matthiol. *in libro secundo Dioscorid. de Mat. Med. cap. 50.* Quin etiam nonnulla Brutorum cognoscere apertissimè actus venerei turpitudinem, testatur ipsorum verecundia, cum palam nunquam coeant, sed in loca secretiora secedant, vt cuiuscunque animalis conspectum fugiant, ita de Elephante, Aristot *lib. 5 de Histor. Anim cap. 2.* & Ælian *vbi proximè*, & de Camelis idem Arist. *ibid.* qui non patiuntur quemquam ipsis coeuntibus præsentem adstare, nisi Pastorem, quem tamen etiam secedere, cum coituri sunt dicit Ælian *lib. 2. de Animal. cap. 60* Quæ quidem, si vera sunt, quemadmodum & plura alia huius generis, quæ apud suprà citatos, & alios Auctores inquirere quiuis potest, iam non ambigendum, surdos & mutos à natiuitate, facilè posse actus virtutis ac præcipue eos qui ad res venereas, & alias naturales pertinent, tanquam bonum, & honestum quid apprehendere, & sequi, actus verò contrarios tanquam quid malum, & inhonestum, ac pœna dignum fugere; vnde in casu nostro concludendum videtur puellam hanc, cum potuerit assequi per sufficientem discursum, quod rem veneream cum proprio Patre exercere, res esset enormissima, ac summoperè mala, ac multa pœna digna, & tamen non abstinuerit, esse seuerissime, non secus ac fuerit ipse Pater, mulctandam.

Sed neque hæc videbantur ita afficere, vt ad pœnam esset ob hæc transeundum, quia videntur omnia obiecta conuenientem responsionem admittere, & quoad ea, quæ vltimo loco de Brutis dicebantur, nempe quod nonnulla eorum sufficiuus ad cognoscendam turpitudinem coniunctionis carnalis cum propriis Parentibus, & quòd aliæ nouerint fidem coniugalem

Salem seruare, eamque nullo intempore violare, Respondetur, hæc non satis comperta esse, & quotidiana experientia falsitatis redargui; neque etiam si omnem veritatem haberent, quicquam afficere. Quod enim non satis comperta sint, patet, quia ipsi iidemmet naturalium rerum scriptores hæc infirmarunt: vide licet Ælianos narret equos parentibus non misceri tamen ex Arist. *lib. 6. de Hist. Animal. cap.* 22. cui suffragatur experientia, patet illos matres, & filias comprimere: idemque etiam de Camelis aliisque Brutis, si quæ sunt de quibus similia iactentur videtur asseuerandum. Similiter etiam de Turturum, Columbarum, & Halecquorum castitate, & coniugali fide respondendum, atque esse quidem hæc duntaxim speciosum quoddam Scriptorum naturalium commentum, neque vnicum, nam plura similia effingunt. Quantopere obsecro, celebrata est Apum munditiei, & castitatis virtus, de qua aliás *lib. 4. titul. 2. quæst.* 3. abunde locutus sum, nam vt ibi dixi, Plutarchus non semel, & alii de ea peculiarem mentionem habuerunt: quin etiam Virg. L. *lib. 4. Georg.* eam celebrauit: ante quos etiam Aristot. *lib. 3. de Gener. Anim. cap.* 10. de ea verba fecit, eaque de re Pallad. *lib. 3. de Rust. cap.* 14. Apum custodem castum, & purum requirit. Hoc tamen in dubium reuocat Columell. *de re Rustic. lib. 9. capit.* 2. immò Scalig. *in Card. exerc.* 195. & post ipsum, & ex ipso Licet *de Spont. viu. ort. lib. 4. c.* 57. omnino hanc castitatem ab Apibus ablegant, tandemque Recentiores minus creduli, hæc miracula vt plurimum, non admittunt.

Sed concedamus, & pro vero admittamus quæcunque de supradictis auctores afferunt, certum est, ea animalia operari ex aliqua præexistenti cognitione, ac propter virtutem, sed solo instinctu naturæ, at maximoperè differt operari ex virtute & instinctu naturæ, quia operari ex virtute non potest vllum animal, nisi cognoscat finem, ad quem suam operationem dirigit, propter quem operatur: contra verò ex instinctu naturæ operari, fit absque vlla finis cognitione neque adest in hac operatione operantis libertas, vt ex opere virtutis, & idcirco neque meritum, neque pœnam ex tali operatione pro naturæ instinctu facta animal reportare debet, neque ex ea quæ contra naturæ instinctum fit, nam si nulla cognitio finis reperitur in operatione facta secundum naturæ instinctum nulla quoque reperiri potest in operatione; quæ fit contra naturæ instinctum. Ad id tandem, quod de aduenis dicebatur, Regionis sermonem non intelligentibus, dicendum

15 est, non esse parem rationem, immò maximè disparem, cum aduenæ intellectus perfectionem sortiantur, & possint vel ipsius nutibus, & consuetudine statim ita instrui vt facile apprehendant quæ facere, quæ omittere in ea regione conueniat, & præcipuè quæ inter cætera sunt magis animaduertenda, vt delicta magis enormia; non sic autem euenit de Mutis & Surdis, in quibus non solùm adest impedimentum Auditus, ex quo loquelam intelligere, aut addiscere possint, sed adest in-

16 super intellectus imperfectio ob quam à recto discursu deficiunt, & sic non possunt ex virtute, neque contra virtutem operari, cum non satis cognoscant finem suarum operationum.

Verumenimvero pro veritate videtur dicendum, debuisse in casu nostro constare de sufficientia intellectus ipsius Puellæ; cùm pateat, Mutos, & Surdos à natiuitate multùm differre inter se quoad intellectus perfectionem, eorumque plures species constitui, pro maiori, aut minori intellectus perfectione:

17 & quia omnis culpa imperfectionis ipsorum est penes ipsa instrumenta; & quadrupliciter possunt hæc instrumenta oblæsa existere, quatuor species inter huiusmodi humorum constitui debent.

In prima ergo specie reponemus illos, in quibus intellectus instrumentum, cerebrum nimirum insigniter, & secundùm principales partes, mancum, & oblæsum est, fortè etiam secundùm neruos acusticos, siue auditorios (nam & absque horum læsione posse hominem ob simplicem cerebri secundùm suam substantiam deprauationem Mutum permanere ea imbecillitate intellectus, & ineptitudine ad discendi, ego quidem absurdum esse affirmare non existimauerim) atque hos quidem Brutis ipsis comparandos quoad Rationis vsum inter dicerim, nosque absolutè nullius meriti, aut demeriti capaces esse asseuerandum.

Secunda species eorum est, qui habent quidem ipsum cerebrum secundùm principales partes benè à natura constitutum debitaque proportione, ac perfectione dotatum, sed læsionem aliquam sortiti sunt iuxta principium neruorum Acusticorum, & in ipsismet neruis auditoriis, qui ad ipsum cerebrum deferunt sensibiles species; in his constat apparere quandam intellectus humani ruditatem, vnde nonnulla quidem apprehendunt, sed imperfectiùs quàm faciant pueri Septennes, & ob Auditus impedimentum loqui non addiscunt, nec maiorem vnquam capacitatem habent, quàm iidem pueri Septennes cognoscentes, si quæ cognoscunt, cognitione quadam confusa ac turbida, & maximè ea quæ respiciunt actus ex virtute, vel contra virtutem, & vitium, nempe præmium, ac pœnam, honorem, & virtutem, vnde neque in hos, veluti neque in pueros Septennes potest cadere dolus, & consequenter neque culpæ, neque pœnæ sunt capaces, nisi forte aliquo modo in atrocissimis. 19

Tertiò Mutorum & Surdorum à natiuitate species sequitur, eosque comprehendit, qui non ex vllo vitio instrumenti ipsius intellectus, cerebri nimirum loqui non addiscunt, sed quia ex vitio, & læsione ductuum, & neruorum Acusticorum, auditu priuantur, & hi quidè supradictis in apprehendendis rebus, quæ illis commonstrantur, sunt aptiores, quia etiam cognitione euidentiori intellectus dotantur, & possunt licet imbecillius quàm qui in quarta specie reponuntur, sed melius quàm qui prænominati in secunda specie comprehensi assequi quamplura, quæ neque Bruta, neque alij muti & Surdi prædicti assequi valent: quod tantò magis in illis habet locum, quanto longius oblæsio nerui sensorij à cerebri principio recedit; nam quantò propiùs ad illud vitium accedit, tantò magis læsum esse cerebrum verò consentaneum est. Sunt ergo hi absque dubio doli capaces, vnde possunt ex virtute, & ex malitia operari, præmiumque ac pœnam ex operationibus suis aliquatenus reportare, licet ratio habenda sit etiam in his imperfectionis sui intellectus, quia ob auditus impedimentum plene erudiri non possunt. 20

Quarta denique species eos Mutos & Surdos comprehendit, qui nullum in cerebro, neque in neruis auditoriis vitium habent, sed non audiunt ob interpositionem cuiusdam tunicæ crassioris ante membranam, quam tympanum vocant, & ex eo impedimento loquelam non addiscunt. De hac Surdorum specie aliàs memini ex Hieron. Fabric. *de org. Audit. part. 1. cap. 4. lib. 2. quæst. Medico-Leg. tit. 1. q. 18. n. 6.*

His comparandi sunt qui in ipsa infantia ex accidenti obsurdescunt, vt ex casu, ex frigore, & rumore ingenti & ex impetu subito percepto, vt ex ictu bombardæ, & ex morbo etiam graui quales casus recitat Guillelm. Fabrit. Hildan. *obs. Chirurg. cent. 3. obs. 5. 6. & 7.* nam & hi ob contractam surditatem ab infantia loqui non discunt, licet à natura nullum vitium in cerebro, vt in aliis instrumentis habeant; quod euenisse cuidam Puero, qui octennis grauiter ægrotauit, & incuratus conualuerit, recenset idem Fabric. *cent. 5. obs.* 26. Tametsi enim Puer ille loqui tantisper iam didicisset, tamen ob morbi vehementiam, obsurdescens, obmutuit, etiam in perpetuum, quia loqui discere vlteriùs non potuit; hi autem cum habeant, vt dixi, instrumentum intellectus ab omni vitio expeditum, nihilo imperfectiùs quàm cæteri omnes homines ratiocinari possent, si 21 per auditum possent erudiri, nam hoc ego putauerim potuisse Monachum illum sermonem docere de quo ex Valles. *lib. de Sacr. Philosop. cap.* 3. mentionem habui *loc. cit.* Cùm ergo hi præ omnibus ad perfectionem intellectus humani accedant, atque consequenter eiusdem doli capaces, quemadmodum meriti, & pœnæ, quia ex virtute, & ex malitia operari possunt, hi ergo præ omnibus in delictis puniendi, non secus ac perfecti homines in atrocioribus præsertim, nam in aliis aliqua forte ratio habenda est eorum imperfectionis, quæcunque tandem illa sit. Itaque constito de sufficientia ratiocinatricis huius puellæ, & de eius malitia, & dolo, facilè Iudex arbitrari potest vltimo supplicio ob delicti atrocitatem sit damnanda, an contrà, eius miseratio habenda.

Admodum Illustri atque Excellentissimo Viro Domino,

HERCVLI RONCONIO,

In Romana Curia aduocato celeberrimo,

Ac V. Cl.

PAVLVS ZACCHIAS MED. F.

Quæ tuo impulsu circa sequentem casum in proximo Consilio exaraui, videntur iure merito tibi deberi, atque vtinam alia quamplura pro tua humanitate mihi communicasses, non diffiterer enim opellas hasce meas multò ornatiores in lucem prodituras; ex tuo enim ingenio non parum splendoris potuisse illis accedere, certo certius noui. Quod hactenus non præstitisti si in futurum præstiteris, maiorem me in modum tibi deuinxeris, licet iam arctissimè obligationum vinculis me tibi deuinctissimum nouerim. Vale.

CONSILIVM LI.

ARGVMENTVM.

Proponitur casus non dissimilis ab eo, qui habetur in *l. Qui duo, §. cu in bello, ff. de reb. dub.* qui est huiusmodi., Inter quamplures, qui simul sub cuiusdam

veteris Ædificij ruinis fuerant oppressi, perierant Titius pater sexagenario maior, habitus obesioris ac frigidioris temperamenti, ac Sempronius eius filius ætatis triginta annorum, habitus gracilioris, & temperamenti calidioris. Dubitabatur quisnam priùs fatis cessisset, nam Stichius Titij Frater eius hæreditatem postulabat ex eo, quod Titius Sempronio supervixisset: Contra verò Seja mater Sempronij filium Patri superuixisse inculcabat. Inuentum autem fuerat vtrumque cadauer post decem horas ab Ædificij ruina, verum Titij cadauer nullatenus labefactatum cernebatur, vnde constabat, illum sola cæmentorum, ac saxorum pondere fuisse suffocatum. At verò Sempronij cadauer non solum idem passum fuisse videbatur, sed vulnus etiam in occipite acceperat lethale quidem, non tamen ex primo capite. Quæsitum ergo est pro eo, quod ad Medicam speculationem spectare potest, quibus indicijs cognosci posset, Patrem filio superuixisse, vel filium Patri, cui quæsito sequenti responso satisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Materia de pariter defunctis tantundem difficilis, quantùm nobilis.*

2 *Lex præsumit semper filium puberem Patri superuixisse, ob præsumptionem maioris roboris.*

3 *Præsumptio desumpta à viribus, omnibus aliis præsumptionibus anteponenda.*

4 *Ob virium robur aliquando homines in morbis diutiùs viuunt quam deberent, & è contra.*

5 *Leges semper in his rationem habent roboris, vel imbecillitatis morientium.*

6 *Duæ causæ ad agendum potiores, & efficaciores sunt quàm vna tantùm.*

7 *Duo coniecturæ multò magis stringunt, quam vna.*

8 *In paritate causarum præsumi semper debet, occubuisse priùs imbecilliorem.*

9 *Nullum Animal moritur absque syncope.*

10 *Ratione ætatis in subito insultu causæ interimentis vnus potest diutiùs viuere, quàm alius, etiam si ambo ab eadem causa æqualiter patiantur.*

11 *Ratione maioris, vel minoris vigoris vnus eidem causæ magis, aut minus resistere potest, quàm alius.*

12 *Robur senectuti adiungi non potest.*

13 *Ex Naturæ ordine fit, vt iuuenis maioribus viribus dotetur quàm senex.*

14 *Senis sanitas non est absolutè sanitas?*

15 *Iuuenes sanos ne vehemens quidem causa afficit, senes autem vel minima causa male accipit.*

16 *Ratione habitus corporis quomodo in paritate causarum interimentium vnus præsumatur priùs decedere, quàm alius.*

17 *Obesi facilius intereunt quàm graciles.*

18 *Ratione temperamenti quomodo vnus præsumatur superuiuere alteri.*

19 *Efficacia violentioris causæ non permittit debiliorem causam quicquam efficere.*

20 *Cessante vulneris grauitate, cessant de necessitate omnia accidentia ad vulnus graue consequentia.*

Difficilis quidem, sed tantundem nobilis proponitur materia discurrenda in hoc casu, vt in similibus testatur Peregrin. *cons. 99. lib. 6. n. 11.* quæ si apud Iurisconsultos iudicatur 1 difficilis, multò difficilior à me iudicanda. Illi enim habent Antesignanos quosdam ipsas, inquam, Leges, quarum vestigia in ea re sequantur cùm ego simili auxilio omninò sim orbatus. Vtcunque tamen sit, partim ex rationabili discursu, partim ex ipsarum legibus, & DD. auctoritate rem non omni ex parte interminatam relinquere confido.

2 Nisi ergo aliud quid obstaret, & nonnullæ peculiares conditiones in proposito casu concurrerent, satis superque videretur ea res per ipsas leges decisa *in l. qui duos, §. cum in bello, & l. si Lucius Titius ff. de reb. dub.* quibus in locis lex præsumit filium puberem Patri supervixisse, non aliam, vt deinceps ostendam, ob causam, nisi ob maiorem filij vigorem ætati suæ conuenientem: at Patrem contra ob maiorem imbecillitatem præsumit filium morte præuenisse. Vnde cùm Titius in nostro casu esset sexagenario maior, Sempronius verò esset iuuenis, & in summo vigore virium, credendum est ac iure præsumendum, Sempronium Titio Patri superuixisse, nam hæc præsumptio desumpta à maiori, vel minori virium robore est adeo considerabilis, vt aliis, ac quibusvis præsumptionibus validior sit habenda non modo enim operatur in 3 paritate causarum, vt in casu nostro, vbi ambo Titius, & Sempronius ea ruina murorum sunt extincti, sed etiam in earundem causarum imparitate; nam exempli gratia proponantur nobis duo infirmi, quorum primus viribus sit valentibus, firmoque corpore, atque hic febre maligna, ac in primo capite pernecabili detineatur, secundus verò viribus constet imbecillibus ac corpore debili, atque hic febre continua non maligna, sed lethali, non tamen in primo capite laboret, resistet quidem primus ille multò longiori tempore contra morbum multo maiorem, ob maius virium robur, & fortasse ab eo euadet, quàm secundus contra multò minorem ex cuius etiam vi succumbet ob eandem virium imbecillitatem; & ad hoc optimè facit Galeni auctoritas *in lib. 3. Epidem. Ægrot. 2. part. 11.* quam adduxi etiam aliàs ad hanc ipsam sententiam comprobandam *lib. 5. Quæstion. Medico-Leg. Tit. 2. quæst. 12. num. 18.* vbi Galenus in morbis lethalibus nonnullos asserit diutiùs vi- 4 uere, quàm deberent, ob virium robur, vnde è contra nonnullos ob virium imbecillitatem citiùs interire, quàm deberent, est dicendum: ac in summa semper leges in his casibus rationem maximè habuisse vigoris, aut imbecillitatis morientium te- 5 statur etiam Bartol. *in l. quod de pariter, ff. de Reb. dub.* Neque alia ex causa prudentissimè decisum à Mariano Socino seniori testatur Socinus Iun. apud Menoch. *de præsumpt. lib. 5. Præsumpt. 50. num. 27.* in quodam casu, in quo Pater cum filia tredecim annorum perierat, Patrem superuixisse filiæ, quia non obstante quòd Pater esset senex, & filia esset pubes, pater erat robustus filia autem natura imbecillis, & valetudinaria vnde licet vbi Pater cum filio pubere simul ex eadem causa decedat præsumatur à Lege puberem Patri superuixisse, vt ex *l. qui duos, §. cum in bello, ff. de reb. dub.* supra dixi: tamen contraria militat præsumptio, vbi Pater fuerit robustus, filius autem fuerit pubes imbecillis, vt in casu à Socino adducto, quamuis enim potuit virium robur in Patre mortem procrastinare, tantundem potuit in filia virium imbecillitas mortem accelarare. Quæ omnia cum maximè habeant locum in casu nostro, dicendum videtur, illum priùs decessisse, qui imbecillior erat ac senem iuuene esse imbeciliorem quis in dubium reuocabit, præsumendum ergo est, Titium Patrem celeriùs decessisse, & Sempronium filium illius remansisse hæredem, cùm Patri superuixerit.

Verum enimverò non deficiebat pro contraria sententia vrgentissima quidem coniectura ex maiori, ac euidentiore læsione ex Ædificij ruina, quam præse ferebat cadauer Sempronij, cuius non erat particeps Titius Sempronius enim non modo fuerat à murorum ruina oppressus, sed remanserat etiam in capite lethaliter vulneratus. Consequens autem est, illum qui maiorem, ac grauiorem læsionem ex ruina perpessus fuerit citiùs expirasse, cùm duæ causæ ad agendum æqualiter efficaces, quarum vnaquæque per se eadem efficacia doteretur, multo faciliùs, ac promptiùs effectum producere 6 possint quàm vna sola: Modò, in casu nostro Sempronio concurrunt duæ causæ, & vnaquæque per se efficax ad illum occidendum, cùm & ruina per se, & capitis lethale vulnus per se Sempronium possit occidere; at in Titio vna causa tantùm concurrit, nempe ruina ergo superadditio nouæ causæ in Sempronio certo demonstrare potest celeriùs illum occubuisse, quàm Titium, duæ enim coiecturæ quæ locum habent in casu Sempronij, multò magis stringunt, quàm vna Peregrin. *lib. 6.* 7 *cons. 99. n. 189.* præterquam quod duo de necessitate consequi debuerunt ex vulnere in Sempronio, primò quòd accepto vulnere in syncopem, vel Apoplexiam, vel ad minus in cerebri commotionem inciderit, secundò quod ob copiosam sanguinis effusionem ad extremam illico deuenerit debilitatem, & 8 sic ex eodem fundamento nimirum, quod ob virium imbecillitatem in paritate causarum debeat præsumi priùs decessisse vna persona, quam alia quæ virium robore non destituitur, deducendum iure videtur, Sempronium prius decessisse, quàm Titium.

Præterea cùm pateat, quamplures, qui à similibus infortuniis sunt sublati, præcipuè verò à ruina, ideo maximè interire, quod respirare prohibeantur, vt probaui *lib. 5. quæst. Medico-Leg. Tit. 1. quæst. vlt. à num. 2. ad plures seq.* quia respiratione prohibita necesse, est vitæ fomitem illico extingui, certum est, in hoc casu multò plures, & euidentiores causas concurrere in Sempronio respirationem abscindentes, quàm in Titio: nam licet vterque ab ædificij ruina fuerit oppressus, & ab eiusdem violentia respirare prohibitus, tamen Sempronius ea percussione

sione acceptu in capite, & ipsius capitis concussione, & ex quo vulnere ob copiosam sanguinis effusionem syncopem est passus, ex quarum vtruque causa respiratio non solum mirum in modum impeditur, sed etiam in totum absciuditur, ab Apoplexia vero imminere summam respirationis difficultatem alias ex Hippocratis, & Galeni aliorumque D.D. auctoritate probaui; sed multo maior, ac celerior suffocatio imminet à syncope, quæ idcirco terminus est, & finis ipsius suffocationis, quemadmodum & cuiuslibet causæ interimentis,
9 cum nullum Animal vnquam moritur absque syncope, vnde idcirco syncope conuertitur cum ipsa morte, est enim mors syncope confirmata vt alias dixi. Itaque cum Sempronius non à ruina solum, & à murorum oppressione respirare impediretur, sed etiam ab accidentibus ex ipso vulnere prouenientibus, quæ per se etiam absque alia causa, aut ruina apta erant hominem quam primum iugulare, videtur certe dicendum, Sempronium in morte Patrem præuenisse, cum pater ob minorem violentiam perpessam diutius potuerit viuere, vt patet.

10 Sed his non obstantibus videbatur potius, contrarium esse determinandum, & Primò ratione Ætatis, cuius respectu diutius potuisse resistere causæ suffocanti Sempronius præsumendus est, quam Titius; quoniam vis enim violenta causa hominem adoriatur, qui iuuenis adhuc sit, & decenti robore dotetur, semper poterit diutius pugnare cum inimica causa, quam constitutus in ætate prouectiori, ac maxime in secundo senio, veluti Titius: neque hoc asseritur sine euidenti ratione, quia in iuvene corpus laudabilibus humoribus refertum, neque ab vlla præternaturali causa oppressum reperitur, vnde calor, & spiritus promptior, atque expeditior ad resistendum cuicunque obuianti causæ inimicæ; contra verò senile corpus multis excrementis, humoribusque superuacaneis refertum, atque aggrauatum, vt experientia constat, & docent Medici, vt Gal. *pluries*. & maxime *lib. 3. Aphorism. 76.* mirum in modum ad pugnandum contra irruentem hostilem causam reperitur præpeditum, maxime vbi illa vehemens sit, & ex improuiso hominem adoriatur, vt in casu nostro.

11 Secundo, præsumendum est, Sempronium Titio superuixisse ratione maioris vigoris, ac fortitudinis: quæ conditio, tantopere præualet ex Sempronii, quantopere succumbit ex parte Titii: nam ab ipsa ætate iuuenili robur, à senili imbecillitas augetur, cum robur senectuti adiungi non possit: Galen. *lib. de cur. rat. per sang. miss. cap. 9.* & idcirco senex dici non po-
12 test, qui virium robur non habet, vt Galen. *Meth. med. lib. 11. cap. 9.* Nam ætates virtutis robore metiendæ, non annorum numero; vnde homo triginta annorum si vires habeat imbecilles, quales seni conueniunt, senex dicitur: contra, homo sexagenarius, aut etiam maior, viribus robustis & valentibus, quales iuueni conueniunt, adhuc iuvenis est dicendus; nam secundum naturæ ordinem fit vt iuvenis maioribus viribus do-
13 tetur, quam senex: vnde stantibus Sempronij viribus integris ætati iuuenili proportionatis, præsumendum est, illum superuixisse Titio patri iam seni, & viribus non vndequaq; constantibus, etiam qualibus dotari debet senex, absque eo quod alia conditio accedat, quæ vltra ætatem magis deijcere virtutem possit, vt in casu nostro, in quo præsupponitur Titius
14 fuisse habitus pinguioris, de qua re infra. Interim vero Titius respectu Sempronij non poterat dici sanus, quia si sanitas senis per se non est absolute sanitas, vt pluries testatum reliquit Galen. præcipue autem *lib. 5. de loc. aff. cap. 4. & lib. 6. de sanit. tuen. cap. 2.* quanto minus debet dici sanus iuvenis com-
15 paratione? contra vero iuuenum sanitas perfecta sanitas est, quam idcirco idem Galen. vocari dicit καθ'ἕξιν. eorum autem, qui hac sanitate perfecta nempe, fruuntur, ne vehemens quidem causa corpus alterat: contra vero seni, cuius sanitas non est perfecta, ex ætatis ratione, vel minima causa maximæ mutationis occasio est: ita ad verbum Galen. *lib. 5. de san. tuen. cap. 4.* cum ergo sanitatem metiri recte omnes dicant ex virium robore, & ex actionum ipsarum validitate, senes autem licet omnes actiones exerceant, nullam tamen validam habeant, Galen. *lib. 6. de san. tuen. cap. 2.* certum est, eos minus multo resistere posse violentæ causæ, quam iuuenes, & sic concludendum eam ob causam potissime præter alias Titium ante Sempronium filium animam exhalasse.

16 Tertio, ratione habitus ipsius Titii præsumi debet, illum celerius occubuisse, quam Sempronium, non modo enim ex naturali constitutione euenit, vt obæsi facilius intereant quam graciles, iuxta Hippocrat. sententiam *lib. 2. Aphor. 44.* sed etiam ex causa præternaturali, cum pluribus ex causis obæsa
17 corpora minus resistant violentiæ præternaturalis causæ, quam gracilia, vel mediocriter habituata, inter quas prima est, quia in obæsis calor naturalis à pinguedine obruitur, vnde imbecillior fit, & minorem actiuitatem sortitur; secunda, quia vasa, ac vix ob eandem pinguedinem luxuriantem redduntur multo angustiora, atque inde fit vt non possit calor libere permeare. Tertiò, quia difficilius respirant, & calor minus omnino euentatur, vnde superueniente noua causa, quæ respirationem quoquo pacto impedire, ac remorari possit, vt in plerisque mortis euentibus, & præcipue ex ruinis euenit, absque dubio citius strangulantur obæsi, quam graciles, aut mediocriter habituati, ob contrarias omnino causas violentiæ resistentes.

Quarto denique, ratione temperamenti præsumi debet, 18
Sempronium filium Titio Parenti superuixisse, ex eodem enim vtriusque habitu manifestissime colligitur, Sempronium fuisse temperamento calido, & sicco, Titium vero temperamento frigido, & humido; quemadmodum autem Sempronii temperamentum feracissimum est caloris, & spirituum, sic è contra Titii temperamentum caloris, spirituumque parum abundans reperitur: at vbi maior calor, & maior spirituum copia, maius etiam virium robur adesse necesse est, contra vbi calor remissus, & parua spirituum copia, minus etiam virium robur adesse arguitur: vnde cum Titius tum ratione ætatis, tum ratione habitus, tum etiam denique ratione temperamenti multo minori virium robore dotaretur, quam Sempronius, præsumi etiam debet multo citius violentæ causæ cessisse, & multo ante Sempronium occubuisse.

Neque obstant, quæ in contrarium opponuntur, & primo quo ad maiorem læsionem in Sempronio ex vulnere obseruatam, respondendum nihil afficere, quia licet vulnus Sempronii non præ se ferret omni ex parte salutare, tamen non erat ex primo capite lethale, vt supponitur, itaque cum agatur de morte subitanea, & repentina à multo violentiori causa illata, in nulla consideratione eius respectu videtur habenda causa procedens ex vulnere, ex cuius læsione non solum poterat Sempronius ad multum tempus vitam protrahere, sed etiam ab eo sese recolligere, & in totum etiam sanari. Neque valet instantia, quod vulnus se habuerit saltem, vt causa coadiuvans, & faciens effectum citius, ac promptius succedere, nempe suffocationem ab ipsa ruina imminentem, quia ipsius temporis angustia non permittebat illud quicquam operari, præterquam quod efficacia multo violentioris causæ non permittebat debiliorem causam quicquam efficere; distrahe- 19
batur enim natura ab illa, ne huic vllo modo opitularetur, antequam autem debilior causa quicquam agere posset, violentior suum effectum produxerat, hominem suffocando.

Secundò, ad omne peius tunc liceret asserere, quod vulnus Sempronii fuisset causa coadiuvans, & accelerans ipsius mortem, cum fuisset simpliciter, & ex primo capite lethale, quia hæc vulnera ob terribilia accidentia, quæ secum afferunt, illico naturam prosternunt, & alios effectus produnt ita familiares, qui de proximo morituri sunt, vnde cum hoc vulnus ex horum numero non fuerit, nequaquam necesse fuit ad illud sequi vel syncopem, vel Apoplexiam, vel aliud quid simile, quod potuerit priorem illam, ac violentiorem causam coadiuvare.

Tertio, quia qualitas huius vulneris, quo Sempronius fuit sauciatus, non potuit tantam sanguinis effusionem causare, vt ex ea in syncopem laberetur, ob collabentes vires, in extremo debilitatis gradu existentes; quod ex obseruatione cadaueris patuit, cum enim vulnus esset in occipite, neque maiores venas violasset, licet magnum esset quoad quantitatem, non verisimile est sanguinis magnam copiam effluxisse, & sic neque verisimile est, ea accidentia fuisse subsecuta, quæ aliàs ad nimiam sanguinis effusionem consequuntur; cessante ergo vulneris magna grauitate, ac prauitate, cessare etiam necesse fuit, aut potius nullo modo apparere praua illa, ac horribilia symptomata, quæ ex prauis vulneribus procedunt, & ex quorum superuenientia præsumi potuisset in Sempronio mortem fuisse acceleratam, ita vt celerius à ruina fuerit suffocatus, ex eo quod ob eorum accidentium violentiam vires prosternentium non potuerit diutius resistere; vnde cum Sempronius vires haberet integras, & esset iuuenis, habitus boni, & temperaturæ laudabilis, Titius autem viribus esset effœtis, in ætate senili, habitus obæsioris, ac non boni, & temperamenti minus probi, præsumendum est, non obstante læsione ex vulnere, Sempronium Patri superuixisse.

CONSILIVM LII.

ARGVMENTVM.

Soror Cypriana Nanni susceperat in Monasterio Sanctæ Claræ Arimini habitum Religionis, elapsoq; anno probationis, recusabant Moniales illã admitt-

Admittere ad Professionem ex eo, quod non haberet vt dicebant integrum rationis vsum, & esset veluti Amens: recusabant, inquam, Moniales illam admittere ad professionem, nisi illi Dos, vltra consuetum, & concordatum augeretur. Dubitabatur ergo, an prædicta soror Cypriana tam fatua esset, vt merito repelli deberet à professione emittenda, an potius haberet tale iudicium, vt immerito ab ea repelleretur.

SVMMARIVM.

1 *Ad professionem emittendam non requiritur perfectus vsus, & n. 9.*

2 *Ad impediendam professionem, intellectus imperfectio debet esse talis, vt auferat integrum rationis vsum, sicut & in contractu matrimonij.*

3 *In professione emittenda non magnus, nec omnino perfectus necessarius est discursus.*

4 *Voti essentia per quanam compleatur.*

5 *Demens dici potest qui circa difficiliora male, ratiocinatur si circa faciliora bene ratiocinetur.*

6 *Dementia, seu stultitia, est intelligentia amissio.*

7 *Amentes, & furiosi aliquando prudenter loquuntur, & ad interrogata optimè respondent.*

8 *Dementes licet aliquando prudenter loquantur, ex factis tamen conuincuntur.*

Videtur dicendum, sororem Cyprianam Nanniam esse habilem ad professionem emittendam, & iniustè Monialibus prohiberi ne emittat, sub prætextu, quòd non habeat integrum rationis vsum, ita vt non sit sufficiens, vt aliæ Moniales, ad onera Monasterij excedenda: qui tamen prætextus, etiam si verum esset, non esset tamen sufficiens ad impediendam sororem Cyprianam, quò minùs ad professionem emittendam
1 admitteretur; cùm pateat ad hoc non requiri integrum, ac perfectum rationis vsum, vt infra dicetur, præterquam quod in Pubertate constituti, etiam si hanc rationis perfectionem adhuc non sint sortiti, non tantùm vnus quisque ratione sui ipsius, quantum respectu ætatis, quam agunt, voto tamen solemni valide se obstringunt, D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 9. *in c.* & *q.* 189. *a.* 5. *in c* & ipsæ mulieres, quæ maximè à virilis intellectus perfectione deficiunt, in ipsa Pubertate ad Professionem admittuntur, quando vix rudimenta assecutæ sunt perfecti discursus, quem etiam in prouectiore ætate debiliorem sortiuntur, quod tam Medicis, quàm Iurisconsultis est persuasissimum.

Quin etiam non modò sufficit ad votum solemne professionis emittendum rudis hic, ac imperfectus Rationis vsus, secundùm communem puberum, tam marium, quàm fœminarum capacitatem, sed adhuc magis rudis, & imperfectus, & idcircò quærentes DD. qualisnam debeat esse hæc intelligentiæ imperfectio quæ possit impedire Professionis emissionem, cùm imperfectionis sit maxima latitudo, determinarunt, eam solùm ad hoc esse sufficientem, quæ auferat rationis vsum vt firmat Rota *in nouissimis decis.* 134. *num.* 1. *part.* 2. quod est etiam de mente D. Thom. *in vtroque loco supra citato*, nam &
2 in similibus, vt in Matrimonialibus, dementia impediens contractum matrimonij debet esse talis, vt auferat rationis vsum, eadem Rota *decis.* 107. *num.* 29. *part.* 2. Et ratio est, quia dispositum in mente capto, & furioso, non procedit in fatuo simplici, & substupido, & hebetis ingenij, vt dicebat eadem Rota, *ibid. num.* 28. Ac profectò non absque euidenti ratione videtur hoc habere veritatem, quia ad hoc vt quis possit professionem emittere non requiritur magna ratiocinatio, & perfectus discursus, sed satis est, si ille finem suæ actionis cognoscat, ad quod sufficit communes quasdam rerum differentias assequi, vt bonitatem, & malitiam coniungendo enim hanc bonitatis, aut malitiæ qualitatem cum aliqua actione, qualis est profiteri Religionem, & ad eam voto solemni se obstringe-
3 re, satis est, vt vel exemplo, vel enthimemate deducat, quòd profiteri religionem sit actus ex se bonus, & sic de cæteris, ad quod gradus discursus tam modicus sufficit mentis vigor, vt etiam bruta ad hoc sufficere voluerint nonnulli, Fracastor. *lib.* 1. *intellect. in princ.* cognita namque actus bonitate, aut malitia iam facile est deliberare, & actionem bonam sequi, à mala verò abstinere per volitionem, post volitionem autem actionem complere; vnde cognita bonitate professionis quæ facilis est, iam facilis est pariter deliberatio, & volitio, & post volitio
4 nem promisso, quæ tria complet ipsam voti essentiam: D. Tho. *loc. cit.* 4. & quorum omnium, etiam qui non habent integrum rationis vsum, sunt omnino capaces.

Sed tantùm abest, quòd soror Cypriana sit adeò tardi intellectus, vt hæc assequi non possit, vt ad difficiliora etiam assequenda è contra sit apta, patet enim ex fide Confessarij, de qua *in summ. n.* 12. illam esse valde sagacem, ac vafram in ratiocinando de rebus mundanis, ex qua attestatione elicitur primò, eius intellectum non esse à natura inhabilem ad perfectum ratiocinium, nam si natura ipsa nec perfectè, ac ex proposito ratiocinatur circa faciliora, educatione, disciplina, & ætate perfectè poterit ratiocinari circa difficiliora, vt in cunctis hominibus euenit, qui paulatim, & illicò, & rudiori existente intel- 5
lectu in ratiocinio proficiunt. Elicitur secundò, quòd quemadmodum habilis est in discursu circa res mūdanas, quia maiore applicatione in illis vtitur, possit etiam applicatione facta ad res spirituales maximè habilis fieri in discursu, qui in iis sequitur, & in summa satis est, si illa perfectè discurrat circa ea in quibus maiore attentione vtitur, nam si id verùm est, falsum omnino erit propositio contraria, quòd non habeat perfectum rationis vsum.

Sed dato etiam, quòd soror Cypriana sit ingenij tardi, & lenti, ex hoc non conuincitur, illam esse dementem, & nullum habere rationis vsum neque demens dici potest, qui circa difficiliora malè ratiocinatur, si certa faciliora bene ratiocinari potest Fracast. *loc. cit. lib.* 2. est enim dementia, quæ & stultitia appellatur, intellectionis amissio, Gal. *lib. de loc. affect. cap.* 5. qui autem intellectum amisit, in nullo genere rerum bene ratiocinari potest dummodò ergò soror Cypriana circa faciliora sit apta ratiocinari, non poterit dici demens, & sic neque à professione emittenda tanquam demens prohiberi debet.

Ac profectò cum hactenus nihil deducant in contrarium, quod vel ex factis, vel ex verbis demonstrare possit, sororem Cyprianam non habere rationis vsum tantò promptiùs, & clariùs ex factis, & verbis quæ deducuntur contrarium omnino remanet probatum: Constat enim, illam multa peragere, ac prægressa ætate peregisse, quæ non nisi sanæ mentis homines peragere norunt: Quantum enim ex se fuit, dum in monasterio per quinquennium vixit, omnia ea seruauit, quæ cæteræ Moniales seruare tenentur; fœminea quoque exercitia nonnulla, licèt non exquisitè, tamen aliquo modo est executa, & exequitur, orationes etiam permultas didicit, & memoria tenet, & suo tempore recitat; quæ omnia in illa vsum rationis seruari satis confirmant.

Quin etiam si aliqua eius dicta, & responsiones ponderare velimus id multò magis verum esse existimabimus: interrogata enim per Visitatores ad hoc transmissos, *vt in summ. n.* 5. sem- 6
per ad rem respondit, & interrogata per Vicarium Generalem, quid sibi vellet hoc, quod votum Religionis appellamus? respondit Castitatem, Paupertatem Obedientiam, ac perpetuam clausuram promittere. Aliàs etiam per Confessarium interrogata, *vt in summ. num.* 13. an benè, vel malè faceret, si quis diceret *Demonio aiutami*. Respondit, *Farebba male*, & vlteriùs interrogata an benè, vel malè faceret, si quis diceret, *Dio aiutami* respondit, *Farebbe bene racommandandesi à Dio*, in quibus responsionibus non solùm manifestè apparuit illam nosse bonum à malo distinguere, cùm bonitatem, & malitiam propositarum propositionum distingueret, sed etiam illam vti optimo discursu, cum causam suæ responsionis adderet dicens, *Farebba bene vno à dir, Dio aiutami, racommandandesi à Dio*. Hæc enim est perfectissima ratiocinatio, & continet syllogismum hoc modo. *Il racommandarsi à Dio è bene il dir, Dio aiutami, è racommandarsi à Dio; adunque il dir, Dio aiutami, è bene.*

Neque obijci potest contra prædicta, quòd nequaquam his responsis ita sit fidendum, vt per ea determinetur, sororem 7
Cyprianam habere perfectum discursum, cùm prudenter prolata sint, quia patet, etiam Amentes, & furiosos aliquando prudentes loqui, & interrogata appositè respondere, vt ex Iureconsultis docent Menoch. *cons.* 82 *n.* 134. *vol.* 1. Rota *in nouiss. decis.* 107. *num.* 18. & *decis.* 129 *num.* 23. & ex Medicis Valles. *in lib.* 3. *Epidem. sect.* 2. *Ægr.* 11. quia respondemus primò, Dementes vtplurimum, ac ferè semper dementire, ac de raro admodum, & per accidens, non autem ex intellectus maioris incolumitate ad rem respondere, nam centies, imò millies vix semel aut iterum prudenter respondent, & si causam suæ responsionis afferre laborent, ad dementiam redeunt, neque in prudentia, quàm in responsione ostenderant, perseuerare 8
sciunt; at soror Cypriana quotiescunque interrogata fuit, ad rem respondit, & causam suæ responsionis reddidit. Secundò dementes, licet interdum prudenter loquantur, & ad interrogata appositè respondeant ex factis tamen conuincuntur, vt præcitati DD. ibidem testantur, at hic nulla omninò facta videmus deducta, ex quibus conuinci possit, Cyprianam esse dementem: ergò cùm ex factis non conuincatur contrarium, dicendum est, eius dicta, & responsa ex integra intellectus sanitate emanasse.

Neque

Neque obstare videtur quæ ex aduerso opponuntur, & primò quod soror Cypriana nunquam receperit à Confessariis Sacramentalem absolutionem, nec vnquam permissum illi fuerit assumere sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum: quia hoc ex sinistra opinione à Monialibus de ipsa concepta, quod esset stulta, factum est; nescientibus illis distinguere inter stultitiam veram, & ingenij tarditatem, vndè & Confessarij bene sinistram Monialium conceptionem secuti, eam eo modo tractarunt.

Secundo, non obstat fides Patris Seraphini in qua testatur de inhabilitate sororis Cyprianæ ad emittendum solemne Religionis votum, ex eo, quia non habeat perfectum rationis vsum, vt necessario requiritur: quia responderur, quod concesso etiam, quòd soror Cypriana non habeat perfectum rationis vsum, satis est vt habeat aliquem rationis vsum, licet non perfectum, quia hic sufficit ad votum emittendum, vt iam in
9 superioribus probatum est.

Præterea contra attestationem prædicti Patris Seraphini ad instantiam fortè Monialium emanatam, ad sunt plures attestationes contrariæ, nempe ipsius D. Vicarij, duorum Visitatorum, qui ad hoc præcisè fuerunt transmissi, & duorum Patrum Iesuitarum, vt *in summ. n. 5. & 6.* qui omnes vno ore testantur, sororem Cyprianam aut absolutè, aut aliquo modo esse capacem emittendi solemne Religionis votum, quorum dictis maior fides habenda, quàm vnicæ assertioni prædicti Patris Seraphini, vt patet.

Denique ex ipsarum Monialium attestatione probatum concludentissimè remanet, sororem Cyprianam habere habilitatem ad emittendum solemne Professionis votum: nam si hoc non haberet veritatem, incassum Moniales maiorem dotem expeterent, nam ex maiori dote non redderetur illa magis habilis, quàm sit; ergo si cum maiori dote Moniales illam admittere volunt ad Professionem, signum est, illam non esse inhabilem ad eam emittendam, & sic cogendæ sunt, vt illam ad eam admittant.

CONSILIVM LV.

ARGVMENTVM.

Cæcilia Blancaria filium legitimo tempore, ac feliciter pepererat, & puerperia benè, vt moris est, processerant. Interim tamen ex mœrore ob mariti proprij infirmitatem, puerperia tantisper sunt diminuta, & illa inferioris ventris doloribus, leuiter tamen, est conflictata. Cum his vero domo exibat, & omnia, quæ aliis sane mulieres obire solent obibat. Stato etiam tempore illi menstrua fluxerunt. Nonagesima à partu die febre acutissima correpta obiit. Quæsitum est an per eius mortem pecuniæ, super eius vitæ periculo in societatem datæ, fuissent lucratæ, an potiùs casus esset pro exceptione?

SVMMARIVM.

1 *Prægressæ, ac iam cessanti in totum causæ nullus effectus tribui potest.*
2 *Partus sanus ex quibusnam cognoscatur.*
3 *Ex naturali partu nullus morbus succedere potest.*
4 *Ex nulla re naturaliter se habente dependere potest morbus, qui res est præter naturam.*
5 *Menstrua, ac puerperia si fluant, mœrore & tristitia, vel diminuuntur, vel in totum retinentur.*
6 *Magni morbi ex magnis causis fiunt.*
7 *Mulieres vt plurimum non menstruantur.*
8 *Persona sana quando dicantur.*
9 *Cessante causa cessat effectus.*
10 *Morbi acuti fiunt ab humoribus calidis chronici ab humoribus frigidis.*
11 *Causa morbi, & mortis in prægnante, aut parturiente, debet esse primaria, & immediata, si locus exceptioni esse debeat.*
12 *Infra quem dierum terminum dici possit mulier ex partu, aut causa partus obiisse.*

PEr mortem D. Cæciliæ Blancariæ vxoris Francisci Blancarij puto factum esse locum lucro pecuniarum, quæ à maiisuper eius vitæ periculo fuerant in societatem datæ Domino Christophano Corro, ita vt mirari subeat quomodo in re vllus scrupulus excitari ab aduersarij possit cum illa neque ex partu, neque ex causa partus, aut prægnantiæ ægrotauerit, ex quo ambigi possit, an aliquo modo firmandum sit, factum fuisse locum exceptioni in instrumento societatis appositæ: nam etiam si ex partu, aut ex causa partus ægrotasset, adhoc incassum de hoc indubitaretur, quia à partu ad mortem vsque nonaginta tres dies pertransierunt, & sic si quæ causa à 1
partu militabat, ex qua in morbum incidere potuisset, eam iam omninò per tam diuturnum temporis tractum omnem vim ac energiam amisisse firmandum sit: cùm prægressæ iam, ac cessanti causæ nullus subsequens effectus tribui possit, quia causa in actu simul est cum suo effectu, Arist. *lib. 2. Phys. text. 37.* & *ibi* Auer. *in comm.*

Sed quod Cæciliæ Blancariæ neque ex partu obierit, neque ex eius culpa ægrotauerit, patet, quia partus fuit vndequaque & omni ex parte sanus, ac naturalis, vt vnanimiter deponunt testes examinati, signanter Secundus iuxta nonum ibi. *Partori felicissimamente vn figlio maschio*, & idem Testis super primo, ibi, *cha la Segnora Cecilia haueua partorito felicissimamente*, quo aduerbio, *felicissimamente* denotare voluit, omnia, ac singula ad partum pertinentia, bene, ac naturaliter, & ex voto
processisse, ac sic ostendit, tempus pariendi, & laborem breuem 2
fuisse, dolores tolerabiles, & consueto non maiores fœtum ipsum naturali situ, nempe in caput, venisse in lucem, secundas facilè eductas, & puerperium facilè fluxisse, & omnia ad puerperium pertinentia ergo partus quantùm est ex parte
sui nullo modo potuit aliquem morbum causare, ita enim in 3
quibusvis casibus euenit naturaliter, nunquam enim huiusmodi partus morbum excitant, Mercurial. *in prælect. in lib. 2. Epidem sect. 3. Ægr 4.* Augen. *lib. 2. Epist. Medicin. Tom. 2.* Roderic. à Castr. *lib. 4. de morb. mul. cap. 12. in schol.* quemadmodum
ex nulla alia re, quæ naturaliter procedat vllus morbus depen- 4
se potest, Hippocr. *in lib. de dieb. decret. in princ.* Plato *in Tymæo versus fin.* cùm morbus sit quid præter naturam, & contraria rebus naturalibus, Ergo Cæcilia ex culpa partus non ægrotauit, & sic eam obierit, non potest dici ex culpa partus obiisse, vnde neque eius mors locum exceptioni facere debet.

Sed neque ex causa partus dici potest obiisse; licet enim pars aduersa ex eo quod Cæcilia diminutione puerperij, & quibusdam vterinis doloribus post partum vexata fuerit, velit eam ex causa partus ægrotasse, tamen ex facto apertissimè patet hæc ex causa partus non euenisse, neque etiam si ex ea causa euenissent, fuisse sufficientes causas subsecutæ febris acutæ: nam quoad primum palam est per ea, quæ iam deducta sunt, partum fuisse maximè naturalem, vnde culpa subsequentis morbi non potest reijci in partum, sed in externam causam eidem morbo, adæquatam, nempe mœrorem magnum, quo parturiens affecta fuit ob grauem proprij mariti succedentem infirmitatem, vt Testes ipsi vnanimiter deponunt, vt Primus iuxta nonum, & secundus iuxta eundem, & super primum Ter-
tius, Quartus & Quintus iuxta nonum: ex qua causa nempe 5
inquam ex mœrore non modo puerperium, sed etiam menstruas purgationes fluentes diminui, ac in totum aliquando retineri, vel Aniculæ ipsæ satis norunt; vnde recurrio in parte puerperio ob prædictam causam, mirum non fuit, si vterini dolores consecuti sint, qui tamen etiam absque puerperij vlla retentione, vel diminutione sunt puerperis adeo familiares, vt nihil supra: cum ergo habeamus causam euidentem, & extrinsecam, ac procatarcticam diminutionis puerperij & consequentium dolorum, frustra in partum omni ea parte innoxium culpam reijciemus.

Sed præter hæc, puerperij hæc ipsa diminutio, & ipsi dolores hysterici non eius grauitatis erant, vt possent causam dare morbo acutissimo, & lethali, qualis est subsecutus quia consequens erat, eam diminutionem, eosque dolores, si alicuius grauitatis fuissent, aliquod etiam notabile incommodum, ac grauem aliquam noxam, illi afferre debere; cùm tamen adeò leues fuerint, vt neque coëgerent illam in lecto decumbere, aut saltem se domi detinere, & Medicum conuocare, aut aliquo competenti remedio illis succurrere; sed quia tam diminutio
puerperij, quàm hysterici, seu ventris dolores nullius erant 6
momenti nihil horum factum est, quemadmodum neque sanguis est extractus, vt extrahendus erat, vrgente necessitate diminutionis puerperij stante ergo leuitate, & exiguitate harum causarum, non erant ex consequenti sufficientes, ad excitandam febrem acutam, & lethalem, qualis consecuta est, quia magni morbi non nisi ex magnis causis excitantur, vt est commune Medicorum axioma. Mercat. *lib. 3. de morb. mul. part. 2. clas. 1. quæst 128. art. 1. n. 11.*

Sed demus Aduersariis, huiusmodi Puerperij diminutionem, & prænominatos dolores potuisse esse, & cum effectu fuisse causas alicuius magni morbi tamen apertissimè patet in casu nostro earum efficientiam omninò cessasse per reditum

ipsius puerperæ ad statum naturalem: non modo enim Cæcilia in singulis naturalibus actionib. per multum successiuum tempus à partu se tanquam sanam gessit, domestica negocia obeundo, & domo quandocunque libuit, exeundo, per ea quæ deponunt Testes, Primus iuxta decimum. & secundus iuxta eundem, sed etiam sanam se vndequaque ostendit quoad actiones naturales, & præcipuè quoad eas, quæ ad ipsum vterum pertinebant, cum post conueniens temporis spatium menstruas purgationes absque vllo impedimento, & difficul- 7 tate perpessa fuerit, vt deponunt idem Testes. Primus super primum, & secundus iuxta nonum. Quod tantò magis vrget, quantò constat, Mulieres lac suis puerulis præbentes, vt dicta Cæcilia faciebat, non consueuisse menstruis purgationibus saltem primis mensibus affici, sed quia iam ad suum statum naturalem, & pristinum vigorem perfectè redierat vegeta natura prospicere studens sorte diminutioni puerperij iam prægressæ, menstruas purgationes, non obstante quod lactaret, prouocauit quæ quidem euidentissimè docent, omnem efficientiam cuiuscunque morbificæ causæ prægressæ (si quidem prægressam forte fuisse velimus) omni ex parte cessasse, & Cæciliam vndequaque sanam esse factam, cum naturales 8 optimè obiret, tunc enim sanas personas vocamus, Galen. *de sympt. caus. cap.* 1. Ergo quantumvis accusare statuamus puerperij diminutionem tanquam causam morbificam, per superuenientiam tamen menstruæ purgationis suo tempore, ac modo conuenienti factam patet causam iam omnino cessasse, & sic euanuisse ac cessasse quemcunque effectum, qui ex ea 9 dependere potuisset cessante enim causa cessat effectus: Tiraq. *de, tract. limit.* 2. n. 1. vt cessante causa febris, cessat febris, Gal. *lib. oct. Met med. c.* 1. *ias.* cùm igitur in Cæcilia cessauerit omnia efficientia causæ prægressæ, hoc est diminutionis puerperij, necesse fuit cessare omnem effectum ab illa dependentem: & sic subsecuta febris eius diminutionis effectus esse nullo modo potuit.

Cæterum subsequentem morbum Cæciliæ non potuisse originem habere à diminutione puerperij, demonstrare apertissimè potest ipsa morbi natura, fuit enim morbus acutissi- 10 mus, ac pestilens; huiusmodi autem morbi ab humoribus acutissimis, & calidissimis excitantur. Hippocrat. *de vict rat. in acut num.* 1. at verò diminutio puerperperij ostendebat affluentiam humorum frigidorum crassorum, ac tenacium, qui quemadmodum sunt tardi motus, & chronicos morbos ob eorum crassitiem, & rebellem viscidirarem excitant, sic humores calidi, & acuti sunt motus velocissimi, & morbos excitant celeres, & acutos quam ob rem cùm subsecutus morbus fuerit celerrimus, & acutissimus non potuit dependere ab humoribus crassis, lentis, & frigidis, quales in puerperio abundare solent.

Vltatius etiamsi concedamus, gratisque Aduersariis condonemus, quod diminutio puerperij præbere potuerit fomen- 11 tum aliquod subsequenti morbo, tamen ex hoc deduci non potest, Cæciliam ex causa partus obiisse, quia diminutio puerperij tunc, & eo casu habuisse sa vt causa remota, seu potiùs vt causa fouens, non autem vt causa primaria, & efficiens, at vbi mors ex causa partus dici debeat ad hoc, vt sit locus exceptioni, causa debet esse proxima, & immediata, Castracan. *de societ. cap.* 18. *num.* 15. Zacchiæ *de Societ. off. num.* 425. at verò diminutio puerperij in hoc casu vix, at ne vix quidem meretur nomen causæ, quod satis superque conuincere possumus ex diuturnitate intercedente inter huiusmodi Puerperij diminutionem, & ipsius morbi aduentum, quæ tanta fuit, vt omnem si quam habuisset efficientiam de necessitate amiserit.

Nam & aliæ quicunque mordicus eam sententiam tueri conati sunt quòd omnes morbi in partu euenientes, dici debeant ex causa partus euenisse, vt Marsil. Cagnat. *in libell. de mort. caus. part.* & Hieron Perlin *eod. tract.* terminum tamen certum præfigi voluerunt quadraginta duorum dierum in 12 partu fœmineo, & triginta in masculeo, iuxta quem terminum mulier decedens ex causa partus obiisse dicenda sit, quo termino transacto non amplius ex partu, aut eius causa decessisse dici posse voluerunt, non aliam certè ob causam, nisi quia & Partum ipsum, & omnia ad partum pertinentia omnem vim, ac efficientiam causæ amisisse firmari potest: vnde cùm in casu nostro nonaginta tres dies à partu sint transacti, extra omnem rationem videtur dubitari, an subsecuta mors ex causa partus fuerit, necne itaque remanet vndequaque probatum, pecunias in societatem datas super periculo vitæ Cæciliæ Blancariæ esse superlucratas, nec per eius mortem factum esse locum exceptioni.

CONSILIVM LIV.

ARGVMENTVM.

D. Diana Grotra abortum fecerat, & non bene ab eodem abortu repurgata iterum conceperat: vnde à prima vsque conceptionis die multas molestias in prægnantia perpessa, tandem affectante mense octauo febre correpta iterum abortiuit, & ex eo morbo obiit, cumque super eius vitæ periculo multæ pecuniæ à diuersis personis in societatem essent datæ quæsitum est, an per eius mortem factus fuisset exceptioni locus.

SVMMARIVM.

1 *Signa grauiditatis sunt indifferentia, & communia tam grauiditati, quam simplici menstruorum retentioni.*

2 *Vbi morbus interimens sit primò, & per se culpa grauiditatis alia causa non est quærenda.*

3 *Mulieres fluxu albo detentæ si concipiant, in partu pereunt*

4 *Morbus extra grauiditatem si non sit aptus occidere, & cum grauiditate occidat, sola est Culpanda.*

5 *Mulier ex vtero laborans & concipiens si ex abortu, vel in partu decedat, casus exceptioni fit.*

6 *Diminutio purgationis in puerperio morbum excitans, ex quo puerpera decedat, casum pro exceptione facit.*

CAsus hic comprehenditur inter exceptos in instrumento societatis officij, & videtur frustra dubium aliquod circa 1 hoc excitari: patet enim Dominam Dianam Grotiam, super cuius vitæ periculo societas erat fundata, grauidam extitisse per Testium Peritorum testimonia ad hoc examinatorum, contra quæ nullatenus valent quæ ex aduerso deducuntur ad probandum illam non fuisse grauidam: Licet enim signa grauiditatis sint indifferentia, & communia tam grauiditati, quàm simplici menstruorum retentioni, vt latissimè probaui *lib.* 1. *quæst tit.* 3. *q.* 1. *per tot.* Et facillimè non solum Medicos ipsasque expertissimas Obstetrices, sed etiam ipsas mulieres vterum gerentes deludant: hoc tamen fallit, vbi sumus in muliere, quæ assueta sit concipere: ipsæmet enim mulieres, Hippocrate, teste in libris ad mulieres spectantibus, cum semel, atque iterum conceperunt, facilè agnoscunt se vtero gerere; ita vt signa grauiditatis tunc solummodò dubia, & incerta se produnt, cum mulier ob inexperientiam non potest cognoscere, & patefacere accidentia, quæ ex grauiditate patitur: quod dubium multò magis augetur, cum mulier non solum non est experta, sed annosa, vel infirma, & in primis mensibus iuncta viro sanioti vel infirmo & quæ non benè per menstruas purgationes repurgari solet; hæc enim omnia & alia quædam falsam grauiditatem excitando, signa parturiunt, quæ etiam veræ grauiditati associantur; contra verò in muliere assueta vtero gerere, in ætate florida, sana, & viro iuncta sano, ac fœcundo, cum quo singulis annis concipere solet transacto iam septimo mense quis scrupulus falsæ grauidationis excitari potest? itaque dubitare de grauiditate in casu nostro, in quo omnia vlt. loco commemorata concurrunt, videtur omninò irritus, & inania labor.

Igitur cum dubitari non possit de D. Diana prægnantia, iam 2 patet eius culpa mortem successisse, & sic casum inter exceptos recensendum; quia quandocunque morbus interimens, primò ac per se culpa grauiditatis prouenit, frustra quærimus culpam in alium morbum reiicere si illa sufficiens sit ad interimendum at in hoc casu omnem morbi culpam originatam fuisse ex grauiditate patet ex progressu ipsiusmet grauiditatis quæ à principio vsque ad finem fuit mulieri molestissima, vt aliis etiam fœminis maximè esse solet, quæ extra prægnantiam prauis humoribus scatent, ac præcipuè vteri morbis exercentur 3 exemplo earum, quæ apud Hyppocr. *lib. de mul. num.* 6. fluxu albo vterino detentæ concipiunt, quæ postmodum in partu pereunt; quod etiam aliis plerisque euenire in dies satis superque notum Medicis est, & ratio est, quia occasione grauiditatis maiorem in modum praui mores augescunt, neque quomodo expurgentur habentes facilè ipsam naturam obruunt, vnde putrescunt, & febres accendunt, aut fœtum corrumpunt aut abortum denique faciunt, aut aliis suam noxam vtero gerentibus communicant.

Neque valet id quod contra obiicitur, nempe in huiusmodi casibus non esse primo culpandam grauiditatem, sed potiùs

potius prauorum humorum abundantiam, & sic tales casus non esse interceptos, quia culpa residet primò, & per se in ipsis prauis humoribus superfluentibus, præcipuè autem huiusmodi non esse propositum casum ea eo, quia omnia culpa subsequentia morbi, & consequenter etiam ipsius mortis reiicienda est in diminutam purgationem ex aborto; non autem in grauiditatem, cùm pateat euidentissimè nullam ea grauiditate molestiam D.Dianam fuisse percepturam, vbi ea aborta, vt debebat, benè fuisset repurgata: cùm igitur reliquiæ purgationis in abortu iam per multos dies ante grauiditatem retentæ, & transacto termino periculi, quod ex abortu imminere potuit fuerint causa malæ grauidationis; certè culpa omnia reiicienda videtur in diminutam purgationem post abortum, non autem in prægnantiam; & sic cùm terminus peri-
4 culi ex aborttu iam esset transactus, & grauiditas non possit culpari, certè casus pro lucro erit, non pro exceptione.

Non valet inquam hæc argumentatio, quia quandocunque morbus extra prægnantiem non est aptus per se ad interimendum etiamsi post modum grauiditati adiunctus fiat ad interimendum aptus tunc culpe mortis non residet penes morbum huiusmodi, sed penes grauiditatem: At D.Diana non tali morbo extra prægnantiam poterat viuere, quod cum prægnantie non potuit, & hoc quia diminutio purgationis in abortu non erat apta ad interimendum, cum in dies videamus plures mulieres & in aborta, & in partu diminutè expurgari & tamen adeò sanas, atque illæsas inde permanere, vt nullam noxiam ab ea diminutione reportasse videantur; ergo morbus præcedens grauiditatem non erat hic in censu habendus, & sic omnia culpa succedentis mortis residet penes ipsam grauiditatem, quæ cum fuerit molestissima, sola influit in mortem.

5 Sed quid pluribus contendimus, cum iam apud omnes canonizata existat regula illa, quod mulier ex vtero laborans, & concipiens, partu, vel aborto secuto, si decedat, locum exceptioni faciet, ita Cognat. *in libell. de mort. causs. part. in f.* & Perlin. *eod. tract.* hac satis superque hunc casum nos etiam discussimus *lib. 1. quæst. Medico-Leg. Titul. 4. quæst. 4. num. 71. & q. 7. num. 5. & seqq.* & pro illo firmauimus regulam eorum casuum, qui excipiuntur causa grauiditatis, quæ est regula nona *num. eod.* & ad omne prius, etiamsi concedamus diminutionem purgationis ea aborto fuisse veram; ac primariam causam mortis D.Dianæ, cum ea ea omnia incommoda, & molesta symptomata in eius grauiditate prouenerint, tamen adhuc casus esset inter exceptos per regulam à nobis positam, & suis fundamentis stabilitam *citat. lib. 1. quæst. eod. num. 47.* quæ amplietur *num. 63.* & accepta est tam Cagnato, quàm Perlino locis iam supra citatis: nam verum non est, vt ex aduerso supponitur, quòd ab aborto D.Dianæ ad nouam conceptionem pertransierit terminus periculi, quod ex aborto imminebat, nempe quadraginta dierum, si Cagnato adhæremus; cùm ex depositione Testium constet de contrario; deponunt enim, quod D. Diane antequam benè esset expurgata ex aborto, quem fecerat, vtero conceperat. Ita Quartus Testis iuxta sextum, & Quintus iuxta secundum, & patet, etiam pluries ex dictis aliorum Testium. Itaque vel tota culpa morbi, & mortis residet penes diminutionem puerperij ex aborto, vel residet penes prægnantiam, & in vtroque casu locus est exceptioni.

Ac profectò in materia tam clara incassum videntur plura adduci in contrarium ab aduersariis, & idcirco cùm nihil quod valeret possit in medium afferri, mirum non est, si ad cauillationes confugiant, dubium excitantes in re certissima nempè, an D.Diana grauida verè fuerit, necne cùm pateat illam non solum grauidam fuisse, sed octimestrem fœtum gestasse; quæ cum satis superque per idoneos Testes, artisque peritos, qui ægrotantem tractauerint, remaneant probata, puto Aduersarios non esse vlteriùs audiendos, & non permittendos contra tam patentem veritatem ampliùs obloqui.

CONSILIVM LV.

ARGVMENTVM.

Inita est societas officij scutorum trium millium super periculo vitæ D.Catharinæ Maluetiæ, quæ prima Februarij anni 1631. cùm vtero gereret, masculum suo tempore fœliciter est enixa sed tertia à partu die puerperia suppressa sũt, & doloribus imi ventris acerbissimis illis quidem est cõflictata, diarrhæa quadam secuta die sequenti, quæ erat quarta à partu, febre acuta correpta est cum intenso capitis dolore, cui delirium successit post soporosa facta, septima Apoplectica interiit Dubitabatur, an casus pro lucro esset, vel pro exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Partu existente naturali succedens morbus, aut mors, ex partu dici non potest.*
2 *Partus naturalis quando dicatur.*
3 *Partus naturalis quinque conditiones.*
4 *Verba,* Ex partu, *in instrumento societatis apposita quid importent.*
5 *Verba,* Ex causa partus, *in instrumento societatis apposita, quid importent.*
6 *Tempus Puerperij secundùm Hippocratem ad quem diem extendatur.*
7 *Partus, etiam retentis puerperiis, quando debeat dici naturalis.*
8 *Partus in casibus exceptis, debet esse primaria, immediata & finalis causa mortis*
9 *Contractus societatis officij vnde reddatur licitus.*
10 *Vulnus aliàs salubre in corpore morboso potest fieri lethale.*
11 *Prægnantes omnes sanguinem habent deteriorem, & non purum.*
12 *Partus reddit ipsas mulieres magis sanas.*
13 *Quicquid est causa causæ est causa causati.*
14 *Effectus causa secunda reducitur in primam.*

Videtur dicendum in casu nostro lucro factum esse locum per mortem D.Catharinæ Maluetiæ, cuius vitæ pericu- 1
lum ceperunt pecuniæ in societatem datæ, lucro enim absque dubio locus est quandocunque morbus superueniens in partu ex culpa ipsius partus non succedit. at cum partus est naturalis morbus, ac mors in partu eueniens ex partu dici non potest, vt longinquibus explicant Cõciliator *diff. 106. ver. Propter tertium*, Valles *in 5 Epidem. sect. 3 Ægr. 4.* Mercurial. *in Præ. lect. 1. lib. Epidem. sect 3. Ægrot. 4.* Augenius *lib. 2. Epid. Medic. tom. 2.* Rodet. à Cast. *lib. 4. de Morb. mul. cap. 12. in schol. part. 2.* & alij vbi eam quæstionem egitant, *An dies Critici à partu, vel à principio sint computandi* & dixi ego aliàs *lib. 1. qq. Medico-Leg. tit. 4. q. 4 & 5.* & alibi sæpe.

Primum autem in casu proposito naturalem fuisse luce meridiana clarius est, tum ex dispositione Medici, qui curæ præfuit per ea verba *& il parto fu felice*, quibus non solum fuis- 2
se naturalem insimul, sed etiam ab omni molestia, & amaritudine. etiam consueta liberum; tum ex conditionibus ad naturalem partum requisitis, quas ex Hippocr. Galeni, & aliorum præceptorum Doctrina enumerant Auctores Gynæciorum, seu *de morb. mul.* inter quas præcipuè videri possunt Mercat. *de puer. & nutric. affect. capite tertio*, Rodericus è Castro *lib. 4. cap. 5.* Mercurial. *eod. tract. lib. 2. cap. 5.* Mercurius *in libro della Commare lib. 5. cap. 2.* & alij.

Quæ conditiones quinque potissimum cùm sint omnes in hoc partu adfuisse constet, Prima enim est, vt partus debito ac iusto tempore fiet. Secunda vt fœtus in exitu in lucem, suum naturalem situm seruet. Tertia, vt dolores non sint ni- 3
mia acuti, & acerbi. Quarta vt breui tempore absoluatur, ita vt non pertranseat spatium viginti quatuor horarum. Vltima, vt secundæ & Puerperia in ipso actu pariendi rectè procedant; Medicus ergo curæ inseruiens, volens significare partum D. Catharinæ à nulla ex his conditionibus defecisse, vsus est illis verbis, *& il parto fu felice*, quibus vsus non esset, si partus immaturus exitisset; si fœtus in pedes, vel alio situ in lucem exiisset; si doloribus acutissimis molestata esset; si longo tempore in pariendo laborasset, vt per duos, aut tres dies, & si denique secundæ difficulter essent eductæ, vel Puerperia in partu non expurgata essent: vnaquæque enim harum conditionum per se partum non naturalem reddidisset, nec Medicus ob id affirmasset, illum fuisse felicem.

Cum igitur partus fuerit naturalis, & ob id mors subsequens ex partu dici non possit, sequitur quòd casus hic non pro exceptione sit, sed pro lucro. Ac profectò palam esse videtur, quod cum in contractu societatis excipiatur mors ex partu, & causa partus, in casu nostro mors subsecuta, nec ex partu fuerit, neque ex causa partus: Non ex partu, quia per hæc verba intelligitur actio ipsius partus, immediatè proueniens; vt quando dolores sunt acerbissimi, & ex eorum acer- 4
bitate succedit inflammatio, & mors, vel quando ipsa pariendi actio summa cum difficultate succedens fœtum, aut matrem, aut vtrumque interimit, vel quando fœtus, & Mater simul debiles existunt, & licet non multùm illam dolores agitent, partus tamen non succedit, & sic de cæteris,

At

At neque ea causa partus dici potest, mors ea hoc casu euenisse, quia per hæc verba, *ex causa partus*, ij casus comprehenduntur, qui dependentiam habet ab iis, qui partum concomitantur, vt à secundis, & Puerperio, vt quando secun-
5 dæ difficultes extrahuntur, & inflammatione excitata mulierem occidunt, vel idem præstant eum in totum, vel in parte retinentur, & sic de cæteris. At cum in casu nostro nihil eorum appareret, dicendum est omnino fuisse naturalem, D. Catharinam Maluetiam neque ex partu, neque ex causa partus obiisse, & ite factum esse locum lucro non autem exceptioni.

Neque obstat quòd hic partus dici non possit naturalis ex defectu vltimæ conditionis, nempe insufficienti Puerperij purgatione, vt ea facto apparet; quia constat experientia, &
6 ea Medicorum grauiorum auctoritate, quorum omnium instar sit Hippocrat. *in lib. de Nat. Puer num 15. & lib. de Morb. mul.* quòd hoc tempus extenditur ad triginta dies in masculos, & ad duos suprà quadraginta in femellis eum ergo Puerperium D. Catharinæ nonnisi ad biduum durauerit, defecis ob vltime partus naturalis conditione quæ inter alias est necessarissima, & sic huiusmodi partus non potest dici naturalis, sed è contra morbosus, & præter naturam. Respondetur enim, quod quamquam Puerperij retentio in hoc partu successerit absque dubio, non successit tamen ex culpa partus, &
7 ideirco ad partum referri non potest, vnde neque partus dici potest vitiosus, & præter naturam. Tunc enim id habet locum, quando retentio Puerperij ex immediata culpa partus dependet, vt quando ex eius difficultate vterus inflammatur, ac eius inflammatione Puerperij purgatio retinetur, vt fieri aliquando solet eodem Hippocrat. docente *lib. 1. cit. de morb. mul. n. 60. & seqq* at retentio Puerperij in casu nostro non fuit facta ea culpa immediata partus, sed alia quadam ex causa, quam deinceps patefaciemus. Restat ergo, vt partus fuerit omninò naturalis, & consequenter, vt mors ea partu, aut ex causa partus non fuerit, & sic casus pro lucro erit, non pro exceptione.

Nam partus in casibus exceptis debet esse primaria, imme-
8 diata, & finalis causa vt Iuristæ dicunt, ipsius mortis, nec sufficit quòd fuerit causa tantùm secundaria, mediata, & impulsiua; Castracan *de societat. cap. 18. num. 16.* Zacchias *eod. tract. num. 425.* quia cùm in omni casu succedentis mortis in partu vel prægnantia, semper partus, & prægnantia culpam participent quia semper habent se saltem ex parte causæ secundariæ, mediatæ & impulsiuæ quam coadiutricem vocant Medici, Galen. *in introd. cap. 8.* Sequeretur, si hoc esset sufficiens pro exceptione, quod nullus casus vllo in tempore pro lucro esset, & ita cùm omnes essent pro exceptione, contractus societatis manifestè illicitus, & vsurarius euaderet, quia cùm in tantùm ille contractus sit licitus, in quantùm pecuniæ in societatem datæ currunt periculum amissionis ex periculo vitæ illius, super cuius vitæ datæ fuerunt. Seraphin. in quodam voto apud Zacchiam *vbi sup. decis. 73. num. 1.* iam hoc periculum omni-
9 nò cessaret ex necessitate igitur contractus, si licitus esse debeat sequitur, quod non omnes casus mortis in prægnantia, & partu euenientes debeant excipi, sed aliqui esse debeant pro lucro Castracan. *vbi supr. num. 19.* vnde nullo modo est accep. tande Cagnati *in libell. de mort. caus. par.* & Perlini *eod. tract.* eum secuti opinio, volentium omnes, ac singulos casus pro exceptione esse, nullumque omnino pro lucro, cum tandem concedere cogantur, non vnam eandemque vim ac efficaciam causæ perimentis habere semper partum, & prægnantiam, sed aliquando habere vim causæ primariæ, & immediatæ; aliquando verò secundariæ, mediatæ & impulsiuæ, vt in casu nostro, in quo propterea locus lucro esse debet, non autem exceptioni.

Nam quemadmodum salutare vulnus in corpore morboso,
10 humores prauos excitando potest præbere causam morti tanquam causa solùm impulsiua, & irritans, cùm tamen per se sit salutare, & idcirco ab Hippocrat *lib 5. Epidem. text. 16. in fin.* huiusmodi vulnus in simili casu dictum sit, nullius mali causam esse eodem etiam pacto prægnantia, & partus non semper tanquam causa primaria, & efficiens, cum ex se salutaria est, sed secundaria & impulsiua morbum, & mortem excitare potest, ac profectò tunc temporis mors non ea culpa partus, aut prægnantiæ dici debet, quemadmodum neque mors in corpore morboso in vulnere salutari adueniens, ea culpa vulneris primaria euenisse est dicenda.

Ex depositione enim Medici, qui D. Catharinæ curæ præfuit, patet apertissimè, quòd partus in hoc casu in tantùm culpari potuit, in quantum dedit motum prauis humoribus in parturientis corpore stabulantibus, vnde partus non debuit esse neque fuit ex se causa immediata retentionis puerperij, quin potius debebat eius expurgationem sollicitare, & augere sua naturali violentia, cui tamen morbosus corporis apparatus, & humorum prauorum multitudo, & qualitas motum à partu excitatum impediuit, & sic puerperia sunt retenta.

Vnde apparet malè inferri, quòd mortis culpa ideirco ad partum sit referenda, quia partus motum humoribus præstiterit, nam non ideirco partus fuit præter naturam, quia ea sui natura partus debet motum puerperiis, & quibuscunque superfluentibus humoribus conciliare, vt facilè è corpore Puerperæ detrudantur; quod bene plerumque succedit, si Puerpera sana sit & humores nullam habeant secum prauam qualitatem, quæ huiusmodi motum remoretur, quod si eueniat, tunc nulla culpa euenientis mortis referenda est ad partum, quia quantum in se est, suo munere, ad quod à natura instituitur, functus est, sed si quæ culpa in illum reiicienda est, certè nonnisi vt impellens, irritans ac coadiuuans causa culpandus. Quia si partus dando motum prauis humoribus, naturalem tamen condi- 11
tionem non excedentibus, esset primaria, ac efficiens causa morbi & mortis in omnibus, ac singulis parturientibus idem succedere deberet, quod in D. Catharina successit, cum in omnibus prægnantibus reperiantur multi humores praui, & sanguinem omnes habeant deteriorem, & non parum, vt experientia docet, & non siluit Hypoc. *lib. 1. de morb. mul. num. 58.* & alibi *ibi*, & *lib de nat puer.* & Galen. *in 2. Epidem. Ægr. & lib. 1. de San. tuen. cap 9.* & alij omnes, eamque ob rem prægnantes omnes quosdam peculiares morbos pati consueuerunt enumeratos ab eodem Hippocr *lib. 3. de morb. mul. & alibi* & ab Aristot. *lib. 3. de hist. anim. cap. 4* si ergo motus à partu in humoribus excitatus esset causa primaria, & efficiens morbi, & mortis semper, aut plerumque parturientes grauiter ægrotare, ac periclitari deberent, cum absque prædicto motu parere non possint; at hoc tantùm à verò abest, vt potiùs contrario modo eueniat, plerumque enim mulieres per eum 12
motum à partu in humoribus concitatum, à prauis humoribus in Puerperio expurgantur, & magis sanæ deinceps viuunt, vt multoties firmatum est à nostro Hippocr. *in lib. ad mulier. pertin.* & ab omnibus aliis Auctoribus Gynæciorum, Cagnat *in cit. lib. de mort caus. part. propè principium.*

Præterea constat ex communi consensu, & nostro inquam: & Medici qui curæ præfuit in D. Catharina fuisse retenta Puerperia, vt superiùs diximus, ex morboso corporis apparatu, non ex aliqua causa ad partum spectante; ea retentione autem puerperij generatam fuisse febrem, quia sanguis ille exitum non habens per inferiora partes, ac naturæ conuenientes, & consuetas, primùm excalfactus febrem accendit, deinceps ad superiora recurrens capitis dolores, delirium, soporem, tandemque Apoplexiam, & mortem causauit. Ergo si morbosus 13
corporis apparatus fuit causa retentionis puerperij, vt verissimum est, idem morbosus apparatus fuit causa morbi, & mortis; nam quidquid est causa causæ, est causa causati, D. Thom *par. 1. summ. quæst 49. art. 2. ad 2.* nam effectus causæ secundæ reducitur in primam, idem D. Thom. *ibid* mors ergo D. Catharinæ ad apparatum morbosum, non ad partum referenda. Atque 14
aliàs quidem ita me pro veritate sensisse patet *l. 1. quæst. Medico-Leg. tit. 4. quæst. 5. in princ.* vbi enarratis casibus pro lucro facientibus inter cæteros connumeraui casum quendam in terminis nostris ab Hippocrate desumptum, quem animaduerti supplicamus, vt appateat in similibus semper locum fieri lucro, non exceptioni.

CONSILIVM LVI.

ARGVMENTVM.

Datis in societatem nonnullis pecuniis super periculo vitæ D. Agnetis Buccapaduliæ, illa conceperat, & sexto grauidationis mense Hydrope correpta fuerat, atque eo morbo vsque ad iustum tempus partus adaucto, in partu cum ipsius Hydropis symptomatibus obiitat. Medicorum, qui curæ præfuerunt, alter, crassæ Mineruæ homo deposuerat examinatus illam ex Hydrope quidem obiisse, ex causa tamen partus: alter verò, qui fuerat curæ superuocatus, deposuit illam non ex partu, sed ex Hydrope interiisse. In hac Medicorum controuersia, nostra sententia requisita est.

SVMMARIVM.

1 *Quinam mortis casus in partu in excipiantur in instrumento societatis.*

2. *Hydrop*

2 *Hydrops nullam habet cum prægnantia aut partu cognitionem.*

3 *Mulieres ob menstruorum, & Puerperij retentionem, vt plurimum in calidos morbos labuntur.*

4 *Quandonam menstrua retenta Hydropem excitare consueuerit.*

5 *Morbo lethali in prægnantia, vel partu succedente, dummodo ex prægnantia, vel partu immediatè non dependeat fit locus exceptioni.*

6 *Casus mortis ex morbo euenientes, ad prægnatiam, & partum non pertinentes, locum exceptioni non faciunt.*

7 *Causa prima, & immediata semper attendi debet, si sufficiens sit ad effectum producendum.*

8 *Mors illi morbo tribuenda, cui accidentia superuenientia sunt magis cognata.*

1 ACceptata prioris Medici depositione in casu, de quo agitur, per mortem D. Agnetis Buccapaduliæ, factus est locus lucro pecuniarum, quæ super eius vitæ periculo fuerant in societatem datæ. Palam enim est instrumento societatis eos tantùm casus esse exceptos, qui ex immediata culpa prægnantiæ, aut partus eueniunt, in quorum numero comprehendi non potest casus hic, qui ex alia causa; quàm ex prægnantia, & partu successit, licet velimus ipsam prægnantiam, & partum culpa non vacare: Castrac. *de societ. off. cap* 18. *num* 19.

2 Deponit namque Medicus prior ad curam vocatus, D. Agnetem ex Hydrope interiisse, quo sexto grauidationis mense detineri cœperat, at Hydrops nullam habet cum prægnantia, aut partu cognationem, neque ex morbis est ad prægnantiam, aut partum pertinentibus, est enim morbus Hepatis ab eius refrigeratione, & læsa sanguificatione originem habens. Galen. *lib.* 2. *de nat. fac. cap.* 2. & cum eo omnes Practici *in proprio cap. de Hydrope*: vnde vanum, & ridiculum omninò est quod ex aduerso dicitur, Hydropem nempe idcircò fuisse factam, quia occasione prægnantiæ menstrua sunt retenta, quia nunquam id accidisset, nisi hepar iam malè affectum, & ad Hydropem excitandam non fuisset dispositum, quemadmodum in aliis mulieribus euenit, quæ etiamsi menstruis occasione prægnantiæ destituantur, non tamen in Hydropem labuntur, ast de necessitate laberentur, si sola retentio menstrui esset causa excitandi Hydropem absque præuia illa ac praua Hepatis dyscrasia, & caloris naturalis imbecillitate; at verò tantùm abest, vt mulieres ex retentione simplici menstruorum facta occasione prægnantiæ in Hydropem labantur, qui frigidus af-

3 fectus est, vt potius in contrarios morbos decidant, ita vt ad eos curandos aliquando opus habeant non tantùm medicamentis refrigerantibus, quàm sanguinis iterum, atque iterum repetita euacuatione. Quòd etiamsi aliquando œdematosis corporis, & præcipuè pedum tumoribus detineantur, in partu tamen ab iis liberantur, Valles. *in* 7. *Epidem. Ægr.* 7. Rodericus à Castr. *de morb. mul. Part.* 2. *libro tertio cap.* 17. quia huiusmodi tumores non ex Hepatis debilitate, & præternaturali refrigeratione in grauidis excitantur, sed ob exuberantiam crudorum humorum, quæ vel ipsis sit connaturalis, vel quæ ex erroribus, quos in victus ratione patrare consueuerunt, accumuletur.

Nec quicquam releuat, immò non minùs ridiculum est, quod ex aduerso dicitur; nempe in casu nostro idem euenisse, quod Harpalidis sorori apud Hippocrat. *in Epidem. lib.* 7. *ægrot.* 7. quæ vt ille narrat, ex retentis menstruis in Hydropem lapsa est, immò nec Galeni, & Vallesij auctoritas, quæ adduci poterat *loc. citat.* illis quicquam fauere potest, vbi inter

4 causas Hydropem excitantes recensent menstruorum retentionem: quia hoc intelligendum quando menstrua ex præscripto naturæ non retinentur, vt fit extra prægnantiā quando verò retinentur ex præscriptione naturæ, tunc etiāsi in huiusmodi œdematosos tumores, immò & in ipsum Hydropem labantur, si saluus sit Hepatis calor naturalis, non solùm in partu non pereunt, sed ab ipso partu liberantur, vt prædictæ sorori Harpalidis apud Hippocratem euenisse constat, à partu enim omnia symptomata in illa cessatunt, & fœmellam peperit. Morbus ergo, ex quo decessit D. Agnes Buccapadulia non erat prægnantia, aut partu, quia non ex simplici menstruorum retentione genitus est, sed ex debili Hepatis calore, ac frigida eius intemperie. Regula autem est, de qua *in quæst. Medico Leg.*

4 *lib.* 1. *tit.* 4. *quæst.* 2. *& seqq.* Quòd quandocunque morbus in prægnantia, & partu eueniens est per se lethalis, nullamque ex prægnantia, aut partu immediatam dependentiam habens, mors ex eo morbo succedens, non faciat locum exceptioni, etiamsi aliquo modo prægnantia, & partus concurrere possint ad fouendum morbum, & accelerandam mortem, tunc enim habent se tanquam causæ fouentes, coadiutrices, impulsiuæ & mediatæ, quæ in considerationem in huiusmodi casibus non veniunt: quia si res se aliter haberet, nullus casus daretur pro lucro, sed omnes essent pro exceptione: ex quo fieret, quòd pecuniæ in societatem datæ nullum currerent amissionis periculum, & sic conditio sociorum euaderet inæqualis, quia altera ex parte Dominus officij currit periculum amissionis ipsius officij, atque inde contractus euaderet vsurarius, & illicitus, quæ vt euitentur absurda, dicendum est, non omnes casus mortis in prægnantia, & partu euenientes debere excipi: sed 6
eos tantum, qui ex immediata tantùm culpa partus, & prægnantiæ fiunt: non verò qui ex morbo gignuntur ad prægnantiam, & partum primò, & per se non pertinente, licet in ipsa prægnantia, & partu fiant, & à prægnantia, & partu aliquod fomentum, & impulsum sortiantur.

Certum enim est debere semper attendi causam primam, & originariam, nempe morbum, qui primò sese prodit, si sit suffi- 7
ciens ad interimendum, Rota *in Rom. societ.* apud Zacchiam *de societ. decis.* 89. *num.* 3. Boccat. *eodem tract. num.* 55. hic enim semper influit in mortem; non obstante, quòd subsequentia ad prædictum morbum ad aliam pertineant causam, & sic si morbus ille, qui primò apparet, lethalis erat, & ad prægnantiam; & partum non pertinebat, dehinc autem subsequantur alij morbi, & symptomata attendi; quia sunt germina prioris morbi primò mouentis, vt longioribus explicaui *cit. titul.* 4. *à num.* 85. *ad seqq.* Quemadmodum è contra, si morbus ex prægnantia, & partu fiat, vt exempli gratia, si ex difficili partu accendatur febris; non attenditur febris; sed partùs ipsa difficultas primò mouens, & in summa semper prior morbus, si sit sufficiens, influit in effectum, vt in casu nostro in quo cùm Hydrops sexto grauidationis mense sit excitatus, omnia quæcunque superuenire huic morbo poterant, etiamsi ad prægnantiam, & partum pertineant, ad primam illam causam nempe ad Hydropem tanquam eius effectum sunt referenda: ex Hydrope enim enasci potuit fœtus, & prægnantis debilitas, partus difficultas, secundinæ difficilis eductio, puerperiorum retentio, & alia quæcunque imaginari licet, & sic tota culpa mortis primò, & per se ad Hydropem refertur Secundariò verò ad subsequentes morbos ex ipsa prægnantia, & partu originem habentes. Quamobrem certò certius firmari potest, nullum vnquam casum in prægnante; aut partoriente eueniente dari posse, qui pro lucro sit, si hic talis non sit iudicandus; tam extra omnem controuersiam huius rei veritas esse videtur.

Quæ confirmari multò faciliùs possunt, si examinare libeat regulas pro exceptione traditas *in cit. tit.* 4. *lib.* 1. *Quæstionum Medico-Leg. quæst.* 4. *per totam*, quæ cum duodecim numero sint, apertè patet in nulla earum posse casum hunc connumerari: at contra si examinabimus casus pro lucro facientes, patebit hunc casum pertinere ad historiam *Ægr.* 13. narratam Hippoc. *lib.* 1. *Epid.* & pro exemplo ibi à me adductam inter casus pro lucro facientes: licet enim mulier illa apud Hippocratem ex enarrato morbo conualuerit, tamen posito, quod ex eo morbo obiisset, qui febris ardens fuit, locum lucro fecisset, eiusque exemplo etiam præsens casus esset decidendus.

Denique quòd mors in casu nostro nullam dependentiam habuerit ex prægnantia, vel partus, manifestissime declarant accidentia, quæ in morte superuenerunt; quæ sicuti Hydropi fuerunt familiaria, & cognata, ita prægnantiæ, & partui neque familiaria, neque cognata erant, vnde consequens absque dubio est, mortem illi morbo tribuendam esse; cui superuenientia symptomata sunt magis cognata, Cùm ergo D. Agnes mortua sit cum accidentibus Hydropis, licet perierit in partu, 8
tamen ex Hydrope periisse dicenda est, quia Hydropis accidentia ex partu potiùs debebant leniri, & remitti, vt fieri alias solet, ex eiusdem Hippocrat. testimonio *in Prænotion. num.* 8. *vers.* 180. *& in Coac. sect.* 3. *vers.* 8. *& in lib. de Intern. aff. num.* 1.

CONSILIVM LVII.

ARGVMENTVM.

D. Angelica de Accorambonis, super cuius vitæ periculo datæ fuerunt quædam pecuniæ in societatem, cùm circa maritum ægrotantem, ac ex eo morbo pereuntem plurimùm laborasset, & in extremum Animi mœrorem incidisset, cùm grauida esset, sexto mense grauidationis in ardentem febrem lapsa abortiuit, & ex ea febre obiit; quæ-

situm,

situm est, an dici debeat ex abortu, vel potiùs ex febre periisse, ita vt per eius mortem locum lucro, vel exceptioni factum esse, sit determinandum.

SVMMARIVM.

1 *Due morbi genera in pragnante, vel parturiente considerãda.*
2 *Abortus quando faciat locum exceptioni.*
3 *Causa primaria semper attendi debet.*
4 *Abortus per se non causat febrem.*
5 *Causa mediata, fouens, seu impulsiua, non est in censu habenda.*

1 IN mulieribus prægnantibus, & parturientibus duo potissimum morborum genera obseruari possunt: alterum prægnãtiæ & partus, & eorum, quæ ad prægnantiam, & partum spectant, propriam, & immediatam ab illis dependentiam habens; alterum verò neque ad prægnantiam, neque ad partum, neque ad ea quæ ad prægnantiam, & partum spectant, immediatè, ac primariò, sed ab aliis causis immediatè, & primariò dependens, quod vt magis perspicuum fiat, exemplo commonstrandum. Sit igitur homo aliquo morbo detentus, vt puta febre, aut Hydrope, qui vulnus accippiat in capite lethale, in hoc certè duo genera affectuum licebit adnotare, alterum eorum, qui ad febrem, aut Hydropem consequuntur, alterum verò eorum qui ad vulnus spectant: Modò, vbi febris acutissima, & maximè lethalis esset, aut Hydrops iam confirmatus, si is decedat post acceptum vulnus, quod non fuerit ex primo capite lethale certè non ex vulnere, sed vel ex Hydrope, vel ex febre decessisse erit dicendus; contra verò si febris fuerit mitis, vel Hydrops adhuc in suo principio, vulnus verò maximè lethale, quis tam crassæ mineruæ homo fuerit, qui illum ex febre, aut ex Hydrope potiùs, quàm ex vulnere decessisse affirmare voluerit? Itaque consideranda in prægnantia, & partu, ipsa prægnantiæ, & partus essentia, aliaque ex parte morbus in prægnantia, & partu superueniens. Vbi prægnantia, & partus fuerint maximè præter naturam, quia ipsam naturam summopere defatigauerit, & ad ipsam prægnantiam, & partum sequatur febris, & mors certè non febris est culpanda sed prægnantia, & partus naturæ statum non seruantia; Contra verò, si prægnantia, & partus naturaliter se habeant, & in illis consequatur febris, aut aliàs grauis morbus lethalis qui mulierem è medio tollat, extra Mercurium omninò esset affirmare, huiusmodi mulierem ex prægnantia, aut partu, non ex subsecuto morbo decessisse, non secus ac de vulnere in primo capite lethali accepto à leuiter febricitante diceremus, illud non fuisse causam subsecutæ mortis, sed febrem. In casu ergo proposito manifestissimè patet, Dominam Angelicam de Accotambonis ex prægnantia, aut partu primò non ægrotasse, sed ex febre ardente, ac maligna, quæ non ab ipsa prægnantia, vel partu ortum habuit, sed ex laboribus in curando proprio marito perpessis, & ex animi mœrore, quæ quidem sunt veræ, & proportionatæ, ac adæquatæ causæ prædictæ febris, ex qua abortiuit, & vita functa est mors ergo ad febrem, & abortus quoque ad ipsam febrem, febris autem ad causam externam, non ad prægnantiam, aut partum est referenda, & sic cùm mors neque ex prægnantia, neque ex partu, neque ex eorum causa successerit, casus nequaquam inter exceptos connumerandus videtur, sed pro lucro omnino esse.

2 Nec quicquam obstat, quòd post abortum mors subsecuta sit: quia tunc casus esset pro exceptione, quando mors ex abortu esset, sed in hoc casu mors subsecuta est ex febre ardente, & maligna, quæ sua malitia inter alia quamplurima symptomata etiam abortum concitauit, neque mors successit ex abortu, quia non est abortus tam habilis ad adsciscendam mortem, vt habilis est maligna febris; hæc enim semper pessima est, & vt plurimum hominem interficit: abortus autem neque semper malus est, neque secundum plurimum interficit, immo aliquando est salubris, Hippocrat. *libro secundo Epidem. sectione 2. text. decimoquarto.* quemadmodum etiam partus, quo mulieres aliquando à prægressis morbis liberantur, exemplo Harpalidi apud Hippocrat. *lib. 7. Epidem. Ægr. 7.* immò etiam ipse abortus aliquando à præcedentibus morbis mulieres iudicare solet, vt notum ipsis Medicis est.

3 Cum igitur febris ardens, qua primò prehensa est D. Angelica ab abortu nullam originem habuerit, sed bene ipse abortus ab ipsa febre fuerit excitatus, dicendum est, casum nunc pro lucro esse, quia debet semper attendi causa primaria, & immediata, non autem secundaria, quæ semper à primaria dependet. Quòd autem febris causa abortus, non verò è contra, præter rationem superiùs adductam, patet ex depositione Testium, & præcipuè ipsius Medici, qui eam curauit hic enim iuxta decimum deponit, prædictam Dominam Angelicam ex labore in curando marito perpesso, & ex animi angore in febrem ardentem cum capitis intensissimo dolore incidisse, & sic ad tertiam vsque nulla alia symptomata apparuisse, nisi quæ ad febrem acutam consequi par erat, contra quàm succedere debuisset, vbi Abortus fuisset prima, & originaria causa morbi, & ipsius febris, debuissent enim apparere signa instantis abortus, vt dolor Renum, grauitas, ac pondus in imo ventre, aliqua sanguinis per vterum expurgatio, vel aquarum eductio, & alia ad hunc modum: tunc enim bene affirmare licuisset, ex agitatione, & instantia abortus febrem fuisse excitatam, sed hæc signa nullo modo apparuerunt, sed ea tantùm, quæ ad febrem ardentem pertinebant, postmodum autem sempe in tertia, ex violentia ipsius febris, dolore renum prehensa abortiuit, & sic rationabiliter morbus processit, quia bene valet, quod febris acuta facili negotio causet abortum sed non è contra, quod abortus causet febrem acutam, nisi sit summopere laboriosus alias enim non consueuit simplex abortus
causare febrem & maximè acutam: nam ex mille mulieribus 4
abortientibus vix vna, aut altera febricitare solet, & hæc quidem non ex abortus ipsius culpa, sed ex alia quadam accidentali causa. Cum ergo febris fuerit morbus independens ab abortu, & ex eius vi D. Angelica obierit, non autem ex prægnantia, aut partu, vel ex eorum causa, locus lucro esse debet per eius mortem, non autem exceptioni.

Neque obstat, quod abortus non modo fuerit causa maioris morbi, sed etiam mortem accelerauit: quia symptomata ad morbum sequuntur, & ad ipsum morbum referenda est mors, non ad accidentia, nam conuulsio in febre succedens, symptoma est lethale, mors tamen non ad conuulsionem, sed ad febrem refertur, eodemque modo, dato, quod abortus sit symptoma magnum, & lethale, tamen cum ex vi febris procedit, non ad abortum, sed ad acutam febrem refertur subse-
quens mors, quia semper causa primaria attenditur, secunda- 5
ria vero, mediata, fouens, & impulsiua in nullo censu habetur: causa autem primaria in hoc casu fuit febris, secundaria, & immediata, abortus: vnde casus pro lurro esse debet, non pro exceptione.

CONSILIVM. LVIII.

ARGVMENTVM.

Eminentissimus, ac Reuerendissimus D. Berlingerius Cardinalis Gypsius annum agens quartum supra sexagesimum, licet valetudinariam vitam degeret ita vt absque vlla hæsitantia, & absque vllo scrupulo posset iustissima ex causa carnibus singulis diebus etiam Veneris, & Sabbati, & Vigiliis, aliisque Ieiuniis indifferenter vti, etiam ex ipsius Ecclesiæ sanctæ indulgentia, vera tamen pietate Christiana ductus his non acquiescens, sciens contraria aliquando esse diuina cognitioni Medicinæ præcepta, *cap. Contraria, de Consecr. dist. 5. 3. part. Decret.* petit, ac iubet, vt diligenti examine perquiramus, an in hoc sanitatis statu, ac in ea ætate constitutus, ita ab obseruantia jeiuniorum ob piscium comestionem, & abstinentiam à carnibus lædi possit, vt iure merito ab ea obseruantia solutus esse omnino, ac vndequaque censeatur, renuens in hoc vel tantisper sibi indulgere.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia in impositione ieiuniorum non intendit corporea saluti præiudicare.*
2 *Ieiunii obseruantia si communem hominum tolerantiam excedit, illaudabilis existimatur.*
3 *Ieiunans si ex ieiunio notabile corporis detrimentum incurrit, tenetur à ieiunio abstinere.*

4 Experien-

4 *Experientia est rerum magistra.*
5 *Pisces ratione ætatis senilis sunt maximè noxij.*
6 *Ætas declinans est humorum frigidorum, & humidorum fœcundissima.*
7 *Piscium vsus ratione morbi articularis est nociuus, & idcirco fugiendus.*
8 *Olera omnia praui sunt nutrimenti.*
9 *Legumina flatuosa sunt, melancholica, & articulis noxia.*
10 *Pisces male concoquuntur, & facilè putrescunt.*
11 *Nonnulli facilius carnem bubulam, quàm optimos pisces, & oua concoquere solent.*
12 *Senibus parùm offerri debet, sed optimi succi, ob caloris imbecillitatem.*

SVperfluum ex mea sententia est dubitare, an Eminentissimus Cardinalis Gypsius in secundo senio constitutus, & pluribus affectibus tam ab ætate, quàm ab imbecillitate naturæ prouenientibus molestatus debeat à ieiuniorum obseruantia arceri, & ad carnium comestionem cogi, etiam quibus interdictis, ob rationem, de qua suo loco, nam apertissimè patet plures prædominari in Eminentissimo Domino causas illum ab omni ieiunij obseruatione eximentes, vt euidenter ex sequentibus constabit.

1 Ante omnia tamen illud pro fundamento nostræ assertionis ponamus, Ecclesiam scilicet in impositione ieiunij, & cuiuscunque abstinentiæ, nunquam intendere humanis corporibus detrimentum afferre, aut cum notabili læsione naturæ illius ad eius obseruantiam obligare facit *C. quadragesima, ibi, nisi quem infirmitas impediuerit, & C. quia die sabbathi, de consecr. dist. 5. 3 p. Decret.* Lessius *de Iust. & iure lib. 4. cap. 6. dub. 6. vers. ob impotentiam,* Vincent Filliuc. *Mor. qu. tr. 2. tract. 27. c. 16. n. 115* & alij Canonistæ, cum de ieiunio agunt, & ex nostris Medicis id ipsum adnotat Io. Alphons. à Fonsech.
2 *in spec. Med. Chr. fl. lumin. 2. pag. 51 vers. sequ. tur tertio.* Quamobrem vbi ieiunij tal tantia communem hominum facultatem excedat, ea ab Ecclesia sancta tanquam Deo minus accepta illaudabilis reputatur, & de facto reprobatur, vt per tex. *in c. non mediocriter, de consecr. vbi supr.* in illis verbis: *De rapina verò* D. Thom *in 4. sent. dist. 5.*

Ex hoc igitur fundamento elicitur hæc firmissima, ac irrefragabilis conclusio, quod quandocunque ex quauis abstinentia vel in ieiunio, vel in reliquis diebus, tenemur à carnibus
3 abstinere, aut propter qualitatem ciborum, aut propter omnino insufficientem qualitatem, ieiunans, vel abstinens incurrit notabile corporis detrimentum, non modo legitimè à ieiunij & abstinentiæ obligatione solutus censetur, sed tenetur omnino à ieiunio, & abstinentia quacunque sese extrahere.

Quibus sic stantibus, cum pateat in casu nostro Eminentissimum Dominum pluribus molestari infirmitatibus, & ætatem senilem degere, earumque rerum occasione insignem noxam percipere posse si aliis cibariis vti cogatur, quæ in carnibus non modo licite dispensari potest ad carnium comestionem etiam in diebus, in quibus ex præcepto Ecclesiæ ab illo est abstinendum, sed ne hæc abstinentia illaudabilis, & reprehensibilis euadat, cogendus omnino est, vt Medicorum vtrorunque consilio acquiescat, & à piscibus aliisque cibariis sibi noxiis perpetuò abstineat.

Apertissimè enim patet ab esu piscium, & ipsorum etiam ouorum Eminentissimum Dominum insigniter lædi, primo experientia, quæ rerum magistra *cap. quam sit in 6. de ver. lib. 1. tit. 6.* nam certissima est omnium rerum iudicatrix, Gal.
4 *lib. 1 de simpl. Med. fac. c. 1*, per hanc enim certiores esse possumus, quod quotiescunque Eminentissimus Dominus, Christiana pietate ductus conatus est ob ieiunij alicuius obseruantiam à carnibus abstinere & solis piscibus, aut etiam ouis contentus esse, semper subsequentibus diebus magnam corporis imbecillitatem, stomachi subuersionem, & consuetorum symptomatum recrudescentiam expertus est; ita vt ex hac vna causa lecto se continere per plures dies coactus fuerit; quæ tamen omnia incommoda alias cessauit cum impulsu & persuasione nostra carnibus, melioribusque cibis vsus est.

Licet ergo hæc sola experientia ex se sufficientissima sit ad persuadendum Viro Eminentissimo, se esse legitimè ab omni obseruantia ieiuniorum excusatum, tamen vt maiorem in modum suæ conscientiæ stimulo satisfiat Phisicis insuper rationibus & Medico discursu probabimus Eminentiam suam ex quolibet vsu piscium, aliorumque ciborum, quibus vtimur in ieiuniis, & abstinentiis quibuscunque, etiam ouorum, reportaturam notabile sanitatis detrimentum, vt facile de hinc à spirituali Medico persuaderi possit, vt relictis prædictis cibariis ad carnium vsum quolibet tempore indifferenter se conferat, tanquam suæ sanitati adæquatum, & multò magis conducentem.

Primò ergo Pisces & alij similes cibi, ratione ætatis, quam
degit Eminentissimus Dominus, sunt maximè illi noxij: Ætas 5
enim senilis, & maximè declinans, est humorum frigidorum
& humidorum fœcundissima, vt docent Medici omnes cum 6
Galen. *in lib. de ... Di...* & *alijs*, quamobrem quemadmodum à piscibus & frigidioribus cibis maximoperè læduntur, ita contrariis, vt sani, quantum fieri potest, degant, sunt nutriendi, vt Hippocr. & Galen. ... docent. Idcirco enim præcipitur ab omnibus practicantibus vt abstineant ab iis, quæ phlegma, & melancholiam generare possunt Galen. *lib. 5. de sanit. tuend. cap. 6.* Auic. 1. ... at hæc duo maximè vitia Pisces habent, nam frigidi, & humidi sunt: Paul. *lib. 1. sua Med. c. 9.* & alij omnes. Deinde ob id quod multum excrementi habeant, obstruentes sunt à quibus cibis maximoperè cauere debent senes, admonente Galeno *... sanit. tuend.* Et licet ipse Galenus, & alij, pisces senibus concesserint hoc fecerunt in senibus ambulantibus & robustis, non verò in valetudinariis, qui facilè à quauis minima causa, & errato in victu lædi consueuerunt, idem Galen. ... at Eminentissimum Dominum valetudinariam vitam degere patet apertissimè, nec vlteriori egemus testimonio ad hoc probandum, ergo neque piscibus, neque similibus cibariis vti debet, quia tam senes, quàm valetudinarij à minima causa læduntur, cum contrà iuuenes, & sani à magna etiam causa non lædantur ... ergo Eminentissimus Dominus etiam ex vnica comestione Piscium, cum senex, & valetudinarius sit, lædi insigniter poterit.

Secundò vsus Piscium, & prædictorum ciborum, est maximè
noxius Viro Eminentissimo quandocunque, ratione morborum 7
quibus perpetuò detinetur, & primò ratione morbi articularis, cuius respectu pisces esse noxios, idcirco omnino euitandos censent Medici omnes, & præcipuè consulentes Montan. *cons. 4* & alij; secundò ratione flatulentiæ Hypocondriacæ maiorem in modum noxius est & eorum vsus in hac ægritudine ab omnibus Medicis euitatur Montan. ... & alij. Tertiò ratione debilitatis Stomachi pisces sunt euitandi, debilitas enim ex caloris paupertate emergit, ad quem cibi frigidiores eundem calorem magis obtundunt.

Neque etiam alij cibi, quibus in ieiuniis vti consueuimus,
tutò Eminentissimo Viro administrari possunt, quia primò
olera omnia sunt modici, ac praui nutrimenti Galen. *... de* 8
fac. ... Card. *de mal. ... cap.* Legumina præterea flatuosa sunt, articulis obsunt, experimento deinde in ab
iis, qui in acoo iis vescebantur apud Hippocr. *... vulg. ...* præterquam quod etiam quocunque modo comesta noxia sunt, idem Hippocr. ... flatulenta vaporosa sunt, & melancholicum sanguinem gignant: Oribas. ... 8 ac denique omnia cibaria, quibus vti our in ieiuniis, melancholici sunt modici ac praui nutrimenti, coctioni rebellia, flatuosa, & mille aliis vitiis scatentia, quæ maximè Viro eminentissimo noxia esse possunt. 9

Tertiò Pisces & oua in casu nostro noxia sunt ratione quo-
que cuiusdam indiuidualis naturæ ipsius stomachi, nam pisces 10
malè concoquit, & facillimè ea de causa in eo putrescunt (quod vitium semper piscibus inesse probant, Mercurial. *var. lect. lib. 1. c. 25* & 5 ex Petr. ... c. 10.) Oua autem pessimè transmutat quia in eo aduruntur, & nidorem contrahunt, neque hoc nouum est, quia teste Galeno *... B-nit. ...* hoc viuuenire solet nonnullorum stomachis, ita vt facilius carnem bubulam quæ coctioni maximè rebellis est quàm optimos pisces, & succi laudabilis, & ipsa oua concoquant.

Denique ratione imbecillitatis virium, & caloris naturalis alia cibaria præter optimas carnes in casu nostro noxia omni ex parte sunt, quia cum senibus ob eiusdem caloris imbecillitatem parùm offerri debeat, idque optimi succi, & facillimæ coctionis, vt Galen. docet *... lib. de san. tuend.* 5. in casu autem nostro imbecillitas non modò adsit respectu ætatis, sed etiam respectu particularis naturæ & respectu morborum, quibus ille est obnoxius patet, quod à piscibus, aliisque huiusmodi cibis nunquam tantum nutrimenti elicere poterit Vir Eminentissimus, quanto natura eius indiget, vnde ex eorum vsu etiam per diem vires iam debiles succumberent, morbi repullulabunt, symptomata molestiora euadent, atque eo pacto in lecto decumbere cogetur, & à melioribus operibus vacare, præter vitæ periculum inde manifestè imminens. Ex quibus concludenter fuit probatum remanet, debere Virum Eminentissimum carnibus perpetuò vti, nec sine conscientiæ scrupulo posse illum ieiuniorum obseruantiæ sese obstringere, & causam præbere alicui morbo, qui illum periculo notabili exponat.

Et ita pro veritate sentio, saluo semper, &c. ego Paulus Zacchias Medicus Rom.

Itaquoque ego Ioannes Iacobus Vbaldus de Apro Picenus Physicus Romanus, temperamenti, & affectuum præter naturam, quibus Eminentissimus Dominus sollicitatur, & de quib nō oscitanter excellentissimus Zacchias ratiocinatus est, optimè informatus statuo, ac sentio in hac re determinandum quomodo Vir Doctissimus statuerit, & senserit. Datum Romæ 21 dia Octobris 1629.

CONSILIVM LIX.

ARGVMENTVM.

Instante Dom. Ioanne Baptista de Symeonibus promoueri ad sacra, oppositum est, illum habere irregularitatis impedimentum ex capite Epilepsiæ, qua detineri præsumebatur. Palam autem erat, illum aliquando Epileptica symptomata passum fuisse: quod neque ipse controuertebat, asserebat tamen se iam integrè conualuisse, neque ab illis vlteriùs impediri posse, quin ad sacra promoueretur. Duo ergo determinanda veniebant. Primò an perfectè ab Epilepsia esset sanatus. Secundò an progressa Epilepsia esset illi impedimento, ne promoueretur.

SVMMARIVM.

1 *Epilepticus non potest promoueri.*
2 *Epilepsia est morbus turpis, & excitat pessima symptomata.*
3 *Epilepticus etiam sanatus non debet incautè promoueri, & cur.*
4 *Epilepsiæ duplex genus.*
5 *Epilepticus si sit perfectè sanatus potest promoueri.*
6 *Leuis Epilepsia quando dicatur.*
7 *Frequens Epilepsia quando dici debeat.*
8 *Sanatus quis dicatur.*
9 *Sanatus quandonam quis dici debeat.*
10 *Quomodo experiri liceat, an Epilepticus sanatus sit, necne.*

1 Videtur prima facie Dom. Ioannem Baptistam de Symeonibus repellendum esse à promotione ad sacros Ordines, cum alias Epilepsia laborauerit, id enim expressè cauetur *in cap. in tuis litteris, quæst. 2. caus. 7. & e., eq.* Rota *in Salamantina dimidia portionis 23. Ianuar. 1609. coram Marquem vlt. num. 6.* nam vt ibi habetur, & indecens & periculosum est, vt quis sacra administrans huic morbo sit obnoxius, ita vt in Eucharistiæ consecratione huiusmodi morbo victus in terram cadat est enim morbus hic turpis, & excitans turpia & pessi-
2 ma symptomata, quorum aliqua in prædicto textu connumerantur, vt repentinus lapsus, clamor confusus, spuma in ore, corporis, membrorumque distorsiones; seminis, & fæcum, & vrinæ inuoluntaria eiectio, & alij huiusmodi, quæ recensentur à Medicis in proprio tractatu *de Epilepsia*, inter quos præcipuè videndi, qui de ea ex professo egerunt, vt ante omnes Hippocr. *in lib. de morb. sacr.* Arnald de Villanoua Hieronymus Gabucinus, Ioannes Fernelius, Iason Praten, & vltimo loco scribens Bouche *in lib. de sealest.* præter alios tam vetustiores, quam recentiores in suis practicis.

Neque solum prohibetur Epilepticus promoueri dum ad-
3 huc prædicto morbo affligitur, sed etiam si sanatus videatur, quia hic morbus de illorum numero est, qui non modo accessiones, & exacerbationes insultusque incertos, aut etiam certos habent, sed in eorum censu quis facile reuersionem faciunt, vnde fit vt etiam multos post dies, immò multos post menses, & annos aliquando ex improuiso hominem adoriatur, quando omnes periculum euasisse ratum fuisse existimamus, vnde prudentissimè: Canonibus præcipitur, vt antequam eum, qui aliquando Epilepsia tentatus est ad sacra promoueamus, plura experimenta, ac longa de eius recuperata in totum sanitate sumamus cum eueniet interdum ex quadam non magna causa illum in morbum reincidere, vt ex comestione prauorum ciborum, ex animi vehementi passione, ex aeris non boni perceptione, & id genus alijs extrinsecis causis

Quibus tamen non obstantibus in casu nostro decidendo pro eo quod ad Medicum spectat, dicendum videtur, immeritò repelli. D. Ioannem Baptistam de Symeonibus à promotiona ad sacros Ordines; quia cum ad mentem *præcitati tex. cap. in tuis litteris.* Epilepsia sit duplicis generis, & vnum quidem sit frequens, & graue, alterum vero de raro prahendens ac leue. certum est impedimentum ad promotionem ad sacra, 4
& ad celebrationem in iam promoto, esse tantum in primo genere Epilepsiæ, non in secundo, vt ibi deciditur, & ratio, quæ à Medicis est expetenda, illa censetur, quod grauis ac frequens Epilepsia sit ex defectu organi, & per essentiam, & per causam iam habituatam in ipso cerebro, quæ licet intermittere videatur, tamen facile reuertitur, & incurabilis est; at verò leuis Epilepsia fit vtplurimum per consensum, & ex causa sæpe extrinseca, vnde amouibilis est præterquam quod symptomata illa turpia quibus scatet Epilepsia grauis non associantur Epilepsiæ leui, vnde cessat indecentia quæ maxime ob ea symptomata habet locum. Cúmque Dom. Ioann. Baptista passus fuerit leuem Epilepsiam, & ex causa semper extrinseca, & per consensum vt ex dictis Testium palam est, non debet prohiberi à promotione ad sacra

Sed & idem Textus supra citatus alia vtitur distinctione ex 5
statu Ægrotantis desumpta, & est, quod vel Epilepticus sit perfectè sanatus, vel non; & in primo casu non vult prohiberi à promotione ad sacra, sed tantum in secundo quæ quidem distinctio necessaria omnino est, & vndequaque acceptabilis, vt absurdum maximum euitetur. Nam si quicunque qui aliquando Epilepsiam passus est, sit irregularis, & promoueri ob id non possit, perpauci, ne nulli dicam ab ea irregularitate erunt immunes. cum perpauci sint, ne nulli dicam, qui Epilepsia saltem in pueritia non fuerint tentati, vt non modo nobis Medicis, sed & lippis, & Tonsoribus notum est. Et licet nonnulli velint puerorum morbum illum, quem infantilem vocamus, non esse propriè Epilepsiam, certum tamen est, & eisse morbum non absimilem, & pueros Epilepsia propriè dicta facilè tentari, Hippocr. *in lib. de morb. sacr. n. 9. &* 10. eiusqua rei causa redditur à Galen. *in lib. 6. Epid. comm. 1. text. 5.* & ab Auic. *lib* 3 ex quibus Mercurial. *lib. 2. de morb. puerorum c. 3.* ergo iuxta hanc secundam Textus diuisionem, D. Io. Baptista non debet à promotione ad sacra arceri, cum ab Epilepsia iam perfectè conualuerit.

Vtrumque autem assumptum, hoc est, quod Epilepsia, quam passus est prædictus D. Ioan. Baptista fuerit leuis, & quod ab ea perfectè sit sanatus, facile probatur quia quoad leuitatem Te- 6
stes deponunt, illam non fuisse associatam vllo symptomata consideratione digno, ac notabili Nam erat omnino quædam quasi vertigo, neque repente, & ex improuiso in terram cadebat sed cuicunque obuiæ rei innixus paulatim concidebat, nulla membrorum distensione tortus nullam ex ore spumam emittens, nullum clamorem edens, nulla commaculatione se deturpans, & vix per quartam quadrantis horæ partem in paroxysmo permanens, a quo liberatus neque paralysim vllam neque mentis obtusionem, neque fatuitatem, aut amentiam, neque membrorum torporem, neque vllam memoriæ iacturam ex morbi insultu patiebatur; sed tantum symptomatis prægressi verecundiam.

Nec solum leuis erat hæc Epilepsia respectu symptomatum, sed etiam respectu raritatis accessionum, patet enim ex testium depositionibus prædictum D. Ioan Baptistam admodum de rarò consuetum esse eo morbo molestari; at frequens Epilepsia dicitur, quæ ob cerebri, & capitis multam imbecillitatem ex quauis etiam leuiori causa insultum facit maximè, verò qui ex coniunctionibus, & oppositionibus summarium, & magnis temporum mutationibus, & ex quocunque errore 7
in victus ratione intercedente, ex vehementi animi passione, ac denique ex graui quodam odore, & similibus occasionibus molestat contra verò si semel aut bis in anno prahendat; quia quemadmodum accessionum frequentia virtutem ostendit debilem, ac vitium iam factum esse connaturale, & in habitu, & ideirco morbum non solum facilè reuersionem facere posse, sed nullo modo esse curabilem, sic raritas accessionum morbum ipsum ostendit debilem, & facile à natura superabilem.

Ex quibus apertissimè patet, quòd hic morbus non proueniebat à mala & insigni capitis, & cerebri dyscratia, aut ab instrumentorum vitio, ex quibus nonnisi graues, & incurabiles Epilepsiæ fiunt, atque hoc ipsum multò magis confirmatur ex eo, quia semper in hoc ægrotante insultus morbi apparebat ob aliquam extrinsecam causam cum tunc maxime ab eo molestaretur, cùm venatum procedere, aut aeri inclementi ac soli, ventisque sese minus exponeret, quibus occasionibus remotis nunquam huiusmodi symptomate molestatus est, vt patet ex eorundem testium depositionibus; quamobrem tantò magis ad sacra promoueri poterit D. Io. Baptista, quantò ipsa promotio ad sacra erit causa ob quam à venatione abstinens, in morbum nequaquam in posterum labetur.

8 Denique quòd D.Ioann. Baptista iam sit à morbo perfectè
sanatus,palam est,nam sanatus dicitur qui in pristinum,ac naturalem statum redit, *L.quod ita sanatum, ff de Ædil.Ed.* ex
Medicis Galen *lib.9.Method.cap.11.* quòd verò in naturalem
statum redierit,ostendit ipsa naturæ incolumitas, cum neque
aliqua parte corporis amplius laboret, neque ad vitæ munera
obeunda sit impeditus, tunc enim homo sanus dicitur, idem
9 Galen. *lib.6.de san.tuend cap.5.& lib de diffec. morb. cap.2.*
præterquam quod vnusquisque dici debeat sanus, etiamsi
aliàs ægrotauerit, cùm nulla prægressi morbi vestigia in se
conseruat, aliàs enim, cum nullus homo sit, qui aliquando
non ægrotauerit,nullus deberet dici sanus,itaque *quod ita sanatum est* (vt Textus verbis vtar) *vt in pristinum statum redierit,perinde habendum est,quasi nunquam morbosum fuisset.*
Non ergo præiudicare debet D.Io.Baptistæ, quòd aliquando
Epilepsia laborauerit, si ad præsens in pristinum statum illum
reuersum esse constat.

Quod vlteriùs firmatur,quia cùm Epilepsia remanente adhuc praua dispositione,& morbi seminio,facillime ex errori-
bus in victus ratione excitetur palam iam est, quòd,si huius-
10 modi errores prægressi nu toties fuerint, & tamen Epilepsia
nullam de se significationem dederit,dici possit,eam in totum euanuisse:Nam non aliam ob causam in *c. Nuper.caus.7. qu.2.* imponitur à Gelasio quod ei, de quo suspicio insurrexerat, an Epilepsia laboraret,offerrentur carnes omnes indifferenter, volens ex oblatione ciborum non salubrium,& Epilepsiæ contrariorum experimentum capere, an ab eo morbo conualuisset, quia facile erat ex comestione huiusmodi ciborum, eum in Epilepsiam relabi, vbi perfectè non esset sanatus Quin non per vnum tantum aut alterum diem de ea re capi volebat experimentum,sed per triginta, tunc enim si à prægressis erroribus in cibis commissis non læderetur dubium non erat, illum fuisse ab Epilepsia vndequaque liberatum. Cùm ergo in casu nostro iam spatio duorum annorum morbos quieuerit, & non obstantibus multis erroribus in victus ratione patratis, nunquam ab eo fuerit molestatus,dicendum est, D. Ioannem Baptistam ab illo iam esse perfectissimè sanatum,nec iure posse à promotione ad sacra repelli,sed ad ea debere admitti tanquam ægrotasset.

CONSILIVM LX.

ARGVMENTVM.

Cùm ageretur corã Illustrissimo Merlino,Rotæ Romanæ Auditore meritissimo, de probatione filiationis D Margaritæ ex Flauia à D.Ioann. Baptista Victorio susceptæ, inter alia, quæ à DD.scribentibus pro ipsa D.Margarita in medium afferebantur, erat, similitudo ipsius D. Margaritæ ad prædictum D.Ioan. Baptistam, ex qua cùm prætenderent haberi debere vrgentissimam probationem,inanem illam,ac nullius momenti aduersarij asseuerabant:Consultus ergo respondi.

SVMMARIVM.

1 *Natorum similitudo secundùm communem opinionem dependet ab imaginatione matris.*
2 *Similitudo nati ad præsumptũ parentẽ nihil releuat,& c.*
3 *Experientia plures comprobantes similitudinem natorum esse ab imaginatione:commissiuè*
4 *Similitudo duplex naturalis,& accidentalis.*
5 *Nunquam determinari potest an similitudo, de qua agere contingit,sit naturalis,vel accidentalis.*
6 *Similitudo est effectus patens ad suas naturales causas referendus.*
7 *Causæ naturales semper eodem modo procedunt,& sunt certæ,& determinatæ:contra,accidentales.*
8 *Effectus omnis ad naturales causas referendus.*
9 *Causa in actu simul est cum effectu.*
10 *Imaginatio, dato quòd sit causa similitudinis natorum, est solùm accidentalis causa.*
11 *Assimilatio est opus facultatis formatricis.*
12 *Similitudo non consideratur solùm inter parentes, & filios, sed etiam inter fratres,& inter alias personas.*
13 *Causatorum consimilium causæ debent esse consimiles.*
14 *Causæ per accidens sunt posteriores causis per se.*
15 *Similitudo semper probare debet filiationem.*

16 *Similitudo ad nullam aliam causam referri potest, quàm ad facultatem formatricem residentem in semine progenitorum*

Persuasissimum est non apud Philosophos solùm,sed vel apud 1
ipsum imperitissimum vulgus natorum similitudinem prouenire ab imaginatione genitricis, ex qua cùm fieri possit,si ad aliam personam,quàm ad verum genitorem conuertatur,vt filius nascatur similis imaginatæ personæ non autem vero genitori,sequitur inde, quod nullam præsumptionem filiationis desumere liceat ex similitudine cuiusdam nati ad aliquem præsumptum genitorem; ad quod multò magis comprobandum faciunt quamplurimæ DD hominum auctoritates inter quas illa maximè ad rem facit,quam adduxi aliàs,& est Theocriti *Idil.17.*hoc est.

Impia enim mulieris animus semper apud virum alienum,
Et faciles quidem partus sunt,sed liberi neqnaquam similes sunt Patri.

Dum ergo in casu nostro nititur probare filiationem D.
Margaritæ ex similitudine quam habet cum Ioanne Baptista
Victorio præsumpto patre,nihil hæc probatio releuare videtur: Nam Flauia,ex qua Margarita nata est potuit cum aliis
viris se commiscens,& in actu maximè venereo Ioann Bapti-
stæ Victorij sui Amasij imaginem præ mente habens, conci- 2
pere Margaritam quæ non patris sed imaginati similitudinem
referret, vt alias non semel euenisse notissimum est,& sic sanè
omnino, & inanis erit quæcunque præsumptio dici possit ex
similitudine Margaritæ ad Ioann.Baptistam Victorium etiam
stante etiam similitudine,ex alio congressore concipi potuerit:
ex superioribus.

Neque auctoritatibus tantùm nititur hæc communissima
hominum opinio,sed, quod multò magis vrget ad eam canonizandam mille in medium producuntur certissimæ experien-
tiæ,quarum plures recensitas habes apud Auctores per me ad- 3
ductos *in.1.qq Med,leg tit.5 q 1* non solum Medicos & Le-
gumperitos, sed & alios quoque Professores Licet autem 4
Andr Laurent.*sua Anatomia l.8. q.* distinguens similitudinem accidentalem à naturali determinauerit, naturalem semper a formatrice facultate dependere, accidentalem verò ab imaginatione tantùm hoc tamen non tollit, quin dubium semper irrepere debeat,an similitudo de qua agitur, accidentalis sit, aut naturalis, hoc enim in ideo recidit, cum de hoc non constito non probibeatur quin ea similitudo referri possit ad personam, quæ nihil in generatione contulit neque verè genitor fuit, & sic nunquam ex similitudine nati ad
aliquam personam poterit desumi coniectura filiationis,quia 5
nunquam patere poterit,an ea similitudo accidentalis sit,& ab imaginatione dependentiam habens, an verò naturalis, & à formatrice facultate, quod cum habeat omnimodam veritatem,neque ex aliis quibusdam. neque ex similitudine filiatio remanet probata, omnino militare debet illud Homeri *Odiss. libro primo*

Nondum aliquis suum genitorem ipse nouit;

Hoc est, nullus est, qui certò possit affirmare, se esse filium eius cuius iactatur esse.

Sed contra prædicta militat ipsa Ratio nam cùm similitudo
sit quidam effectus patens ac euidens, & habens suas natura- 6
les causas, quæcunque tandem illæ sint, inaniter omninò & extra omnem Mercurium ad accidentales causas refertur,cumque causæ accidentales non sint finitæ sed infinitæ, contra quàm sint naturales quæ finitæ sunt,Arist *1 Ph. t. 50.* sequitur quòd huius effectus nempe similitudinis,possint cum Imaginatione dari infinitæ aliæ causæ, quod est maximum ab
surdum,& cùm præterea causæ naturales in operando semper 7
eodem modo procedant, quia sunt certæ, determinatæ & definitæ,contra quàm sint accidentales,quæ sunt incertæ, indeterminatæ, & indefinitæ, idem Aristot *ibid. & ibi Auer.in comm.* sequeretur contrarium, nempe, quòd causa accidentalis, ipsa nempe Imaginatio in operando, & producendo hunc similitudinis effectum, ordinatè, & vniformiter procederet,naturalis autem causa, nempe ipsa formatrix facultas mediante temperamento inordinatè, & non vniformiter operaretur, cum aliquando extraneæ personæ non autem semper genitoribus, aut illis,cum quibus temperamenta conueniunt, natos. & indiuidua quæque assimilaret, quod est non minus absurdum.

Vlterius cùm naturales affectus ad suas naturales causas sint
referendi, & similitudo fratrum inter se, & ex tancarum per- 8
sonarum, aliorumque indiuiduorum inter se sit effectus naturalis, & non possit ad imaginationem referri, sequitur inde quod neque similitudines natorum ad parentes ad imaginationem referri possint, tanquam ad suam causam naturalem cùm igitur aliam habeamus causam; nempe formatricem fa-

H cultá

cultatem pro conuenientia temperamentorum, quæ communis esse potest omnibus similitudinum speciebus, dicendum omnino est, imaginationem pro causa assecutus similitudinis non esse admittendam, vbi viget naturalis & magis adæquata causa omnibus similitudinum speciebus accommodata, nempe calor ipse ingenitus, vel formatrix facultas efformans indiuidua diuersa sibi similia pro conuenientia gradus cuiusdam particularis calidi, & frigidi, humidi, & sicci, quæ causa, vt dictum, in omnibus similitudinum speciebus est communis: quod de Imaginatione nequaquam firmari potest.

9 His addendum, quod posita causa naturali proximè disposita ad agendum, necessariò debet sequi effectus, quia causa in actu simul est cum effectu. Aristotel. *citat. lib. ... Physic. text 37. & ibi* Auer. *in comm.* si ergo ponatur imaginatio pro causa naturali similitudinis natorum, semper filij nascentur similes personæ imaginatæ, quia impossibile est causas naturales in actu operari & effectum ipsis respondentem non sequi; at contra est, quia admodum de raro filij nascuntur similes personæ imaginatæ, imò pro monstro est, si quis dissimilis à parentibus nascatur, ergo imaginatio naturalis causa similitudinis esse non potest, sed tantùm accidentalis, si modò vnquam hic effectus similitudinis ab ea dependere potest.

10 Euidentius porrò probatur imaginationem non posse esse nisi causam accidentalem similitudinis natorum, ex ipsa eorum sententia qui pro similitudinis causa eam adducunt, quia Imaginationi ex sua natura non conuenit assimilare, est enim assimilatio opus formatricis facultatis quæ inter naturales

11 computatur, ergo non potest pertinere ad Imaginationem, quæ ad animales facultates pertinet: vnde si contendamus imaginationem esse causam assimilationis, formatrix facultas etiam ad animales facultates pertinebit; at hoc est confundere ipsas facultates, & opera vnius alteri tribuere, & tantundem esset dicere, quòd etiam nutritio, ac cæteræ naturales facultates ad ipsam quoque imaginationem pertineant. Deinde facultates operantur propriis instrumentis, sibique à natura dicatis; quonam igitur instrumento Imaginatio efformat vnum indiuiduum in effigie alteri simile? proprium certè non habet, alieno eam vti an firmari possit, videant qui eam opinionem tuentur.

Iam verò dictum est, quòd cum necessariò debeat assignari aliqua vniuersalis causa similitudinis vnius indiuidui ad aliud, ad quam hic effectus referri debeat, hanc causam imaginationem esse non posse, quia cum similitudo non consideretur so-

12 lum inter filios & parentes: sed & inter fratres, & inter extraneas personas, & inter indiuidua eiusdem regionis, & inter gentem, & gentem; non potest in aliis similitudinibus imaginatio assignari pro earum causis, vt assignari vtcunque potest pro causa similitudinis consideratæ inter filios, & parentes: at verò cum causatorum consimilium causæ debeant esse con-

13 similes, vt ex Arist. habemus *l. 2. Cœli, text. 86.* consequens est eam similitudinis natorum ad parentes, quàm fratris ad fratrem, & indiuidui ad indiuiduum, & gentis ad gentem consimilem causam esse assignandam, quæ quidem erit formatrix facultas, seu calor naturalis, prout in temperamentorum gradibus conuenit magis cum vno, quàm cum alio, quæ causa multò magis adæquata videtur, & magis omnibus speciebus similitudinum communis, quàm sit Imaginatio.

Cùm igitur (concesso etiam quòd imaginatio possit vtcunque aliquando esse similitudinis natorum ad Parentes causa) non possit recipi nisi in censu causæ per accidens certum inde fit, quod vbi causa naturalis ad eundem effectum producendum, & per se, concurrat cum proxima dispositione ad agendum, non possit præueniri à causa accidentali, quia causæ per accidens sunt posteriores causis per se, idem Aristot. *lib. 2. Physic. text. 66. & ibi* Auerr. *in comm & 8 Metaphys. c. 7.*

14 si ergo formatrix facultas, quæ residet in seminibus genitorum, disposita est ad efformandum conceptum simili effigie ad parentes tanquam causa primaria, & per se non poterit præueniri ab imaginatione, quæ neque causa primaria, neque proxima, neque per se est, sed tantum per accidens: Similitudo ergo filiorum semper prouenict à causa naturali, nempe à facultate formatrice residente in seminibus genitorum; quæ pro temperamenti ratione, & maiore conuenientia in gradibus primarum qualitatum cum parentibus, efformat ipsos natos effigie ad parentes similes, & sic similitudo erit præsumptio filiationis magni momenti, & probabit natum debere dici filium illius, cuius effigiei similis est, quia hic similitudinis

15 effectus non nisi ad formatricem facultatem seminis illius referri potest, cui natus magis assimilari videtur; Nonobstante vniuersali conclusione, quod similitudo non faciat coniecturam filiationis, vt millies firmauit Rota, *& vltimo decis. in Rom. filiationis, prima Iulij 1639. coram Carillo numer. 14. & in Farfen. Bonorum 23. Ian. 1647. coram Emin. Conrado num. 9.*

Ex quibus facilè deducitur in casu nostro, quod ex similitudine, quam habet D. Margarita cum Ioann. Baptista Victorio, maxima & vrgentissima præsumptio desumi debeat filiationis, concurrentibus maximè tot aliis adminiculis & coniecturis, frustraque Aduersarios, vt hanc probationem irritent, recurrere ad imaginationem; contra enim, similitudo Margaritæ ad Ioannem Baptistam Victorium non ad aliam causam referri potest, quam ad formatricem facultatem seminis ipsius Ioannis Baptistæ Genitoris; quæ sola naturalis, & adæquata

est similitudinis causa, ac proximè disposita ad assimilandum conceptum ipsi seminanti, ad quod & imaginatio, & quæcunque alia causa hactenus assignata minimè disposita, & omninò inepta est iudicanda. 16

Et ad ea, quæ in contrarium afferuntur, patet ex dictis responsio, ex quibus omninò excluditur imaginatio à causa assimilationis, quia assimilatio opus est formatricis facultatis, & ad naturales facultates tantum spectat, non ad animales, qualis est imaginatio, quæ neque instrumenta habet, quibus formare aliquid possit, nec quicquam cum facultate formatrice commune habet: & ad experientias quæ adducuntur, si singulæ per se examinentur, facilè apparebit, eas nihil omninò probare, & si pro veris accipiantur, esse monstrificos quosdam effectus in natura, ex quibus nulla regula firmari potest.

CONSILIVM LXI.

ARGVMENTVM.

Andreas Casalius, nobilis Bononiensis, ætate florente ad bellum profectus, in eo inter pugnandum occubuisse ferebatur, vnde eius propinqui, ad quos hæreditas pertinebat, eam adeuntes, longo annorum decursum in possessione permanserunt; post quorum lapsum appulit in Italiam, ac mox Romam se contulit vir quidam, qui se Andream Casalium esse affirmabat, & hæreditatem ab iis, qui eam occupauerant, reposcebat. Non obstante autem, quod plura euidentissima signa, ac non contemnendas coniecturas pro se afferret, in carcerem tanquam falsarius coniectus est; dumque eius causa discuteretur, inter quamplurima, quæ contra illum facere videbantur, maximè ponderabatur nimis excedens dissimilitudo à vero Andrea Casalio. Itaque ab Illustriss. Domino quæsitum est, atque ab ipsa Congregatione in ea causa destinata, an possibile fuerit in tantùm Hominis effigiem immutari, & tantopere à naturali differre, vt per eam pro eodem homine recognosci non possit? cui dubio sequenti responso satisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Hominis effigies quas potissimum ob causas insigniter immutetur.*
2 *Ab Ætate quantopere effigies immutetur.*
3 *Pulchritudo non consideratur nisi in magno corpore.*
4 *Barba non semper decus, & ornamentum affert.*
5 *A natura est cum Ætate effigiem mutare.*
6 *Aeris insignes mutationes effigiem immutant.*
7 *Victus ratio multùm à consueta diuersa, effigiem mirum in modum immutat.*
8 *Animi passiones quantam vim habeant in immutanda naturali effigie.*
9 *Morbi qui, quantum, ac quomodò naturalem effigiem immutare consueuerunt.*
10 *Mores etiam ab Ætate immutantur.*
11 *Mores pro mutatione temperatura ipsius corporis immutari solent.*
12 *Ob Aeris euidentes, ac insignes mutationes mores etiam immutantur.*
13 *Vita gentis maximè à naturali & consueto alienum, mores mutat.*
14 *Mores quomodo ab animi passionibus immutentur.*

Cum

CVm tot, ac tantæ, tamque euidentes causæ in promptu sint, ob quas homines in dies faciei effigiem, & totius personæ dispositionem immutant, ita vt mirum in modum à priori effigie, & corporis dispositione differant in tantùm, vt pro iisdem hominibus non existimentur, qui anteà existimabantur, mirari in hoc casu dubium excitari videtur, in quo euidentiores, & maioris momenti causæ eius mutationis, ac tot numero concurrunt. Vt tamen Illustriss. Domino pro viribus satisfaciam, eam rem sicco pede non transigam, sed ex Medica speculatione commonstrabo, potuisse Andream Casalium à sua prima effigie per tam longum annorum decursum, ac tot, ac tantis in vnum confluentibus causis ita degenerare, vt ex ea in nulla parte pro Andrea Casalio recognoscatur.

1 Causæ igitur tantæ mutationis restringi possunt ad Ætatem ad insignes Aëris mutationes, ad vitæ genus maximè à consueto diuersum, ad Animi vehementes, improuisas, ac repentinas, vel etiam longo tempore detinentes passiones, ad morbos tum maximè acutos, & malignos, aut maximè diuturnos, & insuper ad omnes causas quæ corporis temperamentum insigniter immutare aptæ sunt,

2 Et quoad Ætatem, quis est qui nesciat, quantoperè à se ipso dissimilis fiat, qui ex Pueritia in Adolescentiam, vel ex Adolescentia in Iuuentum, & ex quauis ætate in aliam grandiorem migrat? imò quantò magis distat vna Ætas ab alia, tantò magis à se ipso dissimilis homo euadit, ita vt non facilè pro eodem homine agnoscamus, quem puerum vidimus si senescentem conspiciamus. Iuuenalis audiendus Sat. 10. vers. 190. *& seqq.*

Sed quàm continuis & quantis longa senectus.
Plena malis! deformem, & tetrum ante omnia vultum.
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, & tales aspice rugas:
Quales vmbriferos vbi pandit Trabaca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.

Sed id præ omnibus maximè in mulieribus obseruatur, quæ in recentioribus ætatibus habitiores sunt, & succi plenæ, corporisque forma speciosissimæ, mox vetulæ, non solùm prioris decoris, ac pulchritudinis omne vestigium amittunt, sed deformissimæ euadunt, corpore ex humidiori habitu in sicciorem verso, & vbi carnes habebant molles, lenes, ac benè coloratas, rugosæ fiunt, ac siccæ, & sutæ, atque asperæ, colore viuido in pallorem mutato, atque ex luteo nigricante: atque inde fit, quod vxores in iuuentute ob pulchritudinem adamatæ, ac præter modum dilectæ, senescentes odio habeantur. Ad rem Iuuen. *Sat. 6. vers. 141.*

Cur desiderio Bibula Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non vxor amatur:
Tres rugæ subeant & se cutis arida laxet?
Fiant obscuri dentes, et oculi minores;
Collige sarcinulas, dicet Libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & sæpe emungeris, exi
Ocyus & propera, sicco venit altera Naso.

Quod etiam multò faciliùs euenit de Amasiis, vnde Ter. *in Heautontim Act. 2. scen. 3.*

Quippe forma impulsi vestra vos Amatores colunt,
Hæc vbi immutata est, illi suum animum aliò conferunt.

Vniuersaliter autem à natura est, vt plerique à pueris facie, & corpore perpulchri, ac venusti existentes, in iuuentutem progrediendo, deformes, ac inuenusti euadant, contra verò quidam in puerili ætate formæ sunt illaudabilis, & indecoræ, in ætate verò procedentes pulchritudine euadunt insignes; quamobrem naturaliter absque dubio factum est, quòd Aristonis vxor Ageto priori marito per fraudem adempta apud Herodot. *in erat. seu l. 6* ex turpissima speciosissima euaserit, quod ille ad miraculum refert ex eo, quod eius nutrix singulis diebus puellam ad Helenæ templum baiularet, vnde ipsa Helena caput eius demulcens, natiua deformitate ablata, insignem pulchritudinem conciliauit.

Sed præter frequentissima, ac quotidiana exempla, illud extat Liuiæ vxoris Drusi apud Tacitum *lib. 4. Annal. in prin.* de qua ille sic: *Quæ soror Germanici forma initio ætatis indecora, mox pulchritudine præcellebat.* Id quomodo eueniat non est difficile determinare: nam qui ætate puerili faciem habent partibus benè quidem constructis, ac dispositis, exiguis tamen, pulchritudinem, ac venustatem in ea ætate non mediocrem præseferunt, dum corpus totum adhuc pusillum est, cui facies eo modo concinata proportione respondet; at verò corpore augescente, & mole grandiori facto, iam facies ab illa proportione deuiat, atque apparet tunc huiusmodi corpus capite non suo dotari, præterquam quod ipsæ faciei partes inter se non concordare videntur; Adde quòd capite existente paruo, corpus non magnoperè incrementum ad ætatis conuenientiam suscipit, & sic deperdita totius proportione deperditur ipsa pulchritudo quæ teste Galeno *l. 5. de Plac. Hip. & Plat. c. 3.* ea omnium Medicorum, Philosophorumque sententia in membrorum apta connexione sita est.

Contrarium euenit de iis, qui pueri facie, ac capite grandiore dotantur, quibus corpus ætate procedente in decentem molem attollitur, vnde etiam caput, & facies corporis proportioni accommodatur, & partes singulæ ad totum magis proportione respondent, & sic ex deformibus pulcherrimi fiunt. Quando enim in Homine partes sunt perpulcres distinctæ, figuris difformes, naturis dissimiles inter se, & ad totum proportionis rationem habentes, eius corpus pulchrum natura est, atque formosum, vt dicebat Aug. Niphus *lib. de Pulchr. c. 37.* Naturale, ac insigne exemplum habemus de Chinensibus referente Patre Aluar. de Mend *part. 1. Rel Chin. cap. 34.* oculis sunt à Natura paruis, & exiguo naso, vnde fit, vt ille addit, quòd dum in ætate puerili degunt, pulchriores appareant; procedente autem ætate omnem membrorum symmetriam amittunt, remanentibus oculis, & naso in sua paruitate, cæteris membris in maiorem molem accrescentibus. 3
Hinc est, quod tales etiam, dum pueri sunt, non dignantur nomine *Pulchri*, sed potius *Belli, ac Venusti*, cum pulchritudo non cohæreret in paruis corporibus, sed in magnis, vt omnes sentiunt: quod non præter rem Cæl. Rhodig *lect. Ant. l. 9. c. 24.* illud Martialis *in Cottam*, in medium affert.

Bellus homo, & magnus, vis idem, Cotta, videris;
Sed qui bellus homo est, Cotta pusillus homo est.

Non tamen hæc sola causa est, ob quam Homo à se ipso dissimilis in succedente ætate euadit, sed interdum ex minima quadam re ea dissimilitudo resultare potest. Videmus quotidiè adolescentes forma minimè laudabili, dum barba carent, barbam autem emittentes omnem illam deformitatem exuere: Contrà, alij dum imberbes permanent, non solùm deformes non sunt, sed pulchritudine excellunt, emissa autem barba nullum prioris pulchritudinis vestigium seruant. Vnde non verificatur sententia illa Cicer. *l. 3. de finib. Bon. & Mal* & Galeni *l. 11 de vsu part. c. 14.* quibus assentitur etiam D. August. *l. 22. de Ciu. Dei, c. 24* à Marc. Ant. Vlmo cum supradictis 4
relatus *in l. de Barb hum fol. 2. c. 3.* qui Barbam decus, & ornamentum afferre volucrunt: quod non semper ita se habere, prædicti euentus demonstrant.

Sed his prætermissis, omnibus profectò commune est, vt 5
ætatem mutantes effigiem quoque immutent, vt dixi, non solùm prædictis ex causis, sed quia cum ætate etiam temperamentum, & cum temperamento etiam corporis habitus immutatur: nam aliqui ex calido temperamento in frigidum labuntur, qui ex virilitate in senectutem abeunt; alij ex humidiori in sicciorem, vt qui ex adolescentia, seu pubertate iuuentutem attingunt; vnde & ex habitu tenuiori alii pinguiorem induunt, alij tenuiorem ex pinguiori; & sic de singulis: nam calidum exempli gratia temperamentum corpus & membra dilatat, foras impellit, in longum potiùs quàm in latum corpus abire facit, habitum tenuiorem conciliat, si cum sicco adiungatur: contra, frigidum corpus & membra coarctat, partes introrsum retrahit, in latum magis, quàm in longum corpus producit, & si cum humido sit adiunctum, habitum pinguiorem efficit, ex quibus effigies non solùm alteratur, sed notabiliter in contrariam speciem immutatur.

Iam verò Aëris insignes mutationes huic rei euidentem occasionem præbent: scimus, quosdam tenuissimi habitus, & ad 6
Marasmum, vel Hecticam, vel Phtisim pronos, aeris mutatione impinguari, ac tam benè habitos euadere, vt effigiem in aliam immutent, in tantùm vt per eam prolit non agnoscantur, per quam antea erant noti. Aliis porrò contrario modo euenit, & hoc quidem rationabiliter, quia pro aeris qualitate corpora pinguiora, aut tenuiora, molliora, aut rudiora, statura procera, aut pusilla, & sic quoad reliquas conditiones euadere certum est, & hoc non modò ex natiui aeris qualitate, sed etiam ex aere per accedens extra patria loca ac maximè distantia, & à natiui aeris qualitate diuersa inspirato (longo tamen annorum decursu) euenire certum est, quod experientia quotidiana veritatem habere confirmat. Inde fit, vt qui corpore pusillo, tenui, deformi, illaudabili, carnibus duris, & colore fusco, vel ex pallido nigricante in aerem melioris conditionis se transferens, si per conueniens tempus in eo commoratus fuerit, euadat proceriori, pinguiori, habitiori, speciosa facie, carne molliori, & laudabilioris coloris, ita vt priorem effigiem in contrariam, ac maximè dissimilem ab ea immutet euidenter. Ad hæc enim omnia, plura colliminant, quæ in ipsa aeris mutatione concurrunt: nam præter Aerem, Aquarum, & po-

suum immutatio multum momenti in ea re habet; Accedunt ventorum diuersi perflatus, qui & ipsi corpora insigniter immutant. Ciborum item differentes qualitates, & alia permulta, quæ recensere superuacaneum omninò est.

7 Cum aëris quoque mutatione, pari incessu procedit victus ratio, quem si quisiam coactus, aut volens insigniter immutauerit, non minùs, quàm cæteras iam commemoratas causas, corporis effigiem immutare posse certum est; eam autem in vsu habere rerum non naturalem consistere nouimus Medici, Iam verò de aere locuti sumus, & de cibis aliquid diximus, his si quis altis qualitatibus insignibus vtatur per longum annorum spatium, quàm fuerint ii, quibus per anteactum tempus vsus est, non mediocrem, imò vltra mediocrem vim habere competiet in mutando hominis temperamentum, habitum, effigiem, & si quis lautè, & affluenter viuere suetus, parcè ac duriter viuere in posterum cogatur, vel si quis parcè, ac duriter viuens, postmodum lautè, & affluentius viuat, & temperamentum similiter, & habitum, & effigiem dubio procul insigniter immutabit, ipsa quotidiana experientia id comprobante: sed & voi ciborum generi assuetus, ex myliggraria carnibus, cuia piscatu electili & id genus aliis, de hinc sane tantùm, herbis, fructibus, aliisue similibus cibis vitam pertrahat, vel è contra, eidem rei euidentem occasionem dabit, & sic de singulis, nec tædiu enim Illustrissimo Viro sim, cætera percurrere non necesse habeo.

Animi passiones præterea quantùm momenti habeant, in hominis oris effigiei mutatione, vel Pueri ipsi norunt, subitos immodicos moerores, ac repentinos timores momento hominem de vna in aliam figuram transmutare frequens experientia commonstrat. Extant infinita eorum exempla, qui morti adiudicati antecedenti nocte cani toto capite euasere, & faciei inspectum adeò immutatum præ se tulerunt, vt non pro iis ipsis personis, quæ antecedenti die erant, sed potiùs pro suppositiciis reputari fuerint, quod commune esse omnibus, qui morti de proximo damnati sunt, ii testificantur, qui eos pietatis causa ad patibulum concomitantur. Extant plures huiusmodi casuum enarrationes, quarum nonnullas recollegit Ioann. Schenchius l. 1. suar. Obseru. pr. Insignis valdè illa est, quam referre non pigebit, ex Lemnio l. 2. c. 1. de complex. ab ipso relata, quæ sic habet: *Iuuenis quidam nobilis ac generosus, cùm in aula Cæsaris versaretur, virginis cuiusdam quam deperibat, pudicitiam expugnauit: itaque in carcerem coniectus est postridie capite plectendus*, &c. *Cùm autem ea nocte tædio, ac mœrore conficeretur, ex angore mentis, concepta que mortis formidine, ita immutatus est, vt sequenti die, dum pro tribunali consistere, à nemine eorum quibuscum familiariter viuerat, ne à Cæsare quidem agnosci potuerit, adeò illi mentis horror, vitaque desperatio paucarum horarum spatio colorem vigoremque corporis ademerat, vt omnis species, formaque decor ac venustas defluxisse appareret, sic ut suprà quàm credi posset, squalida sit effecta facies, color ex florido liuidus ac cadauerosus, aspectus horridus, indecora canities, barba situ & pædore, fœdaque illuuie deformata: Cæsar cum in illum defigit oculos, suppositicium esse suspicatus, ac fucum sibi factum, explorari iussit, an is ipsus esset, & an emortita, aut adulterina canities, barbaque medicato aliquo liquamine oblita forte, ut de industria; cum autem nihil tale subesse animaduerteret, aspecta viri attonitus, atque obstupefactus, ex vindicta in commiserationem animum deflexit: itaque satis pœnarum dedisse eum ratus, culpam illi remisit, ac violata, ereptaque crimen pudicitia condonauit.*

Refert iisdem Schench. *ibid.* casum Ludouici Bauari Imperatoris, qui post damnatam morti propriam vxorem, horrendam visionem nocturnam habens, ea ipsa nocte totus canus est factus, ex Cuspiniano, *in Cæsaribus*, & ex Crant. *l. 9. Metropol. c.* 47. Vuiperti successum magnæ virtutis iuuenis, in Episcopum Raceburgensem à suis fratribus electi, qui cùm Romam, vt ætatis dispensationem Pontifice à obtineret, seconculisset, ab eodem Pontifice ob immaturam ætatem reiectus, proxima nocte totus incanuit, ita vt à Pontifice non ampliùs pro eo, qui pridem confirmationem petierat, cognosceretur; itaque iussit illum in Episcopum consecrari, quem euidenti signo Deus probasset.

His addam ego casum ex manuscriptis cuiusdam Antiquarij excerptum, & est huiusmodi. Ballus quidam ex oppido Columnæ Architectus, cum Ecclesiam quoddam destrui curaret ob nouum reficiendum, in periculum lethalis casus ex improuiso lapsus, illicò canus euasit, ex more è parte, in quam casus imminebat. Non sine risu aliquo & admiratione simul audiui D. Ioannem Baptistam Mongilardum Mediolanensem optimum senem, ac optimum Medicum narrantem, quòd villicus quidam, qui duas mulos habebat ad vitam suam tuendam, cùm comperisset illos sibi furto fuisse ablatos, totus ex mœrore incanuit, mox verò, duobus annis transactis, mulos reperit, ac denuò canos pilos in nigros commutauit. Non desunt autem aliæ quamplura exempla eorum maximè, qui ex inopinato timore imminentis mortis non modò cani subitò facti sunt, sed effigiem ita immutarunt, vt pro iisdem personis agnosci nequiuere. Sed & ex aliis animi passionibus idem nonnullis euenisse, non minùs frequenti experientia innotescit, Sit mihi fas Ludouici Areosti quædam carmina hic transferre in quibus Iucundum iuuenem formosissimum, ex mœrore, & zelotypia, paucorum dierum spatio, specie ostrare omni amissa turpissimum euasisse narrat: habent ergo ita, *Cant. 28. str. 35. & seqq.*

Nè pesa di, nè notte, il sonno lunge
Fugge colgaste, e mai non si raccoglie,
E la faccia, che dianzi era si bella,
Si cangia si che piu non sembra quella.
Par, che gli occhi si ascondan nella Testa;
Cresciuto il Naso par nel viso scarno,
De la Beltà si poca glie ne resta,
Che ne potrà far paragone in danno.
Col duol venne vna febbre si molesta,
Che lo fè soggiornare all' Arbia, all' Arno,
E se di bello haueua lasciato cosa,
Tosto restò com' al Sol colta Rosa.
Vltre ch'a fanello increbbe del fratello.
Che vede à simil termine condotto
Viè più gl' increscò, chè bugiardo à quello
Principe hà chi lo dotto, far apparuto.
Mostrar di tutti gli huomini il più bello
Gli haue promesso, e mostrerà il più brutto.

Sed quemadmodum ex mœrore, ac dolore homines insigniter facere effigiem immutarunt, ita vt ex formosis deformes euadant; sic ex contrariis passionibus, nempe ex gaudio & nimia alacritate ex deformibus in speciosos, & formosos euadunt, vt patet in eodem Iucundo, qui mœrore abiecto, cum animo lætior factus esset, ad naturalem pulchritudinem remeauit, vt Poëta addit *ibid. st.* 48.

A si strano spettacolo Giocondo
Rasserena la fronte, e gli occhi e'l viso,
E quale in nome diuennè giocondo,
D'effetto ancora, e tornò il pianto in riso.
Allegro torna, e grasso, e rubicondo,
Che sembra vn Cherubin di Paradiso;
Ch'il Re, il fratello, e tutta la famiglia
Di tal mutation si merauiglia.

Ac profectò id ipsum sibi voluerunt Poëtæ, cum nonnullas personas ex humana figura in belluinam, vel humanum corpus in plantas, in fontes, in saxa abiisse fabulantur, vt Lycas in scopulum ex timore, Niobem ex animi angore in saxum, Hecubam ex rabie in Canem, de qua Iuuen. *Sat.* 6.

——— *Sed torua canino*
Latrauit rictu, quæ post hunc vixerat vxor.

Et alios permultos, ve apud ipsos percurrere vnusquisque facilè potest.

Denique quam, & quàm etiam habeant vim immutandi effigiem insigniter morbi, maximè longi, vel acutissimi, vnusquisque ex se frequentes obseruare poterit, nam si qui ex huiusmodi morbis supersunt, non facilè ex effigie pro iis innotescunt, qui ante morbi insultum apparebant: sed & alij quidam morbi tantopere in ea re operantur, vt homines ex humana effigie in monstrificam, ac brutinam abire cogant. Notum est quid ab Elephantiasi, nempe à confirmata Lepra, homines patiantur; quæ non alia ex causa Elephantiasis nomine est insignita, nisi ob transfigurationem faciei humanæ in Elephanticam, vel potiùs in Satyricam; *Resimatur enim nasus* (inquit Galen. in l. de Caus. morb. cap. 7.) *& labra crassa fiunt, atque aures extenuata videntur his, qui Elephanthiasim patiuntur, atque hi omninò Satyrorum effigiem præ se ferunt.* Et lib. 2. *Meth. med. c.* 2. dicebat, hanc Lepram sic vocari ad similitudinem Elephantis. *Vocatur* etiam idem morbus, *Satyriasis similitudine quadam* (inquit Aetius *serm.* 13. *cap.* 120.) *ad picturas Satyrorum.* Hac eadem ex causa dicta est hæc eadem Lepra Leonina. ex Aëtio, vbi proxime, *Leontiasis ad similitudinem pellis flexilis superciliorum Leonis.* Vt de Auic. 3. 4. tr. 3. c. 1. *Et dicitur*, inquit, *Leonina, quoniam terribilem facit aspectum & faciem patientis eam & ponit eam, in forma Leonum.* Et Bau. de Bau. *cons.* 22 *forma*, inquit, *fit fœda, & facies fit horribilis propter organa, & instrumenta faciei, quæ permutantur aut ad aspectum Leonis, aut ad modum Satyri.* Quinetiam Bertroc. *in Collect. l.* 2. *tr.* 4. *c.* 4. describit ipsam formam hominis Leprosi ex Lepra confirmata his verbis: *Secundum signum est dispositio oculorum & palpebrarum, & superciliorum, quoniam oportet vt sint rotundi cum grossitie, & duritie Palpebrarum, & nuditate superciliorum vehementi, & perturbationem in albuginibus ipsorum ex liuedine, aut fuscedine commixta cum venis rubris plurimis in angulis ipsorum velut in*

cane 6

tam rabidæ, vel Leonæ. Nec dissimilia afferunt quicunque de Lepra confirmata ex professo scripserunt: ex quorum dictis facilè apparet, quam vim habeant quidam præcipuè morbi in immutanda hominis effigie.

At non hæc sola Lepræ species in ea re summam vim habet, sed & alij etiam morbi, de quibus omnibus verba facere præ tædio non vacaret. Nouos certè quosdam morbos ad id plurimum valere tam notum est, quàm quid notissimum, & facilè obseruare licet in iis, qui morbo Gallico sæuo, ac contumaci detinentur. Placet ad hoc Hieronymi Fracastorij carmina *ex l. 1. sua syphilid.* referre, in quibus cum narrasset, nobilissimum quendam, ac pulcherrimum simul Iuuenem eo morbo fuisse correptum, subdit;

Paulatim ver id viridans flos ille iuuenta,
Disperiit vis illa animi, tum squalida tabes
Artus, horrendum, miseros, obduxit, & alto
Grandia turgebant fœda abscessibus ossa.
Vlcera (proh Diuum pietatem!) informia pulchros
Pascebant oculos, & diua lucis amorem,
Pascebantque acri corrosas vulnere nares.

Subscribunt Auctores omnes de morbo Gallico agentes, concedes asserendo morbum hunc maximam vim habere in immutanda effigie: Fall. *de morb. Gall. c. 25 Videbitis*, inquit, *Angelicam, viuacem, splendidam faciem iuuenis mutatam in deterius spatio trium, aut quatuor dierum, ita vt toto cœlo distet facies posterior à priori:* & quæ sequuntur. Vndè non iniuria alij comparauerunt hunc morbum Elephantiasi. Bernard. Tomitan. *lib. 2. de morb. Gall. c. 15. Consonat item*, inquit, *lues hæc cum Elephantiasi, quoniam cum vtroque hoc morbo pustula fiunt horrida, quæ cutim inæqualem, & asperam reddunt, pili, & capilli defluunt, efficiturque homo vtriusque aduentu deformis aspectuque horribilis.* Nec minus efficaces ad id ipsum alij nonnulli morbi noui, vt Scorbutus, Brunnus Gallicus, Plica Polonica, lues Morauiæ, quam cum aliis præenumeratis (Plica Polonica excepta) Stomachacem, & Scelerirbem, aliosque Antiquorum morbos repræsentare volunt nonnulli; nam de Lue Morauiæ Thom. Iord. *in eo tr. Nonnullis*, inquit, *vniuersum corpus pustulis conspersum, facies informis, triste supercilium, horridus vultus.*

Verùm, his omissis, notissimum est, acutissimos quandoque morbos homines ita transformare, vt eorum forma contraria omninò euadat ei, qua sani dotabantur; ex quo pessimum euentum augurabatur Hipp. in *Pron. a. 1. ibi, si maxime contraria facies simili fuerit, horrendissima est.* Sed quid plura, Pestis, ita effigiem hominis immutare solet in ipso primo insultu vt horrorem incutiat, nec facilè homo pro eo ex effigie cognosci possit, qui ante horas aliquot videbatur. Sed non modò effigiem huiusmodi morbi immutant, sed ipsa corporis statura ab iis elongatur, & abbreuiatur: obseruamus enim in dies iuuenes in longis, vel acutis morbis, mirum in modum in longum protendi, contra senes ita contrahi, vt ex procetis pusilli fiant.

10 Verum enim verò prædicta respiciunt effigiem, & exteriora; sed quid, quod eædem ipsæ res, quæ corporis formam insigniter immutant, animum etiam & Mores immutare, interiorisque sensus aut alacriores, aut segniores in recte & maximè quibusdam rebus reddere possunt? Ipsa ætas quam vim in hoc habeat, norunt omnes; vnde appositè admodum Hor. *in Art. Poet.*

Reddere qui voces iam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere & iram
Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas
Imberbis iuuenis tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix:
Conuersis studiis ætas, animusque virilis,
Quærit opes & amicitias, inseruit honori,
Commisisse cauet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumueniunt incommoda, vel quod
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet vti,
Vel quod res omnes timidè gelidèque ministrat,
Dilator spe longus, iners, auidusque futuri.
Difficilis querulus, laudator temporis acti.
Se puero censor, castigatorque minorum.

Superfluum autem duco ad hoc alia testimonia adducere,
11 cum res sit lippis, & tonsoribus notissima: nam mores pro corporibus temperatura immutantur, vt luculenter docet Gal. in *l. Quod animi mor.* temperatura autem mutatur ætatis mutatione, vnde naturaliter fit, vt mutatione ætatis etiam mores immutentur, hinc fit, vt Adolescentes lætabundi sint, Amoribus facilè dediti, delitiis irretiti; Iuuenes iracundi magnanimi, & audaces, Viri cauti, ac prudentes; Senes tristes, ac segnes, animique demissi, & auari: & quoad interiores sensus, Adolescentes sunt benè apprehensivi, Iuuenes perspicaces, Viri optimi discursus, Senes memoria defecti, & ingenij acumine destituti.

Aëris porrò insignes mutationes quemadmodum temperamentum naturale aptæ sunt immutare, ita etiam & mores, cùm hi, vt dictum est, corporis temperaturam sequantur; certum enim est in Aëre laudabiliori, & cui personæ maximè conueniant, sanguinem generari optimum, vnde & mores placidi, animus pacatus, ad benè faciendum pronus, amicitiæ auidus. In Aëre calidiori sanguinem gigni similiter calidiorem ac plurima bile permixtum, vnde audacia, iracundia prompta, actionum promptitudo, & huiusmodi. In Aëre frigido, & humido, plurimam oportet aggregari pituitam, ex qua segnities torpor, animi demissio, & cætera ad hunc modum. In Aëre tandem frigido, & sicco Melancholiam abundare necesse est, atque inde fit tristitia, ac mœror indesinens, animus à pietate alienus, mores difficiles. 12

Sed & vitæ genus à prægresso non habitet dissimile, dissimiles quoque à prægressis mores fortè præ omnibus aliis prænominatis causis parere solet. Ad hoc autem caput non pertinent solùm ea, quæ victum ipsum, puta cibum, & potum respiciunt, & quæ ad qualitatem, & quantitatem, sed etiam quæ ex ceteras res non naturales, quæ inter viuendum homini occurrunt, & præter cibum & potum, & otium, & laborem, & animi permanentes passiones, & id genus aliasque moribus quoque contrariis hominem in posterum imbuere solent; vnde si ingenuus, ac liber homo in Barbarorum seruitutem redigatur, pro animi ingenuitate, seruilem, abiectum, ac demissum animum induet, & quantum ex libertate alacritatis, confidentiæ & impetij in alios habebat, id omne prorsùs amittet, & si longo tempore in eadem seruitute commoratus fuerit, à natiua nobilitate omninò degenerabit, neque vllum illius vestigium seruare poterit, quin ab ipsa seruitute timiditatem, pusillanimitatem, calumniarum tolerantiam, vilem patientiam, & iniuriarum omnium abiectissimum contemptum, & alia id genus acquiret. 13

Nec minùs à prægressis dissimiles mores conciliant animi vehementes, ac diuturnæ passiones, vt tristitia est, animi angor, metus & huiusmodi; sed & morbos acutos, vt diuersos mores immutare quis negabit? Ipsos Ægros in infirmitate positos contemplemur, atque sine vlla mora patefiet nobis morum prægressorum à præsentibus dissimilitudo; nec mirum, nam morbi ipsi quantoperè temperamentum immutarent vnusquisque nouit. 14

Cùm ergo tot, ac tantæ causæ concurrere possint, ac ex naturæ necessitate concurrant ad immutationem effigiei, habitus, & morum, atque omnes, ac singulæ necessariò se vnitæ sint in Andrea Calasio, quid mirum si iam senex à se ipso adolescente tantoperè dissimilis existat? Certum enim est, illum triginta, ac pluribus fortè annis à patria abfuisse, ex libertate in duram seruitutem redactum, tanto tempore ærumnosam vitam traxisse, Aëris quascunque iniurias graues, ac sibi maximè contrarias passum fuisse, toties, vt verisimile est mare illi morandum fuisse.

———*Lateque sonantem*
Ionium Fluctum constati pectore

tolerasse; omnis generis cibis illaudabilibus, ac propriæ naturæ aduersissimis vti coactum; iniuriis, verberibus, plagis, ac mille aliis non corpus solùm, sed animum quoque malè, ac grauiter afficientibus ærumnis, in dies à Barbaris, quibus seruiebat, male acceptum, mortis instantis, ac pluries imminentiæ periculis obiunctum, eiusque mortis timore toties perculsum, morbis deinque plurimis exagitatum, neque, vt necessitas requirebat, curatum; cum his omnibus, inquam, mirum est, illum potuisse vitam ad hoc vsque tempus protrahere; nec minus mirum est, quonam pacto inter tam graues, & numerosas causas potuerit humanam effigiem retinere. Itaque nihil omnino contra præsumptum Andream Casalium desumi potest; quod vel minimam coniecturam faciat falsitatis ex dissimilitudine ipsius in præsentiarum senis, ac ærumnosa vita conflictati ab Andrea Casalio tunc iuuene specioso, vitæque liberæ assueto.

CONSILIVM LXII.

Ad Titul. II Libri V. Quæst. Medico-Leg.

ARGVMENTVM.

Percusserat nobilis iuuenis N N. Salsinum quemdam sibi procaciter insultantem in capitis parte; ac vulnus inflixerat cum ossis fractura, ex quo in

terram cecidit, retuleratque Chirurgus vulnus esse ex primo capite lethale; & tamen, nulla de ossis fractura cura habitâ, cùm Æger benè se haberet, neque febriret, neque vllum dolorem, aut malam aliquam sensationem persentiret, vulnus consolidari permisit. Decimaquarta conuulsiones superuenêre, valida febre accedente; vnde vulnere adaperto, Chirurgo tunc ossis fracturæ mederi tentante, nihil profectum est, nam ante vigesimam, vitam obiit: Instabat Fiscus, vt percussor tanquam homicida damnaretur nullatenùs admissa exceptione opposita de Chirurgi negligentia: Consultus ergo, vt sequitur, respondi.

SVMMARIVM.

1 *In vulneribus capitis sæpè Ægri ex Chirurgi ignorantia periclitantur.*

2 *Vulnus aliquando est periculosum, etiamsi non sit lethale, & num. 4.*

3 *Vulnera capitis cur præ cæteris facilem errandi occasionem Chirurgis præbeant.*

5 *Cœli salubritas quantùm conferat in curatione vulnerum capitis.*

6 *Ex symptomatum sanitia arguitur vulnerum lethalitas.*

7 *In vulnere capitis lethali accidentia sæua primis diebus se manifestant.*

8 *Vulnera ex primo capite lethalia quæ sint.*

9 *Capitis vulnera etiam cum ossis fractura non sunt ex primo capite lethalia.*

10 *Vulnerato ob Chirurgi ignorantiam decedente, vulnerans de occiso non tenetur.*

Licet vulnus, quod in capite Salsinus accepit, non potuerit dici omni periculo caruisse tamen ex his, quæ in medium afferemus, patebit illud non modo fuisse indifferens ad mortem & salutem, sed magis ad salutem, quam ad mortem declinasse; vnde deducendum certo certius est, mortem non ad vulneris qualitatem, sed omnino ad Chirurgi ignorantiam, ac negligentiam esse referendam: quemadmodum euenire do-
2 cet Hippocrat. *lib. de cap. vulner. num. 1.* dicens *Quare si non singula hæc* (quæ animaduertenda docuerat) *diligenter Medicus curauerit, sæpe mortis causa existit*. A contrario ergo sensu deducitur, quod si Medicus diligenter omnia curauerit, à morte Ægrum vindicabit; hoc enim illud est, quod admonent, & sibi volunt Auctores omnes, cum vulnera huiusmodi peri-
2 culosa quidem esse, non tamen lethalia pronunciant Fallop. *in libros Hipp. de cap. vuln. c. 54* quam propositionem ipsemet Falloppius declarans, subdit; *Si nihil ex his accidat, nunquam denuncietis pro mortali Vulnere, sed periculoso, id est tali, quod si rectè non tractetur, pronunciate mortem.* Habent enim id speciale præ aliis vulneribus, alias corporis partes obsidentibus ea, quæ caput obsident, vt facilem errandi occasionẽ ipsis Chirurgis, etiam in arte peritissimi, & exercitatissimis præbeant, atque id quidem pluribus ex causis quas enumerat Fortunat. Fidelis *lib. 4. de Relat. Med. capite vigesimo, rubr. de*
3 *sup. vuln.* in quam sententiam inclinant etiam Chirurgi omnes Tagault. *lib. 2. Institut.* Chirurg. *c. 3.* Amat. Lusit. *Curat. Medic. lib. seu Cent. 6. cur. vlt.* quod tam familiare est in horum vulnerũ curatione, ac tam euentu facile, vt non puduerit Hippocratem, *lib. 5. de morb. vulg. num. 14. in Historia Autonomi in Omilo*, proprium errorem ingenuè confiteri, his verbis: *Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta in media Æstate lapide ex manu ictus in futura in media sincipite; quare non animaduerti ipsum secari opus habere, deceperunt enim me futuræ habentes in se ipsis iactus lusionem, postea enim conspicuum id fiebat.*

Duo ergo concurrunt in hoc casu, quæ cogunt nos pro veritate affirmare, Salsinum non ex qualitate vulneris obiisse, vnum quidem ex parte ipsius vulneris, alterum ex parte facilitatis errandi à Chirurgo curante.

Nam quoad primum, jam probatum pluribus auctoritatibus est huiusmodi vulnera non esse simpliciter lethalia, sed periculosa; lethalia tamen euadere ex accidenti, quando nimirum diligens, ac debita cura à Chirurgo non adhibeatur, vel quod hoc ex mera Chirurgi ignorantia, vel quod ex diffi-
4 cultate vitandorum errorum processerit; alias enim per se vulnera huiusmodi, si rectè, & ex Arte tractentur, curationem indubie recipere possunt Tagault *vbi supra*. Quia etiam Fortunat. Fidelis, *loco citato*, tam secura facit hæc vulnera, maximè si cœli salubritas eorum periculum minuat, vt addiderit; *tunc quodcunque capitis vulnus morbo membrana affecta non sint, etiam esse perfracto, ac perforato, nequaquam inter mul-* 5
tum periculosa repones. Imò vbi Aeris salubritas huic negotio fauorabilis exstat, tantam securitatem in hisce capitis vulneribus promittit, vt etiam lethalissima à salute recuperanda non elongentur. Vnde Amat. Lusit. *loc. cit.* de Ragusia Ci-
uitate verba faciens, *in hoc verò*, inquit, *saxo Ragusæo contra-* 6
rium euenit, vix enim ex fracto, & comminuto capite Ægrotus decedit, imò plerumque conualescit.

Id ipsum autem Romæ euenire quotidiana experientia docet, quod nonnisi ob Aeris qualitatem euenit, qui tam fauorabilis capitis vulneribus est, quam conuratiua est contraria temperatura donatus; nam ob sui crassitiem ille ad intima non penetrat, hic ob tenuitatem penetrando officit; vt de Bononis, & Florentia idem Amatus testatur de quibus ille *ibidem* sic. *Florentiæ, & Bononiæ ita capitis vulnera periculosa sunt, vt rarò capite vulneratus sanetur.* Idemque & de eadem Florentia & de Perusia testatur Ioannes Andreas à Cruce *lib. 1. sua Chirurgiæ cap. 6. rubr. de rubr. de Aere*; qui etiam Venetiis, & Ferrariæ, & in consimilibus Ciuitatibus, & locis insignia capitis vulnera mirum in modum sanitati reddi testatur: De Florentia quoque idem refert, Vid. Vid. *lib. 6. de curat. membr. c. 4.* Contrarium autem de Pisis, & Lugduno affirmat ob cœli crassitiem, qualis etiam Romæ viget, Paræus etiam ex Guidone *lib. 10. suorum oper. cap. 8.* firmat capitis vulnera esse longe contumaciora Lutetiæ, quàm apud Auenionenses apud quos contra tibiarum vulnera difficilius ad sanitatem perueniunt, quam Lutetiæ, vtrumque autem etiam Romæ contingere, quotidiana experientia, & communis persuasio confirmat.

Concurrebat ergo hic ad securitatem vulneris, Aeris quoque salubritas, stante maximè ipsius vulneris qualitate, quod licet esset cum ossis fractura, tamen omnem securitatem promittebat, cum neque esset magnum, neque membranas vllo modo læsisset notatu dignum, quod satis superque attestabatur absentia cuiuscunque grauis symptomatis, cum in vulneris acceptione Salsinus neque in terram ob id cecidisset, neque vomuisset, neque illi febris superuenisset, nec magna inflammatio nec insignis dolor, nec conuulsio per totam decimamquartam; quorum symptomatum absentiam summam securitatem promittere vno omnes ore, ipsum Hippocratem, ac diuturnam experientiam secuti, docent.

Addendum his quod neque vlla alia causa, quæ vulnus ex dubio periculo in certius labi cogeret, hic considerari potuit, vt exempli gratia, Armorum qualitas, quibus vulnus est inflictum, fuit enim nudus gladius nulla mala qualitate imbutus, conditio ipsius ægrotantis, erat enim iuuenis sanus, ac robustus, optimique temperamenti, ac eius ad amussim naturæ, qualem desiderat Hyppocrates, cum securitatem ex vulnere nos promittere posse determinat quam securitatem maiorem faciebat ipsa ætas. Insuper in victu nulla errata sunt commissa, in quæ lethalitatis culpæ conici potuerit; nam cùm Salsinus in Hospitali Sancti Spiritus decubuerit, non potuit vllum in victu erratum per ipsum perpetrari, cum non proprio arbitrio, sed ministrantium cura infirmi regantur; hi autem nonnisi secundum Chirurgorum præcepta omnia exequuntur. Cùm ergo nulla omnino irrepserit causa, ob cuius culpam vulnus Salsini, quod ex sui natura curabile non magno negotio erat, factum fuerit lethale, vt fieri aliquando notant omnes Practici, eas causas enumerantes, quas apud ipsos videre licet; remanet vt tantùm ex Chirurgi incuria & ignorantia id euenerit.

Quod quidem mirum non est, cùm pateat, vt iam superius annuimus, etiam Doctiores, imò Doctissimos, expertissimosque Chirurgos in curandis capitis vulneribus interdum falli, ob facilitatem deceptionis concernentem cognitionem fracturæ ipsius Cranij, nam, vt Hippocrati euenit, aliquando à Chirurgo iudicatur quod fissura Cranij sit aliqua commissura, & sic nullam de ea curam suscipiens, non dilatat vulnus, neque os ipsum, vt decet, tractat, & sic vulneratus eius culpa moritur. vt in casu quoque præsenti factum est, vnde tota mortis culpa in chirurgum reiicienda, & in ipsius negligentiam, & imperitiam nam cum perquirere debuisset, an os aliquo modo læsum esset, nullam in ea diligentiam adhibuit sed simpliciter vulneris curam suscipiens, ipsum ante tempus consolidauit, vnde postmodum symptomata sæuissima superuenerunt, ac denique ipsa mors,

Præterea multa, quæ euidentissimè commonstrare possent, vulnus hoc fuisse maximè salutaribus quantum promittere potest capitale vulnus cum aliquali ossis fractura,

cum

cum absentia cuiuslibet symptomatis, quod posset demonstrare vulneris dubietatem, & minuere, aut in ancipiti ponere eius securitatem, satis superque id attestetur: nam vsque ad decimamquartam Salsinus tam bene habuit, vt vix vllum incommodum à vulnere reportare videretur, vnde ipse Chirurgus illum tanquam sanum iam tractabat, diætam relaxando & alia ad rationem victus pertinentia, tanquam sano præscribendo.

Ex quibus irritatur omnino coniectura, quam desumi posse Fiscus contendit, quod hoc vulnus fuerit ex se lethale, immo maxime lethale, quam coniecturam vult elici debere ex sæuitie symptomatum, quæ vulneri superuenerunt; nam adeo
6 sæua fuerunt, vt illum quatuor dierum spatio è medio sustulerint; fuerunt enim febris acuta, conuulsiones, dolores, & alia id genus, quæ tamen non ex sui natura, huic vulneri superuenerunt, sed ex mala curatione, nam cum Chirurgus, vt dictum est, debuisset ossi fracto opem ferre, viam sternendo sanguini, & puri jam maturo consolidando vulnus, vtramque materiam inbibuit, ita vt ad Cerebri substantiam se conferens, & inflammatione excitata, febrem, conuulsiones, & dolores pepererit, quod non ante terminum quatuordecim dierum factum est; quia vulnus, quantum erat ex sua natura, erat benignum & minime lethale: contrarium enim euenisset, vt ex sola natura malignum, & lethale fuisset; nam eadem
7 accidentia, & alia quamplura in principio, aut ad summum tertia excitasset, & hominem multo citius sustulisset. Itaque nulla coniectura elici potest lethalitatis, & malignitatis ipsius vulneris ex superuenientibus symptomatibus, cum non à vulneris natura; sed à sanguine, & pure retento ob Chirurgi negligentiam in secando, & nimis citam eius consolidationem, dependentiam habuerint.

Non obstat præterea vis, quam facit Fiscus in eiusdem Chirurgi relatione dependentis, vulnus fuisse ex primo capite lethale: nam ipsemet Chirurgus in ipso vulnere curando satis superque commonstrauit, vulnus tealiter non solum non fuisse ex primo capite lethale, sed vix fuisse periculosum: ita autem periculosum vt lethale euadere posset, nisi recte curaretur, alias ab omni periculo tutum. nam ille nec remedia adhibuit necessaria, neque operationes vllas fecit, neque vlla in re ita se gessit, vt se de vulneris lethalitate timere ostenderet: ex qua curandi ratione satis apparet, illum in sua relatione falsum pronunciasse, cum e contra in curando demonstrauerit se iudicare vulnus esse salutare, non lethale. Sed id factum ab ipso est, more aliorum Chirurgorum imperitorum, qui etiam vulnera nullo periculo insignia, referunt esse periculosa, & lethalia; hoc enim ex re illorum est, & sibi eo modo cauent; nam si ex non recta curatione vulneris vulneratus decedat, ipsorum ignorantiæ mors non tribuatur, sed potius naturæ ipsius vulneris vt ad amussim euenit huic homini, cuius ignorantia, & negligentia tam palam est, vt ne ipse quidem scie excusare sciuerit, sed coactus suam sententiam opere ipso retractauit, dum vulnus post decimamquartam de nouo aperuit, sed frustra, non solum enim nihil opis secando attulit, sed Ægrum certissime interfecit.

8 Ex quibus patet, tam fuisse eius inscitiam, vt apertissime commonstrauerit, nescire, quid sit vulnus ex primo capite lethale; huiusmodi enim vulnus dicitur illud, quod paucarum horarum, aut dierum spatio necessariò Ægro mortem infert, nec vlla Arte sanari potest, Daniel, Sennertus *libro quinto Pract. par. 4. capite tertio.* In his autem necesse est subitò in ipsa vulneris acceptione, aut non multò post apparere symptomata magna, & horribilia proximam, & ineuitabilem mortem attestantia, vnde elicitur, quantùm distaret vulnus à Salsino acceptum ab ea natura, ex qua pro lethali in primo capite erat iudicandum, cum non solum in ipsa vulneris acceptione nullum eorum symptomatum apparuerit, sed nè per totam quidem decimamquartam, quia vix periculosum erat, & nullo modo lethale. Vnde neque vnquam Hippocrat. *in Aphor. libro sexto Aphor. 18. & in Coac. partis 509. neque alicubi.* nec Celsus *sua med. libro quinto capite vigesimosexto*, nec alius quisquam inter vulnera ex primo capite lethalia reposuerunt capitis vulnera, etiam cum ossis fractura; immò vt
9 ex superioribus patet, potiùs ad salutem ea terminari voluerunt, quàm ad mortem, nisi error aliquis notabilis inter curandum interueniat.

Nec quicquam denique ad probandum vulnus fuisse lethale, facit casus ipsius Salsini in terram in ipsa vulneris acceptione, in quo maximum Fiscus fundamentum facit; nam casus non successit ex violentia & grauitate vulneris, sed ex accidenti, eo quod Salsinus volens euitare percussionem, se retrahendo in terram cecidit; nam si ex vulneris grauitate casus successisset, de necessitate consecuta essent alia plura symptomata, non casus solus, qui ad symptomata succedit, neque ea præcedit, vnde secutus esset ad vertiginem, ad vomitum, ad vocis abscissionem ad oculorum tenebricositatem & ad alia id genus accidentia, quæ tamen nullatenus apparuerunt nec in ipsa vulneris acceptione, nec post ipsam vsque ad decimamquartam, vt dictum est.

Itaque cum pateat, Salsinum ob Medici negligentiam, & ignorantiam periisse, recte percutiens de occiso non tenetur; vt per *l. si ex ... Dig. sit ad l. Aquiliam* quam ex nostris adducit Fortunat Fidel. *lib. 4. de Relat. Medic. cap. 2.* Gloss. *in l. si ne vestium, §. ... D. gesta sol. matrim.*

CONSILIVM LXIII.

ARGVMENTVM.

Desiderabat Illustrissimus ac Reuerendissimus D. Episcopus N. N. impetrare a Sanctissimo Coadiutorem, sed antequam supplicationem super ea te porrigeret, me cum Collega meo, Viro Doctissimo, ac ætate venerabili consulere voluit, vt determinaremus, an causæ, ex quibus mouebatur ad postulandum Coadiutorem, essent legitimæ, & sufficientes. Erant autem huiusmodi causæ, Ætas grauis, cùm iam sexagesimum primum annum attingeret, corporis perpetua inualetudo ob insultus podagricos, Stomachi imbecillitas, ob quam matutino somno indulgere cogebatur, alias eiusdem Stomachi anxietatem per nonnullas horas passurus, & vrinæ ardor ob arenulas, quas frequenter emittebat; & contendente Collega meo, has causas non solùm simul iunctas esse legitimas, & sufficientes, sed vnamquamque per se posse esse & legitimam, & sufficientem; Ego contrariam sententiam amplexus sum ex sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Causæ, ob quas Coadiutor dari debet.*
2 *Senium cur sit legitima causa obtinendi Coadiutorem.*
3 *Decrepitus quis potest dici aliquando seriùs, aliquando verò citiùs.*
4 *Quibus Decrepitis concedatur Coadiutor.*
5 *Ex constitutionibus Pontificiis ad obtinendum Coadiutorem requiritur impedimentum perpetuum.*
6 *Stomachici quid remissiùs apud Galenum.*
7 *Vesica calculo laborans meritò potest petere Coadiutorem.*
8 *Cùm causæ morborum sunt amouibiles, non potest iure peti Coadiutor.*
9 *Podagra quando non sit legitima causa postulandi Coadiutorem.*
10 *Coadiutor non datur nisi morbo præsente.*

OPtime, ac diligenter ponderatis verbis constitutionis Pontificiæ *in c. vnico, de Cler. ægrot. in Sexto*, patet sequentes conditiones, aut causas tantùm legitimas esse ad obtinendum Coadiutorem, nempe Senium, seu Decrepitatem, perpetuam inualetudinem, grauem ac perpetuum morbum, & 1
futuræ prosperitatis omnimodam desperationem.

Et primò, quoad Senium ideò reputatur iusta causa obtinendi Coadiutorem, quia absque dubio corpus aggrauat, ac 2
debilitat impeditque, ne in ea ætate degentes possint officia consueta exercere, nullaque spes illis superest futuræ prosperitatis, cùm vires in dies notabiliter deficiant; sed Senium in hoc casu annorum numero definiri non debet, sed corporis viribus: vt enim aliàs diximus, potest quis dici in senio, vel decrepitate constitutus, & multò aliquando seriùs, & alias multò maturiùs, quàm communiter determinetur; itaque licet Decrepitatem anno sexagesimo quinto incipere vniuersaliter statuatur, euenire tamen potest, vt quis in quinquagesimo tam 3
fractis, ac diminutis corporis viribus dotetur, vt iure pro Decrepito sit habendus. Contra autem tam validus, ac robustus esse potest quis in septuagesimo, vt neque eo anno pro Decrepito sit existimandus. Quando ergo quis verè Senex, aut Decrepitus dici debet, virium robore destitutus esse debet, quia senes nullà obur habent, Galen. *lib. de cur. rat. per sang. miss. c. 9.*

In casu igitur nostro cùm Illustrissimus Vir visibus sit adhuc integris non obstantibus iis omnibus ea accidenti affligitur, affectibus non meretur nomen decrepiti imò etiamsi contendamus illum ob annorum numerum esse Decrepitum tamen non habet legitimam causam postulandi Coadiutorem, 4 quia constitutio Pontificia non promiscuè omnibus Decrepitis concedendum esse Coadiutorem determinat, sed iis tantùm, qui senio sunt grauati, & adeo impediti, vt officium suum nequeant exercere: at hoc non habet locum in illustrissimo Viro qui etiam si annum degat sexagesimum primum, non tamen ætate est grauatus, nec ita debilitatur vt non possit 5 aliquando suum officium exercere; nam licet aliquando non possit, alias tamen potest; in constitutione autem requiritur impedimentum perpetuum.

Quoad secundam autem causam, quæ est valetudo perpetua, non possum videre, quomodo locum habere debeat in casu nostro, nam nullus ea narratis affectibus quibus Illustrissimus Dominus detinetur, talem illum reddit vt perpetua valetudine illum molestari iure firmare debeamus. si enim de Podagra loquamur certum est, illam non impedire indesinenter, ac perpetuo prædictum illustrissimum Episcopum sed habere tantum annuos insultus in temporum mutationibus, ac Vere tantum insigniter ab illa molestari, aliis verò tempestatibus leuiter ac de rarò, nisi mala, & inordinata victus ratione vtatur, vt ipsemet ingenuè confitetur.

Quod si de stomachi imbecillitate sermonem habeamus, neque ipsam talem esse patet vt reddat illum valetudinarium, quia vt ex ipsius Illustrissimi Domini confessione habetur (nam vt Vir est Religiosissimus, in nulla re conscientiam suam grauare vellet, de Stomacho conqueri non cogitur, nisi quandocunque vel cibo plurimo, & maxime minus laudabili vtitur, vel quando serius multò quam necessitas requirat, cibum capit, vel quando cibis quibusdam vtitur suæ naturæ contrariis vt legumina sunt, præcipuè vero lentes, carnes animalium syluestrum, ac præcipuè Aprinæ Melopepones, & radices qualibet etiam iure excoctæ, lacticinia, & huiusmodi: aliàs autem nec Stomacho male valet, nec male concoquit. nec viridum faciei colorem in pallidiorem mutat, nec ructus acidos, aut malè olentes emittit, nec vomitibus molestatur; sed bene, & valenter se habet, vnde patet, illum non esse connumerandum inter Stomachicos, vt Doctissimus Collega existimat. neque comprehendi inter illos, quos Stomachicos appellari docet Galen *lib. 8. de compend. Pharm. sec. loco cap.* a Cum nullum eorum symptomatum patiatur quæ ille nar- 6 rat pati eos, qui *Stomachici* appellantur, nisi sit leuis quædam anxietudo ex causa externa, vt iam dictum est, non ex causa interna, vt præcipuè est ipsius Stomachi imbecillitas, qua i dicantur Stomachici.

Quoad vrinæ porrò ardorem, manifestum est, neque ex se grauem esse affectum, cùm ab arenulis tantum originem habeat, neque vllo impedimento esse, quin homo suum officium exercere liberè possit, præterquam quod in perpetuum vitium est, sed per vices molestans, & licet frequenter molestum sit tamen molestia non est, & cessat illico cæteris arenulis, vnde aberrare omninò putauerim Collegam meum qui dubitat hoc ex vesicæ calculo prouenire, quod tam à vero abest quam quod maximè, cum nullum eorum signo, in Illustriss. Viro animaduertatur, quæ vesicam calculo laborare attestantur, posita ab Hippocrat *libro de Aer. Aq. & loco, num. 22. & sequent. & libro quarto de morb. num. 29.* à Galen. *libro primo de loc. affect. capite primo* à Paulo Ægin. *lib. 6. cap. 60.* & ab aliis quibusque Practicis · nam ardor ille vrinæ, quem præsentit in mingendo non est magnus neque perpetuus, quia non semper cum vrinas arenulas reddit vnde vt plurimum absque illo ardore, ac dolore mingit; quod nunquam eueniret, vbi calculus vesicam obsideret; & multum differt hic vrinæ ardor ab eo qui causatur ex calculo vesicæ; nam hic vehemens est, ex Hippocrat. *loco citato de Aer. & loc.* at Vir Illustriss. confitetur, se nullum dolorem in vrina reddenda percipere sed tantum molestiam quandam, & aliqualem ardorem, quando cum vrina arenulas emittit, vel quando se vltra consuetum exercet, vel quando cibos calidiores, vel multis aromatibus conditos assumit, & in summa tam leue hoc vitium est, vt ipsemet Patiens illud nullo censu habendum esse dicat: nam nisi alio affectus pro legitima causa postulandi Coadiutorem admittatur, ingenue fatetur, nosse se, hunc non esse sufficientem. Necessum est o petiti mus collega tantopere confundat in hoc vrinæ ardore putans calculo originem habere, ac valde metuens, ne in dies maior fiat, nam tunc, 7 & eo casu pro legitima causa admitti posset non modo respectu præsentis molestiæ, sed etiam respectu valetudinis futuræ, cum omnino timendum esset id ipsum quod Collega timebat, nempe Virum illustrissimum in dies magis magisque molestatum iri absque vlla spe futuræ prosperitatis.

Neque valet instantia ab eodem Collega meo in medium producta, nimirum, quod etiam si prænominatæ causæ singulæ per se non essent sufficientes. neque legitimè mouerent Illustrissimum Episcopum ad expetendum Coadiutorem, tamen omnes simul iunctæ sunt plusquam sufficientes ad id præstandum quia coniunctæ multò magis hominem mole- 8 stant, & in perpetuam valetudinem coniiciunt, maximè cum senile iam, imò decrepitum corpus obsideant, vnde ante tempus forte in decrepitate illum constituunt: Non valet, inquam, hæc instantia quia omnes, ac singulæ commemoratæ causæ Podagram excipiamus, sunt faciles amouibiles, vel non sunt alicuius momenti, & sic non sunt legitimæ nā iam ætatem non esse ita grauem diximus, vt ad postulandum Coadiutorem sit in aliqua consideratione habenda stomachi autem imbecillitas facilè amouibilis est, quia non est ea sui natura imbecillis sed cum plurimo cibo grauatur, vel cibis difficilis coctionis repletur, obruto vel quantitate, vel qualitate, natiuo eius calore, imbecillis euadit, itaque remotis his erroribus in victu, vt paratus, ac promptus remouere est Illustrissimus Patiens, remouebitur insimul Stomachi imbecillitas. Eodem quoque pacto si inuitus cautius se gerere posthac velit idem Illustrissimus Episcopus, & exercitio moderato vti rebusque sanguinem excalfacientibus; & exurentibus abstinere, vrinæ quoque ardor vel in totum, vel magna ex parte cessabit, & in summa nullo modo illum impediet, quin officium suum exercere valeat

Iam verò de Podagra diximus nequaquā esse eius grauita- 9 tis, vt possit ad effectum, de quo agitur pro legitima causa reputari: nam præterquam quod semel, aut iterum ad summum in anno toto ita hominem adoriatur, vt cogat illum in lecto decumbere, non alios adhuc articulos, quam pedum molestat; neque firmari potest, illum non Podagra tantum sed arthritica passione detineri, quod licet velit collega firmari posse, tum ob naturam, & facilitatem huius morbi, qui primo pedum articulos, ac procedente tempore articulos manuum. & quaruncunque partium obsidere solet, imò & quascunque ossium compositiones, tum quia alias de dolore articulorum manus, est conquestus; veritas tamen est, Illustrissimum Patientem de præsenti simplici Podagra laborare: & quod opponitur de facilitate, & consuetudine huius morbi communicantis se tempore procedente quibuscunque corporis articulis, in casu nostro non habebit locum quia cùm Patiens à Quadragesimo anno Podagra molestari inceperit, in tam longo annorum decursu nunquam de aliorum articulorum doloribus conquestus est: ex quo manifestissimum signum habemus validitatis cæterorum articulorum, quos spetandum est non molestatum iri huiusmodi doloribus præ eorum fortitudine, maximè si in ratione victus non peccabitur.

Quod autem dicitur de dolore perpesso in articulis sinistræ manus non pertinet ad Podagram, aut Arthritidem, quia hic dolor ex causa Procatarctica ortum habuit nam cum vellet quoddam magnum volumen nescio cuius Doctoris dextra eripere ex loco alto cecidit super manum sinistram, in qua dolorem, tumorem, & inflammationem excitauit, absque eo quod articulis quicquam officeret: quod mirum fuit in homine iam per plures annos Podagra detento; vnde inaniter ea cade elicere satagit eruditissimus Collega promptitudinem & facultatem in nobiliss. Præsule incurrendi dolores Arthriticos; eum contra ea hoc maiorem spem concipere liceat non incurrendi in huiusmodi dolores, quia si à Natura habuisset talem aptitudinem, iam ex ea causa omnino illos non effugisset

Et ad omne peius, Coadiutor, vt ex constitutione Pontifi- 10 cia clarè patet, non datur nisi de præsenti morbus affligat, & aliæ requisitæ conditiones simul concurrant; Atque hinc est, quod cessante causa, ob quam Coadiutoria fuit concessa, cessat Coadiutoria · Rota *in Elnen. Canonicatus 1635. coram Ghislerio. num 6* Vnde timor futuri mali non est legitima causa flagitandi Coadiutorem, etiamsi rationabilis vndequaque esset, imò fortè, quantum ego existimauerim, etiamsi timor hic iustus esset, & absque officij exercitatione dependeret, non adesset · quamobrem cum Illustrissimus Episcopus de præsenti Arthriticis doloribus nequaquam molestetur, non potest legitimè Coadiutorem petere ob rationabilem timorem incurrendi in prædictos dolores, eùm vt plurimum euenire soleat, vt qui Podagra laborare cœperint, procedente tempore etiam Arthriticis doloribus conflictentur satis enim superque est; si de præsenti tales dolores non vigeant, neque ante hac vllam de se significationem dederint, quod etiam si de proximo prehenderent, aut etiam de præsenti

ſenri moleſtarent, adhuc non eſſet neceſſe illum perpetuò ab illis moleſtandum eſſe, cùm ij, ipſi dolores ſuas habeant remiſſiones, quibus non impediuntur Ægri ad munia quæcunque exercenda, non ſecùs ac cum ſani ſunt, facere conſueſcant. Et ſic dici non poteſt, hoc impedimentum, eſſe legitimam cauſam poſtulandi Coadiutorem; cum non ſit perpetuum, vt ex conſtitutione Pontificia requiritur.

Atque hæc pro veritate ad petitionem Illuſtriſſimi Præſulis exaraui, cui magis cordi veritas eſt, quàm aſſentatio: iuſſit enim hæc diligenter examinari, vt conſcientiam ſuam exoneraret, & ne id ſuccederet, ſi gratiam à Pontifice obtineret, viſus eſſet iniuſta, & contra æquitatem petere.

CONSILIVM LXIV.

Ad Titulum Tertium Libri Octaui.

De Clauſura Monialium.

ARGVMENTVM.

Soror Anna Gertruda Lætitia in Monaſterio Sanctæ Claræ de Vrbe Profeſſa in Religione Sancti Franciſci, Tertij Ordinis, petebat à Clauſura dimitti duplici ex capite, Primò quòd ipſius profeſſio eſſet nulla, ſtante quòd facta fuiſſet, vt concludenter probare ſe offerebat, ob paternum timorem, & reuerentiam. Secundò, quòd morbis perennibus, ac grauiſſimis, ita conflictaretur, vt ad recuperandam ſanitatem neceſſe haberet extra clauſuram ſe curare, cùm aliter ſanari non poſſet, vt ex Medicorum fide conſtare dicebat. De primo ergò capite nihil ad nos; de ſecundo conſultus ſententiam meam protuli, vt in ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Pontificum indulgentia in dimiſſione Monialium à clauſura, non reſpicit ſalutem particularem.*
Contrarium num. ſeq.
3 *Aëris mutatio efficaciſſimum remedium in diuturnis morbis.*
4 *Quæ conditiones requirantur in morbo, cuius cauſa Monialis dimitti debeat à clauſura, & n. 9*
5 *Vnicuique licet vitam ſuam de iure naturali tueri.*
6 *Vnuſquiſque tenetur euitare ea, quæ vitam propriam in periculo ponunt.*
7 *Qui ægris in morbis longis aſſiſtunt, non euitant ob incommoda, quæ patiuntur, aduerſa valetudine inſultari.*
8 *Morbus ſi non ſit contagioſus, non eſt iuſta cauſa dimittendi Monialem à Clauſura.*
10 *Epilepſia interdum à vapore excitatur.*
11 *Morbus, ob cuius cauſam Monialis dimittitur à clauſura, debet probabiliter eſſe curabilis.*
12 *Vitia naturalia emendari non poſſunt.*

1 Alias in quæſtionibus hiſce meis Medico-Legalibus, *tit. de Clauſura Monialium*, iterum atque iterum inculcaui. Pontificum indulgentiam quoad dimiſſionem Monialium a clauſura, non extendi ad ſalutem alicuius particularis ex Monialibus, ſed reſpicere omninò ſalutem tantum vniuerſalem totius cætus, ita vt ſi quando contingat, vt aliqua Monialis ex grauiſſima quadam infirmitatis cauſa dimittenda ſit à clauſura egeat ſpeciali Pontificis Breui, cùm vniuerſali illa determinatione ſe tueri non poſſit, ac per eam, clauſuram relinquere, & idcircò iure in conſuetudinem abiit, vt ab ipſo Pontifice requiratur licentia huiuſmodi, vt ex Campanil. *diuerſ. iur. canon. rubr. 12. c. 16. num. 23.* refert Ventriglia *in Annot. tract. Annot. 5. §. 2. n. 19* hoc itaque punctum, quantùm in me eſt, iam deciſum relinqui, ac neceſſarium puto ob rationes *loco citato* adductas ipſam ſororem Annam Gertrudam, à Pontifice licentiam impetrare, vt extra clauſuram ſe curare poſſit, & ad ſanitatem deuenire.

Sed videndum, vtrum Monialis hæc habeat iuſtam ac legitimam cauſam petendi, & obtinendi à ſummo Pontifice huiuſmodi licentiam: quod vt rectè determinetur, ante omnia ipſius Monialis ſtatus valetudinis eſt aperiendus. Conſtat ergo, illam à natiuitate aduerſæ valetudini fuiſſe obnoxiam, ac maximè fuiſſe perennibus diſtillationibus à capite moleſtatam, ex quibus, cùm ad lumbos, & coxam ſiniſtram decumberent, claudicationem contraxit, eiuſdemque partis contractionem.

Ad pubertatem accedens, menſtruorum defectu ſemper ſuccedente tempore laborauit, ex qua occaſione in mille affectus præternaturales, & grauiſſima ſymptomata lapſa eſt: nam & inſultibus Epilepticis, & ſanguinis reiectionibus per os, & cordis tremore (ex quo etiam ſiniſtræ coſtæ ſubleuatæ fuerunt) & febris perennibus, & Stomachi anxietudine, & doloribus, aliiſque ſymptomatibus fuit indeſinenter vexata: quæ omnia aut de nouo acceſſerunt, aut magna ex parte exacerbata ſunt poſtquam habitum Monachalem ſuſcepit, & profeſſionem emiſit; tunc enim animi vehementibus paſſionibus exagitata, & alienatione à vita religioſa plurimum vexata, multoties mortis periculo fuit obnoxia: ita tamen ab ea ſymptomatum ſæuitie ſeſe momento temporis recolligebat, vt nihil mali illam perpeſſam fuiſſe dixiſſes; vnde non defuerunt ex Monialibus, quæ illam vel plurima ſimulare dicerent, vel à malo ſpiritu exagitari, cum tamen nos omnia ad ſuas naturales cauſas referenda eſſe iudicaremus.

Perdurantibus igitur tot tantiſque affectibus, poſtulabat à clauſura dimitti, vel quòd hoc illi liceret ex vniuerſa indulgentia à Pontificibus, Monialibus elargita, quandocunque intra clauſuram curari non poſſunt, vel quòd poſſet à viuente Pontifice licentiam ſuper ea impetrare, ſi vniuerſali illa indulgentia muniri ſe non poſſet: non defuerunt enim ex Canoniſtis aliqui, quos adduxi *lib. 8. margine tit. 3. quæſt. 2.* qui 2
voluerint permiſſionem Pontificum Monialibus factam, vt poſſint relinquere clauſuram, non reſpicere tantum ſalutem vniuerſalem, ſed extendi etiam ad particularem ſalutem alicuius ex Monialibus, quandocunque tali morbo laboret, (etiamſi non ſit contagioſus) vt iudicio Medicorum non poſſit niſi extra clauſuram curari: at talis quidem videtur eſſe morbus, ac mala valetudo, qua ſoror Anna Gertruda detinetur.

Quòd enim non poſſit intra clauſuram curari patet ex progreſſu morbi, & decurſu tot annorum, & ex inani ac fruſtrata applicatione plurium, ac maximè efficacium auxiliorum, cum quibus nihil quicquam profectum eſt.

Quòd autem curari poſſit beneficio mutationis Aëris, & dimiſſione a clauſura, patet; quia nullam efficaciorem cauſam habemus in Arte Medica, nec magis accommodam ad curandos morbos longos, difficiles, & contumaces, quàm ipſam Aëris mutationem, vt alias *loco citato* dixi, & eſt communis Medicorum omnium ſententia, qui omnes vno ore in 3
huiuſmodi morbis, tanquam vnicum, ac ſingulare, certumque præſidium Aëris mutationem ſuadent, & idcircò non præter rationem eius rei fidem fecerunt duo doctiſſimi Medici, quam hæc Religioſa promptè exhibere, ac iudicio producere ſe offert.

Videtur ergo ſoror Anna Gertruda habere iuſtam cauſam exeundi à clauſura, ob morborum, quibus moleſtatur, ferociam, & contumaciam vt experientia patet; & videantur intra clauſuram non admittere curationem, vnde certo vitæ periculo patientem exponunt; hæc enim conditio præ aliis deſideratur à Doctoribus, vt cauſa exeundi a clauſura legitima ſit ex ſtimanda: Nauarr. *comm. 4. de reg. n. 49* Sebaſtian de Oto *in tract. de infirm. ob quas Monial. propoſitione 3.* eiuſque rei euidentes 4
rationes apud ipſos videndæ.

Potiſſima autem ea eſt, quòd vnicuique licet vitam ſuam de 5
iure naturali pro viribus tueri, alias, vbi id negligeret, peccaret contra propriam charitatem, ob quam quemadmodum non licet ſeipſum lædere notabiliter, & multò minus ſeipſum interimere, ſic obligatur vnuſquiſque pro viribus euitare ea, quæ 6
vitam propriam in manifeſto periculo ponunt qualis eſt huiuſmodi morbus, ex quo Monialis ſit certò interitura, niſi ſibi caueat procurando ſuam ſalutem extra clauſuram, intra quam non poteſt eam recuperare, quantumuis multis, & efficaciſſimis præſidiis eam recuperare procurauerit: meliora ergo, ac ſecuriora inquirenda, inter quæ potiſſimum eſt Aëris mutatio, vt iam probatum eſt.

His addi poteſt, quòd licet morbi, quibus indeſinenter affligitur ſoror Anna Gertruda, non ſint contagioſi, ita vt ob contagij timorem ſit ſeparanda ab aliis Monialibus, quæ ſanæ ſunt, & dimittenda à clauſura tamen non ſine omni periculo infectionis, & maximi incommodi aliarum Monialium poterit in clauſura detineri, quia licet Moniales, quæ circa eius curam aſſiduè verſantur, non debeant timere quicquam ob contagium, poſſunt tamen propriæ ſanitati timere ob aſſiduam, & maximè diuturnam operam in ea curanda impenſam: nam nouum non eſt, ſed experientia quotidiana confirmatum, quòd ij, qui Ægrorum curam habent, vbi morbus magnus ſit, & diuturnus, etiam ſi non ſit contagioſus, facilè in aliquem non contemnendum morbum

labant

labantur ob assiduum laborem, & plurima incommoda, quæ in eo opere perpetiuntur.

Itaque satis apparet, quòd dimissio huius Monialis à clausura, non solùm concedi debeat respectu sui, sed respectu etiam totius cœtus ipsarum Monialium, cùm non respiciat tantum ipsius salutem, sed cæterarum omnium, vnde meritò poterit inniti Summorum Pontificum Indulgentiæ factæ respectu vniversalis salutis, & sic duplici ex capite, & vtroque quidem iusto, ac legitimo, debet Soror Anna Gertruda à Clausura dimitti, primò vt suam vitam tueri possit, & secundò vt à timore contrahendæ alicuius insignis infirmitatis alias Moniales vindicare liceat.

8 Veruntamen, si omnia ritè, ac rectè considerentur, non habet Soror Anna Gertruda iustam causam ex hoc capite deserendi Clausuram: nam primò patet, morbos, quibus affligitur, non esse vllo modo contagiosos, nec posse ob timorem aliarum Monialium contrahendi huiusmodi morbos, siue quocumodo infici, illam à clausura dimitti: cessat enim respectu vniuersalis salutis totius Monasterij, & ideircò non potest hæc causa inter eas comprehendi, ob quas Pontifices dimittendam voluerunt Monialem à Clausura, ne aliæ inficiantur, cùm non solum morbus huius Monialis non connumerari possit inter eos, ob quos similis dimissio conceditur cùm neque Ethica sit, neque Lepra, neque alius quisquam contagiosus morbus, sed contagio si ad alienas, vt nulla earum Monialium, quæ per tot annos illi inseruierunt, offerendo, ac ministrando cibos, & medicamenta, & indesinenter circa corporis illius curam versantium, vnquam sit simili aut congeneri morbo tentata; vnde reliquum est superfluum esse quidquid circa hoc caput addatur. Dato igitur quòd infirmitas huius Monialis esset talis, vt Aër Monasterij ita esset illi infensus, vt mutatione Aëris posset recuperare sanitatem; tamen non esset sufficiens causa discendi clausuram: Ventriglia *in tract. Annotat. num. er.* 5 §. 1. *num.* 37. & allegati ibi per eum.

Secundò si respiciamus, quod reliquum est, salutem ipsius tantùm, & concedamus posse illam legitimè petere vt à clausura exire permittatur ad effectum, vt propriæ sanitati, ac vitæ prospiciat; adhuc morbi, quibus tentatur, non sunt eius conditionis, vt suam petitionem iustificare possint, quia deficiunt ab aliqua conditione necessariò in his morbis requisita, vt præbeant legitimam causam exeundi à clausura: debent enim 9 in primis esse cum manifesto vitæ periculo, tunc enim vrget obligatio suæ vitæ prospiciendi, excusatio ab obligatione, & voto perpetuæ clausuræ. *Secundò* debent esse tales, vt extra clausuram probabiliter curari possint, nam alias incassum concederetur licentia exeundi à clausura, cessante fine, ob quem ea licentia conceditur. *Tertiò*, eius naturæ sint oportet, vt iudicio Medicorum nonnisi extra clausuram curari possint: aliàs si suppetant ad curationem alia præsidia intra ipsam clausuram adhibenda, non esset concedenda ea licentia relinquendi clausuram.

Quoad primam ergo conditionem satis patet, quòd non obstante symptomatum sæuitie, quibus Monialis hæc conflictari solet, satis apparet periculo maximè præsentaneo omninò abesse; & hoc duplici ex causa, *prima*, quia affectus huiusmodi non sunt proprij, & Idiopathici partium principium, sed ab vtero omnem originem habent, à quo scimus ex quotidiana experientia Mulieres aliquando tam malè accipi, vt pro mortuis appareant, & interdum pro mortuis efferantur, vt non semel euenisse constat; & si libet, videri possunt plures huius modi casus à plerisque Auctoribus enarrati, quorum plures recollegit Schenchius *lib. suar. Obseruat.* 4. *rubr. de vter. suffocat* & extat apud Ioan. Boccat. *in Decamer. Diar.* 10. *Nou.* 4. non dissimilis historia à veritate non aliena. *Secunda* causa est, quia vt plurimum à vapore, aut spirituosa aliqua materia ea symptomata excitata, faciliùs, ac promptiùs discutiuntur, quàm si ab aliqua materia humorali originem ducerent. Neque mirandum est, quòd à vapore, flatu, aut spirituosa quadam exhalatione tanta ac tam grauia symptomata excitari possint, cùm persuasum habeamus auctoritate Hippocratis *lib. de flat. num.* 1 & *seq.* Aristotel. *lib.* 1. *de somn. & vig. cap.* 4. quibus adhæret Cardinal. *in Aphor. lib.* 2. *Aphor.* 45. aliorum que Doctissimorum Medicorum, Epilepsiam, morbum, ac symptoma omnium grauissimum à vapore, flatu, ab aura quadam, aut alia spirituosa materia sæpè 10 excitari. Quod etiam confirmat ipsa experientia, nam simplici quarundam rerum odore Epileptici in morbum recidunt, vnde fit, vt quandocunque experimentum de aliquo viro facere volumus, an Epilepticus sit, necne, aut an perpessa a sias Epilepsia sit sanatos, similium rerum odore id facimus; & vt passim apud Practicos habemus, inter quos vide ex Recentioribus Sennertum *in 5. tomo Pract. part.* 2 *cap.* 31. *quæst.* 3. Itaque, cùm causa, quæ morbos excitat, quibus Soror Anna Gertruda molestatur sit materia vaporosa, & facilè dissipabilis, non potest esse legitima ad obtinendam licentiam deserendi clausuram, nam etiamsi pluries reuersionem morborum pariat, facilè tamen terminantur, vt sumpta de eadem Moniali experientia satis superque testatur, cùm de momento ad momentum ita ab ingressis symptomatibus releuari, ac in totum vendicari comperiatur, vt ne per somnium quidem vllo morbo iam de proximo affectam affirmares, vt ex relatione ipsa habetur.

Secunda conditio erat, vt morbus extra clausuram probabiliter sit curabilis, nam vbi de hoc non constet, immeritò Monialis à clausura dimitteretur, cessante causa ob quam dimitti deberet, petitio ergo namque causa cessante, cessat priuilegium. Itaque ... *tract. coll. claus. part.* 1. *c.* 2 ... ergo si infirmitas curabilis non esset, cessaret causa, quæ mouit Canones ad concedendum hoc priuilegium exeundi à clausura, quæ erat, vt curari posset, & sanari: Necessarium ergo est, vt saltem probabiliter morbus, ex quo Monialis curari postulat extra clausuram, sit curabilis. In casu autem nostro, cùm de contrario constet causa cuadit inualida, & illegitima; nam morbi, & symptomata quibus hæc Monialis affligitur neque extra clausuram curationem recipere possunt non solum quia hi morbi sunt habituati, & iam connaturales facti, sed quia vt ea Natura sunt, cùm illa ab ortu ijsdem penè symptomatibus, & morbis fuerit obnoxia, ac tantummodò omnia exacerbata sint ex diminuta menstruorum purgatione, & aliquando ex eorundem totali suppressione; vitia autem naturalia incmendabilia esse vt ipsi Doctores norunt. 11

Nec contra hoc quicquam facit Medicorum fides attestantium, illam pati tales morbos, qui intra clausuram nunquam curari poterunt, sed hinc extra clausuram ob rationes ab illis adductas: nam Medici illi nullam veram, ac certam notitiam habuerunt historiæ morborum, quibus illa conflictatur, quæ reticuit, quòd ab ortu ijsdem morbis semper fuerit vexata, & posuit tantùm illis, se ob clausuræ incommoda in eos morbos incidisse; vnde adducti compassi sunt illi Medici ab Ægrotantis precibus, vt fidem prædictam facerent, cui ipse subscribere recusaui, cùm rei veritatem multò meliùs notam haberem, quàm prædicti Medici haberent. 12

Ex his quoque patet, morbos à Sorore Anna Gertruda perpessos deficere tertia conditione, quæ erat, vt tales morbi non per alia præsidia, quàm per dimissionem infirmæ à clausura curabiles existant, nam eo ipso quod à Natura sunt, neque per alia præsidia, neque per exitum infirmæ à clausura sanari possunt; præterquam quod dato etiam, quòd non haberent hanc sanationis repugnantiam ab ipsa Natura, adhuc neque certè, neque probabiliter constare potest, quòd per exitum infirmæ à clausura sanabiles existant. Et ratio est, quia omnes huiusmodi affectus dependentiam habent ab ipso vtero, qui munere suo nequaquam rectè, & vt natura requirit, fungi solet in expurgando seipsum, & vniuersum corpus à sanguinis colluuie, quæ indesinenter in ipso corpore accumulatur, & hoc non tantùm ex vitio sanguinis, sed ex vitio, & mala dispositione ipsius vteri, ac præsertim ex coxæ sinistræ osse ad intrò retracto & partes internas simul cum vtero premens, ac coarctans, quæ vitia non possunt Aëris mutatione, & exitu à clausura vllo modo emendari, egent enim reductione ipsius vteri ad situm naturalem & amotione impedimenti, quod habent ex coxa ad intrò retracta, cui reductioni, & amotioni nihil opitulari potest quæcunque Aëris mutatio.

Et ex prædictis facile quoque occurritur difficultatibus, quæ ad fauorem Sororis Annæ Gertrudæ in medium afferuntur, ad legitimandam causam, ob quam dimitti debeat à Clausura: nam de causa nullitatis professionis, quam cum prædicta adducit, Canonistæ determinabunt quid sentiendum.

CONSILIVM LXV.

Ad Titulum, De Impotentia coeundi & generandi.

ARGVMENTVM.

Cùm Franciscus Maria Buccaferreus instituisset hæredem fideicommissarium primum filium legitimum & naturalem Hyacinthi Buccaferrei eius fratris germani, & decedente Hyacintho absque filiis legitimis & naturalibus, substituisset primum filium naturalem tantùm eiusdem Hyacinthi

morto

mortuo testatore, institit Hyacinthus declarari bona fideicommissaria spectare ad Philippum eius filium naturalem, cùm ipse inhabilis esset ad alios filios procreandos ob carunculas, quas in genitali membro patiebatur; de quo impedimento quæsitum est, an esset certum & sufficiens & absque remedio, & ad petitionem Iureconsulti Doctissimi, sequens responsum, ad satisfaciendum huic quæsito, exaraui.

SVMMARIVM.

1 *Ad generationem requiritur, vt Viri semen habeat liberum transitum per vrinæ meatum.*

2 *Carunculæ quomodò impediant ne Viri semen liberè ad mulieris vterum permeare possit.*

3 *Carunculæ subsequuntur ad Gonorrhæam, & maximè Gallicam.*

4 *Gonorrhæa reddit hominem infœcundum multis ex causis.*

5 *Carunculæ sterilitatem insanabilem excitant.*

6 *Contrarium num. seq.*

7 *Carunculæ quando impediant generationem.*

8 *Carunculæ licèt vtplurimùm difficulter curentur, aliquando tamen fœliciter curantur.*

9 *Generandi sibi simile à natura inest, & est proprietas inseparabilis.*

NOn omninò abs re vertitur in dubium, an carunculæ in meatu vrinario, quibus detinetur Hyacinthus Buccaferreus, ita reddant illum sterilem, & infœcundum, vt omnem spem abiicere cogatur ex seipso in posterum filios generandi: nam & ratione, & experimento, & auctoritate, affirmatiua sententia remanet probata.

Et primò ratio est euidentissima, quæ hanc veritatem
1 nobis persuadere facilè potest, nam ad generationem requiritur, vt semen viri (præter alias conditiones ad eius substantiam, & qualitatem pertinentes) habeat per proprium meatum liberum & expeditissimum transitum; nam vbi vel momento restitare, ac remorari cogatur, illicò spiritus illi tenuissimi, quibus dotatur, euanescunt, & ipsum infœcundum remanet; refrigeratur enim, & ad generationem vndequaque ineptum redditur: ac multò faciliùs id eueniet ob hoc carunculam impedimentum remorantium liberam seminis eiaculationem, quàm vbi idem ex longitudine nimia ipsius Penis fiat, ex qua si naturalem proportionem excedat, accidit, vt ex Aristotele alias dixi vt semen ob itineris longitudinem refrigeretur; sed multò promptiùs, vt dixi, refrigerari illud contingat, vbi ob carunculárum impedimentum remorari cogitur, vt eueniet testatur Ambros. Paræus *l. 18. suor. oper. c. 22.*
2 Præterea ob easdem carunculas meatum vrinarium obstruentes fit, vt semen non possit necessario impulsu ad interna vteri subiacentis mulieris transmitti, per eundem enim meatum (vt hoc obiter dicam) tam semen, quàm vrina prodeunt, vt omnes Anatomici docent. Andr. Laurent. *anat. libro secundo cap. 7.* Ioan. Vuesling. *in syntagm. anat. c. 6.* Hinc euenit, vt ipsa experientia quemlibet docere potest, vt semen nullo impetu, sed guttatim effluat, & propè externum vteri ostium moretur, incassum ab vtero attrahendum, quantumcunque valida attractrice facultate dotetur, quia omni spiritu illicò depauperatur cuius rei manifestissimum signum est, quòd semen non vt fieri solet naturaliter in ipsa eiaculatione, & exitu a meatu vrinario delectationem pariat, sed post delectationem, non simul cum ea emittatur; quin & aliàs fit, vt tam semen quàm vrina bifurcatim reddantur, & transuersim, non rectà eiaculentur: *Immo etiam pars ipsius seminis, & vrinæ post coitum, & mictum, ad carunculárum, sale'ras restitat, ita vt æger Penem comprimere cogatur ad eiusmodi exprimendas reliquias.* Verba sunt Paræi *loc. cit.* Quid quòd etiam vrina ob earundem carunculárum impedimentum in totum supprimitur, idem Paræus *ibid.* & Petr. Forest. *in lib. schol. obs.* ergo si carunculæ possunt in totum supprimere vrinam, quæ tenuiori materia constat, quantò faciliùs poterunt in totum supprimere semen crassioris consistentiæ, & sic in totum abscindere generandi facultatem, & habilitatem.
3 His addendum, quòd carunculæ subsequuntur ad Gonorrhæam Gallicam, cum enim hæc ab humore fiat maligno, & erodenti, ab eo excitatur vlcus in vrethra, cui postmodùm accrescit caro excitans prædicta symptomata: at Gonorrhæa
4 ipsa per se reddit hominem sterilem, & infœcundum multis ex causis, quas ad certum quendam numerum reducit Ludouic. Mercat. *de steril. aff. lib. 3. c. 5.* ergo si Gonorrhæa per se reddit hominem infœcundum multò magis infœcundum reddent carunculæ genitale obstruentes, quæ ab ipsa Gonorrhea & generantur, & fouentur: itaque firmandum videtur, ob has ipsas causas, Hyacinthum Buccaferreum esse extra omnem spem, vt habilis sit in futurum ad generandum.

Sed experientia non minus, sed multò magis quàm ratio id ipsum confirmare potest, cum in dies videamus homines aut Gonorrhæa tantùm, aut Gonorrhæa cum carunculis detentos, infœcundos esse de vna re exemplo cuiusdam rustici alias fœcundi, & post Gonorrhæam sterilis facti testatur Iul. Cæs. Claudin. *Respons. Medic. num. 41.* & mille alia occurrunt exempla apud Auctores, quæ referre superfluum videtur: sed qui plures experientias ad hoc desiderat, Consultores adeat, apud quod plures offendet casus eorum, qui propter Gonorrhæam, & carunculas in meatu vrinario existentes generare non poterant; res autem est adeò clara, vt mihi suprà.

Denique ex Medicorum auctoritate satis patet, & Gonorrhæam, & carunculas sterilitatem inducere, quæ sanabilis nullo modo est, cum pateat, ipsam sterilitatis causam, quæ ipsamet carunculæ sunt non solum difficillimè sed nonnisi cum periculo, & absque exitu fœlici curari possunt. Gabr. Fal op. *de Tumor. tract. 1. cap. 33.* Paræus *ibi supr.* Alphons. Ferr. *in libell. de Carunc. cap. 4.* Ioan Hucher. *lib. 1. de sterilit. sub de turber. carn.* Ludouic. Mercat. *de Morb. Gall. lib. 2. cap. vlt.* Gulielm Fabric *obs. Chirurg. cent. 4. obseru. 54.* & alii quos recensere superuacaneum puto. 5

Ex quibus deducendum iam nobis certo certius videtur, prædictum Hyacinthum Buccaferreum esse omninò inhabilem ad prolem generandam, cum carunculæ, quibus molestatur, omnem illi spem generandi adimant, vnde quantum est ex hoc, videtur eius petitio iusta, neqipè quod bona fideicommissaria relicta à Francisco Maria Buccaferreo eius fratre in defectum filiorum legitimorum & naturalium, adiudicari debeant Philippo filio naturali tantum ipsius Hyacinthi, vt in testamento prædicti Francisci Mariæ disponitur, quotiescunque Hyacinthus absque filiis legitimis & naturalibus decedat, vt illum decedere necesse est, stante prædicto impedimento illum reddente omninò inhabilem ad generandum.

Consideratis tamen considerandis revera Hyacinthus non adeò extra spem habendæ prolis existimandus, cùm adhuc sit in ætate habili, nec quicquam opponat, quod illum de certo reddat absque omni spe habendæ prolis. Nam quod in medium prefertur de impedimento carunculárum in meatu vrinario; facile dilui potest, si rem penitus examinemus.

Quod enim prædictæ carunculæ impediant generationem ex parte viri non est semper verum, quia quotidiana experientia constat, plures eo morbo detentos generare, ac nos ipsi nouimus, virum non mediocriter eo diuexatum fœcundissimum extitisse, licet semper fœmellas generaret: ita quod non potest certò firmari quascunque carunculas impedire generationem. Vnde causa adducta ab ipso Hyacintho suæ inhabilitatis ad habendum nouam prolem, non est sufficiens ad hoc, vt huius inhabilitatis respectu obtinere debeat suam petitionem: requirebatur enim ad hoc, vt suam petitionem iustificaret, quòd probaret, carunculas, quas patitur eius conditionis esse, vt omninò generationem prohibeant, vt uti si sint plures, si sint inueteratæ, si sint duræ, & callosæ, si vrinæ difficultatem, ac stillicidium faciant, & multò magis si illius, ac seminis exitum in totum remorentur: tunc namque iustiorem causam haberet suæ petitionis; nam cum eo peruenerit hic morbus, absque vlla hæsitantia firmari potest, nullam spem reliquam esse ampliùs ex se generandi restitante semine in media semita, ac refrigerato, spiritibusque omnibus denudato, ac inepto omnino ad conceptionem, non minùs quam esset quæcunque alia materia, quæ seminis naturam non haberet. 6 7

Sed neque etiam probata grauitate morbi, nempè carunculárum multitudine, & antiquitate, & callositate, vrinæ exitum, & seminis impedientium, adhuc Hyacinthus suam petitionem iustificasset: quia neque hæc omnia simul iuncta possunt ob curationis difficultatem, ipsum extra omnem spem habendæ prolis constituere; cùm licet, vt iam dictum est, ex Medicorum, & Chirurgorum celebrium auctoritate, difficillima sit harum carunculárum sanatio, ita vt Fallopius *loco citat.* fateatur à nullo Medico vidisse se curatas carunculas, tamen excipit Petrum Gallum Chirurgum expertissimum, quem medicamentum quoddam composuisse narrat, quo carunculam quantumvis duram, callosam, & contumacem citissimè absumebat, & breuissimo temporis interuallo vlcus sanabat, cicatricemque inducebat. Quinetiam Amat. Lusitan. *curat. Medic. cent. 4. cur. 19.* cuiusdam medicamenti mentionem habet à se inventi (licet quidam Philippus illud sibi adscriberet) ad has carunculas tutò, ac 8

cito curandas, quod medicamentum à Lacuna Medico inſignoi & probatum, & laudatum summopere dicit, & nonnullas historias Ægrotantium, qui eo medicamento ab ipso curati ſunt, in medium affert.

His accedit Petrus Foreſt. qui *Obſ. ſuar. Obſeruat. 20 & lib. 26 obſeruat. 2.* historias alias enarrat quorundam virorum longis, antiquis, callosis, ac contumacissimis caruncu'is affectorum, qui ab ipſo non ſolum curati ſunt, ſed cum ſteriles ob eius morbi impedimentum eſſent, fœcundi facti, filios poſt curationem procrearunt: & in ſumma, curari huiuſmodi carunculas, etiamſi maxime ob prædictas conditiones curationi reſiſtant, tradunt omnes prænominati Auctores, & cum his etiam alii, vt Petrus Pigræus *ſua Chirurg. libro octauo, cap. octauo*, & præ omnibus iam citatus Alphonſ. Ferrus *in proœm. libr.* & Lacuna apud Amatum *loco citat.* Ludouic. Mercat *de morb. Gall. libro 2. cap. vlt.* Vict. Trincauell *lib. 3. conſ. 66.* & alii.

Oportuit ergo ante omnia Hyacinthum Buccaferreum oſtendiſſe carunculas illas, quas pati ſe dicit, non eſſe vllo modo amouibiles: quod oſtendere non poteſt, niſi experimento facto, ſupponendo ſe Chirurgorum curationi, quam ne vlla quidem ratione illum tentaſſe conſtat.

Cum autem ſperari poſſit per curationem amoueri omne ſterilitatis impedimentum, fruſtra petit declarari; bona fideicommiſſaria Franciſci Mariæ Teſtatoris pertinere ad Philippum eius filium naturalem, ex eo quod ſit extra omnem ſpem obtinendi alios filios legitimos, & naturales: nam ob aliud impedimentum, quod ſatis ſuperque demonſtratum eſt auferri poſſe, præſumendum illum habilem futurum ad prolem aliam generandam, vt alii quicunque homines ad id
9 habiles præſumuntur: vt ex Aleiato dixi alias *libro tertio harum quæſtion. quaſi noua, numero decimo*, quia proprietas hæc generandi ſibi ſimile, à Natura ineſt, & idcirco ſemper præſumitur adeſſe: vnde non poteſt Hyacinthus firmare, ſe hac proprietate orbatum, niſi euidens impedimentum afferat nulla arte amouibile, ob quod hac naturali dote priuetur, & impediatur, ne illa vti poſſit: quod enim adducit, non eſt adæquatum, nec perpetuum, cum per Artem ſit amouibile, vt ſatis probatum eſt.

CONSILIVM LXVI.

Ad Titulum, De Prægnantia, Superfœtatione & Mola.

ARGVMENTVM.

Ioannes Nicolaus Sobreius in rixa occumbens reliquerat Lauretam Polymniam eius vxorem, mulierem optimi habitus, & ſtaturæ prægrandis in vtero habentem, quæ ſtato tempore, nempe octauo à Mariti exceſſu filium peperit, & non detumeſcente ventre, & obſtetrice alium fœtum adeſſe firmante, non potuit quantocunque nixu illum ab vtero tunc expellere: ſed tranſacto integro fere menſe, imo vno, aut altero die adiecto, denuo partus doloribus conflictata, illum edidit, qui & bene validus, ac optime formatus prodiit, cum prior in ipſo ortu deceſſit, & nullum vitæ ſignum præbuiſſet, ita vt ne baptizatus quidem fuerit ac præterea eſſet male conformatus, & non omnino abſolutus. Oppoſitum eſt à Ioannis Nicolai propinquis, qui eius hæreditati inhiabant, quod ſecundus hic conceptus eſſet ſuperfœtatus, & ex alio viro, quam ex Ioanne Nicolao conceptus, & idcirco non deberet ad Patris putatiui, nempe prædicti Ioannis Nicolai hæreditatem admitti, vnde Lauretæ pudicitia mirum in modum deturpata remanebat. Duo ergo puncta diſcutienda offerebantur; Primum, an hic ſecundus fœtus ſuperfœtatus eſſet: Secundum, an Lauretæ honeſtas ex hoc eſſet ſuſpecta, & inſtantibus iiſdem Ioannis Nicolai propinquis reſpondi, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Superfœtati partus naſcuntur per aliquot dies, vel etiam hebdomadas poſt primum conceptum.*
2 *Partus vndecimeſtres ſunt de raro contingentibus, quæ non adaptantur in iure.*
3 *Decimeſtres integris decem menſibus naſcentes rariſſimi.*
4 *Vndecimeſtres reiecti per text.* 10 §. Vnum ſiquidem, Authent. de Reſtit.
5 *Vndecimeſtres ab Aſtrologis reiecti.*
6 *Vndecimeſtres quales admiſerit Hippocrates.*
7 *Tam Decimeſtres, quam Vndecimeſtres Hippocrati eodem dierum numero naſci, quomodo ſiat.*
8 *Simul concepti ſimul naſcuntur, & n. 12.*
9 *Vndecimeſtres qui non vitales.*
10 *Eandem diſtantiam ſeruant in naſcendo fœtus, interuenit inter primam conceptionem, & ſuperfœtationem.*
11 *Superfœtati non adoleſcunt ex Ariſtotele.*
13 *Fœtus quando dicantur ſimul concepti.*
14 *Simul concepti vna, eademque ſecundina includuntur, niſi ſexu ſint diſtincti, concepti autem diuerſo tempore, vnuſquiſque propria includitur.*
15 *Simul concepti non ſemper eodem die naſcuntur.*
16 *Octimeſtris fœtus non eſt vitalis.*

SI quis eſt, apud quem huiuſmodi caſus ob ſui admirationem fidem non inueniat, illum ad Gaſparum Bauhinum Medicum, ac Chirurgum experiiſſimum remittam: hic enim *in Append. ad lib. Rouſſeti, de Part. Cæſar. it. de hypo fœt.* plures habet hiſtorias, & ſignanter tertiam, huic etiam caſui fidem conciliantes: ac profecto dicta hiſtoria tertia. ahuiqui eſt huic noſtræ in omnibus perſimilis.

Ad rem ergo accedens, dico, quoad primum punctum, nullam interuenire difficultatem; quin dicamus, ſecundum fœtum fuiſſe ſuperfœtatum, cum per tot dies poſt priorem natus fuerit, vt ſuperfœtati naſci conſueuerunt: nam ſi ſimul cum priori conceptus fuiſſet, imo in vtero manſiſſet vltra plures dies poſt decimum: ſi enim nouem menſibus completis, vel potius ducentis ſeptuaginta diebus, & forte pluribus addantur alii triginta dies, hic fœtus fuiſſet vndecimeſtris, non qualem Hippocrat. *in libell. de Octimeſt. par. num vlt.* admittit, ſed qualem omnes reiiciunt, vt deinceps videbimus. 1

Sed huiuſmodi partus tam ſerotini ſunt de raro contingentes, quæ non adaptantur in iure, nam & Decimeſtres, maxime qui vltra decem menſes perfectos per vnum, aut alterum diem naſcuntur, raro admodum viſuntur. Et apertiſſime Vndecimeſtres reſpuit text. *in Authent. de Reſtit. & ea quæ par. §. Vnum ſiquidem*, & *ibi* Gloſſ. vnde etiam ex Hippocratis, & Ariſtotelis ſententia, Ludou. Mercat *de morb. mul. lib 4 num.* 10. dicebat, eos, qui nonniſi duos dies ſupra decimum menſem attingunt, eſſe quam rariſſimos: quam etiam opinionem, licet Vndecimeſtres admittat, ſequitur Vict. Trincavel. *Epiſt. Med. num.* 5. idcirco veteres Romanos has quaſi monſtroſas raritates non recepiſſe, teſtatur Gel. *Noct. Attic. lib. 3 cap.* 16. ab ipſo quoque Mercato adductus. reſpiciebant enim ea, quæ frequentius. & vt plurimum contingunt, cum hæc tantum à Natura ſint; Ariſtot. *lib. 4. de Gener. Anim. cap.* 4. ſed in rei veritate videtur hic fœtus iuſto tempore natus, & poſt mariti mortem conceptus, quod ſatis ſuperque teſtatur tam longa mora in vtero Matris poſt primum partum, quam moram ideo dicendum, illum traxiſſe, quia non compleuerat eam perfectionem, qua dotari debebat, vt vitalis eſſet, cum eſſet maxime robuſtus, vt poſt ortum oſtendit: perfici ergo illum oportuit in vtero, & ad nouum menſem pertingere antequam naſceretur, alias interiturus 2 3 4

Sed quoad Vndecimeſtres à Philoſophis, & Medicis reiectos, etiam Aſtrologi illos reiecerunt, vt firmat Nicol. Nancel *in Analog. Micr. ad Macr. lib. 7 parti 3. problem.* & rectè, quia, vt idem addit, hic partus non eſt omnino naturalis; imo non ſolum naturalis non eſt ſed omnino præter naturam, & monſtroſus. Bonauentura *de Octim. part. lib. 3. cap.* 34. 5

Neque opponatur hic Hippocratis *lib. de Octim. part. in fin.* auctoritas nos adducta, dum vult, quoſdam partus eſſe Vndecimeſtres: nam hos ipſos, quos ille Vndecimeſtres vocat, non pluribus diebus in vtero commorari firmat, quam Decimeſtres, cum vtroſque ſeptem quadragenariis naſci doceat, nempe diebus ducentis octoginta, vnde rectè Proſper Martianus *in eius loci comm. verſ.* 49. dicebat, non ideo dici Vndecimeſtres fœtus natos ſeptem quadragenariis, quemadmodum Septimeſtres natos dimidia parte Anni, quia vere Vndecimeſtres notabilem vndecimi menſis partem attingunt, vt Septimeſtres notabilem primi, & vltimi menſis partem, hoc eſt maiorem, quam dimidiam, ſed id conſiſtere in ſola denominatione, cum realis computatio 6

in vno

7 in vno aliter se habeat, quam in alio, & idcirco tam Deci-
mestres, quam Vndecimestres eodem dierum numero na-
scuntur, vt explicat etiam Bonauentura *de Octim. part. lib.*
7. cap. 130. & quando fœtus conceptus est, exempli gratia
initio mensis, hoc est in Nouilunio, & nascitur septem
quadragenariis, dicitur Decimestris, si vero concipiatur
post tertium mensis per aliquot paucos dies, hoc est post
Nouilunium, & nascitur etiam septem quadragenariis, di-
citur Vndecimestris, quia dies primi mensis deficientis consti-
tuunt initium vndecimi mensis, & sic non excedit Vndecime-
stris numerum dierum ducentorum, & octoginta, nisi fortè
per vnum, aut alterum diem; nam longissimum nascendi ter-
minum Hippocrates posuit ducentos octoginta duos dies. Ita-
que licèt Vndecimestres non constantes pluribus, quam diebus
ducentis octoginta, aut ad summum diebus ducentis octo-
ginta duobus (qui dies nequaquam constituere possunt decem
perfectos, & absolutos menses) admittendi sint, tamen verè
Vndecimestres qui decem mensibus integris, & insuper ali-
quot diebus mensis vndecimi nascantur (qui dies perveniunt
ad minus ad numerum trecentorum) non sunt admittendi ob
rationes, de quibus Medici, ac Philosophi, apud ipsos acqui-
rendas At fœtus natus diebus trecentum & vltra, veluti natus
est hic post primum partum per triginta & plures dies, quo-
modo sit admittendus, non video, oportet ergo secundum
hunc partum superfœtatum absque dubio fuisse, natumque
post priorem iusto tempore, nempè nono aut decimo mense.

Præterea si hic secundus fœtus vna cum priori conceptus
8 fuisset, necessario vna cum illo debuisset nasci, vt alias eve-
nit, vbi Gemelli in vtero ex vno, eodemque congressu
concipiuntur, nam cum in vtero tantundem temporis per-
manserit, vt primus, debuisset etiam vt primus suam to-
talem perfectionem adeptum esse nono, aut decimo mense;
9 immò omninò nono; & cum priori debuisset in lucem exire;
nam si perfectionem à Natura requisitam adeptus fuerat, fru-
stra in vtero per triginta, & plures dies moram traxisset
immò non sine sui, & Matris quoque periculo: vnde vide-
mus, Vndecimestres ipsos, si aliquando Vndecimestres
sint, non esse vitales, quia cæteris imperfectiores existunt
Bonauentura *de Octime. tr. Par libro tertio*, *cap.* 61. & inter
æquiparat illum Octimestri. Quod si firmare velimus, hunc
secundum fœtum esse verè Vndecimestrem, qui simul cum
priori conceptus fuerit, & propter debilitatem non potuerit
vna cum priori in lucem prodire; hoc facilè diluitur ex eo,
quod hic secundus fœtus non solum vixerit, sed vegetus,
ac robustus extiterit, contra quam debuisset evenire, si ob
debilitatem tamdiu in vtero commoratus esset, vt firmat ipse
Hippocrat. *cit. lib. de Octim. part. num.* 1. per hæc verba, *Nam*
perfectissimus est fœtus in primis quadraginta diebus: vbi verò
plures accesserint, perit: & in sequentibus, causam addit huius
eventus.

Quoad secundum punctum, nempè an ex hac superfœ-
10 tatione argui possit Lauream impudicè vixisse; & ex alio
viro, etiam marito vivente aut post eius mortem concepisse
res clara videtur; etenim cum soleat eandem distantiam ser-
vare in nascendo fœtum superfœtatum à fœtu primo loco
concepto, quam habuit cum conciperetur, Fernel *lib. Phy-*
siol. cap. 12. Mercat. *de steril. & Pregn. aff. lib.* 3. *cap.* 6 Ioan.
Huchet. *de Sterilit. libro tertio, titul. de superfœt.* & à partu
prioris fœtus ad partum secundi pertransierint triginta, &
plures dies, necessario hic secundus fœtus conceptus fuit tri-
ginta, et pluribus diebus post priorem, & sic non potuit esse
conceptus, nisi post mariti mortem: nam Laurea peperit
vt ex relatione habetur, priorem filium octauo mense post
Mariti obitum, ex quo habetur, quod illa in ipsa Mariti
morte menstruum fœtum gereret, sic enim iusto tempore pe-
perit, nono scilicet mense, vt plerumque euenire solet: atque
hoc pacto secundus fœtus ex superfœtatione conceptus est
post Mariti mortem, cum natus fuerit nono mense exacto post-
quam Maritus decessit; immo si rectè tempora computentur,
non solum nono, sed decimo post prædictam Mariti mortem
natus est, quia Laurea primum partum enixa est octo mensi-
bus exactis, atque illis quidem solaribus post Mariti obi-
tum, vnde fieri potuit, vt dies primi mensis non pertransierint
numerum quindecim, aut viginti; nam hoc pacto prior par-
tus erat nonimestris & perfectissimus, cum constaret diebus
ducentis quinquaginta quinque, aut etiam sexaginta At-
vero secundus fœtus nono mense exacto à morte Mariti
natus est, immo si conceptus fuisset post Nouilunium, na-
tus esset mense decimo: si enim primum mensem ex
quindecim diebus constantem accipiamus, & addantur
his quindecim diebus ducenti quadraginta, fient dies du-
centi quadraginta quinque, quibus complebitur Nonus
mensis, relinquuntur ergo quindecim alij dies, qui erunt men-
sis decimi: erit igitur hic partus omnino Decimestris, &

non nisi post obitum Mariti conceptus: nam vbi ante conce-
ptus fuisset, iis symptomatibus associari illum oportuit (ab-
que quod adolescere potuisset) quæ docet obseruari in omni-
bus Hippocrat. *lib. de su perfœt. num.* 1. & Aristot. *lib.* 7. *de gen.*
Anim. cap. 4. nam & idem Aristot. *lib.* 4. *eiusdem cap.* 5. super-
fœtatos adolescere non posse scribit, sed abigi vtcunque con-
ceptus. 11

Adde quod si secundus hic fœtus ante conceptus fuis-
set, necesse fuerit, illum in vtero permanere suprà decem
menses exactos per plures dies, & verè extitisse Vndecime-
mestrem, hoc est, natum post decem menses exactos (etiamsi pri-
mum constituamus ex quindecim diebus) & quindecim dies
vndecimi mensis, nam constaret diebus trecentum; quod præ-
terquam quod tam rarò euenire solet, vt nihil suprà, adhuc
tam validis, integrisque viribus nasci non potuisset, cum tales,
vt dictum est, vitales non sint.

Verumenimvero, vel quod secundus hic fœtus fuerit su-
perfœtatus, vel non (nam hic pro nunc vtrumque possibile)
nihil suspicandum firmauerim de Laureæ honestate, cum po-
tuerit simul cum priori fœtu concipi, nec non potuerit viuen-
te marito superfœtari.

Quod enim potuerit simul cum priori fœtu concipi, pa-
tet, quia cum natus sit post nonum mensem à mariti morte,
& Laurea potuerit concipere per quindecim, aut paucio-
res etiam dies ante mariti obitum, non fuisset natus nisi du-
centesimo octuagesimoquarto ad summum, & fortè ducen-
tesimo octuagesimo tantum, & sic consequenter, illum &
vitalem, & maximè vegetum extitisse, vt huiusmodi fœtus
esse testatur Hippocrat. *loco cit.* sed si superfœtatum eum dica-
mus, adhuc potuit superfœtari ante mariti mortem, quia si
Laurea iam per mensem vtero gerebat, cum eius maritus
occubuit, potuit in primis conceptionis diebus hic fœtus
superfœtari, ita vt etiam si per quindecim dies post priorem
conceptum fuisset superfœtatus, non excederet terminum
Decimestris partus, licet, cum maritus non perierit ex mor-
bo aliquo, cuius causa coactus fuerit à coitu abstinere, sed in
rixa occubuerit, vt constat in facto, potuit nocte ipsa illius
mortem præcedente cum Laurea rem habere, quia ex eo con-
gressu potuit super fœtare, & sic fœtus hic superfœtatus
esset Nonimestris, ac perfectissimus, & hoc videtur magis
tenendum, cum sit magis verisimile, quia natus est integro
mense post priorem, nam etiam per mensem post priorem
fuerat conceptus; vnde nulla suspicio interueniente potest de-
Laureæ pudicitia, cum ex mariti congressu superfœtauerit.

Quod verò opponi poterat contra id, quod dictum est,
potuisse nimirum hunc secundum fœtum cum priore conci-
pi, illud est, quod ex communi opinione Hippocratis au-
ctoritate firmata, fœtus simul concepti simul nascuntur, vt
iam superius dictum est: non potuit ergo hic secundus fœtus
natus tanto tempore post priorem, simul cum priori esse con- 12
ceptus. Cui difficultati satisfieri potest dicendo, dupliciter
posse dici, duos fœtus esse simul conceptos, nempe aut vno,
eodemque coitu, aut vna eademque nocte, sed replicato coi-
tu, & sic firmandum secundum hunc fœtum, non ita dici si-
mul cum priore conceptum, vt ex eodem congressu concep-
tos fuerit, ex eodemque semine in illo congressu eiecto, sed 13
eodem tempore, nempe eodem die ex replicato, & succes-
siuo congressu, & ex nouo semine, vt si ei aliquando solet;
euius rei signum euidens est, quod ambo, tam prior, to-
quam, quam posterior fœtus suis secundinis separatis inuol-
uuntur, quod nequaquam fit, cum ex eodem congressu eodem-
que proiecto semine sunt concepti; quia tunc vna eadem-
que secundina includuntur, nisi septu distinguantur, vt ex au- 14
thoritate Medicorum omnium, eorum præsertim, qui jam ad
ducti sunt superius, manifestum est. Præterquam quod 15
etiamsi fœtus fiant simul concepti, non semper eodem die
nascuntur; vt testatur Laurent. Ioubert. *lib.* 3. *error. Popular.*
cap. 1. qui nasci tradit aliquando plures fœtus, etiamsi simul
concepti fuerint, per quinque, aut sex, aut octo etiam dies,
vnum post alium.

Huic tamen assertioni opponi facile potest, quod id possi-
bile quidem sit per aliquot dies, vt ad summum octo, sed per
triginta, & plures dies posteriorem tardare exitum ab vtero, nec
verisimile, nec possibile esse; cum hoc non nisi ex summa ip-
sius fœtus debilitate euenire possit, & tam longa mora in ma-
tris venere non possit non esse, & fœtui, & matri exitialis.

Sed profectò ex falsa suppositione, quod prior fœtus fue-
rit ante conceptus, & secundus post, & quod secundus fue-
rit superfœtatus, error omnia in hoc casu emanat: nā vbi facti
seriem diligenter examinemus, facile contrarium appareat
poterit veritati magis consonum, nempe neque priorem
partum fuisse ante conceptum, neque posteriorem fuisse su-
perfœtatum, sed priorem fuisse superfœtatum, ac poste-
riorem natum fuisse ante conceptum, licet contrarium ple-

rumque euenire conſueſcat, nempe vt poſt primò conceptum ſuperfœtatos edatur: Hippocr. teſte *lib cit de ſuperfœtatio. n. s. ibi, Poſterius ipſum inſuper paris non vitale*, & patet in hiſtoriis relatis per Marcel. Donat. *lib. 4. hiſt Med. mirab. c.* 10 & per Ioan. Schench. *lib 4. obſer. tit. de ſuperfœt.* Hoc tamen perpetuum non eſſe patet ea hiſtoria, de qua And Laurent. *lib. 2. Anatom. quæſt.* 32. & in aliis quibuſdam hiſtoriis enarratis per Gaſpar Bauhin. *in Append. ad Rouſſet. de part. Cæſar.*

Non abſque ratione autem firmauerim, eum, qui prius natus eſt in hoc caſu fuiſſe ſuperfœtatum, quia nec benè habitus, nec benè formatus, nec perfectus erat, vt in facto habetur, vnde rationabiliter concludere licet, illum in vtero 16 ſufficienter non permanſiſſe, ſed ſuperfœtatum fuiſſe, ac conceptum fortè die mortem mariti præcedente, & ſic non niſi octimeſtria fuerit, qui vt omnes norunt, vitalis non eſt; ſecundus autem fœtus ob ſui fortitudinem in vtero remanſit vſque ad complementum, quod requirebat, & natus eſt decimeſtris, vt ex enumeratione dierum patere poteſt. Eodem enim pacto *in hyſtoria ſupra cit.* ex Bauhino prior fœtus mortuus natus eſt, & caluaria carens, manifeſtiſſimum ſignum, quod, quia ſuperfœtatus erat, non potuerit perfectè formari; poſterior autem natus, poſt priorem per decem hebdomadas, perfectus fuit, ac vixit, cum ob ſui fortitudinem, non obſtante prioris abortu, ſe in vtero continuerit vſque ad debitum naſcendi tempus, vt bonam ac completam formationem adipiſceretur, quemadmodum fœliciter ſucceſſit.

Itaque extra omnem æquitatem, & veritatem eſt de Lauretæ honeſtate dubitare: cum hic ſecundus fœtus, vt dictum eſt, verè ex ipſius marito conceptus fuerit ante priorem quidem, & iuſto tempore natus ſit, vt ea vero computu dierum geſtationis colligitur, dato quod etiam per quindecim dies ante mariti mortem conceptus fuerit.

CONSILIVM. LXVII.

Ad Titulum Quintum Libri Primi.

De Partu legitimo & naturali.

ARGVMENTVM.

AnnaMaria Matthæi Bracci vxor, cum grauida eſſet ſeptimo menſe ex lethali ægritudine deceſſit, ac poſt horæ quadrantem, ventre illius per Chirurgum exeƈto, inde fœtus extractus eſt, de quo dubitatum fuit, an viuus eſſet, néc ne, cum per nonnullos teſtes conſtaret, illum quoſdam motus ediDiſſe, oculos eleuaſſe, & alia quædam vitæ ſigna, ſed nullius momenti commonſtraſſe, vt in ſummario patet: huic dubio ſequenti reſponſo ſatisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Septimeſtris fœtus ex Communi eſt vitalis.*
2 *Fœtus imperfecti non ſunt vitales.*
3 *Septimus menſis initium perfectionis fœtibus affert.*
4 *Motus principium eſt ipſa anima.*
5 *Tantundem damni infert morbus acutus breui tempore, ſi occidat, quantum morbus Chronicus, ſed lethalis tempore diuturno.*
6 *Vt valet mater, ita & puer in vtero manens.*
7 *Fœtus viuit vita matris.*
8 *Signa vitalis fœtus abſentia non vitalem denotant.*
9 *Grauida lethali morbo laborans, fœtus, quos geſtat mortuos parit, aut non vitales.*
10 *Proprietas naſcendi in ſeptimo eſt aliquorum fœtuum, non omnium.*
11 *Septimeſtres fiunt à fortitudine virtutis.*
12 *Dies conceptionis ipſaſmet matres latere ſolet.*
13 *Ad vitam traducendam neceſſarium eſt virium robur.*
14 *In cadaueribus obſeruantur aliqui motus.*
15 *Fœtus ad reſpirationem matris reſpirat per vaſa vmbilicalia & n 18.*
16 *Priuatio reſpirationis eſt ipſa mors.*
17 *Reſpirationis & pulſus, eſt vna eademque neceſſitas.*

EX triplici fundamento nititur dedocere Matthæus Braccius, quod fœtus, de quo agitur, viuus extractus ſit à materno vtero, & quod vitalis eſſe potuerit, vt eius hæreditatem conſequatur, *Primò*, ex eo quod eſſet Septimeſtris. *Secundò*, quod eſſet perfectus, & omnibus membris abſolutus; ac *Tertio* denique ex eo, quod aliquos motus ediderit, & alia manifeſta vitæ ſigna commonſtrauerit; vnde etiam tanquam viuus baptizatus à Parocho fuerit.

Nam quoad primum, patet ex communiſſimo omnium hominum conſenſu, fœtum ſeptimeſtrem eſſe vitalem, vnde ipſæ leges ex Hippocratis auctoritate *in lib. de ſeptim. par & alibi*, qui illum pro ratione natum pronunciauit, vitalem 1 illum, ac legitimum declararunt vt habetur in *citata* quotidie *lege ſeptimo menſe, Digeſtis ſtat. homin.* Vnde non videtur de ea re vllum dubium excitari poſſe.

Quoad ſecundum autem clarè patet per membrorum il- 2 lam vndequaque perfectam abſolutionem, concludenter probari viuendi aptitudinem; nam contra, qui membris inabſoluti, & imperfecti naſcuntur, non poſſunt in vita perdurare: ea enim membrorum imperfectio ſatis ſuperque commonſtrat, non tamdiu in vtero materno fœtum permanſiſſe, quamdiu permanere illum oportuit, vt vitalis na- 3 ſceretur. Vnde idcirco Septimeſtres viuunt, non vero Sextimeſtres, quia ſeptimus menſis initium perfectionis fœtibus ipſis conciliat; vt idem Hippocrat. *in lib. de Octimeſtrib. Part. numero ſeptimo*, teſtatur: ac deficiente hac membrorum Perfectione, apparet manifeſtè ſic naſcentes fœtus deficere non à totali ſolum, ſed ab initiata illa perfectione, quam in Septimeſtribus tam exquiſitè adeſſe vult Hippocrat. *loco citato.*

Ac tandem quoad tertium negari non poteſt, fœtum hunc viuum fuiſſe ab vtero Matris extractum, cum plures motus ediderit, brachia, & crura extendendo, os aperiendo atque oculos attollendo, qui omnes ac ſinguli motus viuentem 4 fœtum apertiſſimè oſtendunt, cum nonniſi à viuido ipſius calore fieri potuerint, eorumque principium ſit ipſa anima: Galen. *in Plat. Tymæum in princ.* ita vt vbi tales motus apparent, præſentem animam eſſe ſit aſſerendum. Cum ergo fœtus hic per eos motus viuum ſe commonſtrauerit, poterat abſque dubio vitalis eſſe, cum natus eſſet ſeptimo menſe, de quo nullus, niſi qui imperitus iudicari vult, ex ſententia Hipocrat. *in lib. de Carn. num. vlt.* dubitare debet, an naſci poſſit vitalis, maximè cum idipſum quotidiana experientia confirmetur.

Sed his, aliiſque obiectionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus, cum facilè dilui poſſint multo ſolidioribus, ac firmioribus fundamentis pars noſtra innititur ad demonſtrandum, fœtum hunc neque viuum ab vtero Matris fuiſſe extractum, neq; potuiſſe vllo modo vitalem eſſe. Et *primo*, ex prægreſſo Matris morbo: *Secundò*, ex deficientia ſignorum, quæ viuum, ac vitalem fœtum commonſtrare ſolent; ac *Tertio* denique ex intempeſtiua, ac violenta eius extractione à Matris vtero.

Et quoad primum, ex depoſitione omnium, ac ſingulorum 5 teſtium patet, & in confeſſo etiam eſt apud partes, Annam Mariam ex lethali morbo deceſſiſſe Chronico; vel acuto, vtrumuis, nam de hoc nihil miror, tantundem enim damni infert Chronicus morbus ſpatio plurium hebdomadarum, aut menſium, quam acutus breui aliquorum dierum ſpatio, cum vterque vel lentè, vel celeriter Ægrum ad in- 6 teritum deducat. Cum igitur Anna Maria lethali morbo ægrotauerit, fœtum etiam cum illa ægrotaſſe neceſſe eſt, vt enim valet mater, ita & puer: vel ipſo Hippocrate teſte *lib. de Nat. Pueror. n. 21. ſeq. num. trigeſimoquinto*, nec id ſine euidentiſſima ratione; nam mulierem vtero gerentem morbo acuto conflictatam, neceſſe eſt ſanguine deterrimo 7 abundare, & hoc ipſo ſanguine puerum in vtero enutriri; vnde de neceſſitate Naturæ puerum vnà cum Matre ægrotare opus eſt. Præterquam quod non modò ſanguine prauo nutritur ob Matris morbum, ſed viuit ex ipſa vita ipſius Matris, vt habetur *loco cod. n. 21.* Vnde neceſſe eſt eoſdem affectus puerum pati, quos patitur ipſa mater, & ſi Mater malè concoquat, neceſſe etiam eſt, ipſum puerum malè reſpirare, & malè concoquere. Ergo Matre morbo lethali afflicta, neceſſe fuit etiam ipſum puerum morbo lethali affligi, & ſi Mater, quæ viribus firmioribus dotabatur, quam puer, ex eo morbo periit, quis non ſtimabit etiam ipſum puerum ex eodem morbo, ſuperueniente etiam moleſtia ſectionis ab vtero, perire debuiſſe? aut dato, quod non illicò cum Matre perierit, ex eiuſdem morbi violentia, certè oportuit illum ad extremā debilitatē deduci, ita vt ab vtero extractus per matris ſectionem, nullo modo, ne per momentum quidem viuere potuerit. Quonam ergo modo ſtimabimus, puerum in ſeptimo menſe lethali morbo conflictatum, & à

Matris

Matris vtero per ejus sectionem violenter extractum posse esse vitalem : at neque de Nonimestre, aut Decimestre, iure id firmari liceret : certum autem est præsumptionem militare immaturi, intempestiuique partus, cum mater in puerperio decessit, vt ex parisio, & Aleiato dicit Menochius *de præsumptionib. lib. 6. præsumpt. 52. num. 8.* licet ipse Menochius hanc præsumptionem invalidam contendat ex eo, quod aliquando mulieres in partu pereuntes filios vitales, imò etiam & robustos ediderunt : Sed non consideravit Menochius id evenire in iis quæ ex simplici partus violentia, ac difficultate pereunt; at in iis quæ longa, aut maligna infirmitate detentæ in partu pereunt ex naturæ ipsius morte fit, vt etiam filii, quos edunt, non vitales existant vnde præsumptio prædicta existimanda est validissima, & auctoritate frequenti Hippocratis confirmata, qui vbique testatus est, vtero gerentem morbosam, ac malè enloratam, fœtus gestare debiles, & minimè vitales, vt infra.

Ex hoc igitur capite, fœtus, de quo agitur, non poterat vllo modo esse vitalis, etiamsi vtcumque vivus ab vtero fuisset extractus.

Secundò satis ostendit, illum non potuisse esse vitalem, deficientia eorum signorum, quæ vitales fœtus ostendunt: nam & ex parte sui ipsius, & ex parte ipsius matris, & ex parte
8 eorum, quæ partum concomitantur, omnia quæcunque signa adduci possunt, ac præcipuè potiora defecisse constat. Nam fœtus ipse neque vocem vllam emisit aut eiulatum nec respirare obseruatus est, nec sternutare, neque fæces, aut vrinam reddere, neque se movere saltem ita vt clare observari posset, neque aliquam vllam notabilem vitæ significationem præseferre : quibus signis ab entibus, fœtus vitalis esse non potest. Av. a 21 . . . *ap. cit.*

Et ex his eludendæ veniunt affectatæ Chirurgi & Obstetricis depositiones ad partis adversæ requisitionem emanatæ, cum data opera, prædicta omnia signa vitalis fœtus sub silentio pertransierint, & leviora, ac minus ad rem facientia tantum adduxerint.

Sed & signa ex parte matris omnia commonstrarunt, fœtum hunc non potuisse esse vitalem, quia illa, vt dictum est,
9 letha i morbo . . . ; & ex prægresso matris morbo illud pronunciat Hippocrat. *in lib. de superfœt. num. 8.* eam fœtus, quos gestat, mortuos parere, aut vivos male habentes, neque vitales. Cum igitur signa ex parte matris apparentia omnia attestata sint manifestum fœtus interitum, non potest pro vitali acceptari.

Sed & signa quæ in partu apparere solent, & fœtum vitalem esse ostendunt, omnia hic defecerunt: nam neque mater tanta virtute dotata fuit vt parere potuerit, neque puer tantum vigoris nactus est, vt posset propria virtute sibi viam ad exitum parare, & in lucem prodire, quare neque matrem peperisse constat, neque fœtum natum esse, sed per vim à matris vtero extractum ; nam & mater, & puer omni virtute destituebantur, ita vt neque illa parere, neque hic nasci posset.

Denique ex intempestiva huius fœtus extractione ex materno ventre, manifestè deducitur, illum non potuisse esse vitalem ; nam etiamsi gratis condonemus, illum fuisse septimestrem, tamen non ob id firmare possumus illum ex hac vna conditione potuisse esse vitalem, quia non qui septimo
10 mense per violentiam è materno vtero extrahitur, est fœtus vitalis, sed qui sponte septimo mense nascitur, est enim proprietas hæc nascendi in septimo mense aliquorum fœtuum tantùm, non omnium, & est maximè eorum, qui validiores sunt : at hunc non fuisse hac proprietate dotatum patet quia neque existens in vtero matris vllum motum edidit, per quem tentaret in lucem exire, neque vllo modo natus est, sed manu chirurgica extractus ; itaque non erat hic fœtus ex sua natura septimestris, hoc est non debebat naturaliter nasci septimo mense, neque ideircò inter verè Septimestres fuerat commemorandus, etiamsi natus esset in septimo, quia non fuisset vitalis, stante quod non ex fortitudine virtutis, & ex natura sua in septimo natus fuisset, sed potiùs à violenta aliqua causa manumissus: licet sciam omnes, qui in septimo nascuntur, pro vitalibus, & legitimis acceptari, ne vni per alium iniuria fiat ; & tamen hoc non deberet ita procedere, stante quòd hæc proprietas maturius nascendi sit aliquorum fœtuum, vt aliquorum fructuum qui præcoces sunt, & ante alios suæ ipsorum speciei maturantur, vt exempli gratia, aliqui ficus sunt, qui mense Iunio propè æstivum solstitium maturantur, vnde tunc collecti, esui apti sunt, qui vero ex sua natura præcoces non sunt, sed serotini, si eodem tempore cum præcocibus colligantur, nequaquam esui apti esse possunt : Idem ergo de fœtibus firmandum, si modò communis opinio veritatem habet, nempe quod à natura sit quosdam in septimo nasci ; quod ego non facile admitto, & naturaliter existimo, pueros nasci tantum nono, & decimo : sed prævaleat nunc communis opinio qui ergo ex sui natura septimestres nascuntur, quia ceteris fortiores sunt, vt Hippocrat. *lib. de septimpart. n. 1* dicebat, vitales esse possunt : at verò qui à sua natura hoc non habent, vt septimo nasci debeant, si septimo nascantur, nullo modo possunt esse vitales, sed tanquam abortivi, & per vim ab vtero eiecti ante tempus sibi a Natura destinatum nascentes pereunt.

Sed sint per nos Septimestres omnes vitales, illud certum est, vt mox diximus, Septimestres secundum Hippocra- 11
tem, & Medicos vniuersos fieri à fortitudine virtutis, ob quam vali dè se in septimo moventes, & exagitantes ligamenta disrumpunt, atque eo pacto nascuntur, vnde ob eam violentiam plurimi eorum intereunt, licet ex multis aliqui serventur. At quam virtutis fortitudinem effingere possumus in hoc fœtu, a sævissimo ac lethali morbo antequam ab vtero extraheretur conflictato.

Sed ne hoc quidem nobis suffragari quicquam volo sed concedere paratus sum, omnes, ac singulos, fœtus, qui in septimo nascuntur, posse esse vitales, sed tunc hoc admittendum concedo, cum ex se nascuntur, non cum per vim ab vtero matris extrahuntur ; quanquam enim, etiam qui è matris ventre exectus est, nasci dicatur, vt per textum *in loc. quod dicitur. Digestis de liber is & posthumis*, tamen ita hoc procedit, si vivus nascatur, vt idem textus habet ; nam si confestim moriatur, nasci dici non potest, Abb. *in c. Nam & ego, de verbor. signif.* hic autem fœtus cum mortuus exectus sit, vt constat, vel ad omne peius semimortuus, ita vt confestim expirauerit, non potest dici, quòd natus fuerit, cum non nasci, & natum mori paria sint. § *Dubitatum. Auth. de in est. Nupt.* & sic non potest comprehendi inter eos Septimestres, qui verè nascuntur, nec quod de illis Septimestribus dicitur, huic fœtui applicari potest vnde non suffragatur adversariis, quòd hic fœtus fuerit Septimestris, quia verè Septimestris non fuit sed cum non potuerit ob debilitatem, & imperfectionem ex se nasci, per vim ab vtero præmortuæ Matris, mortuus, aut nullo modo vitalis est exemptus.

Licet autem ex his, quæ iam dicta sunt, facillimè corruant fundamenta omnia partis adversæ, tamen vt veritas maiorem in modum elucescat, iis quæ ad eius favorem adducuntur, plenè satisfaciendum.

Ad id ergo, quod dicitur, fœtum hunc potuisse esse vitalem, ex eo quod esset Septimestris, Respondeo primò, hoc non probari, nisi per testes de auditu ab ipsa Matre; at hoc neque ex dicto ipsius Matris certò firmari potest, cùm etiam 12
ipsæ Matres maximopere in hoc decipiantur ; quia dies conceptionis ipsas quoque latere potest, immò latere solet: Aristotel. *libro septimo de hist. Animal. cap. 4.* & docent etiam ipsi Iureconsulti : Gloss. *in cap. 1. § in Lege. verb. Quadrag. distinct. 5.* Cagnol. *in. leg. 1. si certum petatur, numer. 199.* Mascard. *de probation. conclusion 805. num. 6. volum. 2. & conclusion. 1146. num 31. volum. 3.* Altograd. *consil. 12. n. 39. & sequentibus*, & hoc summa cum ratione : quia vbi frequenter, vt solet, maritus cum vxore congreditur, exempli gratia, singulis, vel alternis diebus, mulier nescit ex quo congressu conceperit, cum in omnibus, vel in pluribus eadem delectatio, eademque signa conspicua fiunt, ex quibus mulier suspicari possit, se concepisse vnde de hoc certa nunquam esse potest, si de die ipsa conceptionis loquamur. Anna Maria igitur potuit cum aliis decipi, nesciendo præcisè diem conceptionis, & sic asseverare, se esse gravidam septem mensium, cùm esset tantum in sexto, vel forsè pertransisset septimum, & esset in octavo, quod verisimilius est & deponitur à quadam obstetrice pro parte nostra examinata, quæ asserit, se audivisse à Lucretia prædictæ Annæ Mariæ sorore, & ab alia fœmina, Annam Mariam gravidam esse octo mensium: quod evidentius probatur ex depositionibus testium à parte adversa inductorum, qui omnes vnanimiter deponunt, fœtum hunc fuisse perfectum, omnibusque membris absolutissimum : at Septimestres nunquam habent eam membrorum, & corpulentiæ absolutionem, immò semper aliqua corpusculi imperfectione, alicuius membri non absoluta constructione pro Septimestribus se produnt, vt pluribus ex Medicorum omnium auctoritate probavi *libro 1. Quæst. Medico-Leg. tit. 2. quæst. 9. per totam* Ergo cùm hic fœtus haberet sufficientem corpulentiam ; & membrorum omnium absolutionem, non Septimestris, sed Octimestris potius esset iudicandus nam Octimestris Septimestri procul dubio est magis absolutus.

Nec multo stabilius est secundum fundamentum, cui pars adversa innititur dicendo, quòd ex membrorum perfectione conijciebatur, fœtum hunc fuisse vitalem: Nam si hoc esse simpliciter verum, multò magis vitalis esset Octimestris, cum maiorem membrorum perfectionem in vtero

acquisierit, quàm Septimestris, qui nunquam habet decentem corpulentiam vt dictum est, & confirmat quoque Horat. Augen *lib. de Part. hum. cap. 4.* qui tamen acerrimus est Septimestrium defensor. at ad vitam protrahendam non satis est membrorum absolutio sed necessarium est robur, quo absente,
13 vt in casu nostro, nihil omninò operatur absoluta membrorum perfectio, quæ ne in Nonimestri quidem, aut Decimestri quicquam operatur sine sufficienti virium robore, & tamen hi perfectissimi sunt. nihilque à requisita ex sui natura perfectione deficiunt, vt deficere semper consueuerunt Septimestres, & vt defuit fœtus, de quo agitur.

Et cum prædictis corruit etiam testium fundamentum desumptum ex motibus in hoc fœtu, vt dicitus, obseruatis: nam vel adeò debiles fuerunt, si qui obseruari potuerunt, vt in considerationem vllam venire non mererentur, quales fuisse obseruatos in casu, de quo Baldus, cujus meminit nem habet Rota *in Rom. successionis de satellis, seu Romana restitutionis Dotis. 27. Maij 1596. coram Peña num. 16.* vel nullo modo, vt verisimilius est, obseruari potuerunt. Nam qui motus, quæ vitæ signa, Deus bone! in medium producuntur pro motibus & signis viuentis fœtus? Hi motus, hæc signa morientis fœtus sunt, non viuentis, immò non morientis, sed jam mortui, cum in ipsis mortuorum cadaveribus similes
14 motus, & his evidentiores obseruentur, vt notaui alias ex nonnullorum Doctorum obseruatione, *libro quarto, Quæst. Medico-Legal. titulo primo, quæst. 10. num. 36.* & firmat etiam Fortun. Fidel *libro quart. de Relat. Medic. cap. 2. in fine.* Fiunt enim hujusmodi motus ex conuulsione à putredine excitata, vel à flatu, vel ab Aëre externo, vt ibi dixi; & hoc multò facilius succedere potuit in hujus fœtus corpusculo à flatibus erumpentibus ex aquis in Matris vtero contentis, & ab Aere ipso externo, cujus rigiditate respectu loci, ex quo puellus prodibat, potuerunt facillimè excitari motus, seu potius membrorum contractiones. Iam verò os aperire, animam exhalantibus, estne quid novum? oculos attollere in ipso mortis momento estne quid inusitatum? Profectò eius rei causam quærit Aristotel. *Probl. libro quarto, probl. 1.* Itaque omnes ij motus, si qui in hoc fœtu obseruati sunt, vel mortui motus erant, non à calore, & virtute naturali, sed à violenta causa excitati, vel erant, motus morientis, & animam exhalantis, licet verisimilius sit, fuisse motus cadaveris. & fœtus jam extincti, quàm secùs, vt apertius deinceps monstrabimus. Et si comparare velimus casum hunc cum casu Baldi, de quo Rota *vbi sup.* evidentiores vitæ demonstrationes in illo apparuerunt, quàm in hoc, cum ille transpiraret, & respiraret, quod in hoc non fuit indubiè obseruatum: & tamen eadem Rota *ibid. n. 17.* voluit, quòd in his, qui secto Matris ventre extrahuntur ad effectum, ut rumpant testamentum, vel aliquam dispositionem inducant, ex eo quod asseruntur viui extracti, majores & vrgentiores probationes (vnde addam ego) etiam evidentiora vitæ signa requirantur: vnde eadem Rota *ibid. num. 6.* ex evidentioribus motibus, & signis in Puella, de qua *ibi* obseruatis, judicauit illam vere vixisse,

Non mirum ergo est, si à Religioso illo, qui fœtum hunc baptizauit, ægrè, & nonnisi sub conditione fuerit baptizatus, vt in facto constat, & ipse idem deponit: cognoscebat enim apertissimè non posse ex vllo certo, & evidenti signo simpliciter tanquam si viueret baptizari, ex quo multò magis se prodit invaliditas, & inanitas eorum signorum, & debilitas, immò nullitas eorum motuum, quos obseruatos fuisse à testibus pro parte adversa examinatis deponitur, cum impossibile fuerit, non potuisse prædictum Sacerdotem comprehendere, an viueret, necne, ante veritate depositionis eorumdem testium, quòd nimirum vixerit post extractionem per horæ quadrantem: in quo temporis spatio non est verisimile tam exiles, & infrequentes motus Puellum edidisse, ac tam dubia vitæ signa præstitisse, vt certo certius à quocunque adstante comprehendi non potuerit, illum pro certo viuere.

Cæterùm quæcunque hactenus allata sunt, licet omninò conuincant, fœtum hunc viuum non fuisse extractum, & non potuisse esse vitalem; tamen omnia ex abundanti dicta sunto, quæ enim restant dicenda, falcem ad radicem ponunt, & omnem con radicendi ansam adversariis adimunt; quippe cum ex testium depositionibus concludentissimè probetur (qui testes pro eorum parte sunt inducti) fœtum prædictum in vtero ipsiu Matris suffocatum fuisse, & mortuum inde à Chirurgo extractum: nam testes omnes prænominati in hoc sunt contestes, quòd cum Anna Maria animam exhalasset, antequam à Chirurgo eius venter sectus fuerit ad fœtum inde extrahendum, pertransierit spatium vnius quadrantis horæ. Modo per totum hoc spatium, nec respirare, nec transpirare potuit, quia
15 cum fœtus ad Matris respirationem, non ex se respiret, seu potius transpiret (non enim per nares, aut os, dum in vtero est aërem attrahere potest) quod succedit illi per vasa vmbilicalia, vt notissimum Medicis, & Philosophis est, & deponit etiam ipse Chirurgus in interrogatoriis, Mater autem jam per horæ quadrantem ampliùs non respiraret, quia erat jam mortua, nec
fœtus respirare ampliùs poterat, ergo erat mortuus, quia privatio respirationis est ipsa mors: Averr. *lib. 2. Collig. cap. 9.* 16
nec vita sine respiratione consistere potest, Galen *lib. 6. de Loc. aff. cap. 5. & lib. 1. de diffic. Respir. cap. 15.* Gordon, *in Lil. p. 7. c. 10.* Vallesc. *in Philon. lib. 3. cap. 14.* & impossibile est, viventem non respirare: Mercat. *lib. 1. de intern. morb. cur. cap. 11.* Hieron. Fabric. *de Respir. lib. 1. cap. 1.* & quòd vere fœtus hic non respiraret, ipse Chirurgus confitetur ad interrogatoria respondens, ibi *Non ha hauuto nissuna respiratione nè alitare.* Neque dicatur quod hoc spatium quadrantis horæ fuerit ita breve, vt possibile fuerit absque respiratione illum potuisse vivere: quia ne per minimam quidem diei partem, ac ne per momentum animal à respiratione cessare potest, vt in confesso est apud Medicos, Hippocr. *in lib. de Flatib. num. 6.* Gal. *vbi sup. & lib. de vtilit. respiration. cap. 8. in princ.* Hieron. Fabric. *loc. cit.* Marcell. Donat. *lib. 7. Histor. Med. mirab. cap. 10.*

Et cum his deluditur etiam affectata depositio ipsius Chirurgi volentis in hoc fœtu etiam abscissa respiratione, sensatum fuisse pulsum, quod est falsum, & omnino impossibile, quia respirationis, & pulsus est vna eademque necessitas & ratio, Galen. *de vsu. Puls. cap. 5.* neutrumque perire in totum possibile est, donec superfuerit Animal: idem Galen, *lib. 1. de diffic. respir. cap. 8.* vnde pereunte respiratione,
necesse est etiam simul & pulsum perire, vt *ibi*, atque *alibi* 17
prosequitur idem Galenus,

Neque valet contra hoc dicere, quòd etiamsi in puello hoc non seruaretur respiratio, tamen seruari potuit transpiratio, & per illam in vita perdurare: nam, vt jam dictum superius est. fœtus vtero non respirat, quia aërem per nares, aut per os attrahere non potest, sed transpirat ad Matris respirationem per vasa vmbilicalia, vnde pereunte in Matre respira-
tione, necesse est etiam in fœtu perire transpirationem, & il- 18
lum vita destitui.

Ex quibus sufficienter, vt videtur, & concludentissimè probatum remanet, fœtum, de quo agitur, non solum non potuisse esse vitalem, sed in ipso Matris vtero ante sectionem fuisse suffocatum, cum respirare, mortua matre, nullo modo potuerit, & sic non potuisse esse hæreditatis capacem succedendo Matri, neque hæreditatem Patri transmittere,

CONSILIVM. LXVIII.

Ad Titulum, de Impotentia cœundi, & generandi, libri tertij.

ARGVMENTVM.

Sexagenarius quidam duxerat Virginem vxorem, quam per mensem, & vltra in cassum exagitans, numquam mulierem facere potuit. Re patefacta, institit Sponsæ pater pro matrimonij dissolutione, nullo terminò expectato, cum Sponsus & ob ætatem, & ob valetudinem, & ob fistulam in Perinæo esset notoriè impotens ad consummandum matrimonium. Contra autem opponente Sponso Virginis arctationem, & animi à se aversionem, ob quorum causam instabat, vt quoad arctationem Virgo à peritis Matronis inspiceretur, & quod animi aversionem, vt triennium expectaretur; nam poterat Sponsa quoad arctationem habere aliquod impedimentum amovibile, & quoad animi aversionem tempore in melius immutari.

SVMMARIVM.

1. *Pro dissolutione Matrimonii stante evidentia impedimenti, non est necessaria Triennii expectatio.*
2. *Sexagenarii & ætate maiores coire, & generare possunt. Declara, vt n. 7.*
3. *Natura imbecillis non potest dici valetudinarius.*
4. *Debilitas potest stare cum statu naturali.*
5. *Senes sani dicuntur, licet debiles sint.*
6. *Longitudo membri non potest impedire erectionem, licet impedire possit generationem.*
8. *Ætates non annorum numero, sed viribus determinantur.*
9. *Decrepitus non præsumitur potens ad coeundum.*

10. Sex-

10 *Stomachici qui dicantur.*
11 *Genitalium non recta conformatio connumeranda inter causas impotentiæ coëundi.*
12 *Fistula in Perinæo impotentiam coëundi adauget.*

1 NEutram Sponsi petitionem iustam esse existimauerim, cum neque necessaria videatur Virginis inspectio, atque manis triennij expectatio, stante euidentia impedimenti ex parte ipsius, maxime cum facile ea omnia diluantur, & inania omnino appareant quæ in sui tutelam in medium profert, restringenda ad sequentia capita.

Nam primo quoad ætatem, non esse dicit ita grauem, 2 vt ex eius grauitate iudicari debeat impotens ad copulam carnalem: non modo enim senes sexagenarij coitum facile exercent, sed etiam ætate multo maiores, vt notum est; nec solum coire, sed etiam generare senes vltra sexagesimum annum constat per ea, quæ adduxi *lib. 1. quæst. medic.-Leg. tit. 1. quæst. 9. num. 50. & seqq.* quin etiam *lib. 7. quæst. 7. num. 13. & seqq.* coeundi potentiam extendi ad septuagesimum probaui, & præter omnem rationem præsumi ante hunc terminum aliquem esse impotentem. ergo nihil, quod officere possit integritati Matrimonii opponi potest respectu ætatis ipsius Sponsi, licet sexagenarius sit.

Secundo, neque respectu valetudinis quicquam affertur, quod ad Matrimonij dissolutionem faciat; licet enim Sponsus non sit robustus, nec validæ complexionis, non est tamen 3 adeo imbecillis, vt ex hoc argui possit, illum esse ad coitum impotentem; & dato etiam, quod esset naturæ imbecillis, non posset tamen iure dici valetudinarius, quia quomodocunque accipiatur *Valetudinarij* nomen, non potest homo debilis dici valetudinarius, cum in valetudinario semper 4 consideretur status quidam præternaturalis, in debili vero nequaquam, quia debilitas potest cum statu naturali coniungi, quod firmari non potest de statu valetudinario, quia homines in hoc statu degentes integra sanitate frui non possunt dici vnde sunt aliqua ex parte in statu præter naturam; at de- 5 biles sanitate quidem fruuntur, licet debiliter actiones suas exerceant, idemque vsuvenit de senibus, qui tametsi debiles sint, ita vt nullus senex virium robur habeat, vt pluries alias dixi; dicuntur tamen sani esse, nam fruuntur ea sanitate qua illos frui ætas senilis permittit: Galen. *lib. 6. de sanit. tuend. cap. 2.*

Tertiò præterea cum partes genitales sint bene conformatæ ex parte sui, excluditur omne impedimentum respectu earum partium; nam membrum habet iustæ magnitudinis, cum neque tam exigua mole sit, neque tam magna, vt ea alterutro eius vitio iudicari debeat minus potens ad erigendum, & matrimonium consummandum. quoad longitudinem etiam non videtur quicquam peccare, præterquam quod longitudo non potest impedire erectionem, licet gratis detur, quod possit impedire generationem, vt volebat Aristotel. *lib. 1. de Gener. Anim. cap. 6.* Quod tamen si aliquam veritatem habet, non in omnibus verificatur, sed tantum forte in iis, qui expultricem maxime debilem habent; nam contra in iis, qui expultricem habent validam, inaniter 6 hoc pro generationis impedimento affertur, idque satis firmant Bruta quædam longissimo Pene dotata, cum quo tamen sunt fœcundissima: sed ad membri constitutionem redeundo, Sponsus dotatur membro colore naturali, & laudabili existente, neque flaccidum apparet, & nullum impedimentum præfefert, quod oculis pateat. Testes insuper propendentes sortitur magnitudinis non aspernendæ, & licet forte consueto exiliores appareant, hoc non tollit quin & coeundi, & generandi potentiam Viro concilient, & in summa nihil adnotatur in genitalium partium conformatione, quod pro euidenti, ac patenti impedimento coeundi afferri possit. Neque fistula quam in Perinæo patitur, videtur tale impedimentum afferre posse, cum non sit notabilis qualitatis, & parum materiæ effundat, nec in tanta quantitate, vt inde argui possit, ipsas genitales partes refrigerari, & sic inhabiles reddi ad coitum exercendum, preterquam quod ea ipsa materia non est prauæ qualitatis, cum non sit fœtida, neque mali odoris nullumque dolorem, aut impedimentum afferat in meiendo, neque dum exit, virum male afficiat, aut torpidum reddat.

Neque obstat experientia per mensem sumpta, in quo termino non potuit sponsam virginem mulierem facere: quia obfuit repugnantia ipsius Sponsæ non permittentis virum libere suo fungi munere; nam vix ab ipso tangi se permisit, & auersa semper ab ipso iacuit; immo vix à viro glandem in vterum immitti permittens, illico resilit, hominemque auersatur, atque odio habet, vt ipsamet negare non audet, id enim propriæ parenti interrogata, ac iussa rei veritatem propalare, confessa est; quemadmodum vterque, tam Pater, inquam, quam Mater diffiteri non possunt.

Vnde ex his omnibus videtur omnino expectandum esse triennium, antequam matrimonium dissoluatur, interimque, Virgo per expertas matronas inspicienda est, vt si quod impedimentum habet, per quod virum admittere non possit, si amouibile sit, amoueatur; adesse autem certum est, cum nullum ex parte viri adsit, vt ex superioribus satis superque videtur patefactum.

Nihil tamen eorum, quæ ipse Sponsus pro se adducit, afferre quicquam potest, ita vt alterutram, vel vtramque suam ipsius petitionem iustam esse determinandum sit cum impedimentum, immo impedimenta omnia non consummandi matrimonium ex parte ipsius Sponsi sint, adeoque patentia existant, vt nulla probatione indigentia, nullo quoque temporis spatio indigeant, neque vllo modo remorari debeant matrimonii dissolutionem.

Et primo quoad ætatem, licet diffiteri non debeamus, quod non modo Sexagenarij senes sed septuagenarij, atque etiam maiores non solum Venerij sint apti, sed etiam generationi, tamen hoc de senibus robustis intelligendum, qui 7 neque eo annorum numero senes dici possunt, cum vires habeant integras, nullaque modo ab annorum multitudine labefactatas. Sed quemadmodum non obstante annorum multitudine huiusmodi senes robusti, senes dici non possunt, ita è contra non obstante multo minori annorum numero ij, qui natura debiles sunt, etiam in quinquagesimo ac maturius & senes dici debent, & ad munia iuuenilia, aut virilia, aut etiam senilia, quæ robustis senibus propria sunt, iudicandi impotentes, cum ætates non annorum numero, sed viribus 8 determinentur: Galen *lib. 6. de sanit. tuen. cap. 2.* Vbi ergo vires constant, ac validæ sunt, senectus ad Septuagesimum, & vltra protrahitur; vbi vero imbecilles, quinquagesimum potius, quam vlteriorem, imo interdum maturiorem terminum habet, vnde & in ætate ipsa iuuendi nempe in qua homines vt plurimum iuuenum viribus dotati reperiuntur; immo etiam in ea, in qua Puberes dicuntur, potest quis esse senex, imo decrepitus, vt ex Hippocratis, Aristotelis, & Galeni auctoritate dixi alias *lib. 1. har. quæst. Tit. 1. quæst. 7. n. 34. & seqq.* Cum hic igitur vir, naturæ semper fuerit admodum imbecillis vt neque ipse, neque ij, qui ei fauere satagunt, abnuere audent etiam sexagesimo anno maior sit, non modo Senex dici debet, sed Decrepitus, tanquam Decrepitus impotens ad Venerem est præsumendus; vnde, quantum est ex parte æta- 9 tis, impedimentum coeundi in hoc viro est patens, & est absque remedio, quia frigida intemperies, ex qua redditur ad coitum inhabilis, nonsolum non est emendabilis, sed eam in dies magis, magisque augeri necesse est.

Quoad valetitudinem porro, etiamsi gratis concedatur, virum hunc non esse valetudinarium, sed tantum naturæ imbecillis, tamen hæc ipsa imbecillitas naturalis Senectuti, imo Decrepitati associata, est potissima causa, atque euidentissima impotentiæ coeundi, & dato quod per anteactam ætatem coire potuerit (quod neque satis, neque concludenter probatum est) accedente annorum multitudine, & ipsa senectute, omnino remanet ad coitum impotens, & maxime cum Virgine.

Verum enimuero, nullo modo saluare se potest hic vir, quin inter valetudinarios sit connumerandus, cum per totum vitæ curriculum morbis longis fuerit conflictatus, & colore semper fuerit illaudabili, vt qui Stomachi imbecillitate, & anxietudine perpetua laborauerit, vnde recte inter Stomachicos venit recensendus, cum appetitum semper habuerit deiectum, ægre semper concoxerit, ructus multos 10 inter concoquendos cibos cum molestia quadam, & anxietudine emiserit, & animæ fœtorem assiduum patiatur, aliisque symptomatibus perpetuo exagitetur, ex quorum causa homines Stomachicos vocari docet Galen. *libro octauo de Comp. med. secund. loc. capite secundo.* At quis dixerit, Stomachicos non esse valetudinarios; immo non modo valetudinarij sunt dicendi, sed omnino morbosi, cum vndequaque sani non sint. At pro potissima causa impotentiæ coeundi adducitur à Practicantibus omnibus, Stomachi naturalis imbecillitas, & frigiditas, vt apud ipsos videri potest. Vnde cum adeo euidens impotentiæ causa adsit in hoc Viro, inanis omnino est alterius impedimenti ad consummandum matrimonium perquisitio.

Quamobrem inanis quoque erit quæuis expectatio, aut procrastinatio ad declarandum matrimonium nullum, cum 11 non modo causa impediens matrimonij consummationem sit euidens, sed amouibilis non sit, quia quo magis in ætate progredietur, quæ iam summè frigida est, eo magis Stomachi intemperiem frigidam, & imbecillitatem intendi, & augeri necesse est.

Præterea quod pertinet ad partium conformationem, nempe genitalium, pater, eas ob non rectam, at bonam conforma-

tionem concurrere ad caussandam coitus impotentiam: nam virga longa, & subtilis præter consuetum est, ita vt stante spirituum paupertate, quæ in huiusmodi subiecto patens est, erigi sufficienter non possit; præterquam quod flaccidæ substantiæ illam esse refert Chirurgus in sua relatione, qui & ob prædictam longitudinem, & prænominatam flacciditatem credit non posse erigi, & tantam duritiem acquirere, dum vtcumque intumescit, vt possit Sponsam Virginem deflorare, & mulierem facere; quæ ea omnia manifestæ falsitatis arguunt, quæ Sponsus ipse, eique fauentes, ac pro eo scribentes in illius tutelam afferunt; immo cum, quæ ille in sui fauorem affert, non solum dubia sint, sed omnino a vero absint; quæ vero contra illum producuntur, vera, & euidentia sint; manifeste demonstrant, impedimentum coeundi omne esse ex parte ipsius, ac tale esse, vt non sit necesse vllam temporis moram expectare ad declarandum, an tale impedimentum sit sufficiens, necne pro dissolutione matrimonii: vltra quod patet, illud non esse amouibile. immo etiamsi contendat quis a Natura non esse, tamen in huiusmodi subiecto, in quo Totius frigiditas in dies, ne in momenta dicam, succrescit, superabile nullo modo est, deficiente calore natiuo, cuius beneficio tantum huiusmodi impedimentum naturalibus auxiliis amouendum esset.

12 Considerabilis maximopere inde est fistula in Perinæo, quam hic vir patitur, quippe quæ quantumvis exigua esset, tamen maiorem in modum genitales partes refrigerando, impedimentum coeundi mirum in modum adauget; licet non solum exigua non sit, sed sit vltra mediocritatem, & iam per quamplurimos annos hominem vexet, cum relicta fuerit ex iterata apertione cuiusdam Apostematis in ipso Perinæo excitati, & quod magis non afficere potest, illud est, quod ichor inde perpetuo in notabili quantitate effluit praui odoris, & coloris non laudabilis. quæ omnia veritatem habere Chirurgi relatio ad hæc referenda deputati testatur, contra ea, quæ ipse de hac quoque fistula falso asserebat & cum eo qui in eius fauorem causam iuentur.

Cum ergo hæc sola causa euidens sit, & nullo modo amouibilis, impotentiæ huius viri, incassum alias causas ex parte Sponsæ perscrutari desiderat, cum etiam si aliqua eiusmodi causa ex parte Sponsæ vrgeret; tamen hæc ex parte Sponsi tam patens est, vt per se sufficientissima sit existimanda pro dissolutione Matrimonii non expectato triennio, neque alia causa ex parte Sponsæ quæsita, etiamsi aliquam adesse suspicaremur, licet suspicio hæc inanis omnino sit, & affectata, nullumque reale fundamentum habeat.

Quæ denique pro ipso Sponso afferuntur circa repugnantiam ipsius Sponsæ non patientis se ab ipso iniri, immo non permittentis Sponsum sibi appropinquare, falsa omnia existimanda sunt. & ex eo falsissima declarantur, de quo Sponsa apud Matrem non sine rubore conquesta est, nimirum, quod cum videret ille, non posse se Sponsam deuirginare ob membri proprij flacciditatem, quæritabat manu, & digitis claustra virginalia dirumpere, vnde factum est, licet in primis matrimonii diebus, & per plures etiam subsequentes, Sponsa exagitari se à viro inaniter permisisset, postquam aduertit, illum tam malitiose procedere, vt tentaret digitis virginale signum deuastare, recusauit, & iure, in posterum se ab illo vllo modo tangi.

Itaque satis superque de sua impotentia virum hunc experientiam sumpsisse existimandum, illamque sufficientem esse ad Matrimonij inualiditatem ob impotentiam consummandi declarandam, nullo tempore, & multo minus triennio expectato, & omnino præter necessitatem, & inane esse in Sponsa vllum impedimentum quærere, dum tot potentissima impedimenta se manifeste produnt ex parte viri.

CONSILIVM LXIX.

Ad Titulum Secundum Libri Tertij, *De Morborum simulatione.*

ARGVMENTVM.

Matthia del Bello, cujus maritus, nescio quod ob facinus, extra ditionem Ecclesiasticam ab anno citra exulabat, à pessima muliercula ex vicinia, quæ illam intestino odio prosequebatur, accusata est, quod ex adulterio concipiens, post multa ad abortum prouocandum tentata, ad propriam impudicitiam celandam, ob Propinquorum metum, & multo magis ipsius mariti, fœtum, quem pepererat, viuum in latrinam abjecerit, cuius vagitus illa se persensisse deponebat. Iam vero Matthia obseruata fuerat ab aliis vicinis mulieribus ventre præter consuetum tumenti, apud quas illa de suppressione menstruorum jam per plures menses pluries conquesta fuerat. Postridie à præsumpto partu Fiscus latrinam perlustrandam primo curauit, ad inueniendum pueli corpusculum, quod nusquam apparuit, sed tantummodo prope latrinam solum sanguine defœdatum reperit, domi autem plores pannos plurimo cruore madidos adhuc offendit, ejusdemque cruoris grumos aliquos continentes. Mox mulierem tribus Obstetricibus vna cum Chirurgo inspiciendam exposuit, quarum Obstetricum duæ deposuerunt, Matthiam de recenti peperisse, cum vteri labra adhuc tumerent, venter autem detumefactus esset, & puerperia adhuc fluerent in magna copia. Alia Obstetrix cum Chirurgo retulit, ex nullo signo deprehendi Matthiam peperisse, sed potius menstruorum profluvium passam ob diu retentos menses. Itaque re dubia existente, consultus ita respondi.

SVMMARIVM.

1 *Tumor labiorum vteri qualis esse debeat in recente enixa.*
2 *Purgationes menstruæ quomodo distinguantur à purgationibus puerperij.*
3 *Pectus, & mammæ in Puerperis qualiter se habeant.*
4 *Ventris detumescentia in Puerperis qualiter eueniat.*
5 *Vterus in prægnantia, quanto magis tumescit, tanto crassior euadit.*
6 *Ex simplici retentione menstruorum mulieres aliquando se grauidas existimant, cum non sint.*
7 *Conjectura desumpta ex corporis fluxu in Muliere, quando significet illam de recenti peperisse.*
8 *Fluxus sanguinis in Puerpera qualis, ac qualis in menstruata.*
9 *Lactis absentia excludit omnem suspicionem recentis partus.*

Dvabus illis Obstetricibus deponentibus de Matthiæ partu, nulla fides est adhibenda, licet in propria arte peritæ habeantur, cum de re tanta leuioribus, & æquiuocis signis, ac conjecturis fisæ pronuntiauerint, potioribus, quæ contrarium euidenter attestari poterant, aut non animaduersis, aut neglectis.

Nam quæ de tumore labiorum vteri, & de Puerperij purgamentis, ac detumescentia ventris afferebant, omnia, ac singula facile deluduntur. Et quoad tumorem ipsorum labiorum vteri satis apparet, eas hoc signum satis superficialiter obseruasse. non enim solus prædictarum partium, ac simplex tumor commonstrat mulierem de recenti peperisse, sed tumor quidam œdematosus, qui vniuersa pudenda occupet, 8
vt ex Seuerino Pinæo *libro 1. de not. virg. cap 7.* dixi *libro tertio Quæst. Medico-Leg. Tit. 5. quæst. 9. num. 18.* Quin etiam in partu adeo ea loca tument, vt carunculæ quædam ab Anatomicis *Myrtoides* appellatæ, hinc inde in vteri parietibus existentes omnino obliterentur; vt ex eodem Pinæo *loc. cit.* & ex Riol. *Anthropograph. lib. 2. cap. 35. ibid.* dixi, quod à Chirurgo obseruatum, ignarissimas Obstetrices præteriit, cum tamen signum hoc ex potioribus habeatur, & quibuscunque aliis forte certius sit, nam Chirurgus reddens causam suæ depositionis, inter alia fatetur, Matthiæ vterum & partes omnes pudendas naturaliter, vt decet in iis, quæ neque grauidæ sunt, nec de recenti pepererunt, se habere, nisi quod tumentiores essent ob fluxum menstruum, sed non ita tumerent, vt in partu fieri solet, ita quod carunculæ prædictæ delitescunt ob eandem partium tumescentiam, quæ tamen carunculæ in Matthiæ vtero nullo modo erant obliteratæ, nec diminutæ, sed palam intuentibus se dabant; vnde patet, Obstetrices prædictas tanquam proprij exercitij parum peritas ad pauca respicientes facile pronuntiasse, ad ea, quæ majoris momenti erant, animum non aduertentes, forte quia hæc potiora signa illis erant omnino incomperta, cum tamen tertia Obstetrix, quæ cum Chirurgo conuenit, non oscitanter Matthiæ vterum obseruans deposuerit ex nullo signo

depre

deprehendi posse Matthiam peperisse, innuens & hoc, de quo loquimur, & caetera, quæ potiora in ea re detegenda habentur.

Multò verò magis ostendit prædictarum Obstetricum igno-
2 rantiam signum, quod desumunt ex puerperii purgamentis, nam nescierunt distinguere inter purgationes menstruas, & purgationes in Puerperio procedentes, inter quas tamen magnam esse differentiam norunt etiam mulieres, quæ maiorem practicam in Obstetricia exercenda habent: nam & quoad sanguinis, qui purgari solet, substantiam, & quoad ea, quæ cum sanguine purgari solent, maximè differunt: in simplici enim menstrua purgatione, sanguis ipse purus, nisi mala valetudo mulieris obstet, expurgatur, colore laudabili, & quantitate moderata; quòd si mulier non admodum sana sit, sanguis qui singulis mensibus expurgatur, aliis humoribus commixtus apparet, ac sensim vel inordinatè procedit, quantitate vel modica, & diminuta, vel superflua, & excedenti. At verò in Puerperio sanguis affatim expurgatur & qualia ex victima prodit, vt Hippocr. *lib. de Nat. Puer. num. 11. & lib. 1. de Morb. Mul. sect.* 1. docet, & cum sanguine ipso ante, vel etiam deinceps aqua effluit; & quod magis attendi debet in hoc negotio, etiam Lac cum Puerperio, aureum vrinæ commixtum apparet, vt Medici fatentur. Holler. *comm. 7. Aphor. 3. in scholiis*, & Laur. Ioubert. *lib. 4. error. Popul. cap.* 12. & Seuerin. Pinæus *loco citato*, quos omnes aliàs ad hoc adduxi.

Sed vlterius ponderandum, quàm negligenter se gesserint Obstetrices illæ in observandis potioribus signis, ex quibus claré in veritatis cognitionem venire poterant, vtrum Matthia verè peperisset, necne; nam neque pectus, aut mam-
3 mas observarunt, quæ licet non nisi tertio die, vt plurimum, lacte turgeant, tamen illicò à partu magnoperè tument, ac solidiores fiunt, quas si observassent, comperissent illas valdè flaccidas & perpendentes, nihilque cum Matthiæ pulcritudine cohærentes, nam nihil fortè ejus formositatem, ac vultus venustatem magis deturpare poterat, quam mammarum illa constitutio, quandocunque eam observare aspicientibus licuisset. Quid certitudinis ergo haberi poterit ab Obstetricibus, hæc signa etiam à mulierculis Obstetriciam artem non exercentibus maximoperè observata, sicco pede transeuntibus? quænam ergò fides illis adhibenda est?

Denique afferebant Obstetrices prædictæ pro evidenti signo recentis partus, subitam ventris detumescentiam ipsius Matthiæ, & maximè se fundabant in ea ratione, quod in
4 menstruis purgationibus, si quæ corporis tumescentia præcesserit, ea sensim ac paulatim diminuitur; in partu verò illicò venter subsidere solet, vt in nostro casu evenerat: nam cùm Matthia ventrem satis tumentem haberet, momento secuta expurgatione subsedit, vnde non à retentis menstruis dicendum, tumorem illum fuisse excitatum, sed à fœtu in ventre commorante, quo ejecto venter illicò detumefactus est, vt in parturientibus omnibus evenire solet.

Sed neque in hoc satis se expertas ostendunt hæ Obstetrices, vel malitiosè supponunt id, quod non est; nam in partu tantum abest, vt illicò venter subsideat, vt ipse vterus, qui vna
5 cum fœtu ventris tumorem procreat, tanta crassitie etiam à partu donetur, non obstante ejus assidua dilatatione per incrementum fœtus inclusi facta, vt duorum digitorum crassitiem vndique, ac circumcirca æquare soleat, vt testantur Anatomici, Andr. Laur. *lib. 5. Anatom. cap.* 21. Ioan. Vvesling. *in syntagm. Anatom. cap.* 7. quæ crassities non illicò à partu disparet, sed sensim in dies decrescit, prout mulier à puerperio expurgatur. Hoc non norunt huiusmodi Obstetrices, quod mirum non est, cùm etiam ex Medicis sint, qui id ipsum ita evenire ignorent, existimantes vteri membranas, vel, vt melius dicam, vteri corpus eò magis attenuari, quò magis à fœtu in dies grandiori facto distenditur, atque hoc pacto hi ipsi facilè crederent, vterum à partu illicò detumefieri, vt ostendunt se ita credere hæ Obstetrices. Sed contrarium omninò evenit earum determinationi, dum existimant in menstrua purgatione venter, eo quo modo ex retentis menstruis turgeat, sensim detumescere, in partu verò illicò decrescere; nam contra, ob rationem prædictam fieri solet, cùm in menstrua purgatione venæ illicò vacuæ à sanguine remaneant, venterque illicò subsidet, & detumescit, nam corpus ipsius vteri in tantum tumebat, in quantum venæ turgidæ sanguine reperiebantur, cum in prægnantia corpus vteri secundum suam substantiam tumefiat.

Cum igitur vana omninò, & futilia sint ea omnia, quæ pro signis partus, quem Matthia ejecisse præsumebant, Obstetrices duæ addunt, deducendum inde est, earum depositioni nullo modo esse fidendum, sed potius depositioni egregiæ expertæ Obstetricis, & non indocti Chirurgi standum esse, ac concludendum, non posse ea vllis signis comprehendi, quod Matthia peperetit, cùm gravida numquam fuerit, vt manifestè ex absentia signorum prægnantiæ deduci potest, sed tantùm quòd longa menstruorum retentione laboraverit, ex qua mirum non est, illam ventrem transactis nonnullis mensibus tumidum habuisse, vt in gravidis evenire solet: hoc enim novum non est, imò in dies observamus mulieres non-
6 nullas sola menstruorum retentione laborantes gravidas se existimare, nec solùm ex ventris tumescentia post aliquot menses facta sibi persuadere, sed ex omnibus symptomatibus, quibus eæ, quæ verè in utero habent, molestantur, nam & ipsæ iisdem detinentur: cùm tamen Nono, vel Decimo mense, vel etiam serius, aut maturius, Natura impetum faciente, menstruum sanguinem per totum illud temporis spatium retentum ejiciant, & sic à tumore ventris, & ab omnibus perpessis symptomatibus liberæ evadant, vt Matthiæ evenit: in quo casu non minimam coniecturam innocentiæ ipsius Matthiæ faciunt panni domi asservati, & Fisco reperti, sanguinem grumosum continentes, eodemque sanguine madentes, quos, vbi illa in culpa fuisset, potius celari oportuit, ac illicò abluendos mulierculis tradere. Ad quod etiam facit ipsius Matthiæ procedendi modus; nam vbi gravida fuisset, debuisset celare omninò quæ patiebatur, cum possent ignominiam patefacere, nempe ventris tumescentiam, & menstruorum retentionem, quæ tamen illa liberè vicinis mulierculis, ac propinquis etiam patefaciebat, quia certa erat, se ab omni noxa liberam esse, neque egere, vt ventris tumorem, & menstruorum suppressionem alias fœminas celaret, cum apertissimè ferret, hæc non à prægnantia potuisse sibi evenire.

Et ex his satis manifestum fit, Fiscum nullum posse fundamentum facere in lolo sanguine de fœlato prope latrinam invento, quia non mirum est, si Matthia fluentibus impetuosè menstruis, ad latrinam vt ventrem exoneraret se conferente, sanguinis aliqua portio in terram deciderit & solum deturpaverit; non enim ex hoc deducere Fiscus potest, quod ad latrinam se conferret, vt partum in eam abjiceret; præterquam quod ipsamet mulier, vbi tale facinus patrasset vt erat, integris viribus, & nullatenus debilitata, talem sanguinem in solum defluentem poterat facillimè subita ablutione removere, ne ex huiusmodi errore facinus deprehenderetur: quod tamen non præstitit, cum nihil sibi timeret, sciret quod esset tuta conscientia, nec vllam de se suspicionem quemquam concipere posse certo sciret.

Sed vt magis magisque prædictarum Obstetricum ostentaria, seu potius crassa Ignorantia in apertum veniat, notandum illas de potioribus signis attestantibus mulierem de recenti peperisse, ne verbum quidem mussitasse, sed ea silentio obvolvisse, cum fortè scirent ex eorum absentia satis contra earum opinionem Matthiæ innocentiam probari; nam con-
iectura, quæ desumi potest de muliere ex sui corporis statu, 7
magni momenti est; quippe cum mulier in primis partus diebus ob labores, & dolores in parturiendo perpessos, quantumvis validæ naturæ existat, insigniter debilitetur, ita vt decumbere per multos dies cogatur, quin vt plurimum pallidior fit, ac omninò langoet, non solum ob prædictos labores, & dolores, sed etiam ob multam sanguinis copiam, quæ in partu effunditur; at verò in Matthia nihil horum observare potuerunt dictæ Obstetrices, cùm illa colore esset laudabili, & integris viribus, ac consuetam alacritatem præ se ferret; cùm tamen non nisi per diem à præsumpto partu distaret, itaque vt Fisco assentirentur potiùs quàm vt veritatem detegerent, ad leviora signa conversæ, falsò, & contra omnem veritatem pronuntiarunt, Matthiam verè de recenti peperisse.

Præterea, Obstetrices non observarunt, vt decebat, cu- 8
riosius ipsius vteri statum; nam vbi sanguis fluat occasione partus, & puerperii, venæ omnes ipsius vteri, atque illæ quidem maiores, & magis conspicuæ hiant, & adaperiuntur; at in fluxu menstruali, non ita, sed minores tantum licet negari non possit, quòd vbi retentio menstruorum longa, ac diuturna extiterit, etiam ampliores, maioresque venæ adaperiantur; in partu tamen simul cum ea venarum apertione fit maxima partium distensio, quæ non observatur in fluxu menstruali, etiamsi menstrua, per multos menses fuerint retenta, absente causa, quæ illas partes apta erat distendere, nempè ipsa prægnantia, & fœtu in vtero existente.

Ac tandem omne dubium excludit absentia lactis in mammis, quod in iis, quæ fœtum de recenti sunt enixæ, tertio à partu die maximè luxuriat; & licet mulieres nonnulla remedia illud compescant, atque exiccent, eiusque generationem omninò medicamentis prohibeant, tamen nullo ingenio effugere possunt, quin mammæ turgeant, & lactis ipsius impetum in partu non excipiant: cùm ergo Obstetrices possent ex hoc sequenti die certiores fieri, & tamen non noverint, aut neglexerint, quia talis coniectura ne per somnium quidem adfuit, eaque suam depositionem roborare illis non licebat, eam cum aliis potioribus signis, & coniecturis prætermiserunt, levioribus fisæ, quibus nihil certi poterant contra Matthiæ innocentiam probare.

CONSILIVM LXX.

Ad Titulum, De Debito Coniugali, Libro Septimo.

ARGVMENTVM.

Vir Illustrissimus N.N. temperaturæ sanguineæ integrisque viribus, licet doloribus articularibus, sed leuioribus aliquando esset obnoxius, viduam vxorem duxerat, diuitem quidem, ac pulchritudine insignem, trigesimo anno non maiorem: statim autem à celebratis nuptiis, consuetis doloribus molestari cœpit, sed tantò atrocioribus, ac vehementioribus, vt, acutissima febre superueniente, de vita notabiliter periclitatus fuerit: sanus tamen post quadragesimam factus, pristinas vires recuperauit, tanto tamen prægressi morbi timore perculsus, vt à Veneris vsu, in quem omnem culpam prægressæ infirmitatis reiiciebat, omninò in posterum sibi abstinendum in animo obfirmauerit suo. Hoc tamen non sine præiudicio redditionis debiti matrimonialis fieri posse cùm apertè videret, Illustrissimum ac Reuerendiss. D. Episcopum, & celeberrimum Canonistam sibi sanguine, & arctâ amicitiâ deuinctum consulere voluit, qui pro eo, quod ad vitæ discrimen pertinet, Medicorum sententiam audire voluit; itaque duobus aliis Collegis adhibitis, & altero eorum dubio in ea re permanente, altero verò acriter firmante, non posse Illustrissimum Dominum sine manifesto vitæ discrimine debito matrimoniali in posterum satisfacere (nam & ipse omnem culpam prægressi morbi in coitum reiiciebat) ego in contrariam sententiam abii, ob rationes, de quibus infrà.

SVMMARIVM.

1 *Venus articularibus doloribus inimica.*
2 *Venus Arthritim, & Podagram excitat.*
3 *Venus summoperè calorem naturalem debilitat.*
Dic vt n. 13.
4 *In venereo vsu robustissimum quid exceruitur ex Hippocrate.*
5 *Ipsa coitus voluptas per se vitales vires dissoluit.*
6 *Post veneris vsum tristitia, ac mæror vnde.*
7 *Cruditates sunt causa materiales morborum omnium Articularium.*
8 *In Arthriticis quando timenda Apoplexia, & mor: & num. 15.*
9 *Coitus quando, & ex quibus dicatur moderatus.*
10 *Leges de Ætatibus loquuta non distinxerunt iuuentutem à Virilitate.*
11 *Ipsa coeundi potentia Virilitas dicitur.*
12 *Quale temperamentum Veneri magis idoneum.*
14 *Coitus moderatus calorem natiuum excitat.*

SVpponendum Illustrissimum Dominum N. N. sortitum fuisse temperaturam sanguineam, & ob errores in victus ratione patratos incidisse primò in leuem podagram, ac procedente tempore, dolores cæteris articulis fuisse communicatos, qui tamen illum semper leuiter afflixerunt, Vere tantùm seuerfionem facientes, & post copiosam sanguinis missionem, leni medicamento antè assumpto, recedentes, ita vt nunquam integris quatuordecim diebus illum in lecto detinuerint: doloribus autem iotra dictum terminum sedatis, neque articuli debiles remanebant, neque ad motum vllo modo impediti, neque illum à consuetis exercitiis, & laboribus abstinere coëgerunt; quin & ad familiarē victus rationem, quæ non Artis Medicæ præceptis, sed ex propria libidine instituebatur, absque vlla noxa, quæ vel ad articulos, vel ad aliā quamlibet partem attineret, redire potuit, ita vt dolores illos suos articulares mitissimos hostes appellare soleret.

Supponendum præterea, eundem Illustrissimum Dominum vxore ducta, comessationibus & conuiuiis indesinentem operam dedisse, ac Veneri præter modum indulsisse, sponsæ pulchritudine, & comitate, ac venustate, actionumque omnium lenitate allectus; ex quibus omnibus non modò cruditates, ac excrementitios humores cumulauit, sed articulos etiam maiorem in modum debiles reddidit, vnde factum est, vt acerbiores, ac diuturniores dolores passus fuerit, immò etiam febri acuta, neque vndequaque benigna conflictatus fuerit, & in vitæ discrimen lapsus sit.

His sic se habentibus, videndum modò, quibus rationibus motus doctissimus Collega firmiter pronunciauerit, non posse Illustrissimum Virum absque manifesto vitæ periculo in futuram Venere vti, etiam moderata, vt debito matrimoniali aliqua ex parte satisfaciat.

Monebatur ergo non primò ex prægressis dispositionibus, ex
quibus, vt constabat, articularibus doloribus maximè erat obno
xius, vnde arguebat ille summam, & quasi connaturalem articu 1
lorū imbecillitatem, cui, quantū inimica sit ipsa Venus, notis-
sima res est, ac tonsoribus ipsis persuasissima; & si ad eam
rem testimonia requirimus, videndi Practici omnes Me-
dici in proprio tractatu *de articularibus doloribus*: & si Iure-
consultus aliquis fla gillatim prolixam eorum Auctorum re-
censionem desiderat, adeat Tiraquellum *de legib. connub. lib.*
15. Gloss. 1. p. 1 5 n. 44. & seqq. atque hoc tantùm per se satis est
ad probandum, quod Venus (*vt* ibidem addebat Tiraquellus)
omnia membra dissoluit, inter quæ præcipuè articuli lan-
guent, quod cæteris partibus sint frigidiores: ac denique ex
ipsa sui natura Venerem, Arthritidem, & omne genus articu- 2
laris morbi excitare ex Hippocratis doctrina pluribus probat
Ioan. Bened. Sinibal. *infrà* citandus, *lib. 9. Geneanthrop. tract.*
2 cap. 13.

Secundò addebat idem Collega, Veneris vsum summo- 3
perè calorem naturalem diminuere, quod controuerti nullo
modo potest; quippe cùm ipsa materia seminalis maximè
spirituosa sit, vnde ea ex corpore expulsa, meliores spiritus,
subtiliores, & qui præ cæteris naturalis caloris materia ex-
stiunt, dissipantur, & euanescunt; vnde summa cum ratione ab
Hippocrate *in libell. genit. in princ.* dicebatur, in Veneris vsu 4
robustissimum quid excerni, quòd adeo paucula re emissa,
animalia imbecillia reddantur; præterquam quod ipse labor
in Venere exercenda impensus, spiritus ipsos vlteriùs exhau-
rit, vnde lassitudo, ac membrorum languor succedit: sed quid
quòd ipsamet voluptas in seminis amissione gliscens, per se 5
idonea est ad vitales vires dissoluendas, vt ex Gal. *lib. 1 de sem.*
cap. 16. dixi aliàs *lib. 7. harum quæst. tit. 3. quæst. 1. num. 22.* nam
vt *ibi* addidi ex Athenæo *lib. 12. Dipnosophist. cap. 1.* ideircò res
eo modo fit, quia voluptates, quæ ad rem veneream spectant,
omnium maximæ habentur, vnde quo maior voluptas est, eo
magis vires dissolui necesse est, & meliores spiritus exinaniri:
hinc post Veneris vsum tristitiam, ac mœrorem sequi, notum 9
est, & cuilibet homini persuasum, quod pluribus testimoniis
prosecutus est Ioan. Benedict. Sinibald. *in præsit. opere, lib. 10.*
tr. 1. c. 12. apud quem plura videnda de ea re ab ipso, vt sui
moris est, multa doctrina, & plurima eruditione excogitata.
Ergo deducendum ex his, Veneris vsum non modò articula-
res morbos excitare, sed vitæ etiam insidiari; vnde etiam si
quis contenderet, non esse iustam causam non reddendi ma-
trimoniale debitum, ipsam arthritidem, certè negari non po-
test, iustissimam causam esse, vitæ ipsius discrimen, & abbre-
viationem ex coitu secuturam.

Tertiò asserebat idem Collega in medium cruditates oc-
casione vsus ipsius Veneris nimium in modum accumulatas, 7
quæ omnium morborum, & signanter articulariū materialis
causa existunt: licèt enim dolores Arthritici ab omni cuius-
cunque generis materia concomitari soleant, tamen præcipua
causa, & sine qua nulla materia ad articulos penetrare potest,
est humor quidam tenuis, ac serosus, qui veluti dux quidam
alios semper humores præcedens, & ob sui fluxibilitatem, &
tenuitatem ad articulos penetrans, alios, quicunque sunt, hu-
mores secum ducit, illisque viam parat, vt optimè docet Da-
niel Sennertus *in tract. de Arthrit. cap. 5.* hic autem humor se-
rosus germen, ac soboles cruditatum est, vt omnes norunt, vn-
de cruditatibus accumulatis, accumulantur simul multæ sero-
sitates, & humores aquei & crudi, qui vt dictum est, sua tenui-
tate ad articulos se conferentes, alios quoscunque humores
secum trahunt, & in causa sunt, vt dolores in iis excitentur, non
vnius semper rationis pro diuersitate humorum, quos secum
serosa illa humiditas duxerit.

Adiiciebat his Vir doctissimus, non tantùm ab vsu Ve-
neris imminere Viro Illustrissimo articulares dolores crebrio-
res, & molestiores, sed, quod magis nos deterrere debet,
imminet etiam repentinus humorum impetus ad Cerebri
ventriculos, vnde Apoplexia, & mors; fit enim aliquando, 8
vt Natura non semper eius roboris sit, vt valeat noxios
humores,

humores ad partes infimas, & ignobiliores à supernis, & nobilioribus deturbare; unde dum conatur ad consueta loca eos detrudere, in causa est, ut ipsas superiores ac nobiliores partes adoriatur, & hinc Apoplexia, & alij perniciosissimi affectus excitantur, satis autem superque Naturam à Veneris usu debilitari notum est, & sic facilè quod narravimus succedere contingit nempè non portos honores ob naturæ debilitatem ad articulos demandari, & sic agitatos, nobiliores partes summo cum periculo occupare.

Quamobrem tum ratione dolorum, qui ex Veneris usu frefrequentiores & atrociores, & multò magis non contemnendis symptomatibus associati excitari possunt; tum ratione imminentia periculi ex Appoplexia, vel alio quocunque subitaneo, & exitiali morbo Illustrissimus Vir iustam causam habet abstinendi in totum à Veneris usu, & excusandus omninò iure merito est, si debito matrimoniali non satisfaciat, ad quod, licet teneatur ex iustitia, non obligatur tamen ad illud cum notabili, & evidenti damno ac propriæ salutis detrimento, ut ex Canonistarum decretis probavi alias *lib. 7. Quæstion. Medico leg. 3 quæst. 1. n. 3.*

His tamen non obstantibus in eam opinionem veni, quòd Illustrissimus Dominus possit absque timore majoris mali, & multò magis absque timore imminentis Appoplexiæ, & mortis, debito matrimoniali satisfacere, & ad hoc ex iustitia teneri, si modus adhibeatur nam quæcanque de veneris usu in medium à doctissimo Collega allata sunt, in immodico, immoderato, & vires hominis excedente, non de

9 moderato, & hominis viribus proportionato verificantur moderatio autem, & excessus respiciunt ætatem, temperamentum, & præ cæteris omnibus vires, & conditionem personæ Venere utentis; cùm immoderatus dici possit coitus etiam de rarò factus respectu senis, imbecillis temperamenti frigidi, & valetudinarij, cùm alia ex parte moderatus futurus sit etiam frequentatus in juvene robusto, temperamenti sanguinei, & maximè sano: nam, exempli gratia, immoderatus erit coitus usus in prædicto sene si semel in hebdomada eum exerceat, qui tamen moderatus erit in prædicto juvene, si alternis diebus exerceatur.

Itaque considerata ætate, temperamento, viribus, & valetudine Illustrissimi Viri, dico, quòd absque ullo sanitatis, & vitæ dispendio, poterit aliquando, ut exempli causa, singulis hebdomadis semel debito matrimoniali satisfacere: nam primò ætas est vegeta, cùm in virilitate degat, non enim pertransit annum quadragesimum, in qua ætate homines non minus, quam in juventute posse strenuè Veneri operam dare, omnes Medici concedunt; ideirco enim le-

10 ges, ut notavi alias *libro 1. harum quæstionum, titulo 1, quæst 8. num. 1.* non distinguunt Iuventutem, & Virilitatem, & rectè, quia, ut Epiphan Ferdin. *libro 1. Theorem. 12.* testatur in hac ætate adhuc permanet vivacitas caloris, & perfectio operationum; licet prædictus Epiphanius nolit hanc ætatem extendi ulterius, quàm ad trigesimum quintum annum, tamen Galeno adhærere magis secundum rationem est qui eam à trigesimoquinto anno ad duos

11 sequentes septenarios extendit, ut docet *libro 3. Aphorism comm. 30.* Et in tantum verùm est, hanc ætatem præ cæteris Veneri esse idoneam, ut ipsa coeundi potentia ab ea Virilitas denominetur ex Plinio *lib. 6. Natur. Histor cap. 4.* qui de Aresceusa in Arsceontem versa locutus *Mox barbam,* inquit, *& Virilitatem pervenisse, uxoremque duxisse*, & ex Val. Martial *lib. 9. Epigram. 7.*

Non puer avari sectus arte Mangonis,
Virilitatis damna mæret erepta.

Vnde *Evirati* dicuntur coire non potentes, idem Martial *lib. 5. Epigr. 42.*

Spadone cùm sis eviratior fluxo.

Quin etiam ex hoc, ipsa corporis firmitudo, ac robur Virilitas appellatur, Hipocrat. *in libro de Aër. Aq. & Loc num. 45. Ab exercitio verò, & laboribus crescit Virilitas.* & ibid. num. seq. *Virilitas autem, & tolerantia laborum non æquè ipsis à Natura inest.*

Vires deinceps in Illustrissimo Viro sunt firmæ & constantes; & quamquam à perpesso morbo post magna errata in victus ratione labefactatæ fuerint, non multo post tempore pristinum vigorem adeò recuperavit, ut ne per somnium quidem ægrotasse videretur: unde factum est, ut irrideret pene Collegæ mei doctissimi timorem, cum se ob recuperatam virium firmitudinem, ad Venerem non secus ac antè, quam ægrotaret, consueverat, tam vegetum experiretur, ut à Veneris stimulis indefinentes exagitatus, vix se continere posset, licet Collega hoc non à virium robore, & à turgentia seminis, sed ab aspectu, & indefinenti præsentia peramatæ uxoris id evenisse contenderet.

Itaque cum vires etiam in majoribus ætatibus ejus momenti sint, ut in ipsa postrema senectute homines ad coitum stimulent, ac potentem reddant, & omnem noxam, quæ ab ejus usu emanare posset, ipsæ per se removentur, & avertant, concludendum, Virum nobilissimum posse non solùm absque periculo, sed cum Naturæ ipsius sub examine moderato coitu uti, & matrimoniali debito aliqua iter, ac quantum ejus incolumitas permittit, satisfacere.

Adjiciendum his optimum hominis temperamentum, 12
quod inter cætera laudabile, & præ omnibus ad Venerem sufficiens, nam plurimo sanguine, & consequenter plurima materia seminali abundat, hujusmodi autem temperamentum, nempè calidum & humidum, maximè cum transiper calor humiditatem exuperat, & temperamentum in calorem parumper excedit, in humiditate autem ad moderationem vergit: tunc enim cùm affluentiæ materiæ seminalis calor vegetus, ac fortis associetur, absque ulla virium jactura, immò cum notabili sanitatis incremento, tales Naturæ Venere pro libito uti possunt; Vnde cum in casu nostro res clara sit, nec solùm apud Medicos, sed apud imperitissimum vulgus persuasissima, ulteriori probatione, & auctoritate non indiget.

Nec silentio prætereunda ipsius personæ conditio, ac vivendi ratio, siquidem cum nobilitate emineat, & divitiis affluat, pro suæ nobilitatis ratione: & divitiarum affluentia, vitam in delicijs agens, victu plurimo & electili perpetuò utitur, unde multam sanguinis copiam in dies accumulari necesse est, maximè cum optimè conquocat, & valetudine prosperrima utatur, si insultus tantum podagricos excipiamus; unde tot, ac tantis conditionibus, quæ illum ad Venerem maximè habilem, ac potentem faciunt, concurrentibus, nequicquam contendimus, illum ab ejus usu totum retrahere; imò tantundem erit id præstare, ac illum in morbos explethoria, & quidem periculi plenos conjicere, ut palam est.

Quibus sic se habentibus, facilè satisfieri potest oppositionibus quibuscunque, ab eruditissimo Collega in medium allatis, ex quibus tantoperè timet Veneris usum in Illustrissimo hoc Viro etiam moderatum imò inquam, etiam plusquam moderatum.

Et ad primam oppositionem de naturali debilitate Articulorum, respondendum, nequaquam verum esse, articulares dolores esse illi connaturales, sed excitari ex erratis in ratione victus, cùm maximè non possit hic morbus esse illi hæreditarius, nullus enim in ejus progenie tali morbo laboraverit; imò quòd à natura sortitus non sit articulos debiles, ipse morbi exitus commonstrat, cum hominem deserat absque eo quod ullam in illis debilitatem, aut impotentiam ad motum, aut malam aliquam sensationem experiatur, ita ut materiæ ad articulos transmissio in hoc subjecto fiat ob fortitudinem virtutis expellentis superflua ad partes ignobiliores, quod stato tempore facit, nempè quolibet Vere, quando maximè sanguis luxuriat.

Neque argui potest ab experientia articulorum debilitas ex eo, quia ob Veneris usum, ducta uxore, majorem in modum ex articulis ægrotaverit, quia major sanguinis accumulatio, & excrementorum superabundantia ob comessationes; & alia errata in victu, in causa fuit, ut non modò dolores atrociores fuerint, sed etiam ut febris valida, & acuta fuerit excitata, quod satis superque denotare potest illud, quod à morbo non remanserint articuli ullo modo debiles, ad motum impotentes, immo, morbo remittente, illicò etiam articuli pristinum vigorem recuperarunt: quod nequaquam eo modo succedere potuisset, ubi Articuli naturali debilitate detinerentur: ut in iis, qui similibus morbis conflictantur, evenire observamus; in quibus post dolorum recessum, Articuli remanent per multum tempus ad motum impotentes, & inepti, ac debiles, ac veluti sensu orbati, & torpore obsessi.

Nec quicquam præstereà contra nostram opinionem 13
facit secunda objectio, quòd nimirum Veneris usus nativum calorem diminuat nam hoc tantum à vero abest, ut potiùs contrarium sit verius, cùm nativum calorem excitet: Hippocrat. *lib. 2. de Diæt. vers. 22.* si de moderato verba fiant; nam si de immoderato loquamur, non solùm nativum calorem diminuere fatemur, sed illum omnino extinguere dicimus quia quemadmodum in coitu moderato excernitur quod naturæ superfluit, & quod illam potius gravat, quàm secus; ita in moderato excernitur id cujus maximè natura indiget, quod est ipsissimum ultimum membrorum alimentum: sed quemadmodum ex coitu immoderato natura succumbit quia naturalis calor evanescit, ac dissipatur, ita ex coitu moderato natura exhilaratur, & alacrior evadit

& ipse

& ipse natiuus calor magis excitatur, quia deoneratur natura ab eo, quod illam grauat, & quod ad sui alimoniam superfluit.

Quod autem Veneris usus sit in causa, vt plurimæ cru-
14 ditates accumulentur, quæ dolores articulares excitant, non controuertitur, si (ut supra dicebamus) de immodico vsu loquamur; at si de moderato vsu verba faciamus, tantum abest, vt cruditates generet, vt potius concoctiones iuuare possit, cum, vt dictum est, calorem excitet, & augeat; & idcirco corpus exhalatet: *Cels. libro primo sua Medecina, capite primo*, moderatus autem, & immoderatus dici potest coitus respectu virium coeuntis, vt iam dictum est: vnde cum Vir illustrissimus vires adeo constantes babeat, vt ad muderatum coitum maxime sufficere possit, non est ab eius vsu eliminandus in præiudicium debiti matrimonialis, ad quod reddendum ex iustitia tenetur: quia neque eius vsus cruditates generare poterit, & inde doloribus articularibus materiam præbere, neque eius vitæ quicquam obesse, nisi excedat tolerantiam propriæ virtutis.

Ex quibus facile elici potest, quam præter rationem timeat doctissimus Collega, ne Vir Illustrissimus ex vsu coitus in Apoplexiam, aliosque perniciosissimos morbos labatur; hic enim timor tunc erit rationabilis, cum coitus fuerit excedens, & immoderatus, ex hoc enim Naturæ viribus labefactatis, non sufficies ad expellendos noxios humores à partibus nobilioribus, & præcipue à Cerebro
15 ad partes consuetas, & ignobiliores, nempe ad articulos, & sic facile poterit excitare Apoplexiam sed irrationabilis omnino euadit hic timor, vbi de moderato coitu, & non excedente vires ipsius coeuntis loquamur, immo cum satis sit ad satisfaciendum debito matrimonia i vt Vir Illustrissimus infra mediocritatem coitu vtatur, tantum abest, vt inde aliquid mali ipsi euenire possit, vt potius non paruam vtilitatem inde sit consecuturus, nam ex totali coitus demissione timere potest aliquid mali, cum ei sit assuetus, & temperamento, ac habitu donetur Veneris vsui maxime apto.

CONSILIVM LXXI.

At Titulum de Peste, & Contagio, & Tit. de Error. Medicorum.

ARGVMENTVM.

Vigente peste hic in Vrbe anno præterito 1656. & copia infirmorum mirum in modum adaucta, necesse fuit quædam loca illis assignare, vt ab aliis non infectis personis sequestrarentur, ac seorsim, ne alios inficerent, manerent; cumque ageretur de constituendo Medico, qui illis inseruiret, visum est sacræ Congregationi sanitatis, idoneum aliquem eligere, pretio vltro oblato, qui id muneris exequeretur; res sorti demandata est; vnde coactus est, qui sorte electus esset, infirmis contagio detentis inseruire, etiam cohabitando in eodem loco. Hac occasione quæsitum est, an, & quando Medicus cogi possit ad medendum, & quid in tempore pestilenti? pro veritate igitur, sequenti discursu illustrissimi Viri petitioni satisfeci.

SVMMARIVM.

1 *Medendi officium est munus publicum, quod quilibet etiam inuitus exercere tenetur.*
Dic vt num. 35.

2 *Medicus tenetur mederi ægroto in periculo existenti, alias, si moriatur, tenetur de homicidio.*

3 *Medicus tenetur lege præcepti etiam in vitus mederi.*
Dic vt num. 36.

4 *Peste infectus dicitur positus in articulo mortis.*

5 *Positus in articulo mortis quando quis dicatur.*

6 *Interficere videtur Medicus, qui, cum potest ægrum sanare renuit illi mederi.*

7 *Medicus tenetur mederi etiam nolentibus, & inuitis.*
Amplia, etiam ingratis, num. seq.
Dic vt num. 39.

9 *Medicus gaudet multis priuilegiis, vt publicæ salutis curam gerat.*

10 *Artis liberæ liberæ opera esse debent.*

11 *Medicus recepit mercedem iure honorario.*

12 *Medicus non potest compelli ad ea, ad quæ per propriam Artem non obligatur.*

13 *Pestis est morbus incurabilis, & diuinitus immissus.*
Dic vt num. 44.

14 *Medicus contra sua Artis dogmata Medicinam exercens, grauiter errat.*

15 *Medicus non tenetur desperatis mederi.*

16 *Iureconsultus non potest cogi ad sumendum patrocinium causæ desperatæ; idemque dicendum de Medico quoad morbum desperatum.*

17 *Medicus suscipiens curam morbi desperati, nemini facit iniuriam, & num. 44*

18 *Nullus tenetur cum periculo propria, alienæ saluti prospicere.*
Dic. vt num. 42. & 45.

19 *Primum Charitatis opus est propriæ salutis curam gerere.*

20 *Accedens ad locum peste infectum dicitur tentare Deum.*

21 *Medicus à publico non conductus non potest quandocunque cogi ad medendum.*
Dic vt num 46 & 47.

22 *Medicus à publico conductus non tenetur ad casus insolitos.*

23 *Non tenetur Medicus, existentibus in loco aliis Medicis, infirmis mederi.*

24 *Medicus non tenetur mederi pauperi, si alij adsint Medici, qui idem facere possint*

25 *Medicus cogi potest quandocunque ad medendum, vbi non sit alius Medicus, qui opem ferat.*

26 *Pestis tempore Medicus etiam non conductus, non existentibus aliis, potest cogi ad medendum.*
Contrarium etiam in conducto.
Dic vt num. seq.

28 *Tempore pestilenti, vbi plures Medici in loco existant, quorum nullus mederi velit, vnus, aut plures cogi possunt ad medendum, prout sors tulerit.*

29 *Pluribus vulnerantibus hominem, illoque decedente, nullus eorum condemnatur in pœnam homicidij, sed in extraordinariam.*
Declara vt num. seq.

31 *In Peste sine contagio potest quilibet Medicus cogi ad medendum, non existentibus aliis.*

32 *Medicus licet aliquando cogi possit ad medendum peste infectis, non potest vnquam cogi ad cohabitandum in loco infecto.*

33 *Medicus tempore Pestis potest seruire per substitutum.*

34 *Medicus non potest cogi ad medendum absque salario, quod peste debet esse maius consueto.*

35 *Munera publica sunt in duplici differentia.*

37 *Salus publica priuatæ saluti anteponenda.*

38 *Medicus quando sit reus mortis ægrotantis, si illi succurrere neglexerit.*

39 *Medicus non tenetur mederi nolentibus, & inuitis, nisi essent dementes.*

40 *Medicus quando, & quatenus tenentur mederi ob priuilegia, quibus gaudet.*

41 *Nihil demit de libertate Artis coactio Artificis ad Artem exercendam, necessitate publicæ salutis vrgente.*

42 *Publicæ salutis interesse præponderat cuicunque exceptioni contrarium*

43 *Medicus quando possit licite curationem suscipere morborum incurabilium.*

48 *Quæ habent locum in Medico Physico, habent etiam locum in aliis, qui veniunt nomine Medici, & in quibuscunque eius ministris.*

49. *Medici non per violentiam, & per minas cogi debent ad medendum, sed blande alliciendi, mercede sufficiente oblata.*

50 *Ad Medicos exhortatio.*

QVamplurima sunt, quæ adduci possunt ad demonstrandum, Medicum teneri, ac cogi posse ad medendum; sed & quamplurima sunt, quæ contrarium persuadere possunt; videndum ergo separatim quæ pro negatiua, quæ pro affirmatiua sententia facere videntur, vt dehinc singulis obiectis ad trutinam reuocatis, rei veritatem assequamur

Pro parte igitur affirmatiua dicitur primo, Medicum
teneri, ac cogi posse ad medendum, quia medendi officium 1
est munus publicum, quod quilibet etiam inuitus subire tenetur, vt in hoc ipso proposito dicit Ripa *in tract. de Peste, part. 2. partic. vltim num 90.* Caroccius *de loc. & cond part. 3. quæst. 8. num. 16 & seq ad interpr. l Ne cui, C. loc.* Potest igitur Medicus compelli per Iudicem ad operas suas præstandas. Ad quid enim, inquam, munera publica certis personis demandantur, nisi vt ea publico interesse vrgente exerceant? Incassum ergo destina

... parentur certæ personæ ad hoc peculiare habiles, & ad
publica munera, nisi quandocunque saltem necessitas requi-
rit, ea exercere etiam inuiti tenerentur: nam nisi cogi pos-
sint, non videretur sufficienter prouisum publico inte-
resse

Secundò, Medicus tenetur mederi cuicunque personæ in
2 periculo ex morbo aliquo existenti, in tantum, quod si negli-
gat, ac nolit curare, & ille decedat, teneatur ac si ipsum oc-
cidisset idem Ripa *ibidem num* 78. nam vt Seneca dicebat, ex
quo Ioan. Bapt. Codronch. *de Christ.med rat lib.* 1. *cap* 33.
qui succurrere perituro potest, cum non succurrit, occidit.
3 Immo non solum tenetur Medicus mederi infirmo in periru-
lo existenti, sed indifferenter, ac simpliciter lege præcepti
tenetur etiam inuitus mederi, alias mortaliter peccat: ita Ripa
loco citato num. 88. Quod maxime procedit, vbi alius Me-
dicus non sit, cuius opera infirmis subueniri possit. tunc enim
nulla Lex, nulla ingratitudo, aut quæuis alia causa à peccato
mortali excusat, si ægrotantes deseruerit, vt testatur ex Me-
dicis Ioan. Baptist. Siluatic. *in suo Med. cap. penult.* vnde stan-
te hac rei veritate, poterit etiam Medicus per Episcopum
compelli ad medendum, vt à peccando desistat vt addit Ripa
vbi proxime. Ergo si Medicus ita tenetur mederi vt cogi quan-
4 docunque possit ad medendum, multo magis cogi poterit,
quando infirmi in manifesto vitæ periculo sunt positi, at
quandonam in maiori vitæ periculo infirmi vertantur, quam
5 cum peste detinentur? certum namque est hoc periculum
huiusmodi esse, vt summa cum ratione peste infectus dicatur
positus in articulo mortis: Ripa *vbi infra, num.* 46. Paris *de
Resign. Benefic. lib.* 12 *quæst.* 6 *num.* 13 & iure optimo, quia in
articulo mortis positus dicitur quis, quando in proximo ac ma-
nifesto mortis periculo positus est. Ripa *tract. de Pest part.*
2. *partic.* 3 *num.* 47. Nauarr. *in* 2. *part. Decretal. cap.* 16. *num.*
31. Barbos. *de offic. & potestat. Episcop. alleg.* 25 *num.* 12. *part.* 2.
qui autem peste detinetur, in tam manifesto mortis periculo
positus est, vt vix sperare possit ab eo euadere quippe cum ex
pestis violentia vix vnus inter decem, imo inter multo plures
saluari soleat, quia pestis nulli parcit vt alias dixi, *lib* 3.
Quæst. Medico-Legal. tit. 3. *quæst.* 2 *num* 15. *& seqq* Rodericus
à Castro *libro* 3. *Med. c Polit. cap* 18. quod etiam ita esse te-
stantur quotquot Iureconsulti, ac Medici aliique Professores
de Peste, verba facientes, nam hic characteristicus est ipsius
Pestis per quem à simplici Epidemia distinguitur, vt quam-
plurimos perimat: Galen. *lib.* 3 *in tertium Epid. cap.* 20.

Tertio videtur data opera interficere, qui cum potest sa-
6 nare non vult, vt dicit ex authoritate 1. *Regum*, Rodericus à
Castro, *loco citato, cap.* 15. Codronch, *de Christ med. rat. lib* 1.
cap. 34. Immo cum ex lege Charitatis omnis particularis
persona teneatur alium defendere, si in periculo est, ne ab ali-
quo necatur, aliter mortaliter peccat, ita Alphons. Viuald,
in Candel Aur. part 3 *tract. de irregul.* § 6. *de Homicid num.*
3. multo magis tenebitur Medicus mederi infirmo maxime
in manifesto vitæ periculo existenti, vt quando peste detine-
tur. A fortiori etiam id probatur, quia etiam hostibus me-
deri, & auxilium porrigere Medici tenentur opem implo ran-
tibus, necnon & Barbaris, & quibuscunque hominibus etiam
ab humanitate, & Religione omni alienissimis, vt idem
Rodericus à Castro *loco citato* addit; quanto magis tenebimur
mederi concivibus, ac fratribus nostris in extremo periculo
mortis positis, ne ex peste mortem obeant? quod si id recu-
samus, iure contra nos impietatis nota nos lacessentes, quilibet
insurgere poterunt, ac non sine ratione firmare nos illos data
opera interfecisse, vnde homicidij rei efficiemur, vt superius
dicebatur,

Sed vide quorsum euadat lex charitatis, vt extendatur
etiam ad subueniendum ipsis Brutis: nam *Deuteronomij cap.*
22. *vers* 4. præcipitur filiis Israel subuenire Asino, aut Boui,
qui ceciderit, ibi, *Si videris Asinum fratris tui, aut Bouem
cecidisse in via, non despicies, sed subleuabis cum eo*: quanto
magis ergo Charitatis eadem lex nos obstringet ad subue-
niendum proximo, qui non casu, aut aliter periclitatur,
sed certa mortis ineuitabilis ruina, nisi cito succurratur, pre-
mitur?

7 Quartò Medicus tam arcto obligationis vinculo obstrin-
gitur ad medendum, vt non solum volentibus, & auxilium
exposcentibus, sed etiam inuitis, ac recusantibus, opem ferre
ac mederi teneatur. Abb. *in cap. ad aures, de ætat. & qualit.
num.* 7. Ripa *de Peste. part. vlt. partic.* 2 *num.* 103. Nauarr
in Manual. cap 25 *n.* 64. & alij ex Canonistis apud Codronch.
ex Medicis loc. cit.

8 Nec solum tenetur mederi iis, qui mercedem soluunt,
sed etiam ingratis, & soluere renuentibus, quod etiam ipsa
Ars illis iniungit. Hippocrat. *libr. de Præcep. num.* 4. *Nam
multo melius*, inquit, *est à morbo conualescenti exprobrare,
quam calumniose affectos deserere.* Maiori ergo obligatione

adstrictus censendus est ad medendum ægris contra instantem
mortem ab ipso opem implorantibus.

Ex quibus profecto nullo modo effugere posse videtur Me-
dicus, quin ex summa iustitia cogi debeat languentibus me-
deri, & maxime in euidenti periculo positis, vt peste laboran-
tibus, qui multo majore necessitate premuntur, ac tanta, quod,
nisi subito illis succurratur, de illis acta res sit

Ac denique Medici Doctoratus lauream consequendo, non 9
aliam ob causam multis priuilegiis decorantur, nisi vt pu-
blicæ salutis curam gerant, *l.* 1. § 1. *de vacat. & excus. cognit.*
Immo teste Gallo *lib.* 4. *de Decret. Hippocr. & Plat cap* 5 *in
princip* hinc illud est propter quod multi ad exercendam me-
dicinam inuitantur, nempe ob sibi concessam à Legibus im-
munitatem ac Reipublicæ vacationem. Ad quod etiam ha-
betur lex à Iuliano Imperatore lata, quæ extat inter ejus opera
post *Epist.* 25 *edit. Paris.* cuius verba hæc sunt *Artem Medi-
cam Hominibus salutarem esse, vt res ipsa demonstrat; quare eam
è cœlo delapsam non immerito Philosophi prædicant; etenim
Naturæ nostræ infirmitas, & valetudinis offensiones, quæ quo-
tidie incidunt, per hanc corriguntur: quamobrem sicut æquum
est, ita ipsi nos superiorum Regum auctoritatem, & vocem
secuti, pro nostra humanitate iubemus, vos Senatoriis mune-
ribus liberos in posterum viuere.* Ergo etiam ob hanc ipsam
causam teneri videntur Medici vel nolentes ægrotis mederi.
Vnde cum ex causa propriæ vtilitatis sese ad id obligauerint,
nullo modo, ac nulla excusatione ab ea obligatione sese exi-
mere possunt; sed omnino cogendi, maxime in summa re-
rum necessitate, vt sæuiente peste, ægrotis medendo opem
ferant; præterquam quod medentes tempore pestis, aliis pri-
uilegiis, & immunitatibus ditantur. & mercedes quoque illis
augentur, & iure, quia propriam vitam manifesto periculo
exponunt, multo plus ergo meretur opera Medici in dentia
tempore pestis iis, qui peste infecti sunt, quam si medeatur
aliis infirmis: Cornetus *consil.* 947 *num.* 6. *in fin. v. l.* 1. Viden-
tur autem Medici non, eodemque passu cum militibus proce-
dere; nam & hi multis priuilegiis gaudent, sed tenentur sem-
per etiam inuiti militare, nisi dimissionem impetrauerint:
Similiter ergo dicendum de Medicis postquam Doctoratus
lauream sunt assecuti, & priuilegiis sibi concessis frui vo-
lunt.

Alia tamen ex parte non desunt totidem rationes, nec mi-
noris ponderis contrarium persuadentes, nempe Medicum
non posse cogi ad medendum. Et primo, Ars Medica est 10
Ars libera, & Artis liberæ opera, etiam libera esse debent:
Hippocrat. *in Epist. ad Abderit.* & quanquam Medicus reci-
piendo mercedem, Artem seruire cogit, vt Hippocrat. *ibid.*
addebat, tamen id tunc tantummodo habet locum, cum
Medicus ratione mercedis id quod ipsi offertur, recipit, illud-
que tanquam quid sibi debetur, morose, ac per vim exigere 11
studet, non vero quando aliquid recipit honorarij loco, & in
grati animi signum; nam tunc si quid datur, recipit, & nisi
detur, non postulat, ita enim ex Artis præceptis facere te-
netur. Itaque cum Medicus nullo modo se obligauerit alicui
medendo inseruire, non potest ad hoc vlla ex causa cogi, quod
si simpliciter loquendo non tenetur mederi, multo minus te-
nebitur tempore pestis.

Secundo, deueniendo ad particulare punctum circa pe- 13
stem, Medicus non potest compelli ad ea, ad quæ ex sua Arte
non tenetur; sed ex sua Arte non tenetur Medicus, nec de-
bet curam morborum incurabilium suscipere, vt ex Hippo-
cratis præcepto, omniumque Medicorum consensu refert Ro-
dericus à Castro *in Medic. Polit. lib.* 3 *cap.* 18. Modo, pestis
est morbus incurabilis, vt probat idem Rodericus *ibid.* quia
Pestis morbus est diuinitus immissus, vt omnes de Peste ver-
ba facientes fatentur, & idcirco dicitur, Bellum Dei cum Ho-
minibus, cui nequeunt humanæ vires resistere; Ripa *de Pest.
part* 1. *num* .... neque enim tales morbi humana Arte, vel na-
turalibus remediis curari possunt, ergo neque potest, neque
debet Medicus compelli ad medendum peste infectis; immo
ipse ex se abstinere debet ab eorum curatione, si secundum
suæ Artis dictamen operari velit, alias contra Artis præcepta
faceret, quæ prohibet eorum, qui à morbo victi sunt, curam
suscipere. Medicus autem contra suæ Artis dogmata Medi- 14
cinam faciens, grauiter errat, vt probaui alias *lib.* 6. *bar. quæst.
tit.* 1 *quæst.* 7 *n* 2.

Sed neque desperatis tenetur Medicus auxilium ferre, ex 15
præcepto Hippocrat. *in lib. de Arte*, *num.* 4. & Cels. *lib.* 3.
in Med. cap. 26. ex ipsorum auctoritate Zacutus Lusitan.
in introit. ad praxim, Præcept. 58. & ipsi Iureconsulti in hoc 16
conueniunt dicentes, quod quemadmodum Iurista non po-
test compelli ad sumendum patrocinium causæ desperatæ, sic
neque Medicus potest compelli ad medendum desperatis, ita
Rip. *de Peste, part.* 2. *partic. vlt. num* 92. & licet contrarium
dicat verius *ibid.* & ratione ductus, quod Medicus suscipiens 17

curationem morbi desperati, nemini facit iniuriam, vt facit Advocatus suscipiens patrocinium causæ desperatæ, tamen certum est, inaniter Medicum eis, qui à morbo desperati sunt, opem ferre, cum non sint remediorum capaces; ac fortis superque iniuriam publico infert ipse saltem Medicus medendo iis, qui iam desperati sunt, dum in causa est, vt Ars in post eum ludibrio habeatur, & remedia infamentur in præjudicium aliorum ægrotantium, qui desperati non sunt, nam ij possent ab iisdem remediis, in eatenum iis adhibitis, juvari, quæ tamen adnotantes frustratoria fuisse, abhorreant. Ergo cum ij, qui Peste laborant, à morbi ferocitate, & summa malitia desperati sint, Medicus non debet cogi ad opem illis ferendam, ex prædictis.

18 Tertiò nullus tenetur cum proprio, & præsentaneo, ac certo vitæ periculo alterius saluti prospicere quia vnusquisque ex charitate proprij corporis magis est sibi obligatus ad tuendam propriam salutem, quam alienam; & licet etiam
19 alienæ saluti prospicere sit opus charitatis, maius tamen opus videtur prospicere saluti propriæ; at Medicus curando peste infectos propriam salutem manifesto, ac præsentaneo vitæ discrimini exponit; experientia enim quotidiana videmus, plerosque Medicorum, qui lucro inhiantes pestifero morbo affectos curandos suscipiunt, facili negotio perire, ac satis superque id experti sumus in pestilentia anni præteriti, in quo plures Medici infirmorum curæ destinati, vitam cum morte commutarunt. Itaque si accedens tantum ad locum pestilentem quis dicitur tentare Deum, vt ex Ripa, Marcardo &
20 aliis dixi *lib. 3. titul. 3. quæstione 1. numero 8.* ex eo quod facillime, imo certo, & absque dubio ad talem locum accedens mortis periculo se exponit; quanto magis tentare Deum dicemus, & certo mortis periculo se exponere Medicum qui ad ægrotos peste infectos curandos tangendos, observandos; eorumque expirationi recipiendæ se committit? non tenetur igitur Medicus ob propriæ salutis zelum peste infectis mederi, vnde neque potest ad hoc ab aliqua persona cogi.

21 Denique si Medicus à publico non conductus nunquam potest cogi ad medendum, Carrar. *de Med. par. . . numer. 91.* multo minus cogi poterit tempore Pestis, cum id fieri non possit absque manifesto, & evidenti propriæ salutis periculo, vt dictum est, immo si Medicus etiam à publico conductus,
22 non tenetur ad casus insolitos, nec obligatur ad medendum tempore pestilenti, vt ex Corneo dicit idem Carrar. *loco cit. part. 3. num. 60.* quanto minus obstringi debet Medicus non conductus eodem tempore Pestis ad medendum?

Iam vero id habere veritatem facto ipso, ac duplici exemplo, & vtroque quidem insigni demonstrari potest: Primum est Galeni, viri de Medicina optime meriti, qui grassante in Vrbe sæuissima peste, in patriam se recepit, ne peste infectis mederetur, vt ipse Narrat. *in lib. de libr. propr. cap. 1.* Alterum, quod magis ad rem nostram facit, est Hieronymi Fracastorij Medici nulli Medicorum postponendi, qui, referente Petro Sfortia Pallavicin. *lib. 9. Histor. Concil. cap. 14. part. 1.* ob sui nominis celebritatem à Concilij Patribus in Medicum electus, ac Tridenti, vbi Concilium coadunatum erat, peste grassari incipiente, discedendi veniam impetrauit, asserens, se non teneri, licet esset conductus ad medendum, vigente Peste.

Cæterum pro rei veritate eruenda, cujus amore non minus, quam fauore Medicorum motus hanc prouinciam su-
23 scepi, eo fine, vt eam pro viribus tueri conet, nonnulla sunt mihi præmittenda. Et primo præmittendum, Medicum nunquam, & in nullo casu, simpliciter loquendo, cogi posse ad medendum; Ratio est, quia assumendo Doctoratus insignia, in iureiurando, quod præstat, nulla obligatione se obstringit ad medendum, nam obligatio emanans ad medendum pauperibus gratis, & ad hortandum ægrotos ad Pœnitentiæ sacramentum suscipiendum, non obstringit illum ad medendum, sed ad gratis medendum pauperibus, quandocunque iis medebitur; sicut & ad hortandum ægrotos ad Sacramentalem Confessionem se obligat, quandocunque ægrotis medebitur; itaque simpliciter loquendo, nulla obligatione se obstringit ad medendum.

24 Secundo idem suadere potest ratio desumpta à simili, Medicus non tenetur simpliciter mederi pauperi, sed tunc solum, cum alius Medicus non sit, qui mederi possit, Nau rr. *in Manual. cap. 25. num. 64.* ex Medicis Codroneb. *de Christ. med. rat. lib. 1. cap. 33* si ergo, existentibus aliis Medicis, non tenetur Medicus ad medendum pauperi, qui in maiori necessitate positus est, quam cæteri ejusdem loci habitatores, multo minus tenebitur mederi, vbi alii existant Medici, vnde neque per Iudicem: & multo minus per Episcopum cogi poterit ad medendum, & sic in practica obseruari censendum; neque enim scio, nec vnquam audiui, Medicum coactum fuisse etiam inuitum ab alterutro eorum ad medendum.

Tertio præmittendum, Medicum, vbi non suppetat co- 25
pia aliorum Medicorum, teneri ac cogi posse ad medendum. Quod non solum verum esse iudico, si de ægrotis graui morbo laborantibus verba fiant, sed etiamsi de ægrotis loquamur non grauiter laborantibus. Et in primo casu res plana est, per ea, quæ adducta sunt superius *num. 3. & seqq.* In secundo vero casu distinguendum, nam vel ægritudo, licet de præsenti leuis sit, potest ita augeri, vt hominem vitæ periculo exponat, idque rationabiliter timeri potest ex eo, quia tales morbi ex sui natura solent ita procedere; & tunc dico, Medicum teneri, & cogendum esse ad medendum; cum tantundem sit non succurrere ei, qui in proximo mortis periculo positus est, & non succurrere ei, qui licet non in proximo periculo sit tamen de proximo eidem periculo rationabiliter subiacere potest, immo cum facilius sit ægrum à periculo præseruare, dum extra periculum est, quam eum à periculo eximere, cum in illo versatur, Medicus magis fortè errabit negligendo primum, quam secundum, & multo prudentius facit qui periculum præcauet, antequam in illud incidat, quam si se à periculo vindicat, cum illud præcauere posset; nam qui amat periculum, peribit in illo. Ergo si, exempli gratia, leui squinantia detentum, facili, ac prompta sanguinis missione curare potes, illum curare renuas, faucium apostema ita adaugeri poterit, vt nullo postmodum præsidio adjuvari possit, & ægrum suffocet, & si simplici Tertiana, maximè Autumnali, laborantem curare neglexeris, poterit ex intermittenti duplex fieri, & ex duplici continua & maligna; & vbi in principio non difficulter illum sanare poteras, mortis periculo expositum videbis, tandemque etiam morte ereptum. At vbi ægritudo tuta, ac leuis est, Medicus non tenebitur, cum absit omne salutis ipsius Ægrotantis periculum.

Præmittendum quarto in casibus insolitis, vt in Peste, Medicum, non existentibus aliis Medicis, qui infirmis opitulen- 26
tur, etiamsi non sit à publico conductus, posse cogi ad medendum, quia cum ponatur in periculo publica salus, renuente Medico, qui subuenire potest, ægrotantes curare, fiet reus mortis eorum omnium, qui incurati pereunt, per ea quæ superius adducta sunt *n. 3. & seqq.*

Nec quicquam valet ex mea sententia, id quod Carrar. *de Medic. part. 3. num. 60.* dicebat, non teneri omnino Medi- 27
cum conductum, neque obstringi posse ad medendum peste laborantibus, quia non tenetur ad casus insolitos: quod aliis quoque persuasum video, quoniam Medicus cum conducitur, non excipit (vt facere teneretur) casus insolitos, nec tacite excipere illum censendum; nec in litteris patentibus, quas consueuerunt Medicis à publico conductis expediri; idipsum vnquam exceptum reperitur; & tamen, vbi hæc exceptio suum effectum sortiri debeat, debuisset aliqua eius mentio alicubi fieri: quod cum nullo modo fiat, talis exceptio nihil Medico conducto suffragari debet; nisi huic difficultati consuetudinem opponamus.

Difficultatem tamen augere potest, quod vbi locum habere deberet hæc exceptio de casibus insolitis, necesse esset exprimere quinam sint, & qui intelligi debeant casus insoliti, non enim sola Pestis est casus insolitus, sed dantur etiam alii morbi, qui non minus, quam ipsa Pestis, insoliti sunt; vt exempli gratia esset Lepra, & maxime Elephantiasis, Scorbutus, Cancri, Aneurismata, & alij morbi, simpliciter Epidemici, quorum nonnulli tam insoliti sunt, quam ipsa Pestis. Sed quia hujusmodi morbi populares non sunt, nec multos, sed perpaucos infestant, cessat in hoc omnis difficultas. Putauerim igitur Medicum conductum, nisi cum conducitur, excipiat casus insolitos, ac signanter Pestem, teneri ad omnes casus.

Illud tamen veritatem habere crediderim, & maximè æquitatem respicere; quod non teneatur pro consueto salario, vt ex Iurecconsultorum opinione dictum est, quod non solum in Medico etiam conducto, sed in quibuscunque aliis Ministris locum habere debet.

Præmittendum quintò, quod vbi plures Medici in loco
existant, vigente Peste, nec eorum vllus velit, quantauis 28
mercede oblata, peste infectos curare, debeat res sorti demandari, & ille, in quem sors ceciderit, compelli possit ad medendum; nam aliàs ægris absque præsidio succumbentibus, omnes Medici fierent rei mortis pereuntium. Contra quod tamen opponi hic posse videtur, dicendo, quod quemadmo-
dum vbi plures hominem vulnerauerint atque occiderint, 29
nullus eorum damnatur in pœnam ordinariam, sed in extraordinariam, quia nullus eorum est Reus homicidij, vt in casibus, de quibus Iulius Clarus §. *Homicid. numer. 3. libr. 5. sentent.* ita dicendum quoque sit de Medicis recusantibus concorditer mederi peste infectis, quod nullus eorum teneatur de morte ægrotantium; tamen dicendum est, disparem esse rationem, quia non semper, & in omni casu verificatur

illa

30 illa conclusio de pluribus vulnerantibus, & occidentibus aliquem, sed in casu tantum, vbi non constet, quis vulnerantium illum occiderit, vnde quia non omnes sunt in pari culpa, ne minus nocentes damnentur, omnes in pœnam extraordinariam damnantur; sed in nostro casu omnes sunt in pari culpa, & omnes pariter nocentes, vnde omnes eadem pœna multandi, ac tanquam homicidæ puniendi; qui cum possent renuerunt homines in extremo periculo vitæ positos ope medica redimere.

Neque suffragari illis debet, quod etiam curati per ipsos fuissent ægrotantes, tamen ob morbi summam violentiam, & malitiam periissent: quia non necesse est, neque semper accidit, vt omnes peste affecti pereant, quantumuis sæua, & maligna illa sit, satisque est ad Medicos renuentes mederi culpâ irretiendum, si minima pars ægrorum, vbi curati fuissent, saluari potuisset.

31 Sextò præmittendum, quod si casus detur, vt Pestis vigeat sine contagio (ut fieri posse jam probaui *libro tertio harum quæst. tit. 3. quæst. num. 21. & seqq.*) quemcunque Medicum posse cogi ad medendum, etiamsi non sit à publico conductus, dummodo alij Medici in loco non sint, qui medeantur, vt teneri dixi in aliis quibuscunque morbis, nulla differentia obseruata inter vnum, & alium casum: si enim alicujus rei respectu posset excusari Medicus renuens mederi contagiosa peste detentis, ea esset præsentaneum periculum contrahendi per contagium eandem pestem, & de vita periclitandi, at hic respectus cessat in Peste non contagiosa; itaque in iisdem casibus, in quibus potest Medicus cogi ad medendum in aliis morbis, poterit etiam cogi ad medendum in casu pestilentiæ non contagiosæ.

32 Præmittendum septimò, quod licet possit Medicus cogi ad medendum in prædictis casibus, etiam peste infectis, nunquam cogi debet ad cohabitandum in loco, vbi tales ægrotantes detinentur: nam satis superque grauari Medici videntur, ac plenissime suo debito satis facere, si ipsos ægrotantes bis, aut saltem semel in die visitauerint, neque vlla lex, vel vlla ratio obligat illos ad excedendum in hoc casu suum consuetum visitandi morem; vnde perperam factum iudicandum, nec solum cum ipsorum Medicorum exitio, sed etiam cum damno manifesto ipsius publicæ vtilitatis, cogere Medicos ad cohabitandum in ipso eodem loco, in quo peste infecti detinentur, promptissime enim & ipsi inficiuntur, ac pereunt, ita vt alij Medici omnino renuerent inseruire; & qui præsunt, in dies cogerentur nouos Medicos substituere, qui inseruirent: vnde durante Peste per longum tempus, facile futurum sit, vt omnes succumberent. Magis ergo secundum æquitatem, & humanitatem, immo & secundum iustitiam est, permittere Medicis, vt post quotidianam ægrotantium visitationem, sibi prospiciant, in domum, & locum minime infectum se conferentes, seorsim tamen habitando à sanis, & non suspectis personis seiuncti, interimque omni ingenio se contra contagij violentiam muniant, vt tanto melius, ac libentius, absque timore infectis inseruire valeant; alias, vt recens experientia commonstrauit cohabitando in loco infecto, facillime inficiuntur, ac deficientes maiorem prouinciam exibent iis, qui de Medicis prouidere debent, interimque ipsi Medici cohabitare ibidem coacti, innocentes morti destinantur.

33 Octauò præmittendum, Medicum tempore Pestis posse seruire per substitutum, quandocunque cogatur seruire, absque eo quod esset conductus, nam vbi esset conductus ad hoc specialiter, nempe ad medendum Peste infectis, teneretur ipse per se seruire, quia conducta censetur ipsiusmet personæ industria, cui nunquam censetur æquiparari industria substituti. Sed quando Medicus non est ad hoc specialiter conductus, non obstringitur seruire per se, sed admitti potest, vt seruiat per substitutum; quia si Medicus non tenetur mederi etiam in casu necessitatis, vbi alij Medici existant, qui idem facere possint, multo magis videtur solutus ab obligatione seruiendi ex propria persona, dummodo seruiat per substitutum, cui ipse de mercede satisfaciat, & sic obseruatum videmus de præsenti hic in Vrbe, & alibi in huiusmodi casibus Pestilentiæ.

34 Præmittendum nonò, Medicum nunquam posse cogi ad medendum sine debito solario, & decenti mercede, nisi in casu paupertatis, & vbi non sit, qui pro paupere mercedem soluat, vt ex Nauarra superius dictum est. Quæ conclusio amplianda, vt nullus Medicus, etiam conductus, cogi possit ad medendum tempore pestis pro consueto, & conuento salario, nam debet decenter augeri, vt supra ex Come diceebam.

35 Atque ex his patere potest, quid respondendum sit oppositionibus vtrinque factis: & primo ad id, quod pro parte affirmante dicebatur, Medicum teneri, ac cogi posse ad medendum, quia medendi officium est munus publicum, quod quilibet etiam invitus subire tenetur, respondendum; Munera publica esse in duplici differentia, nam aliqua habent adnexam obligationem exercendi munera personæ commissa, vt exemplificare licet, in Episcopo, in Parocho, in Milite, & aliis, nec non in Medico à publico conducto; alia vero non habent eam obligationem annexam, ad ea acta exercenda, sed conferunt tantum dignitatem, & habilitatem ea exercendi, cuicunque personæ libuerit aut quandocunque occasio, aut necessitas ei se obtulerit. In priori ergo casu, vt in Episcopo, in Parocho, in milite, in Medico à publico conducto, dicendum, posse cogi hominem ad munus exercendum, etiam inuitum in posteriori non posse cogi, nisi necessitate vigente: quæ necessitas emergit ex parte personarum, quæ indigeant opera alicuius muneris publici, & ex inopia alterius, qui idem munus in hominum vtilitatem exercere possit, vt in eodem Parocho exemplificare iterum licet, qui non tenetur extra suam Parochiam Sacramenta ministrare, & tamen in casu necessitatis, & in defectu, seu absentia proprij Parochi, posset cogi extra suam parochiam Parochi officio fungi; nam in casu necessitatis non solum Parochus alienæ Parochiæ posset cogi ad id agendum, sed etiam Clericos potest Sacramenta ministrare, vt vigente Peste, quo tempore si potest quilibet Sacerdos audire confessionem, & ab omni excommunicatum, quanto magis æquum ac secundum decentiam erit cogere posse Parochum ad eam functionem, licet sit extra suam Parochiam? quod in fortiori casu docet Ripa *in tract. de Peste part. 2. particula 3. num. 46.* Sed quis dixerit, Doctorem Iureconsultum posse cogi quandocunque ad sumendum patrocinium alicuius causæ, vbi nulla necessitas, nec defectus alterius Doctoris esset, qui huiusmodi patrocinium sumeret? pari pacto ergo dicendum de Medico, qui licet accipiens Lauream Doctoratus, habeat munus publicum; non habet tamen annexam obligationem illud exercendi, nisi vigente necessitate publici interesse, vt de Iureconsulto quoque licet affirmare.

36 Eodemque modo dicendum, non teneri Medicum mederi cuicunque ægroto in periculo existenti, vbi adsit copia aliorum medicorum, sed teneri tantum, non existente alio Medico, qui curam assumat; nam tunc veritatem habebit, teneri illum mederi lege præcepti, aliter mortaliter peccare, & tunc poterit per Episcopum compelli ad medendum, vt à peccando desistat, quemadmodum dicebat Ripa & cogi etiam poterit per Iudicem, vt ille addebat, & in summa Medicus, qui solus in aliquo loco commoratur, obligatur ex lege Charitatis, & ex præcepto ad medendum cuicunque personæ in vitæ periculo existenti, etiamsi peste esset infecta.

37 Nec obstat, quod maior sit obligatio emergens ex charitate proprij corporis, ob quam tenetur primo saluti suæ prospicere, quam obligatio emergens ex charitate salutis sui proximi, quia interesse publicæ salutis est omnino præferendum interesse salutis particularis, & sic tempore Pestis etiam cum præsentaneo periculo propriæ salutis videtur Medicus obligatus ad medendum infirmis peste detentis, vbi alius non adsit qui illis in ea necessitate subuenire possit.

38 Neque alia responsione satisfaciendum tertiæ instantiæ pro parte affirmatiua in medium allatæ; siquidem absque dubio dici potest, quod Medicus hominem occidat, qui non potest ab alio Medico curari, nec aliunde saluari, quam ab ipso, & eius ope, sed quando Medicus idcirco negligit, aut etiam renuit infirmo, de vita periclitanti, mederi, quia potestis ab alio Medico curari, & à mortis periculo vindicari, nullo modo adstringi potest ad opem ferendam tali ægroto, vt exemplificaui in paupere, & firmaui ex Nauarræ, & aliorum auctoritate.

39 Ad quartum porro argumentum pro parte affirmatiua respondetur, non esse vndequaque acceptam, ac veram conclusionem illam, quod medicus teneatur mederi etiam inuitis, a latamque fuisse à Canonistis, & à Medicis ex abundanti, cùm beneficium non conferatur in inuitum *l. Inuito, Digest. de reg. iur.* & per sacram scripturam monemur petere, vt accipiamus; vnde bene ex mea sententia monet Rodericus à Castr. *lib. 3. Med. Polit. cap.* 14 non esse accedendum Medico ad ægrotos, nisi rogarint.

At quomodo curabit Medicus ægrotum inuitum? An non pro recta cura requiritur summa ipsius ægrotantis obedientia? An non hoc in primis monet summus præceptor Hippoc. *lib. 1. Aphor.* qui autem inuitus curatur, quanam ratione præstabit se Medico obedientem; immo omnia præposterè, & contra ipsius Medici mandata faciet, & quicquid Medicus pro ipsius salute molietur, ille inobedientia destruet, ac irritum faciet. Ac profectò miratus sum, quomodo Canonistæ tam vltro in hoc processerint, vt facile commonstrauerint,

rint, se non sufficienter in Artis difficultate instructos, & in iis, quæ in curandis ægrotis summe necessaria existunt. Mirandum tamen multo magis de nonnullis Medicis, qui tam rigorosæ opinioni adhærent, quod nisi eo fine, & studio præstiterint, vt pie, vt ex Christiana charitate in hoc negotio procedendum determinent, certe nimis affectati rigoris essent insimulandi, nisi infirmi dementes essent, & ob id Medici opem recusarent.

40 Ad vltimum, pro affirmatiua sententia, dicendum, Medicum ob priuilegia sibi concessa, & immunitates, quibus gaudet, teneri quidem mederi concurrentibus conditionibus, de quibus sumus locuti, ac satis superque est, si necessitate vrgente, publicæ saluti assistat, eiusque curam suscipiat, quæ necessitas tunc temporis, & non alias videtur vrgere, cum non adsunt alij Medici, qui huic necessitati opitulentur, sed in manu tantum ipsius est opem ferre. Dummodo igitur Medicus paratum se præbeat, vrgente prædicta necessitate, ad subueniendum iis, qui in ea necessitate sunt positi, sufficienter suo muneri satisfacit, & potest jure priuilegiis, & immunitatibus sibi prouenientibus ex gradu Doctoratus libere gaudere.

Cæterum ad argumenta pro parte negatiua responderi potest forte vna, eademque distinctione, qua vsi sumus in satisfaciendo argumentis pro parte affirmatiua propositis.

41 Ad primum ergo dicendum, conueniens quidem esse, vt Artis liberæ libera etiam sint opera, sed necessitatem non habere Legem *cap. sicut non alij in consecrat. distinct.* &, & idcirco nihil demere de Artis libertate, quæ ex necessitate fiunt, qua vrgente cogi possunt etiam liberi Artifices ad operas suas præstandas, absque eo quod quicquam præiudicetur eorum libertati, quia si necessitas non habet Legem, ad ius consuetum non restringitur: *l.* , *ff. de off. Consul.* cum sa-
42 lutis publicæ interesse præponderet cuicunque excepti in contrarium adducendæ. Immo non solum publicæ salutis interesse, sed etiam interesse salutis alicuius particularis eadem necessitate vrgente, quia licet concedatur, Medicum nulla obligatione esse adstrictum ad medendum, simpliciter loquendo, tamen vbi salus proximi periclitatur, obligatur saltem ex lege Charitatis subuenire, quæ multo magis obligat, quam quæuis alia obligatio, & exceptio ab illa proredeus, omnem contrarietatem dirimit.

43 Ad secundum dicendum, eam propositionem, quod nimirum Medicus non teneatur suscipere curam morborum incurabilium, non esse simpliciter veram, quia nunquam sunt deserendi infirmi, etiam in vltima desperatione positi dummodo Medicus prædicat talem morbum non esse curabilem,
44 hoc enim pacto suscipiendo curam huiusmodi morbi nulli facit iniuriam, satisque ipsa prædictione Artis præceptis satisfacit.

Neque obest, quod dici potest contra prædicta, nempe frustratoriam omnino esse Medici operam curando morbos incurabiles, & ideirco melius esse eos non curandos suscipere: quia non est omnino frustratoria Medici opera in curandis hujusmodi morbis, stante quod possit conueniente Diæta, & præscriptione aliquorum remediorum lenium, curaque palliatiua, vt aiunt, & assidua ægrotantis solatione morbum lenire, & quandoque etiam ipsam mortem in longum protrahere. Ac præter hæc, verum non est, Pestem esse morbum incurabilem, sed tantum esse difficillimum, perniciosum, & exitialem, cum ex eo multo plures infirmorum succumbant, quam saluentur, cum tamen alia ex parte nonnulli saluentur.

Neque item verum est, Pestem semper esse morbum diuinitus immissum, nam licet constet aliquando Pestem à Deo fuisse immissam, vt non solum sacræ, sed etiam profanæ historiæ testantur, idque ob inexpiabilia hominum scelera interdum euenire; tamen vt plurimum procedit cursu naturali, & à naturali causa originem habet, & licet, vt dictum est, secundum plurimum homines ob sui summam malitiam perimat, naturalibus tamen remediis aliquando superatur. Idemque dicendum est ad instantiam, quod Medicus non debeat suscipere curam eorum, qui à morbo victi jam desperati sunt, vltra quod verum non est, desperatos esse desperatos, cum experiamur eorum nonnullos remediis conuenientibus saluari, & ab instante morte vindicari.

Ad tertium dicendum, quod licet Medicus medendo Peste infectis propriam salutem in periculo ponat, id non excusat illum à medendo, quia hoc facere tenetur intuitu publicæ
45 salutis, cui salus particularis est postponenda, præterquam quod multis ingeniis Medicus sibi prospicere potest inter medendum, ita vt nullam sanitatis noxam incurrat, quæ ingenia satis norunt practici omnes Medici, & si ea in vsum protrahat debitis cautelis adhibitis, se sua diligentia tueri poterit, & ipsa experientia constat, Medicos illos, qui prudenter se gerant, temperantiam in victu seruantes opportunisque antidotis, caute tamen se, ac moderate munientes, non modo seipsos, sed & ægrotorum suorum aliquos ab imminenti Pestis & mortis exitio liberasse. Contra vero, illos periclitati, qui intemperanter vixerint, aut nullis, aut pluribus, quam par esset, & importunis antidotis vsi fuerint absque modo, & mensura illas ingurgitantes, incaute nimium ad ægrotos visitandos accedentes, hos enim sua culpa periisse patet.

Itaque etiamsi negari non possit, quod mederi peste infectis, sit seipsum manifesto vitæ discrimini exponere, tamen cum non sit vnde tale discrimen declinare possit, idque ob interesse publicæ salutis fieri contingat, Medicus cogi poterit ad medendum, non existente alio Medico, qui in ea re operam suam præstare posset.

Ad vltimum respondendum, quod licet verum sit, Medicum liberum non posse cogi ad medendum, tamen necessitas imponit etiam non obligato medendi obligationem; quæ necessitas emergit, vt dictum est, ex imminenti vitæ periculo ipsorum ægrotantium, & ex absentia, & inopia alterius Medici, qui opem ferre possit, quæ maxime vigent tempore pestis. 45

Et ad exempla adducta de Galeno, & Fracastorio deserentibus ciuitatem peste infectam, dicendum jure vtrumque potuisse sibi fuga prospicere, quia tam Romæ, quam Tridenti non deerat copia aliorum Medicorum, qui peste infectis mederentur, Fracastorium autem, licet esset à Concilio conductus potuit tamen secedere, cum non teneretur ad casus pestilentes ex communi Iuris consultorum sententia, licet contrarium ipse senserim *supra num.* 28.

Vnde ex his, vt multa in vnum recolligam, dicendum, Medicum liberum, ac non conductum, non posse cogi ad medendum, nisi quando in eodem loco aut Ciuitate, in qua commoratur nullus alius reperiatur, qui Ægrotis in periculo mortis positis, & maxime peste laborantibus mederi possit; nam tunc, & eo casu adeo veritatem hoc habet vt etiam Medicus, qui nunquam Medicinam exercuerit, sed tantum Doctoratus lauream consecutus fuerit, immo etiam Medicinæ studiis incumbens, vt suo tempore illam exerceat, possit ad id in cogi, ob inopiam aliorum Medicorum, & ob interesse publicæ necessitatis. 47

Illud tamen non subuerti non debet, quod non possit cogi, nisi debito, ac conuenienti honorario, ac mercede consuetâ majori constitutâ: quod procedit non solum in Medico libero, sed etiam in conducto.

Pro corollario autem addendum, quod hæc eadem locum multo magis habent in personis, quæ sub nomine Medici etiam largo modo comprehunduntur, vt Chirurgi sunt, Barbitonsores, Aromatarij, Seplasiarij, Obstetrices, & id genus alij; hi namque omnes, ac singuli non secus ac veri Medici cogi possunt ad sua opera præstanda, necessitate vrgente. Sed quid, inquam, de Medicis tantum hæc determinantur? certum est vnamquamque personam vrgente necessitate publici interesse, teneri pro suo munere ad opera sua præstanda in publicam vtilitatem. 48

Illud tamen non prætereundum, non deberi Medicos per vim, ac omnino inuitos cogi ad medendum, quia non minimum damni ex hoc ægrotis emanare potest, vt notauit Ambros. Paræus *lib.* 21. *sua Chirurg. cap.* 11. potius ergo blande alliciendi, non contemnenda mercede oblata, & in Domino hortandi, vt tam piæ operæ libenter, ac Christianæ charitatis amore inuigilare se accingant, non à terreno Principe solum, sed ab ipso Deo omnium bonorum datore, dignam mercedem reportaturi, nam esse properam factum existimandum, vt Medici ad medendum peste infectis destinati, tanquam Rei supplicio damnati, summa violentia per satellites ad loca, vbi peste infecti detinentur, conjecti, inibi commorari, ac mederi inuiti, animoque ob mortis timorem, & ob illatam vim, & iniuriam perturbato, cogantur. Quod si lenioribus exhortationibus, ac blanditiis tentati, nollent obedire: tunc eorum culpa sic requirente, quomodocunque ad medendum impellantur. 49

Ipsi autem Medici admonendi, quod etiamsi propriæ vitæ periculum subeant medendo peste laborantibus, tamen non tantopere horrescere debent in eo Charitatis opere se exercere, sed se prompte in manus Dei remittere, in eoque sperare; Ipse enim, in cujus manibus vita, & mors est, & qui suis languores curat, illos ab imminenti periculo præseruabit, vt nonnullis successisse nouimus, qui ipsius Dei misericordia fisi, non abstinuerunt à curando ægrotos peste detentos non tantum ipsis medendo, quantum ipsos contrectando, & quæcunque ad curam pertinebant, oculatis, ac propriis sensibus obseruando, vt de seipso Narrat Ludouic. Septa. *libro de Peste* Vir, vt Medici norunt, omni laude dignus, & de re 50

Medica

Medica optime meritus; hic enim Mediolani iam tertium ipso viuente Peste obsessi, eorum ægrotantium ex peste semper suscepit, & ab ea se immunem semper, Deo adjuvante, seruauit.

CONSILIVM LXXII.

Ad Titium, de impotentia coeundi, & generandi.

ARGVMENTVM.

Parisiis in Ponte Nummulariorum Aurifaber quidam honestam Puellam in vxorem duxerat, cum qua, licet non semel congressus esset, tamen liberum congressum habere non poterat, cum illa non posset sine multa angustia & dolore illum admittere, itaque Maritus impeditus, quo minus debitum matrimoniale exigere posset, Matrimonij dissolutionem intentauit, non obstante, quod sponsa se vetero getere affirmaret. Accersiti ergo doctissimi quidam Chirurgi, qui loca scrutarentur, & de qualitate impedimenti referrent, membranam duram, atque callosam offenderunt, Matricis collum occludentem, paruis tamen foraminibus pertuiam, incisâ igitur prædictâ membranâ, ac diligenti curâ adhibita, Maritus in posterum liberiorem aditum ad congressum habens, de dissolutione matrimonij vltro verbum non mouit, illa post sex menses à membranæ incisione Puellum sanum, ac maturum edidit. Historia hæc habetur apud Guillelm. Fabrit Chiturgum expertissimum *Obseruat. Chirurg. Cent. 3. Obseruat. 60. exempl. 2.* de qua etiam mentionem feci *in supplem. ad libr. 3. titul. 1. quæst. 1.* eiusque occasione nonnulla dubia notatu digna, quæ fieri possent, in medium afferam, & pro viribus dissoluere tentabo.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij dissolutio intentari non potest, nisi constito, quod impedimentum illud consummandi non sit amouibile.*
Declara vt num. seq. & n. 7.

3 *Etiamsi, cognito impedimento, maritus copulam pluries continuet, tamen, non remoto impedimento, potest matrimonij dissolutionem petere.*

4 *Naturaliter vnusquisque præsumitur sanus, nisi contrarium probatur, vnde etiam ad coitum habilis.*

5 *Stante impedimento ex quo vir non possit loca penetrare, etiam semine eiaculato, matrimonium non dicitur consummatum.*
Dic vt num. seq.

7 *Ad valorem matrimonij, vt consummatum dici possit, requiritur potentia penetrandi vas fœmineum.*

9 *Quandocunque coniuges assequi possunt Matrimonij finem, Matrimonium dicitur validum, & consummatum.*

10 *Finis Matrimonij est filiorum procreatio.*

11 *Penetratio vasis muliebris quatenus sit necessaria, vt matrimonium dicatur consummatum.*

12 *Matrimonium non dicitur consummatum per solam vasis penetrationem, sed per seminis effusionem intra vterum.*

13 *Valor Matrimonij non potest pendere à casu raro.*

15 *Absque intromissione, & sine vlla penetratione vasis muliebris, sed sola seminis effusione prope vteri ostium aliquando sequitur conceptio.*
Falsum, num. seqq.

16 *An permanente impedimento penetrandi vas fœmineum, secuta tamen conceptione per seminationem, maritus possit petere matrimonij dissolutionem.*

17 *An impedimento non amoto, & secuta conceptione, vxore parere non potente & se sectioni Cæsareæ renuente, atque inde euasa, maritus possit petere matrimonij dissolutionem.*

Plures dubitationes occurrere possunt ex prænarrata historia, nec minimi quidem momenti, quarum ego eas tantùm proponam, quarum solutionem tradere mihi vt Medico non disconueniat; cæteras, si quæ insuper inde consurgere possunt ad Canonistas pertinentes non attingam.

Dubitari igitur primò potest, an præfatus Aurifaber in congressu cum sponsa, animaduertens adesse in illius vtero impedimentum prohibens illi penetrationem vasis fœminei, ab vlteriori coitu, antequam seminasset, se retrahens, iure intentare posset iudicium de matrimonij inualiditate.

Secundò, an post cognitum impedimentum, non abstinens ab vlteriori coitu, semen emittens, absque eo quod in vterum muliebrem receptum fuerit, iusta tollat eius instantia de matrimonij dissolutione.

Tertiò, an si ex huiusmodi congressu secuta esset conceptio, vt in casu nostro, posset tamen maritus idem iudicium intentare?

Quartò denique pro corollario, dubitari posset, an secuta conceptione, non tamen amoto impedimento, si mulier instante partu, nec parere potens sectioni Cæsareæ se subiecisset atque indeliberata esset fœtu extracto, maritus matrimonij irritationem tentare posset. 1

Quoad primam igitur dubitationem, clara res est: nam non satis est ad matrimonij dissolutionem adducere impedimentum prohibens eius consummationem, sed necesse est probare impedimentum esse tale, vt nullo modo sit amouibile: nullum enim impedimentum quantumcunque sit, potest dare iustam causam dirimendi matrimonium, vbi aut sit amouibile, aut non sit perpetuum, sed temporale, vt canonizatum apud Canonistas est: Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp. 92. num. 2.* Rota *in Pampilonen. Matrim. 1622. coram Coccino.* 2

Circa quod tamen notandum quod impedimentum huiusmodi vel potest esse de facili amouibile, vel nonnisi cum magna difficultate; & ab omni periculo absit, vel contra licet sit amouibile, non est tamen sine magna, & euidenti difficultate, nec sine magno periculo: nam in primo casu conclusio de non dirimendo matrimonio habet locum: in secundo verò, nequaquam, vt aliàs ex Ioan. Andrea *de sp. nsf. & matrim. n. 16* dixi, Rota *in Pampilonen. Matrim. 15. Maij 1622. num. 18 coram Coccino supra cit.* 3

Quoad secundam dubitationem, videretur prima fronte, non esse præter iustum, & æquum, quod maritus instaret pro dirimendo matrimonio, etiamsi impedimento cognito, à coitu se non retraxisset, sed copulam non semel atque iterum, sed per multas vices continuasset etiam cum seminis effusione; quia licèt cognosceret impedimentum, bona fide ducebatur, vt illud posset continuatione copulæ superare: neque vana erat eius credulitas, cum quemadmodum naturaliter vnusquisque præsumitur sanus, nisi contrarium probetur, Rota apud Farinac. *decis. 75 num. 2. part. 1. tom. 2.* ita vnusquisque præsumitur habilis ad coëundum: Alciat. *de Præsump. reg. 1. præsumpt. 41. numero primo*, Rota *in Bononi nsf. fidei comm. de Bucenferris 24. Maij 1675. coram R. P. D. Zarate.* Quod multo magis præsumendum de mulieribus, quàm de viris, quia rariùs, & ex paucioribus causis mulieres fiunt ad coitum impotentes, quàm viri: nam in mulieribus id accidit tantùm ex membrana quadam præternaturali, vel ex Hymene ipso duriori occludente loca muliebria, vt omnibus in confesso est (licet alia impedimenta ego adnotauerim suo loco.) Accidit ergo vt ob duritiem prædictæ membranæ, vel Hymenis, nec in primo, neque in secundo, & vlteriori congressu illud impedimentum tolli possit, quod tamen continuatione coitus penitus aliquando adimitur vnde idcircò non sufficit ad exclusionem validitatis matrimonij, quòd vir non potuerit vnica vice cum sponsa coire: Rota *in Pisauren. Matrimonialium 22. iunij 1648. coram Arenel ot, vers. Nec se excu'n e potest.* Sed expectandum conueniens tempus, vt ibi. Quod verificatur tam si impedimentum sit ex parte viri, quam si sit ex parte mulieris. Si ergo vt placet Thomæ Sanchez *lib. 7. de Matrim. disput. 99 sub num. 32.* etiam semine per eiusmodi coitum emisso, & à Matrice attracto, matrimonium tamen non dicitur consummatum, sed irritum euadit, vt latiùs infrà, multò promptiùs affirmandum, quòd irritum sit, & non consummatum, semine tantum emisso, sed à matrice nullo modo attracto. Si ergo hoc modo matrimonium non est consummatum, & adhuc viget impedimentum prohibens consummationem iure poterit Maritus instare pro eius irritatione 4 5 6 7

Verùm non vndequaque acceptum est, an viro absque penetratione vasis muliebris seminante ob commemoratum impedimentum, matrimonium ita inualidum sit, vt dirimi debeat, & in nostro casu nihil certi determinari potest, quia huiusmodi determinatio dependet à possibilitate vel impossibilitate amotionis præfati impedimenti vnde nequaquam potuit Aurifaber instare pro dissolutione matrimonij, antequam pateret, an impedimentum prohibens penetrationem esset amouibile, necne.

Maior multò difficultas est circa solutionem tertiæ dubitationis & pro parte Aurifabri opponi potest, quòd non obstante copula celebrata non solùm cum seminis emissione, 8

sed cum receptione eiusdem seminis ab vtero muliebri facta,
& secuta conceptione, tamen matrimonium non posse dici
consummatum, quia ad eius valorem, & vt consummatum di-
ci possit, non sufficit potentia seminandi, sed requiritur simul
8 potentia penetrandi vas fœmineum. Sanchez *de matri. lib. 7.*
disp. 92. n. 9 ergo vbi deficiat hæc potentia penetrandi vas fœ-
mineum, matrimonium non potest esse validum, quia non est
consummatum. Cum igitur Aurifaber impeditus fuerit penetrare
vas fœmineum, iure potuit instare pro inualiditate matri-
monij non obstante mulieris conceptione.
9 Sed contra, quandocunque Coniuges assequi possunt præ-
cipuum Matrimonij finem, videtur matrimonium esse vali-
dum, & consummatum, sed Aurifaber consecutus est præci-
puum matrimonij finem, qui est procreatio filiorum, vt no-
tum est, Rota *n. iam citata l. sponsus. locali numerorum Ar. nobis,*
10 *vers. & forte, & vers. præterquam quod,* ergo eius matrimo-
nium est validum, & contra omnem iustitiam est, instare pro
eius irritatione.

Oppositio autem, quod non sit validum, quia vir vas fœ-
mineum non penetrauit, facile diluitur ex eo, quod penetratio
vasis fœminei in tantum est necessaria, in quantum destinatur
ad potiorem finem, & tendit ad aptam seminis emissionem in
11 vterum, ad hoc vt ipse vterus facile illud attrahat, & recipiat,
vt inde sequatur conceptio, quæ est verus, ac primo intentus
Matrimonij finis: ergo si haberi potest hic finis etiam abs-
que ea penetratione vasis fœminei quæ ratio est, quin debeat
Matrimonium validum, & consummatum dici? Certum autem
est coniuges fieri vnam carnem, quod est de essentia Matri-
monij, non per penetrationem vasorum, sed per commixtio-
nem seminum ex parte vtriusque effusorum. Sanchez *lib. 2. de*
Matrim. disp. 21. n. 9 & lib. 7. disp. 92. n. 7. quandocunque igi-
tur reperitur, sponsam habere impedimentum prohibens pene-
trationem membro virili, nempe membranam intersepien-
12 tem vias ipsius vteri, quæ tamen sit aliquo, vel pluribus fora-
minibus pervia, per quæ vterus semen virile attrahere possit,
vt cum proprio commisceatur, vnde succedat conceptio
(quod non semel factum scimus) videtur quod matrimo-
nium sit consummatum, quia non per penetrationem vasis
fœminei, sed per receptionem seminis virilis ab vtero factam
matrimonium consummatur, & validatur.

13 Nec contra hoc facit id quod dicebat Sanchez *eod. lib. 7.*
disp. 99. nu. n. 37. nimirum quod valor matrimonij non po-
test pendere à casu raro, & fortuito, & sic non potest matri-
monium validum dici, etiamsi semen per vterum sit attra-
ctum, non amoto impedimento prohibente viro penetratio-
nem vasis fœminei: quia licet, fœminas habere tale impedi-
mentum, sit quid rarum; non est rarum, sed naturaliter euenit, vt
existente membrana impedimentum faciente, foraminibus
peruia, per ea semen virile attrahatur: vnde non tam liberè
videtur pronunciandum in hoc casu, quod etiam ex coitu
conceptu per receptionem seminis virilis intra vterum, ma-
trimonium debeat pronunciari irritum, & inualidum, dum per
eam seminis receptionem Coniuges facti sint vna caro & præ-
cipuum matrimonij finem ex tali copula consecuti sint.

Sed neque obstare quicquam potest oppositio, quæ sequi-
tur, nempe, quod si matrimonium debeat dici consummatum
per solam seminis virilis receptionem intra vterum, sequere-
14 tur, quod ex sola ex sola effusione seminis virilis prope ipsum
vteri ostium, dato quod ab vtero attraheretur, vt fieri posse
aliqui tradunt, & vt factum aliquando affirmant absque vlla
15 intromissione, & penetratione membri virilis, non solum vir-
go deflorata diceretur, sed matrimonium esse consummatum:
quod tamen non videtur dicendum: Respondetur enim, at-
tractionem seminis virilis ab vtero fieri non posse, nisi virile
membrum adeo penetrauerit, vt in emissione prope se illud
habeat, etiá aliquo medio interposito, vt in casu nostro & non
possit vllo modo ab aere externo alterari, ob quod tenuissimi
ipsius seminis spiritus momento, ac dicto citius euanescant,
ac dissipentur. vnde est falsum, ac anicularum deliramentum
est suppositum, quod ex simplici effusione seminis prope
os externum vteri, vnquam conceptio fuerit secuta; vt late
probaui *lib. 3. tit. 1. q. .. n. 10 & 1019.*

Sed in omnem casum illud certum esse debet, vt aliàs su-
pra dictum est, non potuisse Aurifabrum iure petere matri-
16 monij irritationem, nisi constito per debitum tempus ad hoc
requisitum, quod impedimentum esset perpetuum, & nullo
modo amouibile. Quod dupliciter constare poterat, nempe
vel per inspectionem Chirurgis faciendam, vt in casu præ-
senti factum est, ut cognita qualitate impedimenti, denun-
ciarent, illud non esse amouibile, vel si amouibile esset, illud
remouerent; vt præstiterunt in hac muliere vel id ipsum con-
stare poterat expectato tempore parturiendi: nam ipsius par-
tus occasione, vel impedimentum cessasset disrupta membra-
na vteri aditum occludente, vel ipsa mulier in partu periisset,
vt aliàs euenire diximus, Hippocratis auctoritate, licèt ætate
nostra per sectionem cæsaream plures mulieres à morte seruatæ
sint, fœtum per dictam sectionem excludentes, quem parere
ob impedimentum prænarratum non poterant, vt constat ex
pluribus historiis apud Francisc. Roussetum *in lib. de Part.*
Cæsar. & apud alios.

Denique circa vltimam dubitationem adhuc non videre- 17
tur posse Maritum prohiberi ab instantia dissolutionis ma-
trimonij; quia etiam postquam mulier sectioni Cæsareæ se
subiecerit & reconualuit, non habet maritus liberum aditum
ad coitum, quia per illam sectionem non remouetur obstacu-
lum membranæ impedientis aditum membro virili, at in
vsu matrimonij necesse est, vt vir habeat liberum aditum ad
congressum, ita vt liberè penetrare possit vas fœmineum, alias
videtur defraudari altero Matrimonij fine, qui est remedium
concupiscentiæ: Sanchez *de Matrimon. lib. 2. disput. 29 num. 4.*
cum non possit liberè matrimonio vti, videtur ergo iure pos-
se maritum eius dissolutionem petere.

Sed neque in hoc casu mariti instantia videtur iusta, quia
etiamsi non habeat liberum aditum omnino ad congrediendum,
habet tamen ea parte dum non solum seminat, sed etiam
per eius seminationem generat, quod videtur sufficere ad
hoc, vt possit consummare matrimonium & in posterum ma-
trimonio vti, & fieri vnam carnem, filiosque procreare. Et
quod additur, huiusmodi coitum, quo non libere vir penetra-
re potest vas fœmineum, non posse esse remedium concupis-
centiæ falsitatis conuincitur, quia remedium concupiscentiæ,
habetur ex seminis emissione per licitam coniunctionem
carnalem; dum igitur vir non impeditur emittere semen quan-
docunque cum vxore congreditur, habet absque dubio suffi-
ciens remedium concupiscentiæ.

Cæterum pro satisfactione prædictorum dubiorum ego
eo tantum adduxi, quæ ad me tanquam Medicum spectare vi-
debantur, optime alia ex parte cognoscens, nihil me vlte-
rius statuere, aut determinare posse, sed quid dubio adhuc re-
stat, ad Canonistas recurrendum esse, quibus non ingratam rem
me fecisse autumo, dum casus huiusmodi non adeo eis obu-
ratos, quia apud ipsos rariores non reperiantur examinandos
propono.

CONSILIVM. LXXIII.

Ad Titulum Quintum Libri Primi, Quæst. vlt.

ARGVMENTVM.

Cum Neapoli sclam, ac furtim vagari Pestis inciperet, Tonous siue Antonius pulcherrimam virginem in vxorem duxerat, nomine Iommam, siue Hieronymam, ac postridiè à consummato matrimonio peste perculsus obierat. Aniell. eius propinquus, & in eadem domo cohabitans, qui nimio amore Hieronymam diu prosecutus fuerat, cum ea (quæ Antonio ob id inuita nupserat) nulla mora interiecta ab Antonij excessu, se commiscuerat, tandemque à Romano Pontifice dispensatione impetrata, illam in matrimonium duxerat: ducentis ergo, ac tribus suprà septuaginta diebus transactis à primo concubitu cum Antonio, ac ducentis sexaginta octo à secundo concubitu cum Aniello, Hieronyma filium enixa est, de quo dubitatum est, cuiusnam filius verè esset, Antonij, an Anielli, & ad petitionem amicissimi Iureconsulti, huic dubio sequentibus satisfacere conatus sum.

SVMMARIVM.

1 *Coitum, & generationem maximè impedit improspera valetudo.*
2 *Natus susceptus præsumendus ex viro magis sano, potius quam ex valetudinario.*
3 *Ætates non annorum numero, sed viribus mensurantur.*
4 *Filius iunioris potius, quàm senioris viri existimandus.*
5 *Frigida & humida natura ad generationem minùs habiles, contra calida & humida.*
6 *Amor inter coniuges facit ad faciliorem conceptionem, contra odium generationem impedit.*
7 *Mares ex calidiori semine, fœmina verò ex frigidiori procreantur.*

mor inter coniuges debet esse mutuus, & reciprocus, vt facilius sequatur.

9 *Conceptionis signum ex sanguinis apparentia post aliquot dies à concubitu, quanti faciendum.*

10 *Fœmina serius nascuntur, quàm mares.*

11 *Fœtus fortiores ortum accelerare solent.*

12 *Septimestres ob eorum fortitudinem ortum in septimo accelerant.*

13 *Mulieres eodem tempore, quo menstruari solent, solent etiam parere.*

VT secundùm veritatem hic punctus decidatus, nonnulla ex facto adnotanda sunt tam respectu vtriusque sponsi, quam respectu sponsæ, & prolis ex ea natæ: Nam ante omnia sciendum, Antonium, priorem scilicet sponsum, fuisse quadragenario maiorem, Aniellum verò, posteriorem nempe, non attigisse annum trigesimum. Vitetius Antonium valetudinariam vitam traxisse, Aniellum vero prosperrima sanitate frui, & pane atiet habere. Præterea Antonium fuisse habitu præpingui, colore non laudabili, ac carnis mollioris: Aniellum contra, habitu esse mediocri, colore rubicundo, ac viuido, & carnis solidioris.

Item sciendum vtrumque amore Iommæ fuisse detentum, & Antonium duxisse in vxorem Hieronymam, ob amorem, quo illam prosequebatur, modica dote contentum, cum multò melius dotatam aliam virginem ducere potuisset. Constat insuper Hieronymam inuitam Antonio nupsisse, & ab eo semper auerso animo fuisse, eam nec post desponsationem quidem ab amore, quo Aniellum prosequebatur, vnquam recedere potuerit, vt ex ipsius præpropera cum Aniello commixtione argui potest.

Denique sciendum. Puellam, quam illa enixa est, viridum, ac robustum, quantum ætatis patitur teneritudo extitisse, ac optimè formatum, & licet ad neutrius sponsi similitudinem accesserit, sed genitrici magis assimiletur, tamen quoad habitudinem, & viuacitatem magis assimilari Aniello, quam Antonio.

Præterea constit, Hieronymam ab Antonio cognitam fuisse prima vice, dum ipsamet nocte consummationis matrimonij putauit menstrua consueta quatuor, aut quinque dies ante consuetum tempus sibi fluxisse, vnde existimatum est sanguinem illum non fuisse menstruum, sed ob violentiam in deuirginatione passam, apparuisse nam non continuauit, vt sui moris erat, per tres sequentes dies, sed tamen ob ipsius mœstitiam, & animi angorem, menstruum suppressum fuisse, ipsamet sibi persuadebat, vt interrogata asseruit. Postquam autem se Aniello abscondam præbuit, denuò illi sanguis in modica quantitate fluxit. interfu erunt autem inter primum concubitum cum Antonio, & secundum cum Aniello quinque, aut sex dies. Affectante tandem tempore nouæ menstruationis nempè vigesima septima die à copula habita cum Aniello, sanguinis quædam maculæ Hieronymæ apparuerunt, ex quibus in vtero se habere cognouit.

His omnibus, ac singulis, quæ ex facto habentur, consideratis, videtur prima fronte dicendum, susceptam prolem fuisse Antonij, non Anielli: Primò, quia Antonius ob excedentem amorem ipsius Hieronymæ eam in vxorem duxerat; notum autem est, quantopere coniugum amor faciat ad procreationem filiorum, vt infra subiungemus Secundò, quia ab Antonij copula cum Hieronyma, menstrua illicò sunt suppressa, cum tamen iam instaret tempus eorum fluxus, imò cum iam fluere incœpissent; quo signo nullum forte aliud euidentius haberi licet; per hoc vnum enim ipsæ mulieres vtero gerere se cognoscunt, neque facile credunt, vbi menstrua aliquo modo appareant, se concepisse, imò illis etiam non in magna quantitate apparentibus, semper dubiæ de grauitate persistunt.

Sed quantoperè adnotata in Antonio operantur contra ipsum, hoc est, quòd filius ex eo non sit susceptus, tantoperè adnotata in Aniello, in Hieronyma, & in Puero ex ea nato, pro Aniello faciunt: nimirum quod suscepta proles ex Aniello sit, non ex Antonio

1 Certum namque primo est multùm impedire non modo generationem, sed etiam coitum, improsperam viri valetudinem, quod persuasissimum Medicis est, ad quod faciunt quæ aliàs attuli *lib. 1 Quæst. Medico-leg. tit. 5 q. vlt. n. 2. & seqq. & lib. 3. tit. 2. quæst 4 n. 6* vbi pro Iurecoosultis nonnullas auctoritates adduxi, quas illi facilè apud suos Auctores reperire possunt; inter quos proposui Surd *decis. 83 num. 3 & se sentibus.* Cùm ergo Antonius non frueretur integra sanitate, sed potius valetudinarius esset, ita vt pluries illum amici dehortati fuissent à sumenda vxore; contra vero, Aniellus optima frueretur natus præsumendus potius Anielli magis sani, quàm Antonij valetudinarij

2 Sed etiam quoad ætatem eodem modo videtur determinandum, licèt enim Antonius quadragesimum annum adhuc non compleuisset, ita vt non potuerit dubitari, quod ille ob grauiorem ætatem minùs habilis esset ad coitum & ad generationem, nonminus fortè quàm ipse Aniellus, si ad annorum numerum respiciamus; tamen cùm ætates non annorum numero, sed viribus mensurentur, & homines pro virium robore, non pro annorum numero iuuenes, aut senes dici debeant, & consequenter magis, aut minus habiles ad generandum, & Antonius valetudinarius esset, & viribus imbecillibus; contra verò Aniellus sanus, ac viribus firmis, & validis, tanto magis vrget præsumptio pro parte Anielli supra Antonium, quanto magis vrget præsumptio pro parte Iuuenis supra senem. 3

Neque obstat, quod etiam senes, & valetudinarij coitum exerceant, & semen eiaculentur, & aliquando etiam generent: quia his non obstantibus, in concurrentia senis, & iuuenis, semper filius potius iunioris, quam senioris est præsumendus, vt notum cuilibet est: Surdus *decisione 84. numero decimo octauo.* Et ratio ex ipsa rei natura depromitur, quia senes, vt etiam de valetudinariis fieri solet, semen aquosum, crudum, subtile, ac fluxibile generare, quod non facile vtero adhærere potest, & sic ad generationem filiorum est inualidum: quod contrario modo euenit de semine iuuenili, quod & multu spiritu turget, ac crassum, ac concoctum est, & facile vtero adhæret, vnde faciliùs sequitur conceptio, quod si aliqui senes interdum generant, id certè nonnisi robustioribus succedit, qui inter iouenes potius ob virium robur connumerandi, quod de Antonio nequaquam firmari potest. 4

Præterea considerato habitu ipsius Antonij, ex quo etiam corporis temperamentum interno cere licet, patet, illum fuisse temperamenti frigidiusculi, & humidioris, quæ quidem naturæ ad generationem minùs habiles sunt, quia semen generant intemperatum in frigidate, vnde tales naturæ infœcundæ sunt: Galenus *in libro quinto Aphorism 63,* & maximè vbi, vt fit, testes eandem temperaturam sortiantur: idem Galen: *Art. Medic cap. it. quadragesimo octauo,* Auic 10. *Fen. libro tertio, capit. secuno, tractat. 1.* Sed tantundem eminet temperamentum Anielli, quòd calidum sit, & in humiditate temperatum, in fœcunditate, quantùm ab ea recedit temperamentum Antonij. 5

Si proinde consideremus quæ ex parte Hieronymæ consideranda esse diximus, facile pronunciabimus, eam difficulter admodum ex Antonio potuisse concipere, cùm illi nupserit inuita, illumque odio haberet, licet coacta matrimonium cum illo consummauerit; satis autem persuasum est, odium inter coniuges impedire generationem, & notaui alias *libro primo. Quæstion. Medico-legal. titulo quinto. quæstione vltim. numero decimo,* ac tantundem conspirat ad faciendam conceptionem amor inter coniuges, quantopere illam prohibere solet odium: Ergo si Hieronyma ab Antonio alieno erat animo, illumque odio habebat, quod illi impedimento fuisset, ne cum Aniello, quem plurimum amabat, matrimonium contraheret (quia Parentes illam potius Antonio tanquam ditiori tradere voluerunt) certum est non facile ex Antonio potuisse concipere, ex Aniello autem facillimè. 6

Denique si consideremus conditionem, & qualitatem prolis, quam Hieronyma enixa est non facile asseuerare licebit, illam ex Antonio fuisse susceptam, stante eius imbecilliori natura, & frigidiori temperamento, quibus ex causis vniuersale non videtur, illum potuisse generare prolem bene habitam, ac robustam, immo neque sexus virilis, ad hoc enim requiritur semen optimum, calidum, ac spiritu multo turgens, quale in Antonio non possumus coniectare potuisse vlla via procreari: constit enim Mares ex calidiore, ac robustiori, ac magis spirituoso semine gigni, fœminas vero ex frigidiori, debiliori, ac minus spirituoso, hoc autem illud est, quod Hippocrat. *libr. de Genit. numero septimo* dicebat, nempe tam virum, quam mulierem semen producere, vtrumque masculeum nimirum, & fœmineum, & ex parte illa seminis tam virilis, quàm muliebris, qui masculeum est mares generari, ex ea quia fœmineum est, fœminas: pro masculeo accipiens calidius, ac robustius, pro fœmineo frigidius, ac imbecillius. Consentaneum ergo est, Antonium habuisse semen minus robustum, ac frigidius, minusque spirituosum & ob hæc magis habile ad gignendam fœmineam, quàm masculeam prolem; contrà vero, Aniellum robustissimo semine, ac masculeo, & calidiori turgere, ex quo nonnisi mares procreari certum est. Quod si his addamus amoris feruorem, quo Aniellus Hieronyma potitus est, quid vlterius pro certificando cuius fuerit suscepta proles, quærere satagimus? 7

Nec contra prædicta faciunt quæ videntur opponi posse: & primo quod Antonius nonnisi feruentissimi amoris stimulis inductus Hieronymam in vxorem duxerit vnde non mi-

nùs, immò multò magis suspicari licet susceptam prolem fuisse ejus sobolem, non Anielli, cum Antonius primò cum ea matrimonium consummaverit in maximo tempore instantis menstrui: & si quid ad conceptionem amor juvare potuit, non minùs potuit juvare conceptionem ea Antonio, quàm ex Aniello, quia ob amorem multi spiritus ad genitales partes concurrunt, vnde semen facilius fœcundatur, præterquam quod etiam in eius eiaculatione maior vis, & impulsus in vterum muliebrem interuenit, quæ omnia non modò ad facilem conceptionem faciunt, sed etiam si quæ impedimenta ea parte Antonii vigebant, ea omnium remouere poterant.

8 Respondetur enim, quòd amor, ob cuius feruorem dicitur faciliùs succedere conceptionem, debet esse mutuus, & reciprocus inter coniuges nec satis est, vt alter tantum amore exæstuet: immò vbi vnus tantum amet, alter autem non modò non amet, sed comparem suum coniugem odio habeat, nihil amor ad conceptionem operatur, tantundem enim, immò multò magis impedimento est conceptioni odium alterius, quantum facit ad conceptionem amor alterius, quia habilior semper est causa ad destruendum, quam ad ædificandum. Modo in casu nostro licet Antonius Hieronymæ amore arderet, ipsa Hieronyma e contra illum odio habebat, & coitus inviti, maxime ea parte mulieris, steriles sunt Aet. *libr. ultim. ... cap.* 20 Roderic à Castr. *de Nat. mul. libro 3.* ... *p.* 4.

Neque Antonij causam quicquam promouere potest, quod dicitur, illum cum Hieronyma concubuisse instantibus menstruis quo tempore faciliùs succedit conceptio, nam vel incipientibus, vel desinentibus menstruis, vt plurimum mulieres concipiunt, Gal. ... *de dissect. vulue.* Quia non indifferenter quandocunque, & in quibuscunque hoc eo modo euenit, sed in aliquibus; immò inquam, in pluribus desinentibus menstruis, fit conceptio, si docente experientia, & ipso Hippocrat. *in lib de Nat. Puer. nu.* 7. & Aristot. *libr. 7. de Histor. Anim. cap. 2. & libro 4. de Gener. Anim cap.* 4. Mercat *libro primo, de comm. mul. affect. cap.* 3. *& lib. 3. de Steril. & Praegn aff. cap.* 6. Ioan Hucher. *de Steril. rubr* 1. in aliis autem, nempè in iis, quæ sicciores vteros habent, succedit interdum conceptio aut incipientibus, aut adhuc non finentibus menstruis, quia ab eorum humiditate temperatur naturalis auiditas, quod etiam succedere potest vbi vir semen nimis feruidum habeat, & siccitate pollens, eodem enim modo ab vterorum humiditate siccitas, feruor virilis seminis emendatur. At verò in casu nostro nulla ratio suaderi potest, quòd Antonius semine nimis feruido, ac sicco turgeret, cum esset temperamenti potius frigidiusculi, & valetudinariam vitam degeret, vt supponitur, quibus ex causis nonnisi humidius, ac frigidius semen ferre potuit: quod tantum abest vt ab humiditate vteri Hieronymæ ita temperaretur vt esset ad conceptionem habilius, vt contra illud omninò redderet ad conceptionem ineptius. Sed & quod dicebatur de amore, quòd posset faciliorem reddere conceptionem, verum quidem est si loquamur de homine sano, & robusto, sed quid operari potuit amor in viro valetudinario, & naturæ imbecillimæ?

Minus etiam contra jam determinata facere potest, quòd Hieronyma postquam primò ab Antonio cognita fuisset, menstruari cœperat, ac post copulam, vel non multo post, menstrua desierant, quod manifestum conceptionis signum existimatur, atque hoc ipsum signum multò evidentius confirmat, quòd instantibus postmodum menstruis sequentis mensis, non fluxerunt, sed tantùm nonnullæ sanguinis guttæ apparuerunt, quæ præ gressæ conceptionis signa esse solent, vt

9 notum est: Ioan. Hucher. *de Sterilit. libr. 3. rubr. de conceptionis signis* neque iniuria quia natura effœta singulis mensibus purgationi menstruæ, non oblita eius evacuationis, eam aliquomodo tentare solet, vt consueto munere satisfaciat, maximè cùm in primo mense, (aliquando etiam secundo, & tertio) sanguis in conceptus alimentum cedens illi superfluat.

His tamen in contrarium obiectis non difficulter satisfieri potest, si dicamus menstruorum defectum (si verè menstrua erant) post primò consummatum matrimonium cum Antonio, nequaquam interuenisse ob factam conceptionem, sed aut ob ipsius Hieronymæ mœstitiam, & animi angorem, vt ipsamet fassa est, quod fieri in plerisque mulieribus solet, dum menstrua fluunt si vehementi aliqua animi passione perturbentur, vt quotidie ipsæmet experiuntur ac nos Medici ab ipsis elicimus, dum causas defectus menstruorum ab eis inquirimus. Non ergo suppressa sunt a viri consuetudine, nam viri consuetudo cunctibus menstruis celebrata, potius menstrua ipsa ciere solet, quam secus: Galen. *lib. 1 de san. tuend. cap.* 9 aperiuntur enim frictione facile oscula venarum, vnde menstrua fluunt.

Aut menstrua potuerunt quidem supprimi ex ipso concubitu cum Antonio, sed non ob factam conceptionem, sed ob aliquem motum in vtero Hieronymæ excitatum, qui forte se in receptione seminis retraxit, non tamen concipere potuit cum illa nullam ex eo congressu delectationem perceperit & idcirco verisimile est, illam semen non emisisse, vnde nequaquam succedere potuit conceptio, ad quam (vt millies jam dixi & passim docent Medici harum omnes rerum multò magis quàm Peripatetici, aut quiuis alii Philosophi, experti) requiritur vtriusque coniugis se nen simul, & eodem tempore effusum quod potius remoratam fuisse Hieronymam credendum quam aliter concubitum accelerasse ob aversionem animi ab ipso Antonio.

Sed neque quod in medium affertur de apparentia menstruorum post mensem à concubitu cum Antonio magis facit pro Antonio, quàm pro Aniello, cum tale signum conceptionis non habeat determinatum tempus suæ apparentiæ; nam etiam postridie a facta conceptione solet apparere, vel quandocunque in primo, aut secundo mense: sed noua sanguinis effusio post coitum cum Aniello videtur, quodcunque in contrarium opponitur, docere, quia apertissimè comprobauit, Hieronymam a prægressis menstruis non fuisse repurgatam, fortè quia extra tempus prodierant. Vnde occasione nouæ copulæ cum Aniello naturam tentasse, illam integrè repurgare, quod nullo modo contigisset, vbi Hieronyma ex Antonio jam grauida esset, præterquam quod non apparuissent denuò menstrua guttatim, vt fecerunt, sed cum post nonnullos dies à copula cum Antonio occasione nouæ copulæ cum Aniello se se proderent, non tam citò denuo apparuissent, sed potius exitum ad diuturniorem terminum remorata essent.

Cæterum præ cunctis, quæ in hoc casu obseruari possunt, illud videtur obseruandum, quod pertinet ad numerum dierum gestationis ipsius fœtus, qui vbi velimus computare à prima coniunctione Antonii cum Hieronyma, erit ducentorum septuaginta, ac trium dierum, nempè menses nouem Solares, ac tres insuper dies, & si Lunares accipiamus, erunt fere decem menses completi, vbi verò computemus à primo concubitu cum Aniello, numerus erit ducentorum sexaginta duorum dierum menses nimirum Solares nouem non completi, deficiunt enim per octo dies, quod si menses Lunares accipiamus, erunt menses nouem completi, vno, vel altero die addito. Itaque verisimilius videretur Hieronymam vterum gestasse nouem menses completos, non diminutos.

Et licet opponi posset, quòd non sit verisimile, hunc fœtum tam vegetum ac viuidum, partum retardasse vltrà no- 10
vem menses per tres dies, hæc enim retardatio arguit potiùs imbecillitatem Naturæ nam idcircò fœminæ serius nascuntur quam mares, vt dixi alias *libro 1. quæst. tit. 2. quæst 5. num.* 8. ex Aristotelis auctoritate, tamen hoc non est perpetuum, quia etiam fortissimi fœtus aliquando ortum retardant, & decimo nascuntur, vt de Hercule hominum robustissimo, & de Cæsare Augusto, & de Salomone tradunt, veluti adnotaui alias *loco cit. quæst. ead. num.* 8 *& seqq.* non repugnat ergò, quòd hic fœtus ob retardationem ortus potuisset ex Antonio concipi.

Sed contrarium, nempe quod partus hic fuerit ex Aniello 11.
susceptus, verisimilius videtur: primò quia fœtus, qui fortiores sunt, ortum accelerare solent, vt ex adverso dicebatur, quod secundum plurimum, & secundum naturæ ordinem succedit; Et hoc in tantum verum est, vt Septimestres
non nisi ob eorum fortitudinem septimo nascantur, & ortum 12
per duos menses accelerent, ob eam enim fortitudinem, quam in septimo primum experiuntur: validè se se agitantes, ligamentis, quibus vtero adhærent, disruptis, ante alios in lucem prodeunt ita Hippocrat. *in lib. de sept. part num* 1. Alex. *lib. 2. prob. ...* Avic ... *tract. 1. cap.* ... Quod videtur etiam secundum rationem factum, quia fortiores citius alimentum in matre sub ministratum absumunt, & ob vegetiorem ea ortus liberiori aëre multò maturius indigent ob sui ergo fortitudinem hunc fœtum natum fuisse ante nonum mensem completum, quàm per aliquot dies post, & sic ex Aniello, quàm ex Antonio fuisse conceptum, præsumendum est.

Secundò id ipsum verisimilius fit ex eo, quod tempus ortus ipsius pueri, si ex Aniello eum fuisse conceptum dicamus, rectè coincidit cum tempore, quo Hieronyma menstruari consueverat: secundum naturam enim fit, vt mulie-
res eo tempore secundùm plurimum pariant, quo menstruari 13
solebant, quod in iuuenculis solet esse in nouilunio, vel paulò post, in prouectioribus autem Luna decrescente. Modo, Hieronyma peperit in nouilunio, quo tempore purgari solebat, fuit igitur hoc nouilunium principium mensis decimi,

acceptu

acceptis lunaribus mensibus, & computando conceptum, seu grauidationem factam ab Anielli copula cum Hieronyma; nam copula cum Antonio præcesserat per quinque, aut sex dies, qui erant vltimi dies præcedentis mensis, Luna decrescente, quod tempus nullo modo coincidebat cum tempore, quo Hieronima menstruari solebat; nam iuniores crescente Luna, prouectiores decrescente menstruantur, vnde illud:

Luna vetus veteres, iuvenes noua Luna repurgat.

Et sic non videtur puerum potuisse concipi ex coitu cum Antonio, sed bene ex secuta copula cum Aniello.

CONSILIVM LXXIV.

Ad iLbri quinti Titulum secundum, De Vulneribus.

ARGVMENTVM.

Vrgente Peste in Vrbe, Siluius Amorinus adorsus ex in prouiso Ansouinum quendem vrbinatem, à quo, nescio quam, injuriam acceperat, illum in capite percusserat, vulnere quidem quoad quantitatem notabili, tamen neque ossis ruptura, neque alia vlla conditione, si eiusdem ossis discoopertutam excipias, graue iudicatum. Tertia ab accepto vulnere die, Ansouinus magna febre correptus cum capitis acutissimo dolore, & biliosarum materiarum vomitu, vertigine, & insigni partis vulneratæ inflammatione, qua die sequenti in gangrænam abeunte, totus petieulis, liuidisque maculis respersus, ac de dolore inguinis conquestus; Sextà è viuis discessit, totúsque nigricans, maxime secundum caput, & spatulas, apparuit. Fiscus in vulnus omnem interitus causam reiiciens, Siluium tanquam homicidij reum vltimo supplico damnandum contendebat; contra cujus iniustam, & importunam instantiam ad Amici petitionem sequentia exaraui.

SVMMARIVM.

1 *Capitis vulnera quam magni momenti sint.*
2 *Magis tuto negliguntur vulnera magna aliarum partium, quam leuissima ipsius capitis.*
3 *Causa primaria est attendenda, quia per se mouet.*
4 *Causa prima magis influit in causatum, quam secunda.*
5 *Causa primaria, ac proxima eadem cum immediata.*
6 *Causa immediata quæ?*
7 *Causa immediata sola attendenda.*
8 *Vulnere lethale existente semper viget præsumptio, quod vulneratus ex vulnere obierit.*
9 *Vulnerans infirmum non lethaliter, tenetur de homicidio vulnerato decedente.*
Contrarium num. 20.
10 *Tantùndem est de facto ægrotare, & habere proximam dispositionem ad ægrotandum.*
Vide num. 21.
11 *Causa causæ, & causa causati.*
12 *Effectus causæ secundæ reducitur in primam.*
13 *Euentus tribuitur causæ proximæ.*
14 *Morbus est proxima causa mortis, non accidentia morbi, nisi in quantum à morbo dependent.*
15 *Capitis vulnera supplicia non sunt ex primo capite lethalia.*
16. *Pestis est magis sufficiens causa mortis, quam quædam capitis vulnera, etiam lethalia.*
17 *Causa primaria, vel secundaria non dicitur respectu temporis anterioris, vel posterioris, sed respectu tantum efficientiæ.*
18 *Vbi causa est magis quidem ad agendum, non est conueniens ab ea discedere, quærendo alias causas.*
19 *Vlcera in corpore excitata præseruant à Peste.*
32 *Accidentia, si non sint connaturalia morbo, non sunt ad morbum referenda.*
23 *Celeritas mortis, facta comparatione inter pestem & vulnus simpliciter lethale, commonstrat mortem ex peste, non ex vulnere successisse.*

ANsovinum non ex vulneris malitia, sed ex peste obiisse certum est, idcirco contra omnem iustitiam est, mortis culpam omnem in vulnerantem rejicere, ipsumque tanquam homicidij reum ad vltimum supplicium condemnare, inania enim sunt, & nulla ratione fulta, quæ Fiscus, eique adhærentes in medium afferunt, dum probare nituntur contrarium nam facile apparet, eorum rationes nullius momenti esse, vt clare parebit si ad trutinam reuocentur, quæ sequentes sunt.

Primo dicitur, quod Ansouini vulnus fuerit ex sua natura lethale, non modo quia erat magnum, sed ob partis vulneratæ præstantiam, quæ tanta est, vt quodlibet vulnusculum, 1
quantumuis minimum, caput lædens, ex practicantium doctrina sit magnifaciendum; vnde ea de causa magis tuto negligi dicunt vulnera etiam magna aliarum partium, quam le- 2
uissima ipsius capitis, vt ex Hippocratis auctoritate monent Doctores alias a me adducti, *to. 5. consil. Medico-leg. tit. 2. quæst. 9 num. 1.* Cùm ergo hoc vulnus fuerit ex sui natura lethale, non est attendenda superueniens causa tanquam inducens mortem, quia causa primaria semper est attendenda, cum per se moueat, non vero secundaria, quæ mouet per accidens. 3
Galen. *de temp. causs. cap. 1. trans. me.* at causa primaria mortis in hoc casu vulnus fuit, secundaria vero superueniens febris; nam vulnus satis aptum erat ad asciscendam mortem, quia vt causa prima magis influebat in causatum quam secunda, Tiraq *in tract. cessante. limitat. 20 num. 6.* frustra ergo 4
aliam causam quærimus, quia causa primaria, ac proxima eadem est cum immediata: *l. fec. qui in eo pro socio.* Immediata autem causa est, qua posita ponitur effectus, & qua cessante cessat effectus. Tiraq *loco cit. limitat. ead. num. 1.* & id- 5
circo ea sola est attendenda *l. sed si plures. § i. arr. gat ff de vulg. & pupill.* Ergò cum mors subsecuta sit ad vulnus, quod 6
erat sufficiens mortis causa illud fuisse immediatam mortis causam concludendum, quia sicuti mors non fuisset secuta non inflicto vulnere, sic vulnere inflicto, est subsecuta.

Secundò, accidentia, quæ consecuta sunt ad ipsum vul- 7
nus, fuerunt ipsi vulneri proportionata, & cognata, nempe quia secundum Naturæ ordinem euenit, vt ad vulnera præsertim magna, & in parte nobili, superueniat inflammatio, & ad inflammationem Gangræna, Necrosis, & partium mortificatio, & alia symptomata, quæ in Ansouino sunt adnotata; vnde, consequens est quod amoto vulnere neque inflammatio, neque illud quicquam mali superuenisset; immo dato, quod superueniens morbus fuerit Pestis (quod non facile admittendum) ipsum vulnus Pestis causam fuisse asseuerandum; ex eo enim humores omnes moti, & corruptionem deinceps ex vulneris corruptione contrahentes symptomata produxerunt, iis, quæ Pesti familiaria sunt, quam simillima. Ergo cum vulnus ex sua natura lethale, in maliguum, & magis lethale degenerauerit, ob superuenientiam symptomatum, & quæ ab ipsius vulneris natura non erant 8
aliena, semper vigere debet præsumptio, quod vulneratus ex vulnere decesserit, & non ex alia causa: *l. Art. Lex. § quod si mortifere ff. ad leg. Aquiliam* quia ab ipsa prima vulneris lethalis acceptione vulneratus dicitur statim interfectus. Alciat. *de præsumpt. vers. 1. num. 1.*

Tertiò vulnerans infirmum non lethaliter, si tamen infir- 9
mus decedat, tenetur de homicidio, per ea, quæ refert Thom. Actius *de infirm. par. 2. vers. ... num. ... & seq.* Modò, certum est tempore pestilenti vnumquemque existimandum esse pro infirmo, quia vnusquisque habet proximam dispositionem ab Aere, quem inspiramus, ad conci- 10
piendam Pestem: ac tantundem est de facto morbo aliquo tentari, & habere proximam dispositionem ad concipiendum talem morbum. Vnde iure Horat. *lib. 1. epist. num. 7.* Mæcenatem sic precatur

Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti.
Mæcenas, veniam.

Cùm in vtroque casu reperiatur corporis impuritas, & coinquinatio, vnde morbus pullulare solet: quapropter mirum non est, si vulnera tempore pestilenti facile Gangrænam concipiant & cacoethica, ac maligna euadant, vt factum est in casu nostro, in quo Ansouinus, etiamsi vulnus acceptum non fuisset lethale, tamen illius occasione periit, ob dispositionem proximam ad contrahendam Pestem: si ergo causa causæ est causa causati, D. Thom. *part. 1. summ. quæst. 49 art. 2. ad* 11
2. quia vt idem D. Thom. addit, effectus causæ secundæ 12
reducitur ad primam, bene hinc sequitur, quod cum ex vulnere suscitata sit inflammatio, & ex ea febris maligna, & pestilentialis, vulnus fuerit vera & immediata causa effectus secuti, nempe mortis, non autem febris pestilentialis.

Quartò euentus tribuitur causæ proximæ, non remotæ: 13
Bald ex quo Tiraq. *in tract. cess. cau. limitat. 10. num. 20* at morbus est causa proxima succedentis mortis, accidentia vero vbi sunt causa remota, sed in hoc morbo, hoc est in hoc vulnere, Pestis, (si Pestis nomen febris illa meretur) fuit accidens, & symptomata consequens ad ipsum vulnus: non enim

enim symptomata accidunt sine morbo, immò sequuntur
morbum, vt umbra sequitur corpus, omniumque symptoma-
tum morbi sunt causa: Gal. *lib. de symp. differ. cap. 4.* & id-
circo symptomati non debetur curatio, sed affectui ipsum
creanti: Gal. *in lib. 6. de morb. vulg. comm. 3. tex. 9.* ergò ad
14 evitandam mortem in Ansovino oportebat tollere symptoma-
tum supervenientium causam, quæ fuit vulnus, ad quod tan-
quam ad morbum secuta sunt prædicta symptomata; vnde
vulnus fuit proxima, ac vera causa mortis; non accidentia vul-
neris, nisi in quantum à vulnere dependebant.

Cæterùm si veritatis indagandæ æquum desiderium nos
premere debet, apertissime patebit, summa iniustitia, ac
contra justitiam Fiscum instare pro condemnatione Silvij
tanquam homicidij rei, cùm Ansovinus vere ex peste, non
ex vulnere obierit; nam licet gratis concedamus, Ansovini
vulnus fuisse vtcunque lethale, negari nullo modo potest,
non fuisse ex primo capite lethale, vt patet apertissime ex
sufficienti enumeratione similium vulnerum per nostros Au-
ctores recensita *in tractatu proprio de vulneribus*, & quorum
15 enumerationem attuli ipse etiam *lib. 5. Quæst. Medico-Leg. Tit. 2. quæst. 2.* vbi nulla habetur mentio de simplicibus ca-
pitis vulneribus, & non habentibus vllam conditionem gra-
vantem, vt ossis fracturam, aut fissuram, aut contusionem,
& id genus alias; licet ergò hoc vulnus esset lethale, vt
vult Fiscus, ad omne prius erat indifferens ad salutem, vel
mortem; & sic, hac veritate stante, non erat, nec esse pote-
rat sufficiens, certa, ac dubitata causa mortis: quamobrem
16 mors ad magis sufficientem, magis certam, ac magis indu-
bitatam causam, est referenda nempe ad ipsam Pestem, quam
quis non affirmabit esse magis sufficientem causam ad consci-
scendam mortem, quàm vulnus etiam lethale non ex primo
capite?

Neque obesse quicquam potest id, quod Fiscus in me-
dium affert, quod tale vulnus esset maximè considerabile, &
lethale ob partis præstantiam, nempe Capitis. Quia Caput
est membrum principale continens multas partes diver-
sæ naturæ, quarum nonnullæ etiam insigniter vulneratæ ob
læsionis levitatem, non magni fiunt vt periculum, licet
aliarum partium vulnera summoperè sint æstimanda, quòd
plena periculi sint: & quando addunt, quod etiam minima
capitis vulnuscula præ aliarum partium vulneribus sint
consideratione, & animadversione digna, id astruitur ex
eo, quòd facilè Chirurgi in vulneribus capitis decipiuntur,
ob id, quòd aliquando ex levissimo vulnere os rumpatur, aut
findatur, idque Chirurgi non animadvertant, quos in curan-
dis capitis vulneribus facilè errare eam ob causam monet *in
lib. de vuln. capit. num. 1.* ipse Hippocrates. Periculum ergo
non est æquale in omnibus vulneribus capitis, nec omnia capi-
tis vulnera ob partis præstantiam sunt lethalia, quia quædam
capitis partes nullam habent præ cæteris præstantiam. Fallit
ergo omninò Fisci ipsius discursus, dum ex gravitate supposi-
ta huiusmodi vulneris deducere conatur, illud fuisse causam
primariam mortis, secundariam autem fuisse febrem; quia
17 primaria nempè vulnus mouit per se, secundaria autem nem-
pe febris mouit per accidens: Sed non animaduertit ad deno-
minandam causam aliquam, quòd primaria sit, vel secunda-
ria, non attendi temporis prioritatem, aut posterioritatem sed
tantum ipsarum causarum efficientiam; nam quæ est effica-
cior, ac magis sufficiens ad agendum, ea primaria dicitur,
ac per se, vt in casu nostro, in quò licet vulnus fuerit prius
tempore, quàm Pestis, tamen quia non habebat sufficien-
tem efficaciam ad causandam mortem: non meretur nomen
18 causæ primariæ ipsius mortis, superueniente peste, quæ
multò magis sufficiens causa erat ad interimendum; *vbi ergo
causa est magis euidens ad agendum, non est conveniens disce-
dere ab ea quærendo alias causas:* vt dicebat Galen. *lib. de
mot. muscul. cap. 5.*

Ex quibus sequitur, mortis causam in casu nostro non ad
vulnus, quia non erat evidens, ac sufficiens causa, sed ad pe-
stem causam nempe sufficientissimam, esse referendam.

Immò si liberè, & secundum rei veritatem disserendum est,
vulnus in hoc casu nullam vllius causæ rationem habuit:
cùm effectus subsecutus esset omni ex parte ab eo disparatus,
violentia autem causæ superuenientis nempè pestis, omnem
vulneris efficientiam ademit, nec quicquam operari permisit,
cum maximè vulnus esset benignæ naturæ, vnde facile o-
mnem efficientiam violentissimæ causæ superuenienti cessit.

Atque ex his insimul deduci potest, quàm falsò Fiscus, &
pro eo scribentes supponant, vulnus fuisse causam pestis,
quomodo enim vulnus non lethale, & omni malignitate
orbatum ea terribilia accidentia producere potuit, quæ
ex sola pestis violentia emanare solent? quinimmò tan-
tum abest, vt vulnus potuerit causare pestem, vt potiùs po-
tuerit esse remedium pestis, quia per illud denotari poterat
natura, ac pravi humores ea occasione expurgari; scimus
enim ad prædictum effectum, nempe ad præservandos homi- 19
nes, & curandos etiam in Pestilentia Medicos vlcera in diver-
sis corporis partibus excitare: quin etiam constat, in ipso tem-
pore pestilentiali eos ab ea facilè præservari, qui vlcera quæ-
dam patiuntur, ex quibus corpus ab immunditie humorum
expurgatur. Ambros. Paræus *lib. 23.* qui est *de Pest. cap. 3.*

Sed quantoperè, Deus bone, affectare videtur Fiscus, &
pro eo scribentes, vt Ansouini vulnus pro lethali, & pro vera
causa mortis ipsius determinetur, vt postmodum Silvius tan-
quam homicidij reus vltimo supplicio damnetur? falsam e-
nim primò, & à multis reprobatam conclusionem proponit,
nimirum, quòd vulnerans infirmum non lethaliter, teneatur
de homicidio, infirmo decedente; vt magis appareat eius
affectatio alteram propositionem producit, ex qua probare ni-
titur Ansovinum reputandum esse infirmum ex eo, quòd mo-
raretur in loco peste infecto vnde de proximo esset dispositus
ad infirmandum, & concipiendam pestem. 20

Sed neque priorem, neque posteriorem suppositionem ve-
ritatem habere patet; & de priori quidem constat apud ci-
tatum Aetium *loco citato*, vbi contrariæ sententiæ fautores, &
secundum meliorem rationem sentientes adducit. De secunda
vero falsitate facilè habebimus non modò Doctores omnes,
sed omnes homines faventes. Sed dato etiam quòd idem sit 21
cum affectu ægrotare, & habere proximam dispositionem ad
ægrotandum, tamen id haberet locum, quando causa proximè
ægrotandi esset homini intrinseca: at dispositio proximè æ-
grotandi in iis, qui tempore pestilenti commorantur in loco
eo morbo infecto est ab extrinseco, cùm dependeat ab Aeris
infectione, vel à contagio, vt communiter volunt; vel ab v-
troq; vt ego sentio. Non potest ergo firmari Ansouinum fuisse
existimandum pro infirmo, quia habebat proximam dispo-
sitionem ægrotandi concipiendo pestem, quia hæc proxima di-
spositio non erat illi intrinseca, sed extrinseca; neque idem est
habere dispositionem illam intrinsecè, & habere extrinsecè;
veluti non habet eandem dispositionem lignum ardendi si
prope ignem sit, quam habet in igne positum.

Sed & alterum falsum suppositum in medium profert
Fiscus, nempè febrem (non enim vult eam fuisse veram pe-
stem) fuisse accidens ipsius vulneris, & ex hoc probare, 22
mortis causam ad morbum, hoc est ad vulnus, non ad eius
accidentia esse referendam. Sed hæc suppositio benè proce-
deret, quando accidentia fuissent proportionata, & cognata
morbo, seu vulneri, vt superiùs annuimus, vt quando de na-
tura sua ad talem morbum consequi solent, & quando cum
ipso morbo incipiunt tunc enim dicuntur propria eius mor-
bi Galen *lib. 1. de Cris. cap. 6.* sed accidentia, quæ apparuerunt
in hoc vulnere, non incœperunt cum ipso vulnere, ergo
non erant accidentia propria ipsius vulneris, sed alterius
morbi, cui erant magis proportionata: nam quam propor-
tionem effingere nobis possunt pro Fisco scribentes inter
vulnus benignum, aut ad omne peius non malignum, & acci-
dentia, quæ sunt subsecuta? quisnam vnquam vidit, aut quis-
nam tam perfrictæ frontis homo est qui contendat ad vulnus
salutare consequi de necessitate symptomata terribilia, & in-
terimentia? summo profectò rigore videtur procedere Fiscus
in hoc discursu, & præter omnem æquitatem, & rationem ex
falsis suppositionibus velle deducere, Silvium tanquam homi-
cidam esse puniendum, non obstantibus tot, ac tantis rationi-
bus, sinistram de ea re opinionem destruentibus.

Cæterum vt Fisco, & adhærentibus omnem tergiuersandi
ansam adimamus ad historiæ veritatem tantum, & in cute exa-
minandam recurrendum censeo. Ansovinus ergo à Silvio
in capite vulneratus, auxiliantibus duobus amicis, qui casu
adfuerunt, domum se contulit, ac die sequenti ab Andreotio
altero ex prædictis amicis visitatus est, qui cum iterum tertia
die de mane illum visitasset, postquam à Fisco super casu An-
sovini fuisset examinatus domum reversus peste correptus est,
& quarta interiit: ergo ex ea facti serie clarissimè patet, An-
sovinum ab Andreotio pestis contagium contraxisse, & ex ejus
violentia, non ex vulnere periisse.

Neque valent contra hanc veritatem quæ Fiscus oppo-
nit, volens Andreotium ab Ansouino peste fuisse infectum,
non verò Ansovinum ab Andreotio, supponens, quòd Anso-
vinus ea die, quæ fuit tertia ab accepto vulnere, peste, vel fe-
bre pestilenti, videlicet, laborare cœperit, quia constat, Andreo-
tium visitasse Ansouinum tertia die de mane ab examine ex-
peditus, vbi jam capite dolere cœperat, & jam fatebatur se
male habere, in tantum vt totus facie immutatus esset, vt de-
ponunt testes pro parte Silvij examinati, qui liberè ad An-
souinum inuisendum accedebant tanquam vulneratum ac
nullo modo de peste suspectum Ansovinus deinceps vespe-
re, magna febre affligi cœpit cum ingenti capitis dolore,
subsequentibus aliis symptomatibus, quæ in eo morbo ad
finem

finem vsq; illum exagitarunt,& ea quorum violentia tandem fessa animam exhalauit. Cùm igitur pateat, Andreotium multo ante Ansouinum pestem contraxisse, neque verum est, neq; verisimile, illum ab Ansouino fuisse infectum, sed potius è contra, luce meridiana clarius apparet, Ansouinum ab Andreotio labem contraxisse, cuius violentia tantum, & non ex culpa vulneris vitam cum morte commutauerit.

Quomodocunque autem se se res habeat, vel quod Ansouinus post vulnus die tertia peste ex se fuerit correptus, vel quod ab Andreotio illam contraxerit, existente, aut non existente vulnere lethali, nullam habet vulnus mortis culpam, stante superuenientia causæ multo est certioris, & habilioris ad consciscendam mortem; ad quem effectum inhabile om-
23 nino erat vulnus etiam lethale, maxime in tam breui dierum spatio: vnde ipsa celeritas succumbendi, cum aliena omni ex parte fuerit à vulneris ipsius natura, & qualitate, & è contra maxime consueta & familiaris pestilentiæ, satis clare ostendit, & sine vlla hæsitantia determinandum cogit, mortem Ansouini ex pestilentia tanquam causa habili & efficaci, non ex vulnere causa inhabili, & minus efficaci successisse, cum effectus absque dubio causæ habiliori ad agendum sit tribuendus, vt jam ostensum est.

CONSILIVM LXXV.

Ad Titulum primum Libri tertij, De impotentia coeundi & generandi.

ARGVMENTVM.

Angela Beverentia Veneta, cum Romæ sui corporis quæstum faceret, occasione vicinitatis biennio, aut alio veriori, & diuturniori tempore familiaritatem, ac commercium habuerat cum D. Ioanne Baptista Verallo, tunc temporis biennio septuaginta annos exuperante; sed vno eodemque tempore Veneris consuetudinem habuerat cum Ioanne Iacobo Ferrario, juvene ætatis vigintiquatuor annorum benè habito, ac formoso, & capillitij rubri, quem vnice, & impense deperibat, vt in processu apertissimè constat; bis autem in hoc biennij spatio illa conceperat, duosque pepererat filios, Matthæum nempe effigie, & capillitio rubro, Ioannem Iacobum prænominatum referentem, & Eugeniam eodem capillitio dotatam. Defuncto Domino Ioanne Baptista anno ætatis quatuor supra septuagesimum, illa in patriam se contulit, ac post quindecim annos Romam reuersa, agitauit contra Dominam Mariam Verallam Marchionissam Spatam vti filiam, & hæredem Domini Ioannis Baptistæ, pro consequendis alimentis, & dote dictorum filiorum tanquam ex eodem Ioanne Baptista susceptorum; sed cum nullam haberet sufficientem rationem ad hoc fundamentum probandum, à Sacra Rota, coram huic Tribunali lis pendebat, rejecta, eam tamen denuo adire conata est: sed existente inhabilitate D. Ioannis Baptistæ ad generandum nimis patente, visum est pro eo, quod ad Medicam speculationem pertinet, sequenti discursu demonstrare, rem ad impossibile deducendo, prædictum D. Ioannem Baptistam non potuisse in via naturæ generare.

SVMMARIVM.

1 *Senes generare possunt quandocunque possunt coire.*
2 *Non est quid rarum & insuetum, sed naturale quod senes etiam in ætate decrepita generare possint.*
3 *Homo vt in nascendo nullum habet determinatum tempus, sic & in coeundo, & generando.*
4 *Vir generare potest, vt prouerbio fertur, quousque fursuris quartarium potest eleuare.*
5 *Generandi habilitas à natura est.*
6 *Animalia ex seminis copia stimulantur ad coitum.*
7 *Coitum natura instituit ad generationem ob specierum propagationem.*
8 *Ex potentia ad coitũ elicitur potentia etiã ad generationẽ.*
9 *Senes multiplici ex causa sunt inepti ad generationem.*
10 *Ex ipsa rei natura fit, vt senes transacto anno quinto supra sexagesimum, non sint amplius apti ad generandum.*
11 *Ex qualitate carnium senilium habetur qualitas seminis senilis.*
12 *Semen est sanguis exquisite coctus.*
13 *Cauteria gestantur ad curandos morbos, & ad præseruandos homines ab ipsis morbis.*
14 *In Valetudinario neq; generandi, neq; coëundi potentia præsumitur.*
15 *Ex valetudine ipsa homines fiunt infæcundi.*
16 *In decrepito valetudinario præsumi debet consumata genitalium ignauia.*
17 *Cauteria diu gesta reddunt homines infæcundos.*
18 *Cauteria in Senibus improbantur, & cur?*
19 *Præsumptio potentiæ generandi in Sene, vel Decrepito, habet locum in Sene robusto, non valetudinario.*
20 *Ætates non annorum numero, sed viribus mensurantur.*
21 *Vires in senibus non præsumuntur.*
22 *Habilitas generandi adest vigentibus viribus, cessantibus autem cessat.*

Tametsi generandi impotentia in Do. Io. Baptista Verallo adeo conspicua esset, vt nullo modo nisi cauillis, ac falsis suppositionibus, essecti quæ miracu is oppugnari potuerit tamen non relinquebat Angela Beuerentia instare pro fauorabili sententia, plura in medium adducens ad ius suum sustinendum.

Nos permultis, quæ ad rem nostram pertinent silentio transactis pluribus, aliis, quæ iam satis superq; discussa, & eluta sunt, rem ad impossibile deducere facile possumus, ante omnia nonnulla adducentes, quæ præter ea, quæ in eius fauorem scribentes addixerunt, de nouo adduci possent, vt his quoque integre satisfiat.

Ac primo dici poterat quoslibet homines, non inquam ætatem ante senectutem degentes, sed ipsissimos senes, immo vero etiam decrepitos, quandocumque ad Venerem apti sunt, esse aptos etiam ad generationem, vt mille exemplis ac quotidianis experientiis probatur; ex quibus habemus senes non modo septuagenarios, sed iam decrepitos & octogenarios, ac nonagenarios, & ætate maiores, filios genuisse, atq; id non esse quid rarum, & in via naturæ insuetum, sed immo esse quid naturale, & pluribus hominum commune, non desunt ex optimis Medicis qui adstruant, acriterq; tueantur, & præter quamplurimos Auenz. *lib. 2. Theo. tract. 3. cap. 5.* Laurent. Ioubert. *lib. 2. Error Popul. cap. 21.* Felix Plater. *Centur. posth. Quæst. Medic. Paradox. & Endox. in Patholog. num. 21.* & id ipsum admisit Rota *in Rom. ... a filiationis ... Vorossir num. 12.* & alij, quos recensere pro nunc supersedeo. 1 2

Nec videtur à conditione hominis id alienum, qui & in nascendo nullum habet determinatum tempus, vt communis fere opinio, sic & in coeundo: vt Hippocr. *in epist. ad Damagetum* dicebat, vnde & in generando non habere illum determinatum tempus ex sui natura verisimile videtur. Nihil ergo obstare poterit ætas senilis Dom. Ioannis Baptistæ Veralli, quin filios procreare posset, cum haberet coëundi potentiam, & cum ipsa Angela ad libitum congrederetur, nam si potuit coire, potuit etiam generare, vt inferius clare ostendendum. 3

Secundo, si, quæ prouerbio jactantur, pro probatis verbis habentur, jam prouerbium quoddam, de quo Laurent. Ioubert. *loco cit.* meminit, eius rei veritatem apprimè comprobabit; est autem illud prouerbium quod sequitur, Hominem quemcunque filios procreare posse, quousque fursuris quartarium potest eleuare: at hoc nullo labore indiget, ita vt nunquam tam effœtæ vires in aliquo sene reperiantur quin ad eleuandum fursuris quartarium sufficiant. Ea qua patæmia deduci absque vlla hæsitantia debet, quod naturaliter homo etiam in senectute grandi aptus est ad generandum: quod si id omnibus senibus est commune, absque omni ratione ea aptitudo Dom. Ioan. Baptistæ adimitur. 4

Tertio, id ipsum roboratur ex Iureconsultorum assertione, qui volunt generandi habilitatem à natura esse, & idcirco semper præsumi: Alciat. *de Præsumpt. num. 1. præsumpt. 41. reg. 1.* Menoch. *eod. tractat. lib. 6. præsumpt. 9. n. 1.* quæ autem à natura sunt, non remouentur à subiecto, cujus sunt, vnde non potest firmari eam habilitatem in Sene cessare, non deficientibus præsertim iis annexis, quæ ad eam operationem requiruntur, vt maxime corporis vigore, & sufficientia ad coitum, nam certum est quod stante coëundi potentia, natura sit valida, & seminis procreatrix, cum Animalia ad coitum stimulentur, & ad illum sufficiant ob ipsius seminis copiam in corpore manentem: quam cum expellere nititur Natura, ne eius expulsio sit frustratoria, genitales partes spiritu à cosde transmisso erigit, vt apte ipsum semen in fœmineum vterum ejaculentur. Itaque quotiescunque videmus Naturam ad hoc sufficere per genitalium erectionem, & seminis ejaculationem, de necessitate sequitur talem coitum non esse frustratorium, sed esse ex sui 5 6

natu-

natura genitivum. Cum igitur prædictus D. Io. Baptista per spatium plurium annorum cum Angela carnale commercium habuerit, negari nullo pacto debet ex tali conjunctione potuisse Angelam concipere, vt verè concepit, & filios parere, vt cum effectu successit,

Quartò, multo fortius habet locum in D. Io. Baptista præsumptio illa naturalis habilitatis ad generandum, quia ex sui natura fœcundus erat; nam licet ex prima, ac tertia vxore filios non habuisset, forte ob earum culpam, ex secunda plures filios susceperat, inter quos ipsam Dominam Marchionissam Mariam; cumque coitus ad procreationem filiorum Natura instituerit, & ex ipso tantum sit generandi spes, pro certo exi-
7 stimandum, ipsum D. Io. Baptistam alias potentem ad coeundum, & generandum, adhuc in ætate procedentem ad eandem potentiam fuisse habilem, maxime cum habilis esset ad coitum, qui, vt dictum est, terminatur ad generationem.

Hæc & alia levioris momenti in favorem Angelæ afferri poterant, ex quibus sequebatur, D. Io. Baptistam habuisse habilitatem generandi, stante maxime habilitate ad coeundum;
8 & cum constet ipsum coitum exercuisse cum ipsa Angela, de necessitate sequitur possibilitas procreationis filiorum ex ipsius coitu.

Si rem tamen penitiùs expendamus, ac statum, & conditionem D. Io. Baptistæ rectè examinemus, apertissimè patebit, ipsum non potuisse unquam eo tempore, quo Angela dictos filios concepit, habilem esse ad coitum, & multò minus ad generationem, sed habuisse ad vtrumque tantam inhabilitatem, vt impossibile fuerit, eum in via naturæ potuisse generare.

Quod vt omnimodè pateat, sciendum, vt ex processu constat, Dom. Ioan. Baptistam septuagenarium, immò septuaginta duobus annis maiorem cœpisse cum prædicta Angela familiaritatem habere: erat autem temperamenti biliosi, cum subdominio pituitæ, pectore non admodum lato, distillationibus perennibus obnoxius, vocis exilis, ac penè muliebris, symptomatibus quamplurimis ita molestatus, vt valetudinariam vitam non adhuc declinante per annos ætate degeret; quamobrem quatuor cauteriis, vno scil. in singulis brachiis, & singulis cruribus, infestantibus morbis occurrere procuraverat. Vxores tres duxerat, neque ex priore, neque ex postrema filios susceperat, sed tantum ex secunda, cum qua tamen post annum suæ ætatis tertium suprà quinquagesimum generare desiit. Has ergo hominis subiecti conditiones si ponderemus, luce meridiana clarius apparebit, non solum omnes simul acceptas, at earum singulas per se de necessitate reddidisse illum non modò ad generationem, sed ad coitum etiam omninò impotentem. Quibus si addas ætatem jam decrepitam, ac præcipitatam, facile id, quod dictum superius est, deduces generationem ex parte ipsius fuisse in via Naturæ impossibilem.

Et vt de ætate ante omnia aliquid dicamus, notissimum est, Senes licet viribus constantibus, prout senilis fert ætas, esse ex
9 ætate ipsa ad generationem impotentes secundum plurimum, vt esse solent, quæcunque secundum Naturæ ordinem procedunt, licet in particularibus aliquando, sed de raro is ordo non seruetur. Hæc autem generandi impotentia in Senibus
10 non ex unica, sed ex multiplici causa dependet. Naturaliter ergo vltra sexagesimum quintum annum vt plurimum non generant, calore naturali deficiente, ex cujus defectu illi excrementis pluribus, ac frigidioribus ipsum met calorem obruentibus scatent, sanguinem habent spiritibus orbatum, ex cuius materia semen aut non generatur, aut ineptum ad opus generationis procreatur, vnde & quantitate paucum, & substantia liquidum, fluidum, & aquosum, consueto odore privatum, ac nulla cohærentia subsistens.

Hæc ita se habere Medici fatebuntur; sed neque ij qui Medici non sunt, negabunt, si ad ea quæ subjungam animum advertant. Consideremus obsecro omnes, ac quascunque ipsorum Senum actiones quantoperè à prægressa illa alacritate deficiant, & firmabimus quantopere deficere simul debeat coëundi actio, & multò magis generandi.

Sed omittamus hæc, & alia permulta: consideremus tantum senilis corporis partes, quam ineptæ ad officia sua obeunda existant, ac pro certo determinabimus, quam inepta esse debeant genitalia ad ea officia ad quæ summus naturæ vigor requiritur.

Sed ne de hoc quidem verba fiant, carnes ipsas seniles contemplari non pigeat, ac ex earum conditione facilè elicies qualem sanguinem, ac quale semen Senes intra se generent.
11 Quod si facias, carnes eorum conspicies flaccidas, ac emortuas, calore pallescentes, vel albicantes, tactu marmoreas, ac omni calore emunctas: at verò talis caro generatur, qualis sanguis est, ex quo generatur, ac tale etiam semen ex sanguine producitur, qualis est sanguis, ex quo producitur, cum semen ipsum sanguis sit. Galen. *lib. 16. de vsu Part. cap. 10. & lib. 2.*
12 *de sem. c. 1. & alibi.*

Hanc veritatem sensus ipse exterior nobis persuadere potest, ac vere determinare, Senum semen non solum infœcundum, ac nullius valoris esse, sed seminis naturam non amplius servare. Quæ omnia secundum plurimum in omnibus Senibus verificantur: quòd si in quibusdam pertranseuntibus annis, qui in aliis constituunt senectutem, non habent locum, hos non adhuc Senes esse asseverandum, sed tandem tamen hos ipsos ad idem, ad quod communiter alii deveniunt, licet serius devenire, quis est qui negare audeat? naturaliter calor nativus eundo decrescit, licet id decem, aut viginti annis serius, aut citius eveniat, ad senectutem tandem pervenitur, quæ nihil aliud est quam ipsius caloris manifestum decrementum, ad quod ea omnia incommoda sequuntur, quæ senecturis propria esse dicebamus

Cæterum, si hæc naturaliter verificantur in quibusvis senibus, quid dicendum de Sene decrepito valetudinario, vt erat D. Io. Baptista quando cum commemorata Angela commercium haberet? Quòd enim esset valetudinarius, immò, inquam, omninò infirmus, egemusne adhuc testibus? cum quatuor cauteria gestaret, quæ non nisi ad curandos morbos gravissimos, 13
eosque evitandos excitari solent, & si vnum aut alterum cauterium indicium certù facit adversæ valetudinis eius, qui illud gestat, quodnam indicium malæ valetudinis facient quatuor cauteria vno, eodemque tempore gestata? Satis ergo superque constat ex his D. Io. Baptistam fuisse valetudinarium. Quonam pacto igitur possumus præsumere, illum fuisse habilem ad generandum, si in valetudinario non præsumitur potentia ad coeundum? Mascard *de probat. con l. 315. n. 10. vol.* sed dato, 14
quòd præsumi posset in illo habilitas ad coeundum, extra omnem veritatem est, præsumi consequenter posse habilitatem generandi, quia ex valetudine ipsa homines evadunt steriles: Lud. Merc. *lib. 3. de ster. & pragn. aff. c. 5. n. 373* & idcircò Senex 15
valetudinarius inhabilis reputatur ad generandum: Rota *in Romana prætensa filiationis. 21. Iunii 1057. coram verospio. n 6.*

Hinc igitur facilè deducitur facti impossibilitas, nempè, quod Angela, de qua agitur, ex ipso D. Io. Baptista filios susceperit, quia non modo is redditus erat per ætatem, & per valetudinē impotens ad coeundum, sed tantoperè in illo naturalem vigorem succubuisse dicendum, vt ne vllum quidem appetitum, neque vllum carnis stimulum in eo statu illum expertum fuisse sit firmandum; sed consecus ac aliis Decrepitis, illi evenisse dicendum, de quibus Iuven. *sat. 10. vers. 104.*

-----Coitus tam longa oblivia, vel si
Coneris, iacet exiguus cum ramice nervus,
Et quamvis tota palpetur nocte, iacebit.

Iure ergo in D. Io. Baptista jam decrepito, & valetudinario debet præsumi conclamata genitalium ignavia, cum in illo & 16
per ætatem, & per valetudinem, omnem natiui caloris vel minimam scintillam extinctam esse fateri cogamur: Vnde ad impossibilitatem reducitur, quod potuerit generare.

Sed ad vlteriora properandum; nam præter gravem ætatem & vitam tam adversæ valetudini obnoxiam, D. Io. Baptista, vt diximus, quatuor cauteria à multo tempore aperta gestabat; quæ sola per se evidentissima causa infœcunditatis, ac consommatæ impotentiæ generandi esse poterant, nam cum per ea fiant perennes, ac quotidianæ humorum evacuationes, necesse est, corpus & sanguinem inde omninò refrigerari, omnemque vigorem amittere nam notissimum apud Medicos est, evacuationes omnes, si copiosæ fuerint, aut continuatæ, & perennes, etiamsi non sint copiosæ, spiritus absumere, & calorē naturalē extinguere, sed signanter de ea, quæ per cauteria fieri solet, id 17
verificatur eo maximè nomine, quia corpus insigniter debilitat; vnde ea de causa in Senibus cauteria improbantur: Card. *de* 18
san. tuen. l. 4. c. 5. sed insuper ea homines infœcundos reddere, vel Hippoc. *in lib. de Aër. Aq. & loc. text. 42.* auctoritate constat: nam adducens exemplum Scytarum, hæc habet; *Scitha omnium hominum minimè sunt ad coitum valentes, eo quod humoris detractiones ex perustione cauteriorum semper habent, &c.* Sed & Lud Merc. *lib. 3. de ster. & pragn. affect. c. 5. n 375. vers. cuius rei exemplū,* apertissimis verbis id ipsum testatur, ponēs inter evidentes causas infœcunditatis in viris fontanellam, seu cauteriū in occipitio, vel in brachiis diu apertum, & plurimū fluens. Quod confirmat etiam Fort. Fidel. *lib. 2. de Rel. Medic. c. 2. n. 61. valdè obesos, &c.* Itaque si cæteri hominum in ætate vegeta, & viribus valentibus, atque ex sui natura fœcundi ex vno, aut altero cauterio in brachiis gestato steriles efficiuntur, quid pronuntiandum in Sene decrepito, ac maximè valetudinario, quatuor cauteria adaperta, vno eodemq. tempore gestante? facilius ex mea sententia (medius fidius) est ex marmorea statua Angelam suscipere potuisse prolem, quam ex ipso D. Io Baptista

Sed ne obiecta in contrarium absque responsione relinquantur, dicendum ad primum, quod admisso, hominem posse in quacunque ætate etiam in decrepita generare, idque non esse quid rarum, sed naturale & consuetum, de Senibus, ac 16
decrepitis hoc asseverandum firmè, ac benè valentibus; non de debili-

de debilibus & valetudinariis: Rota *in sup cit. Rom. tratensa filiationis, num. 6.* nam quemadmodum illi, qui sani, ac robusti sunt, etiam octogesimum annum attingentes, Senes, aut Decrepiti vere non sunt. ita qui valetudinariam vitam degunt, & viribus sunt imbecillibus ante sexagesimum Senes, & Decrepiti iure appellandi, nam vt passim apud Medicos iactatur, Ætates non annorum numero, sed viribus mensurantur, quæ ex actionum virtute, & energia se manifest produnt; vnde
20 Octogenarius vel Nonagenarius, qui coire, & generare est aptus, quæ actiones viris robustis, iuuenibus sunt connaturales, non est vere Decrepitus; e contra Quinquagenarius ad eas operationes ob corporis imbecillitatem insufficiens, vere decrepitus est, & sic nunquam cum veritate dici potest, Decrepitum hominem posse generare, quia Decrepitus non vocandus, neque vere est, qui annos habet a'ios homines Decrepitos declarantes, si præ aliis hominibus viribus constet, sed qui in prædicto annorum termino vires iam amisit neque enim Senex potest esse, qui vires habet integras, vt ex Galeno *lib. Meth. a med. cap. 9* alias dixi, quia ille solo atque quis sit Senex omni robore priuatus idem Galen. *lib. de ur. vat. per sang. mag. cap. v.* & in summa naturaliter cum senectute virium robur stare non potest ita vt quousque virium robur durat, etiamsi id fieret vsque ad centesimum annum, Senex homo neque est, neque dici debet Absente ergo vigore naturali, & calore natiuo deficiente, dicendum vere Senem esse; nempe qui ob ætatem corporis robur amisit, naturaliter generare non posse, Quoniam verum non est oppositum in contrarium factum, nempe quod homo generare possit; quandocunque possit coire quia coitus Senum inanes sunt, neque enim ad generandum sufficit coeundi potentia, sed requiritur semen fœcundum, substantia laudabili, ac spiritu multò turgens, quale in senibus non reperitur, qui licet aliquando stimulentur ad coitum id fit à copia flatuum, non à turgentia seminis, vnde coitus ipsis est maxime noxius.

Non dissimili responsione satisfit secundæ instantiæ, quandocunque enim dicamus, Senem, si ad coitum potens sit, esse etiam potentem ad generationem, id non de vere Sene, nempe qui cum ætate vires corporis amisit, sed de Sene habente qui-
21 dem annos senectutis, sed vires iuueniles & corpus firmum, ac robustum, ac integras vires, quæ in vere Senibus, vt diximus, non adsunt; quod si adsint, vere Senes non sunt.

22 Ad tertiam obiectionem dicendum verum quidem esse generandi habilitatem à Natura esse, quæ a sufficienti corporis robore: & viribus dependet; at iis cessantibus, eam insimul cessare, vt alia permulta faciunt. an non ciborum concoctio à Natura est, ea vbi calor viget, optimè succedit, at calore per ætatem diminuto, etiam concoctio diminuitur, & sic de cæteris; vnde non sequitur ex hoc, quòd Dom. Ioann. Baptista aliàs fuerit habilis ad generandum, & hanc habilitatem à Natura habuerit, vt alij homines, idcircò semper sit præsumendus habilis ad id ut.

Quæ responsio satisfacere etiam potest vltimæ instantiæ; quia licèt ille fuerit fœcundus in ætatibus antecedentibus senectutem, vel ex ipsius senectutis, vel ex aduersæ valetudinis vitio, vel ex aliis euidentibus causis infœcundus factus est, quæ ad hoc ita concurrunt, vt illum adeò sterilem reddiderint, adeoque ad generandum inhabilem, vt in via Naturæ amplius generare non potuerit.

Ex quibus satis superque facti impossibilitas, nempe conceptionis Angelæ ex Domino Ioanne Baptista facta, probata remanere videtur.

CONSILIVM LXXVI.

Ad titulum primum Libri tertij, De impotentia coëundi, & generandi.

ARGVMENTVM.

Cùm destinasset Excellentissimus Dominus Princeps N. N. ducere in vxorem Excellentissimam Virginem, boni profectò habitus, ac viribus integris: excitatus est a quodam, nescio quo, Medico scrupulus circa eius fœcunditatem, asserendo, quòd Gemellorum imparis sexus, fœmina, qualis erat destinata sponsa, inhabilis sit ad generandum. Hinc factum est, vt Princeps de ea du-

cenda anceps existens, nullam in ea re eam ob causam resolutionem caperet. Consultus ergo sequentibus satisfeci.

S V M M A R I V M.

1 *Gemelli in humana specie contra Natura legem nascuntur.*
2 *Gemellos nasci disparis sexus, magis contra naturam est quàm eiusdem sexus.*
3 *Mas multò citius ortum accelerat, quàm fœmina.*
4 *Sicut res se habet ad esse, ita ad operandum, & num. 6.*
5 *Gemellorum partus sexu disparium magis contra naturam; quàm partus octimestris.*
7 *Ad generandum vnusquisque à Natura præsumitur habilis.*
8 *Partus geminatio in homine periculi plena.*
9 *Experientia vnica rerum magistra.*
10 *Non est perpetuum, quòd quotiescunque sunt gemini mas & fœmina, moriatur fœmina.*
11 *Multum interest ex librisne, an experientia loquamur.*
12 *Septimestres licet vtplurimum non viuant, non omnes reijciuntur tanquam non vitales.*
13 *Vbi natura viget eminent, societas gemelli diuersi sexus, non reddit illos ad vlla Natura opera inhabiles.*

NOn sine omni fundamento prima fronte visum est, dubitari de fœcunditate Excellentissimæ Virginis, ex eo quod nata cum gemello disparis sexus. quippe cum acce- 1
ptissimum omnibus sit primum, Gemellos in humana specie contra Naturæ legem nasci: Aristot. *lib. 4. de Generatione Animal. cap. 6. & lib 7 de Histor. Animal. cap. 4.* Plin. *lib. 7. Natur. Histor. cap. 1* Auic. *21. tertij tractat. 1. cap. 17.* vnde idcircò debiliores quam vt ad vitam traducendam sufficiant, nascuntur; ac semper euenit, vt alter geminorum multò magis altero debilis existat, ob rationem assignatam ab Hippocrate. *lib. de Natura Puer. num. fin* in hæc verba: *Et non semel & simul genitura procedit, sed & bis, & ter eballit, & eiaculatur, & non est possibile omnem esse fortem tum qua prius exiuit, tum qua posterius, &c.* Cùm autem fœmina ex minùs forti seminis portione compaginetur, euenit semper, vt vel citò succumbat; vel si superstit, vitam breuem ac valetudinariam, & ad opera Naturæ insufficientem traducat. Addendum hic, quod non modo mas ex seminis fortiore portione formatur, sed tanquam robustior, ac calidior, dum simul cum fœmina in vtero materno permanet, omnem alimenti, ac laudabiliorem, & vberiorem portionem ad se allicit, vnde fœmina ex reliquiis sanguinis materni male, & insufficienter nutritur, & sic nascendo vel illicò decedit; vel si aliquantisper viuat, vitam valetudinaram, ac morbo obnoxiam traducit.

Sed non modò Gemellos eiusdem sexus nasci, contra Naturam est, sed multò magis contra Naturam esse Gemellos 2
nasci disparis sexus, ab iisdem Sapientibus non sine ratione firmatum est, idem Aristot. *lib. 10. Problem. 29. & ibi* Conciliat. *in comm.* & Ludouic. Septal cui omnes Doctores assentiuntur, indesinenti experientiæ innixi; ac profectò multò plura inconuenientia interueniunt, existentibus gemellis diuersi sexus, quàm cum sunt eiusdem sexus; nam circumscripta insufficientia matris ad subministrandum duobus alimentum, quod vni tantùm sufficere debuit, vbi sexus diuersi sint, interuenit varietas in tempore conformationis, cùm mas citiùs, fœmina serius conformetur, & idcircò non possunt eodem tempore maturescere Aristot. *loco citato, de generatione Animalium,* ad quod etiam facit id, quod suprà dicebamus, nempe vis maior, ac magis vegetus calor ipsius maris, (vel forte etiam fœminæ quæ ex prima seminis eiaculatione orta est) ex quo fit vt attrahens calidiorem, ac puriorem sanguinem pro se, fœmina (vel fortè mas, qui ex debiliori portione seminis compaginatus est) parciori, ac deteriori nutrita, non facilè ad debitam perfectionem perueniat, & si modò nascatur, omninò debilis, & ad naturæ opera inepta perpetuo existat.

Hinc etiam fit, vt in nascendo quoque non minimum interueniat inconueniens, quippe cùm mas multò citiùs ortum acceleret, quàm fœmina; ergo vel fœmina cum mare ipso 5
nascitur, & deficient à sibi debita perfectione vitam obit; vel si in vtero remaneat, ob puerperiorum purgamenta occasione ortus ipsius maris prodeuntia, omni alimento defraudatur, ac marcescit. & in summa quocunque modo fœmina cum mare gemello concipiatur, semper ac de Naturæ quasi necessitate extremæ debilitatis est, & ad opera ipsius Naturæ, si viuat, in-

sufficiens; quia vt dicitur, sicut res se habet ad esse, ita ad operandum, cum autem inter opera Naturæ maxima, ac
4 præcipua sit, & quæ maius robur in fœmina requirit, similis generatio ad speciei conseruationem, certum est quòd quemadmodum in esse fœmina nata cum mare gemello, male omninò, ac debiliter se habet, ita etiam, imò multò magis ad hoc generationis opus male omninò, ac debiliter se habebit, & sic aut nullo modo generabit, aut cum summa difficultate, aut tandem fœtus emittet male habitos, & minimè vitales, vel defectuosos, vel etiam monstrosos, vt experientia ipsa compertum est.

His igitur sic se habentibus, non videmur præter rationem Frederic. Bonauentura *lib. 3. de Octimestr. Part. cap. 63.* firmasse, Gemellorum partum qui sexu dispares sunt, magis contra
5 Naturam esse, quam Partum Octimestrem; licet scite debuerit, quod Octimestris semper nascitur præter Naturæ intentionem, & à causa violenta manumittitur, in partu verò Gemellorum, etiam sexu disparium, concurrere aliquando ipsam Naturam, ob Genitorum robur, ob quod & ipsi Gemelli etiam sexu differentes non modo vitales nascuntur, sed non secus ac alij quicunque homines robusti sunt, ac longam vitam, & sanam degunt, vt clarius ex afferendis experientiis patebit.

Res ergo non ita superficialiter transigenda, sed secundùm subiecti, circa quod dubium versatur, conditionem decidenda. Quod enim ita in rei veritate eueniat, vt nascentibus Gemellis disparis sexus, vt plurimum minimè vitales, aut saltem summæ debilitatis, ac maximè fœmina exstat, non negandum, vnde neque inficiari licet, quòd vbi res eo modo eueniat, minimum, vt summam debilitatem, & ineptitudinem ad viuendum præseferant, fœmina & valetudinaria, & infœcunda futura sit. Sed vbi conuenienti robore ducatur, & nullam debilitatem, aut repugnantiam ad viuendum præseferant, inferre quod fœmina ex hoc quod cum mare nata sit, ad generationem sit inhabilis, neque rationi consentaneum est, neque auctoritate vlla munitum, neque vlla experientia confirmatum; quinimò & rationi contrarium est, & auctoritati aduersatur, & experientiæ non respondet.

Et quoad rationem, assumpto Aduersariorum dicterio il-
6 lo, de quo supra, quòd sicut res se habet ad esse, ita etiam ad operandum, certum est, quòd quamdocunque fœmina nata cum mare Gemello bene se habet ad esse, bene se habebit ad operandum, cùm igitur excellentissima Virgo non bene tantum, sed optimè se habeat ad esse, quia & optime conformata est, & optimum obtinet temperamentum, & vires sortitur integras, optimè quoque se habebit ad quamcunque Naturæ operationem, ac præcipuè ad generandum, ad quod vnus-
7 quisque ex sui natura præsumitur habilis Andr. Alciat. *de præsumpt. Reg. 2. præsumpt. 41. num. 1.* Rota *in Bononien. de Buccaferreis 27. May 1657. coram Zarate*, & iure, quia quæ à Natura sunt, semper præsumunt adesse, vt est notissimum.

Præterea nulla assignatur, vel assignari potest ratio, cur fœmina, quæ cum mare gemello nascatur, inhabilis existimari, imò damnari debeat ad generandum, vbi neque debilis à natiuitate, neque vllo vitio se labefactam præseferat; sed è contra in ea vigeat firmum Naturæ robur, & emineat aptitudo ad omnes alias Naturæ operationes. Incassum ergo, & inaniter omninò dubium de eius infœcunditate excitatur, huic tantum fundamento innixum, quod cum mare gemello nata sit.

Adde his, quòd non maior ratio est, cur, vbi mas & fœmina in vtero materno concipiantur, fœmina tantum ex maris societate hanc generandi inhabilitatem contrahere debeat, non autem mas ex societate fœminæ; & tamen constat aliquando marem, alias etiam fœminam, aliasque vtrumque fœcundissimos fuisse, vt illustribus experientiis confirmatum inferius ostendemus.

Sed neque vlli auctoritati hæc opinio, vt diximus, innititur; nam etiamsi susque deque, quotquot volumina Classicorum Auctorum lucem viderunt, reuoluantur, nusquam in eare dubium aliquod excitatum comperiemus, non obstante, quod
8 omnes optime nouerint, partus geminationem in homine periculi plenam esse, ac fassi sint, id ipsum multò magis habere locum, vbi nati sexus disparis existant, ac frequenti experientia firmatum esse asseuerauerint, in hoc partu & matrem simul, & pueros vt plurimum periclitari, & si fortè fortuna nati supersint, vitam valetudinariam, maximeque morbis obnoxiam traducere; quin & corpore aliquando mutilos, ac malè formatos, & monstrosos esse, cum tamen de hac repugnantia, & inhabilitate ad generandum, nullus, quod sciam (at scire me certò profiteor) vnquam, aut vsquam ne verbum quidem.

Sed ad experientiam accedamus vnicam rerum magistram, 9
ac certissimam omnium rerum iudicatricem, Galen. *lib. 1. de simpl. Medicam. facul. cap. 38.* quæ apertissime nobis ostendet, Gemellos disparis sexus aliquando non tantum adoleuisse, sed incolumi sanitati vitam ad senium vsque produxisse quin & ex illis marem & fœminam fuisse fœcunditate insignes.

Ac primò exstat testimonium D. Augustini *lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 5.* in quo plures similes fœtus & vixisse, & robustos extitisse testatur, aliique ex Medicis id ipsum firmant, ac proprias obseruationes in medium afferunt, vt inter recentiores Frederic. Bonauent. *loco sup. cit.* & Iul. Guastauin. *in comm. lib. 10. Problem. Aristot. num. 19. Ego* inquit, *noui geminos natos marem, & fœminam incolumi matre adoleuisse, & iuuentuti proximos etiamnum viuere.* Præterea Ioan. Gallego della Serna Philippi Tertij & Quarti Regum Hispaniarum Archiater *lib. 3. de Princip. generat. tract. 1. cap. 34.* suum testimonium ad- 10
ducit his verbis: *Et ideò non perpetuum, quod quotiescunque sunt gemini mas, & fœmina, moriatur fœmina, cognouimus enim geminos marem & fœminam viuentes adhuc satis robustos, agunt que iam quinquagesimum annum.*

Sed vt ad immediata accedamus, nec solùm ad longum tempus viuere incolumes gemellos disparis sexus constat, sed alterutrum aliquando, interdum etiam vtrosque esse fœcundos. Audiamus primò D. Augustinum *loco cit. cap. 6. Noninus*, inquit, *geminos diuersi sexus, ambo adhuc viuunt, ambo ætate vigent adhuc, quorum cùm sint inter se similes corporum species quantum in diuerso sexu potest, instituto tamen & proposito vitæ ita sunt dispares, vt præter actus, quos necesse est à virilibus distare fœmineos, &c. ille coniugatus, illa virgo sacra est; ille numerosam prolem genuit, illa nec nupsit.* Denique, ne longa Auctorum recensione tædio Lectori sim, satis sit Roderic. à Castr. *lib. 4. de nat. Mul. cap. 2.* exemplum retulisse. Cùm ergò Author hic omni fide dignus communis opinionis circa hoc dubium mentionem habuisset, hæc verba subdit: *Attamen amantissimus frater meus Franciscus à Costa gemellus est cum charissima sorore Leonora Paez, quorum vterque summo Dei beneficio quadragesimum ferè agit annum, atque ille non solùm viribus corporis, verum etiam (quod citra inuidiam dictum velim) Animi ornamentis, virtute, prudentia, & morum integritate conspicuus; soror verò, quæ illum vna die tantùm præuenit, numerosam habet prolem, &c. quibus alios similes geminos D. Augustinus vidisse refert, vt etiam contra Aristotelem colligas, multùm interesse ex libris, an experientia* 11
loqui.

Non ergo ex eo, quod nonnulli, qui nascuntur Gemelli, & sunt disparis sexus, non facile viuant, & imbecilles sint, & ad opera naturæ parum habiles, deducendum necesse esse, vt omnes, qui sic nascuntur, iisdem vitiis laborent: nam quemadmodum Septimestrium, licèt plurimi non viuant & imbecilles sint, vt ex ipsiusmet Hippocrat. *in lib. de Septim. & Octim. Part. & de Carnib.* & ex aliorum omnium auctoritate, & consensu probaui *lib. 1. Quæst. Medico-leg. tit. 1. quæst. 3. & alibi*, aliqui tamen viribus firmioribus & viuunt, & adolescunt, 12
& non secùs ac cæteri quicunque homines ad opera Naturæ sunt sufficientissimi: ita etiam ex iis qui Gemelli sunt, aut etiam disparis sexus, licèt plurimi intereant, & si viuant, imbecilles sint, & valetudinariam vitam traducant, aliqui tamen ob Genitorum robur ipsis quoque communicatum & viuunt, & adolescunt, & ad opera Naturæ sunt, vt cæteri quicunque homines, sufficientes, etiam ad generandum, cùm societas Gemelli diuersi sexus non id possit, vbi rigor Naturæ emineat, vt illos ad opera Naturæ, & præcipuè ad generandum inhabiles faciat.

CONSILIVM LXXVII.

Ad Titulum secundum Libri secundi, & ad Titulum tertium Libri tertij.

ARGVMENTVM.

Olympia, vxor Tiberij Pantoschi, vigente Peste, cùm febre correpta esset cum vomitu, capitis dolore, siti, ac ingenti inquietudine, & spatio quatriduí decessisset, ac pridie quàm decederet, in inguini

inguinibus parumper doluisset, non apparente tamen insigni tumore, nec robore, à Peste ipsam fuisse sublatam dicebatur: cùm alia ex parte, defunctæ propinqui, eam non ex peste, sed ex veneno à marito porrecto decessisse firmarent. Itaque cadaner domi per aliquot horas detentum putrescere incipiens (dum Fiscus illud recognoscere vellet per Medicos ad hoc destinatos) elatum est in locum, in quo cætera cadauera peste sublata reconduntur. Maritus, hoc non obstante, in carcerem coniectus, cùm mirum in modum propinati veneni suspicionem augeret similis delicti aliàs intentatio, quo tandem vxorem è medio tollere satagebat. Hæc à Tiberio satis confidenter respuebantur. Vnde relictis, quæ ad rem Medicam non faciunt, sequenti discursu, rei veritatem indagare rogatus, eam detegere breuiter, sed dilucidè procuraui.

SVMMARIVM.

1 *Non datur secundum aliquos certitudo, hominem ex propinato veneno obiisse.*
2 *Certa cognitio haberi potest, hominem non fuisse veneno externo sublatum, sed interno.*
3 *Eadem omnino symptomata possunt apparere ex veneno assumpto, quæ ex veneno intùs genito.*
4 *Venena intùs genita possunt referre naturam venenorum externorum.*
5 *Venena externa non possunt omnia accidentia veneni interni excitare.*
6 *Tumores in inguinibus non nisi ab interno veneno excitantur, & cur.*
7 *Bubones sunt signa Pestis demonstratiua.*
8 *Inguinum tumores leuiter apparentes Naturam inualidam ad pugnam cum morbo denotant.*
9 *Victus sanorum modo institutus, & accidentia magna illicò ab assumpto cibo apparentia, propinati veneni suspicionem faciunt.*
10 *Pestis venenum, vt venena externa sanos homines adoritur.*
11 *Pestis venenum magis iuuenes, & robustos inficit, quàm senes, ac debiles, & valetudinarios.*
12 *Pestis venenum externum est quoad modum nocendi.*
13 *Vomitus materiarum corruptarum Pesti familiaris.*
14 *Differentia inter vomitum in Peste excitatum, & vomitum excitatum à propinato veneno.*
15 *In veneno intùs genito febris illicò ab initio apparet, non sic autem in externo.*
16 *Veneno externo sublato cadauera non facilè putrescunt, & cur.*
17 *Venena omnia maiori ex parte calida, & sicca.*
18 *Pestis venenum quanam ratione tam inter externa, quàm inter interna connumerari possit.*
19 *Pestis venenum cur tam citò putrefactionem afferat.*
20 *Venena putrefacientia, cur non facilè administrari possint.*

1 Licèt nonnulli Medici in ea opinione perstiterint, quod determinari non possit ex certis signis, an homo vita functus
interno, vel externo veneno obierit, quam opinionem aliqui
etiam Iureconsulti sunt secuti, ego eam rem *lib. 2. Quæst. Medico-leg. tit. 2 quæst. 6 per totam*, examinans, in eam sententiam
veni, quod licèt vniuersaliter loquendo hoc maximè operosum sit, tamen *num. vlt.* eam conclusionem firmaui, nimirum,
2 haberi posse certam cognitionem, atque infallibilem Hominem ex veneno propinato non obiisse, quia tametsi omnia pe-
3 nè accidentia, quæ pullulant ex veneni externi assumptione,
apparere possint ex veneni interni violentia, quia venena in
4 nostro corpore generata possunt ad amussim referre naturam, & malitiam venenorum externorum, tamen non è conuerso
sit, quod venena externa omnia accidentia excitare valeant,
5 quæ excitare solent quædam venena interna; vt Pestis venenum; hoc in casu nostro manifestissimum fit: quia etiamsi
vomitus materiarum corruptarum, ingens ille capitis dolor,
sitis ardens, anxietudo, morbi acuties, ac mortis celeritas, & apparentes denique in cadaueribus periculæ, & exanthemata
pessimi coloris, & liuores potuerint ex veneno propinato pul-

lulare, Bubones tamen in inguinibus non nisi à veneno interno originem habere potuerunt, neque vnquam in potionatis 6
tale quid obseruatum memini me legisse & ratio euidens est,
quia apparentia huiusmodi tumorum fit ob id, quod Natura ipsa per consuetas vias, nempè emunctoria exonerare se procurat, vbi corruptos, ac noxios humores in corpore stabulantes persentit; at verò vbi veneno externo est irritata, per proximiores ductus illud expellere conatur, hoc est per ventriculum vomitum excitando, aut per intestina (licèt minùs tutò) excitando ventris fluxum. Quibus adde, quòd venenum externum extra venas permanens non potest per ipsos ductus venales expelli, vt venenum internum, quod natura ad emunctoria per eosdem ductus vbicunque existant, sæpissimè, ne semper dicam, demandare satagit. Ergo apparentia huiusmodi tumorum vel ponè Aures, vel sub axillis, vel in inguinibus, semper facit certitudinem, quod venenum, ex quo Æger sublatus est, internum fuerit, non externum; vnde idcircò dicitur, Bubones esse si- 7.
gnum Pestis demonstratiuum. Ludd. Septal. *lib. 5. de Pest. cap. 5.* nempè signum, quod soli Pesti, non vlli morborum conuenit: quod in casu nostro manifestissimum fuit, cùm Olympia, vt in processu habetur, tertia ab inuasione morbi in inguinibus dolorem passa sit, in illisque leuis tumor apparuerit.

Neque contra hoc quicquam facit quod aduersarij opponunt, nempè dolorem illum, ac tumorem, qualescumque fuerint, non apparuisse ex violentia Pestis, sed tantùm ex humorum agitatione à veneno propinato facta, & ex nimia febris non pestiferæ, sed tamen malignæ incalescentia, vt alias euenire, nec de raro obseruamus, at in Peste & tumores, & dolores vbicunque fuerint, multò euidentiores sunt, cùm Natura ob maiorem morbi malitiam conetur noxios humores vi, ac valide ad eas partes expellere.

Respondetur enim, quod tantùm abest, vt huiusmodi tumores, cum solùm leuiter appareant, ex alio morbo, quàm ex Peste eueniant, vt tunc maximè ex Peste fieri certius commostrent, quia arguunt, Naturam stimulatam quidem à pe- 8
stilentium humorum malignitate ac pernicie ad se exonerandum, sed præ debilitate succubuisse, nec ad opus perficiendum sufficisse, & sic quantoperè potest, nos vtcunque fidentiores reddere, ac spem aliquam salutis promittere, cum tumores foras prosiliunt, ac de se manifestam cognitionem præbent, ex eo quòd validam Naturæ virtutem expultricem, ac eius supra materiam morbificam, ac pestilentem dominium ostenduntur, tantoperè cum leuiusculam, aut nullam de se significationem præbent, ipsam Naturam iam prostratam & à morbi malignitate euictam portendunt nam tales pestiferæ febres adeò exitiales sunt, vt illico cordi vitæ fonti insidientur, & spiritus omnes, ac natiuum calorem obruant & penitus extinguant, ita vt ipsam Naturam ne insurgere quidem momento permittant contra irruentem humorum perniciem, quæ ægrum in citissimam, ac quasi repentinam mortem præcipitat.

Multò minùs contra faciunt, quæ de nouo ab Aduersariis obiiciuntur. atque illud præcipuè, quod à Galen. *lib. 6. de loc. aff. cap. 5* & ab aliis tam Medicis, quàm Iureconsultis, quos adduxi *lib. 2. Quæst. tit. 2. quæst. 1. num. 6* firmatum est nimirum quod si aliquis cum sanus, ac robustus degeret, victus
ratione sanorum modo instituta; ab assumpto cibo in praua 9
symptomata incidat; certitudinem propinati veneni faciat. Cùm ergo Olympia sana omninò degeret; & repente ab assumpto cibo in cœna in tam pernecabilem morbum, tam horrendis symptomatibus associatum inciperit; eam certè non ex internorum humorum corruptione, sed ex administrato veneno ægrotasse, ac succubuisse firmandum.

Sed hoc nihil omninò afficit, quia Galeni, aliorumque Medicorum assertio, licèt alias in cæteris casibus locum habeat,
nequaquam habet locum in Peste: quia vt notaui aliàs *lib. 2.
Quæst. tit. 2. quæst. 7 num 5.* Pestis venenum non aliter quàm 10
quæcunque potentiora venena externa homines sanos, ac robustos, suisque negotiis grauiter incumbentes adoritur, im-
mò multò facilius sanos & robustos, quàm debiles & vale- 11
tudinarios, & idcircò semper magis infestum est iuuenibus, quàm senibus, vt ex Plin. *lib. 7. Nat. hist. c. 50.* Rasi *lib. de Peste, cap. 1* Fernel. *lib. 2. de abd. rer. caus. cap. 12* & aliis notaui *lib. 3. Quæst. tit. 3. quæst. 1. n. 53.* etiam Iurisperitorum auctoritate firmaui. Quamobrem humorum naturalis constitutio, hominisque bona valetudo, ac vigor, certum indicium præbent propinati veneni, si ab assumpto cibo ille terribilibus symptomatibus prehendatur, sed hæc in Peste non habent locum ob rationem iam enarratam; cui adde quod ipsissimum
Pestis venenum externum est, quoad modum nocendi, quia 12.
ab extra hominem adoritur, & ab aere putrido ægris communicatur, vel ab ipsismet ægris sani inficiuntur per con-

tagium, vnde non secus ac alia venena externa homines sanos & robustos adoritur, & ad citam mortem perducit.

Neque item pro aduersariis quicquam facit, quòd Olympia illicò atque cœnata esset, & dormitum se conferret, de stomachi dolore, & anxietudine conquesta sit, & plura per vomitum reiecerit sapore abominabili cum cibis assumptis commixta, quæ quidem nihil aliud fuisse firmari potest, quàm ipsius propinati veneni portiones.

13 Verum hoc symptoma maxime familiare esse solet in primo Pestis insultu, vt Auctores omnes *in tractatu de Peste*, vnanimiter testantur; & si quid potest differentiam facere inter vomitum, qui ex propinato veneno excitatur, & illum, qui fit ob violentiam veneni interni, illud est, quòd vbi fiat à
14 veneno assumpto homine potiùs subleuat, quàm secus. ita vt plurimum illud à morte vindicet, vnde fit, quod nisi repurgentur venena, non occidant, quod peculiare esse erodentium, & putrefacientium venenorum docet Galen *lib. 3 de simpl. Med facultat. cap.* 25. at vomitus, qui ex corruptione humorum fit, nec facilè, nec citò sedatur, nec proficuus est, sed interdum per totum morbi decursum durat, ita vt ægros vix vllo cibo, aut potu resici permittitur, quemadmodum in Olympia factum est, quam constat ita pertinaci vomendi voluntate fuisse detentam, vt non potuerit vnquam sine molestissima nausea cibum vllum, vel potum capere: vnde ex circumstantibus nonnulli, ac præsertim mulieres firmabant, illam præ debilitate succubuisse.

Sed præter hæc non leue iudicium facit quòd Olympia ex
15 veneno interno, non ex propinato obiens, febris ab initio morbi inuaderis, quæ sicuti cum veneno externorum facilè, & maxime tam subitò associatur, ita nonnisi ab interno veneno originem in primo insultu morbi habet, & cum aliis formidabilibus symptomatibus se prodit. in veneno autem externo licet symptomata eiusdem grauitatis appareant, cum febre tamen non illico associantur, Daniel Sennert. *lib. 6. Pract. part. 5 cap* 3. Ergo cùm Olympia illicò à febre, & magnis symptomatibus simul conflictata fuerit, non ab externo veneno, sed ab interno morti adiudicata fuit. Sed ex his facile vnusquisque coniectari poterit, Pestem nonnisi ex summa humorum putredine excitari, venenum autem propinari absque vlla putredinis præsentia

Præterea, vt maiorem in modum aduersariorum sinistra opinio conuincatur, adnotandum, quòd Olympiæ cadauer, fisco sic iubente, vt de delicto præsumpto certior fieret & domi per nonnullas horas seruatum, antequam efferretur, summæ putredinis indicia commonstrauit, cum tam breui tempore fœtorem magnum emitteret, & manifestissime corrum-
16 pi obseruaretur, quod directè contrariatur effectibus venenis exteros, cuius proprium est cadauera, vt plurimum, à putrefactione seruare, ita vt difficillimè putrescant, nec verminationem pariantur, teste Seneca *lib 2. Natur. question. cap. trigesimo primo*, cuius rei causam, quantum ego conicio, veram, ac propriam eam attuli. *eod. lib 3 quæstionum loco citato n.* 20. quòd venena omnia siccitatem corporibus concilient, quæ contraria putrefactioni est. Hinc etiam fortè euenit, quod non tam promptè febris ad propinatum venenum consequi solet, nam febris esset indicium putredinis, & ab ea originem duceret, & tamen cum venena penè omnia calida, & sicca sint, perpaucis, quæ frigida sunt, exceptis, certum est frigida con-
17 trariari febri; cùm ergo calida venena, quæ maiorem multò actiuitatem habent, plerumque non soleant febrem accendere, manifestum inde signum deducitur, ea à putredine corpora venenata potiùs præseruare, quàm illa ad eam disponere. Non contemnendum ergo indicium habendum ex cita putrefactione cadaueris ipsius Olympiæ, eam non ex propinato veneno, sed ex interno, nempè ex Pestis veneno occubuisse,
18 quòd in quantum ab aëre ipso putrido, vel à contracto contagio dependentiam habet, externum certè est, ac externum dici meretur, licèt in quantum insignem illicò in corporibus excitat putredinem, absque eo, quod per os sit administratum, inter ingenita connumerandum.

19 Cur ergo inquies, Pestis venenum, si externum est, non eodem modo, vt alia venena externa corpora à putrefactione non præseruat, imò non modò non præseruat, sed illa quam citissimè corrumpit an non & hoc ipsum venenum calidissimum est, vt omnia venena externa esse iam superiùs firmatum? Respondeo, quod Pestis venenum nihil aliud est, quàm ipse aer corruptus, vnde & corruptiuum ex sua natura est, & in genere eorum venenorum recensendum, quæ putrefacientia dicuntur. Ergo de nouo instabis, hoc veneni genere Olympia potuit potionari, & inde procedere tam cita corporis pu-
20 trefactio Ad hoc tamen dico, quòd talia venena neque administrari facile possunt, neque administrata celari, cùm facilè se manifestissimis signis prodant ob eorum horrorem, & abominationem præterquam quod si euomantur vt plerumque fieri superius dictum est, non occidunt. itaque cùm Olympia illicò a cœna euomuerit, si vomitus ex administrato veneno excitatum esset, debuisset ei proficere, eamque à morte vindicare, quod cum non successerit, dicendum venenum, ex quo decessit, non fuisse externum

Adde his, quod Pestis venenum immediatè ad cor, ad cerebrum, & ad maiores venas per respirationem se insinuat. venenum autem propinatum à stomacho recipitur, ibique interdum temoratur absque eo, quòd febrem tam promptè excitare possit quo & substantia ipsius veneni pestilentis, quia tenuis est, in causa esse potest, vt promptiùs, quam quoduis aliud externum venenum (quæ omnia densa, & crassioris omnino absque dubio substantiæ sunt) ad cor, & propinquas venas. & ad cerebrum se conferat. Ex quibus luce clarius patere existimandum, Olympiam ex Peste obiisse, non ex propinato veneno, ac Tiberium eius maritum tanquam innocentem esse absoluendum.

CONSILIVM LXXVIII.

Ad Titulum quartum libri quinti.

De Aere, Aquis, & locis.

ARGVMENTVM.

Mutius Rabilius duxerat Terracinæ (quæ Anxur antiquitùs dicebatur) virginem vxorem, vnicamque filiam, atque hæredem satis diuitem, nomine Clementiam, ac se obligauerat in perpetuum cum ea inibi commorari, neque in alium locum illam vnquam traducere. Transacto anno, cùm Mutius venationibus, ac commessationibus absq; modo vacaret, neque aliis grauioribus erratis in victu abstineret, in imi ventris rebelles obstructiones, ac deinceps in lentas, ac longas febres lapsus, in cachexiam lapsurus videbatur; vnde ex Medicorum consilio, Tibur locum aëris laudabilioris, ac patrium se contulit, ibique in victu cautiùs se gerens, eius beneficio ita profecit, vt ad pristinam sanitatem reuersus sit. Omnem igitur prægressæ infirmitatis culpam in prauitatem aëris Terracinensis reiiciens, animum à reditu ad vxorem omninò abalienauit, vnde illam, ex qua iam puerum susceperat, & quæ iterum vtero gerebat, ad se accersit: illa Marito obediens Tibur se contulit, ibique vix per mensem commorata in tussim, & sanguinis sputum lapsa, timore perculsa Terracinam reuersa est, tenuens cum marito diutiùs inibi commorari; quam rem ægrè ferens Maritus, instabat pro eius reditu, contrà instante vxore, vt ille ad se rediret, iuxta obligationem in Matrimonij contractu factam. In ea re sententiam meam pro eo, quod ad Medicum spectat, dicere ab Excell. Canonista rogatus, sequentibus satisfeci.

SVMMARIVM.

1. *Pactum de commorando perpetuò apud vxorem non tenet ex aliquorum D D. opinione.*
2. *Vbi adest iusta causa prohibens cohabitationem cum vxore, etiamsi pactum de sua natura teneret, irritum euadit.*
3. *Sanguinis sputum semper malum.*
4. *Ex Matrimonij vinculo vxor tenetur sequi virum, & cum illo cohabitare.*

5 Pactum

5 *Pactum quod Maritus teneatur cohabitare perpetuò in loco ab vxore destinato, est contra ius diuinum.*
Contrarium num. 12.
6 *Pactum prædictum est omninò licitum ex communi DD. opinione: & num 15.*
7 *Aër frigidus, ac tenuis iis, qui ad Phthisim sunt propensi, est contrariissimus.*
8 *Vxor non tenetur sequi maritum, vbi illa se exponat vitæ periculo.*
9 *Ex sanguinis sputo homines in Phthisim labuntur.*
10 *Ex Phthisi Pulmonis vlcera insanabilia consequuntur.*
12 *Obstructiones partium naturalium, etiamsi rebelles & contumaces sint, minus vitæ periculum habent, quàm habeat Phthisis.*
13 *Obligatio Mariti ad dotandam vxorem, quam indotatam duxit, valida est, licet sit contra rei naturam.*
4 *Pactum inter coniuges non petendi, nec reddendi debitum, est validum.*

DVo præcipuè puncta discutienda in hoc casu ex Canonistarum Decretis videntur & primò, an Maritus cogatur stare obligationi per ipsum factæ de commorando Terracinæ inibique cum Clementia vxore cohabitando, non obstante prauitate aëris eius loci sibi maximè infesti. Secundò an ex parte, Clementia, non obstante ægritudine secuta ob mutationem aëris patrij in aërem Tiburtinum, teneatur sequi maritum, & cum eo Tibure cohabitare.

1 Et quoad primum, nulla hæsitatio videretur interuenire, si nonnullis Doctoribus adhærere licet violentibus, Maritum non teneri, neque hoc pacto obstringi ad commorandum perpetuò cum vxore; hoc enim pactum est inualidum: ita dicunt Doctores nonnulli, quos citat Rota *in Tridentina Matrimony 17. Iuny 1646. coram Celso, &c. Nam licet, & in eadem coram Albergato 1650. num. 6* quia de iure naturali, diuino, & positiuo vxor tenetur cohabitare cum marito, Ro-
2 ta *in Pisauren. Spiritalium 1648 coram Cerro ellet. num. 5.* Quinimmo etiamsi tale pactum de sui natura esset validum in casu nostro non teneret, præsertim causa iusta, & legitima, ob quam Mutius in loco conuento inhabitare non potest, ob vitiosi aëris malitiam, ob quam in tam longam, ac periculosam, ægritudinem lapsus est, irritatur ergo ex hac causa huiusmodi pactum, ita vt ei stare vlterius Maritus non teneatur Ead. Rota *ibid vers. certum est tamen, & in ead. coram Albergato 1650. num. 7. & in ead. coram Ratas 14 Marty 1652. vers. Et quamvis.* Licet enim Mutius ab ea ægritudine sese optimè recollegerit, & ad pristinam sanitatem redierit; tamen iusta causa illum mouet, ad non redeundum Terracinam, ob timorem scilicet reincidentiæ in eundem morbum, qui tandem terminari possit in mortem, cùm Aër illius loci de sua natura sit maximè insanus ac vitiosus, illique summopere inimicus.

3 Quoad secundum punctum dicendum videbatur, Clementiam teneri maritum sequi, non obstante secuta infirmitate Hæmoptoicâ, hoc est sanguinis sputo, quia licet sanguinis sputum semper malum portendat, cum hominem ostendat Phthisi obnoxium, & licet sanguis quocunque modo sursum feratur, malum, ex Hippocrat. *lib. 4. aphor. 25* pessimum autem sit, vbi sputo reijciatur, tamen quia Clementia ob vteri gestationem eo symptomate molestatur, non adeò ex eo periclitari potest, vt alias posset, quia ob menstrua retenta occasione prægnantiæ, Natura aliquam sanguinis eiusdem partem ad superiora demandando, eam per sputum eiicit exonerando se per eam viam, cùm per consuetas, & internas non possit: neque adeò infrequens hoc symptoma in mulieribus vtero gerentibus, vt de rarò obseruandum se præbeat; & tamen experimur huiusmodi mulieres absque vlla ipsius pectoris noxa, & absque eo quod in Phthisim labantur à partu fœliciter euadere, incolumesque omninò viuere, à sputo etiam sanguinis liberatas. Cùm ergo Clementia ex vitio Aëris Tiburtini, in quo cum Marito commorari debet non ægrotauerit, sed ex culpa tantùm grauiditatis, non potest se eximere ab obligatione, qua tenetur sequi Maritum quocunque eam vocauerit; maximè cùm satis superque pateat, ipsam non incidisse in sputum sanguinis, vt sibi persuadet ob rigiditatem Aëris Tiburtini, quia etiam in patrio Aëre Terracinensi eadem grauiditatis occasione in idem symptoma lapsa est, & innoxia euasit, cùm fœliciter pepererit, & à partu sputum sanguinis omninò cessauerit. Debet ergo omninò sequi maritum suum, & cum eo, vbi iusserit, cohabitare, vt ex matrimonij vinculo eam teneri palam est, Rota *in Sen. Matrim 1496. coram Rata num 1.*

Neque absque summo iure dicebant Doctores qui pactum huiusmodi, quo Maritus se obligat cohabitare cum vxore, non esse validum voluerunt, quod hoc esset contra ius diuinum. Sannaz *de sponsal. & matrim. lib 1. Interpr cap 4 num. 38.* quia hoc pacto Maritus esset sub potestate vxoris contra quam iubens prædictum ius diuinum præcipiens, vxorem esse sub potestate Viri: Sanchez *de Matrim. lib 1. disput. 41. n. 1.* Igitur cum Mutius non teneatur stare pacto de cohabitando Terracinæ cum Clementia, & è contrà Clementia teneatur sequi Maritum, cogenda est, vt non obstante inani eius timore, Maritum sequatur, & cum eo perpetuò cohabitet. 5

Sed contra prædicta omnia ad Clementiæ fauorem dicebatur primò, pactum de cohabitando Terracinæ cum vxore inter coniuges emanatum, esse validum, ipsumque Mutium teneri ad eius obseruantiam, vt ex communi DD. opinione testatur Rota *cit. ata decis. coram Rojas, vers. Ini slictia enim:* præsertim cum nulla iusta causa obstaret, quæ illum ab obseruantia huiusmodi obligationis eximere posset nam licet ille in Aëre Terracinensi ægrotauerit, nec sine vitæ periculo, tamen non potest nec debet suæ ægritudinis causam in malitiam Aëris illiusmodi reijcere, sed potiùs in malam, imò pessimam victus rationem, qua vsus est inibi commorando, cum qua victus ratione licet deberet post modicum tempus peius multò ægrotare, quam ægrotauerit, tamen per multos menses in eodem Aëre sanus, ac pancratice vitam traduxit; sed quid mirum, illum tot comessationibus deditum, tam frequenti, ac intempestiuo exercitio defatigatum, totque multiplicatis erroribus in victus ratione deuiantem, postmodum tantopere ægrotasse? imò multo magis mirum videri debet, quomodo potuerit mortem effugere. Itaque stante pacto de cohabitando cum vxore in suo robore, idem tenetur ad illud adimplendum, cùm excusatio, qua se tuetur contendit, quòd Terracinensis Aër sit minimè noxius, ac sibi summopere contrarius, nullius valoris existat, *ex vaui-cto.* 6

Quod multò fortiùs procedit, stante impedimento ipsius Vxoris propter superueniens sanguinis sputum, quod illam prohibet cum Marito in Aëre sibi infestissimo cohabitare, nam experientia ipsa satis superque ostendit, Aerem Tiburtinum esse ipsi maximè inimicum, nec sine euidenti ratione, cum frigidior ac tenuior sit quàm hoc symptoma requirat, & naturalis ipsius vxoris propensio ad Phthisim, cuia vt patet, habitus est tenuis, ac gracilis, colli oblongi, spatularumque eleuatarum, angustique pectoris, qui habitus est eorum, qui ad Phthisim à Natura propensi sunt, vt Medici omnes *in proprijs Practicis* testantur. Huiusmodi autem corporis constitutioni Aër frigidus, ac tenuis est omni ex parte contrarius, 7 vt iidem omnes Practici vnanimiter docent, cum de electione Aeris ad huius morbi curationem facientes verba faciunt: nam Aër istiusmodi pectus, & spirituales partes angustare solet, sputum restringere, & in eius vicem sanguinis sputum excitare, & in summa Phthisim accersere. præterquam quod Cerebrum exprimendo distillationes irritat, quæ ad pectus præcipitatæ morbum accelerant.

Vnde corruit Marij assertio, ac instantia pro eo scribentium, quòd Clementia in sputum sanguinis inciderit ob culpam tantum grauiditatis, maximè quia eiusdem grauiditatis culpa alias in patrio Terracinensi eodem sanguinis sputo fuerit molestata: nam contra probatur ex natura & propensione potius, quàm ex culpa grauiditatis, id illi euenisse, quod aliàs, cùm nondum Marito iuncta esset, eadem Hæmoptoica passione, seu sanguinis sputo tentata fuit ex minima occasione data, exponendo se aëri Boreali, ex quo errore primò in pectoris dolorem, ac post siccam tussiculam in sanguinis sputum lapsa est, vnde opus habuit sanguinem sibi detrahere, & aliis remedijs se munire, ad sanguinis sputitionem compescendam, ne in peius laberetur, quod tunc facilè successit quæ omnia satis probata remanent per Testes ad hoc adductos.

Quamobrem ex his clarissimè constat, Clementiam non ex culpa grauiditatis, sed ex naturali dispositione sanguinis sputo esse subiectam; licèt autem negari non possit quòd quando hoc symptoma ex culpa tantum grauiditatis euenit, minus periculi afferat, & forte ab omni periculo absit, tamen id locum habet in mulieribus sanis, & nulla pectoris labe infectis contra verò in Muliere Phthisi obnoxia, vt Clementia est, etiamsi ad grauiditatem culpam sanguinei sputi referendam esse contendamus, non solum non est absque periculo, sed ipsa grauiditas accelerat morbum, qui alias ex sola naturali dispositione pullularet.

Ex quibus concludenter educitur, quod cùm Clementia non possit sequi Maritum proprium, nisi cum imminente, ac proximo vitæ periculo, nullo modo teneatur illum sequi: Ita Summa Syluestr. *verb. vxor. num 8.* Summa Angel, *verb. eod. num. 9.* Sanchez *de Matrimon. lib. 1. disput. 41. num. 4.* Nam palam est, quod homines ex sputo sanguinis in Phthisim incidant, & mortem denique obeant, vt clarè docet Hippocrat.

lib.7. Aphor.5. ibi. *A sanguinis sputo, Puris sputum, à Puris*
9 *sputo Tabes, & mors.* Quod multò magis facit Clementiæ timorem rationabilem, quia Phthisis morbus est incurabilis in iis maximè, qui à natura ad eam disponuntur, *ex ea enim*
10 *Pulmonis vlceru insanabilia consequuntur.* Galen. *lib.7. Aphorism.16.* Cels. *sua Medic. lib.3. cap.22.* iure igitur optimo excusatur Clementia recusando cohabitare Tibure, ne eius aëris rigiditate in Phthisim labatur.

Neque in contrarium facit oppositio, quæ fit circa Mariti infirmitatem: opponitur enim, quòd quemadmodum Clementia ex contrarietate aëris Tiburtini potest incurrere in infirmitatem mortalem, sic Mutius ex malitia aëris Terracinensis in idem periculum labi possit, vt de facto aliàs lapsus est, & sic eodem modo excusatur Mutius à cohabitando Terracinæ cum propria vxore, vt excusatur Clementia à cohabitando Tibure cum proprio Marito; vnde non poterit adstringi Mutius ad cohabitandum Terracinæ, quemadmodum non vult Clementia adstringi ad cohabitandum Tibure.

Sed videtur omninò disparem esse rationem, & quoad morbi alterutrius qualitatem, & quoad obligationem: quoad morbum enim, si comparentur obstructiones viscerum naturalium, & inde enatæ febriculæ, etiam natura tendente ad ma-
11 lum habitum, cum Phthisi, multò minus periculi habere illas comperiemus, cum non tam prompte vitæ insidientur, neque adeo nobilem partem obsideant, vt Phthisis, imò neque tam difficulter sanantur, vt sputum sanguinis, & inde orta Phthisis, quæ semper in mortem terminatur, & si aliquando Æger melius habere videatur, cum nunquam integrè conualescat, promptissimè recidiuam facit, contra quàm eueniat de prædictis obstructionibus, & morbis eas consequentibus, quia aliquando, & vt plurimum omnino superantur, neque, si cautione ægri vtantur, de facili reuertantur.

Magis ergo dicemus excusari Clementiam à cohabitando Tibure cum Mutio eius marito, quam Mutium à cohabitando Terracinæ cum Clementia eius vxore respectu periculi, quod vterque ex cohabitatione huiusmodi subire potest.

Quoad obligationem autem, videtur Mutius non habere iustam causam se eximendi ab obligatione cohabitandi cum vxore, quam multò magis iustam causam habere constat eximendi se ab obligatione cohabitandi cum marito, quæ causa id insuper operari videtur, quòd Mutius magis teneatur ad reddendum vxori debitum cohabitando cum illa, quàm teneatur Clementia ad reddendum debitum cohabitando cum marito, cum maiori periculo illa se subiiciat, cohabitando cum Marito, quàm Maritus cohabitando cum vxore, vt iam probatum est.

Non desistendum autem, quin difficultati respondeamus aduersus Mariti obligationem de cohabitando cum vxore factæ, quæ irritari vult talem obligationem ex eo, quod sit contra ius diuinum, ex quo habetur, Mulierem esse debere
12 sub potestate Viri, cùm per eam obligationem Vir potiùs fiat sub potestate mulieris. Respondetur enim primò, hoc in tantùm habere posse veritatem, in quantùm Vir contra propriam voluntatem cogeretur cohabitare vbicunque vxori liberet, sed non procedere, cum Vir ex propria voluntate remittit de iure suo, contentum se dicit in hoc vxori obsecundare; fauori enim suo, vnusquisque potest renuntiare, Rota *in B. non fidei com. de Ramundiis* 15. *Febr.1636. coram Dunozette num.* 13. cum maximè id vnusquam facere soleat absque proprio interesse, & vtilitate, qua allectus ad matrimonium est, cum licitè possit quis ad matrimonium allici spe lucri, Rota *in Vennsina Legati Iun.1623 coram Coccino n.2. 31. & 41.* in cæteris autem omnibus mulierem sibi subiectam habere velit. An non alia permulta ex pacto inter coniuges
13 fiunt, quæ aliàs contra rei naturam sunt? vt cùm Vir, exempli gratia, vxorem indotatam ducit, & ipse se adstringit ad eam dotandam, cùm secundum ius, & æquitatem, vxor marito dotem tribuere debeat ad onera matrimonij sustinenda. Ducere ergo vxorem indotatam adeò contra naturam est, vt reputetur summa dementia & miseria: Fontan. *de pact. nupt. clausf.5. Gloss.1. part.1. num 8. ad seqq.* quam sequitur Hector Capyc. *consil.72. num.31.* vnde ex generali consuetudine matrimonium non præsumitur contractum sine dote: Ludouis. *in Roman. Dotis, seu pecuniaria,* quæ est, *decis.60. inter eius impressas num.* 4. quia etiam dicitur apud eundem Fontanell. *ibid. num.* 15. ex Luca de Penna peccare, qui sine dote matrimonium contrahit, quod Canonistæ viderint; Satis nobis sit, quòd prædictis non obstantibus, ducere vxorem indotatam, & pactum de eam dotando, non esse illicitum, vnde neque est peccatum.

Quinetiam alia permulta pacta fieri inter coniuges, illicitum non est, neque contra ius diuinum, aut humanum, quæ tamen aliàs ipsum Matrimonium destruere viderentur, vt es-
set gratia exempli, obligatio non petendi neque reddendi de- 14
bitum matrimoniale; tamen huiusmodi pactum validum esse adstruunt Canonistæ: Sanchez *de Matrim. lib. 9. disputatione trigesimaseptima, numero decimooctauo.* Et in summa, nihil violenti in pacto de cohabitando cum vxore interuenit, cùm obligatio illa à libera voluntate ipsius Mariti dependeat, à qua propter propriam vtilitatem recedere, neque ab vlla Lege, neque ab vllo Canone prohibetur quod nequaquam ita procederet, si tale pactum contra ius diuinum esset, quia per illud destrueretur omninò Matrimonium contractus, qui ipso facto euaderet illicitus.

Videtur ergo vero magis consentaneum esse, pactum de
cohabitando cum vxore, nempè in loco, in quo vxor ipsa Ma- 15
ritum adstringit, esse licitum, ac validum, & maritum teneri ad eius obseruantiam, vbi nullam iustam, ac legitimam causam habeat recedendi à facta conuentione.

CONSILIVM LXXIX.

Ad Titulum primum libri quarti,

De Miraculis

ARGVMENTVM.

Inter nonnulla opera, à deuoto quodam Dei seruo patrata, quæ miraculosa existimabantur, erat præsumpta Iuuenis cuiusdam aqua submersi, ac suffocati, in vitam reuocatio, quam multiplici testimonio tam euidenter probatam inculcabat Religiosus quidam, qui eam rem promouebat, vt nullum de ea dubium fieri posse firmaret. Ego plurium Testium depositiones circa hoc factum reuoluens, in eam sententiam veni, huiusmodi resurrectionem non esse vllo modo probatam, ex iis, quæ sequuntur.

SVMMARIVM.

1 *Qui vult probare mortuum resurrexisse, tenetur ante probare illius mortem.*
2 *Mortis probatio est difficilis, imò impossibilis probationis, antequam signa putrefactionis cadaueris se prodant.*
3 *Finita vita certa nota non sunt.*
4 *Ex violentia aliquorum morborum homines mortui apparent, etiamsi adhuc viuant.*
5 *Viui pro mortuis aliquando elati.*
6 *Non distinguitur verè mortuus ab homine aliquo morbo suffocante detento, & n.20.*
7 *Qui morbo aliquo suffocante pereunt, non ante tertiam diem efferendi, & cur.*
8 *Signa mortis æquiuoca sunt, ita vt etiam in viuentibus appareant.*
9 *Non probata morte, non potest probari resurrectio.*
10 *Resurrectio mortis tantùm hominibus competit.*
11 *Bruta mortua non sunt capacia resurrectionis.*
12 *Crisis quid.*
13 *Crisis in sanatione morborum semper excludit miraculi efficientiam, quantùm est ex hoc.*
14 *Homo ne per momentum quidem potest sine respiratione viuere.*
15 *Viuentem non spirare est impossibile.*
Dic vt num.16.
17 *Potest quis sine apparente respiratione viuere, nunquam autem sine transpiratione, quæ non apparet.*
18 *Respiratio quarum partium officio fiat.*
19 *Quomodo fiat, vt sine apparente respiratione homo per aliquod tempus viuat.*
20 *Mortuum esse hominem nonnisi ex cadaueris putredine pro certo deprehendi potest.*

PRobationem Resurrectionis prætensæ Iuuenis, de quo agitur, nō esse sufficientem, & ex ipsa testium depositione

ac iniu idari ex hac vna conclusione manifestè elicitur, quò d
qui vult pro veritate testificari, mortuum aliquem resurre-
1 xisse, tenetur ante certò scire, ac indubiè deponere, illum verè
fuisse mortuum, quod non modò est difficile pro certo depo-
2 nere, antequam cadauer putrescere incipiat, sed est omninò
impossibile, quia vt dicebam *lib. 4. quaest. tit. 1. quaest. vlt.*
num. 14. ex Celsi auctoritate *lib 2. sua Medic. cap. 6.* Ne finitæ
3 quidem vitæ satis certæ notæ sunt; vnde non modò personæ
vulgares, & idiotæ, quales sunt omnes adducti Testes, in hoc
possunt decipi putando, aliquem mortuum esse, qui adhuc
viuat, sed etiam ipsi Philosophi, quin & ipsissimi Medici ex-
pertissimi, qui cum aliunde non possint eius rei certitudinem
habere, vt certiores de veritate fiant in tam abstrusa dubietate
ad nonnulla experimenta confugiunt à me *loco citato* recen-
sita, quæ tamen leuiora sunt, & fallacia esse plures Medico-
rum testantur.

4 Neque hoc mirum esse debet, quia ex violentia aliquorum
morborum homines ita extra omnem vitæ sensum rapiun-
tur, vt ne minimum quidem vitæ superstitis signum præsefe-
rant ex quo pro viuis existimari possint, quorum morborum
recensionem habes *ita. lib. 4. loco cit.* & alibi. Atque hinc
factum aliquando est, vt viui pro mortuis elati sint, vt patet
5 ex historiis relatis per Schenckium *lib. 1. no. Obseruat. titul.*
de Apoplexia, & aliis, & ex aliis relatis per Domin Terill.
de caus. rep. mort. section. 6. cap. secundo, quibus ego aliam an-
nectam nulli alteri minus admirandam, quæ sequens est.

Iuuenis quidam in Archihospitali S. Spiritus ægrotis in-
seruiens anno præterito 1656. Peste correptus est, ex cuius
violentia in syncopem lapsus pro mortuo elatus est, eiusque
corpus inter cadauera peste sublata eiectum, cum quibus dum
vespillones parant illud nauicula per Tiberim ad destinatum
locum asportare, ille vitæ aliquem sensum præbuit, vnde ad
Hospitale relatus, & vtcunque ab eo symptomate sese recol-
ligens post duos dies in nouam syncopem lapsus vnde iterum
eius corpus inter cadauera peste sublata coniectum est, cum
illis Terræ demandandum; sed denuò reuiuiscens, aptisque
medicamentis recreatus tandem à morbo in totum liberatus
adhuc in viuis degit. Sed in hac eadem peste hic Romæ
alios non adhuc vita destitutos pro mortuis sepulchro de-
mandatos esse scimus.

Quæ historiæ satis superque ostendunt nullo modo posse
hominem non adhuc vita functum à verè mortuo cognosci,
6 vbi aliquo morbo attonito, puta Apoplexia, syncope, aut ali-
qua suffocationis specie detineatur. Quamobrem optimo
consilio suadent Medici, ne huiusmodi morbis oppressi, ac
mortui existimati, ante tres dies efferantur: Auicenna t.
7 *Tertij, tract. quinto, cap. duodecimo*, & ex vetustioribus alij ple-
rique Domin Terill. *loco citato*, Franciscus Ranchinus *de*
morb. subitan. cap. primo, quia per totum hoc spatium, tridui
nempè, eos, vbi mortui verè non sint, reuiuiscere posse
dicunt. Et ratio assignationis termini prædicti ex Me-
dicorum auctoritate alias à me assignata est *loco citato*
num. 50.

Ex quibus facilè deduci potest, Testes examinatos
non potuisse de certa scientia deponere, quòd Iuuenis
ille ex suffocatione in flumine fuisset verè mortuus; sed
tantùm, quòd apparebat mortuus, & talis ab ipsis existi-
mabatur, quia vt omnes vnanimiter deponunt, nullo
modo mouebatur, nec vllo modo respirabat, frigidus erat,
oculis obscuris, facie subtumida, ac lethali pallore insi-
gni.

Sed hæc signa omnia æquiuoca sunt, & communia sunt
8 cum non verè mortuis, sed ab aliquo ex commemoratis
morbis detentis, nempè forti Apoplexia, syncope, vel ali-
qua suffocationis specie, vnde non probant, hominem esse
9 verè mortuum, & sic, non probata morte per eorum præsen-
10 tiam, non potest probari resurrectio, quæ tamen mortuis
hominibus competit, quia cætera animalia mortem obeun-
11 tia, non sunt resurrectionis capacia, eorum forma in morte
corrupta, nec capaci de non esse redire ad esse, vt explicaui
alias *loco citato*.

Non modò autem Testium depositiones nihil omninò
faciunt ad probandam Iuuenis illius resurrectionem, sed ipsa
facti series plurimum facit ad probandum contrarium nem-
pè illum, cùm nequaquam mortuus esset, sed adhuc in vita
vtcunque superstes esset, à morbo, hoc est à suffocatione op-
pressus, morbo à Natura superato, reuixisse.

Narratur enim, Iuuenem illum in flumine submersum,
post horam ab Aquis exemptum, post quatuor subsequentes
horas ab ore mucositates multas emisisse vnà cum aliqua
Aquæ copia, & dehinc ad preces deuoti illius Dei serui reui-
xisse, licet testes non concordent de tempore, quo materias
illas ab ore eiecit; nam alij deponunt antequam motum vl-
lum ederet, id factum; alij postquam de vita manifestum si-
gnum præbuisset. Quomodocunque tamen sit, certum esse
debet, non modò hoc miraculosum non esse, sed neque inter
ea euenta connumerandum, quæ multam admirationem au-
dientibus excitare consueuerunt: quippe cum pateat, alios
permultos non post aliquot horas tantum, vt iste Iuuenis, sed
etiam post diem integrum, imò etiam post triduum, cùm in
aquis, vel alia ratione suffocati essent, reuixisse; & hoc ideò,
quia intercepta in Aquis respiratio, spiritibusque oppressis, &
Apoplectico affectu excitato, pro mortuis reputabantur, cum
tamen adhuc viuerent, seruata vita per transpirationem, quæ
sensim succrescens in liberam respirationem terminata, illos
adhuc in viuis esse manifestum fecit, quod in hoc Iuuene
eodem modo successisse appertissime commonstrauit egressio
mucositatum, & aquæ ab ore, post quarum exitum Natura
subleuata, ac libere respirare permissa ægrum ad vitam reuo-
cauit. Quod profectò factum multò euidentius patefacit
opus hoc ipsi Naturæ tribuendum esse, quia non sine crisi
successit, quæ nihil aliud est, quàm motus ab ipsa Natura ex-
citatus ad depellendas extra corpus morbificas materias, & 12
morbos superandos, quando bona est, & subitò fit,
Galen. *lib. 3. de Crisib. cap. 1.* Iam autem alias *loco ci-*
tato, quæstione quarta, num. 13. & sequentibus, probaui,
motum huiusmodi, cùm à Natura sit pugnam instituente cum
morbo, Galen *ibid.* semper excludere Miraculi essentiam,
quantum est ex hoc, vnde constat tam in iis miraculis, quæ 13
in vtraque historia sacra recensentur, nempe noua, & veteri, &
in aliis ab Ecclesia sancta canonizatis, nunquam interuenisse
similes Naturæ motus ad manifeste docendum, effectus illos à
sola diuina virtute absque vlla dependentia à Natura ema-
nasse.

Neque contra hoc facit illud, quod ad probandum Iuue-
nem illum fuisse verè mortuum, opponunt contrarium sen-
tientes, dicendo, non posse hominem ne per momentum qui-
dem absque respiratione viuere, quia vt Galenus *lib. 4. de loc.* 15
affectis, cap. 5. dicebat, viuentem non spirare est impossibile;
vnde cum Iuuenis, de quo sermo est, per tot horas non respi-
rauerit, vt omnes Testes vnanimiter deponunt, firmandum
omnino est, ipsum iam vita excessisse, quia vita à respiratio-
ne est inseparabilis: Galen *ibidem*.

Cui tamen difficultati respondetur, veram quidem esse 16
propositionem illam, quod non possit quis sine respiratione
viuere, si de quacunque respiratione intelligatur, est enim re-
spiratio duplex, vna quæ nota nobis est, per motum apparen-
tem pectoris, aliarumque partium, quæ propriè *Respiratio*
dicitur; alia quæ imperceptibilis à nobis est, quæ Arteriarum 17
Cordisque officio conseruatur, & hæc *Transpiratio* dicitur.
Modo sine illa nobis nota respiratione, quæ Pectoris, & Pul-
monum euidens motus est, potest quis non ad horas tantùm, 18
sed ad dies etiam viuere, nunquam autem sine transpiratione:
ita Galen. *loco sup. cit.* Auic. 1. *Tertij. tract. 5. cap. 12.* Idque cam 19
ob causam ita contingit, quia calor natiuus ad extremam de-
bilitatem deueniens ob alicuius morbi violentiam, non indi-
get tanta refrigeratione, vt necesse habeat Pectoris, & Pulmo-
nis officio refrigerari: Auic. *ibid.* ergo quia transpiratio nul-
lo externo signo nobis innotescit, cum tamen ea durante ad-
huc homo in viuis degat, non possumus, neque potuerunt ad-
ducti Testes firmare, Iuuenem illum esse mortuum, ex eo,
quod obseruassent illum non respirare, quia huius respiratio- 20
nis priuatione, non potest distingui mortuus homo ab homi-
ne viuente.

Pro certo ergo concludendum, hominem verè mortuum 21
non nisi ex incipiente putredine cadaueris certò cognosci
posse, hac enim præsente Lazaro, cuius cadauer fœtebat,
cùm quatriduanus esset, non potuit vllo modo dubitari, an
mortuus esset, necne, quod ad manifestandam tanti miraculi
euidentiam, vt alias dixi, factum est.

Hæc autem conclusio tam certa esse debet, vt neque vllis
experientiis ad cognoscendum, an homo viuat, necne, stan-
dum sit, cùm omnes fallaces sint, & fidem non mereantur,
plures id genus ab Auctoribus in medium producuntur, qui-
bus fidem aliquam habent, cùm habere non debeant: nam &
lana carpta tenuissimè ori admota, & aquæ poculum pectori
impositum, & speculum ad excipiendum ab ore spiritum ex
respiratione emissum, & inustiones, & sternutatoria & si quæ
alia sunt, omnia suo fine frustrantur: nam post ea in vsum pro-
tracta, & determinato, hominem esse mortuum, compertum
est, illum adhuc viuere. Fortun. Fidel. *lib. 4. de Relat. Med. c. 1.*
sternutatoriis plurimum tribuit, cùm tamen quotidie obser-
uemus, sternutatoria incassum adhiberi etiam homini super-
stiti, & manifeste viuo.

Itaque cùm hoc putredinis signum, quod tantummo-
do mortis certitudinem facit, in hoc iuuene non adfuerit,
aliaque ex parte neque ex diuturnitate temporis, quo tan-
quam mortuus iacuit, neque ex vllo alio certo, & eui-

denti signo pro mortuo secundum veritatem iudicari potuerit, non potest consequenter firmari, illum resurrexisse.

CONSILIVM LXXX.

Ad Titulum primum libri quarti.

De Miraculis.

ARGVMENTVM.

Michaël N.N. à puerili ætate vsque ad decimumquintum annum Epilepticis symptomatibus frequenter vexabatur, ac procedente à pueritia ætate morbus tantùm incrementi susceperat, vt singulis noviluniis, vel paulò maturiùs, aut seriùs illis prehenderetur. Medicus, cuius curæ commissus fuerat, multa per plures annos machinatus, nihil profecerat, vnde prognostico facto, quòd non esset ampliùs curabilis humana Arte, Parentes illum deuoto cuidam Dei seruo, de quo in responso præcedenti, tunc in viuis degenti, commendarunt; qui cùm eum inuisisset, pomum benedictum à seipso illi obtulit post recitationem Salutationis Angelicæ ieiunio comedendum, quod ille executioni demandauit. Interim cùm domestica famula se commiscuit, & in grauem luem Gallicam lapsus est, cuius occasione bubones in vtroque inguine se prodidêre, qui adaperti ad longum tempus copiosissimas materias, putridasque emiserunt, nec postmodùm iam à pluribus annis decursis Epileptico symptomate molestatus est. Hoc factum Religiosus, qui illius serui Dei Beatificationem promouebat, Miracolo adscribendum esse pertinaciter contendebat, producta Medici, qui ægrum curauerat, fide; Ego contra, illud merè naturaliter processisse, ex sequentibus demonstraui.

SVMMARIVM.

1 *Morbus in habitu idem est ac connaturalis.*
2 *Morbi in habitu non sunt amouibiles, quia veluti naturales affectus sunt.*
3 *Naturales dispositiones ad aliquem morbum contrahendum, superari non possunt.*
4 *Epilepsia vbi diu durauerit, non est ampliùs curabilis.*
5 *Epilepsia in pubertate secundùm plurimum solet sanari.*
6 *Quæ locum habent in Epilepsia per essentiam, non habent locum in Epilepsia per consensum.*
7 *Vnus morbus alterius est remedium, vt Quartana; ex qua Epilepsia quandoque sanatur.*
8 *Cessante causa cessat effectus, quemadmodum manente causa tolli non potest effectus.*
9 *Frequentia accessionum quando reddat morbum habitualem.*
10 *Morbus non potest dici habitualis durante consensu, nisi iam in parte fixatus sit.*
11 *Epilepsia mutatione ætatis remouetur, nisi magnoperè in victûs ratione delinquatur.*
12 *Morbus in habitu solidas partes occupat.*
13 *Habitus, & Natura, vna eademque res esse videntur.*
14 *Epilepsia dependens à causa extrinseca nunquam dici potest esse in habitu.*
15 *Vbi Natura ex se operatur, non possumus miraculum imaginari.*

ANtequam ad facti veritatem detegendam accedam, rationes adducere præstat, ex quibus Religiosus ille, & Medicus, qui fidem fecit, mouentur ad firmiter credendum, & determinandum opus hoc, seu prænarratæ Epilepsiæ sanationem miraculosam fuisse, non naturalem. Medicus ergo in fide, quæ producitur, testatur morbum illum ob accessionum frequentiam, & temporis diuturnitatem factum fuisse habitualem, ac si dixisset, morbum esse iam factum connaturalem, & idcircò nullo modo naturaliter fuisse sa- 1
nabilem.

Nec omninò hæc gratis firmauit, quia protritum est, & experientia multa canonizatum, huiusmodi morbos, qui habent insultus, & accessiones molestantes principes partes, & præcipuè Cor, & Caput, ex ipsa accessionum frequentia fixari in ipsis partibus, earumque dominium capessere, Natura omninò exclusa, in posterum nullo modo naturali via amo- 2
uibiles; vnde rectè hi morbi in habitu facti dicuntur.

De frequentia autem accessionum molestantium ipsum Adolescentem constat, cùm per tam longum tempus à morbo fuerit affectus, ac maximè cùm esset pubertati proximus, hoc est anno duodecimo, & sequenti, in quibus singulis Nouiluniis paroxysmum patiebatur, vt in facto constat, qui licet non esset ita grauis, vt morbus *magni* nomen mereretur; tamen non erat omnino leuis, & frequentia recursus magis ferociebat, vnde & stomachi anxietatem post se relinquebat, & tristitiam, & impotentiam quandam ad motum, & capitis dolorem, & visus offuscationem, quin & in ipso paroxysmo brachiorum, & crurum, cæterarumque partium conuulsionibus tentabatur, & in fine accessionis materiam plurimam crudam, ac pituitosam vomebat, quæ non minori tempore, quam per horæ quadrantem durare vtplurimum solebat.

Non dubium ergo est, quòd morbus hic à pueritia originem habens, ac procedente ætate violentia, & multitudine symptomatum auctus, manifestissimè commonstraret naturalem quoque dispositionem ad eum morbum, quam remouere Arti non licet; imò ex minima occasione reddit illum 3
promptum ad morbum incurrendum, vt ipse rei exitus commonstrauit: vnde Hippocr. *in lib de morb. sacr num.* 13. dicebat, hunc morbum, vbi diu durauerit, non esse ampliùs sana- 4
bilem, & Aretæus *lib.* 1. *Chron. cap.* 4 iure firmauit, hunc eundem morbum, vbi altiùs radices egerit, neque Medicum remediis, neque Naturam ætatis mutatione submouere posse, sed cum ægrotante viuere, ac commori.

His addendùm, quòd Adolescens hic, ante septennium morbo affligi cœpit, nec in ipso septennio, neque post ipsum, vllam mutationem in meliùs fecerat, vt facere debeat mutatione ætatis, si curabilis à natura fuisset. imò non solùm morbus perseuerauit, sed vt dictum est, maiorem in modum est adauctus, ex communi ergo Medicorum consensu, Hippocratis auctoritate *lib* 5. *Aphor.* 7. confirmato, hic morbus insanabilis erat, cum ætatis mutatione, quæ singulis septenniis accidit, mutationem non receperit, nec sanatus fuerit; quod maximè in casu nostro videbatur ponderandum, in quo non solùm in septennio, aut post septennium morbus non cessauit, sed nec in ipsa pubertate, vt secundum plurimum succedere solet, Auicenna. *lib.* 3. *Fen.* 1. *tractat.* 5. *cap.* 8. nempè decimoquarto anno, in quo ob seminis prouentum, & eua- 5
cuationem, & ob insignem corporis, & temperamenti mutationem, morbi, qui sanabiles sunt, sanari solent, qui verò sunt insanabiles, in posterum nequaquam hominem relinquunt. Cum igitur hic Adolescens transacta pubertate, & per aliquot menses decimumquintum annum transgressus Epilepticis symptomatibus adhuc vexaretur, vt in relatione habetur, manifestissimum inde fit, Epilepsiam iam transiisse in morbum habitualem, & non esse ampliùs vel remediis, vel ætatis mutatione, sed tantùm diuina virtute sanabilem.

Cæterùm nimis debili fundamento innititur Religiosi huius opinio, dum illam ex fide Medici tueri conatur, quæ tamen duplici vitio, atque vtroque quidem graui laborat.

Et primò, quod Epilepsiam per consensum à stomacho factam, pro facta per essentiam in capite accipiat, nullamque inter vnam, & aliam differentiam posuerit: nam quæ locum habent in Epilepsia per proprium capitis affectum excitata, nequaquam locum habent in Epilepsia per consensum facta. Epilepsia verò huius ægrotantis fiebat per consensū à stomacho; non per proprium capitis affectū; imò quod multo magis vrget, Epilepsiæ huius insultus originariam causam trahebant semper, & vtplurimum à causa externa, vt ex Testium aliquorum dicto constat, deponentium, adolescentem hunc fuisse maximè edacem, & in victus ratione miruni in modum, ac grauiter delinquentem vnde cum cibi multum indesinenter ingurgitaret, stomachus superfluis, ac prauis humoribus replebatur, & sic per tres, vel quatuor dies ante Epilepticum insul-

tum

tum de dolore stomachi conquerebatur, & nauseam, ac inanem vomendi voluntatem patiebatur, quousque symptomate ingruente, tandem vomeret copiosissimè, eoque modo à symptomate leuaretur. Vnde verum non est, illum in quolibet Nouilunio, morbo prehendi, quia constat & multò antè aliquando, interdum etiam multò pòst, eo fuisse vexatum pro maioribus aut minoribus erratis in victus ratione patratis, & pro maiori, vel minori stomachi repletione.

Secundò nihili facienda Medici fides, ad probandum hunc adolescentem miraculose fuisse sanatum ob alterum vitium, quo laborat, nempe negligentiam in considerando noui morbi aduentum, cuius occasione potuit corpus per tam copiosas putridorum humorum euacuationes, etiam à malignis humoribus Epilepsiam excitantibus emundare: constat autem quotidiana experientia, vnum morbum alterius esse remedium: Auic. *Fen.2 lib.1 doctr.3 cap.8* vt de ipsa Epilepsia firmat Galen. *in lib 1 Epidem sect. 3 comm.4* & idem Auic. *ibid.* quæ interdum ex Quartana superueniente sanatur, non aliam ob causam, nisi quia humor excitans Epilepsiam, qui Atrabiliarius est, per quartanarios insultus caput deserit & per vomitum, aliasque euacuationes expurgatur, quemadmodum in casu nostro factum est in quo ex bubonibus in inguinibus obortis tanta puris copia per quadraginta dies, & vltrà emanauit, vt ipse Chirurgus vir expertissimus desistere non posset, quin eam summa admiratione prosequeretur.

Ex hoc ergo Naturæ opere nullatenus mirum est, Adolescentem hunc ab Epilepsia liberum euasisse, quam ab ipso stomacho originem duxisse, & non fuisse propriam, & Idiopathicam Capitis ostendit sanatio, cessatio nempè omnimoda angustiæ & doloris ventriculi, quo ante Epilepsiæ accessionem molestabatur, cessante enim causa cessat effectus,
8 vt protritum est; quemadmodum enim manente causa non potest morbus sanari Galen *lib.7. Method. med cap.12* sic, causa ablata, cessat morbus: vnde sanatio naturaliter procedit, vt in casu præsenti. Ergo si Epilepsia, cessante stomachi plenitudine, cessauit, Epilepsia erat effectus plenitudinis stomachi.

Quod tantò magis veritati consonum existimandum, quantò Adolescens hic, licet tantisper, à se replendo contineret, non omninò tamen ab ingurgitandis cibis quibuscunque clam & cum à nemine obseruari se crederet abstinebat; vt ex familiarium relatione habetur, & tamen neque stomachi anxietudine, neque vomitu, neque Epilepsia in posterum molestatus est, quia natura per adapertos tumores omnes superfluitates expurgabat, vnde & stomachus, & caput ab earum molestia euaserunt.

Ex quibus pro veritate concludendum est, sanationem huius Adolescentis omninò ad Naturam referendam esse, nullamque in ea miraculi apparentiam imaginari non posse.

Et ad ea, quæ in contrarium dicuntur, non est difficile respondere, cum considerata, & optimè perpensa facti serie ex se ipsa euanescant.

Et primò ad id, quod in Medici fide habetur quòd hic morbus esset factus habitualis, & idcircò non magis sanabilis, quam si ab ipsa Natura ortum habuisset; Dicendum, falsum
9 omninò esse quia licet frequentia accessionum reddere possit morbum habitualem, id verificatur quando morbus est proprius ipsius Capitis, sed quamdiu est sympathicus, & per consensum aliarum partium, nequaquam hoc locum habere potest. Et ratio euidens est, quia partes ex propria affectione patientes ab ipso morbo, & à violentia accessionum, & à præsentia materiæ morbificæ absque vlla intermissione, & indesinenter oppressæ, nunquam subleuare se possunt, sed ex naturæ necessitate à morbo ipso subiguntur, Natura ipsa omninò succumbente; at verò quæ ex aliena affectione malè habent, nec tam violenter patiuntur, nec à morbo, vt in primo casu, indesinenter infestantur, sed per vices quasdam, ita vt Natura vires resumens, dum quietem habet, contra causam morbificam insurgens illam subigat, nec permittat se à morbo vinci, itaque nunquam quousque morbus per consensum tantùm
10 fit, nec in parte per consensum patiente fixatur, potest dici, morbum factum fuisse habitualem. Et sic cùm hæc Epilepsia, vt euidenter commonstratum est, per consensum semper prouocaretur à stomacho, non erat habitualis, sed naturalibus remediis, & naturali via sanabilis.

Quòd autem hic morbus, ob id, quod à pueritia affligere incipiens, semper augescendo commonstraret eius pertinaciam, hæc repugnantia suæ remotionis non eueniebat nisi à causa extrinseca, qua remota morbus cessasset; quod facilè succedere poterat, si ille præceptis Medicis paruisset; sed quia, vt dictum est, hic ægrotus multùm, & assiduè se replebat, & omne ciborum genus indifferenter ingurgitabat, necesse erat, vt causa manente perseueraret effectus, nempè ipse morbus, vt ex Galeno superiùs annuebam. Quòd imperata Diæta vsus esset, repletionem stomachi facillimè euitando, euitasset etiam Epilepsiæ insultus, qui ab ea repletione excitabatur, vt probatum est: remouentur enim huiusmodi morbi, ætatis certè mutatione, sed competenti Diæta seruata: illud enim docere nos voluit Galen *in 6 de morb. vulg. comm. 1 partic. 26.* 11
& Auic *p.3 tract.1 cap.8.* dum concedit vterque eos morbos sanari, nisi magnoperè in victus ratione delinquatur.

Contra ergo vbi magnoperè in victus ratione delinquatur, vt in casu nostro indesinenter fiebat, amouibilis nullo modo est, neque vllis remediis cedit, neque ætatis mutatione vllam in melius mutationem recipit, sed & Naturam, & Medicum deludit, & in peius quotidie ruit. Quod huic adolescenti eo modo successisset, nisi Natura à superuenientia noui morbi stimulata, illum à maiori illo, & vetustiori morbo liberasset, demandando ad partes inferiores, & toties œconomiæ naturalis emunctoria superfluitates, & excrementitios humores, vnde vapores à stomacho ad caput eleuabantur, & Epileptica symptomata excitabant. Cum ergo morbus non ex intrinseca aliqua causa, & mala Cerebri, & Capitis naturali dispositione dependeret, erat omninò amouibilis, contra quam euenisset, si idem intrinsecas, & naturales causas habuisset, tunc enim Medici depositio veritatem habuisset, quòd morbus
non esset humana Arte, aut Naturæ opera amouibilis, cùm 12
iam esset in habitu, quia tunc solidas partes occupasset, vt morbus quilibet in habitu facere solet Galen *In Hippocrat. de morb. vulg. comm. 1. partic. 46.* Quod idem est ac si dicas, talem morbum solidarum partium substantiam, & formam ipsam deuastasse: quia quemadmodum Natura, cùm animal bene valet, pro sua voluntate corpus, eiusque partes gubernat,
ita & morbus in habitu; habitus autem, & Natura idem in 13
corporibus operantur, & vna eademque res esse videntur Galen *Inst. Medic.* At verò cùm Epilepsia in hoc ipso adolescente, vt dictum sæpiùs est, dependeret à causa extrinseca, nun-
quam potuit dici esse in habitu, cum morbus in habitu non 14
solum habeat de necessitate causam intrinsecam, sed habeat fixam, & in solidis partibus radicatam vt ex præmissa Galeni auctoritate patet; & idcirco morbus hic poterat præsidiis Medicis, ac naturalibus, aut ab ipsa Natura superari, nec exigebat ad sui remotionem diuinam potentiam, quæ ad hoc specialiter concurreret; & sic omnis miraculi suspicio euanescit; vbi enim Natura ex se operatur, effectus nunquam pro
miraculoso determinandus, vt patet: quia miraculum est 15
effectus vel simpliciter vel secundum quid à naturali causa independens.

CONSILIVM LXXXI.

Ad Titulum quartum libri quinti.

De Aëre, Aquis, & locis.

ARGVMENTVM.

Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus Episcopus Clusinus visûs debilitatem patiebatur, eiusque affectionis culpam in crassitiem Aëris illius ciuitatis (quæ *Camers* olim dicta est, vt testatur Abbas D. Ferdinand. Vghel. *in sua Italia sacra. tom.3. tit. Clusini Episcopi*) coniiciebat. Videbatur autem procedente tempore eam visûs debilitatem non modò augmentum capessere, sed visum in dies offuscari: vnde timens, ne in eius sensûs totalem deperditionem, ac consummatam cæcitatem laberetur, Episcopatui renunciare determinauit: an autem id ex iusta causa faceret, in dubium vertebatur: quod tamen plenissimè dilui posse, ex sequentibus commonstraui.

SVMMARIVM.

1 *Si ex causa morbi renunciare liceat Episcopatui, videndum primò an morbus sit sanabilis, necne.*

2 *Austri*

2 *Austri visum, omnesque sensus hebetant.*
3 *Renunciatio est res grauis nec de facili admittenda.*
4 *Non ex omni infirmitate Episcopus potest Episcopatui renunciare, sed ex illa, ex qua redditur inhabilis ad exercenda munera Episcopatus.*
5 *Aëris intemperies est iusta causa renunciandi Episcopatui: & num. 14.*
6 *Periculum incidendi in morbum idem operatur ac ipse morbus.*
7 *Si cæcitas est causa renunciandi Episcopatui, periculum cæcitatis erat eodem modo causa iusta.*
8 *Parte aliqua corporis debili existente ab omnibus sanis partibus superfluitates recipit.*
9 *Visus sensus multo, ac puro, lucidoque spiritu indiget.*
10 *Ex senectutis culpa visus præ omnibus sensibus detrimentum recipit.*
11 *Austri visum reddunt caliginosum.*
12 *Visus obtusus senibus familiaris.*
13 *Ex sola stomachi culpa aliquando visus hebetudinem contrahit.*

Licèt Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus Episcopus admodum rationabili timore moueatur, ne ex commoratione in propria Clusij Ecclesia visionis sensum ita oblædi contingat, vt illum omnino amittat non videbatur tamen extra rem dubitare, quod posset eius timor non sine remedio esse, ita vt renunciare in posterum eam ob causam non cogatur: nam hæc visus debilitas, qua de præsenti afficitur aduentitia est, & vt ipse fatetur, à crassitie, & nimia humiditate Aëris Clusini dependente, vnde antequam Episcopatui re-
1 nunciet, videtur teneri dare operam si fieri possit, vt Aëris illius crassities, & humiditas superfluens aliquo modo emendetur, quemadmodum si ex causa morbi liceat Episcopatui renunciare, ante inquirendum, ac determinandum an morbus sanabilis sit, necne; nam vbi sanabilis existat, non est iusta causa renunciandi, vt in confesso est. Ergo si Clusinæ Ciuitatis Aër emendari quoquo pacto potest, & eius malitia euitari, vel visum per aliqua remedia ab eius læsione tueri, & in suo naturali esse conseruare, nulla iusta ex causa moueretur Illustrissimus Dominus ad renunciandum.

Quòd autem Aëris istiusmodi insalubritas emendari aliqua ratione possit, palam est, quia vel quòd ex sua natura humidior sit, vel quod à prauorum ventorum incursibus illaudabilis efficiatur, impedimento eorum ventorum impetus, aditumque ventis melioribus aperiendo, potest & humiditas ex parte saltem exuperari & ventorum prauorum malitia euitari. vt si, exempli gratia, Austri, vt volunt, Clusinum Aërem inficiant, possunt impediri ne Episcopi habitationem perficiat claudendo fenestras, aditusque alios Austrum respicientes, & aperiendo ventis Septentrionalibus, qui omnino Austrorum malitiam obtundere possunt: vnde quemadmodum,
2 hi sensus hebetant, & visum præcipuè caliginosum reddunt, Hippocrat. *lib. 3. Aphor* 5. ob id quod Aërem crassiorem faciant; sic illi Aërem puriorem reddentes, visui maximè opitulari possunt, & hoc pacto non solùm visus debilitas in Illustrissimo Episcopo augmentum non recipiet, sed si quæ de præterito adesset, ea cautela cessabit, ac simul cessabit causa renunciandi Episcopatui, vt patet.

Sed dato etiam, quod huiusmodi Aëris emendatio sit impossibilis, non desunt naturalia remedia ad visus debilitatem conferentia, eumque sensum clariorem, ac puriorem reddentia, ad quem effectum multa, & quidem proficua à Practicis proponuntur, cùm de ea re verba faciunt his enim consueuimus oculorum vigorem non modò conseruare, sed etiam acuere, vt in senibus quotidie experimur; quibus nonnulla ocularia medicamenta, vt stillatitias aquas, & liquores, collyria, & id genus alia non sine effectu præscribimus, ac præter quamplurimos Medicos, qui de morbis senum scribunt, multa ad visus debilitatem, quæ proprium senum symptoma est, proponit Franc. Ranchin. *de morb. partic senum, class. 1. cap. 5.* quæ licèt omnia à nonnullis inania, sed malè existimentur, tamen videbatur, teneri Illustrissimum Episcopum antequam renunciationem meditaretur, omnia experiri, cùm renuncia-
3 tio Episcopatus sit res grauis, nec facile admittenda. Paris. *de Renunc. Benef. quæst. 3 num. 4. lib. 5.* Cùm ergo hactenus nihil ad remouendam, ac superandam eam visus debilitatem Illustrissimus Dominus machinatus sit, non possumus certi esse, an amouibilis sit, necne; & sic non habet iustificatam causam renunciandi: nam si fortè remedijs ea debilitas remo-
4 ueri potest, cessat illicò legitima causa renunciationis, quia non ex quacunque infirmitate potest Episcopus renunciare, sed ex illa tantum, ex qua redditur in posterum inhabilis ad sui Pastoralis officij executionem Paris. *vbi sup. num. 18.* quæ talis item sit oportet, vt omni salutis, & sanationis spe destituatur. Modò, Episcopus non redditur inhabilis, nisi fortè ad tempus, ex infirmitate, quæ sanabilis sit, & sic cessat iustitia ipsius causæ, quæ debet renunciationem legitimare.

Neque obstat, quod simplex Aëris intemperies sit iusta 5
causa renunciandi, vt per eundem Paris. *loco citat. num* 244. qui hanc esse opinionem Doctorum communem inibi testatur. Quia hoc verificatur, quando prædicta Aëris intemperies vitæ insidiatur, & est naturæ ipsius Episcopi contraria, vt *ibi* Parisius, at non videtur habere locum, vbi alios quosdam morbos excitare posset non lethales, neque hominem impedientes, quin suo muneri possit satisfacere; vt exempli gratia, si capitis faceret grauitatem, aut dolorem, non quidem perpetuum, aut molestam distillationem, non tamen periculosam excitaret, aut quemadmodum in casu nostro, visum obtusiorem, ac debiliorem redderet, aut etiam Auditum incrassaret; nullus enim horum morborum, aut symptomatum hominem vitæ periculo exponit, aut impedimentum ad exercenda Episcopatus munera præbere potest, & sic nequaquam iustificatur causa renunciationis ab Episcopo facienda per solam, ac simplicem Aëris intemperiem.

Sed vt rei veritas detegatur, considerandæ sunt nonnullæ concurrentes conditiones tam ex parte ipsius Illustrissimi Episcopi, quam ex parte ipsius ciuitatis Clusinæ. Nam *Primò*, Illustrissimus Dominus à natiuitate parum acutè videt, ex quo arguendum, hunc sensum sortitum à natiuitate esse satis debilem. *Secundò*, est iam in ætate declinante, cum sit Sexagenarius. *Tertiò*, non est omninò sanus, quia stomachi cruditates aliquando absque extrinseca vlla causa patitur. *Quartò*, caput maximè distemperatum, ac nimis humidum habet, ex quo distillationum materiæ perenniter ad internas partes subministrantur. His additur intemperies notabilis ipsius Clusinæ Ciuitatis, quæ non solùm Austrinis flatibus est maximè obnoxia, sed à Clani fluuio alluitur, vnde redditur tantoperè in humiditate distemperata, vt nihil suprà.

His sic se habentibus, firmandum omninò pro veritate est, Illustrissimum Dominum habere illustrissimam causam renunciandi Episcopatui ob imminens cæcitatis periculum; quod vrgentissimam causam habet à singulis prædictarum conditionum per se; vnde tantò vrgentiorem habebit ab omnibus simul iunctis. Satis ergo tuetur Illustrissimum Dominum Episcopū hoc rationabile, ac instans periculum, vt licitè possit renunciare: idem enim operatur periculum inci- 6
dendi in morbum, ac ipse casus in morbum, & tam periculum illud, quam præsens morbus hominem iure excusare debent à residentia: nam si cæcus impeditur ad exequenda munera Episcopatus, & ob id debet Episcopatui renunciare, quia per 7
cæcitatem euadit, vt patet, irregularis: Rota *in Valrutina Coadiutoriæ Ianuar 1637. coram Cocciae. num* 24 idem poterit rationabile periculum incidendi in cæcitatem: & sic, stante eius periculi euidentia, licitè illustrissimus Dominus Episcopus renunciare potest Episcopatui.

Porrò periculi euidentia satis, superque probatur, primò ob naturalem debilitatem sensus Visus, ob quam, si quæ causa est ab extra, quæ illum lædere possit, promptissimè læsionem experitur; naturaliter enim fit, vt si quæ pars debilis à Na- 8
tura existat, facilè præ cæteris corporis partibus superfluitates recipiat. quæ semper ad ipsam potiùs quàm ad illam quamcunque confluere solent Galen. *lib. 13. Method. med. cap. 5. & alibi sæpè.* Modò, nulla causa euidentior dari potest, quæ visui officiat, quam Aër crassior, & humidior, cùm enim hic sensus multo, ac puro, lucidoque spiritu indigeat, vt benè fiat. idem Galen *lib. 6 de vsu part c. 3 & lib. 7. de Plac. Hipp.* 9
& Plat. cap. 5. Aër eius naturæ illum offuscat, incrassat, & inturbidat, & ad visionem reddit omnino oculos inhabiles, etiamsi alias sani sint. quid ergo si à Natura sint debiles? certè cùm eo casu spiritibus paucis, & impuris, ac crassioribus oculi sint referti, facilè ab euidenti quacunque causa, & indesinenter agenti, qualis Aër est, spiritus illi non solùm incrassantur, magisque inturbidantur, sed prorsus extinguuntur, vnde homo in consummatam cæcitatem de necessitate labitur.

Accedit huic causæ Ætas iam grauis, cùm Illustrissimus 10
Episcopus sit sexagenarius, cuius culpa visus præ omnibus sensibus detrimentum patitur. ea potissimum ratione, quia spiritus crassiores, & minus lucidi in dies euadunt, cùm tamen sensus visus, vt dictum est, spiritus requirat maximè tenues, puros, ac pellucidos; sed & nimia excrementitia humiditas, qua caput senile abundat, reddit ipsum oculum visionis instrumentum, & præcipuè corneam, humidiorem, ex cuius exuperante humiditate visus non modò hebetior euadit, sed

quasi

quasi per caliginem, aut nebulam, aut fumum fieri solet, ac tandem omninò euanescit: Galen. *lib.* 1. *de sympt. cauf. cap.* 2. Vbi ergo Aeris malitia concurrat ad spiritus inturbandos, & incrassandos certo certiùs visionis totalis deperditio, ac consummata cæcitas expectanda est.

Præterea Aer Austrinus, qualis est Aër Clusinæ ciuitatis, mirum in modum aduersatur caput humidum habentibus, vt habent Senes, vt multò humidius habet Illustrissimus Dominus Episcopus, Galen, *in Art. Med. cap.* 19. Vnde ob id, ipsi
15 Austri reddunt visum caliginosum: Hippoc. *lib.* 3. *Aphor.* 5. & ibi Galen. *in primum de Morb. vulg. com.* 1. *text.* 18 Cùm igitur
21 visus obtusus sit Senibus familiaris ob iam commemoratas causas, idem Galen. *comm.* 3. *Aphorism.* 31. & Aer caliginosus, turbidus, crassus & Austrinus visum hebetet, vt ex superioribus patet, & omnes Practici testantur; Mercurial. *de morb. ocul. cap.* 1. certum est, quod commoratio in huiusmodi Aere, potest non longo mensium decursu Illustrissimo Domino ita obesse, vt visum in totum amittat, & sic inte optime ad euitandum hoc periculum iam instans, sibi cauere satagit Vir Illustrissimus Episcopatui renunciando.

Nec minorem occasionem huic periculo præbere potest ipsius Illustrissimi Domini Episcopi valetudo, cum maximè stomachi querimoniis subiaceat, ob cruditates ab imminuto calore procreatas: inde enim acie, & vapores crassos, & excrementitias materias Capiti indesinenter subministrari ne-
13 cesse est; enim constet sola ipsius stomachi culpa aliquando visus obscuritatem, & hebetudinem excitari. Ioann Bapt. Montan. *consf.* 4. ex quo Pett Forest. *lib.* 1 *observat* 32. Quod mirum non est, cum in dies à stomacho multò maiora mala Capiti communicentur quantopere igitur Aër ciuitatis Clusinæ visui obest, tantopere valetudo ipsius Illustrissimi Domini Episcopi, & stomachi præcipuè imbecillitas ipsam Aeris causam fouet, ac vires perpetuo illi subministrat, ita vt hinc periculum amittendi omninò visionem iam imminere pateat, nisi ab eo recedendo sibi caueat.

Denique capitis frigida, & humida intemperies quam à Natura Illustrissimus Dominus sortitus est, & quam ipsa senectutis ætas mirum in modum adauxit, tam indesinenter materias superfluas, ac crassos turbidosque humores ad oculos dimittere apta nata est, vt mirum sit, quonam pacto, cum hoc vitio, ex prægressa commotatione in tam contrario Aere euitare Vir Illustrissimus potuerit consummatam cæcitatem. Ecquis sanè non firmabit. Virum huiusmodi temperamento dotatum, oculosque à primordiis natiuitatis maximè debiles sortitum, ætate iam declinante, ac stomacho multis cruditatibus perpetuò referto non nisi ex miraculo seruari potuisse, quin iam à multo tempore Clusij commorando in omnimodam cæcitatem lapsus fuerit. Quod si hactenus, qualiscunque causa illum ab hoc infortunio seruauerit certè perseuerante commoratione in eo Aere qui tantoperè Capiti, & oculis inimicus est, illud euitare nullo pacto poterit.

14 Cùm igitur ex sola Aeris intemperie liceat Episcopo renunciare Episcopatui, vt superiùs ex adductis per Parisium dictum est, quantò iustitiorem causam habet Illustrissimus Dominus renunciandi Episcopatui, vbi tot concurrunt conditiones periculum amittendi visionem tantoperè vrgentes, vt nullo modo illud euitare possit, si perseueret commorari in Aere Clusino? imò crediderim teneri ipsum ex propria conscientia sibi prospicere, tamque efficaces, ac imminentes infortunij causas euitare, ne visu amisso, à multis bonis operibus cessare cogatur.

CONSILIVM LXXXII.

Ad Titulum Primum libri tertij.

De Impotentia coëundi & generandi.

ARGVMENTVM.

Cogebatur Vir Illustrissimos N. N. à suis, ne eius Nobilissima Familia extingueretur, vt vxorem duceret, ipso magnoperè tergiuersante, ac timente, ne ob nonnullas non aspernandas quidem causas, impotens futurus esset ad consummaodum matrimonium, aut inhabilis ad Liberorum procreationem; Inter eas caosas præcipuam existimabat genitalis membri breuitatem. Cùm tamen suis satisfacere magnoperè desideraret, iubet de ea re consilium ineam com altero Medico Collega meo doctissimo, ac cum alio Medico, & Chirurgo expertissimo. Ante omnia ergo genitale membrum obseruauimus, ipsumque ob perpessa vlcera Gallica, tota ferè glande detruncatum vidimus, cæterum verò optimè constitutum. Inter illum autem inuisendum narrauit, se ad coëundum segniorem factum, licèt tandem inceptum coitum optimè absolueret. Collegit ergo meis ancipitis sententiæ existentibus, ac inclinantibus potius ad dissuadendum, quàm ad suadendum, vt vxorem duceret; Ego illi, bono animo esse, imperaui, & vxorem duceret, ac sui, suorumque desiderij compotem futorum prædixi. Ille meis monitis obtemperans, matrimonium cum lectissima ac Nobilissima pariter Virgine contraxit, & plures liberos suscepit.

S V M M A R I V M.

1 *Membri breuitas impedit generationem. Vide num.* 8.
2 *Ignauia Venereorum quando sit sine remedio.*
3 *Morbi seniles vires tempore acquirunt.*
4 *Ætates non annorum numero, sed viribus mensurantur.*
5 *Senectus retardatur, aut accelaratur pro maiori, aut minori virium robore.*
6 *Sterilitas à morbo Gallico facilè inducitur. Vide num.* 10.
7 *Glandis, & Præputij priuatio coitus delectationem ex parte Mulieris diminuit.*
9 *Ignauia in Venerem, aut segnities quadam non potest dici frigiditas*

NOn absque euidentissimis rationibus, dubij in hoc negotio permanebant tam Medicus, quàm Chirurgus ad consulendum conuocati. Et *Primò*, ob virgæ breuitatem; *Secundo*, ob enarratam ignauiam, & segnitiem ad Venerem exercendam; *Tertio*, ob ætatem; *Quarto*, denique, ob Gallicum morbum.

Et quoad Membri breuitatem certum est, illam impedire 1
generationem: Auic 10 *tertij tract.* 2. *cap.* 44 Ludou Mercat. *de steril. & pragn ff. lib.* 3 *c.* 5. Ioan. Huchet. *de steril. lib.* 1. *cap. de col. paruit.* Fortun. Fidel *lib.* 2 *de Relat. Medic. cap.* 2. Nam vt dicebat idem Huchetius, neque idonea titillatione Venerem in Muliere accendere satis potest, vt simul cum Viro semen suum effundat, neque (addam ego) peruenire potest ad vteri intimiora: vnde neque virtutem ad sponsam deuirginandam habere potest, atque inde consequens est ob vteri occlusionem naturalem ab Hymene, vel quomodocunque factam, Mulierem Viri semen in suum vterum non recipere, maximè cùm longè ab ore interno effundatur, in quo casu cōsequi insimul videtur, quod virile semen refrigeretur priusquam ad destinatum locum peruenire possit; etiamsi admitatur vteri ipsius vehemens attractio, ob quam etiam à longè virile semen deglutire, & auidè ingurgitare solet; sed hæc attractio non tam facilè succedit, vt persuasum habemus; nam Medici tanti faciunt penis longitudinem, ad hoc, vt conceptio sequatur, vt eam æqualem esse voluerit Oribas. *collect. lib.* 24. *cap. vlt.* ipsi cunno, aliàs non sufficere penem vult ad semen in os vulvæ eiaculandum.

Sed etiamsi tam facilè succedere supponatur hæc attractio, hoc haberet locum vbi consueto impetu semen in vterum eiacularetur, quod in hoc casu sperari non potest, ob membri breuitatem, & detruncationem, quam pro causa sterilitatis agnoscit etiam Fortun. *lib* 2. *de Relat. Medic. c* 2.

Sed neque sperari id potest ob partium genitalium ignauiam, de qua Vir Illustrissimus conqueritur, & quæ erat secunda causa, dubios, & ancipites detinens Collegas meos in capienda huius negotij resolutione: atque erat profectò hæc causa maximè considerabilis, & de qua ipse patiens magnoperè timebat; ob eam enim præcipuè magis, quàm ob prædictam membri breuitatem, ægre se persuaderi permittebatur, vt vxorem duceret.

Augebatur hic timor tam in Patiente, quàm in
Collegis

Collegis ex eo, quod illam ignauiam indicarent à morbo Gal-
lico relictam; præterquam quod iam in ætate procederet,
cùm quintum supra quadragesimum annum agere se diceret,
quanquam triennio minor esset.

2 Ex his Venereorum ignauia illa respectu vtriusque condi-
tionis iudicari poterat absque remedio esse; nam quoad mor-
bum Gallicum certum erat, eam ab illo morbo tanquam eius
characterem relictam, & ideò mirum non erat si morbo iam
in totum sanato, & patiente ad pristinas vires remeante cum
facies aspectu laudabili, & viuido carnium colore, tamen
illa ignauia non cessauerit, signum manifestissimum, morbi
prægressi malitiam genitales maximè partes labefactasse.

Quoad ætatem autem, quæ erat tertia causa ob quam Col-
legæ magis in negatiuam, quam in affirmatiuam partem io-
clinabant, videbatur eam posse magnoperè obstare remotio-
ni eius symptomatis, quia cum illud à refrigeratione depen-
dentiam habeat, & calor natiuus ætate procedente in dies di-
minuatur, quo præcipuè & in primis opus est in congressibus
Venereis; certum est, ignauiam illam in dies maiorem fieri ac
vires eundo acquirere, vt omnes morbi seniles facere consue-
3 uerunt. Licet autē ætas quadraginta quinq; annorū non videan-
tur ex naturæ ordine diminuere notabiliter potentiam coë-
undi, calore adhuc vegeto existente: id locum habet in sanis
hominibus, ac integras adhuc vires conseruantibus, non in
debilibus, & valetudinariis, & ideircò alias probatum est,
Ætates non annorum numero, sed viribus mensurari, eaque
4 de causa Senex quis dici potest in ætate etiam consistente, aut
etiam iuuenili, non excedente annum trigesimum: quemad-
modum è contra, iuuenis adhuc dici quis poterit etiamsi su-
5 peraret annum sexagesimum; & hoc quia senectus retarda-
tur, & acceleratur pro caloris natiui maiori, aut minori robo-
re, & virtute. quamobrem vbi vel à Natura, vel ab accidente,
veluti à prægresso aliquo morbo vehementi calor diminutus
est, senectus maximopere acceleratur, ita vt vbi aliàs quinquа-
gesimoquinto, aut sexagesimo aliquis senesceret, per plures
annos senectutem præueniat, vt in casu nostro, in quo Nobi-
lissimus Vir potest dici iam senex, licet quadragesimumquin-
tum annum non exuperet, cum ex prægressis morbis pluri-
mum natiuus calor sit diminutus, quod euidenter common-
strat illum non sufficere amplius ad opera Naturæ celebran-
da, quæ quadragenario Viro conuenire videntur.

Ac tandem ipse Gallicus morbus, cùm notabilis ac vehe-
mens est, qualem passum fuisse constat Illustrissimum Virum,
ignauiam illam genitalium, vt dictum est, accersere potuit, ac
dato quod non fuerit causa ad hoc sufficiens, licèt contrarium
de facto appareat, saltem hominem sterilem facere potuit,
quia refrigerato natiuo calore, refrigeratur consequenter ge-
nitale semen, & infœcundum euadit: quod satis superque ita
euenisse ostendit ignauia ad coeundum, nam vbi calore suffi-
cienti, ac spiritu viget, vt naturaliter fieri solet, hominem Ve-
neris stimulis facilè irritare consueuit, & fœcundum est,
quamobrem etiamsi coëundi ignauia in Illustrissimo Viro re-
medium admitteret, vigebit tamen, & sine remedio erit inha-
bilitas generandi, quare cùm non ad alium finem Vir Nobi-
lissimus ad ducendam vxorem sibi persuaderi permittat, nisi
ad procreandos liberos, ne tam conspicuæ nobilitatis Familia
extinguatur, incassum ducet vxorem, stante impotentia gene-
randi, quam à morbo Gallico maximè graui, quo ipse affectus
est, facile induci testantur Ludou. Mercat. *loco citato, cap. 5.*
6 *versic. Contingit procul dubio.* Fortun. Fidel. *lib. 2. de Relat. Me-
dic cap. 2.*

His oppositionibus nihil motus, in ea opinione fui, vt Vir
Illustrissimus posset, ac deberet vxorem ducere, cùm quan-
tum est ex parte sui, quod certam spem procreandi filios fru-
stratoriam futuram minetur, obseruata genitalis membri con-
stitutione, nihil visum est, quod vel coitum, vel generationem
remorari possit; licèt enim detruncatum esset, ac tota ferè
glande orbatum, quod reliquum ipsius erat, tanta longitudine
donabatur, ac tam benè affabrefactum erat, vt sufficeret
absque dubio ad delectandas satis Mulieres secum congre-
dientes; omnes enim dimensiones optimè adimplebat, neque
flacciditate, neque frigiditate, neque coloris prauitate etiam
extra erectionem culpari poterat; vnde in erectione, vt ipse-
met Patiens seriò referebat, sufficienter perdurabat, licèt se-
rius, quàm anteacto tempore erigeretur.

Præterea ad corporis constitutionem me conuertens, Vi-
rum obseruabam temperaturæ sanguineæ cum Bilis subdo-
minio, habitus inter pinguem & gracilem mediocris, carnibus
naturalis coloris ac decenti rubore perfusis, non flaccidis, ne-
que rugosis, sed requisita soliditate laudabilibus; principes
omnes partes naturali vigore pollentes, ac nulla, in summa,
præternaturali affectione labefactatas: staturæ vltra medio-
crem non exc edentis, actionis viuacis, ac debitam alacritatem
præsefer entis, ætatis, vt dictum est, consistentis, ac potius iu-
uenilem aspectum ostendentis, & requisito Totius robore do-
tatum. Testes insuper obseruabam decenti magnitudine
conspicuos tactu calidos, pilos in partibus omnibus, ac singu-
lis locisque consuetis copiosos; semen, vt interrogatus retu-
lit, optimæ conditionis crassum album, ac consueti odoris, ac
copiæ mediocris, quale optimum à Medicis iudicatur, & vt
vno verbo omnia restringam, corpore erat enerato, ac benè
compacto, quale ad liberos gignendos desiderari debet.

Cum his omnibus prægressus Venereæ qualitatem re-
quirens, constabat illam neque curationis difficultate, neque
symptomatum multitudine, aut sæuitie fuisse notabilem, sed
tantùm vlcusculis in glande ipsius membri molestam, quæ
facili negotio curata fuissent, nisi ille præ rubore nonnullis
diebus ea occultasset, & incurata relinquens, occasionem non
dedisset, vt malignitate contracta, pars corrumpi inciperet;
vnde postmodum coactus Chirurgum serò in auxilium con-
uocauit, qui corruptam partem, nempe totam ferè glandem,
ne malum vlterius serperet, resecauit. Hinc verò ob conta-
gij suspicionem, exquisitæ corporis expiationi se subiecit, ac
debitis antidotis, & decoctis sudorificis in vsum protractis
omnem Luis Gallicæ radicem extirpauit, eoque pacto ad
naturalem, ac pristinum statum remeauit, tanquam si nunquam
ex ea lue ægrotasset.

Neque veritatem vllam habet, segnitiem illam in Vene- 7
rem ab ea lue fuisse relictam: quia post prædictam curatio-
nem, per plures menses solitam in Venere alacritatem reti-
nuit, cuius deperditionis culpam ille in triplicem causam, at-
que illam quidem euidentem reiiciebat, nempe in immodi-
cum Veneris vsum per nonnullos dies factum cum pulcherri-
ma iuuencula quam amare cœperat, in gelidissimi potus
abusum, & in balneationem in Tyberina aqua, quam frigi-
dam nimis experiebatur, ita vt superueniens Venereorum igna-
uia, nouus morbus videri posset ab insignibus illis erroribus
in victu parratis suam originem habens, aptis medicamentis
remouendus, si eius remotioni animum addixisset.

His vterque Collega permotus, in meam sententiam ma-
nibus, pedibusque venerunt, maximè cum oppositionibus ex
aduerso propositis plenissimè satisfecissem nam quoad mem-
bri breuitatem, eam non esse talem ipsa autopsia conuinceba-
tur, vt coitus vsum, vel generationem remorari posset.

Neque obstabat instantia, quæ fieri poterat ob glandis pri-
uationem, firmando, quod eius priuatio coitus delectationem
ex parte Mulieris insigniter minueret, & hoc pacto impe-
diret generationem, cum constet ex sola præputij abscissione
eam delectationem notabiliter minui, vt Hæbrearum mulie-
rum exemplo patet, & testatur Reald. Columb. *sua Anatom.
lib 11. cap. 16.* & Ioann Riolan. Fil. *in Enchirid. Anatom.
lib. 2. cap. 31.* Atque hinc euenire dicunt, vt illæ mulieres li-
bentiùs congrediantur cum Christianis, quàm cum propriis
Hebræis, vt idem Riolan. *ibid.* addit, & cum eo alij Anatomici.
Quia respondetur neque ex præputij, neque ex glandis ab-
scissione tantoperè in mulieribus minui Veneream delecta-
tionem, vt illas minus generationi aptas efficiat, vt ipsæ-
met Mulieres Hebrææ facto ipso conuincunt; quæ non solùm
ex ea causa steriles non euadunt, sed fœcunditate alias Mu- 8
lieres quandoque exuperant, quod maiorem in modum firma-
re potest Hebræarum in Ægypto degentium exemplum, de
quibus sacra *Exodi* pagina *cap. 1* mentionem habens, fœcun-
ditate insignes fuisse memorat In casu ergo nostro dicendum,
membri breuitatem, de qua Medici testantur, quòd diminuat
coitus delectationem, & generationem, debere esse talem, vt
ob eam breuitatem non possit peruenire ad intimiora loca
muliebria, vbi ex frictione congredientis Viri maior viget
delectatio, at in Viro Illustrissimo etiamsi membrum sit ali-
qualiter decurtatum, decentem tamen, ac sufficientem adhuc
longitudinem seruat, ita vt non minus, quàm si integrum esset,
possit compressam Mulierem satis superque delectare. Immò
etiam si breuius esset quàm sit, non ideireò absolutè illum
sterilem esse affirmare possemus, cùm pateat experientia, ali-
quos etiam sic constitutos generasse, & hoc factu possibile
testatur Fortun. Fidel. *lib. 2. de Relat. Medic cap. 2.*

Quod vlterius circa ignauiam opponebatur, facto ipso fa-
cilè diluitur, nam licèt Nobilissimus Vir post insignes errores
in victu iam commemoratos serius in Venerem accenda-
tur, tandem tamen operam egregiè nauare solet, ita vt omni-
nò existimandum sit, vbi hæc coëundi ignauia Veneri, ac li-
berorum procreationi posset quicquam officere, eam esse de
facili superabilem, non enim ex naturali, aut fortè habituali
frigiditate partium genitalium originem habet, sed ex adsci-
titia frigiditate eorum errorum causa contracta; vnde non
absque

abſciudit in totum, ſed temoratur tantùm ſtimulos iu Venerem, cnius tei euidens ſignum eſt, quòd vbi blanditiis ae niuenis amplexibus, atque oſculis à mulieribus excipitur, tandem alacriter cum ipſis congreditur, vt ingenuè fatetur.

De ætate quod opponitur adeò friuolum eſt, vt ex ſe omnino euaneſcat; nam Nobiliſſimus Vir ætatem degit, vt dictum eſt, conſiſtentem, robore ſufficienti, ae quale dictæ ætati conuenit, dotatur, aſpectum habet iuuenili propiu orem, quam ſenili, vitam traducit ab omni morbo liberam, nec valetudini vlli obnoxiam, ita vt inaniter, & abſque vllo fundamento dicatus, illum in ea ætate debere dici ſe-
9 nem ob ſolam illum Venereorum ſegnitiem, aut ignauiam, ſi modò ignauia vocari meretur tarditas quædam, & non conſueta in aliis hominibus mota ad eo undum, quæ non ex frigiditate partium, ſed ex calore temiſſo caru n procedit, & neque ignauiæ, neque frigiditatis nomen habere debet.

De Gallico tandem morbo iam diximus, non potuiſſe
10 morbum ab Illuſtriſſimo Viro perpeſſum inter graues morbos Gallicos connumerari, & ſterilitatem inducentes; immo verum non eſt, morbum Gallicum ſimpliciter, & ex ſui natura facere hominem ſterilem, ſed tantùm cum aliquibus ſymptomatibus aſſociatur, craſim principum membrorum deſtruentibus, & natiuum genitalium partium calorem extinguentibus, quod ſemper mi non conuenit morbo Gallico, vt Gallicus morbus eſt ſed illi per accidens interdum adiungitur; quam veritatem ipſa experientia quotidiana confirmat, ex qua aſſiduè vidimus homines vtriuſque ſexus Gallica lue etiam graui, vexatos fœcunditate eſſe inſignes; at talis non erat lues, quam paſſus eſt Vir Illuſtriſſimus, imò erat leuis, & facile ſanabilis, cum illicò ſe per penis vlcuſcula prodidiſſet. quæ facile ob id ſanari teſtantur Auctores, Leonard Botallius, *ae Lue Venerea, cap.* 2.

CONSILIVM LXXXIII.

Ad Titulum primum libri tertij.

ARGVMENTVM.

Deſiderabat Illuſtriſſimus Dominus N. N. ducere in vxorem Illuſtriſſimam pariter, ae pulchitudine inſignem Mulierem Dominam S.S. viduam ætatis annorum viginti biennio addito, multùm id diſſuadente Eminentiſſimo Domino eius viri patruo, eo tantùm nomine, quòd præfata Domina eſſet inhabilis ad generationem, ita enim perſuadebat illi Medicus domeſticus, non magni pretij vir, qui eam in quodam Monaſterio degentem ad aducationem curauerat, antequam marito priori nuberet. Inſtante ergo prænominato Eminentiſſimo Domino, Vir Illuſtriſſimus me cum tribus aliis ſelectiſſimis Medicis, ætate, doctrina, & experientia inſignibus, conuocauit, vt cum Medico eiuſdem Eminentiſſimi Domini conſilium iniremus, ac determinaremus, an dubium aliquod interuenire poſſet, quod præclariſſima Mulier ob cauſas à Medico illo illatas, futura non eſſet generationi apta, ac illo à nobis audito, acriter ſuam ſententiam defendente, concordes omnes fuimus nullam ex narratis ab ipſo cauſis, neque aliud quicquam, dubium in ea excitare poſſe, quin generationi maximè habilis futura eſſet. Ego igitur, ita iuſſus, ſcriptis meam ſententiam probaui, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Viſcerum contumaces obſtructiones in fœminis conceptionem impediunt.*
Paul. Zacch. Quæſt. Med. Tom. III.
2 *Mulieres admodum pingues non concipiunt.*
3 *Medicamentorum frequens vſus conceptionem impedire ſolet.*
4 *Cauteria diu geſtata tam Viros, quàm Mulieres ſteriles faciunt.*
5 *Mulieres frigidos viros habentes non concipiunt.*
6 *Experientia eſt rerum magiſtra, vnde magis illi fidendum quam rationi.*
7 *Mulieres nimis craſſæ, vel nimis tenues, non concipiunt.*
8 *Obſtructiones in virginibus Marito iungendis non ſemper impediunt conceptionem, immò aliquando per concubitum ſoluuntur.*
9 *Virgines Viro matura, ac peſſimè habentes, quamprimum habere debeat, ex Hippocrate.*
10 *Mira chalybis vis in adiuuanda conceptione.*
11 *Antimonium ſteriles facit Mulieres.*
Falſum, ibid.
12 *Cauteria diu geſtata quando ſterilitatem inducant.*
13 *Experientia, vt ſit bona, quas conditiones habere debeat.*
14 *Virgines ſponſæ cur non illicò, ſed aliquando, immò vt plurimum poſt aliquot menſes, concipiant.*
15 *Sponſi interdum ex nimis frequentato coitu non generant.*
16 *Coitus nimis frequens conceptioni obeſt.*
17 *Sponſi aliquando non generant ob diſconuenientium naturæ, & ſeminis.*

OPeræpretium eſt, antequam ad patefaciendam Collegarum, ac meammet opinionem accedam, cauſas enarrare, ob quas Medicus ille incu cabat, Illuſtriſſimam Mulierem non eſſe habilem ad generationem: quarum potiſſimæ fuerunt ſubſequentes.

Pro prima ergo cauſa afferebat contumaces ac rebelles obſtructiones, quibus lectiſſima Mulier per plures annos fuit detenta, & de præſenti etiam detinebatur, quas generationem certo certius impedire omnes Medici vno ore fatentur, & videndi, ſi libet, Auctores Gynæciorum, ad quas remouendas, vt addebat, iam tertium chalybem aſſumpſerat, 1
& præter ipſam plura alia medicamenta à ſe cum aliis doctiſſimis duobus Medicis præſentibus exhibita; qoin etiam cùm iam nupſiſſet, Tectucianam aquam ad plures dies, vt ſubiungebat, ebiberat, quibus tamen & ante, & poſt nuptias repetitis, nihil omnino profecerat. licet negare non poſſet, illam, poſtquam priori Marito tradita iu vxorem fuit, faciei colorem in multò laudabiliorem immutaſſe, & pinguiorem habitum acquiſiuiſſe, quod tamen dicebat ille, ad ſanitatem quidem prodeſſe, ad generationem autem potiùs obeſſe; cùm, non obſtante quod habitior multò, quam cum virgo permaneret, euaſerit, eadem menſtruorum diminutione laboraret, non aliam profectò ob cauſam niſi quia Natura deſueta iam a tranſmiſſione ſuperfluentis ſanguinis ad vias vterinas, vt menſtruo tempore expurgaretur, totum iu corporis alimentum conuertebat, ex quo futurum eſſet, vt Domina Illuſtriſſima maiorem in modum in dies pinguefacta, ſterilis omninò redderetur, cùm pateat Auctoritate Hippocrat *lib.* 5. *Aphor* 46. Mulieres admodum piugues non concipere. 2

Secundam cauſam inhabilitatis generandi in nobiliſſima hac Muliere contendebat eſſe contentioſus hic Medicus, frequentiam aſſumptorum medicamentorum, ex quorum tam ſæpè iterato vſu, maximè cum validiſſima ſunt, qualia ipſam aſſumpſiſſe conſtabat, ſterilitatem induet vel ipſæ 3
Mulieres norunt, certum namque erat, illam, cum nullo modo ferre poſſet pallidum illum propriæ faciei colorem inſignem eius pulchritudinem deſœdare, conſilio cuiuſdam Chimici ſemel, atque iterum Stibium, hoc eſt Antimonium aſſumpſiſſe, ex cuius aſſumptione faciei priſtinum nitorem tantiſper recuperauit, licet priori marito nupta adhuc pallorem illum integrè non depoſuiſſet. At verò Pharmaca, & medicamenta huiuſmodi violenta, inter quæ præcipuum locum obtinet Antimonium, vteri ipſius craſim, ac virtutem deiiciunt, & ad quaſcunque naturales actiones obeundas, & maximè ad conceptionem illum ineptum reddunt, vt Medici omnes teſtantur, poteratque ſignanter adducere teſtimonium Ludou. Mercati *libro tert., de ſteril. c.*, *regn aff. cap* 5.

Pro tertia cauſa iu medium afferebat idem Medicus fonticulum ab ipſa nobiliſſima Muliere in coxa per biennium geſtatum, qoé tantoperè exaggerabat potuiſſe vterū refrigerare, il-

lumque debilitare, vt omninò conceptionem prohiberet, cùm in ipsis quoque viris hæc emissaria diu gestata pro aliquorum morborum curatione, vel præseruatione, sterilitatem inducant, eodem Mercato teste *loco citato cap.* 5. Quòd si in Viris, qui multò calidiores sunt, quàm mulieres ob inductam frigiditatem causare possunt sterilitatem, quantò magis id ipsum causare poterunt in mulieribus; imò multò facilius in mulieribus morbosis, quàm in sanis, quia ab ipsa morborum diuturnitate refrigeratis, & quasi in Cachexiam lapsis, natiui caloris summam debilitatem præseferunt, vt in casu nostro, in quo pallidus ille, imò potius albicans faciei, & totius corporis color, satis superque in ipsa iam fuisse sanguificationem ob hepatis euidenter diminutum calorem testatur; vnde si principale viscus ad sanguificationem destinatum tantoperè refrigeratum fuit, quantò magis refrigeratum fuisse dicemus ipsum vterum? non mirum ergo si ad sua munia obeunda neque de præsenti sufficiat, & maximè ad concipiendum cum

5 ex auctoritate Hippocratis *lib.* 5 *Aphor.* 63 omniumque Medicorum consensu pateat, mulieres frigidos vteros habentes non concipere.

Denique certissimum signum inhabilitatis ad concipiendum huius Illustrissimæ Dominæ desumi posse, dicebat, ab experientia est, enim cum per triennium cum priori Marito Viro fœcundissimo (nam ex priori vxore plures liberos susceperat) concubuisset, nunquam tamen concepit; immo cùm plura medicamenta ad conceptionem iuuandam in vsum protraxerit nihil omninò profecit, etiamsi prudentissimorum Medicorum consilio omnia imperata executioni demandauerit, quod tantò magis considerabile est, quantò magis profecisse in sanitate videbatur, postquam nupsisset. Ergo quid, addebat ille, vlterius indagare restat, an hæc Domina apta, necne ad generationi futura sit, si experientia facta, quæ est re-

6 rum magistra, rerumque euidenter apparentium index, non ratio, quam sibi vnusquisque verisimiliter commentus fuerit, Galenus *in lib.* 6 *de morb. vulg. com.* 3. *artic.* 29 vnde magis illi credendum quàm Rationi, eius inhabilitatis certum nobis subministrauit testimonium. incassum ergo laborabimus, si rationibus probare velimus contrarium.

Hæc & alia incautus ille Medicus procaciter deblaterabat, cum senior ex Collegis, Vir prudentia, doctrina, & experientia insignis vlterius ferre recusans, propria auctoritate, & ætate fisus, cùm & ipse præclarissimam Mulierem, de qua agebatur cum præfato Medico, & aliis Collegis pluries curasset, & antequam Viro nuberet, & postquam nupsisset, acriter in illum inuectus est, & iræ calore impulsus multa illum mentitum esse asseuerauit, ac sermonem protrahendo (licet vt senior vltimo loco verba facere debuisset) euidenter demonstrauit nihil eorum quæ ille opponebat obstare Illustrissimæ Dominæ, quin facilè posset si Marito iungeretur, liberos generare, super quo propriam fidem obstringebat; & de fœlici successu certissimam spem promittebat.

Congressu dissoluto postquam vnusquisque nostrum Collegæ seniori assensus esset, ad propalandam propriam vnusquisque opinionem, vt imperatum erat, se accinxit, vnde & ego meam ipsius, his, quæ sequuntur, patefeci.

Vt autem non sine fundamento huiusmodi opinioni adhæsisse viderer nonnulla ad eam stabiliendam in præfata Domina, quam benè noueram, ob eruanda censui. Et primò & ex prægresso mulieris statu, & ex relatione senioris Collegæ ob eruabam, obstructiones, quas illa, cùm adhuc virgo esset, passa fuerat, non tam vltrò processisse, vt illam in cachexiam lapsam esse ex veritate firmari possit, quia tantummodò colorem faciei in pallidiorem mutauerat ob diminutam menstruorum purgationem. Cæterum neque vllum viscerum naturalium tumorem, neque insignem vllam tensionem, neque vllum earundem partium dolorem, sed tantummodò Mesenterii, ac sinistri Hypochondrii obstructionem passa fuit, vt ipse senior Collega affirmabat, qui cum timeret, ne adauctis obstructionibus in Chlorosim, hoc est, febrem albam, morbum quoque virgineum dictum laberetur, illi chalybem (non amplius in vino, vt bis ad modicum tamen tempus assumpserat potabilem in iusculo aperitiuo ad triginta dies exhibuit; vnde natiuum faciei colorem penè recuperauit. Tantum ergo abfuit, vt illa in cachexiam lapsa fuerit, vt nullum eius affectionis signum apparuerit, nam neque malus corporis habitus, nec tumida facie, nec œdematoso pedum, crurumque tumore, nec motus difficultate in ascendendo præcipuè, occasio huiusmodi accidentium molestata fuit vt cæteris mulieribus, quæ ex contumacibus obstructionibus & menstruorum cessatione in morbum prædictum decidunt, euenire consueuit.

Obseruabam secundò, Nobilissimam Mulierem viribus semper constantem, etiam ipso morbo, eiusque symptomatibus vigentibus, semper actionum naturalem alacritatem, & promptitudinem conseruare, quin & ad oblata, seu illa alimenta fuerint, seu medicamenta, optimè se habuisse, ita vt, vix illis quæ tùm morbus requirebat assumptis, incontinenter melius se haberet, nec postmodum, nisi ob aliqua errata in victu, & præcipuè in Aquæ frigidæ potu, in easdem obstructiones reincideret; vnde iterum, iterumque opus habuit ad chalybis vsum redire, quamquam per duas priores vices cum illum in vino assumeret, per octo dies continuos illum euomuit, ita vt ab vlteriori assumptione desistere coacta fuerit, & tamen in sanitate aliquid profecerit: sed cum de nouo illum potabilem Medici illi propinassent per triginta dies in eius vsu perseuerans ita profecit, vt nuptui iam apta existimata priori Marito in vxorem tradita fuerit, cum quo triennio absque vlla valetudinis querela commorata est, stomachi tantùm dolorem ex consuetis erratis in potu aquæ frigidæ, coacta fuit aquam Tectuccianam per triduum ebibere, quod fœliciter successit, cessante illico dolore, neque amplius affligente, licet nunquam concepisse potuerit.

In mentem porrò redigebam quæ de Marito senior Collega retulerat, nempe illum fuisse virum quadragenarium cumque vix a consummato matrimonio transacto mense ob grauissima errata in Veneris vsu in stomachi languorem, ac frigiditatem incidisse, ita vt nec cibum nisi in modica quantitate assumere, nec sufficienter retinere, nec benè concoquere posset: cui affectioni vt succurreret plurimis medicamentis vsum fuisse, ac post biennium tandem, vomitu represso, in grauissimum capitis dolorem, & maiorem corporis extenuationem, quam iam ex frequentato vomitu contraxerat, lapsum fuisse vnde Apoplexiâ post annum ferè a represso vomitu correptum decessisse.

In hac temporis intercapedine cum vxore, quam, morbo tam diuturno, ac graui non obstante, ardenti affectu prosequebatur vix singulis mensibus semel congressus, à coitu vitium in modum, vt par erat, augebatur. semen autem, vt Medicis referebat, absque vllo vel cum modico impetu emittebat, quod substantia erat liquidum, ac fluidum, nullamque consistentiam habens, quin & cum his stomachum frigidum persentiebat, licèt plura quam opus haberet, appeteret, & assumeret sed non nisi longo tempore concoqueret, & in summa in frigidam totius diætasiam lapsus eius rei culpam omnem in immoderatum Veneris vsum reiiciebat; nam pulchritudine, ac morum suauitate nouæ sponsæ allectus continere se nullo modo potuit, quin multo frequentius, quàm eius vires, & ætas ferrent illius concubitum exquireret. His accesserat frigidissimi potus abusus, à quo ne vrgente quidem morbo, neque ipsa Hyeme sæuiente in totum abstinere voluit.

Cum his omnibus, considerato præclarissimæ Mulieris habitu corporis, non facilè aptiorem inueniri ad liberos procurandos coniiciebam, est enim qualis in fœminis fœcunditate insignibus desiderari solet à Medicis, & qualem docemus ab Hippocrate *libro ... Prædictorum*, & alibi, mediocritatem quippe in quibusvis conditionibus præseferebat, cum extrema improbentur: omnis enim crassæ vt iam 7 dicebatur, ac nimis tenues conceptioni non sunt aptæ, idem Hippocrates *libro quinto Aphorism. quadragesimo sexto*, sic in frigiditate, in caliditate in humiditate, in siccitate exuperantes steriles sunt idem Hippocrates *ibidem Aphorism sexagesimo secundo*, & sic de cæteris. Venas insuper Medici requirunt apparentes, lumbos latos, non adstrictos, staturam mediocrem, licet paruam magis habilem affirment; quæ omnia in Muliere Illustrissima conspicua intuentibus erant, & à seniori Collega iam diligenter obseruata, ita vt vbi de eius fœcunditate hæsitaretur, ne Momum quidem Iudicem recusaret.

Ex his ergo, omni dubio remoto, pronunciandum pro veritate iudicaui, Mulierem Nobilissimam connubio maximè habilem esse, nullumque præseferre notabile impedimentum ad concipiendum; non obstantibus iis, quæ contra à malè affecto Medico procaciter nimis obiiciebantur, quæque de nouo obiici possent.

Nam primò (vt etiam ea, quæ falsò opponuntur, tanquam si vera essent diluantur) dicamus obstructiones etiam rebelles, & contumaces non semper impedire in Virginibus Marito iungendis conceptionem; perpaucæ enim Virgines nubentes conciperent cùm perpaucæ quoque sint, quæ huiusmodi obstructionibus non sint obnoxiæ; & tamen quotidiana experientia constat, illas vt plurimum concipere, nempe quia ipse Veneris vsus eas ab illis obstructionibus liberat.

Sed quid plura? ipse omnium Medicorum Præceptor optimus Hippocrat. *in libello de Morb. Virgin. in fine.* Virgines ipsas

ipsas ab iisdem obstructionibus pessimè habentes, & terribilibus symptomatibus inde conflictatas, non alio consilio suadere, ac iuuare se profitetur, nisi vt quamprimum nubant, subdens. *Si enim concipiant, sana fiunt*, quod multo facilius succedit in Virginibus, quæ non ob id quod multis, ac prauis humoribus scateant, sanguinemque vitiosum habeant diminutè purgantur, sed quia Natura ipsa serius assuescit sanguinem per menstrua expurgare, vel forte ob viarum angustiam quæ vbi virò iunguntur dilatatæ, menstrua liberius procedunt & sic concipientes sanæ fiunt: vt euenturum certò certius promittere licet in casu nostro, in quo iam maxima ex parte obstructiones ablatæ sunt, & ipsa mulier sanguine optimo abundat, vt ex qualitate eius qui per menstrua expurgitur, licèt quantitate modici senior Collega obseruauit.

Non obstat ergo menstruorum diminutio in casu nostro conceptioni, licet, si veritati studemus nullæ iam illam obstructiones exerceant; nam non idcirco diminutè purgatur, quia viæ sint vt anteà, maxime obstructæ, sed quia Natura iam prægressis affectionibus exuperans, nunc studium in corporis restaurationem impendens, sanguinem in eo opere absumit, nec multum illius superfluit, quod debeat in menstruis expurgari, & ita in veritate se rem habere ostendit purgatio ritè, & suo tempore procedens, nullum dolorem in exitu ciens, & sanguinis conditio laudabilis.

Sed neque frequens medicamentorum vsus anteactus, quem impedire posse conceptionem Medicus ille exaggerat, quicquam huic rei obesse potest, & signanter nihil omninò obfuit triplicata Chalybis exhibitio, immò neque ipsius Antimonij; nam quoad Chalybem, quem ille tam frequentatum vituperabat, non immoderatè exhibitum, experientia ipsa quotidiana docet, illum ad conceptionem iuuandam dari non semel, atque iterum, sed multò frequentius, neque ideo vnquam suo fine defraudari; sed esto, vt inaniter iactat, quod chalybis nimius vsus obsit generationi, falsum est in facto hanc nimietatem in casu nostro adfuisse, nam, vt supra dictum est, & ex attestatione senioris Collegæ habemus, per duas vices per octo, aut decem dies tantum fuit exhibitus, & tunc vomitu reiectus; restat igitur, vt per triginta solùm dies illum assumpserit, vnde eius vsum non fuisse nimium, ne ipse quidem Medicus negare potest, cum quotidie ad quadraginta, & sexaginta dies Practici ad conceptionem iuuandam exhibeant, & vbi vnica vice quod intendunt, non succedat, iterum, atque iterum cum optato successu propinent.

Et vt mirum quid de huius medicamenti efficacia in promouenda conceptione enarrem, sequens experimentum proferam: Virgo erat obstructionibus valde conflictata, quæ ditissimo Viro nubens, per annum non concepit. Hinc optimè purgata, & chalybe ad quadraginta dies assumpto concipiens, debito tempore marem peperit, qui anniculus ex variolis decessit, at muliere vlterius non concipiente, in prægressas obstructiones culpa omnia conijciebatur; itaque iterum purgata, iterumque per totidem dies Chalybe assumpto, denuò concepit, & femellam peperit per duos sequentes annos non amplius concipiens, vnde ad Chalybis potum rediens tertiò concepit, atque eo pacto etiam quarta, & quinta conceptione fœcunda fuit non nisi ante singulas Chalybe adiuta.

Sed quoad Antimonium, in cuius exhibitione maximè se fundat Medicus ille, ferro asserens sterilitatem inducere, inaniter omnino loqui videtur, atque ab illo libenter sciscitarer, quos Auctores eius rei habeat? nam ego in contrarium multas experientias adducere possum: proprias ante alias in medium afferam.

Curabat Petrus Castellus Medicus insignis, & in chymicis exercitatissimus vxorem cuiusdam Dominici Vaniagij pessimè habentem, multis symptomatibus, ac terribilibus, necnon acerbissimis interdum doloribus, & Epilepticis insultibus diuexatam, quæ nihil suspicans de vteri gestatione, Medicum de ea re admonere non potuit, vnde ille multa, ac diuersa, & valida remedia exhibuit, ac denique Antimonium propinauit, cumque in quinto grauidationis mense degeret, fœtum ad nonum vsque optime gestauit, ac femellam fœliciter enixa est; a cuius partu, vix anno transacto, marem peperit.

Medicos amicos doctrina, & experientia insignes in testes conuocare possū, inter quos eminet Franciscus Sanctucius communi omnium calculo summa cum laude hic Romæ Medicinam exercens, qui omnes affirmant, se aliquando ad tollendas contumacissimas obstructiones, quarum causa mulieres aliquæ non concipiebant, illis Antimonium exhibuisse, vnde per illud ad admirationem vsque purgatæ, postmodum conceperunt.

Quin etiam idem præstitisse alius Medicus amicus affirmabat in muliere, quæ iam quinto, ac trigesimo anno maior nunquam conceperat, & ad extirpandos stomachi dolores, quibus frequentissimè molestabatur, Antimonio assumpto præter intentionem grauida effecta marem iusto tempore edidit.

Notum insuper habemus, Marcho Cornachino id narrante *in præfatione sui libelli, & ibid. cap 7.* Mulieres nonnullas grauidas tuto suo puluere, quem *Cerberum* nominauit, purgasse, qui ex Antimonij tribus partibus, ex duabus Scammonij & vna Tartari constatur; quod si Grauidis Antimonium ritè præparatum tutò exhibetur, cur non etiam absque vlla noxa, & absque eo quod steriles eas faciat; mulieribus extra prægnantiam exhiberi non poterit? sine noxa igitur & sine impedimento Conceptionis dicendum, potuisse Illustrissimam Dominam Antimonium assumere, maxime ritè præparatum, vt in prædicto puluere ab illa assumpto fieri solet.

Cauterium in coxa per biennium gestatum cùm referret Medicus risum mouit omnium Collegarum, qui per seniorem certiores fuerant facti, nunquam Mulierem illustrissimam illud gestasse, nec Medico illi in hoc vnquam obtemperasse, sed vt illius tædium effugeret, quotidie inculcantis, non posse eam sine huiusmodi remedio sanari, immò nisi assentiretur, in multo peiorem sanitatis statum ituturam, simulauit se illi obtemperasse.

Sed demus illam cauterium in coxa vt ille supponit, per biennium gestasse certum tamen est neque temporis diuturnitate neque nimis excedenti euacuatione potuisse illud conceptioni obesse, præterquàm quod verum non vndequaque 12
est, quòd cauteria ex se sterilitatem inducant, nisi multo longiori tempore gestentur, & multam materiam expurgent, & in corporibus valetudinarijs, ac senibus indantur. At quando ad supplendam naturalem aliquam euacuationem, aut aliàs consuetam cauteria excitantur, vt in menstruorum diminutione, maximè in subiecto iuuenili, atque aliàs non morboso, non modo corpus non refrigerant, aut minus habile ob hoc ad conceptionem reddunt, sed potiùs illud à superfluentibus humoribus repurgando, natura in hoc deficiente, magis habile ad conceptionem efficiunt. Sed de hoc satis, nam ipsa sagacissima Domina Medici importunitatem satis superque delusit.

Experientiam denique, quam pro sua fulcienda, ac stabilienda opinione, idem Medicus afferebat, inanem esse vnusquisque, ipso excepto, cognoscere potest: nam si sciret, quid 13
sit experientia nequaquam ex sola Mulieris nobilissimæ coniunctione cum vno Viro experientiam colligeret; nam experientia est eius, quod sæpius ex eodem modo visum est, obseruatio atque memoria, vt docet Galen *in libro de optima sect. c. 11.* si ergo experientiam habere velis per viri coniunctionem, an mulier sterilis sit, necne, non satis est, quod cum vno tantum se coniunxerit, quia potest ex dissidentia seminis virilis cum muliebri impediri conceptio, vnde deducere ex hoc non potes, mulierem esse sterilem.

Præterea non est necessarium, neque vtplurimum consuetum, vt sponsæ primis diebus nuptiarum, aut etiam primis 14
mensibus concipiant, vnde pessime infert Antagonista ille, *sponsa primo mense non concepit, ergo experientia constat, illam non esse habilem ad concipiendum.* Sed non absque euidenti causa euenire solet, vt sponsæ, maximè virgines Mariro iunctæ, primis mensibus non concipiant quia primi illi congressus non absque omni dolore, & displicentia fiunt ipsarum nuptiarum, ob violationem locorum in deuirginatione factam. Et postmodum crebrius frequentatione viæ magis dilatantur, ac semen liberius, & affluentius, ac cum maiori delectatione prodit, nam in principio, mulier vix eam delectationem percipiunt, quæ deinceps in eius emissione fit, nam ea tenuiores crassiusculum euadit, & maiorem delectationem affert.

Accedit his quòd sponsi, & pecu iariter iuniores, & qui mutuo amore incalescunt, magis quam oporteat Veneri in- 15
dulgent, & ea nimis frequentato coitu non generant, hoc enim impedimento esse generationi, Medici quotquot de simili argumento verba faciunt, admonere non desinunt. Mercurial *lib. 2. de Morbis mulierum, cap. 2.* Mercat. *de steril. & Prag. aff. c. 2. lib. 3* Massaria *lib. 4. Pract. 6* Plutarch. *l. 1. de Plac. Philosopher. c. 9.*

Sed concedamus huic Medico Maritum præclarissimæ fœminæ fuisse ex se fœcundum, non idcirco, vt superius an- 16
nuebam, inferre licet, *Ergo vxor cum ex eo non conceperit, non est fœcunda*: Quia, hoc non obstante, mulier ex se potest esse fœcunda, sed non concipere ex huiusmodi viro, ob Naturæ

disconuenientiam: quod satis superque propter Medicorum & Philosophorum auctoritatem faciliè testatur experientia, cùm pateat, eandem mulierem cum secundo marito concipere, quæ cum priori concipere non potuit: eodemque pacto eundem virum cum priori vxore non generasse, cum posteriore verò maximè.

Sed vt veritatem rei consequamur circa hoc factum, determinandum, Mulierem Illustrissimam ob mariti inhabilitatem non concepisse, eamque ex sui natura ad generationem esse aptissimam, vt causis, quæ in illa quoad corporis institutionem obseruata diligentissimè sunt, manifestissimè elicitur.

CONSILIVM LXXXIV.

ARGVMENTVM.

Reuerendissimus Dominus N. N Archidiaconus Ecclesiæ N. exposuerat Sanctissimo se non esse habilem ad suæ dignitatis munia exercenda, eamque ob causam instabat, vt sibi Coadiutor concederetur cum futura successione, gratiamque ab eodem Sanctissimo obtinuerat, concedente illi pro Coadiutore Dom. A eiusdem Domini Archidiaconi ex fratre nepotem, tunc vix per ætatem habilem ad eam dignitatem obtinendam: quod ægerrimè ferentes eiusdem Ecclesiæ Canonici, obtentam ab eo gratiam tanquam subreptitiam impugnabant, opponendo, quòd causæ ab ipso enarratæ ad gratiam obtinendam, non essent sufficientes, nec talis grauitatis, qualis fuerant enarratæ. Pro sufficientia igitur earum causarum firmanda, ad instantiam Procuratoris prædicti Reuerendissimi D. Archidiaconi, quæ sequuntur, scriptis mandaui.

SVMMARIVM.

1 *Homo quando senescat ante terminum naturalem.*
2 *Ætates retardantur, & accelerantur, pro virium robore.*
3 *Ad impetrandam Coadiutoriam omnes enarratas in supplicatione causas iustificare oportet.*
4 *Singulæ causa per se debent esse sufficientes ad Coadiutoriam obtinendam.*
5 *Qualibet expressio falsa vitiat gratiam.*
6 *In expressione causarum, ob quas petitur gratia requiritur, vt eius qualitatis sint, qualis fuerit narratum in supplicatione.*
7 *Gratia subreptitia euadit si, narratis pluribus impedimentis pro obtinendo Coadiutore, omnia non probentur.*
8 *Impedimenta pro obtinenda gratia debent esse perpetua.*
9 *Valetudo pro obtinenda Coadiutoria debet esse talis, vt sit absque vlla spe futuræ prosperitatis.*
10 *Cessante causa, ob quam Coadiutoria fuit concessa, cessat Coadiutoria.*
11 *Obstructiones, & longæ febricula ab ipsis dependentes, quando indicandæ pro causa sufficienti obtinendi Coadiutorem.*
12 *Expertis, & peritis in Arte magis credendum, quàm rationibus in contrarium.*
13 *Experientia est index rerum euidenter apparentium, non Ratio.*
14 *Nullus tenetur ob corporis salutem recuperandam, remedium admittere asperum, & summè cruciatus.*
15 *Ipsa sanationis incertitudo excusat ægrum ab admissione remediorum.*
16 *Calculo vesicæ extracto per incisionem, non cessat causa iustitia ad obtinendum Coadiutorem.*

TRiplici ex causa supplicauerat Sanctissimo, Dominus Archidiaconus, vt sibi Coadiutor concederetur. *Prima* erat Ætas grauis, cùm vix per paucos menses ab anno sexagesimo distaret. *Secunda*, erant obstructiones viscerum naturalium, ex quibus frequenter lentas quasdam febriculas patiebatur, quæ illum in lecto ad plures dies decumbere cogebant. *Tertia causa* erat vesicæ calculus, cuius occasione crebesrimis, & atrocissimis doloribus vexabatur. Vnaquæque igitur prædictarum causarum sufficiens visa est ad obtinendum Coadiutorem.

Nam quoad ætatem satis grauis iudicari potest in hoc subiecto, etiam si sexagesimum annum non excedat, quia Dominus Archidiaconus à duplici morbo iam à multo tempore conflictatur, viribus consuetis est destitutus, ita vt non pro sene tantùm, sed pro Decrepito, & annis confecto reputari debeat, nempe quibuscunque sanitatis incommodia obnoxios, quæ Decrepitas, & extremum senium in cæteris afferre solet, vt aliàs euenit vbi vitam morbis exagitatam quis degit senescens ante terminum naturalem, & in pluribus consuetum. 1

Licèt ergo Decrepitas multò serius aduenire determinerint, nempe sexagesimoquinto, aut etiam septuagesimo anno, tamen, vt passim apud tam Legumperitos, quàm Philosophos, & Medicos habetur, & vt frequenter à meipso occasione oblata dictum est, Ætates retardantur & accelerantur pro virium robore, ita vt qui senesceret, exempli gratia, sexagesimo, virium robore siue ex morbis, siue quacunque ex causa deficiente, senescat quinquagesimo, aut etiam maturius, & vix sexagesimum attingens senio conficiatur, vt in casu nostro, in quo Dominus Archidiaconus longa corporis valetudine, & molestissimo vrinæ ardore ob vesicæ calculum excruciatus hoc ipso ætatis anno sexagesimo iure senio confectus dici debet, & illi ex iustitia Coadiutor dandus est. 2

Sed ætati graui addit secunda causa originem habens à diuturnis, & contumacibus obstructionibus, & à frequentibus febriculis inde dependentibus, quibus Dominus Archidiaconus sæpè molestatur, quippe cùm huiusmodi affectiones tam malè, & tam frequenter hominem exerceant, vt illum in malum corporis habitum, cachexiam Græci vocant, ac tandem in Hydropem præcipitare valeant: qui affectus in quauis persona, sed maximè in sene summopere est timendus, cùm enim à diminuto calore originem trahat, & in sene calor ob ætatis ipsius conditionem quotidie diminuatur, euitare nullo modo potest, quin idem calor quamprimùm ad extinctionem properet, & hominem de medio tollat.

Tertia denique causa videtur præ aliis iusta ad petendum, & obtinendum Coadiutorem; non modò enim illum impedit, ne suis muneris fungi possit, sed eius vitam miserabilem reddit: nam cùm euacuatio per vrinam frequenter fieri debeat, & ob calculi præsentiam, quem Natura foras detrudere indesinenter conatur, stimulos vrinæ reddendæ maiorem in modum adaugeatur, insuperque summum ardorem, & angustiam in ea reddenda experiatur, vitam ducit perpetuis cruciatibus conflictatam, absque vlla spe futuræ prosperitatis, immò cum diminutionis quidem tam catoisficini symptomatis; vnde hæc sola causa sufficientissima reputanda ad iustificandam gratiam per Dominum Archidiaconum à Pontifice obtentam, etiamsi aliæ non essent sufficientes.

Sed contra prædicta, Domini Canonici insurgentes, contendunt, gratiam esse subreptitiam, & ideircò reuocandam; nam, inquiunt, oportet supplicantem plures causas suæ petitionis exponentem, omnes, ac singulas iustificare, ita vt vnaquæque per se sit sufficiens ad gratiam obtinendam, nam vbi insufficiens aliqua earum esset, supplicatio contineret falsitatem, & qualibet expressio falsa vitiat gratiam: per ea, quæ adducit Garzias *de Benef. par. 6. cap. 2. num. 197.* quia in gratiosis omnia narrata sunt verificanda: Idem *ibid. num. 189.* immò in expressione causarum, propter quas gratia expetitur, sequitur, vt eius qualitatis sint, qualis narrata est in supplicatione, vt, exempli gratia, si narratum sit, supplicantem pati stomachi imbecillitatem cum dolore perpetuo, & vomitu, & dolor non sit perpetuus, aut vomitus non adsit, gratia dicitur subreptitia. Rota *in Giennen. Thesauraria 24. Nouembris 1634 coram Verospio num. 1. & in Melenitana Antianitatis 1. Iuly 1643. coram eodem num. 9.* tantò magis ergo gratiam faciet subreptitiam, si narratis pluribus impeditis, ob quæ petitur gratia, non omnia probentur: Garzias *de Benef. vbi suprà, num. 191.* Cum ergo Dominus Archidiaconus præter calculum in vesica, narrauerit se esse Decrepitum, cùm vix sexaginta annos natus sit, & pati obstructiones, & febriculas, vt exponit, neque ætas sexaginta annorum sit Decrepita, neque obstructiones, & febriculæ narratæ, sint ita graues, vt earum respectu concedi illi debeat Coadiutor, gratia euadit omninò subreptitia, ac absque dubio reuocanda. 3 4 5 6 7

Quod enim ætas sexaginta annorum non possit dici Decrepita, probatione non eget; & licèt, vt ex aduerso dicitur, euenire possit, vt præ caloris natiui imbecillitate, ac defectu naturali, vel aduentitio, aliqui per nonnullos annos

at...uam alij fene'cant. & decrepiti euadant,& tamen id n on
in casu nostro babet locum, quia Dominus Archidiaconus
nonobstante lapidis vesicæ morbo, quo tantoperè affligi se
dictitat, vires adhuc habet integras, vt ex aspectu ipso,& ex
oretus promptitudine, & omnium actionum alacritate con-
icies pot st

Sed & obstructiones, & febriculæ, quibus detinetur, non
sunt tales,quales enarrauit, cùm vix semel, aut iterum ex ca-
rum causa decumbere sit coactus ad decem vel quindecim ad
summum dies,easque facile corporis purgatione tam per medi-
camenta,quam per sanguinis detractionem non magno ne-
gotio superauit

Sed qu ad vesicæ calculum clara est falsitas enarrationis.
cùm licet Dominus Archidiaconus vrinæ ardorem patiatur,
adhuc tamen certam cognitionem non hab t, an ille vrinæ
ardor à calculo procedat, necne, cùm possit procedere ex
aliis causis, vt ex solis arenulis, aut ex pituita salsa vrinam
reddente acriorem. Et non habere in rei veritate illum in
vesica calculum, satis testari potest molestia qui in reddenda
vrina experitur,quæ neque tam magna est,neque tam frequens,
vt narrauit,vtque magna ac frequens esse solet in iis,qui cal-
culo vesicæ laborant quin nec multùm angitur, si curru ve-
hatur, nec pondus vllum inibi persentit per gradus desce-
dendo, quæ manifestè in hoc morbo ic pe dunt.

Atque ex his c arè patet gratiam à Domino Archidiacono
obtentam, esse subreptitiam,cum in supp icatione falsa enar-
rauerit, neque ta'ia, qualia in veritate sint.

Detur tamen Domino Archidiacono, vt vndequaque vera
enarrauerit, adhuc gratia non d bet habere locum. quoniam
impedimenta, quæ narrantur à supplicante ad obtinendam
8 gratiam, debent esse perpetua, ita vt amoueri nu lo modo
possint: & quoad corporis valetudinem specialiter patet de-
bere esse talem,vt sit extra omnem spem futuræ prosperitatis.
9 At causæ enarratæ à Domino Archidiacono pro obtinendo
Coadiutore, si ætatem excipiamus (quam non esse ita gra-
uem, vt mereatur inter causas sufficientes ennumerari, iam
probatum est ; sunt omninò amouibiles, & sic cessare debet
10 Coadiutoria, cessante causa, ob quam fuit concessa. Rota
in Elnen. Canonicatus 6. may 641. coram Ghisilerio n. 4. Nam
quoad obstructiones. & febricu'as enarratas iam experientia
ipsa docuit, esse sanabiles, cum in seipso expertus sit a'ias
lenis corporis purgatione amotas esse;sed & ipsum etiam ve-
sicæ calculum si modo adsit,eximi posse notum est,vnde ipse
ad integram sanitatem redire valet, vt quotidie in aliis fieri
videmus per ipsius vesicæ incisionem.

Sed profectò nimis transportati se Domini Canonici per-
mittunt, à mala,quàm contra Dominum Archidiaconum
exercent,voluntate;vnde non modò causarum,ex quibus mo-
tus est ad petendum Coadiutorem, grauitatem verbis sum-
mopetè extenuant, ac diminuunt sed. quod detestabile est,
plura falsò supponunt;& quæ factibilia nullo modo sunt. fa-
cilia esse pronuntiant

De ætate nos, quid verè sentiendum, v'timo loco manife-
stabimus : de morbis agamus Dominum Archidiaconum
exercentibus: & primo non negamus, obstructiones, & fe-
briculas, quas ille patitur, ex se & cum solæ hominem deti-
nent, non difficulter superari, cùm non admodum inueteratæ
11 sunt,& subiectum,quod occupant,iuuenile est, aut sa'tem non
deiectis viribus sed si alteri morbo graui associentur,si mor-
bo huic contraria remedia ad illas to lendas sunt necessaria,
si diuturnæ & contumaces fuerint, si in subiecto senili.& vi-
ribus deiectis, tantum abest vt curari possint. vt incuratæ de
necessitate sint relinquendæ, ne curatione maior ille m rbus
irritetur, quia incuratæ non tam citò præcipitare poterunt
hominem ad interitum.

Pro exemplo sint eædem obstructiones & febriculæ in ho-
mine Hæmoptoisim,hoc est sanguinis sputum ex venæ ruptu-
ra in pectore patiente ; certum enim erit,hunc pro curando
sanguinis sputo egere medicamentis obstruentibus, incrassa-
tis. & astringentibus. pro curandis autem obstructionibus, &
febriculis ab iis dependentibus, egere deobstruentibus,atte-
nuantibus, & re'axantibus,si ergo obstructiones curare labo-
res,ægrum quamprimum iam abis,pectoris venis magis ad-
apertis,& vitam cum sanguine fundentibus at si incuratas il-
las reliqueris,in longius vita protraheres,licèt tractu tempo-
ris ab ipsis aut habituales febres, aut cachexiam,aut hydro-
pem expectare certus fueris.

Simili modo ad amussim in casu nostro euenire necesse est,
in quo obstructiones, & febriculæ, vt in superiori exemplo
dictum est,aperientibus, & attenuantibus tolli deberent, ar-
dor autem vrinæ dolorem lenientibus, atque incrassantibus
diminui aliqua ex parte poterit quòd si in incidentibus,ape-
rientibus, & attenuantibus obstructiones curare velimus,vri-

næ ardorem maiorem in modum augebimus, calorem febri-
lem ea ipsa occasione nocentiorem faciemus, vesicæ inflam-
mationem præ dolore maiori excitabimus, ægrumque tan-
dem deficere videbimus.

Cum ergo obstructiones. & febriculæ,de quibus verba fa-
cimus curari nec possint. nec debeant, & non solum de præ-
senti sint molestæ, sed quotidie magis molestæ non curatæ
futuræ sint, gratiam à Pontifice concessam habendi Coadiu-
torem quantum est ex hoc capite, iustificatam esse, determi-
nandum

Quod tantò verius est, quantò magis falsum quod Domi-
ni Canonici supponunt, nempè Dominum Archidiaconum
tant ab his morbis molestari,nam per idoneos testes con at
illum per anteactum quinquennium bis quolibet anno ex
prædictis febriculis coactum fuisse in lecto decumbere: de
præ'enti autem tam malè à lapide vesicæ exerceri, vt neque
obstructiones neque febriculas vllo in censu habeat,præter-
quam quod ob eiusdem lapidis morbum coactus est à medi-
camentis deobstruentibus,& aperientibus in totum abstinere,
quibus tamen longo tempore vsum fuisse ad obstructiones il-
las tollendas præter examinatos testes, fidem faciunt Medi-
corum Receptæ apud Aromatarium, vt fieri solet, asser-
uatæ.

Sed quod Canonici de essentia lapidis vesicæ controuer-
tunt.clare ostendit illos,ne facti quidem veritati velle acqui-
escere,sed ipsam quocunque peiori modo se paratos esse im-
pugnare. Constat enim Dominum Archidiaconum ante
supplicationem Sanctissimo porrectam pro obtinendo Coad-
iutore, expertissimo Chirurgo aduocato,curasse,vt omni ma-
iori diligentia scrutaretur,an in vesica lapis adesset,necne,qui
experimento facto,ac singulis,quæ obseruari oportuit,obser-
uatis,denuntiauit,illum lapidem in vesica habere considerabi-
lis magnitudinis, quod etiam propria fide postmodum com-
probauit.

Neque obstant oppositiones in contrarium à Dominis Ca-
nonicis factæ quoad grauitatem doloris, & ardoris in mi-
gendo, quem multò maiorem esse contendunt,vbi ex lapide
excitetur,alia obiiciendo, ratiunculis quibusdam in medium
allatis: Quia expertis, & peritis in Arte magis credendum, 12
quam rationibus in contrarium : Rota *in Elnen. Canonicatus
suprà citata, n. 25. & in Romana officij mandatariatus. Iu-
lij 1637. coram Panzirolo. num. 15.* quia experientia est index 13
rerum euidenter apparentium, non Ratio : Galenus *lib. de
Morb. vulg. comm. 1. partic. 19.* Quamobrem si Peritus in Arte
facta experientia deponit,Dominum Archidiaconum habere
calculum in vesica, Dominorum Canonicorum rationes
omnes in contrarium euanescunt.

Qui, vt euidentius ostendant. quam ma'è affecti sit con-
tra Dominum Archidiaconum; contendunt,quòd etiam exi-
stente lapide in vesica non babeatur causa sufficiens à obti-
nendum Coadiutorem, *Primò*, quia non adeò molestum cau-
sat dolorem, nec tantam angustiam, vt ab ipso narratum fit,
Secundò, quia est per extractionem amouibilis.

At quod primo loco Canonici obiiciunt, falsum esse ipso
facto conuincitur, quia licèt dolores,& ardores in mingendo
non sint perpetui, nec frequentissimi, afferunt tamen crucia-
tum intolerabilem: & licèt minùs frequenter illum mole-
stent, quàm soleant;quia nonnulli centies in die vrinam cum
magno cruciatu reddere coguntur sunt tamen frequentes re-
spectu naturalis consuetudinis, eum enim quam aut vna,vel
altera vice plus vrinam reddere consuesceret, nunc aliquando
vigesies cum carnificino illo dolore mingere cogitur.

Quod autem secundo loco firmant, calculum esse amoui-
bilem per vesicæ incisionem,negari non potest sed nullo mo-
do obligatur Dom. Archidiaconus tale remedium experiri,
nemo enim tenetur etiam ob recuperandam corporis sanita- 14
tem remedium admittere, quod sit maximè asperum,& sum-
mos cruciatus inferens: *Soto lib. 5. quæst. 2. art. 1* Lessius *de
iustitia & iure, lib. 2. cap. 9. dubitatione decima quarta, num. 96.*
Pater Theophil. Raynaud *de Ortu infant. contra Naturam,
cap. 6. num. 2. cum* aliis *ibi* cumulatis. Quod tantò magis ha-
bet locum quantò minùs tantum remedium est ; nam ipsa in- 15
certitudo sanationis excusationis firmum ab eius remedij ad-
missione: idem Pater Raynaudus, *ibid. num. 5. & seq.* & dixi
etiam *lib. 8. quæst. tit. 2. quæst. 1. num. 16.* ac profectò experien-
tia patet, in ipsa huiusmodi remediorum executione (licèt
aliquando per ea saluentur) Ægros expirare ; vt fit, exempli
gratia, in putridorum membrorum excisione, in Thoracis
inustione ad pus extrahendum, in paracentesi ad educendam
aquam Hydropicorum, & id genus aliis, & in ipsissima la-
pidis vesicæ extractione.

Verumenimuerò, dato etiam quod huiusmodi lapidis ex-
tractio certam salutem promittat,& ab omni mortis periculo

abſit, tamen non ideircò ceſſaret ſufficientia huiuſmodi cauſæ ad poſtulandum, & obtinendum Coadiutorem, quia præter-
16 quam quod poſt inciſionem veſicæ ad lapidem extrahendum, homines ob vulneris grauitatem maximam virium iacturam faciunt, & ob fiſtulas interdum irremediabiliter aliquando relictas, vitam in poſterum valetudinariam degunt, nec poſſunt certò ſibi promittere, quin de nouo alij lapides generentur, ob lapidificam illam facultatem à Natura inditam, quæ nullo humano ingenio inhiberi, aut impediri poteſt, iam verò non vno, aut altero euentu comprobatum eſt, nonnullos poſt lapidis extractionem tractu temporis alios lapides procreaſſe, vnde de nouo exciſioni ſe committere coacti ſunt.

Ex quibus patet apertiſſimè, cauſas omnes, & ſingulas à Domino Archidiacono in ſupplicatione ad Sanctiſſimum enarratas ad obtinendum Coadiutorem fuiſſe omninò ſufficientes; neque in earum enarratione vllam contineri falſitatem, quæ obtentam gratiam ſubreptitiam reddat.

Et quod denique de ætate non decrepita obiiciebatur, facillimè diluitur per exiſtentiam aliarum cauſarum, quæ ætati aſſociantur.

CONSILIVM LXXXV.

ARGVMENTVM.

Occaſione Vindemiarum cùm vir, & vxor ruri commorarentur, in cœna fungis, aliiſque prauis eduliis ſeſe ingurgitauerant, famula, ac famulo, nec non villico eodem cibo ſe replentibus. Dormitum euntes, à ſomno non multò pòſt expergefacti, ſtomachi dolorem & anxietatem, cordis preſſuram, anhelitoſque difficultatem, aliaque praua ſymptomata paſſi, villicum, ac famulum in proximiora rura petitum auxilium expediunt; quorum vterque inter eundum iiſdem accidentibus, à vertigine prehenſi in terram cecidère animam exhalaturi, niſi ex proximis turibus homines accurrentes opem tuliſſent, vomitum prouocando, & antidota quædam miniſtrando. Interim ex ſymptomatum ſæuitie vir & vxor, cum famula omni ope deſtituti vitam obierunt. Inierant coniuges à biennio citrà, pactum quoddam inter ſe, nimirum quòd altero eorum decedente, ſuperſtes coniux ſcutorum duo millia vltra Quartam dotale lucraretur. Dubitatum ergo eſt, quinam eorum vltimo loco vita functus eſſet, & inſtante doctiſſimo, ac perſpicaciſſimo Amico Iureconſulto, vt meam ſententiam in ea re propalare non grauarer, eius deſiderio ſatisfeci, vt ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Venena ſeriùs lædunt mulieres, quàm viros. Reprobatur, ſub num. 13.*
2 *Calor natiuus quò imbecillior, eò citiùs à veneno ſuperatur.*
3 *Senectus ætati conſiſtentia comparata, viribus illi omnino cedit.*
4 *Conſiſtentes iam declinare incipiunt.*
5 *Senes nulli robur habent.*
6 *Venena omnia vel mediatè, vel immediatè Cor petunt.*
7 *Pro maiori, aut minori Cordis fortitudine, magis, aut minùs veneno reſiſtitur.*
8 *Frigidum venenum citiùs extinguit debilem calorem, quàm fortem.*
9 *Homo natura frigidus aſſumens venenum frigidum, citiùs moritur, quàm cui natura calida eſt.*
10 *Fungorum venenum eſt ſtrangulatorium, & reſpirationem abſcindens: & num. 21.*
11 *In reſpiratione magis læduntur viri, quàm mulieres.*
12 *Mulieres inſultus Aſthmaticos faciliùs ſuperant, quàm Viri.*
13 *Virum fortiorem eſſe Muliere controuerti non poteſt.*
14 *Potiſſima cauſa, ex qua homines citiùs ſeneſcunt, quàm debērent, ſunt morbi magni, & diuturni.*
15 *Corpora ſtrictos, & anguſtos meatus habentia, ſeriùs à veneno læduntur.*
16 *Præſtat, homines magis graciles eſſe, quàm craſſos.*
17 *Obeſi citiùs intereunt, quàm graciles.*
19 *Malum eſt ad craſſitudinem exceſſum.*
19 *Cordis fortitudo maior in gracilibus, quàm in obeſis.*
20 *Alimenta, medicamenta, & venena nonniſi à calore actiuantur.*
22 *Vbi pars aliqua in corpore debilis eſt, cauſæ violentæ accedentes eam præ aliis infeſtant.*
23 *Si qua pars ante morbum laborauerit, ibi firmatur morbus.*
24 *Venenum quò in maiori quantitate aſſumitur, eò citiùs occidit.*
25 *Vbi vis maior eſt, celeritatem etiam operationis eſſe oportet.*
26 *Vbi plures, & euidentiores cauſæ concurrunt, effectum citiùs ſequi neceſſe eſt.*

NOn contemnendæ prima facie videbantur præſumptiones, ex quibus haberi poſſet, Maritum ante vxorem obiiſſe, quæ deſumi poterant ab vtriuſque ſexu, ab ætate, à viribus, à fortitudine, & imbecillitate cordis, à qualitate veneni, & ab eius effectu.

Nam quoad ſexum, fuit nonnullorum Doctorum opinio, 1
de qua ſignanter Cardinal Ponzett *lib. de venen. c. 1*, quòd venena tardius lædant mulieres, quàm viros; neque videtur huiuſmodi opinio ſine fundamento, quia venena vbi à perſona frigidiori temperatura dotata aſſumpta fuerint, vel à contraria qualitate obtunduntur, ſi calida ſint; vel non tam citò actuantur ſi ſint frigida; maximè cum à temperamento frigidiori vaſa anguſtiora, & exiliora procedant, & idcircò venenum non tam promptè admittunt, vt fit exiſtentibus vaſis apertis, & amplioribus. Cum igitur Mulieres frigidioris temperamenti ſint, quàm viri, pro ratione factum videtur, vt ſerius vxor à veneno læſa fuerit quam Vir, & hoc pacto Vir ante vxorem fato ceſſerit.

Ab ætate etiam deſumi poteſt non inualida præſumptio; nam cùm vir prouectiorem multo ætatem degeret, quam mulier, quia ille ſexageſimo anno proximus erat, vxore quadrageſimum non excedente, calor naturalis, cuius fortitudine veneno reſiſti oportet, quò imbecillior eſt, eò citius à veneni
violentia ſuperabitur, & extinguetur; eſſe autem calorem 2
prædictum imbecilliorem in ſenectute, quàm in integra ætate conſiſtentiæ, per quam Mulier à ſenectute ſui Viri per viginti annos diſtabat, tam clarum eſt, vt nulla probatione indigeat. Itaque deducendum hinc eſt, Maritum obitu præueniſſe vxorem.

Sed & vires vtriuſque coniugis inuicem comparatæ, non poſtponendam præſumptionem eiuſdem ſucceſſus nobis ſub-
miniſtrant; palam enim eſt ſenectutem ætati conſiſtenti com- 3
paratam, quoad virium robur tantum illi cedere, vt inanis
vndequaque ea comparatio euadat; licet namque conſiſten- 4
tes iam declinare incipiant, vt colligitur ex Galeno *in lib. 3. Aphoriſm. 30.* tamen ad labores non ita vt antè, ſed quoquo modo ſufficiunt, viribus adhuc ex parte ſaltem in ſuo eſſe
conſeruatis; At ſenes nulli robur habent, idem Galenus *libro* 5
de Curatione per ſanguinis miſſionem, cap. 9. minùs ergo reſiſtere eos neceſſe eſt cauſæ violentæ, ac veneno præſertim, quod violentiſſima cauſa eſt, quàm qui in conſiſtenti ætate verſetur, vnde ex veneni fungorum vi citiùs ſuccubuiſſe virum, quàm vxorem eſt terminandum.

Eandem præſumptionem, eiuſdemque ponderis elicere poſſumus ex maiori, aut minori Cordis imbecillitate: cùm
enim venena omnia aut mediatè, aut immediatè Cor ado- 6
riantur, vt eſt communis Medicorum ſententia, de qua teſtatur Conciliat. *different. 178. & in lib. de Venen. cap. 1.* certum eſt
pro fortitudine, & imbecillitate ipſius Cordis maiorem, aut 7
minorem reſiſtentiam contra venenum fieri poſſe: vnde pro eadem fortitudine, & imbecillitate aſſumens venenum citius, aut ſerius ſuccumbet. Maiorē ergo Cordis imbecillitatem reperiri in ſene, quàm in eo, qui ætatem conſiſtentem degit, non eſt dubium; citiùs ergo vita functum dicendum virum tanquam ſeniorem, & corde imbecilliori dotatum, quam vxorem ætatem vegetiorem ducentem, & cor robuſtius obtinentem, quia tantò minor eſſe debuit reſiſtentia ex parte viri, quantò maior ex parte mulieris.

Neque validitate cedit præcedentibus præſumptio, quæ ſequitur deſumpta à veneni qualitate: veritati enim maximè

con-

consonum videtur, frigidum venenum, quale est venenum fungorum, citiùs ac facilius extinguere debilem, quàm fortiorem calorem. Modò, senes calorem debilem habent, & frigidiori temperamento ob hoc dotantur: *Cùm hæsitatur ergo* dicebat Cardinalis Ponzett. *lib. 1. de Venen. cap. 6. an homo cali a temperatura sumens venenum frigidum citiùs moriatur, quàm* 9 *homo natura frigida? videtur quod, cæteris paribus citiùs moriatur iste, quia in eo minor est resistentia.* Et in summa iuuenes minùs læduntur à frigidis, eodem Ponzetto dicente ob maiorem caloris fortitudinem; & sic quo magis distat homo à iuuentute, magis læditur à frigidis venenis consequens ergo est, Maritum qui multum à iuuentute distabat, citius ac 10 promptius à frigiditate veneni ipsorum fungorum superatum esse quam vxorem quæ tantò fortiorem calorem viro obtinebat, quantò minùs quàm ille à iuuentute distabat.

Denique ab effectu ipsius veneni desumi quoque potest non leuis præsumptio, suadens virum ante vxorem obiisse: nam venenum fungorum est strangulatorium, & prohibens respirationem: Auicenna *lib. 4. Fen 6. tractat. 2. cap. 10.* Cardinalis Ponzett. *lib. 1. de Venen. cap. 33.* & est communis Medicorum opinio, qui ergo minùs in respirationis actione pati est consuetus, serius à veneno huiusmodi strangulabitur, citius 11 qui magis lædi solebat in respirationis actione multò minus læditur mulier, quàm Vir cuius rei manifestissimum signum præbet quod mulieres ab Asthmate multò minùs exercentur, & multò facilius ab ea liberantur, quàm viri: Mesues *de Medic. partic. summa secunda cap. 1.* Sanonar. *in Practic. magn. tra-* 12 *ctat. 6 cap. 10 rubr. tertia in Prægnot. & in dubitat.* & Piso *lib. 2. Pract. c. 5.* Et ratio est, quia Natura efformauit mulieres pectore lato, & amplo ad mammas continendas, in quibus lac generari ac conseruari, quo puerulos lactare deberent; neque aliam ob causam euenire existimandum, quòd mulieres chordæ tormento expositæ facilius illud sustineant, quam Viri, non enim à respirationis læsione adeo molestantur, vt aliàs dixi ex Fortunato Fidel. *lib. 1 de relat. Medic. cap. 3. rubr. e Qui thorace sunt. &c.* Itaque assumpto huiusmodi veneno strangulatorio, vir citius ac grauius in respirando læsionem patitur, ac citius, crescente symptomate deficiet, respiratione vi ipsius veneni penitus obolita.

Verumenimverò multò vrgentiores præsumptiones militare pro contraria sententia patebit, si particularia quædam in hoc facto expendamus. Nam nonnulla ab ipso villico, & famulo iam meliusculè habentibus, & rite interrogatis propalata sunt, quorum cognitio omninò necessaria est ei, qui iudicium in re dare voluerit.

Primò ergo sciendum, virum, de quo agitur, fuisse sexagenarium, sed viribus adhuc constantibus, nullaque progressa ægritudine labefactatis: corporis habitu fuisse medioeri ad tenuiorem potius, quàm ad pinguiorem tendente in victu liberaliter quidem se perpetuò gessisse, excessus tamen magnos semper euitans, omni edulitorum genere vsus, ideireo neque à mortiferis illis fungis se abstinuit, sed parcius quam vxor in eorum commestione se gessit, vxorem increpans, quæ absque modo, vt erat eius sibi auidissima, eos ingurgitabat. erat autem vxor quadragenaria, habitu præpingui, in victu notabiliter, & indesinenter deliquens, vt fœminarū mos est, valetudine improspera semper conflictata, ac insultibus asthmaticis sæpè vexata, qui vterina suffocatione interdum excepti illam omni pulsu depauperatam relinquebant In postrema cœna fungos indiscrete in omnia copia comedit, deinde vino recenti, totisque constaneis, aliisque pessimæ conditionis edulijs se repleuit: quæ omnia famulæ etiam Dominæ exemplum secutæ exitio fuisse, tam villicus, quam famulus retulerunt.

13 Ex his facile patet, vrgentiores præsumptiones depromi pro contraria opinione determinante, Maritum vxori superuixisse. Ac primo potest vrgentissima præsumptio desumi à sexu: quis enim controuertere audebit, an Vir sit fortior Muliere? maiorem ergo resistentiam veneno facere potest Vir, quàm mulier, nam opinio illa, quod mulieres tardius à veneno interficiantur, quàm Viri, neque vlla insigni auctoritate, neque communi calculo accepta, neque experientia est confirmata; immò in casu nostro, in quo venenum fuit sua natura frigidum, sexus augere valde potest eam præsumptionem; natiua enim sexus virilis caliditas maiorem resistentiam facere potuit veneno frigido, quàm natiua sexus fœminei frigiditas.

Neque contra hoc valet oppositio, quæ fieri posset, dicendo, quod maior caliditas in causa esse potuerit, vt venenum citius in venas penetrauerit, citiusque virum iugulauerit; hoc enim haberet locum in veneno calido, & vbi contrarium assumentis temperamentum non manifestè impediret veneni frigidi actionem, vt in casu nostro.

Idem commonstrare potest præsumptio desumpta à viribus, licet enim controuerti non possit, maius robur habere degentem in ætate consistenti, quàm senem sexagenarium, tamen id locum habet cæteris paribus, & si ad ipsum tantum annorum numerum respiciamus; sed si ad ea quæ ætati accidunt, animum conuertamus, certum est, neque euentu rarum apparet posse robustiorem esse senem sexagenarium quàm virum quadragenarium, si senex vitam traduxerit sanam, ac nulla ægritudine labefactatam, Quadragenarius verò vitam traduxerit valetudinariam, ac morbis grauibus, & summæ militiæ obnoxiam; potissima enim causa, ob quam citius 14 multò, quam deberent, homines senescant, morbus est. Cum ergo virum habeamus in casu nostro, qui sanus vixerit, & in sexagesimo anno adhuc viribus constaret, aliaque ex parte mulier offeratur quadragenaria, asthmate & vterinis suffocationibus molestata, ab eorumque morborum sæuitia eneruata, nonne magis secundum rectam ratiocinationem est, senem viribus superasse mulierem, quibus maiorem resistentiam contra veneni malitiam facere potuerit, quam mulier.

Accedit his alia præsumptio, tertia in ordine, desumpta à corporis vtriusque coniugis constitutione: nam corpora 15 quæ strictos, & angustos meatus habent, multò serius à veneno læduntur quàm eosdem meatus latos, ac patentes habentia hanc enim rationem reddebat Galenus *libro tertio, de simplic. med. fac. capit. decimooctauo*, ex quo Auicenna *libro quarto, Fen. 6. tractatu primo, capite secundo*, cur Sturni à Cicuta non lædantur, homines verò maximè? Ergo cum senes ob introductam ab ætate siccitatem simul cum frigiditate meatus strictos, & angustos habeant, his autem comparati consistentes multò amplioribus donentur consequens est senem nostrum magis resistere potuisse violentiæ assumpti veneni, quam vxorem, vndè serius multo, quam vxorem obiisse illum oportuit.

Vrgentissima porrò est præsumptio desumenda ab vtriusque corporis habitu: siquidem notum est ex Galeno *Comm. secundo. Aphorism. 44.* præstare homines magis graciles esse, 16 quàm pingues, non modo eam ob causam quam, affert in *dict. Aphorism.* Hippocrates, quod citius intereant, hoc est, vitam breuiorem traducant admodū pingues, quàm graciles: sed etiam quia causis violentis ab extra occurrentibus minus 17 resistere possunt, vt addebant etiam Ioannes Heurnius *in commment.* & Hollerius *in scholiis ad prædict. Aphorism.* malus enim est ad crassitudinem excessus, vt *ibi* Galenus; eiusque rei potior ratio censenda, quia *angustæ sunt in his Arteriæ, & vena, atque ob id paucum omnino sanguinem spiritumve habent.* Minus ergo resistere violentæ causæ potuit mulier 18 pinguedine turgens, quàm Vir medioeri, aut potius graciliori habitu dotatus; vnde oportuit illam multo ante maritum expirasse.

Licèt autem dixerimus, virum habuisse meatus angustos ob ætatis siccitatem & frigiditatem, nunc autem mulierem eodem vitio ob pinguedinem laborasse, non idcirco contradictionem dictum hoc inuoluere dicendum, quia quantum angustia meatuum ab ætate sicciori, & frigidiori introducta confert ad resistendum veneno, tantundem eadem angustia ex pinguedine prouenieos obstruit resistentiæ contra venenum faciendæ, vbi Natura illud superare laborat.

Superiorem præsumptionem excipit quinta non minoris 19 momenti, & ab eadem causa dependentiam habens, & desumitur à fortitudine Cordis, quam maiorem esse in gracilibus, quàm in pinguibus patet ex *eodem comment.* Galeni, & aliorum Doctorum, neque enim aliam ob causam citius intereunt obæsi, nisi quia Cor imbecillum habent, & minimo calore munitum, ideirco & Arterias, & venas angustas habent, & spiritu modico calentes; quæ omnia cum in vxore ob eius præpinguem habitum locum habeant, absque vlla hæsitatione pronunciandum, illam ne momento quidem potuisse veneni violentiæ resistere, contra quam de Marito euenerit, qui ob contrarias causas, non tam citò à veneni malitia subiici potuis: superuixerit ergo per multas horas prædefunctæ vxori, vt dictum est.

Sed & ab ipsa veneni qualitate desumpta sexta, quæ sequitur, præsumptio, clare ostendit virum vltimo loco mortem obiisse: vt enim mox dictum est, oportuit mulierem maximè debili calore donari, qui ab ingruente frigido veneno, vel ictu oculi extingui potuit; quantumvis enim imaginemur ipsum quoque virum sortitum fuisse debilem calorem ratione senectutis, nunquam comparatione facta inter Viri calorem, & mulieris, potuit esse minor calor Viri, qui non reperiebatur à ruina, & pinguedine, an prauis humoribus obrutus, vt calor

mulieris, quam eam ob causam necessario ante Maritum suc-
cubuisse asseuerandum.

Neque valet oppositio, quæ ex aduerso fieri posset dicendo,
quòd imbecillitas caloris in muliere, non poterat tam cito
actuare ipsum venenum; cum certum sit, alimenta, medica-
menta, & ipsa venena nisi à calore actuentur, otiosa permano-
20 sura, neque vllam vtilitatem, aut noxam corpori allatura. cum
ergo in muliere non sufficeret calor adeo imbecillis, ad dan-
dum veneno motum maxime ne etem, ac subitaneum, vide-
tur potius dicendum, illam seriusà veneno sublatam, quàm
virum, in quo calor sufficiens reperiebatur ad actuandum su-
bito venenum. Non valet, inquam, hæc oppositio; quia vbi ca-
lor verus ac fortis est, insurgit contra venenum, vt illud su-
perare possit, vel extra corpus protrudere, at vbi imbecillis
est, illico succumbit, & à veneni violentia extinguitur, vt in
casu nostro factum est.

Sed pro omnibus narratis præsumptionibus, illa plurimi
facienda, quæ ab effectu ipsius veneni emanat; vt enim iam
superius dictum est, fungorum veneni strangulatorium est,
21 & respirationem abscindens, vnde cum mulier de qua agita-
tur, Asthmati, & respirationis difficultati esset maxime obno-
xia consentaneum est, illam ab ingestis fungis, non alio ma-
gis prauo symptomate molestatam fuisse, quàm summa, & ex-
trema respirationis difficultate, quæ illam celerrimè strangu-
lauerit: quia quandocunque in corpore inueniatur aliqua
22 pars ex sua natura, vel ex accidenti debilis, vnaquæque causa
violenta superueniens illi parti præ aliis omnibus molesta
est, vnde fit vt ab Hippocrate *lib. 3. Aphorism. 33.* dictum est
*quod si qua pars ante morbum laborauerit ibi firmetur mor-
bus*. Itaque cum in hac muliere spirituales partes tam male
ex prægressis morbis haberent, consentaneum est ingruens
23 venenum ad illa, & ad Cor ipsum quamprimum destruen-
dum se contulisse, ac modico temporis spatio respiratione
intercepta, ægram mori coegisse. vnde maritum per aliquot
saltem horas illi superuixisse concludendum est, in quo nulla
labes spirituales partes vexauerat.

Non omittenda denique alia præsumptio desumpta ab
ingesti veneni quantitate, quæ quidem vrgentissima & ipsa
est: nam venenum quo in maiori quantitate assumitur eo ci-
tius occidere non est controuertendum: *Per vasum enim
omnibus est*, inquit Mercurialis *loco supra citato*, *in maiori
quantitate maiorem vim positam esse; at vbi vis maior est, ne-
cessario quoque celeritatem adesse ipsius operationis, & propter-
eà qui plus veneni sumunt, necessariò quoque citius interi-* 24
muntur In casu igitur hoc vltra præsumptionem desumptam
ex veneni qualitate, militat mirum in modum præsumptio de-
sumpta ex veneni quantitate, quòd mulier multo citius peri-
erit quàm maritus nam illa tantam fungorum copiam ingur-
gitauit, vt etiamsi venenosi non fuissent, à sola quantitate po- 25
tuerit suffocari, vnde mirum est, quomodo potuerit illa per
illud modicum tempus viuere tanta copia venenosorum fun-
gorum obruta, accedente vlterius noua repletione prauorum
eduliorum, & potu vini noui: quamobrem ex his credere de-
bemus illam non multo post villici, & famuli discessum ab
ipsa villa, momento animam exhalasse, locumque Marito su-
peruiuendi per aliquot horas reliquisse.

His omnibus ratio annectenda, quæ prædictas omnes præ-
sumptiones vrgentiores faciet. Dico igitur, quod vbi plu-
res, & euidentiores causæ concurrunt ad aliquem effectum 26
producendum, effectum citius sequi necesse sit, sed in muliere
hac, & plures, & euidentiores causæ mortis à veneno inductæ
concurrerunt, quàm in Viro, citius ergo illam decessisse, quàm
Virum decernendum; quod enim ita sese res habeat, clarè
patet examinando tam causas naturales, & ab ipsius mulieris
statu procedentes quàm accidentales & ante mortem superue-
nientes, quas si æquiparabimus cum causis concurrentib. in viri
interitu, & numero, & euidentia superiores illas esse palàm fiet.

Et ad ea, quæ pro contraria opinione afferri poterant, faci-
lis est responsio, & facile omnia retorquentur ad fauorem vl-
timæ sententiæ. Vnde & quæ ab ætate, & quæ à sexu, & quæ ab
habitu, & quæ à fortitudine Cordis & quæ à veneni qualitate,
& ab eius effectus præsumptiones deductæ sunt, ostendentes
Virum ante vxorem obiisse, nullius valoris esse determinan-
dum, sed pro contraria parte potius facere, maximè euidentio-
ribus præsumptionibus commonstrantibus rei veritatem ni-
mirum Maritum vxori superuixisse.

Finis Consiliorum.

DECISIONES

DECISIONUM SACRÆ ROTÆ ROMANÆ, AD MATERIAS PRÆCEDENTIUM QUÆSTIONUM MEDICO-LEGALIUM PERTINENTIUM, CENTURIA:

In quibus plurima ab Authore in prædictis Quæstionibus pertractata confirmantur.

DECISIONES SACRÆ ROTÆ ROMANÆ,

IN QVIBVS PLVRIMA AB AVTHORE IN HIS Quæstionibus Medico-Legalibus pertractata confirmantur.

Romana Prætensæ Societatis 27. Iunij 1569.

Coram R. P. D. Oradino.

SVMMARIVM.

1 *Lucro Societatis officij non est locus in casu excepto in instrumento*
2 *Sociatas officij non est lucro, si mulier, cuius vita periculum fuit electum, moriatur ex partu, stante pacto.*
3 *Mulier quando dicatur decedere ex partu.*
4 *Mulier in dubio præsumitur decessisse ex partu ad euitandum lucrum societatis Officij.*

DECISIO I.

FVit dubitatum an Societas per obitum Virginiæ censeretur extincta taliter, quod pecuniæ sint deperditæ. Et fuit tentum non esse extinctam, quia euenit casus exceptus in instrumento Societatis, qui erat, quod si Virginia moriretur ex causa partus, non perderentur; & mortua est ex causa partus, quia ante aduentum febris, erat male disposita, & propter ventrem passa fuit multa incommoda, vt dicunt Obstetrices. Tum quia Medici asserebant quod duo acciderunt ad causandam mortem, febris, & partus, vnde cùm partus fuerit abortiuus & secutus fuerit post febrem, & non potest dignosci an ex febri decesserit, est attribuendus obitus abortui: per *l. huic visio 2. ff. ad l. Aqu.* Quia occurrente duplici causa, illa præualet, quæ, ex cuius parte est ille, qui vult euitare damnum, & præfertur illi, qui tractat de lucro potius quam de damno, cui in dubio fauendum est.

Non obstant adnotata *in c. si pastor presbyterum, de Homicid.* Quia procedunt vbi accidens prouenit à prima causa, vt cramus in vulnere; sed hic abortus processit non à febri, sed à ventre, &c.

Vlixbonensis Professionis Lunæ 22. Iunij 1579.

Coram R. P. D Cantuccio.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus, & mente captus in quibus differant, & quis vterque sit, n. 59.*
2 *Mente captus quis dicatur ad differentiam furiosi.*
3 *Testi deponenti de dementia, seu mentis captione, non creditur, nisi reddat rationem dicti sui, etiam si non fuerit interrogatus, cum num seq.*
4 *Furor est difficilis probationis.*
5 *Furor, & amentia probantur ex factis: ex Communi.*
6 *Iudex adhibere debet Medicos, qui furorem, & dementiam cognoscunt.*
7 *Furor & mentis captio sunt passiones cerebri, quas Physicus cognoscit.*
8 *Religiosi magnam præstant auctoritatem ad probandum dementiam.*
9 *Demens præsumitur qui propriam nomen ignorat.*
1 *Tempus probationum potest arbitrio iudicis restringi, & ampliari ex rationabili causa, cum n. 11.*
12 *Testes singulares admittuntur ad probandum quid in genere.*
13 *Professio Religionis facta à demente nulla est.*
14 *Furiosus non potest contrahere matrimonium carnale; imò nec spirituale.*
Ampliatur etiam in mente capto, ibid.
15 *Argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, validum est.*
17 *Furiosus & mente captus æquiparantur.*
18 *Mente captus non potest Religionem profiteri.*
19 *Argumentum de reputatione ad non reputationem, vel contrariam reputationem, validum est.*
20 *Confessionis actus, & communicationis excludunt dementiam.*
21 *Actus loquendi ad propositum non excludit dementiam, quando demens est in conspectu vmbrata quietis constitutus.*
22 *Dementes quandoque ex factis conuincuntur, licet ex verbis prudentes appareant.*
23 *Furiosi & mente capti faciunt multoties signa, & loquuntur vt prudentes.*
24 *Professio Religionis vt nulla dicatur ex capite dementiæ, debet probari eam tempore emissionis professionis adfuisse.*
25 *Dementia medio tempore præsumitur, probatis extremis.*
26 *Demens & furiosus post, præsumitur etiam fuisse furiosus & demens retrò.*
27 *Coniectura aliqua vel præsumptio si concurrat vltra statum præsentem inferens retro præsumitur ex præsenti in præteritum.*
28 *Dispositum in mente capto, vel furioso non procedit in fatuo simplici seu stupido, & hebetis ingenij.*
29 *Dementia impediens contractum matrimonij, debet esse talis vt auferat vsum rationis.*
30 *Testis volens probare priuationem intellectus in aliquo, debet reddere rationem dicti sui.*
31 *Animi qualitas si debeat probari, testes debent testificari per actus exteriores, quos viderint.*
32 *Exteriora indicant secreta animi.*
33 *Testes quando dicuntur indicare, non autem testificari.*
34 *Testis deponens de furore ob proiectionem lapidum, quomodo deponere debeat.*

DECISIO II.

DVbitaui in vna Vlixbonensi professionis, an ex probationibus factis pro parte D. Ludov. Aluares sit probata eius intentio circa nullitatem professionis & dementiam D. Margarith. in casu, & ad effectum de quo agitur. Quod dubium Domini resoluerunt ad fauorem D. Ludov. nempe eius intentionem satis probatam esse tam circa nullitatem professionis quam circa dementiam D. Margaritæ.

Et pro maiori huius resolutionis dilucidatione, quia informantes hinc inde copiosè scripserunt, & multa inculcarunt, potest destingui materia in quatuor difficultates, vt *Prima* sit, qualis

qualis sit dementia D. Margaritæ, furorne, vel mentis captio. *Secunda*, an sufficienter probetur. *Tertia* an sit talis, vt professionem per eam in Monasterio *de Odiuellas* emissam annullauerit. *Quarta*, vertitur circa responsionem, & remotionem eorum, quæ pro parte D. Antonij Telles deducuntur.

Quoad primam difficultatem, Domini dixerunt D. Margaritam fuisse & esse mente captam, non autem furiosam, quia signa, verba, & actus particulares de quibus deponunt testes, quorum summarium pro parte D. Ludouici datur, non probat rabiem & impetum furoris, sed carentiam mentis, intellectus & animi iudicij absque alia extrinseca furoris demonstratione, vel non probat furorem patentem, sed latentem. In hoc
1 enim differunt furiosus, & mente captus; quod furiosus est, qui rabie vel impetu furoris concitatur, vel qui furorem ha-
2 bet patentem. Mente captus vero is est, cui mens & animi iudicium deest, & extrinsecus nullum furorem ostendit, vel qui furorem habet latentem: ita Baldus *in leg. cum furiosus, num. 2 & 3 num. 5. Cod. de curat. fur.* & *in l. humanitatis, n. 15. Cod. de impuber. & aliis substitut.* sequitur Alexand *cons. 54. n. 2. lib. 1.* Iason *in leg. furiosum. num. 2* & ibi Dec *num. 1. & 2.* Rimin. *num. 1. Codic. qui testament. facer. poss.* Gramm. *consil. crimin. 16. num. 14* Gulielm. de Benedict. *in cap. Raynutius, in verbo, & uxorem, num. 76. lecta impuberi num. 76. & seq.* idem Dec *in leg. humanitatis, sub n. 1. vers. 2. accipitur.* vbi etiam subdit differentiam istam potius procedere ex communi vsu loquendi, quam de iure & *ibi* sequitur Coras. *sub n. 1. Cod. de impub. & aliis substit.*

Circa secundam difficultatem conclusum fuit dementiam siue mentis captionem D. Margaritæ ex dictis testium, de quibus *in Summario D. Ludou.* sufficienter probari. Nam licet furor siue dementia sit quid inuisibile, quod non sensu corporis, sed iudicio intellectus percipitur, etiamsi in facto consistat, & propterea in eius probatione perspicax inquisitio requiritur, quia testes facilè possunt errare, & ideo eis non cre-
3 ditur, nisi suum dictum manifestum fariant, vt inquit Baldus *in leg. solum, column. 1, vers. & idem dicitur, Codic. de testib.* idem Bald. *in d. l. furiosum, circa medium, vers. est autem diffi-*
4 *cile, Cod. qui testament. fac. poss.* dicens furorem esse difficilis probationis, nec testibus super eo deponentibus credendum esse, nisi assignent rationem dicti sui, etiamsi non fuerint interrogati: Et Baldum sequuntur Doctores *in dict. leg. furio-*
10 *sum.* Fulgos. *ad fin. vers. Quin immò,* Castr. *num. 3. vers. ideo testis.* Iason. *num. 6.* Decius *num. 28. vers. quod quidem non videtur:* Socin. *cons. 42 num 4. lib. 4. cum consil. 21. num. 5. lib. 1. consil. 2 6. num. 16. lib. 3. & consilio vigesimosecundo, num. 23. & 10. consequentib. lib 4* benè Alexand. *consil. 147. num. 76. lib. 7.* Decian *cons. 448. num 31. & 32.* Curt. iun. *cons. 151. num. 1.*
5 *2 & 8.* Bertrand. *cons. 48. num. 29 vers. tum quia, & num. 30. & 31 lib 2. part. 1.* latè Paris. *consil 88. n. 54. 55. 56. & 57.* vbi de Communi, *lib 3* & insuper Doctores communiter dicunt furorem & dementiam probari ex factis, *leg. quidam in suo, Digestis, de condition. num. 54. 55. 56. & 57.* vbi de Commun. *in principio. Digestis, de ædilit. edict. cap. legimus. 93. distinction.* & exemplificant signa, & actus particulares, quibus furor ostenditur, in eo, qui fatua, vel deridenda loquitur, qui lapides proiicit, qui habet memoriam inordinatam, vt quia vnum dicit, mox contrarium, qui habet loquelam inordinatam nesciens exprimere quid velit, vel non velit, qui vel à Patre vel ab aliis Coniunctis, vel communiter ab omnibus reputatur pro furioso, vel demente, qui iubet corpus suum in mare proiici, qui nomen suum ignorat, qui in compedibus, siue custodia retinetur, qui in infirmitate non vult curari. De quibus signis, & actibus per Alexand. *dict. consil 54 numer. 2. consil. 141 num. 2. circa medium lib. 1. & consil. 86. num. 10 lib. 2* bene Barbat. *in cap. fin. num. 8. de suc. coll. ab intestat.* latiùs idem Alexand *in l. si cum dotem. §. si Maritus, num. 7. ff. solut. Matrimon.* Coro. *consil. 22 num 6. & 7 lib. 4.* Socin. *consil. 41. num. 2. & 6. lib 1.* Bertrand. *consil. 48 num. 20. 21. 22. & 23. lib. 2. part 1.* Gulielm de Benedict. *cap. Raynutius, in verbo, adiecta impuberi, num. 27 vsque ad 81.* Decius *consil 86. num 7.* & latius *consil. 448. num. 1. 2. 3. & 4* Iason *in dict leg furiosum, num. 4* & *ibi,* Decius *n 28. & 29.* & Rimin *propè finem:* Marant. *in repetit. leg. si pater, num. 128. Digestis de acquir. hæredit.* Bauer. latè *in §. item furiosi, columna penult. vers. extra gloss. Institut. quibus non est permiss. facere testament.* plenè Paris. alios citans *consil. 87. num. 4. 5. 6. & 7. & consil 88. num. 1. 2. 3 4. & 5.* & benè Ferret. *consil. 207. num. 12 lib 1.*

Nihilominus testes in casu nostro non dicunt simpliciter D. Margaritam fuisse stultam, dementem, vel mente captam, nec aliis vtuntur verbis ex quibus posset dici eos iudicasse, sed assignant bonas rationes, & referunt quamplurima signa, & actus particulares, concludentes ad dementiam, & mentis captionem Margaritæ.

Quod autem res ita se habeat, multifariam ostenditur. In primis ex verbis fatuis, & deridendis; quia D. Margarita dicebat se esse infirmam in vno capillo. Tertius *super. 9. interrogatorio,* dicebat, sibi apparere quamdam faciem in vno foramine, quæ sibi videbatur Maurus incantator. Idem tertius *sup. 3.* dicebat se nescire an iret ad commun candum, vel ad abluendam faciem, aut ad recitandam Primam. Duodecimus *super 2.* dicebat etiam alia insulsa & ridicula, de quibus infra.

Secundò probatur ex pluribus factis, & gestis clarè dementiam, & insaniam ostendentibus, quia ibat ad Chorum in camisia. Septimus, Nonus, Duodecimus *super 7.* implebat faciem luto, dicendo se ideò ita facere, quia narea sibi multùm fulgebant. Septimus 8. 9. 10. 11. 12. & 13. *sup. super septimo,* vertebat domum manica tunicæ. Quintus *super 1.* ponebat excrementa narium in vno baculo; & postea illa comedebat. Idem Quintus *super primo,* vrinabat in vna patina, & illam publicè omnibus ostendebat, & illis dicebat, quod illis ventebant Medullæ. Tertius *super 7.* & Quartus *super 9.* proiiciebat cucullam & habitum. Vigesimus octauus *super 8.* vtebatur pro speculo vno pitali immundo. Secundus *super 9.* ridebat sæpè sæpius sine proposito. Tertius *super 7.* Sextus *super primo.* Trigesimus quartus *super 10* ponebat carnem crudam in sinu & cibum in manica. Secundus *super 9.* vociferabatur tempore silentij. Nonus, *super 7 in fine,* transmittebat oua per sinum, vel per lignum. Secundus *super nono,* non comedebat per duos vel tres dies. Idem Secundus *super nono,* spuebat in vna patina parua, dicendo quod ibi recipiebat medullam. Idem Secundus *super 9.* post acceptum syrupum volebat ire ad sumendum Sacramentum Eucharistiæ. Tertius *super 7.* id quod dabat, illicò & eodem instanti repetebat. Idem Tertius *super 7.* accipiebat lapides & baculos, & cum illis percutiebat, quos inueniebat. Quintus *super 1.* existebat in porta vnius Cameræ in camisia sine velo, & cum mitra in capite: Idem Quintus *super primo.*

Tertiò probatur prædicta dementia, & insania D. Margaritæ ex eo, quia in domo ab omnibus tenebatur, & reputabatur pro insana & demente. Sextus *super 1.* Decimus septimus *super 1.* & in Monasterio *de Sperança* erat habita generaliter ab omnibus pro muliere stulta; Decimus, Vndecimus, & Decimustertius *super 2. in fin.* & in Monasterio *de Odiuellas* publicè tenebatur & reputabatur insana, Decimus octauus *super 10.* Decimusnonus *super 8. & super 14.* Vigesimus *super 8. in fin.* & Vigesimussecundus *super 18. in fin.* Non est dubium de iure, furorem, siue dementiam probari etiam ex communi reputatione, vt supra dictum fuit.

Quartò ista dementia D. Margaritæ probatur iudicio duorum Physicorum, qui sunt testes 29. & 30. *super decimo,* qui facta congregatione, & communicato inuicem colloquio, vna cum aliis Physicis decreuerunt, & iudicauerunt D. Margaritam insanam: quorum Physicorum iudicio standum est: quia, vt inquit Bald. post Iac. Bu. de Aret. *in l. obseruare, ff. de cur. furios.* Iudex debet adhibere Medicos, qui furorem, & demen- 6
tiam cognoscant per *l. semel, C. de re milit. lib. 12.* sequitur Alex. *cons. 86 n. 5. in fin. lib. 2* Marant. *in l. furiosi, n. 6, ff. de reg. iur.* Pet. à Plaz, alios citans *in Epitom. delict. lib. 1. cap 29. n. 2.* furor enim & mentis captio sunt passiones cerebri, quas Phy- 7
sicus cognoscit, vt inquit Barbat. *in cap. fin. n. 8. in fin. de succeß. ab intestato.*

Et eodem modo standum est iudicio duorum Patrum Societatis Iesu, qui sunt testes 33 & 35 *super 10,* qui seorsim, particulariter, & per spatium temporis, Margaritam allocuti, iudicarunt eam incapacem Confessionis, & aliorum Sacramentorum vsum rationis requirentium. Quod idem iudicauit Fr. Anton, Ordinis S. Bernardi, qui est testis 36 *super 6* dicens audiuisse D. Margaritam in Confessione, & inuenisse illam non genuflexam, sed stantem, & spuentem, & ridentem versus Moniales, & propterea iudicauit illam incapacem susceptionis Sacramenti Eucharistiæ, qui tres Religiosi cum sint multùm timoratæ conscientiæ magnam præstant auctoritatem ad credendam 8
dementiam Margaritæ: vt in his terminis rectè considerat Rodericus Suarez *allegat. 1. sub n. 13.*

Quintò comprobatur etiam dementia prædictæ Dominæ 9
Margaritæ, ex eo quod nomen proprium ignorabat: iuxta *l. fin. C. de hæred. instituend.* prout attestantur duo Notarij, in interrogatoriis illis factis de mandato D. Vicarij Vlixbonens.

Sextò præmissa confirmantur ex eo, quod Moniales Monasterij *de Sperança*, post annum Nouitiatus in circa D. Margaritæ, noluerunt eam ad professionem admittere, reiicientes illam tanquam inhabilem, & incapacem professionis propter eius insaniam & dementiam, non obstante quod eam in Monasterio recepissent ad instantiam, & intercessionem Serenissimi Regis Portugalliæ, tunc temporis Cardi-

nalis

nalis Infantis, cujus voluntati obtemperare valde verisimile est eam summopere desiderasse, quia erat Monasterij Superior, id quod non fecisse eas ob meram impossibilitatem, & dementiam Margaritæ provenientem dicendum est.

Septimo, accedit nimis brevitas temporis trium dierum
10 ad [illegible] ipsi Margaritæ indulti. Licet enim tempus probationis quod regulatur ad annum, *cap. ad Apostolicam, & c. ispisfatuemus, de Regular.* possit restringi ut *in cap. ex parte* [illegible] *de conversion. conjug.* & hæc restrictio possit arbitrio judicis fieri major, vel minor bimestri, ut per Gloss. *ibi in* [illegible] *vera annorum*, & *ibi* Innoc. *vers. licet credamus*. Holt. [illegible] *vers. Hoc ergo fatemur*. Ioan. Andr. *colum. 2. vers. Inno. aut vero dixit*: Henrich. Boich. *num. 1. vers. fatemur*
11 *ergo* Buttrius *num. 12.* & Abb. *num. 12.* Nihilominus hæc restrictio secundum Doctores prædictos non fit sine rationabili causa, prout *in dict. cap. ex publico* ubi sponsæ volenti Religionem ingredi tempus bimestre ad profitendum conceditur, ne sponsus, qui forte carnis stimulis resistere non possit, & propterea cupiebat matrimonium contrahere, cogeretur expectare lapsum anni. Et hinc est, quod prædicti Doctores dicunt, quod si sponsus consentiat sponsæ, circa ingressum Religionis, dabitur regularis terminus anni, quia cessat causa [illegible] restringendi ut bene Abb. *in dict. cap. ex publico, num. 12. prop. fin.* Sed in casu nostro nulla suberat causa restringendi annum tempus professionis, immo maxima vigebat ratio illud integrum indulgendi, ut scilicet Monasterium posset mores Margaritæ experiri, ut ait text. *in dict. cap. Apostolicam.* & tanto magis quod Prior illius temporis exclamavit, ne Margarita in Monasterio reciperetur, quia erat insana, & tanquam talis fuerat rejecta a Monasterio *de Speranza.* & [illegible] Margaritæ [illegible] professionem contra manifesta [illegible] Monasterio *de Odivellas*. Decimusnonus *super 17.* Duodecimus *super 8.* Unde restrictio ista præsertim tam magna, & extraordinaria non [illegible] ob causam fieri potuit, nisi ut [illegible] tur insania & dementia Margaritæ, & sic ne excluderetur à professione, prout accidit in Monasterio *de Speranza.*

Nec obstant testes, de quibus *supra*, ut dicti esse singulares; Quia ad probandum furorem, sive dementiam, tanquam ad
12 probandum quid in genere testes singulares admittuntur; ut in terminis tradit Alexand. *consil. 141. num. 2. lib. 1. consil. 91. num. 10. lib. 5. & consil. 147. num. 20. lib. 7.* Decius *in d. l. furiosum num. 30.* Bertrand. *consil. 48. num. 23. lib. 2. part. 1.* Boerius *decis. 19. num. 44.* Paul. *consil. 87. num.* [illegible] *lib. 3.* Ruin. *consil. 67. num. 9. lib. 3.* Marant. *in l. impotest. num. 130. ff. de acquir. hæred.* bene Pet. à Plaz. *in cap. delect. lib. 1. cap. 29. n. 1.* Gabr. *lib. 3. de test. concl. 2. num. 14.* Et hæc quoad secundam difficultatem.

Quantum autem ad tertiam, resolutum fuit, professionem
13 per D. Margaritam in Monasterio *de Odivellas* emissam, nullam fuisse, tum per text. *in cap. fi. ut tenor, de Regular.* qui licet loquatur in eo qui positus erat extra mentem, & extra seipsum propter gravissimum illi [illegible] ut innuunt verba illa, *de præsente vita desperet*, & in hisce terminis intelligit Abb. *ibi*: Tamen ratio textus fundatur in præcatione mentis quæ ratio cum sit generalis, amplat decisionem textus etiam in eo, qui non ex morbo, sed aliunde, mente caret ad
14 *l. cum Pater, §. dulcissimis ff. de leg. 3.* Tum etiam quia quemadmodum furiosus non potest contrahere matrimonium carnale, *cap. dilectus, de Spons. cap. neque furiosus. 32. quæst. 7. l. Patre furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris. l. eg. furor,*
15 *ff. de Spons. l. oratione, § fin. ff. de ritu nuptiarum.* ita nec spirituale, cum valeat argumentum a Matrimonio carnali ad spirituale: *cap. quanto [illegible], §. Verum in lit. non contest.* Doctores, *in auth. ut sit rogatis, C. ad Trebell.* late Everard.
16 *in loco à Matr. Carnali ad Spirituale.* Et in specie, quod furiosus nequeat Matrimonium spirituale contrahere, sicut nec carnale, tradit [illegible] *in d. c. dilectus in 3.* Alex. *consil. 14. in principio, lib. 1.* Everard. *ubi supra in 6. exemplo.*
17 Et quod dicitur de furioso, procedit etiam in mente capto cum inter se æquiparentur: *§. hæc decimus, in auth. ut hi qui oblig. se hab. l. 2.* ubi Bald. *C. de curat. furios. l. si furiosi & ibi* Doct. *C. de nupt.* Scriben. *in l. ex facto ff. de vulg. & pupill.* Alex. *cons. 14. in princ. lib. 2. & l. Titium decem, §. si maritus, ad fin. num. 8. ff. sol. matrim.* Curt. *cons. 22. num. 7. lib. 4.* late & egregie Fulgos. *cons. 79. n. 1. 2. & 3.* & bene Præposit. *in c. dilectus, n. 4. de Spons.* fuse Socin. *cons. 47. n. 8. lib. 3.* & plene Ias. *in d. l. patre furioso, num. 3. ff. de his, qui sunt sui vel alieni juris.* Dec. *cons. 110. post prin. & in d. l. furiosum, n. 7.* ubi alios citat Paris. *cons. 87. n. 2. lib. [illegible] cons. 88. n. [illegible] & 7. lib. 1.* Cæt. Ion. *cons. 151. n. 9. post med. vers. ita quia: & n. 10.* Gramm. *cons. crim. 16. n. 12.* Et in terminis quod text. *d. cap. dilectus*, loquens in furioso procedat etiam in mente capto, firmat Præposit. *ibi n. 3. vers. nunc quod sequenti*, Socin. *cons. 47. n. 8. lib. 3.* Alex.

cons. 54. in prin. Dec. *cons. 112. in prin.* Cæs. Ion. *dict. cons. 151. n. 9. vers. Hinc decimus.* Covar. *in 4. Decret. p. 1. cap. 2. n. 9.* Et 18
in specie, quod mente captus non possit Religionem profiteri, ponit Ias. *in d. l. patre furioso, n. 3.* Dec. *cons. 87. n. 7. vers. Et ista omnia* [illegible] *in d. cap. sicut tenor. cap. fin. de success. ab intest. cap. Consald. 17. quæst. 1.* & latius And. Sicul. *cons. 45. lib. 2. n. 2. in fin. vers. & si quis sponte, & n. 6.* ubi allegat prædicta [illegible] & paulo post, *in vers. licet ergo*: inquit, mentem captum existentem in Monasterio, licet fecerit actus congruentes personæ sanæ mentis, non propterea censeri fecisse professionem [illegible] qui mente captus reputatur mortuus: *d. l. furiosum* [illegible] *ff. de off. Præsid.* Ergo non potest in eum cadere [illegible], quia Deus ad aliquem sibi obligandum, animum & corpus [illegible]: *c. si quid inveneris, 14. q. 5.* & mente captus nec animum, nec cor habet. & postea *n. 7.* post D. Th. Io. And. subdit, ad obligandum aliquem ex voto tria requiri, videlicet deliberationem, propositum, & promissionem; eaque non cadere in furiosum, vel mente captum & per consequens nec etiam votum intrandi Religionem, & sic sublatis principiis, tolli principiata prout latius per eum.

Circa quartam & ultimam difficultatem, quod non obstent quæ pro parte D. Antonij allegantur, deducitur in primis quoad illud quod D. Ludovicus procuravit ut Domina Margarita ejus soror Monasterium *de Speranza* ingrederetur, ibique professionem faceret; deinde ut Matrimonium contraheret, ut deponunt testes D. Ludovici; quod quidem facere non potuisset, si habuisset illam pro demente: unde non potuit ipsum credere illam non esse stultam: & quemadmodum reputatio Consanguineorum, ut supra diximus, operatur probationem dementiæ, ita etiam contraria reputatio
19 debet contrarium operari: & ita videtur argumentari Dec. *cons. 448. n. 15. & 34.* dicens, quod si Pater in casu suo filium mente captum reputasset, verisimiliter aliam provisionem ei fecisset: ergo in contrarium, ut ipse subdit, non facta alia provisione, magna insurgit præsumptio, quod non fuerit mente captus. Sed pro responsione dicitur negando, Dom. Ludovicum credidisse D. Margaritam non esse stultam, cum ante ejus ingressum in Monasterio *de Speranza*, in Domo Dom. Beatricis sororis consobrinæ ipsius Domini Ludovici, tenebatur & reputabatur ab omnibus pro insana & demente. Nec obstat quod scribit Dec. *ubi supra.* Quia, ut videri potest loquitur in terminis longe diversis a nostris.

Secundo non obstat, quod Margarita quando existebat in Monasterio *de Speranza*, faciebat multos actus convenientes personæ sanæ mentis, videlicet confitebatur, communicabat, canebat in Choro, legebat, scribebat, suebat, acu pingebat,
20 & ad propositum loquebatur; ut in terminis actus Confessionis ad excludendam dementiam, ponderat Dec. *d. cons. 448. n. 20. in fin.* Non respondetur, quoniam ad actum confitendi, & communicandi, Margaritam fuisse incapacem, prout plures Viri Religiosi indicarunt, & fuerunt etiam illi denegata Sacramenta. Vigesimus secundus *super 18. & 23. juxta interrogatoria.* Quo vero ad actum cantandi, & legendi, scribendi, suendi, acu pingendi, Respondetur istos actus non
21 consistere in intellectu, sed in sensu, ut bene deducunt informantes Domini Ludovici. Demum circa actum loquendi ad propositum, respondetur non mirum si Margarita interdum ad propositum loquebatur, quia erat constituta in conspectu umbratæ quietis, ut inquit text. *in l. quod in eo: §. si furiosa,*
22 *ff. de acquir. poss.* Gloss. *in d. cap. dilectus in verb. furore, vers. sæpe enim*, & *ibi* Card. *ante num. 1.* & dementes quando-
23 que ex factis convincuntur, licet ex verbis prudentes appareant: ut inquit Card. *cons. 69. num. 12. vers. maxime quia, lib. 1.* ubi dicit furiosos, & mente captos facere multoties signa, & loqui ut prudentes, & tamen non propterea desinere esse furiosos, & mente captos: quia etiam infantes sæpe ac sæpius verba prudentia loquuntur, & faciunt actus convenientes prudentibus, & tamen non sunt: Et idem Corn. *cons. 73. num. 3. post med. vers. tamen attento, lib. 1.* inquit, furiosos & mente captos sæpenumero respondere ad propositum, & immiscere verba & facta convenientia homini sanæ mentis, prout pupilli faciunt: & hoc expresse firmat Bertrand. *cons. 48. num. 31. vers. nec moveri debet, lib. 2. p. 1.* Gromol. *cons. criminal. 6. num. 9.* Paris. *cons. 82. n. 44. lib. 4.* Immo, ut inquit Roder. Suarez. *alleg. 1. num. 17. circa med.* nullus est ita stultus, qui aliqua verba non proferat, quæ judicentur hominis sanæ mentis.
24 Tertio non obstat, quod dementia Margaritæ non probatur [illegible] tempore [illegible] professionis per eam factæ in Monasterio *de O*[illegible], prout de jure requiritur, *d. cap. sicut tenor,* [illegible] *de Regul.* Siquidem omissa illa difficultate, an & quando præteritus furor, vel dementia [illegible] Res[illegible] in casu nostro constare de dementia Margaritæ, tam ante, quam post dictam professionem; [illegible]

testes deponunt de eius insania in pluribus, & diversis tem-
poribus: videlicet de tempore ante ingressum Monasterij
de Speranza. Item de tempore, quo ibi per annum in circa
permansit. Item de tempore multorum annorum post dictā
25 professionem. Vnde ex probatione utriusque dementiæ tam
præcedentis, quam consequentis dictam professionem, præ-
sumitur dementia medio tempore ipsius professionis: quia
probatis extremis, præsumitur media probata: ut in terminis
furoris, argumentatur Anchar. *conf.* 5 *num* 5. sequitur Ruin.
inter confil. Curt Iun. conf. 192 *num* 16.
26 Accedit etiam quod furiosus, & demens [illegible], præsumitur
etiam fuisse furiosus & demens retro, & [illegible] etiam tempore
nativitatis ut in terminis firmat Alexand *conf.* 91. *num.* 13. & 14.
lib 5. Motus ea ratione, quod ex præsenti præsumitur in
præteritum, quando præsens status potest concurrere cum
naturali veritate ipsius originarij status: quia potuit nasci
demens. Meritò, &c.

Et licet de hac opinione Alexand. possit dubitari, ex eis
quæ scribunt Castr. & Aretin. uterque *in prim in l. qui testa-
mento,* § *furiosus ff. de testam.* prout animadvertit Ruinus
qui illam non firmat, *d. conf.* 192. *n.* 21. *vers. sed plus: cum
seqq. iuncto num.* 25. Nihilominus in casu nostro opinio
Alex. optimè procedit, quia quamvis in illa materia, an &
quando ex præsenti præsumatur in præteritum, variæ a Do-
27 ctoribus Regulæ tradantur, ut per Alciat. *reg.* 2 *præsumpt.* 26.
quando tamen ultra statum præsentem concurrit aliqua con-
iectura, vel præsumptio inferens retro, tunc absque dubio ex
præsenti præsumitur in præteritum: ita Salyc *in l ex persona,
prope fin C de probat.* Alex. *conf.* 16. *num.* 3 *lib.* 5 Soc. *conf* 79.
num. 19. *lib.* 1. Alciat. *ubi supra. n.* 5. idque tempore meo fuit
tentum in Rota *in pluribus causis*. At in casu nostro ultra
præsentem statum in casu dementiæ, recurrit recusatio Mo-
nialium Monasterij *de Speranza*, quæ recusarunt admittere
Margaritam ad professionem. Item concurrit nimia & extra-
ordinaria brevitas temporis trium dierum ad profitendum in
Monasterio *de Odivellas*. Itemque concurrit plena probatio
dementiæ ante ipsam professionem: Meritò, &c.

Quartò non obstat, quod Margarita erat puella simplex,
28 parum prudens, non erat insana, nec stultata in totum, ut
deponunt Primus *super septimo*, Nonus *super secundo*, Deci-
mus *super tertio*, & Duodecimus *super primo*. Vnde infertur
communis conclusio, ut illud quod dicitur de mente capto,
vel furioso, non procedat in fatuo simplici, substupido, &
hebetis ingenij, qui intellectu non caret, licet integrum ani-
mi vigorem non habeat, ut per Castr. *in l. si frater. in princ.
C qui test. fac. poss* habet *in* § *præterea*. & ibi Aretin. *n.* 3.
Instit. quibus non est permiss. facere testament. Vigl. *in* § *item
furiosi, n.* 2. *Instit. eod tit.* Dec. *conf.* 312 *n.* 2. *conf* 448. *num.* 51.
& 52. Ias. *in d. l furiosum, num.* 2. & *in* § *limit* & ibi Dec.
29 *n* 8. Iatè Parisi. *d conf.* 88. *n* 37. 38. 39. & 40 Et quod dementia
quæ impedit contractum matrimonij, debeat esse talis, ut
auferat usum rationis, tradit Socin *conf.* 47. *n* 9 *lib* 3. per ea
quæ scribit Henric Boich. *d cap. delect. n.* 4. Galliaul. *lib.* 1. *in
princ. n.* 69. *ff. de verb. oblig.* Paris. *d. conf.* 88. *sub n.* 40. Ergo
talis quoque debet esse dementia impeditiva professionis
Religionis, arguendo à Matrimonio carnali ad spirituale,
ut supra dictum est. Nam pro responsione dicitur, prædicti
testibus credendum non esse, cum non assignent rationem
aliquam dicti sui, cur Margarita erat mulier simplex, nec in
30 totum stulta; testes enim volentes probare, debent reddere
rationem dicti sui, aliàs eis non creditur, ut inquit Bald. *in
d. l furiosum, circa med. vers. est difficile*, quem ibi commu-
niter Doctores sequuntur.

31 Accedit, quod quando agitur de probanda aliqua quali-
tate animi, prout in casu nostro, tunc testes debent testificari
per actus exteriores quos viderint, nam exteriora indicant
32 secreta animi: Gloss. *in l. si quis,* §, *Divus, in verb sermonibus*,
& *ibi* benè Batt *in fine*, Bald. & Cuman. *ff de tut & curat. dat.
ab his*: Socin. *conf.* 42. *sub num.* 2 *lib.* 1 Alex. *d. conf.* 157. *n.* 16.
circa med lib. 7. Vnde prædicti testes cum nullam assignent
33 rationem, nec etiam referant aliqua signa vel actus extrin-
secos ex quibus appareat Margaritam fuisse simplicem, &
non stultam in totum, dicuntur iudicare, non autem testi-
ficari: ut in terminis post Bart. tradit Socin *conf.* 42. *sub n* 5.
lib. 1 Dec. *conf.* 449. *ante num* 32 Paris. *d conf.* 88. *num* 9. Imò
prædicti testes testificantur per quosdam actus exteriores
concludentes ad totalem insaniam & stultitiam: nam Nonus
super septimo, dicit Margaritam quadam die ingressam fuisse
in Chorum in Camisia, & semel vidisse illam vociferantem
tempore silentij. Decimus *super septimo*, inquit, sæpè vidisse
Margaritam existentem cum facie immunda, & naribus
plenis luto. Duodecimus, *super secundo*, deposuit Margaritam
dixisse quod nesciebat sinet ad communicandum, aut
abluendum faciem, aut ad recitandam Primam: & *super
septimo*, quod Margarita haberet faciem immundam luto;
quodque ideò ita faciebat, quia sibi lucebant nares; & quod
ibat ad Chorum in camisia.

Quinto & ultimò non obstat quod Margarita non sit
iudicanda demens, nisi clarè constet ipsam fecisse actus, de
quibus supra, tanquam dementem: Nam dicunt DD. quod
non sufficit testem deponentem aliquem esse furiosum, dicere 34
eò *quia lapides projiciebat*, nisi diceret lapides projecisse
more insanorum quia etiam prudentes aliquando projiciunt
lapides pro tuitione corporis sui vel alia rationabili ex causa:
ita post Bald. *in d* § *item furiosi*, tradit Alex. *in l. si cum dotē,*
§ *si maritus, n.* 7. Ias. *in d l furiosum, n.* 5. & *ibi* Dec. *n.* 29 *circa
med.* Paris. *d. conf.* 88 *n.* 68. idem Dec *d conf* 448. *n* 33. Gabr.
de testib p 7. *n* 97. & est text *in l. ob qua vitia*, ibi, *more insa-
norum, ff. de adil. edict.* Siquidem respondetur obiectum pro-
cedere in actibus æquivocis, qui possunt convenire tam per-
sonæ sanæ mentis, quam furioso & dementi, prout est deie-
ctio lapidum, quæ si fiat cum causa, putà pro tuitione cor-
poris, tunc deponat prudentiam & sanam mentem, si verò fiat
sine causa, tunc arguit insaniam & dementiam. Sed in casu
nostro actus probantes dementiam Margaritæ, sunt tales, ut
nonnisi dementibus convenire valeant. Et propterea oportuit
Margaritam illos fecisse tanquam dementem.

Et ita, &c.

Romana causæ Obitus, Lunæ 6. Iunij 1580.

Coram R. P. D. Aldobrandino.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ex partu decessisse dicitur, si ante partum benè se haberet, & post partum incideret in infirmitatem.*
2 *Infirmitas, quod sit mortalis, benè probatur ab eventu.*
3 *Exitus acta probat.*
4 *Obitum provenisse à causa diversa ab ea, quæ apparet, probandi onus incumbit allegantis.*
5 *Infirmus quando dicatur convaluisse, ita ut si decedat non ex primo morbo, sed ob novam infirmitatem decessisse dicendum sit, & n.* 13 *(causa.*
6 *Residiva brevi tempore superveniens præsumitur ex prima*
7 *Laborare in extremis ille dicitur, qui obiit ex illa infirmitate, nullo sanæ intervallo.*
8 *Symptomata primi morbi si concomitentur febrem supervenientem ipsa febris dicitur provenire primo morbo.*
9 *Infirmitatis prima causa si præponderet culpa infirmi, mors superveniens tribuitur primæ causæ.*
10 *Allegans errorem infirmi prævalere primæ causæ infirmitatis, tenetur probare.*
12 *Morbi primæ, vel secundæ causæ, an quis obierit? Arbitrarium est Iudici decernere*
13 *Infirmitatis causa quando non possunt probari nisi per testes domesticos & familiares, contra illos non sunt admittendæ leves exceptiones.*
14 *Mulieres nobiles & honestæ, etiam infirmæ non admittunt nisi domesticos, & consanguineos.*
15 *Periti non sunt eligendi, quando ex probatis clarè resultat veritas facti.*
16 *Probatio probatorum non excludit.*

DECISIO III

Domini tenuerunt, Paulum probasse incumbentia, nempe 1
Victoriam ex causa partus obiisse: cùm enim ante par-
tum benè se haberet, & post partum malè se habuerit, ut ha-
betur in *prima*, & *tertia conclusione*; cumque manifestè
liqueat de causa infirmitatis, quia scilicet in aliis puerperiis
solita erat multò plus purgari, quàm in isto purgata fuerit,
ut habetur *in sexta* quo factum fuit, ut semper varios dolo-
res totius corporis passa fuerit, quodque genua, manus, &
cætera tumefacta ei fuissent, ut in *dicta tertia conclusione*, quæ
in aliis puerperiis, in quibus plus, ut dictum est, solita erat
purgari, pati solita non erat; ut habetur *in quarta*. Et hinc
exortæ fuerunt illæ pinguedines, de quibus *in nona*, et coagula-
tio lactis, & alia de quibus *in decima*, & *undecima conclusione*.
consequenter manifestè apparet ex dicta infirmitate eam
obiisse. Quia, quòd fuerit mortalis, eventus docuit: exitus 2
enim acta probant ita dicit Socin *conf.* 178 *n* 1. *lib.* 2. Qui 3
igitur vult dicere decessisse ex alia infirmitate, id probare
debet: quod sentit Bal. *in cap.* 1. *n.* 9 *quib. mod feud amit* Soc. 4
in cap. presbyterum, de homicid. n. 9 & clare ac benè Sarnen.
de infirm quæst 11. *n.* 40; ubi ait etiam id resolutum fuisse in
infirmitate regulariter non mortali, ut in morbo Gallico.

Non obstat, quòd convaluerit: Quia id non probatur:
licet enim aliquando ita melius se habuerit, ut Medici visita- 5
tionem intermiserint, ut habetur in *septima conclusione*, tamē
apparet, quod quando è domo exiit, sana non erat, cum non
posset ambulare; nec cùm genuflexisset, surgere. Et tertia
vice quando exiit domo, fuerit febri correpta, ex qua obiit,

quo

quo casu adhuc præsumitur obiisse ea prima causa; ut per Sarnen *dict. quæst.* 11. qui distinguit: Aut infirmus ita convaluit, ut ageret ea, quæ sani agunt, & tunc præsumitur ex alia causa: Aut integraliter non erat redditus sanus, sed ambulavit cum baculo, & visus est extra periculum, tunc præsumitur ex eadem causa: & dicenti ex alia causa obiisse, incumbit onus probandi: & ita vult etiam Io. Villamar. *in l. Divus num.* 522. *ad leg. Cornel. de sicar.* ubi exemplificat quando febris recessit, & ille in operationibus naturalibus non impediebatur.

6 Quod comprobatur ex illa communi conclusione, quòd recidiva brevi tempore superveniens, ut in hoc casu, præsumitur ex prima causa: Bart. Bal. Soc. & Fulgos. *in l. maritus, ff. locati*: Soc. *in cap. presbyterum, n.* 13 & 14. *de Homicid.* & *ibi* Io. de Anania *similiter n.* 13 & 14. *in fine*, Fel. *n.* 40.

Quod etiam confirmatur ex traditis à Bald. *in cap.* 1 *n.* 11.
7 *de pact.* quem sequitur Ias. *in l.* 1. §. 1. *num.* 10. *ff. si quis jus dicen. non obtemper.* Cremen. *sing.* 12. Quod ille dicitur in extremis laborare, qui obiit ex illa infirmitate, nullis sanis
8 intervallis. Idque tanto magis, quia quando supervenit febris, supervenerunt multa ex pristinis symptomatibus, quæ ostendunt identitatem causæ.

Et huc tendunt tradita ab Excellentissimo Mercuriali, qui in primis admittit, quòd illæ efflorescentiæ, & alia provenerunt à menstruis retentis; sed ipse præsupponit, quòd ex quo domo exiit de licentia Medicorum, sana reddita esset, & quod denuo fuerit febri correpta: sed cùm ex testibus appareat, eam nunquam convaluisse, cessant quæ ipse dicit, & subintrant præfatæ conclusiones.

9 Nec facit, quòd nisi domo exiisset, reliquiæ morbi potuissent fortè curari; Quia fortè etiam non potuissent. Non enim apparet, quòd culpæ hæ, causæ primæ præponderaverint: alioqui si prima causa prædominatur culpæ, dicitur mortua ex prima causa: Bal. *in cap.* 5 *num.* 9. *quib. mod. feud.*
10 *amittat.* Cùm igitur onus probandi incumbat Lentulo, ut dixi, tenetur ipse probare, quod hæc culpa præponderaret primæ causæ; quod etiam verisimile non est: modica namque fuit agitatio, cùm curru semper lentè gradiente vecta fuerit, ut in *octava, & ultima conclusione.*

11 Non obstat Glos. *in l.* 5. *de emend. serv.* Quia indistinctè non tenetur, & quamvis Marsil. *in l. in rixa, ff. ad leg. Cornel. num.* 16. & *in pract.* §. & *quia, num.* 56. limitet illam, quando infirmus procedit de malo in pejus: per doctrinam Abb. *in cap.* 2. *de cleric. percuss.* Hoc non obstat: quia *Abb.* illud dicit exempli causa: sed vera distinctio est ea, quam tenet *Sarnen.* & sequuta est *Rota*, quod aut infirmus convaluit, aut non.

12 Cùm itaque hæc materia sit arbitraria ex circumstantiis, Abb. *in cap.* 2. *n.* 1. *de Cleric. percuss.* Soc. *n. in d. cap. presbyter. num.* 8. *de homicid.* Marsi. *cons.* 70. *num.* 27. Florian. *in l. aut lex, n.* 4. *ad leg. Aquil.* Clar. *in pract. in* §. *homicidium, vers. sciat autem, in fine.*

13 Inspectis supradictis circumstantiis, visa fuit Dominis sufficiens huiusmodi probatio: sicut etiam visæ fuerunt contrarietates, & exceptiones contra testes debiles; attenta materia, de qua agitur, quæ non admittit probationem nisi per valde domesticos, & familiares.

14 Nec facit, quod infirmitas mulieris possit probari per alios: Quia nobiles, & honestæ mulieres, etiam infirmæ, non admittunt nisi domesticos, & consanguineos.

15 Quibus sic firmatis, Domini dixerunt non esse deveniendum ad electionem Peritorum; quia ex probatione formiter facta, resultat probatio obitus ex causa partus, per supradicta: & quia cum supradictis necessariò standum non sit, ut dicit Clar. *in d.* §. *Homicidium, vers. sciat autem*, & habemus hinc inde dicta plurimorum Medicorum, & eorum etiam, qui infirmitati illius intervenerunt, qui notam habuerunt infirmitatem, & complexionem ægrotæ, eorum opinio conveniens cum probatione formiter facta per testes videtur Dominis aliter adminiculata, ut alteri sit præferenda. Et propterea dixerunt superfluam videri Peritorum electionem.

16 Dixerunt tamen quòd cùm probatio probationem non excludat, si Lentulus, & litis consortes volunt probare formiter aliquid in contrarium, datis articulis ad examinandum testes, Medicos, vel alios, id facere poterunt.

Et ita, &c.

Romana Hæreditatis de Picchis Mercurij 15. Iunij 1580.

Coram R. P. D. Vicecomite.

SVMMARIVM.

1 *Testes ut probent aliquem actum, sive dispositionem, debent ad illam specialiter vocari, & rogari.*

Pauli Zacchiæ Quæst. Med. Tom. III.

2 *Scripturæ testamenti facta per testatorem debet à Notario legi & publicari coram testibus.*

3 *Medico attestante de non sana mente infirmi, standum est tanquam Perito in arte.*

4 *Testamentũ corruit ob defectũ non sanæ mentis testatoris.*

5 *Testamentum imperfectum non dicitur propriè testamentum, sed præparatio ad illius confectionem.*

DECISIO IV.

IN dubium revocabatur, an ex dispositionibus testium, & aliis in actis productis induceretur aliqua legitima dispositio quondam Achillis, quæ haberet vim legitimi testamenti? Et fuit responsum per Dominos non induci; nam licet testes deponant de his quæ sunt disposita per testatorem, tamen cùm de tali voluntate nullibi per instrumentum testamenti 1
appareat, debuerant ad illum actum specialiter vocari, & rogari, ut docet Bart. *in l. Divus, in fine, C. de milit. testam.* & *in l. hac consultissima*, ubi Ias. *col.* 1. *C. eodem*, Alex. *cons.* 57. *n.* 4. *vol.* 2. Iul. Clar. *lib.* 3. *sent. quæst.* 58. *vers. sciat tamen quod nullibi constat.* Imò de non rogatu omnes testes fatentur, cùm deponant, non audivisse, quòd Achilles testator rogaverit Notarium, aut testes, ut interessent testamento.

Præterea cùm testator elegerit solemnitatem scripturæ 2
faciendo eius voluntatem in scriptis per Notarium, debuit talis scriptura coram testibus legi, & publicari, ut tradit Cast. *in l. si is qui, n.* 3. *ff. de testam.* Ruin. *cons.* 1. *num.* 7. *cum plurib. seq. vol.* 3. quæ solemnitas minimè servata fuit. Imò testes deponunt, se nescire quid in ea scriptura contineretur.

Imperfecta quoque talis dispositio animadvertitur, cùm non potuerit perfici, & absolvi ob non sanam mentem, quæ in ipso actu testandi supervenerat, ut asserit Aromatarius, & 3
Franciscus del Pino testes, & attestatur Medicus, cui tanquam Perito standum est, juxta doctrinam Bart. *in l.* 2 *n.* 1 *ff. de test.* Et Notarius prudens, & sibi consulens, talem non sanam mentem animadvertens, testamentum rogare non est ausus: 4
ideò ex defectu imperfectæ voluntatis corruit, ut in fortioribus terminis tradit Boër. *decis.* 140. *n.* 5. Iul. Clar. *lib.* 3. *sent. q.* 7. *vers. aliquando.* Et cùm non fuerit perfectum, & abso- 5
lutum, quidquid actum est, tanquam testamentum considerari non potest, sed tanquam præparatio ad futurum testamentũ. Oldrad. *cons.* 159. *per tot.* Dec. *cons.* 159. *col.* 2. Covars. *in cap. relatum, n.* 9. *de testam.*

Et ex ista consideratione Dominorum, tollitur omne fundamentum ex adverso adductum, quod scilicet ad interrogationem Notarij quos vellet instituere, responderit *Monete, & Leva.* Et præter supradicta respondebat quoque, quod talis interrogatio Notarij fuit facta non ad effectum tunc conficiendi testamentum, sed ut exploraret Notarius, an scriptura dictata per Hieronymum de Picchis esset juxta mentem suam, vel ne? ideò nihil operatur talis responsio: Cast. *cons.* 137. *in fine, vol.* 2. & Dec. *cons.* 477. *n.* 14.

Vlixbonensis Professionis, Mercurij 16. Novembris 1580.

Coram R. P. D. Cantuccio.

SVMMARIVM.

1 *Dementia impediens professionem Religionis, debet esse talis, ut usum rationis auferat.*

2 *Testes deponentes de sana mente, debent concludenter deponere de actibus, & signis multiplicatis, & successivis excludentibus dementiam.*

3 *Testis deponens de insania, vel dementia alicuius, debet de proprio auditu, & visu deponere.*

4 *Nugatoria fuerat, quomodo sit probanda per testes & n. seq.*

5 *Furor non probatus per aliquod tempus continuum, arguit dilucida fuisse intervalla.*

6 *Dementia præsumitur probatis extremis.*

DECISIO V.

LIcet in causa Vlixbonensis professionis, in qua die Mercurij 16. Novembris 1580 dubitavi an probentur dilucida intervalla Margaritæ? Aliqui ex Dominis tenuerint pro 1
validitate professionis eiusdem Margaritæ, non quia probentur dilucida intervalla, sed quia existimabant, illam non fuisse taliter insanam, ut esset incapax professionis; Nam eius dementia non erat talis, ut auferret ei usum rationis, prout de jure requiritur ad impediendam professionem, juxta tradita per Socin. *consil.* 47. *n.* 9. *lib.* 3. Gallaul. *in l.* 1. *in princ. n.* 69. *ff. de verb. oblig.* Paris. *consil.* 88. *n.* 40. *lib.* 3.

Et istis Dominis placebant deducta per informantes in facto pro parte Dom. Antonij, & præcipuè actus Confessionis,

Communionis, legendi Breviarium, & emittendi professionem qui actus durant per multas horas; quia cantatur, charta votorum legitur, & multæ interveniunt ceremoniæ, quam cantationem, & ceremonias omnes Margarita cordate fecit prout reliquæ quæ eandem professionem simul emiserunt.

2 Nihilominus major pars Dominorum persistebat in resolutionibus jam factis, ex fundamentis & considerationibus in illis deductis; & fuit allegatus Aretæus *de caus. & not. divers. affect. libro 1. cap. 6.* & strictè ad dubium resolutum fuit, dilucida intervalla Margaritæ minimè probari: quia testes Domini Antonij, non deponunt de actibus & signis sanæ mentis Margaritæ multiplicatis, successivis & continuatis per aliquod tempus considerabile, ita ut non possint
3 convenire dementibus: juxta text. *in leg. cum aliis, Cod. de curat. furios.* prout latiùs deducitur *in decis. facta 9. Maij vers. nec testes Dom. Antonij.*

Nec obstant multi testes ponderati pro parte Domin. Antonij, ad probandam negativam furoris: Quia nullus testis dicit Margaritam non potuisse dicere, nec facere aliquid insaniæ, quin audivisset, vel vidisset: ut in terminis deducit Alex. *consil.* 141 *num.* 10 *lib.* 1 *& consil.* 140. *num.* 15. *in principio, & num.* 16 *propè finem, lib.* 7.

4 Nec obstat replicatio, quæ exemplò fit, quod testes deponentes super negativa, si deponunt taliter, ut id quod dicunt, sit eis verisimiliter cognitum, prout videntur deponere testes prædicti, tunc non est opus quod dicant non potuisse aliter fieri quin vidissent: ut per Aretinum *in cap.* 3. *loco, n.* 9. quem sequitur *ibi* Fel. *num.* 5 Decius *n.* 9 *vers. sed Aretin. ad hoc respondet, extra de probat.* Parif. *consil.* 162. *n.* 14. *lib.* 4.

Quia hæc replicatio potest dupliciter tolli: in primis quod *Aretin.* requirit quod testes deponentes super Negativa, dicant impliciter, vel explicitè se fuisse præsentes, vel vidisse fieri, per text. *in §. hanc notet. prope finem,* ibi *testium dicentium se adfuisse his, quæ gesta sunt, & vidisse quæ tunc agebantur: in auth. de hered. & falcid.* prout idem Aretin se declarat *in cap. cum num.* 19. *de testibus*: Et tamen in casu nostro ex tot testibus, qui conantur probare negativam furoris, nullus dicit se fuisse præsentem omnibus dictis, & gestis Margaritæ per tempus considerabile necessarium ad inducenda dilucida intervalla. Vnde possibile fuit quod Margarita ea hora, qua testis fuit præsens, non dixerit vel fecerit aliquid insaniæ, sed bene alia hora, qua testis non fuit præsẽs.

Præterea hæc replicatio potest & alio modo evitari, considerando, quod non sumus in Negativa valde coarctata, putà ad diem, vel ad horam, sed sumus in Negativa coarctata ad longum tempus, nempe ad tempus considerabile necessarium ad inducenda dilucida intervalla, quo casu aut testis debet deponere per medium Affirmativæ incompabilis cum Negativa, ut post Baldum *in cap.* 1. *§. si quis per* 30. *nu.* 2. *circa med. vers. tu dices: si de feud. fuer. controvers. inter dom. & agnat* bene declarat Aretinus *in dict. cap. cum causam num.* 10. *vers. aut negativa non est ita coarctata, de testibus.* Vnde in proposito, aut oportebat testes prædictos dicere, Margaritam non potuisse dicere, vel facere aliquid insaniæ, quin audivissent, vel vidissent, aut debebant dicere quod Margarita per totum illud tempus, quo intendunt probare Negativam, vel per aliud tempus considerabile ad constituenda dilucida intervalla, semper locuta fuit ad propositum & fecit actus sanæ mentis, specificando illos, ne alias generaliter deponendo censentur judicare: nam ista Affirmativa dictorum, & gestorum Margaritæ per totum illud tempus, fuisset incompatibilis cum Negativa furoris: sed nullus ex testibus prædictus, si eorum dicta inspiciantur, deponunt per medium Affirmativæ incompatibilis cum negativa.

5 Non obstat quod in casu nostro dilucida intervalla probantur ex eo, quod testes, qui conantur deponere de furore ante professionem, non probant de furore per aliquod tempus continuum: Bartol. *in l.* 2 *in fine ff. de bon. possess. infant. fur. compet.* Doct. *in leg. furiosum, Cod. qui testam. fac. poss.* Parif. alios citans *consil.* 87. *num.* 12 *&* 13 *lib.* 5 *& consil.* 15. *sub num.* 11. *lib.* 4. Alciatus *de præsumpt. reg.* 2. *præsumpt.* 18. *num.* 1. Covarr. *in Epitom parte* 2. *cap.* 3 *num.* 6. *vers. procedit tamen.*

6 Quia ista conclusio non applicatur casui nostro, in quo est probata dementia Margaritæ ante & post professionem, quo casu media dementia præsumitur: Ancharanus *consil.* 5. *num.* 1. Ruinus *consil.* 67. *num.* 11. *prope fin. lib.* 1. idem Ruin. *inter consil. Curt. Iun. consil.* 292. *num.* 25. *lib.* 3. Alex. *consil.* 54. *num.* 1. *lib.* 1. Purpur. *consil.* 254. *num.* 12. Tunc autem intraret obiectum, si dementia Margaritæ fuisset probata solùm ante professionem: nam eo casu ut præsumeretur durasse usque ad professionem, opus fuisset probare dementiam per aliquod tempus continuum; at secus, quando dementia est probata ante, & post actum, nam tunc præsumitur durasse tempore intermedio; quia probatis extremis præsumuntur media.

Atque ita, &c.

Calaguritana Divortij, Mercurij 13. Iunij 1584.

Coram R. P. D. Bubalo.

SVMMARIVM

1 *Virginem esse mulierem probatur ex relatione septem matronarum expertarum, & ex publica voce, & fama, & n.* 4. *&* 7.

2 *Virginitas mulieris probatur ex confessione mariti asserentis se eam cognoscere non potuisse, & num.* 5.

3 *Testes singulares licet non probet, inserviunt tamen pro adminiculo.*

6 *Impotentia coeundi probatur ex eo, quòd quis pro tali impotentia medicamenta quærit.*

8 *Relatione Peritorum emanata, quando alia relationes sint perquirenda.*

9 *Virginitas quomodo à peritis matronis sit exploranda.*

10 *Testes singulares, & infames non probant.*

11 *Cohabitatio triennalis conjugum ad sumendam experientiam habilitatis coitus non sufficit, nisi etiam concurrat concubitus.*

12 *Cohabitatio triennalis conjugum ad effectum probandi potentiam, vel impotentiam coeundi, quando currere incipiat?*

19 *Solemnitas præscripta per Canones conjugibus circa triennalem cohabitationem, est servanda.*

DECISIO VI.

IN hac causa pronunciaverat Rever. D. Archiepiscopus Calaritanus in prima instantia ad favorem D. Eleonoræ Sinnensis, declarando divortium esse faciendum inter ipsam Dom. Eleonoram, & Dominum Ephesum Sarrochum eius Virum, ob illius impotentiam, & dictam mulierem esse liberam: à qua sententia cùm fuisset appellatum, & causa mihi commissa, dedi dubium generale, præsumpto summario jurium, & testium utriusque partis, an sententia Domini Archiepiscopi sit confirmanda, vel revocanda, vel iterum uxor viro restituenda ad effectum cohabitandi per triennium, ut constare possit de potentia, vel impotentia viri.

Pro cuius resolutione Domini distinxerunt hanc materiam in plures difficultates: *Prima est*, an probetur quod Eleonora non fuerit cognita ab Epheso suo viro toto illo triennio, quo duravit matrimonium ante motam litem. *Secunda*, an probetur impotentia generalis coeundi cum mulieribus. *Tertia*, an ex parte Eleonoræ probetur cohabitatio, & condormitio per triennium, & an hoc sufficiat ad effectum, ut in casu, de quo agitur matrimonium sit dirimendum.

Quoad primam difficultatem, Domini concluserunt sufficienter probari Eleonoram non fuisse cognitam ab Epheso, & consequenter probatum, esse ipsam adhuc Virginem. 1
Et *Primò*, movebantur ex relatione septem Matronarum expertarum in opere nuptiali, quæ omnes concorditer retulerunt Eleonoram esse Virginem: hic est omnis modus probandi Virginitatem, *cap. fin. de frig. & malef.* ubi Butr. *n.* 3 & Card. *n.* 1. & *ibi* passim omnes Doctores.

Secundò ex confessione ipsiusmet Ephesi, de qua deponunt 2
Cosmus Tola, & Hieronymus Torella, qui sunt contestes, qui confessus fuerat, quod non poterat cognoscere D. Eleonoram, & ex alia confessione de qua deponunt Petrus, Honorius, & Isabella uxor D. Petri, quæ confessio comprobatur ex dicto Iacobi Vitalis, & aliis confessionibus, de quibus per 3
Franciscum Tappatum, Bernardum Pico, & Petrum Portalem qui licèt sint singulares, tamen deserviunt pro adminiculo.

Adminiculatur etiam probatio prædicta ex fama virginitatis, & non deflorationis Eleonoræ, de qua benè deponunt 4
Antonius Meltes *super quarto*, & Bernardus Pico, *ibidem*, & probatio famæ coadjuvatur ex dicto Gasparis Bencasi *ibidem* qui dicit quod pueri Neoiani canebant de ista impotentia Ephesi, & ex dicto Francisci Tuppata *super tertio*, dum deponunt de fama præfati.

Coadjuvatur etiam hæc probatio ex eo, quod ipse Ephe- 5
sus non articulavit cognovisse Eleonoram, sed quod semper ipsa renuit, quod an sit verisimile, aliorum sit judicium

Item ex eo, quia ipse quærebat medicamenta, ut deponunt 6
Cosmus Tola, *super sexto.* Petr. Honophrius *ibid.* & Bernard. *ibidem*, & comprobatur ex dicto Ioan. Andr. de quibus *in summario Ephesi, num* 8. ubi dicit, quod quærebat remedium ut posset rem habere cum uxore, quia sibi contingebat quædam defectio, & exinanitio.

Et

Et hæc etiam adminiculantur ex his quæ habentur *in summ. Ephesi num. 6 17. & 18.* ex quibus apparet quod dicta Eleonora ostendebatur fuisse crudelis & inquieta.

7 Non obstat prima relatio, quia ultra quod prætenditur nulla, & tres tantùm mulieres retulerunt: In hac secunda fuerunt septem matronæ peritæ, ut apparet ex *supradictis* & hæc secunda relatio est magis adminiculata.

8 Nec obstat quod stante prima relatione non esset deveniendum ad secundam deputationem Matronarum, quæ inspicerent an Eleonora esset virgo, quia in hac materia plurimum exuberat officium Iudicis immò Iudices de N. admonentur, ut adhibeant peritiores, ut per Gloss. fin. & *ibi* Cardin. *num* 3. benè Hostiens. *in cap. fraternitatis. §. licet autem, eodem tit.* ubi consuluit, quod Iudices quærant, quantùm potuerint, peritiores & diversas, & de vicinia, & de civitate expertas, & non sint nimis juvenes propter experientiam, & 9 nimis antiquæ propter defectum visus, nam & cum manu, & cum oculo sunt talia probanda à diversis & a pluribus. Et licèt Hostiens. *ibi* velit quod debeat prius lavari cum aqua calida, & ibi diu retineri ad dissolvendum medicamenta, quæ essent apposita, ut *ibi* dicit Abb. *n. 4. in fin.* tamen videtur loqui in muliere arcta: & quidquid sit, præsumendum est, istas mulieres uti expertas benè exercuisse officium suum.

Quoad secundam difficultatem Domini inclinabant non esse probatam generalem impotentiam coëundi ipsius Ephesi: quamvis enim Isabella & Simona videantur deponere, quod dormiverunt cum Epheso, & quod non potuit eas cognoscere; & aliæ etiam deponant de auditu, tamen sunt singulares & 10 infames, & in contrarium habent plures alios, de quibus *in summario Ephesi*, contrarium deponentes, quorum dicta comprobantur ex eo quod Ephesus fuit curatus à morbo Gallico, *ut eius. sum n. 13. & 24.* & ex relatione Medicorum, qui referunt ipsum habere membra apta ad coeundum.

11 Super tertia difficultate non potuit capi aliqua resolutio, & videndum esset particulariter: nam quamvis ultra triennium cohabitaverint, tamen quia non solum requiritur cohabitatio in domo per triennium, sed etiam in lecto, ut inquit Hostiens. *in d. cap. finale post princip. de frigid. & malef.* & dicit *ibi* Ioan. Andreas quod requiritur condormitio; hic non videtur probari condormitio per triennium, quia Anna *super quarto*, & Hieronymus Sancius, & Antonius Loangoeci non videntur rectè concludere de integro triennio; & quamvis Antonius Xiota de quo *in summ. Ephesi, n.* 12. dicat quòd à quatuor annis citrà simul non dormiebant; tamen non concludit à contrario sensu quod antea tosimul condormirent.

12 An autem in casu de quo agitur, sufficiat hæc condormitio per triennium, vel potius incipiat currere post peractam pœnitentiam, & postquam Iudex illum terminum statuit, Domini in hoc habebant difficultatem; & esset particulariter discutiendum. Nam Innoc. *in d. cap. fin ibi*, Card. *in fine*, & Abb *num.* 12. tenent sufficere triennium sive ante, sive post motam litem Hostiens. verò *in d. cap. fin.* quem sequitur *ibi* Ioannes Andreas Butr *n.* 10. Anchar. *num* 9. Henric. Boich. *in principio*, tenent quod triennium incipiat à tempore peractæ pœnitentiæ, & iniunctionis factæ per Iudicem: quæ ultima opinio videbatur aliquibus ex Dominis satis æqua, & verior; nam Ecclesia considerans aliquando propter peccata supervenire similia impedimenta, imponit ergo pœnitentiam ut videatur an ex bonitate & misericordia Dei omnipotentis placati, post peractam pœnitentiam ipsi conjuges reddantur habiles ad consummandum matrimonium: & nondum peracta ergo pœnitentia, non potest dici, quod triennium præcedens suffragetur, cùm non probetur remotio obicis peccati & saltem placebat istis Dominis temperamentum Abb. *in d. cap. fin n.* 12. quem sequitur *ibi* Præp. *n.* 4. quod post pœnitentiam peractam iniungatur cohabitatio per aliquod tempus, arbitrio Iudicis præfigendum.

Ex quibus Do. Archiepiscopi Calaritani sententia sustineri non potest, tum quia non fuit indicta pœnitentia, juxta formam *d. cap. fin.* à qua non licet recedere, ut admonet *ibi* Hostien. tum etiam, quia non fuit adhibita septima manus propinquorum. Et quamvis Gloss. fin. *in d. cap* dicat, quod sententia nihilominus teneat; tamen Hostiens. *ibi in fin.* 13 Anchar. *n.* 10. teneant illam solemnitatem esse servandam.

Faventina Matrimonij, Veneris 1. Februarij 1585.

Coram R. P. D. Seraphino.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium si prætenditur nullum ob impotentiam viri ante illius dissolutionem præcedere debet cohabitatio triennalis conjugum, injuncta prius per Ecclesiam salutari pœnitentia.*

2 *Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam potentiam coëundi non est necessaria, quando constat per aliam probationem de frigiditate viri.*

Declara ut num 6.

3 *Frigiditas & impotentia viri probari potest per testes.*

4 *Frigiditas & impotentia viri quando non est visibilis & per alterum ex conjugibus negetur, tunc cohabitatio triennalis est omnino necessaria ad probandam impotentiam.*

5 *Impedimentum coëundi visibile non adesse in viro, probatur ex relatione Medicorum.*

7 *Impedimentum, seu impotentia coeundi non benè probatur ex assertione conjugum.*

DECISIO VII.

FVit dubitatum an sententia in partibus lata, sit confirmanda? Et difficultatem faciebat contra sententiã, quod 1 non fuit servata forma *c. laudabilem, & cap. fin. de frigid. & malef. fin.* in quibus disponitur, ut conjuges cohabitent per triennium, injuncta prius per Ecclesiam salutari pœnitentia. 2

Ex adverso tamen prætendebatur hoc non fuisse introductum de forma, quando per aliud genus probationis constat de frigiditate: ut videtur probari *in d. c. laudabilem, & ibi* Gloss. & Innoc. *in princip.* Anchar. *n.* 2. Abb. *n.* 2. Collect. *in cap. 1. in princ. eod. tit.* & *ibi* Card. & Abbas. Specul. *eod. tit. §. 5. n. 4.* & *ibi* Ioan. And *in addit* Angel. de Claus *in verb.* 3 *Matrimonium, impedim* 16. n. 10. Sed per testes hujusmodi frigiditas probari dicebatur, non solum de tempore matrimonij, sed etiam ante matrimonium: quæ probatio in hac materia admittitur, ut per Card. & alios *in d cap* 1. & ex eo tempus triennij necessarium non est, quod solum datur ad cognoscendum an frigiditas sit perpetua, cùm satis ex eorundem testium depositione colligi possit: & hæc probatio coadjuvatur ex Obstetricum inspectione deponentium Do. Victoriam non fuisse defloratam; cùm tamen vir affirmet se eam cognovisse, & in hoc reperiatur mendax: ad Anchar *in d. c. 1. n. 4. ad fin.* & ideò benè fuisse sententiatum super separatione per Ordinarium Faventinum.

His tamen non obstantibus, Domini unanimiter censuerunt, sententiam esse revocandam. Et præcipuum fundamentum huius opinionis fuit, quod quando vitium frigiditatis & impotentiæ non est visibile, ita ut sensu oculorum percipi possit, & negatur per alterum ex conjugibus impotentia, tunc dispositio *c. laudabilem, & c. final.* est de solemnitate probatoria, eamque observare est necesse, cùm fieri possit ut tale impedimentum non sit naturale, sed temporale, proveniens ex aliquo maleficio; & sperari possit, quod acta pœnitentia Deus misertus coniugum tale impedimentum sit sublaturus. 4

Quod autem impedimentum non sit visibile, constat ex relatione Medicorum: Unde hoc casu statuendus erat terminus ab Ecclesia prædefinitus, ut tradit D. Thom *in sum par.* 3. *quæst.* 58. *art.* 1. Sylvest. *in verb Matrimonium*, 8 *n* 16. Ang. *in verb. Matrimonium* 3 *n* 10 Pisanel *in verb. Matrimonium* 15. Rosell. *in verbo, Matrimonium* 11. *n* 3. Summa Confessor. *lib. 4. tit. 36. q.* 16 Tabien. *in verbo, Impedimentum, num.* 12. Gottified. *tit de frigid. & malefic. n.* 10. 10. Andr. *tit de consanguin & affin. n.* 83. Turrecrem. 33. q. 1. c. 1. *n.* 7. & 9. Anch. *d. c laudabilem, n.* 7. & *ibi* Abb. *num* 5. & ferè omnes alij. 5

Non obstant deducta in contrarium: & primò ad auctoritates allegatas, quod possit probari frigiditas per aliud genus probationis, id verum est, quoties vitium est tale, quod per visionem detegi possit, & quoties conjuges fatentur impotentiam accedente septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, *d. c. laudabilem* habent enim Canones has probationes pro concludentibus: sed ubi vitium non est visibile, & maritus negat impedimentum, tunc servanda est forma *suprad. c. laudabilem, & cap fin* & ideò non sunt attendendi testes, cùm ex eorum dictis non probetur naturalis & perpetua frigiditas seu impotentia maximè cùm ex adverso adsint aliæ probationes per testes quorum tamen in præsentia nulla fuit habita ratio.

Non obstat quod Obstetrices dicant eam non fuisse cognitam, quia & huiusmodi probatio adhuc est in incerto, neque accessit septima manus, sed dato etiam quod probaretur concludenter, non ideò ob mendacium dirimendum est Matrimonium, licèt de fide conjugis multùm detrahatur ex hac causa; nam in hac materia assertio conjugum non 7 est vera probatio; ut tradit Abb. *in d. c. laudabilem, n.* 5.

Quare ex his conclusum, quod cùm agatur de periculo animæ, & Sacramenti diremptione, neque vitium directa probatione & concludenti probari possit, servandam fuisse temporis ab Ecclesia statuti prædefinitionem. Et hac ratione sententiam Ordinarij esse revocandam.

Anconitana Incendij 30. Maij 1588.

Coram R. P. D. Comitulo.

SVMMARIVM.

1 *Incendij nocturni origo probatur per conjecturas, & præsumptiones.*
2 *Probatio plena resultat in ambiguis, ex conjecturis.*
3 *Fumus est subiectum ignis.*
4 *Opinio, & rumor communis facit præsumptionem, si cum ea concurrat verisimilitudo.*
5 *Peritis standum est*
6 *Peritis standum est, licet rationes non afferant.*
7 *Nocturno tempore gesta expressè sciri non valent.*
8 *Probationes claræ ubi haberi non possunt, sufficit, quod Iudex ex vehementi opinione habeat informationem.*
9 *Incendium plerumque præsumitur culpa inhabitantium. Declara ut num. 10.*
11 *Verisimile, & non possibile, venit attendendum.*
12 *Testis de auditu non probat.*
13 *Ignis quò semel accensus pervasit, fert casus ut iterum accensus non pervadat.*
14 *Testis prima depositio attenditur.*

DECISIO VIII.

IVxta communem parietem distinguentem Pavesij domum
combustam, à domo Mascellæ habebat Pavesius in cella
vinaria supra dolia tabulatum, & in eo sarmentorum fasci-
culos, & alia ligna: Ex alia parte Mascella fabricaverat for-
naculam cum caldario ad lixivium, & mustum coquendum,
excavatam in eodem pariete & gula camini. Cùm autem
constaret pridie illius noctis, qua primum sub auroram erupit
ignis à cella vinaria Pavesij, accenso per famulos Mascellæ
igne in fornacula, unum, & alterum caldarium lixivij ebulli-
visse usque ad occasum Solis. Proposui dubium stante sum-
mario jurium, ac testium utrinque dato, an incendium domus
Pavesij processerit à domo Mascellæ, negligentia, culpa, vel
dolo ipsius, vel suorum familiarium, ita ut ipse teneatur ad
emendationem damni? Et Domini ad primam partem dubij
respondentes (circumscripto effectu) tenuerunt incendium
è domo Mascellæ provenisse.

1 Nec enim dubitarunt principium causamque nocturni in-
cendij, per conjecturas, indicia, & verisimilia in jure probari:
Bal. *cons* 174. *n.* 1. & 3. *lib.* 2. Alex. *cons.* 50. n. 6. *lib.* 1. Afflict.
decis. 57 n. 6. Bero. *cons.* 259. n. 1 *in* 3. Menoch. *de Arbitr. jud.*
cas. 390. *n.* 16. ex quibus in ambiguis casibus constantur plenæ
2 probationes, ut P. Aret *in l indicia, C. de rei vendicat.* Alex.
cons. 53. *lib.* 2. Ias. *in l. si quis ex argentariis, §. prætor, num.* 10.
ff. de edend.

Inducebantur autem Domini in hanc sententiam per ea,
quæ incendium antecesserunt, & ipso incendij tempore ob-
servata sunt, ac postea consecuta fuerunt: materia namque
apta accendi in cella vinaria Pavesij præexistens, ignis pro-
pinquus, intermedio pariete à quatuor pedibus suprà, debili,
3 ac peritorum judicio, ut posteà apparuit, parum tuto; fumus
qui secundùm Aristot *de part. anim lib.* 1. *cap.* 2. est subjectum
ignis, è fornacula in domum Pavesij lixivio ebulliente pe-
netrans; Querela de eo cum uxore, & famulabus Mascellæ,
probabilem ingerebant suspicionem ex hoc igne ortum
fuisse incendium; *ad l. si servus servum, § si fumum, ad lege
Aquil. l. quidam Hiberus, de servit. urban. præd.* Cæpoll. *eod.
tit. cap.* 64.

Augebatur suspicio ex eo, quod tempore incendij opinio
erat illud ortum sumpsisse ex fornacula: nec vana conjectura
quæ ipsum quoque Mascellam commovit ad inspiciendum,
4 num in fornacula adesset ignis; unde talis opinio & rumor
etiamsi è domo Pavesij originem habuisset, faceret præsum-
ptionem propter verisimilitudinem, cui innitus: Bal. *cons.* 78.
num. 2 *lib.* 5.

Quæ verò post incendium subsecuta sunt, probationem
compleverunt, Periti namque à Partibus nominati, Iudicis
auctoritate ad locum accesserunt, factisque diligentiis jurati
retulerunt incendium à præfata fornacula provenire potuisse
probabilibus valdè moti rationibus; maximè quia animad-
verterunt parietem communem, & supra fornaculam contu-
sum, & perforatum; calcemque superinductam detrahentes
5 observarunt in eo lapides fumosos, quorum attestationi
standum videtur, per ea quæ habentur & traduntur, *in cap.
6 significasti de homic. & in c. proposuisti. de probat.* etiamsi
rationes non afferrent, Dec. *eod c. proposuisti, n.* 53. post Aret.
& Butr. *in c. cum causam, de testib.* cùm sint potius Iudices &
arbitratores, quàm testes, præsertim ubi à partibus fuerunt
electi: Natt. *cons* 40 *n.* 3 *lib.* 1.

Comprobatur horum relatio ex quodam quasi præjudicio
ipsiusmet Mascellæ, qui post incendium, antequam deventum
esset ad loci inspectionem, advocavit fabium murarium, q
de nocte parietem illum communem in quo apparuerunt
foramina, & rimulæ, apriret, & calce obtegeret, accensu mox
ibidem igne ex paleis, quò recens crusta fumo denigraretur,
ne experimentum fieret, dum adhuc fumus in le exterius de
quædam saltem præsumpta confessio resultat, facilè apparere
potuisse, quod inde incendium exortum esset.

Concurrunt aliqui testes de auditu, & fama; aliqui de
proprio judicio, aliqui de verisimili, & possibili ex quibus
verisimilior redditur origo incendij: Alex. *cons.* 67. *n* 4 *lib.* 1.
Dec. *cons* 81 *n.* 1. Cùm aliàs expressè sciri non possint quæ 7
contingunt de nocte: Bald. *cons.* 174. *n.* 3. *lib.* 2. Alex. *cons.* 24.
n. 6. & *seq. lib.* 2. ubi post Bart. *in l* 1. *de verb oblig* dicit, quod 8
quando non possunt haberi liquidæ probationes, sufficit,
quod Iudex ex vehementi opinione habeat informationem,
Ias *in d. §. prætor, num.* 21.

Non obstat, quod incendium plerumque præsumitur culpa 9
inhabitantium evenisse, *l.* 3 *de offic. Præf Vigil.* Alex. *cons.* 50.
num. 1. *lib.* 1. Quia id verum, nisi ex conjecturis probetur 10
aliunde initium habuisse, Bald. *cons.* 174. *lib.* 2. & *cons.* 442.
lib. 3. Afflict. *decis.* 57. *n.* 3.

Nec movet, quod possibile sit, ignem casu fortuito, vel
aliter per inhabitantes accensum fuisse. Quia attenditur id 11
quod verisimile est, non quod possibile Bal. *in l. scripturæ, n.* 6
C. de fide instr. Soc. *cons.* 58. n. 9. *lib* 3. Dec. *cons.* 176 *in princ.*

Non obstat quòd dicitur, fumum in cella vinaria Pavesij
visum fuisse per tres, aut quatuor dies ante incendium, qui
tamen fumus ex fornacula provenire non potuit, in qua tunc
temporis ignis non fuerat accensus: unde arguitur incendiū
aliunde causari potuisse, & insuper negligentia Pavesij in 12
exquirenda causa fumi: Quia de tali fumo unicus testis de-
posuit, & quidem de auditu, ideò non probat, *l. jurisjurandi, &
l. testium, C. de testib. cap. licet, & cap. veniens, eodem tit.*

Non obstat experientia, quam Iudex pro informatione
animi sui fieri jussit, accenso igne in eadem fornacula, ex
qua apparuit vix calorem, nedum ignem, qui succenderet
stupam, penetrasse foramen studiosè relictum in pariete, unde
incendium dicitur ortum habuisse. Quia præterquam quod
tentata fuit citra præjudicium partium, probatur vana ex
rationibus in conspectu eiusdem Iudicis allegatis, stante præ-
sertim recenti crusta calcis, & innovatione facta in pariete, 13
& tuba caminis fert etiam casus, ut quò ignis pervasit semel
sæpius iterata experientia non pervadat.

Non obstat quod aliqui ex testibus repetiti aliter depo- 14
nant quàm primò. Quia attenditur eorum prima depositio,
Rota *de probat. in novis decis.* 19.

Alia, quæ adducuntur, licuisse Mascellæ fornaculam eo in
loco fabricare, ignemque accendere, deque diligentia per
eum adhibita, & eius bona fama, respiciunt effectum dubij,
quem Domini in hac resolutione circumscripserunt, &c.

Romana donationis annuli, Mercurij 10. Maij 1589.

Coram R. P. D. Mantica.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à demente non valet.*
2 *Testibus peritis magis quàm aliis credendum est.*
3 *Phreneticus, qui est mente alienus, non potest de suis bonis disponere.*
4 *Demens ut possit disponere, habere debet dilucida intervalla perfectissima.*
5 *Sanus mente quilibet præsumitur. Declara ut num. seq.*
6 *Demens qui semel fuit, talis præsumitur fuisse de tempore dispositionis, nisi contrarium probetur.*
7 *Stulti quandoque ad propositum loquuntur.*
8 *Phreneticus præsumitur perseverare in alienatione mentis licèt quandoque ad propositum loqui videatur.*
9 *Testis singularis non probat.*
10 *Institutio hæredis facta ad suggestionem alterius, ab eo qui est in articulo mortis, non valet.*
11 *Sana mentis non præsumitur is, qui est in articulo mortis constitutus.*
12 *Morbi acerbitate vexatus, interrogatus solet semper si si respondere.*

DECISIO IX.

COnclusum fuit bon. mem. Cardinalem Vastavillanum,
tempore quo fecit donationem, non fuisse sanæ mentis
& consequentes eam non posse subsistere.

Nam

Nam primus testis, qui est Medicus, *juxta* 13.14. *&* 15. *articul.* & Tertius qui est Chirurgus *juxta* 4 *&* 5. & Secundus qui erat assistens, & pro Dom. Ænea asserto donatario inductus est, *juxta*, 18. *&* 26. apertè deponunt de alienatione mentis à nocte Sabbathi, quæ fuit 6. mensis Augusti, & antecessit diem Dominicum, quo fuit facta donatio, & similiter de continuo furore usque ad extremum vitæ exitum
2 deponunt. Idemque testificatur Aromatarius *juxta* 16. Atque his testibus tanquam peritis magis quàm aliis credendum est Cyn. *in l. sensum, C. qui test. fac. poss.* Bart. *in l. 2. in 3 ff. de test.*
3 Cõstat autem phreneticum, qui mente alienus est de bonis suis non posse disponere: *c. cum dilectus*, §. *quia verò*, *de success. ab intest. & l. ob quæ vitia, in princip.* ibi, *qui propter febrem loquitur aliena ff. de adil. edict.* Et ut dementis dispo-
4 sitio valeat, debet habere dilucida intervalla & quidem perfectissima: *l. furiosum, C. qui testam. facere poss. conjuncta leg. cum aliis, C. de curat. furiosi*
5 Et quamvis quilibet in dubio præsumatur esse sanæ mentis *l. ult.* & *ibi* Bald. not. *C. de hered. instituend. l. nec codicillos,*
6 *C eodem*, tamen quando constat aliquem in furorem incidisse, ei, qui dicit ipsum fuisse sanæ mentis tempore, quo disposuit, onus probandi incumbit: Gloss. *in d. cap. cum dilectus, in verb. compotem, de success. ab intestat. & in cap. indicas in verb. ostenderit, 3 quæst.* 9 Anch. & Card. *in Clem.* 1. *de homicid.* Alex. *in cons.* 141. *n.* 3. *&* 6. *lib.* 1. *& in cons.* 45. *num* 6. *&* 14 *& cons.* 86 *num.* 5. *lib.* 1.

Non obstant testes, qui dicunt Cardinalem die Dominico in proposito loquutum fuisse. Quia ex hoc non sequitur
7 tunc sanæ mentis fuisse, nam stulti quandoque ad propositum
8 loquuntur, & qui ex morbo phrenesis alienationem mentis patitur, in eo statu præsumitur perseverare, licèt aliqua verba sanæ mentis loqui videatur; neque enim phrenesis dicitur cessare, sed aliquo modo latere, ut ex Medicorum sententia scribit Suarez *allegat.* 1. *num.* 19. *cum seqq.*

Neque etiam obstat, quod huiusmodi donatio tanquam à sapiente facta debet intelligi, propter servitia Cardinali lõgo tempore à Dom. Ænea præstita; & quia Cardinalis habebat animum remunerandi; quemadmodum deponit secundus
9 testis *juxta* 6. quia est singularis, & ideo non probat: *leg. jurisjurande, C. de testibus.* Et si Cardinalis talem animum habuisset, ei in testamento aliquid in specie legasset, sicuti quibusdam aliis legavit, & tamen nihil ei specialiter reliquit. Quamobrem donatio tanquam facta ab eo, qui mente erat alienus, non potest valere.

Quod multo magis Dominis placuit: quia hæc donatio
10 non fuit facta motu proprio Cardinalis, sed ad interrogationem & suggestionem asserti donatarij; Nam similiter in-
11 stitutio hæredis facta ab eo, qui est in articulo mortis, ad
12 interrogationem alterius, non valet; quia intelligitur sanæ mentis non fuisse, & quia ad interrogationem alterius, quilibet morbi acerbitate vexatus, solitus est respondere *fiat*, Ruin. *cons.* 8. *n.* 9. *&* 14. *ad fin. lib.* 3 qui dicit hanc esse receptiorem, aequiorem, & magis rationabilem opinionem; idemque consulunt Lanfr. de Orian. *int. cons. divers. ad ult. volun. cons.* 128 *lib.* 1. & hanc sententiam magis communem testatur & sequitur etiam Socin. jun. *cons.* 185. *num.* 32 *&* 33 *lib.* 2.
Et ita, &c.

Hipporegien. prætensi Matrimonij, Veneris 1. Decembris 1589.

Coram R. P. D. Comitulo.

SVMMARIVM.

1 *Minor decem annis non potest contrahere matrimonium tam ex defectu naturalis vigoris ad coeundum, & generandum, quàm ex defectu consensus.*
2 *Malitia supplet ætatem.*
3 *Malitia non est admittenda nisi in iis, qui sunt proximi pubertati.*
4 *Pubertati proximi illi dicuntur, qui ab ea solùm distant per sex menses.*
5 *Discretio præsumitur adesse in maiore septennio quæ sufficit ad validanda sponsalia de futuro.*
6 *Discretio, quæ præsumitur in majore septennio ad validanda sponsalia de futuro, non est talis, quæ sufficiat ad validitatem matrimonij.*
7 *Discretionis anni ad validitatem matrimonij pro annis pubertatis interpretantur.*
8 *Testes verisimiliora deponentes præferuntur aliis in concursu.*
9 *Testes verisimiliora deponentes tunc maximè sunt aliis præferendi quando sunt numero plures.*
10 *Testes exceptionem non habentes aliis præferendi veniunt, qui exceptiones patiuntur.*
11 *Testibus affectantibus effectuationem actus, domesticis, & dependentibus, fides minuitur.*
12 *Copula subsecuta præsumi facit habilitatem ad matrimonium.*
Intellige ut numeris seqq.
13 *Copula subsecuta tunc facit præsumi habilitatem ad matrimonium, quando intervenit cum iis qui à natura habiles sunt ad generandum, vel concipiendum.*
14 *Matrimonium ut dicatur validum, non solum requiritur usus rationis, sed etiam, quod corpus sit aptum generationi.*
15 *Aptitudo corporis ad generationem non dicitur adesse in imbecillo, & gracili.*
16 *Dolor, quem mulier sentit in actu copulæ, inducit præsumptionem quod non sit apta ad generandum, concurrente ætate tenera, & immatura.*
17 *Mulieris confessioni statur magis quàm viri quoad aptitudinem ad generationem.*
18 *Confessio omissa à puella minore duodecim annis, non attenditur ad validitatem matrimonij.*
19 *Matrimonium ut valeat, requiritur copulativè potentia ad carnalem copulam, & prudentia rationis discernentis vim contractus matrimonij.*
20 *Matrimonium esse validum in dubio pronunciandum est. Declara, ut num. seq.*
21 *Matrimonium non debet celebrari tempore quadragesimæ.*

DECISIO X.

Domina Veronica Malgrata, cùm esset pupilla maior novem, & minor annis decem, fuit ex agro, ubi propter pestem custodiæ agebantur, in oppidum Scarmagni ad domum D. Genevræ amitæ traducta, ibique sponsalia per verba de præsenti coram Parocho, & testibus cum D. Emmanuele Venusto annorum circiter quindecim contraxit, postque statim inter eos subsecuta fuit cohabitatio per duodecim dies continuos, & in eodem lecto concubitus, donec Domini de Aladio eius Tutores adversus huiusmodi factum reclamantes, pupillam sequestrari obtinuerunt.

Ea inde causa super dissolutione sponsaliorum introducta coram Reverendissimo Dom. Nuncio, per sententiam declaratum fuit, assertam desponsationem, & concubitum inter prædictos Emmanuelem, & Veronicam, matrimonium minimè fecisse.

A qua sententia pro parte D. Emmanuelis extitit appellatum; & causa appellationis mihi commissa, dubitatum fuit, concordatis nonnullis præsuppositis, an constaret de copula: cumque in disputatione excitatæ essent difficultates, propter quas non videbatur capienda resolutio, circumscripto effectu tendente ad firmandum matrimonium, & voluntas ipsius puellæ in dubium vocaretur, quippe quæ seducta prætendebatur detineri in loco suspecto, provisum fuit, ut puella, quæ pubertatis annos jam excesserat, adduceretur Mediolanum, ut ibi per Reverendissimum Dominum Episcopum in Monasterio neutri partium suspecto collocata, juxta Rotæ ordinationem interrogaretur.

Quo facto, & per Reverendissimum Dom. Episcopum provida, & sufficienti relatione ad Rotam transmissa; Rursus dubitavi præsuppositis depositionibus testium hinc inde examinatorum, & depositione D. Veronicæ, an constaret de copula ad effectum validitatis matrimonij.

Et quamvis copula qualisqualis præsupponeretur, etiam ex confessione jurata Veronicæ deponentis credere se, quod Emmanuel aliquoties intus immiserit, ipsa dolorem citra voluptatem sentiente, nec intelligente quam rem ille ageret: Domini tamen concluserunt ex ea non inferri validitatem matrimonij. Cùm enim ex processu satis constet, quod 1
Veronica tempore sponsaliorum, & assertæ copulæ non pervenerat ad annos decem, imò non excedebat annos novem & menses duos completos, stat regula pro nullitate matrimonij, tam ex defectu præsumpto naturalis vigoris ad coëundum, & generandum, quam ex defectu conjugalis consensus *te. tua de spons. c. à nobis, c. de illis, et l. c. finali, de despons. impub. & c. tuæ. § idem quoque, eodem tit. lib.* 6.

Exceptio autem, quod malitia suppleat ætatem, *d. cap. à* 2
nobis, & c. finali, cum similibus; præterquam quod vix admittenda videtur, nisi in iis, qui proximi sunt pubertati, quales
intelliguntur, qui ab ea solùm distant per sex menses Gloss. 3
communiter recepta *in c. continebatur, verb. proxima,* ubi 4
Innoc. & Abb. *in c. attestationes, versic. circa finem de despons. impuber.* Card. *cons.* 4. Staphil. *de varior. mod. vacat. tit. benefi. & atas contrahent, vers. sed revenendo*: Put. *decis.* 63. *lib.* 2.

5 nequaquam concludenter probatur. Nam esto, ut post septen-
nium iuris præsumptione adsit illa discretio, quæ sufficit ad
validanda sponsalia de futuro, *l. si sponsalib. 2. de sponsal. c.
litteras, de despons. impub.* Io Andr. & Abb. *in c. juvenum, de
6 sponsal.* Alia tamen & quidem major, quæ exigitur ad vali-
dandum matrimonium, in quo perpetua indissolubilitate
corpus traditur, ut post D. Thomam concludit Turrecrem.
in c. non est, 30. quæst. 1. ad 2. Abb *in c. de illis, num. 4. de de-
spons. impub.* non præsumitur ante annos pubertatis advenire:
c. de illis, c. à nobis, & c. finali, cum similibus: Et hoc respectu
anni discretionis interpretantur pro annis pubertatis: Ioan.
7 Andr. *in c. duo pueri, eodem tit.* post Gofred. *in summ. eod.
num. 3.*

Probationis autem, quæ pro sagacitate, & prudentia Ve-
ronicæ, ex parte Emanuelis factæ sunt, eliduntur ex concordi
dispositione triginta, & amplius testium, qui de simplicitate
eiusdem, & infirmitate intellectus, ad judicij ad cogno-
8 scendum vim matrimonialis vinculi plenè testantur; & cùm
verisimiliora dicant, præferentur in concursu: Innoc. &
Abb. *in c. audita, de rescript.* Socio. jun. *cons. 183. col. 2. lib. 2.*
9 Aim. *cons. 6. num. 66.* Rolan. *cons. 14. n. 55. lib. 1.* præsertim
cum numero sint plures, *ad l. ob carmen. § si testes, de testib.*
10 Gabr. *de testib. conclus. 4. num. 50.* Nec patiantur exceptiones
11 quibus subjacent testes ex adverso examinati, qui ferè vel
affectant matrimonij effectuationem, vel sunt eorum dome-
stici, & dependentes, ut per informantes in facto pro Vero-
nica, quorum depositionibus fides minuitur: Felio. *in cap.
super eo. ad finem, de testib.* Paris. *cons. 15. num. 30. lib. 1.*
Arm. 187. *num. 4.*

12 Nec obstat dicta copula subsecuta, ex qua præsumi solet
habilitas ad matrimonium, *d. c. à nobis, & c. de illis, cum simi-
lib. de despons. impub.* Quoniam dicta jura non verificantur
13 in omni defloratione, sed in ea quæ intervenit cum iis, qui
à natura habiles sunt ad generandum, vel concipiendum:
c. puberes, ad finem, eod. tit. Turrecremat *ubi suprà art. 2. ad 2.*
14 qui ait tempore matrimonij requiri non solùm usum rationis
sed etiam ex parte corporis requiri, ut illud sit aptum gene-
rationi. Idem sentiunt Abb. *in c. continebatur, num. 7.* Præ-
15 posi. *num. 3.* Ancharan. *num. 2.* & Alij. Quæ aptitudo non
probatur concludenter pro parte D. Emanuelis; qui potius
ex habitu corporis imbecilli, & gracili ipsius D. Veronicæ
inhabilitatem ad talem copulam concludunt omnes testes
16 pro Veronica examinati: & patet ex dolore quem Domina
Veronica sentiebat, nedum in primo actu copulæ, sed etiam
in aliis subsecutis, quem non sensisset, si naturalem jam
adepta fuisset vigorem, & aptitudinem ad generandum, cùm
dictus dolor non aliunde appareat successisse quàm à tenera,
17 & immatura ætate; & quoad hunc actum à puella solùm
dignoscibilem, eius confessioni magis credendum est, quàm
Do. Emanueli: ad Gloss. *in c. vidua, vers. licet, de Regul.*
Ioan. Lopez *in c. per vestras, §. 43. de donat.* maximè cùm
habeat præsumptionem pro se, Præposit. *in c. tua nos, n. 1.
de sponsal.*

Nec fiat vis in alia confessione Veronicæ prius in lecto
post sequutam copulam, malitiosa, quatenus refertur hila-
riter mandasse, ut sibi solveretur cingulum brachio alligatú,
quasi jam explevisset opus matrimonij. Quia non colligitur
ex ultima depositione Veronicæ talia verba prolata fuisse
18 in eam significationem, & nihilominus confessio emissa à
puella minore duodecim annis parum attenditur ad pro-
bandum matrimonium: ex Put. *decis. 65. lib. 2.*

19 Sed & quatenus alterum prædictorum duorum, videlicet
potentia ad carnalem copulam, vel prudentia rationis suffi-
cienter discernentis vim contractus matrimonij, continentia
perpetuam & indissolubilem cum viro societatem, proba-
remus adhuc non sufficeret ad validitatem matrimonij, cùm
utrumque copulativè requiratur, ut malitia suppleat ætatem:
ex Covarr. *lib. 4. Decret. part. 2. cap. 5. n. 3.* In specie autem
proposita, quia neutrum concludenter probatur, nec adsunt
indicia, ex quibus contra communem definitionem locus
sit arbitrandi, quod esset Veronica proxima pubertati, ex
Covarr. *ubi suprà, col. final.* quin potius conjecturæ, & pro-
bationes urgent in contrarium; Domini judicarunt prædictá
copulam, vel magis deflorationem, ad text. *in l. si quis ali-
quid, § si nondum virpotentem, de pœnis*, insufficientem ad
inducendum matrimonium.

20 Nec eos movit, quòd in dubio pro validitate matrimonij
21 pronunciandum est, juxta *c. ult. de re judic.* Nam stantibus
prædictis, sumus extra probabilem dubitationem: nec pro-
clives esse debemus in favorem huiusmodi contractus
alieno impulsu potius, quàm propria inductione tempore
22 Quadragesimali contra Canonum prohibitionem celebrati:
c. Capellanus, de feriis, c. ult. sess. 24. de reformat. matrimon.
Concil. Trident. *& c. 2. de despons. impub.* ut ex Puteus.
cons. 579. num. 16. lib. 2. fuit dictum etiam *in causa Toletana
matrimonij, 27. Octobris hoc anno coram R.D.P. Seraphino.*

Romana Hæreditatis, Veneris 13. Novembris 1592.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Hæredi datur immissio bonorum hæreditatis, ex* l. fin. Cod. de edict. Divi Adriani, *& num. 9.*

2 *Testes deponentes, quem non esse sanum mente ad faciendum testamentum, etiam non rogati reddere debent rationem, ut probent.*

3 *Testes deponentes de insania testatoris per signa, & actus, non probant, nisi rationem explicent.*

4 *Testamentum facere non potest mente captus, vel furiosus qui sunt omninò mente privati, nam si omninò mente non sunt privati, possunt illud facere.*

5 *Furiosi, fatui, & mente capti, qui omnino non sunt mente privati, possunt facere testamentum.*

6 *Matrem hæredem instituere filiam, non est à ratione alienum.*

7 *Exceptio quòd quis non potest testari, non impedit immissionem in possessionem bonorum hæreditatis.*

8 *Actus celebratus secundùm leges, voluntarius, & licitus potius, quam illegitimus debet præsumi.*

DECISIO XI.

LVcretia Milonia annos duodecim & menses novem
nata, Lucidam matrem hæredem instituit; cui petenti
immissionem in bona hæreditaria ex remedio *leg. fin. Cod. de
Edict. Div. Adrian* multa opponebantur, in quibus hæc
erant præcipua: Primum, quod non esset talis mentis &
judicij vigore prædita, ut testamentum condere potuerit.
Alterum, quod metu, & suasionibus maternis inducta testa-
mentum fecerit. Proposito ergo dubio an Lucidæ matri esset
danda immissio? Domini censuerunt esse dandam.

Nam cùm Lucida ostenderet testamentum, servatis de- 1
bitis requisitis, conditum, & omni vitio visibili carens, ex
remedio *dict. leg. fin.* erat immittenda, non obstante quod
testes contra eam examinati pro Europa Milonia, Lucretiæ
sorore, hæreditatem prætendente, testificarentur Lucretiam
non potuisse condere testamentum; ex quo judicio illorum
videbatur simplex, & inepta, & in quamvis partem facilè
mutabilis; cùm in hac materia non sufficiat dicere quempiam 2
esse insanæ mentis, vel furiosum, vel non idoneum ad con-
dendum testamentum; nisi testes, etiam non rogati, suffi-
cientem rationem reddant; alias enim pro sana mente præ-
sumendum erit: Bald. *in l. furiosum, n. 3.* & Paul. de Castr.
num 3. C. qui testamenta facere possunt, more item furioso-
rum tales gestos fuisse dicere oportet, Bartol. *tractatu de
Testimon num. 94. vers. opposita prudentia.* Alexand *consil 54
num. 2. libro primo.* Herculanus *tractatu de probanda Nega-
tiva, num. 157. vers. secundus modus est.* Licet enim testes 3
referant signa, vel actus exteriores, ex quibus possit colligi
furor, vel insania, nisi rationem explicent, cùm potius tunc
nitantur judicare quam deponere, nihil probant: Socio.
consil. 42. n. 5 lib. 1. Paris. *consil. 88. n. 59. lib. 3.* Dec. *consil. 448.
n. 31.* & fuit firmatum, *in una Ulixbonens. progessionis 22.
Iunij anno 1579. coram bon. mem. D. Cantuccio, sup. relata.*

Unde testes deponentes quod Lucretia *era di poco giuditio,
sciocearella, & che credeva ogni cosa, & senza malitia, &
semplice*: non probant eam inhabilem ad condendum testa-
mentum: quamvis enim mente captus vel furiosus testa-
mentum condere non possit, *§. Præterea, Institut. quibus non 4
est permiss facere testamentum.* Simplices tamen & fatui, &
qui hebetiori sunt intellectu, dummodo omnino mente pri- 5
vati non sint testamentum facere possunt. Paul. de Castr. *in
leg. si frater, num. secundo, Codic. qui testam. facere possunt.*
Faber *in d. § præterea, numero secundo, Institut. quibus non est
permissum facere testament.* Dec. *respons. 127. incipien. Circa
primum, num 49. & sequentibus.* In casu proposito; tametsi
Lucretia simplex esset, non probatur fuisse insanæ mentis;
immò quidam ex testibus *juxta 20. Interrogatorium*, dicebat,
quod Lucretia non erat *matta, & era di giuditio*, id quod
actus etiam testandi satis indicat, cum non sit à ratione 6
alienum, matrem hæredem facere, Gulielm. Benedict. *in rep.
Raynutius, in prima parte in verbo, adjecta impuberi, num. 67.
de testam* Baldus *in lege furiosum, n. 2.* Socin. *dict. consil 42.
numero undecimo lib 1.*

His

7 His accedit, quod ista exceptio, quod quis testari non possit, non impedit immissionem: Angel *consil.* 135. *num.* 2. Decius *cons.* 84. *numero primo, vers. ad ista*: Boetius *quæst.* 23. *in fine, num.* 103.

Alterum, quod Lucretia metu & suasionibus maternis inducta testamentum condiderit, ex his quæ proponuntur,
8 non probatur pro parte Europæ, cui id iure incumbebat. Vnde cum actus esset celebratus juxta legum præscripta, voluntarius & licitus potius quàm illegitimus præsumendus est: *leg. merito, ff. pro socio*: Paris. *consil.* 5 *num.* 168. *libro* 4. Licet enim conjecturis & præsumptionibus ista probari soleant, & Dominis viderentur suspectæ artes & diligentiæ quædam Lucidæ Matris, quibus & Lucretiam filiam à domo tutoris abduxerat, eamque ei restituere aliquandiu distulerat, & aliæ similes: Ex his tamen quæ proponuntur, non apparent fuisse tales, ex quibus possit colligi, metum aut minas in testando intervenisse. Vnde cum nullum vitium visibile
9 testamenti patenter probaretur vitium invisibile (si quod erat) non poterat impedire hæredem mitti in possessionem: *l. 2. Cod de edict. Divi Adrian.*

Quapropter ut decerneretur in quorum bonorum hæreditariorum possessionem esset immittenda, fuit obiter dictum ut Lucidæ rationis administrationis redderentur, &c.

Mediolanensis Bonorum de Vicecomitib. Veneris 31. Maij 1591.

Coram R. P. D. Comitulo.

SVMMARIVM.

1 *Cæcus codicillos faciens tenetur servare solemnitates* l. hac consultissima, Cod. qui testam fac. poss. *& num.* 7.
2 *Cæcitas in eo, qui habet oculos apertos, sed demortuos, probatur per testes, & ex actibus, & signis, unde liqueat aliquem ea facere, quæ videns non faceret.*
3 *Cæcitas probatur per testes deponentes de actibus, qui non nisi cæcis conveniunt.*
4 *Cæcitas probatur ex patientis querimonia.*
5 *Cæcus licèt quis non sit a nativitate, sed per accidens, adhuc continetur sub dispositione* leg. hac consultissima, Cod. qui testam. fac. poss.
6 *Cæcus per accidens, propriè cæcus dicitur, licet non fuerit talis à nativitate.*

DECISIO XII.

Dominus Ioannes Paulus Vicecomes cum anno 1575. mense Maij, condito testamento Dominum Ioannem Franciscum filium arrogatum pro tertia parte, & pro aliis, duabus Tertiis Domin. Hieronymum Fratrem germanum hæredes instituisset: Anno sequenti & mense Octobri, Codicillos fecit, quibus Domino Ioanni Francisco multa prælegavit, eundemque pro dimidia declaravit hæredem.

De nullitate horum Codicillorum oppositum fuit per R. verendum Dom. Octavium Domino Hieronymo hære-
1 ditatem repudianti substitutum, eo quod dicerentur conditi tempore quo Dominus Ioannes Paulus luminibus & mente captus erat, non servata solemnitate *leg. hac consultissima, C. qui testam. facere possunt, & §. cæcus subst. eodem & concordat text. in leg. surdo, um, C. eodem.*

Quare dubitavi an constaret de amentia, & cæcitate Domini Ioannis Pauli tempore dictorum Codicillorum, ita ut sint nulli, nec derogent præcedēti dispositioni testamentariæ.

Et Domini, quia caput amentiæ visum fuit difficilioris esse probationis, & ea, quæ testes super illa deponunt, non omnibus æquè concludebant; eo omisso convenerunt, sufficienter ex testibus, quorum summarium datum fuit, constare, quod Dominus Ioannes Paulus Codicillorum tempore lumen oculorum prorsus amisisset.

2 Etenim cæcitas in eo, qui habet oculos apertos & claros, sed demortuos, quales asseritur habuisse Dominum Ioannem Paulum, probatur per testes ex actibus, & signis, unde liqueat aliquem ea facere, quæ videns non faceret: Bartol. *in l. 2. num. 3 ff de bon poss fur. vel infan.* Iason. *in dict. leg. hac consultissima n. 8.* & *ibidem* Decius *n. 45.* Angel. *in § cæcus, n 1. Instit. eodem tit. qui testam fac. poss.* Imol. *in l. 1. §. ultimo, de verb. oblig.* Natt. *consil.* a 50. *in princ.* Anguissol. *consil.* 169.

3 Ex testibus autem datis, Primus, & Secundus *super tertia positione.* Tertius *super quarta, septima & nona.* Quartus *super tertia, quarta, quinta & septima.* Item Sextus *super tertia*, concorditer affirmant Dominum Ioannem Paulum in Festo S. Ioannis Baptistæ anno 1576. usque ad eius obitum, intra quod spatium includitur tempus Codicillorum, prorsus luce oculorum orbatum mansisse: cumque ut plurimùm sint domestici, qui eius sic infirmi, & obcæcati curam gesserunt, probabiles & legitimas suæ assertionis rationes exponunt: præsertim *super 4. 5. & 6. positionibus*, nempè quod manu duceretur etiam per domum, quod non agnosceret familiares præsentes, nisi interdum ex voce, quod res ab Ipso petitas & in conspectu positas, ut acciperet admonitus, manibus attentans quæreret; & ea, quæ ante obversabantur in Solis, aut candelæ clara luce non adverteret, sed sibi adferri exposceret; quod cibos necesse erat illi in os inserere & potum ori admovere simulque significare quidnam illud esset, quod ei offerebatur.

Accedit quod iidem testes specialiter Primus, Tertius, & 4
Quintus *super septima*, deponunt quod Dominus Ioannes Paulus dolenter querebatur se penitus oculorum lucem perdidisse.

Quare conclusum fuit observationem *l. hac consultissima*, 5
quæ locum habet non solum in eo, qui cæcus natus est, sed & in eo, qui ex morbo, aut accidenti utriusque oculi visu
careat; cùm is propriè cæcus dicatur: Aristot. *Metaph. c. 22.* 6
de privation & l. 1. Cod. qui morb. se excus. lib. 10 adhibendam de jure communi fuisse in Codicillis Domini Ioannis Pauli, ad text. *in dict. l. hac consultissima, vers. qua in eundem modum.* Specul. *in tit de instr. edit. §. 12. n. 42*

Vnde conclusum fuit, per dictos Codicillos, utpote nullos dispositioni testamentariæ præcedenti nequaquam derogatum, nisi jure aliquo speciali, vel ea vi clausulæ salutaris adjectæ sustineantur, &c.

Mediolanensis Hæreditatis Lunæ 18. Maij 1598.

Coram R. P. D. Seraphino.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio probatur per actus proportionatos patris erga filios quando præsumptio juris non repugnat.*
2 *Legitimatio dicitur actus proportionatus patri erga filios.*
3 *Filiatio probatur ex nominatione parentum, & num.* 5.
4 *Sororitas, vel fraternitas probatur, ex eo quod pater nominet talem, & talem, suos filios.*
6 *Filiatio probatur ex confessione patris, & num.* 10.
7 *Articulans non fatetur.*
8 *Articulans licèt non fateatur, potest inservire pro adminiculo ad informandum animum Iudicis.*
Ampliа ut num. 9.
11 *Actu, quem quis impugnat, quando possit se juvare?*
12 *Filiatio ad effectum successionis probatur levioribus probationibus.*
13 *Insuccessibilis quis non dicitur, quia natus ex damnato coitu, quando non agitur de succedendo patri, sed fratri.*
14 *Proximior quis probatur, quando non comparet qui proximiorem se esse probet.*
15 *Natus ex coitu reprobato, sed non punibili pœna temporali, non excluditur à successione transversalium de Iure Communi.*
16 *Cognationis incertitudo darè non potest in fratribus uterinis.*
17 *Partus editus quinto mense non est vitalis.*
18 *Fratres uterini succedunt inter se, licet à diversis patribus ortum duxerint.*

DECISIO XIII.

Fuit dubitatum, an constet Susannam, quæ post ingressum Monasterij fuit nominata Soror Davia de Bellano fuisse sororem quondam Ioannis Iacobi de Bellano, ad effectum ut ipsa, & Moniales succedere possint in bonis Dom. Iacobi? Et fuit per Dominos, nemine discrepante, conclusum constare ex pluribus.

Nam cùm non simus in materia, quæ habeat contra se 1
Iuris præsumptionem, de qua *in leg. miles, § defuncto, ad leg. Iul. de adulter.* & per Paleott. *de Noth. & spur. cap. 42. n. 3. & cap. 24. per tot.* filiatio probatur per actus proportionatos Patris erga filios, qualis est legitimatio, quæ hic adest Ioan-
nis Antonij Patris Iacobi, & Susannæ vocantis eos filios 2
suos, ex Maria eius Ancilla, Gozzad *consil.* 13. *num.* 44. Paris. 3
consil. 10. n. 67. lib. 7. Roland. *consil* 96. *n* 8 *lib* 3. Ex qua no-
minatione probatur etiam, Susannam esse Sororem Ioannis 4
Iacobi: Aymon. *consil. 249. n. 2.* & hoc genus probationis fuit pluries admissum per Rotam, ut *in Romana à Bordesia & in Romana de Stoch.* in qua plures allegantur.

Probatur secundò, ex testimonio eiusdem Ioannis Antonij 5
Patris

Patris, in quo adest eadem nominatio, Anton. de Butr. *in cap. transmissa, col. 2. qui fil. sint legit.* Parif *cons. 13. n. 29. lib. 2.*

6 Tertio, ex confessione Dominorum de Tabernis, facta in articulis in actis productis.

7 Nec obstat quod articulans non fateatur: quia inservire
8 potest pro adminiculo ad informandum animum Iudicis,
9 etiam quod revocaretur, in casu quo revocari potest, puta quando articuli dati sunt per procuratorem: Rota *decis. 2. de confess. in nov.* Sed magis concludenter ex eorumdem con-
10 fessione facta in transactione, hoc idem probatur, quæ quam-
11 vit impugnetur per Moniales, tamen non impugnatur in hac parte, neque ratione falsitatis contentorum in ea, sed ratione defectus solemnitatis: ideò locum habens deducta ea Butr. & aliis *in leg. fista stipulatus, §. Chrysogonus, de verb. oblıgat.* Riminaldus *consilio 94. num. decimoquinto, libro primo,* Puteus *decis. 6. de confess.* Ruinus *consil. 68. num. octavo, libro secundo,* & maximè cùm hæc confessio ex prædictis sit geminata.

Accedunt testes Dominorum de Tabernis citati in facto, junctis depositionibus, Decius *consil. 534. num. 4.* testes earundem Monialium, licet opponebatur de nullitate examinis
12 cùm non inserviant nisi pro adminiculo: non est dubitandū hanc probationem sufficere ad effectum successionis, in qua leviores probationes admittuntur: ad *consil.* Gemin. 27. sæpius in Rota approbatum.

13 Neque ideo Soror Daria potest dici insuccessibilis, quia nata ex damnato coitu, cùm non agatur de succedendo Patri, sed fratri: ut per Grass *de Success. quæst. 34 in fin.* &
14 probatur proximior, ex quo non apparet alium adesse qui proximiorem se affirmet; Tiraquell. *de retract. lignag. §. 1 t. gl. 1. num 1*

Adest etiā legitimatio, quæ hanc exceptionem inhabilitatis
15 excludit: maximè cùm de jure communi, illi qui ex coitu, licèt reprobato, sed non punibili pœna temporali, nascuntur, non excludantur à successione transversalium: Socin *consil. 148. num. 2. lib. 1.* Paleottus *de Noth. & Spur. cap 42. n. 11.*
16 Royas *in Epitom. success. cap. 10. num. 16.* Quod maximè procedit respectu uterinorum, in quibus non potest dari incertitudo cognationis: *leg. si spurius ff unde cognat.*

Nec obstat quod Maria fuerit nuptui tradita ante nasivitatem Ioannis Iacobi, quia cum jam concepisset eum, qui
17 postea quinto mense editus est, non potest esse locus præsumptioni *dict. §. defuncto,* nemo enim vitalis nascitur mense
18 quinto: ut notatur *in leg. septimo mense, de stat. homin.* Plin. *lib. 7. cap. quinto,* quamvis in uterinis non relevet quod ex diversis Patribus sint nati: ideò non obstat quod Ioannes Iacobus fuerit institutus à Patre, sive esset filius, sive non; hoc enim fuit factum ad cautelam pro validitate institutionis: *leg. testamentum, C. de testament.*

Et ita conclusum probari Sororem Dariam fuisse Sororem Ioannis Iacobi, & ei succedere potuisse in bonis de quibus agitur, &c.

Taurinensis Dissolutionis Matrimonij, Veneris 16. Martij 1590.

Coram R. P. D. Platto.

SVMMARIVM.

1 *Habitatio triennalis requiritur ad probandam in conjugibus impotentiam coeundi.*

2 *Impotentia coeundi in conjugibus, si est manifesta, statim dissolvitur matrimonium: secus si non est manifesta.*

3 *Viro asserenti uxorem cognovisse, magis creditur, quàm uxori neganti.*

4 *Impotentia signis dubiis existentibus, non statim devenitur ad dissolutionem matrimonij.*

5 *Impotentia coeundi apparere potest ex signis externis apparentibus in membris virilibus.*

6 *Impotentia coeundi in viro non probatur ex eo, quod per horas jacuerit cum muliere, & illam cognoscere non valuerit.*

7 *Impotentia coeundi in conjugibus, ut dirimatur matrimonium, debet esse naturalis, perpetua, & insanabilis.*

8 *Frigidus, & impotens, naturaliter non putatur qui ad copulam anhelans, eam non perficit, sed virgam saltem arrigit, & emittit semen.*

9 *Sententia non est præcipitanter ferenda in his quæ concernunt periculum animæ.*

10 *Obstetricum relatio, quòd mulier sit virgo, fallax est.*

11 *Cohabitatio triennalis præfigitur conjugibus ad experiendam potentiam coeundi, licet per aliquos jam annos antea cohabitaverint.*

12 *Cohabitationis terminus præfigitur conjugibus ad experiendam potentiam coeundi Iudicis arbitrio.*

13 *Cohabitationis ratio, & modus statuenda summà Iudice: quando est facienda experientia potentiæ coeundi, ne alter ex conjugibus damnum aliquid patiatur.*

DECISIO XIV.

Petente muliere dissolutionem Matrimonij ob Viri impotentiam, nisi huiusmodi impotentia per justum iudicium fuerit priùs probata, certum est deveniendum esse ad 1
cohabitationem triennalem, & probationes impotentiæ, de quibus agitur *in cap. laudabilem, de frig. & malefic.* ubi de hoc est textus clarus, & Gloss. & apertè notat Innoc. *in cap. 7. dict. tit.* & *ibi* Anton. à Butr. *vers. quod si velit probare se Virginem:* & in *dicto cap. laudabilem, num 9. & 17.* & *ibidem* Abb. *circa fin. vers. & ideò intellige quæ sequuntur,* & alij commu- 2
niter, concludentes, quod aut impotentia viri constat per signa evidentia, putà, quia caret genitalibus, aut habet membrum virile siccum aut aridum, aut quid simile, & tunc potest statim deveniri ad separationem: aut non constat nisi per signa æquivoca, & tunc non est statim deveniendum ad separationem, maximè si vir, cui in hoc magis creditur, *cap 1. eodem tit.* copulam asserat intervenisse, sed debet præfigi 3
terminus, in quo conjuges operam copulæ conjugali dantes curent eam perficere.

Quapropter cum in casu proposito non adsint aliqua evidentia signa impotentiæ Domino Horatio, cùm Medici 4
ad illum inspiciendum per Iudices in partibus de consensu partium electi, dicant se in eo reperisse partes genitales naturaliter bene dispositas, cum etiam ipsa uxor confiteatur Dominum Horatium aliquantulum erigere virgam, & semen emittere: ex his satis apparet nulla in eo esse evidentia signa frigiditatis, sed potiùs dubia. & propterea non posse deveniri ad dissolutionem, nisi clarior, & manifestior probatio impotentiæ afferatur.

Quod manifestè colligitur ex relationibus eorumdem Medicorum ad id electorum, dum affirmant, difficilè, immò impossibile esse ex sola partium Veneri dicatarum inspectione facere judicium de Domini Horatij potentia vel impo-
tentia. Si enim in virilibus membris Horatij essent signa 5
apparentia impotentiæ, vel ob nimiam brevitatem, vel ob aliam quamvis causam, utique non esset impossibile nec difficile ex eorum inspectione de impotentia judicare.

Nec obstat quod Domini Periti asserant pudendum Domini Horatij visum fuisse paulò brevius & gracilius quàm consueverit esse hominibus justæ magnitudinis, & propterea necessarium esse dixerunt facto ipso de potentia Domini Horatij periculum facere, & ea de causa solus cum sola nudus cum nuda in communi lecto jaceat.

Nec tamen movit Dominos, quod duarum circiter hora- 6
rum spatio cum uxore in lecto jacuit, & illam carnaliter cognoscere non potuit: Quia animadvertebant multas potuisse intervenire causas, etiam naturales & accidentales, quæ citra naturalis potentiæ defectum illum impedire potuerunt, ne tam brevi tempore venereum opus perficeret, quas latè prosequuti sunt illi Domini Medici, qui pro Domino Horatio scripserunt; & propterea experientia huiusmodi non fuit sufficiens: ut apertè dicit Innoc. *in dict. cap. 1. de frigid. sub n. 1. vers. item non deficit:* ubi ait non sufficere, quod per totum diem mansit mulier cùm viro; sed necesse esse ut ad minus per mensem manserit in experientia copulæ cōjugalis.

Addo quod experientia huiusmodi facta de Domino Horatio, ubi posset aliquo modo aliquid inferre ad eius frigiditatem, seu impotentiam, solùm potest facere aliquam probationem respectu illius temporis, quo factum est experimentum, non tamen ex eo concluditur quod talis impotentia sit naturalis, perpetua, & insanabilis; & tamen ad hoc ut dirimatur matrimonium, debet constare, quod perpetua sit, & insanabilis humano remedio: *cap fraternitatis, d. tit.* 7
de frigid. & malefic. ubi omnes Doctores, & Abb. *in d. cap. laudabilem, sub num. 5.* ubi dicit, quod cum dubitatur an frigiditas sit naturalis & perpetua, an verò accidentalis, deveniendum est ad triennalem cohabitationem, ut ex cursu temporis, cum aliter probari non possit, appareat qualis erit, temporalis, an perpetua: quod tamen in casu isto nullam videtur habere difficultatem, ex quo etiam ex confessione uxoris constat, Dominum Horatium aliquantulum erigere 8
pudendum, & semen emittere: quo casu dici non potest constare de evidenti & naturali frigiditate, quin potius eum, qui simili modo ad copulam moveatur, semenque emittat, sed non perficiat copulam, dixit Host. *in sum. dict. tit. sub n. 11.* non esse naturaliter frigidum: & *numero decimotertio,* dicit hoc casu, si uterque confiteatur, & post triennium uxor appareat virgo, posse fieri matrimonium dirimi.

Ex

Ex his dicebant Domini superfluum etiam fore ad novam Horatij inspectionem, pro qua instabant informantes pro uxore, devenire. Quia tamen ex relatione Peritorum, quàm ex confessione puellæ, constat inspectionem nihil conferre ad judicandam viri impotentiam, sed omninò ad experientiam rerum Magistram esse deveniendum: illam autem sufficientem aptamque experientiam fore aiebant, quam Romanus Pontifex in similibus casibus statuisset, ac Sacrorum
9 Canonum Interpretes docuissent; qui omnes uno ore exclamant in re tanta, in qua animæ periculum agitur, præcipitanter non esse agendum; ut dicit Hostien. *in summa dict. tit. num. 13. vers. sed si Iudex*: Innocent. *in dict. cap. 1. n. 2.* Abb. *num. 5.*

Neque huiusmodi restitutionem ad cohabitandum ad dictum effectum experiendæ coniugalis copulæ potest impedire, quòd puella inspecta ab Obstetricibus fuerit reperta
10 Virgo: Tum quia judicium huiusmodi est fallax, oculusque sæpè fallitur, ut in proposito dicit Innocent. *dict. cap. 1. n. 5.* Tum quia non valet consequentia, *Uxor reperitur intacta, ergo Vir est impotens impotentia naturali, & perpetua, quæ sufficiat ad dirimendum matrimonium.* Nam ad hunc effectum solet dari triennium, ut videatur an interim possint effici una Caro, & matrimonium consummare, ac perficere quod antea non potuerunt: *dict. cap. laudabilem*, ubi Abb. *n. 1.* Quod si post triennalem cohabitationem non potuerint matrimonium consummare, tunc benè intrat præsumptio, quod impedimentum sit perpetuum: idem Abb. *in cap. fraternitatis, numero decimoquinto dict. tit.*
11 Unde etiam non obstat quod Dominus Horatius undecim mensibus cum uxore cohabitavit, & non potuit illam cognoscere: quia, ut habetur *in cap. 15. dict. tit.* etiam post octo annos, quibus simul coniuges habitaverant, præfixi fuerunt novi, & plures termini ad faciendam experientiam copulæ coniugalis. Quapropter erit etiam in casu nostro præfigendus terminus Domino Horatio & Uxori, quo dantes operam carnali copulæ, experiantur si Deo favente simul possint convenire, & una caro, & unum corpus effici.

Reservarunt Domini videre, qualis debeat, ac quantus
12 esse huiusmodi terminus, cùm pluribus in casibus Doctores illum Iudicis arbitrio relinquant: & propterea discutiendum erit, an in aliquo ex illis casibus versemur, quo minor triennio sit statuenda cohabitatio: Præterea decernendus etiam
13 erit modus, & locus huiusmodi cohabitationis, ac ratio ineundæ copulæ, per quam sit puellæ cautum, ne à Viri sævitia detrimentum aliquod patiatur.

Senogalliensis fructuum Lunæ 29. Maij 1595.

Coram R. P. D. Seraphino.

SUMMARIUM.

1 *Fructus non residenti non debentur.*
2 *Distributiones quotidianæ non debentur non residenti.*
3 *Distributiones quotidianæ non dantur nisi intervenientibus divinis officiis.*
4 *Infirmitas seu corporis necessitas, vel evidens Ecclesiæ utilitas, excusant à residentia.*
5 *Necessitas corporis ut excuset à residentia, debet esse rationabilis, & talis quod per aliam personam non possit tractari.*
6 *Absens à residentia ob negotium, quod fieri potest per procuratorem non excusatur, nec ei distributiones, vel fructus debentur.*
7 *Infirmitas non excusat appellantem non redeuntem pro Apostolis, quando potest appellans illos petere per procuratorem.*
8 *Causa non residendi non sufficit pro excusando non residentem nisi concurrat licentia Superiorum.*
9 *Lis quando sit legitima causa absentiæ, & lucrandi fructus ea durante.*

DECISIO XV.

1 FUit resolutum, fructus non deberi Decano, cùm ei obstet exceptio non residentiæ; ut per Abbat. & Anan. *in cap. conquerente, num. 4. de Cleric. non resident.* cum aliis allegat. *in causa Cameracensi coram R. P. D. Orano*, quibus accedit Conc. Trident. *sess. 24. cap. 12. §. præterea.*
2 Quod maximè procedit in distributionibus quotidianis,
3 quæ non dantur nisi interessentibus divinis Officiis; *cap. un. de Cleric. non residentibus, lib. 6.* Abbas *in cap. licet, nos ab alijs de præbend.* Gemin. *cons. 63. num. 1.*

Neque obstat excusatio, cum non allegetur infirmitas, 4
neque corporis necessitas, vel eiusdem Ecclesiæ utilitas, iuxta 5
text. *in cap. unica, de Clerico non resident.* Ultra enim quod corporis necessitas debet esse rationabilis, & talis ut dici possit iustum impedimentum, ut per Archidiacon. *in d. cap. 1.*
& Prob. *ibid. num. 25.* quod cessare videtur, ubi negotium est 6
tale, ut possit tractari per alias personas, putà per Procuratores, ut per Bart. *in leg. sed si. §. 1. quibus ex caus. major.* Bal. *in leg. non. § Apostolos, in princ. ipso C. de appell.* Bottius *dec. 43. num. 4.* Ayni *consil. 179. n. 9. in fine*, & fuit alias dictum *in una Forolivien. fideicommissi 21. Aprilis 1581.* in qua
7 resolverunt Domini, ubi infirmitate impedimentum excusare appellantem, qui non redierat pro Apostolis, cum hoc posset exequi per procuratorem. Requiritur etiam, ut con-
8 curat licentia Superiorum, ut fuit decisum *coram Illustrissimo Platea in una Burgensi residentiæ, 4. Iul. 1586.*

Non obstat quod *in Salamantina censurarum coram me* 9
lis habita fuerit pro legitima causa absentiæ, & lucrandi fructus ea durante: Quia hoc procedit ex eo quod litigabatur contra idemmet Capitulum, quod denegabat dare fructus Canonico seu Portionario; & ideò non debebat ex propria contumacia sentire commodum.

Quod verò dicitur de causa criminali: posset forsan haberi pro iusta causa, sed hæc non probatur, cum testes, qui deducuntur, fuerint examinati nullitet in partibus lite in Curia pendente, & non probant existentiam in criminalitatem propter quam prohiberetur residere: Et ideò conclusum, fructus de quibus agitur non deberi.

Senensis Matrimonij Veneris 17. Maij 1596.

Coram R. P. D. Mantica.

SUMMARIUM.

1 *Uxor tenetur cohabitare cum viro, eique matrimonialia obsequia præstare.*
2 *Matrimonium contrahens dicitur alienare propriam personam, quia non habet amplius sui corporis potestatem.*
3 *Impotentia coeundi non resultat ex impedimento aperitionis mulieris.*
4 *Impotentia, vel frigiditas non inducitur ex impedimento aperitionis mulieris.*
5 *Impotentia coeundi non dissolvit illicò matrimonium, sed debent coniuges cohabitare per triennium, & experiri an impedimentum sit perpetuum.*
6 *Meritò asserenti carnaliter cognovisse uxorem credendum est, quamvis uxor contradicat.*

DECISIO XVI.

DOmini, altera parte tantum informante, censuerunt sententiam Vicarij Archiepiscopi Senensis esse confirmandam; nam cum sit contractum matrimonium inter
Adrianum de Iuliana & Flaviam de Guidarellis, jure optimo 1
declaravit eam esse cogendam ad cohabitandum cum Viro, & obsequia matrimonialia ei præstanda: *cap. cum litteras*, & ibi Abb. *num. 7. de restitut. spoliat. cap. 1. de sponsalibus*, Innocent. *in cap. ex parte, num. 4.* Hostiens. *n. 11.* Ant. *de Butr. n. 3. de restit. spol.* Roph. Cum. *consil. 1. n. 1. & seq.* Covarr.
in Epitom lib. 4. Decret. 2. part. cap. 7. in principio, quicunque 2
enim Matrimonium contrahit, dicitur quodammodo propriam personam alienare: quia non habet amplius sui corporis potestatem: *cap. non debet de consanguinitate & affinitate*, Abb. *in c. 1. n. 8. vers. & puta, de restit. in integrum.*

Non obstat impedimentum aperitionis, quod à Flavia 3
Uxore ei obijcitur: quia etiamsi id verum sit, non tamen 4
inducit frigiditatem, vel impotentiam. Præterea quamvis
Marinus non possit cognoscere mulierem, non propterea statim dissolvitur matrimonium, sed debent coniuges cohabitare per triennium, & interim dare operam, & experiri an 5
impedimentum sit perpetuum: iuxta *cap. laudabilem, de frigidis. & malef.* & sæpiùs fuit resolutum in Rota, & maximè *coram R. P. D. meo Blanchetto in Bonon. separationis.*
Hoc amplius in casu proposito, ipse Adrianus asserit se 6
Dom. Flaviam uxorem suam carnaliter cognovisse, cuius assertioni credendum est, quamvis ipsa contradicat: *cap. consanguinitatis de despons. impuber. cap. si quis acceperit, 33. q. 1.* Innoc. *in dict. cap. ex parte, num. 4. in fine*, Ioannes Andreas *num. 8.* Anton. Butr. *num. 33. vers. quandocunque probantur, de restit. spol.* Abb. *in cap. ex num. 3. de cland. despons.*

Ex his ergo conclusum fuit dictam sententiam esse confirmandam.

Salamantina Coadjutoriae, Lunae 20. Junij 1594.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Coadjutus aegrotante vel impedito Coadjutore, lucratur distributiones quotidianas.*
2 *Coadjutor datus cum plena potestate, lucratur Coadiuto quidquid ipse lucraretur.*
3 *Coadiutor repraesentat in omnibus Coadiutum.*
4 *Coadiutor, vel Coadiutus lucratur distributiones tempore infirmitatis eius, qui actu ante infirmitatem residebat.*
5 *Distributiones lucratur infirmus, quia per fictionem residere dicitur.*
6 *Fictio non habet locum, ubi non est aequitas.*
7 *Coadiuto excommunicato non lucratur Coadiutor pro eo.*
8 *Excommunicatus, qui non potest lucrari & exercere per se, nec per alium facere potest.*
9 *Coadiutor inservit nomine proprio, quando est impeditus Coadiutus.*
Declara ut num. seq.

DECISIO XVII.

Die Veneris 25. Iunij anni 1593. quando ista causa de consensu partium extra Rotam fuerunt decisa duo dubia, ut apparet ex decisione tunc facta; deinde causa fuit commissa in Rota; & in hac positione obtuli Dominis declarandas duas alias difficultates.

Prior est, an Coadjutore aegrotante, carcerato, vel aliquo alio legitimo impedimento detento, haberi debeat pro praesente, & perinde sit computandus, & lucretur Ecclesiae emolumenta, sicut computaretur, & lucraretur Antonius Canonicus proprietarius & verus.

Altera est, utrum existente Antonio Canonico proprietario & vero, excommunicato, posset tunc inservire & lucrari Ioannes Coadiutor.

Ad Primum Domini affirmativè respondentes pronuntiarunt; Coadiutore aegrotante, vel alias legitimè impedito, lucrari Coadjutum distributiones quotidianas, aliosque sui beneficii fructus. Cum enim forma Coadjutoriae sit consideranda, Innoc. & Ioann. Andr. *in cap. fin. n. 9. de Cleric. aegrotan.* ubi etiam Anchar. *n.* 13. & Imol. *n.* 12. & Ioannes Baptista Polonus esset datus Coadiutor Antonio, tam in spiritualibus quam in temporalibus cum plena, & libera, & omnimoda potestate, consequens erat, ut posset Coadiutor quae poterat Coadjutus *cap. si cui, de elect. lib.* 6. Oldrad *consil.* 44. *n.* 2.

Sed Coadiutus infirmus, vel corporaliter impeditus, potest lucrari distributiones quotidianas, quas sanus lucraretur si praesens esset, *cap. unico, de Cleric. non resident. lib.* 6. ubi Gemminian. *in §. qui verò, notab.* 1. & Probus ad Ioannem Monachum, *n.* 13. & Abb. *in cap.* 1. *n.* 7. *de Cleric. aegrotan.* & Covarr. *lib.* 3. *var. resol. cap.* 13. *n.* 8.

Igitur idem statuendum erat respectu Coadjutoris, qui ex forma Coadiutoriae in omnibus, & per omnia Coadjutum
3 repraesentabat, cum in eius locum esset subrogatus, *l. si cum, §. qui iniuriarum, ff. si quis caution.*

Hoc tamen dicebant Domini intelligendum, quando sanus
4 divinis interesse solebat, ita ut infirmitas fuisset immediata causa non interessendi: Ioan. Andr. Zabarella & Abb. *in cap. ad audientiam, de Cleric. non resident.* Abb. *in d. cap.* 1. *n.* 6 *de Cleric. aegrot.* Covarr. *praecit. loco, vers.* 6. *hoc ipsum.*

Idemque constituendum esse in impeditis quolibet corporali impedimento, censuerunt *in d. cap. unico, de Cleric. non resident. l.* 6. Archidiac. & Ioan. Andr. & Anchar. *not.* 6. & Gem. *in d. §. qui verò n.* 5 & Franch. *n.* 4. & Prob. ad Monach. *n.* 10. & nominatim de iniustè carcerato, tenuit Probus ad Monach. *in d. cap. n.* 12. & Covarr. *praecit. loco,* & Paris *consil.* 102. *num.* 4. *l.* 4.

Neque supradictis refragatur, quod dum Antonius Coadjutus esset sanus corpore, & mente: tunc Coadiutore aegrotante, aut legitimo impedimento detento, Ecclesiae foret deserviendum per Antonium; quoniam formula Coadiutoriae tollebat difficultatem: nam fuerat deleta Coadjutorem Antonio, sive non valenti sive inservire nolenti.

Quod dicebatur de fictione, quod ideò infirmus lucratur distributiones, quia fingitur residere: & propterea fictionem
5 non habere locum ubi non est aequitas: Bartol. *in l. si quis pro emptore, n.* 6. *ff. de usucapion.* Vetall. *decis.* 298. *n.* 9 *p.* 2. Ab
6 hac verò facti specie aequitas abesse, quae suadere non poterat ut Coadjutor infirmus vel carceratus reputaretur praesens, ad effectum ut Coadiutus sanus, si non inserviret Ecclesiae, lucraretur. Respondebatur istam non esse iuris fictionem, sed infirmitatis, aut alterius legitimi impedimenti excusationem: *cap.* 1 *de Cleric. non resident. lib.* 6. ibi, *exceptis illis, quos infirmitas, seu corporalis necessitas excusaret* & *cap.* 3 *de Cleric. aegrotant.* ibi, *aegritudo sua non debeat impedire.*

Textus autem *in cap. de caetero, de Cleric. non resident.* qui ex adverso ponderabatur, non loquitur de infirmo, sed de sano, & in servitio Episcopi existente, qui propterea Ecclesiae inservire censetur: quod à themate proposito longè distabat.

Ad aliam difficultatem negativè fuit responsum, Antonio scilicet Coadiuto excommunicato, non lucrari Coadjutorem 7
pro eo: cum enim in literis Coadiutoriae diceretur, quod inservire deberet Coadiutor pro Coadiuto, & pro ipso Coadiuto lucrari, iure consequebatur, ut hoc privilegium intelligeretur competere Coadiuto, dummodo esset habilis & capax: excommunicatum autem non lucrari fructus aut emolumenta beneficiorum, explorati iuris est. *cap. pastoralis, §. verum, de appellation.* Rota *decis.* 8 *n.* 10 *de sentent. excommunicat. in antiquis,* Puteus *decis.* 280. *lib.* 1. & qui non potest 8
propter excommunicationem per se aliquid agere, neque poterit per alium ad suam utilitatem: ut notant omnes *in cap. finali,* ubi Ioannes de Imola *n.* 19. *de Procuratoribus,* & satis esset indecorum, ut alieni propter demerita à communione fidelium & suffragiis Ecclesiae, per hanc viam de patrimonio Ecclesiae, cui nollent obedire, alerentur: *cap. commissa, de elect. lib.* 6. Baldus *in cap.* 2. *in secunda lectura, num.* 12. *de Iudic.*

Quibus non obstabat quod Coadiutor non ageret nec serviret nomine excommunicati, sed nomine proprio, aut 9
nomine Ecclesiae, ex traditis per Innocentium *in cap. fin. in fine, de Procurator.* Oldradus *consil.* 44 & Compostellea *in cap. fin. n.* 1 *de Cleric. aegrotant.* Quoniam Innocentius hoc tantum affirmat, excommunicationem adjuti non nocere Coadiutori, quominus vel suo, vel Ecclesiae nomine agere possit, & non censet eum quidquam posse lucrari ad commodum, & utilitatem Coadiuti excommunicati, quem sua demerita ab istius commodi participatione merito excluserunt. 10

Romana successionis de Sabellis, seu Romana Restitutionis Dotis Lunae 27. Maij 1596.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Intentionis suae fundamentum quilibet probare tenetur.*
2 *Nativitas filii probatur per fidem Parochi testantis se illum baptizasse.*
3 *Mors alicuius bene probatur per testes de illa deponentes.*
4 *Supervenientia probatur per testes deponentes de obitu alicuius certo tempore, & de vita alterius.*
5 *Filius ut parentibus succedat, satis est quod nascatur vivus, & perfectus, licet statim post parentes moriatur.*
6 *Vitae signa quaenam sint.*
7 *Vivere se dicitur, qui & vocem, pulsus, & vita capacis spiritus est compos.*
8 *Testes non dicuntur singulares, si depositiones eorum tendunt ad eundem finem, licet diversimode deponant.*
9 *Vita alicuius bene arguitur ex signis vitalibus editis post horas viginti quatuor à nativitate.*
10 *Item evidens signum filio nascente est supervenientia infantis post matrem obitam.*
11 *Castrensis Bal. Vide decl. ut num.*
12 *Certitudo dicitur testis integer & qualificatus.*
13 *Subiectus solum ratione iurisdictionis, est testis idoneus pro Domino.*
14 *Vassallus habens particulare interesse in causis, potest pro Domino & contra ipsum testimonium ferre.*
15 *Testes etiam minus idonei admittuntur ad probationem facti, quod non potest per alios probari.*
16 *Partui mulieres hominesque interesse non solent.*
Declara ut num.
17 *Testi luxurioso singulariter deponenti non est credendum.*
18 *Inverisimile habet falsitatis suspicionem.*
20 *Testis deponens de vita alicuius, tenetur rationem sui dicti reddere tenetur, ut eius depositio probet.*
21 *Vita infantis ut probetur, non est necessaria vocis emissio, aut ploratus, cum sine ipsis, ex aliis actibus & motibus vita deprehendatur.*

22 Bald.

22 *Bald* consil.69.lib.5 *declaratur.*
23 *Natus, exsecto matris ventre, ut probetur quod fuerit extractus vivus, quomodo testes deponere debeant.*
24 *Natus exsecto matris ventre ut probetur vivus ad effectum rumpendi testamentum, urgentes & concludentes probationes requiruntur.*
25 *Filius supervivens matri, etiam per breve tempus, liberat patrem à restitutione dotis.*
27 *Partus editus in sexto, vel octavo mense non est vitalis.*
27 *Alleganti partum non esse vitalem incumbit onus probandi.*

DECISIO XVIII.

DOminus Lucius Sabellus anno 1595. uxorem duxerat Dominam Antoninam Ginciam, Domini Francisci Cincij filiam, cui Franciscus pater dotem scutorum 10. m. numeravit, quam Lucius restituere promiserat si Antonina sine filiis moreretur: cùm verò Antonina die Sabbathi 19. mensis Septembris ejusdem anni in Oppido Arignani filiam peperisset, & non die sequenti Antonina mater, & Francisca filia mortem obiissent, & Franciscus pater prætenderet sibi dotem restituendam, vel quia filia esset matri præmortua, vel quia non esset ætatis legitimæ; ita ut quamvis matri fuisset superstes, nihilominus tamen pro non nata habenda foret: Contra autem Lucius Antoninæ maritus probare conaretur, nempè filiam matri supervixisse, hoc enim erat suæ in-
1 tentionis fundamentum, cujus propterea ad ipsum pertinebat probatio, Paulus de Castro *cons.*101 *n.* 1. *lib.* 1.

Dubio proposito an constaret de superviventia Franciscæ filiæ, ita ut esset, vel non esset factus locus dotis restitutioni, utraque parte informante, ex his quæ nunc proponebantur, Rota censuit de superviventia filiæ ad prædictum effectum dotis non restituendæ constitisse.

2 Primum enim, puellam fuisse natam vivam & Sacro Baptismatis fonte ablutam docebat fides Baptismi, de quo primus etiam testis asserebat dicens se vidisse baptizari puellam, & secundus testis, qui erat Parochus, fatebatur quoque se illam baptizasse, & *Francisca* nomen imposuisse: ad text. *in l. nam & ego de verbor significat.*

3 Antoninam Matrem non die Dominico sequenti 20. Decembris obiisse testificabantur primus, & tertius testis, asserentes illam vita functam fuisse die Dominico eadem hora, qua, die antecedenti, filiam pepererat; & post obitum populo de more vocato cadaver fuisse delatum ad Ecclesiam Arignani, & traditum Sepulturæ, probabant conformiter omnes testes.

4 Quod autem Francisca filia supervixisset matri, qui erat potissimus causæ articulus, hac ratione informantes pro Lucio probare nitebantur. Nam primus testis *juxta septimum* dicebat se post obitum Antoninæ, ab aula, in qua depositum fuerat illius cadaver, post duas, vel tres horas recessisse, & se contulisse ad locum vocatum *la Cucina piccola*, ubi Francisca à mulieribus custodiebatur, ibidémque illam vivam, & se moventem vidisse, & tetigisse.

Idem deponebat Parochus secundus testis, qui dicebat se commendasse Deo animam Antoninæ donec expiravit, & paulò pòst, cùm iturus esset ad Ecclesiam transivisse per eumdem locum, ubi erat puella, quam viderat moventem labia, caput, & viventem. Tertius quoque testis consentiebat dicens se in prædicto loco vidisse puellam viventem, & caput moventem, & insinuantem velle plangere, quia edidit motum quemdam instar plangere volentis.

Atque ex his pronunciavit Rota puellam per aliquod ho-
5 ras supervixisse matri, cùm tamen ad effectum successionis satis sit vivam & perfectam nasci, quamvis statim post matrem moriatur: *l. uxorem, l. quod certatum, Codic. de posthum. hered. instituen.* Dec. *consil.*623. *num.* 1. Franciscus Marcus *decis.*269. *p.*2. Bartholom. Cæpola *consilio civili* 5. *incipien. In causa quæ vertitur* num 8. Baldus *in l.* 1. *§. in novissimo C. de caduc. tollend.* & dicit communem Vesillus apud Afflict. *decis.*136.

Vitam autem illius puellæ colligebant Domini ex actibus
6 & signis, quæ nonnisi per viventes exerceri solent: qualia sunt motus capitis, & labiorum, & insinuatio voluntatis flendi, de quibus deponebant testes: ex his enim motibus intelligebatur, puellam naturaliter habuisse veras vitæ fun-
7 ctiones, cùm eum viventem intelligere oporteat, qui & motus, & pulsus, & vitæ capacis spiritus est compos, atque etiam sensus, ut optimè explicat Joannes Brechæus *in leg. qui mortui, num.* 1. *& sequen. ff. de verbor. significat.*

Quibus non videbantur obstare deducta per informantes
8 pro Francisco Cincio, & primùm, quòd testes essent singulares, ex quo non omnes simul, seu unus post alium viderat ista vitæ signa, in de illis testificabatur. Nam ex quo omnia illa signa tendebant ad unum, & eundem vitæ finem probandum non dicebantur singulares: Cæpol. *dict. consil.*30. *num.* 4. *vers. tam ex quo ista omnia.* Bartol. *tractat. de testibus, num.* 36. Cravet. *consil.*73. *num.*33. Gabriel. *tit. de testibus, conclus.* 2. *num.* 46.

Et eo potissimùm nomine ista signa vitam puellæ argue- 9
re videbantur, quia ne dum dicebantur edita per aliquot horas post partum, sed etiam post 24. horas & amplius, cùm mater probaretur defuncta uno die præcedente postquam pepererat, & puella per duas vel tres horas post mortem ma- 10
tris à testibus esset conspecta edere supradictos vitæ actus & motus: atque ita etiam putabatur potuisse responderi ad 11
Cassaneum *consil.*29. *incip. Nobilis Dominus, dub.* 5. *n.* 16. *& seq.* ubi licet requirere videatur evidentiora vitæ signa, non obstat, quia videtur loqui in eo, qui non multo tempore post partum mortuus fuit.

Rursus non obstabat, quod isti testes essent vassalli, & ideò non probarent pro Domino Lucio: quia præterquam quod duo ex illis non subjacebant illius dominio, & ex ipsis alter 12
esset Clericus, nempe Parochus, & sic integer, & qualificatus; tertius solum ratione jurisdictionis erat ei subjectus, & sic 13
testis idoneus pro Domino: Afflict. *decis.*304. Gabriel. *de testib concl.*10. *n.*21. idonei etiam putabantur, ex quo non habebant in causa aliquod interesse, nec particulare, nec universale, quo casu testis Vassallus idoneus esse censetur ad ferendum testimonium pro Domino, vel contra Dominum: Chisanens. *decis.*189 *incip. Testes si sunt subditi*: & fuit resolutum coram me *in causa Farfen. Villa Caprola. die* 12. *Februarij* 1593 *& in una Spoletana bonorum, die* 18. *Maij* 1590. 14

Quibus accedebat, quia versabamur in facto, quod non fa- 15
cilè poterat probari nisi per famulos, vel vassallos, quo casu admittuntur testes aliàs minus idonei: *cap. veniens, el.* 2. ubi Felin *n.*21. *de testibus*: Marsil *singulari* 73 *incip. plures sunt.* Gabriel. *de testibus, conclus.* 7. *&* 10. *n.* 33.

Ad illud quod testes loquerentur inverisimilia, dum dicebant se vidisse Antoninam parturientem, & illius etiam cu- 16
ra, quibus interesse homines non solent, & ideò istis testibus 17
non fuisse fidem dandam, cùm inverisimile imaginem habeat falsitatis: Socin. junior *consilio* 86. *numero* 42. 18
libro 2.

Respondebatur considerata qualitate facti, & oppidi, ista 19
non videri inverisimilia in tanta præsertim rerum perturbatione, [illegible] Dom[illegible] in gravissimo vitæ periculo, quod primus testis [illegible] explicuit dicens: *Che si haveva poca cura al resto perche il Senor attendeva à salvar la vita della Signora* Itaque non erat multum mirandum, si & magna populi multitudo confluerет, & indistinctè in cubiculum, ubi Antonina laborabat, ingrederetur.

Præterea non obstabat dicere, quod nullus ex testibus asserebat vidisse puellam vocem emittentem, nec reddebat ra- 20
tionem rationis, prout videtur requirere Baldus *consil* 69. *incip. Factum tale est, lib.* 5.

Quia dicebatur primò ad probandam vitam infantium 21
non esse necessariam vocis emissionem, aut ploratum; cùm sine istis ex aliis actibus & motibus vera vita deprehendatur: ut explicat Joannes Brechæus *in d. leg. mortuo, n.* 2. *& seq ff. de verbor. significat.* & tenet Bartol *in leg quod dicitur, n.* 2 *ff. de lib. & posthumis.*

Secundò considerabatur, causam, super qua consuluit 22
Bald. longè differre ab hac facti specie: nam Baldus loquitur in eo, qui fuerat extractus de secto matris ventre, & quatuor testes dicebant fuisse extractum mortuum, & deponebant de visu reddentes rationem; quia puer nullum actum viventis fecerat, duo verò testes dicebant puerum fuisse ex- 23
tractum vivum, & reddebant rationem per visum; sed non reddebant rationem rationis, verbi gratia, quod audiverint vocem pueri, sed solùm dicebant quod viderant puerum moventem labia & brachia, & aspirantem & respirantem: ideo *Bald.* prudenter consuluit illos duos testes deponentes de vita illius pueri, non probasse nisi reddidissent etiam rationem rationis, cùm quatuor testes conformiter deponerent de non vita pueri.

Rursus animadvertebatur, quod in his qui secto matris 24
ventre extrahuntur, ad effectum ut rumpant testamentum, vel aliquam dispositionem inducant, ex eo quod asserantur vivi extracti, majores, & urgentiores probationes videntur requirere Doctores; ut Alciatus, Brechæus, & alij indicant *in prædicta leg qui mortui, ff. de verbor significat.*

Sed in casu proposito istæ duæ qualitates, quæ interveniebant in casu Baldi, aberant: nam neque puella fuerat extracta de cæso matris utero, neque testes aliqui deponebant illam editam fuisse mortuam.

Atque ex supradictis fuit conclusum ex his quæ propone- 25
bantur, extitisse probatum, puellam supervixisse matri, & ei postmodùm decedenti, Lucium Patrem succedere debuisse; ita ut

ut non foret locus restitutioni dotis: iuxta opinionem Martini *in leg. dos à Patre, C. solut. matrim.* Thesaur. *dec.* 290.

26 Nam illa controversia quam excitaverint informatores pro Francisco Cincio, quod licèt puella nata esset visa, cum tamen non esset vitalis, non poterat impedire dotis restitutionem: ad quod probandum allegabatur Epistola Domini Lucij: quæ non erat huius speculationis; cùm in hoc articulo solum quæreretur de puellæ supervivenția, unde cùm esset nata viva, præsumitur, illam natam tempore idoneo, & habili, & propterea Francisco, qui allegabat defectum temporis, & asserebat natam in sexto, vel octavo mense, & sic vivere non potuisse, iuxta *decisionem* Afflict. 236. & tradita per Tiraquell. *in l. si unquam, in verbo, susceperit liberos, n.* 205. *C. de revocand. donat.* incumbere onus probandi: Decius *consil.* 623. Boerius *dec.* 220. *in fine,* Bursat. *consilio* 63. *num.* 21. Alciat. *consil.* 23 *n.* 5 *tom.* 3. *libro* 9. cum aliis allegatis per Menochium *dict. praesumpt. libro* 6. *praesumpt.* 52. Et de hoc articulo particulariter fuisset agendum.

Romana Societatis Mercur. 10. Decembris 1597.

Coram R. P. D. Lancellotto.

SVMMARIVM.

1 *Nominandi facultatem habens infra certum tempus, potest eo durante quandocunque nominare.*

2 *Iniuriam nemini facit qui iure suo utitur.*

3 *Dolus considerari non potest in eo qui utitur iure suo.*

4 *Nominatio periculi vitæ facta à graviter ægroto, qui facultatem nominandi habebat, non dicitur dolosa & in fraudem.*

5 *Infirmitas an sit periculosa vel non, Medici iudicio standum est.*

6 *Infirmitas verisimiliter non creditur periculosa quando ægrotans non est confessus sua peccata.*

7 *Translatio periculi vitæ si fiat ab eo, qui de morte non dubitat, fraudulenta dici non potest.*

8 *Translatio periculi vitæ facta ab eo qui mortis timorem non habebat, non dicitur fraudulenta, licet realiter lethali morbo laboraret.*

9 *Infirmitas periculosa per se non est sufficiens ad inducendam suspicionem fraudis in translatione periculi vitæ, nisi aliæ concurrant coniecturæ.*

10 *Mors imminens arguit potius desiderium salutis, quam cogitationem fraudis.*

11 *Fraus nec dolus probatur ex eo quod fiat translatio periculi vitæ ne pecunia amittantur.*

DECISIO XVIII.

Die 14. Februarij præsentis anni 1598. inita fuit societas scutorum 2500. ad favorem bon. mem. Reverendi Patr. Domini Riccij super periculo vitæ personæ, seu personarum in ratificatione dictæ Societatis infra 15. dies nominan. & interim periculo vitæ eiusdem R P D. Riccij in forma.

Eadem die officialis mandavit dictas pecunias solvi Domino Equiti de Crescentiis, qui eas deinde recepit.

Die 21. eiusdem mensis, D. Riccius ratificando Societatem nominavit periculum vitæ Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis Aldobrandini, & demum die 16. ex hac vita migravit.

Verùm quia dubitatur an dictus Eques talem Societatem lucratus fuisset, ex quo D. Riccius tempore nominationis graviter ægrotabat, & post quatuor dies decessit, ita ut nominatio non sustineretur tanquam facta in fraudem Domini Equitis: Ideo dubio huiusmodi per me in Rota proposito, Doctores censuerunt non esse locum lucro pecuniarum.
1 Quia cùm Dominus Riccius ex pacto haberet facultatem nominandi infra 15. dies poterat Durante illo tempore quandocunque nominare: *leg. quodsi, Digestis, de act. & 2 oblig. leg. stipulatio ista, § inter certam, ff. de verb. oblig.* & qui iure suo utitur nemini iniuriam facit: *leg. iniuriarum, ff. de in-3 iuriis, c. cum Ecclesia, de elect.* Neque in eo dolus considerari potest, *leg. nullus, ff. de minor. c. cum Eccles. de elect.*

4 Nec obstat quod cum nominatio ab ipso graviter ægrotante facta fuerit, dicatur facta dolo, & in fraudem Domin. Equitis, per ea quæ tradunt Canonistæ *in capite* 1. *de renunciat. in* 6. & Legistæ *in leg. filia, ff. de solut. matrimon.* Quoniam fuit responsum quod nullus ex testibus deponit, quod D. Riccius dubitasset de sua salute, vel sciret infirmitatem es-
5 se periculosam; imo Medicus, ad cuius iudicium recurrendum esse dicit Anton. *consil.* 381. *num.* 2. Secundus præterea contrarium deponit; & Tertius deponit se non credere quod unquam de tali periculo fuerit certioratus: quod etiam est valde verisimile, cùm ante nominationem peccata 6
sua non fuerit confessus, & tamen ad hunc effectum deberet probari eius scientia: nam cùm nominatio ab ipso facta 7
fuerit, non potest considerari fraus, si ipse de morte non dubitabat, & in hoc attenditur potius eius opinio quam veritas: *l. is qui parat, ff. de acquir. hæreditat. leg. quo loco, §.* 1. ubi Imol. *ff. de hæredib. instituend.* Aymon. *consil.* 88. *num.* 15. & hoc videtur fuisse de mente DD. *in causa Romana Societatis 20. Iunij 1583. coram illustrissimo Cardinali Blanchetto* in contrarium allegatorum: ubi *in fine* fuit dictum quod licet de illa infirmitate dicta Claria decessisset, tamen constitit, quod tempore factæ nominationis ipsa non habebat infirmitatem pro tali, ut ita de facili potuisset mori. 8

Secundò fuit dictum, quod sola infirmitas non est sufficiens ad inducendam suspicionem fraudis, nisi cum illa concurrant aliæ coniecturæ: Ægid. *decis.* 344. Rota *in antiquis, decis.* 2. *de præsumpt.* & ita loquuntur Doctores *in dict. cap.* 2. *de renunciat. in* 6. ut declarat *ibi,* Gemin. *sub numero* 5. Ioann. Andr. *in fine,* Ancharanus *dict. consilio* 388 *numero tertio,* Sarnens. *in reg. de infirm. quæstione* 19. *numero* 2. Decius *in cap. præsent. numero* 209. *de probat.* & hanc esse communem opinionem testatur Paris. *consilio* 13 *num.* 68. *& consil.* 14. *n.* 53. *& seq. vol.* 1. Gabriel. *de legitimat. concl.* 2. *numero* 59. Bursattus *consilio* 40. *num* 63. *&* 70. nam imminentia mortis 10
arguit potius desiderium salutis quam illius fraudis cogitationem: not. Doctores *in leg. sed & quæsitum, ff. de liber. & posthum.* 9

Neque fraus probatur ex eo, quòd nominatio fuerit facta, ne pecuniæ amitterentur; neque ex hoc potest allegari dolus, cùm facultas semper reservatur ad effectum ponendi pecunias in capite alterius, de cuius longa vita magis confidendum sit, aliàs sequeretur, quod neque ab homine levi infirmitate possit fieri nominatio, cùm & in illo casu fiat ad hunc effectum, & tamen hoc ab omnibus admittitur. 11

Non obstant decisiones coram Illustrissimo Domino Blanchetto de annis 1581. & 1583. in causa Romana Societatis: Quia de illo tempore nominatio poterat fieri quandocunque, hodie verò cùm sit restricta ad 15. dies, est diversa ratio; nam tunc poterat differri nominatio usque ad periculum mortis, & sic cessaret periculum mortis, quod facit contractum licitum: quod hodie cessat, stante brevissimo tempore 15. dierum, quo elapso, non potest amplius fieri nominatio, &c.

Romana Redhibitionis Librorum, Mercurij 2. Iunij 1599.

Coram R. P. D. Atellino.

SVMMARIVM.

1 *Redhibitoria utilis datur etiam in libris quando propter vitium latens expedit eos non habere, vel multum impeditur eorum usus.*

2 *Quando vitium latet, generalis protestatio,* Talis qualis est, *non relevat; sed necessaria est expressio in specie, Declaratur num.* 3.

4 *Ignorantia vitij rei venditæ non præsumitur in venditore sed potius scientia.*

5 *Verba dubia contractus venditionis declarantur ex quantitate pretij.*

6 *Redhibitoria datur in totum, quando libri sunt venditi unico pretio, & unus sine alio manet imperfectus.*

7 *Redhibitoria non datur emptori scienti vitium.*

8 *Redhibitoria cessat quando vitium supervenit.*

9 *Tempus sex mensium præfinitum redhibitoriæ currit à die scientiæ.*

10 *Redhibitoria non habet locum quando vitium est modicum.*

DECISIO XX.

Placuit Dominis Votum Reverendi Patris Domini mei Decani aliàs datum in hac causa tunc pendente coram Reverendo Patre Domino Ala: & ideo concorditer resolverunt quod sit locus Redhibitoriæ utili, quæ habet locum etiam in libris; in quibus licèt non concurrat qualitas morbosi, vel vitiosi, propter quam datur emptori Redhibitoria directa; tamen si propter vitium latens expediat eos non habere, vel multum impediatur eorum usus, competit Redhibitoria utilis: Gloss. *in l.* 1. *Digestis, de adilit. edict.* Azo. *in Summa, Codic. de adilit. edict. num.* 6 Odofred. Albert. & Baldus *numero* 5. *in leg. ultima, Codic. eodem tit.* Aret. *in § ultim. num.* 4. *Institut. de suspect. tut.* Et illa opinio est communis, 1

munis, ut per Anton. Gomez. *var. resol. libro 2. c. 2. tit. de empt. & vend. num. 48.*

Et adeo cum iste liber fuerit emptus pro pretio satis notabili scut. 2405. ad effectum ut typis excuderetur, pro usu Ecclesiarum & ex depositione peritorum & testium, & ex decreto Sacræ Congregationis Rituum constet esse ita refertum erroribus & varietatibus, ut imprimi non possit, & sic non possit servire ad usum destinatum; bene intrat supradicta communis opinio, quod sit locum usui Redhibitoriæ.

2 Non obstat quod liber fuit venditus *talis, qualis est.* Quia vitium non erat tale, ut ab emptoribus posset facilè cognosci, cùm pro eo detegendo, necessarium fuerit adhibere Peritos, qui præcedente diligenti discussione retulerunt librum continere errores & varietates. Et quando vitium non apparet, generalis protestatio non relevat, sed necessaria est expressio in specie: Baldus *num. 4.* & Salicet. *num. 2. in leg. 1.*
3 *Codic. de adilit. act.* Et licèt hoc procedat solùm in venditore sciente vitium, & non in ignorante, in quo casu sufficit generalis protestatio, ut per Bald. *in d. l. 1. n. 4.* & Veronens.
4 *in l. 1. §. causa, ff. eod.* Tamen ignorantia non probatur, & scientia qualitatis rei præsumitur in venditore, ut benè deducunt informantes, Præsertim cùm etiam concurrant conjecturæ scientiæ.

Præterea dicebant Domini, quod illa generalis protestatio debet intelligi ultra expressa, & sic quando venditur liber talis, qualis est compositus vel correctus & reformatus à Ioan. Petro Aloysio de ordine S. M. Greg. XIII. quod est falsum quantùm ad *Sanctuarium*, quod non fuit ab eo compositum, nec correctum, ut Periti testantur; & ideo generalis protestatio venditori non suffragatur. Et licet fuerit appositum verbum, *ut dicitur*, tamen fuit appositum ad effectum, ut venditor se non restringeret solùm ad compositionem factam à Ioanne Petro Aloysio, ut etiamsi ab eo non esset liber ille compositus, sufficeret quod esset correctus & reformatus, & non ad effectum restringendi, ut liber talis, qualis est, intelligatur venditus; & quod non sit compositus, neque correctus, & reformatus; quia hoc repugnat intentioni contra-
5 hentium, quæ fuit ut liber imprimeretur. Quod etiam colligitur ex quantitate pretij, ex qua declarantur verba dubia contractus venditionis.

Non obstat, quod *Graduale de tempore*, est correctum: quia venditio est facta unico pretio, & emptores non emissent *Graduale* sine *Sanctuario*, cùm unum sine alio sit opus imperfectum, & non afferens tantam utilitatem emptoribus,
6 quantam attulisset simul cum alio. Ideo datur Redhibitoria in totum. *leg. cum ejusdem, & leg. adiles 2. §. ultimo, ff. de adil. edict.* Baldus & alij *in l. si prædium, C. de adilit. act.*

7 Non obstat quod Redhibitoria non datur emptori scienti
8 vitium *leg. 1. §. si intelligatur, ff. de adilit. edict.* Quia ista scientia non probatur, & est multum inverisimilis, cùm fuerit emptus Liber, uti compositus, vel correctus pro tanta summa, ad effectum ut imprimeretur.

Non obstat alia limitatio, quod Redhibitoria cessat, quando vitium supervenit: quia est vera in jure, sed non applicatur, cum Liber tempore venditionis esset in eodem statu.

9 Non obstat quod tempus sex mensium præstitutum Redhibitoriæ expiravit: quia currit à die scientiæ, *leg. cum sex, ff. de adilit. edict.* Gott. *in l. cùm proponas, in vers. sex mensium, C. de adil. act.* & ut dictum est, illa scientia non probatur, neque præsumitur.

10 Non obstat demùm, quòd Redhibitoria non habet locum quando vitium est modicum. Quia vitium est magnum, cùm Liber non sit talis, ut imprimi possit, &c.

Bononiensis Bonorum de Muletis, Mercurij 17. Iunij 1602.

Coram R. P. D. Pamphilio.

SVMMARIVM.

1 *Proximior venit eligendus, si inter illos de parentela, ex quorum numero sit facienda electio, plures concurrant habentes qualitates requisitas à Testatore.*
2 *Proximitas gravati, vel gravantis an sit attendenda, est quæstio valdè controversa inter Doctores, ita ut vix dignosci possit quænam opinio sit magis communis.*
3 *Proximitas gravati est attendenda secundùm opinionem magis communem.*
4 *Conjecturæ admittuntur ad dignoscendum an sit attendenda proximitas gravati, vel gravantis.*
5 *Testator vocans simpliciter proximiores de parentela censetur intellexisse de proximiore gravati.*

6 *Testator qui suam dispositionem dirigit ad tempus remotissimum, non est verisimile quod in eo voluerit comprehendere illos qui verisimiliter non poterant adesse de tempore purificati fideicommissi.*
7 *Proximitas Testatoris attenditur in primo instituto tanquam proximiore; seo verè admisso gravantis proximitas attendenda venit.*
8 *Testator instituens extraneos in defectum propria lineæ vocasse censetur omnes de linea, natos etiam, & conceptos diu post mortem suam.*
9 *Et etiam illos, qui nullo modo poterant Testatori ab intestato succedere.*
10 *Præferendus venit in electione is qui est de dilectis Testatoris.*
11 *Directio Testatoris elicita à testamento plurimum operatur ad effectum ut dilectus in electione præferatur.*
12 *Affectio major cadit in illos de parentela, quam in extraneos.*
13 *Voluntas Testatoris præsumitur talis qualis fuit per hæredem declarata.*
14 *Hæres potest dubiam Testatoris voluntatem declarare.*
15 *Proximior gravato qui fuit ejus hæres præfertur in successione feudi.*
16 *Proximior ultimo defuncto præfertur in renovatione emphyteusis, quæ fit ex æquitate,* l. 1. ff. de aqu. quotid. & æst.
17 *Reus & possessor in dubio venit ab impetitione absolvendus.*
18 *Vincula duo magis quàm unum ligant.*
Declara ut num. 19.
20 *Testator mandans eligi unum Doctorem de familia ad successionem, potest eligi Doctor etiam minùs proximior, relicto proximiore.*
Declara, ut num. 21.
22 *Doctor junior si mors regulariter est minus excellens.*
23 *Iuvenis in Civitate Bononiæ accipitur pro viro secundum communem usum loquendi.*
24 *Senex dici non potest is qui quinquagesimum annum non excedit.*
25 *Senex an quis dicendus sit, Iudicis arbitrio relinquitur.*
26 *Qualitas in una parte dispositionis adjecta non censetur repetita in alia.*
27 *Qualitas uni nominato adjecta non censetur repetita in aliis postea nominatis.*
28 *Qualitatis receptio cessat ratione evitandi absurdum.*
29 *Electionis indignus ad succedendum reputatur is qui consensit alienationi bonorum Testatoris.*
Declara ut num. 30. & seq.
31 *Caducitatem non incurrit is, qui consensit alienationi in casu permisso à Testatore.*
32 *Consentiens non sibi præjudicat in juribus futuris.*
Amplia ut num. 33.
34 *Hæres gravati an & quando possit avocare bona fideicommissaria alienata ab ipso gravato.*

DECISIO XXI.

IN causa Bonon. electionis de Muletis, in qua quatuor adsunt competitores omnes de parentela, & legum Doctores, videlicet Annibal Hercules senior, & Hercules junior de Marescottis, & Ioannes Venentus, post resolutiones factas, quod testator senserit de utraque parentela, tam sua, quam hæredis gravati; & quod electio facta de persona Annibalis, non sustineatur: Dubitavi quis eorum sit præferendus? Et Domini supradicta die resoluerunt Ioannem esse præferendum.

Substituit enim Ambrosius testator, deficiente linea masculina de Muletis ultimo decedenti unum probum, modestum ac morigeratum juvenem & legum Doctorem Bonon. à Rectoribus & Prioribus deputatis eligendum. Et deinde subjunxit: *& si aderit aliquis legum Doctor, qui sit de parentela, is præferatur, & eligi debeat.* Cùm autem in hoc casu adsint plures legum Doctores de parentela, utique debet eligi proximior, & consequenter præferendus est Ioannes qui cæteris est proximior: *leg. cùm ita, §. in fideicommisso ff. de leg. 2. leg. fin. C. de verb. signific.* Abb. *cons. 51. n. 5.* 1

Neque obstat quod ista major proximitas non sit respectu testatoris, vel gravati, ita ut vix dignosci possit, quænam sit magis communis opinio, ut patet ex allegatis per illustrissimum Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib. 8. c. 12. n. 30.* & Peregrin. *de fideicom. art. 20.* qui tamen n. 3. dicit magis communem esse, quod attendatur proximitas gravati; quod etiam dixit Rota *coram Robustero in illa Bonon. de Beretis, sub die 5. Maij 1574.* ubi *sub n. 3.* fuit dictum, hanc opinionem esse etiam veriorem. 2 3

In casu de quo agitur, visum fuit Dominis eandem opinio-

4 nem omninò esse attendendam ex pluribus conjecturis, quæ
hic concurrunt, & solent attendi in hac materia: Socin.
cons. 249. *num.* 24. *lib.* 1. Hier. Gabr. *cons.* 86. *n.* 17 *& cons.* 107.
n. 8 *lib.* 1. & tenuit Rota *in d. causa Bonon. n.* 4.

5 In primis enim quod testator in hoc perpetuo fideicom-
misso simpliciter vocauit Doctorem de parentela, absque ex-
pressione, de qua senserit; & sic conformando se cum dispo-
sitione Iuris communis censetur intellexisse de proximiore
ipsius gravati, juxta ordinem, quo ab intestato de jure
communi succeditur secundum terminos *dicti §. cùm in fidei
commisso, & d. l. fin. Cod. de verb. significat.* Socin. jun.
cons. 126 *n.* 18 *lib.* 2.

6 Præsertim quod, vt patet ex lectura testamenti, testator
non cogitauit tantùm ad defecturam suam descendentiam, &
cùm cogitationem direxerit ad longum tempus non est ve-
risimile quod voluerit præferre illos, quos incertum erat, de
illo tempore extituros, & propterea Molin *lib.* 3. *de primo-*
7 *gen. Hispan cap.* 9. *num.* 18. dixit, proximitatem testatoris
attendi in primo, qui tanquam proximior fit vocatus: Ex
admisso, attendendam esse proximitatem gravati: quod
etiam asserit Tiber. Dec. *cons* 64. *n.* 6. *lib.* 2. qui alios allegat.

8 Suadetur hoc etiam ex eo, quod testator deficiente linea
de Muletis, instituit eligendos de Prole deputatos, prohi-
bendo eis sic electis omnem alienationem causâ conservan-
di bona sua in perpetuum inter electos, & eorum descenden-
tes, & sic dicitur vocasse eos etiam, qui diu post mortem
fuant concepti, & nati est nt. *d. §. in fideicommisso*, vbi
9 Gloss. & Doctores: Et etiam illos, qui nullo modo pote-
rant testatori ab intestato succedere: *d. lege* 12. *Tabul. Cod.
de leg hæred.* quo fit vt non possit censeri considerata prio-
ritas in succedendo ab intestato ipsi testatori, sed potius
successio gravati, & non fuerit habita ratio persona uni, sed
successionis sanguinis Muleti, ita vt fideicommissum transeat
de vno in alium, secundùm ordinem successionis ab intestato
Socin. *d cons* 249. *sub num.* 21. *vers.* 24. *lib.* 2. *& cons.* 86.
n. 11. *in fine cum seq. lib.* 3. & hoc fuit ponderatum à Rota
in dict. causa Bonon. n. 5.

10 Concurrit etiam particularis affectio, quam habuit testa-
tor erga familiam de Venentibus, ex quo de illa deputavit
suos executores, & illos nominauit in testamento, Abbas
in cap. Quoniam, el primo, num. 8. *vers. ad idem, de offic. deleg.*
Mazzat. *cons.* 28. *num.* 44 *&* 45. vbi quod hæc dilectio testa-
11 toris præsertim electa ex testamento plurimum operatur
ad effectum prælationis: *leg cùm avum, ff de condit. & de-
monstrat.* Socin. *in leg. qua conditio, §.* 1. *ff. eodem tit.* Aym.
cons 62. *num* 8. Et licèt Venentea de tempore testamenti
non esset de parentela suorum filiorum, tamen ex prædictis
maxima oritur præsumptio: nam si testator particulari
12 affectione prosequebatur hanc familiam, quando non erat de
parentela, multo maiori sine dubio eam fuisset prosequutus
si fuisset de parentela; & ita verisimiliter testator interro-
gatus respondisset: *leg. tale pactum, in fin.* vbi Gloss. *ff. de pact.*
Socin. *in leg. ambiguarum, num.* 7. *in* 6. *conclus. ff. de reb. dub.*
præsertim concurrentibus meritis Iulij patris Ioannis erga
testatorem, & eius filios.

Accedit etiam quod Ioannes fuit hæres institutus ab vlti-
mo gravato, quod est valdè ponderandum, cùm talis præ-
13 sumatur mens & voluntas testatoris, qualem declarauit eius
14 hæres; qui in dubio illam potest declarare: Imol. *in leg.
inter stipulantem, §* 1 *num.* 4 *in fin ff. de verbor. obligat.* Mant.
lib. 3. *de conjectur. ult. volunt. tit.* 1. *num.* 27. Et in simili vide-
mus quod in feudo præfertur proximior gravati, qui sit ejus
15 hæres: Natt. *cons.* 679. *n.* 12. *& cons.* 682. *n.* 10. & in renova-
16 tione emphyteusis, quæ fit ex æquitate, *leg.* 1. *§ præmittitur,
ff. de aqua quotid. & æstiv.* præfertur magis proximus vltimo
defuncto; maximè si sit ejus hæres: Gozad. *cons.* 86. *n.* 5. &
fuit resolutum *in una Lucana emphyteusis* 6. *Iunij* 1567.
coram bon. mem. Oradino.

Considerabant autem Domini, quod aliàs etiam ponde-
ratum fuit *in dict. causa Bonon.* quod Ioannes est reus, & pos-
sessor, & pro eo in dubio pronunciandum est; maximè quod
17 hoc modo præcluditur via litibus, quæ aliàs oriientur, &
quidem gravissimæ, occasione restitutionis bonorum fidei-
commisso subjectorum: quod præcipuè præ oculis haben-
dum est.

Non obstant in contrarium deducta: nam quod Mare-
scotti sint de utraque parentela, & videantur præferendi, ex
regula, quod duo vincula magis ligant: *auth. Itaque Cod.
18 commun. de success.* procedit data paritate gradus & affectio-
19 nis: Socin. *dict. cons* 249 *sub num* 21. Et ideò non applicatur,
cùm Ioannes sit proximior & in potiori gradu, qui magis at-
tenditur, quam duo, vel plures remotiores, ut notissimum
est: & faciunt, quæ in simili circa hanc regulam tradit Dec.
in leg. cum quid, in prima lect. num. 17. *& in secunda lectura,
num.* 29 *ff de cert. pet.* Maximè quod Parentela gravati pro-
cedit in Dominis Marescottis, ex eo quod sunt de parentela
gravantis, & eorum proximitas est valdè remota ultra septi-
mum, vel etiam octavum gradum; & ergo etiam potest pa-
rum benevola erga testatorem, & ejus filios, ut latè dedu-
ctis per informantem pro Ioanne.

Non obstat quod testator simpliciter vocaverit Doctorem 20
de parentela, absque expressione proximiorum, & ideò possit
eligi etiam is, qui sit in remotiori gradu: *leg. cum eusphe-
melus, §.* 1. *cum ibi not. ff de legat.* 2. quia hodie agitur de ele-
ctione facienda, & eligendus est ille, qui est magis idoneus, 21
& plures habet qualitates: quidquid dicendum esset ad su-
stinendam electionem factam de idoneo, omisso magis qua-
lificato: *cap. licet ergo.* 3 *quæst.* 1. *cap. quoniam de Iur. Patron.*
Dec. *in cap. constitutus, num.* 6 *de appellat.* & latè fuit dedu-
ctum *coram bon. mem. Ioanne Card. Aldobrandino sub die* 18.
Martij 1504. *in causa Toletana Canonicatus*, ubi fuit dictum,
quod eligens dignum, omisso digniore, multoties peccat, &
nonnunquam tenetur etiam ad restitutionem.

Non obstat quod qualitas Doctoratus exuberet in Anni-
bale, qui videtur præ cæteris excellere, & ideò sit præferen-
dus: quia subjecta materia non requirit excellentiam in Do-
ctoratu, cùm non versamur in electione Cathedræ, vel Curæ,
ut loquuntur allegata pro Annibale; sed sufficit, quod eli-
gendus sit Doctor: quod etiam verisimiliter videtur voluis-
se testator, dum vocavit Doctorem juvenem, in quo, ratio- 22
ne minoris experientiæ, regulariter non cadit talis excellen-
tia. Vltra quod existente Doctore in parentela, videtur ma-
gis contemplata qualitas ipsius parentelæ, quàm Doctora-
tus, cùm Doctorem de parentela præferat extraneis.

Non obstat, quod in Ioanne non concurrat qualitas ju-
ventutis: quia præter id, quod testator secundùm commu-
nem usum loquendi Civitatis Bononiensis, non tam videa- 23
tur respexisse ætatem, quàm sexum, cùm promiscuè dican-
tur *Iuvenes* pro *Viri*; fuit dictum Ioannem non posse dici 24
senem, cùm quinquagesimum annum non excedat, secun-
dùm Gloss. *in proœm.* 6. *in vers. perfectum*: latè Menoch. *de
arbitr. judic. casu* 59. ubi quod hoc relinquitur arbitrio Iudi- 25
cis, ultra quod ista qualitas juventutis expressa in præceden- 26
ti dispositione, non fuit repetita in vocatione Doctoris de
parentela: Bald. *in cons.* 452 *col.* 2. *vers. inspecta verò forma,
lib.* 5. Ancar. *cons.* 8. *num* 3. Pariss. *cons.* 38. *num.* 22. *&* 27. *lib.* 2.
Maximè quod simus inter diversas personas; & qualitas 27
primo nominato adjecta, non censetur repetita in aliis po-
stea nominatis: Bart *in l. mulieri & Titio, in prima oppositio-
ne ff de condit. & demonstrat.* Pariss. *cons.* 38. *n.* 26. *in fine, &
num.* 28. *lib.* 2. Mantic. *lib* 10 *de conjectur. ultimar. voluntat.
tit.* 6. *num.* 1. aliàs sequeretur absurdum, quod Doctor de
parentela, qui non esset juvenis, excluderetur ab extraneo ju-
vene; quod est contra mentem testatoris, qui in omni casu
voluit præferri Doctorem de parentela: & vulgare est, ra-
tione absurdi cessare repetitionem qualitatis: Abb. *in cap.* 28
secundò requiris, num. 11. ubi Decius *num.* 3. *de appellat.* Felin.
in cap. causam, quæ, num. 4. *in quinta limitatione, de rescript.*
Ruin *cons.* 87. *n.* 10. *lib.* 3.

Non obstat quod Ioannes fidejubendo consenserit pluri- 29
bus alienationibus per gravatum factis de bonis fideicom-
missi: & sic videatur indignus electione: *de leg. cum pater,
§. libertis, ff. de legat.* 2. *cum alleg.* quia testator nullam prohi-
buit alienationem suis filiis, & descendentibus, quos tan-
tùm ad invicem substituit, & consequenter Ioannes pro eis
fidejubens non dicitur contravenisse voluntati testatoris:
& allegata in contrarium procedunt de alienatione facta de 30
re per testatorem prohibita alienari, ut notat Gloss. *in dict. §.
libertis, in verb. ne ad alienarent.* Bart. *num.* 2. & Castr. *num.* 4.
latè Bero. *cons.* 64. *num.* 22. *lib.* 1. Præsertim quod aliquæ
ex dictis alienationibus, fuerunt factæ pro solvendo ære
alieno ipsius testatoris: Bart. *in l. peto, §. Prædium, ff de leg.* 2.
Doctores communiter *in leg. filium familias, §. divi ff de leg.* 1.
aliquæ cum pacto francandi, & sic ex sui natura redimibiles:
& aliæ cedunt in portionem legitimæ, seu aliam quam gra-
vatus detrahere potest, juxta not. *in leg. Marcellus, §. eis quæ,
ff ad Trebell.*

Neque obstat quod sit prohibita alienatio hæredibus eli- 31
gendis post lineam finitam: Quia ex hoc non sequitur,
quod Ioannes ceciderit à commodo electionis ex consensu
præstito alienationibus factis ante electionem per gravatum,
qui non erat prohibitus alienare; quia de eo tempore in bo-
nis alienatis nullum jus competebat Ioanni, qui non erat ex-
pressè vocatus, & cujus ius pendebat à futura electione, ut
in simili casu fuit resolutum *in causa Romana de Theodolis
sub die* 10. *Ianuarij* 1597 *coram Domino meo Litta.*

Præter

32 Præterquam quod Ioannes dicitur habuisse scientiam fideicommissi, sciebat etiam jus sibi salvum fore in casu electionis avocandi alienata ab emptoribus, quatenus alienationes fieri non potuissent, cùm per huiusmodi consensum in hoc non dicatur sibi præiudicasse: Bart. *in l. si fundum per fideicommissum, n. 2. vers. 2. cas. & ibi* Ias. *num.* 31. *ff. de leg.* 1. idem Bart. *in leg. qua dote, num.* 14. *ff. solut. matrimon.* Alexand. *cons.* 42. *n.* 10. *lib.* 4. Bero *d. cons.* 64. *num.* 17. *lib.* 1.
33 & tenuit Rota *in dict. causa Romana, de Theodolis*, vbi quod per consensum non censetur renuntiatum juri de futuro etiam competenti ex causa de præterito, sed quod requiritur expressa renunciatio: *leg.* 1. *§. quod autem*, vbi Bart. *ff. quarum leg.* præsertim ad effectum, vt ipse, qui non alienavit, nec in aliquo voluntati testatoris contravenit, efficiatur indignus electione.

34 Non obstat quod tanquam hæres gravati etiam facto inventario non possit revocare alienata per defunctum, quatenus patiantur vires hæreditariæ, Bald. *in leg. quæ se patris, num.* 3. *Cod. vnde lib.* Quia electus ad hoc non cogitur; substitutio enim hæredibus eligendis post finitam lineam facta est in iis tantùm bonis quæ superextarent tempore electionis: & ad ipsos devenirent ex sua hæreditate, vt patet in testamento, ibi, *ad quem sic electum, & postquam sic electus fuerit, voluit ipse testator omnia eius bona tunc superexistentia pervenire* & paulo post in prohibitione alienationis, ibi, *quamcunque alienationem, & distractionem bonorum ad eos tunc perventurorum, &c.* & inferiùs in prohibitione detractionis ibi, *quoniam intentio & propositum testatoris est, quòd bona, quæ pervenerint ad dictos eligendos, &c. ad leg. Mævio § fin. ff. de leg.* 2. & hic videtur quodammodò eligendum substituisse in bonis, quæ superessent tempore electionis, juxta textum *in authent. contra cum rogatus, Cod. ad Trebell.*

Vltra quod in omnem eventum, ratione interesse, quod Ioannes potest habere ne excludatur à dicta hæreditate, & electione, posset alienata ab emptoribus avocare, etiam quòd esset hæres alienantis: ad notata per Alber. *in leg. fin. § in computatione, sub num.* 20. *vers. si autem emptor. Cod. de iur. delib.* Hieron Gabr. *cons.* 125. *n.* 11. *lib.* 1.

Cætera in contrarium deducta tolluntur ab informantibus cum quibus Domini transierunt, &c.

Romana Invaliditatis Matrimonij, Veneris 28. Februarij 1603.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia ex maleficio si patiatur vir recurrendum est ad remedia divina & supernaturalia.*

2 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coeundi, à quo tempore debeat incipere, est anceps quæstio, ob varias Doctorum sententias, de quibus n. 3. & 4.*

5 *Cohabitatio triennalis coniugum ad experiendam potentiam coeundi quod debeat incipere à die judicialis præcepti est sententia magis tuta.*

6 *Diligentia summa est adhibenda in causa dissolutionis matrimonij, vt omnis fraus & error excludatur.*

7 *Confessio sacramentalis est facienda per coniuges, quando agitur de impotentia, antequam causa incipiatur.*

8 *Cohabitatio triennalis computanda est à die judicialis præcepti, secundum opinionem veterum, & recentiorum Canonistarum.*

9 *Triennalis cohabitatio coniugum ad experiendam eorum potentiam, an possit per Iudicem abbreviari necne, Rota noluit definire.*

10 *Marito attestanti se cognovisse uxorem potius standum est, quam uxori neganti, & agenti pro invaliditate matrimonij.*

11 *Vxor quæ per plures annos cohabitavit cum viro, si alleget illius impotentiam, præsumitur propter aliam causam agere pro dissolutione matrimonij.*

12 *Triennalis cohabitatio coniugum non expectatur quando impotentia provenit ex frigiditate.*

13 *Triennalis cohabitatio coniugum expectatur semper quando impotentia provenit ex maleficio.*

14 *Sententia salutaris non imponitur in dissolutione matrimonij ob impotentiam, quando hæc provenit à naturali impedimento, sed quando provenit ex maleficio.*

15 ... laudabilem, & cap. fin. de frigid. & maleficiat. *declarantur.*

DECISIO XXII.

Camilla Galla post sex annos quibus cum Iacobo marito suo cohabitaverat, super separatione tori & invaliditate Matrimonij ex causa impotentiæ coëundi mariti, contra ipsum, coram Vicario Sanctissimi litem intentasset: Iudex, consultis Obstetricibus, quæ ipsam Virginem esse retulerunt, & Peritis, qui maritum genitalia habuisse ad generationem benè proportionata affirmaverunt, decrevit, vt Camilla ad cohabitandum cum marito per spatium triennij reverteretur, mandans, vt ambo coniuges peccata sua confiterentur, & Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumerent, & deinde simul cohabitantes, obsequia matrimonialia sibi invicem præstarent.

Post appellationem interpositam ab hoc decreto dubitatum an esset confirmandum, vel infirmandum? Et Rota, vtraque parte informante, iustum esse censuit: quatenus enim continebat, quod coniuges ad divina Sacramenta recurrerent ad explorandum impedimentum impotentiæ, iustissimum erat: nam quando dubitatur de amborum coniugum 1
vel alterius impotentia, an proveniat ab impedimento naturali, vel ab accidentali, videlicet à maleficio, opera dæmonum, vel magorum perpetrato, vbi non apparet de vitio, aut morbo vel defectu membrorum genitalium visibili sicut non apparebat in hoc casu; ad remedia supernaturalia divina & Ecclesiastica potissimum recurrendum est: *cap. si per sortiariam, 33. quæst.* 1. vbi communiter Canonistæ, & præsertim Turrecremata, *quæst.* 1. & conveniunt Doctores Theologi, Sanctus Thomas, Sanctus Bonaventura, Petrus Paulus de Palude, Scotus, Durandus, & cæteri communiter, *lib.* 4. *Sentent. distinct.* 34. Ioannes Nider *in formicario. lib.* 5. *cap.* 6 & Martinus Delrio *tom.* 3. *disquisitionum Magicarum, lib* 6. *cap.* 2. *sect* 3.

Præterea quatenus idem decretum præcipiebat vt coniuges cohabitarent per triennium, non obstante, quod à tempore contracti matrimonij per sex annos, & vltra, cohabitaverant; iustum etiam fuit visum in hac facti specie: quia 2
licèt dubius sit articulus, an triennium debeat computari à tempore confessionis factæ, & præcepti Iudicis, vel potiùs sufficiat computare triennium, qualitercumque simul coniuges per illud cohabitasse probentur; & tres circa hoc reperiantur Doctorum sententiæ, quarum vna dicit id esse arbitrarium: vt refert Hostiens. *in cap. finali, num.* 10. *vers. finaliter tamen de frigidis & malefic.* Anchar. *in cap.* 1. *n.* 10. *vers. dicit Hostiens. eodem tit.* vbi Præpositus, *num.* 7. *vers. & ad id, quod.* 3

Altera affirmat, quod quando cohabitatio præcessit per aliquos annos ante motum judicium, & mulier probat se Virginem, tunc sufficiat præcedenti triennio cohabitationis addere modicum tempus: & pro hac sententia allegantur Innocent. *in cap. finali, de frigid. & malefic. super verbo, Triennium,* vbi Abb. antiquus, *num* 2. Præposit. *num* 4. *vers. placet per istum textum* Zabarella *quæst* 3. *n.* 4. Alexand. de Nevo, *num.* 19. *vers. & ista opinio*, Abb. *numero* 12. *vers. & hæc mihi plus placet:* Ioannes de Tiburgo, *in gloss. ad summ. Sancti Raymundi lib.* 4. *de impotentia coeundi*, §. 6. *in gloss. super verbo, cohabitantes,* Gregorius Lopez *in legibus septipartitis Hispaniæ partit.* 4. *tit* 8. *l.* 5 *in glossa super verbo, dar plazo.* Ioannes Baptista Laderchius *cons* 8 *incipien. Quando mulier, n.* 2. Menoch. *de arbitr cent.* 6. *super edita, casu* 519. *num* 74. & pro eadem sententia in Capella Tolosana *decis.* 380. *alias decis* 381. *num.* 6. allegatur quidam Dominus Vaboen. pro qua videntur facere textus *in cap laudabilem. §. nec verò*, ibi *à tempore celebrati coniugij cohabitent per triennium*, & *in cap finali, de frigid. & maleficiat.* ibi, *& constiterit nobis virum & mulierem infra prædictos octo annos per continuum triennium simul cohabitasse.* Et in hanc opinionem videbantur inclinare Domini de signatura Iustitiæ super hac causa, antequam committeretur in Rota; & negari non possit quin magna ratione & auctoritate nitatur & si arbitraria singulorum Iudicum non essent periculosa, facilè esset hæc opinio tenenda. 4

Nihilominus tertia sententia firmans hoc triennium non computandum à die contracti matrimonij, sed à die, quo Iudex coniugibus indixit triennalem cohabitationem, tutior sæpè visa est, & gravibus rationibus munita. 5

Prima, quia cùm agatur de separando Matrimonio, quod est magnum Sacramentum, omnis diligentia, & cautela adhibenda est, vt quantum possibile est, omnis fraus, & error excludantur Hostiens. *in d. cap. fin. num.* 10. *vers. ecce finem, & vers sed benè caveat iudex de frigid. & maleficiat* & ibi Antonius de Butrio *num.* 6. *vers de cautela*, ideò enim Ecclesia induxit tam exquisitas solemnitates, antequam similia matrimonia dirimantur. 6

Secunda, quia à tempore præcepti judicialis, incipit adhiberi exacta diligentia, præmissis Confessione Sacramentali peccatorum, & Sacrosanctæ Eucharistiæ sumptione, & aliis 7
Ecclesiasticis remediis *d. cap. si per sortiarias, 33. quæst.* 1.

O 3 *Tertiò*

8 *Tertiò*, quia hæc sententia est tutior & securior, & propter has rationes eam tenuerunt Veteres, & Recentiores Canonistæ, Hostien *in d. cap. finali, de frigid. & maleficiat. n. 10.* 9 Et licèt ibi ambiguus videatur, ex quo recurrit ad arbitrium Iudicis, nihilominus tamen *in Summa, eodem titulo, §. qualiter & quando, n. 12. vers. verum dici potest*, constanter affirmat semper tutius esse, quod à tempore præcepti Iudicis debeat triennium computari. Eandem sequitur sententiam *in dict. cap. fin. de frigid. & maleficiat.* Ioannes Andreas, *n. 8. super verb. terminos, & num. 11. super verbo, triennium*: vbi addit non licere Iudici abbreviare: & Ancharan. *num. 9. vers. ex quo colliga*: Antonius de Butrio *num. 20. vers. veritas est*: vbi dicit hanc esse veritatem: Henricus Boich. *in cap. 1. num. 1. & 2. de frigid. & maleficiat.* Ioannes Brunel. *tract. de sponsal. conclus. 28. n. 10. & 14. vers. sed pro opinione* Capella Tolosana *decis. 380. alias 381. num. 6. in fine*, vbi recitatis opinionibus concludit quod opinio Hostiensis videtur valde secura: eandem sententiam videtur tenuisse Sanctus Raymundus *in tractatu de Matrimonio, in Summa lib. 4. tit. de impotentia coëundi*, §. 6. & eam tanquam tutiorem secuta est Rota in pluribus causis, & signanter *in causa Taurin. dissolutionis Matrimonij, die 10. Octobris 1596. coram bonæ memoria Orano, & in causa Neapolitana dissolutionis Matrimonij, die 5. Martij 1599. coram Domino meo Seraphino Olivario tunc Rotæ Decano, nunc Patriarcha Alexandrino.*

Illud tamen verum est, quod cum die 26. Novembris eiusdem anni *in eadem causa Calaguritana*, fuisset dubitatum, an tempus triennij posset arbitrio Rotæ abbreviari, & resolutum in eo casu non potuisse, noluerunt Domini generaliter definire hoc habere locum in omnibus causis: quia magnam perspexerunt difficultatem.

In hac facti specie hanc tertiam opinionem tanquam tutiorem amplexa fuit Rota: *Primò*, quia impotentia naturalis mariti, quam opponebat vxor, nedum non erat explorata, sed potiùs ex relationibus Peritorum aderat præsumptio in contrarium.

10 *Secundò*, quia assertioni mariti pro Matrimonio asserentis & se pluries, ac pluries Camillam cognovisse, potius standum erat, quàm assertioni Camillæ tendenti ad Matrimonij invaliditatem: *cap. si quis acceperit, 33. quæst. 1. cap. continebatur, & cap. duo pueri, de desponsat. impuberum.*

11 *Tertiò*, quia cùm non esset verisimile quod Camilla tanto tempore tacuisset, nec conquesta fuisset de impotentia mariti, *cap. si quis acceperit, 33. quæst. 1.* Hostiens. *in dict. cap. finali num. 20. de frigid. & malefic.* præsumptio erat contra ipsam, quod non propter impotentiam, sed propter aliam causam Iudicium separationis Matrimonij mouerit contra maritum, & ideò non erat pro dissolutione pronunciandum.

Quartò, quia dato quod adesset impotentia coëundi, cùm nondum esset exploratum, an provenerit ex causa naturali frigiditatis, vel ex accidentali, videlicet ex maleficio, licèt
12 in frigido non sæpè expectetur triennium: in maleficiato
13 tamen semper expectatur: Hostiens. *in dict. cap. laudabilem de frigid. & malefic. num. 1.* vbi Ioannes Andreas *n. 8.* Abb. *num. 1.* Alexander de Nevo, *num. 3.* Præpos. *num. 4. vers. secus in maleficiato.*

14 Et Iudex in hac causa, quando indixit pœnitentiam istis coniugibus, potius videbatur inspexisse impedimentum proveniens à maleficio, quàm à Natura: quia vt dixit Hostiensis *in dict. cap. fin. num. 5. de frigid. & malefic.* non invenitur expressum, quod ad soluendum impedimentum naturale, pœnitentia indicatur.

15 Nec obstant textus allegati pro secunda sententia: nam ad textum *in cap. laudabilem*, illa poterat esse congrua interpretatio, vt coniuges cohabitare debeant per triennium, videlicet à præcepto Iudicis, vel à die indictæ Confessionis computandum.

Ad *cap. final. de frigid. & malefic.* quod magis videtur vrgere, respondit Capella Tolosana *in allegata decis. 380. alias 381. n. 6. vers. Nec obstat*, quod licèt videatur ibi petitio mulieris facta per octo annos, tamen potest intelligi quod antea causa fuit ventilata diutius, & ad mandatum Iudicis coniuges pœnitentiam egerunt, & simul cohabitauerunt, sicut expressè innuitur in textu, cum dicit, *quod post plures terminos sibi à Iudicibus assignatos reversi ad eorum præsentiam consona voce dixerunt, quod non poterant commiscere*: hæc ibi. Et eodem modo respondet ad illum textum Ioannes Brunel *tract. de sponsalib. concl. 28. num. 14. vers. nec obstat dictum cap. finale.*

Quibus omnibus consideratis, placuit Dominis in hac facti specie hæc tertia sententia: & quod Maritus adhibitis aliis Peritis, denuò inspiceretur, vt videretur an adesset aliquod impotentiæ signum, & ex qua causa proueniret, vt sine vllo errore sententia proferretur.

Et ita, &c.

Pampilonensis Abbatiæ de Azagra, Veneris 20. Iunij 1603.

Coram R. P. D. Ludovisio.

SVMMARIVM.

1 *Subrogatio est danda collitiganti ne detur novus collitigans.*
2 *Subrogatio non debetur calumnioso litiganti.*
3 *Calumnia litigantis non resultat ex decisionibus contra ipsum emanatis, quando non concernunt merita causæ & quando lis est in principio, nec aliquæ fuerunt factæ probationes.*
4 *Calumniosus litigator dici non potest, quandiu valet ius suum iustificare.*
5 *Calumnia vt excludatur, sufficit qualibet probata & colorata causa litigandi.*
6 *Subrogatio vt obtineatur, non est necesse probare bonum ius.*
7 *Sententia tribuit aliqualem præsumptionem boni iuris, etiamsi ab ea fuerit appellatum.*
8 *Morbum caducum allegans in persona alicuius tenetur illum probare.*
9 *Vertigine laborantes magnam habent propensionem ad morbum caducum.*
10 *Medici iudicio in arte sua standum est.*
11 *Confessio erronea confitenti non præiudicat.*
12 *Morbus caducus si realiter non sit, non evadit talis ex eo, quod patiens asserat esse talem.*
13 *Dispensatio obtenta pro cautela conscientiæ, non probat inhabilitatem.*
14 *Inhabilitas oriens ex causa morbi cessat morbo recedente.*
15 *A morbo caduco liberatio probatur per testes de tali liberatione deponentes.*
16 *Morbi præsumpta continuatio tollitur ex contraria probatione.*
17 *Litem introductam fuisse super titulo beneficij probatur per commissionem continentem clausulam,* quam & quas.
18 *Subrogatio non est necesse quod impetretur a collitigante infra mensem, tum mensis sit adiectus solum ad invalidandam subrogationem a Tertio obtentam infra dictum tempus.*

DECISIO XXIII.

Domini, vtraque parte informante: concorditer resoluerunt dandam esse subrogationem Ioanni Lopez, quia constat de lite, & obitu collitigantis iuxta *Reg. 28.* ne detur novus collitigans, *cap. 2. vt lit. pendent. in 6.* fuit dictum *coram Reverendissimo Alexandrino, in Collen. Parochialis 11. Decembris 1595. & coram me in Gerunden. Canonicatus 24. Maij tunc.* 1

Nec obstat quod ex decisione contra ipsum facta videatur detegi calumniosus litigator, qui non subrogatur: Bisig. *decis. 2. de rer. permut.* Cassad. *decis. 7. de dol. & contum.* quia vltra quòd decisio facta fuit ipso non informante, facta etiā fuit non super meritis, sed super retardatione Brevis, ex clausula, *Arbitrio*: & in principio causæ nullisque factis probationibus: quo casu non potest de calumnia conuinci: Achill. *decis. 7. sub n. 6. vt lit. pend.* nec dici improbus litigator, quamdiu potest ius suum iustificare, vt fuit dictum *in illa Gerunden.* & ad affectum Regulæ pro vitanda suspicione calumniæ sufficit qualibet probabilis & colorata causa litigandi: Rebuffus *super dict. reg. gloss. 7. num. 3.* fuit dictum *in Conchen. Archipresbyteratus 19. Ianuarij 1598. coram R. P. D. meo Lotta. & in allegata Gerunden.* 2 3 4 5

Licèt autem pro impetranda subrogatione non sit necessarium docere de bono iure superstitis eam petentis, tamen ex sententia, quam obtinuit Lopez ad sui fauorem oritur aliqualis præsumptio, quod foveat bonum ius; etiam quod ab ea fuerit appellatum, vt per Alciat. *de præsumptionibus regul. 3. præsumpt. 9. n. 11.*

Non obstat prætensa inhabilitas ex morbo caduco: quia non probatur concludenter. Imò contrarium apparet ex [illegible] Domini Galliani Medici, qui ipsum curauit, & testatur ipsum non incidisse in morbum epilepticum, licèt ad illum magnam propensionem haberet propter vertiginem, cui [illegible] obnoxius. & Medici iudicio in arte sua standum: vt *l. Septimo mense*, vbi Bald. *in vlt. addit. ff. de stat. homin.* Socin. [illegible] *cons. 183. num. 11. lib. 2.* Boer. *decis. 223. n. 21.* fuit dict. [illegible] *Romana Hæreditatis de Picchis 15. Iunij 1580. cor.* [illegible] *comite*: & ob id confessio Lopez in sua dispensatione [illegible] erronea illi non præiudicat, *leg. non fatetur, ff. de* [illegible] Decius *cons. 408. n. 5.* Nec potest facere morbum [illegible] illum, qui verè non est talis: ad tradita per Aymon. [illegible] *n. 4. & 5.* & eo minus habet obstare, quia fuit pro [illegible] suæ conscientiæ petita: Rota *decis. 13. de sent. excom.* [illegible] 10 11 12

14 Vbi etiam aliquando laboraſſet tali morbo, qui eum in-
habilem reddidiſſet, conſtat de liberatione ea eadem ex fide
Domini Galliani, quæ coadjuvatur ex depoſitione plurium
teſtium pro Ioanne Lopez examinatorum, qui dicunt à plu-
ribus annis illum non fuiſſe aliquid tale paſſum, & benè con-
15 cludunt, cùm ſubjungant ſe continuò cum ipſo habitaſſe, &
quod non potuiſſet id accidere ipſis ignorantibus: Ang. *in*
§. Hinc nobis, circa fin. auth. de hered. & falcid. Alexander.
conſ.167.n.10. lib 2. Decius *conſ.101. n.2. ante med. verſ. nec*
etiam in iſto teſte. Parri. *conſ.13. ſub num.17. verſ. tamen ad*
vertendum, lib.3.

16 Hinc ceſſat quod dicitur de præſumpta morbi continua-
tione: quia hujuſmodi præſumptio tollitur ex probatione
contraria: *leg. cùm de indebito, ff. de probat.* Pariſ. *conſ.29.*
num.76. lib.2.

17 Non etiam obſtat quod dicitur, litem non fuiſſe introdu-
ctam ſuper titulo beneficij: quia contrarium apparet in
commiſſione Reverendiſſimo Domino Pacen. directa, quæ
continet totum negotium principale cum clauſula, *Quam,*
& quas.

18 Minus etiam relevat, quod objicitur, fuiſſe petitam poſt
menſem ſubrogationem: quia ultra quod dicitur fuiſſe intra
menſis ſpatium porrectam ſupplicationem, Regula non ar-
ctat ad petendam ſubrogationem intra dictum tempus, &
mentio menſis fit ad invalidandam non ſubrogationem poſt
illum petitam, ſed gratiam intra illum obtentam in præjudi-
cium ſubrogandi: & propterea quando poſt menſem non
fuit alteri conceſſa gratia, non prohibetur collitigans ſub-
rogationem quandocunque petere, ut fuit dictum *in illa*
Collen.

Leodienſis Fructuum, Lunæ 31. Maij 1604.

Coram R. P. D. Litta.

SVMMARIVM.

1 *Vertigo capitis, & ſtomachi debilitas quando excuſent à reſidentia.*
2 *Medici atteſtatio infirmitatem probat.*
3 *Medici atteſtatio tunc maximè probat infirmitatem, quando alij teſtes de illa deponunt.*
4 *Octogenarius dicitur ſenio confectus.*
5 *Senectus ipſa eſt morbus.*
6 *Infirmis non reſidentibus debentur de jure diſtributiones.*
7 *Senio confecti ſi non reſideant, non amittunt diſtributiones.*
8 *Teſtes deponentes de qualitate morbi, non probant niſi ſint periti.*
9 *Atteſtatio Medici in materia qualitatis morbi præfertur aliis teſtibus.*
10 *Infirmitas redditur veriſimilis concurrente maxima ſenectute, & obitu ſubſecuto.*
11 *Deambulare, exire domo, & actus ſimiles, non concludunt perfectam ſanitatem, cùm fieri poſſint etiam ab infirmis pro recuperanda ſalute.*
12 *Morbus vertiginis non eſt perpetuus.*
13 *Infirmi, ut lucrentur diſtributiones, non tenentur intimare Capitulo eorum infirmitatem.*
14 *Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi ſtatuere non poteſt ſuper modo lucrandi diſtributiones.*
15 *Diſtributiones conſumptas quando teneatur Capitulum reſtituere.*

DECISIO XXIV.

FVit reſolutum probari tale impedimentum propter quod
debuit quondam D. Ioannes excuſari à reſidentia: nam
licet in confeſſo ſit apud partes, quod Ioannes non reſederit
ab anno 1596. citra, conſtat tamen ex deductis per infor-
mantes pro legatariis de infirmitate illius, circa quam multi
teſtes dantur, & in ſpecie Medicus, qui eſt Profeſſor ordina-
rius Vniverſitatis Lovanienſis, & benè percutit tempus anni
1596. & in ſpecie dicit, quod Ioannes laborabat ſumma de-
1 bilitate ſtomachi, & tali vertigine capitis, quod Eccleſiam ſi-
ne vitæ periculo frequentare non poterat: unde ſi ſola Me-
2 dici atteſtatio infirmitatem probet, ſecundum Anchar. *con-*
3 *ſil.382. n.3.* à fortiori hoc in caſu eam probabit; cum ſimul
cum ea concurrat depoſitio aliorum teſtium *Authent. mul-*
to magis, C. de ſacroſ. Eccleſ. qui teſtes addunt pro corrobo-
ratione ſuæ depoſitionis, quod aliquando viderunt Ioannem
cecidiſſe in terram, & particulariter quando una vice ad Ec-
cleſiam acceſſit.

Accedit quod Ioannes erat Octogenarius, & ſic ſenio 4
confectus, ut probant teſtes, de quibus *in ſummario Legata-*
riorum, quæ ſenectus ea ſe morbus eſt; Vnde, cùm de jure 5
infirmis non reſidentibus, aliàs tamen ſolitis reſidere, debean- 6
tur diſtributiones, ut tenent Ioannes Andreas, Card. & Abbas
in c. ad audientiam, de Cleric. non reſidend. Felin. *in c. Apoſto-*
lica, numero duodecimo, de except. Covar. *var. reſol. lib.* 1. c. 13.
verſ. 6. Item & ſenio confectis, ut conſtat ex reſolutione 7
Congregationis Illuſtriſſimorum Interpretum ſacri Concilij
Tridentini, cujus copia datur: ideò, &c.

Quibus non obſtant teſtes pro Capitulo examinati: Quia
ultra quod ſunt partes formales, nihil probant, nam dum
dicunt infirmitatem Ioannis Chriſtiani non eſſe talem, 8
propter quam non potuerit reſidere, deponunt eorum ju-
dicio, & credulitate, & circa hoc prævalet atteſtatio Medici, 9
maximè juncta depoſitione teſtium de infirmitate deponen- 10
tium, quæ eo magis veriſimilis redditur, ſtante maxima ſene-
ctute ejuſdem Ioann. Chriſtiani, & obitu indè ſubſecuto.

Et dum dicunt, quod Chriſtianus exibat domo, deambu- 11
labat, & ibat ad viridarium. Fuit reſponſum hæc, & ſimilia
ab eo fieri potuiſſe, ac debuiſſe pro recuperanda ſanitate.

Et ad illud, quod morbus vertiginis non ſit perpetuus? 12
fuit reſponſum, quod ultra vertiginem laborabat ſenio, &
aliis infirmitatibus, nec debebat ſe ſubmittere tam immi-
nenti periculo vitæ ſuæ, ſed quantum in eo erat, ſtudere recu-
perationi ſanitatis.

Et dum pro Capitulo dicebatur hujuſmodi infirmitatem
non fuiſſe ſibi intimatam: fuit reſponſum, quod jure cau-
tum non reperitur, quod talis intimatio debeat fieri per in- 13
firmos & ſenio confectos, aliàs ſolitos reſidere, ad effectum
conſequendi diſtributiones.

Et quoad prætenſum ſtatutum, fuit dictum de eo legitimè
non conſtare: illud in omnem caſum eſſe nullum, & inva-
lidum, uti factum per Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi, ſine 14
quo Capitulum ſuper modo lucrandi diſtributiones ſtatuere
non poteſt: ut fuit tentum *in Leodien. Iuriſdictionis 9. Apri-*
lis 1601. coram R.P.D. Pamphil.

Deducta etiam pro Capitulo circa conſumptionem dicta-
rum diſtributionum bona fide ſtante, non placuerunt Do- 15
minis: cùm minimè probabiliter ignorare potuerit Capitu-
lum infirmitatem, & maximam ſenectutem dicti Ioannis
Chriſtiani, quodque infirmo debentur diſtributiones.

Neque hic applicantur deducta ex Puteo *deciſ.457. lib.1.*
& alia citata per informantes pro Capitulo: quia proce-
dunt in terminis indulti conceſſi alicui de lucrandis diſtribu-
tionibus, quas alij non ſunt lucraturi de jure communi,
cujus indulti conceſſio cùm potuerit probabiliter ignorari à
Capitulo, non mirum ſi illius intimatio neceſſaria eſt ad ef-
fectum conſtituendi Capitulum in mala fide.

Ex quibus, & aliis latius deductis per informantes, fuit
concluſum ut ſupra.

Virdunenſis fructuum, Lunæ 5. Iulij 1604.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitus ſenio, vel morbo, lucratur diſtributiones quotidianas.*
2 *Preces ad impetrandam gratiam probant contra exponentes.*
3 *Infirmitas probatur per atteſtationes Medicorum.*
4 *Infirmo etiam non intereſſenti debentur fructus & diſtributiones quotidianæ.*
5 *Reſidere & intereſſe differunt inter ſe.*
6 *Decretum directum ad reſidentiam non eſt trahendum ad intereſſentiam.*
7 *Decretum Capituli habet interpretationem paſſivam à Iure communi.*
8 *Decretum Capituli contra jus, eſt invalidum.*
9 *Capitula Eccleſiarum poſſunt facere ſtatuta concernentia ſua particularia negotia, ſine conſenſu Superioris.*
10 *Capitula Eccleſiarum non poſſunt condere ſtatuta ſuper reſidentia, vel ſtatu Eccleſiæ.*

DECISIO XXV.

HÆC cauſa fuit ſæpè propoſita & diſcuſſa, videlicet die
vigeſimo primo Maij, & nono Iunij. Sed quia inter
Dominos non conveniebat, non fuit capta reſolutio;

...m denique utraque parte informante fecerunt in hac ...positione sub die quinta Iulij, censentes Domino Nicolao ...Matio Decano Ecclesiæ Virdunensis ab anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, deberi fructus ac distributiones præbendarum, quæ dari solent interessentibus Matutinis & aliis Horis, & divinis Officiis, & Anniversariis, quas ...tabulis Capitularibus constabat non habuisse.

Ratio decisionis fuit, quia ex deductis per informantes pro D...o, & præsertim ex testibus in Curia examinatis
1 constabat de senio & morbo Decani, unde oriebatur legitimum impedimentum excusans illum, quominus potuisset prædictis ...oris & divinis officiis interesse, c. t. *vers quos infirmitas*, ... Glos. *verbo, infirmitas, de Clericis non residentibus libro 6.* ... Archidiaconus *num.* 2. Ioannes Andreas *n.* 1. *& 4. in vers. infirmitas*, Ancharanus *n.* 1. *vers. hac regula*: Geminian. *di... cap.* 1. *§. qui vero, n.* 4. Prob. ad Monach. *n.* 13. *& 16.* Felin. ... *Apostolica, n.* 12. *vers. sicut de infirmo, de except.* Consit. *fin.* ... 52. *ancip. Infirmus* Covarruvias *lib.* 3. *var. resol. c.* 13. *n.* 8. ...*ca cons.* 41. *n.* 1. *lib.* 1.

2 Testium pro...onem reddebat verisimilem narrativæ Coadjutori impetratæ a Sanctissimo D. N. Clemente Papa VIII. ad supplicationem communiter Capituli, & Decani, anni 1598. quam ... concesserat, quia expositum fuerat, Decanum in ... ætatis ... anno constitutum, & assiduis morbis & ægritudinibus ... in ædibus detineri, ita ut de cætero non posset Ecclesiæ deservire, & onera sibi incumbentia per seipsum ... commodè: hæc enim narrativa, aliis præsertim concurrentibus contra Capitulum, probabat: *leg. cum precum, Cod. de liberali causa* Gabriel. *titulo de confess. claus.* 4. *n.* ...

3 Concurrebant enim ... proborum virorum testantium de infirmitate Decani ... aliquot annos, item attestationes Medicorum affirmantium Decanum triplici hernia specie laborare.

4 Ex istis igitur senij, & morbi impedimentis sic probatis, Decano etiam non interessenti debeantur fructus & distributiones, ut patebat ex *prædictis*, & præsertim ex Probo ad Monach. *in dict. c.* 1. *n.* 2. *de Cleric. non residen. & ex decis. in causa Leodiensi fructuum die* ... *Maij, anno* 16..1. *coram Domino Litta.*

Non obstabat, quod in ...lu ione seu decreto Capituli, *anno* 1425. super unione præbendæ Decanatus, decernetur Decanum non posse potiri fructibus nisi continuam in dicta Ecclesia faceret residentiam. Quia fuit responsum primò, decretum emanasse ea eo quia ante unionem præbendæ Canonicalis, Decanus propter ... exiguitatem non ita
5 assiduè residebat. Cæterùm cùm a... fit residere, aliud verò interesse, decretum conceptum de ... non erat trahendum ad interessentiam: Oldrad. ... 150. *incip. In Eccle-*
6 *sia, n.* 2. *in fine, & n.* 3. *in fine.* & sic casus de interessentia (de quo non loquebatur decretum) remanet sub dispositione juris communis. *leg. commodissimè, ff. de ... ber. & posthum.* Socin. Sen. *cons.* 9. *n.* 6. *lib.* 1.

7 Secundò fuit responsum tale decretum re...ere interpretationem passivam a Iure communi, ut infirmus excusetur: Gabriel *cons.* 1. *n.* 3. *lib.* 1.

Minùs obstabat alia Capituli provisio, consi...entis, aliquem etiam moribundum non excusari à Matutinis, & in præbenda nona nullam admittendam excusationem.

8 Quia fuit responsum has Capitulares provisiones præsertim contra jus conceptas, super fructibus & distributionibus, esse invalidas: Oldrad. *cons.* 150. *n.* 1. *in fine, vers. præterea videtur*: Abbas *in c. cum omnes, n.* 4. ubi Felinus *in vers. cæterum, de constitut.* Et ita censuit Rota in terminis similis statuti, *in causa Ilerden. statuti die 5. Decembris anni* 1593.
9 *coram Domino Andrea de Corduba, nunc Episcopo Pacen. & in causa Leodiensi fructuum die* 31. *Maij anni* 1601. *coram Domino meo Litta.* Licet enim Capitula & Canonici possint facere statuta sine auctoritate Superioris concernentia sua singularia negotia. Glos. *in c. constitutionem, in verb. statuendo, de verborum significatione, lib.* 6. non tamen possunt statuere super statutis Ecclesiæ sine consensu Episcopi. Anchar. *in reper-*
10 *tit. c.* 1. *q.* 6. *n.* 94 *de Constitut.* Antonius de Butrio, *in c. constitutus, n.* 25. *de rescript.* & fuit decisum *in dicta causa Ilerden. statuti, coram Domino de Corduba, & in causa Conchana Iurisdict. die* 22. *Februarij, & 9. Aprilis anni* 1601. *coram Domino Cardinali Pamphilio tunc Rotæ Auditore.*

Quæ opponebantur contra testes, levia visa fuerunt: quibus ideò etiam Rota credendum censuit, quia eorum dicta corroborabantur ex prædictis adminiculis.

De Remissoria, quam Capitulum prætendebat, Rota maturius deliberandum censuit.

Romana Invaliditatis Matrimonij, Veneris 14. Ianuarij 1605.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium dissolvitur ob impotentiam viri.*
2 *Cohabitatio triennalis conjugum, ad experiendam potentiã coeundi, incipit a die judicialis præcepti de cohabitãdo.*
3 *Inspectio mulieris non inducit sufficientem probationem impotentiæ viri, ita ut statim sit dissolvendum matrimonium.*

DECISIO XXVI.

VTraque parte informante, proposui memorialia loco causæ, super eo, an esset deveniendum ad legitimam inspectionem Camillæ Gallæ, pro explotanda ejus virginitate, aut violatione, ad effectum, ut si reperiretur effecta mulier, compelleretur tanquam legitima uxor perpetuò cum Iacobo marito convivere, aut contrà, si reperiretur virgo pronuncia- 1 retur à nexu matrimonij liberata, propter mariti impotentiam, qui claustra pudoris aperire, vel penetrare non potuerit.

Et Dominis visa fuit res exemplaris, & quodammodo in praxi difficilis, propter rationes *in decisione in hac causa facta die 28 Februarij anni* 1603. contentas, quibus asseritur, sen- 2 tentiam de triennali cohabitatione à die Iudicialis præcepti inchoandum: quamvis enim Iacobus, & Camilla consentirent ut fieret legitima inspectio, quia tamen Camilla non ali- 3 ter patiebatur se explorari, nisi cum hoc, quòd si fuisset reperta virgo, statim deveniretur ad dissolutionem matrimonij: quod tamen non pendebat ab ejus voluntate, sed a præscripto Sacrorum Canonum: quod si hoc sibi non concedebatur, satis videbatur asperum, ut si in hac inspectione reperiretur virgo, deberet ejus pudor explorari: ideò Rota ut tutius procederetur in dissolutione tanti Sacramenti (quatenus ei locus foret) censuit ut conjuges ulteriùs cohabitarent.

Quanto autem tempore hæc cohabitatio adhuc duratura foret? Particulariter erat videndum.

Romana Invaliditatis Matrimonij, Veneris 28. Aprilis. 1606.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam Potentiam coeundi, incipere debet à die præcepti Iudicis de cohabitando.*
2 *Cohabitatio triennalis conjugum ad experiendam eorum potentiam, abbreviari potest per judicem, consideratis circumstantiis, si ante decretum præcessit cohabitatio per triennium.*
3 *Inhabilitas viri ad coeundum argui potest ex ipsius ætate, aspectu, & corporis qualitate.*
4 *Testes plures deponentes per eadem verba redduntur suspecti.*
5 *Probatio impotentiæ viri, quæ fit per inspectionem mulieris, est fallax, & inefficax pro dissolutione matrimonij.*
6 *Impotentia coeundi probanda venit per inspectionem, quando unus ex conjugibus affirmat, alter vero negat impotentiam.*

DECISIO XXVII.

POst decisiones in hac causa factas, dubitavi an esset locus ulteriori cohabitationi, vel potius esset deveniendum ad inspectionem Camillæ, ad effectum, ut si reperiretur virgo, dissolveretur matrimonium; vel è converso, si reperiretur corrupta, compelleretur redire ad maritum, & cum eo perpetuò cohabitare: & causa, utraque parte informante, reproposita, Rota conformiter censuit ad inspectionem Camillæ fuisse deveniendum.

Quia licèt triennium cohabitationis debeat incipere à 1 Iudicis decreto, juxta deducta *in decisione in hac causa facta sub die 18. Februarij* 1603. nihilominus tamen non defuerunt Doctores affirmantes, quod quando ante decretum præcessit 2 triennalis cohabitatio, possit Iudex triennium futurum abbreviare, & arbitrio suo inspectis circumstantiis ad brevius tempus reducere, Anton. de Butrio, *in cap. laudabilem, n.* 14 *in fin. de frigid. & malefic.* ubi Præpositus *n.* 8. *vers. aut de impotentia apparet*, Anchar. *in c.* 2. *n.* 8. *eodem tit.*

Difficultas

Difficultas in hoc casu reducebatur ad causas regulandi arbitrium, ut justum videretur devenire ad inspectionem: quamvis post decretum Rotæ, ut Camilla, & Iacobus conjuges cohabitarent, & darent operam rei uxoriæ, nondum effluxisset triennium, & Rota legitimas causas intervenisse censuit.

Primo, quia exiguum tempus desiderabatur ad triennium complendum, quod inceperat die 20. Iunij anni 1603. quo tamen tempore sæpè fuit interrupta cohabitatio culpa Iacobi nolentis accedere ut debebat ad Camillam, quæ semper parata mandatis Rotalibus obediendo, maritum expectabat.

3 Secundò idem suadebat ætas Iacobi, qui ad 60. annos accedere videbatur, & cum ætate concurrebat aspectus ejusdem Iacobi, & qualitas corporis tenuis & debilis: unde facilè inhabilitas ad maritale opus perficiendum arguebatur.

Tertiò concurrebat relatio Medicorum, qui die 1. Maij anni 1603. postquam explorassent, retulerunt quod licèt in eo non apparerent signa impotentiæ naturalis, sed potiùs contraria, nec videretur maleficiatus; apparebat tamen debilis complexionis.

Quartò accedebat relatio obstetricum, quæ de mandato Vicarij Camillam inspexerunt, & virginem reperisse retulerunt: & licèt ea tunc inspectio non fuisset legitimè facta, nihilominus tamen aliquod adminiculum inspectioni iterum legitimè faciendæ præbebat.

Denique quæ de modestia, honestate, & pietate Camillæ extrajudicialiter intellecta fuerant, multùm moverunt aliquem ex Dominis, ut pro inspectione facienda faciliùs sentirent.

Quibus non obstabat prætensa quædam Camillæ confes-
4 sio asserentis se fuisse cognitam à Iacobo: quoniam non placuit Dominis probatio facta per testes, qui videbantur instructi: cùm per eadem verba testificarentur.

5 Denique non obstabat, quod cùm probatio per inspectionem sit fallax, & lubrica, non poterat ex ea sumi certum argumentum ad dissolvendum Matrimonium.

6 Quia fuit responsum, quod cùm in hac materia non possit dari alia probatio, quando unus de conjugibus stat pro matrimonio, alius verò contra matrimonium, ideò controversia per hoc genus probationis dirimenda est: *c. fin. de frigid. & malefic.* ubi Gl. *super verb. septima manu*, ubi communiter Canonistæ, & *c. proposuisti. de probat.* juxta quem textum inspectio peragenda est, & legitimè facta quantum fieri poterit, omnem fraudem removebit.

Et ita, &c.

Bononiensis de Gargantibus, Mercurij 27. Iunij 1607.

Coram R. P. D. Marquemontio.

SVMMARIVM.

1 *Filius præsumitur mariti.*
2 *Filius præsumitur mariti, licèt probetur, mulierem tempore conceptionis concubuisse cum adultero.*
3 *Præsumptio, quod filius sit mariti est Iuris tantùm.*
4 *Præsumptio Iuris, quod filius sit mariti, cessat probata absentia ipsius mariti de tempore conceptionis.*
5 *Filius non præsumitur adulteri, sed mariti, quotiescunque ipsi marito patet accessus ad uxorem.*
6 *Mulieris assertio quod prolem ex adultero, non autem ex marito susceperit non attenditur. & n. 10.*
7 *Natus præsumitur conceptus nono, vel septimo, mense ante partum.*
8 *Dictio,* In circa, *denotat tempus incertum, saltem per sex menses.*
9 *Similitudo non est sufficiens conjectura ad probandam filiationem.*
11 *Filiatio non probatur ex nominatione & tractatu alicujus uti filij in præjudicium Tertij.*
12 *Filiationis famam ut probent testes, quomodo debeant deponere.*
13 *Filiatio ubi agitur in judicio petitorio, concludentiùs probanda venit, quàm ubi agitur in judicio possessorio, & pro consuetudine alimentorum.*
14 *Spurij de jure Civili nihil ex bonis paternis prætendere possunt: de jure autem Canonico sola alimenta.*
15 *Spurius non suffragatur pro successione legitimatio obtenta absque mandato patris post ipsius obitum.*

DECISIO XXVIII.

CVm hæreditatem Herculis, qui de anno 1595. condito testamento diem clausit, adivissent germani ipsius fratres, essentque bonorum possessionem adepti, fuit illis excitata controversia per Lucretiam, eo colore quod ex amplexibus Herculis ipsa de anno 1594. effecta fuisset mater cujusdam filiæ, cui *Gentilis* nomen fuit; quæ cùm legitimata fuisset à Comitibus Palatinis, extitisset dicto Herculi suo Patri hæres, & paulò post defuncta, transmisisset dictam hæreditatem ad Lucretiam eandem suam matrem: causa in Rota commissa, & dato dubio an constet q. dictam Gentilem fuisse filiam q. Herculis, & Lucretiæ in casu, & ad effectum de quo agitur, fuit utraque parte informante negativè responsum.

Certum est, quòd Lucretia annis 1593. & 1594. habebat Maritum Ioannem Baptistam atque ideircò locus est præsumptioni, quod Gentilis fuit filia dicti Ioannis Baptistæ:
leg. nam civium, & leg. filium. ff. qui sunt sui, vel alieni juris, leg. quia semper. ff. de in jus vocan. leg. si vicinus, Codic. de 1
nupt. etiamsi eo tempore probetur copula, & adulterium Lu- 2
cretiæ cum Hercule: *leg. miles, §. functo. ff. ad legem Iuliam de adulter. leg. Titia, ff. de Carb. edict.* Cyn. *in dict. leg. si vicinus,* ibique Alberic. *n.* 3. Abbas *c. per tuas, in tertio notab. de prob.* Alex. *cons. octogesimo octavo, n. 8. libro 7.* & innumeros refert Gabriel *cons. 14. de præsumpt.* Menochios *de arb. cas. 89. n. 20. & præsumpt. 53. n. 2. lib. 6.*

Et licet ista præsumptio sit Iuris, tamen esse veriorem opi- 3
nionem dixit Rota coram Achill. *decis. 1. qui fil. sint legit. & deinde in causa Firmana Iuris patronatus 18 Ianuarij 1602. coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio*, quamvis plurimi Doctores fuerint in alia sententia ut patet ex congestis per Petrum *de prohib. feud. alienat. per Federic. quæst. 11. num 354.*
& 982. Et hoc casu cessat omnis difficultas, ex quo de 4
tempore, quo Gentilis fuit concepta, non allegatur absentia mariti, quæ procul dubio admittitur adversus istam Iuris præsumptionem. *leg. filium, ff. de his qui sunt sui vel alieni juris*, Curt. *in lege prima, §. idem Iulianus, ff de agnoscend. liber. lege tertia, §. si mater. ff. de Carb. edict.* Abb. *in d. cap. tuas, num. 3. & ibi* Felin. & Dec. & Achil. *dict. decis. prima.* Mohed. *in decis. prima & secunda eodem titulo*, Alexand. *cons. 78. num. 7 libro 7.* Paris. *cons. 29 libro 2.* Covar. *de spons. p. 2. c. 8. §. tertio, num 4* Guazadin. *consil. 13. num. 45.* Decian. *dict. respons. 1. num 98. & 99. & 127.* & Rota *in dicta Firmana Iuris patronatus 13. Ianuarij coram Reverend. Patre Domino Coccino.*

Tamen cùm Lucretia non fuerit retenta in domo Hercu- 5
lis adulteri, sed ut plurimum in ædibus in quibus etiam ipse Ioannes Baptista morabatur, ibique illam cohibebat Hercules, & per consequens nec illa in schemate concubinatus teneret nec esset impeditus marito accessus ad illam, legis præsumptio est hoc casu firmissima, prolem esse mariti, non verò amasij adulteri; ut ex plurimorum sententia refert Menoch. *dict. præsumpt. 53. num. 4. lib. 6.* & faciunt tradita per
Surd *cons. 1. num. 54. & seq. lib. primo*, nec attendi debet Lu- 6
cretiæ prætensio, cùm ipsa facilè potuerit confingere se Gentilem de Hercule suscepisse, contra præsumptionem juris; Bald. *cons. 129. num. 30. libro 1. & cons. 157. numero secundo, libro 3.* Alexand. *cons. 152. numero 7. libro 5.* & propterea tanto magis absentia mariti de tempore, quo Gentilis potuit concipi, plenè & concludenter est probanda: præsertim quod Lucretia sit actrix, cujus intentionis fundamentum, est ipsa mariti absentia: Cravet. *cons. 158. num. 3.* Alexand. *cons. 157. num. 2. libro 5.* Paleott. *de noth. & spur. cap. 24. num. 2.* Covar. *dict. num. 8. in princip.* Petrus *ubi supra, n. 357.* Bero. *cons. 161. num. 10. volum. 1.* Paris. qui testatur de communi, *cons. 64. numero 6. lib. 3.* Ruin. *cons. 53. num. 5.* & allegat *decis. in causa bonorum de Brucchis coram sanct. mem. Clemente VIII. 23. Iunij 1578.*

Hic autem non adest talis probatio: quia testes non con- 7
cordant præcisè circa absentiam Ioannis Baptistæ de tempore, quo Gentilis potuit concipi; quæ ex regula Iuris debuit esse: à tempore Februarij usque ad mensem Maij, cùm ipsa Lucretia in principio Novembris partum edidit, *leg. septimo mense, ff. de stat. homin. leg. 3. § ultimo ff de suis & legit. leg. Gallus in princip. de liber. & posthum.*

Primus enim, & Secundus loquuntur expressè de tempore nativitatis: Nonus & Vndecimus nihil omninò firmant,
& deponunt cum dictione *In circa*, quæ denotat tempus in- 8
certum, saltem per sex menses: Alexand. *cons. 19. num. 12. & cons. 81. in fin. vol. 7.* Guido Pap. *decis. 290 & singul. 436.* Rebuffus *in praxi, tit. de dispens. ætatis in verbo, seu circa, & in tract. de Nomin. quæst. 11. in fin.* Vltimus non probat quia ejus depositio non est de actis: Quintus qui solus urgere videtur, deponit etiam ipse per verbum *in circa*. nec omninò satisfacit circa cognomen Ioannis Baptistæ.

Nec verò à supradicta præsumptione hoc casu receden- 9
dum est, ex conjecturis deductis a similitudine, nominatione, tractatu,

tractatu, & Baptismo ; ut per Doctores citatos per Susd. *decis.* 3. *num.* 21. & tenuit Rota *in allegatis decisionibus coram Achille, & Domino Coccino*

Nam quòd Gentilis effigiem Herculis exprimeret, ultra quod unus tantùm testis de illa deponit, hanc in specie conjecturam reiiciunt, in his terminis, Curt. Iun. *cons.* 51. *num.* 3. Alciat. *regul.* 3 *præsumpt.* 38 *num.* 7. Socin. *dict. cons.* 14. *num.* 7.
10 Petrus *ubi supra, n.* 459. ibique testantur de communi. Sicut & aliam de assertione matris reiiciunt, Barbat. *cons.* 58. *sub n.* 2. Curt. *dict. cons.* 31. *sub num.* 3. Capr. *cons.* 2. *sub num.* 5. Paleott. *dict. cap.* 74. *num.* 6 Menochius *dicto casu* 89. *num.* 27. & est text. *in lege penultima, alias fin.* §. *mulier. gravida, de probat.*

11 Idem dicitur de nominatione, & aliis, maximè in Tertij præiudicium ut hoc casu Petrus *ubi supra, numero* 395. Gabriel. *cons.* 140. *num.* 44. & *dict. cons.* 158. *numero* 7. *lib.* 2. Lal. *cons.* 106. *numero* 3. *volumine primo*, Pet. Duenn. *reg.* 141. *in* 2. *ampliat.* Natt. *cons.* 473. *n.* 24. & est text *in leg neque, Cod. de probat.* Et accedit hoc casu, quod tractatus per modicum tempus duravit, cùm Hercules decesserit septimo mense post natam Gentilem : Dec. *cons* 64 *n.* 2 & 12.

Præterea illæ coniecturæ probantur per testes singulares, vel de auditu : & descriptio in libro Baptismali redditur multùm turbida, ex depositione Parochi, qui in eius dicto parum constans fuisse videtur ; & hæc omnia facile potuerunt procedere ex credulitate ipsius Herculis, ut dicitur *in præfata decisione Achill.*

12 Non obstat fama & communis reputatio filiationis : quia hæc ipsa aderat in aliis decisionibus, & aliæ urgentissimæ coniecturæ, quæ hic desiderantur ; sed nec talis fama probata est, & in dictis testibus non adsunt requisita ad illam probandam, de quibus in terminis, Ruin. *cons.* 52. *n.* 7. *lib.* 5. Gozzad. *cons.* 13. *n.* 29. latè Peregrin. *ubi supra n.* 476.

13 Atque eo magis, quia agitur de grandi præiudicio, nempe de avocanda hæreditate a consanguineis possessoribus : quo casu certum est, requiri concludentiores probationes, quam si de alimentis & filiatione in possessorio ageretur ; Bald. *cons.* 180. *n.* 30 *lib.* 9. Castr. *cons.* 434 *in princip. lib.* 1. Alciat. *dict. præsumpt.* 83. *n.* 6. & 8. Covar. *dict.* §. 30. *n.* 50. & facit *d. dec.* Achill. *num.* 6.

14 Denique in omnem eventum non potest constare de filiatione ad effectum successionis, cùm Gentilis fuerit spuria quæ in bonis paternis nihil ex regulis Iuris civilis prætendere potest : *auth ex complexu, Cod. de natural. liberis* : & de æquitate Canonica sola alimenta, *cap. cùm haberet, de eo qui duxit in matrimon. quam polluit per adulterium.*

15 Nec iuvat legitimatio, utpotè obtenta absque Herculis mandato, & post illius mortem : Ancharanus *cons.* 241. *n.* 2. Decius *cons.* 358 *n* 9.

Salamantina dimidiæ portionis, Veneris 23. Ianuarij 1609.

Coram R. P. D. Marcamontio.

SVMMARIVM.

1 *Morbus caducus Comitialis à Iurisconsultis appellatur: & quære num. 17.*
2 *Morbus caducus semper est perniciosus, & curatu difficilis.*
3 *Morbus caducus in ætate provectis vix ulla arte est medicabilis.*
4 *Morbo caduco laborans, inhabilis est ad beneficia obtinenda.*
5 *Collatio beneficij facta laboranti morbo caduco, est nulla ipso iure.*
6 *Morbo caduco laborans est irregularis : prohibetur enim promoveri ad Ordines, & promotus suspenditur.*
7 *Irregularitas inhabilitat ad obtinenda beneficia.*
8 *Morbus caducus non inhabilitat de Iure ad obtinendum beneficium, in quo non requiritur aliquis Ordo sacer.*
9 *Morbo caduco laborans non est suo facto irregularis, sed ex accidenti.*
10 *Ordo debet esse annexus Canonicatibus ex dispositione sacri Concilij Tridentini.*
11 *Confessio nocet impetranti, etiam in his, quæ à voluntate ipsius non pendent.*
12 *Morbi caduci effectus.*
13 *Morbi caduci existentia probata, si quis illius desitentiam alleget, probare tenetur.*
14 *Epilepsiæ, & aliarum infirmitatum non est par ratio.*
15 *Epilepsia est inter vallata mentis, & sensuum cum læsione convulsio.*
16 *Ordinum sacrorum administratio interdicta est cuilibet patienti mentis alienationem.*
18 *Morbo caduco affectis Sacramentorum administratio non est committenda.*
19 *Dimidiæ portiones in Ecclesia Salamantina assequuntur per ascensum, & novum titulum.*
20 *Beneficium ubi debet conferri Sacerdotibus, id debet intelligi de Sacerdote, qui tempore provisionis possit actu Missam celebrare.*
21 *Beneficio, quod requirit residentiam, non potest per Vicarium inserviri.*

DECISIO XXIX.

Domini censuerunt non potuisse provideri quondam Bartholomæo de Escobante dimidia portione in Ecclesia Salamantina. Ratio decisionis fuit, quia ex testibus datis *in summario Francisci Fryle*, & ex ipsa confessione Dominici, qui, in ius & possessionem Bartholomæi subrogari obtinuit, constat quod dictus Bartholomæus de tempore factæ provisionis, & pluribus annis antea, patiebatur morbum caducum ; seu ut Iurisconsulti appellant Comitialem : 1 *l. qui Tertiana, de adil. edict. leg.* 1. §. 1. *ff. de auth. & consen. tutor.* qui morbus semper perniciosus, & curatu difficilis, 2 potissimùm tamen in ætate provectis vix ulla arte est medicabilis : Hippocrat. *lib.* 5 *aphorism. sect.* 2. *aphorism.* 7. ibique 3 etiam Galenus, atque ex mente utriusque Ioannes Marinell. *apud Hispan sect.* 2 *aphorism.* 45.

Quo supposito sequitur, quod Bartholomæus fuit inhabilis ad obtinenda beneficia, quodque provisio illi facta, fuit 4 ipso iure nulla : Ægidius *in cap. cùm inter Canonic. num.* 13. 5 *de elect.* Hostiensis, Ioannes Andreas & alij quos refert Vesallus *decis.* 236. *in princ. p.* 2. Vbi etiam dicitur, caducum 6 esse irregularem, cum impediatur promoveri ad Ordines, & promotus suspendatur iuxta textum cum Glossa *in cap. communiter*, 33 *distinct.* latè Maiol. *de irregular.* Irregularitas autem inhabilitat ad beneficia acquirenda, *c.* 15. §. 1. *de sentent. excommunic. in* 6. Abb. *in c. cum nostris, n.* 12. *de concess. præbend.* Rebuff *de pacific. possess. n.* 226. Silvan *de benefic. p.* 3. *q.* 2. *n.* 21. facit *lex* 1. §. *casum ff de postul.* 7

Nec obstat quod istud vitium, scilicet morbus non inhabilitet de Iure ad obtinendum Canonicatum, aut beneficium, in quo aliquis Ordo sacer non requiritur, ea ratione 8 quod patiens talem morbum, non est suo facto criminosus, aut irregularis, sed ex accidenti ; Vesall. *dict. decis.* 236. 9 Chisan. *decis.* 94. faciunt tradita per Navar. *cons.* 14. *num.* 4. *de rescript.* ea innocent *in cap. fin. de excessib. Prælat.* Vnde infertur, quod in hoc casu Bartholomæus non erat inhabilis, quia dimidia portio non requirit susceptionem & annexionem Ordinis sacri : fuit enim responsum, quidquid sit in aliis Ecclesiis, attamen in Ecclesia Salamantina, in qua existit dimidia portio, de qua agitur, Ordinem Sacerdotalem esse dimidiis portionibus annexum : ut dixit Rota *in causa Salamantina integræ portionis* 24. *Aprilis* 1582 *coram felicis memoriæ Clemente VIII. tunc Rotæ Auditore*, & constat ex statuto illius Ecclesiæ dato *in summario Francisci num.* 3. Vbi etiam dicitur id obtinere ex immemorabili consuetudine, atque ista consuetudo tanquam magis laudabilis, est servanda : ut sentit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. ubi iubet, quod annectantur Canonicatus & portiones ordinibus sacris, ita ut dimidia pars saltem sint Presbyteri. Vbi 10 verò consuetudo laudabilior habet, quod plures vel omnes sint presbyteri, omnino observetur.

Non obstat quod dicitur, morbum quondam Bartholomæi non probari ex confessione Dominici, quæ minimè pendet à voluntate confitentis : maximè cùm Dominicus non restrinxerit, nec coarctaverit suam impetrationem ad illum modum vacandi: fuit enim responsum quod in talibus, & in aliis, quæ non pendent à confessione impetrantis, sua 11 tamen confessio nocet impetranti : Et quamvis ex clausulis generalibus possit Dominicus capere aliam vacationem, non ideo sequitur quod possit tollere illud quod præcisè in sua gratia narravit.

Deinde cum Dominici confessione concurrunt testes, etiam Medici, qui deponunt vidisse sæpiùs Bartholomæum 12 convulsum, & ex ore vomentem spumas, ita ut dubitari non possit quin detineretur comitialis morbi affectionibus, quas tradit Cornelius Celsus *lib.* 3. *c.* 24.

Nec facit quod alij Medici dixerunt, morbum Bartholomæi non fuisse perpetuum, & incurabilem. Nam ultra quod 13 attestati sunt contra sententiam prædictam Hippocratis

&

& Galeni : adhuc sufficit ad effectum, de quo agitur, quod
constet de existentia illius morbi: & dictum Bartholomæum
fuisse illo liberatum debet probari ab allegante, ut dicit in
terminis Abbas *in d.c.cum inter Canonicos, n. 7. in fine*, post
Ioannem Andream Butr.& alios.

Non obstat quòd aliqui podagra vehementi, vel alio morbo perpetuo impediti, fuerint nihilominus à Capitulo provisi de similibus dimidiis portionibus Ecclesiæ Salamantinæ, quando prius erant Sacerdotes, prout erat Bartholomæus eo tempore, quo illi facta fuit provisio de ista dimidia portione : Nam quidquid sit, an illud assumptum probetur, &
14 an relevet, Respondetur non esse parem rationem Epilepsiæ,
& aliarum infirmitatum : quia Epilepsia, teste Gal. *lib 3. de*
15 *laborantibus locis*, est intervallata mentis, & sensuum cum
16 læsione convulsio : quilibet autem, quamlibet mentis alienationem patiens, interdicitur exequutione Ordinis ob periculum & scandalum circa Sacramenta : Host. *libro tertio, quæst.*
17 *8 1. artic. fin.* Archid.& alij *in dict.capit.communiter* Et quidem si olim ille morbus fuit dictus Comitialis, quia talis videbatur illa concidendi, seu torquendi deformitas, ut ubi cuicunque è populo superveniret, statim Comitia dimitterentur ; magna cum ratione Sacræ Ecclesiæ Antistites consueverunt, ne huic vitio affectis Sacramentorum administratio committeretur.

Non obstat quòd Bartholomæus esset iam presbyter, cùm
enim stante illa possessione esset ab Altari remotus, & ab Or-
18 dinario expressè prohibitus, ne amplius celebraret, non de-
buit illi provideri de beneficio, per cuius assecutionem de-
19 nuò admitteretur, & restitueretur Altari : quod autem ad istas dimidias portiones deveniatur per ascensum & novum titulum, fuit dictum *in prædicta Salamantina coram Clemente octavo* : facit *decisio* Rotæ 6. *numero primo, quinto & sexto, de consuet.in nov.* Bellam *decis.63 numero quinto*, & constat manifestè, ex quo per Capitulum fuit facta Bartholomæo nova provisio.

20 Nec subsistit, quod per alium deservire Bartholomæus potuisset : Nam ultra quod dici potest statutum disponens, quod dimidiæ portiones remaneant Sacerdotibus de Missa, requirere Portionarium, qui de tempore sibi acquisitæ portionis possit actu Missam celebrare, ad haec per Barbos. *consilio trigesimo tertio, numero octavo, lib. 2.* Abbas *in capit.cum in cunctis, §.inferiora, numero decimo*, & Decius *numero duodecimo de election* Paris. *consilio quinquagesimo, numero deci-*
21 *mo septimo, libro quarto*, cùm ista dimidia portio requirat residentiam, & etiam ex prædicto statuto facere totum, magis est quod Bartholomæus non inservivisset sufficienter per Vicarium: Lap. *alleg.35. numero quarto, & alleg.117. numero secundo*, Decius *in cap.cum omnes, num. quinto & sexto, de constitut.* Abb. *in capit. pen.de Cleric non resid. num.4.* Silv. *de benefic part.4.quæstione 1.colum.1.circa med* facit Consil. Tridentin. *sess 22. capit.3. de reformat. & sess 14.capit.12.§. Præterea*, ibi, *omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia.*

Denique ipsemet Dominicus dixit in sua impetratione, quod Bartholomæus non poterat adimplere ministerium, & servitium Altaris : itaque improbavit servitium, quod per Vicarium fieret. Atque ex his, utraque parte informante, fuit pro Francisco resolutum, &c.

Romana Bonorum Vener. 26. Iunij 1609.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Curator dandus est tam furioso, quàm mente capto.*
2 *Dispositio iuris in furioso, procedat in mente capto.*
3 *Furiosus quis dicatur?*
4 *Mente captus quis dicatur?*
5 *Furor probari debet ab allegante.*
6 *Mentis sana quilibet præsumitur.*
7 *Testibus deponentibus de sana mente magis credendum est, quàm iis qui de dementia testantur.*
8 *Testes deponentes de sana mente habent iuris præsumptionem pro se.*
9 *Dubium facti decidi debet secundum naturalem æquitatem.*

DECISIO XXX.

1 ETsi curator dandum sit dandus furioso, verum etiam
2 mente capto : quod enim ius statuit in furioso, habet
locum in demente, seu mente capto, & è contra : ut notat
Fulgos. *in consilio 29. ante num primum, vers. super eo, quod*
quæritur : Furiosus enim est mente captus cum sæva demen- 3
tia & quadam veluti rabie: Mente captus verò est cum quie- 4
ta dementia, Baldus *in l.humanitatis, num.15. vers veniò, ad quartum notabile : C.de impuber. & aliis substitut.* sequitur Fulgos. *dicto loco n.1 vers nam eleganter.*

Tamen in casu isto non est locus curatori, quia de furore
nullo pacto constat qui debet probari ab allegante, cùm qui- 5
libet præsumatur sanæ mentis : ex allegatis per Illustrissi- 6
mum Mantic. *de coniectur ult. volunt. lib.2. tit.5. n 2.*

Circa dementiam verò, licet probationes videantur con-
trariæ tamen magis est standum testibus deponentibus con- 7
tra dementiam, quia cùm, ut dictum est suprà, quilibet præ-
sumatur sanæ mentis, in concursu magis est standum testi- 8
bus, qui habent præsumptionem iuris pro se, Baldus *in authent. omnes Peregrini, n.10 in principio, Cod. commun.de successión.* & latè prosequitur Francisc. Curtius *de Testibus, conclusion. 3 num.22.*

Et si dicatur, quod ex depositionibus testium resultat du-
bium facti, quod debet decidi secundum naturalem æquita- 9
tem, ut per Bald. *loc.prox. alleg.* tamen, nec ulla æquitas suadet, quod in concursu probationum magis credatur testibus deponentibus super dementia, quam deponentibus super sana mente.

Romana stupri, seu dotationis, Veneris 19. Martij 1610.

Coram R. P. D. Sacrato.

SVMMARIVM.

1 *Stuprata puella præsumitur Virgo tempore carnalis cognitionis, nisi contrarium probetur.*
2 *Et declaratur hoc procedere quando agitur civiliter ad effectum consequendi dotem, secus si criminaliter ad effectum pœnæ*
3 *Virgo præsumitur mulier, quæ pro Virgine tenebatur & reputabatur.*
4 *Virgo præsumitur puella, quæ recusat ab aliis cognosci.*
5 Credo, *verbum importat explicitam confessionem in principali*
6 *Zelotypia, & suspicio semper concomitantur impuros amores.*
7 *Virginitas præsumitur ex emissione sanguinis in cognitione carnali.*
8 *Testes mulieres, viles, & inhonesti admittuntur, & probant cum tormentis, & iunctis adminiculis in probatione stupri.*
9 *Et 10. Stuprũ non causatur ex attentatione facta à pueris*
11 *Testis depositioni in iudicio facta magis standum esse quàm extra iudicium.*

DECISIO XXXI.

IN casu stupri, quam Agatha civiliter, & ad effectum do-
tationis intentat contra Sixtum, Domini resolverunt con- 1
stare de bono iure Domin. Agathæ, hoc est de virginitate,
quando primùm Sixtus illam carnaliter cognovit.

Primò, quia ista est qualitas, quæ inest à nativitate, & quæ per solum temporis cursum non mutatur : unde præsumitur durare ; nisi contrarium probetur : Clarus qui de communi, *in sua pract, §. Stuprum, vers sed pone* : alios plures refert Menoch. *de præsumpt lib.6. præsumpt.89. per totam.*

Quibus non obstant Marsil. *consilio 7* Cæpoll. *consilio 57.*
per totum : Quia loquuntur ad effectum pœnæ, & in statuto 2
exorbitanti, secus ad effectum civilem, & agente, ex dispositione iuris communis ; & quidquid in istis terminis dicere possent : attendenda est vera & communis, de qua supra. Non etiam obstat Bursat. cum aliis ab ipso allegatis. *consilio vigesimo, numero decimo.* Quia non loquuntur in qualitate, quæ inest à natura, & ideo non faciunt ad propositum casum.

Secundò, prædicta eo magis videbantur habere locum in 3
hac muliere, quæ in domo civilium & honestorum parentum, publicè & palam tam in habitu, quàm in cæteris se gerebat pro virgine : unde talis præsumebatur ; arguendo à contrario sensu, *in l.apud Labeonem, §. si quis virgines, Digestis, de iniuriis*: facit text. *in cap. si Iudex, §. idemque esse censemus, de sent.excomm. in 6*

Tertiò fuit considerata confessio ipsiusmet Sixti in iudi- 4
cio criminali, in qua dicit se credidisse & habuisse istam mulierem pro virgine ; & addit optimam rationem, nempe quod ipse in domo contigua habitans, illam adamavit
per

per tres annos, & ipsa eum: & cùm eam pluries sollicitasset, illa semper negavit se posse illi complacere propter multos oculos, qui super illam invigilabant in domo paterna. Vnde concludit, quod si hoc non potuit secum, esse credibile, quod neque potuerit cum aliis.

5 Non obstat, quod Sixtus loquens de Virginitate Agathæ utatur verbo, *Credo*, quia in principali illud verbum importat explicitam confessionem, Gloss. *in cap. ex litteris, verbo, occulta veritate, de jurejurand.* Specul. *titul. de posit. §. Sexto tractandum, num. 11.* Baldus *in l. 2. in fin. Cod. de falsi. causa adject. leg.* Abbas *in capit. quoties, num. 8. de testibus*, Iason *in rubr. de jurejurand. num. 20. vers. secundo adverte*, Decius *consil. 47. num. 6.* Maximè attenta ratione per illum expressa, quæ ampliat dictum: ad tradita per Baldum *in l. Conventiculaa, num. 6. Cod. de Episcop. & Cleric.* Abb. *in dict. cap. quoties, num. 5. de testibus*, Alexand. *consil. 24. num. 14. lib. 2.* Iason *in l. fin. num. 6. ff. de offic. procur. Cæs.*

Minùs faciunt alia, quæ in eodem examine subjungit Sixtus, ex quibus apparet ipsum dubitasse de honestate Agathæ: quia non tollunt confessionem expressam, maximè ro-

6 boratam ratione, de qua supra: sed concludunt quandam suspicionem, sive Zelotypiam, quæ passiones nunquam absunt ab istis impudicis amoribus.

7 Quartò pro Agatha multum facere videbantur duæ fœminæ in causa criminali examinatæ, quæ explicitè dicunt *che Sisto sverginò Agata*: & quod ipsa viderunt signa virginitatis, & quod fuerunt etiam ostensa Sixto, qui non negabat stuprum, & hoc idem fatetur Sixtus in suo examine, nempe quando primùm cognovit Agatham, sibi ostensa fuisse dicta signa, licèt dicat potuisse esse procurata aliquo artificio muliebri: qua responsione creditur posse etiam evitari depositio prædictarum mulierum.

Verùm Domini, non obstante hac possibilitate, habuerunt prædicta signa pro relevantibus, ex quo Doctores passim illa admittunt, nempe Gloss. *in capit. satis, 32. quæstion. 5.* Afflict. *decision. 236. num. 3.* Abb. Aretin. & alij *in cap. proposuisti, de probat.* imò ipsamet sacra Pagina *in Deuteronom. capit. 22. ibi, & ferent secum signa virginitatis ejus ad Seniores Vrbis.*

8 Et licèt dicatur, dictas fœminas esse viles, & forsan inhonestas; attamen illarum dictum visum fuit Dominis multum considerabile, cùm sit adminiculatum ex confessione Sixti, *ad decis.* Cæsar de Grass. *num. 4. & 8. de sponsal. & matrimon.* & una illarum sustinuerit in tormentis; quod diluit maculam: Felin. *consil. 36. num. 9.* Clarus *in prax. § fin. quæst. 25. in princip.* Et quia in istis materiis, non solent adhiberi personæ honestæ, unde debent admitti testes, quales haberi possunt: Iason *in l. 1. in secunda lect. num. 48. & in fin. & num. 50. Cod. de Summ. Trinit. & fide Cathol.* Decius *consil. 342. num. 2. & 3.* Grammat. *consil. 50. num. 14. in criminibus.*

9 Ad illud, quod Agatha constituta in Monasterio pro exoneratione suæ conscientiæ, confessa fuerit se antequam Sixtus illam cognosceret, fuisse aliàs cognitam per quendam puerum, dum iret ad Scholam: fuit responsum talem cognitionem non concludere per necesse amissionem virginitatis; cùm potuerit esse simplex attentatum puerile, quod non causat stuprum: Baldus *in l. si quis non dicam, num. 27. Cod. de Episcop. & Cleric.* Bene Majol. *de irregular. lib. 1. cap. 29. num. 14.*

10 Et quod fuerit delictum puerile, fit verisimile ex eo, quod regulariter non admittuntur ad Scholas viri puberes cum puellis viripotentibus, & ex fide Baptismi Agatha erat ætatis senioris, unde virum admittere non poterat.

Secundò prædicta attestatio Agathæ visa fuit multum suspecta, tanquam extorta clam, & contra constitutiones Monasterij, & ad instantiam Fratris Sixti, ut scilicet idem Sixtus liberaretur à pœnis criminalibus, quæ illi jam constitutæ in carceribus imminebant.

Tertiò fuit dictum, quod quatenus in confessione Agathæ, posset fieri fundamentum, magis esset attendenda alia confessio, quam fecit in judicio, & in qua contrarium dicit: tum quia iudicialis: ad notata *in l. unica, Cod. de confess.* Gloss. *in l. 1. verb. apud Iudices ff. de interrogat. act.* Abb. *in cap. ex parte, num. 14. de confess.* Tindar. *tractat. de testament. cap. 7. num. 32.* tum quia prior: Grammat. *consil. 59. num. 7. in criminal.* Cæsar de Grass. *decis. 2. num. 3. de sponsal. & matrimon.* facit text. cum ibi notat. per Bartol. *in l. generaliter, num. 16. Cod. de non numerat. pecunia*, tum quia magis adminiculata: Abbas *in cap. litteras, num. 2. de præsumpt.* Roland *consil. 40. n. 13. lib. 1.* Gabr. *consil. 173. n. 4. lib. 1.*

Ad aliud, quod Sixtus non cognoverit Agatham in domo Patris, sed in domo Lucretiæ mulieris vilis & parum hone-

11 stæ, unde remanet præsumptio de qua supra in secundo fundamento: fuit responsum ex amore præcedenti, iteratis sollicitationibus contra honestatem Agathæ, de quibus supra, ex depositione prædictæ Lucretiæ, quæ in tormentis sustinuit se ad instantiam Sixti sollicitasse Agatham ad discedendum domo paterna, ex modicitate temporis; Nam Sixtus fatetur, *che in capo a duoi, ò doi giorni, che non la vidde per casa del Padre, la trovò à casa di Lucretia*, & ibi rem habuit cum illa: ex eo quod, ut idem fatetur, Agatham ex post aluit & vestivit, satis colligitur, vel quod Agatha ad instantiam Sixti discesserit à domo paterna, ut ipsamet deponit in suo examine; vel saltem quatenus discesserit sponte, & ex causa indignationis cum suis parentibus, ut profitentur informantes pro Sixto diluitur suspicio, quod in illa domo fuerit stuprata antequam Sixtus ad illam accederet, &c.

Taurinensis Matrimonij, Veneris 2. Decembris 1611.

Coram R. P. D. Penia.

SVMMARIVM.

1 *Mulier annorum octo, & mensium decem, matrimonium valide non contrahit, nisi probetur prudens & discreta.*

2 *Ætas legitima a Legibus determinata requiritur in conjugibus pro validitate matrimonij.*

3 *Ætas annorum duodecim requiritur in fœmina pro contrahendo matrimonio.*

4 *Ætas annorum quatuordecim requiritur in masculo, ut valeat matrimonium contrahere.*

5 *Matrimonium ad sui validitatem requirit numerum annorum, pubescentiam corporis, & potentiam coeundi.*

6 *Matrimonium quandoque contrahi possit ante pubescentiam per verba de præsenti, sed contrahentes debent esse pubertati proximi.*

7 *Pubertati proxima dicitur mulier quæ in undecimo, vel circa duodecimum annum est constituta, secundum aliquos.*

8 *Pubertati proximus dicitur qui ab illa distat per sex menses vel minus secundum aliquos: & hæc opinio venit amplectenda, num 11.*

Et tenetur communiter a Doctoribus, n. 12.

Et approbatur a Rota, n. 13.

9 *Ætati alicui proximum dicitur, qui ab illa distat per sex menses.*

10 *Pubertati proximus dicitur, qui est circa finem pupillaris ætatis, vel ipsam excessit per tres dies secundum Host.*

14 *Pupillus dicitur qui est in ætate distante à pubertate per sex menses tantùm.*

15 *Impuberibus non est danda licentia contrahendi matrimonium, nisi ij sint adeo proximi pubertati, ut malitia suppleat ætatem.*

16 *Pubertatis tempus anticipat potentiam coëundi.*

17 *Matrimonium contractum cum puella maiori septimo, & viripotente sustinetur, licet non possit dici pubertati proxima.*

Contrarium, num seq.

18 *Matrimonium contractum cum puella impubere ad hoc ut sit validum, non sufficit quod puella sit viripotens, sed insuper intelligat vim consensus conjugalis.*

19 *Malitia tunc dicitur ætatem supplere, quando in impubere, qui matrimonium contrahit, concurrit potentia coeundi, & scientia eius, quod est matrimonij vinculo ligari.*

20 *Discretio est necessaria ad contrahendum matrimonium.*

21 *Discretio ad contrahendum matrimonium necessaria non qualibet sufficit, sed magna requiritur.*

22 *Discretio ad matrimonium necessaria præsumitur adesse concurrente ætate pubertati proxima.*

23 *Matrimonium est invalidum, si contrahatur cum puella ætatis longè distantis à pubertate.*

24 *Discretio puellæ non benè probatur ex aliquo ejus dicto, cùm potuerit instrui ad sic dicendum.*

25 *Puella quæ patitur se explorari, & tangi à viris, ad reperiendum ejus virginitatem, non discreta, sed innocens & imbecillis judicij, ex tali permissione apparet.*

26 *Inspectio mulieris ad cognoscendum ejus virginitatem, indignum & indecorum est quod fiat à viris.*

27 *Matrimonium in dubio validum judicari debet.*

Declara, ut num. 28.

DICI

DECISIO XXXII.

De mense Iulio anno 1609. Præpositus Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi Corgnati, seu ille qui curam animarum regebat, & de licentia Archiepiscopi Taurinens. matrimonialiter per verba de præsenti copulavit Franciscum Mollum ætate & corpore habilem, & Catharinam pomam in ætate octo annorum & decem mensium constitutam, prædictumque matrimonium per copulam carnalem subsequutam consummarunt, sicuti Periti Medici, & Chirurgi, qui puellam exploraverant, testabantur affirmantes se de consensu, & bona voluntate eiusdem Catharinæ eam visitasse, & vidisse apertas partes & obstacula virginalia, quæ ibi in virginibus reperiri solent, & Chirurgos adhibito tactu explorasse virginis pudenda, quæ affirmaverat non sensisse dolorem; imò retulisse se non sensisse amplius dolorem in actu copulæ, sicut senserat à principio. Vnde prædicti Periti pariter retulerũt, se clarè cognovisse Catharinam fuisse defloratam, & carnaliter cognitam, nec propterea repertum signum aliquod laecrationis, aut violentæ violationis in pudendis illis partibus. Insuper addiderunt in puella apparere initia pubertatis, videlicet teneram lanuginem. Obstetrices etiam adhibitæ affirmabant se visitasse Catharinam, eamque reperisse carnaliter fuisse cognitam, & adhibito tactu repertisse aperta claustra virginalia.

Cæterùm, quia Catharinæ tutores in Curia Archiepiscopali querelam porrexerunt contra Franciscum Mollum tanquam raptorem, & eiusdem Catharinæ violatorem, Archiepiscopus eandem Catharinam sub sequestro poni mandavit à quo prætensi coniuges, cum ad Nuncium Apostolicum appellassent, Nuntius ad eundem Archiepiscopum causam remisit, & cum ab hoc decreto iterum coniuges appellassent, causa introducta in Rota. Dominus Cardinalis Lancellotus, tunc Auditor die 8. Maij 1610. dubitavit an constaret de validitate Matrimonij, & tunc causa fuit dilata, quoniam valde tunc fuerat dubitatum an Catharina esset prudens &
1 discreta: nam in tam tenera ætate, nisi accedat discretio, non contrahit validum matrimonium: ideo vt veritas exploraretur, petita fuit R missoria, & sub die 26. Aprilis 1610. fuit in Rota concessa, qua reproducta: proposito iterum dubio an constaret de valido matrimonio? eoque proposito sub die 22 Iunij, causa fuit remissa ad Kalendas, & die 2. Decembris iterum proposita, Rota contra Franciscum Mollum, & Catharinam Pomam prætensos coniuges solum informantes non constare de valido matrimonio respondit.

2 Primò quia cùm ad matrimonium validè contrahendum legitima ætas legibus, vel Canonibus determinata, requira-
3 tur, *cap. 1. de despons. impub.* nempè in fœmina annus duo-
4 decimus, *cap. continebatur. de desponsat. impub.* in masculo autem annus decimus quartus, *cap. attestationes, & cap. ex litteris, eo tit.* quæ ætas ita à Sacris Canonibus constituta, vt tunc coniuges habiles ad copulam, & ad consensum coniugalem mutuò præstandum præsumantur, *cap puberes de desp. impuber.* vbi id notant communiter Gloss. & Doctores; in hoc casu puella longo tempore à pubertate distabat, videlicet ad minus duobus annis & duobus mensibus.

5 Secundò quia tria regulariter requiruntur ad effectum vt matrimonium validè contrahatur, videlicet annorum numerus, pubescentia corporis, & effectus potentiæ coeundi: ita communiter Canonistæ *in d. cap puberes*, vbi Antonius de Butr. *num* 2. Panormitanus *num.* 3. Alexander de Nævo, *n* 3. Ancharanus *n.* 5. Præpositus *num.* 1. in hoc autem casu ista omnia defecisse videbantur, nam annorum numerus à Sacris Canonibus & legibus civilibus desideratus proculdubio deerat: pubescentia corporis erat imperfecta: nam ex assertione peritorum lanugo in partibus pudendis solum oriri incipiebat: & licet potentia coëundi ex eorundem assertione non defuisset, deerat tamen discretio, vt mox patebit.

6 Tertiò, quamvis ante completam pubertatem validè quandocunque possit contrahi matrimonium per verba de præsenti, contrahentes tamen pubertati proximi esse debent, *cap. continebatur §. si autem fuerint*, ibi, *ætati proxima, & cap. de illis*, ibi, *quod si ita fuerint ætati proximi, de despons. impub.* vbi communiter Canonistæ.

7 Pubertati autem proximæ puellæ ad hunc effectum dicuntur, quæ vel in vndecimo vel circa duodecimum annum sunt constitutæ, vt est expressus textus *in dict. cap continebatur, § si autem*, ibi, *si autem fuerit ætati proxima, vt in vndecimo, vel circa duodecimum annum*, t notant ibi Canonistæ
8 cum Gloss. *in verb proxima*: affirmantes proximam pubertati dici, quæ distat à pubertate per sex menses, vel minus.
9 Sic Innocentius ibidem, *num* 2. vbi eam puellam dicit esse proximam pubertati, quæ habet vndecim annos completos cum dimidio: Et ratio est inquit, quia legitima ætas ad contrahendum matrimonium, sunt duodecim anni completi, & non incepti tantum: & quia circa hoc aliæ Glossæ variant, addit *ibidem* Innocentius, hoc esse tenendum, quidquid dicant aliæ Glossæ: non tamen negat quin possit contrahi matrimonium, si ante duodecimum, vel undecimum annum impuberes essent coniuncti, & aliqua præsumptio appareret pubertatis, Glossa *in dict. capitulo, continebatur, in verb. proxima*; vbi expressè affirmat, proximam pubertati dici, quæ distat à pubertate per sex menses, vel minus, per textum *in leg. non tantum, ff. excusat. tutor.* Ancharanus *ibidem, q. 2. num. 4.* Franciscus Cardinalis Zabar. *num. 6 in fine, quæst. 1.* Panormitanus *num. 9 super gloss. in verb. proxima*; vbi ex sententia Glossæ ponit conclusionem, cum dixi proximum alicui ætati, cum ab illa distat per sex menses, vel minus, licet circa finem mutare videatur, Alexander de Nævo, *n* 22. Antonius de Butrio *num.* 10. vbi sequitur Innocentium: Marianus Socin. *in cap. puberes, & num* 38. *de desponsat. impuber.* vbi pro hac parte allegat antiquos Canonistas, Tancredum, Vincentium, Innocentium, Ioannem Andream & alios.

Et in materia matrimoniali tam circumspectè locuti sunt, & senserunt antiqui Canonistæ, ne in tanto Sacramento contingeret error: vt Hostiens. *in dict. cap. continebatur,*
num. 1. dixerit pubertati proximum dici illum, qui est circa 10
finem pupillaris ætatis, vel ipsum excessit per trea dies.

Et licet hæc sententia Hostiensis communiter non teneatur, vt notavit Panormitanus *in dict. cap. continebatur, num* 9. & iura per eum allegata, loquuntur in alio casu, vt notavit *ibidem* Alexander de Nævo, *num. 21.* nihilominus
tamen inde sumitur argumentum, quod in ista materia non 11
sunt facilè amplectendæ aliæ Glossæ, & doctrinæ Doctorum iuris Civilis, aliter definientes articulum de proximo pubertati, & præsertim *in l. pupillus ff. de regulis iur.* & in §. *in Summa. Instit. de oblegat quæ ex delicto nascuntur*: Sic dixit in terminis Rota apud Puteum *decis. 66. incip. 26. n. 3. lib. 4. vers. & quidquid sit in alia materia.*

Communem verò sententiam Innocentij, & prædictæ 12
Glossæ *in dict. cap. continebatur*, amplexi sunt in hac materia matrimoniali alij Viri graves, etiam sanctitate insignes, vt sanctus Raymondus de Penna forti *in Summa, lib. 4. tit. 1. de sponsalibus, §. 5. vers. videtur autem*, & idem Cardinalis Zabarella *consil. 4. incip. Dico quod sponsalia, num 2. vers. quod autem puella.*

Et quod tollere videbatur omnem difficultatem, erat 13
auctoritas Rotæ apud Puteum *prædicta decis. 66. lib. 2.* vbi in causa contingenti de anno 1543 affirmavit, proximum pubertati dici in hac materia, qui sex menses distat à pubertate; quæ sententia firmissimè probatur per text. *in leg non tantum Digestis, de excusat. tutor.* quem allegat Gloss. *in dict. cap. continebatur, in verb. proxima*; vbi Iurisconsultus eos pupillos
dixit esse propè pubertatem, quorum ætas distat à pubertate 14
tantummodo per Semestrè tempus, id est per sex menses, vt *ibidem* Gloss. interpretatur.

Et ideo Practici solent dare salubre consilium, quod Epi- 15
scopi non debent leviter concedere facultatem impuberibus contrahendi matrimonium, nisi ita fuerint ætati proximi, quod malitia suppleat ætatem: vt rectè notavit M. Antonius Genuensis Episcopus Montis Marani, *in praxi Archiepiscopalis Curiæ Neapolitanæ, cap. 104. in secunda impressione.*

Et quoniam informantes pro istis prætensis coniugibus valde laborabant in persuadendo matrimonio, quia inter eos copula carnalis fuit secuta, quam ad hunc effectum frequenter commemorant Canonistæ *in cap. puberes, & in cap continebatur, & in cap. à nobis, & in cap. de illis, de desponsat. impub. & in cap finali, de eo qui cognovit consanguin. uxor. suæ.* Super quo articulo valde obscurè, & intricatè loquuntur.

Et quidam tantum huic copulæ aliqui DD. tribuerunt,
vt Panormitanus *in dict. cap. à nobis, num. 3.* dixerit poten- 16
tiam coëundi anticipare tempus pubertatis, & consequenter copulam habitam inter minores consummare matrimonium: & Marian. Socin. *in dict. cap puberes, num. 23. con-*
clus. 1. dixerit, quod si clarum est, & appareat puellam 17
majorem septennio esse viripotentem, matrimonium cum ea contractum tenere debeat: nec hoc casu tractandum esse vtrum sit, vel non sit proxima pubertati, cum satis sit, quod appareat esse viripotens: *dict. cap à nobis, de desponsat. impuber.*

Ideo Rota vltra potentiam coëundi ad validum matri- 18
monium contrahendum cum impuberibus, discretionem & intelligentiam postulavit, vt mulier impubes sit esset prudens

19 & discreta, vt intelligeret vim consensus coniugalis, & quid esset matrimonij vinculis alligari: vtrumque enim censuit Rota contineri sub nomine *malitia*, seu prudentiæ supplentis ætatem, de qua sæpè Canones in hac materia loquuntur: & signanter *in cap. de illis, il 2. & in cap. finali, de despons. impuber.*

20 Nec dubium, quin discretio ad matrimonium contrahendum sit necessaria: S. Thom. *in 4. sentent. distinct. 36. quæst. vnic. artic. 3.* Panormitanus *in cap. de illis, il 2 num. 4. despons. impuber.* vbi Alexandre de Nævo, *num. 6* Bapeista Trovamala *in Summa Resello, in verb. Matrimonium 2. num. 2.* Angel. de Clavasio *in Summa in verb. Matrimonium 3. impedim. 16. num. 8.* Sylvester *in Summa in verb. Matrimonium 3. quæst. 2.* Ioan. Tabiensis *in Summa in verb. Matrimonium 2. quæst 6 num. 7.* Brunellus *de sponsalibus conclusion. 4. numero sexto.* Scotus *libro 4. sentent. dist. 35. quæst. vnic. in, art. 5. vers quod si rursus, & in solut. ad 2. argumentum:* Covarruvias *in Epitome libro quarto, Decretal. p. 2. c. 5. n. 3.* Vigerius *in Institut. cap. 16. §. 7. vers. ad finem:* Anton. Cuccus *lib. 5. institut. maiorum tit. 12. num. 216.* Henric. Henriquez *lib. 12. de Matrim. cap. 13.*

21 Multi autem Doctores non fuerunt contenti affirmare, ad hunc effectum contrahendi validum matrimonium, requiri in impubere quamlibet prudentiam, & discretionem, sed multam postulaverunt. Nam Panormitanus *in dict. cap. continebatur, numero sexto, de desponsation. impuber. vers. sed mihi satis placet*. de hac materia disserens, hanc posuit conclusionem; quod si puella est minor septennio quantumcunque fuerit cognita, non dicatur cum illa matrimonium consistere; quia non videtur habere consensum aptum ad discernendum quid sit Matrimonium, nisi sit multùm doli capax.

Summa Rosellæ *præcitato loco*, ad præstandum consensum aptum ad Matrimonium contrahendum, censuit puellam debere esse multum discretam, & doli capacem: Sylvester *loco præcitato*, eandem multum discretam puellam postulauit vt posset discernere vires Matrimonij: Covarruvias *præcitato loco, numero tertio, vers. quibus etiam sub infertur*, maximam postulat discretionem, quia ex potentia coëundi non est iudicandum Matrimonium

Et quamvis prædicti Doctores de minore septennio loqui videantur; illorum ratio maioribus etiam septennio appli-
22 catur, cum discretio ad matrimonium necessaria præsumatur solùm ex ætate pubertati proxima.

23 Vnde cùm hæc puella longè distaret à pubertate, Rota censuit non potuisse cum illa validum matrimonium contrahi: quod aliàs definierat in *causa Hipporegien. Matrim. die 11. Decembris 1589. coram, R. P. D Comitulo*, vbi in causa, quæ tunc agitabatur inter Philibertum Veoustum, & Veronicam Malgradam, puellam maioris ætatis, quam esset hæc Poma, habebat enim annos novem, & mensem vnum cum dimidio pronunciavit copulam cum ea subsecutam, non fuisse sufficientem ad inducendam validitatem matrimonij.

Non obstabant in contrarium allegata, & in primis testes vigore præsertim Remissoriæ examinati probantes maximam huius puellæ discretionẽ ad intelligendas Matrimonij vires, & ad cognoscendum quid esset vinculis matrimonij obligari, etiam de tempore, quo primò fuerat prætensum Matrimonium inter ipsam, & Franciscum contractum: quia fuit responsum.

24 *Primò*, puellam ad suggestionem sibi subministratam quædam dicere potuisse, quæ aliqualem eius solertiam indicarent, quale erat illud quod nolebat alium maritum, cum nollet esse meretrix.

Secundò, fuit responsum, omnium testium dicta ad vnum potissimum finem tendere, videlicet ad effectum Catharinæ erga Franciscum indicandum: & quod non licebat eo marito retento alium assumere ne diceretur meretrix: quæ tamen Rota non iudicavit sufficere ad arguendum discretionem requisitam ad matrimonium contrahendum in tam puerili ætate. Ista enim à Francisco Doctore cupiente habere divitem puellam in vxorem, ipsi facilè, nec nõ testibus inculcari atque suggeri potuerunt. Discretio autem requisita per diversas alias interrogationes circa alias materias per prudentem Iudicem investiganda fuerat.

25 *Tertiò* fuit responsum, contra dicta testium argui potius eiusdem Catharinæ ineptiam, ex quo ipsa sponte exhibuit se videndam, & palpandam, nedum Obstetricibus, sed etiam Medicis & Chirurgis, qui etiam adhibito tactu circa pudenda, eius virginitatem & violationem exploraverunt: nam si discreta prudens fuisset, non permisisset se ita indignè tra-
26 ctari; quemadmodum Rota indignum excessum iudicavit in adhibitione virorum ad exploranda pudenda muliebria; quod Principes Seculares tanquam indignum & indecorum tam in maribus quàm in fœminis, etiam antiqui iudicarunt & prohibuerunt: *§. 1. vers. pubertatem, Institution. quibus mod. tutel. finitur, leg. fin. Cod. quando tutor. vel Curat. esse desin.*

Minus obstabant decantatæ historiæ ex SS. Gregorio & Hieronymo, & aliis, quos refert Covarruvias *præcitato loco*. Quia præterquam quòd fortassis sunt incertæ, vt censet Franciscus Connanus *libro 8. comment. Iuris Civilis cap. 4.* & Covarruvias *præcitato loco*: quamvis essent certæ, non inferunt ad validitatem matrimonij.

Postremò non obstabat, quod cum ageretur de matrimonio, in dubio pro matrimonio videbatur pronunciandum, & arbitrium iudicantis stat potius ad favorem Matrimonij, 27
præsertim cum multi Canonistæ pronunciaverint hunc casum, Iudicis arbitrio relinquendum, an scilicet constaret de discretione impuberum: Ioannes de Anania *in cap. 1. de delictis puerorum*, Antonius de Butrio *in cap attestationes in fin. de desponsat. impuber.* Panormitanus, & Præpositus *in cap. continebatur, eodem titulo*: Quia fuit responsum cum Co- 28
varruvias *præcitato loco* hoc arbitrium Iudicis ante illam ætatem, ex communi opinione definitam non esse passim exhibendum: quinimò Iudicem, qui ante illam ætatem arbitrari debet puerum esse proximum pubertati, maximis adducendum esse coniecturis, & tandem raro id agere debere.

Secundò dictum fuit periculosum esse in hac materia vnius, vel alterius Iudicis arbitrium.

Tertiò fuit dictum, magnorum tribunalium arbitrium tutius esse, & magis ab omni periculo abesse.

Postremò fuit dictum, Rotam ex deductis tum pronunciasse contra Matrimonium, quia revera hæc puella inspecta eius ætate, & aliis circumstantiis supra deductis, non apparebat ita discreta, qualem requirunt Doctores, ad effectum vt posset vires Matrimonij intelligere.

Et ita, &c.

Bononiensis Professionis Veneris 9. Decembris 1611.

Coram R. P. D. Vbaldo.

SVMMARIVM.

1 *Professio valida dicitur, si emanavit in ætate legitima post annum professionis cum solemnitatibus requisitis.*

2 *Professio de Iure Communi non vitiatur per morbum, quantumvis gravissimum.*

3 *Professio vitiatur propter morbum caducum si ita disponant constitutiones Religionis.*

4 *Protestatio tollit consensum ab actu.*

5 *Consensus Religiosus requiritur in professione Religiosi.*

6 *Professionis actus est vltrò citroque obligatorius tam ex parte Religionis, quam Religiosi.*

7 *Morbus caducus vt invalidet professionem probari debet de tempore sequuta professionis*

8 *Morbus caducus non probatur per testes deponentes vidisse quem in terram cadere.*

9 *Vertigo tenebricosa habet eadem ferè accidentia, quæ habet morbus caducus.*

10 *Vertigo tenebricosa facit patientem cadere in terram.*

11 *Morbus caducus non probatur ex eo, quod quis soleat cadere in terram, sed benè morbus similis, vel propensio ad illum.*

12 *Testes habentes affectionem ad causam, repelluntur vel saltem in concursu aliorum sunt minori fide digni.*

13 *Testes qui non sunt periti in re medica, non possunt deponere de qualitate infirmitatis.*

14 *Medici vt probent qualitatem morbi, deponere debent per sensum corporis, nempe quòd viderint infirmum, ita vt morbi qualitatem iudicare potuerint.*

15 *Morbi qualitas ex accidentibus potissimum dignoscitur.*

16 *Probatio plena requiritur ad effectum invalidandi professionem.*

17 *Peritorum iudicio standum est.*

18 *Confessio extraiudicialis probata per tres testes, satis probat.*

19 *Morbum caducum patientes, impossibile est, quod frequentissimè non cadant.*

20 *Morbum caducum patientes exacto 22. ætatis anno vehementius anguntur.*

21 *Morbus*

21 *Morbus caducus vix est aliqua arte medicabilis.*
22 *Morbus caducus ab antiquis appellabatur Herculeus propter eius vim.*
23 *Protestatio non probatur per testes habentes interesse in causa.*

DECISIO XXXIII.

1 DOmini dixerunt professionem à Iosepho Maria emissam
in Venerabili Religione Fratrum Minorum fuisse validam, cùm esset ab eo facta in ætate legitima,& post annum
probationis,cum solemnitatibus requisitis : *cap. 1. de Regul.
lib. 6. cap. ad Apostolicam eodem titulo, cap. cum Gonsaldus, 17
quæst. 2.* Specul. *in tit. de Regular. num. 5. & sequentibus,*
Rota *decis.* 216 *num. 3. part. 2. divers.* & habetur per sacrum
Concil. Trid. *Sess. 21. de Regul. cap 15. & sequentibus.*
2 Neque de jure communi obstare videbatur allegatus
morbus caducus in Iosepho, cùm quilibet morbus etiam gravissimus non vitiet professionem : vt dicit Gloss. *in cap. sicut
tenor, in verbo ; extra mentem, de Regular.* & probatur *in
cap. sicut nobis*, vbi Butr. Abb. & alij communiter: *cap. porrectum eodem tit.*
3 Vnde difficultas oriebatur ex constitutionibus dictæ Religionis, quatenus essent confirmatæ a Papa, per quas expressè cavetur vt Novitij professio laborantis tali morbo, sit
prorsus irrita, juxta *consil.* Navarr. *25. de Regular num. 2. &
4 lib. 3. eiusdem consil* 30. & ex eo quod protestatio dicebatur
emissa a Fratribus in ipso actu professionis, juxta formam
dictarum Constitutionum, ex qua videbatur deficere consensus Fratrum, & Religionis, casu quo iste professus labo-
5 raret morbo caduco ; qui tamen consensus necessariò debet
6 intervenire, cùm actus professionis sit vltrò citróque obligatorius : Abbas *in cap porrectum, sub n. 10. de Regular.* Navarr.
consil. 26. num. 16. eodem tit. & consil. 27. num 2. de voto
Ruin. *consil. 128. num 3. lib 1* Menochius *de præsumpt. lib 6.
præsumpt. 83. num 21. & seq.* cum aliis per Hunded. *cons 38.
n. 5. lib. 2.*
7 Sed hæc non videbantur DD. obstare : quia non fuit
probatum, Iosephum laborasse tali morbo tempore professionis, prout erat necessarium : Gloss. *in dict. cap. sicut
tenor, in verbo, extra mentem,* & *ibi* Doctores *suprà* allegati
Bero. *consil. 29 n. 12 lib. 1.* Rota *decis. 107. num 24. parte 2.
divers.* Hunded. *dict. consil 78. n. 72. lib. 2.*
8 Neque obstant testes examinati pro parte Iosephi ad
probandum, quod ipse etiam ante professionem & de tempore pueritiæ laborabat dicto morbo, & quod viderunt eum
in terram cadere, & alia signa recensent eiusdem morbi :
quia fuit responsum, eos non necessariò concludere de morbo
Comitiali, vel caduco ; cum adsint alij morbi similes, &
9 causantes eadem ferè accidentia, vt est Vertigo, quam
10 appellant tenebricosam, quæ facit patientem in terram
11 cadere. Vnde ex hoc non infertur morbus caducus : vt fuit
resolutum in *causa Leodiens. fructuum 31. Maij 1604 coram
bon. mem. Litta.* cuius copia data fuit: sed solum similitudo
dicti morbi, vel ad eum propensio: vt fuit dictum *in Pampil.
Abbatia 20. Iunij 1603. coram R. P. D. meo Ludovisio.*
Accedit quod dicti testes partim sunt fratres eiusdem
Monasterij, & ideo aliquo modo interessati: Natt. *consil. 672.
12 num 58 lib 4.* Præsertim cum dicant se habere affectionem
ad causam *in Summario Anton num. 1.* quo casu testes repelluntur, Paris. *consil 15. n 30. lib. 2.* Rota *decis. 336. n 4. part. 1.
divers.* vel saltem in concursu aliorum multum minuitur
13 de eorum fide : Afflict. *decision. 400. num. 8.* præterquam
quod cum non sint periti, non videntur posse deponere de
tali infirmitate : Anchar. *consil. 332. num. 6.* Aretin. *consil.
142. num 14. vers. sed tamen his non obstantibus* : Rota *in
eadem Leodiens. fructuum, 14. Aprilis 1606. coram Litta* :
14 partim verò, licèt sint Medici & periti, tamen non deponunt
nisi per modū responsi super facto eis proposito, non autem
per sensum corporis, per quem morbi qualitatem dijudicare
potuerint, quæ ex accidentibus potissimum dignoscitur :
15 juxta tradita *in cap. communiter, 33. distinct. & ibi* Archidiacon. & alij *in d. Leodiens. fructuum, 10. Maij 1604.* nec
16 verificatur quod accidentia expressa in illo casu concurrant
in hoc fratre, & tamen ad effectum invalidandi professionem, requiritur plena probatio : Mohedan. *decisione 3.
Regular.*
Tolli autem videbatur omnino fidem dictorum testium
ex aliis pro contraria parte inductis, qui sunt numero plures
contestes, & periti in Arte, nec constat eos habere aliquam
affectionem ad causam : Nam in primis plures ex testes dicunt
hunc Fratrem solitum præsentire morbum suum eique
occurrere, vel alieni rei inhærendo, vel comedendo, vel
sedendo, vel aliud simile faciendo, & solitum recordari

accidentium, quæ sibi occasione dicti morbi eveniebant. Et
tamen Medici deponunt *in Summ. Antonij, num 8.* quod
patiens talem morbum non recordatur de eius initio, sicut
etiam Medici, qui dictum Fratrem visitarunt, deponunt
illius accidentia non fuisse morbi caduci, sed vertiginis ;
vt supra : quorum judicio, tanquam in arte peritorum standum videtur : *l. septimo mense*, vbi Bart. *in l. 1. num. 4. ff. de
ventr. inspic.* Rota *decis 107 num 6. part. 2. divers.* & fuit in 17
nostris terminis dictum *in dict. Pampilonens. Abbatia coram
Domin. meo Ludovisio*
Accedit etiam confessio ipsius Iosephi Mariæ ante litem
motam, quod ipse tali morbo non laborabat, sed finxit se
laborare vt de Religione exiret : vt *in Summ. Antonij, n. 2.*
quæ confessio probata per tres testes, satis videtur probare 18
secundum magis cōmunem opinionem, de qua Hieronymus
Gabriel *consil. 40. num 37 lib 2* præsertim cum duo ex dictis
testibus sint Religiosi, & ex iis vnus ex eadem Religione
Minorum, quibus magis creditur : Castrens. *consil. 143. Viso
processu, col. vlt. vers. dictum ergo, lib 1.* Aymon. *cons 169 n. 3.*
& ista confessio etiam redditur verisimilis ex eo, quia iste
Frater aliàs aufugit ex septis Religionis, & fuit eo nomine
condemnatus, vt *in dict. Summ. n. 55.*
Vltimò considerabant Domini, testes qui dicunt dictum
Fratrem per triennium & vltra ante possessionem aliquid non
fuisse passum : ex quo sequitur, vel quòd ille non esset morbus caducus, quem patientes impossibile est non cadere 19
frequentissimè ; & exacto vigesimo secundo ætatis anno 20
anguntur vehementius ; vt testes periti deponunt *in dicto
Summario, num. 11.* & talis morbus vix vlla arte est medicabilis, vt ex mente Hippocratis. & Galeni fuit dictum 21
*in causa Salamantina dimidiæ portionis, 13. Ianuarij 1609.
coram Dom. meo Marcomontio*, & propter eius vim, & magnitudinem, *Morbus Herculeus* à Veteribus appellabatur 22
Teste Galeno *in lib. 6.* Hippocrat *de morb. vulg. comm. 6.*
quem refert, pluribus aliis ad propositum congestis, Brison.
lib. 5 de verbor. significat. in verb. Comitialem morbum : vel
quod tali morbo, quicunque ille esset, fuisse liberatus; vt fuit
dictum *in dicta Pampilonens. Abbatia 20. Iunij 1603. coram
Domino meo Ludovisio.*
Nec obstat prædicta protestatio : quia videbatur non
sufficienter probata cum de ea deponant tantùm Fratres ipsi
interessati, & affectantes victoriam causæ, vt supra dictum est
cum tam in illo actu professionis adfuerint plures laici,
quorum nullus hoc deponit : vt *in dicto Summario num. 12.*
Vltra quod non probato morbo caduco, vt supra dictum est 23
protestatio illa nihil operatur.
Ex quibus & aliis allegatis per informantes DD. concluserunt pro validitate professionis, quæ etiam videbatur tutius
opinio pro exoneratione conscientiæ dicti Fratris, & animæ
salute.

Melitensis Testamenti Veneris 17. Februarij 1612.

Coram R. P. D. Manzanedo.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus, & mente captus, activam testamenti factionem non habent.*
2 *Furiosus, & demens nemo præsumitur, sed sanæ mentis.*
3 *Dementia concludenter probanda est.*
4 *Mentis sanitatem in Testatore sufficit adesse tempore testamenti.*
5 *Mentis sanitas præsumitur in testatore, cui infirmitate administrata fuerunt Sacramenta*
6 *Imbecillis, & mentis vigorem ætati correspondentem non habens, non prohibetur contrahere, & testari.*
7 *Consanguinei in causa civili admittuntur ad testificandum maximè si habeant contestes.*
8 *Testes deponentes de dementia non probant, nisi eorum depositionis rationem afferant.*
9 *Dementia non probatur publica voce. & fama, vbi concurrat specialis probatio sanæ mentis.*
10 *Testibus deponentibus de sana mente magis creditur, quam deponentibus de dementia.*
11 *Dementia probanda est de tempore testamenti : ubi agitur de invaliditate ipsius ex capite dementiæ.*
12 *Testimonium ritè & rectè factum si appareat ex illius inspectione, tempore sanæ mentis factum præsumitur.*
13 *Maritus potest sermone maritali suadere uxori, ut ipsum hæredem instituat.*

DECISIO XXXIV.

CVm contra testamentum Hieronymæ opponeretur de invaliditate ex capite, quod testatrix esset mente capta & demens; Dubitavi an dictum testamentum esset nullum? Et Domini pro illius validitate responderunt.

1 Licet enim certi iuris sit, furiosum, & mente captum, non habere testamenti factionem activam, *leg. 2. §. furiosum, Digest. de iure codicill. leg. ne codicillos, Cod. de Codicill. leg. furiosum, Cod. qui testament. facere poss. cap. fin. de success. ab intestato*, & utrobique Doctores.

2 Nihilominus etiam est indubitati iuris neminem dementem, sed potius sanæ mentis præsumi: text. *in d. l. ne codicillos, & ibi* Bald. Paris. *cons. 87. in princip. lib. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. quæst. 18. num. 6.* & qui contrarium asserit, ad illius probationem tenetur: iuxta text. *in dict. leg. ne codicillos, & in dict. cap. fin.* Decius & alij *in dicta leg. si furiosum, n. 20.* & Paris. *ubi supra, num. 3.* & Menochius *n. 7.* Quin & conclu-

3 denter probanda est dementia, Bartol. *in l. potest, num. 15. ff. de hered. instituend.*

4 Sed in casu nostro, ultra dictam præsumptionem, adsunt testes testamentarij deponentes de tempore conditi testamenti Hieronymam sanæ mentis fuisse; quod sufficit pro illius validitate, quamvis antea demens extitisset, cùm integritas mentis solùm de tempore testamenti exigatur: text. *in l. 1. & in l. qui testamento, § quacunque, vers. ne furiosum, ff. de testamentis, l. 2. & dict. l. furiosum, Cod. qui testamenta facere possunt*, & text *in dict. cap. fin.*

Vltra quod de eadem sana mente ante testamentum, & in ipsa infirmitate, in qua decessit, deponunt & alij testes; quibus accedit assuetam esse Hieronymam sua peccata confite-

5 ri & Sacram Eucharistiam assumere, quæ etiam Sacramenta in ultima infirmitate illi administrata fuerunt; quæ plurimùm adiuvant sanæ mentis præsumptionem: ad not. per Cornel. *consil. 219. num. 5. in princip. libr. 1.* Decianum *consil. 127. num. 3. libro tertio*, Menochium *præsumpt. 45. num. 21. lib. 6.*

6 Et quamvis Hieronyma ex testibus in contrarium datis posset forsan dici imbecillis videri, quasi non habens illum vigorem mentis, quem ætas postulat; indéque indiscreta appareret, vel debilis ingenij, non potest dici ex eo non habere iudicium ad contrahendum: ut *in leg. si frater, & ibi* Cast. *C. qui testam. facere poss.* Socin. *cons. 47. n. 9. lib. 3.* cum aliis adductis per Rotam *decisione 577. parte 1. divers.* Ex quibus colligitur, quantum distet dementia ab indiscretione, seu imbecillitate.

Nec obstat quod aliqui ex testibus deponentibus de sana

7 mente, sint consanguinei, cum isti in civilibus admittantur ad testificandum absque ulla fidei diminutione; maximè quando habent contestes, ut in nostro casu: Bald. *cons. 10. n. 4. lib. 5.* cum aliis adductis *in una Sempronien. Parochialis 7. Maij 1573. coram Illustrissimo Mantica.*

8 Minus obstant testes pro dementia inducti, cùm deficiant in ratione sui dicti, & ex eo non probetur. Ratio enim magis quam dictum attenditur: Socin. *consil. 42. num. 4. lib. 1.* Paris. *cons. 88. n. 58. lib. 3.* præcipuè quando agitur de probanda dementia, quæ debet concludentissimè probari ex *supradictis*.

9 Nec publica vox, & fama, de qua isti testes deponunt, quicquam facit; cum tollatur ex probatione in specie super sanitate mentis ipsius Hieronymæ.

Et quamvis ex dictis testibus insania Hieronymæ vide-

10 tetur probata: in concurrentia tamen probationum magis standum est testibus de sana mente deponentibus, cum illorum depositiones conveniant naturæ, & iuri communi: ut respondit Corn. *in d. cons. 219. n. 7. lib. 1.* Decius *in d. l. furiosum, n. 20.* & Decian. *cons. 127. n. 35. lib. 3.* Gabriel. *de testibus, conclus. 4. num. 19.* Rota *d. decis. 577. num. 10.* Menoch. *præsumpt. 45. num. 11. lib. 6.* post Boër. *quæst. 23. num. 93.* dicentem quod plus creditur duobus testibus de sana mente, quam mille de insania deponentibus: Iason. *in dicto cons. 2. n. 10. & seq. lib. 2.*

11 Vlteriùs, quia isti testes super dementia non deponunt de tempore conditi testamenti, prout est necesse ad illius invaliditatem: iuxta text. *in dict. leg. 2. & d. l. qui testamento, vers. ne furiosum*, cum aliis supra adductis.

Nec videtur admittendum, quod dementia præsumatur continuata etiam in actu testandi: cùm hoc excludatur ex testibus de sana mente de tempore testamenti deponentibus:

12 Tum etiam qui ex inspectione testamenti ritè, & solemniter facti, contrarium apparet: Illustrissimus Mantica *de Coniectur. ultim. volunt. lib. 1. tit. 5. n. 7.* Hunded. *cons. 78. num. 61, lib. 1.*

Minus facit iuramentum appositum de non revocando testamento: cùm ex hoc potius videatur excludi fatuitas ipsius Hieronymæ quam sanitas mentis.

Tandem non obstat depositio testium, quod Hieronyma fuerit astutiâ inducta ad testandum; cùm ex ipsius non appareat de minis, nec de metu per maritum incusso: & de iure 13
maritis non sit prohibitum iudicium postremum uxoris in seipsos maritali sermone provocare: ut sunt verba text. *in l. fin. C. si quis aliq. testari prohib.*

Ex quibus pro validitate testamenti fuit conclusum, &c.

Romana Societatis Veneris 16. Novembris 1612.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SVMMARIVM.

1 *Mulier in abortu decedens, mortua dicitur ex abortu, licèt præcesserit febris.*
2 *Causa proximior, & vehementior attendenda est.*
3 *Voluntas expressa resultat ex expressione geminata.*
4 *Febris potest causare abortum.*
5 *Causa causæ est causa causati.*
6 *Mors tribuitur vulneri etiam quod post vulnus supervenerit spasmus, & n. 9. ubi affertur ratio.*
7 *Febris non semper causat abortum.*
8 *Abortus tribuendus potius est doloribus renum præcedentibus, quam febri subsequenti.*
10 *Mortem evenisse ex una causa minus urgenti, potius quam ex alia urgentiori, probandum est per allegantem.*
11 *Sanguinis effluxio in muliere quæ abortivit & febri laborat, non febri, sed abortui tribui debet.*
12 *Medico deponenti mulierem ex abortu obijsse credendum est.*
13 *Peritis in arte standum est.*
14 *Medicis, qui infirmum curarunt standum est potius quàm alijs.*
15 *Interpretatio in dubio fieri debet, quæ faveat ei, qui agit de damno evitando.*

DECISIO XXXV.

FVit aliàs facta societas officij scutor. 600. in favorem D. Francisci Contarelli super officio militis Lælij Storti Lecatelli, in qua recognoverunt bonam fidem Boccardinus, & Bonetallus super periculo vitæ Dom. Ioannæ Contarellæ, excepta partus, & prægnantiæ causa: quæ Ioanna post aliquot annos nupsit, & facta est prægnans, & in quinto mense prægnantiæ passa est renum dolores, deinde correpta fuit febri & morbillis, & in die decimaquarta infirmitatis fecit abor- 1
tum cum magna sanguinis fluxione, & post septem horas mortua est.

Cùm autem Domin. Contarellus disdicta societate cœpisset agere pro restitutione sortis, & solutione fructuum coram A. C. contra debitores Societatis, & instaret pro mandato executivo; & ipsi excepissent de lucro, tanquam D. Ioanna non ex causa abortus, sed febris & morbillorum decessisset: D. A. C. voluit consulere Rotam, & proposito per me dubio, an sit locus petito mandato, vel lucro pecuniarum in casu, & ad effectum de quo agitur? Domini sub die 20. Iunij præteriti non fuerunt concordes. Causa autem iterum per me proposita die 16. Novembris, pro maiori parte censuerunt esse locum mandato, non autem lucro pecuniarum.

Cùm enim tota difficultas reduceretur ad illud, an dicta mulier censeatur decessisse ex causa abortus, an verò ex febri & morbillis? Domini valde movebantur ex decisione aliàs facta *in causa Romana Societatis 27. Iunij 1579. coram bon. mem. Oradino.* Cuius decisionis casus videbatur valde similis casui proposito: Nam ibi illa mulier passa erat multa incommoda occasione prægnantiæ, & postea febris supervenerat, & demum abortus & mors: Et nihilominus Rota 2
tunc resolvit mortem fuisse tribuendam abortui, & prægnantiæ, non autem febri: per textum *in leg. hæc scriptura, §. si servus, Digestis, ad leg. Aquil.* qui textus videbatur valdè in terminis: Nam ibi constabat servum lethaliter vulneratum, & tamen post vulnus supervenerat naufragium, ex quo obierat; & deciditur *ibi* non posse agi de occiso contra vulnerantem: quia præsumitur mortuus ex secunda causa urgentiori, videlicet ruinæ, & naufragij; nihilominus ibi constabat servum fuisse lethaliter vulneratum: unde applicando ad casum nostrum, licet præcessissent febris & morbilli, Tamen supervenit abortus cum maxima

maxima sanguinis effusione, qui fine dubio lethalis fuit, ut
2 docuit eventus: & ideo hæc causa tanquam proximior, & ve-
hementior attendenda est: ut in d. §. *si servus*.
3 Præsertim cùm appareat, partes etiam voluisse excipere
hujusmodi causam partus, & prægnantiæ, quam geminatè
expresserunt; ut apparet ex verbis instrumenti; argumento
leg. balist. x. ff. ad Trebellian. cum similibus.
4 Nec videbatur obstare, quod febris potuerit causare abor-
tum: & ideo mortem post abortum secutam attribuendam
esse febri tanquam prioræ causæ; ex regula vulgari, quod
5 quidquid est causa causæ, est causa causati: *leg. manumissio-
nes, ff. de just. & jur.* Bald. *in cons.* 237. *vers. Nam quando, lib.* 2.
6 ut in simili, si post vulnus superveniat spasmus & mors, tunc
mors attribuitur vulneranti: Baldus *cons.* 328. *vers. item an
propter vulnus, eodem lib.* 2.
7 Nam placebat responsio: causam febris & morbillorum
in præsenti casu esse æquivocam, nempe potuisse gignere &
potuisse non gignere hunc effectum abortus ut experientia
8 docet: & cum ex depositionibus testium ultimo loco exami-
natorum appareat Dominam Ioannam, antequam superve-
niret ei febris, passam fuisse dolores renum cum periculo
abortus, non poterat dici abortum fuisse secutum ex
febri.
9 Neque faciebat obstaculum simile allegatum de spas-
mo: quia ibi certum erat spasmum non potuisse con-
tingere nisi ex vulnere illato, & ideò mors attributa fuit
vulneri: ad tradita per Menochium *de arbitr. cas.* 275.
num. 7.
Accedebat præmissis in præsenti casu adesse duos mor-
bos, febrim videlicet cum morbillis, & abortum cum acci-
10 dentibus supra narratis. Vnde qui dicit mulierem hanc esse
mortuam ex febri, id probare debet: ut in similibus termi-
nis fuit dictum *in Romana causa partus* 6. *Iunij* 1580 *coram*
11 *fel. record. Clemente VIII.* quæ est 701. *p.* 2. *divers.* illa enim ma-
gna sanguinis effluxio non potest attribui febri, sed abortui,
cujus est immediatus effectus: & ideo eam acta probat, ut
in dict. decisione.
12 Præterea fiebat vis in judicio Medicorum, qui mulierem
hanc curarunt, & fomites examinati deponunt eam obiisse
13 ex abortu, quorum dictis tanquam in Arte peritis standum
est; *l. septimo mense, ff de statu homin. l.* 1. *ff de ventre inspi-
cien.* Boër. *dec.* 323 *n.* 29. Baldus *dict. consil.* 237. & *consil.* 238.
lib. 2.
14 Et pro altera parte licet inducantur etiam alij Medici:
Tamen videtur potius esse standum judicio illorum, qui in-
firmitati, & curæ interfuerunt; ut fuit consideratum *in d. de-
cis. Romana partus, in fine.* & fuit dictum *in Bononiens. profes-
sionis* 9. *Decembris præteriti coram R. P. D. meo Vbaldo*.
Tandem Domini valde movebantur ex eo, quia negari
non potest quin res sit dubia propter concursum Medicorum,
& testium variè deponentium, & propter difficultatem hujus
15 probationis ex quo morbo mulier decesserit: quo casu Rota
benigniorem interpretationem solet amplecti, ad favorem
illius qui agit de damno evitando, contra illum qui agit de
lucro captando: ut fuit in his terminis dictum *in dict. Ro-
mana Societatis coram Oradino*.
Et ita decisum fuit pro majori parte, &c.

Romana Societatis 27. *Iunij* 1569. *coram bon. mem. Oradino*,
cujus fundamenta alias Domini amplexi sunt in præterita
resolutione: quod scilicet in casu *d. decisionis*, mulier illa
passa erat multa incommoda ante febrim, & erat male dispo-
sita: in præsenti verò casu initium morbi videtur esse à febri.
Quia totum contrarium probatur ex depositionibus te-
stium novissimè examinatorum, qui deponunt D. Ioannam
valde fuisse perturbatam doloribus renum, & stomachi, ante-
quam supervenirent febris & morbilli.
Præterea placebat Dominis fundamentum, quia cum in
hoc casu adessent duo morbi, videlicet febris & morbilli ex 1
una parte, & abortus cum maxima sanguinis effusione ex
altera parte, mors videtur adscribenda causæ, & morbo ve-
hementiori, vel saltem confunditur, & obscuratur prima
causa, de qua erat dubium, an posset inferre mortem, vel non;
hæc est doctrina Butrij *in cap. audientiam, n.* 3. *de homicid.*
quem refert & sequitur Cæpol. *cons. crimin.* 40. *num.* 21. qui
videtur esse casus noster. Nam cum præcesserint febris & 2
morbilli, de quibus erat dubium, an possent inferre mortem,
cum aliqui testes deponant, quod non erant malæ conditio-
nis, Supervenit postea abortus & maxima sanguinis effusio,
quæ vel mortem attulit, vel acceleravit secundum Physicos:
us per eundem Cæpol *n.* 27. Ideo hic abortus cum sanguine 3
tanquam causa superveniens, habilis ex se ad mortem indu-
cendam, confundit & obscurat vires primæ causæ febris &
morbillorum, de qua erat dubium an ad inferendam mortem
potens existeret, ut sunt verba Butrij.
Confirmabantur prædicta: quia *in l. huic scripturæ* 3. §. *si
servus, ff ad leg. Aquil* qui text. *in decis. Oradini*, & in *alia
decisione facta in hac causa*, allegatur, ea videtur esse ratio,
cur mors tribuatur naufragio, vel ruinæ supervenienti, non
autem vulneri præcedenti: quia causa superveniens non per-
misit discerni an vulnus, quamvis lethale, esset mortem illa-
turum. Vnde simili ratione hic abortus superveniens non 4
permisit discerni an febris & morbilli essent allaturi mor-
tem, ideo mors est potius tribuenda abortui.
Et tanto magis, quia hic habemus prægnantiam ab ini-
tio malam cum doloribus renum & stomachi, quæ continua-
vit, ut testes deponunt. Habemus in medio tempore febrim,
& morbillos, & demum abortum. Quare sive velimus atten- 5
dere primam causam, erit mala prægnantia cum doloribus;
sive ultimam, & erit abortus, media autem febris, & morbil-
lorum, non erit attendenda: *leg. sed & si*, §. *solemus, Digest.
de hæred. instituen.* faciunt tradita per Tiraquell. *in tract. cess.
caus. limitat.* 20 *num.* 19.
Placuit etiam ratio in *præfatis decisionibus* considerata,
quod scilicet in hac confusione, & dubietate probationum,
ea sumeretur interpretatio, quæ faveret Domino Contarello
agenti de damno evitando, contra Boccardinum & alios
agentes de lucro captando.
Et ita pro majori resolutum fuit, &c.

Romana Societatis officij Ven 8. Martij 1613.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SVMMARIVM.

1 *Mors tribuitur causæ ultimæ urgentiori, per quam saltem offuscatur prima, de qua erat dubium.*
2 *Mors mulieris potius tribuenda abortui subsecuto, quàm febri præcedenti.*
3 *Abortus est causa habilis ad inducendam mortem.*
4 *Mors tribuitur causæ posteriori magis urgenti, per quam efficitur quod non possit cognosci, an prima causa esset sufficiens ad mortem.*
5 *Mors tribuenda causæ primæ, vel ultimæ, non autem mediæ.*

DECISIO XXXVI.

QVia Boccardinus, & litis consortes non acquiescebant
decisioni factæ in hac causa die 15. Novembr. proximè
præteriti; iterum proposui dubium super iisdem, & Domini
prout etiam alias pro majori parte steterunt in decisis.
Nec videbatur obstare responsio data decisioni in *causa
Pauli Zacchia Quæst. Med.* To. o. III.

Romana Census scutorum 18000. Lunæ 11. Martij 1613.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Allegans nullitatem contractus gesti per minorem ob defectum interventus proximiorum probare tenetur non solum existentiam proximiorum, sed etiam habilitatem de eo tempore ad interveniendum contractui.*
Contrarium num 4.
Sed reprobatur num 5.
2 *Qualitas quando est fundamentum alicuius, probare concludenter, & non præsumptivè.*
3 *Instrumentum cum Iudicis decreto habet pro se veritatis præsumptionem.*
6 *Assertioni Nobilis creditur.*
7 *Habilitas ad certum actum necesse est quod probetur de tempore quo ipse actus fuit celebratus.*
8 *Habilitas naturalis præsumitur.*
Intellige ut num. 12.
9 *Habilitas requisita ad certum actum debet probari, etiam de hora confecti actus.*
10 *Habilitas de tempore ad tempus, an & in quibus personis præsumatur.*
11 *Infirmus esse potest de serò qui de mane erat sanus.*
12 *Habilitas ad actum, ut præsumatur, distinctio personarum facienda venit.*
13 *Podagra laborans licet non decumbat, & appareat sanus, ita tamen domi detinetur, ut non possit moveri, ne desuant barnerri.*

DECISIO XXXVII.

CVm Excellentissimus Domin. Princeps Vrsinos, tunc minor, cum decreto Iudicis, & interventu proximiorum fideiusserit ad favorem DD. de Mareriis, pro DD. Virgilio & Fabio de Vrsinis, Agentes cœperunt prætendere fideiussionem dicti excellentiss. Principis fuisse nullam, ob non servatam formam statuti Vrbis, *libro 1. cap. 213.* quia in ea facienda non intervenit bon. mem. Henricus Caietanus S.R.E. Cardinalis Camerarius, proximior Domin. Excellentissimi Principis, quem, in disputatione huius dubij, præsupponebatur tunc fuisse præsentem in Vrbe: unde dubitatur an ultra dictam præsentiam Eminentiss. Cardinalis, Excellentiss. Princeps teneretur probare aliquam habilitatem; & quatenus sic, an sit probata.

Et quantum attinet ad primam partem dubij, Domini affirmativè resolverunt. Ad secundam verò, negativè. Ra-
1 tio primi dicti fuit, quia impugnans contractum ex quo non intervenerint proximiores, tenetur probare nedum præsentiam, sed etiam habilitatem, prout tenuerunt Castrens. *consilio 124. num 2. vers secundo videndum, libro primo,* Alexand. ad Bartol. *in leg si tertius, num 6. Digestis, de aqua pluv. arcend.* Corn. *consilio 316. numero 8. lib. 1. & consil. 141. num. 7. libro 2. & consilio 242. numero 2. libro quarto*, quorum sententiam pluries sequuta est Rot. ut per Guidob *decision. 98.* Achil. *decisione 4. de præsumpt.* & novissimè *in causa Firmana restitutionis dotis 23. Iunij 1603. coram bon. mem. Pena*, & in aliis pluribus causis, ut in *decisionibus*, quarum copia data fuit.

Et prædicta procedunt nedum in habilitate accidentali, Bartol. *in dict. leg si tertius, numero quinto, vers. ita hic propter ætatem, vel morbum*: Felin. *in cap super his, num. 17 post med. vers sic facit quod notat: & vers. sequenti, de accusat.* ubi loquens de inhabilibus post alios exemplificat in mulieribus, pueris, infirmis furiosis, & aliis.

Et prædicta procedunt optima ratione, quia similia opponens est actor, & fundatur in ista qualitate habilitatis, &
2 non impedimenti: unde illam concludenter, & non præsumptivè, tenetur probare: *leg. ab ea parte, Digestis, de probat.* Alexander. *consilio 27. numero septimo, libro 7.* Castr. *ubi supra, num 1. vers. 1.* Videndus est Put *decis. 175. num. 2. libro 1. in correct.* Achill. *decisione prima, de probat.* & in puncto fuit dictum *in allegata causa Firmana restitutionis dotis coram bon. mem. Pena, & in aliis.* Tum etiam quia alia pars habet intentionem fundatam in instrumento celebrato cum decreto
3 Iudicis; ex quibus oritur fortior præsumptio aliis præsumptionibus: Alciat. *de præsumpt reg. 3. præsumpt. 34. ante n. 1.* & dixit Rota *in causa Terdonen. fructuum 16. Octobris 1575. coram bon. mem. Episcopo Lauretano, sub n. 25.*

Quod procedit maximè in casu isto, in quo Excellentissimus Princeps in vigesimo ætatis anno constitutus, cum iuramento asseruit se non habere alios proximiores, qui commodè possent intervenire: & cum semper fuerit magni ingenij, non est verisimile quod voluisset cum iuramento asserere se non habere proximiores, qui commodè possent intervenisse, si verè tunc bon. mem. Cardinalis potuisset intervenire: & ideò eius agentes, qui hodie ista opponunt, gravantur ex persona eiusdem Excellentissimi Principis, dare concludentem, & non præsumptivam probationem. Abb. *in cap. per tuas, n. 5. vers. Vnde dicendum: de condit. apposit.* Gemin. *cons. 27. n. 3.* Crescent. *dec. 4. n. 6. de except.*

4 Neque prædictis resistit, quod sufficiat probare adesse consanguineos, quia habilitas præsumitur: Felin. *in cap. in præsentia, n. 21. & vers. propterea dubito, de probat.* quem sequitur Curt. Ion. *in leg. 1. n. 23. C. unde vir & uxor.* Lambert. *de contract. eorum qui sine certa solemnitate: gloss. 2. in vers. Agnatum non habuerit q. 4. n. 4. & 5.*

5 Nam non est recedendum ab opinione superius firmata, quam Rota pluries, immò sæpissimè approbavit: quæ fulcitur optimis rationibus superius adductis: & absque alio scrupulo debet procedere in casu isto, stante nobilitate, & qualitate Excellentissimi Principis: qui asseruit cum iuramento se non habere proximiores valentes commodè intervenire: quæ quidem Nobilitas multum facit, ad hoc ut stetur ejus dicto: prout considerat Aymon. *in cons. 244. n. 6. in princ.* optimè Cret. *in cons. 332. n. 10. vol. 3.* licet eius Agentes hodie conentur probare contrarium.

6 Ratio autem secundi dicti, quod non sit probata habilitas bon. mem. Cardinalis fuit, quia decretum fuit interpositum die 18 Martij anno 1591. & Agentes nituntur infirmis probationibus; Primò quòd Dominus Cardinalis diebus vigesima, & vigesima prima ejusdem mensis, accessit ad arcem Sancti Angeli ad Consistorium, & aliqua decreta & subscriptiones fecerit: quæ probatio non relevat, cùm hæc omnia non percutiant diem contractus, cujus tempore habilitas requiritur: Castr. *cons. 455. sub n. 1. vers. Nam verb. sequentia, lib. 1.* Soc. *cons. 283. n. 4. vers. ex quibus infertur lib. 2.* Bero. *cons. 209. n. 1. lib. 1.*

Secundò oriuntur alia probatione, scilicet quod eadem 7
die 18. Cardinalis interposuit, & subscripsit decreta, ex quibus
dicimr resultare habilitas de eadem die: cùm habilitas natu- 8
ralis præsumatur: Menoch *de præsumpt lib. ... præsumpt. 46. sub num. 8. vers. aut etiam ætatem.* Sed nec ista probatio re-
levat: clarum est enim quod ad probandam habilitatem de 9
certo tempore, requiritur etiam probatio habilitatis in hora, qua actus fuit factus: ut videntur concludere Doctores præcitati: & expressè dicit Anchar *in cons. 338. num. 8. vers. nec obstat: & numero 12. vers. constat autem,* ubi quod requiritur probatio horæ: cujus dictum sequuta fuit Rota *in causa Romana hæreditatis, 14. Iunij 1610. coram Reverendissimo Domino meo Pirovano*; & idem expressè dicit, non habita mentione de Anchar. Verall. *decis 218. part. 1.* & benè etiam facit Anguiss. *cons. 194. n. 2. vers. porrò licèt vera sint*: ubi ait non sufficere quod testes probent actum fuisse factum de nocte, nisi qualificent tempus, juxta formam statuti: & Alexand. *in dict. cons 97 n. 5. vers. unde qui se fundat. lib. 7.* ubi quod tempus debet limitatè probari.

Ad probandam autem habilitatem personæ de certa ho- 10
ra, licet in quibusdam personis possit admitti, quod si erat habilis de mane, poterat esse habilis de serò: attamen secus est in aliis personis, quæ vacant honoribus & officiis, aut laborant infirmitatibus repentinis; prout erat bonæ memoriæ Cardinalis, cùm esset Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerarius, cujus negotia sunt magna, & laborabat podagra, & potuit esse quod vocatus à Papa ad audientiam, aut impeditus alio negotio ratione officij Camerariatus, non potuerit intervenire: aut quod ei supervenerit Podagra: ita eleganter in puncto Anchar. *in alleg. cons. 388. n. 13. vers præterea iste Titius*: ubi quod ex quo Titius erat scholaris, verisimiliter potuit esse impeditus occasione studij, & lectionum suarum, quibus quilibet studens insistere debet: & *suprà, num. 1. dict. vers.*
nec obstat: ubi quod esse potest, ut quis de mane sit sanus, & 11
de sero infirmus: Et hæc distinctio est etiam de mente Me-
noch. *loco superiùs allegato*, dum ad præsumendas habilitates 12
naturales distinguit inter ætatem & ætatem: sic ad præsumendas alias habilitates, distinguendum est inter personam & personam: atque ita manifestissimè apparet, quod in decidendis similibus articulis multum polleat Religio judicantis: ideòque stante qualitate D. Cardin. qui propterea poterat esse impeditus, ex probatione, quod fecerat decreta, & subscripserat mandata, non resultat probatio habilitatis de hora contractus; quia stantibus negotiis & infirmitatibus Domini Cardinalis, potuit non esse habilis de dicto tempore contractus: maximè cùm gesta per Dominum Cardinalem continerent brevis & facilis expeditionis; & Notarij expectant quamcunque horam diei, vel noctis & commoditatem Domini: Secus autem est in instituendo prædicto contractui, cui plures personæ, & gravissimæ debebant intervenire: & propterea non commodè qualibet hora diei hoc fieri poterat; & sic resultat, quod ista habilitas probata non suffragetur: cum respiciat actum, in quo Dominus Cardinalis interesse debebat: Ruin. *cons. 81. n. 6 lib. 5.* Falio. *in cap. in præsentia, n. 14. de probat.* Verall *d. dec. 218. par. 1.*

Tertiò pro parte Excellentissimi Principis fuerunt examinati plures testes, qui nec etiam relevant: omisso enim quod, contra aliquos opponitur defectus citationis, & iuramenti,
necnon & consanguinitatis; eorum dicta non tollunt quòd 13
Dominus Cardinalis potuerit esse impeditus ratione officij, aut infirmitatis podagræ, qua laborabat: multoties enim, licèt homo non decumbat, & habeatur pro sano, ita tamen domi detinetur, ut non possit moveri ne humores defluant; ut experientia docet. & colligitur ex *leg. Podagra*, ubi Lucas de Penna, & Pyrrhus Aglebermeus & cæteri, *Cod. quæ morb. se excus. lib. 10. & ex cap. legimus*, ubi Gloss. 1. *de consecrat. dist. 5. &c.*

Cremonensis Pensionum, Veneris 21. Februarij 1614.

Coram R. P. D. Pirovano.

SVMMARIVM.

1 *Pensionis solutio non potest retardari si adsint litteræ illius reservationis, & consensus Titularis.*

2 *Pensionis reservatio non indiget iustificatione concurrente consensu Titularis, nisi gratia reservationis sit conditionalis.*

3 Pensio

3 *Pensionis reservatio dicitur conditionalis stante clausula,* super fructibus ad talem summam, ut asseris, ascend.
4 *Verba, ut asseris, æquipollent clausulæ,* si ita est.
5 *Clausula,* si ita est, *habet implicitam conditionem.*
6 *Consensus Titularis præstitus reservationi pensionis, non liberat pensionarium in petitorio à iustificatione narratorum, si reservatio est conditionalis.*
Declara ut num. 7.
8 *Conditio tacita in gratia non impedit effectum puræ dispositionis.*
9 *Taciti, & expressi non est par virtus, ubi agitur ad nullitatem actus, propter medium impediens illius productionem adesse.*
10 *Bigamia non contrahitur ex solo matrimonio cum vidua, sed requiritur copula, & consummatio.*
11 *Copula carnalis directè probari non potest.*
12 *Copula carnalis præsumitur ex cohabitatione coniugum post contractum matrimonium.*
Declara ut num. seqq.
13 *Præsumptio adducta ad effectum incapacitatis, & privationis debet esse concludens, & necessaria.*
14 *Probationes imperfectæ non junguntur ad faciendam plenam probationem nisi sint in sua specie perfectæ.*
15 *Copula Carnalis non præsumitur ex cohabitatione coniugum post contractum matrimonium, stante impedimento infirmitatis.*
16 *Infirmitas cum copula carnali non se compatitur.*
17 *Fides Parochi quando probet infirmitatem coniugum.*
18 *Matrimonium celebrari debet in Ecclesia ex dispositione sacri Concilij Tridentini.*
19 *Medicorum fides probat infirmitatem.*
20 *Copula carnalis excluditur ex impedimento infirmitatis respectu viri, non autem mulieris.*
21 *Hectica febris præbet iustam causam coniugibus abstinendi à commixtione.*
22 *Febre laborans habet iustam causam abstinendi à commixtione coniugis, propter grave periculum imminens.*
23 *Præsumptio fundata in eo, quod potest esse, & non esse, non relevat.*

DECISIO XXXVIII.

1 MAndatum Domini Auditoris Cameræ visum est Dominis esse confirmandum, stantibus literis Apostolicis reservationis pensionum, & consensu per titularem præstito cum obligatione Camerali; ex quibus parata dicitur executio: Mohed. *dec. 13 ut lit. pend.* Gig. *de pens. q. 39. n. 9.* Cassad. *dec. 10. n. 8. de rescript.*

2 Nec ad effectum obtinendi mandatum erat necessarium, quod pensionarij iustificarent narrativam, scilicet fructus ascendere ad Ducatos mille, stante consensu Titularis reservationi præstito, per quem resultat virtualis confessio veritatis eorum narrativæ, æquipollens iustificationi gratiæ, quando non est conditionalis: Felin. *in cap. olim. n. 10. in quarta & quinta limitat. de rescript.* & bene distinguitur *in Salamantina Pensionis 28. Maij coram Gypsio,* & firmatum fuit *in Lunen. Sarzanensis pensionis, 15 Februarij eodem anno coram bonæ memoriæ Cardinali Seraphino, & coram Litta in Melevitana Pensionum 28. Novembris 1598. & in Giennen. Canonicatus 28. Novembris 1625. coram Pinna.*

3 Non obstat quod imò gratia prædicta videatur conditionalis, stante clausula *super fructibus, & emolumentis ad*
4 *mille Ducatos, ut asseris, ascenden.* dum verba, *ut asseris,* viden-
5 tur æquipollere verbis, *si ita est,* quæ habent implicitam conditionem: Felin. *in cap. ad aures, num. 10 in fin. vers. & adde ... de rescript.* & ideo quòd versamur in 3. casu distinctio-
6 nis *Salamantinæ pensionis, & aliarum decisionum,* in quibus admittitur, quod consensus Titularis reservationi pensionum præstitus, non liberet pensionarios in petitorio à iustificatione narratorum.

7 Quia Domini intellexerunt, quando gratia continet expressam conditionem: ut si dictum sit, *dummodo medietatem fructuum non excedat,* vel *dummodo remaneant 100. pro Rectore*: eo quo tunc intentio pensionarij fundatur in dispositione conditionali, & qualificata, quæ non relevatur ex con-
8 sensu Titularis posito sub eadem conditione: secus autem in conditione tacita, & virtuali, quæ inest in qualibet gratia, *si ita est,* vel *si preces veritate nitantur,* cùm per eam affectus puræ dispositionis non impediatur: *leg. si ita expressim,* cum
9 Gl. *ff. de condit. & demonstrat.* & ubi agitur ad nullitatem actus propter medium impediens illius productionem adesse, non est par virtus taciti & expressi: ut dicit Bald. *in leg. eleganter. §. si quis, ff. de condict. indebiti,* & sequitur Dec. *in reg. expressa nocent. num. 2.*

Defectum autem incapacitatis oppositum Vellano alteri ex Pensionariis, propter bigamiam ob Matrimonium per 10
eum cum Vidua contractum, existimarunt Domini non obstare: quia bigamia non contrahitur ex solo Matrimonio cum Vidua, sed requiritur copula & consummatio, quæ non probatur: *cap. debitum, de bigam.* & veriorem dixerunt opinionem adversus Magistrum sententiarum, *lib. 4. dist. 27.* quam probarunt Io. Andr. ad Specul. *de dispens. §. 4. n. 6 littera F.* Covarruv. *in Clem. si furiosus, de homicid. part. 1. §. 2. n. 2.* Capell. Tholos. *decis. 254 & 255.* Majol *de irreg. lib. 1. cap. 33. lib. 4.* & alij relati per Sanchez *de Matrimonio, lib. 7. disp. 83. n. 4. & 5.* Et ratio satis clara colligitur *in dicto cap. indebitum,* quia ubi corporum commixtio deficit, solus consensus non sufficit ad significandum Matrimonium Christi cum Ecclesia per Incarnationis Mysterium contractum; nec vir ille dicitur carnem suam in plures divisisse.

Nec obstat quod etsi copula directè probari non possit, 11
cap. præterea, de testibus, cap. litteris, & cap. sequenti, de præscript. ex cohabitatione tamen ipsorum coniugum per duos 12
menses post perfectum Matrimonium, sufficiens probatio copulæ colligitur tanquam ex coniectura & præsumptione violenta: *cap. si quis acceperit, 13. quæst. 2. cap. laudabilem, cap. fin. de frigid. & malef.* Ferretus *concl. 203. num. ... lib. 1.* Abb. *cons. 195 n. 2.* Cæpol. *cons. 3. & 4. inter Crivelia*: Rota *coram Cantuccio, inter impress. decis. 95. per totam, parte 2 divers.*

Quia fuit responsum, quod cùm hæc præsumptio conje- 13
cturalis deducatur ad effectum incapacitatis & privationis ex sequuta bigamia, debet in suo genere saltem esse concludens & necessaria: *cap. in præsentia, de probat.* Lap. *alleg. 52 & 53.* Quod etiam fuit dictum *in Tullen. Monasterij sancti Mansueti 27. Ianuarij 1597. coram Penia,* in qua aliæ decisiones allegantur.

Et idem dicitur, quando imperfectæ probationes sunt 14
coniungendæ ad constituendam plenam & perfectam probationem: Illæ tamen de per se in sua specie debent esse perfectæ; aliàs non relevant: latissimè Gabr. *de probat. concl. ...* Ideò cùm ista cohabitatio non fuerit libera ad effectum maritalem prosequendum, sed à die & hora perfecti matrimonij impedita ex gravi infirmitate ipsius Mariæ uxoris continuata usque ad horam eius mortis, prout testantur Parochus evocatus ad celebrationem matrimonij; & Medici, qui illam in infirmitate curarunt, & utraque fides adminiculatur ex testamento & Codicillis eiusdem Mariæ, in quibus semper fuit enunciata infirma; & concurrunt Confessiones Mariti cum iuramento etiam firmatæ: & coadiuvatur etiam ex iuris præsumptione, ut non præsumatur cum prædicta infirmitate ad illam accessisse; iuxta ea quæ habentur latissimè *in decis. 701. per tot. parte 1. divers.* sequitur dicendum præsumptionem cohabitationis non deservire ad pro- 15
bandam commixtionem viri & uxoris, stante impedimento infirmitatis, ut se non compatientis cum coitu: ut dicit Abb. 16
in cap. tenor, n. 3. de sent. & re iudic. etiam Sarnen. *super reg. de infirmis, quæst. 9. in tertio privileg. n. 7.* qui propterea confirmant limitationem *l. filium eum definimus, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris*: ut natus in domo viri, non dicatur eius filius, si præcedat simile impedimentum.

Non obstat quod fides Parochi non faciat fidem de in- 17
firmitate, uti de non pertinentibus ad eius officium. Bald. *in l. ... n. 19. de confessis*: Angel. *in tract. de testam. gloss. 3. n. 10. in fine.* Quia expressio causæ infirmitatis, est de pertinentibus ad eius officium, cùm aliàs teneretur celebrare matrimonium in Ecclesia; ex Concilio Tridentino *sess. 24 cap. 1. de reform.* 18
Præterea fides per Titularem simpliciter producta fuit; ideò probatio non potest dividi, ut quoad matrimonium fidem faciat, quoad infirmitatem non credatur. Tollitur etiam quod similiter dicebatur de fide Medicorum: quia quidquid sit, quando non est adminiculata, iunctis tamen adminiculis 19
testamenti & codicillorum, ac confessionis iuratæ mariti, benè probat: Verall. *dec. 234. part. 2* Roca *dec. ult. p. 1. divers.*

Postremò non obstat quod non probatur talis infirmitas, 20
quæ repugnet potentiæ sustinendi commixtionem; quæ licèt respectu viri benè posset considerari, secus tamen respectu mulieris: Tiraquell. *de leg. connub. glos. 1. part. 13 n. 75.* Sarnen. *in reg. de infirmis, quæst. 9. n. 66.*

Quia fuit primò responsum ex fide Medicorum constare 21
eam laborasse febri continua, & etiam tempore matrimonij Hecticam confirmatam esse, quod genus morbi præstat iustam causam abstinendi à commixtione: ut de simili dicit Abbas, *in cap. secundo. n. 5. vers. secundo, de coniug. leprosor.* & de sola febri laborante, propter imminens grave periculum, tradit Sanch. *de Matrimonio. lib. 9. disp. 24. n. 5.*

Secundò fuit etiam dictum, quod cum dubitari non possit 22
ex deductis eam fuisse infirmam, sufficere ad impediendum effectum privationis, ad quem probationes contrariæ in suo

genere debent esse necessariæ, & concludentes, ut dictum est: ideò si morbus potuit esse, vel non esse talis, per quem copula & consummatio matrimonij impedita remanserit, non inde necessariò sequitur, alio non apparente, quod talis non
13 fuerit, & sic præsumptio remanet fundata in impossibili, quæ non relevat: *d. cap. in præsentia, de probat. leg. non hoc, C. unde legitimi.* Et ita fuit resolutum.

Romana Donationis de Gualterucciis, Veneris 13. Novembris 1615.

Coram R. P. D. Cavalerio.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
2 *Donatio facta à furioso, etiam lite pendente, non valet.*
3 *Dementia debet concludenter probari, cùm non præsumatur, sed potius contrarium.*
4 *Dementiam non probant testes nisi reddant rationem, etiam non interrogati.*
5 *Testis unicus non probat contra inducentem ex opinione Rotæ.*
6 *Insania non probatur, nisi testes dicant signa, & gesta, ex quibus deprehendatur.*
7 *Testes examinati in judicio criminali, non probant in civili nisi repetantur, si præsertim non fuerunt data interrogatoria.*
8 *Insania ad invalidandam donationem est probanda de tempore factæ donationis.*
9 *Furoris præsumptio est datio Curatoris.*
10 *Insania excluditur ab eo, cui non fuit datus Curator, & fecit actus, ut faciunt alij sana mente.*

DECISIO XXXIX.

Rota censuit donationem factam per Lælium Collegio Clementino, esse validam: est enim subscripta ab ipsomet donante, & à testibus, & die sequenti fuit insinuata, & in ea concurrunt omnia requisita per statutum Vrbis, *lib. 1.*
1 *c. 149. & sequentibus.* De ea autem constat per publicum instrumentum, quod facit probationem probatam: Bart. *in leg. 2. in princ. ff. de novi oper. nunc.* Bald. *in leg. 2. n. 6. C. quando fisc. vel privat.*
2 Verùm quia pro parte Domini Caroli opponitur de dementia Lælij, & quod propterea donatio tanquam à furioso facta non subsistat, cùm furiosi nulla sit voluntas, *leg. furiosi,* ubi Dec. & Cagn. *ff. de regulis Iuris.* Alexand. *cons. 86 num 11. vers. hoc præsupposito: libro 2.* Paris. *cons. 11. num. 2. libro 3.* Decian. *cons. 448. num 22.* Sebast. Medic. *de fort. cas. quæst. 5. num. 18. part. 2.* & in puncto de donatione facta loco pio, Ias. *cons. 143. n. 14 lib 4.*
3 Domini non habuerunt allegatam dementiam Lælij pro sufficienter probata, prout probari oportet. Regula enim est in dubio quemlibet præsumi sanæ mentis iuxta text. & Glos. *in leg. ne codicillos, Cod. de codicill.* Doct. *in leg. furiosum,* ubi Dec. *numero 30. Cod. qui testament. facere poss.* Paris. *cons. 83. num. 3. lib. 3.* cum aliis adductis per Menochium *de præsump. lib. 4. cap. 181. num. 7.* fuit dictum *in Militen. testamenti 17. Februarij 1612 coram Reveren. Patre Domino meo Manzanedo:*
4 & dementia est difficilis probationis, ita ut testibus de ea deponentibus non sit credendum, nisi assignent rationem sui dicti, etiam non interrogati: Honded *ubi supra, num. 70.* Bald. *in dict. leg. furiosum, n. 3.* quem refert & alias secuta est Rota *in una Vlixbonensi professionis 22. Iunij 1579.* quæ est 107. *num. 4. part. 2. divers.*

In proposito autem casu ad probandum furorem Lælij donantis, plura deducebantur: Et primò quidam testis inductus ab ipsomet Collegio donatario, qui fuit in Rota examinatus: verùm cùm esset unicus, non visum fuit posse in eo
5 fieri fundamentum: tum quia Rota non servat opinionem illam, quod unicus testis sufficienter probet contra inducentem: tum etiam quia non videtur sufficienter deponere de in-
6 sania, cum nihil dicat de signis & gestis, prout requiritur: Rota *dict. dec. 107 n. 5 & dec. 129. n 5. ead. part. 2.*
7 Secundò adducebantur complures testes examinati in iudicio criminali, qui licet realiter deponant de pluribus signis, & gestis à Lælio tanquam furioso: tamen Domini non censebant posse in iis fieri vim, tanquam non existentibus in actis & examinatis ad instantiam fisci: Vnde nisi fuerint repetiti parte citata, nihil probant, cùm sint examinati sine interrogatoriis: *c. 2. de testibus. leg. si quando, C. eodem.* Salic. *in leg. ultim. in fin. C. de quæst.* Alex. *cons. 180. n. 7. lib. 2.* Coroneus *cons. 130. n. 3. lib. 4.* fuit dictum *in Beneventana Census 16. Decembris 1594. coram bon. mem. Pensa.*

Tertiò allegabantur depositiones duorum testium examinatorum coram Illustrissimo Cardinali Protbesaurario, qui ultra quod patiuntur easdem exceptiones: Domini considerabant Primum tantum ex ipsis percurrere tempus celebrati instrumenti donationis, cùm dicat, quod de anno 1608. quo fuit facta donatio, Lælius habebatur pro furioso; alter verò, licèt deponat de aliquibus signis furioso convenientibus, nihil dicit de tempore: & tamen necessario erat temporis ex- 8
pressio, & quod furor inesset de tempore donationis ad illam invalidandam: Boët. *decis. 13. n. 78.* Honded. *ubi supra n. 71. & sequentibus.*

Et tantò facilius Domini iverunt in hanc sententiam: quia aderant aliquæ præsumptiones quod Lælius esset sui compos, & sanæ mentis, unde tanto magis probandum erat tempus, ut *ibi* Hond. *n. 72.*

Præsumptiones autem erant, quia Pater Lælij nullum de- 9
dit ei curatorem in testamento, licet eum dederit Carolo nepoti ex filio; cùm aliàs datio Curatoris sit non levis præsumptio furoris, ut per Hond. *n. 15.*

Altera erat præsumptio; quia donatio, de qua agitur, fuit 10
satis cauta, & digna viro prudenti, cùm donator sibi caverit circa expensas, & participationem dimidiæ partis sui crediti recuperandi, quæ conveniunt potiùs viro sanæ mentis, quàm mente capto: Alex. *cons. 147. n. 5. lib. 7.* Bero. *cons. 56. n. 20, lib. 2.* faciunt tradita in simili de prodigo *in Bonon. de Eleonoris 9. Decembris 1613. coram me.*

Et ex his conclusum fuit Donationem fuisse validam.

Ea autem, quæ dicebantur de revocatione huius donationis, non visa fuerunt cadere sub præsenti inspectione, &c.

Pampilonensis Matrimonij, Veneris 11. Decembris 1615.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Coëundi impotentia naturalis quandoque est evidens, necessaria, & concludens: Quandoque est verisimilis, & aliquando dubia, & præsumptiva.*
2 *Impotentia coëundi quando est evidens devenitur ad dissolutionem matrimonij absque alia triennali cohabitatione, & absque iuramento coniugum.*
3 *Impotentia coitus quando est verisimilis sufficit pro dissolvendo matrimonio iuramentum coniugum, & septima propinquorum manus non autem requiritur cohabitatio triennalis.*
4 *Impotentia coitus in coniugibus si sit dubia, requiritur cohabitatio triennalis.*
5 *Impotentia coëundi ex magnitudine, & arctitudine, dicitur concludens, & necessaria.*
Contrarium verum, num. 6.
7 *Oculus matronarum sæpè fallitur.*
8 *Medicorum iudicium sæpè fallitur.*
9 *Iudices in rebus gravibus, & ubi agitur de præiudicio animæ, nullam debent relinquere diligentiam, ut verum elucescat.*
10 *Impotentia coëundi ob magnitudinem, & arctitudinem, an & quando sufficiat ad dissolutionem matrimonij absque triennali coniugum cohabitatione.*
11 *Confessio sacramentalis non est necessaria ante triennalem coniugum cohabitationem quando impedimentum coitus non procedit à maleficio.*
12 *Arctitudo mulieris quando sit talis, ut penetrari non possit, cohabitatio triennalis non est demandanda, quia adest periculum peccati.*

DECISIO XL.

IN hac causa die decimo Decembris 1612. fuit resolutum deveniendum esse ad inspectionem Francisci: & postmodum in relationibus causarum fuit resolutum deveniendum esse ad inspectionem Mariæ: & cùm Medici inspexerint Franciscum, & retulerint ipsum non posse coire cum virgine valdè arcta, Obstetrices verò inspexerint Mariam, & retulerint quod esset virgo, & valdè arcta: ideò post dictas relationes, dubitavi an esset locus dissolutioni Matrimonij? & Domini pro intelligentia præmiserunt, quod cùm non agatur de impedimento ex maleficio & opera dæmonum, sed de impedi- 1
mento naturali: huiusmodi impedimenta naturalia possunt considerari triplici differentia, ut scilicet quædam necessariò & evidenter concludant impotentiam; alia verisimiliter, alia dubiè & præsumptivè: Butr. *in c. laudabilem, n. 14. de frigid. & malef.* Præposit. *n. ult.* Alex. de Nevo. *n. 16. & 17.* quos refert & sequitur Sanchez *de Matrimonio, lib. 7. disputatione 107. n. 2.*

Et

2 Et prædicta signa operantur diversos effectus; nam si ne-
cessario, & evidenter concludunt, potest deveniri ad separa-
tionem absque alia cohabitatione triennali, & absque alio
3 iuramento. Si verò verisimiliter concludunt, requiritur iura-
mentum coniugum asserentium se non posse coire, & septima
manus propinquorum iurantium se credere eos verum fateri:
Non autem requiritur cohabitatio triennalis: ut latissimè
probat Sanchez *de Matrimonio, loco supra allegato, n. 3. & 4.*
4 Si verò signa dubiè & præsumptivè concludunt, requiritur
cohabitatio triennalis, & iuramentum prædictum, ut per
Sanchez *dicto lib. 7. disputatione 108. per totam.*

5 Hoc stante, duæ oriuntur difficultates. Prima est, an in
abstracto impedimentum magnitudinis & arctitudinis sit
primæ speciei. Secundarò in casu, de quo agitur, dictum im-
pedimentum sit iudicandum tertiæ speciei, scilicet quod
necessariò, & evidenter concludat impedimentum, ita ut
non sit necessarium iuramentum, nec cohabitatio triennalis:
ut voluerunt Innocent. *in cap. laudabilem, in verbo, iustum
iudicium, de frigid. & malefic.* Ioannes Andreas *num. 9.*
Butr. *n. 13. & 14.* Præposit. *n. 6. super verb. iustum iudicium, &
numero ultimo,* cum aliis per Sanchez, *de Matrimonio, dict.
disput. 107. n. 7.*

6 Contrarium verò, scilicet quòd istud impedimentum sit
secundæ speciei, ita ut exigat iuramentum, licet non cohabi-
tationem triennalem, voluerunt Butrius *in cap. finali, n. 8. de
frigid. & maleficiat.* Alexand. de Nævo. *in cap. laudabilem,
num. 16. & 17. eodem titulo,* & in hac sententia residet San-
7 chez *loco proximè allegato.* Et ista posterior opinio fundatur
optima ratione, quia oculus matronarum sæpè fallitur. *c. ne
8 aliqua, 22. quæstione prima* & iudicium Medicorum similiter
sæpè est fallax, ut experientia demonstrat, & notatur *in cap.
proposuisti, de probat.* Quare illa posterior opinio videtur ma-
9 gis tuta: Nam cum tractetur de re gravissima, & in qua de
maximo animæ periculo agatur, nulla in iudiciis in veritate in-
daganda ac probationibus exquirendis superfluitas potest re-
prehendi Ioannes Andreas *in c. fraternitatis, num. 3.* Butrius
num. 18. Anchoranus *num. 3. notab. 3.* Præposit. *n. 1. notab. 1. de
frigid. & malefic.* Alexand. de Nævo *in cap. fin. n. 13. eodem
titulo.*

10 Quantum attinet ad secundam difficultatem, an in casu,
de quo agitur, versemur in secunda, vel tertia specie, ita ut
ultra iuramentum sit necessaria cohabitatio triennalis? Rota
censuit nos versari in tertia specie: quia Medici inspexerunt
Franciscum: Obstetrices verò Mariam unde cùm iudicia sint
separata, ita ut non possint dici super certo; quia Medici, nec
Obstetrices inspexerunt utrumque: & propterea licet dixe-
rint, Franciscum non posse coire cum muliere valdè arcta, &
Obstetrices, quòd mulier sit valdè arcta, non inde sequitur
per necess. quod Maria sit valdè arcta quoad Franciscum; &
ideò in casu isto probatio est iudicanda dubia & præsum-
ptiva, unde necessariò requiritur cohabitatio triennalis, &
postmodum iuramentum, de quo supra dictum est: ut per
Sanchez latissimè *dicto lib. 17. disputatione 108. per totam.*
11 Non est tamen necessarium in hoc casu, quod præcedat Con-
fessio Sacramentalis: quia non agitur de maleficiato verè
aut dubitativè: Hostiensis *in cap. finali, n. 5. vers. ut agerent
pœnitentiam*: Cardinalis *numero secundo, de frigid. & malef.*
& fuit dictum *in hac causa* 10. *Decembris* 1612.

Vnus tamen ex Dominis dicebat melius esse devenire ad
novam inspectionem ab eisdem de utroque: quia aut con-
stabit de arctitudine respectivè ad Franciscum, aut non:
12 utroque casu faciliùs, & breviùs causa poterit expediri: Et
ultra quod triennalis fieri non posset absque evidentissimo
periculo peccati: quæ sententia non displicuit aliis Domi-
nis, sed dixerunt, quod si opus erit, de hoc poterit particulari-
ter videri, &c.

Perusina Hæreditatis, 12. Iunij 1617.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Mentis sanitas naturaliter & de iure præsumitur, & contrarium asserenti incumbit onus probandi concludenter & n. 4.*
2 *Mentis sanitas præsumitur etiam in Sene.*
3 *Notarij assertio testatorem esse sanæ mentis, facit vehementem sanitatis præsumptionem.*
5 *Dementia testatoris probanda est de tempore testamenti.*
6 *Testis depositio, quod vidit a quatuor vel quinque annis citra, in ultimo tantum anno verificari potest.*
7 *Testis de tempore alternativè, & per dictionem in circa, deponens, aliud non probat.*
8 *Testis dubitativè deponens nihil probat.*
9 *Testes de alicuius dementia deponentes nihil probant, nisi rationem etiam non interrogati assignent.*
10 *Dementia quæ supervenit post testamentum conditum, non infringit illud.*
11 *Testamenti factionem non tollunt actus rationis usum non excludentes, & intellectus, seu mentis exitum non inducentes.*
12 *Dementiam non arguit quilibet actus, licet omninò viro sanæ mentis non conveniens.*
13 *Imaginatio quod læsa sit, non autem rationis usus sive discursus simul stare potest.*
14 *Testamentum, cuius series cuilibet sanæ mentis viro congruit præsumitur factum de tempore habili, & in dilucido intervallo.*
15 *Mentis sanitas probatur per communem reputationem, per famam, & per testes deponentes de rebus prudenter gestis.*
16 *Mentis sanitas arguitur ex frequentia Ecclesiarum, & Missæ auditione.*
17 *Mentem sanam arguit frequentia Sacramentorum, præsertim in ultima infirmitate.*
18 *Dementiam excludit eleemosynarum largitio, visitatio amicorum, & conversatio cum illis.*
19 *Testibus de sana mente deponentibus magis creditur quàm deponentibus de dementia.*
20 *Religiosorum attestationi de sana alicuius mente plurimum defertur.*
21 *Testamentum furiosi valet stante dispositione prudenti viro conveniente.*
22 *Mentis sanitatem arguit prudens dispositio.*
23 *Dementia arguitur ex institutione cognatorum exclusis agnatis.*
24 *Cognatorum institutio, omissis agnatis, est levis coniectura ad firmandam dementiam, & tollitur aliis urgentioribus coniecturis.*
25 *Præsumptio una cedit pluribus.*
26 *Coniecturis opus non est in claris.*
27 *Cognatorum institutio exclusis agnatis dementiam non arguit.*

DECISIO XLI.

COntra Ioannem Paulum hæredem scriptum inter cæterà opponebatur demen. a Margaritæ testatricis, eius Matertera, quæ probata impedit immissionem: eam tamen pro Dominis de Anicis dictæ testatricis ex fratre Nepotibus, ac prætensis hæredibus ab intestato, non fuisse probatam, ac propterea standum esse in decisis 28. Novembris præteriti, Domini censuerunt.

Indubitata enim est Naturæ, ac Iuris præsumptio pro sa- 1
nitate mentis, & contrarium asserentibus probatio incumbit:
*leg. nec codicillis, §. C. de codicillis, leg. finali, C. de hæred. institu-
end. cap. fin. de success. ab intestato,* ubique Scribentes Soc.
cons. 41. n. 1. vol. 1. Dec. *cons. 127. n. 29. lib. 3. & cons. 51. n. 33.
& sequentibus lib. 4.* Caldas *cons. 24. n. 2. vers. suffragatur, &
num. 24.* cum cumulatis per Menochium *cons. 683. n. 1. lib. 7.*
& Farinac. qui de communi, *de pœn. temper. quæst. 94. num. 48.
ac in fragmen. criminal. in verbo, furor, n. 230* & firmavit Ro-
ta *in Romana bonorum 26. Iunij 1609. coram Reverendissimo
Domino Decano in Melsten. testamenti 16. Februarij 1612.
coram Reverendissimo Patre Domino De Manzanedo in Ro-
mana donationis de Gualteruccis 13. Novembris 1615. coram
Reverendissimo Patre Domino meo Cavalerio: & in dicta de-
cisione in hac causa, vigesimooctavo Novembris præteriti.* Quæ 2
præsumptio militat etiam in quantumvis sene: ut notatur *in
lege senium, C. qui testam. facere possunt.* Bald & Saliect. *nume-
ro primo,* & Castr. *numero secundo, in fine*: idem Bald *in lege
senectus 16. n. 1. C. de donat.* Caputaq. *dec. 200. lib. 1. in manusc.*
& Card. Mant. *de coniecturis, lib. 2. tit. 5. n. 5.*

Et pro ea hic concurrit etiam assertio Notarij de testa- 3
mento rogati per hæc verba: *Dei gratia, sana sensu, visu, men-
te, corpore, & intellectu, & in bona & recta scientia constitutæ*
quæ vehementem facit præsumptionem, ut præter allatos *in
dicta decisione* Alexandri de Nævo *consil. 37. n. 2. & 3.* Hon-
ded. *cons. 78. n. 52. lib. 2.* Decian. *dict. cons. 51. num. 41. volum. 4.*
Magon. *decisione Florentina 97. num. 12. & 13.* Probatio au- 4
tem dementiæ, prout alia quælibet, debet esse plena, & con-
cludens: ut *in dicta decisione Florent. 97. num. 13.* & Rota *in
dict. Melsten. testamenti.* & de tempore testamenti *leg. 2. & leg.
qui testamento, §. quacumque autem ff. de testament.* Salicet. *in
leg. furiosus, num. 2. Cod. qui testament. facere possunt.* Paris. *de*
resigna

resignatione Beneficiorum, lib.3. quæst. 8. n.21. & dixit Rota
in Ravennaten. attentatorum 13. Martij 1589. coram bonæ
memoriæ Orano in Parmen. status 24. Ianuarij 1607. coram
Illustrissimo Domino Cardinali Ludovisio, in dict. Romana
Donationis de Gualteruccis, & in d. Melitem. testamenti.

Non obstant igitur testes DD. de Amicis, quia præsertim
Primus, Secundus, & Quartus, non concludunt, prout requiri-
tur ex prædictis; actus & verba dictæ Margaritæ, de quibus
deponunt, fieri de tempore testamenti, nec ante, imò nec post
6 testamentum ante quemdam lapsum Margaritæ testatricis ex
scalis de anno 1613. ex quo dicunt illam fuisse læsam in ca-
pite, & non sine periculo vitæ, ut ex fide Medicorum in sum-
mario Laurentij prioris positionis n.7. Tertius verò nullo mo-
do includit tempus testamenti, vel ante, quia est examinatus,
prout alij de anno præsenti; & deponit quod cœpit denuò
conversari in domo dictæ Margaritæ ab annis decem, vel un-
decim citra, & quod eam cognovit sanam quatuor aut quin-
que annis circiter, & post dictos quatuor vel quinque annos,
cognovit eam insanam; sed non dicit quod statim ab initio
dictorum quatuor vel quinque annorum eam cognoverit ta-
lem, sed post illud tempus: quod etiam in ultimo tantum
anno potest verificari: iuxta Bart. in lege Celsus, n.22. & 23.
Digestis de usucap. & in lege 1. §. quod autem, num. 1. Digestis,
de acq. quotid. & astru. Felin. in capite licet causam, n.8. vers.
tertia causa de probat. & sequitur Rota in pluribus decisioni-
bus relatis per Gunzal. super regul. 8. gloss. 9. in annot. num. 86.
Et quia alternativè loquitur, videlicet, Dalli dieci, o undeci
anni in qua, ch'io hò comenciato a repratticare, & l'hò conosciu-
ta savia quattro o cinque anni in circa, e dopo li quatro o cin-
7 que anni l'hò conosciuta ch'era matta, &c. & sic nullum tem-
pus firmare videtur: ideò nihil probat: Alex. in leg. & si
post tres, n.6 vers. sicut dicit, Digestis, si quis caution. Roland.
cons. 35. num. 23. libro 1. cum aliis per Farinacium de testibus,
quæstione 68. ampliat. 9. num. 18 & cons. 116 sub num. 3 lib. 2.
& fuit tentum in Parmen. status tertio Decembris 1607 coram
Illustrissimo Domino Cardinali Ludovisio, & in Romana nul-
litatis contractus 28. Februarij 1611. coram Reverendissimo
8 Attrebaten. Quintus tandem, & ultimus, ultra quod est uni-
cus, & singularis, nihil etiam probat, quia dubitativè pluries
loquitur; videlicet, Potria esse da cinque anni più in circa. Bu-
trius per illum textum in cap. fin. de desponsat. impub. cum pluri-
bus per Farinacium de testibus, dict. q. 68. n.20. & 21. & Rota
in dict. Parmen. status 24 Ianuarij coram Illustrissimo Domi-
no Cardinali Ludovisio, & in eadem 11. Ianuarij 1616. coram
Illustrissimo Domino meo Damasceno.

Imò cùm ratio, potiùs quàm dicta testium, sit conside-
randa præsertim in hac materia, nam sine illa non creditur
9 testibus de dementia deponentibus, etiamsi de ea non fuerint
interrogati, ut post Socin. cons. 42. num. 4. lib 1. & alios dixit
Rota in dict. Romana donationis de Gualteruccis, & in dict.
Melitem. testamenti, & Caldas, dict. cons. 24. num 25. vers. item
furor.

Ipsi verò principaliter deducunt insaniam Margaritæ ex
tribus actibus; videlicet, d'infilzar un spillo con el fil bianco
dalla parte della testa; d'infilzar un garofalo da spetiale nel
pannone de metter l'acqua in un canestro per abbeverare li pic-
cioni, &c. quos etiam actus, testes dictorum de Amicis ad-
mittunt fuisse post testamentum; ut primus & secundus in
summario Ioannis Pauli num. 11. ad quod tempus referri pro-
10 pterea debent illorum depositiones: & sic quatenus etiam de
hoc tempore supervenisset dementia, illa tamen non infirma-
geret testamentum: d.l. furiosum, & ibi omnes Scribentes:
Ideò Dominis visum fuit nihil concludere: prædicti enim
actus tendunt potiùs ad quandam levitatem, seu imbecillita-
11 tem ingenij, vel memoriæ, quàm ad dementiam, cùm non
excludant usum rationis, nec intellectus, nec mentis exilium
inducant, & sic non tollunt testamenti factionem: Iason. in
dict. leg. furiosum, num. 2. Dec. in leg. humanitatis 9. num. 1.
vers. secus esset in eo, Cod. de impub. & aliis substit. Ferret. con-
sil. 207. num. 3. Paris. consil. 88 num. 40. 41. & 42. lib 3. dict.
decis. Florentina 97. num. 17. Menoc. dict. cons. 683. n.12. & 15.
cum pluribus per Farinac. in dict. verb. furor, num. 137. &
Rota decis. 107. num. 28. part. 2 quæ etiam ita respondit testi-
bus pro dementia examinatis in dict. Melitem. testamenti Non
12 enim quilibet actus, etiamsi non omninò viro sanæ mentis
conveniat, dementiam arguit ut latè per Decian. dict. cons. 51.
num 82. cum sequentibus, lib. 4. Et simul stare potest quod sit
13 læsa imaginatio, non tamen memoria, & usus rationis seu
discursus, ut ex Galeno consideravit Menoc. d. cons. 683. n.14.
vers. & ideò verè.

Quinimò nec talem imbecillitatem, seu levitatem conti-
nuatam, ac permanentem probant, sed interpolatam ac dis-
continuam; deponentes de sermonibus & actibus dilucida
intervalla denotantibus, ut in dict. summario Ioannis Pauli
num. 21. Et ideò testamentum, cujus series cuicunque sanæ 14
mentis congruit, præsumitur factum de tempore habili & in
dilucido intervallo, ut notatur in dict. leg. furiosum: Angel.
num. 1. vers. sed in dub. Castr. num. 3. Alexand. num. 2. vers. de
hoc articul. & num. 3. vers. tamen putarem, & Dec. num. 27.
Alexand. de Nævo, d. cons. 35. num. 3 vers. & debet, & num. 4.
Flam. Rub. cons. 47 num. 65. Plot. cons. 17. num. 12. vers. & hoc
nisi: Cæphal. cons. 753 num. 46. Cardin. Mantic. de coniect.
lib. 2. tit. 5 num. 6 in fine, vers. quarto & ult num. 7. & 8. Ant.
à Gam. decis. Regni Lusitaniæ 302. num. 2. Odd. cons. 93. Me-
noch. præsumpt. 45. num. 66. lib 6. & dict. cons. 683. n 6. dict.
decis. Florent. 97. num. 22. vers. Maximè: cum pluribus de
communi, magis communi, & rationabiliori, per Honded.
consil. 78 num. 61. volum. 2. & sensit Rota in dict. Melitem.
testamenti.

Quæ tanto magis sunt admittenda, cùm contra personas
& dicta istorum testium deducantur plures exceptiones con-
siderabiles: & sic etiam cessare visa fuit prætensa datio cura-
tionis eidem Margaritæ ad instantiam dictorum de Amicis:
quia fuit de anno 1615. & sic longè post testamentum, &
lapsum: Ultra quod allegatur, ad eam nulliter deventum
fuisse, non servatis servandis, & supponitur ab illa appellatũ.

In contrarium verò de sanitate mentis deponunt quatuor
testes Ioannis Pauli, non solùm de communi reputatione, & 15
formiter de publica voce & fama per verba fuit, & est ut in
eius summario. num. 13. iuxta decis. Rotæ 577 num. 3. par. 1.
divers. Sed de scientia optimas reddentes rationes; videlicet
quod prudenter sua bona & negotia administrabat, ut in
dict. summ. n. 14. Menochius dict. cons. 683. n. 4. vendebat, &
alios contractus inibat, num. 15. Quod considerant Zabarel.
cons. 50 num. 11. Bero. cons. 56. num. 11. vol. 2. Farinac. in dict.
verb. furor, n. 283. sua bona ac redditus clavibus custodiebat
num. 16. Alexand. de Nævo dict. cons. 37. num. 6. vers. & etiam
benè: ad Ecclesias quotidie accedebat, & Missas audiebat, 16
num. 17. Alexand. de Nævo ibidem dict. n. 6. circa med. Dec.
dict. consil. 117. num 34. vers. insuper Menoch. dict. consil. 683.
dict. num. 4. Sacramenta Sanctissimæ Eucharistiæ ac Pœni-
tentiæ frequentabat, illaque fuerunt ei exhibita usque ad
obitum, num. 18. Alexander de Nævo & Decian. ubi suprà;
Menochius dict. cons. 683. dict. n. 4. Honded dict. consil. 78.
num. 67. Farinac. loco citato, num. 282. Rota decis. 107. n. 20.
part. 2. divers. & in terminis receptionis Sacramentorum in 17
ultima infirmitate admissum fuit in dict. Melitem. testamenti:
eleemosynas largiebatur, num. 19. Alexander de Nævo,
ibidem: & demum visitabat, & visitabatur, n. 20. ut per eun- 18
dem ibidem num. 5. vers. & habuit conversationem & Decian.
consil. 116. ubi suprà Menochius dict. consil. 683 dict. num. 4.
Et de his omnibus deponunt à decem, & ultra annis citra,
usque ad obitum; & sunt præferendi testibus qui de dementia 19
deponerent: Decius in dict. leg. furiosum, n. 10. & consil. 448.
num. 10. & 35. Corn. consil. 219. num. 7. lib 2. Iason. cons. 2.
num. 10. lib. 1. Paris. d. cons. 88. num. 22. & sequentibus, Boër.
decis. 23. num 93. Gabriel de testib. concl. 4 n. 19. Menoch.
præsumpt. 45 num. 21. lib. 6. Decian. dict. consil. 117. n. 31.
lib. 3. & consil. 51. num. 42 libro 4. Cæphal dict. consil. 546.
num 32. lib. 4. Cardin. Mantic. de coniect. lib 2. tit. 5. num. 9.
Honded. dict. consil. 78 n 73. volum. 1. cum aliis per Caldas,
dict. consil. 24. sub num. 24 Rota dict. decis. 577. n. 10. in dict.
Romana bonorum, coram Reverendissimo Decano, & in dict.
Melitem. testamenti. Accedentibus præsertim attestationibus 20
plurium Religiosorum, qui eidem Margaritæ Sacramenta
administrarunt, dicentium illam semper reperisse in bona
mente ac dispositione: quibus plurimum creditur in hac
materia: Dec. dict. consil. 448. n 10. in fine, Decian. dict. consil.
117. n. 34. vers. in specie, & Rota dict. decis. 107. n. 20 part 2.
divers. Quæ licet informes tamen verificantur ex suprà dictis
testibus formiter pro Ioanne Paulo examinatis.

Et tandem visum fuit clariorem reddi probationem sani-
tatis ex ipsamet serie dispositionis factæ in testamento, in
qua non solùm nihil legitur sapienti inconveniens; & ideò
etiamsi probaretur, Margaritam antea fuisse dementem, nihi-
lominus secundum aliquos, ut dicebat etiam unus ex Domi- 21
nis, testamentum validum dici posset: ut per Ioseph Ludovic.
Perus. decis. 1. num. 11. & 12. in fin. ubi de veriori & magis
communi, Crass. in § testamentum, quæstione 21. n. 4. qui
dicit ab hac non esse recedendum: & latè comprobant
Decian. dict. consil. 51. n. 43. & consil. 74. n. 17. volum. 5. Surd.
dict. consil. 402. num. 32. & alij per Cald. dict. cons. 24. num. 2.
vers. facit etiam.

Imò omnia videntur benè ac prudenter disposita, & ordi- 22
nata: nam ultra institutionem, prohibitionem alienationis
& similia; adsunt Commendatio animæ Omnipotenti Deo,
& omnibus Sanctis, legata pia, & dictis de Amicis sigillatim
nominatis ex fratre Nepotibus, ac omnibus famulis & ancillis
relicta,

relicta; electio sepulturæ; provisio circa modum sepeliendi cum habitu Monachali Sancti Francisci; locus sepulturæ & impensa funeris: ac demum institutio Iacobi Nepotis illegitimi ex filio prædefuncto, cum dispositione quod quatenus liberè non posset succedere, peteretur per Ioannem Paulum habilitatio infra biennium. Quæ omnia & similia pro sanitate mentis in testamento, considerant Paris. *d.cons.74.n.30* & Curt. Iun. *cons.304.n.83.vol.3.* Dec. *d.cons.51.n.46.vsque ad 54. & d.cons.74.n.5.*

23 Nec obstare Dominis visum fuit, quod dici possit à demente confectum, quia fuerunt instituti hæredes non venientes ab intestato nempè cognati, agnatis exclusis: Nam
24 vltra quod hæc est tantum quædam coniectura, vt per Alex. *cons.141.n.8.vers.2. est coniectura, lib.1.* & admittunt informantes pro Amicis, & quidem levia, cum per eam coarctari videatur libera suarum rerum dispositio hominibus, quos aliquando mentis alienationem teneri contingeret, & contigisset, etiam si tunc sani essent; contra text. *in leg. stipulatio*
25 *hoc modo concepta ff. de verb.oblig.* & ideò prout etiam aliæ pro Amicis ponderatæ tollitur ex pluribus aliis vrgentioribus ex ipso testamento deductis, de quibus supra: *leg.ob carmen, §.si testes ff.de testibus, auth. itaque, Cod. commun. de success.* Sord. *cons.1.n.20. & cons.319.n.51.* & ex probatione sani-
26 tatis pro Ioanne Paulo facta, in claris enim, coniecturis non est locus: *vulg. leg.continuus ff de verb.obligat.* Cessare visa fuit difficultas, quia Margarita, dictis de Amicis eius ex fratre Nepotibus non prætulit extraneum, vt loquuntur Doctores ex adverso allegati; prout dictum *consil.* Alexandri declarat Cald. *dict.consil.24.sub numero 6.* Sed instituit descendentem ab ipso, videlicet Nepotem ex filio prædefuncto, quem etiam voluit habilitari, vt dictum est, quatenus non potuisset succedere: ac etiam instituit Ioannem Paulum eius ex Sorore similiter Nepotem, & sic in pari gradu coniunctum; & ita non penitus extraneum nec dictos de Amicis præteriit, sed particularibus bonoravit relictis, vt dictum est.
27 Vltra quod etiam esse potest, quod potius instituerit Ioannem Paulum ex iusta causa, scilicet vel ob eius benemerita erga ipsam, vel ob maiorem affectionem, vel propter maiorem indigentiam ipsius Ioannis Pauli: quam ad excludendam dementiam considerant in his terminis, Dec. *dict. cons.51. n.7.vers.secundum cum pluribus seqq.* & Menoch. *d.cons.683 n.19. & pluribus seqq.*

Cætera benè fuerunt sublata *in alia decisione* per informantes pro Ioanne Paulo.

Et ideò ita decisum, &c.

Luca Molendini, Lunæ 18. Decembris 1617.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Conductor existens in culpa, non manutenendo rem conductam, tenetur de ruina rei conducta.*
2 *Corrosio terræ quæ fit per aquas fluentes non dicitur casus fortuitus.*
3 *Aquæ solent corrodere terras, & ædificia adiacentia.*
4 *Conductor obligatus ad manutentionem rei conducta non tenetur illam de novo facere sed tantum conservare.*
5 *Conservare, & manutenere, non autem de novo facere dicitur is, qui Molendinum refundat, & aquam divertit.*
6 *Casus, ob quem res locata perit, si dubium sit, an fuerit fortuitus, velne conductor venit absolvendus.*
7 *Ruinam ex culpa provenisse asserens, tenetur probare.*
8 *Bald.* in cons. 145.n 3. lib.3. *declaratur.*

DECISIO XLII.

FVit resolutum, sententiam Rotalem, in qua pronunciatur Brachios teneri ad ruinam anni 1601. esse confirmandam.

1 Ratio Dominorum fuit, quia in concessione Molendini fuit expressè conventum, quod ipsi tenerentur ad conservationem, & manutentionem Molendini: Quare cùm prædicta non præstiterint, eorum culpa evenit ruina Molendini & propterea pro ipsa tenentur: *leg. si creditor.* ubi Doctores, *Cod.de pignorat.act.* Paris. *cons.156.lib.4.* & fuit latè deductum *in decisionibus in hac causa factis.*

Quod autem prædicta ruina processerit culpa Brachiorum, satis patet: nam de anno 1595. pro parte ipsorum datæ fuerunt positiones, in quarum octaua ponunt, *Che el palmento fabricato su el resto del vecchio fundamento e voto sotto e minaccia ruina*: & idem probatur per testes.

Quod comprobatur, quia Domini de Rota Florentinâ accesserunt ad locum de anno 1599. & adhibuerunt Peritos, qui retulerunt flumen corrosisse magnam partem terreni, & dicunt, *che si voltava verso detto molino con pericolo di lasciarlo in isola.* Quare aut ruina anni 1601. est sequuta ex ista corrosione fluminis 1595. & 1599. prout est valdè verisimile, cum ceciderit, vt dicitur *ad acqua chiara*: aut verò est sequuta ex quo corrosio processit vlterius, & vtroque casu sententia remanet iusta: cum prædictis obvenerint culpa 2
Brachiorum nemo potest inficiari corrosionem non esse casum fortuitum, & insolitum, qui excipiatur in locatione, cum aquæ soleant corrodere terras, vel ædificia sibi adiacen- 3
tia: vt est text. cum Glos. *in leg. fluminum, §. idem Servius ff. de damn.infect.* quem allegat Baldus *in cons.145. col.1.lib.3.* ibi, *Si controversia aqua insulam subverterint, deinde stipulatoris ædificia reciderint, nihil eum ex stipulatu consecuturum* videlicet de damno infecto. quia nec operis, nec loci vitio factum est. Si autem aqua vitiet fundamenta & sic ædificium ruat, committit stipulationem ait multum enim interest, quod erat alioquin firmum, vi fluminis lapsum sit protinus: An verò ante sit vitiatum, deinde vi ceciderit.

Quare cum probetur longè ante ruinam, ædificium molendini fuisse vitiatum, debebat reparari, præsertim stante dicta visitatione Peritorum, & protestatione Præpositi.

Neque Dominis Brachiis potest opitulari quod procurarunt apponi catenas, vt occurrerent ruinæ; vt fuerat ordinatum per Peritos: quia fuit responsum, quod illa appositio catenarum non respicit corrosionem: & cessat omnis difficultas, quia fuit facta longè post ordinationem Peritorum & longè postquam fuerant interpellati.

Prout nec eisdem potest opitulari, quod non tenebantur 4
de novo facere, sed solum manutenere, & conservare: quia 5
refundando molendinum, & aquam divertendo, non dicebantur de novo facere, sed conservare: *leg. Mænius ff. de rei vindicat.*

Non obstat, quod in dubio. An casus sit fortuitus, vel ex 6
culpa, reus absolvitur: ex Bald. *in cons.145.num.3.lib.3.* ubi 7
latissimè de hac materia, & ideò qui dicit, ruinam processisse ex culpa tenetur hoc probare. Nam fuit responsum ex præ- 8
dictis satis constare de culpa Brachiorum: vltra quod Bald. loquitur in ruina, quæ repentè evenit, & ex improviso propter magnum & insolitum diluvium aquarum, vt legitur *in principio illius consilij*, & clarius *in secundo & sexto fundamento* & infra *sub n.5.v.sed hic in isto emptore, & per to.cons.*

Ex quibus, & ex aliis deductis *in decisionibus* factis tam coram. clar. mem. Francisco Peniâ tunc Rotæ Decano, & R. P. D. meo Verospio, in quibus solvuntur omnes obiectiones, Domini post naturalem discussionem censuerunt pro confirmatione sententiæ Rotalis, &c.

Romana Societatis officij Veneris 11. Ianuarij 1619.

Coram R. P. D. Sacrato.

SVMMARIVM.

1 *Obitus alicuius an evenerit ex vna, vel alia causa, remittitur Iudicis arbitrio.*
2 *Obitum secutum fuisse ex causa, quæ per multum tempus præcessit, non præsumitur.*
3 *Mulieres retinentes purgationes partus, non possunt vivere vltra dies 45.*
4 *Mors in dubio attribuitur vltima causa, etiamsi prima fuerit mortalis.*
5 *Observantia contrahentium plurimum deferendum venit.*
6 *Medicis attestantibus de re ad eorum peritiam spectante standum est*
7 *Peritis illis standum est, qui sunt plures in numero.*
8 *Testium maior numerus in concursu attenditur.*
9 *Puerperium vulgò* Capoparto *appellatur.*
10 *Mors attribuitur primo causa, quando illa nunquam cessauit*
11 *Mulieres infirma pregnantes reddi non solent.*
12 *Testibus verisimiliora, & magis præcisè deponentibus, magis venit deferendum, quam aliis.*
13 *Testibus quorum dictum remanet adminiculatum, magis deferendum est, quàm aliis.*
14 *Iuris dispositio mutatur etiam ex modica facti diversitate.*

DECISIO

DECISIO XLIII.

Societas, de qua agitur, fuit contracta super periculo vitæ Angelæ Cateox, exceptuato tamen obitu ex causa partus, & prægnantiæ. Die 29. Maij 1616. dicta Angela peperit filium masculum, & die 10. Decembris insequentis ea hac vita migravit. Fuit dubitatum, an debitores Societatis illam fuissent superlucrati? Et resolutio pendebat ex eo, an Angela obierit ex causa dicti partus, vel non. Rota censuit Angelam non obiisse ex causa dicti partus, & consequenter ex obitu dictæ Angelæ debitores superlucratos fuisse societatem.

1 Moti fuerunt Domini, quia hæc materia, an quis fuerit mortuus potius ex vna causa, quàm alia est præcipuè arbitraria Iudici: vt ex text. *in leg. quod si nolit, §. si mancipium, ff. de adilit. edict.* Marsil *consil. 7. num. 88.* Gramm. *cons. 49. n. 3.* Menochius *de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 3. cas. 275. num 1.* & in istis terminis obitus ex causa partus, est *decis. 705. n. 7. par. 1. divers.* Ex infrà scriptis autem facti circunstantiis, Domini arbitrati fuerunt, quod Angela non obierit ex causa partus.

2 Primò, quia à die partus ad diem obitus intercesserunt septem menses, ideò ex causa quæ per multum tempus præcessit, quis non præsumitur obiisse: *cap. praterea*, & *ibi* notant Glossa & Scrib. *de Clerico percuss.* & in terminis puerperij, hoc est retentionis purgationis partus, ex qua causa prætenditur Angela obiisse, adest doctrina Hippocrat. *lib. 1. de morb.*
3 *mulierum, à num. 43 vsque ad 60* ubi concludit mulieres retinentes huiusmodi purgationes post partum, ad summum non excedere 45. dies Quod repetit Ludov. Butr. *in coac. pranot. tract. 3. text. 4.*

4 Secundò, quia testes deponunt, Angelam per multos dies ante obitum febri acuta laborasse: in dubio autem mors attribuitur vltimæ causæ; etiamsi prima fuisset mortalis, *leg. hinc scriptura, §. si servum, ff. ad l. Aquiliam*, & in istis terminis argumentata fuit Rota *in alia Romana Societatis, 15. Novembris. 1612. coram Reverendissimo Patre Domino Cavalerio*, licèt *ibi* contrarium fuerit tentum: quia inter alia febris præcesserat partum; ideoque ex causa dictæ febris acutæ, quæ longè post partum supervenit in nostro casu præsumendum est obiisse Angelam.

Tertiò quia post partum, Angela per duo trimestria recepit fructus societatis; signum evidens quod nec ipsa, nec maritus, aut alij interesse habentes tenebant partum illum periculosum, quia alias non recepissent trimestria, sed
5 dixissent societatem, prout disdixerunt in vltima infirmitate licet non in tempore; cum non disdixerint ante quindecim dies. Vnde pro hoc intellectu potest dici, quod adsit observantia ipsorummet contrahentium, cui maximè deferendum est: *leg. sed Iulianus, §. perinde ff ad Maced.* Cravet. *consil.* 1 ut. *n. 4.* Cephal. *cons. 272. n. 144.* Menochius *cons. 49 n. 20 & 21.* Surd. *cons. 124. n. 7.*

6 Quartò, super eo, quod Angela non decesserit ex causa partus, adest judicium duodecim Medicorum, quibus tanquam Peritis in arte videtur standum: *leg. septimo mense ff. de stat. homin cum concord*

Et licet pro contraria sententia adsint etiam octo Medici,
7 attamen visum fuit Dominis, quod in hoc sit standum sententiæ plurium, sicut dicimus de testibus, quorum maior nu-
8 merus in concursu attenditur: *cap. licet causam, §. ex pramissis* ubi Abb. *n. 9 ff de probat.* Gloss. *in cap in nostra, in princip. de testibus*, Alexand. *cons. 64. n. 1. vol. 1.* Gabr. *concl. 4. n. 50. de testibus*, & dixit Rota *in Viterbien. cursus aquarum 17. Aprilis 1606. coram Illustrissimo Cardinali Ludovisio.*

Nec obstant testes dati pro parte filiorum & hæredum dictæ Angelæ, ex quibus prætenditur probari, quod Angela post partum non abegit puerperium, vulgò *caceparte*, appel-
9 latum, nec similiter menstruas purgationes & quod semper malè se habuit, cum tumoribus ventris, remanentibus in corpore pustulis, & aliis similibus morbis; unde prætenditur quod ex quo semper malè se habuit, nec vnquam benè con-
10 valuit quod mors sit attribuenda partui, ut *in dict. decis. 701. part. 1. divers. & in alsie Romana Societatis coram Oradine, & D. meo Cavalerio supra allegatis.*

Quia in contrarium adsunt testes pro parte debitorum examinati deponentes Angelam habuisse bonas purgationes, & quod ipsa gerebat solita negotia domus, & in singulis diebus festis conferebat se ad Ecclesiam, & spatiebatur per Vrbem, & quod nunquam fuit visitata à Medicis, etiamsi ipsi accederent ad illius domum occasione aliorum infirmo-
11 rum, & signanter quod ipsa lactavit puerum: & quod multum movit Dominos, duo ex dictis testibus deponunt, quod ipsa Angela asserebat se prægnantem: signum evidens, quod ipsa habebat se pro perfectè sana, tùm non soleant mulieres infirmæ fieri prægnantes, quibus testibus visum fuit Dominis magis deferre: tum quia deponunt magis specificè, & magis
12 verisimilia: juxta text. *in leg. ob carmen. §. si testes, ff de testibus & in cap. in nostra, eod. tit.* & Rota *in recentioribus, decis. 237. num. 5. tom. 1. part. 1 & decis. 748 n. 6. tom. 2. part. 2.* cum quia semaneant adminiculati ex his, quæ dicta fuerunt *supra in* 13
princip. Abb. *in cap. licet jam, num. 9. vers. 2. de probat.* Gabr. *concl. 4. n 89. de testibus*, & Rota *in recent. decis. 123. num. 11. tom. 1. p. 2. div.* & in aliis *coram Oradine, & D. meo Cavalerio*, in quibus fuit conclusum obitum processisse ex causa partus, nempè quia *ibi* factum multum diversè se habebat: cum 14
tamen ex modica facti mutatione, totum Ius mutetur: juxta not *in leg si ex plagis, §. videtur, ff. ad legem Aquil. cum concord. &c.*

Eugubina Beneficij, Veneris 1. Maij 1619.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio datur Abbati existenti in quasi possessione deputandi Capellanos ad nutum amovibiles in aliqua Ecclesia Abbatia subiecta: probata generali quasi possessione respectu aliarum Ecclesiarum eidem subjectarum.*

2 *Manutentio datur ubi causa est universalis, licet non probetur exercitium particulare.*

3 *Pertinentia loci ad aliquam Ecclesiam, ex quibus probetur.*

4 *Capellanus ad nutum amovibilis potest etiam sine causa amoveri, cessante tamen odio & malitia in amovente. Et an hac arguatur ex amotione Capellani ab Ecclesia, in qua commoratus fuerat per triginta annos, n. 7.*

5 *Inverisimilitudo deducitur ex diuturnitate temporis.*

6 *Insalubritas aëris Monasterij non potest allegari à Monacho ibi professo, cum ei proprius obstet consensus.*

DECISIO XLIV.

Domini perstiterunt in decisis *4. Iunij præteriti*, videlicet dandam esse Domino Abbati Sanctæ Mariæ de Sitria 1
mandatum de manutenendo in quasi possessione deputandi Capellanos ad nutum amovibiles in Ecclesia, de qua agitur, ex generali quasi possessione respectu omnium Ecclesiarum eidem Abbatiæ subiectarum, optimè in alia positione probata per testes scripturas, declarationes Sacri Concilij, & decisiones Rotales: quæ sufficit, quia (vt dictum est) vbi causa 2
est vniversalis, datur manutentio, licet non probetur exercitium particulare: Rota *decis. 17. n. 2. & seq. part 1. divers.*

Hodie tamen etiam ad probationem particularis quasi possessionis quoad istam Ecclesiam exhibita fuit pro Domino Abbate visitatio de eius ordine, & mandato in illa facta anno 1592. tanquam in Ecclesia dependente à dicta Abbatia vti manuali membro, & cum assertione quòd Rector est Reverendus Dominus Gerardus Philaoga Monachus prædicti Monasterij, provisus à bonæ memoriæ Cardinali Vastavillano tunc Abbate, ad prædicti Commendatarij, & successorum suorum beneplacitum, prout per litteras patentes expeditas sub anno 1584.

Ex qua visitatione etiam corroboratur probatio perti- 3
nentiæ huius Ecclesiæ ad dictam Abbatiam, firmatæ *in decisione* ex testibus tunc datis *in summ. num. 3.* qui adminiculantur per duos ex infra scriptis testibus examinatis pro Gerardo, deponentibus de auditu ab ipso, quod recognoscebat dictum beneficium à dicto Cardinali tunc Abbate, vt *in novo summ n. 30.* & contra hanc quasi possessionem Abbatis nihil relevans deductum fuis per fratrem Gerardum hodie informantem.

Sed quia *in decisione* fuit dictum posse amoveri etiam sine 4
causa cessante, tamen odio, & malitia in amovente, prout aliàs declaravit Rota *in alia Regien. Spolij 24. Ianuarij 1611. coram Reverendissimo Patre Domino meo Manzanedo, inter impress. novissimas divers. decisiones 325. num. 1. part 2.* Ideò ipse adduxit testes deponentes de quadam contradictione, & resistentia per ipsum facta ministris Abbatis ne delerent quædā insignia bonæ memoriæ dicti Illustrissimi Cardinalis Vastavillani in pariete Ecclesiæ depicta: & inde deducebatur causa odij: tum de asperitate loci & insalubritate aëris dictæ Abbatiæ, ad quā revocari prætenditur, in vertice montium sitæ, & expositæ prædonibus ibi continuò morantibus: adeò vt dictus frater Gerardus octogenarius subjiciatur certo mortis periculo, vt dicunt iidem testes *super sexto*, maximè cùm triginta ab hinc annis commoratus fuerit in Ecclesia S. Mariæ, sita (vt deponunt testes *super quarto*,) in plano, ac commodiori loco, ibique per totum dictum tempus laudabiliter

biliter animarum curam exercendo inservierit, quæ in simili considerata fuerunt in dict. Regien. spolij.

Verùm hæc Dominis visa fuerunt levissima: nam quoad prædictam contradictionem, illa (ultra quod non sufficienter probatur per duos testes de audito tantùm, & præsertim per secundum ab ipsomet Gerardo) est nimia frivola, & remota, ut enim apparet ex altero teste, qui est tertius super undecimo, dum deponit de auditu ab eius patre, dictum
5 impedimentum præstitum fuerat longo tempore elapso, & in verisimile est, Abbatem si illud ægrè tulisset tamdiù distulisse indignati animi motum patefacere.

6 Quoad alia verò non videbatur Gerardus posse allegare pravitatem loci, & aëris Abbatiæ, ubi ipse professus est & se proprium ei consensum obstare: & ulterius conjecturam, si quæ hinc mala desumi posset, purgari omnino per ablationem Abbatis, de illis providendo de alio consimili loco.
7 Servitium verò per eum præstitum in dicta Ecclesia ab annis triginta, ex se solo non fuit receptum pro sufficienti conjectura malitiæ in amovente: prout nec super eo voluit se firmare Rota in allegata Regien. spolij; sed transivit ad aliam partem.

Et ideò ex præmissis Domini steterunt in decisis &c.

Auximana Alimentorum, Lunæ 1. Iunij 1620.

Coram R. P. D. Pirovano.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta & sumptus litis debentur, probatis paupertate, & boni juris præsumptione.*

2 *Paupertas eius, qui instat pro alimentis, satis probata dicitur, si instans sit à patre ejectus, & in infantili ætate constitutus.*

3 *Natus in domo mariti, ipsius mariti filius præsumitur.*

4 *Probatio contra præsumptionem* l. miles, §. deducto, ff. ad leg. Iul. de Adulter. *non negatur.*

5 *Conceptus ante tempus matrimonij non præsumitur filius mariti.*

6 *Paternitas quando excluditur cessat obligatio præstandi alimenta.*

7 *Pariendi certum tempus non est homini præstitutum.*

8 *Partus quinque mensium, & quinque dierum solarium, non est naturalis, neque vitalis.*

9 *Partus si ante septimum mensem prodeat, non est vitalis.*
Contrarium num. 15.

10 *Partus quinque mensium est vitalis secundum aliquos.*

11 *Hippocratis opinio, quòd partus editus ante septimum mensem non sit vitalis, per Imperatores recepta est, & a Legistis comprobata.*

12 *Opinio illa est sequenda, quæ à rationibus contrariæ opinionis non convincitur.*

13 *Partus editus septimo mense dicitur perfectus.*

14 *Hippocratis sententia approbatur in Legibus non propter eius authoritatem, sed propter rationes adductas ab ipso, & artis peritiam.*

15 *Temporis unius expressio aliud excludit.*

16 *Argumentum ab inclusione unius temporis, ad exclusionem alterius, validum est.*

17 *Menses septem requisiti ad sustinendum partum vitalem an esse debeant Lunares, vel Solares.*

18 *Dies Solares sunt inæquales secundum diversas regiones.*

19 *Dies Lunares semper sunt certi.*

20 *Partus potest nasci, & vivere, si post dies centum sexaginta sex dies nascatur; dummodo sit conceptus in plenilunio, vel in interlunio.*

21 *Conceptionis tempus certum mulieres ignorant.*

22 *Alimenta præstandi cessat obligatio, quando non probatur paternitas.*

23 *Obligatio præstandi alimenta fundatur in paternitatis præsumptione.*

DECISIO XLV.

1 IN disputatione præsentis dubij, An debeantur Petro alimenta, & sumptus litis, duo ei necessaria essent probanda: paupertas nempè, & boni juris præsumptio: Cresc. decis. 8. de Iudic. Surdus de aliment. tit. 1. quæst. 12. num. 9. Covarr. pract. quæst. cap. 6. n. 5. in fin. Seraphin. decis. 1098. n. 1. & 2.
2 Primum non controvertebatur, quia constat huiusmodi filium esse infantem, & ejectum à Patre nolente illum cognoscere in filium, & pietatis causa fuisse receptum in domo Tuitiani, à quo hucusque fuit alimentatus.

Secundum verò prætendebatur probari, quia natus erat 3
in domo Patris, in figura Matrimonij, simul marito & uxore cohabitantibus, nullo inter eos existente impedimento, & nomine etiam patris baptizatus, quo casu intrat præsumptio, leg. miles, § defuncto, Digestis, ad leg. Iuliam de adult. sæpè per Rotam approbata ad sustinendam qualitatem filiationis saltem pro obtinendis alimentis, dum de proprietate eiusdem disputatur.

Cæterum, quia contra huius legis præsumptionem non 4
est denegata probatio in contrarium: & pro Patre negabatur possibilitas huius filiationis; quia natus erat in quinto mense post sequutum Matrimonium, quod contigit die 23. Ianuarij 1611. partus verò editus die 28. Iunij, & per con- 5
sequens puerum fuisse conceptum ante tempus Matrimonij, 6
in quo lex non præsumit paternitatem, & ea remota cessare obligationem præstandi alimenta: Possibilitas verò probatiuis pro puero sustinebatur ex eo quod homini non est præstitutum certum tempus pariendi.

Domini examinando veritatem huius opinionis, quæ 7
apud Philosophos, Medicos, & legum Professores admodum controversa fuit, & a qua determinatio dubij propositi pendebat?

Censuerunt alimenta, & sumptus litis non deberi: Petro 8
cuius resolutionis sequela est, partum quinque mensium & quinque dierum Solarium, non esse naturalem, neque vitalem, paternitatémque omnem excludere.

Huius opinionis Antesignanus sunt Hippocrates, qui in opusculo de septimestri partu in principio, sic loquutus est: *Septimestres autem nascuntur 182. diebus cum dimidio, & insuper accedente diei particula: si enim primi mensis dies quindecim supputaveris, deinde quinque mensium dies 147. & dimidium, (in sexaginta enim diebus quam proximè duo menses perficiuntur) his igitur sic se habentibus ad septimum mensem supersunt dies non plures quam viginti, & est tota summa dimidij anni, cum aliquantula diei parte.* Hanc
Hippocratis sententiam sequuti sunt summi Philosophi, & 8
Medicinæ Magistri: Aristot. lib. 7 de hist. animal. c. 4. Plinius libro 7. nat. Histor. cap. 5. Galenus in lib. de Septimestri partu in verb. Septimestres Alex. lib. 2. problem. omnes affirmantes 9
si maturiùs quàm septimo mense partus prodeat, illum nullo modo, nec ullibi vitalem esse, quibus accedunt Aul. Gell. libro 3. Noct. Att. cap. 10. Amatus Lusitanus cent. prima, cur. 27 Feder. Bonaventura de part. Octimestr. libro 2 cap. 26 Marcel. Donat. de Medic. Histor. mirab. 6. cap. 13.

Et quamvis non desint, qui contrarium tueantur, scilicet 10
ut partus quinque mensium sit vitalis, & exempla conentur comprobare, eo fundamento præsupposito quod homini non sit præstitutum certum tempus pariendi, prout aliis animalibus; quod non improbant supradicti Authores: & in ea opinione fuerunt Avicenna libro tertio, sua Medicin. tractatu secundo, quæst. 21 cap. 5. dum ait, ante septimum men- 11
sem multoties natum mori, quoniam natus vehementer tolerat; ergo si maiori ex parte, non semper sed aliquando potest partus esse vitalis: Cardanus vir suæ ætatis doctrinæ eximiæ in re Medica, contradict. Medic. lib. 1. tractatu 3. contradict. afferens exempla de duobus filiis, quorum alter natus diebus 168. alter verò 170. Ferdinandus Mena, Professor publicus & Regis Catholici Medicus, in commentario ad cap. 4. de Septimestr. part. Hippocratis, afferens exemplum de Pincerna Regis Francorum: Franciscus Valles. eiusdem Catholici Regis Medicus lib. 6. Epidemiorum 1. sect. 3. Hieronymus Montuus Regis Galliæ Medicus in libro suo Anast. morb. 40. & 41. Horatius Augenius in libro inscript. quod certum non sit nascendi tempus: ubi ponit exemplum de puero Avenasis Comitatus Auximan. Diœcesis, nato in quinto mense: Ioannes Schenckius observat. med. tomo tertio, lib. 4 n. 152. & ex Nostris multi relati per Roger. consilio primo, numero decimoquarto, & seqq.

Tamen placuit Dominis adhærere opinioni Hippocratis 12
quæ per Imperatores recepta fuit, & à nostris comprobata, nec etiam potest cum aliis conciliari: vel demum, quia nec 13
rationes contrariæ opinionis convincant, neque exempla conveniant casui de quo agitur.

Primò enim sententia hæc Hippocratis recepta fuit in leg. intestato, Digestis, de suis, & legitim. hæred. in fin. ubi habetur, justo tempore eum videri natum ex Hippocratis sententia, cum mater ante centesimum octogesimum secundum diem esset manumissa, & in leg. septimo mense, Digestis, de statu hominum, ubi dicitur, septimo mense nasci perfectum partum, jam receptum est propter auctoritatem doctissimi Viri Hippocratis. Et ex Nostris comprobarunt 14
Glossa in §. Secundum vero illud, verb. perfecto, authent. de restitut.

vestitur. & ea qua parit, &c. in vers. Item plusquam sex mensibus, Iacobin. à Sancto Georgio, *in leg. quod certatum numero 4. Cod. de posthum. hæred.* Socinus *in leg. cum Avum, num. 111. Digestis, de condition. & demonstrat.* Socin. Iun. *consilio trigesimoquinto numero quinto & sexto, libro secundo*, Castr. *in leg. uxoris abortu, numero duodecimo, Cod. de Posthum. hæred.* Paris. *consilio 56. numero quinto, libro secundo*, Fulgos. *consil. 69. numero primo*, Alciat. *consil. 23. num. 2. libro nono*, M. A. Eugen. *consil. 28. numero 6.* Cassan. *consil. 19. num 6.* Vrsill. ad Affict. *decision. 236. sub num. 1.* Bursatt. *consil. 63. numero decimooctavo, libro primo.* Tiraquell. *in leg si unquam, in ver. susceperit liberos, num. 210. Cod. de revoc. donat.* Menochius *de arbitr cas. 89. num 34. & 35. & præsumpt. 52. lib. 6. num. 7. & cons. 284. num. 33 & 34.* Guillielmus de Benedictis *in repetit. cap. Raynutius, parte 2. in verb. & soboles quam gestabat in utero, num. 24. & 25.* Camill. Borell. *cons. 28. n. 42.* Seraphin. *decis. 1282. num. 11.* & Cujac. *in dict. leg. septimo mense, section. 1. lib. 19. ad responsa Pauli.*

Neque ex prædictis obstare videtur, quod determinatio dierum centum, & octoginta duorum non contineat alterius minoris temporis exclusionem, & per consequens possibilitas partus supervenientis non excludatur: quod dicebatur sufficere ad hunc effectum præstandi alimenta.

15 Quia sententia Hippocratis censetur recepta *in dict. leg. intestato, & in leg septimo mense*: non ex eo quod simpliciter hoc dixerit Hippocrates; sed quia cum ratione loquutus fuerit rationes: autem eius sententiæ *in opusculo, supra allegato, de septimestre partu*, expressè excludunt possibilitatem vivendi in partu quinquemestri, quia expressè secundum 16 eius supputationem debet excedere mediam anni partem: ergo per expressionem unius temporis, alterum censeri debet exclusum tanquam rationi deductæ contrarium: & ita va-17 lere argumentationem ab inclusione unius temporis, in his terminis declarat Fulgos. *dict. cons 69. num. 1.* Castr. *in leg. uxoris abortu, n. 2. Cod de posthum. hæred. instit.* Paris. *cons 56. n 5 lib 2.* Cassan. *consil. 19. n. 6.* Feder. Bonaventura *de Octimest. part. lib. 7. cap. 26*

18 Secundò visum fuit posse conciliari opiniones, quia Medici, & Philosophi dissentiunt inter se, an septem menses secundum Hippocratis sententiam ad sustinendum partum vitalem, debeant esse Lunares, vel Solares: & quod sufficiant 19 Lunares secundum rationem, quam tradit Galenus post alios *in lib de dieb decret & lib de septimestr. part* ea ratione, quia Solares sint inæquales secundum Regiones diversas: Lunares 20 verò semper sint certi. Contrarium verò alij tenuerint ob id quod sex Lunares non constituant numerum 182. dierum requisitum secundum Hippocratis sententiam; ut Feder. Bonavent. *de Octimest. part. lib. 2. cap. 1. vers hæ sunt, & eodem lib. 2. c. 16. in fin.* Marcel. Donat *de Medic. Histor. mirab. cap. 13. ante med.* Matth. Curt. *de mensibus Lunaribus.*

In hoc tamen non dissentiunt, quod non omnes menses debeant esse continui, sed sufficiant quinque inter medios esse continuos, primum verò, & septimum concisos & deficientes admittendos esse: ut Galenus declaravit de septimestri partu, dum exposuit Hippocratis sententiam de 182. diebus: & idem tenuit Marcell Donat. *de Medic. Histor. mirab. cap. 13. post medium*, & Franciscus Vallesius *controvers. Medic. lib. 2. cap. 11.*

Modò, primi mensis dies saltem quindecim numerentur, ultimi verò totidem, vel plures. Cardanus verò *de contradict. Med. lib. 1. contradict. 8. tractatu 3.* & qui illum sequuntur, 21 volunt partum posse nasci, & vivere post dies 163. modo in Plenilunio, vel interlunio conceptus sit: quod tempus potest se habere de diebus quindecim primi mensis, & de aliquibus septimi mensis, & residuorum deficientia tribui potest ad validiores parentum vires: sed nihilominus secundum dinumerationem dierum præsentis casus, qui sunt 157. primi mensis dies quindecim respectivè ad plenilunium à die conceptioni ingredi non possunt.

Tertiò & ultimò rationes non convincunt, nec exempla allata conveniunt. Nam si in sola ratione firmetur opinio, quod homini non sit statutum certum tempus pariendi, de indeterminato tempore à die conceptionis intelligi non potest: quia absurda erat ratio. Si verò de tempore, in quo partus possit esse vitalis, illud quidem poterit esse incertum ratione editionis, sed non ratione habilitatis ad superveniendum: pro quo magis stringunt rationes Hippocratis; quam possibilitas allegata.

Similiter exempla non conveniunt, quia illa fundantur in narrativa mulierum, quæ vel potuerunt alios decipere, vel ipsæ decipi in tempore conceptionis, quod illis esset incer-22 tum: ut tenuerunt supradicti Hippocrat. Aristotel & Plinius: & ex Nostris comprobat Tiraquellus *in dict. leg. si unquam in ver. susceperit liberos, num. 210. & sequentibus, Cod. de revocand. donat* In præsenti autem casu talis ignorantia cadere non potest, quia certus est dies contracti matrimonij, nempè 25. Ianuarij 1611. puer verò natus est die 28. Iunij: Vnde à possibile non potest variari tempus conceptionis ad augendum numerum dierum, & tempus nativitatis eundem numerum determinat.

Atque ita cum neque verè, neque per possibile conclu- 23 datur paternitas; visa fuit cessare omnis obligatio præstandi alimenta, quæ tota fundatur in paternitatis præsumptione: 24 Alciat. *reg. 3 præsumpt. 38. num. 9.* Covarruvias *de spons. p. 2. cap. 8. num 6. vers. idem dicendum erit.* Surd. *de alim. tit. 1. quæst. 12 n. 2. & 3.*

Et ita, &c.

Romana Bonorum 17. Maij 1621.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium probatur per duos testes, etiam mulieres.*
2 *Testimonium Religiosi præfertur testimonio laici.*
3 *Testis fides augetur per illius mortem.*
4 *Testi unico, accedente verisimilitudine, est valdè deferendum.*
5 *Matrimonium contractum præsumitur ex traductione sponsæ ad domum sponsi.*
6 *Fama probatur per testes dicentes quod publicè dicebatur.*
7 *Fama plurimum facit ad probandum Matrimonium, & illud semiplenè probat*
8 *Matrimonium probatur ex copula subsequuta post sponsalia.*
9 *Copula probatur ex sola fama tanquam difficilis probationis.*
10 *Matrimonium præsumitur ex cohabitatione.*
Imò ad effectum legitimitatis, sola cohabitatio sufficit ad probandum Matrimonium, nisi constet de malo initio nempè de concubinatu præcedente, n. 26 & 27. in addit. Ferentill.
11 *Testis unicus deponens de confessione alterius, quod Matrimonium contraxerit facit adminiculum.*
12 *Matrimonium non clandestinum, sed in facie Ecclesiæ coram Parocho & testibus contractum probatur per ordinarias probationes.*
13 *Matrimonium primum quando non agitur de dirimendo secundo sed ad effectum successionis, probatur per ordinarias probationes & etiam per leviores.*
Etiamsi constet de concubinatu præcedente ut n. 28. in add. Ferentill.
14 *Concilium Tridentinum, tempore quo publicatum non erat, non afficiebat illos de Parochia.*
15 *Denunciationes non sunt de substantia matrimonij, sed ad bene esse, & illarum omissio non vitiat.*
16 *Denunciationum omissio probari debet ab allegante matrimonij clandestinitatem ob illarum defectum.*
17 *Matrimonium legitimè celebratur coram Parocho alterius ex conjugibus.*
18 *Matrimonium non probatur ex instrumento dotali, nisi præsumptivè, etiamsi de eo fiat mentio.*
Maximè in præjudicium alterius Matrimonij, n. 19.
20 *Filiatio legitima ad effectum successionis probatur per testes de fama, & communi reputatione.*
21 *Filiatio probatur ex nominatione utriusque parentis, tanquam filij legitimi & naturalis: maximè si nominationes sint plures.*
22 *Filiatio probatur ex communi reputatione & tractatu tam parentum quam aliorum, cum pluribus demonstrationibus amoris erga ipsum filium.*
23 *Filiatio respectu matris probatur ex effigie valde simili.*
24 *Effigies valde similis est fortissimum naturæ argumentũ.*
25 *Filiatio legitima plenè probatur ex pluribus conjecturis simul junctis.*

DECISIO XLVI.

CApta fuit resolutio pro Tiberio informante, constare de eius legitima filiatione ex q. Francisco & Octavia, &c. Probatur enim Matrimonium inter Dominum Franciscum & Octaviam contractum de anno 1565 in Ecclesia Sancti Iacobi de Murattis per duas Moniales dicti Monasterij, in quo dicta Octavia educabatur, deponentes de visu, interessentis, & mutuo consensu ad interrogationem

Parochi

Parochi Domin. Francisci, & de subbarratione per immissionem annuli per eundem factam, & de interventu etiam Cappellani Monasterij in præsentia Abbatissæ, & aliarum Mo-
1 nialium: *ut in Summario, n. 11. 18* & 20. Certum est autem, Matrimonium probari per duos testes, licet mulieres: *cap. super eo al* 2. vbi Ioannes Andreas *n.* 4. Butr. *num.* 7. Abbas *in* 3. *Notab.* & Aretio. *num.* 5. *de testib.* Socin. iun. *consil.* 31. *n.* 13. nbi de communi, *lib.* 2. Covarruvias *de sponsal. part.* 2. *cap.* 8. § 12. *n.* 8. *post med. vers. receptum tamen est*: qui etiam de communi, Verall. *decis.* 405. *part.* 2. & de recepta in praxi, Trivisan. *de sponsal. privileg.* 9. *n.* 54. cum pluribus de communi, & magis communi attestantibus relatis per Farinac. *de testibus, quæst.* 59. *n.* 35. à qua dicit in iudicando & consulendo non esse receden. Rota *decis.* 772. *sub num.* 1. *part.* 1. *in recent.* & 275. & *parte* 4. & quod duæ mulieres plenè probent Matrimonium, Dec. *consil.* 142. *n.* 1 Tiraquellus *de leg. connub. leg.* 9. *num.* 74. Farinacius *ubi suprà nu.* 35. & 36.
2 & de testibus Monialibus, Angel. *consil.* 133. *n.* 1. Præterim cum sint nobiles, & Religiosæ, quarum testimonium depositioni laicorum præfertur. Gloss. *in cap. Monachus, verbo quorum dist.* 77. Alexander *consil.* 43. *num.* 5. *lib.* 7. Decius *dict. consil.* 342. *num.* 2. Ruland. *consil.* 24. *num.* 34. *libro* 1. cum
3 aliis per Menochium *consil.* 92. *num.* 9. & fides valdè augetur per illarum mortem, Nevizan. *consil.* 26. *num.* 34. Rota *decis.* 594. *num.* 1. *parte* 1. *divers.* Farinac. *dict. tractat. q.* 67. *num.* 19. Maxime cum earum depositionem morti proximæ confirmaverint, vt deponit Confessarius *in Summario,*
4 *num* 30. cui tanquam qualificato accedente verisimilitudine ex aliis resultante, est valdè deferendum, Verall. *decis.* 27. *parte* 3. Cæsar de Grassis *decis.* 3. *n.* 6. *de prob.* Rota *decis.* 119. *n.* 4. *part.* 2. *in recent.*

5 Quæ Matrimonij probatio confirmatur. Primò ex statim sequuta traductione Octaviæ ad domum viri cum rheda, permissu Abbatissæ, præsentibus & videntibus aliis Monialibus, de qua testes *in Summario, n.* 12. Abbas *in cap. ex parte, n.* 26. *de restitut. spol.* Covarruvias *de sponsal. parte* 1. *cap.* 4. § 1. *num.* 1. *vers. post* latè Menochius *præsumption.* 1. *num.* 55. & 58. *lib.* 2. Gutier. *de Matrimon. cap.* 47. *num.* 48. quam traductionem puellæ, fuisse per Abbatissam præsentibus Monialibus extraneo factam sine matrimonio, impium est cogitare.

6 Secundò ex publica voce, & fama de hoc matrimonio contracto inter prædictos, de qua benè deponunt testes *in Summario num.* 15. ubi 1. 2. & 3. *super* 1. & 5 *Che il matrimonio si publico per tutta Roma e si teneva e reputava Octavia per moglie di Francesco.* & de publica voce & fama in Vicinia & Monasterio. Alij verò deponunt, *che si diceva publicamente*: & sic pariter probant formam: Cassador *decis.* 5. *n.* 7. *de probat.* Verall. *decis.* 7. *part.* 2. quæ plurimum facit ad
7 probandum Matrimonium, *cap. illud*, ubi Abbas *num.* 4 *de præsumpt.* Decius *consil.* 63. *num.* 3. Grat. *consil.* 58. *num.* 8. *libro* 2. Simon de Prætis *consil.* 134. *numero* 5. Menochius *consil.* 18. *num.* 12. *vers. tertio confert* Rota *decision.* 273. *n.* 15. *parte* 4. *divers.* ubi considerant famam in solo Monasterio & in termini probationis primi Matrimonij post contractum secundum. Nicol. Superan. *consil.* 63 *num.* 4. Petr. Albugan. *consil.* 69. *n.* 9. *tom.* 1. *cons. matrimon.* Et ex sola fama in feminæ plenè probari contractum Matrimonij fuit dictum *in una Romana Matrimonij* 22 *Iunij* 1611. *coram Reverendo Patre Domino Piravano*, impressa *post secundum vol. cons.* Farin. 317 *num* 4.

8 Tertiò facit copula subsecuta, de qua per testes *in Summario* 16. *capit.* 15. *qui filij sint*, *cap. veniens* 1. ubi Doctores *de sponsal.* Decius *dict. consil.* 63. *num.* 2. *in fin.* Covarruvias *ubi supra*, § 1. *num.* 1. Menochius *dict. consil.* 15. *num.* 12. Modern.
9 *de probation. conclus.* 029. *numero primo*, & *sequentibus*, quæ tanquam difficilis probationis ea sola fama probatur: Socin. Iun. *cons.* 52. *n.* 10. & 23. *lib.* 2. Cephal. *cons.* 82. *n.* 30. Honded. *cons.* 15 *n.* 39 *lib.* 1.

10 Quartò ex cohabitatione Octaviæ in domo Francisci, de qua per testes *in Summario, n.* 15 & 17. Abbas *in cap. lator, num.* 6. *qui fil. sint legitimi.* Alciatus *reg.* 2. *præsumpt.* 5. *n.* 1. & 2 Paleottus *de Noth.* & *spur. cap.* 19. *n.* 11. cum pluribus per Modern *de probat. concl.* 708 *n.* 2.

11 Quintò accedit confessio Francisci de matrimonio contracto in dicta Ecclesia, de qua licet deponat vnicus testis *in Summario, num* 20 facit tamen adminiculum: Martin de Garatt. *cons.* 61 *n.* 14. Iacob Leon. *cons.* 31. *n.* 5 *inter dict. cons. Matrim. lib.* 1.

Non obstat quod videatur agi de præiudicio alterius matrimonij per Domin. Franciscum postea contracti, & sic
12 requirantur concludentes & maiores probationes: Tum quia cùm simus in primo Matrimonio non clandestino, sed in facie Ecclesiæ contracto coram testibus Monialibus, Parœco, & Cappellano, sufficiunt ordinariæ probationes: Decius *dict. cons.* 163 *n.* 10. & *seq.* Rota *decis.* 273. *n.* 12. & *seq. parte* 4. *divers.* & *in Toletana Matrimonij* 26. *Iunij* 1619 *coram Illustrissimo Cardinale Sacrato*: Tum quia non agitur de dirimendo secundo iam per mortem dissoluto, sed ad effectum successionis, licet in consequentiam tendat præ- 13
iudicium secundi: Socin. Iun. *consil.* 31. *n.* 16 & 17. *lib.* 2. & fuit resolutum *in d. Toletana Matrimonij coram Illustrissimo Sacrato*, & ad dictum effectum sufficiunt etiam leviores iuxta *cons.* Gemin. 27. *numero* 8 quod perpetuò Rota sequitur, Cæsar de Grassis *decis.* 6 *qui fil. sint legitim.* Seraph *decis.* 1182 *n.* 6 & *decis.* 1099 *num.* 1 Rota *decis.* 557. *n.* 1. & 10 *part.* 1. & *decis.* 34. *num* 19. *parte* 2. *divers.* & *decision.* 198. 310. *n.* 1. & 406. *num.* 8. *parte* 1. *in recent.* in quibus plures aliæ sunt relatæ.

Neque videbatur controverti posse validitas matrimonij 14
ob non servatas solemnitates Sacri Concilij Tridentini: nam (omisso quod de tempore Matrimonij, Concilium non esset in dicta Parœcia publicatum, prout ex eius dispositione requiritur: ut per Rotam *decis.* 829 *num.* 3 *parte* 2. *divers.* Seraph. *decis.* 189 *n.* 3. & *fuit dictum in Pragen. Matrimon. ultim. Februarij* 1618. *coram R. P. D. Pirovano,*) respectu
denunciationum, illæ non sunt de substantia, sed ad bene esse 15
& illarum omissio non vitiat: sæpè Sacra Concilij Congregatio declaravit Sanchez *de Matrimon. lib.* 3 *disputat.* 5. *n.* 3. Seraphin *dict. decis.* 1099. *num.* 4. Rota *in Leodien. Matrim.*
27. *Iunij* 1625 *coram bon. mem. Iusto*, & in aliis passim: nec 16
probatum, illas fuisse omissas, vt opus esset: Rota *in Bracharen. Matrimon.* 15. *Martij* 1604. *coram bon. mem. Penia* quæ est *decis.* 71. *n.* 11. *parte* 1. *recent.* & *in Valentina illegitimitatis* 16. *Martij* 1612. *coram R. P. D. Pamphilio*, quæ est 554. *n.* 6 *post* d. 2. *volumen cons. Farinac.*

Respectu verò Parœci, sufficit quod interveniat Parœcus 17
unius ex coniugibus: vt sæpè eadem Sacra Congregatio Concilij declaravit: Seraphin. *decis.* 519 *n.* 3. Rota *decis.* 390 *num.* 6. *parte* 2. *in recent.* In hoc autem casu quidquid sit, an Capellanus Monasterij, qui intervenit, diceretur Parœcus puellæ in eo degentis, ad hunc effectum, de quo per informantes, Matrimonium fuit contractum in præsentia Parœci veri, ut per dictas Moniales, *d. num.* 18. deponentes ipsum se publicasse pro tali, & pro tali fuisse ab omnibus tentum & reputatum, ac fuisse servatas omnes solemnitates. Quod confirmant alij testes, licet de auditu: *dict. num.* 18. & ulterius, quod intervenit etiam licentia Vicarij; & in actu celebrationis Matrimonij fuisse publicè dictum, deponunt eædem Moniales, & hoc habuerunt pro certo, quia Abbatissa non permisisset aliter Matrimonium in dicta Ecclesia celebrari: ut *in dict. Summario, num.* 19.

Obiectioni autem, quæ ex adverso fieri posse dubitatur, quod cum ipse Tiberius sit natus anno 1563. & matrimoniũ inter Octaviam, & Franciscum contractum anno 1565. dicta Octavia non poterat tunc esse pubes & habilis ad contrahendum matrimonium, cum ex alio instrumento dicatur constare, quod Matrimonium inter parentes dictæ Octaviæ fuit contractum anno 1554. de mense Novembris plures dabantur responsiones, & præsertim dicti instrumenti verba, (cuius tamen summarium non fuit datum) debere esse præcisa & necessaria quod dictum Matrimonium de dicto anno 1554. & non ante fuerit contractum: quæ tamen supponuntur, & ponderantur fuisse præteriti temporis, nempè. *Promiserunt in facie S. Matris Ecclesiæ Matrimonium contrahere, prout contraxerunt cùm dote infrascripta videlicet, &c. quam bonu habuisse confessus fuit, &c. necnon scut. &c. de quibus habuisse confessus fuit* 700. *videlicet* 400. *in una manu, iam est annus elapsus, alia verò de mense Martij præteriti* 18. Et Nihil etiamsi essent præsentis, & de desponsatione esset habita mentio, potuisse fieri *iuxta formularium Placen. cap.* 12. *vers. item nota*: secundum quod in instrumento dotali renovabantur sponsalia & Matrimo- 18
nium in forma ad faciliorem illius probationem, & instrumentum dotale non probare matrimonium, etiam si de eo fiat mentio, nisi præsumptivè, post Ioannem Andr. & alios *in capite illud, de præsumption.* ubi Felin. *num.* 3.
Roman *singul.* 451 & *ibi* Apostilla ad eum. Sed neque 19
quoad Tertium, prout est Tiberius, & sic quod non in præiudicium alterius Matrimonij: Felinus *dict. capite illud, numero* 4. *vers. secundo intellige*, & *num.* 5. Multo minus probare posse tempora matrimonij contracti, nec in omnem eventum excludi nativitatem Octaviæ ante Matrimonium, nec quin ipsa tempore matrimonij contracti cum Francisco, potuerit esse viripotens, licet minor duodecimo: nec probari quod non esset pubertati proxima: vt plenius per informantes: quæ responsiones Dominis placuerunt, &c.

13 deponunt omnes testes eiusdem Ferrini, demptis Septimo, & Octavo, vt *in dict. eius Summario*, *num* 8. qui pariter venti sunt valde salubres, vt plenè referunt Primus, Tertius, Septimus, Octavus & Nonus, ex testibus eiusdem Ferrini. *d. Summario, num.* 9. & præsertim illi, qui *Ethesia* nuncupantur flantes tempore Æstatis, & ab Occidente æstivo, qui ideo nullum impedimentum recipere possunt ab obstaculo ædificij Ferrini etiam ad suum fastigium perducti, vt deponunt ex dictis testibus Ferrini Primus & Sextus *super* 13. Tertius *juxta* 15. & Quartus *super* 14. *dict. Summario, num.* 5. De quorum similiter Ventorum salubritate ac virtute humores exsiccandi & purgandi plenè deponunt etiam duo testes eiusdem Seminarij vltimò examinati, nimirum Primus *juxta* 35. & 37. & Secundus *juxta* 29. & 35.

14 Nec obstat, quod duo prædicti testes, & præcipuè Secundus *juxta* 31. affirment Ethesias huiusmodi esse ventos Aquilonares, & flare à Septentrione; ac proinde eorum ingressum per elationem ædificij Ferrini impeditum remansurum esse, quemadmodum supra de ventis Aquilonaribus dictum est.

Nam vltra quod aditus illis patere posset per alios modos suprà positos, in hos maior fides adhibita fuit supradictis Testibus Ferrini deponentibus dictos Ventos non esse Sep-
15 tentrionales, sed Collaterales, & flare à parte circa Occidentem æstivum: Tanto magis, quia concordant cum Quarto, Quinto, & Octavo ex primis testibus ipsius Seminarij, *juxta* 17. attestantibus, Ventos istos non esse propriè Aquilonares sed laterales: Imò secundus ex dictis duobus pro Seminario ultimo loco examinatis, *juxta* 30 clarè deponit dictos Ventos flare à parte Occidentali: subdens, *il luogo per preciso*
16 *credo che sia il cantone del Seminario verso l'Occidente. e Rotonda*: Vnde ex ista Testium Seminarij contrarietate probatio illius redditur dubia, & consequenter contra ipsum producentem interpretanda: Butr. *in cap. cum tu. num.* 4 *vers. dicti testes, de testibus*, & Nov. *in cap in præsentia, de probat.* Farin. *de testib. quæst.* 68. §. 1. n 60. Cum itaque Seminarij incolumitati prospectum super ingressum tot aliorum Ventorum eiusdem benignitatis ac salubritatis, cessat dispositio *d. l. fin. Cod. de servit. & aqu.* ex superius *allegatis*.

Nec obstant prædicti testes qui pro parte Seminarij dantur *in Summ. n.* 6. ad probandum, habitationem ipsius ex perfectione ædificij Ferrini reddi insalubrem, & morbosam: quia loquuntur cum expresso supposito; *Quando la Tramontana non spiri, & non habbia adito per Seminario*, Primus, Tertius & Quintus, *Quando non spiri l'estate la Tramontana*
17 *e l'Ethesie*: quæ conditio non verificatur, ex prædictis: & illi non concludunt, quod ædificium perfectum tollat ventum, cum primus solum dicat *che darà impedimento*. Quæ indefinita in teste non æquipollet vniversali: vt post alios Surdus *consilio* 163. *numero decimo, in fine*, & 11. Seraphinus *decis.* 893 *numero vigesimo secundo*, cum allegatis *in Perusina Bonorum* 29. *Octobris præteriti coram me*. Alij verò de parte tantum & Dominis placuit magis stare testibus Ferrini tanquam verosimilia deponentibus propter supra relata exempla data in Vrbe Hospitalis Sancti Spiritus, Palatij Farnesiani, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Sabellorum, & alia Gabr. *de Testibus concl.* 4 *n.* 23 cum relat. per Farinacium *de Testibus, quæst.* 65. *à num* 127. *cum pluribus sequentibus*, maximè quia ipsi sunt insignes, ac primarij Vrbis Physici, & Mathematici; prout etiam plenè referunt alij testes super eorum legalitate pro eodem Ferrino examinati, *vt in eius Summario*
18 *num.* 14. quibus propterea fides adhibenda venit: Ancharan. *in cap. propositis, num.* 3. *in not. de probat.* post Butrium *n.* 5. Abbat. *num* 4. Aretinum *num.* 6. & Dec. *num.* 24. Crot. *consil.*
19 133. *num.* 8. & *num.* 17. & 18. Et præsertim tanquam pro reo deponentibus, quibus data paritate magis standum est, quam deponentibus pro actore: Gloss. *in cap. nostra, verb adversa, & verb præferenda de Testibus*, Gabr. *dict. conclus.* 4. *n.* 44. latè Farinac. *d. quæst.* 65 *n.* 130.

Et tanto magis quia ex prædictis patet, in multis etiam cum eis concordare testes eiusdem Seminarij, qui fortius contra ipsum probant, Socin. Iun. *consil.* 69 *n.* 11 *lib.* 1. Gabr.
20 *de Testib. conclus.* 1. *n.* 9. Cæsar de Grassis *decis* 7 *n.* 2. *de prob.* Rota *decis.* 709 *num.* 5 *parte* 2. *recent.* cum relatis per Farin. *dict. quæst.* 72. *num.* 11. *cum pluribus sequentibus*, Ferrino
21 autem tanquam reo sufficit probationes invicem conquassari Rota *decis.* 238 *n.* 4. *part.* 2. *divers.*

Nec subsistit, quod quando ædificium erit perfectum, omninò impedietur ingressus Tramontanæ: cum multæ viæ ingressus remaneant, vt supra comprobatum est, & unus ex Dominis addebat, quod Seminarium abundantius etiam providere poterit in parte construenda, relinquendo vacua, & lodias, per quas commodius venti huiusmodi ingredi
22 possunt & quoties publicæ vtilitati potest, alteri providi, feri, iuri alterius non derogatur: Honded. *dict. cons.* 61. *n.* 31.

Quæ autem pro parte eiusdem Seminarij dicebantur de allisione Ventorum Australium ad dictum ædificium Ferrini ac eorum reflexione, & restagnatione in ædibus Seminarij, vnde notabile aëris detrimentum timebatur, visa fuerunt plenè tolli per testes eiusdem Ferrini *in dict. Summario, n.* 10. qui optimè per Mathematicas, & naturales rationes ostendunt talem reflectionem, & restagnationem in ædibus Seminarij contingere non posse, & maximè propter obliquitatem faciei dicti ædificij. Cessante itaque damno Seminarij, & 23
stante vtilitate Ferrini fabricam inceptam perficere volentis firma pro ipso remanet regula *d. l. altius*, cum aliis *supra in principio* allegatis.

Quo verò ad prospectum, non placuit Dominis ex hac causa impedire elationem dicti ædificij, sed omnes convenerunt quod Ferrinus faciat & aptet fenestras versus Seminarium ad recipiendum tantùm lumen, non autem ad prospectum: quia sicuti non licet elevare ædificium, seu aperire 24
fenestras respicientes in Monasteria Monialium, etiam citra æmulationem, latè Bero *consil.* 135. *num* 9. 10. & *sequentibus. volum* 3 Padil *in dict. l altius, num* 9. qui dicit esse communem, cum relatis per Mar. Mut. *decis. Sicil.* 8 *num.* 6. ubi quod est verissimum, & satis clarum & *in consuetud. Panormitan. cap* 29. *num.* 31 & 32. Ita nec etiam sit respiciant in 25
Collegium Seminarij, ex præscripto Sacr. Concil. Trident. erecti, & ordinati pro communi bono Reipublicæ Christianæ ad instituendum & dirigendum vitam, & mores Adulescentum, & præsertim in Ecclesiasticis disciplinis, vt de similibus Clericis disposuit IV. Concil. Toletan. relatum *in cap. omnis ætas*, 12. *quæst* 1. à quo desumptum est Concil. Trid.

Nec applicatur, quod Vicinus possit ædificare, seu ædifi- 26
cium extollere cum fenestris respicientibus in domum, seu curiam Vicini, iuxta *dict. leg. altius*, cum sua materia, Tum ex prædictis, Tum etiam quia *dicta l. altius*, & similes non procedunt in præiudicium loci publici: quale est Semina- 27
rium, vt fuit iam firmatum *de die* 4. *Decembris* 1618. & facit *lex eam, de oper. public.* & notatur *in cap. Pisanis, de rest. spoliat.*

Et ita fuit resolutum vtraque parte informante.

Romana Donationis de Gualterucciis
Lunæ 12. Decembris 1622.
Coram R.P. D. Cavalerio.

SVMMARIVM.

1 *Dementia non præsumitur.*
2 *Dementia excluditur, si actus est factus prout fieri solet ab homine sanæ mentis.*
3 *Actus præsumitur factus à Viro sanæ mentis, est talis qui à prudenti viro fieri consueverit.*
4 *Dementia probanda de certo tempore, non sufficit, si testes deponunt de tempore vicino.*
5 *Dementia ad annullandum actum, requiritur talis, quæ excludat rationem.*

DECISIO L.

DOmini censuerunt donationem factam à Lælio, Collegio Clementino, esse validam, & sic standum in decisis 1
die 13. *Novembris* 1619. non obstante quod contra eam allegaretur Dementia Lælij donatoris; cum pro dicta donatione militent omnes regulæ, quod nimirum sit in publico instrumento, & quod dementia non præsumatur, præsertim quando concurrunt contrariæ præsumptiones pro sanitate mentis, vt latè *in d. decis.* fuit probatum.

Inter alias verò præsumptiones ad exclusionem dementiæ 2
illa maximè vigere videbatur, quia donatio facta fuit cum omnibus cautelis & clausulis, quas apponere solent homines sanæ mentis, vt ponderat Card Mant. *de conject. vlt. volunt. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 7 Honded. *consil.* 78. *num* 61. *lib.* 1. Paris. *consil.* 88. *n.* 45. *lib.* 2. & dictum fuit *in Melitten. testamenti* 27. *Februarij* 1612. *coram Reverendissimo Domino meo Pattarcha, & in Romana hæreditatis de Gracchis* 5. *Decembr.* 1618. *coram R P. D meo Remboldo* Cum etiam ex qualitate actus 3
qui geri potuit à Viro sanæ mentis, ita gestum esse præsumendum sit: Decius *consil.* 448 *n* 14 *vers.* 4 *hoc idem*, & *n* 15 & pluribus comprobatum fuit *in Romana decationis* [illegible] 1619. *coram Reverendissimo Domino meo Veleneti*.

Neque contrarium velit sint probare testes examinati super dementia Lælij: Nam responsum fuit, illos non probare 4
dementiam de tempore factæ donationis, neque concludere de tempore proximè præcedenti, aut subsequenti, ut quod donans non habeat dilucida intervalla, & sic cessare videbatur

præsumptio dementiæ in actu, qui potuis fieri sempore medio, quo contrahens habebat dilucida intervalla: Cutnel. *cons. 259. ante numerum primum, lib. 5. & in dict. Romana hared de Gracchis, & in dict. Romana donationis.*

5 Vltra quod potiùs dicti testes deponebant de debilitate mentis, quàm de furore; & sic non videbatur adesse talis defectus mentis, qui omninò removeret rationem, qualis requiritur pro annullando contractu: Decius *consilio* 527. *n.* 33. *& seqq.* cum adductis *in dict. Meliton. testamenti, & in d. Romana donationis.*

Ex quibus & aliis deductis *in prima decisione* Domini censuerunt donationem esse validam, & standum esse in decisis.

Pampilonensis Matrimonij Lunæ 36. Ianuarij 1623.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ut possit dissolvi ob impotentiam coëundi, quid coniuges jurare debeant?*
2 *Et quid super hoc jurare debeant eorum propinqui.*
3 *Impedimentum coeundi inter coniuges quando est medicabile, matrimonium non dissolvitur.*
4 *Iuramentum praestandum à vicinis in dissolutione matrimonij ob impotentiam coniugum, quomodo supplendum sit in defectum propinquorum.*
5 *Impedimentum coitus quod uterque coniugum fatetur, probatur pro dissolutione matrimonij ex eorundem juramento cum septima manu.*
6 *Impedimentum coeundi inter coniuges quando non est medicabile, locus est dissolutioni matrimonij.*

DECISIO LI.

1 IN resolutione huius causæ facta 13. Maij superioris anni, sublatis aliis, difficultates tres tantum remanserunt. Prima, quod coniuges non jurarunt, quod per triennium insimul habitaverunt, & incubuerint operi nuptiali, & quod non potuerint insimul commisceri, *cap. fin. de frigid. & malefic.*

2 Secunda, quod non constabat, quod septima manus propinquorum jurasset, quod interea coniuges incubuerint operi nuptiali, & quod ipsi verum dixerint, vt habetur *in d. cap finali, & cap. laudabilem, eod. tit.*

3 Tertia, quia licet inspectio fuerit rectè facta, non tamen constabat an impedimentum esset medicabile: si enim est medicabile, dissolutioni minimè locus est: Sanchez *de matrimon. libro 7. disputatione 93. num. 15.* Comitol. *Respons. moral. 118. lib. 7.*

4 Ad tollendas istas difficultates fuit concessa subdelegatio in partibus: & reproducto processu, ex eo constat, quod mulier rectè jurauit cum septima manu virorum, qui etiam legitimè jurarunt: Et quamvis dicti viri non fuos propinqui Mariæ, tamen cum ipsa in loco habitationis propinquus non haberet, sufficiunt, vt habetur *in dicto cap laudabilem*: Sanch. 5 *de matrimonio, lib. 7. disput* 108. *n.* 12. & sufficit juramentum solius Mariæ, & virorum pro eius parte, cum ipsa neget se fuisse cognitam: Franciscus verò etiam id assumet; tunc enim juramentum vtriusque cum septima manu vtriusque partis probat, quando vterque impedimentum affirmat; vt habetur *in dicto cap. laudabilem* latè Sanchez *de matrimonio lib. 7. disput. 109. num. 23.* & sic prima, & secunda difficultas sublatæ fuerunt.

Quantum attinet ad tertiam difficultatem, licet consideratione digna sit, tamen animadvertebant Domini, quod cum mulieres, quæ inspectionem fecerant, deponant Mariam esse valdè arctam, & Medici deponant Franciscum non esse aptum ad cognoscendam mulierem valdè arctam, satis constare impedimentum non esse medicabile, quia impedimentum ex parte mulieris erat ob angustiam naturalem vasis, non autem propter aliquod accidens, quod arte Medica
6 aut Chirurgica tolli possit. Quare cum satis constaret vtrumque impedimentum non esse medicabile, vtique cessabat etiam tertium obiectum.

Et ita conclusum.

Neapolitana Separationis Tori, Veneris 26. Maij 1623.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Separatio tori est causa gravis & ardua, & ideò ejus causa concludenter probanda sunt.*
2 *Separationem tori prætendens ob morbum alterius coniugis debet illum concludenter probare per Medicos, & Peritos.*
3 *Lepra non sufficit ad inducendam tori separationem.*

DECISIO LII.

ALoysia est actrix in hoc judicio separationis à viro, per eam intentato in Tribunali Illustrissimi Domini Archiepiscopi, & prosecuto in Rota in gradu appellationis per 1
eam interpositæ à deffinitivo decreto denegationis separationis: & ideò tenetur causas dictæ separationis per eam deductas, & præsertim sævitiæ concludenter probare: cum causa sit gravis & ardua: Paris. *consil. 54. n. 14. & 15. lib. 4.* Natt. *consil. 616 n 5.* Rolan. *cons. 27. n. 2 lib. 3.* Bertazz. *cons. criminal. 228. n 5. lib. 1.* Barbos. *in rubr ff. solut. matrim p. 2. n. 27.* latè Farin. *in prax. quæst. 143. num. 164.* Rota *decis. 448 n. 2. parte 2. recent. & decis. 294. num. 11.* coram Sanctissimo, *& decis. 39. n. 3 & 371. num. 2. post secundum volumen* Farin. Nec ipsi mulieri creditur: Rota *decis. 278. num. 9. parte 4. divers. & dict. decis. 39. num. 3.* Et tanto magis, quia ipsa sponte & propria auctoritate divertit à viro, & illius cohabitatione: contra textum *in cap porrò, de divert.* 2

Et eadem ratione debet concludenter probare prætensum morbum viri per Medicos, & Peritos: *leg. semel, C. de re milit. lib. 12.* Bertrand. *consil. 164. num. 4. lib. 3.* Rebuff. *in praxi, tit. de infirm. benef. resignan. gloss 2 num. 4.* Sebast. 3
Medices, *de cassfortuitis, quæst. 6. num. 6.* & debet esse talis propter quem sit locus separationi, cum alias nec lepra sufficiat: *cap. 2. de coniug lepros.* Barbos. *ubi suprà, n. 28*

Nihil autem penitus præstitit Aloysia, nec in partibus, vbi causa per aliquot annos pependit, nec in Rota, licet sibi fuerint concessæ litteræ remissoriales super eius articulis de mense Decembris præteriti; quas tamen numquam expedivit, & nihilominus Rota resolvit illius personam non esse sequestrandam, vt melius suis probationibus incumberet: vt *in decisione sub die 10. Februarij præteriti.*

Et ideò Domini vnanimi voto responderunt pro Domino Consiliario informante, ipsam teneri redire ad matrimonialem cohabitationem, & virum à petitis esse absolvendum procuratore dictæ Aloysiæ pluries monito, & citato.

Venusina Legati, Mercurij 28. Iunij 1623.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Ad Matrimonium contrahendum quis induci non debet metu pœnæ, & num. 32.*
2 *Ad matrimonium quis allici potest spe lucri, numero 6. & 33.*
3 *Testator potest auferre legatum, vel hæreditatem ei, qui non contraxerit matrimonium cum certo genere personarum vel contraxerit contra præceptum ipsius testatoris*
4 *Pœna verè irrogatur quando aliquid, quod proprium est, absit, vel abfuturum sit, & n. 13 & 15.*
5 *Lex certa, & conditio potest dari in ea re, in qua est permissum id facere.*
7 *Pater non potest donare filio in potestate existenti.*
8 *Pater donare potest filio in potestate existenti, contemplatione matrimonij.*
9 *Donatio inter vivos facta contemplatione matrimonij per patrem filio, si existat in contractu matrimonij, est pars ipsius contractus, & cum eo confunditur, & n. 101 Amplia ut num. 23.*
12 *Iuramentum tollit insinuationis defectum.*
14 *Bona sub conditione relicta remanent libera penes hæredem.*
16 *Hæreditas quando non est solvendo, an legatarius quantitatis concurrat cum legatario speciei ad effectum diminutionis.*
17 *Hypotheca legalis constituta censetur usque ab initio pro legato conditionali.*
18 *Actio in conditionalibus non oritur nisi post purificatam conditionem.*
19 *Conditio legato apposita non retrotrahitur ad diem mortis testatoris, sed attenditur tẽpus purificationis conditionis*

20 Legatario

17 *Arctitudo mulieris tunc est tollenda per scissionem quando id potest fieri absque periculo vitæ.*
18 *Mulierum peritia si non sit habilis ad judicandum; an mulieris impotentia ad coitum sit medicabilis, tunc adhibendi sunt Viri Periti.*
19 *Viri Periti pro judicanda impotentia mulieris ad coitum an possit medelis tolli, si non admittantur ad inspectionem mulieris, debent saltem audire Obstetrices & super illarum relationibus suam proferre sententiam.*
20 *Iudex in materia gravi considerate procedere debet in iis maximè quæ eius arbitrio sunt remissa.*

DECISIO XLVIII.

1 Agitur de dissolutione matrimonij ob impotentiam
coeundi, vnde fuit primo loco ordinatum vt à mulieri-
bus inspiceretur vxor; à viris autem maritus, iuxta not. *in
cap. fin. de frigid. & maleficiat.* & ita fuit servatum *in causa
Tauronens. Matrim. 6. Decembris 1591. coram bon. mem. Card.
Blanchetto*: & meis temporibus *in causa Romana invalidi-
tatis matrimonij 18. Februarij 1603. coram bon. mem. Penia*:
Et cum mulieres retulissent, vxorem esse valde arctam, &
periti virum non posse coire cum muliere valde arcta, sub *die*
2 *11. Decembris* 1605. coram me fuit dictum, quod signa huius
impotentiæ coëundi erant dubia & præsumptiva; & ideo
quod pro declaratione nullitatis matrimonij requirebatur
cohabitatio triennalis, & nova inspectio mulieris, & jura-
mentum coniugum cum septima manu propinquorum, fir-
mantium juramento se commisceri carnaliter nequire. Vnde
cum hoc quæratur, an sit locus dissolutioni Matrimonij,
videndum est an prædicta fuerint adimpleta.

Et quantum attinet ad cohabitationem triennalem, &
juramentum coniugum & propinquorum, animadvertebatur
quod licet *die 9. Octobris* 1617. mulier fuerit consignata
viro, quam accepit libentissimè, tamen non constat quod
simul habitaverint per triennium, & incubuerint operi
3 nuptiali, & quod non potuerint insimul commisceri, quod
coniuges tenentur juramento firmare: vt *in cap. fin. de frigid.
& malefic.* Nec apparet septimam manum propinquorum
affirmare, quod interea coniuges incubuerint operi nuptiali
prout requiritur, ea text. *in dict. cap. fin.* & per Gloss. *ibidem
in fin.* vbi dicit satis hoc probari, si constat coniuges habi-
4 tasse in eodem lecto: Hostiens. *in cap. fraternitatis, ante
n. 1. de frigid. & malefic.*

Quantum attinet ad inspectionem, Iudex subdelegatus
in partibus *die 2. Aprilis* 1621. decrevit vxorem inspicien-
dam per Angelam Fydalgam, Philippam D.... & Mariam
Biaz obstetrices: Vnde circa istam inspectionem de pluribus
est videndum.

Et primò, an sufficiens numerus mulierum fuerit deputatus
5 & affirmativè Domini resolverunt, quia sufficit deputatio
duarum mulierum expertarum, & partibus non suspectarum
hic autem fuerunt deputatæ Obstetrices; secundum senten-
6 tiam Baldi *in cap. proposuisti num. 4 vers. & licet de probat.*
& cessat omnis difficultas cum fuerint deputatæ tres mulieres
quæ videntur necessariæ in civitate magna, cum plures, quæ
habeant peritiam, in ea possint inveniri: vt videtur voluisse
7 Barbat. *in d. cap. proposuisti, num. 7.* qui postea etiam hoc
videtur relinquere judicantis religioni.

Secundò est videndum, an dictæ Obstetrices essent aptæ
8 ad referendum? cum text. *in dict. cap. fin.* requirat quod mu-
lieres deputandæ sint expertæ in opere nuptiali; Et fuit di-
ctum quod sic cum istæ essent Obstetrices. Sed cum Hostiens.
9 *in cap. fraternitatis, ante num. 1. de frigid. & malef.* requirat vt
deputentur Matronæ peritiores, quæ nec senio confectæ, nec
10 juvenes sint, ne vetulæ beneficio visus frustratæ, juniores
verò carentes experientia faciliter eludantur: In hoc casu
una istarum Obst. tricum erat ætatis 50 annorum: aliæ verò
11 duæ ætatis 70. annorum: quæ ætas licet videretur magna ita
vt dictum *Hostiensis* videretur facere aliquam difficultatem
nihilominus ex qualitate relationis, & ea diligentia factis,
visum fuit relationibus ipsarum esse adhibendam fidem.

Tertiò est videndum, an sitè fuerit facta relatio? & affir-
12 mativè pariter fuit resolutum: cum dictæ mulieres retulerint
13 medio juramento de veritate dicenda, cum tamen sufficeret
juramentum de credulitate prout periti jurant: Abbas *in cap.
proposuisti, num. undecimo, vers. venio nunc ad secundum, de
probat.* Et istæ mulieres fuerunt deputatæ *die 2. Aprilis* 1621
& eadem die fecerunt inspectionem, & duæ etiam relatio
nem: tertia autem fecit relationem *die 3. Aprilis*, in quibus
relationibus referunt se fecisse inspectionem eadem *die 2.
Aprilis.*

Quartò est videndum, an dicta inspectio fuerit rectè facta
14 & visum fuit quod sic: quia eadem die immediatè ante

inspectionem fuit mulier posita in balneo, in quò permansit
per tres quadrantes horæ juxta cautelam Hostiens. *in cap.
causam Matrimonij, numero quarto, de probat.* & *in cap. fra-
ternitatis, ante numerum primum, vers. & propter medicinas
mulierum de frigid. & malefic.* quem sequitur Abbas *in dict.
cap. fraternitatis, numero quarto not. 3. vers. & consulunt.* &
Gregor. Lopez *parte quarta, titulo octavo, libro secundo,
super verbo, mulieres*, & postmodum deventum fuit ad
inspectionem, & tactum; & relatum quòd mulier fuerit
reperta Virgo. Vnde non potest negari, quin ista inspectio
non fuerit bene facta: super qua inspectione cum tantum
informaretur, super ea Domini responsum dederunt, omissis
aliis supradictis circumstantiis, de quibus poterit videri.

Aliqui tamen ex Dominis circa istam inspectionem con- 15
siderabant, quod etsi omnia concurrerent, nihilominus non 16
sufficerent pro separatione tori, cum ex dicta inspectione 17
non constet an impedimentum arctitudinis sit medicabile,
saltem per scissionem absque periculo vitæ: quo casu ve-
niendum est isto remedio, non autem deveniendum ad dissolutio-
nem matrimonij: vt post alios, quos allegat, dicit Sanchez
de Matrimonio, libro 7. disput. 92. n. 15

Et quando peritia mulierum non esset sufficiens ad resol- 18
vendum, an impedimentum possit tolli, esset admittenda
inspectio virorum peritorum, vt voluit Franciscus Aretinus
in consilio 142. numero decimoseptimo, vers. ne igitur facultas, 19
qui loquitur in terminis, & respondet omnibus contrariis:
vel saltem periti deberent audire relationes mulierum, &
super illis suam proferre sententiam.

Et cum ista materia sit gravis, omnis modus est quæren- 20
dus eruendæ veritatis: quia Iudex omnis est oneratus cum
talia eius arbitrio sint commissa: vt dicit Hostiens. *in dict.
cap. fraternitatis, ante n. 1.*

Et ita &c.

Romana altius non tollendi, Lunæ 30. Maij 1622.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum*, Ne quid in loco publico, *habet locum etiamsi quid fiat in privato, quod noceat publico.*
2 *Faber malleans prope scholas expelli potest*
3 *Ædificium altius tolli non potest, si venti excludantur in damnum publicæ utilitatis*
4 *Arbiter & moderator quilibet est rei suæ.*
5 *Ædificiis nobilibus & insignibus Civitatem ornari publicè interest*
6 *Ædificium altius tolli potest cùm non fit ad æmulationem.*
7 *Ædificium jam cœptum habendum est in consideratione, ac si esset perfectum*
8 *Ædificare ne liceat prope domum alterius ut ventus non impediatur, probandum est ab Actore quod ventus prorsus, & undique remaneat exclusus, ita ut locus penitus inutilis evadat.*
9 *Venti renati habent eandem vim eosdemque effectus prout ante refractionem, & impedimentum.*
10 *Venti Aquilonares refracti salubriores sunt quàm si impetu si liberè ingrediantur.*
11 *Aeris insalubritas necessariò non resultat ab omnimoda ventorum Aquilonarium exclusione.*
12 *Experientia semper attendi debet tanquam rerum magistra.*
13 *Venti Orientales salubres sunt.*
14 *Etbesia sunt venti Aquilonares.*
Contrarium num. seq.
16 *Probatio dubia interpretanda venit contra ipsum producentem.*
17 *Conditio indefinita in teste non æquipollet universali.*
18 *Peritis insignibus in sua professione fides adhibenda venit.*
19 *Testibus deponentibus pro reo magis credendum est quam deponentibus pro actore in concursu parium probationum.*
20 *Testes contra ipsorum inductores plenè probant.*
21 *Reo sufficit testium probationes invicem conquassari.*
22 *Iuri alterius non derogatur quoties cumque potest aliter provideri publicæ utilitati.*
23 *Elatio ædificij impediri non debet cessante alterius detrimento, & stante ædificantis utilitate*
24 *Fenestras aperire, ex quibus inspici possit intra Monasterium Monialium, minimè licet.*

20 *Legatario puro statim acquiritur jus.*
21 *Conditio legati purificata non retrotrahitur ad effectum, ut legata pura minuantur.*
Amplia, ut num. 22.
Declara, ut num 23.
24 *Legatarius praefertur creditori chirographario quando haereditas est solvendo secus si non sit solvendo.*
25 *Creditores habentes hypothecam praeferuntur legatariis.*
26 *Haeres non conficiens inventarium non tenetur solvere legatum ptum de proprio.*
27 *Haeres non conficiens inventarium non tenetur in foro conscientiae ultra vires haereditarias.*
28 *Ecclesia, & loca pia, debent vivere secundum conscientiam.*
29 *Ecclesia, & loca pia, non debent exigere legata ultra vires haereditarias.*
30 *Poena aequiparatur amissio magni lucri, & n. 35.*
31 *Metum justum infert amissio magni lucri, & n. 34.*
36 *Arrharum datio sustinetur, ita ut, si matrimonium non sequatur arrha lucrentur.*
Declara, ut num. 37.
38 *Ias.* in leg. Titia, n. 10. ff de verb. obligat, *declaratur.*
39 *Libertas, & causa pia, in iure aequiparantur.*
40 *Pia causa praefertur libertati.*
Declara, ut num. 41.
42 *Matrimonia liberò contrahi debent.*
43 *Conditio quae honestè adimpleri non potest habetur, pro impossibili, & de jure non obligat.*
44 *Textus* in l. cum ita. §. videamus, ff. de condit. & demonstr. *declaratur.*
45 *Matrimonium quando dicatur contrahi cum indigno.*
46 *Matrimonium contrahere non valet is, qui Ordinibus sacris est insignitus.*
47 *Ordines sacros habens si contrahat matrimonium, est excommunicatus ipso jure.*
48 *Ordines sacros habens, si contrahat matrimonium, etiam dimissa uxore, administrare non valet Ordines susceptos.*
49 *Ordines sacros habens, si contrahat matrimonium, maiores Ordines suscipere prohibetur.*
50 *Conditio nubendi cum certa persona, cum qua ob gradum affinitatis matrimonium contrahere prohibetur, rejicitur.*
51 *Ius aestimari debet secundum tempus praesens.*
52 *Papa non solet dispensare matrimonium cum eo, qui reperitur sacris Ordinibus insignitus.*
53 *Matrimonium contrahere cum Clerico non videtur honestum, nec conveniens Nobili puellae, & n. 55.*
54 *Ordo non sacer superveniens sponsalibus, ea non dissolvit.*
56 *Clericus an succedat in feudo.*
57 *Tapia* in Auth. ingressi, verbo, sua, Cod. de sacrosanct. Eccles. *declaratur.*
58 *Scientia quando absque interpellatione sufficiat ad effectum de quo hic.*
59 *Matrimonium non benè contrahitur inter illos, qui sunt aetate valdè dispares.*
60 *Mulier quando nubit debet esse aetatis annorum 18 secundum Aristotelem.*
61 *Vir quando matrimonium contrahit debet esse annorum 36 juxta eundem Philosophum*
62 *Adolescentia est aetas aptior ad nubendum.*
63 *Matrimonium honestè non contrahitur stante inaequalitate aetatis contrahentium.*
64 *Matrimonium honestè non contrahitur cum gibboso, & flemmis infecto.*
65 *Fructus de facili corrupti nascuntur ex arbore corrupta.*
66 *Fructus bonus exire non potest ex radice infecta.*
67 *Sponsalia etiam juramento firmata dissolvuntur propter foeditatem notabilem, vel oculorum, aut nasi amissionem, aliamve gravem turpitudinem supervenientem.*
68 *Sponsalia dissolvuntur propter paralysim, vel lepram supervenientem.*
69 *Regula non coarctatur si afferantur aliqui casus exempli gratia.*
70 *Morbus gallicus minus gravis est, quam lepra.*
71 *Sponsalia dissolvuntur propter epilepsiam,*
72 *Sponsalia dissolvuntur si os malè oleat, nec arte Medica curari possit.*
73 *Minor censetur ignorare testamentum patris.*
74 *Lucri amissionem, ut quis incurrat propter contraventionem, debet ei notificari prohibitio.*
75 *Testatoris dispositio non currit contra ignorantem.*
76 *Testatoris dispositio non currit contra debitorem qui eum liberavit a toto debito, si centum intra mensem solveret, ubi d[...]ers non fuit intimatum testamentum.*
77 *Debitor potest purgare moram qui omisit adimplere quod debebat infra certum tempus.*
78 *Minori, qui omittit adimplere ordinata à testatore competit restitutio in integrum.*
79 *Minor non restituitur in integrum si transgrediatur voluntatem testatoris in committendo.*
Contrarium, numero 80.
Declara, ut num. 81.
82 *Textus* in leg. Iulianus, §. fin. ff. ex quibus caus. maior. *quando procedat.*
83 *Minori, qui omisit implere praeceptum Testatoris succurritur absque restitutione.*
84 *Restituitur quis ex causa, ut conditio habeatur pro impleta.*
85 *Textus* in leg. Iulianus. §. fin. ff. ex quibus caus. maior. *declaratur.*
86 *Restitutio in integrum quae conceditur minoribus, est favorabilior illa, quae conceditur absentibus.*
87 *Minor in his, quae gerit occasione matrimonij, habetur pro maiore.*
88 *Minor quando non dicatur dolosè agere.*
89 *Principis voluntas sive auctoritas quando adest, excludit omnem doli praesumptionem.*
90 *Princeps ubi est ibi non potest committi dolus.*
91 *Infans non praesumitur aliquid fecisse dolosè contra praeceptum testatoris.*
92 *Mulier restituitur adversus solutionem, non autem adversus matrimonium.*
93 *Errans in jure valdè dubio, non praesumitur in dolo.*
94 *Minori cuilibet competit restitutio in integrum, etiamsi agatur de commissione, non autem de omissione.*

DECISIO LIII.

CLarae memoriae Fabritius Gesualdus Princeps Venusinus, in ultimo, quod condidit, testamento: inter alia disposuit per haec verba: *Dichiaro, e voglio che caso che D. Carlo morisse senza figli maschi legitimi, e naturali; similmente à suoi figli morissero senza figli maschi legitimi, e naturali, lasciando solamente femine legitime, e naturali, in tal caso le femine, o femina si debbano casare con la famiglia di Gesualdo de piu prossimi à me, & alli sopradetti miei Descendenti, salvo sempre però, il beneplacito della Sede Apostolica e caso che si maritassero con altri, siano obligati alli Padri della Compagnia di Giesù ducati ducento milla in beneficio di questo Regno di Napoli, si come nel caso predetto damò per allhora le lascio, & li dono, &c.* Evenit casus, quod dictus Dominus Carolus obiit, relicto Domino Emanuële filio masculo, qui obiit relictis tantùm foeminis, inter quas Excellentissima Domina Isabella primogenita quae de consensu Catholicae Maiestatis & Tutorum nuptui fuit tradita Excellentissimo Domino Principi Nicolao Ludovisio, Sanctissimi Dñi nostri Gregorij XV. Nepoti: Vndè cùm nupserit extra familiam Gesualdam, quaesitum fuit an huiusmodi legatum deberetur.

Et pro declaratione huius materiae praemittendum venit, 1
quòd licèt quis non possit invitari ad matrimonium metu poenae, *cap Gemma, de sponsal leg. Titia, ff. de verbor. obligar. leg. Titio centum, §. . de condit. & demonstrat.* tamen spe lucri 2
allici potest: ut *in dict. leg. Titio centum, §. 1. & leg. cùm ita legatum, § videamus, ff de condit & demonstrat. leg. 2. ff. de condit. & subst. cap. de illis, de sponsal & can. quodquod 1. q. 1.* latè Mantica *de conject. ult. volunt. lib. 11. tit. 18. n. 2.* Sanchez *de matrimon lib. 1. disput. 13. n 6.* qui alios refert.

Vnde infertur, quod testator potest auferre legatum & 3
haereditatem, si quis cum certo genere personarum non contraxerit matrimonium; quia licet ademptio videatur facta nomine poenae, *leg. unica, C. de his quae poen. nom. & leg. 2 ff eod.* tamen verè non irrogatur poena, per quam aliquid, quod sit 4
proprium, absit, vel abfuturum sit & ideò propriè poena dici non potest *leg damnum. ff de damn. infect* Sed est certa lex, 5
& conditio rei, quae datur, in qua est permissum: *leg. ob rem, §. 1 ff de pact. dot. leg 1 ff de solut.* Quare in hoc etiam casu 6
dicitur quis invitari ad honestas nuptias spe lucri, quod fieri potest: ut in puncto consuluit Oldrad *cons 16. n. 1.* & sequitur Aoch. *in reg. nemo potest, col. 2. vers Tertiò ad idem, de reg. iur. in 6.* & Aretinus *in leg si ita, stipulatus fuero, § si tibi nupsero, col. 1. n 3 & sequen. vers. quorum dictis adde: ff. de verb. obliga.* latè Cardin. Mantica, & Sanchez *locis citatis*, & Covar. *de matrim. part. 2. cap. 3. § 3. n. 6. & 7.* Castill. *de conject. ultim. volunt. cap 23. n. 19. & sequent.* qui de communi testatur.

Hoc

Hoc præmisso, ex pluribus fundamentis, vna tantùm
parte informante, causa tamen per omnes Dominos visa, &
maturè discussa vnanimiter fuit resolu[illegible]m, legatum non
deberi.

Primò, quia in hac facti specie agitur de pœna, cum aga-
tur de auferendo proprium à D. Isabella: hoc enim claré
patet, si attẽdamus bona feudalia quia dictus bonæ memoriæ
Fabritius ante dictum testamentum ultimum, de anno 1586.
in capitulis Matrimonialibus inter Dominam Mariam de
Avalos & Dominum Carolum Cæsarem eius filium contem-
platione futuri inter ipsos matrimonij omnia eius Castra,
Civitates, Terras, & iura feudalia vna cum integro statu
supposuit pacto de succedendo ad favorem Domini Caroli
& filiorum primogenitorum, & promisit non imminuere
dictum statum, sed conservare: Vnde dubitari non potest,
7 quin dicta donatio fuerit valida: Quia licet regulariter
loquendo, pater non possit donare filio in potestate existenti
leg 2. C. de inoff. donat. cum alijs, hæc tamen regula, inter alia
8 fallit, quando pater donat contemplatione matrimonij: quia
licet non sit sponsalitia largitas, nec donatio propter nuptias
quæ de iure subsistunt, ut per Gloss. communiter approbatam
in leg. 2 in verb potestate, C. de inoff. don. & latè deducit Greg.
9 Acacius *de privil. parent. & liber privil. 5. n. 58.* tamen est
donatio inter vivos facta contemplatione matrimonij per
patrem in filium collata, & quæ facta extitit in contractu
matrimonij, sitque & est pars ipsius contractus, & confun-
ditur cum toto ipsius contractu dotali, & fingitur esse vnus
contractus: iuxta notata per Bald. *in l. petens, n. 31. C. de pact.*
10 Vnde cùm contractus ipse dotalis valeat, acquisitionis
difficultate de patre in filium familias sublata, ob matrimonij
favorem, ideo censeri debet de donatione facta per Patrem
filio in cohærentiis contractus matrimonialis, favore consi-
mili in vtroque casu locum habente, cuius etiam contractus
retinet naturam ut elegantissimè probat Guid. Pap *decis. 45.
col. 2. num. 2. vers sed his non obstantibus*, Dec. *cons. 414. n. 14.*
Natt *cons 609. n. 3 & sequent* Vincent de Franchis *decis. 105
num 1 usque ad finem, & decis. 436. num. 4. & sequent* Ioan.
Franc. de Pont *cons. 21 n. 1. & seq* latè Bero. qui alios refert,
11 *cons. 10. n* 3. ubi firmat: *& num.* 4. eò magis procedere ait
conclusionem, si adsit iuramentum prout adest in casu isto,
12 licet donatio hæc etiam sine iuramento valeat, quod quidem
iuramentum tollit etiam defectum insinuationis, vt ea com-
muni sententia in casu nostro respondet Dec. *d. cons. 414.
n. 14. in fin.* ubi de communi testatur, & *n. 15.* desc[illegible]dit, quod
nec in hoc casu est necessaria insinuatio.

Quare cum ista donatio fuerit valida, Excellentissima
Domina Isabella non successit Avo, sed Patri: & sic quatenus
legatum comprehenderet ista bona, vtique esset pœnale, quia
agitur de bonis proprijs dictæ Dominæ Isabellæ auferendis,
13 ut *suprà* dictum est Gloss. *in cap de puellis, verb nullatenus 36
quæst. 2. & in cap. fin. in verb & vi, & ibi* Abb. *num. 7. in fin.
de iure patron* Roman. *cons. 223. in princ.* Paris *cons. 5. n. 193.
vol. 4.* Sord. *decis. 7 n. 15. & 151. n. 9. ad finem.*

Neque in hac facti specie est agendum, an non confi-
ciendo Inventarium Dominus Carolus sibi præiudicaverit,
& sic Excellentissima Domina Isabella non possit impugnare
factum patris: Quia vtcumque sit, satis est, quod semper
agatur de proprio auferendo: & cessat omnis difficultas, quia
Dominus Carolus non potuit adeundo approbare hanc di-
spositionem testatoris, quia sibi in hoc casu non censetur
iniuncta, cum non nupserit post obitum patris; sed in hoc
casu censeretur iniuncta Dominæ Isabellæ cum nupserit
post obitum patris, quæ non tenet, cum ista sit pœna.

Et idem, quod supradictum est de bonis feudalibus, di-
cendum est de domo magna in Civitate Neapolitana, de vasis
aureis, argenteis, & crystallinis, gemmis, & alijs iocalibus:
quia pariter agitur de pœna: cum Dominus Fabricius de eis
in dicto suo testamento disposuerit ad favorem primogeni-
14 torum tantum: vnde cum defuncto Domino Carolo defece-
rint primogeniti, ista bona remanserunt libera penes dictum
Dominum Carolum: Cephal. *cons. 432. n. 20.* Decius *cons. 182.
In causa occurrenti, in princ.* Iason. *cons 3. num 9. lib. 1 &
cons. 164 n. 11. lib. 4.* Castrens. *consil. 454. Dic eo quod primo
loco vers. quantum ad secundum lib. 4.* Cui Domino Carolo
successit Excellentissima Domina Isabella, & etiam respectu
15 istorum bonorum, vt dictum est agitur de pœna; quia agitur
de bonis proprijs auferendis.

Neque dici potest, quod si hæreditas non est solvendo,
debeant concurrere legatarij, ita vt vtrumque legatum mi-
nuatur pro rata: nam hic concurrunt legatarius speciei, &
16 legatarius quantitatis: & omisso quod est magna quæstio,
quando hæreditas non est solvendo, an legatarius quãtitatis
concurrat cum legatario speciei ad effectum diminutionis?
17 vt per Franch *decis. 236. per totam* · In hoc casu legatarius
quantitatis est conditionalis, & propterea licet pro legato
conditionali censeatur constituta hypotheca legalis usque
ab initio, Negus. *de pignor. 1. membr 5. part. n. 19.* actio, tamen 18
non oritur ante purificatam conditionem: quia quidem 19
conditio non retrotrahitur ad diem mortis quo inducta
fuit, sed attenditur tempus existentiæ dictæ conditionis: &
hoc est speciale in legatis; licèt secus sit in alijs contracti-
bus, quando conditio est casualis, vel mixta quæ non pen-
det à voluntate debitoris: vt per Negos. *loco cit num. 20.* ubi
allegat textum *in leg. mater. § eandem. ff. de except. rei iudic.
& in leg. 1. § servus appellatione. ff. ad Syllan.* & Gloss & Bart.
in leg. si filium, in princ. ff. de verb. oblig. & Florian. de S. Petr.
in leg. si vnus, § hæres, n. 1. ff quemad. servit. amitt. dicit regulare 20
esse, quod in legatis conditio non trahatur retro quoad
effectum de præterito: & allegat text. *in d. l. 1.*

Ex quibus sequitur, quod cùm ante purificatam condi- 21
tionem huius legati fuerit acquisitum ius legatario puro,
non potest conditio alterius legati retrotrahi ad effectum
vt legatum purum debeat diminui, vt patet ex supradictis.

Quæ conclusio procedit etiam, quod testator usus fuerit 22
verbis: *Damo per allhora lascio, & dono, &c.* Quæ verba im-
portant, *ex nunc, prout ex tunc*, quia nihilominus conditio
non retrotrahitur in præiudicium puri legatarij, cui medio
tempore fuit ius quæsitum: Put. *decis. 186. lib. in nov.* Tiraq.
de retract lignag. § 1 gloss 10. n. 68. in fin. Bals. *cons. 45. n. 17.
vol. 1.* Silv *cons. 97 n 8 in fin & sequent. vol. 1.* & in termi-
nis legati Cavale. *decis. 5. n. 110. part. 3.* vbi ita concludit, si 23
medio tempore non esset alteri ius quæsitum, & ista proce-
dunt etiam quod non constet fuisse factum Inventarium, vt
statim dicetur.

Et quamvis adessent bona Burgensatica, in quibus potest
sustineri legatum; tamen respectu istorum bonorum duo
fuerunt consideranda: Alterum quod ex illis bonis est solven-
dum æs alienum, & dotes Dominæ Hieronymæ Borromeæ
scutorum triginta millia, de qua & meminit Paul Staiban. *in
cons. 57.* Dominæ Mariæ de Avalos scutorum octoginta mil-
lia, & etiam eiusdem Antifatum scutorum triginta millia: 24
licet enim legatarius præferatur in re legata creditori Chi-
rographario, quando hæreditas est solvendo: Gloss. *in l. is
cui § post quam, in verb non habiliter ff ut in possess legat* Bart
in leg. creditoribus, n 3 ff de separat. & in omni casu credi- 25
tores habentes hypothecam præferuntur legatarijs: *leg. cre-
ditoris ff de distract pign.* iuncta *leg. qui generaliter ff qui pot.
in pignor hab.* Surd. *decis. 14. n 6.* Bald. *in leg. 2. num. 4. Cod. si
advers. vend pignor.* & fuit resolutum coram me, *in causa
Asculana domini 3. Iunij 1602*

Et quamvis in hoc casu non fuerit confectum inventa- 26
rium; nihilominus neque hæres, neque habens causam ab
eo tenetur de proprio, ex quo agitur de legato pio. Et ratio 27
est, quia hæres non conficiens inventarium in foro con-
scientiæ non tenetur vltra vires hæreditarias, Bart. *in rubr.
ff. de acquir. hæred. n. 2.* & est communis opinio vt per Covar.
in cap. 1. n 16. de testam. Vnde cum Ecclesia & pia loca 28
debeant vivere secundum conscientiam, non debent exigere 29
legatum ultrà vires hæreditarias: Bart. *in repet. leg. 1. n. 44.
vers. Tertio quæro: & n. 45. C. de sacros. Eccles.* Rom. *in rub. ff.
de acq. hæred. n. 9. versic. ultimo addas* Corn. *cons. 39 n. 8 lib. 4.*
Roland *de Invent § an hæres qui non confecit inventarium.*
Vincent. de Franchis *decis 539. n. 29 & 30.* qui latè.

Alterum, quod nihilominus agitur etiam respectu isto- 30
rum bonorum de pœna; cum agatur de amissione magni
lucri, videlicet ducatorum ducentorum milliam, quæ in hoc
casu æquiparantur pœnæ: ut in puncto dicit Iason. *in leg.
Titia. in princ. num. 30. vers. secundò notabiliter limita, ff. de
verb oblig* vbi sic limitat conclusionem, quod quis spe lucri
potest invitari ad matrimonium: & movetur ex sententia
Cyni *in leg. interposita, n. 1.* ibi *quandoque per Iudices officium
C. de transact.* quem sequitur Anchar. *in cap Abb n. 2. vers.
& idem si timeretur de his quæ vi, met. caus. fiunt, & in cap.
fin. eod tit. in 6.* quibus in locis dicunt, quod amissio magni 31
lucri infert iustum metum: quod etiam tenent alij, quos
refert, & sequitur Sanchez *de matrim. lib. 4. disput. 5. n. 27.*
& hanc conclusionem admisit Rota apud S. D. N. *decis. 318.
num. 1.* Vnde Iason infert ad propositum, quod quis non 32
potest cogi ad contrahendum metu pœnæ, licet possit invi- 33
tari spe lucri: nisi tamen agatur de magno lucro amittendo, 34
cùm hoc inferat iustum metum, & ideò pœnæ æquiparatur: 35
quod dictum Iasonis sequitur Menoc. *consil. 415 n 14 lib. 5.*
quibus addo Gam. *decis. 314. n 2 vers. respondebam etiam,* &
Covarr. *variar. resolut. lib. 3. cap. 7. num. 296.* qui solum
reprobat distinctionem, quando lucrum esset nullius
considerationis.

Quæ quidem sententia eò magis videtur comprobari ex eo 36
quia licet datio arrharum sustineatur, ita vt si matrimonium
non

37 non sequatus, arrhæ lucrentur; secus tamen est, si attenta
qualitate personarum agatur de magnis arrhis, quia tunc
arrhæ non lucrantur: Ioannes Andreas *in cap. Gemm. n. 9.
vers. sed jam vide de sponsal.* quem sequitur Abb. *ibidem,
n. 8.* Socin. *cons. 3. n. 3. vers. & maximè, lib. 1.*

Hinc è converso, si pœna, quæ apponitur, est modica, non
habetur in consideratione, Petr. de Bellapert. *in leg. Titia,
n. 4. col. 3. vers. si vere contrahat ff. de verb. oblig.* Ioan. Andr.
& Abb. *loco citato* & cæteri antiquiores quos allegat Bart.
in leg. Titia, n. 4. ff. de verborum obligationib. licèt ipse con-
trarium sentiat.

38 Neque huic opinioni Iasonis videtur resistere, quod lega-
tum sit factum piæ Causæ, quo casu debetur, etiam quod
conditio aliàs de Iure propter libertatem matrimonij rejice-
39 retur, ratione, quia in Iure libertas, & pia causa æquiparan-
40 tur, quæ quidem pia Causa præfertur libertati: ex dictis in
nostris terminis Bart. *in leg. Titia, §. usumfructum ff. de condit.
& demonstr.* post Guilielm. de Cuneo, quem allegat Aretin.
consil. 65. num. 2. in fin. vers. & stat. doctrin. Tiraq. *de privileg.
piæ Causæ, privil. 28* Gabriel. *cons. 131. num. 12. vol. 1.* ubi de
communi Mantica *de conject. ultim. volunt. loco citato, n. 9.*
Paulus Duran. *de condit. & mod. impossib. parte 2. cap. 3. n. 30.*
Sanchez *de matrim. loco supra citato, num. 13. vers. Tertiò,
favore Causæ piæ.*

41 Nam fuit responsum, quod prædicti Doctores loquuntur,
quando in Iure conditio rejicitur, quia adversatur libertati
matrimonij ut si testator dixerit, *si arbitratu Titij nupserit si
non nupserit: vel nupserit tali:* & similibus, in quibus impe-
ditur libertas; ut advertit etiam Ciofius *consil. 30. n. 8. & seq.
vol. 2.* & isto casu debetur lucrum, quo quis invitatur ad con-
trahendum cum prædictis conditionibus piæ causæ substi-
tutæ, quia præfertur favor piæ causæ libertati: sed idem non
est dicendum, quando agitur de lucro, in quo duo conside-
rantur, conditio & lucrum. Quare etsi conditio reprobetur,
non operatur quod piæ Causæ non debeatur lucrum, cùm pia
causa præferatur libertati: & ideò lucrum dictæ piæ Causæ
debetur, quia lucrum non est in Iure reprobatum: sed secus
est in pœna, quæ est à Iure improbata, favore publico, ut
matrimonia liberè contrahantur, & propterea nullo pacto
42 pœna debetur, etiam quod prævaleat pia Causa libertati
matrimonij, cùm semper militet ratio prohibitiva Iuris: ut
benè per Iason *in l. Titia, num. 7. ff. de verb. oblig.* Did. de
Median. *de consen. connub. cap. 13. n. 3.*

Secundò principaliter fuit dictum, quod admisso etiam
sine eius præiudicio, quod hic agatur de lucro, & non de pœ-
na, & quod propterea regulariter loquendo, Excellentissima
Domina Isabella teneretur nubere in familia; alias esset obli-
gata ad legatum solvendum: nihilominus hæc regula intel-
43 ligi & moderari debet, modo conditionem honestè adim-
plere valeret, alias debet reputari impossibilis de se, & non
obligat, & per sequens legatum non debetur *leg. cum ita lega-
tum, § videamus, 63 ff. de condit. & demonstr.* Molin. *de pri-
mogen. Hispan. lib. 1. cap. 13. n. 5.* Mantic. *de conject. ult. volunt.
lib. 1. tit. 18. n. 2.* & Melchior Pelaez à Mieres *de maiorat. p. 1.
quæst. 50. num. 10.* Tellus Fernandez *in leg. 30. Taur. n. 9.*
Molin. *de justit. & jur. tom. 1. disp. 207.* Sanchez *de matrim.
disput. 33. n. 11.*

44 Et quamvis text. *in dict. leg. legatum,* loquatur de indigno,
tamen exemplificat, non autem restringit materiam, & pro-
pterea sufficit, quòd Domina Isabella honestè, & secundùm
qualitatem personæ, cum illis de familia Gesualda cõtrahere
minimè poterit; ut considerant communiter Doctores *in
dict. leg. cum ita legatum,* & præsertim Bart. *num. 2.* qui regu-
45 lam ad id tradit, dicens, illum dici indignum cui non potest
quis sine dedecore nubere secundum mores Civitatis, consi-
derata qualitate natalium: ad quod allegat text. *in leg. 3. §. si
emancipatus filium ff. de contra tab.* Oldrad. *cons. 16 incipiente,
Thema tale est, num. 2.* Bertrand. *consil. 140. n. 5. lib. 1.* qui
dicunt, quod si nuptiæ dedecori sunt ipsi mulieri, & eius con-
ditioni, sive statui non conveniant, dicendum est præceptum
illud inhonestum, & per hoc impossibile; & ideò reiicien-
dum: & novissimè ponderat Castill. *de conject. ultim. volunt.
cap. 251. n. 48. & sequent.* ubi latissimè, & Fontanell. *de pact.
nupt. tom. 1. claus. 6. gloss. 3. n. 25 & sequent.*

46 In proposito autem non est agendum de D. Ascanio Pa-
47 triarcha Constantinopolitano Archiepiscopo Barensium, qui
48 incapax est matrimonij ratione Ordinis: *cap. si quis, & cap.
49 erubescant 32. distinct.* & contrahens est ipso jure excom-
municatus, *Clem. unic. de consang. & affinit.* & etiam dimissa
uxore non potest administrare in susceptis: neque si est
Ordinis sacri, potest admitti ad alios maiores suscipiendos:
cap. 1. & ibi Abb. *n. 3. & cap. 2. qui Cleric. vel vovent.* Gloss. *in
cap. super eo, in verb. bigamia, de Bigamis.* Covar. *in epit. de
sponsal. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 1.* Navarr. *in Manual. cap. 27.
num. 195.* latè Sayrus *in Thesaur. cas. conscient. lib. 6. cap. 4.
num. 22.*

Nec etiam est agendum de dispensatione: quia cum Testator
dixerit, *si debbano casare con la famiglia de Gesualdi delli piu
prossimi, & salvo sempre il beneplacito della Sede Apostolica:*
intellexit de dispensatione obtinenda respectu gradus, non
autem respectu alterius legitimi impedimenti: quia alias si
non protulisset illa verba, *Salvo sempre il beneplacito, &c.*
conditio propter impedimentum gradus rejiceretur: ex alle- 50
gatis per Sanchez *de matrim. lib. 3. disput. 5. num. 19. & 20.
juncto num. 26.* & propterea cum circa hoc impedimentum
testator nihil expresserit circa dispensationem, in hoc casu 51
conditio deficit, cum secundum præsens tempus ratus de-
beat æstimari; secundum quod Dominus Ascanius est inca-
pax: *leg. continuus, 137. § cum quis, ff. de verb. oblig. leg. si
stipulor 45. in fin. principij ff. de verb. oblig.* & benè ad propo-
situm Sanchez. *ubi supra n. 26.*

Et cessat omnis difficultas, quia hoc est impedimentum, 52
in quo Papa in istis terminis non est solitus dispensare: &
propterea etiam, quod in hoc casu fuisset expressum de di-
spensatione obtinenda, deficeret conditio Acost. *lib. 2. select.
cap. 8. num. 14.* Molin. *lib. 1. de primogen. cap. 13. num. 8. cum
pluribus sequentibus* Pelaez à Mieres *de maioratu, parte 1.
quæst. 50 num. 2.* Guttier. *cons. 18. num. 9.* Sanch. *loco allegato,
numero 19.* Obstat quoque defectus ætatis, ut statim
dicetur.

Adsunt insuper Dominus Cæsar, & Dominus Franciscus,
necnon & Dominus Aloysius, Dominus Hieronymus, &
Dominus Antonius. Quantum attinet ad Dominum Cæsa-
rem, & Dominum Franciscum, cum ipsi sint uxorati, de eis
non est agendum.

Quantum attinet ad Dominum Aloysium, ipse est Cle- 53
ricus Beneficiatus incedens in habitu & tonsura: Unde ei-
detur dicendum, quod Excellentissima Domina Isabella ho-
nestè, & secundùm decentiam personæ; non ex deficientia
nobilitatis & morum cum ipso minimè potuisse contrahere:
quia aut ipse volebat continuare in habitu Clericali, ut esset
Clericus conjugatus, & saltem secundùm leges, quod sufficit
non videbatur quod honestè cum ipso Domina Isabella
posset matrimonium contrahere; Paludan. *sup. 4. distin. 27.* 54
q. 1. art. 3. col. 5. ubi loquit. quod Ordo non sacer superve-
niens sponsalibus, non dissolvit ea, nec ipso jure, cum non
habeat oppositionem, &c. nec sponsa hoc peteret, ut si diceret,
*Elegi nobilem, ut esset miles strenuus, nolo habere Cleri-
carum nec tonsuratum.* Subdit tamen idem Palud. quamvis
secundum leges videretur sufficiens. Unde in hoc casu cum
non agatur de sponsalibus jam factis, sed solùm de eo, an
honestè potuerit contrahere cum Clerico, qui habitum, & 55
tonsuram dimittere minimè vellet, utique dicendum est, quod
saltem de honestate Civili huiusmodi coniugia inter Pri-
marios, & generosæ Nobilitatis Viros fieri minimè consue-
verunt, & hoc sufficit, ut supra dictum est ex Bart. & aliis.

Aut verò intendebat habitum dimittere, & militiam
suscipere: & in hoc articulo dicendum est, quod cum hoc
non declaraverit, nihil facit; ut benè ad propositum Ioan.
Felix Scalaleo, quem refert Camill. Salernitan. *in addit. ad
Neapodan. in proœm. consuetud. Neapol. n. 33.* Ubi in ea quæ- 56
stione, *quatenus sit verum, quod Clericus non succedat in
feudo,* ponit tres diversos casus; scilicet quod aut tempore
mortis feudatarij superest filius laicus, & habilis ad succe-
dendum, qui post eius mortem Clericatum assumpsit, vel Re-
ligionem est ingressus, & tunc feudum amittit. Aut verò
quis erat Clericus in vita Patris, & antequam sit delatum
feudum, per mortem ipsius patris laicatur, & tunc in feudo
succedit. Aut mortuo feudatario successor proximus reperitur
Clericus, & vult succedere & isto casu iterum distinguit, aut
ante sibi motam litem de feudo dimittit habitum, re integra,
& tunc potest in feudo succedere: aut verò post motam quæ-
stionem de feudo, ab eo qui erat successivus, & sic re non
integra, & tunc excluditur à successione feudi. & iste tertius
casus applicatur ad nostrum. quia de tempore, quo fuit nupta
Excellentissima Domina Isabella, Dominus Aloysius erat in
habitu, & tonsura, & beneficiatus, prout etiam est hodie, &
propterea non est agendum quod suscipiendo Militiam,
poterat honestè contrahere: quia ex prædictis sufficit quod
militiam non susceperit, sed Clericus permanserit.

Et quamvis Tapia *in repet. aut ingressi, in verbo. fun.* 57
cap. 14. num 28, quem sequitur Carolus de Grassis *de effect.
Cleric. 4. effectu, num. 87* dicat quod in casu prædicto tem-
pus non incipit currere Clerico, qui aliàs succedere deberet,
nisi laicus, qui in eius locum succedere vult, obtineat illi præ-
figi terminum, seu interpellet ad declarandam eius intentio-
nem, licet teneat contrarium D. Scalaleo; attamen quicquid
sit de hac opinione, non applicatur ad casum nostrum; quia
eum

cùm Dominus Aloysius esset in habitu & tonsura & benefi-
ciatus, sufficit quod sciret Dominam Isabellam velle con-
trahere extra familiam, nec erat opus alia interpellatione;
cùm ipsa non teneretur contrahere cum eo, qui actu esset
Clericus, & incederet in habitu & tonsura; ut patet ex supra
58 deductis: Et ideò satis erat sola scientia absque interpella-
tione ipsius Domini Aloysii: ut benè per Batt. *in leg denun-
ciasse 17 num 2 vers quandoque denunciatio, ff ad leg Iuliam
de adult.* latè Tiraq. *de retract. lignag.* §. 36. *num.* 24. *cum
pluribus sequentibus*, & è converso, non sufficiebat, si pro-
baretur quod Domina Isabella sciret Dominum Aloysium
velle cum illa contrahere, sed dictus Dñs Aloysius tenebatur
illi intimare, quod cum alio non contraheret, & quod ipse
volebat deserere vitam Clericalem: ut in simili ex Text. *in
d. leg. denunciasse, §. quid ergo*, ubi Batt. *n.* 2. *vers. quandoque
requiritur ad hoc*, ubi maritus debet denunciare naori ne nu-
bat, & quod abstineat à nubendo, qui intendit eam accusare
sic in proposito Dom. Aloysius tenebatur denunciare quod
volebat deserere Clericatum, & contrahere; quia ex sola
scientia, quod vellet contrahere, non resultabat quod vellet
deserere Clericatum; ut benè Batt. *loco citato*, ubi quod ex
scientia mulieris, quod vir volebat eam accusare, non indu-
citur denũciatio ne nubat, sic in casu nostro, ex scientia quod
vellet contrahere, non inducebatur denunciatio, quod vellet
deserere Clericatum; qui aliàs cum ipso cæteris cessantibus,
non tenebatur nubere, ut supra probatum est.

59 Vlterius fuit consideratum quod cùm de tempore con-
tracti matrimonij Dominus Aloysius esset ætatis circiter an-
norum quadraginta & Domina Isabella ætatis undecim an-
norum, ætas erat nimis dispar, cum vir excederet eam annis
viginti novem, ut ex multis considerat Tiraquell. *d. leg.
connubial. libro 6 num. 42 cum pluribus sequentibus*, & Torq.
Tass *in dialog.* quem Paterfamil. inscribit: Aristot. *lib. 7. Polit.*
60 *cap. 16 fol 28. in par. 2 impress.* ubi dicit mulierem debere
61 esse annorum octodecim, virum autem annorum triginta
sex, & *ibi* S. Thom *lect. 12. § propter, littera O, vers concludit*
elegantissimè reddit rationem: idem dicit Ægid. *de regim.
Princip. lib. 2 part. 2. cap. 12* ubi concludit tempus posse anti-
62 cipari; & quod adolescentia sit ætas gloriosior ad nubendum:
63 Sylv. nuptial. *in verb. qualitas coniug. lib. 2 n. 108*, & propte-
rea stante ista inæqualitate ætatis, non poterat Excellẽtissima
Domina Isabella honestè contrahere cum Domino Aloysio,
quia etiam respectu inæqualis ætatis magis honestè con-
trahi poterat: Paris *cons. 29. num. 13. lib. 3.* & in puncto
considerat ea mente Doctorum Menoch. *cons 426. n 9 vers.
considerat etiam, lib. 5. & cons. 1084 num. 19. vers. Tertius*,
advertit in fortioribus, quod mulier erat ætatis 23. annorum
vir verò ætatis 47.

Quantum verò attinet ad Dominum Antonium, & Domi-
num Cæsarem, licet neque in istis adsit aliquis defectus
64 Nobilitatis egregiæ, & nosum tamen Dominus Hieronymus
est Gibbosus, & Dominus Antonius strumis infectus: unde
honestè cum illis ipsa Domina Isabella contrahere minimè
65 poterat: Paris *cons. 29. n. 13. lib. 3* & ex mente Doctorum
66 considerat in puncto Menoch. *cons 426 n. 9. vers. considerant*,
& meritò quidem, quia ex arbore corrupta de facili fructus
corrupti nascuntur, & ex radice infecta bonus fructus exire
non potest: *cap. fertur 1. quæst 1.* & benè in his terminis
considerat Hostien. *in summ de pœnit. & remiss. in §. de quib.*
Sylv Nuptial *lib. 1 n. 98. vers respondendo igitur.*

67 Hinc etiam in similibus videmus, quod sponsali etiam
iuramento firmata dissolvuntur, fœditate notabili, vel ocu-
68 lorum, aut nasi amissione, vel turpiori alia superveniente, vel
69 paralysi, vel lepra, ut habetur *in cap. quemadmodum, de iure
iur. in princip.* quæ deformitates *in dicto Textu* proponun-
tur exempli gratia, & ideò regulam non arctant; ut consi-
derat Sanchez *de matrimon lib. 1 disput. 57. n 5*

70 Hinc Doctores extendunt illum textum ad morbum gal-
licum, qui certè minus gravis est, quàm lepra, ut advertit
Sanch. *loco alleg.* sic Navarr. *in sum cap 22 n. 25. & 27. cas. 8.*
M. Ant. Cucchus *instit. moral. tit. 10 n 61.* Henriq *in summ.
lib. 11. de matrim. cap. 14. lib. 6* Petr. à Ledesma *de matrim.
q. 43. n 3. cap. 5.* Philiarc. *de offic. sacerd tom 1 p. 2. lib. 2. cap. 1.*

71 Idem dicitur de gravi infirmitate superveniente incura-
bili, ut de Epilepsia; S. Thom. *super 4. distinct. 27. quæst. 1.
artic. 3 ad 3.* Paludan. *ibidem, quæst. 1 art 7. cas. 7.* M. Anton.
Cocchus *d n. 63.* ubi dicit etiam idem esse, si os malè oleat,
72 nec arte Medica curari possit, sobdens multos Iurisperitos
consultos in eandem sententiam descendisse, Sanchez *loco
citato, num. 2.*

Tertiò principaliter fuit consideratum, quod quatenus
omnia contenta isto fundamento cessarent, nihilominus
legatum non deberetur, ea ratione, quia cum Excellentissima
73 Domina Isabella esset minor, præsumitur ignorare nedum

testamentum Avi, de quo modò agitur, sed etiam testamentũ
Patris: Bald. *consil 440. columna 5. sub numero 2 vers. sed ex
causa, lib 3.* Aym. *consil. 193. num 6.* qui de communi: Crot.
cons. 99. & in his terminis dicunt Ioan. Baptist. Plot *cons. 15.
num. 4.* Menoch. *consil. 426. num. 14. & sequentib.* Morot.
consil 97. in fin. Odd. *consil. 79. num. 16.* Fontanell. *de pact.
nuptial. tom. 2. gloss 1. numero 41* Unde ad effectum quod
Domina Isabella incideret in amissionem lucri debuisset illi
notificari dispositio Avi; quod cum non fuerit factum, non
tenetur ad solutionem legati, dispositio enim Testatoris non
venit contra ignorantem *leg statuliberos, § si quis haredes, ff
de statuliber. & leg. si haredes, in princ, Cod de statuliber. &* 74
leg si in diem, Digestis, de condit & demonstrat. & utrobique 75
notat Batt. Bald *in leg. unic. num. 19. Cod. de his qua pæn.
nom.* Batt. *in l. fin. in princ.* post Gloss. *ibidem, in verb. dela-
tam, C. de iur. deliberan.* Fontanell latè *de pact nupt. tom. 1.
claus 4 gloss. 17 num 9.* & in puncto ita per istas rationes
respondent Menoch. *dict consil 421. num 14. & sequentibus*,
Morot *consil. 97. in fine.* Ioan. Baptist. Plot. pariter *in practic.
cons. 15 num. 2. & sequentibus*, ubi elegantissimè ornat con-
clusionem, Odd. *consil. 79. num 16.* ubi etiam quod non
sufficit interpellatio nisi ostendatur scriptura: Fontanell. *de
pact. nupt. tom. 2. gloss. 5. n. 41* ubi quod Senatus ita judicavit.

Neque dicatur, quod prædicta possent habere locum si
ageretur de pœna secus tamen si agitur de lucro amittendo:
quia ut *supra* probatum est, agitur de pœna, & etiam Docto-
res prædicti indistinctè loquuntur: & in puncto Plot. Menoc.
Morot Fontanell. & Odd. Sed conclusio de plano procedit
etiam in lucri amissione: ut in simili, quod contra debitorem 76
non curtat dispositio testatoris, qua cum liberavit ab omni-
bus si centum intra mensem solverit, ubi debitori non fuit
intimatum testamentum: Anchar. *in cap. nos quidem de testa.*
Barbat. *cons. 50. Ex proposit. col. 1 n. 1. v. si quispiam dixerit,
volum. 2.* Tiraq. *de retract. lign. §. 35. in gloss 1 vers. ignoran-
tes, n 2.* late Plot *d cons. 16 n. 4. vers. Et ideo* Neque potest
constitui differentia inter hunc casum debitoris, & casum
nostrum, ex eo quod debitor moram potest purgare, cum 77
peccaverit in omittendo: hic autem agitur de peccato in
committendo, ut in sequenti fundamento dicetur.

Quartò fuit consideratum, quod in omnem eventum
Excellentissimæ Dominæ Isabellæ competit restitutio adver-
sus solutionem illius legati. Et pro faciliori intelligentia
huius propositionis fuit consideratum, quod aut transgressio 78
minoris consistit in omittendo, aut in committendo: si in
omittendo, secundùm communem veram sententiam, in isto
casu minori competit restitutio in integrum, ex multis quos
allegat Odd *de restit. in integr parte 2. quæst 82 art 6. n. 62.*
vers. sed breviter. Aut verò transgressio minoris consistit in 79
committendo, prout est casus noster, & una opinio est, quod
minori non competat restitutio in integrum, Matth. Felician.
de Perus *in cons incipiente, Omnis difficultas, inter cons* Cast.
cons. 259. num. 8. lib. 1. Fulgos. *cons. 60 n 6. in fin. vers quod
autem, & n. 7.* Aym. *consil. 193 n 5. & ult.* Cephal. *cons. 356.
n. 13. & seq.* Sim. de Præt *de interpret ult volunt lib. 4 fol 443
n. 3.* Odd. *de restit. in integr. quæst. 82. art. 6. n 57.* Molin. *de rit.
nupt. lib. 3. quæst 29 n. 80. & seq.* Altera opinio est, quod com- 80
petat restitutio, quam veriorem, & æquiorem dicit Odd. *de
rest. in integ loc. alleg n. 59.* pro qua in nostris terminis allegat
Aret. *cons. 67. n. 8. & 9. vers. sed tamen his non obstantib.* Dec.
cons. 349. col. 1 & 2. Ruin. *cons. 199. n. 4. lib. 1.* quibus addi po-
test idem Ruin. *cons. 12. n. 8. lib. 3.* Corn. *cons 180. col. ult. num. 8
vers quintò, lib. 3* Menoch. *cons 456. n. 18* Ludov. Morot.
consil. 97. num. 23.

Sed ut benè & doctè considerat idem Morot *loco proximè* 81
allegato, utraque opinio est vera: communis namque opinio
procedit quando minor est in dolo: contraria verò, cessante
dolo, ut optimè distinguit Aret. *in d consil. 67. num. 8. & 9.*
ubi *in vers. quinto & ultimo*, ibi, *unde fateor* postquam firma-
vit conclusionem quod minor restituitur, dicit quod si adesset
dolus, non competere restitutionem, alias secus: & idem verbis
expressis dicunt omnes Doct. qui in contrarium allegantur:
nam Fulgos *in d. cons 60 num. 6. in fin. & num. 7.* præsupponit
culpam, & dolum minoris, ut benè advertit Morot. *loc. citat.
num 23.* respondendo contrariis admittit opinionem Aretini
scilicet ut procedat cessante dolo: nec etiam figit pedes, ut
patet *d. num. 7. vers quoniam tamen*: sed dicit quod propter
varias Maiorum sententias, & rationum conflictus res scru-
pulositate non caret Aym. verò *in consil. 193. num. 5. vers sed
in terminis* loquitur quando adest dolus, & in specie allegat
Aret *d. vers 5 & ult.* & ita etiam loquitur Sim de Præt. ver-
bis claris. & allegat Aymon. *loco citato* Cephal. denique *in
cons. 356* facit in contrarium: nam *n. 48. & infra & num. 51.
vers. neque ultimum*, licet sustineat opinionem Fulgosij in
casu suo: tamen cessante dolo, tenet opinionem Aret. ut
patet

paret in responsione ad contraria: qui etsi loquatur de negli-
gentia absque dolo, & malitia, in quo procedit Text. *in l. 3.*
82 *§ etsi hares, ff. de minor* & sic de dolo in omittendo; Tamen
ista conclusio non procedit de plano, quia ut *suprà* dictum
est, quando agitur de omissione, minor ex communi senten-
tia restituitur; ut benè Aymon. *cons.* 193 *n.* 5 *in fine*, imò Cast.
83 *cons.* 42. *lib.* 2. voluit absque restitutione succurri minori, qui
omisit implere præceptum testatoris, Mutot. *dict. cons.* 97. *n.* 4.
Molin. verò postremò *de rit. nupt.* loquitur de commissione
dolosa.

Neque potest dici quod hæc concordantia opinionum
procederet quando mora posset purgari, etiam quòd esset in
committendo; aliàs secus: quod enim factum est, retracta-
ri non potest: quia idem est sive actus possit retractari, sive
84 non: *leg. Iulianus, § fin. ff. ex quibus causis major.* ubi restitui-
tur quia ex justa causa, ut conditio habeatur pro impleta: ut
notat *ibi* Gloss. *in verb. militis*, & Bart. *n.* 2. *vers. nam si debebat*,
& in nostris terminis exornat. Aretin. *cons.* 67. *n.* 9. *vers. sed ego
habeo*, & benè etiam Ruin. *in d. cons.* 53. *n.* 6. *vers. Et quamvis*,
85 *& versic. quia ego*: *lib.* 3. qui *in vers. Et quamvis*, dicit quod
86 etsi ille Text. loquatur in absente, multò magis habet locum
in minore, quia restitutio, quæ illi conceditur, est favorabi-
lior, Menochius *dict. cons.* 426 *n.* 18. *vers. & adducit*: Vnde
dum Excellentissima Domina Isabella non fuerit in dolo,
87 etiam quod agatur de commissione, venit restituenda, ut pa-
tet ex prædictis: & etiam quod agatur de his, quæ gessit oc-
casione matrimonij, in quo pro Majore habita fuit: Gloss.
in l. unica, in verb. reformatione, C. si de momen. possess. & ex
recepta sententia, ut per Iason. *in l. sciendum, n.* 53 *ff. de verb.
oblig.* ubi Alex. *numero vigesimo*. Abb. *in c. fin. n.* 208 *de confess.*
late Caldcrin. *in l. si curatorem, C. de in integr. restit. in verb.
implorare in integrum restitutionem*: *n.* 38.
88 Quod autem Excellentissima Domina Isabella non fue-
rit in dolo, satis patet; quia contraxit de consensu Catholicæ
Majestatis, nec non de consensu matris, & alterius Tutoris:
unde videtur dolus exclusus, cùm matri, & alteri tutori cre-
dere potuerit: *leg. tutorem, cum ibi not. Digestis, de his quibus
ut indignis.* benè facit Textus *in leg. qui cum major, § fin. Dige-
stis, de bon. libert.* & quod notat. Gloss. *in princip. in leg. Titio
fundus, in verb. Titio, Digestis, de condit. & demonst.* & in pun-
cto ita respondet Aretin. *in dicto cons.* 67 *n.* 9. *vers. primo quia*:
89 Mutot. *cons.* 97 *n.* 35. & authoritas, & voluntas Catholicæ Ma-
jestatis excludit omnem doli præsumptionem, quia ait
Bald. *in leg. rescripta, columna secunda, num.* 7. *vers. nota ergo*
90 *C. de prec. imper. offer.* ubi est Princeps, ibi non potest com-
mitti dolus: Iason. *cons.* 227. *n.* 18. *libro* 2. Quare conjungen-
do authoritatem & voluntatem Majestatis Catholicæ, Matris
& Tutoris, concludendum est cum Baldo *in cons.* 358. *colum-
91 na prima, libr.* 1. Excellentissimè Dominam Isabellam infan-
tem undecim annorum, magis propter cultum reverentiæ
prædictorum nuptiis consensisse, quàm maritum elegisse: &
ideò non omisisse contra præceptum Testatoris dolosè, sicuti
ibidem Bald. concludit: & benè in puncto considerat Mutot.
dict. cons. 97 *n.* 27 Rim. Sen. *consil.* 417. *n.* 40 *& sequentibus*.
92 ubi mulier restituitur adversus solutionem, non adversus ma-
trimonium, quod est impossibile. Vlterius excluditur dolus,
quia ut patet ex deductis in principio, vel agitur de pœna, &
93 hic cessat omnis difficultas: vel est juris valdè dubij, an in
hoc casu agatur de amissione lucri, vel de pœna. Vnde cum
Excellentissima Domina Isabella erravit in jure valdè du-
bio, non præsumitur dolus: *leg. sed si lege, § scire autem. Di-
gestis, de petit. hæreditatis, leg. si quis gravis, § si quis ignorans,
Digestis, ad Syllan.* cum aliis qui possent allegari.

Sed cessat omnis difficultas in hac facti specie: quia cum,
ut dictum est in tertio fundamento, Excellentissima Domina
Isabella ignoraret dispositionem Avi; communis est senten-
94 tia, quod etiam quod agatur de commissione, non autem
de amissione, minori cuilibet competit restitutio in integrum
ex capite justæ ignorantiæ, ut latissimè per Oddum *de restit.
in integrum p.* 1. *q.* 8 *articul.* 9. *per totum*, ubi multos congerit
de communi testantes, & in nostris terminis Rum. *cons.* 459.
in princ. Casti *cons.* 47. *Vltra ea, columna prima sub numero
primo, vers. non obstat, libro primo.* Idem Odd. *de restitut. in
integrum, parte secunda, q.* 82. *articulo sexto, n.* 60. & magis in
terminis, imò in individuo dicunt Menochius *d. cons.* 426. *in
fine*, Mutot *cons.* 97. *&* 98. & sentit Molin. *de ritu nuptiarum,
lib.* 3 *q.* 51. *n.* 84.

Et ita conclusum.

Camerinensis Matrimonij, Veneris 9. Februarij 1624.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Mulier immundis spiritibus obsessa matrimonium contra-
here non potest.*
2 *Furiosa, vel mente capta, seu alias sensu carens, matrimo-
nium contrahere non potest.*
3 *Obsessio spirituum superveniens post contractum matri-
monium, illud non dirimit.*
4 *Mente sana quilibet præsumitur.*
5 *Obsessio ab immundis spiritibus probari debet per actus
per aliquod tempus continuatos.*
6 *Obsessio a dæmonibus probata de tempore præsenti non in-
ducit præsumptionem de præterito.*
7 *Probationes concludentissimæ requiruntur, ubi agitur de
dirimendo matrimonio.*
8 *Præsumptiones & conjecturæ attendi non debent, ubi re-
quiritur plena probatio.*
9 *Maleficium nunquam dirimit Matrimonium subsequens,
nisi maleficium sit perpetuum, & tale quod non nisi
Dei miraculo tolli possit.*
10 *Maleficium non præsumitur perpetuum, nisi post trienna-
lem conjugum cohabitationem, & n.* 1.
11 *Dæmonis assertioni loquentis ex ore alicujus obsessi nullo
modo est credendum.*
12 *Dispositio* cap. Laudabilem, de frigid. & maleficiat. *indu-
cta est ut peragatur pœnitentia, & ea mediante impe-
tretur a Dei misericordia, liberatio à maleficio.*

DECISIO LIV.

SEntentia Ordinarij in partibus lata (prætermissis pro nunc
prætensis illius nullitatibus) visa fuit Dominis injusta, &
ideò revocanda.

Injustitia autem est patens. Primò, quia per eam dissolvi-
tur matrimonium, inter partes legitimè contractum, prætex- 1
tu quod mulier de tempore dicti matrimonij esset immundis
spiritibus obsessa, nec posset matrimonium contrahere, sicuti 2
si fuisset furiosa, vel mente capta, aut alias sensu carens: *cap.
dilectus*, & *ibi* Gloss. & Doctores *de sponsalibus*, *& can. ne-
que*, 21. *q.* 7. Sanchez *de matrim. lib.* 1 *disput.* 8. *n.* 15 *& seq.*

Quæ obsessio non justificatur ex actis: quidquid sit post 3
matrimonium, de tempore, de quo fuit contractum, vel antea
prout necesse est ad illud dirimendum: juxta dispositionem
d. c. neque, *& c. dilectus*, & *utrobique* post Gloss. & Doctores.
Imò in contrarium urget præsumptio à natura descendens, 4
quæ homines sanæ mentis producit: ut ad propositum dicit
Covarruv. *super Decreto* 2. *p. n.* 5. Sanchez *ubi suprà, n.* 7. *vers.
dubitabis*: & latè de hac præsumptione fuit dictum coram
me *in Perusina hæreditatis*, licet ad aliud propositum sustinen-
di testamentum. *sub die* 12. *Iunij* 1617. & in alia *coram Reve-
rendissimo Seleucien. sub die Veneris* 11. *Ianuarij* 1619.

Talis autem probatio non affertur ante matrimonium, nec
aliquorum actuum per similes obsessos fieri solitorum, qui
deberent esse per aliquod tempus successivum & continuum, 5
Sanchez *ubi suprà*: Imò ex probationibus ejusdem mulieris
constat de contrario; videlicet tam ex attestationibus Sacer-
dotum, & Confessariorum dictæ mulieris, quod ante Matri-
monium ipsa quietè fuit consueta peccata confiteri, & San-
ctissimum Eucharistiæ Sacramentum suscipere, & sine aliqua
molestia; secus verò post Matrimonium contractum: quia in
exhibitione Sacramentorum facit magnos strepitus, & actus
per Confessorium relatos. Ac etiam probatur per Matronas,
super recognitione illius virginitatis judicialiter electas, &
cum juramento dicentes de dictæ mulieris moribus, & vita
spirituali, devota, & de Sacramentorum frequentia, & maxi-
mo erga Deum spiritus fervore: *ut in summ. Iosephi n.* 5. Et
quod dicti motus fuerint detecti post ingressum Monasterij,
& longè post tempus contracti Matrimonij: & ante dictum
ingressum, quod ipsa conquesta est se invitam contraxisse
Matrimonium, & profitebatur, se vovisse virginitatem Deo,
volebatque Monacham, absque eo quod ullum unquam ver-
bum factum reperiatur de dictis maleficiis ante primam sen-
tentiam, & ingressum in monasterio, ut *in d. summ. n.* 5.

Ex actibus autem post matrimonium gestis, ex quibus 6
Sacerdotes Exorcistæ, & alij judicant ipsam ab eisdem spiri-
tibus immundis vexatam, non infertur quod esset talis de
tempore contracti matrimonij, vel antea; cùm ex præsenti

non præsumatur in præteritum : Bald. *in leg ex persona. colum. 2. vers aut non potest concurrere, Cod. de procur.* Everard. *in loco, à tempore ad tempus : num. 2. vers. statum præsens:*
7 Menochius *de præsumpt. lib. 1. quæst. 24 num* 10. Tanto minus cum agatur de dirimendo matrimonio, ut ideò probationes debeant esse concludentissimæ : Caputaq. *decis.* 149. *num* 9. *lib.* 2. Rota coram Gregorio XV. *decis.* 351. *num.* 2. *& seq.*
8 nec Rota attendit præsumptiones & conjecturas, quando requiritur plena probatio; Archill. *decis. 1. de probat.* Rota *decis.* 102. *num. 6. part. 2. divers.* Seraphin *decis.* 1171 *num* 2 *& decis.* 1249. *numero* 3. & fuit dictum *in Comen. Decimarum* 8. *Iunij* 1612. *coram Cardinali Sacrato*, & coram Gregorio XV.
9 *decis.* 178. *n.* 6. Vnde si maleficium, vel aliud impedimentum post matrimonium supervenit, illud dirimi non potest: *d. c. dilectus, & d. c. neque* : & *utrobique* Gloss. & Doctores, & latè Sanchez, *ubi suprà*.

Secundò, quia ob maleficium nunquam dirimitur matri-
10 monium subsequens, nisi maleficium sit perpetuum, & tale quod ex solo Omnipotentis Dei miraculo tolli possit : ut ex *cap. 130. quæst. 1. & cap fin de frigid & maleficiat.* notant *cumulat.* per Martin. del Rio *Disquisit. Magicar lib. 3. sect. 8. fol. 425 littera B. vers. Dixi secundo*, & Sanchez *de matrim. libro septimo, disputation 94. numero 7 & 8.* & non præsumitur perpetuum nisi post triennalem cohabitationem, de quâ *infrà*.

In proposito autem non constat de hujusmodi perpetuitate, & impossibilitate tollendi maleficium, nec hoc deducitur nisi ex depositione unius Exorcistæ, qui mulierem apud S. Domum Lauretanam exorcizavit ; & alius deputatus ab Ordinario nihil concludit : & dicunt, Dæmonem ex ore ob-
11 sessæ asseruisse maleficium esse perpetuum : cui nullo modo est deferendum, cum sit assertio Patris mendacii, qui ineptissimè etiam dixit se à Deo fuisse deputatum custodem virginitatis dictæ mulieris; ac si Divina Majestatis indigeret ope Dæmonis pro custodia virginitatis, & dæmon esset egregius virginitatis custos, dum ita sæpè miseram illam puellam opprimere nititur. Quinimò quando Dominus vult Electarum suarum virginitatem custodire, solet deputare Angelos suos uti fecit Divæ Cæciliæ Virgini & Martyri, & aliis.
12 Tertiò, quia non præcessit cohabitatio triennalis juxta dispositionem *cap. laudabilem, de frigid & malefic* de quo latè per Sanchez *disput. 99 lib. 8. n. 7 & 8.* & Rota semper servavit, & servat dictam cohabitationem triennalem, quando agitur de maleficio: & est *dec.* 192. impressa *post 2. vol Farin.* In proposito autem fuit tantummodo assignatus terminus quatuor mensium *sub die 6 Decembr.* 1622.

Nec putarunt Domini istud requisitum assignationis triennii suppleri ex præcedenti cohabitatione, cum ex testibus ipsiusmet viri deprehendatur, ipsum nec ferè per annum in totum cohabitasse cum muliere, quæ semper habitavit in domo
13 fratris: inducta enim est dispositio *d. cap laudabilem*, ut peragatur pœnitentia, & mediantibus orationibus, frequentia Sacramentorum jejuniis, & lacrymis, ac peregrinationibus, impetretur à Dei Misericordia liberatio: Seraphin. *decis.* 687. *num* 4. Rota *decis* 111. *&* 192 *num. 3. post dict secundum vol. cons. Farinac.* & in istis terminis maleficij intelligitur text. *in cap finali, de frigid. & maleficiat.* ut ostendit Sanchez *d. lib. 7. disput* 94. *n* 8.

Et ita utraque parte informante fuit resolutum.

Giennensis Thesaurariæ, Veneris 22. Martij 1624.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Testes de auditu proprio probant quando agitur de probatione alicuius rei; quæ non nisi per dictum alterius probari potest*
2 *Medici judicio in Arte sua standum est.*
3 *Dolores assidui, & continui censentur, qui aliquem vexari solent.*
4 *Infirmus dicitur qui sæpè solet infirmari.*
5 *Testi in facto proprio deponenti standum est.*
6 *Infirmitas perpetua esse debet ut quis propter eam ab onere deserviendi in Choro eximatur.*
7 *Infirmitas perpetua censetur, quamvis per aliquod temporis intervallum non sit continua.*
8 *Narrativa facti ut verificetur, sufficit, quod de facto justificetur*
9 *Gratia ut sustineatur; Rota de stylo solet æquitatem amplecti.*

DECISIO LV.

Recessum fuit à decisis sub die Vigesimo primo Iunij, & reorum narrativam Coadjutoriæ cum futura successione esse justificatam strictè quoad infirmitatem Christophori Coadjuti. Narrativa autem in specie continet. *Primò*, dolores capitis, quibus gravatur Christophorus : *Secundò*, illos esse continuos, eumque assiduè gravare: *Tertiò*, quod ad Ecclesiam in hebdomada sibi contingente accedere, & inservire, & Thesaurariæ incumbentia perferre non valeat.

Quoad primum, de dictis capitis doloribus deponunt omnes testes per Vitalem coadjutorem examinati, qui sunt numero undecim *in summario, num.* 1. dicentes *super tertio* se vidisse Thesaurarium conquerentem de capitis doloribus, & 1
de auditu eius querimoniarum ab ipsomet Christophoro: & in specie deponit octavus, Medicus dicti Christophori, *de facto proprio*; quia illum curavit ab hac infirmitate, qui testes, excepto Medico, licet de auditu, tamen cum deponant de 2
tempore non suspecto, & aliter quam ex dicto patientis dicta infirmitas difficilè probari possit. satis concludere videbantur, ex not *in leg testium, C. de testibus*, ubi Cyn. *n. 7. vers. aut volo probare* Bart. *n 6. vers. quod intellige* : Alber. *n 4. vers. aut aliquid*, & Salicet *n. 3 & 9.* cum aliis relatis per Farinacium *de testibus, q. 69. n.* 156.

Quod autem tales infirmitates, prout dolores pectoris, stomachi, & similes, probari non possint aliter quam ex dicto patientis, constare videbatur ex discursu Peritissimi Medici 2
dato, cui est standum *leg septimo mense ff de statu hominum*: Bart *in l 2. n. 5 ff de test am.* Soc. Iun. *cons.* 83. *n* 11. *lib.* 2. Boër. *dec.* 23 *num.* 74. Mandos. *ad reg. 19. de infirm. &c. n.* 4. Rota *dec.* 820 *n. 3 p 1. div & dec. 92. n 3 p. 2 recent.* quamvis in hoc casu plura etiam signa extrinseca concurrant, ut infra ex quibus videbatur cessare difficultas.

Secunda verò pars; quòd dolores sint continui & assidui, probatur ex eisdem testibus. Primus enim qui de visu deponit, quod propter dictos dolores fuit impeditus deservire Ecclesiæ per plures hebdomadas, quas dimisit : & reddit rationem scientiæ, quia habet magnum tractatum cum dicto Christophoro. Tertius, quod ex causa Christophorus non incumbit Ecclesiæ, prout tes e..er nec vidit illum inservire Choro, & Capitulo suis hebdomadis, prout de visu deponunt nonus, decimus, & undecimus & adminiculantur à quarto, & sexto, de auditu à Christophoro; & quod propterea utitur servitio alterius; ut per primum, secundum, sextum, septimum, & undecimum, qui etiam in celebratione Missæ sibi contingente idem firmat.

Et probantur etiam signa extrinseca. Nam secundus dicit, illum pluries exivisse de Choro ante finem Horarum; & feartus, quod dum celebraret Missam, incidit in dolorem capitis taliter, quod nisi fuisset adjutus ab astantibus, recidisset in terram, & quod pariter vidit illum ex dicta causa aliquibus vicibus exire de Choro, & se conferre Domum cum querimonia doloris capitis.

Et comprobatur ex testibus, qui illum in domo hujusmodi doloribus gravatum, ut asserebat, visitarunt, videlicet secundus, & nonus, qui dicunt eum jacuisse in lecto.

Vnde apparet quod dicti dolores sunt continui, & assidui, 3
cum tam frequenter ab eis vexetur: Gemin. & Franch. *in c. 1. in prin de restit spoliat.* Gloss. Pragm. Sanct *tit de caus. §. 1. in princ. verbo, jugiter, tem* 2. latè Mandos. *super gloss secul. §. volentes, verbo, assiduè.* Soc. *cons.* 315. *num.* 24. cum relatis per Cened. *singul. num.* 2. Et propterea infirmus dicitur, qui sæpè 4
solet infirmari, Archidiac. *in cap. Pastoralis, circa med. verb. Valetudine*: Ioan. Andr. *n. 1. vers. dicit Hugo*: Ancharr. *n. 5 vers. quinto nota*: & *ibi* Gemin *in §. verum, n. 6. vers quis dicatur: de Cleric agrot. in* 6. Bonifac. Vitalin. *in proœm. Clement §. hac sanè, num.* 13. & Menoc. *de arbitr. lib. 2. c. 60. n. 5. vers. hec ergo luden.*

Impossibilitas autem deserviendi probatur per dictum septimum testem Medicum deponentem quod dum afficitur dicto dolore capitis, impossibile est, quod possit deservire Ecclesiæ, & Thesaurariæ, & facere (ut dicunt) suas Hebdomadas, cui uti Perito, & in facto proprio deponenti deferendum est, ex *suprà* allegatis, & in terminis, ut quia liberetur ab onere Horarum, Azor. *instit. moral lib.* 10. *c.* 13. *littera A versic. quares igitur. vol.* 1.

Nec obstare visum fuit, quod ex libro Punctatoris appa- 5
reat dictum Christophorum parum defecisse in servitio: quia suas Hebdomadas alteri Canonico demandabat; ut ex supradictis testibus, *in summario numero* 3. & potuit etiam aliquando per seipsum deservire & simul dolore capitis vexari, quamvis suo maximo detrimento, & periculo, ut factum, ex depositione dictorum secundi, & feati testium, comprobatur.

Prout

6 Prout non videbatur obstare quod probare deberet infir-
mitatem esse perpetuam, juxta *decision.* Veralli, 140. *part.* 1.
Quia ultra quod illa loquitur in Coadjutoria concessa pro-
pter debilitatem valdè diversam ab ista, ex allegatis per In-
formantes, cùm infirmus perpetuus dicatur, qui sæpè solet
infirmari, ut suprà; satis dicitur justificata prædicta narrativa
7 etiam secundùm *alleg. decisione.* Veralli, quæ admittit infir-
mitatem esse perpetuam, quamvis cum aliquo temporis interva-
vallo: & præsertim cum non fuerit simpliciter, narratum,
8 Christophorum dolore capitis vexari, sed continuò & assiduè
& ideò sufficere videbatur, prædicta justificari eo modo,
quo narrata fuerunt: Ægid. *decis.* 216 *in fine, decis.* 9 *num.* 10.
part. 2. *divers.* & *decis* 410. *num.* 4 *in fine, part.* 1. *recent.*
9 Maximè juxta æquitatem, quam Rota de stylo solet amplecti
pro sustinenda gratia: ut *in dict decis.* 9. *num.* 9. *p* 2. *divers.*
ex Sarnen. *ad Reg. de valore, quæst.* 11. *in fine.* Quæ tanto
magis in hoc casu amplectenda videbatur, cum non adsit
alius provisus, nec agatur de præjudicio Tertii.

Et ita decisum utraque parte informante.

Neapolitana separationis Tori, Veneris 28. Iunij 1624.

Coram R. P. D. Buratto.

SVMMARIVM.

1 *Vxori sævitiam viri alleganti onus probandi incumbit.*
2 *Sævitia viri ad effectum separationis Tori, quæ est gravis & ardua, & plenè, & concludenter probari debet.*
3 *Sævitia viri ad inducendam separationem, magna esse debet.*
4 *Maritus potest uxorem leviter, & moderatè verberare, præsertim cum causa.*
5 *Vxor verberata a marito solis pugnis, & alapis, non autem cum baculo, vel alio instrumento ad offendendum non dicitur immoderatè verberata.*
6 *Verbera illata uxori a marito an fuerint ad correptionem vel animo doloso, & odio dignoscitur ex instrumento, cum quo illata sunt, nisi aliter constet.*
7 *Vxorem à marito dolosè percussam fuisse non præsumitur licet cum baculo & sanguinis offusione, nisi probatur.*
8 *Percussio facta cum pugno in naso, unde multum sanguinis exivit, non est considerabilis.*
9 *Sævitia viri in uxorem non inducitur ex unico actu, sed inspicitur an adsit consuetudo & frequentia.*
10 *Impetus primi animi non sunt in potestate nostra*
11 *Vxor semper debet esse sub timore, & reverentia viri.*
12 *Reconciliatio impedit Tori separationem.*
13 *Chirurgus & Obstetrix deponentes de iis, quæ ad eorum officium spectant plenè probant.*
14 *Testem inducens nihil potest contra eum objicere.*
15 *Morbus contagiosus non sufficit ad Tori separationem, sed solum ad debiti negationem, & quando*
16 *Clausula,* quam, & quas, *operatur, ut procedi possit prout in prima instantia.*

DECISIO LVI.

INtroducta de anno 1618. in foro Archiepiscopali Neapoli-
tano causa separationis ad instantiam Nobilis mulieris
contra virum; & nulla per eam probata causa, lataque sen-
tentia viro favorabili, causa in gradu appellationis in Rota
commissa, fuit de mense Novembris 1622. & eidem actrici
concessa remissoria tam ad civitatem Neapolis, quam ad op-
pidum Madrid per eam petita, & lapsis solitis terminis etiam
prorogatis, ac reportato processu Neapolim, cum testibus
examinatis, fuit repropositum dubium resolutum 24. Maij
anni 1623. & dictum, dictam Matronam teneri ad rever-
tendum & habitandum cum Viro, prout prima vice con-
clusum fuerat.

Fundamentum fuit defectus probationum utriusque causæ
1 separationis propositæ, videlicet prætensæ sævitiæ, nec
morbi contagiosi. Indubitata enim est conclusio uxori alle-
ganti sævitiam viri, onus probandi incumbere: Paris. *cons.* 54.
2 *num.* 14. *lib.* 1. Natt. *consil.* 616. *in principio*: probationem
sequi plenam & concludentem, cùm causa sit gravis, &
ardua: Paris. & Natt. *proximè relat.* & cumulat. per Farinac.
de delict. carn quæst. 143. §. *probatio sævitiæ* Rota *decis.* 441.
n. 2. *part.* 1 *recent.* & coram fel. record. Greg XV. *decis* 274.
numero duodecimo, & in Romana separationis Tori, coram bon. mem. Cardinal. Sacrato 23. *Ianuarij* 1613. *& in principio*
impress. *post consil. dict.* Farinac. 157. *in secundo volumine,*
& fuit etiam dictum in hac causa *dict. die* 16. *Maij.*

Prout etiam indubitatum est, sævitiam viri debere, ad in- 3
ducendam separationem, esse magnam: Abbas, *in cap. ex transmissa.* per illum textum, *in principio & num* 4. *de resp. spol.* Levis enim verberatio est permissa, & præsertim cum
causa; ut post Gloss. fin. *in capite quemadmodum, de jure-* 4
jurando, notant *ibi* omnes: Alexand. *consil* 115. *numero secundo, & tertio, volumin.* 4. idem notant Doctores *in cap. cum contingat, de foro compet.* ubi post alios Felin. *numero septimo*, cum cumulatis per Farinacium *dict. quæst* 142 *n* 195.
& sequentibus, & præsertim *n* 198. *& dict consil* 157. *n.* 4. *& libro secundo.* & Rota post *dict. vol. consil decis.* 371 *num* 4.
Tervis. *decis civil* 45 *n.* 14. *&* 15.

In proposito autem non visa fuit Dominis facta probatio
alicuius verberationis, vel offensionis considerabilis, & sine
causa: Nam testes examinati nihil deponunt de aliqua inju-
ria vel offensione illata, exceptis 2. & 12. qui de visu de
pugnis in faciem illatis cum effusione sanguinis ex naso, de
quibus etiam deponunt 9. & 23. de confessione tamen ex-
trajudiciali eiusdem viri; & quidquid sit de personis dicto-
rum testium, præsupposita etiam citra veri præjudicium, quod
probent in dicto; tamen non exinde resultat verberatio, vel
offensa immoderata, sufficiens ad tori separationem.

Primò, quia non fuit cum baculo, flagellis, vel alio instru- 5
mento ad offendendum apto, sed solis pugnis, & alapis; &
sic non potest dici immoderatè verberata: ut in specie con-
sulit Bertazol *consil.* 228 *num.* 13. *&* 16. *libro primo, Crimin.*
Farinac. *d. quæst.* 142. *numero* 204. & ex instrumento di- 6
gnoscitur an fuerit ad correctionem, vel animo doloso, &
odio: Signorol. *consil.* 63. *num* 8. Rimin. Iun. *consil.* 174.
num. 40 *in fin.* Farinac. *dict consil.* 157. *num.* 9. nisi constet
quod dolosè percussa fuerit: quod non præsumitur, etiamsi 7
cum baculo, & sanguinis effusione Guidop. *de pres. num.* 91.
Surdus *de alim lib.* 7 *quæst* 19. *num.* 9. Roland. *consil.* 27 *n.* 17.
& sequentibus, lib 3. Ludovic. Mozzi *consil.* 41. *num.* 9. *&* 10.
Et quod non sit considerabilis percussio cum pugno, ex qua 8
exivit sanguis è naso, quia ex illo de facili exit multum san-
guinis; Gloss. Marginalis *in cap cum illorum*, §1. *littera E. de sentent excomm* ubi Hostiens. *in fin. n.* 10. Abbas *in fin n.* 10.
& alii; Victor, *in Summar. Sacrament. tit. de Eucharist. quæst.* 99.

Secundò, quia non probatur aliqua alia injuria durante
matrimonio illata: & ex unico actu non inducitur sævitia, 9
sed inspicitur an adsit consuetudo & frequentia: Cardinal.
consil 9 *in princ. & num.* 9. *&* 11. *&* 18 Baldus *consil.* 136.
volum 2. *lib* 1. Aldobrand. *dict consil.* 71. *numero octavo, nono, decimo, & seqq.* Roland. *consil.* 27. *numero* 12. *libro tertio*,
Sanchez *de Matrimonio, lib.* 10. *disputat.* 19. *num.* 16. *vers. secundo existimo*: Farinac. *dict quæst.* 142. *num.* 203. *&* 504.
Rota *dict. decis.* 371. *n.* 5. *vers. tanto minus. post secundum vol. cons. Farinac.*

Tanto minus, quia rixa inter dictos conjuges orta fuit
inter prandium in familiaribus sermonibus, & ex levibus
causis, quia uxor prætendebat virum deficere in observantia
pactorum, & præsertim de retinendo eius nepotem in domo:
& è converso maritus conquerebatur de nimia expensa in
victu facta, & deinde venerunt ad jurgia, ut deponunt 1. 11.
& 1.. & 14. & testes; & ita res habuit originem ex levibus
causis, sine fundamento: & potuit maritus ex primo impetu,
qui non est in potestate nostra, moveri: ut considerat Baldus 10
d *cons.* 136 *lib.* 1. & Bertazol. *d. consil.* 228 *num.* 14. referens
verba Baldi, ex Arist. quod uxor semper debeat esse cum 11
timore, & reverentia Viri.

Immò, etiam probatur ex confessione mulieris in quodam
eius memoriali, quod maritus existimavit sibi per eam datam
fuisse mentitam. & quod uxor prædicta non revocaverit ad
animum, sed redisset ad cohabitandum cum viro, si ipse
recepisset nepotem in domo, ut prætendebant eum teneri
juxta conventionem, deponunt 13 & 14. testes: & inde etiam
arguitur reconciliatio, si quæ injuria vel offensio illata 12
fuisset, quæ reconciliatio, impedit tori separationem. Bertaz.
d. consil. 228. *num.* 12. *vers. respectu verò*, Rimin. Iun. *dict. consil.* 174 *num.* 28

Morbus etiam son probatus prætensus morbus contagiosus
nec quoad ipsum virum, nec quoad mulierem: & omissis
testibus, qui nihil penitus deponunt, qui sunt 1. 11. 14. 15 &
16. vel de auditu à persona uxore dicti Viri, qui sunt 3. 11. 14.
15 & 16. vel de auditu, vel ex relatione & affectione ipsius
secundæ mulieris, & aliorum, qui sunt 8. 9. & 10. & aliis, qui
ignorant qualitatem morbi, qui sunt 12. & 6.

Cessat difficultas, quia ex depositionibus aliorum testium,
inter quos sunt Chirurgus, & Obstetrix, constat etiam per
ocularem inspectionem corporis, eum fuisse sanum, & ab
omni morbo mundatum, ut deponunt idem testes *in Summario Viri, num.* 13 qui plenè probant, eisque standum est 13

tanquam de visu, & Peritis in Arte: *leg. 1 Digestis, de ventr. inspiciendo, l. septimo mense*, ubi Baldus, *in ult. adde ff. de*
14 *stat. homin.* maximè cum pars nihil possit contra illos, tanquam à se inductos objicere, *leg. si quis testibus*, ubi Doctores *Cod. de testibus*, Mantic. *decis. 274. sub n. 2.* & fuit sæpissimè dictum.

Quo verò ad mulierem nihil penitus probatur, quod ex carnali commixtione, & commercio cum viro inciderit ipsa in morbum contagiosum; & testes aliqui nihil deponunt, videlicet dicti Tertius, Vndecimus, Decimusquartus, Decimusquintus, & Decimus sextus; necnon, Primus, Quintus, & Decimus: aliqui verò ex mulieris assertione, videlicet Secundus, Sextus, & Septimus, Octavus Nonus, Duodecimus, Decimustertius & Decimusseptimus, & de auditu ab aliis, videlicet dicti Septimus, Nonus, Duodecimus, & Decimus tertius. Nec de huiusmodi prætenso morbo conquesta, fuit dum amicabiliter tractabatur de reversione ad matrimonialem cohabitationem

15 Insuper dicebant Domini, huiusmodi morbum non sufficere ad separationem, sed solum ad debiti denegationem, quatenus tamen periculum mortis suæ personæ immineret, quod hic non probatur, Navar. *in man. cap. 12. sub num. 13. vers. Quarto coniugem.* Ioannes Bosch. *de iniust. nupt. lib 2. num. 14.* Barbos. *ad rubr. ff. sol. matrim. parte 2. num. 28. vers. quod etiam recipiendum*: Claud. *ad consil. Bertazol. consil. 218. sub littera D circa medium, vers. hi utrimque.*

Neque visa fuit Dominis relevans oppositio ex adverso facta, pendentiæ termini Remissorialium: cum constet de lapsu terminorum: & ultima prorogatio fuit facta cum clausula *sine recardatione*: *ut in Summario multeris, n..*.

16 Non obstat nullitas sententiæ de partibus ex defectu citationis quia in omnem casum, dum in commissione adest clausula *Quam & quas*, pronunciari potterit prout in prima instantia, Achill. *decisione 17. de rescript* Seraph. *dec. 141. num. 1.* cum aliis *in Bonon. de Capacellis, 27. Novembris 1615. coram bon. mem. Andrea, & in Imolen. bonorum 21. Iunij 1619. coram me.*

Et ita resolutum, &c.

Romana Hæreditatis de Arigoniis, Mercurij 13. Novembris 1624.

Coram R. P. D. Manzanedo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia validitas colligitur ex revolutione actorum.*
2 *Sententia præcipitanter lata, est nulla & invalida.*
3 *Probationes tempore præfixo non faciens, non potest de Iudice conqueri.*
4 *Institutio hæredis est caput, & fundamentum testamenti.*
5 *Testamentum, in quo testator non scripserit, nec ore proprio nominaverit hæredis nomen, est nullum, & invalidum.*
6 *Testamentum nuncupativum non requirit solemnitates,* leg. hac consultissima, & leg. Iubemus, Cod. de Testament.
7 *Testamentum nuncupativum implicitum facere dicitur qui testatur per schedulam.*
8 *Testamentum per relationem ad schedulam, valet ac si Testator ore proprio hæredem nominasset, licet testes ignorent disposita in schedula.*
9 *Testator disponens per relationem ad schedulam aliena manu scriptam præsumitur bene vidisse omnia contenta in ipsa schedula.*
10 *Testamentum nuncupativum non redditur nullum, ex eo, quod unus ex testibus pro alio, qui scribere ignoret, subscribat.*
11 *Demens nemo præsumitur.*
12 *Dementia plene & concludenter probanda venit.*
13 *Actus impatientia ex morbi sævitia causati non excludunt usum rationis ac iudicij.*
14 *Testandi facultas non dicitur adempta per actus, qui usum rationis & iudicij non excludunt.*
15 *Dementia probari debet de tempore testamenti, ut testamentum nullum dici possit ratione dementiæ.*
16 *Testator habens dilucida intervalla præsumitur condidisse testamentum tempore dilucidi intervalli.*
17 *Testibus deponentibus de sanitate mentis magis credendum, quam aliis deponentibus de dementia.*
18 *Testium domesticorum, & familiarium fides minuitur.*
19 *Testem inducens non potest contra eum excipere.*
20 *Testatoris dementia si probetur, & testamentum sit factum sicut fecisset prudens validum reputari debet.*

DECISIO LVII.

ILlustrissimus quondam Cardin. Arigonius de anno 1615. sub die 15. Iun. condito testamento, in quo instituit hæredes universales Reverendos Patres Domin. Cyriacum, & Antonium, Fratres de Rocciis, necnon Reverendos Patres Dominum Diomedem & Ioannem Petrum, Fratres de Varesiis suos ex Sororibus Nepotes, post diuturnam infirmitatem sub die 4. Aprilis sequentis anni ex hac vita migravit; ob cuius mortem prætendentes tunc Domina Lucretia Marchiavella altera soror, & alij filij, ac Nepotes respectivè Dominæ Cassandræ iam defunctæ pariter sororis dicti Domini Cardinalis, de quibus in testamento nulla fuerat facta mentio, succedere in hæreditate illius ab intestato; cœperunt agere coram A. C. via monitorij pro relaxatione bonorum contra dictos hæredes: pro quorum parte exhibito in testamento, & causa discussa, fuit per A. C. pro illius validitate ad favorem hæredum pronunciatum

A qua sententia cum Pars Dominæ Lucretiæ, & consortium appellasset, & causa fuisset in Rota mihi commissa, dedi tunc dubium; An sententia prædicta esset confirmanda, vel infirmanda? & illo hodie proposito, & utraque parte acriter informante, ac causa per omnes Dominos meos de Ordine Sanctissimi examinata, fuit ab ipsis nemine discrepante unanimiter resolutum, dictam sententiam esse confirmandam;
cùm quoad validitatem non fuerit de ea dubitatum, ex quo constat ex revolutione processus fuisse servata omnia requisita; iuxta *decis.* Caputaq. 260. *part. 2. & decis. 178 & 601. n. 1. part. 2. recent.* 1

Neque dicatur, illam fuisse nullam & invalidam ex eo, quod fuerit præcipitanter lata non factis prius probationibus, nec examinatis omnibus testibus iuratis. Qui cum ex eodem processu appareat fuisse concessum tempus sufficiens ad hæc peragenda, sibi debet imputare Pars, si non curavit examen testium perficere; maximè quia potuit etiam in hac secunda instantia, hanc & alias probationes facere, iuxta regul. text. *in leg. per hanc, Cod. de temp. appel.* 2 3

Quò verò ad iustitiam, licet acriter illam impugnarent Informantes pro Domina Lucretia; tamen Domini dixerunt sententiam prædictam fuisse quoque iustam; dum in ea fuit declaratum validum, & non subiacere alicui vitio nullitatis testamentum dicti Domini Cardinalis, quod in se continebat tam hæredis institutionem, quæ est caput, & fundamentum testamenti, *§ ante hæredis, institut. de legat. leg. 1 ff. de hæred. instituend. l. fin. Digestis. de iure Codicil.* quam etiam omnia alia requisita ad illius validitatem necessaria, de quibus *in leg. hac consultissima, Cod. de testam.* Crass. *in §. testamentum, quæst. 10.* 4 5

Neque visum fuit obstare quod primo loco dicebatur, testamentum fuisse nullum & invalidum, ex eo quod testator non scripserit nomen hæredis, nec ore proprio illum nominaverit, iuxta text. *in leg. hac consultissima & l. iubemus, C. de testam.* Quia respondebatur, solemnitates, prædictas requiri in testamento in scriptis, non autem in testamento nuncupativo prout erat istud, quod fuit scriptum à Notario, & deinde subscriptum à Cardinali, his præcisis verbis: *Ego Pompejus Cardin. Arigonius dispono ut supra manu propria*: quod genus testandi ad relationem schedulæ scriptæ per Notarium habet vim testamenti nuncupativi impliciti, & valet perinde ac si ipsemet testator ore proprio hæredem nominasset, absque eo quod testes legerint, viderint, aut certiores facti fuerint de dispositis in dicta schedula, Bart. *in leg. si ita scripsero ff. de condit. & demonstrat.* Ias. *in leg. ubi, § illud, num. 2. ff. de verb. obligat.* Clar. *in §. testamentum, quæst. 36 num....* Cardinalis Manticа *de Coniecturis, libro 1. titul. 7. num. 7.* Gutierrez *pract. quæst. lib 2. quæstione quadragesimaprima, numero quarto, & sequentib.* Magdalen. *de num. testium, part. 2. cap. 17. n. 9.* & fuit resolutum *in illa Romana testamenti, 9 Decembris 1620 coram Reverendissimo Domino meo Decano*, ubi inter cætera ponderatur quod testator hoc casu præsumitur bene vidisse prius institutionem hæredis, ac omnia alia contenta in dicto testamento manu aliena scripto Iason. *in leg. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, num. 14. ff. de verb. oblig.* Alexand. *consil. 147. num. 3. lib. 2.* Paris. *consil. 77. num. 26. & consil. 18. num. 34. lib. 3.* quod sine dubio censetur fecisse Cardinalis iurisperitus consummatissimus, & qui non erat de tempore testamenti adeò infirmitate gravatus, ut contenta in eo videre non valeret: præcipuè cùm testamentum esset nimis breve, & ictu oculi potuisset substantiam illius inspicere, prout fuit consideratum *in dict. Romana testamenti, nuper allegata.* 6 7 8 9

Nec

Nec refert quod in subscriptione testium in dicto testa
mento, unus testis se subscripserit pro alio nesciente scribere
quia hoc non operatur, quo minus testamentum non susti-
neatur, maximè cum sit nuncupativum, prout ex supradictis
fuit ostensum.

Minus obstant, quæ secundo loco contra dictum testa-
mentum opponebantur de invaliditate, ratione alienationis
mentis, qua dicitur Cardinalem de tempore testamenti la-
borasse: fuit enim per Dominos responsum, istum defectum
pro parte Dominæ Lucretiæ deductum nullo modo probari.
11 Regula enim est, neminem dementem, sed potius sanæ mentis
præsumi; juxta text. *in leg. nec Codicillis & ibi* Bald. *Cod. de
Codicil. leg. final. C. de hæred. instit. cap. fin. de success. abintest.*
Paris. *consil. 87. in princip. libro 3.* Menoch. *de præsumpt.
libro primo quæst. 18. numero sexto & sequent.* Unde debuit
12 defectus ex adverso plenè & concludenter probari: Bart. *in
leg. si potest, num. 15 ff. de acquir. hæred.* Salicet *in leg. final.
numero secundo, C. de instit.* Ferret *consil. 20. num. 5* Rota
in una Meliten. testamenti coram me, quæ est 384. *num. 3.
parte 1. recent.* quæ præsumptio vehementius intrat pro Dom.
Cardinali, qui ob illius singularem doctrinam & prudentiam
à fel. rec. Greg. XIV. fuit electus in Auditorem Sacræ Rotæ,
& exinde ad apicem Cardinalatus a fel. rec. Clement. VIII.
assumptus, & qui totius populi ore, maxima prudentia in
rebus agendis pollebat, omnibus est notum.

Testes autem inducti pro parte Dominæ Lucretiæ nullà-
13 tenus prædictam dementiam probant, sed tantum aliquot
actus impatientiæ ex morbi sævitia, & dolorum acerbitate
14 potius causatos, qui cum non excludant usum rationis &
judicij, non tollunt facultatem disponendi: juxta notata per
Iason. *in leg. furiosum, num. 4. Cod. qui testament. facere
possunt*, Dec. *in leg. humanitatis, C. de impuber.* Corn. *consil. 561.
num. 21 lib. 4* Decian. *consil. 51. n. 81 lib. 3.* Menoch. *consil. 83.
num. 24.* Magdalen. *de numero testium, parte 2. cap. 4. n. 97.*
cum aliis *in Romana donationis 24. Ianuar. 1619. coram
Reverendissimo Domino meo Seleucien.*

15 Secundò, quia nec de dementia, nec de prædictis actibus à
gravitate infirmitatis procedentibus deponunt de tempore
testamenti, prout est necessarium ad illius invaliditatem *l.
1. & l. qui testamento, 6. quacunque, vers. nec furiosus, ff. de
testam.* Cornel. *dict. consil. vigesimo sexto, numero vigesimo
secundo, lib. 4.*

Tertiò, quia dicti testes non concludunt quod Cardinalis
habere non potuerit dilucida intervalla, quatenus ex dictis
16 actibus resultaret dementia: quod multum facit ad exclu-
dendam invaliditatem testamenti, quod præsumitur factum
de tempore dilucidi intervalli; prout fuerunt hæc omnia
benè, ac latè ponderata *in Perusina hæreditatis 12. Iunij 1617
coram Domino meo Buratto, Romana donationis 15 Maij
1619. coram Reverendissimo Domino meo Seleucien. Romana
hæreditatis de Gracch. 1. Decembr. 1618. coram Domino meo
Rombaldo, & in d. Meliten. testamenti, coram me.*

Ultra quod pro parte eiusdem D. Lucretiæ fuerunt exami-
nati alij plures testes, qui dicunt, quod tempore testamenti,
D. Cardinalis erat compos mentis, & prudenter, ac con-
17 gruenter loquebatur: quibus testibus de sanitate mentis de-
ponentibus debet magis credi, quam prædictis deponentibus
de dementia: Decius *in leg. furiosum, n. 10. Cod. qui testam.
facere possunt*, Cornel *consil. 219. n. 7 lib. 1.* Decian. *consil. 117.
num. 35. lib. 3.* Gabr. *de testibus, concl. 4. num. 19.* Menoch. *de
præsumpt. lib. 6. præsumpt. 45 n. 21.* Rota *decis. 577. num. 10.
part. 1. divers.* etiam quod essent numero pauciores, Bucr.
decis. 23 n. 93.

18 Nec refert quod istis testibus, cùm sint domestici & fami-
liares eiusdem Domini Cardinalis, nempè Præfectus domus
Præpositus Cubiculo, Medicus, Secretarius, & alij, videatur de
19 fide diminui: nam cum fuerint inducti pro parte Dominæ
Lucretiæ, non videntur ab ea contra illos posse dari exceptio-
nes: ad tex. *in leg. si quis testibus, C. de testibus*, Menoc. *consil. 60.
num. 17. & 18.* Grat. *decis. 34. num. 12 & sequentib.* Mantica
decis. 274. sub numero primo, & fuit dictum *in Pacen. puritatis,
6. Aprilis 1616. coram me.*

20 Quibus accedit, & hoc movit etiam maximè Dominos ad
respondendum pro validitate dicti testamenti, quod Domin.
Cardinalis rectè, ac prudenter disposuit in dicto testamento,
reliquit enim hæredes, inter alios, duos Nepotes Prælatos in
Curia cognitos, quos ipse maximè diligebat, & ad Prælaturā
promoveri fecerat, omittendo alios forsan illi parum obse-
quentes: multa legata pia pro salute animæ suæ fecit, & fa-
miliæ distinctim secundum gradus, & pro uniuscuiusque ser-
vitio, ac dignitate aliquid reliquit: ex quibus resultat, quod
quatenus etiam possit dici probata dementia, nihilominus
dictum testamentum ita factum, sicut quilibet alios prudens
ac sanæ mentis fecisset, validū reputari debet iuxta sentent. à
Ioan. Andreæ *in cap. fin. de success. abintest.* Bald. *in cap. 1. ante
num. 1. titul. per quos fiat invest.* Alexand. *in leg. furiosum, n. 30
Cod. qui testam. facer. poss.* Mantic. *de coniect. ultim. volunt.
lib. 2. tit. 5 sub num. 7. & 8.* Magdalen. *de num. testium p. 2.
cap. 4 num. 89. & sequent.* Hondedeus *consil. 7 num. 65 lib. 1.*
Rota *divers. decis. 129 num. 15 parte 2.* & fuit dictum *in
prælegata Romana testamenti, coram Domino meo Decano,
& in Meliten. testam. coram me.*

Ex quibus ita fuit resolutum.

Venetiarum Matrimonij, Lunæ 19. Novembris 1604.

Coram R. P. D. Peña.

SUMMARIUM.

1 *Auditor Cameræ non cognoscit de causis matrimonialibus*
2 *Metus conditionalis, & non absolutus non impedit, neque dirimit matrimonium.*
3 *Metus justus & cadens in constantem virum, impedit & dirimit matrimonium*
4 *Metus justus & cadens in constantem virum dicitur qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis.*
5 *Metus ut dirimat Matrimonium quinque conditiones copulativè requirit de quibus num. seqq.*
6 *Metus justus non dicitur, si malum, quod timetur, non sit grave*
7 *Metus justus non dicitur, nisi timor mali eventus sit probabilis & rationabilis.*
8 *Metus justus non dicitur si incutiens metum minas exequi non valeat.*
9 *Metus justus non dicitur quando incutiens metum minas exequi non soleat.*
10 *Parentes iram contra filios conceptam facilè deponere solent.*
11 *Metus justus non dicitur quando is, cui minatur, facilè potest malo occurrere.*
12 *Sponsi per verba de futuro possunt recedere à contractu, quando devenit ad notitiam alterum eorum laborare aliquo gravi morbo, qualis diceretur Lepra, morbus gallicus, morbus cadens, gravis oris fœtor deformitas & similia.*
13 *Morbi matrimonium jam contractum non dirimunt, sive superveniant, sive ante contractum matrimonium adessent.*
14 *Matrimonij vinculum jure divino, & naturali est indissolubile.*
15 *Matrimonium nonnisi propter impedimenta sanctionibus Ecclesiæ expressa dirimi debet.*
16 *Impedimenta quæ impediunt, & dirimunt matrimonium, sunt duodecim.*
17 *Morbus caducus non impedit, neque dirimit matrimonium.*
18 *Maritus non potest propria authoritate se ab uxore separare*
19 *Matrimonia dirimi posse justa de causa prolabitu voluntatis, erronea est Græcorum opinio.*
20 *Morbo caduco laborantes juxta ritum Græcorum sunt inhabiles ad contrahendum matrimonium.*
21 *Morbum caducum dirimere matrimonium jam contractum est erronea sententia.*
22 *Ecclesia Romana, ritus, & consuetudines Græcorum inter Latinos habitantium non respuit*
23 *Ecclesia Romana non tolerat indistinctè Græcorum ritus in celebrandis divinis, sed eos tantum, quos Sedes Apostolica approbavit.*
24 *Leges, vel mores contra jus divinum non valent.*

DECISIO LVIII.

PRæsupponebatur in facto, Michaelem Syrum Græcum cum Diana Brandamina Græca, ritu Græco, Venetiis anno 1588. contraxisse matrimonium, ex eoque carnali copula consummato suscepisse fuisse filiam, quæ paulò post mortua fuit. Eundem verò Syrum anno 1602. sive alterius mulieris amore captum, sive alia causa ductum ab eo matrimonio recedere voluisse, & super illius nullitate corā Archiepiscopo Philadelphiæ Græcorum Venetiis habitātium Prælato super illius nullitate judicium introduxisse, coram quo duas potissimum ad dirimendum matrimonium causas proposuit; Primam deductam ex metu reverentiali paterno; quia pater commĩnatus fuerat. Alteram, quia fuerat deceptus, ex

quo Diana laborabat morbo caduco, quem ipse tempore contracti matrimonij ignorabat.

In Iudicio Venetiis agitato, cum Prælatus ille Græcus ad favorem Dianæ contra Syrum pronuntiasset, & Syrus ad Auditorem Cameræ appellasset, idem Auditor primam sententiam confirmavit: Causa introducta in Rota coram Reverendissimo Patre Domino Alexandro Iusto, Rota sententiam illius Prælati Græci suspectam habuit, quia sibi plenè non constabat, an haberet auctoritatem à Romano Pontifice, vel à Patriarcha Græcorum Constantinopolis habitante: qui nunc cum non recognoscat Romanum Pontificem, habetur Schismaticus. Sententiam verò Auditoris Cameræ, nul-
1 lam & invalidam pronunciavit ex defectu Iurisdictionis: quia A.C. non cognoscit de causis matrimonialibus.

Cum verò idem Syrus coram Reverendissimo Patre Domino Lancellotto peteret remissoriam ad probandum metum à Patre sibi illatum: & morbum caducum, quo laborabat Diana, & ritum Græcorum, juxta quem Syrus prætendebat probare quod morbus caducus impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit jam contractum: Rota Syro remissoriam negavit, quia articuli nedum visi fuerant irrelevantes; verum suspecti etiam, & sapientes Græcorum Schismaticorum errorem: nam primus, secundus, & tertius, continentes metum paternum reverentialem, ex multis censebantur irrelevantes.

Primò, quia non continebant coactionem absolutam, sed
2 conditionalem, quæ non impedit Matrimonij contractum, sicut nec Characteris impressionem: *cap. majores, §. item quæritur, de Baptism.* Rota *in una Valentina nullitatis susceptionis Ordinis*, coram Cæsar de Grassis *decis. 19. tit. de his quæ vi metusve causa fiunt, num. 1. & seq.*

3 Secundò, quia in Matrimonio regula est, ut non alius metus quàm iustus, & qui in virum constantem cadat, matrimonium contrahendum impediat, & contractum dirimat: *cap. 2.* ubi communiter Canonistæ, *de his, quæ vi, metusve causa fiunt cap. cum locum, de sponsal. leg. metum, ff. de eo quod metus causa:* communiter Doctores Scholastici *libro 4. sententiarum distinct. 29.* ubi Sanctus Thomas *quæstion unica, art. 3. quæstiuncula prima*, Bonaventura *quæstion. 1. num 5.* Scotus *quæstion unica, § hic dicitur*: Durand. *quæst. 1. num. 7.* Petrus de Palude *quæstion unica, artic 3 conclusion. 1. n. 17.* Dominicus Sotus *quæst. 1. art 3. vers. refutatur tamen* Sanctus Antonin. *parte 3. tom. 1. cap. 7* Henriquez *in summa lib. 11 de Matrimonio, cap. 9. num* 1. Petrus de Aragon. apud Sanctum Thomam *2. 2. q. 88. artic. 3. hoc constitute, sit prima conclusio:* Sylvester *in Summa in verb. Matrimonium 8 quæst. 11* Thomas Sanchez *de Matrimonio, lib. 4. disputat. 12. num. 13.* ubi plures refert, Andr. Gail. *lib. 2. practicarum observationum, observ. 93. num 7* Martinus Navarrus *in manual confession. cap.*
4 *22. num. 51.* ubi metum iustum sive cadentem in virum constantem esse dicit illum, quo minus malum majoris evitandi causa eligitur. Alij magis in specie dicunt metum iustum, sive cadentem in virum constantem eum esse, qui continet periculum mortis, vel cruciatum corporis; alias nihil operaretur: *leg. metum, ff. de eo quod metus causa: leg. interposita, C. de transact.* ubi Gloss *in verb. cruciatum, cap. cum dilectus, de his, quæ vi metusve causa fiunt*, ubi Gloss *in verbo, metum*, & ibid. Abbas *num. 2.* & Canonistæ. *in cap. veniens, el 2. de sponsal.* Alexand. *consil. 156. incip. visis processu. num 6. & 10. lib 5.* Idem *consil. 69. incip. in casu prædicto, num 2. lib. 3.* Andreas Gail. *lib. 2. practicarum, observ. 93. n. 7.*

5 Quibus accedebat, quia ad hunc effectum, scilicet ad probandum matrimonium nullum, ob metum incussum, quinque conditiones copulativè requiruntur efficientes metum iustum, id est cadentem in virum constantem.

6 Prima ut malum, quod timetur, grave sit, *l. 1 ff. de eo. quod metus causa.*

7 Secunda, ut æstimatio mali, quod timetur, sit fortis, id est, ut timens non vanè aut leviter credat malum illud sibi imminere, sed probabiliter & rationabiliter: *l. metum. la 2 ff de eo quod metus caus.* Bursat *cons. 72. incip. Omissa facti forte, n. 30 lib. 1.*

8 Tertia, ut metum incutiens, potens sit minas executioni mandare, non est enim viri constantia, ac fortis, quibuscumque minis terreri: Gloss. *in leg. Metum, in verb. jactationibus, Cod. de his quæ vi*: ubi Salicetus *n. 2.* Roland. *cons. 83. num. 28. libro 2.*

9 Quarta conditio est, ut metum incutiens solitus sit minas exequi; secus si sit homo minas jactans, facilèque iram de-
10 ponens, quales solent esse parentes erga filios: *leg. famosi, ff. ad legem Iuliam Maiestatis. leg. metum, Cod. de his quæ vi:* ubi Bartol. *num 1.* Paul. de Castr. *num 1.* Alexander *n. 1.* Bald. *n. 1* Salicet *n. 2.* Decius *consil. 18. num. 127 lib. 2.* Bursat. *cons. 72. n 42 lib. 1.*

Quinta conditio est, ut timens non possit facilè occurrere 11
malis, quæ sibi timet imminere: si enim posset alia ratione malis mederi non esset justus metus: Angel. de Clavasio *in Summa, verb. metus. num. 5.* Sylvester *eodem verb. quæst. 1.* & prosequitur latè Thomas Sanchez *tract. de matrimon lib de consensu coacto, disp. 1. n. 19. & multis sequentibus.* Cum ergo in casu proposito non esset articulatus talis metus, meritò articuli tanquam irrelevantes fuerunt rejecti.

Articulus quartus, quintus, & sextus, continentes morbum caducum, quo dicebatur laborare Diana, antequam cum Syro contraheret matrimonium, qui pariter fuerunt rejecti tanquam irrelevantes: quia licet quis post sponsalia de futuro 12
possit à contractu sponsaliorum recedere; si intelligat sponsam, aut viceversa, si sponsa intelligat sponsum gravem morbum pati, quales sunt lepra, morbus gallicus, morbus caducus, gravis oris fœtor, aut deformitas, & similes; isti tamen 13
sive antecedant, sive subsequantur matrimonium perfectum & consummatum, non dirimunt illud quoad vinculum: *cap. quoniam, & caput literas, de conjugio leprosorum*, Sanctus Thomas *lib 4. sententiarum, distinct. 32. quæst. unica, art. 1. & 2* & *ibidem* Sotus *quæstion. 1. artic. 1. vers. sed autem quod ad leprosis*. idem Sanctus Thomas *in supplemento ad tertiam partem, quæstion. 64. art. 1. ad quartum argumentum*: idem rursus Sotus *libro 4. sententiarum, distinct. 34 quæst. 1. artic. 2. post medium, vers. hic addere opera pretium est*: ubi expressè concludit, quod si quis duxerit uxorem vel leprosam, vel fœtorem ore spirantem, cujus causa molestissimum sit cum ea convivere, & concubare, licet morbis illis ante matrimonium laborasset, quos vir ignoravit, & si præscivisset, nunquam eam duxisset, nihilominus matrimonium est legitimum, neque ullo modo ejus vinculum dirimi potest. Idem tenet Caietanus *in Sum. in verb. Matrimonij usus*: & Henric. Henriquez *in Summa morali, lib 11. cap 14. num. 6. circa finem, & vers. multo justius.*

Hoc etiam tenet reliquus cœtus Theologorum, cum vin- 14
culum Matrimonij jure divino & naturæ, sit indissolubile; 15
non est fas illud nisi propter sola impedimenta Sanctionibus Ecclesiæ expressa dirimere: sic verè asserit Dominicus Sotus *lib. 4. sententiarum, distinct. 34. quæst. 1. art. 2. paulò ante fin. vers. hic addere opera pretium est.*

Inter duodecim verò impedimenta, quæ impediunt Ma- 16
trimonium contrahendum, & dirimunt etiam contractum, non ponitur morbus caducus, sive comitialis: & consequenter irrelevantes prorsus erant articuli continentes, Dianam morbo caduco laborasse, vel ante, vel post contractum matrimonium.

Quod verò iste morbus, & similes non sint de impedi- 17
mentis impedientibus & dirimentibus matrimonium, patet ex versibus relatis communiter à Doctoribus Canonistis & Theologis: & signanter à Sancto Thoma *in supplemento ad tertiam partem, quæst. 50. artic. unico*, & à Sancto Raymundo *in Summa, libro 1. de Matrimonio, §. 16.* qui sic habent:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si fortè coire nequibis,
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

Septimus, & Octavus articuli continentes, quod Syrus habita notitia morbi caduci, à Diana se separavit: meritò etiam fuerunt rejecti tanquam irrelevantes, & suspecti: quia si Syrus, ut profitebatur, more Latino vivebat, nec potuit, nec 18
debuit propria auctoritate se ab uxore separare: *capit. porrò, de divortiis. cap. 1. & 2. de conjugio leprosorum.* Vbi communiter Canonistæ: & propter hoc delictum, & turpitudinem suam non debuit consequi remissoriam ad probandum id unde sperabat reportare commodum. Quod si id fecit more Græco vivendo, suspecti reddebantur articuli de errore Græ-
corum: cùm Græci inter cæteros errores, teneant divortia 19
matrimoniorum fieri posse justa de causa pro libito voluntatis: Guido Carmelita *in summa adversus hæreses, tit. de hæresibus Græc cap. 10. in decimo errore Græcorum*, & Gabriel Prateolus *lib. 7. de Vitis, & Sectis hæreticorum, cap 15 in verb. Græci, hæresi 12.*

Nonum articulum continentem, quod juxta ritum Græ- 20
cum, patientes morbum caducum inhabiles sunt ad matrimonium contrahendum: quodque talis morbus matrimo- 21
nium similiter dirimit jam contractum: meritò censurâ, tanquam de Græcorum errore manantem, & contra substantiam Matrimonij pugnantem, Rota rejecit. Ecclesia enim Græca à Latina divisa, non potuit tale inducere impedimentum, & maximè non admisit Rota hanc prætensionem, quia Syrus profitebatur se vivere Ecclesiæ Latinæ ritu, quæ ut ex prædictis patet, non constituit hunc morbum caducum, aut alios similes inter impedimenta matrimonium contractum dirimentia

Et

22 Et quamvis Ecclesia Romana ritus & consuetudines Græ-
23 corum inter Latinos habitantium non respuat, non tamen toleꝛat indistinctè in Divinis celebrandis, aliisve ritibus exercendis, nisi quos Sedes Apostolica approbavit: *cap. licet Græcos, de Baptismo, & eius effectu*, ubi Gloss. & Host. *n.* .. & Abbas *n.* 2. idem Host. *in c. quoniam in plerisque de officio Ordinarij*, & catat Constitutio Pij edita Romæ, *anno* 1564. *incip. Romanus Pontifex.*

Valde quoque displicuit Dominis assertio Informantium pro Syro, affirmantium quod per Concilia Græca faciat eadem consuetudo approbata, videlicet quod morbus caducus inhabilitat ad contrahendum matrimonium, & est sufficiens ad dirimendum contractum: Quia licet talia Concilia Græca adessent, de quibus tamen non fuit doctum, ea non erant tenenda antequam essent per Sedem Apostolicam approbata & maximè in hoc casu, in quo cum lex divina clamet, *Quos*
24 *Deus coniunxit, homo non separet*; non possunt introduci aliqui mores, vel consuetudines, nec sanciri leges in contrarium: Host. *in cap.* 1 *de sponsal. super verb. superinduxit, & in verb. Evangelica.*

Denique decimus, & undecimus articuli continentes, Syrum ante, & post matrimonium ritu Latino vixisse; irrelevantes erant, quia probare faciebant contra ipsum, & more Latino vivendo tenebatur servare Canones Ecclesiæ Romanæ: quibus cavetur ne propter huiusmodi morbos matrimonium contractam dirimatur.

Denique cum præsupponeretur, Syrum ritu Græco verè contraxisse matrimonium per verba de præsenti, & illud consummaverit cum Diana per copulam carnalem, indissolubile remanebat; nec sibi fuerat concedenda Remissoria, quia articuli erant irrelevantes, &c.

Romana Donationis de Incasatis, Veneris 26. Iunij 1626.

Coram R. P. D. Merlino.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ob causam, quæ non fuit secuta, irritatur, & bona donata restitui debent.*
Declaratur num. 2. *& seq.*
2 *Donatio ob causam, quæ non fuit secuta, irritatur, si causa fuit finalis; secus si impulsiva donationis.*
3 *Causa impulsiva donationi adiecta non efficit quod donatio non dicatur simplex, & pura.*
4 *Donatio subsistit etiamsi causa impulsiva non verificetur.*
5 *Donatio facta occasione matrimonij, in dubio matrimonium non censetur causa finalis, sed impulsiva.*
6 *Donatio facta occasione matrimonij, non censetur matrimonium causa finalis, sed impulsiva, si verbis conditionalibus concepta non reperitur.*
7 *Donans consanguineo occasione matrimonij, dicitur motus ad donandum potius a consanguinitate, quam a matrimonio.*
8 *Donatio si nuncupetur libera & pura non potest dici quod sit conditionalis.*
9 *Causæ in donatione expressæ, quæ commodum donatarij & non donantis respiciunt, non dicuntur finales, sed impulsivæ.*
10 *Causæ impulsivæ donationis si deficiant, adhuc donatum debetur.*
11 *Donatio si sit facta ob matrimonium indeterminatum, non dicitur ipsum matrimonium fuisse causam finalem donationis.*
12 *Causa finalis donationis dicitur illa quæ fuit expressa in proœmio.*
13 *Donatio dicitur pura, licet in ea fuerit habita ratio conservandæ agnationis.*
14 *Causæ plures ubi concurrunt, una cessante non corruit dispositio.*
15 *Roland* cons. 44. lib. 4. *declaratur.*
16 *Pater dotans filiam, propriæ obligationi satisfacit, nec præsumitur in eo liberalitas.*
17 *Natt.* cons. 609. *declaratur.*
18 *Decis.* in Bonon. de Luparis coram Remboldo. *declaratur.*
19 *Sexagenarius matrimonium contrahere non impeditur.*
20 *Sexagenarius suscipiendæ prolis spe destitutus non dicitur.*
21 *Sexagenarij a contrahendo matrimonio arcebantur ex rigore Legis Papiæ Popeæ.*
22 *Lex Papia Popea prohibens matrimonium Sexagenariis, fuit sublata per Claudium mediante Senatusconsulto.*
23 *Lex Papia Popea Vanissima fuit à Severo nuncupata, & tanquam talem abolevit.*
24 *Lex Papia Popea tanquam crudelissima fuit à Iustiniano damnata, & abrogata.*
25 *Senes etiam decrepiti de iure Canonico possunt matrimonium contrahere, nisi alio impedimento laborent.*
26 *Sexagenarius non caret facultate generandi.*
27 *Donationis resolutio peti non potest, quando potest donatarius causæ donationis satisfacere.*

DECISIO LIX.

Cosmus usque de anno 1581. donavit inter vivos Marco Antonio fratri germano omnia sua bona reservatis sibi scutis 500. ad testandum, & facta obligatione per eundem Marcum Antonium de solvendo scuta 22 singulis mensibus ipsi donanti. Verum quia in Proœmio Instrumenti dictæ donationis huiusmodi verba habebantur: *Qui* (nempe Marcus Antonius) *cum pro conservatione Domus & Familiæ eorumdem sit animi, & intentionis ducendi uxorem, & dict. Dominus Cosmus ad finem & effectum, ut prædictus Dominus Marcus Antonius possit optimam conditionem invenire, & honorificè nubere suamque uxorem, & familiam condecentius & commodius sustentare, ac ex iis, & aliis, &c. donavit, &c.* Et quoniam hucusque dictus Dominus Marcus Antonius, qui iam Sexagesimum agit annum, matrimonium non contraxit, Cosmus prætendebat donationem ob dictum matrimonium non contractum fuisse resolutam. Super quo, dubium proposui; & Domini responderunt donationem non fuisse resolutam.

Et moti sunt, quia licet vera sit conclusio, quod si quid donatum est intuitu certæ causæ, & causa illa non sequatur, donatio irritetur, & restituendum sit donatum iuxta not. *in l.* 1. *& in leg. cum ancillam, Cod. de condict. ob caus. & in l.* 1. *Cod. de donat. quæ sub mod.* attamen id iure obtinet, quoties causa ea est, quæ principaliter, & primario movet donantem, & sic si fuerit causa finalis; secus autem si fuisset impulsiva, ut quia tantum occasionem præstitisset, ad donandum, nec intrinseca ratio motiva donantis illa extitisset; ut quia alioquin etiam fuisset donaturus: est text. *in l.* 2. *§. fin. ff. de donat.* & ibi Gloss. Bart. & alij, & Gloss. *in dict. leg. cum ancillam, in verbo, non sequuta*, Albet. *in leg. si unquam, column.* 2. *vers. in contrarium, Cod. de revocand. donat.* Tiraquell. *in tractat. cess. caus. limit.* 3. *num.* 1 Cephal. *consil.* 81. *num.* 8. Rota *decis.* 581. *num.* 6 *part.* 1. *recent.* huiusmodi enim causa impulsiva donationi adiecta non efficit, quin adhuc donatio ipsa dicatur pura & simplex, Oldrad. *consil.* 5. *numero primo*, Socin. senior, *consil.* 51 *num.* 1. *ad finem, libro primo*, Bec. *consil.* 10. *num.* 9. *lib.* 1. Beto *consil.* 65. *num.* 15. *lib.* 1. Montez. *decis. Aragon.* 10 *num.* 15. & 27. & *seq. lib.* 1. Fontanell. *de pact. nupt. claus.* 4. *gloss.* 1 *n.* 50. 53. & *seqq.* & quod donatum debeatur etiam si talis causa impulsiva non verificetur; ut per DD. allegatos. 1 2 3 4

Quod autem dictum matrimonium contrahendum non fuerit causa finalis, sed tantum impulsiva, deprehendebant DD. quia talis in dubio censetur; præsertim cum verbis conditionalibus non fuerit concepta, nec colligi possit quod aliter non fuisset Cosmus donaturus, Bartol. *in dict. l.* 2. *§. fin. ff. de donat.* Cephal. *dict. consil.* 81. *num.* 9. Et in terminis quod matrimonium contemplatum in donatione, referendum sit potius ad causam impulsivam, quàm ad finalem dixit originaliter Oldrad. *dict. consil.* 5. *n.* 1 Dec. *consil.* 239. *num.* 2. Socin. senior, *consil.* 53. *num.* 1. *vers. Nec obstat, lib.* 1. Cravett. *consil.* 86 *num.* 2. & 114. *num.* 17. Montez. *de decis.* 10. *n.* 6. Negusantin *quæst.* 501 *n.* 14 qui dicit veriorem & communiorem: Surd. *decis.* 321. *n.* 84. Card. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 4. *n.* 11. & in eisdem terminis, Rota *in Romana donationis de Cupis,* 9. *Iunij* 1601. *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio*, quæ est post Iac. *ad statut Vrbis, decis.* 2. *n.* 8. & *in latoramucens donationis* 12. *Maij* 1615 *coram R. P. D. meo Buratto.* 5 6

Et quoniam hic concurrebat coniunctio sanguinis, nempe fraternitas inter donantem & donatarium; qua sanguinis necessitudine, tanquam naturali motivo, censetur primariò motus ad donandum, non autem ex motivo matrimonij, quia hoc est accidentale: Dec. *consil.* 110 *num.* 4. Cephal. *d. consil.* 81 *num.* 12. Mont. *dict. decis.* 10. *n.* 7. & 14 & 21. Surd. *cons.* 361. *n.* 15. & 16. Negus. *in. quæst.* 502. *numero secundo & seqq.* 7

Et in Instrumento dicitur fieri dictam donationem sponte, & ob amorem & benevolentiam, quæ inter eos intercedebat, & ob puram, & meram liberalitatem: quæ verba excludunt donationem fuisse aliquo onere & conditione vinculatam, præter eam obligationem iniunctam Marco Antonio donatario, ut scilicet quolibet mense præstat ones 8

suppeteret Cosmo: & etiam excludant ipsum donantem alia ratione motum ad donandum, quàm ob suam liberalitatem: ut per Surd. *d. consil.* 361. *n.* 17 loquitur de illo verbo; *sponte*, & de verbis *ob amorem, & benevolentiam*: Negus. *d. q.* 501. *num* 13.

9 Quæ eò certiora videbantur, tum quia in proœmio multæ rationes donationis recensentur, quæ beneficium duntaxat donatarij, non autem donantis respiciunt, nempè ut commodius se Marcus Antonius sustentare, condecentiorem dotem recipere valeat & proinde huiusmodi causæ omnino pro impulsivis, & non finalibus sunt habendæ: Cravet. *dict. consil* 85. *num.* 2. Corn. *consil.* 101. *num.* 2. *vers. tamen finalis libro* 1. Dec. *consil.* 238. *numero* 6. Surd. *consil.* 361. *num* 19. Cephal. *toties relat consil.* 81. *num.* 9. Gabr. *consil.* 57. *n.* 11. *lib.* 2 Ioan. Francisc. à Ponte *consil.* 25. *num.* 2. Mont. *dict. decision.* 10. *n* 7. Mantica *de tacit. libro tertio, titul.* 12. *n.* 39.

10 Quæ propterea etiamsi deficiant, adhuc tamen donatum seu relictum debetur: Cornel. *consil.* 101. *col. ult. libr.* 1. *& consil.* 45. *colum* 3. *libro* 3. Angel. *consilio* 124. Decius *dict cons.* 238. *num.* 6. Castill. *de usufruct. cap.* 30. *num.* 15. & Surd. *dict. consil* 361 *n* 19. & in his terminis Gabr *d cons.* 57. *n.* 8. *lib.* 2. & sequitur Barz. *decis. Bononien.* 25 *n* 12.

11 Tum etiam, quia non fuit contemplatum particulare, & determinatum matrimonium cum certa aliqua muliere, sed in genere Matrimonium per ipsum Marcum Antonium contrahendum, quod propterea impulsivæ causæ, non autem finali adscribendam moneot in hoc articulo, Montee. *dict. decis.* 10 *n.* 18 *& seqq.* Fontanell. *de pact. nupt. claus.* 4. *gl* 1. *num.* 16. 17. 18. Molin. *de rit nupt. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 22. *& seqq.*

12 Nec obstare visum fuit, donationem processisse ex favore, & desiderio agnationis conservandæ mediante dicto Matrimonio in proœmio instrumenti, & sic dici ob illam causam iuxta tradita per Modesto. Roman. *discept. forens. cap.* 924. *num.* 31. qui alios allegat. Quoniam huiusmodi causa non visa fuit æquipollens, & proportionata, ut Cosmus Frater donaret omnia bona, & ita magis agnationi quam sibi prospiceret: sed urgentius, & congruentius videbatur motivum quod ex fraterno amore & correspectiva præstatione facienda singulis mensibus eidem Cosmo donatori desumitur: mentioque illa conservandæ familiæ apposita fuit potius ad colorandam donationem, & ne videretur Cosmus super matrimonio mercaturam cum fratre exercere, quam quòd revera plus consulere voluerit nepotibus ex fratre, quam

13 sibi: & ita in puncto respondent & affirmant, non obstante hac ratione conservandæ agnationis expressa, adhuc donationem esse puram, & non ob causam: Monter *præallegat. decis.* 10. *n* 10 & melius Rota *dict. Romana donationis de Cupis coram bon. mem. Cardin. Pamphilio.*

Quod eò magis videtur dicendum in præsenti facti specie ubi apparet non solum conservationem agnationis, sed &

14 alias causas, & motiva fuisse considerata à donatore: unde licet cessaret huiusmodi causa conservationis agnationis, mediante matrimonio, non propterea resolveretur donatio cum aliæ causæ verificentur: iuxta tradita in proposito, per Surd *cons.* 361. *num.* 10. & Bars. *d. decis.* 25. *n.* 86. & dixit Rota *in dict. Interamnen donationis coram R. P. D. meo Buratto.*

15 Nec obstant auctoritates in contrarium allegatæ: Quia Roland. *consil.* 44. *lib.* 4. consuluit in donatione, in qua erant verba, *ex causa Matrimonij futuri: & ob causam dicti Matrimonij*, ut ibi *num.* 9. constabat in illo casu, quod semoto Matrimonio donans non donasset: quod secus est in præsenti, quia dicitur ob merum amorem, & ob liberalitatem; & quia reciproca adest obligatio

16 Molin. *de rit. nupt, lib.* 3. *cap* 12. loquitur in patre, qui cum teneatur dotare, non potest præsumi liberalitas: quod secus est in fratre: ut post Iason. *consil.* 161. *num.* 12. distinguebat Rota *in dict. Romana de Cupis coram Cardinal. Pamphilio*, & idem Molina admittit distinctionem de qua supra, inter Matrimonium in genere; & matrimonium particulare.

17 Natta *consil.* 609. consuluit in casu in quo Pater donaverat ut filius cum quadam Bartholomæa matrimonium contraheret, & sic certum, & particulare Matrimonium considderatum fuerat: & in iisdem terminis, & causa loquitur Becc. *consil.* 10.

18 Nec decis. Bononiens. *de Luparis* 10. *Iunij* 1612. *coram R. P. D. meo Remboldo*, applicatur. Quia *ibi* nimis efficacia erant verba, quod donatio fiebat ob causam omninò matrimonij, & non ob aliam causam; & sunt verba præcisa illius instrumenti: & pactum erat expressum etiam, quod si matrimonium non sequeretur, donatio esset resoluta.

Veruntamen dato etiam sine veri præiudicio, quod dictum Matrimonium fuerit causa finalis, & sic quod donatio eo non sequuto resolvatur, attamen nimis properè, & intempestivè visum fuit agi hodie ad illius resolutionem: quia licet M. Antonius sexagesimum agat annum, non inde propterea 19
impeditur Matrimonium contrahere, nec spe suscipiendæ ea 20
eo prolis omnino destitutus est. Quamvis enim ex rigore 21
antiquæ legis Papiæ Popeæ sub Tiberio ampliatæ, sexagenarij a connubiis contrahendis arcerentur, de qua meminit post Senec. Lactant Firm. *de fals Relig. libro* 1. *cap.* 16. Huius- 22
modi tamen legem sustulit primò Claudius, non quidem Edicto, ut refert Suetonius Tranquill *in eius Vit. cap.* 23. sed Senatusconsulto, prout verbis disertis, testatur Vlpian. *in fragm tit.* 16. *de solid capacit. inter vir. & uxor.* & animadvertunt Lips. *ad librum secundum Ann. Corn. Tacit.* & Casaub. *ad Sueton. dict cap.* 23. & deinde Severus teste Tertulliano *in Apologetico, capite quinto, vers Nonne & nos*: qui *Vanissimam* 23
appellavit: & illam demum Iustinianus, crudelissimæ San- 24
ctionis notâ reprehendit, & abrogavit, *in leg. sancimus, la* 2. *& in leg si libertas, C. de nupt.* ut observat Alciat. *dispunct. libro tertio, cap.* 3 Petr Gregor. *syntagmat iur lib.* 9. *cap.* 6. Menochius *de Arbitr. Iudicum, cas* 89. *n.* 57. Et iure Canonico 25
sancitum est, senes etiam decrepitos, capaces esse matrimonij si nullo alio impedimento præter senectutem laborent, ut plenè post Theologos, & Canonistas explicat Sanchez *de Matrim lib.* 7. *disputat* 92. *num* 19. & 20. & Sexagenarium 26
non carere facultate generandi testatur Aristot. *libro* 5. *de animal histor. cap.* 14 *& libro* 7. *polit. cap.* 16. & alij relati per Tiraq. *de Legib. connub in lib* 6. *n.* 47. & Menoch. *loco præallegato.*

Quod maximè dicendum videtur in M. Antonio, qui vividæ adhuc est valetudinis, & vir constantiæ; & propterea, 27
cum adhuc spes vigeat, & ipse possit satisfacere causæ, ob quam prætenditur donatum fuisse, non rectè agitur ad donationis resolutionem, ut in simili dixit Rota *in Romana legati* 4. *Maij* 1607. *coram Iusto.*

Et ita, utraque parte informante, resolutum.

Coloniensis Canonicatus S. Vrsulæ, Mercurij 27. Ian. 1627.

Coram R. P. D. Vbaldo.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium si appareat esse reservatum, datur immissio vigore subrogationis gratiosa. & ad hoc quæ requirantur.*

2 *Beneficium resignatum in Curia, dicitur vacare in Curia, & cadit sub reservatione clausa in corpore Iuris.*

3 *Clericatus probatur per litteras patentes Ordinarij.*

4 *Probatio melior dari non potest, quàm propria confessio.*

5 *Possessio probatur per publicum instrumentum adeptæ possessionis, & probat ad omnes iuris effectus, alio non existente in possessione.*

6 *Ebrietas non probatur per testes dicentes quod aliquis bibebat.*

7 *Sana mentis quilibet præsumitur.*

Pro instrumento & illius validitate stat præsumptio; ibidem.

8 *Possessio beneficij dicitur tradita capitulariter, si totum Capitulum fuit intimatum ad interveniendum, licet non omnes vocati intervenerint; Nam totum ius Capituli remanet in illis qui interveniunt.*

9 *Ordinariè & non executivè per viam immissionis est procedendum inter habentes parem titulum.*

10 *Contradictor legitimus ad impediendam immissionem beneficij quis dicatur.*

11 *Beneficij immissio vigore subrogationis gratiosa, non potest impediri per exceptiones, quæ respiciunt petitorium.*

DECISIO LX.

DOminus Gulielmus Steuouvech. usque de anno 1617. resignavit in manibus Papæ Canonicatum Sanctæ Vrsulæ de quo agitur, ad favorem Domini Gasparis Pauli, qui, eiusdem Canonicatus capta possessione, illum postea resignavit, & cessit ad favorem Domini Georgij Pauli Strauij; sed cùm postmodum obierit prædictus Gulielmus, fuit de eodem Canonicatu tanquam per obitū vacante provisus à Capitulo vigore precum Imperialium Alexander Simonis, qui cum prætē. lat se esse in possessione, & causa fuerit in Rota introducta, dubitatum fuit, an Domin. Georgio esset danda immissio vigore subrogationis gratiosæ, quam ad partes expedivit, & per quam subrogatur in ius & possessionem

tam

tam Gulielmi primi resignantis, quam Gasparis secundi? Et Domini utraque parte informatore affirmativè responderunt.

1 Quia quotiescunque apparet beneficium esse reservatum, datur immissio vigore subrogationis gratiosæ, justificato solummodò Clericatu, & possessione eius, in cuius locum fuit facta subrogatio: Seraphin. *decis.* 1426. *num.* 10. Rota *decis.* 154. *p.* 1. *& decis.* 297 *parte* 2. *in recent* tenuit Rota *in Cæsaraugustana Parochialis de Cossuenda* 13. *Novembr.* 1610. *coram R.P.D. meo Pirovano*, & in aliis.

In casu autem nostro, omnia supradicta requisita fuerunt sufficienter justificata. Nam de reservatione constat ex resignatione facta in Curia in manibus Papæ, tam per Gulielmũ quam per Gasparem. quo casu beneficium dicitur vacare in
2 Curia; & ideò cadit sub reservatione clausa in corpore juris vigore *cap.* 2. *de prabend. in* 6 Rota *decis.* 5. *numero quarto, de rerum permutat. in nov.* Puteus *decis.* 38. *in fin. numero secundo, libro secundo, in nov.* Pacif. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 14. *num* 1. & dixit Rota *in dict. Cæsaraugustana Parochialis*, & antea *in Montis Palisfes Cappellaniæ* 30. *Ianuarij* 1606. *coram bon. mem Cardin. Lancellotto.*

3 De Clericatu verò non dubitatur, & de eo constat per litteras patentes Ordinarij: Gloss. *in capit. inter quatuor, de Cler. Peregrin* Rota *decis vigesima sexta, de probat in antiq.* Rebuffus *in prax.* 1. *parte, in form. liter. censur. n* 22,

De possessione pariter dubitari non potest, tam respectu primi, quam secundi resignantis: Nam possessio dicti Gulielmi probatur ex confessione alterius partis in commissione Rotali, ubi explicitè fatetur pacificam possessionem Gulielmi
4 de tempore resignationis, ut *in Sumario, numero sexto*, quia confessione nulla melior potest dari probatio: *cap. per tuas, de probationib.* Aymon. *consil.* 61. *n.* 3. Rota *decis.* 98. *n.* 2 *p.* 2. *divers.*

5 Possessio verò Domini Gasparis probatur per publicum instrumentum adeptæ possessionis, quod datur *in dict. Summario, num* 7 & probat possessionem ad omnes iuris eff. cùm alio in possessione non existente *leg Pradia*, ubi Bart. *ff de acquir possess leg non ideirco*, ubi Baldus *Cod de fid. instrum.* Rota *divers. decis* 272 *numero tertio, parte prima, & dec.* 62. *numero primo, parte* 1. Cassad. *decis* 10. *in fin. de prabend.* Puteus *decis.* 3 0. *num.* 4. *lib.* 1. *secundum nov. impressionem*, & fuit dictum *in Augustana Hospitalis* 21. *Febr.* 1611. *coram bon. mem D mei Vbaldei & sæpè in aliis.*

Neque visa fuerunt obstare ea, quæ fuerunt opposita contra supradictam reservationem & in primis, quod resignatio Gulielmi esset invalida ex defectu consensus eiusdem Gu-
6 lielmi, sub prætextu quod fecerit supradictam resignationem dum existebat in ebrietate. Quia Domini responderunt, hanc ebrietatem non esse aliquo modo probatam, cum testes deponant quidem, quod Gulielmus resignans & Gaspar resignatarius biberent, non autem aliquid dicunt circa ebrietatem, & testes instrumentarij qui pro hac parte dantur *in Summ. additionali n.* 1. deponunt de contrario, quod dictus Gulielmus tempore resignationis non erat ebrius, quod fuit facta ista resignatio liberè sine dolo, & fraude, & quod ipse erat sanæ mentis; prout in dubio præsumitur. Mantic. *de*
7. *conject. ultim vo'unt. lib.* 2 *tit.* 5. *n.* 2. prout pariter præsumptio stat pro instrumento, & illius validitate: Bald. *in leg quoties, in fin Cod. de judic.* Rota *decis.* 127. *num.* 2. *post* 1. *volum. consil. Parmae.*

Non obstat quod possessio Gasparis ultimi resignantis non fuerit capitulariter capta: Tum quia prædictus Georgius fuit, ut diximus, subrogatus tam ad possessionem Gulielmi, quam Gasparis. & sic sufficeret constare de possessione dicti Gulielmi
8 primi resignantis: Tum quia licet in tradenda possessione dicto Gaspari, non interfuerint nisi Abbatissa, & unus Canonicus; tamen cum fuerint factæ monitiones de ordine Abbatissæ ad congregandum capitulum, & fuerint vocati omnes Canonici tunc existentes; hoc videtur sufficere: Nam si vocati noluerunt venire totum jus Capituli remansit in Abbatissa, & Canonico, qui intervenit; & sic possessio per eos data Gaspari, fuit capitulariter capta: Abbas *in cap. cum omnes, col. fin. numero decimo tertio, vers Tamen unum diversitatem. de constit.* Puteus *decis* 283. *lib.* 3. *in nov.*

9 Non obstat quod Alexander habeat parem titulum vigore precum Imperialium, & sit in possessione: unde intret Re-
10 gula, quod inter habentes parem titulum, procedendum sit ordinariè, & non executivè per viam, immissionis: Quia cum dictus Alexander non veniat ex eadem vacatione per resignationem, sed diversa per obitum, nec ex eodem fonte, scilicet à Sede Apostolica, nec habeat similem subrogationẽ non habetur pro legitimo contradictore ad impediendam immissionem, ut fuit sæpissimè tentum in Rota: Capitaq. *decis* 329. *parte* 2. & fuit resolutum *in Pampelonens Parochialis de Arcoz.* 4. *Maij* 1613. *coram bon. mem. Domino meo Ubaldo in Barbastren. Prioratus* 12. *Ianuarij* 1616. *coram Reverendissimo Patre Domino Verospio*, *& in Ratisbonensis Canonicatus* 17. *Novembris* 1617. *coram R. P. D. meo Pirovano*, & in aliis

Non obstat defectus publicationis resignationis juxta formam Constitutionis Gregorij XIII. quia istud objectum hodie cessat ex facto, cum *in Summario Georgij, num.* 5. detur instrumentum publicationis, ubi Notarius coram testibus asserit fuisse adimpleta omnia servanda juxta formam dictæ Constitutionis, ultra quod Gratia Georgij capit etiam vacationem ob non publicationem.

Non obstat exceptio de assequutione alterius Canonicatus incompatibilis: Quia incompatibilitas non probatur, & in omnem casum cum tam ista exceptio quàm alia proximè adducta respiciant petitorium, tanquam requirentes altiorem indaginem, non possunt impedire immissionem vigore supradictæ subrogationis gratiosæ: ut dixit Rota *in Jacen. Parochialis* 23. *Junij* 1603. *coram bon. mem. Cardinal. Pamphilio, & in Veronens. Canonicatus* 8. *Decembris* 1604. *coram Illustrissimo Cardin. Millino*, relatis per Modern. Bonon. *de acquir possess. quæst.* 18. *art.* 2. *sub num.* 29.

Et ita decisum, &c.

Cordubensis dimidiæ portionis, Veneris 11. Februarij 1618.

Coram R. P. D. Duran.

SUMMARIUM.

1 *Purus sanguine quis præsumitur, dum non probatur contrarium & n* 7.

2 *Remissoria non conceditur sine fumo, quando materia est objectiva.*

3 *Testes si fuerunt alias examinati, præsumitur facta jam probatio, qua melius fieri potuit, ita ut nova facultas probandi præsumatur calumniosè petita.*

4 *Numerus testium supra 40 de iure non admittitur.*

5 *Testibus alias examinatis si fuerit metus incussus ab adversario præsumitur in eo potentia in futurum.*

Item si penes se scripturas originales retineat.

6 *Remissoria non datur si illa tendat ad detegendam falsitatem, cujus fumus non datur.*

8 *Examen novum non admittitur super articulis, super quibus fuerunt jam testes examinati.*

9 *Remissoria non conceditur si insurgat præsumptio, quod articuli sint potius imaginarij quam veri, & quando dicta præsumptio oritur.*

10 *Et præsertim denegatur post testium publicationem, & discota testificata.*

11 *Testibus examinatis ad perpetuam rei memoriam licet parte non citata multum Rota defert, si fuerunt recepti in tempore non suspecto.*

12 *Mulierem quinquagenariam gignere mirabile est, & de rarò contingit.*

13 *Remissoria non datur ad probandam rem inverisimilem, & quasi impossibilem.*

14 *Probationibus per scripturas magis standum est, quam futuris testium depositionibus.*

15 *Puritatis, vel impuritatis sanguinis probatio desumi non potest ex cohabitatione in uno, vel in alio loco ejusdem Civitatis.*

16 *Impuritas sanguinis probatur ex sola fama & æstimatione.*

17 *Articulus est irrelevans si tendat ad probandam famam impuritatis, & fuerit jam probata fama in contrarium.*

18 *Fama an præsumatur orta ex materia articulorum, & an hoc casu sit suspecta ut originata ex causis non probabilibus.*

DECISIO LXI.

CUm contra Dominum Ioannem Rubeum de Herrera provisum Apostolicum de dimidia portione in Ecclesia Corduben. fuisset in partibus declaratum ei obstare statutum dictæ Ecclesiæ super puritate sanguinis, Rota in gradu appellationis revocando sententiam de partibus, pronunciavit dictum statutum ei non obstare; non solum, quia habet 2
pro se regulam, quod quisque purus præsumatur dum non probatur contrarium *ad leg ub exparte. ff de probat* & in his terminis Mantica *decis.* 274. *numero primo*, & Rota *decisione* 182. *numero primo, parte* 1. *recent.* sed etiam quia ex probationibus per Iudices deputatos à Capitolo Corduben.

in

in prima instantia & aliis deinde in grado appellationis in Curia factis, benè prout de iure requiritur constitit eum esse sanguine purum, nullaque labe Iudæorum, aut Maurorum infectum, fuit latè firmatum *in decisionibus 27. Iunij, & 15. Decembris 1625. coram bona memoria Hierosolymitano*: Sed cùm hodie commissa mihi appellationis causa a dicta sententia Rotali, Capitulum Cordoben. instaret pro Remissoria ad faciendas desuper novas probationes, dubitavi an illi sit concedenda? & fuit negativè resolutum.

Et moti fuerunt Domini ex pluribus quæ Rota passim ad denegandam Remissoriam attendere consuevit: *& Primò*,
2 quia materia est objectiva, in qua sine fumo Remissoria concedi non solet: Verall *decis 60. 62. & 63. p. 3.* Put. *decis. 18. de dilat* Rota *decis. 212. n. 5. & 6. part. 2. recent* quæ loquitur in terminis.

3 Secundò, quia in partibus per Iudices fuerunt examinati nonaginta testes, & ultra, unde præsumitur facta ea probatio, quæ melius fieri poterat, & consequenter hæc nova facultas probandi præsumitur calumniosè petita: Cravett. *consil. 134. num 3.* Ægid. *decis. 38. post princip.* Verall. *decis. 63. part. 3.* Greg. XV. *decis 414. n. 1.*

4 Tertiò, quia numerus testium examinatorum fuit excessivus, cùm de iure non admittatur examen testium supra 40. *cap. cum causam*, & *ibi* Gloss. *verb effrenatum, de testibus & cap latores. de Cleric excomm minist.*

5 Quartò, quia datur fumus, quod in aliis examinibus in Civitate Corduben fuit incussus metus nonnullis testibus, qui pro puritate deponebant, & quod scripturæ originales non apud Notarium, sed penes Capitulum custodiebantur, unde detegitur potentia Capituli in futurum: Caputaq. *decis 30. n. 6 part. 3.*

6 Quintò & ultimò, quia cum Remissoria necessariò tendat ad detegendam falsitatem & periurium testium, qui super puritate deposuerunt, etiam ex hoc capite Remissoria dene-
7 gatur: tum quia non datur fumus falsitatis, tum etiam quia stat præsumptio pro puritate, de qua testes deponunt: prout in simili fuit resolutum *in Iannen. pecuniaria, 3. Iunij 1613. coram bon. mem. Ubaldo.*

Sed illud magis ad denegandam Remissoriam apud Dominos urgebat, quod articuli in actis dati, super quibus Remissoria petitur, aut sunt irrelevantes, aut improbabiles, aut demum videntur calumniosi, ut ex eorum singulari discussione apparet.

In primo enim articulo ponitur, Ioannem esse filium Sebastiani, & Beatricis: in secundo, quod dictus Sebastianus fuit filius Didaci & Theresiæ: & in tertio, quod dicta Beatrix
8 fuit filia Alphonsi, & Isabellæ: qui articuli in hoc negantur, & fuerunt iam in partibus dati, & super illis examinati per prædictos Iudices Capituli testes, circiter octoginta, & consequenter frustra super eisdem petitur novum examen: Caputaq. *decis. 66. part. 3.*

In eo verò quod dicti articuli ulterius continent, dictam Theresiam Aviam Ioannis paternam fuisse cognominatam de Palma, & Isabellam Aviam eiusdem maternam fuisse cognominatam de Corduba, non caret suspicione calumniæ: cum enim in articulis de partibus fuerit positum & probatũ, Theresiam fuisse cognominatam de Soria, & Navarrette, Isa-
9 bellam verò de Morales, & sic aliter circa idem quam in novis articulis, inde insurgit præsumptio, articulos novos esse potius imaginarios, quam verosimiles et propterea Remissoria non sit danda: prout in simili Gregor. XV. *decis. 181. n 4.*
10 *& 5.* ubi Additio. Et tantò magis post testium publicationem & discita testificata: *cap. fraternitatis, & cap. intimavit, de testibus. Auth & qui semel, C. de probat.* Farinac. *de testibus, quæst 73. numero 68.* Gregorius XV. *decisione 697. & 523. num. 1.*

Quartus articulus, qui continet, dictam Isabellam fuisse filiam Ioannis Gonzalez, ultra quod detegitur suspectus ex dispositione testium examinatorum de anno 1604 qui deponunt eam fuisse Michaelis de Morales: quibus testibus
11 quamvis examinatis ad perpetuam rei memoriam, & parte non citata, multum detulit Rota, *in decisionibus coram bona memoria Patriarcha*: ex quo fuerunt recepti in tempore non suspecto adhuc dictis testibus circumscriptis, hic articulus non solum inverisimilis est, sed etiam improbabilis videtur: quandoquidem prædictus Ioannes Gonzalez erat iam defunctus, quando de anno 1486. fuit de hæresi condemnatus ut legitur in inscriptione *habitelli* à Capitulo compulsati. Unde si dicta Isabella fuisset eius filia, haberet hodie si viveret circiter 150 annos, & Beatrix filia Isabellæ, & mater Ioannis quæ adhuc vivit, & non excedit annos octoginta, ut dicunt testes, qui illam in infantili ætate cognoverunt,
a haberet ad minus centum annos, & esset genita in quinquagesimo anno ætatis prædictæ Isabellæ eius matris, & tamen, mulierem quinquagenariam gignere, pro re mirabili 12
& de raro contingentibus tradit textus *in leg si mater, C de legitim. hæred.* Tiraq. *de leg connub. lib. 2. n 22.* Ad probandum 13
autem rem inverisimilem, & quasi impossibilem, Remissoria non datur: Imol *in cap quia verisimile, sub n. 1. vers quandoque est tanta, &c.* ubi etiam Abb. *num. 2 vers quandoque est verisimilitudo maxima, &c. Extr. de præsumpt.* Greg. XV. *decis 414 n. 3. cum seqq.*

Quintus articulus, in quo habetur, quod Didacus Fernandez avus Ioannis paternus, fuit filius Gundisalvi de Rubeis, similiter visus fuit Dominis suspectus & inverisimilis quia ex testibus & fide Inquisitorum Corduben. necnon ex quodam instrumento publico antiquo, de quibus *in summario Ioannis, num 10.* clarè apparet dictum Didacum fuisse filium Matthæi Rubei; prout etiam fuit firmatum *in utraque decisione bona memoria Manzanedi.* Quibus probationibus 14
ut per scripturas, sine dubio magis standum est, quam futuris testium Capituli depositionibus: Gloss. *in cap. 1. verb. in scriptis de cens. in 6.* Rota *decis. 582. n 6. part. 1. recent.* & fuit millies decisum.

Et hinc etiam emanat irrelevantia sexti articuli continentis, quòd prædictus Gundisalvus erat Iudæus: quia esto quòd fuerit talis, non relevaret: cum Ioannes ab eo non descendat. Prout etiam, ex eadem ratione, est irrelevans septimus articulus, in quo ponitur quod Ioannes Gonzalez fuit hæreticus, quia ut supra dictum est, Isabella avia Ioannis materna, non fuit eius filia, sed Michaelis.

Octavus articulus, qui continet hæreses Alphonsi de Herrera, Ferdinandi Lopez, Theresiæ Diaz, & Catharinæ Sanchez, & quod eorum habitelli, vulgò *Benedictus*, qui hodie pro Rostris habentur in Claustris Ecclesiæ Corduben. similiter non relevant: quia dato, quod prædicti fuerint tales, & ut prætenditur ideò condemnati, dum non ponitur ex quo capite, & in quo gradu Ioannem attingant, eum non afficiunt.

Neque obstat prætensio quod dictus Alphonsus fuerit Avus maternus Ioannis, quia quamvis eius Avus maternus nuncuparetur etiam Alphonsus de Herrera, tamen constat quod non est idem; sed alius ab eo de quo cantat articulus. Ille enim fuit condemnatus & combustus de anno 1486. & sic ab annis 142 & præterea erat penitus oculis orbatus; ut legitur in inscriptione habitelli a Capitulo compulsati; Alphonsus verò avus Maternus Ioannis vivebat 40 abhinc annis, quem cognoverunt testes, qui ulterius deponunt, eum fuisse sanum visus.

Nonus articulus cantat habitationem familiæ Ioannis fuisse in via artificum Civitatis Corduben qui ideò detegitur suspectus, ex quo testes Capituli deponunt parentes Ioannis habitasse in via *del Batanero* & in omnem casum non relevat, quia ex habitatione in uno, vel alio loco eiusdem Civi- 15
tatis, desumi non potest nec minima probatio puritatis, vel impuritatis, sanguinis: ut sæpius fuit resolutum. Mantica *decis. 274 n 9.*

Decimus & ultimus articulus, qui tendit ad probandam famam impuritatis, quæ (ut contenditur) probatur ex sola 16
fama & æstimatione; iuxta Gloss *in leg. 1 ff de probat.* Marsil. *in leg de minore, § plurimum. num. 88 ff. de quæst.* Avendano *in suo Dictionario, verbo Iudicare*, & Ioannes Gutierrez *practic. quæstion civil libro tertio quæstione decimaquarta, numero decimoseptimo*, redditur irrelevans, ex quo fuit probata fama in contrarium, ut in his terminis dixit Rota 17
decis. 494 numero duodecimo, & sequentibus, parte prima recent. & alibi sæpius.

Et tanto magis, qui fama, de qua in dicto articulo, 18
quando probaretur, præsumeretur orta ex materia prædictorum articulorum, quæ ideò esset etiam suspecta, uti originata ex causis non probabilibus: Bald. *in leg diffamari, n. 1. & 3. Cod. de ingen. manumiss.* Altaand. *consil 72. num. 13. in fin. lib. 2.* & in puncto famæ super impuritate, Mantic. *d. decis. 274. num 9.*

Neque obstat quod dicebatur, testes de partibus non fuisse examinatos ad instantiam Capituli, sed Ioannis: quia imò fuerunt examinati ex officio à Iudicibus deputatis à Capitulo qui ut videre est in depositionibus fuerunt diligentissimi inquisitores. Ex quibus Domini unanimi consensu denegarunt Remissoriam.

Et ita utraque parte informante, &c.

Romana Successionis, Veneris 19. Ianuarij 1629.

Coram R. P. D. Durano.

SVMMA.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis recusatio fieri non potest à procuratore non habente ad id speciale mandatum.*

2 *Iudices recusatio fieri non potest post litem contestatam, nisi probetur nova causa recusationis.*

3 *Testamentum primum tollitur ipso iure per secundum.*

4 *Immissio debetur haredi scripto vigore* leg. fin. C. de edict. Div. Adr. tollen. *exhibenti testamentum in forma probanti non vitiatum.*

5 *Immissio ut concedatur vigore* leg. fin. Cod de edict. Div. Adr. tollen. *sufficit quod hares exhibeat testamenti exemplum in forma publica à Notario traditum.*

6 *Recognitio manus Testatoris non est necessaria quando agitur de testamento nuncupativo consignato & clauso per Testatorem coram Notario & Testibus qui se subscripserunt.*

7 *Testamentum primum, à quo Testator nolle recedere dixit, nisi in secundo certa verba apposuerit, non dicitur sublatum per secundum in quo talia verba non leguntur.*

Declara ut n. 8.

9 *Sana mentis esse naturale est.*

10 *Insanum esse, est accidentale.*

11 *Demens nemo præsumitur.*

12 *Dementia Testatoris est probanda de tempore testamenti, ut illud reddatur nullum, & n. .c.*

13 *Sana mentis Testatorem fuisse ostendit ipsum testamentum ritè & rectè conditum.*

14 *Sana mens arguitur ex ordinata scriptura compositione; prout è contra ex inordinata præsumitur dementia.*

15 *Sana mens Testatoris arguitur ex institutione haredum ab intestato venientium.*

16 *Mens sana arguitur ex Sacramentorum susceptione.*

17 *Sacramentorum susceptio non nisi hominibus sana mentis convenit, & permittitur.*

18 *Sana mentis præsumptio in Testatore deducitur ex eo, quod ipse testamentum subscripserit, & testes intervenerint.*

19 *Testibus habentibus interesse in primo testamento fides minuitur, si deponant de superveniente dementia Testatoris, ad effectum annullandi secundum testamentum revocatorium primi.*

21 *Testes deponentes de dementia, etiam non interrogati, debent adducere rationem eorum dispositionis.*

22 *Memoria imbecillitas non infert defectum intellectus.*

Præsertim in infirmo, n. 23.

24 *Dementia Testatoris non probatur ex rumoribus de illo factis, si post illos ritè, & rectè fuit testatus, & antea erat sana mentis.*

25 *Viri sana mentis, licet aliqua faciant de tempore testamenti sana mentis non convenientia, non tamen insani reputantur; dum suspicio furoris ex aliis causata amoveatur. & plura exempla referuntur numeris sequentibus*

26 *Pater exharedans filios suos sine causa, non quasi furiosè facere dicitur.*

27 *Testamentum in quo filius sine causa exharedatur, mero iure tenet, tamen opus sit illud rescindi per querelam inofficiosi*

28 *Testamentum furiosi est nullum ipso iure.*

29 *Testamenta plura referuntur qua valida fuerunt reputata, licet in eis disposita veris sana mentis non convenirent*

30 *Demens omninò, & in furore confirmatus, licet ordinatè testetur, adhuc eius testamentum est nullum.*

31 *Demens licèt faciat aliquos actus sapienti convenientes, non desinit esse demens.*

32 *Infirmus non reputatur sanus ex eo quod faciat aliquos actus sano convenientes*

33 *Dementia arguitur ex datione curatoris.*

Declara ut num 34.

35 *Contradictor legitimus dicitur qui venit ex primo testamento, ad impediendam immissionem haredis in secundo instituti, agentis ex remedio,* leg. fin. C de edict. div. Adr. tollen.

Declara ut num. 36.

DECISIO XLII.

IOannes Maria Vertema duo condidit testamenta: in primo Venerabilem Archiconfraternitatem Sanctissimi Crucifixi de Vrbe: in secundo, Franciscum, Catherinam, & Cæciliam de Vertimis hæredes instituit. Cùm autem Archiconfraternitas mortuo testatore vigore primi testamenti bonorum hæreditariorum possessionem occupasset, orta lite inter eam & dictas fœminas, (Franciscus enim nunquam fuit in causa) Iudex causarum dictæ Archiconfraternitatis pronunciavit dictas Catherinam & Cæciliam esse immittendas pro duabus ex tribus partibus ex secundo testamento.

Sed cum habitus fuerit recursus ad Illustrissimum Cardinalem Protectorem, qui me in Iudicem deputavit; Dubitavi hodie in Rota de viribus dictæ sententiæ: Et Domini esse confirmandam resolverunt.

Quia de validitate non est dubitandum: Nam ultra quod Illustrissimus Cardinalis in suis facultatibus potest procedere, nullis etiam servatis terminis substantialibus, fuerunt nihilominus servata omnia requisita, de quibus per Caputaq. *dec* 260 *p.* 2 & recusatio Iudicis fuit facta per procuratorem 1
non habentem ad id speciale mandatum, ad recusandum, de iure requisitum: *ad l non solum § fin ff. de procurat.* Rebuff. *de recusat art.* 1 *gloss* 1. *n* 2. Paris. *cons.* 31 *n* 102. *lib.* 2. Caputaq *dec* 168. *p.* 1 Rota apud Gregorium XV. *dec.* 368 *n.* 1. & non 2
fuit propositio in tempore, sed post litem contestatam, quæ propterea non admittitur, cum non probetur novam causam supervenisse: *l. apertissimè in principio, C. de iud. c. inter Monasterium, de sent. & re iud.* Covarr. *pract. q. c.* 26. *n.* 1. *in fin.* & Rota *dec.* 2. *n.* 2. *p.* 2. *divers.*

De iustitia similiter visum fuit constare: quia cùm per dictum secundum testamentum, primum ipso iure sublatum 3
fuerit *§ posteriorem, Instit. quibus mod. testam. infirm. cum vulgatis.* Et illud productum fuerit in forma probanti, non vitiatum, & citatis hæredibus in eo institutis, debetur immissio 4
ex *l fin C de edict. Div. Adrian tollen* Menoch *de adipisc. remed.* 4. *n.* 368. Iacò Peteg *de fideic. art.* 48. *per tot.* & Rota apud Gregorium XV. *dec.* 206 *n.* 1. & alibi sæpius.

Nec relevat, quod in actis non fuerit productum originale seu matrix dicti secundi testamenti iuxta requisito *d l finali*: quia sufficit quod productum fuerit exemplum, in publicam formam redactum, & traditum à Notario rogato; Ias. 5
in d. l finale: sub n 4. ubi Zuccard. *n* 92. *vers sed nihilominus.* Menoch. *d. remedio* 4 *n* 654. & ita observat Rota, ut testatur Verall. *dec.* 35 *n.* 1 *p.* 2 *& in Perusina hareditatis* 28. *Novembris* 1616 *coram bona memoria Buratto,* & novissimè *in Romana hareditatis de Arigonis* 23 *Ianuarij* 1627. *coram Domino meo Versis.*

Minus relevat quod non fuerit recognita subscriptio testatoris; quia versamur in testamento nuncupativo, quod redditur certum eo ipso quod fuit per testatorem consignatum & à Notario clausum, & Notarius à tergo illius, rogitum consignationis coram septem testibus adnotavit, & ibidem testatur, ac testes prædicti etiam se subscripserunt. Vnde non est opus alia recognitione: Bart. *in leg.* 2. *num.* 5. *vers tunc si Tabellio, ff quemadmod test. aper.* Paul. de Castr *cons* 93. *lib* 1. Rota *dec* 752 *n.* 6. & 7 *p.* 1. *divers & in d. Romana hareditatis coram Domino meo Versis, & in eadem* 28. *Iunij* 1627. *coram eodem* 6

Non obstat etiam, quòd in primo testamento, in quo Archiconfraternitas fuit hæres instituta, adsit clausula derogatoria posterioris voluntatis, nisi in ea describerentur hæc formalia verba: *Ave Maria gratia plena, &c.* quæ in dicto secundo testamento non inveniuntur descripta, quo casu non censetur primum per posterius revocatum: ad *leg si quis in principio testamenti.* & *ibi* communiter Doctores *ff de leg.* 3. Iason. *in leg si mihi & tibi, § in legatis, num.* 11 *ff de legat.* 1. Corn. *consil.* 86 *num.* 7. *volum* 3. Alexand. *consil.* 134. *num* 1. *lib* 1. Cæsar de Grassis *decisione* 1. *numero primo & secundo testamen.* 7

Quia fuit benè responsum, quod in dicto secundo testamento adest sufficiens derogatio, & ex quo testator in eo dixit, quod valere debeat non obstante quovis alio testamento habente clausulam derogatoriam, subdens, *Sotto qual si voglia parole derogatorie de quale non mi ricordo e ma se mi ricordassi adesso de verbo ad verbum ledire*: ut tradunt Bart *in dict. leg. si quis in principio testamenti, n.* 8. Clar. *in §. testamentum, quæst.* 99. *vers. sed quæro*: Natt. *cons.* 639. *num.* 9. *lib.* 3. Mandeu. Roman. *decisio.* 48 *num.* 22 *& sequentibus.* Hieronym. à Laurentiis *decis. Avenionen.* 81. *num* 3. Et in puncto quod per verba illa, *Sotto qual si voglia parole derogatorie*, sit sufficienter derogatum cuicunque clausulæ derogatoriæ etiam continenti dicta verba, *Ave Maria*: dixit Rota *dec.* 721 *n* 3. *p* 2. *recent. & in Romana legati* 9 *Iunij* 1578. *coram Bubalo.* 8

Non etiam obstare visa fuit prætensa testatoris dementia de tempore secundi testamenti, in qua fiebat principale fundamentum pro parte Archiconfraternitatis. Quia cum 9
naturale sit quemlibet esse mentis compotem; furiosum 10
verò, & insanum, accidentale, ut dixit Bald. *in leg. nec Codicillos,*

11 *Codicillos, C. de Codicill.* ubi etiam Gloss. Bart. & alij præsumptio stat contra dementiam, *cap. fin. de success. ab intestat.* Propterea ad probandam dementiam, præsertim in Ioanne Maria testatore, qui non solùm pro se habet sanæ mentis præsumptionem, sed in præcedenti tempora vitæ suæ talis
12 probatur, efficacioribus, & urgentioribus probationibus de tempore conditi testamenti opus est, ita ut non sufficiat quod aliqua alia die probetur furiosus: ut latè Bart. *in leg. 2. n. 3. vers. sed quid ff. de bon. possess. fur.* Alex. *cons. 85. num. 7. vers. & illud rectè, lib. 2.* Roder. Suar. *alleg. 1. per totam.* Magon. *decis. Florentin. 97. n. 13.*

13 Et tanto magis, quia cum his concurrit quod omnia in dicto secundo testamento descripta, ritè, & ordinatè compo-
14 sita reperiuntur: debiti autem ordinis observantia, & recta scripturæ compositio, mentis integritatem adnotant; sicut inordinatio defectum: *c. 2. § si verò, de Cler. ægrot. in 6. cap. fin. de hæretic. eod. libr. c. legitimum, 93. distinct.* Ioannes Andr. *in cap. cum dilectus, de success. ab intest.* Alex. *in dict. leg. furiosum, Cod. qui testam. facere poss.* Houd. *cons. 78. n. 60. lib. 2.* Tiraquell. *de leg. connub. gloss. 1. part. 11. num. 7.* Mant. *de conject. ult. volunt. libro 2. tit. 5. num. 13.* & Anton. Gram. *dec. 262. num. 2.*

15 Et præterea, nulla major est sanæ mentis conjectura, quàm illa, quæ desumitur ex qualitate testamentariæ dispositionis Ioannis Mariæ, qui instituit hæredes dictas fœminas sibi sanguine proximiores, & quibus circumscripto testamento à lege deferebatur ejus hæreditas; & legata pia fecit, qualia ipsius testatoris qualitati, & cuilibet prudenti viro conveniebant: Suarez *dict. allegat. 1. num. 2. & 10.* Houded. *dict. consil. 78. numero 61. lib. 2.* Mantic. *ubi suprà, num. 7.* Afflict. *decis. 143. num. 5.* Ioseph. Ludov. *decis. Perus. 1. num. 9.* Gram. *decis. 73. circa fin.* & Rota *decis. 129. n. 15. par. 2. diversorum.*

16 His accedunt fides Parochorum, quibus in hoc multum deferri debet, attestantium quod Ioannes Maria in ultima infirmitate, in qua fecit testamentum, & ex qua dementiam ortam fuisse prætenditur, bis peccata sua cum sana memoria, sensu perfecto, & animi dolore confessus fuit, & sa-
17 cram Eucharistiam suscepit. Horum enim Sacramentorum susceptio non nisi hominibus sanæ mentis convenit, & permittitur: ut latè Surd. *consil. 89. per tot.* Quæ ideò plurimum confert ad mentis integritatem præsumendam: Menochius *præsumpt. 45. num. 21. lib. 6.* Rota *decis. 384. num. 4. part. 1. recent. & in Romana hæreditatis de Gracchis 5. Decembris 1618. coram bonæ memoriæ Remboldo.* Adminiculantur etiam attestationes Reverendissimi Episcopi Vices gerentis Illustrissimi Cardinalis Vicarij, & aliorum quatuor Sacerdotum, qui circa tempus conditi secundi testamenti Ioannem Mariam personaliter visitarunt, & eum sani judicij, ut dicunt reperie-
18 runt. Et tandem subscriptiones ipsiusmet testatoris, & septem testium, non parum faciunt quia testator mentis expers non facilè subscripsisset, & testes subscribere recusassent.

19 Vnde non obstant testes de dementia deponentes. Quia ultra quod quidam sunt aliqualiter interessati, quia aut sunt legatarij ex primo testamento, aut aliàs eorum interest, ut illud sustineatur, quorum fides propterea saltem diminuitur,
20 *ad l. omnibus, C. de test.* In primis non concludunt de dementia de tempore conditi secundi testamenti, de quo tempore, maximè supradictis attentis, illam determinatè concludere deberent: juxta text. *in l. 2. & l. qui testamento, § quacunque vers. nec furiosus, ff. de testam.* & tradunt Doctores, *in d. l. furiosum.* Corn. *cons. 261. n. 22. lib. 4.* Ant. Gram. *d. dec. 262. n. 2.* & Rota *d. dec. 384. n. 10. p. 1. recent.*

21 Præterea non reddunt convenientem rationem sui dicti, quam tamen in hoc casu, etiam non interrogati exprimere debent. Cùm enim dementia cognoscatur per inquisitionem quandam, quæ se animo non offert nisi per multa & diversa media, circa quæ testes de facili possunt errare; ideò eis non creditur nisi causam sui dicti etiam non interrogati faciant manifestam: Bald. *in leg. solam, Cod. de testibus.* Innocent. *in cap. cum causam, de testibus,* Fulgos. & Castr. *in dict. leg. furiosum,* ubi Ias. *n. 6.* Soc. *cons. 42. n. 4. lib. 1.* Surd. *dict. cons. 89. n. 4.* Boër. *dec. 23. num. 41.* Magon. *d. dec. 97. n. 5.* Rota *in d. dec. 384. num. 7.*

22 Non obstat quod aliqui testes reddant rationem dementiæ: quia viderunt Ioannem Mariam memoria destitutum, & facientem strepita, & alia more dementium. Quia memoriæ imbecillitas non infert intellectus defectum: Menoch. *dict. præsumpt. 45. n. 31.* & Rota *dict. decis. 384. num. 9.* præsertim
23 in Ioanne Maria corporis infirmitate oppresso, juxta textum optimum *in l. hac consultissima, §. at cùm humana fragilitas, C. qui testam. facere poss.*

24 Quod verò fecerit strepita, & alia hujusmodi, similiter non concludit dementiam continuatam, & confirmatam, & sic eum non fuisse in potestate mentis de tempore conditi testamenti, stante ut dictum est, quod antea communi existimatione sani consilij reputabatur, & testamentum condidit rectè, & ordinatè compositum, & eius dispositionis qualitas convenit homini perfectæ mentis, & quod post prædicta strepita, ex testium depositione, sanus mente repertus fuit à Parochis, quibus fuit peccata confessus, necnon à Reverendissimo Domino Vices gerente, & aliis Sacerdotibus supradictis: Quandoque enim sani intellectus Viri aliqua ex acci- 25
denti faciunt à sana mente aliena, etiam tempore condendi testamenti; & sic in fortioribus terminis: & tamen omnino ideò semper de lucido intervallo supervenisse præsumitur, nec insani reputantur, quoad testamenti activam factionem, modo ex aliis inspicio furoris inde causata appareant.

Prout Pater qui filios suos sine causa exhæredat, meritò 26
rem quasi furiosi facere dicitur: *l. 1. & 2. ff. de inoff. testam.* & 27
tamen eius testamentum mero jure tenet, cùm opus sit illud rescindi per querelam inofficiosi: *l. si non mortis, § si quis, & toto tit. ff. eodem.* Cùm tamen testamentum furiosi sit ipso ju- 28
re nullum: *d. l. 2. & leg. filiusfamilias, ff. de testam. & d. l. furiosum, C. qui testam. fac. poss.*

Ille etiam testator, qui apud Iurisconsultum *in leg. quidam in suo. ff. de condit. inst.* iussit ossa sua projici in Tyberim, rem 29
furiosi iussit, ut *ibi* textus dicit; & tamen ejus testamentum valuit.

Sicut valuit testamentum illius mulieris, quæ *in l. fin. ff. de aur. & argent. legat.* iussit se sepeliri cum quibusdam ornamentis, quæ ipsa ad se sepeliendam fecerat ex Smaragdis & Margaritis.

Et facit bonus textus *in leg. servo alieno, § fi. ff. de legat. primò.* Et quod refert Paris. *cons. 88. n. 65. vol. 3.* de testamento illius, qui peccata sua non confitebatur: Et Cren. *cons. 219. in fin. vol. 1.* de testamento alterius, qui missam non audiebat, & cum dives esset, legata pro anima sua non reliquit. Et sic intelligit Roder. Suar. *ubi suprà.*

Et quod refert Valerius Maximus de testamento datis benè ordinato, quod Senatus Romanus validum declaravit, quod scilicet furiosus ille non erat in continuo & confirmato furore, sed habens dilucida intervalla, ita ut ex bene ordinata dispositione judicatus fuerit in sanitatis intervallo esse de tempore facti testamenti.

Prout etiam sic intelligenda est decisio *in dict. Romana* 30
hæreditatis de Gracch. vers. tum etiam; Quandoquidem qui prorsus demens est, & in furore confirmatus, si de facto testetur, quamvis ordinatè, semper eius testamentum nullum est: Roder. Suar. & Mantic. *ubi suprà* Menoch. *d. præsumpt. 45. num. 88.* Siquidem tunc optima compositio non à persona, sed casu magis facta creditur: argumento optimi textus *in l. fin. ff. de administ. tutor.* Non enim propterea desinit esse fu- 31
riosus, quamvis faciat aliquos actus Sapientis, ut dicit Rom. post Gloss. *in leg. filium emancipatum, n. 3. ff. de acquirend. hæred.* Zabarell. *cons. 57. vol. 2.* Coro. *cons. 69. vol. 1.* & Menoch. *cons. 82. n. 184.*

Vt in simili infirmus, etsi aliquot faciat actus, qui sanita- 32
tem arguunt, tamen non est sanus: Præposit. *in c. Dilectus, extra. de spons.* Crefer. *sing. 368. verb. testamentum:* ubi meminit illius egregiæ sententiæ, quam dixisse quemdam fatuum Parisiensem, multi alij etiam referunt.

Non etiam obstare dixerunt Domini, quod Ioanni Ma- 33
riæ uti insano fuerit datus Curator ante dictum testamentum, de quo agitur, quæ Curatoris datio dementiam arguit Alex. *d. cons. 85. n. 9. lib. 2.* Bertrand. *cons. 48. num. 22. vol. 1. p. 2.* Surd. *d. cons. 86. n. 19.* & Mantic. *ubi suprà, n. 15.* Quia quidquid sit an dicti Curatoris datio fuerit facta causâ cognitâ, & an fuerit ad hoc procurata, ut videtur ab habentibus pinguius 34
interesse ex primo testamento, illa similiter non concludit dementiam ad effectum de quo agitur, ut in puncto Ioan. Faber *in § præterea, & ibi* Aretin. *Instit. quibus non est permiss. facere testam.* Ias. *in d. leg. furiosum, sub n. 2. vers. tertio singulariter limita:* Boër. *dict. decis. 23. n. 79.* & Rota *in dict. Romana hæreditatis de Gracchis,* & in omnem casum in conflictu probationum, Dominis ex supradictis visum fuit probationem sanæ mentis de tempore conditi secundi testamenti præponderare.

Tandem non obstat, quod Archiconfraternitas, quæ ve- 35
nit ex alio testamento, & sic ex pari titulo, & possidet, sit legitima contradictrix ad impediendam immissionem *ex dict. leg. fi.* Bar. *ibi sub n. 21. vers. aut compareat,* & Zuccard. *n. 174.* Menoc. *de adipisc. dict. remed. 40. n. 565.* Pereg. *de fideicomm. art. 48. n. 40.* Mohed. *dec. 13. ut lit. penden.* & Caputaq. *dec. 392. part. 1.* & Rota *in Reatina hæreditatis 4. Iunij 1599. coram Iusto.*

Quia est verum, ad effectum, ut non sic procedendum ex dicto remedio executivè, & summariè, ut loquuntur

Doctores,

Doctores, & decisiones *suprà* allegatæ. Domini autem quamvis dixerint sententiam esse confirmandam, dixerunt tamen procedendum esse via ordinaria.

Et ita decisum utraque, &c.

Florentina Oratorij, Lunæ 18. Martij 1630.

Coram R. P. D. Queipo.

SVMMARIVM.

1 *Vltimus de familia potest bona, & jura fideicommisso subiecta, extraneo hæredi relinquere.*
2 *Filiationis probatio quando sit insufficiens.*
3 *Filius natus ex uxore etiam adultera censetur mariti.*
4 *Et ista est præsumptio juris tantùm.*
5 *Infirmitas, vel senectus, vel absentia, aut alia similis impossibilitas accessus ad uxorem, faciunt cessare præsumptionem, quod filius sit mariti.*
6 *Hæres licet possit impugnare factum defuncti, tamen rectiùs agit si illius voluntati obtemperet.*
7 *Causa plures quando assignantur sufficit unam esse veram ut ex illa dispositio sustineatur.*
8 *Defuncti factum non potest hæres impugnare.*
9 *Hæres hæredis dicitur etiam hæres primi testatoris.*
10 *Defuncti factum potest impugnare in actu, cui ipse dumtaxat consensit, non autem ad eius observationem se obligavit.*
11 *Defuncti factum potest impugnari respectu juris supervenientis post dictum factum.*
12 *Hæres succedens jure proprio, & non hæreditario, potest factum defuncti impugnare: & num 13.*

DECISIO LXIII.

ANtonius senior de Puccis anno 1464. in Ecclesia Sanctissimæ Annuntiatæ Civitatis Florentiæ ex fundatione & dotatione Ius Patronatus sibi, & suis descendentibus masculis per lineam masculinam acquisivit in Cappella, seu Oratorio Sancti Sebastiani inibi existenti, ex quo Antonius ultimus descendens, & dicti Iuris Patronatus possessor extitit Robertus iunior maritus Dominæ Octaviæ Capponiæ, quam etiam in hoc Iure Patronatus legatariam reliquit, eo, quod ex dicto Antonio fundatore nullus masculus per lineam masculinam descendens superesset. Atque ita esset locus
1 Regulæ textus *in l in solidum* 88. §. *Pradium, leg cum Pater, §. libertis ff de legatis* 2. ubi Gloss Bart & Doctores tradunt ultimum d. familia posse bona & jura fideicommisso perpetuo subiecta, extraneo hæredi relinquere, ut tradit etiam Molin. *de primogenit. lib.* 1 *cap* 4. *num.* 23. Peregrin *de fideicommiss. art* 51. *num.* 1. Rota *decis* 203. *num.* 1. *p* 1. *recent.* & in terminis Iuris patronatus post Anchar. *cons.* 81 *num* 1. pluries tenuit Rota, ut per Cassad *decis.* 1. *num.* 3. *de iure patronat.* Seraph *decis.* 364. *num* 1. *in fin. cum sequentibus*, Rota *decis* 375. *num* 4. & *n.* 14. *part.* 1 *divers.* & apud Vivian. *de Iur. Patronat decis* 11. *sub num.* 1. & *decis.* 13. *sub num.* 4. & *decis.* 41 *sub num.* 18.

Sed cùm Laurentius de Puccis à prædicto Antonio descenderent, nec de hoc sit inter partes controversia, & is reliquerit Horatium, quem uti filium ex muliere coniugata susceptum multis modis agnovit, nempe instituendo eum in summa scutorum 400 annuorum, & legitimando uti filium, & insuper educavit, tractavit, & nominavit uti talem & dispensationem super Clericatu obtinuit, ac alios actus similes fecit, de quibus *in summario Dominorum de Puccis*.

Et cùm dictus Horatius post mortem Roberti junioris; relictis hæredibus Dominis de Puccis decessisset, qui uti hæredes dicti Horatij Iuris patronatus in dicto Oratorio Sancti Sebastiani ad se pertinere contendere cœperunt, & mota lite causaque mihi commissa, proposui dubium super pertinentia dicta Iuris Patronatus; & Domini responderant ad Dominam Octaviam Capponiam pertinere.

Nam difficultas præcipua circa filiationem prædicti Ho-
2 ratij vertebatur, & cum in confesso apud partes sit ex muliere uxorata natum fuisse, probatio filiationis ex Laurentio insufficiens apparuit, propter Iuris præsumptionem deductam ex textu *in leg. miles.* §. *defuncto ff. ad leg Iuliam de adult.*
3 ex qua communiter deducitur, ex uxore etiam adultera natum filium, mariti censeri, quamvis uterque id negaverit ut docent Bald. & Abb. *in cap. per tuas, de probat.* Boer. *decis.* 299 Hippolit. *in leg.* 1. §. *ad quæst. num.* 34. *de quæstione*

Alciat. *de præsumpt. regul.* 3. *præsumpt.* 37. Castrens. *cons.* 434. *num.* 1. Covar. *de spons.* 2. *part. cap.* 8. § 3. *num.* 8. Mascard. *de probat. concl.* 788. *ex num.* 2 *lib.* 2. Menoch. *de arbitr* q. 89. *ex num.* 10,

Quamvis enim prædicta præsumptio juris tantum sit, ut 4
teneat Emanuel. Cost *in* § *& quod si tantum*, 4. *part. num.* 45. Paris. *cons* 19. *ex num.* 98. Covar. *ubi supra*, Menoch. *in dict. quæst* 89. *num* 104 Achill *decis* 1. *num* 4. *sub tit. qui filij sint legitimi*, tamen eas dumtaxat probationes in contrarium admittit, ex quibus probetur ex marito susceptum non fuisse 5
vel propter infirmitatem, vel senectutem, vel absentiam, aut aliam similem impossibilitatem, accessus ad uxorem, ut refertur *in leg. cùm diffinimus. ff de his, qui sunt sui vel alieni juris*, & post Doctores suprà relatos firmavit Rota apud Achill. *dict. decis.* 1. *num.* 3. *qui filij sint legitimi*, & apud Reverendissimum Dominum meum Decanum *dict. decis* 7. *n.* 2. & *in Romana de Bonellis* 29. *Novembris* 1613. & 28. *Novembris* 1614. *coram bonæ memoriæ Vbaldo.* Ideò communis reputatio ac recognitio ac a Laurentij supradictæ, cum ipsæ impotentiam coëundi mariti, aut ejus accessus ad uxorem non tangant, ad huiusmodi filiationis probationem non sufficere Dominis visum fuit.

Et quamvis Laurentius Horatio in singulos annos scuta 400 uti filio naturali legitimato legaverit, & Robertus Laurentij hæres voluntatem eius agnoscens persolverit, non exinde sequitur agnovisse Horatium esse filium Laurentij: 6
tum quia licet potuisset legatum ex defectu filiationis impugnare, rectiùs fecisse voluntati defuncti obtemperando dicendum est, secundùm textum *in leg mulier.* 22. *in princip. ff. ad Trebellian. leg. Patrem* 19. *ibi, plenam fidem, ac debitam pietatem sequutus ff qua in fraud. creditor. l* 1. *C de fideicom.* tum quia etiam sublata causa filiationis, potuit legatum ex aliis sustineri, quæ fuerunt à testatore expressæ; nempe ut libentius posset Horatius divino obsequio inservire, & pro 7
anima testatoris preces effundere: & quando plures causæ assignantur, sufficit unam esse veram, ut ex illa dispositio sustineatur: juxta textum *in* §. *affinitatis, Instit. de nupt. leg. si non ex Ælia Sentia. ff de hæred. instit.* Ias. *in authent. non licet. n.* 11. *C. liber. præter.* Valasch. *consult.* 60. *n.* 6. Tiraq. *in reg. cessante causa, limit* 22. Ludov. Gomez. *decis* 91

Neque obstat non licere defuncti factum impugnare: *leg.* 8
Sesa 73. *ff. de evict.* & quod hæc regula æquè militet in hærede hæredis, cùm etiam primi testatoris hæres esse dicatur, ex *leg. fin. C de hæred instit.* Nam respondetur primò, prædictam regulam non procedere in eo actu, cui defunctus dumtaxat consensit, non autem ad eius observantiam se obligavit: ut docet Fulgos. *cons.* 61. & *in leg. quoties ab omnibus, C. de fideicomm.* ubi Iason *num.* 2. notat esse dictum quotidianum & digito ligandum, Tiraquell. *de retract. consang.* §. 1 *gloss* 9 *num* 94 *in fin.* quod sequitur Surd. *cons.* 13 *num.* 50 & hæc doctrina æquè verificatur in Laurentio testatore, & Roberto eius hærede.

Secondò respondetur prædictæ Regulæ locum non esse 11
respectu juris supervenientis post factum defuncti: secundùm textum *in leg* 3. & *in leg. Lucius. ff. de evict. leg.* 1. *Cod. de peric & comm. rei vend.* ubi notant Bart. Bald. Castr. & Salic. Surd *dict. cons.* 13. *n.* 27. Anton. Gomez. 2 *tom. var.* c. 2. *num* 40. *in fin.* Felician. de Sol. *de censibus*, 2 *par. lib.* 2 *cap.* 2. *num.* 15. Roderic. *de ann reddit. lib.* 2. *quæst.* 9. *n.* 19. Ius autem disponendi de hoc Iure Patronatus ad favorem extraneorum non cœpit competere nisi à tempore mortis Roberti; quia tunc dumtaxat cœpit esse certum: non superesse masculum descendentem per lineam masculinam ab Antonio de Puccis fundatore, & prædicta causa eo tempore dumtaxat extitit, quapropter Domina Octavia Capponia eo jure utens, factum defuncti antecedens impugnare non prohibetur.

Tertiò respondetur, quod cùm Robertus in hoc Iure Pa- 12
tronatus, & non hæreditario à Laurentio, successerit, juxta reg. text. *in leg. unum ex familia, ff de leg.* 2. Molin. *in primog. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 20. & 21. & *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 12. respectu huius Iuris Patronatus factum defuncti potuit impugnare, secundùm textum *in leg. Lucius Titius* 32. *ff. solut. matrim.* & *ibi* Bart. *in fin num.* 7. Barbos. *num.* 24. Phanuc. *de inven* 7. *parte ex num.* 196 Aleiat. *in leg. filius familias*, §. *Divi, in fin. de legat.* 1. Crot. *in leg. siu qui, num.* 21. *ff. de usucap.* Natt. *cons.* 470. *num.* 13. *lib.* 2. Tiraquell. *lib.* 1. *de retract.* §. 1 *glos.* 9. *num.* 33 & conducit textus pro eorum sententia, *in leg. Sesa* 73. *ff de evict. leg. ult. C. eodem tit.* Grammat. *decis* 91 §. *ex num.* 8. *cum seqq*

Et ita resolutum utraque parte informante, &c.

Florentina Canonicatus, Lunæ, 3. Iunij 1630.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Instituendi necessitas cessat in transversalibus.*
2 *Patronum filium esse non potest unà cum patre in iure patronatus hæreditario.*
3 *Ius patronatus gentilitium probatur ex eo quod filius fuerit admissus ad præsentandum una cum patre.*
4 *Testator quando præsumatur prius fecisse aliud testamentum.*
5 *Actuum pluralitas præsumitur ubicumque sub diversa forma appareant celebrati.*
6 *Divisio bonorum facta in præiudicium vocatorum, an sustineatur?*
7 *Alienatio ex causa divisionis permissa est inter cohæredes fideicommisso gravatos.*
8 *Alienatio facta in extraneos ab hæredibus gravatis sustinetur, eis viventibus; cùm eorum vita durante nullum possit considerari præiudicium vocatorum.*
9 *Apoplexia morbus impedit, quod patiens possit ad sacros Ordines promoveri.*
10 *Resignatio beneficiorum intra tres menses publicari debet.*
11 *Præsentatio probat observantiam licèt non fuerit effectum sortita.*

DECISIO LXIV.

DVabus decisionibus firmarunt Domini coram me, quàlitatem huius patronatus esse hæreditariam, cùm causa inter patronos agitaretur, revocata decisione R. P. D. bonmem Buratti, in qua cùm super eodem patronatu dubitaretur inter præsentatos, probationes tunc datæ visæ fuerant concludere potiùs contrariam qualitatem gentilitiam.

Fundamentum posteriorum resolutionum illud fuit, quod observantia, quæ pro qualitate gentilitia deducebatur, verè concludere non poterat, cùm præter contrariam Iuris præsumptionem, iidem qui tanquam ex familia de Puccis dicebantur præsentasse, essent etiam hæredes Cardinalis Laurentij de Puccis, apud quem primum in eadem familia probatur fuisse hunc patronatum: Imò non nisi tanquam ipsius Cardinalis hæredes præsentassent.

Hoc ultimum decisionis fundamentum cœperunt controvertere Domini de Ventoria, qui contrariam qualitatem gentilitiam defendebant, & cùm tertiò audiri obtinuissent super qualitate huius patronatus, proposui dubium, An esset recedendum à decisis? quod Domini negativè resolverunt.

Novæ huic disputationi occasionem dedit testamentum; quod novissimè, & post resolutiones factas exhibitum fuit à Venturis, in quo cùm Cardinalis vocasset eos, qui alias sibi ab intestato successissent, putabant tolli responsiones datas
1 in utraque decisione, quod filij, & nepotes, licet in gradu posteriores vocati simul censerentur ex testamento Cardinalis, in quo tanquam transversali non cadebat necessitas instituendi, tùm secundùm formam successionis Intestatæ, patruis & patre superstitibus, ius aliquod habere filij, aut nepotes non potuissent, §. 1. *Auth. de hæred. ab intestat. venien. Auth de successione, Cod. de suis & legitim.* Atque ita præsentationes, in quibus simul concurrerunt, sustineri non
4 possent nisi tanquam factæ in capita, atque non de patronatu gentilitio, cùm in patronatu hæreditario vivente patre Patronus simul filius esse non poterat, Calderin. *cons. 9. de Iurepatron.* Federic. de Sen. *cons. 111 n. 9. vers. præterea si filium*,
3 Veral *decis. 284. num. 1. part. 1. & 131. num. 1. parte 2.* Sicut hoc argumento ad probationem qualitatis gentilitiæ usa fuit Rota *in Florentina de Ricasolis 10. Maij 1603. coram Cardinali Lancellotto*, eamque sequuta fuit Decisio facta *in hac causa coram bona memoria Buratto 25. Maij 1616.*

Verum hoc argumentum ex testamento Cardinalis id solùm concludebat, ut in successione ex forma eiusdem testamenti ipsius Cardinalis hæreditas proximioribus & anterioribus in gradu deferretur, eius verò divisionis, quæ apud eiusdem Cardinalis hæredes semper servata fuit, non solùm mentio aliqua non fiebat in eodem testamento, sed ex forma succedendi in eo data? eadem divisio subsistere non poterat cùm ex stipite Alexandri cum Antonio Cardinali Pistoriensi & Raphaële admitteretur Ioannes Paulus nepos, & unà cum Roberto patre Iannottus & Pandulphus, ex stipite eiusdem Roberti, unde horum alterum ex his necessario, & omninò sequebatur: Vel quod aliud testamentum supponendum
esset, & quidem diversum à primo, dum præter temporis 4
diuturnitatem, quæ inter hoc testamentum, & mortem Cardinalis intercesserat alio modo, & forma, quàm in eodem testamento disponeretur, probabant possessam fuisse Cardinalis hæreditatem, Gloss. *in l. omnium, Cod de testam.* Decian. *cons. 55. num 35.* Menoch. *præsumpt. 16. lib. 6.*
num. 21. Mascard. *de probat. conclusione. 1174. numero 38.* 5
Rota *in Regien. Iurispatronatus 12. Maij 1623. coram Domino meo Pirovano*, sicut generatim, & universè hæc actuum pluralitas præsumitur ubicumque sub diversa forma appareant celebrati, Bald. *in cap. cùm Ioannes Eremita* 10 *num* 4. Felin. *num. 8 de fide instrum* Menochius *dicta præsumpt. 15. libro 6. num. 15.* Rota *in Nepesina Tutelæ 11. Maij 1619. coram Cardinali Verospio.* Vel cùm iidem, qui fuerunt Cardinalis hæredes, eiusdem Cardinalis hæreditatem inter se partiti fuerint, & secum participes esse voluerint, quos alias exclusissent secundùm formam successionis intestatæ, neque opus sit eodem testamento ad probationem, An simul cum suis maioribus filij & nepotes succedere debuissent, sed non obstante fuerunt iidem nepotes admissi ad eam hæreditatem ab iis, qui ex forma eiusdem testamenti erant hæredes Cardinalis, ita ut ex utroque capite declaretur præsentatio tanquam de patronatu hæreditario.

Neque hæc facta ideò dici poterant, ut solùm eorumdem filiorum, & nepotum consensus adhiberetur in divisione,
quæ facta fuit inter eosdem Cardinalis hæredes, ut cessaret 6
inde dubitatio, an ex eadem divisione ipsis præiudicari potuerit tanquam vocatis ex rationibus, quas ponit Peregrin. *de fideicommissis, articulo 52. num 87. & articulo 53. n. 61.* Hæc enim prodesse possent, si solùm eorum consensum appareret fuisse requisitum, non autem tanquam in effectu participes, & cohæredes admissi fuissent. præterquam neque
verum est, ut non potuerit fieri eadem divisio inter ipsos 7
cohæredes sine consensu nepotum, aut filiorum, qui succedere sive in patronorum sive in patris sui portione debuissent, *leg. cum pater 79. §. hæreditatem*, & *ibi* Castren. *num. 2.*
ff. de legat. 2. Peregrin. *de fideicommiss. articulo 40 num. 36.* 8
Dec. *cons. 511. num 6.* Cum immò sustineatur alienatio, etiam quæ facta sit in extraneum, adeò ut viventibus iis, qui alienarunt, considerari non possit præiudicium aliquod vocatorum; cum & prædecedere possint, & quandocumque consentire, *leg. servum filij 46. §. si quis et, leg. servo legato 12. § si testator, ff. de legat.* Peregrin. *eod. articulo 40. num. 6. & 7. articulo 51. num. 6.* Castren. *in leg. filiusfamilias. §. 11. n. 7.* Ripa *num. 47 ff. de legat. 1.* Zanch *in leg. hæredes mei §. cùm ita num 40. ff. ad Trebell.* Gabriel. *cons. 118. lib. 1.* Surd. *cons. 73. num. 72 & cons. 238. n. 9.*

Quod verò eadem divisio non autem testamentum effectum habuerit, cum probaretur ferè ex omnibus actis, quæ fieri inter eosdem hæredes contigerunt, in quibus vel recitata & servata semper fuit eadem forma, atque in laudo apparebat fuisse inter ipsos hæredes divisam Cardinalis hæreditatem, vel facta fuit mentio eorundem stipitum, & portionum hæreditariorum, vel admissi fuerunt qui aliàs non successissent secundùm formam datam in testamento. Dixerunt tamen Domini, tolli prorsùs omnes difficultates ex ultima præsentatione, quæ successit anno millesimo quingentesimo octogesimo sexto, in qua præcisè & ad unguem servata fuit eadem divisio stipitum, & vocum, sicut in laudo divisa fuerat Cardinalis hæreditas, cum sicut fuit in aliis omnibus decisionibus consideratum, posset hæc præsentatio inter cæteras ostendere hanc qualitatem hæreditariam, tam ratione ultimi status, quàm quia in ea ex stipite Alexandri interveniebat Robertus Ioannis Pauli, à quo immediatè causam habent Lucretia, & Sibilla auctrices Dominorum de Venturis. Ne-
que eadem præsentatio dici poterat successu caruisse, cùm 9
Petrus de Nasiis, qui ex ea Canonicatum obtinuerat propter morbum apoplexiæ, ex quo ad sacros Ordines promo-
veri non potuit resignare coactus fuerit hunc Canonicatum 10
& obtinuerit hac etiam de causa absolvi à fructibus, quos indebitè perceperat, imò idem Canonicatus fuerit alteri collatus tanquam vacans à principio propter non publicatam resignationem (ex cuius resignationis causa idem Petrus provisionem suam obtinuerat) intra tres menses iuxta constitutionem Gregorij Decimitertij, *de publicandis resignationibus.* Ea enim nova provisione, vel sublatum fuit solùm impedimentum inhabilitatis ipsius provisi, & præsentationem Pa-
tronorum Papa potiùs confirmavit per provisionem, quæ 11
non erat præsentationi contraria, vel adhuc non opus est videre, an ex præsentatio fuerit effectum sortita, cum illa non deducatur ad effectum quasi possessionis quo casu, ut ius ex ea præsentatione quæsitum dici posset, opus esset probare, ut eadem præsentatio executionem habuerit, sed tantum ut ex ea appareat quid in hoc patronatu fuerit per

Patronos

Patronos obseruatum, ut benè, & in proposito distinxit, Rota *in Florentina Iuris patronatus de Recasolis* 10. *Martij* 1603. *&* 11. *Februarij* 1604. *coram Cardinali Lancellotto.* Et ita utraque, &c.

Elnen. Canonicatus, Veneris 6. Iunij 1631.

Coram R. P. D. Ghislerio,

SVMMARIVM.

1 *Subrogato gratiosè danda est immissio, probata Clericatu, obitu defuncti in possessione beneficij, & eiusdem beneficij affectione.*

2 *Clericatus probatur ex litteris Ordinarij.*

3 *Obitus beneficiati in possessione beneficij, probatur ex confessione adversarij.*

4 *Possessio semel probata præsumitur usque ad obitum continuata, & suffragatur successori ad effectum obtinendi immissionem vigore gratiosæ subrogationis.*

5 *Beneficij affectio in coadjutoria pendet à validitate, & justificatione causæ, per quam fuit motus Papa ad concedendam coadjutoriam.*

6 *Coadjutoria cessat cessante causa ob quam fuit concessa.*

7 *Papa quando ex causa narratorum manum apponit super aliquo beneficio, si narrata non sunt vera, Papa non intendit præjudicare collatoribus.*

8 *Ætas decrepita propriè est supra annos septuaginta.*

9 *Ætas est difficilis probationis.*

10 *Ætas probari potest per conjecturas & indicia.*

11 *Ætas probari potest per testes singulares.*

12 *Ætas probatur per testes deponentes de proprio judicio, vel per aspectum.*

13 *Confessio annorum eius, de cuius ætate quæritur, multùm concludit.*

14 *Fides Baptismi non probat ætatem nisi fuerit extracta à Parocho.*

Amplia ut num 15.

16 *Fides Baptismi à Parocho non extracta, probat, si fuerit extracta vigore compulsoria parte citata.*

17 *Libri baptismi custodia præscripta fuit à Sacro Concilio Tridentino.*

18 *Presbyteratus Ordine non potest quis decorari ante annum 25. ex dispositione Sacri Concilij Tridentini.*

19 *Testes dubitativè deponentes non probant.*

20 *Testes melius informati debent alijs præferri.*

21 *Ebrietas ut tollat fidem testibus, probari debet tempore examinis.*

22 *Infirmitas alicuius bene probatur per testes.*

23 *Testibus peritis magis creditur quàm alijs in ijs, quæ eorum peritiam concernunt.*

24 *Infirmitas alicuius bene probatur ex facto, scilicet si ille ex ipsa infirmitate decesserit.*

25 *Beneficium ex appositione manus Papæ ita remanet affectum, ut nullus inferior possit amplius se circa illud intromittere.*

DECISIO LXV.

CVm dubitaretur, An Cosmo Romeu à Sanctissimo deputato Coadjutori cum futura successione Francisco patruo Canonicatus Ecclesiæ Elnen. vigore subrogationis 1 gratiosæ esset danda immissio, fuit affirmativè resolutum; cum Clericatus Cosmi, obitus Francisci in possessione Canonicatus, & affectio Canonicatus benè probentur ut requisita necessaria in hoc judicio immissionis, Seraph *decis.* 1426 *num.* 1. Rota *decis* 154. *num.* 1. *part.* 2. *recent. & in Cusent. Abbatia* 20. *Decembris* 1627. *coram Eminentissimo Cardinali* 2 *Virili.* De Clericatu constat ex pluribus testibus, & ex litteris Ordinarij, quæ solæ sufficerent, Grammat. *decis.* 81. Seraph. *decis.* 313. *num.* 1 felicis memoriæ Greg. XV. *decis.* 49. *num.* 6. & 78. *num.* 5. obitus autem Francisci in possessione 3 Canonicatus probatur ex confessione partis quæ superat alias probationes, *leg. cum te*, ubi not. *C. de transact.* Siquidem de tali confessione patet in titulo obtento à Capitulo, Rota *decis* 4. *part* 2. *divers.* & datur instrumentum 4 adeptionis possessionis, quæ præsumitur continuata usque ad obitum, & suffragatur successori ad effectum consequendi immissionem gratiosæ subrogationis ex notatis *in allegat. Cusentina Abbatia coram Eminentissimo Cardinali Virili*, bonæ memoriæ Cardin. Cavaler. *decis.* 359. *num.* 3. & *decis.* 608. *num.* 3. felicis record. Gregor. XV. *decis.* 166. *n.* 9. & 394. *num.* 4.

Affectio Canonicatus, de quo agitur, pendet à validitate 5 gratiæ Coadjutoriæ, & à justificatione causæ, quæ motus fuit Papa ad Coadjutorem admittendum, Rota *decis.* 14. *num.* 2. *ut loc pend. in nov. decis.* 419. *num* 2. *parte* 2. *divers. in Barchinonen. præcedentia* 27. *Ianuarij* 1602. *coram bonæ memoria Cardinali Sacrato in Caneten. Parochialis* 4. *Decembris* 1606. *coram bonæ memoria Cardinali Marquemontio, & in Oxomen. Archidiaconatus* 19. *Novembris* 1614. *coram bonæ memoria Buratto*, quam secuta est Rota *in Leodien. Canonicatus Sancti Dionysij* 25. *Maij* 1626. *coram R. P. D. meo Pirovano confirmata* 9. *Iunij* 1628. quia cessante causa 6 cessat etiam gratia, & ideò cùm per Coadjutoriam Papa 7 limitatam manum apposuerit ex causa narratorum, si narrata non sunt vera, Papa non intendit præjudicare Collatoribus ordinarijs, & per consequens cessante gratia cessat & affectio ex supra deductis: sed hanc validam, & justificatam censuerunt Domini ex quo bene probantur narrata in gratia, ætas ultra 70. annos, & infirmitas.

Quoad ætatem, illa probatur ex testibus octogenarijs & nonagenarijs deponentibus se cognovisse, coadjutum usque de ann. 1512. quorum dicta adminiculantur ex alijs testibus concludentibus ætatem narratam ex aspectu & de judicio, atque etiam alio deponente Franciscum obiisse in ætate decrepita, quæ propriè est suprà 70. annos, ut firmat Odd. 8 *de restit. in integr. p.* 1. *q.* 21. Modesh Rom. *de Iudicibus*, *lib* 1. *cap.* 8. *n.* 154. & cùm ætas sit ex sui natura res difficilis 9 probationis, Bald. *in l. si minorem*, *C. de integr. restit.* per 10 conjecturas & indicia probari potest, *leg. cum ætate*, ubi Gloss. *ff. de probation. l. cum te. eodem.* Alciat *in tract. de præsumpt. reg* 2. *præsumpt* 14. *num* 8. *& seqq.* Socin. *cons.* 3. *n.* 1 *vol.* 2. præcipuè quando agitur de ætate longæva, Mascard. *de probat. conclus.* 675. *num.* 2. Rota *decis* 260. *num.* 1. *pars.* 1. *divers.* & coram Mansie. *dec* 124. *num* 2. & potest 11 probari per testes singulares, ut tradit Farin. *fragm. crim. lit. A. num.* 187. & optimè comprobatur ex depositionibus 12 testium deponentium de judicio suo, vel per aspectum, juxta theoricam, Bart. *in leg. de ætate, num.* 7. & 10. *ff de minor.* quam passim sequuntur Doctores, & tenuit Rota *decis.* 535. *num.* 2 & 3. *part* 1. *coram Caputaq.* Testes autem adducti pro Cosmo ferè omnes reddunt optimam rationem, vel de cognitione à pueritia, vel à juvenili ætate, vel ex confessione 13 ipsius Canonici Coadjuti, quæ multum concludit, *l. publica, in fin ff. depos.* Abb. *in rubr. extra, de probat.* Paris. *cons.* 125. *num* 12. *vol.* 1. Mascard. *de probat. concl* 673. *n* 1.

Probationes in contrarium adductæ per Antonium non relevant. Nam fides Baptismi, in qua refertur, Franciscum 14 coadjutum fuisse natum anno 1562. à quo usque ad eius obitum elapsi sunt tantummodo 65. anni, non est extracta à Parocho, ut requiritur ad hoc, ut ex illa probatio ætatis concludatur, cùm agatur de his quæ spectant ad ejus officium: Bart. *in l.* 2. *C. de ponder lib.* 10. Gabr. *de testib concl.* 1. *num.* 19. Ruin. *cons* 56. *num* 5. *lib* 1. Imò neque extracta fuit à Notario, neque ab aliquo, cui ex officio demandata esset custodia libri huiusmodi, sed fuit extracta à tertio, cui non probatur fuisse concessam hanc facultatem extrahendi, & licet dicatur, eum, qui extraxit, fuisse Presbyterum, & 15 Vicarium loci, attamen nihil facit, quia non constat quod Presbyter & Vicarius custodirent librum, nec ex eius persona potest accipere robur hoc prætensum instrumentum, Rota *decis.* 605. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* & saltem debebat extrahi 16 cum compulsoria parte citata, *Auth si quis in aliquo*, ubi Dec. *in.* 9. & 10. *C de eden.* Rota *decis.* 1 *de fid Instr. in nov.* Mohed. *decis.* 8. *eod tit.* sanct. mem. Greg. XV. *decis* 469. *n.* 4. Quinimò hæc fides Dominis admodum inverisimilis visa fuit; quoniam ex fide Parochorum patet quod eo tempore non extabat hic liber cùm agatur de tempore ante Concilium Tridentinum, à quo tradita fuit, & præscripta custodia 17 librorum in quibus Baptizatorum nomina describuntur, & cùm de tempore quo in parte sua fuit producta dicta fides, fuerit protestatum, quod formiter extraheretur, & non fuerit extracta specialis compulsoria petita fuit denegata 17. Februar. 1631. *coram D. meo Vbalda Ponente* Plurimi tamen fecerunt Domini attestationem authenticam susceptionis Ordinis Presbyteratus à Francisco Coadjuto de mense Decemb 1583 ad quem promoveri non potuisset ante 25. ætatis 18 annum ex dispositione Sacri Conc. Trid. *sess* 23. *cap* 12. *de reform.* à quo tempore ad annum 1627. quo fuit concessa gratia Coadjutoriæ, etiam quod Franciscus fuisset solùm annorum 24. concluditur, ut ipse haberet plusquam annos 67. quæ benè coadjuvare potest dicta testium Cosmi deponentium eundem Franciscum de tempore concessæ gratiæ excessisse annum septuagesimum.

19 Testes in contrarium adducti non obstant, quia deponunt
20 dubitativè, nec concludunt ætatem inferiorem, sed testes
Cosmi melius informati debent aliis præferri, Alexand.
consil. 141. *num.* 11 *lib.* 1. *lib.* 1. Felin. *in c. in vestra, n.* 11. *de*
testibus, Aymon. *consil.* 400 *num.* 35. Mantica *decis.* 61. *n.* 8.
& eorum depositio redditur maximè verisimilis per supra-
21 dictam fidem susceptionis Ordinis Presbyteratus. Neque
relevat exceptio prætensæ ebrietatis aliquorum testium,
quia non probatur de tempore examinis, ut necessariò requi-
ritur ad effectum, ut ebrietas adimat fidem testibus, Cravet.
cons. 169 *num.* 5. Mascard. *de probat. concl.* 579. *num.* 6 Rota
in Hispal. Primitiarum 31. *Maij* 1617. *coram Eminentissimo*
Cardinali Pamphilio.

22 Quo verò ad infirmam valetudinem Francisci Coadjuti,
illa est concludenter probata ex testibus, quorum duo erant
Medici, unus Physicus, alter Chirurgus, qui illum curarunt
ante concessionem gratiæ, & successivè usque ad eius obitum
deponentibus de lapsu in terram, post quem Franciscus
23 non amplius exiit è lecto, quibus uti peritis magis quàm
aliis defertur, *leg. septimo mense*, ubi Bald. *in princip. ff. de*
stat. hominum, Socin. jun. *cons.* 185. *num.* 11 *lib.* 2. Rota
decis. 620 *n.* 3 *part.* 1. *divers. in Giennen Thesaurarii seu*
Coadjutoria, 22. *Maij* 1624. *coram bona memoria Buratto.*
24 Et hæc adversa valetudo comprobatur ex aliis sex testibus
de ea deponentibus, & ex facto ipso, cum paulo post signa-
tam supplicationem ex prædicto morbo decesserit.

Quare cùm copulativè ætas, & infirma valetudo narrata
in gratia Coadiutoriæ fuerint justificata, est danda immissio
25 Cosmo in vim subrogationis gratiosæ, stante affectione ex
appositione manus Papæ, ex qua Canonicatus ita remansit
affectus, ut nullus inferior se citra illum potuerit amplius
intromittere: ad text. *in cap.* 1. *extr. de confirm. util. vel*
inutil. & *in cap. ut nostrum, de appellat.* juxt. not. per Doctores
in cap. inter dilectos, de excessibus Prælat. Æneas de Falcon.
de reservat. benefic. prælud. 3. *num.* 4. Paris. *consil.* 47. *n.* 30.
& *sequentibus, lib.* 4. Rebuffus *in prax. benef. part.* 1. *de reserv.*
num. 34. Gonzal. *sup. regul.* 8 *glos.* 52. *num.* 4. Rota *decis.* 570.
n. 2. *part.* 1. & 190. *num.* 6. *part.* 2. *recent.*

Et hæc utraque parte informante fuerunt resoluta coram
Reverendissimo Patre Domino meo Vbaldo, in cujus locum
propter eius absentiam fuit subrogatus.

Romana Quarti Dotalis, Die Sabbati 26. Novembris 1633. In Rota Martiniana.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Uxor mortuo marito potest prætendere lucrum dotale ex dispositione Statuti Urbis* lib. 1. cap. 131.

2 *Statutum Urbis* lib. 1. cap. 131. *ut habeat locum requiritur matrimonij consummatio.*

3 *Mulier prætendens lucrum dotale vigore Statuti Vrbis*, lib. 1. cap. 131. *tenetur concludenter probare matrimonium fuisse consummatum.*

4 *Confessio partis bene probat contra seipsam.*

5 *Matrimonium habetur pro consummato ad effectum consequendi lucrum dotale, si per conjugem superstitem non steterit, quominus matrimonium consummaretur.*

6 *Matrimonium est à principio nullum propter impotentiam perpetuam.*

7 *Matrimonium ubi non adest, ibi nec dos, nec lucrum, seu donatio propter nuptias esse potest.*

8 *Matrimonium quando est nullum propter impotentiam viri, non debetur lucrum dotale.*

DECISIO LXVI.

Dominus Alexander Cavetanus contraxit matrimonium
1 solemniter cum Domina Diana Grotta, cum qua coha-
bitavit per duos menses circiter: deinde obiit. Post eius
obitum Domina Diana ultra restitutionem dotis cœpit præ-
tendere lucrum dotale à Domino Camillo Cavetano patre,
& fidejussore ex dispositione statuti Vrbis *cap.* 131. *lib.* 1.
Vnde proposito à me dubio, an ei deberetur, Domini
2 negativè responderunt.

Nam fuit consideratum dictum statutum in quo Domina
Diana se fundat, requirere matrimonij consummationem,
& ad effectum lucrandi Quartum dotale, ut ex eius lectura
3 evidenter apparet. Vnde Domina Diana, quæ est actrix,
& petit dictum Quartum vigore dicti Statuti, deberet con-
cludenter probare istam qualitatem à Statuto requisitam, &
sic matrimonium verè consummatum fuisse: ut in terminis
Statuti de lucro dotis, Paris. *cons.* 34. *num.* 10. & *seqq. lib.* 3.
& *cons.* 62. *num.* 42. *lib.* 4. Rolan. à Valle, *cons.* 46. *num.* 8.
lib. 4. Bero. *cons.* 40. *num.* 25. *post med. lib.* 1. Sanch. *de ma-*
trim. lib. 6. *disp.* 19. *num.* 3. & 4. Rota *decis.* 101. *num.* 1. *par.* 2.
divers.

Ex his autem, quæ pro parte dictæ Dianæ deducuntur,
tantùm abest, ut probetur dicta qualitas, quinimò de con-
trario constat tam ex propria eius confessione, de qua in
summario, *num.* 9. asserentis se nunquam ab Alexandro
carnaliter fuisse cognitam: quæ confessio in his terminis 4
contra ipsam benè probat: Rota *divers. dicta decis.* 101.
num. 11. *parte* 2. Greg. *decis.* 357. *num.* 3. quàm ex relationi-
bus matronarum, quæ facta corporis inspectione post con-
tractum matrimonium, eam Virginem & incorruptam esse
retulerunt.

Non obstat quod per Dianam non steterit quominus 5
Matrimonium consummaretur, sed per Alexandrum; iden-
que in hoc casu illud haberi debeat pro consummato: quod
sufficit ad effectum consequendi lucrum dotale. Bald. *in leg.*
Deo nobis, sub *num.* 7. *vers. sed juxta hoc, Cod. de Episcop.* &
Cleric. Napodan. *in consuetud. Neap. in tit. de jur. Quart fo-*
lio 256. *sub num.* 32 & *folio* 258 *num.* 43. Surd. *de alimen-*
tis, tit. 1. *quæst.* 32. *num.* 18. Sanchez *de Matrimonio, lib.* 6.
disput. 18. Molfes. *ad consuetud. Neap. part.* 7. *tit. de jur.*
Quart. quæst. 7. *per totum*, & *in addit. à num.* 15. *usque ad*
num. 21. Gramm. *decis.* 103. *sub num.* 87. *vers.* & *licet, cum*
sequentibus, Gail *observat.* 80 *num.* 11. *vers.* 2. *limitatur, li-*
bro 2. & in terminis Statuti Vrbis, Rota *decis.* 91. & 103.
parte 2. *divers.* Quia de contrario apparet ex depositioni-
bus testium pro parte Alexandri examinatorum, asserentium
dictam Dianam ut plurimum repulisse virum ad eam acce-
dere volentem, & persæpè ex lecto maritali ad matrem
confugisse, ac demum maximis cum dissentionibus illum
domo ejecisse. Ex quibus potius constat de renitentia Dia-
næ, quàm de ejus patientia.

Non obstant deducta ad probandam impotentiam perpe-
tuam Domini Alexandri: nam omisso, an ex illis probetur,
prout illam probari Domini non credebant; attamen dato,
quod illa esset probata, adhuc tamen non deberetur dictum
lucrum, cùm propter dictam impotentiam Matrimonium 6
fuerit à principio nullum: *cap.* 2. & *ibi* Doctores *de frigid.*
& *maleficiat.* Sanchez *de Matrimonio, lib.* 7. *disp.* 92. *num.* 2.
cum aliis adductis per Bonacinam, *de matrimonio*, *quæst.* 3.
puncto 13. *num.* 9. quo casu cessat statutum de lucro dotali;
quia ubi matrimonium non adest, nec dos, nec lucrum, seu 7
donatio propter nuptias esse potest: ut in terminis, quod
lucrum non debeatur, quia matrimonium est nullum pro- 8
pter impotentiam viri: Bald. *in cap. juravit. num.* 1. *de pro-*
bat. Phanuc. *de lucro dotali, glos.* 1. *num.* 6. Gomes. *ad leg.* 50.
Tauri, num. 7. Borbos. *in leg.* 2 *ff. soluto matrimonio, parte* 1.
num. 158. Molphes. *ad consuetud. Neapolit. tomo* 2 *parte* 7.
num 7. & *seq.*

Et ita utraque, &c.

Romana Quarti Dotalis, Die Lunæ 20. Novembris 1634.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Vrbis* lib. 1. cap. 131. *defert lucrum dotis post consummatum matrimonium*, & *num.* 3.

2 *Dotis lucrum, quando debetur ex statuto, vel pacto, an debeatur non consummato matrimonio; Quæstio ista inter Doctores est valdè controversa; Et pro utroque casu adsunt Doctores, qui de communi testantur.*

4 *Dictio*, juxta, *stat similitudinariè, ut dictiones*, sicut, tanquam, ad instar. & *similes.*

5 *Dictio*, juxta, *potius censetur stare demonstrativè quàm restrictivè.*

6 *Dictio*, juxta, *tunc multo magis dicitur stare demonstrativè quando est adjecta dispositioni*, & *prolata in materia, cujus natura sit disponere.*

7 *Dictio*, juxta, *tunc stat causativè, non autem relativè*, & *restrictivè, quando non constat de relato.*

8 *Dictio*, juxta, *quando constat de relato, tunc stat similitudinariè*, & *restrictivè ad relatum.*

9 *Lucrum dotale debetur uxori vigore statuti Vrbis* lib. 1. cap. 131. *si per ipsam non steterit quominus matrimonium consummaretur.*

10 *Statuti*

10 *Statuti vigore si aliquis prætendat aliquid ad se spectare, debet probare quod interveniant omnes qualitates à statuto requisita.*
11 *Testibus deponentibus super Affirmativa magis credendum est.*
12 *Testes si fuerint examinati in alio judicio, & eorum depositiones non producantur, non merentur attendi.*
13 *Uxor debet præstare patientiam successivam, ad hoc ut dicatur quod per ipsam non steterit, quo minus matrimonium consummaretur.*

DECISIO LXVII.

1 PRætendente Diana Grotta per obitum Alexandri eius viri sine liberis ultra restitutionem dotis sibi deberi Quartum dotale, juxta dispositionem Statuti Vrbis, *cap.* 131. *lib.* 1. Illud ei non deberi Domini sub die 26. Novembris 1635. responderunt: ea moti ratione, quia Statutum defert lucrum dotis post consummatum matrimonium, quæ consummatio non probabatur; prout nec etiam hodie visa fuit Dominis probari: & propterea persistiterunt in decisis.

2 Nam licèt quæstio sit multùm controversa apud Dominos etiam quando lucrum dotis debetur ex statuto, vel pacto an debeatur non consummato matrimonio? Vt latè per Cevall. *quæst.* 110. Bernard. Grev. ad Gayll. *conclus.* 80. *per tot. lib.* 2. & pro utraque opinione adsint Domini attestantes de communi opinione; attamen in præsenti casu visum fuit Dominis non versari circa istam difficultatem, quia lucrum dotis fuit promissum juxta dispositionem statuti Vrbis, quod
3 ut suprà dixi, defert lucrum dotis post consummatum matrimonium.

Et quod in isto contractu partes se conformaverint cum statuto Vrbis, satis dignoscitur ex ipso instrumento dotali, in quo fuit dictum, (*juxta formam statuti*) illa siquidem
4 dictio, *juxta*, stat similitudinariè, ut dictiones *sicut tanquam*, *ad instar*, & similes, *l. si quis, C. de sepulchro violato, l.* .. *C. de his, qui parent. vel liber. occid. leg. leges ut generales, Cod. de legibus*, Bero. *cons.* 38. *n.* 3. *vol.* 1.

5 Neque obstat quod ista dictio, *juxta*, potius censeatur stare demonstrativè, quam restrictivè Bart. *in leg. Centurio. n.* 39. & *ibi* Ias. *num.* 51. Rip. *num.* 173. *ff. vulg. & pupill.*
6 Rota *decis.* 27. *num.* 7. *part.* 1. *divers.* Maximè cum illa sit adjecta dispositioni, & prolata in materia, cuius natura sit disponere, & sic tanto magis stat causativè: Rota *decis.* 40. *n.* 3. *part.* 2. *divers.*

7 Quia hoc est verum, & benè procedit, quando non constat de relato: quia tunc dictio, *juxta*, stat causativè: non
8 autem relativè & restrictivè: secus verò quando constat de relato, prout hic quia constat de statuto, quo casu prædicta dictio stat similitudinariè & restrictivè ad dictum statutum: Bart. *in extravag. Ad reprimendum*, *vers. prout*, *sub n.* 2. Alexand. *cons.* 106. *num.* 21. *lib.* 3. Decius *cons.* 63. *num.* 6. *& in leg. edita*, *num.* 84. *in fine*, *& numero sequenti*, *Cod. de eden.* Curt. jun. *cons.* 92. *num.* 10. Roin. *consil.* 25. n. 11. *lib.* 1. Socin. jun. *cons.* 221. *num* 33. *lib.* 3. Giur. *cons.* 105. *numero* 2. *vol.* 2. Rota *dict.* *decis.* 40. *num.* 4. *&* 5. *part.* 2. *divers.*

9 Non obstat, quod non steterit per Dianam quominus Matrimonium consummaretur, & propterea ei lucrum dotale denegari non possit: ex allegatis *in decisione*: quæ revidetur, & in his terminis Statuti Vrbis adsunt *decisiones* 92.
10 *&* 105. *parte* 2. *divers.* Quia ut suprà dictum est, cùm istud lucrum fuerit promissum juxta litteram statuti, Diana debet probare, quod intervenerit requisita à statuto: & si ipsa prætendit per se non stetisse, quominus matrimonium consummaretur, hoc debet concludenter probare: ut ultra allegata *in decisione* tenent Suidus *consil.* 130. *num.* 1. *post med.* Gratian. *discept.* 745. *num* 57. & fuit dictum *in Romana Census coram Reverendissimo Domino Decano* impress. apud Pic. *ad stat. Urbis decis.* 30. *num.* 4.

Non obstant testes examinati pro parte Dianæ deponentes, quod unanimi consensu per quadraginta dies isti con-
11 juges insimul decubuerunt, & quod de meridie in thalamo claudebantur, quibus testibus uti deponentibus super affirmativa, plurimùm est deferendum ad probandam patientiam ipsius mulieris: Farinacius *de testibus quæst.* 65. *n.* 100. *& sequentibus*, Rota *decis.* 355. *num.* 2. *part.* 1. *& decis.* 629. *num.* 9. *part.* 3. *divers.*

12 Quia ultra quod dicti testes fuerunt examinati in alio judicio, nec eorum depositiones fuerunt adhuc in Rota reproductæ, & sic non merentur attendi, non deponunt de patientia successiva præstita ab ipsa Diana: quinimmò constat de contrario per alios testes pro parte Camilli examinatos, qui deponunt, quod ipsa egrediebatur è lecto, & ibat dormitum cum Matre, & interrogata de hoc respondebat *che così le piaceva di fare*: prout deponunt tertius, & quartus testis; & idem deponunt secundus, & tertius, dum dicunt, quod vir fuit ejectus domo: unde clarè patet quod Diana non probat intentionem suam: & quod dicti testes repugnant probationibus ipsius: & ex illis apparet ipsam non præstitisse, ut dixi suprà, patientiam successivam, 13
quam præstare tenebatur, ad effectum ut potuerit dici per eam non stetisse, quo minus matrimonium consummaretur: & traditur per Caldet. *consil.* 5. *vers. respondebat*: Beretr. *cons.* 45 *sub num.* 19. Socin. *cons.* 256. *num.* 10. *lib.* 2. *vers. Primo enim.*

Non obstat quod Diana fassa fuerit se esse virginem, & quod Camillus in suis positionibus dixerit Alexandrum, eius filium ivisse ad uxorem, & per quadraginta dies cum ipsa cohabitasse: quia non exinde propterea probatur continua cohabitatio Dianæ cum Alexandro, toto tempore, quo duravit matrimonium; nec quod per ipsum steterit quominus fuit consummatum matrimonium.

Et ita ex iis cum aliis deductis *in alia decisione*, utraque parte informante, fuit resolutum, lucrum dotis non deberi.

Giennensis Thesaurariæ, Lunæ 24. Novembris 1634.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Probatio unius ex duabus qualitatibus copulativè narratis non sufficit ad validitatem gratia quamvis qualitas probata potuisset satis esse ad obtinendam gratiam.*
2 *Coadjutoria gratia obtenta sub prætextu dolorum, valere non potest, nisi quatenus dolores sint continui.*
3 *Capitis dolores, ex communi Medicorum schola connumerantur inter magnos, imò pestiferos, & acutos morbos.*
4 *Dolores qui non sint continui, dicuntur chronici.*
5 *Testis deponens super magnitudine morbi, debet illius signa referre.*
6 *Morbi gravis signa perspicua esse debent.*
7 *Morbi magni, quales sunt acuti, magna solent producere symptomata.*
8 *Capitis dolores ferme trahunt in consensum totum corpus*
9 *Peritia in teste perito inservit pro ratione, & num.* 12. *Intellige ut num* 11
10 *Testis de auditu majorem fidem non meretur, quàm ille, à quo audivit.*
11 *Testis deponens de iis, quæ non cadunt sub sensum, sed signis externis deprehenduntur, debet referre signa ex quibus justificetur eius depositio.*
14 *Testis licet possit uti sua peritia in cognoscendo rem super qua deponit, eius tamen peritia non suffragatur, si deponat ut testis, non autem uti peritus electus à Iudice.*
15 *Dolores licèt propriè non sint morbus, sed morbi symptomata, possunt tamen illius vim, & qualitatem ostendere*
16 *Derivans ab aliquo tanquam à causa, id quoque illius signum est.*
17 *Dolores seu symptomata morbi, quæ nuncupantur læsæ actiones, vix possunt ab ipso morbo distingui.*
18 *Coadjutoria gratia valere non potest, nisi coadjutus exprimat nominatim talem morbum, qui sit aptus impedire humanas actiones, cùm non sufficiat quæcunque inhabilitas, aut prava habitudo asserentis indigere auxilio Coadjutoris.*
19 *Morbus nisi sit gravis, ac sonticus, non impedit humanas actiones, & num.* 27.
20 *Partita extracta ex libris Capituli impugnari non possunt ab iis, qui sunt de gremio ipsius Capituli.*
21 *Infirmitas excusat Canonicum non solum ab onere residendi, sed etiam ei conservat omnia privilegia præsentium pro lucrandis distributionibus quotidianis.*
22 *Consuetudo, secundùm quàm absentia Canonici non possit per alium suppleri respectu præsentia personalis in Choro, attendenda est.*
23 *Debilitas adducta pro causa obtinendi Coadjutoriam debet esse talis, ut aggravet corpus sine spe futura prosperitatis.*

4 Infirmitatem adducta pro obtinenda Coadjutoria non est necesse quod sit continua, sed potest esse cum aliqua interpolatione quietis.
Declara ut num 26.
25 Debilitas corporis quomodo distinguatur à morbo.
28 Morbus non solum est habitus contra naturam, sed habitus qui corporis usum deteriorem reddit.

DECISIO LXVIII.

CVm agerent de justificatione gratiæ in qua Christophorus Gomez obtinuit sibi dari in Coadjutorem Vitalem in administratione, & cura Thesaurariæ, quam idem obtinebat in Ecclesia Giennensi; visum fuit Dominis restringere difficultatem ad justificationem Narrativæ eiusdem gratiæ in ea parte, in qua expositum fuit, quod cùm ille a septem annis eidem Ecclesiæ inservisset, non poterat amplius inservire personaliter, ut decebat, ob varias corporis infirmitates, quas antea passus fuerat, & tunc patiebatur; & præcipuè propter continuos capitis dolores, quibus ita assiduè gravabatur, ut non posset ad Ecclesiam accedere in Hebdomada sibi contingente, & obire alia onera eiusdem Thesaurariæ.

Cum verò proposita causa *sub die 21. Iun. ann. 1621.* non visa fuissent probari, quæ in ea Narrativa continebatur: Et iterum proposita causa *sub die 22. Martij anni 1624.* contrarium firmatum fuisset, quod nimirum gratia Christophori erat in ea parte justificata: Placuit Dominis iterum partes audire; & proposito hodie coram me dubio, confirmarunt decisionem primo loco factam: quia probationes quæ datæ fuerunt tam pro parte Christophori, cui fuit concessus Coadjutor, quàm pro parte Vitalis, qui in ea gratia deputabatur in Coadjutorem, non visæ fuerunt concludere vel ipsam malam valetudinem, & ægritudinem Christophori ex capitis doloribus, vel qualitatem eorundem dolorum, ut nimirum essent magni, & ita continui, ut non paterentur quod posset inservire servitio Ecclesiæ & exercere alia munera & onera dictæ Thesaurariæ.

Et quidem visa fuit necessaria probatio eius qualitatis
1 quæ fuit primo loco narrata respectu magnitudinis dolorum; non solum, quia fuit illa narrata copulativè ac simul cum altera qualitate, ut iidem dolores essent continui: quo casu succedit Regula, ut non satis sit probatio alterius qualitatis; quamvis illa per se satis esse potuisset ad ipsam gratiam obtinendam: juxta notata per Ægidium *in decis.* 116. & per Doct. *in cap cubibeta, de judic. & in cap. 5. de rescript.* & in terminis huius gratiæ pluries decisum fuit coram Verall. *ut in illius decis.* 128. 129. & 130. *part.* 1. & coram Put. *decis.* 63. *lib.* 2. Sed quia neque potuisset sine ea qua-
2 litate deserere servitium Ecclesiæ, sive valere hæc gratia Coadjutoriæ, quam idem obtinuit, ut fuit dictum coram Verallo *in adducta decis.* 130. *par.* 1. *& decis.* 240. *n.* 2. *eadem par.* & notant Doct. *in cap.* 2. *de Cleric. agrot. & in cap.* 1. *eodem tit. lib.* 6.

Hæc autem gravitas & magnitudo morbi non visa fuit
3 probari ea depositione Testium, qui examinati fuerunt ad instantiam Christophori, & asserebant tales esse dolores quos ille patiebatur: licèt enim dolores capitis in magnis morbis connumerari possint, ut docet Galen. *de Sanitate tuenda, libro 6. cap* 11. *in clas.* 2. & cum eo omnis schola Medicorum, ex quibus Celsus hunc morbum connumerat in-
4 ter pestiferos & acutos, propter vehementes exacerbationes quæ eum comitari solent; cùm alioquin potius Chronicus dicendus sit ex sententia eiusdem Galeni, ut explicat Hierem. Triverus dictum Celsi *lib* 4. *cap.* 2. *eiusdem, in tract. de re medic.* Non tamen poterat ex eisdem testibus depre-
5 hendi ea magnitudo morbi, cùm nulla referrent signa huius ægritudinis, sive vehementiæ ipsorum dolorum; quæ
6 tamen signa debuissent esse perspicua, tum supposita magnitudine morbi, ex quo magna symptomata prodire debuis-
7 sent, ut docet idem Galen. *lib.* 2 *de Symptomat. caus. cap.* 2. *class* 3. & *lib.* 1. *de diebus decretoriis cap* 6. *class.* 4. Exemplo morborum acutorum, qui cum magni sint, magna
8 etiam indicia præseferunt: tum habita ratione partis affectæ, quæ tanquam pars principalis, trahere debebat secum consensum totius corporis: Vnde impossibile erat ut aliæ partes eo dolore non afficerentur, & non darent aliqua signa.

Neque hæc signa referebantur ab eisdem testibus, quatenus vel enumerabant paroxysmus in accessu ipsius morbi, ut dicebatur facere Sextus Testis *super tertio articulo*: vel quatenus in genere deponebant de vehementia eorundem dolorum, dum Septimus testis, qui id asserebat *super eodem articulo*, erat Medicus, qui ipsum Christophorum curaverat, 9
cui propterea satis esse videbatur pro ratione sua peritia: ex notatis *in leg. septimo mense, ff. de stat. homin* & per Bart. *in l.* 2 *num.* 3 *ff. de testam.* & fuit animadversum *in* 2. *decis. huius causa, sub die* 22. *Martij anni* 1624. Nam dum dicebat Sextus testis.

Et primò quod illum viderat aliquando exire à choro, antequam divina officia explerentur: sed quod causa eius discessus fuerint dolores, qui tunc temporis molesti essent, 10
hoc testis referebat ex auditu ab eodem Christophoro, cui propterea non poterat dici debita major fides, quàm illi danda esset: ut reperitur cautum *in cap. licet ex quadam, de testibus*, & notant post Gloss. *ibi*, Doct. *& in authent si quis in aliquo, Cod. de edend.* Aymon. *consil.* 6. *n.* 67. Verall. *decis.* 264 *n.* 8 *part.* 3.

Secundò dicebat idem testis, quod ex vehementia eorum dolorum coactus fuerit ipse Christophorus interrumpere sacrificium Missæ: quod præterquam quod ipse non viderat sed ab aliis audiverat præterea non visum fuit satis esse ad ostendendam gravitatem eorundem dolorum, cum semel tantum probaretur hoc illi accidisse.

Quod verò attinet ad posteriorem testem primò: eius depositio reddebatur satis incerta, ex ea sola attestatione, quam faciebat, ut impossibile esset, quod Christophorus
ad Ecclesiam accederet, dum vexabatur iis doloribus; quia 11
cum non posset cadere sub illius sensum, sed tantum signa externa deprehendi; tenebatur referre eadem signa, ex quibus tanquam ex rebus sibi cognitis justificaretur illius depositio: ex notatis per Doct. *in cap. cum causam, de testibus*, Innocent. *n.* 3. Bald. *num* 19. *& in leg. solam, Cod. eodem tit.* ubi Bald. *n.* 1. Salicet. *num* 3. Bartol. *in tractat. de testib. num.* 5.

Neque poterat eidem testi suffragari peritia, qua dicebatur 12
potuisse illum cognoscere vim, & magnitudinem huius
morbi, ut propterea illa videretur esse instar rationis. Quia 13
opus fuisset ut idem testis fuisset ad hoc electus à Iudice, &
super iis deponeret tanquam Peritus: neque satis erat ut 14
deponeret tanquam testis, quamvis uti potuisset sua peritia in cognoscenda magnitudine eiusdem morbi: prout conclusionem superiùs firmatam notabiliter limitat Felin. *in cap. propofuisti num.* 6 *de probat. & in cap significasti, num* 3. *de homicid.* ubi etiam Ioannes de Anan. *num* 11. Bartol. *in leg. Semel, Cod. de re milit. lib.* 12 Ruin. *consil.* 58. *num.* 11. *lib* 5.

Secundò visus fuit hic testis sibi ipsi adversari, quatenus in sua depositione asserebat quod per uno anno curaverat Christophorum, & quod tempore eius depositionis erant elapsi tres menses, quibus ille nullos dolores passus fuerat, licèt enim tam hæc, quam ea, quæ supradicta sunt de molestia, quam Christophorus passus fuisset iis doloribus in sacrificio Missæ, videretur pertinere ad alteram qualitatem, quæ fuit narrata, ut hi dolores essent continui; tamen non
poterat considerari qualitas morbi cum intermissione, & 15
vacuitate dictorum dolorum: quia licet illi propriè non essent morbus, sed symptomata morbi, poterant tamen
ostendere illius vim & qualitatem; ea ratione, quia quid- 16
quid ab aliquo tanquam à causa derivat, id etiam eius signum est: ut docet Galen. 5. *de locis affect.* 7. & 6. *Apho-*
rismorum 16. Imò tanquam ex eo genere symptomatum, 17
quæ dicuntur læsæ actionis, vix poterant ab eodem morbo distingui: ut ex eodem Galen. & Averroë declarat Fernel. *lib* 2 *de Symptomat. caus. cap.* 6. *& de signis, & illorum differentiis, cap* 6. & 8.

Et hinc illud observatum est, non satis esse quamcunque 18
inhabilitatem, aut pravam habitudinem illius, qui asserat se indigere opera, & auxilio Coadjutoris, ut similes gratiæ valere possint; sed nominatim requiri morbum, qui sit aptus impedire humanas actiones: ut statutum est *in capite primo, §. si vero Episcopus, de Cler ægrotant lib.* 6. & fuit decisum coram Verall. *in decisionibus superius adductis* 130. 131. & 140. *part.* 1.

Et generaliter receptum est in quocunque alio impedi-
mento, quod dicatur provenire occasione alicuius morbi, 19
ut non censeatur tale impedimentum præstare, nisi is morbus, qui sit gravis, ac sonticus, hoc est qui vim nocendi habeat; ut traditur *in leg. quæsitum, ff. de re judicat. & in leg. ultim ff de Ædil. edict.* & notant Cujac. *lib.* 12 *observat. cap.* 18. Alciat. *regul.* 1. *præsumption. ultim. & in leg. morbus* 113. *de verb. signific* Menoch. *de arbitr. Iudic. libro secundo, centur.* 1. *cas.* 60. Sarden. *ad regul. de infirm. resign. quæst.* 70.

Ex his excludebatur probatio alterius qualitatis, quæ etiam fuit narrata in gratia, quam obtinuit Christophorus,

ut

ut essent continui dolores capitis, quibus ille afficiebatur: ad cuius qualitatis exclusionem datæ fuerunt pro parte
20 Ecclesiæ, plures aliæ probationes; sed præ cæteris plurimùm moverunt Dominos duæ attestationes desumptæ ex libris Capituli, quarum prima erat fides, quam faciebat unus ex eodem Capitulo, cuius munus erat notare absentes à servitio Ecclesiæ; & in hac apparebat quod spatio duorum annorum ante obtentam gratiam, quatuor, solis diebus defecerat Christophorus à servitio Ecclesiæ, hoc est semel anno 1618. & tribus diebus anno sequenti. Ab anno verò 1619. quo fuit concessa eadem gratia, apparebat ex alia attestatione Secretarij Capituli, quod idem desideratus fuerat solis diebus viginti septem, nempè quatuor diebus eodem anno 1619. & tribus ac viginti diebus spatio quindecim annorum, qui elapsi fuerunt ab anno 1634. quo fuit subscripta posterior hæc fides.

Eæ autem attestationes visæ sunt plenè probare bonam valetudinem Christophori, & quod ij dolores illum non potuerint impedire, quo minus ad Ecclesiam accederet, cùm non posset Christophorus impugnare fidem librorum, ex quibus eæ attestationes desumptæ fuerunt, dum ipsa erat è gremio ipsius Capituli: ex notatis per Doctores *in leg. admonendi, ff. de iureiurand.* & Bart. *ibi num.* 54. Felin. *in cap. ad audientiam num.* 16. *de præscript.* Aymon. *de antiq. temp. parte prima, §. quid in libro Officialis, num.* 6. Verall. *decis.* 156. *parte* 1. *num.* 1. & in terminis probationis huius absentiæ, tenuit Rota *decis.* 619 *num* 1. *p.* 1. *recent.*

Neque dicatur quod utraque ea attestatio reddi videbatur æquivoca, dum potuit illius nomen ommitti in libris Capituli propter hanc ipsam valetudinem, qua laborabat; vel quia haberi debuisset pro præsente, quamvis verè abesset dum eadem valetudo non solùm poterat illum excusare ab
21 onere residendi, verum etiam ei concedebat omnia privilegia præsentium pro lucrandis distributionibus, quarum causa notabantur absentes in eisdem libris Capituli: ut statutum est *in cap.* 1 *de Cler. non residen. libro sexto*, & consideratum fuit *in decis. sub die* 22. *Martij ann.* 1624. vel etiam quia potuisset suas vices aliis committere.

Prior enim dubitatio removebatur ex declaratione facta in priori fide super consuetudine Ecclesiæ notandi absentes ex causa infirmitatis: addito nomini eiusdem absentis verbo, *patitur*; quo verbo dicitur in *eadem fide*, solitum fuisse designari causam absentiæ ex infirmitate.

Quod verò secundo loco dicebant, ut omissum fuisset nomen Christophori, eo, quia alter potuisset eius loco inservire Ecclesiæ; tollebatur ex eiusdem Ecclesiæ consue-
22 tudine, quæ colligebatur ex eisdem attestationibus: quia ex eis constabat, quod non poterat præstari ab aliis hoc servitium respectu præsentiæ personalis in Choro, sed solùm respectu celebrationis Missarum; & hanc consuetudinem potissimum attendi in hac materia notant Doctores *in d. cap.* 1 *de Cler. non residen. lib.* 6. & tenuit Rota coram Card. *decis. nunc eod. tit.* Covar. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 13.

Demum non visa fuit obstare differentia, quam faciebant ultimo loco informantes pro Christophoro inter infirmi-
23 tatem, & debilitatem; ut si prima adducatur pro causa obtinendi Coadiutoriam, necesse sit quod illa aggravet corpus
24 sine spe futuræ prosperitatis. Infirmitas verò possit esse cum aliquo intervallo quietis, ut dicebatur tenuisse Rotam coram Verallo *decis.* 540. *p.* 1. cuius auctoritatem sequutus
25 fuit Gonzal. *super regul.* 8. *gloss.* 5. §. 9 *num.* 85. Quia
26 licet debilitas in hoc distinguatur à morbo, quod illa per-
27 petua sit, morbus verò cum accessu, discessuque; tamen debet esse perpetuum impedimentum quod ex eo morbo procedit; ita ut aptum sit impedire cæteras functiones corporis, etiam pro tempore, quo ipse morbus non est infestus: quod solum contingere potest in ægrotatione gravi, qualem constat non fuisse eam, qua laborabat Christophorus: ut colligitur ex *eadem decisione*, & patet ex definitione morbi relata per Iurisconsultum *in l. prima, § sed secundum, ff. de Ædilit. edict.* cùm in ea dicatur, morbum non solum
28 esse habitum corporis contra naturam, sed qui usum illius faciat deteriorem: quod etiam alibi dixit Iurisconsultus *in leg. qui tertiana, §* 3. *& in leg. ultima, ff eodem tit.* & explicando verba eius edicti declaravit Aul Gell. *lib.* 4. *noct. Attic. cap.* 2. quem sequuti fuerunt Alciat. *in leg inter stuprum, §. verum. ff de verb. signific.* Menoch. *de arbitr. iudic. lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 69. *num.* 17.

Et ita utraque, &c.

Romana Dotis seu Filiationis, Lunæ 11. Decembris 1634.

Coram R. P. D. Merlino.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio ad effectum consequendi alimenta satis probatur ex tractatu, assertione parentis, & communi reputatione.*
2 *Filiatio naturalis levioribus probationibus iustificatur.*
3 *Filiationis vehemens præsumptio oritur ex communi reputatione.*
4 *Filiationis vehemens præsumptio oritur ex assertione prætensi Patris facta in ultimo vitæ spiritu.*
5 *Testi unico omni exceptione maiori Iudex arbitrio suo plurimum deferre potest.*
6 *Filiationis præsumptio est nomen Maiorum impositum nato.*
7 *Alimenta præstita nutrici pro educatione infantis, filiationis argumentum præstant.*
8 *Filiationis probatio resultat ex eo quod quis nato necessaria ad victum subministraverit.*
9 *Fama dicitur testimonium populi.*
10 *Fama publica ad probandam filiationem plurimi fit à Doctoribus.*
11 *Similitudo nati indicat filiationem eius, cuius faciem repræsentat.*
12 *Garamantes, & superioris Lybiæ populi ex similitudine formæ proprios liberos agnoscunt.*
13 *Similitudo natorum non est levis, sed urgentissima coniectura ad probandam filiationem.*
14 *Similitudo natorum non à simplici imaginatione, sed magis ab ipsius temperamenti convenientia regulariter proficiscitur.*
15 *Natus ex concubina ad quam alteri non patebat accessus, præsumitur filius concubinarij.*
16 *Testes singulares admittuntur quando agitur de probandis illis actibus ex quibus generalitas resultat.*
17 *Filiatio probari debet per urgentiores probationes quando agitur de consequutione dotis, vel alimentorum ex bonis fideicommissi.*
18 *Fideicommissi bona alienari possunt pro constituenda dote descendenti etiam illegitimæ, quæ velit nubere, vel Monachari.*
19 *Dotem filiæ spuriæ assignari tenetur hæres Avi in subsidium.*
20 *Filiatio quando non dicatur sufficienter probata per coniecturas resultantes ex tractatu, nominatione patris, & similitudine.*
21 *Exceptio quod testis deponens de filiatione alicuius, sit creditor eiusdem, non minuit fidem ipsius testis.*

DECISIO LXIX.

Margarita ex Flavia matre orta pulsavit Dominum Marcum Antonium Victorium Fratrem, & possessorem bonorum bonæ memoriæ Ioannis Baptistæ Victorij, quem progenitorem suum ipsa asserebat, ut alimenta præstaret, & subinde etiam dotem. Decreto Auditoris Cameræ fuit Dominus Marcus Antonius ad huiusmodi alimentorum præstationem condemnatus. A quo cùm post interpositam appellationem, & causam mihi commissam, negaretur, Margaritam esse filiam Ioannis Baptistæ, dedi dubium, an constet de illius filiatione? Quod per Dominos fuit hodiè affirmativè resolutum.

Probatio enim filiationis desumpta fuit ex constanti de- 1 2
nominatione, & ex frequentibus assertionibus eiusdem Ioannis Baptistæ, quibus, dum viveret, imò & in ipso mortis articulo testatus est, puellam hanc esse suam filiam; ex tractatu quo se gessit erga eandem ad instar Patris, & ex communi omnium reputatione, quod Ioannes Baptista ex Flavia hanc filiam susceperit: ex quibus saltem simul iunctis probari filiationem non ambigebatur, cum ad hunc effectum admittantur, atque sufficiant coniecturæ & præsumptiones: Gloss. *in leg. Lucius, ff de cond. & demonst & in cap. Michael. vers. constitueris, de filiis Presbyt.* Anchar. *cons.* 225 *num.* 6. Sord. *consil.* 1. *n.* 38. *&* 40. & dixit Rota *in Cremonen. Castelli bonorum* 8. *Februarij* 1602. *coram bonæ memoriæ Cardinali Lancelloto*, impressa apud Modernos Posoliuien. *de legibus, decis.* 52. *n.* 4. cum aliis relatis *in Romana de Catalanis* 27. *Novembris* 1630 *coram me*; præsertim ubi agitur de probanda 4
filiatione simpliciter naturali, ut advertit Natt. *cons.* 473. *n.* 19. Rota *in dict. decis.* 53. *n.* 4. *vers. coniectura vero.*

S 4 Quod

Quòd Ioannes Baptista sæpenumerò coram diversis personis professus fuerit Margaritam esse suam filiam, atque illam uti filiam passim nuncupaverit palam, deponunt quinque testes *in Summario ejusdem Margaritæ, num.* 2. quam
3 publicam denominationem, magnum esse veræ sobolis seu filiationis argumentum, tradunt Gloss. *in l. etiam Matris, vers. professio, C. de probat.* Bart. *in leg. neque professio, num.* 2. Bald. *num.* 1. Castrens. *num.* 3 *Cod. de testament.* Surdus *cons.* 1. *numero quadragesimo septimo*, Paleott. *de Noth. & spur. cap.* 23. *n.* 2 Ginvagn. *consil* 21. *n.* 4 *lib.* 1.

4 Et ea magis, quia idem Ioannes Baptista ferè in extremo vitæ spiritu dum memor salutis æternæ, supremumque Dei judicium timens; veritatem omnino asseruisse præsumi debet, Viro Religioso, cuius probata fide & consilio in gravioribus utebatur negotiis, testatus est hanc esse suam filiam, & exoravit, ut illam commendaret eius fratribus, & protectioni bonæ memoriæ Domini Cardinalis Burghesij, quæ protestatio eo tempore emanata pro filiationis justificatione magni facienda videtur, *argum. capite litteras, de præsumpt.* Ferret. *cons.* 150. *num* 15. Curt. sen. *cons.* 69 *num.* 2. Cravet. *consil.* 6. *num.* 61. Menochius *præsumpt.* 3. *num.* 1. *lib* 5 & ponderavit Rota *in Romana de Bonellis* 13. *Februarij* 1617. *coram bona memoria Vbaldo; atque in dict. Romana de*
5 *Catalanis coram me.* Et huius viri depositioni ob eius integritatem, & quia videtur omni exceptione maior, quamvis testis unici, plurimùm deferendum est arbitrio Iudicis; juxta tradita per Decianum *cons.* 92. *num.* 34. & 92. Farinac. *de de testibus, quæst.* 63. *num.* 33. Cardin. Seraphin. *decis.* 676. *num.* 1 & 2.

Tractatus quo Ioannes Baptista prosequutus est Margaritam tanquam filiam, & se uti parentem gessit erga illam,
6 comprobatur ea eo, quòd dum hæc puella Sacro Baptismatis lavacro fuit abluta, nomen *Margaritæ*, quo nuncupabatur ipsius Ioannis Baptistæ mater, imponi voluit; nutrici alendam tradidit, atque idem pro alumna præstitit alimenta; & salarium, vestes, medicinas, atque omnia congrua pro decenti puellæ sustentatione suppeditavit: ut de his deponunt testes dati *in Summ. num.* 5.

Quæ omnia paternæ erga liberos pietati, & officio conveniunt; & quem parentem esse ostendunt, prout & nomine Avito & gentilitio indito puellæ, quòd filiationem indicet, tradunt Surdus *cons.* 2. *num.* 45. Ginvagn. *cons.* 21. *num.* 2. *lib.* 1. Rota *decis.* 332. *num* 4. *parte* 5. *divers.* & *in Romana de Iavellis* 13. *Novembris* 1613. *coram bon. mem. Vbaldo.*

7 De alimentis præstitis nutrici, atque educatione infantis, quod arguant eum, qui præstat, esse progenitorem: advertit Baldus *in capit. per tuas, num.* 1. *de probat.* Paris. *cons.* 10. *num.* 6. & 61. *lib.* 2. Surdus *dict. consil.* 1. *num.* 46. Ginvagn. *dict. cons.* 21 *num.* 5 Rota *dict. decis.* 338. *num.* 3. & 11. & *in præallegata Romana de Iavellis.*

8 Et demum ex vestibus, medicinis, aliisque pro vitæ sustentatione necessariis exhibitis, inferri tractatum & probationem filiationis eius, cui prædicta præstantur, scripsit Bald. *in dict. cap. per tuas, num.* 5. Felin. *num.* 15. & 17. *de probat.* Paris. *consil.* 10. *num* 60. & 70. *lib.* 5. Riminald. jun. *cons.* 611. *num.* 30. & 33. Rota *decis.* 238. *num.* 9. *part.* 1. *divers.* & *decis.* 156. *num.* 13. & *decis.* 347. *num* 2. *parte* 1. *recent* & *in Romana de Catalanis* 25. *Novembris* 1630. *coram me.*

Prædictis adstipulatur etiam publica vox & fama, atque communis omnium reputatio, quòd Margarita sit filia Ioan-
9 nis Baptistæ, de qua deponunt testes *in Summario, num.* 1.
10 quæ fama atque opinio cùm sit quoddam totius populi testimonium, quemadmodum in omnibus probationibus admittitur, ita pro justificanda filiatione à Dominis plurimi fit: *arg. capit. per tuas, de probation.* Gloss. *in capite Michael. vers. constiterit, de filiis Presbyter.* Castr. *consil.* 151. *numero* 1. *libro* 1. Surd. *consil.* 1. *num.* 56. Ginvagn. *cons* 21. *n.* 5. Rota *decis.* 347 *n.* 2. *parte* 1. *recent.* & post Modern. Fumlivien. *de legit. decis.* 51. *num.* 4, juncto etiam præcipuo, & planè paterno affectu, quo Ioannes Baptista puellam prosequebatur,
11 de quo in genere deponunt iidem testes: nec non effigie, & expressa ferè vultus Ioannis Baptistæ imagine, quam præfert hæc filia, ex cuius similitudinis typo posse dignosci filium esse illius, cuius faciem formamve refert, voluit Bald. *consil* 390. *lib.* 2. Decius. *cons.* 1. *num.* 117. *lib* 3. Tiraquellus *ad leg.* 7. *Connubial. num.* 51. & *sequentibus*, & ante illos docuerunt Aristoteles *lib.* 1. *politic. cap.* 2. & Stobæus *Serm.* 42
12 qui referant Garamantas, & superioris Libiæ populos, qui privatim matrimonia nesciunt, & ob rejectam ex incesti lascivientis luxuria castitatis disciplinam proprios liberos ignorant, ex similitudine & forma dumtaxat illos agnoscere Gratian. *discept. forens. capit.* 567. *num.* 29 Mohed. *decis.* 1. & 1. *qui filij sint leg.* & eruditè & luculenter docet Dominus Paulus Zacchias *Quæstionum Medico-legalium, lib.* 1. *tit.* 5. *quæst.* 4. *per totam*: ubi monet, similitudinem natorum non
13 esse levem, ut aliqui ex Iurisconsultis autumant, sed imò urgentissimam conjecturam: quia huiusmodi similitudo non
14 à simplici imaginatione, sed magis ab insiti temperamenti convenientia regulariter proficiscitur: quod Philosophicis rationibus ostendit.

15 Et eò urgentior visa est hæc conjectura, quando non constat Flaviam cum aliis consuetudinem habuisse; sed continuò solùm cum illa conversatum fuisse Ioannem Baptistam de tempore susceptæ sobolis & ante, ut deponunt testes: ex cuius conversationis assiduitate insurgit etiam præsumptio, quòd Margarita sit verè filia Ioannis Baptistæ: Paris. *consil.* 10. *num.* 13. *libro* 2. Surd. *consil.* 1. *num.* 43. Menoch. *de arbitr. jud. cas.* 89. *num.* 26. & fuit dictum *in Romana filiationis* 23. *Ianuarij* 1613. *coram bon. mem. Cardinal. Marquemont.* Atque coadjuvatur præcedens conjectura ex similitudine formæ: quia stante hac continua conversatione Ioannis Baptistæ, Flavia verisimiliter aliam imaginationem non concipiebat, cui suscepta proles possit assimilari: quæ omnia quatenus singula paterentur aliquam difficultatem, simul juncta perfectam, atque concludentem constituunt probationem, ut monuerunt Ancharanus *cons.* 225. *num* 6. Riminald. jun. *consil.* 613. *num.* 41. Surd. *cons.* 1. *n.* 53.

16 Non obstat quòd aliqui ex deductis testibus sint singulares: quoniam quando non agitur de probando certo actu speciali, sed in genere probandum est id, quod resultat ex actibus specialibus, prout est filiatio, & filiationis tractatus ad concludendam hanc generalitatem admittuntur etiam testes singulares deponentes de illis actibus, ex quibus generalitas resultat, & simul junguntur ad plenam probationem constituendam: Doctores *in capite qualiter, & quando, de accusat.* Cravet. *consil.* 73. *num.* 3 plenè Riminald. jun. *cons.* 7. *num.* 27. & *sequentibus*, & fuit dictum *in Romana filiationis* 22. *Ianuarij* 1613. *coram bona memoria Cardinale Marquemontio.*

17 Minùs obstat quòd conjecturæ & præsumptiones solùm admittantur, ubi agitur de probanda filiatione contra patrem: secus verò ubi agitur de consequendo dotem & alimenta ex bonis fideicommisso subjectis, contra tertium possessorem, prout est Dominus Marcus Antonius; tunc enim requiruntur urgentiores probationes, obstante etiam fideicommisso: Rota *in recent. decis.* 289. *num.* 1. & 8. *parte* 1. & *in Romana de Bonellis* 29. *Novembris* 1613. & 28 *Novembris* 1614. *coram bona memoria Ubaldo.*

Quoniam quoad qualitatem probationum, responsum fuit ex cõjecturis in proposita facti specie propositis insimul coacervatis in materia filiationis, quæ directò probari non potest resultare plenam atque concludentem probationem contra quoscunque, & ex juribus, authoritatibus, & decisionibus *suprà* deductis. Decisiones autem emanatæ *in causa de Bonellis coram bon. memor. Vbaldo.* & aliæ, loqui ad effectum succedendi in universo fideicommisso, & excludendi vocatos, aut venientes ab intestato, qui non est casus præsens; nec ibi tot insimul concurrebant conjecturæ & ita efficaces prout hîc adsunt.

18 Quo verò ad fideicommissum, placuit responsio quòd cùm bona fideicommisso subjecta per Avum, prout erat fideicommittens in casu proposito, in subsidium alienari possint pro constituenda dote nepti, etiam illegitimæ, qualis asseritur Margarita: Angel *in auth. res quæ, num* 3. Iason. *num* 7. *Cod. comm. de legat.* Peregrin. *cons.* 115. *num.* 3. *lib* 3. Molin. *de primogen. Hispan lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 19 Fusar. *de substit. quæst.* 332. *numero* 33. Rota apud Cardinalem Seraphinum *decis.* 58. *num.* 5. tam si velit nubere in sæculo, quàm si cogitet profiteri in Monasterio: Bart. *in dict. Authent. res quæ, num.* 7. Peregrin. *de fideicommiss. artic.* 42. *num.* 57. Fusar. *dicta quæst.* 531. *num* 28. consequenter eadem bona fideicommisso subjecta, penes collateralem, vel extraneum existentia, sunt eidem oneri obnoxia & pro dote alienari possunt, non obstante fideicommisso, ut plene discusso articulo resolvit Rota *in Spoletana fideicommissi, sub die* 4. *præsentis mensis coram me.* & hæredem Avi in subsidium teneri dotem assignare nepti spuriæ, consuluit Abb. *consil.* 115 *in princip. lib* 2. Marescot. *var resol. cap.* 83. *num.* 38. *libro* 2. Rota apud Cardinalem Seraphinum 19 *decis.* 58 *num.* 6.

Demum non adversatur, quòd tractatum Patris, & nominationem filiæ, similitudinem cum Patre, atque alias ex allegatis conjecturis non admiserit Rota *in Bononien. de Gargantibus, impressa inter Recent. decis.* 264. *num.* 7. & 8. *part.* 5,

20 *part. 3. & in dicta decisione de Bonellis.* Quoniam verum est, singulas ex dictis coniecturis non sufficere, neque plenum facere gradum probationis, & singulæ aliquando per Rotam fuerunt reiectæ, & simul iunctæ suffragantur: & doctrinæ, ac decisiones quæ in contrarium allegari possunt, vel procedunt, ubi agitur ad effectum excludendi venientes ab intestato a tota successione, vel ad excludendam præsumptionem *leg. miles § defuncto. ff de adulter.* de qua *in alia Romana de Catalanis coram me*; & ubi non apparet; quod nemo alius accessum haberet ad mulierem, quàm prætensus genitor, & ubi mulier erat soluta.

21 Exceptiones contra testes, quòd sint creditores Domini Marci Antonij, & similes, in hac materia non minuunt fidem eorum depositionis, ut respondit Rota *in Romana filiationis 22. Ianuarij 1613. coram Cardinal. Marquemontio; & in Romana filiationis 10. Iunij 1611. coram R. D. meo Pirovano.* Et quod dum deponunt de conversatione Ioannis Baptistæ cum Flavia, non percutiunt tempus conceptionis; non subsistit in facto: quia imò deponunt de anno 1610. & 1621. quo anno orta est Margarita.

Et ita utraque parte informante resolutum fuit.

Leodensis Castri de Mombech, Veneris 15. Decembris 1634.

Coram R. P. D. Pirovano.

SVMMARIVM.

1 *Contractus mulierum celebrati cum solemnitatibus requisitis per statuta locorum, & iusta concurrente causa, sunt validi.*
2 *Contractus dementium, & fatuorum, sunt nulli & invalidi.*
3 *Dementia plenè & concludenter probanda venit, si agatur de annullatione contractus.*
4 *Dementia de tempore contractus probari debet, ad hoc ut annulletur contractus.*
5 *Simplicitas, innocentia, fatuitas, & stupiditas differunt à furore.*
6 *Simplices, Innocentes, & fatui, in prima specie non carent intellectu, licèt integrum animi vigorem non habeant, in secunda verò specie usum rationis non habent.*
7 *Simplicitas, innocentia, & fatuitas non sunt sufficientes pro inducenda nullitate cuiuscunque contractus.*
8 *Testamentum conditum ab eo in quo concurrunt diversa signa dementiæ, sed non defectus totalis usus rationis & intellectus, validum reputatur.*
9 *Animi qualitas non potest aliter probari, quàm per actus exteriores.*
10 *Demens matrimonium contrahere nequit.*
11 *Sanæ mentis præsumptio viget ad sustinendum actum gestum.*
12 *Dementiæ præsumptio cessat in eo qui facit actus viro prudenti convenientes.*
13 *Dementia an probatur ex eo quod quis se percusserit, & capillos evulserit.*
14 *Dementia non probatur ex actibus qui provenire possunt ex atra bile, & melancholia.*
15 *Dementia probatur ex eo, quod alicui fuerit datus curator Declara ut num. 16.*

DECISIO LXX.

Visum fuit Dominis esse recedendum à decisis in hac causa 21. *Aprilis* 1632. quia renunciatio facta per Adrianam de usufructu Castri controversi de anno 1570. ad favorem Walteri & Cæciliæ eius coniugis, & prolis suscipiendæ, valida est, tanquam facta cum causa, scilicet matri-
1 monij contemplatione, & Mamburno loco Curatoris assistente, & interveniente Iudicis decreto; quibus concurrentibus similes contractus semper sustinentur: Tiraq. *de leg. connub. gloss. 8. num. 91.* Lamberteng. *de contract. mulier. gloss. 3 num. 23. & 87.* Quod etiam fuit firmatum novissimè *in Romana pecuniaria 11. Decembris coram me*, & *in prima decisione* admittitur.

Neque obstat principale fundamentum eiusdem decisionis, Adrianam de tempore translationis, ususfructus, seu renunciationis, fuisse dementem & fatuam, atque ita ob
2 carentiam sensus & rationis contractum nullum, & invalidum remansisse, *§. nut. ver. vers. furiosus, Instit. de inutil. stipul.* Mantica *de contract. lib. 1. tit. 12. num. 5. & lib. 3. tit. 10. num. 6.* Surdus *consil. 89. num. 26. & 30.*

Quia etsi ad eandem dementiam probandam detur instrumentum divisionis celebratæ inter Gulielmum & Walterum, & Agnetem filios alterius Gulielmi de anno 1565. in quo Adriana cessit usumfructum Castri controversi sibi quæsitum per obitum Gulielmi sui mariti, ad favorem filiorum suorum, & in eo prætendatur contineri particulam datam scilicet (*quò verò ad nostram Matrem Adrianam impotem mentis, obligamus nos illam manutenere, communibus expensis*) ac etiam formiter sint examinati plures testes super eadem dementia deponentes, ac demum paulò post instrumentum renunciationis de anno 1570. Non tamen visum fuit prædicta in sua specie taliter esse probata, ut sufficiant ad annullandum actum renunciationis favore prolis Cæciliæ & Vvalteri suscipiendæ sequutum.

Non enim in ipsa confessione Gulielmi & Vvalteri Fratrum dividentium potest constitui fundamentum, quia datur Instrumentum divisionis per extensum, in quo talis obligatio fratrum de alimentanda Matre impote mentis non legitur; & quatenus adesset, de tali defectu esset intelligendum qui non impediret Adrianam ad se obligandum, ex quo in tali divisione non fuerunt adhibitæ solemnitates pro stultis requisitæ.

Neque testes dati in eorum ratione concludunt talem 3
mentis alienationem in Adriana, quæ sufficiat pro annullatione actus renunciationis; quæ tamen probatio ad eundem effectum deberet esse plena, & concludens: Honded. *consil 78. num. 70. lib 2.* Menoch. *præsumpt 18. num. 7. lib. 1.* Rota *decis. 577. num 7. parte 1. diversorum, & 384. num. 1. part. 1. recent.* Nec sufficit probatio de aliquo tempore, sed de 4
continuo, & de tempore contractus debent testes concludere, *l. 2. & l. qui testamento, §. quacunque, ff. de testament.* Boër. *decis 23. num. 78* Honded. *cons. 78. num. 72. volum. 2. & decis. 364. num 3. part. 1 recent.*

Deponunt enim testes, qui sunt sex, non de dementia & stultitia Adrianæ; sed quod erat simplex, innocens, & debi- 5
lis suorum sensuum, & vocabatur fatua domicella, absque expressione signorum stultitiæ, & dementiæ: & quod nunquam habuit dilucida intervalla: quæ simplicitas, innocentia, fatuitas, & stupiditas cùm differant à furore & demen- 6
tia, quandoquidem in prima specie, qui tales patiuntur defectus, non careant intellectu, licet integrum animi vigorem non habeant; in secunda verò specie usum rationis non habeat Castr. *in l. si frater, in princ. Cod. qui testam fac. poss.* Dec. *consil. 152. num. 2.* Parif. *cons. 88. num 37. & seq.* Me- 7
noch *pres 45 num. 66. & 68. lib. 6.* Rota *decis 107. num. 29. & 129 num. 15. p. 2. divers.* ideò sufficiens non est ad annullandum renunciationem, prout nec alium quemcunque actum, etiam Matrimonij, aut Professionis, aut Donationis, aut Testamenti: Rota *d. decis. 107 num. 26.* sequendo Socin. sen. *consil 47. num 9. lib. 3.* Galiaul*am. in l. 1. num. 62. ff de verb. oblig. et & decis. 266 num. 4. coram bonæ memoriæ Cardin. Cavalerio*, & in fortiori casu de testamento Rutilij 8
Gracchi, non obstante quod in eo concurrerēt diversa signa dementiæ, sed non careret totali usu rationis, & intellectus; pro valido fuit responsum, 15. *Decembris 1628. coram bon. mem Remboldo.*

Præterea iidem testes eorum dicti rationem non afferunt, quare Adriana sit demens, & stulta, aut ita stupida, ut careat in totum usu rationis, prout necessarium est quando agitur, 9
ut in præsenti, de probanda qualitate animi, quæ aliter, quàm per actus exteriores, probari non potest, ex quibus interiora iudicantur: secundum Gl. *in l. his qui, §. divi: in verb. sermonib.* quam *ibid.* sequuntur Bart. & Bald. *de tutor. & curator. datis ab his*, Socin. sen. *cons. 42. num. 6. lib. 1.* Alexander *consil. 147. num. 16. lib. 7.* sed tantummodo dicant fatuam, simplicem, seu stupidam fuisse; quæ qualitas, ut dicebatur, non aufert totalem usum intellectus, & rationis; ideò probatio remanet imperfecta, æquivoca, & irrelevans pro annullatione renunciationis, maximè quia ad concludendam veram dementiam, furorem, & insaniam, ac carentiam intellectus, solent ponderari multa signa, & præsumptiones per Doctores, quæ cumulantur per Menoch. *præsumpt. 45. n. 22. & seq. lib. 6.* & de illis per testes nulla mentio habetur.

Quinimò pro eadem Adriana multa concurrunt, ad probandum, quod non careret intellectu, nam testes deponunt de fatuitate & simplicitate Adrianæ, etiam dum esset 10
puella; & tamen matrimonium contraxit, & cum viro suo habitavit absq; alia dementiæ querela; quod aliàs contrahere non potuisset *cap. dilectus, de sponsal.* Dec. *consil. 152. in princip.*

Præterea filiis suis dividentibus bona paterna post obitum Patris, intervenit cum suo Mamburno seu Tutore de anno 1565. renunciando proprio iuri ususfructus, & à Magistratu fuit admissa: & idem contigit in renunciatione,
quam

quam fecit de anno 1570. in qua fuit à Magistratu pariter
11 admissa, quo casu præsumitur fuisse sanæ mentis ad quodem actum sustinendum: Decius *consil.448. num.14.* Paris. *consil. 88. n.34. lib.3.* Boëtius *quæst.23. num.80.* Menochius *eadem præsumpt 45. num.21. vers. ita etiam quando à Magistratu*:
12 & facilius id admittens quando actus ille personæ prudenti convenit, sequendo Dec. *dict. consil.448. num.15.* & Rotam *decis 377 num.4 parte 1.* & idem admittitur *in allegat. decis. 366. num 8. coram bon mem. Cardin. Cavalerio*, & de hujusmodi actu renunciationis facto per Adrianam contemplatione Matrimonii Vualteri ejus filij cum Cæcilia, ac prolis ab eis suscipiendæ, dubitari non potest, quin conveniat personæ sanæ mentis, cum tendat ad propagationem suæ descendentiæ, & conservationem, ac etiam fuerit factum in executionem præcedentis divisionis de anno 1565. ratificata, in quibus omnia prudenter, & cautè gesta per Adrianam leguntur.

13 Non obstat quod Sextus testis deponat Adrianam Capillos aliquando suos dilacerasse, & alapis, & pugnis seipsam percussisse; quia ultra quod singularis, est non videtur probabile dementiæ signum, cum potuerit ab atra bili, & me-
14 lancholica provenisse, quæ non infert ad signum dementiæ indubitatum, ut latè differit, & probat idem Menoch. *dict. præsumpt.45. n.58 lib.6.*

Demum non relevat quod eidem Adrianæ post duos menses à die renunciations factæ, deputati fuerint ei Cura-
15 tores uti dementi; quod inter signa ad probandam dementiam, & carentiam intellectus, solet ponderari per Angel. & Salicet. *in leg.1. cum se. Cod de probat* & alios per eundem Menoch. allegatos, *in d. præsumpt 45 n 44.*

16 Quia ex lectura eiusdem deputationis tollitur objectum, in qua non declaratur Adriana insana & stulta; sed ad assertionem patentium caponitur, proptee impotentiam mentis non esse idoneam ad se, suasque res gerendas? quæ mentis impotentia potest intelligi de tali etiam, quæ non inferat ad carentiam totalit intellectus; ut supra fuit distinctum

Et ita fuit resolutum utraque parte informante, &c.

Romana Quarti Dotalis, Ven. 15. Iunij 1635.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotale juxta Statuta Vrbis* lib.2. cap.132. *ut debeatur matrimonium debet esse consummatum.*
2 *Matrimonium non subsistit, si in altero ex conjugibus adsit impotentia perpetua coeundi.*
3 *Lucro dotis locus esse non potest, ubi non adest matrimonium.*
4 *Impotentia viri quando est temporalis, vel dubia, uxor tenetur præstare successivam patientiam per triennium; ut possit fieri experientia copulæ conjugalis.*
5 *Mulier si infra bimestre reclamaverit de impotentia viri non tenetur ulteriorem patientiam præstare.*
Declara ut num. seq.
6 Cap.1. de frigid. & malefic. *declaratur.*
7 *Confessio propria prævalet testibus aliisque probationibus.*
8 *Probatio contra propriam confessionem non admittitur.*
9 *Remissoria, ad probandum contrarium eius, quod quis fuit confessus, non conceditur.*

DECISIO LXXI.

1 POstquam bis in hac causa fuit resolutum coram me *sub diebus 26. Novembris 1633. & 20. Decembris 1634.* Dianam Grottam post obitum Alexandri viri non lucratam fuisse Quartum dotale, ex eo quod cum eius viro matrimonium non consummavit, prout requiritur ex Statuto Vrbis juxta cuius dispositionem conjuges matrimonium contraxerunt: eadem Diana cœpit prætendere dictum lucrum nihilominus sibi deberi, ex quo per eam non stetit, quin matrimonium fuerit consummatum, cum per 40. dies cum eius Viro cubuerit, ac debitam patientiam præstiterit. Vnde assumpto onere hoc probandi, dedit articulos, super quorum relevantia dato particulari dubio, eoque hodie à me proposito, DD. eos non relevare responderunt.

2 Non enim visa fuit relevare articulata mala valetudo, seu impotentia Alexandri: quia si illa probaretur perpetua, &
3 nulla arte sanabilis etiam non relevaret, quia Matrimonium propter impotentiam perpetuam subsistere non posset, & consequenter nec potest esse locus lucro dotali, ut in terminis tenent DD. *in cap. 2. de frigid. & malefic.* cum aliis cumulatis *in prima decisione.*

Si verò probaretur impedimentum, vel impotentiam fuisse temporalem, vel dubiam: pariter quoque non relevaret: 4
quia Diana tenebatur præstare successivam patientiam per triennium, ut posset fieri experientia copulæ conjugalis: juxta text. *in cap. laudabilem*, & *ibi* DD. communiter, *de frigid. & malefic.* Mascard. *de prob. conclus. 315. n 3.* Sanch. *de Matrimon. lib.2. disput. 21. n.12.*

Nec relevat, quod Diana infra bimestre reclamaverit; qua 5
stante reclamatione, non tenebatur ulteriorem patientiam 6
præstare: *capit.1. de frigid. & malefic.* Quia licèt text. *in d. cap.1.* disponat, quod mulier quæ vult agere ad nullitatem Matrimonij, teneatur infra bimestre reclamare: non tamen dicit, nec inde inferri potest quod non teneatur præstare patientiam, ut possit fieri experientia copulæ juxta dispositionem *in d. cap. laudabilem*, quæ quidem dispositio ad nihilum deserviret, si sola mulieris reclamatio sufficeret.

Prout nec subsistit quod Alexander sponte recesserit domo Dianæ: quia contrarium constat tam ex testibus *in alia decisione* ponderatis, explicite deponentibus, Alexandrum fuisse ejectum domo; tum etiam ex Monitorio super nullitate Matrimonij, ad instantiam Dianæ contra eundem Alexandrum executum, in quo Diana expressè declaravit se nolle ampliùs cum eo cohabitare: unde satis constat ipsam non præstitisse successivam patientiam, quam præstare tenebatur, ut potuerit dici per ipsam non stetisse, quin matrimonium fuerit consummatum, vel experimentum adhibitum juxta Canonicas sanctiones: ex prædicto enim Moni- 7
torio clara resultat confessio eiusdem Dianæ, quæ prævalet depositionibus testium, & omnibus aliis probationibus in contrarium per ipsam faciendis: ad tradita per Sord. *cons.6. num.1.* Greg. XV. *decis.357. num. 3.* & *ibi* Addit *num.7.* & *decis 434. num 14.* adeò quòd contra propriam confessio- 8
nem, præsertim quando (prout hic) est adminiculata testibus, non admittitur probatio: & denegari solet Remissoria 9
tanquam calumniosè petita; prout alias fuit firmatum *in Toletana Pensionis 29. Maij 1598. coram Litta*, Greg. XV. *decis 514. num. 4.*

Et ita utraque, &c.

Bononiensis fideicommissi de Ramundinis Veneris 15. Februarij 1636.

Coram R. P. D. Dunozetto.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum purificatum dicitur ad favorem eius, qui docet se esse in casu vocationis.*
2 *Filiatio probatur per testes deponentes de nominatione, tractatu, & publica voce, & fama*
3 *Filiatio legitima probatur ex partitis librorum Baptismatum, & Matrimoniorum, concurrentibus adminiculis.*
4 *Filiatio probatur ex eo, quod quis uti filius fuerit ab aliquo institutus.*
5 *Sororem Testatoris aliquam esse probatur ex eo, quod testator illam pro tali in testamento nominaverit.*
6 *Proximior dicitur qui probat se esse in certo gradu, dum alius non comparet qui se proximiorem esse doceat.*
7 *Iuvenis si sit eligendus ad effectum suscipiendæ prolis, ille dicitur talis, qui est in ætate habili ad generandum.*
8 *Vbi qualitas ad certum effectum requiritur, non est curandum de modo illam adimplendi, dummodo habeatur.*
9 *Iuvenis, vel senex an quis dicendus sit relinquitur arbitrio Iudicis secundùm subiectam materiam.*
10 *Iuvenes vocantur in Civitate Bononiæ potius respectu sexus, ad differentiam fœminarum, quam respectu ætatis.*
11 *Electio digni, omisso digniore in concursu Parochialium, non sustinetur de jure speciali.*
12 *Electio digni omisso digniore, valet, quoties non agitur de concursu Parochialium.*
13 *Favori suo quilibet potest renunciare.*
14 *Renunciare non potest iuri habenti aliquam mixturam cum honore, & voluntate Testatoris.*
15 *Citari debent in electione illi de quorum interesse agitur.*
16 *Executor ad aliquem eligendum si potest se extrajudicialiter informare potest, etiam eligere, nemine citato.*
17 *Exceptio de Iure Tertij non suffragatur ad impediendam immissionem.*

DECISIO LXXII.

QVondam Ioannes Baptista Ramundinus testamentum condidit, in quo instituta hærede usufructuaria omnium suorum

suorum bonorum Ludovica ejus uxore, gravavit eam restituere dicta bona filiis masculis legitimis & naturalibus Melchioris, ejusdem Testatoris ex Francisco fratre nepotibus; quibus decedentibus absque simili prole legitima & naturali, voluit, quod exequutores testamentarii, quatenus de tempore purificatæ conditionis supervixerent, sin minus Priores Quatuor Ordinum Mendicantium Civitatis Bononiæ, pro conservatione agnationis, & familiæ de Ramundinis, eligerent Iuvenem ex legitimo matrimonio conceptum, & natum de proximioribus cognatis ipsius testatoris, qui teneretur assumere nomen, & insignia familiæ de Ramundinis; quem sic eligendum ex nunc instituit, & substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum: ut latiùs in dicto testamento dato *in Summario num. 1.*

Decessit Ludovica hæres ac successivè Aloysius Franciscus filius dicti Melchioris ultimus hæres gravatus, absque filiis: Vnde dicti Priores, prædefunctis aliis Exequutoribus in testamento deputatis, elegerunt Antonium Mariam Beliossum dicti testatoris ex Cornelia Sorore pronepotem, qui nomen & insignia ejusdem testatoris assumpsit; & cœpit agere coram Auditore Generali Bononiæ pro recuperatione quorundam bonorum dicto fideicommisso subjectorum, contra Locatellus illorum possessores, à quo sententiam contrariam reportavit: Causa ad Rotam delata, & mihi commissa, dubitaui an constet de fideicommisso ad favorem dicti Antonii Mariæ Beliossi, seu Ioannis Baptistæ de Ramundinis? & Domini responderunt affirmativè.

Existentia siquidem dicti fideicommissi non controvertebant, & de illo satis apparet ex tenore ejusdem testamenti.

1 Quod autem illud sit purificatum ad favorem ipsius Antonii Mariæ, seu Ioannis Baptistæ, clarè desumitur ex præfata serie facti, in qua partes non discrepabant. Cum enim per obitum Aloysii Francisci ultimi hæredis gravati ex linea Melchioris, nulla relicta prole, factus fuerit locus electioni Iuvenis proximioris de cognatione testatoris, dictique Priores ob defectum Exequutorum in testamento nominatorum, elegerint ipsum Antonium Mariam habentem omnes qualitates ab eodem testatore fideicommittente requisitas, utique dictum fideicommissum fuit purificatum ad favorem ipsius Antonii Mariæ electi, qui docet se esse in casu vocationis: Gloss. *in leg. qui duos, verbo, superstes fuit, ff. de rebus dub.* Crav. *consil.* 208. *num* 3. *vers. rursus allegants.* Peregr. *de fideicommiss. artic.* 43. *num.* 17. Rota *decis.* 167. *num.* 1. *parte* 2. *recent.*

Quod verò dictus Antonius Maria habeat qualitates à fideicommittente requisitas, dubitari non potest. Nam quod ipse sit ex legitimo Matrimonio conceptus, & natus, probatur ex testibus formiter examinatis, qui apertè deponunt dictum Antonium Mariam esse filium ex Carolo Beliosso, & Valeria Scarpia conjugibus, constante matrimonio susceptum; qui testes cum deponant de nominatione, tractatu,
2 ac publica reputatione, & fama, dictam legitimam filiationem sufficienter probant: iuxta doctrinam Bartol. *in leg. filium, num* 1. *ff. de his qui sunt sui, vel alieni juris*: Surdus *consil.* 121 *num.* 46 *& seqq* Rota *decision.* 766. *num.* 1. *parte* 2. *recent.*

3 Concurrentibus præsertim partitis formiter extractis à Parocho ex libris Matrimoniorum & Baptismatum; ex quibus apparet Matrimonium inter prædictos Carolum & Valeriam contractum, præcessisse per undecim menses nativitatem dicti Antonii Mariæ eorum filii, quæ partitæ junctis depositionibus dictorum testium, legitimam filiationem Antonii Mariæ bene probant: Rota *in recent. decisione* 132. *numero secundo, parte* 2. & inter impress. per Farinac. *posth lib.* 2. *consil.* 185. *num.* 2 *in fin.*

Quod autem idem Antonius Maria sit pronepos Corneliæ sororis Ioannis Baptistæ fideicommittentis; & sic quod sit proximior de cognatione ejusdem fideicommittentis, probatur ex eo, quod Carolus pater dicti Antonij
4 Mariæ, fuit filius dictæ Corneliæ, ut elicitur ex testamento ejusdem Corneliæ, quæ dictum Carolum uti ejus filium hæredem universalem instituit: Paris. *consil.* 29 *num.* 10. *libro* 2 Cephal. *consilio* 48 *numero* 28. *libro* 1. Peregrinus *de fideicommissis, artic.* 43 *numero* 77. Reverendissimus Dominus meus Decanus *decis.* 105 *num.* 1. Sanctæ memor. Gregor XV. *decis.* 349. *num.* 5. Rota *in recent. decis.* 472. *num.* 8. *part.* 1.

5 Quod verò Domina Cornelia esset soror Ioannis Baptistæ fideicommittentis, desumitur ex eo, quod idem Ioannes Baptista illam in dicto testamento sororem nominavit, & uti tali legatum reliquit; Rota coram Gregor. XV. *decis.* 412 *num.* 1.

Non obstat quod Antonius Maria non probaverit se 6
proximiorem de cognatione dicti testatoris: quia cum ipse sit in gradu certo & successibili, neque alius concurrat, qui prætendat se esse proximiorem, habet intentionem fundatam, quod sit proximior: Surd. *consil.* 241. *num.* 25. *circa fin. & seqq.* Rota *decis.* 575 *num.* 7 & fuit dictum *in Ferrariens. bonorum de Tassonis, 6. Aprilis* 1615. *coram Eminentiss. D. Card. Pamphilio.*

Non obstat quod testator voluerit eligi aliquem Iuvenem, qualis non videtur Dominus Antonius Maria excedens ætatem annorum 50. Nam Domini, omissa quæstione, quisnam in Iure dicatur Iuvenis, vel Senex? Conside- 7
rabant quod qualitas Iuventutis in casu de quo agitur, fuit contemplata à testatore ad certum effectum, nempe pro conservatione agnationis & familiæ de Ramundinis, & sic habilitatis ad suscipiendam prolem: Vnde cùm Dominus Antonius Maria de tempore electionis esset uxoratus, ac plures haberet filios, & in dies alios etiam susciperet, visum fuit satis constare de illius juventute, ad hoc ut dicatur consultum voluntati testatoris: nam ubi requiritur qualitas ad certum effectum, non est curandum de modo illam adim- 8
plendi, dummodo habeatur effectus: Covarruvias *pract. quæst. cap* 39. *num* 7. Mantic. *de conject. libr.* 12 *tit* 14. *num.* 4. Peregri. *consil.* 51. *num* 17. *lib.* 5. Fusar *consil.* 50. *num* 11. Puteus *decis.* 488 *num.* 7. *libr.* 2. *in correct* Seraphin. *decis.* 589. *num.* 9. & 11. Rota *in Romana domus* 5. *Novembris* 1582. *coram Robusterio.*

Præsertim cùm ad hoc, ut quis dicatur Iuvenis, vel Senex, 9
relinquatur arbitrio Iudicis, secundum subjectam materiam, justa veriorem opinionem, de qua Menoch. *de arbitrar. cas.* 59. *num.* 3. *& seqq* Gail *observat* 92. *num.* 7 *lib* 1. Scacc. *de Iudic. lib* 2. *cap* 8. *num.* 149 *& seqq.* Ioseph. Ludovic. *decis. Lucen.* 13. *num.* 55. Peguer *decis.* 57. *num* 21. Rota *in Bononiens. bonorum de Mulettis* 26. *Iunij* 1602. *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio.*

Quibus accedit communis usus loquendi Civitatis Bo- 10
noniæ, in qua Iuvenes vocantur potius respectu sexus, ad differentiam fœminarum, quàm respectu ætatis; ut fuit ponderatum *in eadem decisione Bononiens. de Mulettis.*

Non obstat quod Dominus Antonius Maria de tempore electionis haberet duos fratres juniores, & sic habiliores ad suscipiendam prolem; unde infertur, electionem factam de Domino Antonio Maria juvene, omissis aliis fratribus junioribus, fuisse invalidam; prout in simili dicitur de pluribus admissis, & approbatis in concursu Parochialium; quod electio digni, omisso digniore, non sustineatur: 11
Garz. *de benef part.* 7. *cap.* 16. *num.* 2. *& sequentibus*, Rota *decis.* 63. *num.* 6 *parte* 1. *recent.* Gregor XV. *decis.* 21. *numero* 8.

Nam fuit responsum, id procedere in concursu Parochia- 12
lium, ex dispositione Concilij Tridentini, *in sess.* 24. *cap.* 18. & particulari constitutione sanctæ mem Pij V. super provisione Parochialium, non autem in aliis electionibus, in quibus sufficit Electores elegisse dignum, etiam omisso digniore; ut declarat Addit. ad Gregor. *dict. decis.* 12. *num.* 8. idem Garz *de benef part* 7. *cap.* 16. *num.* 16. Paul *de resignat. lib* 4. *quæst.* 16. *num.* 4. & in terminis facultatis eligendi datæ in testamento, Bart. *in leg cum quidam, num* 6 *ff. de legat.* 2 Molin. *de primogen lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 46. *vers. valebit tamen*: Molin. jun. *de justitia & jure, tom.* 3. *parte* 1. *tit. de major disputat.* 595 *sub num.* 2. Sanch. *consil moral. libr* 4. *cap.* 1. *dub.* 62. *num* 11. ubi alios cumulat,

Et visa fuit cessare difficultas, quia dicti fratres dictum fideicommissum non agnoverunt, nec voluerunt concurrere in dicta electione; quinimò illi expressè renunciarunt, atque electionem factam ad favorem D. Antonij Mariæ eorum fratris approbarunt; unde perinde haberi debent in hac consideratione, ac si non extarent: cùm quilibet possit suo 13
favori renunciare: *leg si quis in conscribendo, Cod. de pact. cap. si de terra, in fin. de privileg.* Surd *consil.* 318. *num.* 3.

Non obstat, quod quando jus renunciantis habet aliquam 14
mixturam cum honore & voluntate Testatoris, tunc dicto juri renunciari non potest: juxta *cons. Castren* 159 *sub n.* 5. *circa med. vers. dedit enim ipse testator lib.*... Calder. *consil.* 8. *prope fin vers. si vero esset introductum.*

Nam prædicti Doctores loquuntur in hærede, vel fideicommissario, qui testatoris hæreditatem acceptarunt, ac per consequens ejus factum seu voluntatem impugnare non possunt; ideoque non applicantur præsenti casui, in quo cùm fratres Dom. Antonij Mariæ non sint testatoris hæredes, dicto juri renunciare potuerunt, *ex allegatis.*

Demum non obstat quod dicti fratres debuerint saltem 15
vocari seu citari in dicta electione, ex quo de illorum interesse agebatur, juxta *cons.* Zabarell. 139. *num.* 1. Cumap. *consil.*

11 *consil.7. num.1.* Quia cùm dicta electio non esset actus judicialis, DD. Priores deputati ad eligendum in testamento potuerunt se extrajudicialiter informare, ac Dnm Antonium Mariam consanguineum testatoris eligere, etiam non citatis dictis fratribus; ut in terminis tenuerunt Gutierrez, *Canon. q. lib. 2. quæst. 97 num 13.* Sanchez *consil. moral. lib. 4. cap. 1. dub. 62. num. 1. in fin.*

12 Et in omnem eventum dicta exceptio tanquam de jure Tertii non suffragatur Lucatellis, ad impediendam immissionem D. Antonij Mariæ, Socin. jun. *consil. 78 lib. 1.* Ruin. *consil. 35. num 32* Rota coram Mattiu. Aud. *decis. 87. n. 14.* cum aliis ibi relatis.

Et ita utraque, &c.

Romana seu Tudertina Educationis, die Lunæ 14. Aprilis 1636.

Coram R. P. D. Pirovano.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli melius, & securius penes Matrem educantur.*
2 *Utilitas magna ex omnibus partibus movere debet animum judicantis in arbitrando loco, ubi pupillus sit educandus.*
3 *Romana Civitas omnibus praecellit litteris, & bonis moribus, in qua Gymnasia & Academia, Seminaria, & Ludimagistri florent, qui pueris summa cum diligentia, & amore assistunt, & invigilant, ut virtutibus illos imbuant & exornent.*
Ludimagistris dum sunt mercenarij, in eis minor sollicitudo de puerorum cura solet esse.
4 *Pupillis æqualiter providere semper fuit præcipuum Legislatoribus, nedum ut alantur, sed ut liberalibus artibus instruantur.*
5 *Adolescentes sunt transferendi ad Civitates ubi meliùs & moribus & litteris ornari possunt.*
6 *Romanum Cœlum, cui dubium est quod aliis præferendum sit, circa aeris temperiem, & situs præstantiam, & rerum affluentiam pro salute corporis tuenda*
7 *Iuvenum vivida ingenia in Urbe, qua ratione proveniant.*
8 *Pupillus educandus est ibi, ubi jura validius defendi possunt, absque impensa, ac etiam patrimonij dissolatione.*
9 *Testatoris præceptum si contineat aliquam servitutis speciem à legato, & institutione rejici solet.*
10 *Referens nihil aliud operari potest, quàm relatum.*
11 *Domicilium non dicitur quis mutare, dum se transfert aliò studiorum causa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis.*
12 *Domicilio originis nunquam censetur renunciatum nisi per expressam animi declarationem, aut longi temporis cursum, qui debet annos decem excedere.*
13 *Iudex arbitrando potest modificare, seu declarare indiscretam testatoris voluntatem*

DECISIO LXXIII.

CEnsuerunt Domini licere Dominæ Catharinæ educare pupillos filios in Urbe: quoniam si, justa causa suadente, 1 Iudicis arbitrio permissum est in hac causa determinare personam Matris, penes quam pupilli meliùs & securius sint educandi, per *leg. 1. & penultim. ff. ubi pupill. educ. deb. l. 1. Cod. eod. titul.* Baldus *consil 472. alias 487. incip. Pupilla morari debet: vol. 5.* cum aliis allegatis per Franc *decis. 150.* Mastrilli *decis. 230. ac in decis. huius causa 13. Ian. 1634* cò liberiùs Iudex potuit arbitrari, & assignare locum in Urbe, ubi pupilli sint educandi, in quo cadere non potest maligna suspicio, nec tanta circumspectio periculi pupillorum, sed utilitas magna ex omnibus partibus ponderata, quæ movere 2 debet animum judicantis in arbitrando loco educationis, *leg. utilitatem. ff. de confir. tut. l. 1. in princ. ff. de contr. tut. l. 1. & ultima ff. ubi pupill. educ. deb.* Cravet. *consil. 18. n. 3.* Surd. *de alim. tit. 4. quæst. 23. n. 4* Valenz. alios referens *consil. 36. num 22. & seqq.*

3 Et quod pertinet ad animorum dotes, ut litteris, & bonis moribus pueri imbuantur, absque hæsitatione fatendum erit, Urbem præcellere, in qua Gymnasia, & Academiæ, Seminaria, & Ludimagistri florent, qui pueris summa cum diligentia & amore assistunt & invigilant, ut virtutibus repleantur: quod de Civitate Tuderti dubitari potest, in qua Ludi-Magistri non affluunt, prout in Urbe, sed desiderantur & mercede vel de publico conducuntur, vel ipsi mercenarij sunt, in quibus minor sollicitudo de puerorum cura solet esse: & hoc est quod Legislatoribus semper præcipuum fuit 4 æqualiter providere pupillis, nedum ut alantur, sed ut liberalibus artibus instruantur: *leg. qui filium. ff. ubi pupill. educ. deb. leg. cum plures, § cum tutor ff de admin. & per tut. leg. de bonis. § non solum. ff. de Carb. edict.* & propterea non mirum 5 si adolescentes sunt transferendi ad Civitates, ubi meliùs & faciliùs & moribus, & litteris ornari possint, maximè quando ut in præsenti, æquali impensa proprij domicilij & loci, ad quem, ut transmigrarunt sunt, sustentari valeant. atque ita pro translatione pupilli ad Civitatem Senarum, decisum fuisse refert Christophorus Medices *decis. 62 n 5.* & de Puero Urbevetano, qui ex dispositione Avi materni expressa jussus erat educari penes Aviam maternam. idem responsum fuit *in Urbevetana educationis 20. Martij 1628. coram Dom. Card. Ubaldo*, ut in Seminario Romano invitus detineretur.

Si verò attendantur quæ ad corporis salutem pupillorum respicere possunt, nempè aeris temperies, & situs præstantia, & rerum affluentia pro salute corporis tuenda, cui dubium, 6 quòd Cœlum Romanum præferendum sit? Quandoquidem ex Urbis latitudine, & amplitudine, ac magni fluminis, ac rerum concursu, aequè cuique corporis temperaturæ convenire possit; ita ut ex hac universali convenientia, dixerit Mandos *ad Reg. Cancell. 16 quæst 39. num. 7.* inde provenire 7 vivida Iuvenum ingenia, ea ratione, quia ad invicem concidunt aeris optima temperies, & ingenij incolarum præstantia; ita ut de una ad alteram possit argumentari, ex Arist. sententia *in probl. sect 14. quæst. 1. & 15.*

Demum inspecta etiam utilitate rerum, & patrimonij ipsorum pupillorum, educatio in Urbe est admittenda; dum sub Avunculorum patrocinio, bona, & jura pupillorum validius defendi poterunt absque impensa, ac etiam patrimonij diminutione, attenta oblatione per Dominam Catharinam matrem de filiis alendis in Urbe, pro summa jam in 8 Civitate Tuderti decreta: & hæc ipsa patrimonij pupillorum sperata defensio adeò prævaluit, ut Concilium Neapolitanum omisso tutore mandaverit pupillam penes Matrem educari, quæ ad secundas transierat nuptias contemplatione Vitrici magni nominis Advocati, referente tunc, & decisum attestante Carolo Tapia *decis. 51. num. 18.* quæ etiam comprobantur ex rationibus *decis. supradicta 62 num. 5. & seqq.* Christophori Medic.

Non obstat præceptum Alexandri Patris pupillorum, de quo in eius testamento: *Che l'infrascritte suo herede non possi per nessun tempo mai levarsi dall'habitatione, & domicilio di Todi, & andar ad habitare in altri luoghi.*

9 Quoniam omisso quod tale præceptum tanquam continens quandam servitutis speciem, à legato & institutione solet rejici: *leg. Titio centum, §. Titio centum, l. 2 ff de cond. & demonst.* attamen cùm se referat ad similem Martij Patris dispositionem; ibi, è *conforme all' ordine particolare fatto dalla b. m. del signor Martio suo Padro, confirmando in questo in tutto, & per tutto il detto testamento, con la medesima pena:* 10 nihil plus referens operari potest, quàm relata dispositio continet: *leg. asse toto ff de hered. instit.* Dec. *consil 47. n. 1.* Ruin *cons. 127 num. 4. lib. 2.* Cravet. *consil 45. n 4* Menoch. *præsumpt 65 num. 14. lib 4* Beroi. *consil. 130. n. 5.* loquens de dispositione relata ad testamentum paternum illiusque approbatione, sed Martij Patris dispositio duo determinat, Primum, quod nemo ex filiis suis descendentibus possit *innovare, ò lassiar in alcun modo il domicilio di detta Città di Todi è suo Territorio*: Secundum, *che non si intenda prohibirli l'andare à qualche loro honesto spasso per qualche mese, & anno, in altri luoghi, come in Roma, & altrove*, subdens & *anco per molte altre occasioni, purchè non mutino il domicilio come sopra*: ergo cum neque à primo, neque à secundo recedatur per filiorum in Urbe educationem, nihil opponi potest de contraria Patris dispositione.

Nam sive Alexandri verba attendantur, sive Martij dispositio sequatur, nulla potest earundem voluntati contraventio colligi, cum de domicilij desertione loquantur, ut aliò 11 ad habitandum se transferant: quod quidem domicilium, si per accidens deseratur, dum quia aliò se transfert studiorum causa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis, non dicitur mutari: text. est *in leg. assumptio, Digestis, ad municip. leg. origine. Codic. de municip. & origin. libro decimo, leg. ven. in fin ff de Senat. leg. provinciales, ff. de verb. signif.* Menoch. *cons 319. n. 37.* Cephal. *consil. 451. num 125.* Surdus alios referens, *consil. 346 num. 12 & consil. 353. num. 71.* affirmans nunquam domicilio originis 12 censeri renunciatum, nisi per expressam animi declarationem, aut longi temporis cursum, qui debet annos decem excedere: & ista conclusio per Martium fuit admissa, dum filiorum absentiam per menses, & annos permisit ex aliquo accidenti: & quoad locum, nominando Urbem; ita ut educatio horum filiorum in Urbe non contra, sed secundum voluntatem parentum dici possit. Quibus omnibus accedit Iudicis arbitrium, modificans seu declarans indiscretam, 13

quatenus

quatenus opus sit, parentum voluntatem: per *l. Quintus Mutius, ff de ann. legat.* & alios pro hac parte ad supradicta adductos.

Et ita, &c.

Gerundensis altius non tollendi, Lunæ 24. Novembris 1636.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Ædificare usque ad cælum quisque potest in solo proprio.*
2 *Ædificium suum quis amplius extollere non potest si sit constituta servitus altius non tollendi.*
3 *Ædificium suum quis amplius extollere non potest, si id vellet facere ad æmulationem.*
4 *Servitutem altius non tollendi, qui habet, dicitur habere jus prohibendi ne altius tollatur ædificium, in quo adest talis servitus.*
5 *Intellige tamen hoc, si dicta servitus sit probata.*
6 *Verba intelligenda sunt secundùm qualitatem eis adjectam, & num. 7.*
8 *Significatio etiam propriissima verbi restringitur ex adjectione aliorum verborum.*
9 *Qualitas adjecta uni verbo, illud qualificat, & actum in diversa specie reponit.*
10 *Verba intelligenda sunt secundum subjectam materiam.*
11 *Verba non possunt trahi ultra limites subjectæ materiæ.*
12 *Libris Mercatorum si ex statuto creditur, intelligi debet quoad res, quæ ad Mercaturam spectant, non quoad alias.*
13 *Statutum permittens quod filiifamilias possint se obligare, intelligitur quando se obligant ratione Artis.*
14 *Ædificium altius tollere ad æmulationem non licet.*
15 *Æmulatio non præsumitur, cùm in dubio quilibet præsumatur ædificare ad sui principaliter utilitatem, non ut alteri noceat.*
16 *Ædificium fieri ad æmulationem si quis asserat, incumbit onus probandi.*
17 *Æmulatio in ædificando non præsumitur, etiamsi magnum damnum vicino inferatur, & parva utilitas proveniat ædificanti, nisi aliunde probetur, & num. 31.*
18 *Æmulationis præsumptio ut excludatur, non sufficit modica utilitas ædificare volentis, & n. 19.*
20 *Ædificium unum quando alteri non impediat Solem.*
21 *Mita decis. 18. loquitur de Monasterio Monialium.*
22 *Ædificare ad æmulationem quis non censetur licèt aliquod damnum inferat vicino.*
23 *In agro suo fodiens, si vicini fontem avertat, non tenetur de dolo, si non animo nocendi vicino, sed agrum suum meliorem faciendi causa, id faciat.*
24 *Aquæ venas qui in fundo suo incidit, ita ut aqua desinat pervenire in alium fundum, ubi erumpebat, non dicitur vim facere, dummodo in hoc nulla servitus constituta sit.*
25 *In ædificando tunc æmulatio intrat, quando constructio fit cum injuria alterius, & animo nocendi, non necessitatis, aut utilitatis propriæ causa.*
26 *Et quando constructio non prodest ædificanti, & alteri nocet.*
27 *In ædificando quando concurrit utilitas ædificantis, licèt vicinus damnificetur, excluditur æmulatio, & præsumptio oritur quòd ratione propriæ utilitatis quis ædificare velit.*
28 *Utilitas modica sufficit, ad hoc ut dicatur ædificans non ædificare ad æmulationem.*
29 *Parum, & nihil æquiparantur.*
30 *Alciat. in reg. 3. præsumpt. 3. qualiter procedat.*
31 *Ædificanti si modica utilitas si adsit, & magnum damnum inferatur vicino, tunc non excluditur æmulatio.*
32 *Sed hoc intellige, dum cum modica utilitate concurrit etiam incommoditas.*
33 *Patres Iesuitæ obsequentissimi sunt ergà omnes alios Regulares, & hoc expressè profitentur.*
34 *Verisimile quod non est, venit attendendum.*
35 *Patres Iesuitæ sunt Viri Religiosissimi.*

36 *Ædificium privatum altius tolli prohibetur, quando ex eo discooperirentur Religiosi, vel Religiosæ intra proprium Monasterium.*
37 *Sed hoc intellige, quotiescunque ex novo ædificio gravissimum immineret Monasterio præjudicium, etiamsi non fiat ad æmulationem.*
38 *Ædificium quando nocet Ecclesiæ, vel Monasterio, compelli potest Dominus ædificii vendere servitutem altius non tollendi.*

DECISIO LXXIV.

FVit resolutum, sententiam Rotalem, in qua extitit pronunciatum, Patribus Dominicanis non competere jus prohibendi Patribus Iesuitis ne altiùs tollant eorum ædificium, esse confirmandam; cùm de ejus justitiâ constet: ex quo quisque in solo proprio potest ædificare usque ad 1
cœlum: *leg. cum eo, leg. Imperatores, ff. de servitut. urban. prædior. leg. altius, leg. in ædibus, Cod. de servit. leg. Proculus, ff. de damno infect.* Bonius *consil.* 134. *num.* 1. *lib.* 3. Vincentius de Franchis *decis.* 213. Antonius Gomez *in leg.* 46. *Tauri, num.* 6. Menochius *de arbitr. casu* 156. *numero* 3. *& consilio* 298. *numero* 24. Gaylus *observat.* 69. *numero* 1. *lib.* 2. & *ibid.* Græveus pariter *num.* 1. qui alios referunt.

Neque obstat quod Patres Dominicani prætendant habe- 2
re servitutem, & sic jus prohibendi: quo casu non intrat
Regula prædicta, scilicet, quod quisquis in suo solo ædifi- 3
care ad libitum possit: prout dicta Regula non intrat ex alio capite, nempe quando fabrica fit ad æmulationem.
Nam respondetur quoad primum, quod licèt verum sit, 4
eum qui habet servitutem, habere jus prohibendi, *dict. leg. cum eo, ff de servitut. urban. prædiorum, leg. si in meo fundo, ff de aqua pluvia arcenda, leg. si quid, Cod. de servitut. & aqua: dict. leg. altius, & dict. leg. si in ædibus, Cod. de servit.* Attamen Patres Dominicani non probant hanc servi- 5
tutem respectu sui Monasterii: nam, etsi de anno 1260. quidam Macellarius convenerit cum Patribus Dominicanis prædictis per infrascripta verba: *Promittens, quod nullo unquam tempore, nec ipse, nec sui plantabunt in suo tenedono, hoc est tomita, arbores, nec facient aliquid aliud, unde possit haberi prospectus per aliquem modum ad locum vestrum; (scilicet Dominicanorum) vel unde possit haberi accessus sive aditus, vel possit vobis aliquo modo, vel loco vestro unquam damnum sive præjudicium aliquod generari*: Nihilominus fuit responsum, quòd ista verba intelliguntur respectu dicti Tenedonis Patrum Prædicatorum vicini, & prope Tenedonem Macellarii, non autem respectu Monasterii; quia etsi verba sint satis generalia, videlicet *loco vestro*, & apta comprehendere etiam Monasterium; attamen illa verba declarantur ex qualitate adjecta ibi, *vel*
unde possit haberi accessus sive aditus, quæ verba non pos- 6
sunt verificari in Monasterio, cùm adsit via intermedia: & propterea hujusmodi verba, & qualitates adjunctæ expressè ostendunt, quod non fuit intellectum de Monasterio, sed de alio Tenedone vicino, ad quem poterat dari accessus, & adi-
tus; cùm propter dictam viam intermediam, non possit dari 7
aditus neque accessus ad Monasterium: Bart. *in l. liberorum, n.* 13 *ff. de verb. signif.* Bald. *in leg. precibus, n.* 43. *Cod. de impu-*
ber. Gabr. *consil.* 132. *n.* 38. *volum.* 1. qui alios congerit, & pro- 8
bat significationem etiam propriam unius verbi restringi ex
adjectione aliorum verborum. Et ratio est, quia qualitas 9
adjecta restringit, & actum in diversa specie reponit: Bart. *in leg. si quis posthumo, § si filius*, ubi Ias. *n.* 51. *ff. de liber. & posthum.* Surd. *consil.* 179. *n.* 40 *lib.* 1. *& consil.* 315. *n.* 16. *& consil.* 441 *n.* 24. *&* 25. *lib.* 3.

Nec officiunt illa verba sequentia, videlicet, *vel possit aliquo modo loco vestro unquam damnum sive præjudicium aliquod generari*. Quia hæc verba sunt intelligenda respectu ipsius tenedonis Patrum Prædicatorum, de quo in dicto instrumento solum agebatur; non autem quod simpliciter non fieret præjudicium Patribus Prædicatoribus: & proprius sensus illorum verborum, attenta tota serie, est, quòd in tenedone suo Macellarius non plantabit arbores, vel faciet aliquid aliud unde possit haberi prospectus aliquo modo *ad locum vestrum*, scilicet tenedonem Fratrum Prædicatorum, vel unde possit haberi accessus sive aditus ad illum; neque faciet aliquid, quod *vobis, vel loco vestro*, scilicet dicto tenedoni vestro damnum sive præjudicium generare possit; & propterea illa verba, *vel possit vobis aliquo modo præjudicium generare*, sunt in-
telligenda in ordine ad ipsum solum tenedonem Fratrum, 10
non autem simpliciter; cùm de ipso solo tenedone ageretur; & verba sunt intelligenda secundum subjectam materiam;

T leg.

10 *leg. Proculus. ff de usufruct. leg. Insulam, ff. de præscriptis verbis*: Nevizan. *cons. 92. n. 15. & 17.* ita ut non possint trahi ultra limites subjectæ materiæ: Glos. *in cap. cum ordine, de rescript.*
11 ibi *super alia re*: Ias. *in leg. sopè, n 4. Cod. de transaction.* Vbi si ex statuto credatur libris Mercatorum, intelligi debet
12 quoad res, quæ ad Mercaturam spectant, non quoad alias: Bald. *in leg. fin. Cod. ad Macedonian.* ubi quod statutum per-
13 mittens quod filiifamilias possint se obligare, intelligitur quando se obligant ratione artis: & plura deducit Felin. *in cap. cum ordine, n. 4. de rescript.* Bec. *consil. 3. n. 14.* Surd. *cons. 453. n. 53 usque ad fin. lib. 3.*
14 Quantum verò attinet ad æmulationem, respondetur, quod etsi verum etiam sit, non licere ad æmulationem altius tollere fabricam *leg. opus novum ff. de operibus public. cap. Pisanis, de restit. spol.* Roman. *cons. 52. num. 4.* Gail. *ubi suprà, n. 17.* Thesaur. *decis. 16. n. 10.* Siebard. *cons. feud. 9. num. 13.* Menoch. *de arbitr. Iudic. cas. 156. n. 3. & præsumpt 29. n. 28. lib 6.* Vivius *decis. 306. vers. contrarium vero*: & *decis. 403.* ubi *n. 6.* quod ita judicatum fuit; prout etiam dicit Clarus *in § feudum, quæst 30. vers. & superioribus annis cum quidam*: Honded. *cons. 80 n. 7 & 35 lib. 1.* ubi etiam de communi: tamen æmulatio præsumitur: quia quilibet in dubio præsumitur ædificare ad sui utilitatem principaliter, & non ad æmulationem alterius: Glos. *in leg. fluminum, § fin.* ubi Bart. & alii *ff de damn. infect.* Ias. *in repetit leg. quo minus, n 25. ff. de fluminibus, & in leg. ex hoc jure. num. 11. ff. de justitia &*
15 *jure*: Bald *in leg. item lapilli, num. 4. circa med. ff de rerum divisione*, Gail *allegata observatione 69. num. 30.* & ibi Grevæus *num. 6.* Honded. *dict. cons. 80. num. 34. volum 1.* Mynsing *decad 11. cons 1. n. 7.* Vivius *dict. decis. 306. num. 5.* Vnde Patribus Dominicanis incumbit onus probandi, quod Pa-
16 tres Iesuitæ altiùs tollunt ad æmulationem: Gail. *ubi suprà. n. 31.* cùm ædificans in suo habeat regulam pro se: *leg. generaliter. § si petetur, in fine, ff. de fideicomm. libertat. leg. sive possidetis, Cod. de probat.* Dec. *cons 400. n 8. & cons. 173. n. 5.* Cæpol. *cons. 138. n. 16 cum sequentibus, vol. 1.* Maximè quod in hoc casu excluditur etiam æmulatio ex testibus datis *in summario Patrum Iesuitarum, n. 25.*
17 Neque facit quod æmulatio satis probetur, ex quo magnum damnum provenit Patribus Dominicanis, parva autem utilitas Patribus Iesuitis; Cephal. *cons. 130. n. 15.* qui etiam
18 subdit, nec modicam utilitatem ædificare volentis sufficere ad excludendam hanc præsumptionem æmulationis, quod voluit etiam Antonius Padilla *in dict. leg. altius, num. 52. vers. quod quidem*: ubi post Cravet. testatur de communi: *leg. 3. ff. de operibus publicis*, ubi Alberic. Gomes. *ad leg. Tauri 46. num. 8.* Doctores *in dict. leg. altius*: Marsil. *singul. 154.* Dec *in leg. nullus, & in leg. Dominum, ff. de regulis juris*, Iason. *cons. 32. lib. 1. & in leg. quo minus, quæst 1. ff. de fluminibus*, Roman. *cons. 52. dub. 2.* Muta *in Capitulis Regni dec. 116. num. 110. & decis. 8. num. 5.*
Quia huic fundamento fuit responsum, non probari quod
19 parvâ utilitas resultet Patribus Iesuitis, magnum autem damnum Patribus Dominicanis, immò eis nullum affertur damnum circa aëris benignitatem; ædificium enim istud non impedit Solem, quia Monasterium Patrum Dominicanorum
20 est in parte Orientali, & priùs habet Solem, quàm Collegium Patrum Iesuitarum, nec etiam impedit ventum Occidentalem, quia Patres Iesuitæ sunt in depressiori loco, in eminentiori verò Dominicani, ita ut ipsis non impediatur Favonius, neque ventus Australis, qui est perniciosus, impeditur à dicto ædificio, quia Murus tendit ab ipso Meridie ad Septentrionem, minus impeditur ventus Aquilonaris, qui liberè perflat
21 Cœnobium Patrum Prædicatorum, ut benè dignoscitur ex planta: & sic cessat quod dicit Muta *in d. decis. 8. n. 8.* qui etiam loquitur de Monasterio Monialium.
Vltra quod, si aliquod damnum inferretur Patribus Dominicanis, quod verè non infertur ex prædictis, adhuc non
22 intraret æmulatio: *d. l. Proculus, leg. fluminum § fin. ff. de damno infect. leg. si in adibus, & leg. cum eo, ff de servitut. urb. prædiorum*, quia qui utitur jure suo, nemini facit injuriam, *leg. nullus videtur*, ubi Dec. *n. 1.* Cagnol. *n. 4. ff. de reg. Iur. d.*
23 *leg. fluminum. § fin. ff. de aqu. pluv. arcend.* ubi qui in agro suo fodiens, vicino fontem avertit, de dolo non tenetur, si non animo nocendi vicino, sed agrum suum meliorem faciendi
24 id facit: *leg. fin. meo fundo, ff. eod. tit.* ubi dicitur quod is vim non facit, qui venas aquæ in suo fundo incidit, ita ut ob id aqua desinat pervenire in alium fundum, ubi erumpebat, dummodo servitus eo nomine ei, in cujus fundo aqua erum-
25 pebat, nulla constituta sit: Gail. *d. observat 69. n. 11. & n. 28.* dicit quod æmulatio intrat, quando constructio fit injuria alterius, & animo nocendi non necessitatis, aut utilitatis pro-
26 priæ causâ, & quando constructio non prodest ædificanti, & alteri nocet: & ita loquuntur Doctores, qui in contrarium possent allegari: ut considerat Honded. *in dict cons. 80. n. 35.*
volum. 1. At quando concurrit etiam utilitas ædificantis, licèt 27
vicinus damnificetur, excluditur æmulatio, & præsumptio exoritur quod ratione propriæ utilitatis quis ædificare velit: Cast. *in dict leg. cum eo, ff de servitut. urban. prædior.* Marsil. *dict singul. 154. in fin.* Alciat. *in reg. 3. præsumptione 23*, asserens, etiam modicam utilitatem volentis ædificare, sufficere. 28
Nec officit quod Padilla *in dict leg. altius, num. 21.* asserat 29
modicam utilitatem non excludere præsumptionem æmulationis; & parum & nihil æquiparari: Quia hic non sumus in istis terminis; nam utilitas est considerabilis, non parva, respectu volentium ædificare, licèt sit modica inspecto damno vicini; & in hoc casu benè procedit opinio Alciati, ut di-
cit Honded. *dict cons 8. num 35. volum. 1.* Et eadem ratione 30
respondetur *consilio* Cephali 130. cum ipse post Cæpolam, quem allegat, asserat modicam utilitatem ædificantis, si adsit magnum damnum vicini, non excludere æmulationem: quia
ut dictum est, ista modica utilitas non concurrit in casu no- 31
stro: & in omnem casum, Cephalus loquitur quando cum
modica utilitate concurrit inimicitia, in qua principaliter se 32
fundat; hic autem nulla adest inimicitia; imò Patres Iesui- 33
tæ observantissimi sunt erga omnes alios Regulares, & hoc expressè profitentur: & nugæ sunt dicere, quod quidam Nobilis instituit hoc ædificium in odium Patrum Prædicatorum, cum quibus habuit litem occasione cujusdam Patris:
quia nec hoc est verisimile, nec Patres Iesuitæ Viri Religio- 34
sissimi hoc paterentur.
Non obstat quod privatum ædificium altius tolli prohi- 35
beatur, quando ex eo discooperirentur Religiosæ, vel Religiosæ intra proprium monasterium: Cynus *in d. l altius*,
Covarr. *lib. 3. var. cap. 4. n. 8.* Marsil. *d. singul. 154.* ubi admittit 36
opinionem Cyni quotiescunque ex novo ædificio gravissimum immineret Monasterio præjudicium, etiamsi non fiat ad æmulationem, & hoc propter publicam utilitatem, quæ à
Religiosis domibus provenit: Anto Gomez. *ad leg. 46 Tau-* 37
ri, n. 6. ubi *n. 9.* ait quod ubi ædificium nocet Ecclesiæ aut Monasterio, compelli potest Dominus ædificii vendere servitutem altiùs non tollendi: Caherbus *decis. 152. n 1. & 2.* quod etiam post alios dicit Muta *d. decis. 8 n. 6 & 7.*
Nam huic fundamento fuit responsum per Dominos, quod 38
Covarruvias & alii prædicti loquuntur, quando privatus vult altiùs tollere in præjudicium Ecclesiæ, & Religiosorum; vel etiam in casu quo Religiosi vellent altiùs tollere ædificium in præjudicium Ecclesiæ Monialium: sed quando agitur prout in casu nostro inter Monasteria Virorum, quia tunc illi qui volunt altiùs tollere, habent privilegium à jure id faciendi, dummodo non faciant ad æmulationem, vel alia Pars non debeat servitutem; ideò non possunt impediri quominus jure proprio utantur, ex Covarruvia *in cap.. de Iur in 6. n 4 per totum, vers quod verò diximus.*
Et ita conclusum utraque parte informante.

Valentina Coadjutoriæ, die Lunæ 12. Ianuarii 1637.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Coadjutoria datur in favorem Ecclesiæ, ut cultus divinus debitus non fraudetur servitio.*
2 *Coadjutoria datur ut ea servitia, quæ à Coadjuto præstari non possunt, à Coadjutore præstentur.*
3 *Coadjutoris expirat officium, si efficiatur inhabilis.*
4 *Coadjutoris officium expirat per mortem Coadjuti, vel translationem, nisi Coadjutor habeat futuram successionem.*
5 *Coadjutor si efficiatur impotens, non est qui coadjuvet: sicuti si Coadjutus moriatur, vel transferatur, non est qui coadjuvetur.*
6 *A tutela, vel cura, licitum est arguere ad Coadjutoriam.*
7 *Tutela, vel cura expirat, si Tutor, vel curator efficiatur inhabilis; puta mutus, surdus, vel cæcus.*
8 *Coadjutor si non deserviat Ecclesiæ, & ei debita servitia non præstet, Coadjutus potest petere novum Coadjutorem.*
9 *Papa de jure potest Coadjutorem dare cum futura successione.*

10 San

10 *Sanctum Augustinum successit in Ecclesia Hipponensi de consensu possessoris.*
11 *Coadjutoria solum tribuit Coadjutori exercitium, & non jus, cum illud remaneat penes Coadjutum.*
12 *Res quando devenit ad statum, à quo incipere non potest, non attenditur.*
13 *Dictio, enim, juncta verbo futuri temporis, importat conditionem.*
14 *Irregularitas incurritur propter cæcitatem.*
15 *Cæcus efficitur inhabilis ad beneficia obtinenda.*
16 *Cæcus nec beneficia optare potest.*
17 *Legatarius solum post obitum testantis plenum jus acquirit in legato.*
18 *A legatis ad beneficium licitum est arguere.*
19 *In proviso sub conditione habilitas requiritur de tempore purificatæ conditionis.*
20 *Coadjutor si de tempore vacationis fit effectus cæcus, cum sit irregularis, & sic inhabilis, non potest prætendere successionem.*
21 *Defectus superveniens post purificatam conditionem, non vitiat actum.*
22 *Clausula,* ex nunc prout ex tunc, *denotat inchoationem temporis.*
23 *In actu conditionali primum locum obtinet voluntas disponentis.*
24 *Clausula,* ex nunc prout ex tunc, *adjecta actui conditionali, sumit robur à die eventus conditionis.*
25 *Retrotractio non habet locum quando res devenit ad statum à quo incipere non potest.*
26 *Retrotractio in actu conditionali retrotrahi non potest in præjudicium ejus, cui medio tempore fuit jus quæsitum.*
27 *Actus conditionalis, ut eveniente conditione à principio incipere possit, debet esse in tali statu de tempore purificationis conditionis, ut tunc possit inchoari.*
28 *Abb.* in cons. 47. num. 2. & sequentibus volum. 1. *declaratur.*
29 *Actus legitimi non recipiunt neque diem, neque conditionem.*
30 *Cæcus potest succedere Patri Baroni, vel habenti jurisdictionem, licèt de novo talis dignitas cæco conferri non possit.*
31 *Quasi satis sit quod fuerit habilis tempore, quo spem habuit succedendi, & superveniens cæcitas non privat illum tali successione.*
32 *Bart.* in leg. cæcus. ff. de judic. *declaratur.*
33 *Lex,* cæcus, ff. de judic. *procedit in cæcitate superveniente illi qui est Iudex.*
34 *Lex,* cum Prætor, ff. de judic. *procedit in cæcitate, quæ venit antequam quis sit factus Iudex.*
35 *Doctores loquentes in rebus prophanis, non sunt trahendi nec applicandi in rebus sacris.*
36 *Beneficii acquisitio impeditur propter cæcitatem.*
37 *Papa si disponat quod moriente, vel cedente Coadjuto; Canonicatum non possit impetrare, quia vult ut pertineat ad Coadjutorem; qualiter ista dispositio intelligatur.*
38 *Gratia conditionalis non obstante decreto irritanti non purificata conditione decretum non operatur.*
39 *Coadjuto mortuo, Coadjutori habenti successionem non requiritur alia collatio.*
40 *Clausula,* ex nunc, prout ex tunc, *quando non operetur.*

DECISIO LXXV.

Hieronymus de Torres Canonicus Valentinus obtinuit sibi dari Coadjutorem cum futura successione Franciscum Vincentium; & eo, prout supponitur, ad cæcitatem redacto, dubitavi de ordine Datariæ; An sit concedenda gratia novæ Coadjutoriæ? & Domini responderunt esse concedendam etiam cum futura successione.

Quantum enim attinet ad Coadjutoriam, res visa fuit clara: quia Coadjutoria datur in favorem Ecclesiæ, ut cultus
1 divinus debitis non fraudetur servitiis; & ut ea servitia quæ
2 à Coadjuto ob senectutem, & infirmitatem præstari non possunt; à Coadjutore præstentur: *cap. ex parte, de Cleric. ægrot. cap. 1. eodem tit. in 6.* Put. *decis. 225. num. 17. lib. 3 in correct.* & disponitur à Sacrosancto Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 7. de reformatione.*

Neque obstat, quod jam semel fuit datus Coadjutor: quia
3 cum sit effectus inhabilis ad serviendum, expiravit illius officium; prout cessat per mortem Coadjuti, vel translationem 4
illius, nisi Coadjutor idoneus habeat futuram successionem. Et ratio utriusque casus eadem est, quia si Coadjutor efficitur impotens, non est qui coadjuvet, similiter si Coadjutus 5
moritur, vel transfertur, non est qui coadjuvetur: unde cessat Coadjutoria: ex Add. per Ioannem Andream *in cap. fin. n. 11 vers. probat hoc derivatio nominis, & ibi* Card. *n. 19. vers. Per hoc facit derivatio nominis de Cleric. ægrot.* & tam Ioannes Andreas, quam etiam Cardin. concludunt, licitum esse arguere à tutela, & cura, ad Coadjutoriam; sed tutela & cura 6
capiunt. Tutore, vel Curatore inhabili effecto, putà si efficiatur mutus, surdus, vel cæcus, Bart. *in leg. 1. § mutus, n. 3. ff. de tut.* & in nostris terminis Rota resolvit *in causa Terasonen. Coadjutoriæ 24. Ianuarii 1611. coram bonæ memoriæ Dionysio Cardinali Marcomontio,* ita pariter si Coadjutor non deserviret 8
Ecclesiæ, nec ei debita servitia præstare possit, Coadjutus potest petere ut detur sibi novus Coadjutor.

Quantum verò attinet ad futuram successionem, videlicet quod possit dari, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, res etiam visa fuit clara: quia summus Pontifex de Iure potest 9
Coadjutorem cum futura successione deputare: *cap. sicut vir, § ecce his auctoritatibus, 7. quæst. 1. & in cap. non autem, eadem quæst. 1* ubi S. Augustinus successit in Ecclesia Hipponensi de consensu possessoris: Put. *dict. decis. 225 num. 20. lib. 3 in correct.* 10

Nec in hoc casu obstat jus Francisci ex Coadjutoria prima illi concessa cum futura successione: non quidem Ius quod oritur ex Coadjutoria, cum illa tribuat Coadjutori solum exercitium, jus autem remaneat penes Coadjutum: Hostiens. *in cap. de Rectorib. in verb. animarum, de Cleric. ægrot.* 11
ubi etiam Ioannes Andreas *num. 1 in vers. causam habeant:* Card. *n. 1.* Anania *n. 1.* Anchar. *n. 3.* Abb. *in fin.* Boich. *in cap. consultationibus, n. 8. eodem tit.* Anchar. *in cap. grandi, n. 5. vers. Nam ius, de supplen. neg. Prælat. in 6.* Gloss. *in dict. cap. grandi:* Garcias *de benef. part. 4. cap. 5. n. 75.* & fuit dictum *in causa Hispalensi Præeminentiarum 20. Februarii 1617. coram bonæ memoriæ Martino Andrea.*

Non etiam obstat jus ex futura successione: quia cum 12
propter cæcitatem res venerit ad casum, à quo incipere non potuit; vitiatur: *leg. si à me, & leg. si alteri,* alias incipit. *Iulianus, ff. de judic.* Oldrad. *cons. 53. n. 3.*

Et pro majori etiam dilucidatione hujus articuli præmittendum est, *Primò*, quod gratia futuræ successionis in casu isto non est pura ex verbis illis: *Supplicatur Sanctitati vestræ &c. Cum primum per cessum, vel decessum vacare contigerit, ex nunc prout ex tunc, & è contra; etiamsi tempore vacationis officium Coadjutoris exercere non inceperit, aut per illum steterat quominus exercuerit; conferre. &c.* Dictio enim 13
cum, juncta verbo futuri temporis, videlicet *cum primum per cessum vel decessum vacare contigerit*, importat conditionem: *leg. hujusmodi, & leg. quodcunque, § fin. ff. de verbor. obligat.* Cuman. *cons. 61. Petrus heres: num. 3. vers. ad secundum:* Bartol. *in leg. 1. vers. secundo quæro ff. de cond. & demonstrat.* Bald. *in leg. ex his, Cod. quando dies legat. ced. num. 1.* & talis conditio dicitur expressa, secundum Bald. *in rubr. de instit. & substit. n. 4 vers. quidam autem dicunt:* Dec. *consil. 401. n. 1. tom. 2* Grat. *cons. 1. num. 94. & cons. 138. num. 12. lib. 2.* Paris. *cons. 17 num. 25. lib. 1.*

Secundò præmittendum est, quod cum propter dictam cæcitatem sit incursa irregularitas, Franciscus Coadjutor effectus fuit inhabilis ad beneficia obtinenda, ut probant Doctores per textum *in cap. hinc etenim 1 49. distinct.* Adden. ad 14
Simonet. *de reservat. quæst. 45. littera A,* ubi, quod nec optare potest: Gonz. *glos. 34 num. 60 & 73.* Paris. *de resignat. lib. 5. quæst. 6. n. 36.* Barbos. *de offic. & potestate Episcopi, allegat. 42. n. 27. lib. 2. & in tract. Iur. Eccles. univers. lib. 1. cap. 33. n. 140.* & latè post alios, Menoch. *de arbitr. cas. 226.* & fuit dictum *in causa Salamantina portionis, 24. Aprilis 1582. coram sanctæ memoriæ Clemente VIII.* 15 16

Tertiò præmittendum est, quod tunc Franciscus dicebatur consequi Canonicatum, quando Canonicatus vacasset per obitum, vel cessionem Coadjuti; cum sub dicta conditione fuerit concessa futura successio, ad instar legatarii, qui in suo 17
legato post obitum solum testantis plenum jus acquirit: *leg. in tempus. ff. de hæred. instit.* Goffred. *in leg. pater filium, § fundum, n. 1.* & ibi Aleiat. *n. 1 ff. de legat. 3.* Bart. *cons. 76. incipiente, Pater filio: col. 2. vers. me tamen non movet: lib. 2.* Alexand. *cons. 24. n. 4. lib. 2.* Bruoett *de statut. tit. quod standum masculi. artic. 6. n. 125. vers. quod autem,* Fenue *de moment. temp. cap. 1. num. 26,* Peregrin. *de fideicomm. art. 40. num. 62.* Fusar. *de substitut. quæst. 549. num. 10.* Thesaur. *decis. 209. n. 2.* Randen. *de analog. c. 27. n. 10.*

Neque dicatur præfatos Dominos loqui in legatis, & non

18 in beneficiis; quia eadem est ratio in beneficiis, cùm liceat arguere à legatis ad beneficium: quia in utroque dicitur esse donatio: *leg. legatum, ff. de legat. 2. cap. quia diversitatem. de concess. prabenda, cap. illum, ne sede vacant.* Oldrad. *consil 62 num. 2.*

Ex quibus cùm provisio Francisci esset conditionalis, sicut
19 quando Canonicatus vacaverit per obitum, vel cessum Hieronymi, & de illo tempore gratia esset purificanda, sequitur quod habilitas Francisci requirebatur, & erat necessaria de tempore vacationis, & sic de tempore purificatæ conditionis: *cap. ei cui de praben in 6. leg. intervenit, ff. de legat. præstan* Oldrad *dict. cons 58. n 2. vers. contrarium videtur, &* *num 5.* Anchar. *in Clement. unica, col. 8. vers quod dicendum, de concess. prabend* Cassad *decis. 3. sub n. 4. vers. non obstat, & n. 15 vers taliter quod terminus conditionis, de praben* Crescent. *decis. 10 n 9. de provis.* Navarr. *in cap. si quando, excepto n. 7. & sequentibus, de rescript.* Vnde cum dicto tempore
20 vacationis, Franciscus fit effectus cæcus, & sic irregularis, & incapax beneficiorum, res est redacta ad eum casum à quo
21 incipere non potest, & futura successio corruit; licèt secus esset si cæcitas supervenisset post purificatam conditionem, & sic post actum consummatum, ut distinguendo dicit Oldrad. *in dict. cons. 58. n. 4.*

Non obstat clausula, *ex nunc prout ex tunc, & è contra;*
22 quæ denotat inchoationem temporis; quasi videatur fieri, seu factam fuisse gratiam tempore datæ, & ex ea arguatur
23 mens Papæ, quæ etiam in actu conditionali primum locum obtinere debet, ut alias dicebant insignes Advocati Curiæ & ut refert Cassad. *dict. decis 3. n. 15. in princip de prabend*

24 Huic enim fundamento fuit per Dominos responsum, quod hæc clausula, *ex nunc prout ex tunc*: adjecta actui conditionali, sumit robur à die datæ, ad quam non retrotrahitur, quando alteri medio tempore fuit ius quæsitum: Cassad *dict. decis. 3 num 15. de praben.* Mohed. *decis 21. num. 4. eodem tit.* Puteus *decis. 186. lib. 2. in correct.* Achill *decis. 14. num. 7. de appel.* Cott *decis. 19* Glos *in Clement. unic. 1, vers. ex tunc*, ubi Cardin. *n 9.* Ancharan. *n. 6.* Imol. *n. 10.* Vitalin. *num. 17. & sequentibus de concess. praben.* Additio ad Rotam *decis. 2. de concess. prabend in nov.* Paris. *cons. 82 num. 17 lib 4.* Gabriel. *cons. 585. num. 6. & cons. 186. num. 19. lib. 1.* & alios congerit Tiraquell. *de retract. convent. §. 2. glos. 1. num. 87.* & fuit dictum *in causa Mediolanen præceptoriæ 16. Martii 1590. coram Bubalo: in causa Vallisoletana Decanatus 11 Decembris 1600.*
25 *coram bonæ memoriæ Cardinali Mellino.* Neque etiam potest retrotrahi, quando ante purificatam conditionem res devenit ad casum à quo incipere non potest: paria enim sunt,
26 quòd retroactio in actu conditionali non possit fieri in præjudicium iuris medio tempore Tertio acquisiti, & quod
27 ante purificatam conditionem superveniat incapacitas, & inhabilitas provisi; quia hoc casu, etiam extremum, à quo, non est habile de tempore purificatæ conditionis, ut latè per Cost. *de retract. cap. 27. n. 1.* qui dicit quod res debet esse in tali statu de tempore purificatæ conditionis ut tunc posset inchoari; & allegat Bartol. Castr. & alios.

28 Neque prædictis obstat Abb *in cons. 47 num. 2. & seqq. volum. 1.* Quia loquitur de cæcitate, quæ supervenit post electionem, & sic post actum consummatum: & propterea di-
29 cta electio non vitiabatur, quia actus legitimi non recipiunt neque diem neque conditionem, *cap. actus legitimi, de reg. iur. leg. in ambiguis, §. 1. ff. eodem tit.* Oldrad. *dict cons 58. num. 4.*

Et quamvis Abbas alleget inter alia, Bart *in leg. cæcum, ff. de*
30 *Iud.* qui *n. 1.* tenet cæcum posse succedere Patri Baroni, vel habenti iurisdictionem, licèt de novo talis dignitas cæco
31 conferri non possit, quasi satis sit quod fuerit habilis tempore quo habuit spem succedendi, & superveniens cæcitas non privet illum tali spe.

32 Huic tamen fundamento respondetur, quod Bart. potiùs favet casui nostro: nam explicando *d. leg cæcum*: opponit de
33 textin *leg cùm Prætor, vers. non autem ff. eod. tit. de iudiciis:* & postea solvit objectum, scilicet ut *d leg. cæcum.* procedat in
34 cæcitate superveniente, postquam est Iudex, textus autem in *d leg. Prætor*, procedat in cæcitate, quæ venit antequam esset factus Iudex.

35 Et ultra quod Bart. loquitur in profanis, & non sumus in casu in quo agitur de Canonicatu habente annexum Ordinem sacrum, ad quem cæcus, tanquam irregularis est inhabilis: loquitur in filio Baronis, qui habebat fundatam spem super iure certo de præsenti: sed in casu nostro cæcitas supervenit ante purificatam gratiam Coadiutoriæ, & sic ante-
36 quam fuerit acquisitum plenum ius. Quare non agitur de retentione Cannnicatus, sed de illius acquisitione, quæ impeditur propter cæcitatem ex *suprà adductis.*

Non obstat quod Papa disponat, quod moriente, vel ce- 37
dente Coadiuto, Canonicatus non possit impetrari: Quia hoc est intelligendum si conditio purificetur, & non superveniat impedimentum canonicum, prout intervenit in casu
isto impedimentum cæcitatis: Mohed. *dict. decis. 21. n. 4. de* 38
prabend. ubi quod non obstante decreto irritanti, si gratia est conditionalis, prout in casu isto ex superiùs deductis, non purificata conditione decretum non operatur.

Et pari modo respondetur ad id quod deducebatur, vide-
licet quod mortuo coadiuto non requiritur alia collatio, ut 39
in *Causa Tirasonen. Coadjutoriæ 8 Aprilis 1599 coram bonæ memoria Penia*, quæ habetur apud Marches. *de commiss. par. 1. fol. 466.* & apud Gara. *de benefic. part. 4. cap. 5. num. 138.* Gona *ad reg 8. glos. 5. §. 9. n. 79.* Lotter. *de re benef. lib. 2 quæst. 25.* Quia hoc provenit ex clausula *ex nunc prout ex tunc, & è contrà*: quæ non operatur in casu isto; ex quo tempore
purificatæ conditionis Coadiutor, cui fuerat concessa futu- 40
ra successio, erat inhabilis ad Canonicatum propter cæcitatem, ut suprà deductum fuit.

Et ita conclusum utraque parte informante, &c.

Gerunden. Canonicatus & Sacristiæ, Lunæ 18. Maij 1637.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium remanet affectum per appositionem manus Papæ.*
2 *Beneficium affectum per appositionem manus Papæ Ordinarius conferre non potest.*
3 *Qualitas narrata Papæ in impetratione gratiæ est plenè iustificanda.*
4 *Liber Baptismatis ex communi consuetudine probat ætatem.*
5 *Testis probat ætatem si deponat de iudicio suo, & per affectum.*
6 *Ætas probatur per testem qui deponat aliquem habere certam ætatem, quia ita ab ipso audivit.*
7 *Ætas benè probatur si frater de alterius fratris ætate deponat.*
8 *Infirmitas probatur per testes de ea informatos ratione diuturnæ consuetudinis*
9 *Infirmitas probatur per testes peritos.*
10 *Infirmitas bene probatur ex successivo obitu brevi tempore post narratam infirmitatem superveniente.*
11 *Possessio beneficii semel probata præsumitur usque ad obitum continuata.*
12 *Servitium præstitum fuisse Ecclesiæ per eum qui possedit beneficium habens servitium annexum præsumitur.*
13 *Coadiutoria gratia concedi solet etiam in beneficiis non habentibus curam animarum.*
14 *Qualitas narrata Papæ non est iustificanda, si soleat Papa absque dicta qualitate gratiam concedere.*
15 *Instrumentis antiquissimis adhibenda est fides.*
16 *Libris continentibus ea quæ ad officium scribentis spectant, credendum est*
17 *Testium defectus tolluntur ex eorum numero.*
18 *Testium dicta magnum robur accipiunt ex approbatione adversarii qui illa non impugnat.*
19 *Possessori sufficit excludere Adversarium ex illius non iure.*
20 *Papa concedendo Coadiutoriam providet præsenti necessitati Ecclesiæ, & futuræ beneficii vacationi.*
21 *Coadiutor ut possit succedere in beneficio, tenetur omnia narrata iustificare.*
22 *Papa concedendo Coadiutoriam censetur motus à necessitate, & utilitate Ecclesiæ.*
23 *Coadiutoria gratia non est nulla respectu Ecclesiæ, licèt nulla sit respectu Coadiutoris propter aliquem defectum.*
24 *Coadiutoria litera non expedita tempore obitus Coadiuti, non possunt amplius expediri*
25 *Coadiuti consensus requiritur ad validitatem Coadiutoriæ.*
26 *Coadiutoria duas continet gratias, quarum una deficiente non cessat altera.*
27 *Coadiutoria gratia respectu futuræ successionis, quando non dicatur dependere à gratia, per quam providetur necessitati Ecclesiæ, & Coadiuti.*

28 Regula

28 *Regulæ Cancellariæ de non judicando, juxta formam supplicationis, quando cesset.*
Et qualiter sit intelligenda, num. 30.
29 *Supplicationum sola signatura sufficit quando non agitur super canonizatione gratiæ, sed super absolutoria, quam quis petit tanquam possessor.*

DECISIO LXXVI.

CVm in dubio proposito ageretur de confirmatione decisionis factæ in hac causa sub die 16. Iunij præteriti, in qua declarata fuerat validitas collationis factæ ab Ordinario ad favorem Iosephi; non impugnabantur a Ioanne Augustino ea, quæ fuerunt fundamentum ejusdem decisionis, nempe pertinentia ejus collationis ad Ordinarium, & habilitas Iosephi; sed cùm præbendam, & officium hujus secundæ Sacristiæ illi annexum, quam Iosephus obtinuerat, sibi conferri per mortem Petri ultimi illius possessoris obtinuisset Ioannes Augustinus ex concessione Sedis Apostolicæ, vivente eodem Petro, cui deputatus fuit Coadjutor cum spe futuræ successionis; dicebat suam gratiam obstare provisioni
1 Iosephi, cùm propter appositionem manus Papæ inducta
2 fuisset affectio, & ex ea impedita Ordinario facultas conferendi, juxta notata *in cap. 1. & in c. 2. de confirmat. util. vel inutil. & in c. ut nostrum de appel.* ubi notat Innocent. & Abb. *n. 1.* Mandos. *in proœm. Regul. Cancellar. § 5. n. 1.* Unde in nova disputatione hujus dubii, solum actum fuit de justificatione gratiæ Coadjutoriæ concessæ Ioanni Augustino, & an probata essent ea, quæ ab illo narrata fuerunt in impetratione ejusdem gratiæ, cùm non aliter potuisset induci ea effectio,
3 dum ex iis censebatur Papa motus ut dictam gratiam illi concederet, ut fuit resolutum *in Oxomen. Canonicatus 19 Novembris 1614 coram bonæ memoriæ Buratto, & in Leodien. Canonicatus S. Dionysii 15. Maii 1636. coram Reverendissimo Patre Domino meo Pirovano, & in Elnen. Canonicatus 16 Iunii 1631. coram Reverendissimo Patre Domino meo Ghisilerio.*

Et responderunt Domini justificatam esse gratiam Ioannis Augustini, & proinde illam obstare provisioni Iosephi.

Et primò visa fuit probari ætas annorum 54. quæ fuit in illa narrata de persona Petri, ex enim probabatur ex libro Baptismatis, & ex particula extracta ex eodem libro, in quo notatur, illum natum fuisse die octava Martii 1577. qui liber
4 ex communi consuetudine, solet ætatem probare, ut tradit Mandos. *super Regul. 8. quæst. 10. num. 3. in fine*, & tenuit Rota coram Verallo, *decis. 314. parte 1.* & coram Cardinali Seraphino *decis. 538. n. 7.*

Præterea super eadem ætate Petri deponebant plures testes, ex quibus Tertius *super duodecimo*, illam concludebat
5 ex judicio suo, & per aspectum juxta theoricam, Bart. *in leg. de ætate, ff. de minor.* quam Rota sequuta fuit coram eodem Verallo *decis. 131 n. 2. part. 1. & in Maceraten. legitima, 14. Martii 1627. coram Eminentissimo Cardinali Ubaldo.* Quintus verò viderat particulam ejusdem libri Baptismatis, & idem
6 audiverat ab ipso Petro; quam attestationem admisit Rota *in dicta Elnen. Canonicatus coram Reverendissimo Patre Domino meo Ghisilerio.* & erat hic testis frater Petri, quod plu-
7 rimum etiam conferre poterat ad effectum ut illius dicto esset in hoc plena adhibenda fides, ut tradit Bart. *in dicta leg. de ætate sub n. 7 ff. de minor.*

Secundò visa fuit probari infirmitas Petri; cùm fuerit narratum in gratia, quod ille pluribus infirmitatibus vexaretur, & præcipuè distillatio quæ à cerebro in stomachum defluebat: hanc illius infirmitatem probant quatuor testes è pluribus qui fuerunt examinati, è quibus unus erat Medicus, alter Chirurgus, quorum opera Petrus usus fuerat in sua valetudine: Tertius Aromatarius qui medicamenta compo-
8 suerat occasione ejusdem valetudinis: Quartus demum intimus illius amicus: unde omnes poterant de ea fidem facere tanquam plenè informati, vel ratione diuturnæ consuetudinis, ex notatis *in cap. veniens, de testibus, & in leg. consensu, Cod. de repud.* & tradit Bartol. *in leg. si quando, n. 4 Cod. unde vi*: Felin. *in cap. in litteris, n. 16. de testibus*, vel ratione eorum peritiæ ad notata in *leg. septimo mense, ff. de stat. ho-*
9 *min. & in leg. 1 ff. de ventre inspic.* & in terminis similis gratiæ Coadjutoriæ tenuit Rota *in dicta Elnen. Canonicatus 6. Iunii 1535. coram Reverendissimo Patre Domino meo Ghisilerio, & in Gerunden. Thesauraria 22. Maii 1614. coram bonæ*
10 *memoriæ Buratto.* Et hanc illius valetudinem comprobavit præterea eventus, cùm Petrus obiisset elapsis duobus mensibus à die concessionis gratiæ; quod etiam Rota consideravit *in dicta decisione Elnen.*

Narratum fuit tertio loco, servitium, quod Petrus Eccle-

siæ præstiterat spatio decem & novem annorum, & illud visum fuit probari ex instrumento possessionis, quo ostendebatur, eum cœpisse officium hujus Sacristiæ, quia cùm præ- 11
sumi deberet ea possessio continuata usque ad obitum, juxta præsumptionem Gloss. *in lege sive possides, cod. de probat.* ex ista probatum erat etiam servitium Ecclesiæ pro toto tem- 12
pore, cùm præsumi deberet, Petrum non solùm retinuisse possessionem hujus præbendæ, & officii Sacristiæ, quin etiam Ecclesiæ debitum obsequium impendisse: argumento text. *in cap. 1. de servit. in ord. faciend.* ubi Glossa id notat *in verbo, æstimare, & in cap. cùm in juventute, § quia præterea, de præsumpt. & in leg. cùm pater, § rogo, ff. de legat. 2.*

Quartò demum narratum fuit, quod huic Sacristiæ annexa esset cura animarum: Verum licèt hæc qualitas non indigeret justificatione, cùm etiam in aliis beneficiis, quæ non habent hanc curam, soleant concedi similes gratiæ Coadju- 13
toriæ, ut propterea dici non posset, quod ea qualitas retraxisset Papam à concessione ejusdem gratiæ; juxta notata per 14
Ægidium *decis. 4. de rescript.* Felin. *in cap. super litteris, n. 5. eod. tit.* Cassador. *decis. 12. n. 15. de præben.* Tamen illa remanebat etiam in hac parte justificata, quia ostensum fuit in duobus instrumentis quod Episcopus Gerundæ primum erexerat officium Vicarii perpetui, cui commisit curam animarum, quæ antea annexa erat secundæ Sacristiæ: Secundò, quod idem officium Vicarii perpetui extinctum fuerat, & restituta eidem Sacristiæ cura animarum: è quibus instrumentis primum apparebat factum anno 1319. alterum anno 1330. & utrumque eorum plurimam fidem merebatur, pro- 15
pter antiquitatem: juxta notat. per Gloss. *in c. cùm causam, de probat.* & *ibi* Abbas *n. 3.* Butr. *n. 2.* Specular. *eod. tit. § videndum, n. 12* Aymon. *de Antiquitate tempor. lib. 1. § 8. n. 8.*

Præterea probata fuit qualitas hujus curæ ex libris visitationum, quæ factæ fuerunt in hac Ecclesia ab Ordinariis anno 1404. & 1417 in quibus libris plurimum etiam momenti visum fuit inesse, cùm præter eorum antiquitatem continerent ea quæ pertinebant ad officium Visitatoris; ex 16
notatis per Glossam *in Clementina 2. de offic. Ordinarii*, & per Bartolum *in leg. quedam, § nummularios, n. 3. ff. de edendo.* quem alii *ibi* sequuntur: & in his terminis tenuit Rota coram Verallo *decis. 558. part. 2 & in una Lucana Iurispatronatus 11. Ianuarii 1616. coram bonæ memoriæ Cardinali Ubaldo.* & coram Card. Seraphino *decis. 78. n. 2.*

Ex iis verò libris apparebat plura solita fuisse exerceri per Sacristam, quæ spectare solent ad habentem curam animarum, nempe excipere confessiones, populo Sacramenta administrare, eique publicas ferias & jejunia indicere, defunctorum cadavera tumulare; juxta notata *in Clement. dudum, de sepultur.* & tradit Barbosa *de officio & potestate Parochi, lib. 1. cap. 16 & lib. 1. c. 22. n. 10.*

Et demum super hac qualitate deponebant quinque testes examinati pro parte Ioannis Augustini; ac tres alii examinati ad instantiam Iosephi: ex quibus illa etiam probari visa fuit, non obstantibus exceptionibus quæ contra eosdem testes opponebantur, cùm illæ tollerentur vel ex numero ipsorum testium, juxta notata per Glossam *in l. 3 in verbo ubi* 17
numerus ff. de testib. & per Dec. *in leg. si quis ex argentariis, § cogentur ff. de edend.* & *ibi* Alexand. *n. 2.* Ias. *n. 6.* Dec. *in cap. licet causam, n. 80 de probat.* Vel ex eorum qualitate propter 18
auctoritatem quam recipiebant ex approbatione ipsiusmet Iosephi qui hodie illos impugnat; juxta notata *in leg. si quis testibus, Cod. de testib.* & per Abbatem *in cap. præteritum, num. 6. eodem tit.* & *ibi* etiam Felin. *num. 7.* Ias. *in rubr. ff. de jurejurand.*

Et hæc Domini dixerunt esse necessaria pro justificatione hujus gratiæ, quæ fuit concessa Ioanni Augustino; quia reliqua, quæ fuerunt narrata in litteris, nempe valor præbendæ, & Sacristiæ Secundæ illi annexæ, & valor beneficiorum, quæ ille obtinebat, licèt aliàs necessaria, tamen non visa fuerunt pertinere posse ad decisionem hujus dubii, cùm in ea non ageretur de probando aliquo jure ipsius Ioannis Augu- 19
stini: ex quo ille jam obtinuisset immissionem, & hodie reperiretur in possessione ejusdem præbendæ, & Sacristiæ, satis illi erat nullitas collationis factæ ab Ordinario in personam Iosephi, quem satis erat eidem Ioanni Augustino excludere ex illius non jure: ex notatis per Doctores *in leg. qui accusare, Cod. de edendo.* & *ibi* Dec. *n. 14.* Felin. *in cap. olim, n. 10. de rescript.* Cassador. *decis. 3 eod. tit. & decis. 2. de except.*

Ex verò duo censetur facere Papa in concessione similium 20
gratiarum: *Primò*, prospicere Ecclesiæ, occurrendo tum præsenti illius necessitati propter infirmitatem Coadjuti, tum futuræ ejusdem vacationi. *Secundò*, videtur voluisse providere Coadjutori de beneficio, præveniendo tempus vacationis, quæ est successura per obitum ejusdem Coadjuti.

28 dementia teſtantis: nam hæc accidentia non poſſunt percipi ex momento temporis, ſed ex quodam diſcurſu & multitudine actuum: Baldus *in cap. cauſam quæ, de teſtibus*, Are-
29 tin. *in l. ſi cert. pet. col.* 3. Immò teſtibus de dementia deponentibus non creditur, niſi aſſignent rationem eorum dicti, licèt non fuerint interrogati: Rota *dec.* 107. *num.* 4. *part.* 1. *diverſ.* ubi plures DD refert, *& dict. deciſ.* 525. *num* 3. *part.* 4. *recent. & coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, dict. deciſ.* 178. *num.* 10.

Vnde cum ex qualitate teſtamenti reſultent ſigna, & actus ſanæ mentis, ea quia teſtator reliquit plura legata locis, & cauſis piis, omnes nepotes venientes ab inteſtato inſtitutionibus particularibus, & legatis honoraverit; dictumque Dominum Petrum Paulum hæredem inſtitutum de ſua fa-
30 milia de Zacchonibus vocari mandaverit abſque dubio præſumendum eſt, teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, cùm fecerit teſtamentum prudenter, & rectè ordinatum, ut patet ex ejus lectura *in Summario Petri Pauli numero primo*, quod ſufficit ad ejus validitatem, etiam ſi fuiſſet factum ab eo, qui aliquando habuiſſet dilucida intervalla, quia nulla major ſa-
31 næ mentis conjectura datur quàm illa, quæ deſumitur ex qualitate teſtamentariæ diſpoſitionis, *leg. Patronus, § finali. ff. de legat. tertio*, Bartol. *in l.* 2. *de bonorum poſſeſſ. furioſ. & infant. delat.* Baldus *in leg. furioſum Cod. qui teſtament. facere poſſunt.* Anton. Gomez. *in dict. l.* 3 *Tauri*, n. 8. argument. text. *in leg. Titia, in fine, ff. de legat.* 3. Rota coram Caval. *dict. deciſ.* 366. n 7 *& dict. deciſ.* 525 *num* 7. *parte* 4. *recent.* & in terminis *in Romana hæreditatis de Gracchis* 3. *Decembris* 1618. *coram bonæ memoriæ Rembaldo.*

32 Maximè quia Tabellioni aſſerenti teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, prout hîc ſtandum eſt; cùm prædicta ſigna & actus ſani judicii præceſſerint: Spin. *de teſtam. in dict. gloſſ.* 10. *in rubr. num.* 11.

Ex quibus, utraque parte informante, reſponderunt DD. pro re judicata quoad partem ſententiæ, quæ fuit in Rota commiſſa ſuper negotio Civili, quia teſtamentum eſt validum, cum omnibus ſolemnitatibus juris conditum, & conſequenter hæredem in eo inſtitutum, fuiſſe ritè & rectè inſtitutum.

Aliæ deciſiones in eadem cauſa habentur in ſequenti parte, id eſt ſub diebus 25. Martii 1639. & 16. Maii ejuſdem, coram eodem R. P. D. Carillo.

Gerundenſis Coadjutoriæ Ven. 26. Iunii 1637.

Coram R. P. D. Motmano.

SVMMARIVM.

1 *In ſubrogatione gratioſa habente vim collationis, tertium requiſitum probandum ad effectum obtinendi immiſſionem, eſt affectio ex appoſitione manus Papæ.*

2 *Affectio ſuper beneficio ex appoſitione manus Papæ pendet à validitate gratiæ, & à juſtificatione cauſæ, qua Papa motus fuit ad concedendum, quatenus conſtet de veritate narratorum.*

3 *Papa non eſt præſumendus, quòd voluerit præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos prævenire circa collationem beneficiorum, nec afficere proviſionem ex futura vacatione.*

4 *Beneficium non afficit decretum latum ex falſa cauſa.*

5 *Gratiæ cauſa ceſſante, ceſſat etiam ipſa gratia.*

6 *Coadjutoriam ſi quis impetraverit ſub narrativa, quòd aliquis Canonicus non poteſt ampliùs in choro propter adverſam valetudinem inſervire, id concludenter debet probare.*

7 *Teſtes reddentes optimam cauſam ſui dicti, benè probant eorum teſtificationes.*

8 *Infirmitas ad effectum Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, debet præſtare perpetuum impedimentum.*

9 *Narrata in gratia ad effectum, ut gratia non ſuſtineatur, ſufficit quod per adverſarium probetur, quod res ita non ſeſe habet.*

10 *Teſtes conciliantur, ſi alii deponant quod aliquid eſt factum, alii verò dicunt quod id debuit fieri.*

DECISIO LXXVIII.

VAcantibus de menſe Iunij anni 1623. Canonicatu, & Præbenda, ac Beneficio S. Anaſtaſiæ cum Præpoſitura Eleemoſynæ panis Eccleſiæ Gerundenſis per obitum quond. Franciſci Ballæ Epiſcopus & Capitulum ac Sacriſta Major dictæ Eccleſiæ, eorundem Canonicatus & Præbendæ, ac beneficij & Præpoſituræ ordinarij Collatores reſpectivè, Ioanni Canonicatum & Præbendam, Hieronymo verò Beneficium cum dicta Præpoſitura ſimiliter contulerunt.

Verùm quia Joſephus Balla de menſe Martij præcedentis obtinuerat ſe in dicti Franciſci Coadjutorem cum futura ſucceſſione quoad Canonicatum & Præbendam, ac Præpoſituram auctoritate Apoſtolica deputari, ac ad jus & poſſeſſionem Coadjuti gratioſè ſubrogari; cujus ſubrogationis vigore petebat ſe in illorum poſſeſſionem immitti: Dubitavi, an dicto Joſepho eſſet danda immiſſio? & Domini eam denegandam eſſe cenſuerunt.

Nam licet de Clericatu ſubrogati, ac de obitu Coadjuti in poſſeſſione nulla ſit inter partes controverſia; non tamen 1
probata eſt affectio ex appoſitione manus Papæ, dum Coadjutoriam conceſſit; quod in ſubrogatione habente vim collationis, ut hic, eſt tertium requiſitum, immò fundamentum gratiæ, ad effectum obtinendi immiſſionem; & idcircò concludenter probari debet: ut dicit Rota *in Burgen. de Panterva* 28. *Novembris* 1588. *coram Gypſio.*

2 Cùm enim à validitate gratiæ, & à juſtificatione cauſæ, qua Pontifex motus fuit ad concedendum, pendeat affectio, eatenus cenſetur Papa appoſuiſſe manum, quatenus conſtat de veritate narratorum, ſine qua ipſa non prætendit Collato- 3
ribus ordinariis præjudicare, nec illos prævenire: Gonzalez *ad regul.* 8. *gloſſ.* 12. *n.* 45. *cum ſeqq.* neque afficere proviſionem ex alia futura vacatione, ut de decreto lato ex falſa cauſa: quod non afficiat beneficium, reſpondit Roman. *conſil.* 335. 4
num. 11. not. Prob. ad Monach. *in cap.... num.* 20 *de reſcript.* & dixit Rota *deciſ.* 12. *de conceſſ. præb. in antiquis, & in Elnen. Canonicatus* 6. *Iunij* 1631. *coram R. P. D. meo Ghiſlerio,* ubi expenditur concluſio, quod ceſſante cauſa gratiæ, ceſſat 5
& gratia: ut per Tiraquell. *in tract. ceſſante cauſa, n.* 116.

In hoc autem caſu narratum fuit, quod Franciſc. adverſa 6
valetudine teneretur, quodque ſubinde, & præſertim poſt quamcunque corporis exercitationem, ſanguinem exſpueret ac inſuper Choro officiiſque divinis & nocturnis intereſſe, atque eleemoſynas, quæ ex officio Præpoſito incumbunt, adminiſtrare non poſſet.

Et nihilominus ex teſtibus conſtat, prædictum Franciſcum, de menſibus Ianuarij, Februarij, Martij, & Aprilis; ac etiam ante, & poſt, uſque ad Feſtum Sancti Barnabæ dicti anni, & ſic de tempore datæ gratiæ comparuiſſe in Choro, & horis Canonicis, diurnis pariter ac nocturnis interfuiſſe, Miſſaſque in eadem Eccleſia celebraſſe; qui teſtes optimam ſcientiæ cauſam reddunt; quia ipſimet viderunt, & de dicto tempore 7
ſuam ibidem reſidentiam fecerunt: immò is qui fuit deputatus Officialis ad notandum nomina celebrantium, refert ipſum Franciſcum de dicto menſe Ianuarij, ter & vigeſies celebraſſe: de menſe verò Februarij quotidie; de menſe Martij ſemel & vigeſies; ac de menſe Aprilis vigeſies octies, adeò ut controverti nequeat, quin excludant veritatem cauſæ ut ſuprà narratæ, quod ſcilicet Franciſcus adeò infirmæ eſſet valetudinis, ut Choro, & divinis Officiis intereſſe non poſſet; talis enim infirmitas ad effectum Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione perpetuum debet præſtare impedimentum: 8
Caputaq. *deciſ.* 140. *num.* 2. *parte* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. *§.* 9. *n.* 89 Rota *in Giennen Theſauraria* 24. *Novembris* 1634. *coram R. P. D. meo Veroſpio.*

Et quamvis replicetur, Franciſcum ſupradicta ſaltem feciſſe non ſine detrimento valetudinis; attamen ſufficit ad 9
excluſionem cauſæ, quod ſimpliciter fuerit expreſſum, non poſſe officiis diurnis intereſſe, & non fuerit additum ſine periculo ſanitatis, de quo periculo deponant Medici uti teſtes examinati pro parte dicti Coadjutoris; ſed non concludunt, quod propterea Franciſcus omitteret aſſidere, & alia non poſſet facere, ut Papæ fuit narratum.

Verumtamen teſtes prædicti optimè conciliantur, dum alij deponant de eo quod eſt factum; alij verò de eo quod 10
Franciſcus juxta Medicorum conſilium facere non debuiſſet.

Et ita utraque, &c.

Romana

Romana Officij, Mandatariatus, Mercurij 1. Iunij 1637.

Coram R. P. D. Panzirolo.

SVMMARIVM.

1 *Notarij fides non facit fidem, maximè si careat testibus.*
2 *Officium vacat per obitum illius, super cuius vita periculo manebat.*
3 *Officij resignatio coram Notario & testibus valet, quando in eius erectione id fuit cautum.*
4 *Superioris licentia requiritur pro validitate resignationis officiorum, quæ absque illa non sunt in commercio.*
5 *Officia quando sunt de Regalibus Principis, nunquam eorum possessio alicui acquiritur in præjudicium Superioris.*
6 *Officia quando sunt de Regalibus Principis, requiritur in translatione possessionis illorum in resignatarium juramentum, & litterarum patentium expeditio.*
7 *Notarius si recipiat resignationem officij nomine Superioris, tunc officium desinit esse super periculo vitæ resignantis.*
Declara ut num. 8.
9 *Actus dicitur imperfectus si, dependeat à futuris probationibus.*
10 *Aëris mutatio æstivis temporibus ponit in dubio vitam illius qui aerem mutat.*
11 *Officij resignationem potest Superior non admittere, quando potest dubitari quod illa fiat in fraudem imminentis*
12 *Obitus attribuendus est causæ indubitabili, non autem incertæ.*
13 *Accessus ad Vrbem à Ciuitate Neapolis de mense Augusti, & Septembris, est adeò periculosus, ut ferè nullus venientium mortem euadat.*
14 *Accedens ad Vrbem à Ciuitate Neapolis, si per viginti dies sanus permanserit, & deinde infirmetur, adhuc infirmitas ab aeris mutatione causam habet.*
15 *Peritis in Arte plena fides præstari debet.*
16 *Possessio anterior est manutenibilis.*
17 *Possessio proveniens à causa infecta non est considerabilis.*
18 *Manutentionis in judicio inspicitur sola facti detentatio.*
19 *Petitorium quando respicit ipsam possessionem, potest de eo agi in judicio manutentionis.*

DECISIO LXXIX.

CVm fuerit resolutum sub die 23. Martij Præteriti, Benedicto Ruggerio dandum esse mandatum de manutenando in quasi possessione officij Mandatariatus Eminentissimi Cardinalis Vicarij: iterum hodie articulo discusso, Domini persliterunt in decisis.

1 Quia prætensa resignatio Cicognolæ, in qua ex adverso fit potissimum fundamentum, non probatur nisi per quandam Notarij fidem, quæ fidem non facere testatur Cæsar de Graffis *decis. 2 num. 13 de sponsal.* Gregor *decis* 214. *num.* 1: maximè cum careat testibus: Rota *decis.* 614 *num.* 10. *part.* 1. 2 *recent.* Ac proinde, quod dum pro parte D. Equitis Iosephi concluderet non probatur, quod à bonæ memoriæ Cardin. Mellino fuerat admissa resignatio dicti Officij, quod erat sub periculo vitæ ipsius Cicognolæ, remanet indubitatum, quod 3 secuta interim ipsius morte Officium vacaverit: per ea quæ tradit Seraph. *decisione* 1294. *num.* 5. Gratian. *discept.* 276. *n.* 63. cum non versemur in Officio, in cuius erectione fuerit 4 cautum valere ipsius resignationem coram solo Notario & testibus, de quo loquitur idem Seraphin. *decisione* 389. *num.* 3. sed in iis, quæ respectu tituli non sunt in commercio sine Superioris auctoritate, & sic necessariò requirebatur ipsius Cardinalis consensus in resignatione, ne officium diceretur vacare per mortem: Roland. *consil.* 81. *in princip.* 5 *num.* 3. *lib.* 1. Sarnen. *de infirm. resignant. quæst.* 21. Rota *decis.* 495. *num.* 2. & 3. *part.* 2. *recent.* Cùm enim ista officia dicantur de Regalibus Principis, nunquam alicui dicitur acquiri ipsorum possessio in præjudicium Superioris: Luc. de Penn. *num.* 2. *Cod. de fundo limitroph. lib.* 11. Molin. *de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 11. Quinimò etiam pro translatione possessionis Officij in resignatarium pro forma requiritur expeditio litterarum patentium: *leg. in his,* 6 *officiis, & leg. ad probatarias, C. de divers. offic. lib.* 12. Boer. *decis.* 150. *num.* 9. *in fin.* ac juramenti præstatio, Boërius *decis.* 249. *num.* 9. Quæ omnia benè concurrunt in Benedicto Ruggerio proviso è Cardinali. 7

Non obstat, quod Notarius receperit resignationem nomine Superioris, & quod propterea tunc Officium desineret esse sub periculo vitæ Cicognolæ; per ea, quæ tradunt 8 Boërius *decis.* 148. Paris. *de resignat. quæst.* 9. *num.* 129. Quia hoc procedit in simplici resignatione, ac in abdicatione à se proprij juris: secus autem quando fit resignatio ad favorem Tertij, ut illi offi ium acquiratur: tali enim casu fiunt plures diligentiæ, ne admissio sequatur in fraudem Domini directi: ut benè per Seraphin. *dicta decis.* 1294. *num.* 2. Boërius *decis.* 149.

Non relevat dicere quod Dominus Cardinalis dederit ordinem Odoardo Tibaldesco Secretario, ut constito de supervivenția Cicognolæ per fidem authenticam, resignationem admitteret: Quia duplex tempus venit considerandum: Primum dum Cicognola degebat Neapoli, & potest 9 dici, quod tunc adesset consensus quidam imperfectus, tanquam dependens a probationibus faciendis circa vitam 10 Cicognolæ; quæ probationes postea imperfectæ fuerunt declaratæ: Alterum verò tempus, postquam Cicognola venit ad Vrbem, nam tunc ob intempestivam aëris commutationem æstivis temporibus, Cardinalis justè, & 11 probabiliter de ipsius morte dubitans, potuit, casus evenit, tanquam in fraudem imminentis vacationis prout admissionem resignationis denegare: Cast. rac. *de Sector. cap.* 40. *num.* 41. *& seqq.* Seraphin *dict. decis* 1149. *num.* 1. & fuit resolutum *in Com hen Notariatus* 26. *Novembris coram bon. mem. Litta.*

Nec relevat, si dicatur Cicognolam obiisse ex nova causa 12 venationis: quia non probatur; & sic obitus est attribuendus indubitabili causæ aëris: Farinac. *de homicid. quæst.* 127. *num.* 71. Et per hoc optimè facit decis. 436 *per tot. part.* 2. *recent.* Accedente præterim judicio duorum principalium 13 Medicorum Vrbis, attestantium accessum è Civitate Neapolis ad Vrbem de mense Augusti, & Septembris, esse adeò periculosum, ut ferè nullus venientium mortem evadat, in tantum ut quamvis iste, qui ad Vrbem accessit, steterit sanus 14 per 20 dies, & ultra, si postea infirmetur, infirmitas tribuenda omnino sit mutationi aëris, & non alteri causæ: Peritis autem in Arte præstanda est plena fides: Paris. *de* 15 *resignat. lib.* 12. *quæst.* 6. *num.* 18. Farinac. *sup. citat. à num.* 101. Rota *divers. decis.* 6.0. *num.* 3. *part.* 1.

Nec dicatur, constare quidem quod Dom. Eques Iosephus exegerit fructus Officij tam à Cicognola, quàm a Margano; 16 non tamen constare quod ab ipso Margano Domini Cardinalis exegerit; vel saltem controverti non posse, quin possessio Domini Equitis sit anterior, & sic in concursu manutenibilis. Quia fuit responsum, quod data vacatione Officij per mortem Cicognolæ, sub cuius periculo vitæ residebat Officium, statim expiravit locatio facta ab Equite 17 Ipsi Margano, ut supra ostensum est; & propterea cessante in Domino Equite dominio Officij, dato etiam quod post vacationem exegerit à Margano, ista exactio tanquam proveniens à radice penitus infecta, non visa fuit considerabilis.

Idque tanto magis, dum Dominus Eques post obitum Cicognolæ sciens Officium fuisse à Domino Cardinali locatum eidem Margano, & postea venditum Benedicto Ruggierio, agnoscens bonam fidem tacuit per quadriennium: *l.* 3 *§. in admittenda, leg. sed quod, § finali, ff de acquir. poss.* Bart. *in l.* 1 *§ huius autem interdicti, num.* 3. *vers. secundo modo. ff uti possidetis*: Menoch. *de retinend. remed.* 3. *n.* 34. *vers. sed declaratur*: Mantic. *decis.* 95. *num.* 3. Cavaler. 18 *decis* 625. *num.* 12.

Demum non obstat, quod fundamenta superiùs deducta respiciant petitorium, & ideò cùm versemur in Summariissimo manutentionis, in quo sola detentatio facti inspicitur, non est locus discussioni, an resignatio Officij fuerit benè, vel malè facta & per consequens an per mortem Cicognolæ 19 vacaverit, cùm ista suis loco & tempore veniant discutienda: Fuit enim responsum, quod quando petitorium perimit ipsam possessionem, potest de eo agi etiam in judicio manutentionis, ut est celebre consilium Baldi 141. *num.* 3. *lib.* 1. quem secuta est Rota *divers. decis.* 34. *num.* 21. *in fine &* *num.* 22. *part.* 2. & coram Reverendissimo Domino meo Coccino Decano inter eius impressas *decis.* 488. *num.* 11. *in fine, num.* 12.

Et

consil.7. num.1. Quia cùm dicta electio non esset actus iu-
11 dicialis, DD. Priores deputati ad eligendum in testamento potuerunt se extraiudicialiter informare, ac Dom. Antonium Mariam consanguineum testatoris eligere, etiam non citatis dictis fratribus; ut in terminis tenuerunt Gutierres, *Canon. q. lib. 2. quæst. 97. num. 13.* Sanches *consil. moral. lib. 4. cap. 1. dub. 62. num. 1. in fin.*

12 Et in omnem eventum dicta exceptio tanquam de iure Tertij non suffragatur Lucatellis, ad impediendam immissionem D. Antonij Mariæ, Socin. sen. *consil. 78. lib. 1.* Ruin. *consil. 3. num. 31.* Rota coram Mattu. Ands. *decis. 87. n. 14.* cum alijs *ibi* relatis.

Et ita utraque, &c.

Romana seu Tudertina Educationis, die Lunæ 14. Aprilis 1636.

Coram R. P. D. Pirovano.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli melius, & securius penes Matrem educantur.*
2 *Vtilitas magna ex omnibus partibus movere debet animū iudicantis in arbitrando loco, ubi pupillus sit educandus.*
3 *Romana Civitas omnibus præcellit litteris, & bonis moribus, in qua Gymnasia & Academiæ, Seminaria, & Ludimagistri florent; qui pueris summa cum diligentia, & amore assistunt, & invigilant, ut virtutibus illos imbuant & exornent.*
Ludimagistri dum sunt mercenarij, in eis minor sollicitudo de puerorum cura solet esse.
4 *Pupillis æqualiter providere semper fuit præcipuum Legislatoribus, nedum ut alantur, sed ut liberalibus artibus instruantur.*
5 *Adolescentes sunt transferendi ad Civitates ubi meliùs & moribus & litteris ornari possunt.*
6 *Romanum Cœlum, cui dubium est quod alijs præferendum sit, circa aeris temperiem, & situs præstantiam, & rerum affluentiam pro salute corporis tuenda.*
7 *Iuvenum vivida ingenia in Urbe, qua ratione provenīat.*
8 *Pupillus educandus est ibi, ubi iura validius defendi possunt, absque impensa, ac etiam patrimonij dissolatione.*
9 *Testatoris præceptum si contineat aliquam servitutis speciem, à legato, & institutione reijci solet.*
10 *Referens nihil aliud operari potest, quàm relatum.*
11 *Domicilium non dicitur quis mutare, dum se transfert aliò studiorum causa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis.*
12 *Domicilio originis nunquam censetur renunciatum nisi per expressam animi declarationem, aut longi temporis cursum, qui debet annos decem excedere.*
13. *Iudex arbitrando potest modificare, seu declarare indiscretam testatoris voluntatem.*

DECISIO LXXIII.

CEnsuerunt Domini licere Dominæ Catharinæ educare pupillos filios in Vrbe: quoniam si, iusta causa suadente,
1 Iudicis arbitrio permissum est in hac causa determinare personam Matris, penes quam pupilli meliùs & securiùs sint educandi, per *leg. 1. & penultim. ff. ubi pupill. educ. deb. l. 1. Cod. eod. titul.* Baldus *consil. 472. aliàs 487. incip. Pupilla morari debet : vol. 5.* cum alijs allegatis per Franc. *decis. 350.* Mastrill. *decis. 230. ac in decis. huius causæ 13. Ian. 1634.* cō liberiùs Iudex potuit arbitrari, & assignare locum in Vrbe, ubi pupilli sint educandi, in quo cadere non potest maligna suspicio, nec tanta circumspectio periculi pupillorum, sed
2 utilitas magna ex omnibus partibus ponderata, quæ movere debet animum iudicantis in arbitrando loco educationis, *leg. utilitatem. ff. de confir. tut. l. 1. in princ. ff. de contr. tut. l. 1. & ultima ff. ubi pupill. educ. deb.* Cravet. *consil. 18. n. 3.* Surd. *de alim. tit. 4. quæst. 13. n. 4.* Valeus. alios referens *consil. 36. num. 12. & seqq.*

3 Et quod pertinet ad animorum dotes, ut litteris, & bonis moribus pueri imbuantur, absque hæsitatione fatendum erit, Vrbem præcellere, in qua Gymnasia, & Academiæ, Seminaria, & Ludimagistri florent, qui pueris summa cum diligentia & amore assistunt & invigilant, ut virtutibus repleantur: quod de Civitate Tuderti dubitari potest, in qua Ludi-Magistri non affluunt, prout in Vrbe, sed desiderantur & mercede vel de publico conducuntur, vel ipsi mercenarij sunt, in quibus minor sollicitudo de puerorum cura solet esse: & hoc est quod Legislatoribus semper præcipuum fuit
4 æqualiter providere pupillis, nedum ut alantur, sed ut liberalibus artibus instruantur: *leg. quis filium. ff. ubi pupill. educ. deb. leg. cum plures. §. cum tutor ff. de admin. & per tut. leg. de bonis. § non solum ff. de Carb. edict.* & propterea non minùs
5 si adolescentes sunt transferendi ad Civitates, ubi meliùs & faciliùs & moribus, & litteris ornari possint, maximè quando ut in præsenti, æquali impensa proprij domicilij & loci, ad quem, ut transmigraturi sunt, sustentari valeant. atque ita pro translatione pupilli ad Civitatem Senarum, decisum fuisse refert Christophorus Medices *decis. 62. n. 5.* & de Puero Vrbevetano, qui ex dispositione Avi materni expressa iussus erat educari penes Aviam maternam, idem responsum fuit *in Urbevetana educationis 20. Martij 1628. coram Dom. Card. Vbaldo*, ut in Seminario Romano invitus detineretur.

Si verò attendantur quæ ad corporis salutem pupillorum respicere possunt, nempè aeris temperies, & situs præstantia, & rerum affluentia pro salute corporis tuenda; cui dubium,
6 quòd Cœlum Romanum præferendum sit? Quandoquidem ex Vrbis latitudine, & amplitudine, ac magni fluminis, ac rerum concursu, æquè cuique corporis temperaturæ convenire possit; ita ut ex hac universali convenientia, dixerit Mandos. *ad Reg. Cancell. 16. quæst. 39. num. 7.* Inde provenire 7 vivida iuvenum ingenia, ea ratione, quia ad invicem coincidunt aëris optima temperies, & ingenij incolarum præstantia; ita ut de una ad alteram possit argumentari, ex Arist. sententia *in probl. sect. 14. quæst. 1. & 15.*

Demum inspecta etiam utilitate rerum, & patrimonij ipsorum pupillorum, educatio in Vrbe est admittenda; dum sub Avunculorum patrocinio, bona, & iura pupillorum validius defendi poterunt absque impensa, ac etiam patrimonij diminutione, attenta oblatione per Dominam Catharinam matrem de filijs alendis in Vrbe, pro summa iam in 8
Civitate Tuderti decreta: & hæc ipsa patrimonij pupillorum sperata defensio adeò prævaluit, ut Concilium Neapolitanum omisso tutore mandaverit pupillam penes Matrem educari, quæ ad secundas transierat nuptias contemplatione Vitrici magni nominis Advocati, referente eod. & decisum attestante Carolo Tapia *decis. 51. num. 18.* quæ etiam comprobantur ex rationibus *decis. supradicta 62. num. 5. & seqq.* Christophori Medic.

Non obstat præceptum Alexandri Patris pupillorum, de quo in eius testamento: *Che l'infrascritto suo herede non possi per nessun tempo mai levarsi dall'habitatione, & domicilio di Todi, & andar ad habitare in altri luoghi.*

Quoniam omisso quod tale præceptum tanquam conti- 9
nens quandam servitutis speciem, à legato & institutione solet reijci: *leg. Titio centum. §. Titio centum. 2. ff. de cond. & demonst.* attamen cùm se referat ad similem Martij Patris dispositionem, ibi, *è conforme all'ordine particolare fatto dalla b. m. del signor Martio suo Padre, confirmando in questo in tutto, & per tutto il detto testamento, con la medesima pena:* nihil plus referens operari potest, quàm relata dispositio continet: *leg. esse toto ff. de hæred. instit.* Dec. *consil. 47. n. 1.* 10
Ruin. *consil. 127. num. 4. lib. 2.* Cravet. *consil. 45. n. 4.* Menoch. *præsumpt. 62. num. 14. lib. 4.* Beroit. *consil. 130. n. 5.* loquens de dispositione relata ad testamentum paternum illiusque approbatione, sed Martij Patris dispositio duo determinat, Primum, quod nemo ex filiis suis descendentibus possit *innovare, ò lasciar in alcun modo il domicilio di detta Città di Todi è suo Territorio* : Secundum, *che non si intenda prohibirli l'andare à qualche loro honesto spasso per qualche mese, & anno, in altri luoghi, come in Roma, & altrove*, subdens & *anco per molte altre occasioni, purchè non mutino il domicilio come sopra* : ergo cum neque à primo, neque à secundo recedatur per filiorum in Vrbe educationem, nihil opponi potest de contraria Patris dispositione.

Nam sive Alexandri verba attendantur, sive Martij dispositio sequatur, nulla potest eorundem voluntati contraventio colligi, cum de domicilij desertione loquantur, ut aliò ad habitandum se transferant: quod quidem domicilium, 11
si per accidens deseratur, dum quis aliò se transfert studiorum causa, aut mercaturæ, aut dignitatis, aut litis, aut melioris educationis, non dicitur mutari: text. est *in leg. assumptio, Digestis, ad municip. leg. origine. Cod. de municip. & origin. libro decimo, leg. ven. in fin ff. de Senat. leg. provinciales, ff. de verb. signif.* Menoch. *cons. 319. n. 37.* Cephal. *consil. 451. num. 125.* Surdus alios referens, *consil. 346. num. 12. & consil. 113. num. 71.* affirmans nunquam domicilio originis 12
censeri renunciatum, nisi per expressam animi declarationem, aut longi temporis cursum, qui debet annos decem excedere: & ista conclusio per Martium fuit admissa, dum filiorum absentiam per menses, & annos permisit ex aliquo accidenti: & quoad locum, nominando Vrbem; ita ut educatio horum filiorum in Vrbe non contra, sed secundum voluntatem paternam dici possit. Quibus omnibus accedit Iudicis arbitrium, modificans seu declarans indiscretam, 13
quatenus

quatenus opus sit, parentum voluntatem: per *l. Quintus Mutius, ff. de ann. legat.* & alios pro hac parte ad supradicta adductos.

Et ita, &c.

Gerundensis altius non tollendi, Lunæ 24. Novembris 1636.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Ædificare usque ad cælum quisque potest in solo proprio.*
2 *Ædificium suum quis amplius extollere non potest si sit constituta servitus altius non tollendi.*
3 *Ædificium suum quis amplius extollere non potest, si id vellet facere ad æmulationem.*
4 *Servitutem altius non tollendi, qui habet, dicitur habere jus prohibendi ne altius tollatur ædificium, in quo adest talis servitus.*
5 *Intellige tamen hoc, si dicta servitus sit probata.*
6 *Verba intelligenda sunt secundum qualitatem eis adjectam, & num. 7.*
8 *Significatio etiam propria nominis verbi restringitur ex adjectione aliorum verborum.*
9 *Qualitas adjecta uni verbo, illud qualificat, & actum in diversa specie reponit.*
10 *Verba intelligenda sunt secundum subiectam materiam.*
11 *Verba non possunt trahi ultra limites subjectæ materiæ.*
12 *Libris Mercatorum si ex statuto creditur, intelligi debet quoad res, quæ ad Mercaturam spectant, non quoad alias.*
13 *Statutum permittens quod filiifamilias possint se obligare, intelligitur quando se obligant ratione Artis.*
14 *Ædificium altius tollere ad æmulationem non licet.*
15 *Æmulatio non præsumitur, cùm in dubio quilibet præsumatur ædificare ad sui principaliter utilitatem, non ut alteri noceat.*
16 *Ædificium fieri ad æmulationem si quis asserat, incumbit onus probandi.*
17 *Æmulatio in ædificando non præsumitur, etiamsi magnum damnum vicino inferatur, & parva utilitas proveniat ædificanti; nisi aliunde probetur, & num. 31.*
18 *Æmulationis præsumptio ut excludatur, non sufficit modica utilitas ædificare volentis, & n. 19.*
20 *Ædificium tutum quando alteri non impediat Solem.*
21 *Muta decis. 18. loquitur de Monasterio Monialium.*
22 *Ædificare ad æmulationem quis non censetur licet aliquod damnum inferat vicino.*
23 *In agro suo fodiens, si vicini fontem avertat, non tenetur de dolo, si non animo nocendi vicino, sed agrum suum meliorem faciendi causa, id faciat.*
24 *Aquæ venas qui in fundo suo incidit, ita ut aqua desinat pervenire in alium fundum, ubi erumpebat, non dicitur vim facere, dummodo in hoc nulla servitus constituta sit.*
25 *In ædificando tunc æmulatio intrat, quando constructio fit cum injuria alterius, & animo nocendi, non necessitatis, aut utilitatis propriæ causa.*
26 *Et quando constructio non prodest ædificanti, & alteri nocet.*
27 *In ædificando quando concurrit utilitas ædificantis, licèt vicinus damnificetur, excluditur æmulatio, & præsumptio oritur quod ratione propriæ utilitatis quis ædificare velit.*
28 *Utilitas modica sufficit, ad hoc ut dicatur ædificans non ædificare ad æmulationem.*
29 *Parum, & nihil æquiparantur.*
30 *Alciat. in reg. 3. præsumpt. 3. qualiter procedat.*
31 *Ædificanti si modica utilitas si adsit, & magnum damnum inferatur vicino, tunc non excluditur æmulatio.*
32 *Sed hoc intellige, dum cum modica utilitate concurrit etiam commoditas.*
33 *Patres Iesuitæ obsequentissimi sunt erga omnes alios Regulares, & hoc expressè profitentur.*
34 *Verisimile quod non est, non est attendendum.*
35 *Patres Iesuitæ sunt viri Religiosissimi.*
36 *Ædificium privatum altiùs tolli prohibetur, quando ex eo discooperirentur Religiosi, vel Religiosæ intra proprium Monasterium.*
37 *Sed hoc intellige, quotiescumque ex novo ædificio gravissimum immineret Monasterio præjudicium, etiamsi non fiat ad æmulationem.*
38 *Ædificium quando nocet Ecclesiæ, vel Monasterio, compelli potest Dominus ædificii vendere servitutem altiùs non tollendi.*

DECISIO LXXIV.

FVit resolutum, sententiam Rotalem, in qua extitit pronunciatum, Patribus Dominicanis non competere jus
prohibendi Patribus Iesuitis ne altiùs tollant eorum ædificium, esse confirmandam; cùm de ejus justitia constet:
ex quo quisque in solo proprio potest ædificare usque ad 1
cœlum: *leg. cum eo, leg. Imperatores, ff. de servitut. urban. prædior. leg. altiùs, leg. in ædibus, Cod. de servit. leg. Proculus, ff. de damno infect.* Bonon. *consil.* 134. *num.* 1. *lib.* 3. Vincentius de Franchis *decis.* 223. Antonius Gomez. *in leg.* 46. *Tauri*, *num.* 6. Menochius *de arbitr. casu* 556. *numero* 3. *& consilio* 298. *numero* 24 Gaylus *observat.* 69. *numero* 2. *lib.* 2. & *ibid.* Græveus pariter *num.* 1. qui alios referunt.
Neque obstat quod Patres Dominicani prætendant habe- 2
re servitutem, & sic jus prohibendi: quo casu non intrat
Regula prædicta, scilicet, quod quisquis in suo solo ædifi- 3
care ad libitum possit: prout dicta Regula non intrat ex
alio capite, nempe quando fabrica fit ad æmulationem.
Nam respondetur quoad primum, quod licèt verum sit, 4
eum qui habet servitutem, habere ius prohibendi, *dict. leg. cum eo, ff. de servitut. urban. prædiorum, leg. si in meo fundo, ff. de aqua pluvia arcenda, leg. si quid, Cod. de servitut. & aqua: dict. leg. altius, & dict. leg. si in ædibus, Cod. de ser-*
vit. Attamen Patres Dominicani non probant hanc servi- 5
tutem respectu sui Monasterii: nam, etsi de anno 1260. quidam Macellarius convenerit cum Patribus Dominicanis prædictis per infrascripta verba; *Promittens, quod nullo unquam tempore, nec ipse, nec sui plantabunt in suo tenedone, hoc est tenuta, arbores; nec facient aliquid aliud, unde possit haberi prospectus per aliquem modum ad locum vestrum;* (scilicet Dominicanorum) *vel unde possit haberi accessus sive aditus, vel possit vobis aliquo modo, vel loco vestro unquam damnum sive præjudicium aliquod generari:* Nihilominus fuit responsum, quod ista verba intelliguntur respectu dicti Tenedonis Patrum Prædicatorum vicini, & prope Tenedonem Macellarii, non autem respectu Monasterii; quia etsi verba sint satis generalia, videlicet *loco vestro*, & apta comprehendere etiam Monasterium; attamen illa verba declarantur ex qualitate adjecta ibi, vel
unde possit haberi accessus sive aditus, quæ verba non pos- 6
sunt verificari in Monasterio, cùm adsit via intermedia: & propterea hujusmodi verba, & qualitates adjunctæ expressè ostendunt, quod non fuit intellectum de Monasterio, sed de alio Tenedone vicino, ad quem poterat dari accessus, & adi-
tus; cùm propter dictam viam intermediam, non possit dari 7
aditus neque accessus ad Monasterium: Bart. *in l. liberorum. n. 13 ff. de verb. signif.* Bald. *in leg. precibus, n. 43. Cod. de impuber.* Gabr. *consil. 132. n. 38. volum.* 1. qui alios congerit, & pro- 8
bat significationem etiam propriam nominis verbi, restringi ex
adjectione aliorum verborum. Et ratio est, quia qualitas 9
adjecta restringit, & actum in diversa specie reponit: Bart. *in leg. si quis posthumo, § si filius,* ubi Ias. *n. 51. ff. de liber. & posthum.* Surd. *cons. 179. n. 40 lib. 1. & cons. 315 n. 26. & cons. 401 n. 24. & 25. lib. 3.*
Nec officiunt illa verba sequentia, videlicet, *vel possit aliquo modo loco vestro unquam damnum sive præjudicium aliquod generari* Quia hæc verba sunt intelligenda respectu ipsius tenedonis Patrum Prædicatorum, de quo in dicto instrumento solum agebatur, non autem quod simpliciter non fieret præjudicium Patribus Prædicatoribus: & proprius sensus illorum verborum, attenta tota serie, est, quòd in tenedone suo Macellarius non plantabit arbores, vel faciet aliquid aliud unde possit haberi prospectus aliquo modo *ad locũ vestrum*, scilicet tenedonem Fratrum Prædicatorum, vel unde possit haberi accessus sive aditus ad illum; neque faciet aliquid, quod *vobis, vel loco vestro*, scilicet dicto tenedoni vestro damnum sive præjudicium generare possit; & propterea illa verba, *vel possit vobis aliquo modo præjudicium generare*, sunt in-
telligenda in ordine ad ipsum solum tenedonem Fratrum, 10
non autem simpliciter; cùm de ipso solo tenedone ageretur; & verba sunt intelligenda secundum subjectam materiam;

10 *leg. Proculus. ff. de usufruct. leg. Insulam, ff. de præscriptis verbis*:
Neviaan. *cons.* 92. *n.* 15. & 17. ita ut non possint tenbi ultra
limites subjectæ materiæ: Glos. *in cap. cum ordine, de rescript.*
11 ibi *super alia re*: Ias. *in leg. sæpè, n.* 4. *Cod. de transactiom.* Vbi
si ex statuto creditus libris Mercatorum, intelligi debet
12 quoad res, quæ ad Mercaturam spectant, non quoad alias:
Bald. *in leg. fin. Cod. ad Macedonian.* ubi quod statutum per-
13 mittens quod filii familias possint se obligare, intelligitur
quando se obligant ratione artis: & plura deducit Felin. *in
cap. cum ordine, n.* 4. *de rescript.* Bec. *consil.* 5. *n.* 14. Surd. *cons.*
453. *n.* 53 *usque ad fin. lib.* 3.
14 Quantum verò attinet ad æmulationem, respondetur,
quod etsi verum etiam sit, non licere ad æmulationem altius
tollere fabricam *leg. opus novum ff. de operibus public. cap. Po-
sanus, de restit. spol.* Roman. *cons.* 52. *num.* 4. Gail. *ubi suprà,
n.* 17. Thesaur. *decis.* 16. *n.* 10. Sichard. *cons. feud.* 9. *num.* 15.
Menoch. *de arbitr. Iudic. cas.* 156. *n.* 3. & *præsumpt.* 29. *n.* 28.
lib. 6. Vivius *decis.* 306. *vers. contrarium verò*: & *decis.* 403.
ubi *n.* 6. quod ita judicatum fuit; prout etiam dicit Clarus *in
§ feudum, quæst.* 30. *vers. & superioribus annis cum quidam*:
Honded. *cons.* 80 *n.* 7 & 35 *lib.* 1. ubi etiam de communi:
tamen æmulatio præsumitur: quia quilibet in dubio præsu-
mitur ædificare ad sui utilitatem principaliter, & non ad
æmulationem alterius: Glos. *in leg. fluminum. § fin.* ubi Bart.
& alii *ff. de damn. infect.* Ias. *in repetit. leg. quo minus, n.* 23. *ff.
de fluminibus, & in leg. ex hoc jure, num.* 12. *ff. de justitia &*
15 *jure*: Bald. *in leg. item lapillo, num.* 4. *circa med. ff. de rerum
divisione*, Gail. *allegata observatione* 69. *num.* 30. & *ibi* Gre-
væus *num.* 6. Honded. *dict. cons.* 80. *num.* 34. *volum.* 1. Myn-
sing. *decad.* 11. *cons.* 1. *n.* 7. Vivius *dict. decis.* 306 *num.* 5. Vnde
Patribus Dominicanis incumbit onus probandi, quod Pa-
16 tres Iesuitæ altiùs tollant ad æmulationem: Gail. *ubi suprà.
n.* 31. cùm ædificans in suo habeat regulam pro se: *leg. gene-
raliter, § si petetur, in fine, ff. de fideicomm. libertat. leg. sive
possidetis, Cod. de probat.* Dec. *cons.* 400. *n.* 8. & *cons.* 175. *n.* 5.
Cæpol. *cons.* 138. *n.* 16 *cum sequentibus, vol.* 1. Maximè quod
in hoc casu excluditur etiam æmulatio ex testibus datis *in
summario Patrum Iesuitarum, n.* 15.
17 Neque facit quod æmulatio satis probetur, ex quo ma-
gnum damnum provenit Patribus Dominicanis, parva autem
utilitas Patribus Iesuitis; Cephal. *cons.* 130. *n.* 25. qui etiam
18 subdit, nec modicam utilitatem ædificare volentis sufficere
ad excludendam hanc præsumptionem æmulationis, quod
voluit etiam Antonius Padilla *in dict. leg. altius, num.* 22.
vers. quod quidem: ubi post Cravet. testatur de communi:
leg. 3. *ff. de operibus publicis*, ubi Alberic. Gomes. *ad leg. Tauri*
46. *num.* 8. Doctores *in dict. leg. altius*: Marsil. *singul.* 154.
Dec. *in leg. nullus. & in leg. Dominum, ff. de regulis juris*, Iason.
cons. 32. *lib.* 1. & *in leg. quo minus, quæst.* 1. *ff. de fluminibus*,
Roman. *cons.* 52. *dub.* 2. Muta *in Capitulis Regni dec.* 116. *num.*
110. & *decis.* 8. *num.* 5.
Quia huic fundamento fuit responsum, non probari quod
19 parva utilitas resultet Patribus Iesuitis, magnum autem dam-
num Patribus Dominicanis, immò eis nullum affertur dam-
num circa aëris benignitatem; ædificium enim istud non
impedit Solem, quia Monasterium Patrum Dominicanorum
20 est in parte Orientali, & priùs habet Solem, quàm Collegium
Patrum Iesuitarum, nec etiam impedit ventum Occidenta-
lem, quia Patres Iesuitæ sunt in depressiori loco, in eminen-
tiori verò Dominicani, ita ut ipsis non impediatur Favonius,
neque ventus Australis, qui est perniciosus, impeditur à dicto
ædificio, quia Murus tendit ab ipso Meridie ad Septentrio-
nem, minus impeditur ventus Aquilonaris, qui liberè perflat
21 Cœnobium Patrum Prædicatorum, ut benè dignoscitur ex
planta: & sic cessat quod dicit Muta *in d. decis.* 8. *n.* 8. qui
etiam loquitur de Monasterio Monialium.
Vltra quod, si aliquod damnum inferretur Patribus Do-
minicanis, quod verè non infertur ex prædictis, adhuc non
22 intraret æmulatio: *d. l. Proculus, leg. fluminum, § fin. ff. de
damno infect. leg. si in ædibus, & leg. cum eo, ff. de servitut. urb.
prædiorum*, quia qui utitur jure suo, nemini facit injuriam,
leg. nullus videtur, ubi Dec. *n.* 1. Cagnol. *n.* 4. *ff. de reg. Iur. d.*
23 *leg. fluminum, § fin. ff. de aqu. pluv. arcend.* ubi qui in agro suo
fodiens, vicino fontem avertit, de dolo non tenetur, si non
animo nocendi vicino, sed agrum suum meliorem faciendi
24 id facit: *leg. si in meo fundo, ff. eod. tit.* ubi dicitur quod is vim
non facit, qui venas aquæ in suo fundo incidit, ita ut ob id
aqua desinat pervenire in alium fundum, ubi erumpebat,
dummodo servitus eo nomine ei, in cujus fundo aqua erum-
25 pebat, nulla constituta sit: Gail. *d. observat.* 69. *n.* 11. & *n.* 28.
dicit quod æmulatio intrat, quando constructio fit injuria al-
terius, & animo nocendi: non necessitatis, aut utilitatis pro-
26 priæ causâ; & quando constructio non prodest ædificanti, &
alteri nocet: & ita loquuntur Doctores, qui in contrarium
possent allegari: ut considerat Honded. *in dict. cons.* 80. *n.* 35.
volum. 1. At quando concurrit etiam utilitas ædificantis, licèt 27
vicinus damnificetur, excluditur æmulatio, & præsumptio
exoritur quod ratione propriæ utilitatis quis ædificare ve-
lit: Castr. *in dict. leg. cum eo, ff. de servitut. urban. prædior.*
Marsil. *dict. singul.* 154. *in fin.* Alciat. *in reg.* 3. *præsumptione*
23. asserens, etiam modicam utilitatem volentis ædificare,
sufficere. 28
Nec officit quod Padilla *in dict. leg. altius, num.* 22. asserat 29
modicam utilitatem non excludere præsumptionem æmula-
tionis; & parum & nihil æquiparari: Quia hic non sumus
in istis terminis; nam utilitas est considerabilis, non parva,
respectu volentium ædificare, licèt sit modica inspecto dam-
no vicini; & in hoc casu benè procedit opinio Alciati, ut di- 30
cit Honded. *dict. cons.* 8. *num* 35. *volum.* 1. Et eadem ratione
respondetur *consilio* Cephali 130. cum ipse post Cæpolam,
quem allegat, asserat modicam utilitatem ædificantis, si adsit
magnum damnum vicini, non excludere æmulationem: quia
ut dictum est, ista modica utilitas non concurrit in casu no- 31
stro: & in omnem casum, Cephalus loquitur quando cum
modica utilitate concurrit inimicitia, in qua principaliter se 32
fundat; hic autem nulla adest inimicitia; imò Patres Iesui- 33
tæ observantissimi sunt erga omnes alios Regulares, & hoc
expressè profitentur: & nugæ sunt dicere; quod quidam
Nobilis instituit hoc ædificium in odium Patrum Prædica-
torum, cum quibus habuit litem occasione cujusdam Patris:
quia nec hoc est verisimile, nec Patres Iesuitæ Viri Religio- 34
sissimi hoc paterentur.
Non obstat quod privatum ædificium altius nulli prohi-
beatur, quando ex eo discooperirentur Religiosi, vel Reli- 35
giosæ intra proprium monasterium: Cynus *in d. l. altius*,
Covarr. *lib.* 3. *var. cap.* 4. *n.* 8. Marsil. *d. singul.* 154. ubi admittit 36
opinionem Cyni quotiescunque ex novo ædificio gravissi-
mum immineret Monasterio præjudicium, etiamsi non fiat
ad æmulationem, & hoc propter publicam utilitatem, quæ à
Religiosis domibus provenit: Anto. Gomez. *ad leg.* 46 *Tau-* 37
ri, n. 6. ubi *n.* 9. ait quod ubi ædificium nocet Ecclesiæ aut
Monasterio, compelli potest Dominus ædificii vendere ser-
vitutem altiùs non tollendi: Cahebus. *decis.* 151. *n.* 1. & 2.
quod etiam post alios dicit Muta *d. decis.* 8 *n.* 6 & 7.
Nam huic fundamento fuit responsum per Dominos, quod
Covarruvias & alii prædicti loquuntur, quando privatus vult 38
altiùs tollere in præjudicium Ecclesiæ, & Religiosorum; vel
etiam in casu quo Religiosi vellent altiùs tollere ædificium
in præjudicium Ecclesiæ Monialium; sed quando agitur
prout in casu nostro inter Monasteria Virorum, quia tunc
illi qui volunt altiùs tollere, habent privilegium à jure id fa-
ciendi, dummodo non faciant ad æmulationem, vel alia
Pars non debeat servitutem; ideò non possunt impediri
quominus jure proprio utantur, ex Covarruvia *in cap.* .. *de
Iur. in* 6. *n.* 4 *per totum, vers. quod verè diximus*.
Et ita conclusum utraque parte informante.

Valentina Coadjutoriæ, die Lunæ 12. Ianuarii 1637.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Coadjutoria datur in favorem Ecclesiæ, ut cultus divinus debitis non fraudetur servitiis.*
2 *Coadjutoria datur ut ea servitia, quæ à Coadjuto præstari non possunt, à Coadjutore præstentur.*
3 *Coadjutoris expirat officium, si efficiatur inhabilis.*
4 *Coadjutoris officium expirat per mortem Coadjuti, vel translationem, nisi Coadjutor habeat futuram successionem.*
5 *Coadiutor si efficiatur impotens, non est qui coadiuvet: sicuti si Coadiutus moriatur, vel transferatur, non est qui coadiuvetur.*
6 *A tutela, vel cura, licitum est arguere ad Coadiutoriam.*
7 *Tutela, vel cura expirat, si Tutor, vel curator efficiatur inhabilis; puta mutus, surdus, vel cæcus.*
8 *Coadiutor si non deserviat Ecclesiæ, & ei debita servitia non præstet, Coadiutus potest petere novum Coadiutorem.*
9 *Papa de iure potest Coadiutorem dare cum futura successione.*

ao San

10 *Sanctum Augustinum successit in Ecclesia Hipponensi de consensu possessoris.*
11 *Coadjutoria solum tribuit Coadjutori exercitium, & non jus, cùm illud remaneat penes Coadjutum.*
12 *Res quando devenit ad statum, à quo incipere non potest, non attenditur.*
13 *Dictio, enim, juncta verbo futuri temporis, importat conditionem.*
14 *Irregularitas incurritur propter cæcitatem.*
15 *Cæcus efficitur inhabilis ad beneficia obtinenda.*
16 *Cæcus nec beneficia optare potest.*
17 *Legatarius solum post obitum testantis plenum jus acquirit in legato.*
18 *A legatis ad beneficium licitum est arguere*
19 *In proviso sub conditione habilitas requiritur de tempore purificatæ conditionis.*
20 *Coadjutor si de tempore vacationis sit effectus cæcus. cùm sit irregularis, & sic inhabilis, non potest prætendere successionem.*
21 *Defectus superveniens post purificatam conditionem, non vitiat actum.*
22 *Clausula,* ex nunc prout ex tunc, *denotat inchoationem temporis.*
23 *In actu conditionali primum locum obtinet voluntas disponentis.*
24 *Clausula,* ex nunc prout ex tunc, *adjectis actui conditionali, sumit robur à die eventus conditionis.*
25 *Retrotractio non habet locum quando res devenit ad statum à quo incipere non potest.*
26 *Retrotractio in actu conditionali retrotrahi non potest in præjudicium ejus, cui medio tempore fuit jus quæsitum*
27 *Actus conditionalis, ut eveniente conditione à principio incipere possit, debet esse in tali statu de tempore purificationis conditionis, ut tunc possit inchoari.*
28 *Abb.* in cons. 47. num. 1. & sequentibus volum. 1. *declaratur.*
29 *Actus legitimi non recipiunt neque diem, neque conditionem.*
30 *Cæcus potest succedere Patri Baroni, vel habenti jurisdictionem, licèt de novo talis dignitas cæco conferri non possit.*
31 *Quasi satis sit quod fuerit habilis tempore, quo spem habuit succedendi, & superveniens cæcitas non privat illum tali successione.*
32 *Bart.* in leg. cæcus. ff. de judic *declaratur.*
33 *Lex,* cæcus, ff. de judic. *procedit in cæcitate superveniente illi qui est Iudex.*
34 *Lex,* cum Prætor, ff. de judic. *procedit in cæcitate, quæ venit antequam quis sit factus Iudex.*
35 *Doctores loquentes in rebus prophanis, non sunt trahendi nec applicandi in rebus sacris.*
36 *Beneficii acquisitio impeditur propter cæcitatem.*
37 *Papa si disponat quod moriente, vel cedente Coadjuto, Canonicatus non possit impetrari, quia vult ut pertineat ad Coadjutorem; qualiter ista dispositio intelligatur.*
38 *Gratia conditionalis non obstante decreto irritanti non purificata conditione decretum non operatur.*
39 *Coadjuto mortuo, Coadjutore habente successionem non requiritur alia collatio.*
40 *Clausula,* ex nunc, prout ex tunc, *quando non operetur.*

DECISIO LXXV.

Hieronymus de Torres Canonicus Valentinus obtinuit sibi dari Coadjutorem cum futura successione Franciscum Vincentium. & eo, prout supponitur, ad cæcitatem redacto, dubitavi de ordine Datariæ; An sit concedenda gratia novæ Coadjutoriæ? & Domini responderunt esse concedendam etiam cum futura successione.

Quantum enim attinet ad Coadjutoriam, res visa fuit cla-
1 ra: quia Coadjutoria datur in favorem Ecclesiæ, ut cultus divinus debitis non fraudetur servitiis; & ut ea servitia quæ
2 à Coadjuto ob senectutem, & infirmitatem præstari non possunt; à Coadjutore præstentur: *cap. ex parte, de Cleric. ægrot. cap. 1. eodem tit. in 6. Put. decis. 225. num. 17. lib. 3 in correct.* & disponitur à Sacrosancto Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 7. de reformatione.*

Neque obstat, quod jam semel fuit datus Coadjutor: quia
3 cùm sit effectus inhabilis ad serviendum, expiravit illius officium; prout cessat per mortem Coadjuti, vel translationem 4
illius, nisi Coadjutor idoneus habeat futuram successionem. Et ratio utriusque casus eadem est, quia si Coadjutor efficitur impotens, non est qui coadjuvet, similiter si Coadjutus 5
moritur, vel transfertur, non est qui coadjuvetur: unde cessat Coadjutoria: ita Add. per Ioannem Andream *in cap. fin. n. 10 vers. probat hoc derivatio nominis,* & ibi Card. *n. 19. vers. Per hoc facit derivatio nominis de Cleric. ægrot.* & tam Ioannes Andreas, quam etiam Cardin. concludunt, licitum esse arguere à tutela, & cura, ad Coadjutoriam; sed tutela & cura 6
expirant, Tutore, vel Curatore inhabili effecto, putà si efficiatur mutus, surdus, vel cæcus, Bart. *in leg. 1. § mutus, n. 3. ff. de tut.* & in nostris terminis Rota resoluit *in causa Tirasonen. Coadjutoriæ 14. Ianuarii 1615. coram bona memoria Dionysio Cardinalis Marcemonten,* ita pariter si Coadjutor non deserviat 7
Ecclesiæ, nec ei debita servitia præstare possit, Coadjutus potest petere ut detur sibi novus Coadjutor.

Quantum verò attinet ad futuram successionem, videlicet quod possit dari, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, res etiam visa fuit clara: quia summus Pontifex de Iure potest 9
Coadjutorem cum futura successione deputare: *cap. sicut vir, § ecce his auctoritatibus, 7. quæst. 1. & in cap. non autem, eadem quæst.* ubi S. Augustinus successit in Ecclesia Hipponensi de consensu possessoris: Put. *dict. decis. 225 num. 20. lib. 3 in correct.* 10

Nec in hoc casu obstat ius Francisci ex Coadjutoria prius illi concessa cum futura successione: non quidem Ius quod oritur ex Coadjutoria, cum illa tribuat Coadjutori solum exercitium, ius autem remaneat penes Coadjutum: Hostiens. *in cap. de Rectorib. in verb. animarum, de Cleric. ægrot.* 11
ubi etiam Ioannes Andreas *num. 1 in vers. causam habeant:* Card. *n. 1.* Anania *n. 2.* Anchar. *n. 3.* Abb *in fin.* Boich. *in cap. consultationibus, n. 8. eodem tit.* Anchar. *in cap. grandi, n. 5. vers. Nam in, de supplen. neg. Prælat. in 6.* Gloss. *in dict. cap. grandi:* Garcias *de benef. part. 4. cap. 5. n. 75.* & fuit dictum *in causa Hispalensi Præeminentiarum 20. Februarii 1617. coram bona memoria Martino Andrea.*

Non etiam obstat jus ex futura successione: quia cùm 12
propter cæcitatem res venerit ad casum, à quo incipere non potuit, vitiatur: *leg. si à me, & leg. si alteri,* aliàs incipit. *Iulianus, ff. de judic.* Diotad *cons. 53. n. 3.*

Et pro majori etiam dilucidatione hujus articuli præmittendum est, *Primò,* quod gratia futuræ successionis in casu isto non est pura ex verbis illis: *Supplicatur Sanctitati vestræ &c. Cùm primum per cessum, vel decessum vacare contigerit, ex nunc prout ex tunc, & è contra; etiamsi tempore vacationis officium Coadjutoris exercere non inceperit, aut per illum steterit quominus exercuerit; conferre. &c.* Dictio enim 13
cùm, juncta verbo futuri temporis, videlicet *cùm primum per cessum vel decessum vacare contigerit,* importat conditionem: *leg. hujusmodi, & leg. quæcumque, § fin. ff. de verbor. obligat.* Cuman. *cons. 61. Petitus hæres: num. 3. vers. ad secundum:* Bartol. *in leg. 1. vers. secundo quæro ff. de verbor. & demonstrat.* Bald *in leg. ex his, Cod. quando dies legat. cedat. num. 1.* & talis conditio dicitur expressa, secundum Bald. *in rubr. de instit. & substit. n. 4 vers. quidam autem dicunt:* Dec. *consil. 401. n. 1. tom. 2* Grat. *cons. 1. num. 94. & cons. 138. num. 11. lib. 1.* Paris. *cons. 17 num. 25. lib. 1.*

Secundò præmittendum est, quod cùm propter dictam cæ-
citatem sit incursa irregularitas, Franciscus Coadjutor effe- 14
ctus fuit inhabilis ad beneficia obtinenda, ut probant Doctores per textum *in cap. hinc etenim, 47. distinct.* Adden. ad Simonet. *de reservat. quæst. 45. littera A,* ubi, quod nec optare 15
potest: Gonz. *glos. 34 num 60 & 73.* Paris. *de resignat. lib. 5. quæst. 6. n. 36.* Barbos. *de offic. & potestate Episcopi, allegat. 42.* 16
n. 27. lib. 1. & in tract. Iur. Eccles. univers. lib. 1. cap. 13. n. 140. & latè post alios, Menoch. *de arbitr. cas. 226.* & fuit dictum *in causa Salmantina portionis, 24. Aprilis 1582. coram sanctæ memoriæ Clemente VIII.*

Tertiò præmittendum est, quod tunc Franciscus dicebatur consequi Canonicatum, quando Canonicatus vacasset per obitum, vel cessionem Coadjuti; cùm sub dicta conditione fuerit concessa futura successio, ad instar legatarii, qui in suo 17
legato post obitum solum testantis plenum ius acquirit: *leg. in tempus, ff. de hæred. instit.* Goffred. *in leg. pater filium, § fundum, n. 1.* & ibi Alciat. *n. 1 ff. de legat. 3.* Bart. *cons. 76. incipiente, Pater filio: col. 2. vers. me tamen non movet: lib. 1.* Alexand. *cons. 14. n. 4. lib. 1.* Brunett. *de statut. tit. quod standum masculi artic. 6. n. 225. vers. quod autem,* Fenuc. *de moment. temp. cap. 5. num. 26.* Peregrin. *de fideicomm. art. 40. num. 62.* Fusar. *de substitut. quæst. 549. num. 10.* Thesaur. *decis. 209. n. 2.* Randen. *de analog. c. 27. n. 30.*

Neque dicatur præfatos Dominos loqui in legatis, & non

18 in beneficiis; quia eadem est ratio in beneficiis, cùm liceat
arguere à legatis ad beneficium: quia in utroque dicitur
esse donatio: *leg. legatum, ff. de legat. 2. cap. quia diversitatem. de concess. prabenda, cap. illum, ne sede vacant.* Oldrad.
consil. 65 num. 2.

Ex quibus cùm provisio Francisci esset conditionalis, sicut
19 quando Canonicatus vacaverit per obitum, vel cessum Hieronymi, & de illo tempore gratia esset purificanda, sequitur quod habilitas Francisci requirebatur, & erat necessaria
de tempore vacationis, & sic de tempore purificatæ conditionis: *cap. et cui, de praben. in 6. leg. intervenit, ff. de legat.
præstan* Oldrad *dict. cons. 58. n. 2. vers. contrarium videtur, &
num 5.* Anchar. *in Clement. unica, col. 8. vers. quid dicendum,
de concess. prabend.* Cassad. *decis. 3. sub n. 6. vers. non obstat, &
n. 15 vers. taliter quod terminus conditionis, de praben.* Crescent. *decis. 10 n. 9. de provis.* Navarr. *in cap. si quando, except.*
20 *10. n. 7. & sequentibus, de rescript.* Vnde cum dicto tempore
vacationis, Franciscus sit effectus cæcus, & sic irregularis, &
incapax beneficiorum, res est redacta ad eum casum à quo
21 incipere non potest, & futura successio corruit; licèt secus
esset si cæcitas supervenisset post purificatam conditionem,
& sic post actum consummatum, ut distinguendo dicit Oldrad. *in dict. cons. 58. n. 4.*

Non obstat clausula, *ex nunc prout ex tunc, & è contra;*
22 quæ denotat inchoationem temporis; quasi videatur fieri,
seu factam fuisse gratiam tempore datæ, & ex ea arguatur
23 mens Papæ, quæ etiam in actu conditionali primum locum
obtinere debet, ut alias dicebant insignes Advocati Curiæ:
ut refert Cassad. *dict. decis. 3. n. 15. in princip. de prabend.*

24 Huic enim fundamento fuit per Dominos responsum,
quod hæc clausula, *ex nunc prout ex tunc*: adjecta actui conditionali, sumit robur à die datæ, ad quam non retrotrahitur,
quando alteri medio tempore fuit ius quæsitum: Cassad. *dict.
decis. 3 num. 15. de praben.* Mohed. *decis. 21. num. 4. eodem tit.*
Puteus *decis. 186. lib. 2. in correct.* Achill. *decis. 14. num. 7. de appel.* Cott. *decis. 19.* Glos. *in Clement. unic. 1, vers. ex tunc*, ubi
Cardin. *n. 9.* Ancharan. *n. 6.* Imol. *n. 80.* Vitalin. *num. 17. & sequentibus, de concess. praben.* Additio ad Rotam *decis. 2. de concess. prabend. in nov.* Paris. *cons. 82. num. 17 lib. 4.* Gabriel. *cons.
185. num. 6. & cons. 186. num. 19. lib. 1.* & alios congerit Tiraquell. *de retract. convent. §. 1. glos. 1. num. 87.* & fuit dictum
in causa Mediolanen. præceptoria 16. Martii 1590. coram Bubalo: in causa Vallisoletana Decanatus 11 Decembris 1600.
25 *coram bona memoria Cardinali Mellino.* Neque etiam potest
retrotrahi, quando ante purificatam conditionem res devenit ad casum à quo incipere non potest: paria enim sunt,
26 quòd retrotractio in actu conditionali non possit fieri in
præjudicium iuris medio tempore Tertio acquisiti, & quod
27 ante purificatam conditionem superveniat incapacitas, &
inhabilitas provisi; quia hoc casu, etiam tantummodo à quo,
non est habile de tempore purificatæ conditionis, ut late per
Cost. *de retract. cap. 27. n. 1.* qui dicit quod res debet esse in
tali statu de tempore purificatæ conditionis ut tunc posset
inchoari; & allegat Bartol. Castr. & alios.

28 Neque prædictis obstat Abb. *in cons. 47 num. 2. & seqq. volum. 1.* Quia loquitur de cæcitate, quæ supervenit post electionem, & sic post actum consummatum: & propterea di-
29 cta electio non vitiabatur, quia actus legitimi non recipiunt
neque diem neque conditionem, *cap. actus legitimi, de reg. iur. leg. in ambiguis, §. 1. ff. eodem tit.* Oldrad. *dict. cons. 58.
num. 4.*

Et quamvis Abbas alleget inter alia, Bart *in leg. cæcus, ff. de
30 Iud.* qui *n. 1.* tenet cæcum posse succedere Patri Baroni, vel
habenti iurisdictionem, licèt de novo talis dignitas cæco
31 conferri non possit, quasi satis sit quod fuerit habilis tempore quo habuit spem succedendi, & superveniens cæcitas non
privet illum tali spe.

32 Huic tamen fundamento respondetur, quod Bart. potiùs
favet casui nostro: nam explicando *d. leg. cæcus*: opponit de
33 text. in *leg. cùm Prætor, vers. non autem ff. eod. tit. de iudiciis*:
& postea solvit objectum, scilicet ut *d. leg. cæcus*, procedat in
34 cæcitate superveniente, postquam est Iudex factus autem in
d. leg. Prætor, procedat in cæcitate, quæ venit antequam esset
factus Iudex.

35 Et ultra quod Bart. loquitur in profanis, & non sumus in
casu in quo agitur de Canonicatu habente annexum Ordinem sacrum, ad quem cæcus, tanquam irregularis est inhabilis: loquitur in filio Baronis, qui habebat fundatam spem
super iure certo de præsenti: sed in casu nostro cæcitas su-
pervenit ante purificatam gratiam Coadiutoriæ, & sic ante-
36 quam fuerit acquisitum plenum ius. Quare non agitur de
retentione Canonicatus, sed de illius acquisitione, quæ impeditur propter cæcitatem ex *suprà adductis.*

Non obstat quod Papa disponat, quod moriente, vel ce- 37
dente Coadiuto, Canonicatus non possit impetrari: Quia
hoc est intelligendum si conditio purificetur, & non super-
veniat impedimentum canonicum, prout intervenit in casu
isto impedimentum cæcitatis: Mohed. *dict. decis. 21. n. 4. de* 38
prabend. ubi quod non obstante decreto irritanti, si gratia est
conditionalis, prout in casu isto ex superiùs deductis, non
purificata conditione decretum non operatur.

Et pari modo respondetur ad id quod deducebatur, vide-
licet quod mortuo Coadiuto non requiritur alia collatio, ut 39
in *Causa Tirasonen. Coadjutoria 8 Aprilis 1599 coram bonæ
memoriæ Penia*, quæ habetur apud Marches. *de commiss. par.
1. fol. 466.* & apud Garz. *de benefic. part. 4. cap. 5. num. 138.*
Gona *ad reg. 8. glos. 5. §. 9. n. 79.* Lotter. *de re benef. lib. 2. quæst.
25.* Quia hoc provenit ex clausula *ex nunc prout ex tunc, &
è contra*: quæ non operatur in casu isto; ex quo tempore
purificatæ conditionis Coadiutor, cui fuerat concessa futu- 40
ra successio, erat inhabilis ad Canonicatum propter cæcitatem, ut suprà deductum fuit.

Et ita conclusum utraque parte informante, &c.

Gerunden. Canonicatus & Sacristiæ, Lunæ 18. Maij 1637.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium remanet affectum per appositionem manus Papæ.*

2 *Beneficium affectum per appositionem manus Papæ Ordinarius conferre non potest.*

3 *Qualitas narrata Papæ in impetratione gratiæ est plenè iustificanda.*

4 *Liber Baptismatis ex communi consuetudine probat ætatem.*

5 *Testis probat ætatem si deponat de visu suo, & per aspectum.*

6 *Ætas probatur per testem qui deponat aliquem habere certam ætatem, quia ita ab ipso audivit.*

7 *Ætas benè probatur si frater de alterius fratris ætate deponat.*

8 *Infirmitas probatur per testes de ea informatos ratione diuturnæ consuetudinis.*

9 *Infirmitas probatur per testes peritos.*

10 *Infirmitas benè probatur ex successivo obitu brevi tempore post narratam infirmitatem superveniente.*

11 *Possessio beneficii semel probata præsumitur usque ad obitum continuata.*

12 *Servitium præstitum fuisse Ecclesiæ per eum qui possedit beneficium habens servitium annexum præsumitur.*

13 *Coadiutoria gratia concedi solet etiam in beneficiis non habentibus curam animarum.*

14 *Qualitas narrata Papæ non est iustificanda, si soleat Papa absque dicta qualitate gratiam concedere.*

15 *Instrumentis antiquissimis adhibenda est fides.*

16 *Libris continentibus ea quæ ad officium scribentis spectant, credendum est.*

17 *Testium defectus tolluntur ex eorum numero.*

18 *Testium dicta magnum robur accipiunt ex approbatione adversarii qui illa non impugnat.*

19 *Possessori sufficit excludere Adversarium ex illius non iure.*

20 *Papa concedendo Coadiutoriam providet præsenti necessitati Ecclesiæ, & futuræ beneficii vacationi.*

21 *Coadiutor ut possit succedere in beneficio, tenetur omnia narrata iustificare.*

22 *Papa concedendo Coadiutoriam censetur motus à necessitate, & utilitate Ecclesiæ.*

23 *Coadiutoria gratia non est nulla respectu Ecclesiæ, licèt nulla sit respectu Coadiutoris propter aliquem defectum.*

24 *Coadiutoria litteræ non expeditæ tempore obitus Coadiuti, non possunt amplius expediri.*

25 *Coadiuti consensus requiritur ad validitatem Coadiutoriæ.*

26 *Coadiutoria duas continet gratias, quarum una deficiente non cessat altera.*

27 *Coadiutoria gratia respectu futuræ successionis, quando non dicatur dependere à gratia, per quam providetur necessitati Ecclesiæ, & Coadiuto.*

28 Regula

28 *Regula Cancellariæ de non judicando, juxta formam supplicationis, quando cesset.*
Et qualiter sit intelligenda, num. 30.
29 *Supplicationum sola signatura sufficit quando non agitur super canonizatione gratiæ, sed super absolutoria, quam quis petit tanquam possessor.*

DECISIO LXXVI.

CVm in dubio proposito ageretur de confirmatione decisionis factæ in hac causa sub die 16. Iunij præteriti, in qua declarata fuerat validitas collationis factæ ab Ordinario ad favorem Iosephi; non impugnabantur a Ioanne Augustino ea, quæ fuerunt fundamentum ejusdem decisionis, nempe pertinentia ejus collationis ad Ordinarium, & habilitas Iosephi; sed cùm præbendam, & officium hujus secundæ Sacristiæ illi annexum, quam Iosephus obtinuerat, sibi cõferri per mortem Petri ultimi illius possessoris obtinuisset Ioannes Augustinus ex concessione Sedis Apostolicæ, vivente eodem Petro, cui deputatus fuit Coadjutor cum spe futuræ successionis; dicebat suam gratiam obstare provisioni
1 Iosephi, cùm propter appositionem manus Papæ inducta
2 fuisset affectio, & ex ea impedita Ordinario facultas conferendi, juxta notata *in cap. 1. & in c. 2. de confirmat. util. vel inutil. & in c. ut nostrum, de appel.* ubi notat Innocent. & Abb. *n. 1.* Mandos. *in proæm. Regul. Cancellar. § 5 n. 1.* Vnde in nova disputatione hujus dubii, solum actum fuit de justificatione gratiæ Coadjutoriæ concessæ Ioanni Augustino, & an probata essent ea, quæ ab illo narrata fuerunt in impetratione ejusdem gratiæ, cùm non aliter potuisset induci ea affectio,
3 dum ex iis censebatur Papa motus ut dictam gratiam illi concederet, ut fuit resolutum *in Oxomen. Canonicatus 19 Novembris 1624 coram bonæ memoriæ Buratto, & in Leodien. Canonicatus S. Dionysii 15. Maii 1636. coram Reverendissimo Patre Domino meo Peretvano, & in Elnen. Canonicatus 16 Iunii 1632. coram Reverendissimo Patre Domino meo Ghislerio.*

Et responderunt Domini justificatam esse gratiam Ioannis Augustini, & proinde illam obstare provisioni Iosephi.

Et primò visa fuit probari ætas annorum 54. quæ fuit in illa narrata de persona Petri, ea enim probabatur ex libro Baptismatis, & ex partita extracta ex eodem libro, in quo notatur, illum natum fuisse die octava Martii 1577. qui liber
4 ex communi consuetudine, solet ætatem probare, ut tradit Mandos. *super Regul. 8. quæst. 10. num. 3. in fine*, & tenuit Rota coram Verallo, *decis. 314. parte 1.* & coram Cardinali Seraphino *decis. 1138 n. 7.*

Præterea super eadem ætate Petri deponebant plures testes, ex quibus Tertius *super duodecimo*, illam concludebat
5 ex judicio suo, & per aspectum juxta theoricam, Bart. *in leg. de ætate, ff. de minor.* quam Rota secuta fuit coram eodem Verallo *decis. 131 n. 2. part. 1. & in Maceraten. legitima, 14. Martii 1627. coram Eminentissimo Cardinali Vbaldo.* Quintus verò viderat partitam ejusdem libri Baptismatis, & idem
6 audiverat ab ipso Petro; quam attestationem admisit Rota *in dicta Elnen. Canonicatus coram Reverendissimo Patre Domino meo Ghislerio*, & erat hic testis frater Petri, quod plu-
7 rimum etiam conferre poterat ad effectum ut illius dicto esset in hoc plena adhibenda fides, ut tradit Bart. *in dicta leg. de ætate sub n. 7 ff. de minor.*

Secundò visa fuit probari infirmitas Petri; cùm fuerit narratum in gratia, quod ille pluribus infirmitatibus vexaretur, & præcipuè distillatione quæ à cerebro in stomachum defluebat: hanc illius infirmitatem probant quatuor testes è pluribus qui fuerunt examinati, è quibus unus erat Medicus, alter Chirurgus, quorum opera Petrus usus fuerat in sua valetudine: Tertius Aromatarius qui medicamenta compo-
8 suerat occasione ejusdem valetudinis; Quartus demum intimus illius amicus: unde omnes poterant de ea fidem facere tanquam plenè informati, vel ratione diuturnæ consuetudinis, ex notatis *in cap. venientes, de testibus, & in leg. consensu, Cod. de repud.* & tradit Bartol. *in leg. si quando, n. 4 Cod. unde vi*: Felin. *in cap. in litteris, n. 16. de testibus*, vel ratione eorum peritiæ ad notata in *leg. septimo mense, ff. de stat. ho-*
9 *min. & in leg. 1 ff. de ventre inspic.* & in terminis similis gratiæ Coadjutoriæ tenuit Rota *in dicta Elnen. Canonicatus 6. Iunii 1632. coram Reverendissimo Patre Domino meo Ghislerio, & in Giennen. Thesaurariæ 21. Maii 1624. coram bonæ*
10 *memoriæ Buratto.* Et hanc illius valetudinem comprobavit præterea eventus, cùm Petrus obiisset elapsis duobus mensibus à die concessionis gratiæ; quod etiam Rota considerauit *in dicta decisione Elnen.*

Narratum fuit tertio loco, servitium, quod Petrus Ecclesiæ præstiterat spatio decem & novem annorum, & illud visum fuit probari ex instrumento possessionis, quo ostendebatur, eum cœpisse officium hujus Sacristiæ, quia cùm præ- 11
sumi deberet ea possessio continuata usque ad obitum, juxta præsumptionem Gloss. *in leg. sive possidet, cod. de probat.* ex ista probatum erat etiam servitium Ecclesiæ pro toto tem-
pore, cùm præsumi deberet, Petrum non solùm retinuisse 12
possessionem hujus præbendæ, & officii Sacristiæ; quin etiam Ecclesiæ debitum obsequium impenderit: argumento text. *in cap. 1. de serv. non ord. faciend.* ubi Glossa id notat *in verbo, æstimare, & in cap. cùm in juventute, § quo præterea, de præsumpt. & in leg. cùm pater, § rogo, ff. de legat 2.*

Quartò demum narratum fuit, quod huic Sacristiæ annexa esset cura animarum: Verum licèt hæc qualitas non indigeret justificatione, cùm etiam in aliis beneficiis, quæ non
habeant hanc curam, soleant concedi similes gratiæ Coadju- 13
toriæ, ut propterea dici non posset, quod ea qualitas retraxis-
set Papam à concessione ejusdem gratiæ; juxta notata per 14
Ægidium *decis. 4. de rescript.* Felin. *in cap. super litteris, n. 5. eod. tit.* Cassador. *decis. 12. n. 15. de præben.* Tamen illa remanebat etiam in hac parte justificata, quia ostensum fuit in duobus instrumentis quod Episcopus Gerondæ primum erexerat officium Vicarii perpetui, cui commisit curam animarum, quæ antea annexa erat secundæ Sacristiæ: Secundò, quod idem officium Vicarii perpetui extinctum fuerat, & restituta eidem Sacristiæ cura animarum: è quibus instrumentis primum apparebat factum anno 1329. alterum anno
1330. & utrumque eorum plurimam fidem merebatur, pro- 15
pter antiquitatem: juxta notat. per Gloss. *in c. cùm causam, de probat.* & ibi Abbas *n. 3.* Butr. *n. 2.* Speculat. *eod. tit. § videndum, n. 12* Aymon. *de Antiquitate tempor. lib. 1. § 8 n. 8.*

Præterea probata fuit qualitas hujus curæ ex libris visitationum, quæ factæ fuerunt in hac Ecclesia ab Ordinariis anno 1404. & 1417 in quibus libris plurimum etiam momenti visum fuit inesse, cùm præter eorum antiquitatem
continerent ea quæ pertinebant ad officium Visitatoris; ex 16
notatis per Glossam *in Clementina 2. de offic. Ordinarii*, & per Bartolum *in leg. quædam, § nummularios, n. 3. ff. de edendo*: quem alii *ibi* sequuntur: & in his terminis tenuit Rota coram Verallo *decis. 158 part. 2. & in una Lucana Iurispatronatus 21. Ianuarii 1616. coram bonæ memoriæ Cardinali Vbaldo*, & coram Card. Seraphino *decis. 78. n. 2.*

Ex iis verò libris apparebat plura solita fuisse exerceri per Sacristam, quæ spectare solent ad habentem curam animarum, nempe excipere confessiones, populo Sacramenta administrare, eique publicas ferias & jejunia indicere, defunctorum cadavera tumulare; juxta notata *in Clement. dudum, de sepultur.* & tradit Barbosa *de officio & potestate Parochi, lib. 1. cap. 16 & lib. 1. c. 22. n. 10.*

Et demum super hac qualitate deponebant quinque testes examinati pro parte Ioannis Augustini; ac tres alii examinati ad instantiam Iosephi: ex quibus illa etiam probari visa fuit, non obstantibus exceptionibus quæ contra eosdem testes opponebantur, cùm illæ tollerentur vel ex numero
ipsorum testium, juxta notata per Glossam *in l. 3 in verbo ubi* 17
numerus, ff. de testib. & per Doct. *in leg. si quis ex argentariis, §. cogentur, ff. de edend.* & ibi Alexand. *n. 2.* Ias. *n. 6.* Dec. *in cap.*
licet causam, n. 80 de probat. Vel ex eorum qualitate propter 18
auctoritatem quam recipiebant ex approbatione ipsiusmet Iosephi qui hodie illos impugnat: juxta notata *in leg. si quis testibus, Cod. de testib.* & per Abbatem *in cap. præteritum, num. 6. eodem tit.* & *ibi* etiam Felin. *num. 7.* Ias. *in rubr. ff. de jurejurand.*

Et hæc Domini dixerunt esse necessaria pro justificatione hujus gratiæ, quæ fuit concessa Ioanni Augustino; quia reliqua, quæ fuerunt narrata in litteris, nempe valor præbendæ, & Sacristiæ Secundæ illi annexæ, & valor beneficiorum, quæ ille obtinebat, licèt aliàs necessaria, tamen non visa fuerunt pertinere posse ad decisionem hujus dubii, cùm in ea
non ageretur de probando aliquo jure ipsius Ioannis Augu- 19
stini: ex quo ille jam obtinuisset immissionem, & hodie reperiretur in possessione ejusdem præbendæ, & Sacristiæ, satis illi erat nullitas collationis factæ ab Ordinario in personam Iosephi, quem satis erat eidem Ioanni Augustino excludere ex illius non jure: ex notatis per Doctores *in leg. qui accusare, Cod. de eden.* & *ibi* Dec. *n. 14.* Felin. *in cap. olim, n. 20. de rescript.* Cassiador. *decis. 3 eod. tit. & decis. 2. de except.*

Ea verò duo censetur facere Papa in concessione similium 20
gratiarum: *Primò*, prospicere Ecclesiæ, occurrendo tum præsenti illius necessitati propter infirmitatem Coadjuti, tum futuræ ejusdem vacationi. *Secundò*, videtur voluisse providere Coadjutori de beneficio, præveniendo tempus vacationis, quæ est successura per obitum ejusdem Coadjuti.

Inter utramque verò provisionem, ea videtur esse differen-
tia; quia ut posterior locum habere possit tenetur Coadjutor
21 justificare omnia narrata, dum ex iis omnibus Papa censetur
motus ad eam gratiam illi concedendam: ut notant DD.
in cap. ultimo, de præsumpt. & in cap. de lit. contest. lib. 6. &
ibi Ioannes Andreas num. 2. Gemin. num. 5 Felin. in cap. con-
stitutus, num. 1 de rescripto, Innocent. in cap. super litteris,
n. 19 vod. tit Sed non poterat idem dici de prima provisione,
quia ut censeatur inducta affectio, ob quam adempta sit
Ordinario potestas conferendi, satis est, ut vera sint ea, quæ
fuerunt causa appositionis manus Papæ, nempè necessitas, aut
22 utilitas Ecclesiæ, ex quibus solùm Papa censetur motus, ut
ipsi Ecclesiæ provideret de Coadjutore, ut resolutum fuit in
Oxomen. Archidiaconatus 19. Novembris 1614. coram bona
memoria Buratto, in qua declarata fuit decisio facta in eadem
causa sub die decima Martij eiusdem anni, & in Elnen.
23 Canonicatus 6. Iunij 1631. coram R. P. D. meo Ghislerio,
in qua Rota secuta fuit ultimam decisionem in dicta causa
Oxomen. Et ita gratia, etiamsi nulla propter exceptionem,
quæ contingebat in persona Coadjutoris, tamen ipsa de-
bet sortiri effectum suum respectu Ecclesiæ, cùm non possit
propter eam exceptionem dici, quod Papa eidem Ecclesiæ
non providisset, ut consideratum fuit in dicta Oxomen. Ar-
chidiaconatus, & in Tolotana Capellaniæ prima Decembris
anno millesimo sexcentesimo sexto, coram Card. Sacrato inter
recent. decis. 587. parte 2. & tentavit Gonzal. ad Regul. 8.
gloss. 52 num. 48.

24 Ex hac ratione tollebatur etiam altera exceptio, quæ
opponebatur contra gratiam concessam Ioann. Augustino,
quod cum tempore vacationis non fuissent expeditæ litteræ
25 super Coadjutoria, non potuissent illæ expediri post mortem
Coadiuti, quasi defecisse videretur illius consensus, qui erat
necessarius ad validitatem eiusdem gratiæ: juxta not. in
cap. 1. de Cleric. ægrotant. lib. 6. & per Rot. in Tullen. seu nullius
Monasterij 29. Martij 1610. coram Cardin. Sacrato, & in
Argentina Coadjutoriæ 21. Februarij & 2. Maij 1631. coram
R. P. D. meo Ghislerio.

Nam contrarium verius esse probatur ex distinctione
26 earum duarum gratiarum, quæ continentur in gratia Coad-
jutoriæ, ex quibus fiebat, ut licet una videretur defecisse,
non tamen dici poterat expirasse altera, ut tenuit Rota coram
Puteo decis. 98. lib. 2. quem refert Gonzal. ad reg. 8. gloss. 5.
§. 9 num 53.

27 Et hoc præcipuè suaderi videbatur ex pluribus clausulis,
quæ erant in gratia Ioannis Augustini, cum in iis diceretur,
ut esse deberet locus futuræ successioni ad illius favorem,
etiamsi beneficium vacasset de tempore Datæ, aut si ipse de
tempore vacationis, Coadjutoris officium exercere non
cœpisset cum clausula ex nunc prout ex tunc, & è contra; quæ
omnia ostendere poterant, quod gratia futuræ successionis
non dependebat à gratia, in qua providebatur necessitati
Ecclesiæ, aut Coadjuti: ut ea consideravit Gonzal. super
eadem gloss. §. 9. num 53.

Neque visa fuit obstare Regula de non judicando juxta
28 formam supplicationis: Quia cum non ageretur, ut adjudi-
29 caretur beneficium Ioanni Augustino, sive super canoniza-
tione gratiæ, sed super sola absolutoria, quam idem petebat
tanquam possessor, satis erat sola Signatura supplicationis, ut
tenuit Rota coram Mohedan decis. 34. aliàs 2 de privileg. &
coram Cassadoi. decisione octava, de restitut. spoliat. &
decisione secunda, de sentent. & re judic. & tradit Sotnens. ad
reg. de non judic. juxt. form. supplicat. cap. 1. num. 7. ubi ita
declarat intelligendam esse eam regulam: Gabr. consil. 190.
num. 13. lib. 1.

Et ita utraque, &c.

Tiburtina Hæreditatis, Lunæ 22. Iunij 1637.

Coram R. P. D. Carillo.

SVMMARIVM.

1 Appellans si intra triginta dies non redeat pro apostolis, vel causam committi faciat, sententia transit in judicatum.

2 Sententia transit in judicatum si appellans infra annum, vel in causa infra biennium, non fuerit appellationem prosecutus.

3 Fatalia omnia quin sint lapsa, & causa deserta, quando non possit dubitari?

4 Restitutio in integrum peti, & terminari debet infra quadriennium à tempore, quo lapsus fuit annus, vel biennium.

5 Res judicata resultans ex non prosecutione appellationis, exequenda venit non secus ac si appellatio non fuisset interposita.

6 Validitas sententiæ colligitur ex revolutione actorum.

7 Procurator mandatum acceptare dicitur per comparitionem quam facit in actis nomine mandantis.

8 Procuratoris revocatio non attenditur nisi ipsi procuratori, & parti collitiganti fuerit intimata.

9 Citatio contra procuratorem revocatum sustinetur, quando revocatio non fuit parti intimata.

10 Citatio ad primam diem cadit pro prima die iuridica.

11 Citatio ad hodie, per totam, valet si fuerit personaliter executa.

12 Sententia lata eadem die qua fuit inhibitio præsentata, præsumitur lata ante executionem inhibitionis.

13 Termini non debent confundi, sed singula singulis referri.

14 Citatio non requiritur in deputatione Iudicis, cuius persona fuit in commissione expressè nominata et, cui commissio erat directa

15 Clausula, Quam & quas. operatur quod sententia Iudicis appellationis sustineri possit prout in prima instantia.

16 Merita causæ non sunt ampliùs discutienda stante re iudicata.

17 Mentis sanæ quilibet præsumitur de iure.

18 Mentis sanæ quem esse naturale est.

19 Testator præsumitur sanæ mentis nisi contrarium probetur

20 Furorem Testatoris allegans de tempore conditi testamenti tenetur concludentissimè probare.

21 Probatio exactissima requiritur contra præsumptionem iuris naturalis.

22 Testes examinati in iudicio criminali non probant in civili.

23 Testes examinati in iudicio criminali, ut probent in civili debent repeti cum interrogatoriis.

24 Demens potest non esse is, qui actus faciat non omninò convenientes homini sanæ mentis propter ingenium imbecille, vel imaginationem læsam.

25 Rationis usum non excludunt imaginatio læsa seu ingenij imbecillitas, vel operationes inconvenientes hominis sanæ mentis.

26 Dementes reputari non debent propter actus leves, ii, qui alioquin sunt sanæ mentis.

27 Testes deponentes de furore testatoris interrogari debent de signis, motibus, & actibus ipsius, ut ex illis percipi possit an verè Testator esset in statu furoris.

28 Testator an fuerit furiosus percipi non potest ex momento temporis, sed ex quodam discursu, & multitudine actuum

29 Testibus deponentibus de alicuius dementia absque eo quod rationem assignent, non est danda fides.

30 Testator, qui prudenter & benè disposuit, præsumitur fuisse sanæ mentis.

31 Sanæ mentis nulla maior datur coniectura, quàm illa quæ desumitur ex testamentaria dispositionis qualitate.

32 Notario, asserenti Testatorem sanæ mentis fuisse, standum est.

DECISIO LXXVII.

POstquam Ioannes Baptista Lactonius sub die quinta Aprilis 1610. suum ultimum condidisset testamentum in quo hæredem universalem instituerat Petrum Paulum de Angelis: Franciscus Crucius, & alij venientes ab intestato prævia porrectione querelæ coram A. C. obtinuerunt condemnari Notarium tanquam culpabilem, & de iure punibilem, testamentumque ab eo stipulatum, esse falsum, ac uti tale nullam fidem in Iudicio, nec extra esse adhibendam. Sed interposita appellatione ab ista sententia per dictum Dominum Paulum hæredem institutum, fuit causa commissa Domino Cardinali Vicario, & Vices gerens ab eo deputatus Notarium absolvit à crimine falsi, ac testamentum validum declaravit, ut in sententia ab eo prolata: summ. num. 4. A qua licèt fuerit pro parte Crucij &

& aliorum appellatum, & per Iudicem fuerit terminus Iuris
assignatus, tamen nihil fuit postea in causa actum, nisi de
anno 1634. de quo tempore fuit causa commissa in Rota,
super interesse Civili dumtaxat: Quare cùm pro parte Petri
Pauli fuerit obtenta alia commissio mihi directa super præ-
fixione termini ad docendum de appellatione, eiusque legi-
tima prosequutione, proposui dubium, an constaret de re
judicata, quæ veniret exequenda? & Domini affirmativè
responderunt.

1 Ratio resolutionis fuit tum quia fuit appellatum à sen-
tentia lata super validitate testamenti, & appellantes intra
terminum assignatum scilicet triginta dierum, non petierunt
pro Apostolis, nec causam appellationis committi curarunt,
cap. ab eo, in princip. ubi Gloss. *de appellat. in 6. Clem. quamvis,*
§. similiter, eodem tit. Rota *decis.* 57 *num.* 4. *de appel in nov.*
vers. moveor. Mantic. *decis.* 92. *num.* 2. Crescent. *decis.* 2.
num 1. *de appellat.*

2 Tum etiam quia causam appellationis non fuerunt prose-
quuti intra legitima tempora, hoc est intra annum, & ea causa
intra biennium: Nam 10. Iulij 1611. appellarunt, & de anno
1634. commiserunt causam in Rota quoad interesse Civile
ita ut per viginti circiter annos siluerint. Unde non potest
dubitari quin sint lapsa omnia fatalia, & causa deserta
3 remanserit: *auth. ei qui, C. de temporib. & reparationib. appel.*
cap. personas. cap. cùm sit Romana, de appellat. Clem. sunt, eod.
tit. Alexand. *cons.* 164. *num* 1 *lib.* 2. Surd. *cons.* 139. Vestr. *de*
styl. Cur. lib. 7. *cap. fin. num.* 8. Mantic. *decis.* 276. *num.* 2.
Imò nec dubitari potest quin fuerit lapsum omne tempus
restitutionis in integrum adversus lapsum terminum ad pro-
4 sequendam appellationem, quia restitutio peti, & terminari
debet intra quadriennium à tempore quo lapsus fuit annus;
vel biennium: *leg. fin. C. de temp. in integr. restit. Clem.* 1. *de*
restit. in integrum, Gloss. *in cap.* 1. *in verbo, quadriennij,*
eodem tit. in 6. Mol. *de in integr. restit. in prælud. n.* 15. 16.
cum sequentibus Ofasch. *consil.* 30. *num* 62. Rota *decis.* 13.
num. 2 *part.* 1 *recent.*

5 Ex quibus res judicata venit omnino exequenda, non
secus ac si ab initio provocatum non fuisset: *ex dict. cap. cùm*
sit Romana leg. 1. *leg. post rem judicatam, ff. de re judic. leg.* 1.
C. de execut. rei judic. Parladori. *lib.* 2 *rer. quotidian. cap. fin.*
p. 1. *§.* 1 *num* 6 Mausoo. *de execut. lib.* .. *ampliat.* 15. *per tot.*
Boër. *decis.* 295. *num.* 8. *in fin.* maxime cum proveniat ex
sententia valida & justa.

6 Validitas detegitur ex revolutione actorum, in quibus
apparet concurrere omnia, quæ ad hunc effectum requirit
Rota apud Caputaquens. *vulg. decis.* 260. *p.* 2. *& decis.* 204.
part. 1. *recent.* non obstantibus nullitatibus ex adverso
oppositis.

Non obstat prima nullitas deducta ex eo, quod fuerit
7 citatus Barattanus, qui prætendebatur numquam acceptasse
mandatum procuræ, immò quod fuisset revocatum: Quia
acceptatio mandati procuræ clarè apparet in comparatione
facta in actis causæ per ipsum Barattanum procuratorem
constitutum, ut ex fide publica Notarij data in responsionibus
pro Petro Paulo: cui non officit revocatio, cum non fuerit
8 sibi, nec Procuratori constituto intimata, prout requirebatur
cap. insinuatione 3 *C. mandat* 13 *de procur.* Gonzal. *in reg.* 8.
gloss. 63 *num.* 51. Grat. *discept. forens. cap.* 18. *num* 37. Ximen.
Toletan *in concord. utriusque jur. par. part.* 1. *&* 2. *& intit. de*
9 *procur.* Vant. *de nullit. tit. ex defect. mandat.* & citatio in
præjudicium constituentium sustinetur. Felin. *in cap. ex parte*
Decani, num. 24. *de rescript.*

Nec obstat Secunda principalis nullitas desumpta ex
citatione ad sententiam, executa ad hodie per totam sub
prima Iulij: quia ex lectura ipsius citationis data in *summ.*
10 *Crucis, num.* 3. tollitur objectum. Etenim Cursor in pede
eiusdem citationis retulit illam fuisse executam contra Fiscũ
sub die 2. Iunij ad P. D. & sic ad oculum patet, quod illa
cadebat sub die prima Iulij, quæ fuit prima dies Iuridica ob
festa Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & Commemo-
rationis Sancti Pauli præcedentia. Unde contra eum, uti in
causa principalem, non potest dubitari, quin sententia fuerit
11 ritè & rectè prolata, respectu verò Fisco adhærentium, Cur-
sor retulit citationem fuisse executam sub eadem die prima
Iulij per totam, sicut fieri potuit stante executione perso-
nali: Seraph. *decis.* 1125. in qua decisione licèt dubitaretur
de validitate sententiæ ex alio capite, scilicet, quia fuerat
lata eadem die qua Iudici erat præsentata inhibitio, & Rota
12 resolvit pro sustinendo actu, & præsumendum esse, inhibi-
tionem fuisse post sententiam subsecutam; tamen neque
negari potest, quin in casu *dictæ decisionis,* sententia fuisset
lata vigore citationis executæ ad hodie per totam, & Rota
pro eius validitate respondit, ut *ibi, sub num.* 1. *vers. maximè*
cùm citatis: ideò prædicti termini citationum non debent
confundi, sed singulis singula referri: Gloss. *in leg. si* 13
negotium, verb. gestorum, C. de negot. gest. Surd. *consil.* 376.
num. 10. Rota *decis.* 750 *num.* 1. *part.* 1. *divers.*

Minus relevat tertia nullitas ex defectu citationis pro
deputatione Vicemgerentis, ex quo inferri prætenditur non
adfuisse Iurisdictionem: Quia cùm Commissio fuisset directa
Domino Cardinali Vicario cum præciso rescripto ut Vicem- 14
gerentem deputaret, nulla alia requirebatur citatio. Vicarius
enim fuit in hoc merus executor: Rota *decis.* 191. *num.* 7.
parte 1. *recent.* & in omnem eventum prædicti defectus
tollerentur per observationem terminorum substantialium
posteà factam citatis aliis procuratoribus à Crucijs & litis
consortibus constitutis, de quorum acceptatione non dubi-
tatur: ex traditis per Rotam *in Toletana pensionis* 10. *No-*
vembris 1228 *coram Reverendissimo Patre Domino meo*
Dunozetto, maximè cùm non fuerint adducta Iura de novo:
Rota coram Reverendissimo Domino meo Decano *dec.* 319.
num. 8. *& in Bracharen. de Garfeis* 27. *Novembris* 1620.
coram Sacrato.

Prout etiam potuit Vicemgerens pronunciare super
validitate testamenti, eiusque executione: tum quia causa
in eo consistebat, tum etiam quia in Commissione aderat
clausula, *quam, & quas*, quo casu optimè sustinetur pro-
nunciatio, prout in prima instantia: Rota *decis.* 23. *de rescr.*
in novis, Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 120. *num.* 2. Marchesi. 15
de commiss. part. 2. *& part.* 1. *pag.* 800. *num.* 59. *pagina* 62.
ubi decisiones Rotales refert, Seraphin. *decis.* 1241. *num.* 2.
& 3. Achill. *decis.* 14. *numero primo, & sequentibus, de*
rescript. Et ex his dixerunt Domini nullitates prædictas
non obstare.

Iustitia verò constat ex testamento nuncupativo facto à
publico Notario, rogato coram Vicario & septem testibus,
& aliis solemnitatibus iuris adhibitis, cuius validitas non 16
potest amplius controverti stante dicta sententia, & re judi-
cata, non obstante prætensa dementia testatoris, quia de eo
non constat, & regula stat in contrarium, ut quilibet præ-
sumatur sanæ mentis ex præsumptione Iuris, si quidem natu-
rale est unumquemque censeri mentis compotem: *leg. nec*
codicillos, C. de codicillis, Dec. *in leg. furiosum, num.* 30. *C. qui* 17
testament facere poss. Hodded. *cons.* 78. *n* 53. *lib* 2 Menoch. 18
præsumpt. 181. *num* 7. *lib.* 1. Caval. *decis.* 366 *num.* 3. & fuit
dictum *in Melsten. testamenti*, 17. *Februarij* 1618. *coram*
bonæ memoriæ Manzanedo: ubi Rota firmat pro indubitato
testatorem sanæ mentis præsumi, nisi contrarium probetur,
& allegant furorem de tempore testamenti, vel alterius 19
actus, incumbit onus probandi & quidem concludentissimè:
Nam contra præsumpptionem Iuris naturalis requiritur
exactissima probatio: *leg. fin. Cod. de testam. dict. leg. nec* 20
Codicillos, Cod. de Codicill. Gloss. *in cap. cum dilectus. de*
success. ab intestat. Bald. *in leg. furiosum, Cod. qui testa-*
menta facere poss. Spino. *de testament. gloss.* 10. *in Rubrica,* 21
num. 9. 10. 11. Anton. Gomez. *in leg.* 3. *Tauri, num.* 7. *&* 8.
Rota *decis.* 525. *num* 1. *parte* 4 *recent.* & coram Reveren-
dissimo Domino meo Decano *decis.* 178. *num.* 8. *in fine, &*
num. 9.

Nec relevant testes in Iudicio criminali examinati:
Quia ultra quod tanquam examinati in judicio criminali,
non probant in Civili, Bald. *in l. num.* 13 Alexand. *num.* 16. 22
Cod. de edend. Felin. *in cap. causam quæ, el* 1. *num.* 4. *de*
testibus: non subsistit in facto quod fuerint ritè, & rectè
examinati, sed potius salvis exceptionibus contra eorum
dicta, & personas adducendis, animo eos repetendi cum
interrogatoriis, prout de jure debebat: Caval. *in puncto dict.*
decis. 346 *num* 5. Evacuatur eorum fides, ex quo bene possunt 23
stare simul, ut quis habeat ingenium imbecille, vel imagina-
tionis læsam, aut actus faciat non omninò convenientes 24
homini sanæ mentis, & nihilominus, quod non sit in statu
dementiæ; ut ex auctoritate Galeni *libro tertio, de locis*
affect. firmat Menochius *consilio* 693. *numero decimoquarto*
ad finem.

Et ratio est, quia prædicta omnia non excludunt usum
rationis, seu intellectum, nec mentis alienationem indu-
cunt; quandoque enim viri sanæ mentis, etiamsi ex accidenti
faciant aliqua levia, non reputantur dementes: Rota *dict.* 25
decis. 525. *n.* 5. *parte* 4. *recent. & decisione* 178 *num.* 18. 19.
& 21. *coram Reverendissimo Domino meo Decano.*

Et ulteriùs probatio dementiæ non relevat, nisi probetur 26
concludenter de tempore testamenti, ut superiùs dixi: nec
suffragatur aliqua probatio percutiens tempus antea, vel
post testamentum: quoniam testis deponens super furore, 27
debet interrogari quid viderit, quæ signa quos motus, vel
actus fecerit testatur, ut ex illis percipi possit furor, &

28 dementia testantis: nam hæc accidentia non possunt percipi ex momento temporis, sed ex quodam discursu & multitudine actuum: Baldus *in cap.causam quæ,de testibus*, Aretin. *in l. si cert.pet.col.3*. Immò testibus de dementia deponen-
29 tibus non creditur, nisi assignent rationem eorum dicti, licèt non fuerint interrogati: Rota *dec.107.num.4.part.1.divers.* ubi plures DD refert, *& dict. decis.525 num 3.part.4.recent. & coram Reverendissimo Domino meo Decano,dict. decis.178. num.10.*

Vnde cum ex qualitate testamenti resultent signa, & actus sanæ mentis, ex quo testator reliquit plura legata locis, & causis piis, omnes nepotes venientes ab intestato institutionibus particularibus, & legatis honoraverit; dictumque Dominum Petrum Paulum hæredem institutum de sua fa-
30 milia de Zacchonibus vocari mandaverit absque dubio præsumendum est, testatorem fuisse sanæ mentis, cùm fecerit testamentum prudenter, & rectè ordinatum, ut patet ex ejus lectura *in Summario Petri Pauli numero primo*, quod sufficit ad ejus validitatem, etiam si fuisset factum ab eo, qui aliquando habuisset dilucida intervalla, quia nulla major sa-
31 næ mentis conjectura datur quàm illa, quæ desumitur ex qualitate testamentariæ dispositionis, *leg Patronus.§ finali.ff. de legat.tertio*, Bartol. *in l.2.de bonorum possess. furios. & infant.delat.* Baldus *in leg furiosum. Cod.qui testament.facere possunt.* Anton.Gomez *in dict. l.3 Tauri, n.8*, argument.text. *in leg.Tota,in fine,ff.de legat.3.* Rota coram Caval. *dict. decis.366.n 7 & dict.decis 515.num 7.parte 4.recent.* & in terminis *in Romana hæreditatis de Gracchis 5.Decembris* 1618. *coram bona memoria Rembaldo.*

32 Maximè quia Tabellioni asserenti testatorem fuisse sanæ mentis, prout hîc standum est; cùm prædicta signa & actus sani judicii præcesserint: Spin. *de testam. in dict. gloss.* 10. *in rubr.num.*11.

Ex quibus, utraque parte informante, responderunt DD. pro re judicata quoad partem sententiæ, quæ fuit in Rota commissa super negotio Civili: quia testamentum est validum, cum omnibus solemnitatibus juris conditum, & consequenter hæredem in eo institutum, fuisse ritè & rectè institutum.

Aliæ decisiones in eadem causa habentur in sequenti parte, id est sub diebus 25. Martii 1639. & 16. Maii ejusdem, coram eodem R. P. D. Cavillo.

Gerundensis Coadjutoriæ Ven. 26. Iunii 1637.

Coram R. P. D. Motmanno.

SVMMARIVM.

1. *In subrogatione gratiosa habente vim collationis, tertium requisitum probandum ad effectum obtinendi immissionem, est affectio ex appositione manus Papæ.*
2. *Affectio super beneficio ex appositione manus Papæ pendet à validitate gratiæ, & à justificatione causæ, qua Papa motus fuit ad concedendum, quatenus constet de veritate narratorum.*
3. *Papa non est præsumendus, quòd voluerit præjudicare collatoribus ordinariis, nec illos prævenire circa collationem beneficiorum, nec afficere provisionem ex futura vacatione.*
4. *Beneficium non afficit decretum latum ex falsa causa.*
5. *Gratiæ causa cessante, cessat etiam ipsa gratia.*
6. *Coadjutoriam si quis impetraverit sub narrativa, quòd aliquis Canonicus non potest ampliùs in choro propter adversam valetudinem inservire, id concludenter debet probare.*
7. *Testes reddentes optimam causam sui dicti, benè probant eorum testificationes.*
8. *Infirmitas ad effectum Coadjutoriæ cum futura successione, debet præstare perpetuum impedimentum.*
9. *Narrata in gratia ad effectum, ut gratia non sustineatur, sufficit quod per adversarium probetur, quod res ita non sese habet.*
10. *Testes conciliantur, si alii deponant quod aliquid est factum, alii verò dicant quod id debuit fieri.*

DECISIO LXXVIII.

VAcantibus de mense Iunii anni 1623. Canonicatu, & Præbenda, ac Beneficio S. Anastasiæ cum Præpositura Eleemosynæ panis Ecclesiæ Gerundensis per obitum quond. Francisci Ballæ Episcopus & Capitulum ac Sacrista Major dictæ Ecclesiæ, eorundem Canonicatus & Præbendæ, ac beneficii & Præpositutæ ordinarii Collatores respectivè, Ioanni Canonicatum & Præbendam, Hieronymo verò Beneficium cum dicta Præpositura similiter contulerunt.

Verùm quia Iosephus Balla de mense Martii præcedentia obtinuerat se in dicti Francisci Coadjutorem cum futura successione quoad Canonicatum & Præbendam, ac Præposituram auctoritate Apostolica deputari, ac ad jus & possessionem Coadjuti gratiosè subrogari; cujus subrogationis vigore petebat se in illorum possessionem immitti: Dubitavi, an dicto Iosepho esset danda immissio? & Domini eam denegandam esse censuerunt.

Nam licet de Clericatu subrogati, ac de obitu Coadjuti in possessione nulla sit inter partes controversia; non tamen 1
probata est affectio ex appositione manus Papæ, dum Coadjutoriam concessit; quod in subrogatione habente vim collationis, ut hic, est tertium requisitum, immò fundamentum gratiæ, ad effectum obtinendi immissionem; & idcircò concludenter probari debebat dixit Rota *in Burgen. de Pautorvo 28. Novembris* 1588 *coram Gypsio.*

Cùm enim à validitate gratiæ, & à justificatione causæ, 2
qua Pontifex motus fuit ad concedendum, pendeat affectio, eatenus censetur Papa apposuisse manum, quatenus constat de veritate narratorum, sine qua ipse non prætendit Collato- 3
ribus ordinariis præjudicare, nec illos prævenire: Gonzales *ad regul.8.gloss.*12.*n.45.cum seqq.* neque afficere provisionem ex alia futura vacatione, ut de decreto lato ex falsa causa; quod non afficiat beneficium, respondit Roman. *consil.*335. 4
num 11. not. Prob. ad Monach. *in cap...., num.*20 *de rescript.* & dixit Rota *decis* 12. *de concess.præb.in antiquis, & in Elnen. Canonicatus 6. Iunii* 1631. *coram R. P. D. meo Ghislerio,* ubi exornatur conclusio, quod cessante causa gratiæ, cessat 5
& gratia: ut per Tiraquell. *in tract. cessante causa, n.*116.

In hoc autem casu narratum fuit, quod Francisc. adversa 6
valetudine teneretur, quodque subnode, & præsertim post quamcunque corporis exercitationem, sanguinem exspueret ac insuper Choro officiisque divinis & nocturnis interesse, atque eleemosynas, quæ ex officio Præposito incumbunt, administrare non posset.

Et nihilominus ex testibus constat, prædictum Franciscum, de mensibus Ianuarii, Februarii, Martii, & Aprilis; ac etiam ante, & post, usque ad Festum Sancti Barnabæ dicti anni, & sic de tempore datæ gratiæ comparuisse in Choro, & horis Canonicis, diurnis pariter ac nocturnis interfuisse, Missasque in eadem Ecclesia celebrasse, qui testes optimam scientiæ causam reddunt: quia ipsimet viderunt, & de dicto tempore 7
suam ibidem residentiam fecerunt: immò is qui fuit deputatus Officialis ad notandum nomina celebrantium, refert ipsum Franciscum de dicto mense Ianuarii, ter & vigesies celebrasse: de mense verò Februarii quotidie: de mense Martii semel & vigesies, ac de mense Aprilis vigesies octies, adeò ut controverti nequeat, quin excludant veritatem causæ ut suprà narratæ, quod scilicet Franciscus adeò infirmæ esset valetudinis, ut Choro, & divinis Officiis interesse non posset; talis enim infirmitas ad effectum Coadjutoriæ cum futura successione perpetuum debet præstare impedimentum: 8
Caputaq. *decis.*240.*num.*2.*parte* 1. Gonzal. *ad reg.8. gloss.5. §.9.n.89* Rota *in Giennen. Thesauraria 24. Novembris* 1634. *coram R. P. D. meo Verospio.*

Et quamvis replicetur, Franciscum supradicta saltem fecisse non sine detrimento valetudinis, attamen sufficit ad 9
exclusionem causæ, quod simpliciter fuerit expressum, non posse officiis divinis interesse, & non fuerit additum sine periculo sanitatis, de quo periculo deponant Medici uti testes examinati pro parte dicti Coadjutoris; sed non concludunt, quod propterea Franciscus omitteret residere, & alia non posset facere, ut Papæ fuit narratum.

Verumtamen testes prædicti optimè conciliantur, dum alii deponunt de eo quod est factum; alii verò de eo quod 10
Franciscus juxta Medicorum consilium facere non debuisset.

Et ita utraque, &c.

Romano

Romana Officij, Mandatariatus, Mercurij 1. Iunij 1637.

Coram R. P. D. Panzirolo.

SVMMARIVM.

1 *Notarij fides non facit fidem, maximè si careat testibus.*

2 *Officium vacat per obitum illius, super cuius vita periculo manebat.*

3 *Officij resignatio coram Notario & testibus valet, quando in eius erectione id fuit cautum.*

4 *Superioris licentia requiritur pro validitate resignationis officiorum, quæ absque illa non sunt in commercio.*

5 *Officia quando sunt de Regalibus Principis, nunquam eorum possessio alicui acquiritur in præiudicium Superioris.*

6 *Officia quando sunt de Regalibus Principis, requiritur in translatione possessionis illorum in resignatarium iuramentum, & litterarum patentium expeditio.*

7 *Notarius si receptat resignationem officij nomine Superioris, tunc officium desinit esse super periculo vitæ resignantis.*

Declara ut num 8.

9 *Actus dicitur imperfectus si, dependeat à futuris probationibus.*

10 *Aëris mutatio æstivis temporibus ponit in dubio vitam illius qui aërem mutat.*

11 *Officij resignationem potest Superior non admittere, quando potest dubitare quod illa fiat in fraudem imminentis*

12 *Obitus attribuendus est causæ indubitabili, non autem incertæ.*

13 *Accessus ad Vrbem à Civitate Neapolis de mense Augusti, & Septembris, est adeò periculosus, ut ferè nullus venientium mortem evadat.*

14 *Accedens ad Vrbem à Civitate Neapolis, si per viginti dies sanus permanserit, & deinde infirmetur, adhuc infirmitas ab aëris mutatione causam habet.*

15 *Peritis in Arte plena fides præstari debet.*

16 *Possessio anterior est manutenibilis.*

17 *Possessio proveniens à causa infecta non est considerabilis.*

18 *Manutentione in iudicio inspicitur sola facti detentatio.*

19 *Petitorium quando respicit ipsam possessionem, potest de eo agi in iudicio manutentionis.*

DECISIO LXXIX.

CVm fuerit resolutum sub die 23. Martij Præteriti, Benedicto Ruggerio dandum esse mandatum de manutenendo in quasi possessione officij Mandatariatus Eminentissimi Cardinalis Vicarij: iterum hodie articulo discusso, Domini perstiterunt in decisis.

1 Quia prætensa resignatio Cicognolæ, in qua ex adverso sit potissimum fundamentum, non probatur nisi per quandam Notarij fidem, quæ fidem non facere testatur Cæsar de Grassis *decis. 2. num 13 de sponsal.* Gregor. *decis. 214. num. 2.* maximè cum careat testibus: Rota *decis. 624. num. 10. part. 1.*
2 *recent.* Ac proinde, quod dum pro parte D. Equitis Iosephi concludenter non probatur, quod à bonæ memoriæ Cardin. Mellino fuerat admissa resignatio dicti Officij, quod erat sub
3 periculo vitæ ipsius Cicognolæ, remanet indubitatum, quod secuta interim ipsius morte Officium vacaverit: per ea quæ tradit Seraph. *decisione 1294. num. 5.* Gratian. *discept. 276. n. 63.* cum non versetur in Officio, in cuius erectione fuerit
4 cautum valere ipsius resignationem coram solo Notario & testibus, de quo loquitur idem Seraphin. *decisione 389. num. 3.* sed in iis, quæ respectu tituli non sunt in commercio sine Superioris auctoritate, & sic necessariò requirebatur ipsius Cardinalis consensus in resignatione, ne officium diceretur vacare per mortem: Roland. *consil. 11. in princip.*
5 *num. 3. lib. 1.* Sarnen. *de infirm. resignant. quæst. 21.* Rota *decis. 495. num. 2. & 3. part. 2. recent.* Cùm enim ista officia dicantur de Regalibus Principis, nunquam alicui dicitur acquiri ipsorum possessio in præiudicium Superioris: Luc. de Penn. *num. 2. Cod. de fundo limitroph. lib. 11.* Molin. *de Magistrat. lib. 2. cap. 11.* Quinimò etiam pro translatione possessionis Officij in resignatarium pro forma requiritur expeditio litterarum patentium: *leg. in his,* 6
officiis, & leg. ad probatorias, C. de divers. offic. lib. 12. Boer. *decis. 150. num 9. in fin.* ac iuramenti præstatio, Boërius 7
decis. 149. num 9. Quæ omnia benè concurrunt in Benedicto Ruggerio proviso à Cardinali.

Non obstat, quod Notarius receperit resignationem nomine Superioris, & quod propterea tunc Officium desineret esse sub periculo vitæ Cicognolæ, per ea, quæ tradunt 8
Boërius *decis. 348.* Paris. *de resignat. quæst. 9. num. 129.* Quia hoc procedit in simplici resignatione, ac in abdicatione a se proprij iuris: secus autem quando fit resignatio ad favorem Tertij, ut illi usus iura acquirantur: tali enim casu fiunt plures diligentiæ, ne admissio sequatur in fraudem Domini directi: ut benè per Seraphin. *dicta decis. 1294. num. 2.* Boërius *decis. 149.*

Non relevat dicere quod Dominus Cardinalis dederit ordinem Odoardo Tibaldesco Secretario, ut constito de supervivientia Cicognolæ per fidem authenticam, resignationem admitteret: Quia duplex tempus venit considerandum: Primum dum Cicognola degebat Neapoli, & potest 9
dici, quod tunc adesset consensus quidam imperfectus, tanquam dependens à probationibus faciendis circa vitam 10
Cicognolæ: quæ probationes postea imperfectæ fuerunt declaratæ: Alterum verò tempus, postquam Cicognola venit ad Vrbem, nam tunc ob intempestivam aëris commutationem æstivis temporibus, Cardinalis iustè, & 11
probabiliter de ipsius morte dubitans, potuit casus evenit, tanquam in fraudem imminentis vacationis prout admissionem resignationis denegare: Castrac. *de Secret. cap. 40. num. 41. & seqq.* Seraphin *dict. decis. 1249. num. 1.* & fuit resolutum *in Conchen. Notariatus 26. Novembris coram bon. mem. Litta.*

Nec relevat, si dicatur Cicognolam obiisse ex nova causa 12
venationis: quia non probatur; & sic obitus est attribuendus indubitabili causæ aëris: Farinac. *de homicid. quæst. 127. num. 72.* Et per hoc optimè facit decis. 436 *per tot part. 2. recent.* Accedente præsertim iudicio duorum principalium 13
Medicorum Vrbis, attestantium accessum è Civitate Neapolis ad Vrbem de mense Augusti, & Septembris, esse adeò periculosum, ut ferè nullus venientium mortem evadat, in tantum ut quamvis iste, qui ad Vrbem accessit, steterit sanus 14
per 20 dies, & ultra, si postea infirmetur, infirmitas tribuenda omnino sit mutationi aëris, & non alteri causæ: Peritis autem in Arte præstanda est plena fides: Paris. *de* 15
resignat. lib. 12. quæst. 6. num. 18. Farinac. *sup. citat. à num. 101.* Rota *divers. decis. 6-0. num. 3. part. 1.*

Nec dicatur, constare quidem quod Dom. Eques Iosephus exegerit fructus Officij tam à Cicognola, quàm a Margano: 16
non tamen constare quod ab ipso Margano Domini Cardinalis exegerit; vel saltem controverti non posse, quia possessio Domini Equitis sit anterior, & sic in concursu manutenibilis. Quia fuit responsum, quod data vacatione Officij per mortem Cicognolæ, sub cuius periculo vitæ residebat Officium, statim expiravit locatio facta ab Equite 17
ipsi Margano, ut supra ostensum est; & propterea cessante in Domino Equite dominio Officij, dato etiam quod post vacationem exegerit à Margano, ista exactio tanquam proveniens à radice penitus infecta, non visa fuit considerabilis.

Idque tanto magis, dum Dominus Eques post obitum Cicognolæ sciens Officium fuisse à Domino Cardinali locatum eidem Margano, & postea venditum Benedicto Ruggerio, agnoscens bonam fidem tacuit per quadriennium: *l. 3. §. in admittenda, leg. si id quod, § finali, ff. de acquir. poss.* Bart. *in l. 1. § huius autem interdicti, num. 3. vers. secundo modo, ff. uti possidetis:* Menoch. *de retinend. remed. 3. n. 34. vers. sed declaratur:* Mantic. *decis. 95. num. 3.* Cavaler. 18
decis. 625. num. 12.

Demum non obstat, quod fundamenta superiùs deducta respiciant petitorium, & ideò cùm versemur in Summariissimo manutentionis, in quo sola detentatio facti inspicitur, non est locus discussioni, an resignatio Officij fuerit benè, vel malè facta & per consequens an per mortem Cicognolæ 19
vacaverit, cùm ista suis loco & tempore veniant discutienda: Fuit enim responsum, quod quando petitorium perimit ipsam possessionem, potest de eo agi etiam in iudicio manutentionis, ut est celebre consilium Baldi 141. *num. 3. lib. 1.* quem secuta est Rota *divers. decis. 34. num. 21. in fine & num. 22. part. 2.* & coram Reverendissimo Domino meo Coccino Decano inter eius impressas *decis. 488. num. 11. in fine, num. 12.*

Et

Et sic utraque parte informante fuit resolutum esse standum in decisis.

Toletana nullitatis Matrimonij, Veneris 18. Februarij 1639.

Coram R. P. D. Coccino.

SVMMARIVM.

1 *Ætas probatur ex partita libri Baptismatis.*
2 *Pubertas in muliere requirit ætatem duodecim annorum.*
3 *Matrimonium contractum cum muliere non pubere validum est, si malitia suppleat ætatem.*
4 *Impotentiam coeundi an maritus naturaliter patiatur, cognosci debet per Peritos Medicos mediante inspectione.*
5 *Cohabitatio triennalis conjugum ad effectum probandi potentiam coeundi, incipit currere à die primæ cohabitationis quando adest impedimentum naturale.*
6 *Confessio peccatorum non est necesse quod præcedat cohabitationem ad effectum probandi potentiam coeundi, concurrente naturali impedimento.*
7 *Impedimentum coeundi si non sit naturale proveniens ex morbo, vel defectu visibili membrorum, in personis conjugum, ad remedia naturalia, divina, & Ecclesiastica recurrendum est.*
8 *Impotentia coeundi in conjugibus si dubitetur an proveniat ex maleficio, opera Dæmonum, vel Magorum perpetrato, deveniendum est ad exorcismos.*
9 *Exorcismos faciendi praxis relativè.*
10 *Experimenta, ut cognoscatur an impotentia coëundi in conjugibus sit naturalis, accidentalis, vel artificialis, facienda sunt de mandato Iudicis.*
11 *Cohabitatio triennalis conjugum incipere debet à die decreti Iudicis, si dubitetur an impotentia coëundi proveniat ex impedimento naturali perpetuo, vel accidentali.*
12 *Iudicis arbitrarium est decernere cohabitationem conjugum ad cognoscendum an impotentia coëundi sit perpetua vel temporalis.*
Declaratur num. 16.
13 *Cohabitatio triennalis requiritur semper in maleficiato.*
14 *Cohabitatio triennalis non semper expectatur in frigido.*
15 *Impotentia mariti coeundi cum uxore, dicenda est accidentalis, dum ipse cum aliis mulieribus coire valet.*

DECISIO LXXX.

1 DOmina Antonia cum esset annorum decem, mensium quatuor, & dierum viginti octo, ut constat ex partita libri Baptismi, qui probat ætatem; Rota *decis. 643. n. 4. p. 1. in posthum. Farinac.* ultima die Octobris 1629. non adhuc
2 pubes, quia pubertas in muliere requirit ætatem annorum duodecim, *cap. continebatur, de desponsat. impuber* Sanchez
3 *de Matrimon lib. 7. disput. 104. n. 1.* contraxit Matrimonium cum Domino Didaco prævia dispensatione, ut deponunt testes malitia supplebat ætatem, hoc est, aderat potentia generandi, & sufficiens discretio ad se obligandum, quo casu validum est Matrimonium: *cap. de illis, il 2. capite impuberes, & cap. fin. de desponsf. impub* Sanchez *loco citato. num. 5.* Et die 30. Septembris 1632. quæ est dies festivitatis S. Hieronymi, quo tempore dicta Domina Antonia erat ætatis annorum 13. mensium quatuor, & dierum 25. vir, & uxor cœperunt simul cohabitare dormientes in separato lecto, sed cum facili, & libero transitu de uno ad alterum, quia Cameræ erant contiguæ, illarum fores apertæ, ut probatur ex confessione dictæ Antoniæ facta coram Vicario, & etiam ex testibus examinatis.

His ita se habentibus, Domina Antonia 4. Maij 1633. introduxit Iudicium coram Domino Vicario Matriti super dissolutione Matrimonij ob impotentiam perpetuam Domini Didaci in coeundo, & Vicarius adhibitis quatuor Medicis, ac duobus Chirurgis inspici fecit Dominum Didacum, & Medici prædicti prævio juramento retulerunt die 19. Augusti 1633. quod ille non patiebatur defectum potentiæ
4 naturalis, quæ posset videri aut cognosci ex dicta inspectione quæ fieri debet de jure, argumento text. *in cap. fin. vers. postmodum. de frigid. & malefic.* & ita fuit servatum *in causa Taurinen. Nullitatis Matrimonij coram bona memoria Francisco Pensa, tunc Rota Decano,* quæ est *decis. 216. post 2. vol. consil. Farinac.* Unde Vicarius præfatus 6. Novembris 1634. decretum fecit, quod præfati conjuges continuarent suam cohabitationem cœptam dicta die Sancti Hieronymi anni 1632. usque ad diem Sancti Hieronymi 1635. & commisit eorum conscientiis, quod procurarent quantum in ipsis esset, consummare Matrimonium, & interim frequentarent Sacramenta, & offerrent sacrificia, elargirentur eleemosynas, & 5
operarentur opera pia loco pœnitentiæ.

Hoc decretum in aliqua parte visum fuit Dominis juridicum & justum; sed non in ea parte in qua decrevit cohabitationem triennalem incepisse, & esse computandum à die primæ cohabitationis ante decretum, quia licèt in hac materia quando fuit habita relatio Medicorum, & apparet 6
impedimentum esse naturale, non sit necesse quod conjuges confiteantur peccata sua antequam deveniatur ad cohabitationem triennalem, Hostien. *in cap fin. num. 5. de frigid &* 7
malefic. Attamen si dubitetur an impedimentum sit naturale, vel accidentale, vel à maleficio opera Dæmonum vel Magorum perpetrato, ubi non apparet de vitio aut morbo, vel defectu membrorum genitalium visibili, ad remedia naturalia divina, & Ecclesiastica recurrendum est: *cap si per sortiarias, 33. quæst. 1* ubi Doctores & concordant Theologi *super 4. sentent.* Sanctus Thomas, & Sanctus Bonaventura, Petrus de Palude, Scotus, Durandus, & alij: Ioannes Hider *in fornicarie* 8
lib. 3. cap. 6. vers. pro solut. Martinus del Rio *tom. 3. disquisi-* 9
tionum Magicarum, lib ... cap 12. sect 3. & debet etiam deveniri ad Exorcismos, qui quomodo sint faciendi, practicè ponit frater Hieronymus Menguas. *in suo fuste Dæmonum, sive flagello Dæmonum, exorcismo 6.* sed doctius, & melius Theoricam ponit Sylvester *de sortilegiis, lib. 2 cap 12.* & omnia 10
fieri debent jussu Iudicis: & sic in isto casu cùm dubitaretur 11
an impedimentum esset perpetuum naturale, vel accidentale; benè fecit Vicarius decernendo cohabitationem triennalem cum requisitis *dict. cap. laudabilem,* & *ibi* Præposit *num. 4. in opposit de frigid. & malefic.* Card. *in cap 1. eodem tit.* & *ibi* etiam Præpositus *num 7* Brunel. *de sponsal. concl. 18 limit. 1.* & fuit resolutum *in dicta causa Taurinen Matrimonij 27. Aprilis 1592. coram bona memoria Blanchetto,* sed dictam cohabitationem triennalem incipere, & computari debere à die decreti Iudicis, non obstante quod multi Doctores teneant contrarium, ex allegatis per Sanchez *de Matrimon. lib. 7. disp 110. n. 4. & 5.* tutius esse dicunt Host. *in d. cap. fin. de frigid & malefic. n 10. & in summa eodem tit §. qualiter, & quando, num 12. vers. verum dici potest.* Ioannes Andreas *in d. cap final. num. 8. & 11.* Antharan *num 9* Butrius *num. 10.* ubi dicit hanc opinionem esse veriorem Henrich. Boich. *num 1. & 2.* Brunel. *de sponsal. dict. concl. 28. num. 10 & 14.* Capell. Tholos. *decis. 381. n. 6. in fin* Et hanc sententiam perpetuò Rota servavit, ut in *decis. 192. n. 4. & 5. & decis. 226. num. 1 post. 2. volum. consil Farinac & decis. 277. n. 13. part. 4. coram bona memoria Buratto decis. 763. num 12. & 14.* & propterea cùm à die Decreti non adsit cohabitatio triennalis Domini responderunt non constare de triennali cohabitatione, quæ suffragaretur.

Non obstat quod videatur arbitrarium esse Iudici, posse uti habitatione præcedenti, decretum, ut in *dict. decis. 226. num. 1. vers. nihilominus, post 2. vol cons. Farinac.* Quia est advertendum quod in maleficiato semper expectatur lapsus triennij, in frigido non semper. Hostien. *in dict. cap. laudabilem, de frigid & malefic. num. 1.* Ioannes Andreas *n. 8.* Abb. *n. 2.* Alexander de Nevo, *n. 3.* Præpos. *num. 1. vers sermo est in malefic* Butrius *num. 15. vers. quod autem in maleficio:* Rota *decis 192. num 2. vers propterea post 2. volum. cons. Farinac.* Et in casu nostro cùm Didacus potens sit cum aliis mulieribus coire, ut ex multis constat, eius impotentia cum uxore potiùs est judicanda accidentalis, quàm naturalis ex frigiditate: Capell. Tholos. *decis. 381. vers. ad primum:* & fuit resolutum *in causa Bononien. rescissionis Matrimonij 12. Ianuarij 1596. coram bona memoria Cardinali Blanchetto.* Et propterea cessat dictum arbitrium abbreviandi triennium, sed illius lapsus expectandus est, ut patet ex prædictis, & ex Petro Ledesma *de matrimonio, quæst. 58 art. 2.* & dicitur *in dict. Bonon.* Removeturque omnis difficultas ex eo, quod in casu decisionis *bonæ memoriæ Pensa*, constabat ex relationibus, maritum esse frigidum & debilem, non maleficiatum, ut patet ex lectura decisionis.

Et ita conclusum utraque parte informante, &c.

Romana

Romana Filiationis, Veneris 1. Iulij 1639.

Coram R. P. D. Carillo.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio probanda ad effectum consecutionis alimentorum lite pendente, admittit leves probationes.*
2 *Filiatio concludenter probanda venit quando de ea agitur principaliter ad effectum decidendæ litem.*
3 *Filiatio probatur præsumptionibus & coniecturis.*
4 *Filiationis probatio certa non datur.*
5 *Filiationem non probant testes deponentes de fama inter vicinos, nisi specificent quo tempore, & à quibus talis fama ortum traxerit.*
6 *Filiatio non probatur per testes deponentes de commercio carnali inter prætensos parentes, nisi percutiant tempus conceptionis.*
7 *Testes nulliter examinati non probant.*
8 *Testis deponens de facto proprio, & contra inducentem plenè probat.*
9 *Filiationis non probatur ex eo quod quis fuerit ab aliquo filius nuncupatus.*
10 *Filij sæpe appellantur illi, qui diliguntur, licèt non sint tales.*
11 *Filiationis coniectura non resultat ex nominatione probata enunciatiuè, & in actu, qui potest convenire etiam extraneo.*
12 *Testis unicus nihil probat.*
13 *Confessio extraiudicialis ut præiudicet, probari debet per testes contestes de loco, & tempore.*
14 *Similitudo de per se non præbet coniecturam relevantem filiationis.*
15 *Singula quæ non possunt, simul, simul unita iuvant.*
Declara, ut num. seqq.
16 *Coniectura quæ sunt imperfectæ, non coniunguntur.*
17 *Filiationis probatio equivoca remanet quando quis ortum traxit à muliere, ad quam pluribus patebat accessus.*
18 *Falsitatis suspicio oritur ex tarditate iudicij, quando obierunt ij, qui poterant esse informati de veritate facti.*
19 *Pietas paterna abscondi non potest.*
20 *Pater dicitur maior amicus qui haberi possit in mundo.*
21 *Signa quæ consueverunt per parentes erga filios exerceri, quænam sint?*
22 *Filiationis præsumptio excluditur quando assertus pater prætensum filium penitus negligit.*
23 *Fama filiationis destruitur ex eo quod assertus pater prohibuerit natum describi pro suo filio in libro Baptizatorum, ita ut ex illa resultare non possit quasi possessio filiationis.*
24 *Pater tenetur filios naturales alere pro exoneratione suæ conscientiæ.*

DECISIO LXXXI.

IN hac causa sub die 11. Ianuarij 1631. fuit dictum constare, quod Martia esset filia bonæ memoriæ Octavij de Clementinis, ad effectum consequendi alimenta: ut in *decis. emanata coram R. D. meo Pampilonens.* in cuius locum postea suffectus, Dubium præfatum reproposui ad effectum ei assignandi dotem, & terminandi litem in petitorio. Et Domini in hac septima positione illud negativè resolverunt.

1 Ex mori ratione, quia quando agitur de probanda filiatione incidenter ad effectum consequendi alimenta per modum provisionis, lite pendente super negotio principali, sufficit quælibet levis probatio, ex congestis per Surdum *in consil.* 1. *num.* 8. & *in tractatu de aliment. tit.* 1. *quæst.* 112. *n.* 13. & dixit Rota *in divers.* 289. *n.* 1 *part.* 1. *recent.*

2 Quando verò agitur de ea principaliter in petitorio ad effectum decidendi litem, prout in proposito, tunc est illa magis exactè probanda uti fundamentum intentionis agentis *leg. non ignorat*, ubi Bart. *Cod. qui accusar. non possunt*: & notat. Angel. *in leg. liberorum, in principio, ff. de his, qui notantur infamia*: Abbas *in cap. pervenit*, ubi Decios *n.* 4. *qui fil. sint legitim.* Alciatus *reg.* 3. *præsumpt.* 38. *num.* 6. & 7. Covarruvias *de sponsal. part.* 2. *col.* 8. §. 3. *num.* 6. & sic distinguendo tenuit Rota *in dict. decis.* 289. *num.* 1. *part.* 1 & *in decis.* 164. *num.* 4. *part.* 3. *recent.*

Et quamvis in hac materia sit standum præsumptionibus, 3
& coniecturis, cum in ea alia certa probatio dari nequeat 4
Gloss. *in leg. Lucius, ff. de condit. & demonstrationibus*, Gloss. *in leg. prima, ff. de probat.* Anchatan. *consil.* 125. *num.* 6. Menochius *de arbitr. cap.* 89. *num.* 2. Surdus *dict. consil.* 1. *num.* 39 & 40. Attamen existimarunt Domini ex testibus validè examinatis, qui dantur *in Summario illorum de Clementinis*, non resultare tales præsumptiones, & coniecturas ita ut ex illis dicta filiatio probata dici possit.

Nam prima desumpta ex fama inter vicinos, non relevat, 5
tùm testes de deponentes non dicant à quo tempore, & à quibus hæc fama originem habuerit: possibile enim est, quod orta fuerit post motam litem, & quod ipsamet Iulia mater Martiæ eam procuraverit quando autem tempus est de substantia, debent testes super fama deponere specificè, & cum omnibus requisitis, aliàs non suffragantur, Ruin. *cons.* 52. *n.* 6. & 7. *lib.* 5. Gozadio. *consil* 13. *n.* 29. Peri. *de fideicomm. q.* 11. *num.* 376. Rota *dict. decis* 164. *numero octavo, parte tertia, recent.*

Secunda deprompta ex consuetudine dicti Octavij cum 6
dicta Iulia matre Martiæ, nullius est momenti: quia testes de ea deponentes, non percutiunt tempus conceptionis, prout requiritur: Salicetus *in leg. ultima, in fine, Digestis, de probat.* Castr. *consil.* 125 *num.* 2. & *tertio, lib.* 5. Petra *de fideicommiss. dict. quæst.* 11. *num.* 40. Menoch. *de præsumpt.* 53. *num.* 19. *in* 6. *declarat.*

Tertia elicita ex educatione dictæ Martiæ sumptibus eiusdem Octavij, non subsistit: quia resultat ex dictis testium 7
nulliter examinatorum, & sic nihil nocet: *l. si quando, C. de testibus.* Paris. *consil* 531. *num* 23. *lib.* 4. Caputaq. *decis.* 209. *num.* 7. *part* 2. Rota coram Buratt *decis.* 45 *num.* 2 Vltra quod contrarium convincitur ex depositione Nutricis eiusdem Martiæ formiter examinatæ, quæ asserit alimenta, & salarium 8
semper recepisse à dicta Iulia, cui propterea uti inductæ à dicta Martia, & deponente de facto proprio, plena est fides adhibenda: Sordus *in cons.* 550. *n.* 3. *lib.* 4.

Quarta deducta ex eo, quod dictus Octavius, dum loquebatur cum dicta Martia in infantili ætate, appellaret illam 9
filiam; nec etiam concludit: Quia illa nominatio videtur facta incidenter causa blandiendi, ut fieri solet; & non ad effectum approbandi veritatem: *leg. nemo*, §. 1 *ff. de hæred. instituend.* Dec. *in cap. per tuas num.* 3. *de probat.* Paris. *cons.* 10. *num.* 15. 49. & 86. *lib.* 4. Solemus enim sæpè *filij* vocabulo 10
vocare eos, quos diligimus; ut ait Surdus *de aliment. tit.* 7 *dict. quæst.* 112 *num.* 9. ubi refert Craver. *in cons.* 229. *num* 10. & alios concordantes: Quando autem nominatio facta fuit per verba enunciativè prolata, & in acto, qui æquè convenire 11
potest etiam extraneo, non præbet legitimam coniecturam ad effectum probandi filiationem: Gloss. *in dict. cap. per tuas de probat.* Dec. *cons* 462. *num.* 10. Petra, *de fideicommiss. dict. quæst.* 11. *num.* 262. Menoch. *de præsumpt. præsumpt.* 53. *n.* 38. & 39. *lib.* 3. Sord. *ubi suprà, dict. num.* 8. Gratian. *discept. for. cap.* 562. *num.* 5 6 & 7. & censuit Rota coram apud Burat. *in decis.* 725. *num.* 6.

Quinta, fundata in confessione dicti Octavij super defloratione dictæ Martiæ, minùs afficit: Quia de ea deponit tantum 12
unicus testis, qui de iure nihil probat: *cap. licet, el primo, cap. veniens, el primo, de testam.* Gabr. *eodem titul. concl.* 1. *num.* 1. Et ad hoc ut confessio extraiudicialis præiudicet, debet probari per testes contestes de loco, & tempore, ut notat Dominic. *in cap. licet ex quadam, extra de testibus*: Paris. 13
consil 60 *numero quadragesimoquinto*, Castr. *consil.* 196. *num* 3. *volum.* 1. Afflict. *decis* 364. *num.* 4. *vers. ista tamen confessio*: Rota *decis.* 700. *n.* 33. *part.* 2. *recent.*

Sexta denique coniectura resultans ex similitudine dictæ 14
Martiæ cum dicto Octavio, & Hieronymo eius filio legitimo & naturali, super qua deponit testis ultimo loco examinatus non etiam adversatur: Quoniam argumentum proveniens ex hac similitudine, est multum fallax: & propterea ut de per se nullius reputatur momenti; Golielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in* 3. *parte, verb. qui filium ex eo suscipiens, numero sexto, de testibus*, Curt. jun. *cons.* 31. *column.* 7 Gabr. *consilio decimoquarto, num.* 7 *de probat.* Menochius *de arbitr. libro secundo, cas.* 80. *num.* 79. & *de præsumpt. libro sexto dict. præsumpt.* 3. *num.* 47. Mohed. *decis.* 1. *num.* 2. *tit. qui fil. sint legitimi.*

Neque visum fuit Dominis istas coniecturas posse coniungi, adeò ut intrare debeat Regula, quod quæ non possunt 15
singula, simul iuncta iuvent; *sup. cum causam*, ubi Gloss. & DD. *de probat.* Surdus *d. cons.* 1. *ante num.* 33. *vers. & quamvis.*

Quis

16 Quia cùm quælibet ex conjecturis supra relatis sit in se imperfecta, earum conjunctio nequit fieri: Bald. *in leg. si quis ex arg. utaris. §. 1. num. 2. & seqq. ff. de eden.* Alex. *consil.* 11. *num.* 4. & 5. *lib.* 4. Gabriel. *de probat. concl.* 1 *num.* 33. Mantica *decis.* 307. *num.* 11 Rota *decis.* 519. *n.* 7. *parte* 2. *recent.* Maximè cùm plures in contrarium urgeant potentiores pro exclusione filiationis, quæ præfatas destruunt: *leg. Divus, de in integr. restitutione minor.* Abbas *in cap. transmissa, qui fil. sint legit. in fine*; & in terminis filiationis, Gabr. *consil.* 25. *num.* 6. *lib.* 2.

17 Et quidem prima provenit ex eo, quod ultra accessum cujusdam Medici Martinus famulus dicti Octavij continuò versabatur in domo dictæ Iuliæ, de die & de nocte, tam in publico, quàm in secreto, ut deponunt testes *in dict. Summ. num.* 4 unde fit quod probatio Patris æquivoca remaneat: per textum *in leg. vulgo conceptos*, ubi Gloss. Bald. & alij, *ff. de stat. homin. §. si adversus, Instit.* Rota *dict. decis.* 179. *num.* 2. *p.* 1. *recent.*

18 Secunda resultat ex taciturnitate dictæ Iuliæ & Martiæ, viginti annorum spatio, quæ ausæ, non fuerunt huiusmodi litem excitare, sed expectarunt obitum dictorum Octavij, & Martini famuli, qui de hoc erant bene informati: quandò autem ad agendum expectatur mors informatorum, ex hac tarditate oritur vehemens suspicio falsitatis: argum. *cap.* 3. *tertia loco, de probat. leg. consensu, §. super plagiis, C. de divers.* Aymon *consil.* 28. *num.* 5. & 7. Rota *decis.* 566. *num.* 7. & *post* 2. *vol. cons. Farinac.*

Tertia deducitur ex quo dictus Octavius post matrimonium dictæ Iuliæ penitus deseruit ipsam, & Martiam, absque eo quod tanto temporis spatio aliquod filiationis signum erga dictam Martiam ostenderit: quod esset contra pietatem

19 paternam, quæ abscondi non potest: iuxta notata per Bald. *in cap. per tuas, num.* 4. *vers. dicit Gloss. de probat.* Major enim

20 amicus mundi est Pater: *leg. quidam cum filium, ff. de hæred. instit.* & signa per quæ quis dicitur tractari uti filius, sunt

21 illa quæ consueverunt circa filium exercere; utpotè ipsum in domo alere, eum ad scholas mittere, in testamento illum instituere, facere sibi vestimenta necessaria, eumque scribere in natalibus filiorum, & similia, prout censet Abb. *in dict. cap. per tuas, num.* 5. *de probat.* quorum nullum in proposito concurrit.

22 Quarta colligitur ex eo, quod dictus Octavius alios filios naturales agnovit, & illos uti tales tractavit, & educavit, eosque filiis legitimis etiam commendavit, ut dicunt testes *in d. Summ. n.* 15. quod cùm non fecerit similiter cum dicta Martia præsumendum est illam, filiam suam non esse Gloss. *in d. cap. transmissa, verb. nota, qui fil. sint legit.* Felin. *in dict. cap. per tuas, n.* 17. *de probat.* Alex. *cons.* 88. *num.* 9. *lib.* 10. Rota *d. decis.* 289. *n.* 6. *part.* 1. *recent.*

23 Quinta depromitur ex præcepto dicti Octavij, ne dicta Martia describeretur in libro Baptizatorum uti ipsius filia, *dict. summ. num.* . . ex qua prohibitione destruitur fama, ita ut ex illa resultare non possit quasi possessio filiationis: Petra *de fideicomm. in dict. quæst.* 11. *num.* 451. Mascard. *de probat. concl.* 79 *num.* 13. cum aliis relatis per Menochium *dict. præsumpt.* 59. *num.* 44. *lib.* 6.

Sexta & ultima conjectura oritur ex eo, quod dictus Octavius non solum toto tempore eius vitæ non præstitit dictæ Martiæ alimenta, sed illam etiam præteriuit in testamento, & tamen certum est, quod Pater filios naturales te-

24 netur saltem alere, pro exoneratione suæ conscientiæ: *cap. cum haberet, in fin.* cum *ibi* not. per DD. *de eo, qui duxit in matrimonium*, & sequuntur infiniti relati per Surd. *de aliment. tit.* 1 *q.* 9. *per tot.* & signanter *sub n.* 6.

Ex quibus cùm constet non adesse sufficientem probationem pro dicta Martia resultantem ex dispositionibus testium ritè ac rectè examinatorum, responderunt DD. non constare de filiatione, & alij testes dati *in Summ. dictæ Martiæ*, præter præfatos datos *in Summ. illorum de Clementinis*, tanquam nulliter examinati, non fuerunt habiti in consideratione.

Et ita utraque, &c.

Romana fideicommissi de Arronis, Lunæ 23. Iunij 1642.

Coram R. P. D. Bichio.

SUMMARIUM.

1 *Filiationis causa differt à causa legitimitatis.*
2 *Legitimitatis probatio non resultat ex probatione filiationis.*
3 *Filius natus ex legitima uxore in domo mariti, præsumitur filius ipsius mariti.*
4 *Filius natus in domo mariti, non præsumitur ipsius mariti, si de tempore conceptionis matrimonium non fuerat contractum.*
5 *Partus quadrimestris non est vitalis.*
6 *Filius natus ex concubina domi retenta præsumitur ipsius concubinarij.*
7 *Natus ex concubina tunc maximè præsumitur concubinarij filius, quando concurrit nominatio parentum, & communis reputatio.*
8 *Filiatio non probatur ex tractatu, & nominatione in præjudicium eorum, qui nullum jus habent à nominantibus, & tractantibus.*
9 *Filiatio tunc concludentiùs venit probanda quando agitur de ea ad effectum succedendi in bonis fideicommissi, & alios substitutos excludendi, quàm si agatur de ea ad effectum consequendi alimenta.*
10 *Filiationem tanquam necessarium antecedens probare debet, qui se legitimum, aut legitimatum affirmat.*
11 *Natus constante matrimonio est legitimus, etiamsi fuerit antea conceptus.*
12 *Legitimitas requisita à Testatore de tempore conceptionis non verificatur in eo qui fuit conceptus ante secutum matrimonium, ita ut ad successionem admitti non debeat.*
13 *Tempus illud attenditur, ad quod verba referuntur.*
14 *Qualitas requisita à testatore certo tempore, debet in eo verificari.*
15 *Substitutus non excluditur per eum, qui non habet qualitatem eo modo, quo Testator requisivit.*
16 *Legitimatus per subsequens matrimonium admittitur ad successionem, ad quam fuerunt vocati concepti ex legitimo matrimonio.*
Contrarium n. 17.
18 *Generationis principium consistit in conceptione.*
19 *Verbum*, Generandos, *si sit directum ad patrem, non potest referri ad tempus post conceptionem*
20 *Verbum*, Generandos, *denotat conceptionem futuram, & in fieri.*
21 *Larrea* decis. Granatens. 43 num 25. *declaratur.*
22 *Legitimitatis qualitas expressa per Testatorem in certo gradu substitutionis ordinata in casu existentiæ filiorum non censetur repetita in alio, nec trahenda est ad casum non existentia filiorum.*
Declara ut n. 23 & 24.
25 *Dictio* ut supra *repetit qualitates suprà requisitas.*

DECISIO LXXXII.

FAbius senior in ultimis tabulis instituit sibi hæredem Fabium juniorem pronepotem suum; eique substituit per hæc verba: *Cui Fabio hæredi quandocunque decedenti substituit, &c. filios & liberos eiusdem Fabij masculos legitimos & naturales ex vero, & legitimo matrimonio verè, & non fictè procreandos, & non per subsequens Matrimonium, vel ex indulto aut alio modo legitimos effectos; sed verè à principio ex corpore dicti Fabij generandos, &c. Dicto enim Fabio hærede quandocunque decedente sine liberis masculis, vel eis relictis, sed in quoque, & eorum linea naturali extincta; substituit & succedere voluit vulgariter, & per fideicommissum, & omni meliori modo in dicta universa hæreditate Lucillum, &c. Quo Lucillo quandocumque decedente, substituit eiusdem Lucilli filios masculos legitimos & naturales ex legitimo matrimonio natos, ut supra dictum est, procreandos, &c.*

Obiit Fabius junior relicto Marco, quia Lælia Rampinella pepererat quarto mense postquam cum eodem Fabio Matrimonium contraxerat: & cum ipse Marcus tanquam filius legitimus & naturalis Fabij junioris prætenderet se vocatum ad fideicommissum Fabij senioris, illudque propterea non fuisse purificatum ad favorem Lucilli, contra eundem Lucillum bonorum fideicommissi possessorem introduxit iudicium coram A.C. de voto Rotæ terminandum: & proposito dubio in Rota sub die 16. Ianuarij 1637. coram bon. mem. Coccin. An Marco esset danda immissio, Domini dixerunt quod coadjuvarentur probationes circa prætensam filiationem, in cuius rescripti executionem aliibus testibus ad instantiam Marci examinatis: Ergo in locum bon. mem. Coccini subrogatus, reproposui idem dubium, quod hodie fuit negativè resolutum, nempè Marco non esse dandam immissionem

Cum enim ex verbis testamenti supra citatis vocantur ad fideicommissum filij Fabij junioris verè ex legitimo matrimonio

monio procreandi, & à principio generādi ex corpore Fabij
duo Marcus, ut obtineret probare debuisset, videlicet se esse
filium Fabij junioris, & præterea legitimitatem à testatore
1 requisitam: quia causæ filiationis differt à causa legitimitatis,
2 & probata filiatione non sequitur quod sit probata legitimi-
tas, maximè quando in legitimitate consistit fundamentum:
Butr. *in cap. pervenit, colum. 2. in fine, vers. aut filius agit,
qui fil. sint legit.* Præpos. *ibid sub numero tertio, eodem vers.*
Abb. *sub num. 4. vers. & ut habes Glossam*: Cæs. Manent.
consilio 138. *n.* 4. *& seqq.* Rouit. *consil.* 3 *num.* 21 *lib.* 1 Roman.
consil. 52. *n* 24. *& seqq.* Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 57. *&
seqq.* Sesse *decis. Arragon.* 390 *n.* 3.
3 Neutrum tamen probavit: nam Matrimonium, ex quo
regulariter resultat præsumptio juris, quod filius natus ex
legitima uxore in domo mariti, cum qua ipse cohabitabat, sit
filius ipsius, *l. filium eum definimus ff. de his qui sunt sui, vel
alieni juris, leg. si vicinis, C. de nupt.* Marsil. *singul.* 530. *n.* 2.
Gomez *in l.* 9. *Taur. n.* 2. Valascus *consult.* 154. *n.* 3. Gamma
decis 152. *sub num.* 1. *& sequentibus*, aliique relati ab Aria de
Mesa *var resolut. libro tertio, cap.* 39 *num.* 2. non erat contra-
ctum tempore conceptionis Marci, ne ad hunc effectum
requiritur: Salicet. *in leg. ultim. §. mulier, n.* 2. *Digestis, de prob.*
Castr. *cons.* 115. *num.* 3. *libro primo.* Ioseph. Ramun. *consil* 22.
num. 27. Petra *de fideicomm quæst.* 10. *num* 400. Menochius
de præsumpt. lib. 6. *præs.* 53. *num.* 19. *in* 6. declarat Rota *in*
4 *Romana filiationis*, 1. *Iulij* 1639 *coram R. P. D. meo Carillo*,
contractum siquidem fuit per quatuor solum menses ante
quam Marcus nasceretur, nec Marcus hodie viveret, si con-
stante matrimonio conceptus fuisset, quia partus quadrime-
5 stris non est vitalis; juxta receptam sententiam Hippocratis,
quàm sequitur Iurisconsult *in leg. septimo mense, ff. de stat.
hominum, leg. intestato, in fine, ff. unde & legit. hered.* Paris.
cons. 36. *n.* 5. *libro* 2. Matt. *vot.* 153. *num* 2 Seraph *decis.* 1282.
n. 11. Et in puncto ad excludendam probationem filiationis
ita inquit est Rota *in Auximana Alimentorum* 1. *Iulij* 1620.
coram bon. mem. Peruano.
6 Et licet eandem præsumptionem in filio nato ex concu-
bina, domi concubinarij detenta, admittat Gloss. *in cap. Mi-
chael. verb. constiterit, de filiis Presbyt* Abb *in cap. transmissæ,
sub num* 9. *in fin. qui fil. sint legit.* Paleottus *de noth & spur.
cap* 26. *num.* 3. Covarruvias *de sponsal.* 1. *parte, cap.* 8. §. 5. *n.* 8.
Menoch. *de arbitr. cas* 89 *num* 16. *& dict. præsumption* 53.
7 *num.* 4 Petra *de fideicomm. quæst.* 11. *numero* 2. Eaque
fortius procedat quando ulterius concurrit tractatus fieri
solitus filijs, nominatio parentum, & communis existimatio
ut probat text. *in cap. per tuas, de probat.* & latè expendit
Arias de Mesa *variar resolut. libro tertio, cap.* 39. *numero* 4.
& sequentibus.
Casui nostro non applicatur, quia testes pro Marco exa-
minati, non videntur concludenter deponere de concubinatu
Læliæ cum Fabio, immò aliqui ex testibus non excludunt,
quod alij homines potuerint rem habere cum Lælia; cum
fateantur in domo Fabij convenire consuevisse milites,
ipsumque Fabium pro munere officij militaris, quod gerebat,
sæpius extra domum permansisse. Secluso autem concubina-
tu, seu admissa facilitate accessus aliorum hominum ad mu-
8 lierem, solus tractatus & nominatio non probat filiationem
in præjudicium Lucilli, qui causam non habet à nominan-
tibus, & succedit ex fideicommisso maiorum: Iason. *consil.* 8
n. 2. *& sequentib. & cons.* 206. *n* 2 *& seq. lib.* 1. Cæsar. Manent.
consil. 130 *num* 6. Surdus *consil.* 552. *num* 21. *& seqq.* Capic.
Latro *decis.* 16. *n.* 15. Rota *decis.* 645. *sub num.* 4 *vers.* 1. *quod
parte* 4 *recent. decis* 4 9. *sub num.* 30 *vers. quidquid sit, &
n* 33. *p.* 5.
9 Præsertim quia non agitur ad effectum consequendi ali-
menta, sed succedendi in universo fideicommisso, & exclu-
dendi substitutos, quo casu requiruntur fortiores probatio-
nes, ut distinguendo dixit Rota *in Romana de Bonellis* 29.
Novembris 1613. *&* 28. *Novembris* 1614. *coram bon. mem.
Ubaldo seniore, & in Romana dotis seu filiationis* 11. *De-
10 cembris* 1639 *coram Reverendissimo Domino meo Merlino
Decano*, quæ est *decis* 314 *n.* 19. *&* 20. *p.* 6. *recent.*
Et ex his superflua videtur indagatio legitimitatis: quia
supponit filiationem, quam ideo probare debet tanquam ne-
cessarium antecedens, qui se legitimum, aut legitimatum
affirmat: ut post alios respondit Rom *consilio* 89. *numero* 39
libro 1. Alciatus *respons* 5. *num* 54. *&* 57. *tom.* 1 *lib* 4. qui
in specie ait non sufficere solam patris nominationem, vel
tractatum: Menoch. *consilio* 722. *numero* 15. *& consil.* 1109.
numero decimoquinto.
Sed esto quod probata esset filiatio, adhuc deficeret legi-
timitas à testatore requisita, non quia Marcus non sit legiti-
11 mus, cum ad hunc effectum sufficiat natum fuisse constante
matrimonio, quamvis ante matrimonium conceptus fuisset,

si tunc temporis poterat consistere legitimum matrimonium
*l. nuper, C de natural. liber §. si quis igitur dotalia, auth. qui-
bus modis nat. effic. sui*: Baldus *in leg. Paulus n.* 1. *in prima
lect. Digestis, de stat. homin.* Socin. Iun. *consil* 12. *num.* 17.
vers & opinio ista: *libro quarto*, Alexand. *consil.* 3 *num.* 3. *in
fin. lib.* 7. Ruinus *consil* 92. *num.* 3. *vers. & quamvis, lib.* 3. Pe-
regrin. *de fideicomm. artic* 54 *n.* 39. Mantic *de conject. lib.* 11.
tit. 12 *n.* 26. Fusar. *de substitut. quæst.* 408. *n* 49.
Sed quia fideicommittens voluit successores in fideicom- 12
misso fuisse legitimos de tempore conceptionis, quo casu
oportet Matrimonium de eo tempore constitisse; nec prodest
si subsequatur ante nativitatem: Marzar. *in epit. de fideicomm.
quæstione trigesima*, Menochius *consil.* 215. *num.* 2. Fusar. *de
substitut. quæst* 408. *numero* 50. ubi allegat concordantes
Seraph. *decis.* 1300. *circa fin.* nam illud tempus attenditur 13
ad quod verba referuntur: Gabriel. *consil* 13 *num.* 14. *lib.* 2. 14
& qualitas requisita à testatore de certo tempore, debet in eo
verificari: Giovagn. *cons.* 7 *num.* 29 *lib.* 1. Matt. *consil.* 55.
num. 35. ex text. *in leg. inter socerum, Digestis, de pact. dotal.*
Paseib. *consil.* 150. *n.* 5 *&* 6. Bellon Iun. *consil.* 34 *num.* 14. nec 15
excludere possunt substitutum, nisi filij habeant qualitatem
eo modo, quo fideicommittens requisivit: *leg. ex facto, §. si
quis rogatus, ff ad Trebellian* Mantica *de conject. lib* 11. *t.* 12.
sub num. 24.
Nec obstat contraria opinio Menoc. *d. cons.* 215. *num.* 54.
& præsumpt. 81. *num* 21 *circa finem, lib* 4 Iturgnol *de
substit cent.* 3. *quæst.* 66. *num* 62. asserentium sufficere, quod 16
subsequatur Matrimonium, quamvis testator vocaverit con-
ceptos ex legitimo matrimonio: qui ea ratione moventur,
quòd cum lex præsumat affectum maritalem, sicque matri-
monium tempore primi concubitus, satis filij dicuntur con-
cepti ex legitimo matrimonio.
Nam quidquid sit de hac opinione, receptum est apud 17
omnes, quod matrimonium contractum post tempus à testa-
tore designatum, non suffragatur, quando (ut in casu nostro)
testator abhorruit nominatim subsequens matrimonium:
Isern. *in cap.* 1. *§. naturales, numero* 9. & *ibidem* Baldus *vers.
quaro si de feud fuerit controvers.* Cephal. *consil.* 82. *num.* 74.
Menochius *cons.* 127. *sub num* 18. Odd *de substitut. part.* 6.
artic. 6. *verbo, an legitimati, num.* 7. Giurb. *ad consuetud.
Messan. cap.* 1. *gloss* 4 *part.* 1. *sub num.* 121. Matescot *var.
resol. lib* 3. *cap.* 18. *num.* 51. Rosental. *de feud. cap.* 7. *concl.* 19
num. 32. aliique, quos refert Diaz de Ribadeneira *allegat.
jur tom.* 1 *allegat.* 23. *n.* 52.
Voluisse autem testatorem, quod filij essent legitimi ne-
dum de tempore nativitatis sed etiam conceptionis, patet ex
verbis testamenti, ibi, *ex vero & legitimo matrimonio verè, &
non fictè procreandis*: & infra, ibi, *sed verò à principio ex cor-
pore dicti Fabij generandis*: principium enim generationis
est in conceptione, Hippoc *lib. de genitur. num.* 7. Andr. Laur. 18
Anatom. libro 8 *quæstione* 12. *in fin & cap* 4. *in med* Sennert.
in praxi Medicinali, lib. 4. *part.* 2. *sect.* 4. *cap.* 4. Achatiansi *de
partu cap* 1 *sub num* 4. *& sect* 2. *cap.* 1. *num* 43. *in fine*, & 19
verbum, *generandos*, directum ad patrem, referri non potest
ad tempus post conceptionem: animadvertendo præsertim, 20
quod testator usus fuit verbo, *generandos*, quod denotat
conceptionem futuram, & in fieri: quidquid dicendum esset
si vocasset per verba denotantia conceptionem in esse pro-
ductam: in quibus terminis loquitur Lattes *decisione Gran.* 21
43. *numero vigesimoquinto*, ubi ponderat, quod in eo casu
verba non denotabant conceptionem in fieri; sed in esse
productam, quæ prædicari potest de toto tempore interme-
dio usque ad nativitatem.
Non obstat quod dicta verba requirentia legitimitatem
de tempore conceptionis, apposita sint in primo gradu sub-
stitutionis ad favorem filiorum Fabij; sed in secundo gradu,
de quo hodie agitur, nulla fiat mentio legitimæ conceptio-
nis: ibi, *Sive liberis masculis legitimis, & naturalibus, &c* nec 22
regulariter qualitas legitimitatis expressa in uno gradu sub-
stitutionis conceptæ in casum existentiæ filiorum, censeatur
repetita in alio, seu trahenda, sit ad casum non existentiæ: ut
in terminis Socin. sen *consilio* 63. *num* 10. *&* 20. *libro* 1. quem
sequitur Socin. Iun. *consilio* 67 *sub numero* 12. *vers sed non
eundo*: *lib.* 3. *cons.* 189. *n.* 39. *&* 41. Peregrin. *de fideicommiss
art.* 16. *sub num.* 92.
Quia in puncto respondet Cæs. Manent. *consilio* 135 *nu-
mero vigesimoseptimo.* quod doctrina Socini recipit duas li-
mitationes: Alteram, quando sunt positi in conditione illi- 23
met filij, qui supra cum qualitate legitimitatis fuerant dispo-
sitivè vocati: Et ratio est, quia cum ad easdem personas sicuti
præsumitur eadem affectio testatoris, ita & repetita quali-
tates suprà expressæ quidquid sit inter diversas personas:
Ruin. *consil.* 151. *num.* 19 *consil* 140. *num.* 6 *lib.* 2 Vegg. *consil.*
65. *num.* 98 Rub. *consilio* 71. *n.* 6. ubi hoc modo concordat

contrarias opiniones: Ioan de Anan. & Abb. Surd. *conf.* 464 *sub n.* 7. & 8. & *decis.* 206. *n.* 7. *part.* 3. *recent.*

24 Alteram, quando testator in aliis etiam substitutionibus
eandem qualitatem apposuisset; inde enim colligitur volun-
tas testatoris restricta ad filios ita qualificatos dumtaxat; &
una pars testamenti aliam declarat: ut in terminis, Menoch.
consilio 117. *sub num.* 71 *vers.* 10. & *ultim.* Ruinus *consil* 92.
numero 14. *lib.* 3. Rauden. *de Analog. cap. trigesimosexta. sub
n.* 55. Molin. *de primog. lib.* 3. *cap.* 5. *sub n.* 34. Fusar. *de substit.
quæst* 408 *n.* 43.

Vtraque applicatur casui nostro: *Prima*: quia filij positi in conditione sequentis substitutionis ad favorem Lucilli, sunt illi met suprà dispositivè vocati, dictaque substitutio facta est sub duplici cõditione; sive dicti filij non extent, sive extent & deinde deficiant; atque ideo concurrit nedum identitas personarum, sed etiam identitas casus existentiæ filiorum, quæ sanè intelligenda est de filiis suprà vocatis, quos testator voluit præferri Lucillo.

Secunda, quia in posteriori substitutione facta ipsi Lucillo
decedenti, vocati fuerunt eius filij legitimi & naturales ex
25 legitimo matrimonio, ut supra dictum est, à principio gene-
randi, & sic legitimi de tempore conceptionis, quod denotat
dictio illa, *ut supra dictum est*. in puncto Cas. Mancot.
decis 135 *sub n.* 27. *vers. sed quando*: Ruin. *conf.* 183. *sub n.* 1.
lib. 2. Cephal. *conf.* 75 à *n.* 6. Borgnin. *dec.* 33. *n* 12. *part.* 4. Surd.
decis. 319. *n.* 8.

Et ita decisum utraque parte informante.

Melevitana Antianitatis, Mercurij 1. Iulij 1643.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatia Apostolica tollit inhabilitatem à particulari constitutione inductam.*
2 *Iuri positivo potest per Papam derogari, etiam in præjudicium Tertij, cui fuerit jus quæsitum.*
3 *Impeditus aliquid adimplere excusatur ab impedimento si factis diligentiis non valuit impedimentum removere.*
4 *Actus faciendus habetur pro facto in præjudicium illius à quo processit impedimentum.*
5 *Equites Hierosolymitani per particularem constitutionem excluduntur ab exercitio Caravana post annum quinquagesimum.*
6 *Impedimentum affectatum & procuratum non excusat.*
7 *Impedito legitimè tempus non currit.*
8 *Impedimentum tunc maximè excusat quando provenit ab Adversario.*
9 *Infirmitas narrata in impetratione Gratiæ, si non fuit vera, vel non talis qualis fuit narrata, gratia dicitur subreptitia.*
10 *Infirmitatis qualitas probatur per testes deponentes, de visu, & publico auditu.*
11 *Infirmitas probatur per testes de sensu visus deponentes.*
12 *Medicis de infirmitate attestantibus tanquam peritis in Arte plena fides adhiberi debet.*
13 *Infirmitas probatur juramento patientis.*
14 *Infirmitas probatur ex aspectu corporis.*
15 *Gratia Pontificis remanet subreptitia, & nulla si fuerit impetrata non facta mentione alicuius particularis constitutionis, quæ poterat reddere difficiliorem Papam ad concedendam gratiam.*
Declara, ut num seq.
16 *Obreptio cessat, ob non factam mentionem eorum, quibus Pontifex in concessione gratiæ derogavit.*
17 *Derogatio generalis constitutionum certæ Religionis operatur, ut dicatur derogatum in specie singulis constitutionibus, quamvis non fuerit facta mentio specialis.*

DECISIO LXXXIII.

EX duplici fundamento responderunt Domini, non obstare Equiti Ioanni de Aniorant defectum quartæ Caravanæ, ne reputari debeat inhabilis ad assecutionem Commendæ, à qua, ea dispositione particularis statuti Sacræ Religionis Hierosolymitanæ, propter huiusmodi defectũ excludebatur.

1 Quia scilicet ea inhabilitas à Constitutione inducta cessa-
bat ex vi dispensationis Apostolicæ, quam super ea obtinue-
rat: ut notat. Ioan. Andr. *in cap generali* 82 *n.* 3. *in* 47. *casu,
de reg jur.* Dec. *in cap. at si Clerici, § de adulteriis, num.* 168.
de iudic. Oldrad. *consil.* 213. *num.* 5 Milis *in repert. in verb.*
2 *dispensatus non est idem*, dum maximè ea constitutio prove-
niebat ex jure positivo: cui posse à Summo Pontifice dero-
gari non ambigitur, etiam si ex ea fuisset alteri jus quæsi-
tum: *cap. proposuit, de concess. prabend.* ubi post Gloss. *in verb.
dispensare*, tradit Hostien. *n.* 10. *in fin.* Butr. & Imol. *num.* 7.
Alex *consil.* 2 *n.* 10. *lib.* 1. Bal. *consil.* 477. *n.* 1. *vol.* 1. Rota *dec.* 36.
part. 3. *recent.*

Et quia ne eam Caravanam adimpleret prohibitus fuerat 3
à Venerabili Lingua Franciæ, dum licet Paralysis morbo
affectus, non obstante Medicorum consilio, se ad illam accin-
xerat; quæ prohibitio dum fuit causa immediata ne Carava-
nam explere potuerit, propter litem illi motam super No-
bilitate, quamvis ut eam prohibitionem removeret omnem
diligentiam Eques Ioannes adhibuerit, potest eidem legiti-
mam excusationem præbere super eiusdem Caravanæ defe-
ctu: ut probat text. *in leg sed & si, § si fortè, ff. ex quibus caus.
maior.* Innocent. *in cap ex transmissa n.* 2. *de præscript.* Aym.
consil. 270. *num.* 3. Surd. *consil.* 12. *n.* 21. Menochius *de arbitr.
lib.* 2. *cent.* 2. *cas.* 118. *n.* 7. Afflict. *decis.* 19. *num.* 1. & 2. & *ibi*
etiam Visil. ad eum *num.* 4. Rota coram Verall. *decisione* 72.
n. 5 *part* 2. & coram Put. *decis* 416. *num.* 4. *lib.* 2. & coram
Seraph. *decis.* 1026. *num* 3. adeò ut eadem Caravana haberi 4
debeat pro perfecta, in præiudicium Venerabilis Linguæ, à
qua processerat impedimentum; ut in terminis Antianitatis
quæ currere debeat Equiti ab eo tempore, quo fuit impeditus
suæ Nobilitatis documenta exhibere, in præiudicium illius,
qui impedimento causam præbuit: firmavit Rota *in Civitat.
habitus* 19. *Decembris* 1608. *coram Manzanedo*, & coram
Greg. *decis.* 341. *n.* 1.

Et licet impedimento causam præbuisse videatur Ioannes, 5
dum ad eam Caravanam accessit Quinquagenarius, post
tempus à Constitutione particulari Sacræ Religionis Hiero-
solymitanæ edita de anno 1631. excluduntur Equites ab
illarum exercitio; quod propterea impedimentum tanquam 6
affectatum ab eoque procuratum sibi agari non possit, ut
habetur *in l non exigimus. § si mihi, ff si quis caution. in ind.*
Gloss. notat *in verb affectavit, l si quis in gravi, §. si cum
omnes. ff. ad Syllan.* cum aliis per Tiraquell. *de retract. lign.*
§ 35. *gloss* 4 *n.* 27.

Hæc tamen obiectio cessat ex lite decennali, quam eadem
Lingua super Nobilitate Ioannis intentavit in hoc Tribunali
qua etiam illa succubuit: quæ sicut excludit causam affectati
impedimenti in persona Equitis, ita eo etiam ut eidem tan-
quam legitimè impedito ex lite iniusta, cursus ille decennalis 7
obesse non possit: ut probat text. *in leg si vehenda, §. idem
iuris ff ad leg Rhodiam de iact & leg ut perfectius Cod. de
annal except.* not. Gloss. *in cap si Capitulo, in verb. factam de
concess prab. lib.* 6. Decius *consil.* 356. *num.* 4. *vol.* 2. Menoch.
consil. 39. *num* 35. *volum.* 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 3. *gloss* 4.
num. 5 Præsertim cum impedimentum præstitum fuerit à 8
Venerabili Lingua, quæ Adversarij partes sustinebat: *l si cum
ipse*, ubi Bart *ff. de excusat. Tutor leg. intra utile*, ubi Bart *ff. de
minor* Purpurat. *consil* 92 *n* Surd *consil.* 374 *num.* 4.

Non obstat quod gratia dispensationis à Ioanne impetrata
dici debeat subreptitia, dum in ea narravit se redactum in-
habilem ad confectionem Caravanæ propter debilitatem in
dimidia sui corporis parte contractam ante trigesimum cir-
citer annum, dum erat addictus servitio Hospitalis Sancti
Ioannis in Insula Meliten. Et tamen constat hoc medio
corpore tres alias Caravanas ab eo fuisse peractas, videlicet
de anno 1614. 1616. & 1618. Vnde vel ea infirmitas narrata 9
in Gratia, vera non fuit, vel saltem talis qualitatis, ut reddi-
disset inhabilem ad quartam adimplendam, & ita gratiam
reddidis subreptitiam, ex defectu intẽtionis Summi Pontificis
illam concedentis: *cap super litteras*, & notat. *ibi* Felin. *n.* 8.
de rescript. Cardin Zabar. *consil.* 69. *n.* 2. Surdus *consil.* 337.
n. 41. Rota *decis.* 418 *n.* 1. *part.* 1. *recent.*

Eadem enim qualitas infirmitatis probatur ex depositione
plurium testium de visu & publico auditu, Equitem usque 10
ab anno 1606. paralysis morbo laborasse, quæ tractu tem-
poris talis evasit contumaciæ, ut de eo tempore quo Gratiam
obtinuit, quartam Caravanam adimplere non potuerit; cùm
factus esset inhabilis ad incessum, & ad Arma Terra Marique
pertractanda: quorum testimonio de sensu visus attestantium 11
probatur infirmitas Equitis: ut notat Bart. *in l. prima. Cod. de
Mendicant. valid num* 5. *lib* 11 & *in leg quæsitum, num* 6 *ff.
de re iudic.* Cardin. Alexand. *in cap. placuit*, 28. *distinct.
num.* 4 Gabr. *de testib. concl.* 10. *n.* 36. Rota *decis.* 45. *num.* 18.
part. 6. *recent.*

Maximè dum illud coadjuvatur ex fide iurata plurium
Medicorum, qui eidem Equiti consilium præbuerunt, ne 12
propter morbi contumaciam à Nautica professione abstine-
ret quibus etiam tanquam in Arte peritis debet plena fides
adhiberi: ut notat Bartol. *in leg* 2. *numero* 3, *de testament.*
Baldus *in leg septimo mense, in addit. Digestis de stat. homin.*

Afflict.

Afflict. *ad Constitut. Regni Neapolitan lib. 1. Rubr. 95. num. 27,* Socin. Ian. *consil. 18 numero undecimo, lib. 2* Rota *decis. 92. numero tertio, part. 2 & decis. 45 numero trigesimonono, par. 6. recent.* & proprio eiusdem Equitis juramento, quo illa etiam
13 probari solet: ea not. *in leg sciri potest. Digestis, de excusat. tut in §. consequens autem vers. si quis dictam agritudinem,* Specul. *in § nunc breviter transcurren numero sexto, de appel.* Roman *in l. 2. § quod diximus, numero quinto, vers. secundus modus: ff si quis cautini.* Hippol de Marsil *in rubr. Cod. de*
14 *probat. num. 144.* Accedente præsertim aspectu corporis, quo etiam illa justificatur: ut notat Bartol. *in d. l. 1. C de Mendic. n. 4. lib. 11. & in dict. leg. quasitum, num 6. Digestis, de re jud.* quem sequitur Abb. *in cap. tenor, num. 2. eod. tit.*

15 Neque etiam hæc redargui potest tanquam obreptitia, propter taciturnitatem Ordinationis octavæ *de infirmis*, in qua sancitum est, Equitem redactum inhabilem ad Caravanam, posse à magno Magistro dispensationem obtinere, facta in sui locum alterius substitutione; cuius statuti notitia sicut reddere poterat difficiliorem Pontificem ad gratiæ concessionem, ita eiusdem taciturnitas efficit gratiam subreptitiam ac nullam: ea notat per DD. communiter, *in cap super litteris, de rescript* Rota coram Greg. *decis. 150. num 1.* & coram Buratto *decis. 510. n. 7.*

Quia dum fuit in Brevi derogatum omnibus constitutio-
16 nibus Sacræ Religionis, quamvis Apostolica auctoritate roboratis, necnon eius consuetudinibus, stabilimentis, usibus, & Ordinationibus capitularibus, quomodolibet huic gratiæ obstantibus, cessat obreptio propter taciturnitatem prædictæ
17 Ordinationis; cui sufficienter censetur à Summo Pontifice derogatum, in ea stabilimentorum generali derogatione, quamvis illius facta non fuerit mentio specialis: ut notant Doct. *in leg ultim Cod si contr. jus. vel utilit. publ.* ubi Cyn. *num 2.* Bartol. *numero quarto, in fin* Baldus *in auth omnes Peregrini, Cod commun de success. num. 6.* Alexander qui plures refert *consil. 122. num 8. libro quarto*, Garz. *de benef. parte 4 cap 5 n. 37.*

Et ita utraque, &c.

Melevitana Antianitatis, Lunæ 14. Decembris 1643.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Infirmitas narrata cum certa qualitate reddit gratiam subreptitiam si non probetur talis qualis fuit narrata.*
2 *Testes plures numero praferuntur paucioribus.*
3 *Infirmitatis qualitas qua non fuit narrata, non est justificanda, sed pro validitate gratia sufficit justificare infirmitatem narratam*
4 *Infirmitas bene probatur per testes de certa scientia deponentes*
5 *Gratia Apostolica interpretationem recipit à dispositione Iuris communis.*
6 *Debilitas corporis excusat à munere quod corpore impleri debet.*
7 *Debilitas corporis causata à morbo paralysis sufficit quod probetur pro justificanda impotentia longi itineris narrata in impetratione gratia.*
8 *Paralysis, morbus increscens appellatur, quia cum patientis atate augescit.*
9 *Paralysis morbus quò magis atas patientis augetur, altius imprimitur, & vires imbecilliores reddit & n 12.*
10 *Medicis attestantibus de qualitate morbi plena fides adhiberi debet.*
11 *Gratia Pontificis subreptitia dicitur, si in eius impetratione non fuerit aliquid narratum, quod potuisset reddere difficiliorem Pontificem ad concessionem Gratia.*
13 *Subreptio excluditur ex eo quòd Princeps potuerit saltem in genere habere notitiam de eo quod tacitum fuit.*
14 *Dispensatio non tollit illud impedimentum, quod non fuit expressum.*
15 *Ordinatio Religionis Hierosolimitana 9.* de offic. fratr. *prohibens admitti quinquagenarios ad Caravanas peragendas, non est in usu.*
16 *Derogatio cum clausula,* Quorum tenores, &c. *tollit omnia obstacula qua possent adversari ei qui gratiam impetravit.*

DECISIO LXXXIV.

Repropositio per me dubio super capacitate Equitis Ioannis de Aniorrant, pro consecutione Commendæ, cuius in præterita fuit declaratus habilis ex vi dispensationis Apostolicæ, quam à Sanctissimo Domino nostro obtinuerat, cum illa de subreptione arguerentur eam non obstare Domini censuerunt, & sic confirmandam esse decisionem factam coram me sub die prima Iulij præteriti.

Deducitur enim ea subreptio ex eo, quod non justificatur 1
infirmitas Equitis narrata in Brevi, & quidem continuata, ac talis qualitatis, quæ præstaret impedimentum perpetuum: juxta doct. Felin *in cap quoniam, num. 6. ad fin. ut lit. non contest* Rota coram Verall *decis. 240 num. 2. part. 1.* & coram Buratto *decis. 228 num. 1.* Quinimò contrarium probatur ex 2
testibus deponentibus de pedestri incessu ipsius Equitis, & Equitata in Galliam, qui tanquam numero plures præferri debent aliis adductis pro probanda infirmitate Equitis: juxta textum *in leg. ob carmen, § ult. ff de testibus, & in cap. in nostra, eodem tit.*

Sed ea subreptio tolli visa fuit ex narrativa ipsius Brevis: 3
ibi: *Ta ob debilitatem dimidia partis tui corporis ab humeris deorsum ex paralysi, quatriginta circiter abhinc annis in Conventu Hospitalis S. Ioannis Hierosolimitani correptus fuisse contractam ad dictum Conventum pro facienda Quarta Caravana, qua tibi defecit, & pretenda ac obtinenda antianitate accedere non posses.* Quæ narrativa non indiget aliqua justificatione infirmitatis continuæ, sive considerato contextu verborum, in quibus ea non legitur narrata, ac propterea justificari non debet, sed eo tantummodo verificari, quo enunciata fuit, *à triginta nempe annis à pradicta infirmitate fuisse correptam*: ut tradit Garz *de benefic part. 6 cap. 2. n. 105. & 206* & pluries censuit Rota, ut coram Ægid. *decis. 116. in fin. decis 9. n 10. part 2 divers & 480 n. 4 in fin. part. 1 recent.* & coram Buratto *decis 778. n. 8.* prout plenè probant testes 4
de certa scientia deponentes, ponderati in *praterita decis.* sive inspecta dispositione Iuris, à qua Gratia Apostolica reci- 5
pere debet interpretationem: juxta tex *in cap Ecclesia nostra 57. de elect* & advertit Roman. *in consil 218. n. 10 vers nec etiam prasumendum est*, & ponderavit Rota *in Landen Firmitat 30 Aprilis 1635. coram Reverendissimo Domino meo Decano.* quod scilicet infirmitas prædicta debilitavit corpus 6
Equitis; quæ debilitas excusat à munere Caravanæ, dum corpore impleri debet juxta textū *in leg. 1 §. corporis debilitas ff de vacat. & excusat mun.* Fel *in c quoniam, n. 6 vers dum dicitur, ut lit non contest.* ubi etiam Innoc. *n 2 in* Butr. *n. 7.*

Ex his etiam resultat justificatio alterius partis narrativæ 7
quòd scilicet ad Conventum pro facienda quarta Caravana 8
accedere non possit; cum satis sit probare corporis debilitatē 9
ratione morbi qui inter increscentes, hoc est, inter eos qui cum ætate augescunt, appellatur ab Hippocr. *in Epidemicis*: & partes corporis quanto magis ob auctam ætatem imbecilliores evadunt, & altius imprimitur morbus: ut advertit Lud. Mercat *de intern. morb. curat. lib. 1. cap 14. tit. de paral. § Periculosissimus*: Petr Forest *observ. Medicin. lib. 10. observ. 82. num. 11. 10.* Heurnius *de morb cap cap 2 c. col 3. vers. certè omnes nervorum affectus*: & attestantur Medici Parisienses pèr viginti dies ante obtentam dispensationem de qualitate eius morbi, qui de die in diem, propter ingravescentem Equitis ætatem, tale cepit incrementum, ut illum reddat inhabilem ad maritimā expeditionem pro cōficienda quarta Caravana: 10
cui attestationi plena fides in hac materia adhiberi debet: juxta textum *in leg. septimo mense, ff de stat hominum & in leg. semel, C. de re milit lib 12.* notat Bart. *in leg. 2. n. 3. ff de testam* Rota *decis 620 n. 3. part. 1 divers & decis 45 n. 17. p 6. recent.* & coram Buratto *decis. 778. n. 2.* Quæ nec adversatur alteri attestationi Medicorum Messanensium: quia isti deponunt de morbi periculo, illi verò de morbo jam aucto, & incursio: & sic de tempore diverso, & ambæ attestationes concludunt corporis debilitatem in persona ipsius Equitis.

Neque ea corporis debilitas tollitur ex factis tribus præ- 11
cedentibus Caravanis ab eodem Equite, quarum etiam notitia, sicuti potuisset reddere difficiliorem Pontificem ad concessionem gratiæ, ita earum omissio reddit gratiam subreptitiam ac nullam. ut voluit Felin. *in cap. super litteris, n. 8. de rescript.* Cassad. *decis. 12. num. 4. & 14 de praben.* cum aliis per Menoch. *de arbitr cas 201. n. 24.*

Quia cessat obiectio, considerata natura ipsius morbi qui 12
ingravescente ætate corpus debilius reddit, ac viribus destituit, ut attestantur Galen. 4. *de locis affectis, cap. ult. circa medium*, Rondeletius *in methodo curandorum morbor lib 2. cap 32. in fin.* Capivac. *lib. 2. cap. 14. circa med. §. licet Paralysis* Gordon *de morb curat cap. 2. 2. colum. § si sit puera* Quæ debilitas pro causa concessionis huius Gratiæ, ponderata fuit à Sanctissimo, prout constat ex præcitato tenore ipsius Brevis qui dum concessit dispensationem super quarta Caravana, quæ deficiebat Equiti notitiam habuit saltem in genere de tribus aliis jam peractis ex qua notitia generica excluditur 13

 subreptio.

subreptio : ut probat textus *in leg. qui jure militari ff. de testament milit.* Felin *in cap. nonnullis, n. 18. de rescript. post med. vers. quia sufficit.* Rota coram Cassad *decis.* 12. *num.* 6. *de prabend. & decis.* 38 *numero tertio, & decis.* 220. *num.* 5. *par t.* 1. *recent.*

14 Non etiam argui potest obreptio ex taciturnitate ætatis quinquagenariæ, quam compleverat Eques, cuius causa admitti non poterat ad confectionem quartæ Caravanæ, vigore Ordinationis 9. *de offic Fratr* quasi ea Ordinatio dici non possit ab ipsa dispensatione sublata, dum in Gratia expressa non fuit: ut in his terminis firmavit Rota coram Gregorio *decis.* 109. *n.* 8. *&* 739. *n.* 5. *parte* 1. *recent.*

15 Quia tollitur ex pluribus sententiis exhibitis pro parte Equitis, ex quibus apparet de non usu eius Ordinationis: sicut etiam ex admissione facta à Venerabili Lingua de persona Equitis, licet quinquagenarij, ad quartam Caravanam:
16 & removetur ex amplissima derogatione Statutorum, Consuetudinum, Stabilimentorum, Vsuum, ac Ordinationum capitularium quomodolibet huic gratiæ obstantium, apposite in eodem Brevi cum clausula, *quorum tenores, &c.* ex qua sublata fuerunt omnia obstacula, quæ nocere possent Equiti : juxta *consil.* Butt. 49 sæpius approbatum in hoc Tribunali, ut testatur Cassad. *decis.* 10. *n.* 2. *& decis.* 38. *n* 3. *super Reg.* Rota coram Put. *decis.* 415. *n.* 5. *& 6. lib.* 1. *&* 191. *n.* 6. *p.* 1 *recent.* & in similibus terminis *in Melevitana indultorum* 26. *Iunij* 1628. *coram bona memoria Cardinali Virili.*

Et ita, utraque, &c.

Senogalliensis Bonorum Lunæ 30. Maij 1644.

Coram R. P. D. Cerro.

SVMMARIVM

1 *Appellans à sententia contra alium lata, facit omnia acta sua perinde ac si ipso citato facta fuissent.*

2 *Tertius veniens ad causam, non colitigantium, sed proprio juri adhærens, non facit acta sua, si veniat prout in prima committendo causam: nec sententia lata eum afficit: secus autem si veniat per viam appellationis.*

3 *Clausula,* Quam & quas, *in commissione apposita, operatur quod Iudex appellationis procedere possit prout in prima.*

4 *Appellans à sententia contra alios lata, si in appellatione dicat à dicta sententia se valdè læsum, proculdubio facit omnia acta sua.*

5 *Clausula,* Quam & quas, *operatur, ut non constito de appellatione, seu etiam deserta, pronunciari possit prout in prima, non tamen potest tollere appellationem, & actus præcedentes.*

6 *Hæreditas ab intestato defertur proximiori.*

7 *Hæredi ab intestato competit immissio ex interdicto* Quorum bonorum.

8 *Ægrotus interrogatus, an velit relinquere certum legatum si interroganti respondeat,* Fate voi : *legatum non sustinetur.*

9 *Verba,* Fate voi, *non important dispositionem perfectam.*

10 *Verba,* si, fate voi : *prolata à testatore interrogato an velit certam dispositionem, facere requirunt subsequentem dispositionem, alias non detur dispositum, & numero* 12.

Secus si Testator interrogatus respondisset simpliciter, si: ut num. 11.

13 *Dispositio imperfecta ratione defectus voluntatis sustinetur.*

14 *Ægroti in articulo mortis constituti absque animi deliberatione solent interrogantibus respondere affirmativè.*

15 *Ægroti in articulo mortis constituti liberum discursum, ac distinctam cognitionem habere non solent.*

16 *Legatum factum ad interrogationem alterius, sustinetur favore piæ Causæ.*

Declara, ut num. 19.

17 *Legatum solo nutu factum sustinetur favore piæ Causæ.*

Declara, ut num. 19.

18 *Legatum collatum in alterius voluntatem sustinetur favore piæ Causæ.*

Declara, ut num. 19.

DECISIO LXXXV.

DEfuncto anno 1642. Petro de Albis de Corinaldo, Deputati & Syndicus Communitatis prætendentes jure legati fuisse sibi relictum unum prædium situm in Territorio dicti loci, *in contrata, dicta, il Rovero, seu Monte della Penna,* pro erigenda Collegiata in dicto loco ; institerunt pro immissione in possessionem dicti prædij : & nemine citato obtinuerunt.

Interim verò Lavinia Cina soror uterina defuncti alibi degens, habita notitia de prædicto obitu fratris, statim se contulit ad locum Corinaldi, & adito Iudice servatis servandis obtinuit sibi tanquam proximiori ab intestato hæredi tradi claves domus, consignari pecunias in domo defuncti repertas, & successivè uti talis adepta fuit possessionem bonorum hæreditariorum, ad quam pacificè conservandam obtinuit prius ab A.C Monitorium cum inhibitione uti Vidua, in vim *leg. unica, C. quand Imper. inter pupil & vid. &c.* quod præsentari fecit non solum Deputatis, & Syndico Communitatis, sed etiam Hieronymo Mannello Rectori Ecclesiæ Parochialis Sancti Petri dicti loci, cum quo nunc causa agitur

Postmodum verò per aliud Monitorium speciale contra solus Deputatos & Syndicum, non vocato Hieronymo, movit judicium coram eodem A. C. à quo petiit & obtinuit immissionem dicti prædij

Appellarunt ab hoc decreto Deputati & Syndicus ; & commissa causa, an esset locus Ægidianæ ; fuit per Iudicem appellationis affirmativè responsum ; & proinde exequendam esse sententiam, & mandatum de immittendo relaxatum.

Insurrexit in his terminis Hieronymus ; & prætextu quod non fuisset in causa citatus, obtinuit denuò committi causam appellationis in Rota cum clausula, *sine præjudicio legitimæ executionis* : Vnde dubitavi an esset locus executioni dictæ sententiæ, & mandati, etiam in præjudicium dicti Hieronymi & Domini affirmativè responderunt.

Defectus enim citationis Hieronymi, qui pro nullitate 1
sententiæ allegabatur, tollitur, quia cum ipse appellaverit à sententia lata contra Deputatos, & causam appellationis, & nullitatis committi fecerit, fecit omnia acta sua, quæ perinde illum afficiunt, ac si eo citato facta fuissent : ut monuit Innoc. *in cap. cum super n* 6. *vers. si attamen hæc tertia persona, de re judicat.* Rota penes Put. *decis.* 71. *lib.* 3. Achill. *decis.* 13. *de appel. ac decis.* 98. *sub n.* 5. *part.* 5. *recent.* & in aliis relatis per Add. ad sanct. mem Greg. XV *decis.* 259. *n.* 8.

Licet enim Tertius veniens ad causam, non adhærendo 2
juri colitigantium, sed ex proprio, & separato jure, possit venire prout in prima, committendo novam causam, & hoc casu non faciat acta sua, nec sententia lata eum afficiat : ubi tamen prout hic, venit per viam appellationis, licet alleget nullitatem sententiæ, semper facit omnia acta sua, quia aliter jus appellandi & dicendi de nullitate sibi non competeret : ut distinguendo, dicit Rota *in recent. decis* 98. *n.* 5. *in fin. & 6. part.* 1. Add. ad Greg. *dict. decis.* 259. *num* 3. & fuit dictum *in Montis Regalis Iurisdictionis* 10. *Iunij* 1602. *coram Cardinali Millino*, impress. per Marches. *parte* 2. *fol.* 265. *num.* 4 *cum sequentibus.*

Et in hoc casu non attenditur clausula, *quam & quas*, 3
apposita in Commissione, cuius vigore procedi potest prout in prima, etiam si de hac non fuerit habita expressa declaratio: ut advertit Rota coram Cardinali Seraphino *dec.* 1241. *num.* 2. Quia præter quod dicta decisio loquitur in casu, in quo revera nulla fuerat interposita appellatio, in casu tamen nostro Rector in Commissione exposuit se valdè læsum à 4
dicta sententia, ibi sentiens à dicta sententia, & aliis gravaminibus totoque processu se valdè læsum ; quòd cùm esse non possit nisi cum supposito, quod sententia eum afficiat, utique appellans cum hac expressione, proculdubio fecit acta sua : ut notavit Rota *decis.* 98. *n.* 6. *in fin.* & admittit *d. decisio* Seraphin. 1241. *sub n.* 3 *vers. non obstat* : *& in dict. Montis Regalis Iurisdictionis*, penes Marchesan. *n* 6. Vbi quod dicta 5
clausula, *quam & quas*, operatur solum ut non constito de appellatione, seu etiam ea deserta possit pronunciare prout in prima : sed ex hoc non sequitur, quod non fuerit appellatum. & commissa causa appellationis ; ex quibus actibus nititur approbatio sententiarum.

Iustitia verò est patens: quia dum Petrus testator decessit nullo condito testamento, & Lavinia soror uterina est proximior, ad eam spectat hæreditas ab intestato, & competit 6
immissio ex interdicto, *Quorum bonorum* : *leg.* 1. *ff. & Cod.* 7
quorum bonorum : Menoch. *de adips. remed* 2 *num.* 49. *& sequentibus*, Rota *decis.* 115 *n* 1. *part.* 1 *& decis.* 415 *n* 2 *p.* 5. *recent.* etiam si agatur de re particolari, ut habetur *in leg.* 1. *C. quorum bonorum* : bonæ memoriæ Buratto *decisione* 386. *numero secundo.*

Nec obstat prætensio quod prædium, de quo agitur, fuerit legatum pro Collegiata erigenda : quia præter quod testes

inducti

indocti pro Rectore ad probandum huiusmodi legatum, pari videntur plures exceptiones, ut latè deducitur ab Informantibus pro Lavinia; Dominis visum fuit de eo non constare: quia ea attestatione Patris Iosephi de Paronis Confessarij habetur, ad suggestionem quorundam amicorum, & consanguineorum ibidem adstantium, se interrogasse ægrotum morti proximum an vellet relinquere legatum scutorum 1000. pro erigenda Collegiata in dicto loco? Ægrotumque
8 respondisse per hæc verba: *Padre sì*. quo responso habito; agnoscentes iidem scuta mille non sufficere pro perficiendo opere curasse, ut ipse iterum interrogaret ægrotum, an vellet pro erectione Collegiatæ relinquere prædium situm in Ter-
9 ritorio dicti loci? eumque respondisse; *Padre sì fate voi*: hæc attamen verba nullatenus important legatum, quia non continent dispositionem perfectam, ut opus esset, sed simplicem
10 declarationem quod erat contentus relinquere, quæ cum expectet post se complementum dispositionis, & actus remanet semper præparatio simplex sine effectu perfectæ dispositionis ut post Oldrad *consil.* 119. dixit Rota coram Cardinali Seraphino *decis.* 623. *num.* 3. *& decis.* 1357. *num.* 71. *& in Romana seu Tudertina educationis* 1. *Martij* 1638. *coram Reverendissimo*
11 *Patre Domino meo Carillo*: erat enim necessarium, testatorem actualiter & deliberatè voluisse, & disposuisse, absque eo quod legatum distulisset in futuram voluntatem interrogatis, ibi: *fate voi*: Bald. *consil.* 12. *num.* 3. *lib.* 2. Mantic. *de conject. ultim. volun. lib.* 12. *tit.* 16. *n.* 11. Rota apud Seraph.
12 *ubi suprà, n.* 8. *& in dicta Romana seu Tudertina*. Aliàs nihil prodest testatorem ita voluisse, nisi doceatur volūtatem transivisse in dispositionem. Bald. *in leg. quidam cum filium in* 3. *Notab. ff. de hæred. instit.* Dec. *cons.* 287. *num.* 7 *& consil.* 513. *num.* 11. Gabriel *cons.* 151. *n.* 16. *lib.* 1. Rota coram Seraphino *decision.* 1468. *n.* 15.

Eoque magis; quia agnoscens idem Confessarius imperfectionem huiusmodi voluntatis, subdidit: *Signor Petro, non tocca à me il dispenere della vostra robba* quibus verbis nullum aliud responsum dedit, quam *Sapere e Zappare*: quibus sæpius repetitis illinc ad modicum reddidit animam Deo.

Hinc attamen dupliciter excluditur perfectio voluntatis; *Primò*, quia non solum testator non habuit legatum pro facto, sed interrogatus, nec minus illud perficere voluit; dum responsum dedit omninò alienū & extraneum: *Secundò*: quia morti proximus morbo valdè gravatus, & fortè etiam mente non sanus, non ex aliqua præordinata eius voluntate, aut determinatione relinquendi huiusmodi prædium pro erectione Collegiatæ, sed solum ad suggestionem Patris Confessarij
13 sic impulsi à circumstantibus, respondit *Padre sì* absque alia verborum expressione, seu clariori suæ voluntatis declaratione. Vnde dispositio tanquam imperfecta ratione voluntatis, non sustinetur; quippe quæ non censetur facta ex animi deliberatione, sed ex quodam morientium usu, qui omnibus
14 interrogantibus facillimè applaudentes affirmativè respondent, ad evitandas importunas interrogantium vexationes
15 eo tempore, quo mortis cogitatione turbati, ac summis morbi cruciatibus affecti, liberum prorsus discursum, ac distinctā cognitionem non habent: ut ad propositum ratiocinatur Clar. *in* §. *testamentum, quæst.* 37. *sub num.* 7. *vers.* 3. *sciat*: dicens, quoniam concurrunt hæc duo, quod scilicet testator sit valdè gravatus infirmitate & quod non constet ipsum habuisse prius animum ita testandi; hanc opinionem esse magis communem, magis æquam, & magis tutam, & secundum eam fuisse iudicatum: & latè comprobat Dec. *consil.* 86. *n.* 22. *& sequentibus*, & plures alij relati per Modern. Mantu. *contr.* 542. *n.* 65. *cum sequentib.* 72 73. *&* 80 Surd. *consil.* 373. *n.* 11. quod præsumitur sic respondisse, ut se liberaret à molestiis & suggestionibus.
16 Nec relevat favore piæ Causæ sustineri legatum, nedum
17 ab interrogatione alterius, & solo nutu factum, sed etiam in
18 alterius voluntatem collatum, ut notant communiter Doctores *in cap. cum tibi* ubi Gloss. *in fin. extra de testament. & ibi* Covar. *nivis in eclect.* dicens magis communem *sub n.* 11. *& sequentibus, vers. Tertius Capituli intellectus*: & dixit Rota *divers. decis.* 74. *num.* 18. *& seq. part.* 2. Id enim recipi-
19 tur quando cessat omnis suspicio insanæ mentis, ac importunæ suggestionis; & constat testatorem ita voluisse determinatè disponere, ut explicat Covar. *ubi suprà, num.* 4. *vers. & tamen intelligenda*. & Clar. *dict. quæst.* 37. *sub n.* 6. *vers. sciat ergo secus* ubi prout hic de præordinata, vel determinata voluntate non constat; & dubitari potest, Testatorem non fuisse sanæ mentis, & interrogans nedum non redegit in scriptis, sed intelleait interrogatum nolle disponere, subdens illi propterea verba superius relata quod ad eum non spectabat disponere de illius bonis: hoc enim casu ex defectu perfectæ voluntatis dispositio non sustinetur; nec minus favore piæ causæ, ut notat pro indubitato Covarr. *in cap. relatum, il* 1. *sub num.* 9. *& sequentibus, de testam.* Clar. §. *testamentum, quæst.* 7 *sub num* 3. *&* 4 Grat. *discept. forens. cap* 893 *sub n.* 21 *&* 23 Surd. *decis.* 282. *sub n.* 15. & firmavit Rota *in recent. decis.* 576. *sub n.* 3. *parte* 3.

Et ita constito de validitate & iustitia sententiæ, dixerunt Domini mandatum A. C. esse exequendum, utraque, &c.

Senogalliensis Bonorum, 15. Maij 1645.

Coram R. P. D. Cerro.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à sententia contra alium lata, facit omnia acta sua perinde ac si ipso citato facta fuissent.*

2 *Tertius veniens ad causam, non colitigantium, sed proprio iuri adhærens, non facit acta sua, si veniat prout in prima committendo causam, nec sententia lata eum afficit: secus autem si veniat per viam appellationis.*

3 *Tertius veniens ad causam ex proprio iure independente ab illo colitigantium potest venire prout in prima instantia etiam post latam sententiam in causa: secus si venit ad defensionem unius ex colitigantibus.*

4 *Citare possessorem sufficit in iudicio immissionis, absque eo quod citentur interesse habentes.*

5 *Interesse habens in re in qua quis immissionem petit, non potest illam impedire contra possessorem*

6 *Scriptura privata uti de antidata suspecta in concursu publici instrumenti non venit attendenda*

7 *Attestationes extraiudiciales nullam merentur fidem.*

8 *Possessio absque scientia & patientia eius qui possidet; alteri acquiri non valet*

9 *Ægrotus respondens interroganti an velit certam dispositionem facere, si fate, voi: non dicitur perfectè disponere.*

10 *Declaratio animi quod quis sit contentus legatum facere, non importat legatum.*

11 *Legatum ut sit validum opus est quod Testator illud deliberatè faciat, nec sufficit quod illud relinquat in suspenso sub futura interrogantis voluntate*

12 *Ægroti in articulo mortis constituti ad evitandas molestas adstantium interrogationes, solent affirmativè interrogatis respondere.*

13 *Alienatio sanæ mentis arguitur in ægroto, qui interrogatus de re gravi ad propositum non respondet.*

14 *Dispositio facta ab eo qui non erat sanæ mentis, non valet, licet sit facta ad pias causas.*

15 *Illatio fieri non potest de una dispositione ad aliam diversam.*

16 *Dispositio facta ad alterum suggestionem quando constat de præordinata Testatoris voluntate, valida est.*

Declara, ut n. 17.

18 *Retentio non competit, quando creditum non est omninò certum clarum, & liquidum.*

DECISIO LXXXVI.

AD impugnandam sententiam super immissione latam ad favorem Laviniæ Cinæ, iterum opponebatur defectus citationis; ex eo quod lata fuerit non citato Hieronymo Mannello Rectore Ecclesiæ Parochialis Sancti Petri de Corioaldo.

Sed hic defectus fuit abundè sublatus in *alia decisione*; ex illa solida responsione, quæ etiam hodie placuit Dominis, 1
quod Hieronymus appellavit à sententia lata contra Deputatos, causamque appellationis, & nullitatis cōmitti curavit, eo ipso fecit omnia acta sua, adeò ut citationis defectum amplius opponere non possit: iuxta magistralem Theoricam Innocentii passim ab omnibus receptam *in cap. cum super*, *n.* 6 *vers. si attamen, de ce judic.* cum aliis *in decisione* cumulatis.

Vbi ulterius fuit responsum non refragari, quod fuerit de 2
nullitate oppositum, dum Hieronymus non venit prout in prima, sed per viam appellationis, adhærendo iuri colitigantium; hoc enim casu, quamvis appellando nullitatem deducat, adhuc facit omnia acta sua

Contraria verò procedunt, quando nullitatem allegans venit ut in prima, non adhærendo iuri colitigantium, sed ex proprio & separato iure: ut optimè distinguendo docuit Add. ad sanctæ mem. Gregor. *decis.* 459. *numero quarto. & decisione* 303 *numero tertio.* Vbi quod electionem veniendi 3
prout in prima non habet, nisi ille Tertius, qui venit ex proprio iure independente à iure colitigantium: si enim veniat ad defendendum alterum ex litigantibus, vel illi adhæreat, nō potest venire nisi in statu, & terminis: quod idem firmavit

Rota coram Pat. *decis. 71. n. 1. & 2. lib. 3. in correct.* & coram bonæ memoriæ Buratto *decisione 883. numero secundo, in fine, & tertio.*

Sed ulterius pro eversione huius obiecti advertebans Dominum Rectorem de tempore petitæ, & obtentæ immissionis per Laviniam, non fuisse in possessione prædij conversi; ideoque non posse opponi amplius huiusmodi citationis de-
4 fectum: cum in judicio immissionis satis sit citari possessorem absque eo quod citentur alij interesse habentes: ut probat Gloss. *in leg. de unoquoque, verbo quos causa, ff. de re judic.* Molin. *de primog. Hispan. lib. 4. cap. 8. num. 3.* Cancer. *var. resol. lib. 2. cap. 16. num. 100. cum sequentibus*, Rota *in Æsina Salviani 18. Iunij 1627. coram Reverendissimo Domino meo Decano, & in Bonon. fideicommissi de Eleonoris, 3. Decembris*
5 *1632. coram Domino Queppo.* Dum enim alter prætendens interesse non possidet, & possessio est plena, jus illius non læditur per immissionem, sed venire potest ex jure proprio, si quid habet; ideoque immissionem non impedit contra possidentem: Cæsar de Grassis *decis. ult. n. 4. de verb. signif.* Rota *decis. 538 in fin parte 4 recent.*

Possessio verò Rectoris non probatur ex deputatione Oeconomi ab eo facta, minusque ex eius, & Laboratorum
6 attestatione; Quia deputatio probatur tantummodo per scripturam privatam, quæ tanquam suspecta de antidata, non potest concurrere cum instrumento publico immissionis, & possessionis adeptæ per deputatos Communitatis: *leg. scripturam*, ibique communiter Scribentes, *Cod. qui potior. in pign.*
7 *habeant.* Attestationes autem tanquam extrajudiciales nullam merentur fidem: Rota *in recent. decis. 471. num. 5. & decis. 462 in fin part. 2.*

Tanto magis quia iidem Laboratores attestantur se recognovisse in Dominos, Deputatos Communitatis, qui possessionem non acceperunt sciente, & consentiente Rectore, ut declaravit per publicum instrumentum Confessarius
8 *in summ. Lavinia, n. 2.* Vnde sine eorumdem Deputatorum possidentium scientia, & consensu, nulla potuit Rectori acquiri possessio: *leg. 3. § in amittenda, & §. si quis nunciet, ff. de acquir. possess.* Pontan. *de spolio libro primo, capit. 14. num. 124.*

Licet etiam dici non posset, in facto non justificati huius citationis defectum, cùm ad omnes actus causæ fuerit citatus Iacobus Amatus ut Procurator assertæ Collegiatæ erigendæ in Terra Corinaldi, & Communitatis dictæ Terræ; *d. summario Lavinia, num. 3.* qui tamen Iacobus fuerat constitutus Procurator non solum à Deputatis & Communitate, sed etiam à dicto Rectore in specie ad Causam, quæ agitabatur, & agitanda erat contra dictam Laviniam: *eod. summ. num. 4.* Vnde cum Rector non haberet speciale, & separatum interesse à iure Deputatorum, seu Collegiatæ erigendæ, sed unum & idem, ut ipsemet expressit in omnibus actibus, qui dantur *in eod. summ. n. 5. & 6.* Consequens est ut non esset separatim, & nominatim citandus, sed sufficiat citatio facta contra Iacobum uti Procuratorem Collegiatæ erigendæ, cui etiam ipse mandatum dederat.

Iustitia verò est evidens: quia legatum prædij, de quo agitur, non probatur: ut enim dicebatur in *alia decisione*, ex testibus & attestatione Patris Iosephi Confessarij probatur tantummodo ægrum morti proximum Confessario interroganti an vellet relinquere legatum scutorum 1000 pro
9 erigenda Collegiata? respondisse, *Padre si*, & Confessario replicante, an vellet pro dicta erectione relinquere prædium situm in Territorio dicti loci? iterum respondisse, *Padre si, fate voi*: quæ proculdubio non important dispositionem
10 perfectam sed simplicem declarationem, quòd erat contentus relinquere, quæ non importat relictum, cum præsertim verba sonent, quod negotium committebatur ipsi Confessario interroganti, ibi, *fate voi*, Vnde ægrotus non fecit legatum, sed declaravit se contentum quo confessarius ipse ad sui libitum disponeret, quod valdè distat à legato: post cuius
11 perfectionem opus est, quod ipse testator actualiter, & deliberatè disponat, nec sufficit quod illud relinquat in suspenso sub futura interrogantis voluntate: ut probant Bald. Mantica & alij *in decisione* adducti, *vers. nec obstat.*

Vbi ulterius, ad detegendam imperfectionem huius voluntatis ponderatur, quod Confessarius illam agnoscens subdidit, *Signor Pietro, non tocca à me il disponere della Robba Vostra*: Ægrotus autem responsum dedit, *Sapere Zappare*, quibus articulatis, illico ad modicum expiravit: Si enim ægrotus non solum ipse legatum perficere noluit, sed nec minus Confessario interroganti voluit aptè respondere,
12 alterum ex duobus elicitur. Vel quod ipse non habebat perfectam voluntatem disponendi, sed sic respondebat ad evitandas molestas interrogationes adstantium, ut probant omnes *in decisione* adducti, quibus addi possunt idem tenentes Bec. *consil. 86 n. 11. 22. & 23.* Silvan. *consil. 87 num. 19.* Rota *decis. 37. n. 6. post secundum vol. consil. Farin.* Vbi quod ægroti morti proximi, vel gravitate morbi detenti, solent ut plurimum respondere interrogantibus, *si si*: absque tamen ulla deliberatione; Vel quod ipse non erat amplius sanæ mentis dum interroganti super una re gravissima, respondit de alia, 13
ad propositum non faciente, & nihil prorsus significante, quod sufficit ad hoc ut prætensa dispositio non valeat, quan- 14
tumvis facta sit ad pias Causas: ut probat Covar. *cap. relatum, il primo, sub n. 9. & seq. de testam* Rota *decis. 376. sub n. 3. parte 3. recent.* cum aliis *in prima decisione* allegatis.

Nec quidquam facit, quod ex tribus testibus datis *in summ. Rectoris, num 12.* habeatur, Petrum defunctum ante infirmitatem confecisse propria manu minutam testamenti, in quo relinquebat hæredes universales Fratres Minoris Observantiæ Sancti Francisci, ex quo inferebat altera pars, quod dum antecedenter apparet de voluntate relinquendi ad pias Causas, nedum per viam simplicis legati, sed per viam universalis institutionis, legatum prædij dici debeat emanasse ex deliberata animi voluntate, non autem ad evitandas importunas adstantium suggestiones.

Objectum enim procederet, si ante morbum & suggestiones amicorum defunctus declarasset animum relinquendi pro erectione Collegiatæ, de qua agitur, ac dum volebat relinquere Fratribus Minoris Observantiæ, & postea voluntas non fuit ad actum producta, eo quia, ut iidem testes deponunt, Fratres noluerunt eam acceptare propter excessiva 15
onera legatorum, non potest ex ea inferri ad relictum pro erigenda Collegiata, totaliter diversum & separatum: *leg. Papinianus exulo, Digestis, de minor.* ex unica enim dispositione non potest inferri ad aliam diversam; & Doctores 16
tenentes sustineri dispositionem factam ad suggestionem aliorum, quando constat de præordinata voluntate Testatoris, loquuntur de præordinatione illiusmet dispositionis, 17
quæ ad suggestionem facta fuit, non de alia: ut in specie declarat Clarus *in decisione* relatus *quæst. 37. n. 7.*

Quod autem saltem competat retentio pro legato pecuniario scutorum mille, quod perfectum videtur per primam responsionem factam Confessario, cum verbis deliberatis: *Padre si*: nullam habet subsistentiam; Id enim probatur tantummodo per testes interessatos, qui dederunt causam interrogationi; & Confessarius dicit se non recordari, cum tamen verisimiliter de hoc etiam recordaretur, sicut de aliis recordatus fuit.

Et ulterius non constat etiam de illius perfectione; licet enim prima vice responderit, *Padre si*, dispositio adhuc mansit in suspenso, dum Confessarius ad commutandum legatum subdidit, an vellet relinquere prædium, ex quo scuta mille non sufficiebant pro erectione Collegiatæ. Dum itaque huic secundæ interrogationi non fuit data congrua responsio, quæ deliberatam voluntatem continere valeat, ex superius adductis, consequens est ut non solum remaneat imperfecta secunda dispositio prædij, sed etiam prima scutorum mille, quæ numquam ab hac secunda fuit separata, sed usque ad finem tractata, & non conclusa: Retentio autem non com- 18
petit, quando creditum non est omninò certum clarum, & liquidum: Gabr. *comm. concl. lib. 5. de restit. spoliat. concl. 1. n. 117.* Grat. *discept. forens. cap. 734. n. 13.* Surd. *decis. 46 in fin. vers. Senatus tenebat*: & aliis adductis: Rota *in Romana retentionis domorum 23. Maij 1642. coram R. P. D. meo Ghisilerio.* & prius *in Romana Salviani de Casalibus vigesimo primo Iunij 1641. coram me.*

Romana Nullitatis Matrimonij, 19. Ianuarij 1646.

Coram R. P. D. Arguelles.

SVMMARIVM.

1 *Testes examinati in judicio criminali non probant in civili.*
2 *Testes examinati absque partis citatione, non probant nisi repetantur.*
3 *Testes examinati absque partis citatione non probant nisi repetantur, licet reus illos habeat pro repetitis.*
4 *Membrorum suorum nemo est dominus.*
5 *Minori dandus est curator*
6 *Confessio minoris non præjudicat.*
7 *Testes examinati ad perpetuam rei memoriam non probant.*
8 *Testes in causa matrimoniali debent esse omni exceptione majores.*

9 *Testes*

9 *Testes singulares non probant.*
10 *Mulieris testimonium in judicio criminali rejicitur.*
11 *Testis qui propriam detegit turpitudinem, non est audiendus.*
12 *Testis minus idoneus fidem non acquirit per obitum supervenientem, sed inservit pro levi conjectura.*
13 *Affinitas contrahitur solum per copulam consummatam.*
14 *Affinitas probatur per testes deponentes de copula, licet non consummata.*
15 *Affinitas, ut dicatur contracta, quomodo testes deponere debeant de copula.*
16 *Religiosis major fides adhibenda venit, quàm laicis.*
17 *Testes de auditu non magis probant, quam ij, a quibus audiuisse asserunt.*
18 *Testes interesse habentes in causa, non probant.*
19 *Testes de auditu nunquam probant, nisi id quod dicunt, audiverint à pluribus.*
20 *Mater quando agitur de dirimendo matrimonio, non admittitur in testem, quia reputatur suspecta.*
21 *Testes deponentes aliquem tractasse alium uti filium, non probant, nisi specificent tractatum.*
22 *Copula est difficilis probationis.*
23 *Meretrices in actus copulæ latebras quærunt.*
24 *Lucem odit qui malè agit.*
25 *Copula probatur per testes etiam minus habiles.*
26 *Testes singulares admittuntur quando probandum est aliquid in genere.*
27 *Testes singulares probant concurrentibus conjecturis.*
28 *Numerus testium potest eorum defectus supplere.*
29 *Testes examinati ad perpetuam rei memoriam, inserviunt pro adminiculo probationis imperfectæ.*
30 *Testes examinati in judicio criminali, pro informatione Curiæ facienda, adminiculant in judicio civili.*
31 *Examen nullum testis, qui è vivis decessit, ex quadam æquitate sustinetur.*
32 *Examen testis mortui valet licet non fuerit receptum cum citatione partis, non secus ac si citatio intervenisset.*
33 *Falsum deponere in præjudicium propriæ vitæ nemo præsumitur.*
34 *Confessiones extra judiciales emanatæ tempore non suspecto, & pluries iteratæ, probant.*
35 *Copulæ præsumptio oritur ex eo, quod mulier secretum cubiculum cum viro ingrediatur, ibique per aliquod temporis spatium permaneat.*
36 *Copulæ præsumptio oritur ex confessione viri præsente, & tacente muliere.*
37 *Copulæ præsumptio oritur ex frequenti accessu viri ad domum mulieris impudicæ.*
38 *Copulæ præsumptio oritur ex juventute viri, & mulieris, qui sæpè insimul conveniunt.*
39 *Iuventus vitiına est lapsibus.*
40 *Copulæ præsumptiones deducuntur ex pluribus facti circumstantiis quæ referuntur.*
41 *Turpitudinem propriam detegens auditur, quando agitur de salute animæ.*
42 *Testis propriam detegens turpitudinem probat, quando agitur de iis quæ concernunt animæ periculum.*
43 *Copula benè probatur per conjecturas, & præsumptiones violentas propter difficultatem probationis.*
44 *Singula, quæ parum prosunt, unita juvant.*
45 *Copula sufficienter probata an sit, remittitur Iudicis arbitrio.*
46 *Probatio perfecta illa dicitur per quam Iudex inclinat ad aliquid credendum.*
47 *Matrimonia duo si fuerint contracta, & adsit dubium circa primum, standum est pro secundo.*
48 *Consanguinitas quomodo probetur.*
49 *Matrimonium contractum cum affine, nullum, & invalidum, est ex dispositione Sacri Concilij Tridentini.*

DECISIO LXXXVII.

LVcretia mariotta accusauit Franciscum apud Iudicem criminalem Vrbis de incestu cum ipsa, & etiam Felice eius sorore commisso, & injusto matrimonio secum contracto; & dictus Iudex pœna Capitis prædictum Franciscum damnavit, & insuper matrimonium nullum declaravit: successivè Franciscus venia criminis impetrata, matrimonium contraxit cum Galla, quæ instituit, citata dicta Lucretia, primum matrimonium nullum, & secundum validum declarari & à Sanctissimo commissa causa Eminentissimo Vicario, coram Vero Rotæ fuit datum dubium, An matrimonium inter Franciscum & Lucretiam sit nullum?

Et multa quidem videbantur facere pro validitate dicti
matrimonij, & probationes in contrarium adductæ, partim
nullæ sunt, partim levissimæ; nam producuntur depositiones 1
testium examinatorum in judicio Criminali, qui nullam fidem faciunt in Civili, cum causa, & personæ sint diversæ: nam ibi ad pœnam actum est, accusatore Lucretia Franciscum hic agitur de nullitate matrimonij ad petitionem Annæ, citata Lucretia pro suo interesse: Alexand. *in l. 1. ff jud. sol.* Mascard. *de prob concl. 348. n. 9. v sed istis non dissimulanter.* Bart. Socin. *consil. 4 n. 6 vol.* & facit text. *in leg. ult §. sancimus, C. de testibus* Rota *decis. 128. num. 5. post. cons* Farinac. cum aliis cumulatis *in Bononien pecuniaria 26. Maij 1645. §. Assertum vero, circa finem,* confirmata 16. *Iunij mensis coram Reverendissimo Patre Domino meo Bichio.*

Vnde in Curia Archiepiscopali Neapolitana admittitur Fiscalis, quando agitur de matrimonio quoad vinculum, si velit defendere: Genuens. *in praxi Archiepiscop cap. 22. n. 15* & quod non sint eædem personæ, satis apparet, quia in his causis nihil petitur à parte, sed a Iudice, ut ait Genuen.
in praxi Archiepiscopali, cap. 21 num fin. Abb. *in cap ex parte,*
de restitut spol num. 5. Præcipuè cum testes fuerint ex ad- 2
verso, sine partis citatione examinati, & non repetiti, *cap 2. de testam.* C putaquens *decis. 4. parte 3.* Clar. *§. finali, q. 45. vers. cæterum si in examine, num. 10. & quæst. 401. vers. item quæro;* Burat. *decis. 776. num. 1. & decis. 114 num 24.* ubi latè Addentes, *num. 15 & decis. 654 num. 2.* Coccin. *decis. 229. num. 1. & decis. 13 num 2,* Rota, *decis. 159. num 6. parte 4. recent. & decis. 58. num. 6. part 2. & divers.* Farin. *de testib quæst. 72. & num 32. & 89. & post eum cons. decis. 250. num. 1.* Valez. *consil. 90 n 113.* & est textus *in l. penultima, de his, qui sunt sui, l. à Divo Pio 15. §. si verum 4. vers. sed est sciendum: Digestis, de re judic.* Paris. *in praxi, tom. 1. parte 1. cap. 359. cum aliis ibid.*

Nec aliquid facit quod Franciscus habuerit testes prò 3
repetitis: quia Farinac. *dicta quæst. 72. num 150.* testatur, quod licet in multis Italiæ locis hoc ita observetur: in Tribunalibus Vrbis numquam fuisse admissum, pro quo est singularis Glossa, *in leg. pactum inter hæredem 46 verb cum*
liceat, vers in fin. vers. item pactum, Digestis, de pact. Quia 4
nemo membrorum suorum Dominus est: *leg. liber homo, in prima, 17. in ordine, Digestis, ad leg Aquil. l. lege Cornelia, 4. §. finali, vers nemo enim: Digestis, ad leg Corneliam, de sicar.* & facit textus *in leg. amplius 5. § cum verò, in fin.* ibi, *& invito ei succurratur: Digestis, de liber. caus.* melior textus *in leg. non tantum 6. vers fin.* ibi, *quid ergo si resistat, qui damnatus est, adversus provocationem, ne velit admitti eius appellationem, perire festinans? adhuc putem differendum supplicium: Digestis, de appellat.* tradit in propriis terminis Avend. *resp. 21. num 5.* Radin. *de Majest Princip. in par. sed per legitimos, num. 14.* Gomes. *tom. 3. var. cap ... num. 33.* Ruyas *singul. 193. in med.* Rebuff. *in proœmio ordin. Gall. gloss. 5. n. 100.* Paris. *ubi supra, n. 3. 4 & 5.*

Deinde quia Franciscus erat minor, & propterea debuit 5
ei curator dari: *leg. clarum 4. C de author. præst.* ubi Barbosa suo more multos congerit, *leg. propter violatam, Cod. ad leg. Iuliam de Adult.* facit textus *in leg. fin in princip vers. necessitate. C. de bonis quæ liber.* Bart *in l finali, §. pupillus, n. 2 in fin ff de verb. oblig.* Paris. *d. p. 5. cap. 3. § 4 n. 1 in fine.*

Ex quo capite nascitur etiam, quod confessio Francisci 6
nihil ei potuit obesse, & multo minus causæ, de qua hodie: ad text. *in leg. cum & minores 4. C si adversus rem judicat.* Bald. *in d l. clarum, n 2 §. nunc videndum, n 31.* Gomes *lib. 3. var cap. 7. n. 64.* Clar. cum multis, *lib 5 § finali, quæst 50. n. 1. & quæst 5. n 52.* Pichard. *ad praxim. part. 3. §... num. 1. & 14.* & apud Hispan. est text. *tit. 2. parte 3.* ubi Greg.

Alii adducebantur testes examinati ad perpetuam rei 7
memoriam pro copula cum Felice probanda, qui non magis probant: *cap. quoniam frequenter, ut lit. non contest.* & ibi Barbos. *num. 2.* Menoch *de præsumpt præs 61. lib. 2* Farinac. *de testibus quæst. 76. num 129.* Mantic. *decis. 14. num.* Gabriel. *Depositio: concl. 2. num. 121.* Rota *decis 439. in fin. p. 4. recent.*

Producebantur alij examinati in hoc Iudicio, sed nec hi 8
videntur attendi: quia in causa matrimoniali requiritur, ut testes sint omni exceptione majores, *cap. 1. § inquisita, de consanguinitate & affinitate, cap. licet ex quadam 47 de testib.* Covar. *tom 2. cap. 4. §. 11. num. 7. & 8* Rota *decis. 147. n 2. part 1. recent.* Gregor XV. *decis. 351. num. 2.* Gutierrez *de matrim. cap. 44. n 9.* Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 45. n. 30.* Noguerol. *allegat. 24. num. 127. & allegat. 23. num. 31.* Ricc. *decis. 9 num. 6. part. 2. in Cur. Archiepiscop.* Genuen *in praxi, cap. 21 n. 4. & 5. & sequenti,* Mascard *de probat. concl 1360. n. 1* Farinac. *de testib. dict. q. 62 n 106.*

Et hæc qualitas articulanda, & probanda est. Barbosa cum multis, *cap. 1. de consanguinitate, & affinitate, num 11. & 12.*

Noguer. *ubi proximè num* 22. Altograd. *cons.* 55. *n.* 55. *vers.*
unde si contingeret: Et in puncto quando agitur de probando
uno matrimonio contra aliud: Genuen. *in praxi Eccl. c.* 21.
n. 24. Rota *decis* 209 *part.* 2. *divers.* ibi *quia ad dirimendum*
faciunt tradita per Molin. *lib* 2. *de primogen. Hispan. cap.* 6.
num 5. *cum multis seqq.* & respondent Alciat. & Bart. ubi
Addentes Carleval. *de judiciis, tom.* 2. *lib.* 1. *titul.* 2. *disput.* 8.
num. 37. Noguerol. *alleg.* 32. *n.* 56. Pas *ad leg.* 64. *styl. n.* 43.
pag. 360.

9 Insuper quia testes omnes sunt singulares, contra text. *in*
cap 23. *§ contra leg. de elect. cap in omni negotio* 4. *de testibus*,
cap. causam 14 *de probat. cap. cum dilectus* 10 *de accus.* Farin.
de testibus, quæst 64 *num.* 33. Noguerol. *d. allegat.* 23. *n.* 28.
Nam de quolibet actu duo saltem debent esse contestes,
Joannes de Amicis, *consil* 127. *num.* 6 & *num* 25. Mascard.
concl. 65. *num.* 2. Farinac. *de delict. carn. quæst.* 136. *num.* 30.
Guttierrez *de matrim. cap.* 44. *n.* 56. Sanchez *lib* 21. *disp.* 52.
n. 11. Giorb. *cons.* 37. *n.* 25.

10 Præterea testimonium Felicis, quæ dicit de copula in ju-
dicio criminali est reprobatum, ex textu *in l.* 3. *§. ideoque*
Divus Hadrianus, vers. fin. ibi *quæve palam quæstum faciat*,
feceritve. ff. de testibus n. 56 *per tot.* Anton. Gomez *var. lib.* 3
11 *resolut.* 10. *num* 25. Clarus *in § fin. quæst.* 24. *n.* 14. quæ, ex eo
etiam repellenda venit, quia propriam turpitudinem confi-
tetur: ad tradita *in cap. primo, de eo qui duxit in matrimonium*
cap. inter dilectos, extr. de donationib. & *ibi* Glossa *in verbo*,
turpitudinem, l. si creditoribus, C. de serv. pign. dat. manumiss.
leg. transactione finita, C. de transact. & in terminis confitentis
copulam dixit Gloss. *in cap. extraordinaria* 32. 35. *quæstione*
tertia, verb. dub. in fin. & *in cap. cum M. Ferrariensis*, *de*
Constitut.

Alius testis in eodem Judicio examinatus, fatetur se esse
servum Felicis: ex quo satis apparet de eius infamia, nec
12 etiam fuit repetitus; & quamvis decesserit, non propterea
reputatur idoneus, sed levem præsumptionem facere dixit
Farin. *de testibus, quæst.* 75 *n.* 133. Rota *decis.* 194. *num.* 2.
part. 5 *divers.*

Et licet admittamus opinionem dicentium non esse ne-
cessarium probare copulam consummatam, per quam solam
13 vir & fœmina una caro efficiuntur, & qua sola contrahitur
affinitas *d. cap. extraordinaria*, 32. 35 *q.* 3. ubi Glossa prima &
ibi Barbosa, Noguerol. *de allegat.* 23. *num.* 90. Sanchez *de*
matrim. lib. 2. *disput.* 21. *num.* 5 & *lib.* 7. *disput.* 25. *num.* 11.
disp. 64. *num.* 8 Pont. *de matrim. lib.* 7. *cap.* 33. *n.* 2. & *libr.* 9.
cap. 10. *in princip.* de quo jam dubitari non potest, propter
Sacræ Congregationis declarationem ad Concilium Tri-
dentinum *sess* 24. *cap.* 4. *de reform. matrim.* relatam *ibi* ab
Eminentissimo Cardinali Bellarmino, ibi, *intellige autem*
fornicationem tum impedire matrimonium, cum intervenerit
copula perfecta, Navar. post alios *in summ cap.* 22. *n.* 43. non
obstante *cap. juvenis*, 3 *de sponsal.* Quia *ibi* non dicitur im-
pedimentum publicæ honestatis oriri ex attentata copula,
sed ex sponsalibus cõtractis cum proxima septennio, malitia
ætatem supplente, & *ibi* Glossa, *verb ergo dubia, circa fin.* & *in*
d. cap. extraordinaria, verbo, maritalem, Abb. *d. cap* 3. *num.* 5.
ubi etiam Barbosa cum multis citatis, *n.* 9. *extr. de sponsal.* &
in tract. de offic. & *potest Episcopi*, 3. *part.* 2, *allegat* 1. *n* 579.
Anchar *num.* 1 Socin. *num.* 9 Joan. Andreas, *n.* 1. Hosticns.
14 *in principio*, Licet (inquam) non sit necessarium hanc con-
summationem probare, quæ est impossibilis probatu, debent
15 tamen dicere testes saltem se audivisse illos carnaliter se
cognoscentes: Farinac. *de testibus, quæst.* 69. *cap.* 7. *num.* 197.
Mascard. *de prob. concl.* 62. *n* 1. & 2. Barbos. *in cap præterea* 27.
n. 4. *de testib.* Abb. *in rub. primo*, Ricc. ad Mascard. *concl.* 451.
num. 1. Rota *decis.* 92. *num* 6. *part.* 2. *divers.* Noguerol. *d.*
alleg 23. *num* 91. Seraph. *decis.* 893. *num.* 17. & hoc solum
dicit unus testis in informatione ad perpetuam rei memo-
riam.

Nec aliquid juvare videtur, quod quidam R. Magister
Religiosus gravissimus, & alter etiam Religiosus deponant:
ille, se audivisse à Francisco; iste, à Matre Lucretiæ consu-
16 lentibus eos, quid possent in eo casu facere propter copulam
consummatam: nam licet eis major sit adhibenda fides quam
laicis, *cap.* 5. 4 *quæst.* 2. Gloss. *in cap. Monachum*, 9. *vers. compen-*
dia, 77. *distinct.* & *ibi* Barbosa Mascard *concl.* 306. *num* 1.
Farinac. *de testibus, quæst* 61. *num.* 40 & *quæst.* 65. *num.* 277.
17 tamen cum sint de auditu alieno, non possunt majorem fidem
18 facere quàm illi, à quibus audiverunt, qui nullam faciunt
profectò, cum sint suspecti & interessati latè Farin *de testibus*
19 *quæst.* 69 *num* 85. *cum multis*, & testes de auditu nunquam
probant, nisi id quod dicunt, à pluribus audiverint: text. vulg.
d. cap. licet ex quadam 47. *de testib.* ibi, *non utique ab uno, cum*
non sufficeret ille si viveret, sed duobus ad minus: Farinac. *d.*
quæst. 69. *num.* 79 *cum multis*, Cyriac. *controv.* 150. *num.* 62.
Valenz. *cons.* 90. *num* 77. Dec. *cons* 321. *num.* 8 *vers præterea*;
Cravet. *de antiq. tempor. parte prima*, *§. error de familia*, *n.* 6.
Alexand. Rodiens. *consil.* 25. *num.* 85. *lib.* 2. Et hic, unusquis-
que audivit ab uno solo, & hoc suspecto, ut est Mater, 20
quando agitur de Matrimonio dirimendo: *cap super eo* 22.
de testibus. Molin. *de ritu nuptiar. lib.* 1. *cap.* 8. cum aliis *ibid.*
Et magis suspectus Franciscus, utpotè suam profitens turpi-
tudinem, de quo satis *suprà*: Præcipuè cum desideret Matri-
monij invaliditatem, Molin *de ritu nupt lib.* 1. *cap.* 15 *n.* 54.
Mascard. *concl.* 1033. *num.* 5. & 29. Abb. *in d. cap. super eo* 5.
n. 5. *de eo qui cognovit*, &c. Menoch. *de arbitr. cas.* 103. *n.* 6.
Et quia nullus ex testibus ultra dictas exceptiones reddit suæ
dicti rationem: Farinac. *de testibus, quæst.* 70. *num* 1. & 3.
Rota *decis* 17. *num.* 14 *part.* 3. *recent.* & Buratt. *decision* 534.
num. 56.

Nec consanguinitas rectè probatur ex duobus testibus di- 21
centibus vidisse Camillum & Virginiam, Mariotam, Felicem
& Lucretiam uti filias tractasse, quia debent deponere speci-
ficè de hujusmodi tractatibus: Ruin. *cons.* 52. *n.* 5. *lib.* 5. Abb.
in cap. illud, de præsumpt.

His tamen minimè refragantibus, primum matrimonium 22
fuisse invalidum dixerunt Domini mei, quia cum copula sit
difficilis probationis, ut plurimis celatis, Farin. *de delict. carn.*
quæst. 136 *num* 4. & *post eum cons. decis.* 32 *n* 2 *decis.* 69. *sub*
num. 1. ubi Add. *littera* E. Mascard. *concl.* 57. ubi de veriori &
communi, Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *pag.* 41. & *de arbitr.* 2.
cas 116. *n.* 11. Fontanell. *de pact. nupt. claus.* 5 *gloss.* 5. *part.* 2.
num 8. cum allegatis *ibid.* Rip. *de noct. temp. cap.* 36. *num.* 2.
cum vel ipsæ Meretrices ad hæc patranda delicta, latebras & 23
obscuritatem affectant: Archidiac. *in dict. cap. extraordinaria*,
32. 35 *quæst.* 2. *sub n.* 3 *vers sed cum*: Rota *decis* 95. *n.* 15 *p.* 2
divers. & dixit Satyricus Poeta,

—— *Claude fenestras.*

Et alius:

Vela tegant rimas, junge ostia, tollito lumen:

Et alibi:

At Meretrix abigit testes, veloque seraque
Rara est quæ summo in fornice rima patet.

Et est vulgaris regula, Qui malè agit, odit lumen: *cap.* 24
consuluit 24. *vers. nec verò*. *ff. de offic.* & *potest. jud. deleg.*
ubi Gloss. *in verbo*, *qui malè agit.*

Ex quo nascitur, ad illam probandam testes inhabiles ad- 25
mitti posse: Gram. *cons. crimin.* 17. *num.* 6. Ripa *de noct. temp.*
cap. 56. *n.* 6. Mascard *de probat. conclus.* 1109. *num.* 12. Farinac.
de testib. quæst. 62. *n* 33. *ubi de communi*, Rolan. à Vall. *cons.* 3.
n 5. *volum.* 3. adeò ut si non adfuerint alij, neque ex natura
loci, vel actu, adesse potuerint, inhabiles plenè probare dixerit
idem Ripa *ubi suprà num.* 15: Put. *ad leg. si quando*, *n* 150. *in*
fin vers quod non concedo, Cod unde vi: Pas. *ad leg styl.* 62.
n 42 *fol. mihi* 335. text. *in l. consensu* 8. *§. Servis etiam*, 6 *C.*
de repud & *ibi* Barbos *in fin. l. cum probatio* · *ff. de probatio.*
cap veniens el 2 *in ordine* 38. ubi Gloss. fin. in puncto, *de testib.*
cap final. de testib. cogen. ubi Felin. *num fin l. si quando* 9. ubi
Gloss *verbo, manifeste. C. unde vi*: *cap cum dilectus* 32. *versic.*
etsi, & *ibi* Gloss *de elect. c. a tertio loco* 5 *de probat.* & *ibi* Gloss.
verbo jurati, vers. & *merito*, & *cap testes.* 3. *§. servi*, 4 *quæst.* 3.
Gabr. 6. *pars. de testib. concl* 7. *n.* 1 Farinac. *de testib. quæst* 62.
num 78. & 79. *cum seqq* Gutierres *de matrim. d. cap. num.* 20.
vers. quando, Zas. *consil* 2 *num.* 60. *vol primo*: Molin. *de ritu*
nupt. lib 1. *cap* 8. *num.* 36. Et quando concurrunt cum aliquo
habili, securè docet Guttierrez *ubi suprà, num.* 24. Bald. *in l.*
si quis ex argentariis, *§.* 2. *ff. de eden.* Imò ex unius testimonio
propter inopiam probationis, aliquando stare dixit *cap. par-*
vuler, 1 20. *cap cum itaque* 21. *de consecra distinct* 4. *leg. Theo-*
pompus 14 *ff de dote praleg. d. l. si quando C. unde vi*: Pas. *d. l.*
62. *styli, num* 14. *fol. mihi* 314. & cum fama, & aliis admini-
culis in delictis, quæ occultè fiunt, admitti tenent Abb. *in d.*
cap. præterea, in fin. de testib. Ripa *de noct. temp.* 59. *n* 3. Farin.
de delict. carn. d. quæst. 136 *n* 8. Præcipuè quando adjuvatur
depositionibus aliorum, Rota *decis.* 454. *n* 5 *part.* 4.

Et nec testes singulares probari posse quando aliquid in
genere probandum est: Gutierrez *d. cap.* 44. *n.* 53 & 55 & de 26
magis communi, Cravet. *cons.* 73. *n* 34. & *cons.* 267. *n.* 4. ubi
veriorem & magis communem, *n.* 5. Dec. *consil.* 650. *n.* 12.
Jason, *in l. admonendi n.* 212. ibi, *videtur ergo, ff. de jurejur.*
Ferret. *cons.* 189. *n.* 24 Surd. *cons.* 94. *n.* 14. Greg. XV. *decis.* 374
num. 21. Pont. *de matrim. lib.* 9. *cap.* 23. *num.* 6. Et quod 27
regula de testibus singularibus non procedat, quando cum
eis concurrunt conjecturæ: Cravett. *de antiquo tempore*,
parte 4. *num.* 17. Castr. *consil.* 281 *num.* 10 *in fine, vers. item*
obstat, quod testes singulares, libro 1. Roland. *consil.* 42. *n.* 47.
volum. 2.

Sed in præsenti non solùm conjecturæ, & vehementissimæ
præsumptiones concurrunt, sed multi testes eas probant
quorum

28 quorum numerus potest supplere defectus: Rota *decis.* 503.
n. 3.612 *n.* 1.631.*n.*2.& 259.*in fin.parte 4 recent.* Ant. Gomez
var.resolut.cap 10.*n* 19.
Non obstat fuisse examinatos nonnullos in Iudicio cri-
29 minali ad perpetuam rei memoriam, quia faciunt sufficiens
adminiculum ad complendam probationem factam coram
Eminentissimo Vicario, etiamsi alioquin imperfecta fuisset
Rota *decis.* 512 *n.* 5 & 151.*n.*4.*part.*4. *recent.* Caputaquens.
decis 206.*n.*2.*part.*2.
30 Et quod testes examinati in Criminali pro informatione
Curiæ, faciant adminiculum in Civili Rota *deci.* 360.*n.*1.*post
med. par. prima recent.* prout de examinatis ad perpetuam
rei memoriam, Rota *decis* 496.*n* 3. *part.* 1. *recent.* ubi aliæ
referuntur: faciunt tradita per Bart. *in l. admonendi, num.* 41.
ff. de jurejurand Ruin. *cons.* 48.*num* 10.*lib.*4. Cravat. *cons.* 192
n. 31. Dec. *cons.*64.*n.*1. *vers postremo.*
31 Nec obstat quod unus fuerit mortuus: quia eius examen
etiamsi diceretur nulliter factum ea quadam æquitate susti-
neri dixit Rota coram sanctæ memoriæ Greg. XV. *decis.* 419.
num. 18.& est text. *in l. fin vers sin autem, Co. de testibus,* &
32 imò valere ac si parte citata deposuissent, tenent Anton.
Costa *consil.* 40.*num.* 11.*vers quoniam non fuit*: Lambert. *de
contract. gloss.* 11 *num.* 20. ubi *in fin.* dicit, in Senato Mediolani
resolutum.
Accedit Francisci confessio coram Iudice criminali, quæ
licet forsan nulliter facta videri posset, ex superius deductis;
Tamen multum movebat Dominos, quod non videbatur
verisimile voluisse falsum in perniciem propriæ vitæ confi-
33 teri, ex text. *in l finali, in princip. vers sin autem, C. arbitr. tut.
ibi, neque enim sic homo simplex (imo magis stultus) invenitur
ut in publico inventario scribi contra se aliquid patiatur*:
Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 45.*n.* 34 *in fin.* facit text. *in cap.
continebatur* 6. §. *consultissimi, de despons. impub. cap. si
quis acceperit,* 3. *quæst.* 1. maximè accedente etiam confessione
Felicis, *dict. cap. tertio loco* 13. *de præsumpt. cap. si duo* 455.
quæst. 6. licet textus ille loquatur de confessione facta ab eo
qui stabat pro matrimonio, ut distinguit Sanch. *lib* 2. *disp.* 45
n 34. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 2. *cas.* 105 *n.* 20.
Tandem has confessiones non solum in Iudicio criminali
sed etiam multo ante contractum matrimonium cum Lu-
cretia, & quando nulla poterat adesse suspicio collusionis,
factæ fuerunt à Francisco: quæ licet extraiudiciales, cum
fuerint toties geminatæ, multum probant: Farinac. *de reo
34 confesso, quæst* 11.*num.* 13 Bart *in l. cum scimus, num.* 7. *C. de
agricol & censit lib.* 11. Roman *in l undarum* 26 *num.* 3. *ver.
secundo ff de donat l. unica, Cod. de plus petit. l mulier.* 22. *ff.
ad Treb.* Francisc. Marc. *decis.* 866 *n* 10.
Adminiculantibus præsertim fama & testium depositioni-
bus, qui licet non dicant de visu & auditu proprio copulæ,
præter unum dicunt tamen post inhonestas allocutiones in
cubiculum se recepisse, in eoque sufficienter demoratos:
35 quod adminiculum ex dictis confessionibus, & aliis testibus,
præsumptionibus, & coniecturis multum facit: ex text. *in d.
cap. tertio loco,* & *ibi* Abbas *in princip.* Vell. *in praxi, decis.* 39.
num. 1. & 2. Seraph. *decis.* 8. *num.* 7. unde adducitur illud
Poëtæ:

*Speluncam Dido Dux & Trojanus eandem
Deveniunt.*

Vbi cum vellet Didonis & Æneæ congressum significare,
nihil aliud dixit quam solos se in speluncam recepisse, ut in
simili Comicus:

Quid tum fatue?

36 Accedit, Franciscum exeuntem præsente & tacente mu-
liere, dixisse, strenuè operam navasse: *d cap continebatur* 6.
§. *consultissimi. d. cap. tertio loco, de præsumpt.* Dec. *cons.* 577.
n 4 Rota *decis.* 93.*n.* 3 *part.* 2 *diversorum.*
Iungitur frequens ad domum mulieris impudicæ acces-
37 sus: ex quo maxima etiam oritur præsumptio: Farinac. *de
delict. Carn. dict quæst.* 136.*num.* 118. & 190. Rota *decis.* 95.
num. 7. *divers.*
Quæ maximè confirmatur ex iuventute utriusque vicina
38 lapsibus; ut ait Divus Ambr. *de Vid.* Gloss. *in cap. si quis
39 acceperit,* 33. *quæst prima, verbo, tempore, vers. item quia*: ubi
adducit illum Ovidij versum:

A juvene & cupido credatur reddita Virgo?

Leg si vero non remunerandi 12. § *si adolescens, ff. man.* Gloss.
in verbo, si adolescens. ubi adducit eumdem Ovidij versum:
Farinac. *de delict. carn d. quæst* 136 *n* 10 cum multis *ibid.*
40 Faciunt etiam aliquid illæ matris lamentationes factæ
antequam de querela, nec Matrimonij dissolutione cogita-
retur, consultatio & confessio Francisci coram Magistro
41 gravissimo pro obtinenda absolutione, vel dispensatione
quia quoties de animæ periculo tractatur, auditur proferens
suam propriam turpitudinem: Gloss *in cap. inter dilectos,
verb turpitudinem, extr de donat.* Abb. *in d. cap. tertio loco* 13.
de præsumpt in princip. verb. Nota: ubi quod in iis, quæ 42
concernunt periculum animæ, probat testis etiamsi in dicto
detegat suam turpitudinem propriam: Sanch. *de matrim.
d lib.* 2 *disp.* 45.*n.* 34 *in fine.*
Et in hac materia propter difficultatem probationis, ut 43
dixi, admittuntur probationes per coniecturas, & præsum-
ptiones, si tamen violentæ sint, ex *d cap. tertio loco, cap. ex
his* 12. *de præsump. d. cap præterea* 27. *de testibus, cap. nec ali-
qua* 4 27 *quæst.* 1. *cap. ...* 2. 32. *quæst.* 1. *l. non omnes,* §. *à
barbaris ff. de re militari* Gloss. *in d cap.* 2. *verb. suspicio, in
med* Ferret. *consil.* 390 *n.* 2. Guttierrez *de Matrimonio, cap.* 44.
n. 59. Farinac *d. quæst.* 136.*n.* 118.& 58. *de delict. carn* Paz *ad
d. l.* 62 *styli, n.* 19. Menoch. *cons.* 31. *n* 18. & 25. Rota *post* 2.
volum cons. Farinac. decis 31.*n.* 2.& *decisione* 35.*n* 7. Seraph.
decis. 491 *n* 7.
Ex quibus omnibus simul iunctis, Domini arbitrati sunt
satis constare de copula nam in hac materia admittitur Re- 44
gula vulg Singula, quæ parum prosunt, &c. ut ait Gloss. *in d.
cap.* 13 *de præsumpt. verb dicta sunt*: Rota *decis.* 169 *n.* 14.
par. 6. *recent.* & *in Florentina seu Bononiens de Barbadoris,* 28.
Iunij 1640. *coram bon. mem. Coccino.*
Et cum hæc omnia Iudicis arbitrio relinquatur. *dict. cap.* 45
præterea 27. *de testibus, in fin* ibi, *Etenim circumspectus Iudex,
atque discretus, motum animi sui ex argumentis & testimonijs
quæ rei apte verò esse compererit, confirmabit*: & *ibi* Barbos *cap.
si testes, in princip.* 4 *quæst* 3. *leg. ob carmen* 21. §. *testes, leg.* 3.
§ *tunc magis, de test.* Anton. Gabriel. *dict. concl.* .*n.* 60.& 62.
cum multis *ibid* Gutt circa *dict. cap* 44. & 60 Bald. *in cap.
cum Ioannes de fid instrum num* 1. *vers. concordat*: Felin.
ibid num. 4. *vers.* & *in hoc*: Farinac *de delict. carn. dict.
q* 136 *n.* 6.& 119. cum illa dicatur perfecta probatio, per 46
quam Iudex inclinat ad aliquid firmiter credendum: Imol.
in dict. cap 27.*n* 2 *vers. ex prædictis*
Et unus ex Dominis dicebat quòd quando adsunt duo
Matrimonia, si adsit dubium circa primum, standum est pro 47
secundo: Sanch *lib.* 1. *de Matrim. disput.* 18. *num.* 68. *fin.*
Gutt crrez *cap.* 3 *num* 18.
De consanguinitate non videbatur dubitandum, cum ex 48
constanti assertione Camilli & Virginiæ, & dictarum soro-
rum, & testium, licet super hoc non fuerint rectè interrogati
dum quia adsunt duo testes examinati formiter, qui depo-
nunt vidisse eas educari, & tractari tanquam filias a Camillo
& Virginia: Surd. *consil.* 1.*n.* 40 Pasch. *de patr potest. part.* 2.
cap. 2.*n.* 14 & 15. Intrigliol. *decis.* 35 *num.* 44.& 45. Scipio
Naod. *in prompt jur. tom* 1. *tit* 95 *n.* 1. Castill *quotid contro.
cap.* 104 *n* 8 *lib* 5. Rota *decis* 76.*num.* 1.& *decis.* 199. *part.* 3.
recent & *decis.* 17. *n.* 13 & 14. Garz *de Nobilit. gloss* 10.*n* 6.
gloss in cap Michael, 13. *verbo constiterit, de fil. Presbyt.* qui
omnes, licet loquantur de probatione filiationis, id quoque
procedit in probatione fraternitatis: Bart. *in l. nonnullæ* 14.
in fin ff de prob concl 411 *n.* 9. & 790 *n.* 16. Rota *post cons.
crimin Farinac. decis.* 71 *n.* 1. *in fine* Sicut è converso ex con-
tinue fratrum probatur filiatio: Nnguetoll. *alleg.* 25. *n.* 79.
Mascard. *d. consil* 190.*n.* 16. Rota *decis.* 76. *tom.* 2. *part.* 3. *recen.*
Gratian *discept. cap* 653.*n.* 70. *vers quibus accedit,* & *n* 71.
Hodiern. *de ennuctat lib.* 2 *q.* 33 *n.* 19. 20.& 21.
Quo stante non potest dubitari Matrimonium primum 49
fuisse nullum, ex Sacro Concilio Tridentino *sess* 24 *de refor-
mat. Matrimonij, cap.* 4. ubi plurimos refert Barbosa, & *offic.
& potest Episcopi part.* 3. *allegat.* 53.*n.* 165.
Et ita, &c. Anna tantum informante, & Lucretia sæpius
citata, & informare recusante.

Tridentina Matrimonij, Mercurij 27. Iunij 1646.

Coram R. P. D. Celso.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non recedendo à certo loco initum inter Coniuges
an sustineatur, est quæstio valdè controversa.*
2 *Pactum prædictum sustinetur secundum aliquos*
3 *Pactum præfatum non sustineri defendunt multi Doctores*
4 *Vxor tenetur sequi Virum, non obstante pacto de non disce-
dendo à certo loco, si justa superveniat causa discessus
Amplia ut num.* 5.
6 *Infirmitas est justa causa ob quam Maritus possit discedere
loco, à quo non se discessurum convenit cum uxore, &
num.* 8.
7 *Medicis deponentibus de infirmitate standum est, tanquam
peritis in Arte.*

9 *Aëris*

9 *Aëris intemperies, propter quam imminet periculum contrahendi infirmitatem, est iusta causa ut maritus non teneatur observare promissionem factam uxori de non discedendo à certo loco.*

10 *Inimicitia est iusta causa, ob quam Maritus non tenetur servare promissionem de non discedendo à certo loco.*

11 *Bonorum defectus excusat à pacto inito per maritum de non discedendo à certo loco.*

12 *Causa legitima quænam dicatur, ut maritus possit recedere à certo loco, non obstante promissione facta uxori de non discedendo, remittitur arbitrio iudicis.*

13 *Arbitrium regulatur à iure.*

14 *Incontinentia occasio non est danda.*

DECISIO LXXXVIII.

IN Capitulis Matrimonialibus Inter Iacobum Ferrum, & Evam Schaiteriam initis conventũ fuit, quod idem Ferrus teneretur habitare in Germania, præcipuè Augustæ, sive Bulsani. Verum quia ob aëris intemperiem sibi penitus adversi, & inimicitias capitales contractas, non poterat ibi morari nisi cum maximo vitæ discrimine; ideò ad Civitatem Bononiæ, ejus Patriam, una cum dicta uxore se conferre decrevit sed recusante ipsa è Germania discedere, & lite in partibus introducta, plures emanarunt hinc inde sententiæ. Prima nempe ad favorem Iacobi, Secunda verò, & Tertia illius moderatrix, à quarum ultima cum appellatio fuerit mihi commissa, proposui dubium: An Ferrus teneretur servare pactum de non traducendo uxorem extra loca conventa? & Domini ipso tantum informante fuerunt negativam amplexi.

1 Nam licet satis controversa sit quæstio, an pacta huiusmodi inter Coniuges de non recedendo à certo loco, veniant
2 de iure servanda? cuius affirmativam tenet Villalob. *comm. opin. verb Vxor, n. 74.* Emanuel Suarez *receptar. sent. eodem verb* 110. Pont. *de Matrim. lib. 15. cap 20. n 8.*

3 Negativam verò latè tuetur Covar. *tit. de Matrim. part. 5. cap. 7. n. 5.* Gomes. *var. resolut. lib. 2. cap. 50. de individ. n. 24.* Sanchez *de sponsal. & matrim. cap. 4 n. 37. & seqq.*

4 Certum est tamen, quod quando iusta & legitima supervenit causa ob quam Maritus in loco convento inhabitare non valet, tunc Vxor Maritum tenetur sequi, etiam non obstante pacto, Abb. *in cap. 1. num. 5. vers. & hoc verum, qui matrim. accusar poss.* ibique Præposit. *eodem num. vers. nisi novus casus.* Hostiens. & Ioannes Andreas *in prin.* Butr. *n. 9. vers. quære,* Anchar. *num. 5.* Tiraquell. *de legibus connub. lib. 1. gloss. 1. num. 37. in fin. vers. atque etiam*: Palac. Rubios *in rubr. de donat. inter virum & uxorem, §2. n. 3. versic. quod non intelligunt* Reboff *de provis. Schol provis. 76. n. 6. vers. eodem tenore.* Simon de Præt. *de interpretat. ult. volunt. lib. 4 dubit 8 n. 55 vers. intellige, & declara*: Giurb *ad consuetud. Messan. part. 1. cap. 1. glossa 1. num. 49. vers. & si Matrimonij tempore*: Azeved. *lib. 6. recop. tit. 3. leg. 29. circa finem* Cancer. *variar lib 3 cap. 7. num 9 vers. nisi aliqua*: Bursat. *consil. 207. num. 13. vers. Maritus tamen*: *lib. 2.* Bimius *consil. 253. n. 47. lib. 3.* Cappell. Tholos. *decis. 87. num. 1 vers nisi aliud*: Capyc. *decisione 535. num. 2.* Visill. ad Afflict. *decis. 307 num. 7. vers. & melius*: Francisc. Marc. *decis. Parlam. Delphin. 740. num. 2. vers. & hoc verum, part. 2.* & fuit decisum *in Faventina Dotis 11. Martij 1634. coram bon. mem. Coccino.*

5 Quæ opinio procedit, etiamsi huiusmodi pactum fuerit iuramento firmatum; ut probat Abbas *in dict. cap 1. num. 5. vers. nam si daretur*: ibique Alexand. de Nævo *num. 6. qui Matrimon. accusare poss.* optimè Sanchez *de Matrim. lib 1. disput. 40. num. 3 & 4* quem refert & sequitur Pont. *eodem tractatu, cap. 10. n. 8. in fine, vers limitanda tamen, libro 12.*

6 In proposito autem casu satis docet Ferrus de supervenientia iustæ causæ, dum probat necessitatem recedendi à locis conventis, & revertendi ad patriam, ad effectum se liberandi ab infirmitatibus iam incursis; ut constat ex deposi-
7 tionibus testium, & præcipuè Medicorum, quibus tanquam in Arte peritis standum est *leg. septimo mense. ff. de statu hominum, leg semel, Cod. de re milit. lib. 12.* Bart. *in l. 2. n. 1. vers. quæro: de testam.* Bald. *consil. 137 num. 1. vers de quo standum est, lib. 2.* Rota *divers. decis. 250. n 3 part 1.* & coram sanct. mem. Gregor *decis. 123. n. 9.* Cavaler. *decis. 120. num. 6. & decis 775. num. 2.* coram Buratto.

8 Quæ quidem causa infirmitatis ad effectum, de quo agitur, iusta, & sufficiens reputatur per Sylvestr. *in Summa, verb. uxor. quæst 8. vers quasi* Angel. de Clavas. pariter *in Summa*
9 *eodem verbo. num 7 vers nisi post pactum* Et in specie de infirmitate contracta, vel periculo illam contrahendi ob cœli intemperiem, & aëris insalubritatem, firmat Hostiens. *in summa, tit. de coniug. servorum, num. 5 in fin.* Henric. Bohic. *in cap. decrevimus, num. 2. vers. & dico: de sponsal.* Capiblanc. *de iur. Baron. pragmat. 9. sub num. 31. vers. limita*: Palacz *de majorat. part. 2. quæst. 37. numero 53. & seqq.* Sanchez *de matrim. disp. 40. num 3.* Farinac. *de delict. carn. quæst. 143. n. 281.* Cappell. Tholos. *dict decis. 87. num. 1. vers. nisi aliud.*

Concurrit etiam causa inimicitiæ contractæ in dictis locis 10
de qua deponunt iidem testes *in Summ Iacobi num. 4.* quam pariter esse legitimam, & sufficientem, ultra Doctores proximè allegatos probat Navar. *in Manual. cap. 14. sub n 10. vers. nisi vero.* Bernard. Diaz. *reg. 800. vers. qui ponit exemplum*: Ricc. *in collect. decis. collect. 1789 vers. ubi limitat.*
Et quod Iacobus omnia sua bona habet Bononiæ, & nihil 11
penitus possidet in locis prædictis, neque in tota Germania; ita ut malè, & cum maxima iactura suæ substantiæ ibi domicilium perpetuum retinere possit.

Et hanc sententiam eò libentius Domini fuerunt amplexi 12
quia causa recedendi ab huiusmodi pacto, remittitur ut plurimum arbitrio Iudicis, qui perpensis omnibus circumstantiis, potest ex facti contingentia omnia eius arbitrio moderari: ad tradita per Mastrill. ad Capyc. *decis. 135. num. 8.* Menoch. *de arbitr. cas. 469 per tot.* & facit text. *in leg. Mævia,*
§ uxore ff de annu. legat. Et in dubio cum arbitrium regule- 13
tur a iure eam Iudex debet capere resolutionem, quod utor virum sequi teneatur: ut est text. *in cap unaquæque, 13. q. 2.* Gloss. *in cap si quis necessitate, in verb. eum sequi, in fin. vers. vel dic*: 34. *quæst 2.* Bart. *in d. l. Mævia, §. uxore, num 4. ff de annu. legat.* cum aliis adductis per Tiraquell. *de legib. connub l. 1. n. 8. & 12.* & tradit Menoch *de arbitr cap. 364 n. 8.*
& seq. Præsertim quia alias daretur occasio incontinentiæ, ut 14
ponderat Abb. *in dicto cap. 1 n. 5 in fin.* Henric. Bohic. *in cap. de illis, in n. 2. vers tunc enim, de sponsal.*

Et ita, &c.

Calaguritana Beneficij della casa della Reina, Merc. 4. Iul. 1646.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia diœcesis Calaguritanæ ut quis possit obtinere, plura debent concurrere requisita, iuxta Constitutionem Clementis VIII.*

2 *Beneficia diœcesis Calaguritanæ in concursu adjudicari debent ei qui majores habet qualitates, & n 8.*

3 *Beneficia diœcesis Calaguritanæ in concursu adjudicari debent ei, qui alios doctrinà præeminet.*

4 *Sacerdos præferri debet in concursu beneficij.*

5 *In concursu beneficij præferendus venit is, qui alias curam animarum exercuit.*

6 *Ætas senior probatur ex aspectu.*

7 *Ætas senior attendenda venit in adjudicatione beneficij, quæ fit per concursum.*

DECISIO LXXXIX.

VAcantem beneficij medietatem in Parochiali Ecclesia oppidi della Casa della Reina, per ascensum Petri Ruich ad aliud integrum eiusdem Ecclesiæ beneficium, Didaco Diaz de Medina adjudicandam esse, Domini responderunt.

Quia dum ex processu coram Ordinario in partibus fa- 1
bricato se probat filium naturalem, & patrimonialem ipsius Ecclesiæ, & de tempore vacationis se opposuisse iuxta motum proprium Clementis VIII. & approbatum in examine ad curam animarum coram Examinatoribus Synodalibus per-
acto, ac demum majoribus se præditum qualitatibus, quàm 2
in Francisco Adversario concurrant; meritò illi debet beneficium adjudicari: Gonzal. *ad regul 8 gloss. 9. num. 81. cum seqq.* Louher *de re benef. lib 2. quæst. 31. n. 153.* Lara *de Cappel. libro 2. cap. 3. n. 1. cum seqq.* & pluries censuit Rota ut coram Gregor. *decis. 11. num. 4. & in Calaguritana Beneficij de Cornago 6. Iunij 1642. coram Reverendissimo Præside Vallisoletano in §. quia ex processu & in Calaguritana beneficij de la Braca, coram R. P. D. meo Peutingerio, in principio.*

Has verò majores qualitates probat Didacus ex pluribus Magistratibus ac scholasticis actibus in Complutensi Vniversitate peractis, ubi docet, etiam Philosophiæ, & Sacræ Theologiæ cursu expleto, in eadem Philosophia fuisse Licentiatum, & in Theologia Baccalaureatus Lauream obtinuisse; ob quam scientiæ præeminentiam debet in huius-
modi beneficij assecutione præferri, iuxta dispositionem text. 3
in cap. de multa, de præbend. in fine. & in cap cum in cunctis, de elect. Rota coram Gregor. *dict. decisione undecima num. 4. & in Calaguritana Beneficij de Cornago 10. Maij 1639. in §. quia cum coram R. P. D. meo Ghislerio.*

Ostendit

4 Ostendit prætcrea ex patentibus litteris ordinarij se insi-
gnitum Charactere Sacerdotali, qui in prælatione beneficij
alteri concedenda in concursu, solet admodum à Dominis
ponderari, teste Guttierez *consi io secundo, numero* 12. Lara
de Cappellan. dict. capite tertio, numero decimo septimo, Rota
in Calagurritana Beneficij de Cornago 20 *Maij* 1639. *coram
Reverendissimo Patre Domino meo Ghislerio, & 6 Iunij* 1642.
*coram Reverendissimo Præside Vallisoletano, & in Calagurritana
Beneficij de Longron.* 27. *Aprilis præteriti coram R. P. D.*
5 *meo Roxas in §. nec obstat*: & quod alias Animarum curam
exercuit, & ab Ordinario ad audiendas fidelium Confessio-
nes fuit approbatus: quas qualitates ad huoc effectum pon-
derat Lotther. *de re benef. dict. libro secundo, quæstione* 31.
num. 138. Rota *in Ripana Parochialis* 23. *Iunij* 1608. *coram
Sanctiss. D. N.*

6 Et denique ex ipso aspectu se in longè majori constitu-
7 tum ætate constat; quam potissimè attendendam esse in ad-
judicatione beneficij, argument. text. *in leg. ultim. Digestis,
de fid. instrum.* notant Bald. *in consil.* 167. *in fine, libr.* 4.
Gutt. *consil.* 2. *num.* 28. Lambertin. *de jure patr. parte* 2. *lib.* 2.
quæst. 5. *artic.* 13. *num.* 1. Roeb. *eod. tract. verbo honorificum
numero quadragesimo secundo*, Rota *in Calagurritana beneficij
de Brinas* 1. *Martij* 1629. *coram Reverendissimo Patre
Domino meo Decano.*

Et ex his eliditur approbatio Francisci ad Curam Anima-
rum per Examinatores à Nuntio deputatos, cum data etiam
scientiæ paritate, & idoneitate doctrinæ, Didaco debeat
beneficium adjudicari, qui maioribus se præditum qualita-
tibus ostendit, ex auctoritatibus suprà deductis.

Neque urget defectus præsentationis Capituli quæ præ-
cedere debuisset antequam Ordinarius instituisset Didacum:
quia præterquam hæc eadem exceptio obstat Francisco, dum
agitur de adjudicando alterutri beneficio, satis est pro
victoria ostendere quòd majores in altero qualitates con-
currant ex superius deductis.

Et ita utraque, &c.

Farfen. Bonorum, Merc. 23. Ianuarij 1647.

Coram R. P. D. Corrado.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio respectu patris directè, atque præcisè probari non valet.*
2 *Filiatio justificatur præsumptionibus, & conjecturis.*
3 *Filiatio justificatur conjecturis, sive quæstio sit cum parentibus sive cum aliis.*
4 *Conjecturæ ad justificandam filiationem efficaciores requiruntur in decisoriis judicij, quam in præparatoriis, & provisionalibus.*
5 *Natus ex muliere domi retenta ut dicatur ejus qui illam retinet, requiritur quod ad ipsam mulierem nulli alteri pateret accessus.*
6 *Patris certitudo excluditur si mulier cum pluribus viris habuit commercium.*
7 *Similitudo ex imaginatione mulieris concipientis causari solet, juxta Iuristarum sententiam.*
8 *Imaginatio mulieris prægnantis, pluribus interdum objectis intenta, diversas solet concepto fœtus ingignere qualitates.*
9 *Filiationis argumentum desumptum ex similitudine nati fallax reputatur à Iuristis.*
10 *Fama filiationis destruitur ex contrariis probationibus.*
Filiationis conjectura deducta ex tractatu praetensi patris concludunt contra ipsum tractantem, non autem contra Tertium.
11 *Bona Abbatiæ Farfens. emphyteutica, sunt transitoria ad quoscunque etiam extraneos.*
Declara ut num. 13.
12 *Hæres gravatus non potest disponere de bonis fideicommissi, in præjudicium vocatorum.*

DECISIO XC.

IN alia propositione huius causæ fuit resolutum, Cathari-
nam esse immittendam in possessionem bonorum de qui-
bus agitur: Quia non satis constabat Octavianum Camillum
esse filium Tiberij de Soldatis, ita ut per subsequens matri-
monium inter eum, & Annam contractũ, legitimatus censeri
posset, ac proinde capax succedendi eisdem bonis, quæ sunt
directi dominij Abbatiæ Farfen. ut habetur *in dec. sub die* 9.
Dec. 1644.

Verùm quia postea ad coadjuvandam filiationis proba-
tionem plures testes inducti fuerunt, ideo re denuò discussa
adhuc Domini steterunt in decisis.

Quia licet verum sit, quod filiatio, quæ regulariter respe- 1
ctu patris directè atque præcisè probari non potest ex con- 2
jecturis, ac præsumptionibus justificatur: *ad leg. Lucius, Titius*
ibique Gloss. fin. *in leg. quia semper, vers. Item quod dicit,
Digestis, de in jus vocan. & in l. 1 in verb. quoties, vers. sed
non est impossibile, Digestis, de probat. & in cap. Michael, in
verb. constiterit, extra de fil. Presbyter, & in cap. transmissa, in
verb. indicijs, qui fil. sint legitim* Baldus *in cap. per tuas, sub
n.* 4. *vers. oppono, quia difficilis est probatio*, ibique Decius
n. 11. *vers. Tertiò nota, & sequentibus, de probat.* Butr. *in dict.
cap. transmissa, sub n.* 10. *vers. concurrit, & vers. quandoque
est*, ibique Abbas *sub num.* 10. *vers. quia cum hæc res*, & Præ-
posit. *sub num.* 2. *in Tertio notab. extr. qui fil. sint leg.* Ang.
in dict. leg. prima, sub num. 4. *vers. Tertio nota*: ibique Salic.
num. 2. *vers. sed filiationis probatio: Digestis, de probat.*
Anchar. *consil.* 225. *Videtur prima facie dicendum, numero
sexto, vers. Cum enim*: Paris. *consilio decimo, num.* 39. *vers. &
istud, ac sequenti libro* 2. Bursat. *consil.* 384. *sub num.* 58. *vers.
tertio & ultimo* Surd. *consil.* 1 *sub n.* 37. *vers. removetur quo-
que: ac seq.* Paleott. *de Noth. & spur. cap.* 22. & alij adducti per
Lup. *de illegit. comm.* 1. §. 3. *n.* 1. *& vers. præsumitur autem*:
Rota *decis.* 138. *sub n.* 2. *vers. nam cum certa, parte* 1. *divers.
& in recent. decis.* 409. *num.* 1 *& decis.* 410. *num.* 12. *vers. quia
cum hæres, & seq. part* 5. *& decis.* 314. *num* 1. *vers. ad hunc
effectum, parte* 6. *& in Romana hæreditatis, de Gratian.* 7.
Februarij 164 . *coram Reverendissimo Patre Domino meo
Roxas, in § sed quia*, & sæpè in aliis: sive quæstio sit cum 3
parentibus, sive cum aliis, ut probatur *in dicto cap. per tuas,
extr. de probationibus, leg. si vicinis, Cod. de nupt.* Præpos. *in d.
cap. transmissa, ante fin. vers. hoc est dubium*, ibi; *sed potest
respondere. extr. qui fil. sint legitim* Alexand *consil.* 88. *visis iis
tribus primis, sub n.* 9. *vers. tamen istis non obstantibus, lib.* 7.
Natt. *consil.* 235. *sub n.* 1. *vers. Et hæc assertio: ac seq.* Rota
decis. 472. *n.* 8. *vers. ex prædicto Iacobo, parte* 1. *& d. decis.* 430.
n. 14. *vers. quia cum dictum ut est & n.* 66. *vers. & regulariter
parte* 5. *& dict. decis.* 314. *num.* 18. *vers. minus obstat, ac seq.
part* 6 *recent.*

Hæ tamen in decisoriis judiciis, in quibus agitur de ma- 4
gno, & perpetuo præjudicio, veluti de successione, hæreditate
vel fideicommisso, requiruntur efficaciores, quam in præ-
paratoriis & provisionalibus; ut probat text. *in leg. si quis à
liberis, § si vel parens, & leg. si neget, Digestis, de liber. agnosc.*
Baldus *in leg. eam quam. sub num.* 1. *vers. Dic pro solutione:
Cod. de fideicommiss. & consil.* 180. *mortuo filio: sub num.* 3.
vers. præterea. lib. 3. Aretin. *in dict. cap. per tuas. sub num.* 27.
vers. ubi etiam dicitur, extr. de probat. Rolandus *consil.* 22.
num. 30. *vers. Tertio respondetur, libro* 3. Bursat. *dict. consilio*
384. *sub num.* 18. *vers. secundo dicitur*: Gabr. *consil.* 21. *sub
num* 44. *vers. tamen, & num* 45. *vers. credo igitur: libro* 1.
Alciat *in Rubrica, ff. de liber. & posthum. sub num* 46 *versic.
idque in proprietatis judicio: & de præs. reg. præs.* 38. *sub n.* 8.
vers. secundum est. & distinguendo firmavit Rota *in recent.
decis.* 289. *sub num.* 1. *vers. & licet ad effectum, parte* 1 *&
decis.* 164 *sub n* 9 *vers. Atque hæc eo magis procedunt* 1 *p* 3. *&
dict. decis.* 314 *sub num.* 20. *vers. tunc enim parte* 6. *& in Ro-
mana de Bmellis* 29. *Novembris* 1613. *&* 28 *Novembris* 1614
coram bonæ memoriæ Ubaldo, ac in Romana filiationis, 1. *Iulij*
1639. §. 1. *coram Reverendissimo Domino Cerillo, & in Roman.
fideicommiss. de Arron* 23. *Iunij* 1642. *coram Reverendissimo
Patre Domino meo Bichio. in §. casui nostro, vers. præsertim
quia non agitur*: quales visæ non fuerunt hactenus deductæ
pro eodem Octaviano Camillo.

Nam testes pro eius parte examinati deponunt quidem 5
quod illa mulier concepit, seu prægnans apparuit eo tempo-
re, quo degebat, & famulabatur, in domo præfati Tiberij sed
non benè concludunt quòd nullus alius tunc aditum ad eam
haberet, vel eius solius contemplatione retineretur, ut neces-
sarium esset ad inferendam hanc legitimam præsumptionem
quod ex eo concepit: *Auth. quibus mod. natur. effic. sui* 2
cap. 12. *ad fin. vers. si quis autem defunctus fuerit*, ibi, *talibus
enim solummodo hoc sancimus, ubi omnino indubitatus est, &
concubinatus domo affectus, & filiorum ibidem proles &c.* Bald.
in leg. filium, sub numero 17 *vers. sed pone, quidam puer
natus est, ff. de his qui sunt sui, vel alieni juris: & cons.* 129.
num 3. *vers. circa secundum, lib.* 2. Alexander *cons.* 157.
circa primum dubium: sub num. 2. *vers. nisi illa fuisset, lib* 5.
Ruin. *consilio* 109. *sub num* 12. *vers. Item ad hoc: lib* 3. Ro-
land. *consilio* 67. *num* 12. *vers. præmitto unum &c. lib* 3. Alcia-
tus *in dicta rubrica. de liber & posthum. sub dict numero* 46.
vers. sed etiam quod sit filius Paleott. *de Noth & spur. cap* 26.
sub num. 6. *vers. sicut nec in & vers. si tamen*: & fuit dictum
in

in dict. Romana hæreditatis de Grattanis 7. Februarij 1642. coram Reverendissimo Patre Domino meo Royas, in §. quinta elusta fuit: ac in dict. Romana fideicommissi de Arron. coram Reverendissimo Patre Domino meo Bichio in §. casuo nostro non applicatur.

6 Eoque magis cum advertentur alij testes Catharinæ, affirmantes eandem mulierem de anno 1638 & 1639. quo visa fuit gravida, cum alijs quoque nonnullis viris quos ipsi nominant conversari solitam fuisse onde patris certitudo magis excluditur: ad tex in leg vulgo concepto, cum ibi nat. per Gloss. in verb. vulgo: & DD. ff. de statu homin Socin. Iun. cons. 86 sub num. 36 vers. nec ratio, lib. 2. Natt. cons. 205. sub num. 2. vers. & maximè: ac seq. Paleottus de noth. & spur. dict. cap. 16. sub num. 5. vers. 5. quod si nihil: & seq. & in his terminis respondit Rota in d. decis. 289 sub num 2. vers. constat enim: p. 1. recen. & in dict Romana filiationis, coram Reverendissimo Domino Carillo, in §. & quidem primu provenit ex eo &c & alios refert Modern Roman. discept. 562. sub n. 13. vers nec facet alia conjectura, & seq. vers quibus additur.

7 Nec movit Dominos formæ huius pueri, ac Tiberij similitudo, de qua testes deponunt Quoniam ea (ut Nostri plerique sentiũt) ex ipsius mulieris imaginatione maximè causari
8 solet, quæ pluribus interdum obiectis intenta, diversas soles concepto fœtui ingignere qualitates: Ideóque argumentum inde desumptam quasi ipsius naturæ testimonio munitum,
9 fallax nimium est; nisi alia certiora concurrant, ut concurrebant in illis casibus, in quibus à Rota id fuit aliàs approbatum juxta Gloss. fin. in leg. quaret aliquis, vers sed accedit ferè, Digestis, de verb significat. & ex Nostris probant Bart. in leg. Gallus, in princip. num. 14. vers. sed hoc quod dicit de assimilatione, ibique latè prosequitur Fortan, Garz num. 118. vers Alia fuit opinio: & sequentib. Castr. consil. 115. super primo subu 3. vers. nec in hoc, libro 1. Paris dict. consil. 10. num 59. vers similitudo etiam, ac seq lib 2 Decian. consil. 1. num. 187. vers. decimoquinto, lib. 3. Menoch. præsumpt. 53. à num. 45. vers. quinta est Conjectura, & seq lib. 6. & de arbitr. judic. cas. 89. num 97. vers. quinta Conjectura, & seq Lup. de illegit. com a § 3 num. 47 vers. traditur insuper Tiraquellus ad leg. Connubial. leg. 7. sub num. 52 vers illud autem Gulielm Benedict. in repetit. cap Raynutius, part. 3. in glossa, qua filium ex eo suscepient, sub num. 16. vers. addunt nonnulli, & seq. de testam. Rota in dict Romana filiationis, coram Reverendissimo Domino Carillo in §. sexta denique conjectura, & decis. 164. num. 7. vers. nec verò, parte 8. recent. & alij cumulati per Modern. Roman discept. 567 à n. 32. vers. quibus addendum & seqq. Alphonsus Carranc. Hispan. de part natural. & legit. cap. 20 à n 42. vers. quinto quaritur, & seqq.

10 Fama verò ac reputatio communis legitimè non probatur per testes Octaviani Camilli, ut necessarium esset: immò contrarijs evertitur juxta theoric. Bartol. in leg. de minore, §. plurimum. sub num. 4. vers. veniamus ergo, & seqq ff de quæst. Ruin. consil. 57 num. 7. vers. potest etiam dici, lib. 5. Rota in dicta Romana fideicommissi de Bonellis, 18. Novembris 1614. coram bon. mem. Vbaldo, in §. nec quidquam faciunt testes, & dict. decis. 164. num. 9. vers non obstat. fama, parte 5. recent. & in dict. Romana filiationis, 1. Iulij 1639. in § nam prima desumpta ex fama, coram præfato D. meo Carillo.

Cæteræ autem conjecturæ, quæ deducuntur ex magna prædicti Tiberij sollicitudine de muliere, ac partu, quem in domo propriæ sororis emitti ac suscipi curavit: Ex pueri tanquam proprij filij educatione, tractatu, reputatione, confessione, ac demum institutione hæredis universalis; suadent quidem ab illo agnitum fuisse suum, sed non probant, alijs non concurrentibus eam esse talem, in præjudicium Tertij agentis ex fideicommisso, investitura, vel alio titulo independenti ab ipso Tiberio: Nam aliàs facilè unicuique esset eiusmodi artibus filios sibi progignere, ad exclusionem legitimorum successorum: ut advertit Iaso. consil. 81. In hoc puncto, n. 2. vers. Dico quod istu assertio & enunciatio: & consil. 106. Spectabilis & Clarissime Domine n 2. vers. secundo, & seqq. libro 1. Alciat. in dict rubr. de lib. & posthum. sub dict. num. 46. vers. cum enim non subsit ratio: Gratian. consil. 140. num 44. vers. nec obstat & sequentibus, lib. 1. Natt. cons. 473. sub n. 24. vers. ad ad contraria: Surd. consil. 552. num. 11. vers tamen hoc procedit: Rota in recent. dict. decis 164. num. 8. vers. Item aliam, part. 3. & decis. 645. sub num 4. vers primo quod, parte 4. & dict. decis. 409 num. 33. vers. Decisiones verò: ac decis. 497. sub num. 11. vers. quoniam assertio: & sequentibus ubi num. 6 vers quò verò ad conjecturas. & seqq benè declarantur dicta in antecedenti decis. 409. procedere respectu successionis illius, à quo actus prædicti emanarunt, non autem respectu Tertij: p. 5. & in dict. Roman fideic. de Arron. coram R. P. D. meo Bichio in §. casui nostro, & alij relati per Moder. Roman. dict. discept. 562. n. 77. vers. Præterea: & seqq.

Nec visum fuit relevare, quod hæc bona ex Statuto & consuetudine Abbatiæ essent ad quoscunque etiam extraneos transitoria; ut fuit dictum in Farsen. bonorum 19. Decembris. 1634. coram bon. mem. Buratto, decis. 87. recent. decis. 42. Ideò justè potuerit Tiberius instituere in illis hæredem dictum Octavianum Camillum. 11

Nam quoad eam partem, quæ subjacet fideicommisso per Octavianum eius Patrem ad favorem eiusdem Catharinæ ordinato, in casu, in quo ille decessisset sine filijs legitimis & naturalibus, ut constat ex testamento condito die... mensis Maij, anno 1627 non poterat sanè de illa in extraneos disponere præjudicium substituti, l quis filium, in fin princip ff. ad S. C. Trebell. leg. fin. §. sed quia nostra, & seq. Cod. comm de leg. Gloss. in l. confiteuntur, §. 1 in verbo, testatur, in fin ff. de jur. Codicill. Socin. Iun. consil. 72. num. 46. vers. nec aliter: libro primo. 12

De residuo autem, ratione detractionum, vel alia parte ad ipsum proprio jure spectante, minus potuit in favorem illius disponere: nam esto quod hæc bona eiusmodi sint naturæ, ut extraneis relinqui valeant, id tamen intelligi debet de his qui aliàs capaces existunt, non verò de incapacibus, qualis est Octavianus Camillus, cessante prætensa legitimatione, ut fuit in antecéd decis. probatum: leg ut gradatim, §. & lege, ff. de munor & honor Bald. consil. 207. Quæstio ist. spurius, n 5. vers quod ergo est lib 1. Ruin. consil. 1 5. n. 11. vers. Prædicta etiam: lib. 5. Gabr. consil. 83. à num. 3. vers. Verum puto: & seq per tot & consil 84 num 36. vers. primo quia: & seq. usque ad finem, lib. 2. Bim consil. 1. sub num. 66 vers. nam licet, & sequent. lib. 1 Franc Cald. de jur. Emphyt. lib. 2. quæst. 7. sub num. 39. vers quod tamen juri repugnat: & latius quæst. 19. à num 28 vers. ex eo igitur, & alij relati per Modern. Roman. discept. 118. n 35. vers. quinta conclusio & sequent. & discept. 758. à n. 22. vers quo vero ad nominationem, & seq. 13

Et ita fuit decisum utraque parte informante.

Pisaurensis Iocalium, 22. Iunij 1648.

Coram R. P. D. Arguelles.

SVMMARIVM.

1 Iocalia transmissa per sponsum sponsa animo donandi, repeti non possunt, etiamsi sint pretiosa.
2 Donatio irrevocabilis tenet etiam in pretiosis.
3 Iocalia qua sponsa marito misit non animo donandi, restituenda sunt marito, vel eius haredi si matrimonium dissolvatur.
4 Iocalia pretiosa in dubio non censentur uxori donata, sed concessa ad usum.
5 Iocalia pretiosa quo donata non præsumuntur, restituenda sunt, dissoluto matrimonio.
6 Donatio numquam præsumitur.
7 Vestes & ornamenta pretiosa nonnisi ad usum uxori concessa censeatur.
8 Iocalia pretiosa numquam censentur uxori donata, sive ante, sive post consummatum matrimonium fuerint ei tradita.
9 Iocalia transmissa sponsa ut ornatior compareat, non dicuntur donata.
10 Animus alicujus probatur per testes deponentes ex certa scientia, ac de publica voce, & fama.
11 Animus & voluntas Testatoris probatur per duos testes.
12 Testes singulares admittuntur ad declarandum animum alicuius.
13 Animus alicuius probatur per duos testes contestes licet minus idoneos.
14 Testis unicus & singularis non probat.
15 Iocalia non præsumuntur donata per maritum uxori, per verba blanda, & jocosa.
16 Iocalia non præsumuntur donata, licet maritus dicat donare, illaque esse uxoris, quia intelligitur de donatione ad usum.
17 Iocalia pretiosa donata non præsumuntur, neque inter Magnates.
18 Iocalia pretiosa à sponso non divite, eius qualitate attenta non præsumuntur donata.
19 Iocalia pretiosa non præsumuntur donata neque inter Nobilissimos, si attento eorum gradu sponsus dives dici non potest.
20 Nobilitas & divitia non sufficiunt pro præsumptione donationis, nisi actus à Nobili gestus conveniat donationi, & agatur de rebus non magni valoris.

21 Donationis

21 *Donationis Iocalium præsumptio non intrat ex eo quod sponsus sit senex, & sponsa juvenis, quando juventus ex aliis compensatu remanet.*
22 *Solutio plures in partes divisa, incōmodissima est creditori.*
23 *Doris exiguitas detrahit juventutis merito.*
24 *Compensatio nulla considerari potest ubi non adest commodum bursale.*
25 *Dos quando est parva, cessat omnis præsumptio quod maritus voluerit uxori donare.*
26 *Conjectura cessant ubi constat de voluntate certa.*
27 *Iocalia non pretiosa, & ad quotidianum usum destinata, spectant ad uxorem irrevocabiliter, ideoque non veniunt restituenda.*
Intellige ut n. seqq.
28 *Iocalia non pretiosa restituenda veniunt, quando apparet sponsum non habuisse animum donandi.*
29 *Iocalia etiam non pretiosa in dubio non præsumuntur donata à sponso, sed ad usum concessa sponsæ.*
30 *Iocalia donata per sponsum sponsæ, restituenda veniunt si matrimonium non fuerit consummatum.*
31 *Sponsalitia largitas facta dicitur ob causam matrimonij.*
32 *Matrimonij conditio, quæ adjecta intelligitur in spōsalitia largitate, non dicitur perfectè adimpleta, nisi sequatur matrimonij consummatio.*
33 *Consummatio matrimonij præsumitur ex eo, quod sponsi simul cubuerint.*
34 *Mulieris testimonium non attenditur, præsertim si sit unica, & ancilla illius pro quo deponit.*
35 *Copula probari debet per præsumptiones violentas.*
36 *Sponsalitiam largitatem ut lucretur uxor, non sufficit præsumptio consummationis matrimonij, deducta ex eo quod sponsus domum sponsam adduxerit suam.*
37 *Ubi jus aliquod inducitur ex præsumptione certa, seu ex aliquo facto, non est satisfactum nisi illud factum sit perfectum*
38 *Intentionis suæ fundamentum quilibet probare tenetur.*
39 *Reus in suis exceptionibus fungi debet partibus actoris.*
40 *Publica vox, & fama multum facit ad probandam copulam.*
41 *Publica vox, & fama multum facit ad probandum quod inter sponsos copula carnalis non fuerit sequuta.*
42 *Copulam carnalem sequutam non fuisse præsumptio oritur ex renitentia sponsi, ut sponsa cum ipso cohabitaret, vel ingrederetur Monasterium.*
43 *Monasterium ingredi non potest uxor post consummatum matrimonium.*
44 *Matrimonij non consummati præsumptio oritur ex eo, quod pater sponsi exegerit creditum, quod fuerat pro dote sponso assignatum, ipso sponso urgente.*
45 *Exactio crediti delegati bona fide fieri non potest nisi delegationis causa sublata.*
46 *Matrimonij non consummati præsumptio oritur ex propera sponsæ migratione è cubiculo.*
47 *Matrimonij non consummati præsumptio oritur ex eo quod sponsa allegat sponsi senectutem.*
48 *Senis amplexum puella fugit.*
49 *Impotentia viri ad coitum ut possit allegari per sponsam, non sufficit quod una nocte sui copiam fecerit, sed tempus conveniens expectandum venit.*
50 *Matrimonij consummationem tunc sponsa tenetur probationibus urgentioribus justificare, quando militant præsumptiones in contrarium.*
51 *Sponsa tenetur ad domum viri accedere, & cum eo habitare de Iure Naturali, Divino, & positivo.*
52 *Uxor tenetur marito debitum reddere ad filiorum procreationem.*
53 *Procreatio liberorum est finis matrimonij.*
54 *Uxor tenetur sequi maritum ad suum domicilium.*
55 *Uxor recusans adire domicilium mariti, peccat mortaliter.*
56 *Matrimonium contrahens habet pro fine non solum liberorum procreationem, sed omnia quæ veniunt ex natura matrimonij.*
57 *Vita conjugum consuetudo venit in natura matrimonij.*
58 *Donationum sponsæ facta, causa non secuta ob culpam ipsius sponsæ, non potest quidquam ex donatione proveniens per sponsam retineri.*
59 *Causa impleta non videtur, nisi plenè sequatur illius effectus.*
60 *Vestes quotidianæ ideo censentur donatæ per sponsum sponsæ, quia computantur in alimentis.*
61 *Vir non tenetur alere uxorem quæ sine justa causa ab eo recedit.*
62 *Mulier debet esse in obsequio viri.*
63 *Vir alit uxorem principaliter propter obsequia quæ ipsi ab uxore præstantur.*
64 *Virum cogere ad præstandum alimenta uxori, quando ipsa uxor, & dote fuit spoliatus, durum est.*
65 *Vir uxorem indotatam alere non tenetur.*
66 *Partes implementum non sufficit, sed totum venit adimplendum.*
67 *Obligatio ita venit adimplenda, ut implementum non avocetur ab eo, cui fuit adimpletum.*
68 *Possessionem adeptus non videtur is, qui ita nactus est, ut eam retinere non possit.*
69 *Præmium quis referre non debet ex actu pœna digno.*
70 *Donata parentibus sponsæ ob causam matrimonij repeti possunt ab ipsis parentibus, si non sequatur consummatio matrimonij, vel ab ipsa sponsa, ut n. 72.*
71 *Donatio ob causam intercedit etiam quod causa non fuerit sequuta ob casum fortuitum.*
73 *Interesse præstare tenetur in donatione ob causam ille, qui non adimplet.*
74 *Sumptus in donatione ob causam factos reficere tenetur is qui non adimplet.*
75 *Pecunia non computantur inter res ad usum quotidianum sponsæ comparatas.*
76 *Quantitas pecuniarum probatur juramento partis, quando constat in genere de traditione pecuniarum.*
77 *Dictum unius, reputatur nullius.*
78 *Donata sponso à consanguineis viri dissoluto matrimonio restituenda veniunt per sponsam, sive pretiosa sint, sive non: ut n. 80.*
79 *Donata sponsæ à consanguineis viri, censentur donata contemplatione ipsius viri.*
81 *Donata sponsæ à consanguineis viri, contemplatione ipsius viri donata præsumuntur, etiamsi sint mulicbria.*
82 *Vestes laceratas restituendo non satisfacit mulier cujus culpa matrimonium non fuit secutum, quia tali casu non valuit illis bona fide uti.*

DECISIO XCI.

DIssoluto matrimonio anno 1644. inter Dominam Comitissam Mariam Lauram Santiorellam & bonæ memoriæ Dominum Camillum Pamphilium; istius hæres coram Auditoribus Eminentissimi Legati Urbinaten. petiit jocalia, aliásque res per sponsum sponsæ traditas, ac transmissas; & per sententiam obtinuit condemnari ad restituenda jocalia & vestes pretiosas ac festivas dumtaxat.

Causa appellationis mihi commissa, dubitavi, an, & quæ res veniant per Comitissam restituendæ: Et Domini pro enucleatione dubij, animadvertebant res, de quibus agitur, esse triplicis speciei: *Primè* siquidem, Iocalia auro composita & margaritis gemmisque ornata considerabant *Secundò*, vestes festivas, & pretiosas. *Tertiò*, vestes quotidianas, aliásque res parvi momenti, & summam nummorum.

Posita autem hac distinctione facti, intrat modò distinctio Iuris per Rotam & Doctores communiter amplexata, quoad illas res in primo & secundo loco descriptas, nempè quod aut sponsus tales res sponsæ animo donandi tradidit per se, vel per Nuncium habentem Commissionem ad do- 1
nandum, & tunc intelliguntur donatæ irrevocabiliter, & repeti non possunt per text. *in l. Mater, C de donat. ante nupt. leg. cum hic status, §. 1. ff de donat. inter vir. & uxor.* juxta intellectum Bart. *in l penult. §. servus, ff. solut. matrim.* Bald. *in authent. in testamento, num. 3. C. de collat.* & tunc nihil re- 2
fert quod sint pretiosæ; cum etiam in pretiosis teneat donatio irrevocabiliter: *l quod adepiscenda, & l. nuper, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Romano *cons. 146.* Incipit, *ista quæstio: per tot.* Palacios *in Rubrica de donation. inter vir. & uxor. §. 5.* Fontanell. *de pact. nupt. claus 7. gloss. 3. parte 6. n. 76.* Rota *dec. 113 n. 1. p 1. recent* Surd. *dec. 166. n. 12. & seq.* sanct. mem. Greg. XV. *dec 474. n. 1.*

Aut verò constat quòd sponsus noluit donare, sed dun- 3
taxat ad usum concedere; & tunc soluto matrimonio restituendæ sunt marito, vel ejus hæredi: *l. mortis sua causa, in fine, Digestis de donat. inter vir & uxor. in l. commodato, § sicut, Digestis, commodati*: Fontanell. *ubi suprà d. n. 74. circa med. vers. aut verò constat sponsum, &c.* Rota *dec. 113 n. 2. p. 1. recent.*

Aut sumus in dubio, quia non constat de animo sponsi 4
donandi, & isto casu Doct. in varias opiniones devenerunt, ut ex traditis à Bartolo *in l. penult. §. servus, num 2. Digestis, solut. matrimon.* ab Angel. *ibi, n. 3* Imol. *n. 10.* & Cast. *num 4.* Fontanell. *ubi suprà, numero 67.* Rota *decis 113. n. 2. parte 2. recent.*

Sed communiter in hac conveniunt, quod quando Iocalia

sunt pretiosa, & vestes etiam festivæ, pretiosæ, & magni valoris, non censentur donata, sed transmissa ad usum sponsæ, & ut gratia ipsius sponsi, & ejus honoris, honestius, ac honorificentius incedere valeat, & ideo hæredibus viri veniunt restituenda: per text *in leg ut certo, §. interdum verf. 1. ff commodato: l. sed si vir. bona 31 Digestis, de donat. inter vir. & uxor l. ad vestimentum 25 ff de pecul. & l Quintus Mutius 27 § cui legatum 4. verf. si factum, ibi sive alterius visionis causa, &c. ff. de auro & argent. leg l hoc legatum 45. l. si quid earum. 47. Digestis, de leg* 3. cum aliis per Palac. Rubios *d. § 3 & d. § 4.* Bartol. *in d. l penult §. 1. n. 3. verf. tertia opinio, ff. sol. matrimon.* Corn. *conf. 81 n. 10 & seq lib. 1.* Roland. *conf. 10 n. 15. libro eodem* Hond. *conf. 30 n. 14. lib. 2.* Surd. *d. dec. 166 num 4. & seq.* Fontanell. *dict. clauf. 7. gloss. 3. part 6 num. 74. sub med. verf. aut summus in dubio*: sanct. mem Greg. XV *dict. dec 474. num. 1.* Rota *d. decis. 113 num. 3 p. 1. recent* & multi alij statim citandi.

5 Quibus sic præmissis in facto, & in Iure, facilis visa fuit resolutio præsentis dubii, quoad res in primo & secundo loco descriptas, quod scilicet cum non probetur per Comitissam, donatas fuisse à sposo; nec à Nuncio donandi facultatem habente, tanquam pretiosas, festivas, magni valoris, & deferendas dumtaxat dum in publicum prodiret sponsa, censentur accommodatæ ad usum; & causâ ac gratiâ mariti, ejusque honoris, ut ornatior sponsa incederet & ideo cum non versemus in primo casu, hoc sufficit ad effectum, ut dissoluto matrimonio venirent restituendæ: *leg. sicut certo. §. interdum, ff. commodati* & communiter Doct *in leg penult §. servis uxoris, ff. soluto matrim* Bald. *in auth. ex testamento, num. 10. C. de collat.* Angel. *consil 339 num 2. verf contrarium*; Anchar. *consil. 181. num. 3.* Castr *conf 458 num. 2 lib 2.* Boerius *in consuetud. Biturricen cap. 8. collat 4. post med.* qui dicit ita fuisse pluries judicatum contra Viduas: Afflict. *dec. 315 numero primo & secundo,* qui testatur ita judicasse consilium Neapolitanum tribus vicibus contra Nobiles fœminas Surd. *d dec. 166. num. 4. & seq.* Cardin. Mantica *de tacitis: lib. 21 tit 6. num 5. & 6. quo de re opertissima testatur sententia:* Palat. Rub. *in Rubric. de donat. § 6 numero quinto & undecimo. à num. 1* Cancer. *var resolut libro primo, cap. 9. num. 192.* Ripol. *var c. 10. num. 72.* Gomez. *ad leg. 50. Tauri, num. 3.* & alii congesti à Merend. *controvers. lib. 6. cap 7. num. 2.* latissime Sanchez *de Matrim lib. 6. disputat. 25. num. 10 & seq.* Cyriac. *contr. 120. num. 50. & 67.* & Rota pluries hanc opinionem sequuta est, ut coram Bisignetto *decis. unica, sub n. 4 verf. quoad vasa, & Iocalia, & num. seq. de donat inter virum, & uxor. in Vrbevetana localium 22. Iunij 1589 coram Orano; in Ferrarien lucri dotis 13. Martij 1606. coram Manzanedo,* quæ est *supra allegat. dec. 113. p 1. recent* & coram sanct. mem. Greg. XV *dict decis. 474. & in Romana localium 11. Decembris 1645. coram bon. mem Merlino in §. posito autem. &c.* ubi subdit rationem, posse credi maritum tradidisse hæc Iocalia ad pompam, & dignitatem suæ Familiæ, ut satisfaceret consuetudini Patriæ; dedecus enim fuisset, si eius sponsa inculta prodiisset: Ideo

6 rejicienda est præsumptio donationis, quæ nunquam admitti solet dum alia recipi potest: *leg. cum de indebito, Digestis, de probat* Sanchez, Cyriac. Fontanell. & alij superius allegati, & perpendit Rota *in d. dec. unica, n. 6. coram Bisignetto, de donat. inter vir. & uxor. & d. dec. 113. num 4. p. 1 recent.* & quod vestes, & ornamenta pretiosa censeantur dumtaxat data ad

7 usum, latè multis citatis, Antonell. Ioo *cent. 1. conf. 24. num. 1. & seq.*

Nec ulla distinctio est facienda, an Iocalia tradita fuerint

8 ante, vel post consummatum matrimonium: Quia quocunque tempore inspecto, nunquam censentur donata quando sunt pretiosa; semper enim militat eadem ratio non præsumendæ donationis, dum alia capi potest præsumptio: ut optimè probat text. *in dict. l sicut certo, §. interdum,* ibi *sponsa fortè sua vel uxoris, Digestis, commodat.* Imol. *in leg penult §. Servus, sub num. 12. verf. item attende, Digestis. solut. matrim.* Roland. *consil. 50. num. 13. volum. 1.* Clar. *in §. donatio, q. 50. num. 5.* Rota *in dict dec 474 num. 2.* coram sanct. mem. Gregor. XV. *& dict. dec. 113. part 1 recent n 7. & 9* ubi prudenter dubitavit de opinione Anton. Gomezij contrarium tenentis quem postea, & insuper Montalo. & Marienz malè distinguentes apertè reprobavit Guttierrez *pract. quæst. civil lib 2. quæstion. 19 per totam,* & reprobat etiam Sanchez *de Matrim. dict. lib 6. disputat. 25. num. 18,* Rota *in d. Romana localium coram Merlino, in §. nec vero ulla facienda.* & alij per Merend. *ubi suprà, n. 4.* & Leo *decis. Valentin. 36. n. 8. & d. dec. 113. n. 9. p. 1 recent.*

Prædictaque certiora sunt in casu nostro, quia nedum pro parte Comitissæ non probatum fuit nos versari in primo casu, prout debuit ad effectum defendendi donationem, quam prætendebat, & sat esset nos versari in tertio casu, nempè in dubio, quod scilicet non constet de animo donandi, ad effectum ut donatio excludatur: Sed insuper ex depositionibus Testium datis *in Summario hæredis n. 10.* probatur, sponsum 9 prædictas res sponsæ transmisisse ut incederet ornatior, *e conforme alle sue pari,* (ut sunt verba testium.) ideo certum remanet, nos versari in secundo casu excludente penitus donationem: ut probant supra allegati, & signanter Fontanell. *de pact. nupt. d. clauf. 6. gloss 3. p 6. n. 74. circa med.* & Rota *d. dec 113 n. 2. p 1. recent.*

Et prædictis testibus animum sponsi non donandi depo- 10 nentibus omnino est inhærendum, cum unus sit Avunculus comitissæ, omnes sint formites examinati, & deponant de certa scientia, & publica voce & fama, ex notatis per Bartol. *in leg admonendi, sub num 48 ff de iureiur.* Alexand. *conf. 180. sub num. 6. verf. licet enim, libr. 2.* Gabr. *de probat concl. 1. n. 8.* & in fortioribus terminis quod ad declarandum animum, & 11 voluntatem testatoris, sufficiant duo testes, tradunt Mantica *de conject. lib. .. tit 1. num. 2.* Afflict. *decis. 44 n. 27. verf. testatorem, & n. 29 verf in quo probatur*: Rota *dec. 761 num. 13. p. 1. recent.* Imò quod sufficiant testes singulares, Cast *consil.* 12 *395. n 1. verf. isti quidem testes, post med lib. 2.* Aym. *conf 73. num. 33. & conf. 714 n. 16.* Socin. jun. *consil. 178. num. 6 & seq. lib. 1.* Rota *dec. 765. n 7. p 2. recent & dec. 1302. num. 1.* Coram Sessphin.

Quodque ad hunc effectum sufficiant duo testes contestes & minus idonei; tradit Signorol *conf 188 num 15.* Man- 13 dell. *consil 519. num. 2.* ubi de communi: Surd *consil 129 n 28. in fine & consil. 356 n. 12.* Mantic. *de conject. ult volun lib 12. tit. 16. sub num 2. & seq.* & Rota *dec. 381. num. 6 & seq* coram Cavaler. *& in Avenionens fideicomm. 9. Decembris 1637 §. nec Dominus, coram Eminentiss & Reverendiss D. meo Card. Panzirolo.*

Absque eo quod quidquam obstet unicus testis à Comitissa datus, *num 2.* deponens sponsum de his jocalibus & vestibus, dum sponsa exornabatur, dixisse; *Mettetegliele acciò se le goda, perche son suo* Tum quia ista verba non probantur 14 per testem unicum & singularem, *cap licet. & cap veniens, de testibus.* Farinac. *de testibus, q. 63. capit. . & seq* Rota *in Florentina seu Bon. de Barbadoris 25. Iul. 164.* coram Coccino: Tum etiam quia prolata non sufficerent ad inducendam do- 15 nationem, tanquam blanda & jocosa, ad hoc à sponsu prolata ut puellæ sponsæ animum, & gemmis, & vestibus, & verbis recrearet; non autem ut inde desumi posset argumentum donationis: quemadmodum dicitur de verbis captatoriis, & blandis *in cap. cum venissent, & ibi* Canonist. *de instit. & in l. stipulatus,* ubi I. C. *n. 5 ff. de verb. oblig* latè multis congestis, Gomez. *in dict leg Tauri 50. num. 3* & in his terminis Sanch. *de Matrim. d. lib. 6. disputat. 25. sub n. 14. verf. at licet. & verf 3. quia & num 15* etsi vir fateatur res esse uxoris, 16 contra Barbos. *& in dict. Romana localium 11. Decemb. 1645. coram Merlino, in §. deducta autem &c. & in dict. decis. 113. num. 10 part. 1. recent.* sed juxta subjectam materiam intelligi deberent ad omne prejus de donatione ad usum: ut docet Bartol. *in leg. 1 §. nec Castrense n 10 verf. & ideo puto: ff. de collat. bon* Palatius *ad Rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 7. num. 1. & seq & §. 11. à num. 1.* ubi latè multis adductis juribus: optima & singularis Gloss. *in l cum qui in verb pro cautio ff si cert pet.* multi apud Merend *ubi supra, ad num 4. verf. quo in casu, &c.* Tusch. *concl. 698. n 27 in verb donatio,* cum aliis per Roland. *consil. 10. num. 15. & 16. lib 1.* & Borgnin. ... *27. in verb. donatio,* cum aliis per Rotam *decis 64. num. 19. & seq.* Fontanell *ubi suprà, num. 76* Visill. ad Afflict. *decis. 315. num. 1.* Moder. Macrraten *d. conf. 24 n. 3.* ex Alex. Roland. & aliis.

Nec placuerunt Dominis conjecturæ per informatores pro Comitissa ponderatæ: Nam prima deducta ex Nobilitate utriusque conjugis, non urget: Imò verior est Contraria, quod nempè Iocalia pretiosa, neque inter Magnates, censentur donata; quemadmodum de pretiosis ornamentis traditis 17 à Roberto Malatesta sponso filiæ Ducis Vrbini sponsæ, consuluit Corn. *consil. 82. volum. 1.* & comprobant Laderch. *consil. 118 n 3 & 4.* Honded *conf 30 vol. 2.* & de Magnatibus Regni Viris primariis, & opulentissimis loquitur Gutierrez *pract. quæst. lib. 2 quæst. 19. num 4 & 9* & de familia Iustiniana Clarissima & splendidissima loquitur dict. decis Romana *localium coram Merlino*: & de familia Sentivolia Nobilissima loquitur dicta decisio 113. *parte prima recent.* cum *num 14.* subdit, quod contraria opinio aliquam probabilitatem haberet, si conjuges essent disparis conditionis, quæ disparitas hic cessat: Grat. *discept. forens. c. 189. n. 19. & 20.* Surd. *d. dec. 166, num 22.*

Quæ doctrina caret difficultate, quando Maritus attenta 18 ejus qualitate, non potest dici dives. Cancer. *dict c 9. n 192.* plurimi apud Merend. *ubi suprà, num. 3* probantes istam 19 distinctionem

distinctionem etiam inter conjuges Illustrissimos: quia non
solum qualitas, sed etiam facultates sunt considaranda: *leg. si
filia 43. Digest. de legibus, leg. quaro, 60. leg. sive generalis 61.
& leg. cum post 69. § gener a Socero 4. ff. de jur. dot.* Meno-
chius *de arbitr. lib. 2. cent. 1. cas.* 88. *num.* 49. & 50. & *cent.* 3.
cas. 118. *num.* 15. ubi hoc tantum procedere in opulentissimis,
& Principibus: Barbos. *in leg. qua dote 34. num. 8. vers. a do-
mita ff. sol. matrim.* Fontanell. *de pactis nupt. d. claus. 7. gloss.* 3.
part. 6. num. 77. Leo *dict. dec. Valentin.* 36. *num.* 5. optimè Ro-
20 ta *d. decis.* 113. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Imò & Nobilitatem &
divitias simul non sufficere, nisi actus à Nobili gestus conve-
niret donationi, & in rebus non magnis: ex Bar. & aliis
contra Barbos. defendit Sanchea *de Matrim. d. disp.* 25. *n.* 19.
vers. caterum: ubi fusè.

21 Secunda verò conjectura deprompta ex senectute sponsi,
& juventute sponsæ, eò minùs visa fuit relevans: Nam præ-
terquam quod senectus ista non probatur, non intrat præ-
sumptio donationis, quando ex aliis manet recompensata
juventus Hond. *d. cons.* 30. *n.* 16. *lib.* 2. Bald. Novell. *in tract. de
dot. p.* 10. *n.* 10.

Et satis recompensata videtur juventus sponsæ ex eo,
quod nupta fuerit cum tam modica dote: quæ licet fuerit
scutor. trium millium, attamen duo millia erant accipienda in
bonis stabilibus æstimatis, & reliqua mille in sex terminis, &
22 sex annis, minutatim solvenda, quæ solutio incommodissi-
ma est creditori: *l. 3. ff. de alimen. & cibar. legat. leg. planè 3.
ff. famil. ercisc.* cum aliis per Gloss. *ibi, verb. non minimam*: &
per Anton. Fabr. *in Rational.* Gair. *de Credito, cap. 4. quæst.* 8.
23 *num.* 1045. & 1046. ubi in puncto de dote, quam exiguitas
dotis detrahit juventutis merito: ut istis verbis. Surd. *decisio-
ne* 164. *n.* 36. *in fin.* & concludit Palat. Rub. *ubi sup.* §. 11. in his
pretiosis, non censeri donationem nec à Sene factam: quia
cùm *in* §. 10. loquutus fuisset de Sene; postmodum *in d.* §. di-
stinguit inter pretiosas & quotidianas: quo argumento uti-
tur Sanch. *dict. disp.* 25. *n.* 19. *vers. Caterum*: Leo, *ubi supra,
num.* 17.

24 Et nullam posse considerari recompensationem ubi non
adest commodum bursale, dixit Bald. Novell. *d. tract. de dot.
p.* 10. *n.* 8. in puncto de donatione facta Iuveni à Sene: quæ
magis stringunt in proposito, ex eo quod Fratres Camilli
sponsi, habuerunt dotes sex millium scutorum, licet fuissent
25 minus divites. Et quando dos est parva, non præsumitur do-
natio, etiamsi aliàs præsumeretur: Palat. Rub. *d.* §. 1. *n.* 14. *in
fine.* Fontanell. *ubi sup. n.* 72.

26 Et tandem ista conjectura nihil omnino potest operari,
quando constat de voluntate (prout in casu nostro) Sponsi
non donandi, ut probant omnes supra allegati: quibus addi
possunt Honded. *d. consil.* 30. *num.* 15. *lib.* 2. Gail. *observ.* 144.
num. 6. *lib.* 2. Cardin. Seraphin. *dec.* 712. *num.* 4. Reverendiss.
Vrgellen. *decis.* 425. *num.* 10. Rota *dec.* 478. *n.* 10. *p.* 4. *tom.* 2.
recent.

Et hæc concordes Domini dixerunt quoad res in primo
& secundo loco descriptas, & in sententia de partibus enu-
meratas, nempè filum Margaritarum, jocale aureum ada-
mantibus ornatum, duos annulos aureos cum rubino, &
adamante in eis aptatis, inaures aureas cum Margaritis ex
eis pendentibus, & vestes sericas, ut vulgò dicitur, *L'habito di
Broccato Rosino, e la veste di Broccato bianco.*

27 Quo verò ad alia in tertio loco descripta Domini non
fuerunt concordes: quia licet pro majori parte censuerint
quod ea tanquam non pretiosa, & ad quotidianum usum de-
stinata, irrevocabiliter spectent ad viduam superstitem; &
ideo non veniant restituenda; Afflict. *decis.* 315. *num.* 3. & *ibi
Add. vers. vestes missa uxori*: & Vrsill. *num.* 1. Menoch. qui
admittit, In ueis partes esse hoc arbitrarii; *cas.* 215. *n.* 15. *de ar-
bitrar. Iudic.* Gutierrez *pract. quæst. lib. 2. quæst.* 19. *num.* 9.
Cyriac. *controv.* 20. *num.* 54. & 72. Surd. *decis.* 166. *num.* 8.
Sanchea *de Matrimon. libr. 6. disputat.* 25. *num.* 10. 11. 13. 25.
23. 24. 25. & *seq.* Fontanell. *de pact. nupt. d. claus. 7. gloss.* 3. *p.* 6.
num. 54. 55. 56. & 58. ubi de vestibus arbitrandis à Iudice: &
d. claus. 7. gloss. 3. *p.* 7. *num.* 89. & Bartol. *in l. in his,* §. 1. *ff. solut.
matrim.* Bald. *in leg. cum à socero fin. Cod. de donat. ant. nupt.*
Peregrin. *decis.* 140. *num.* 3. Castill. *decis.* 93. *num.* 9. Rota *in d.
Romana jocalium coram Merlino,* § *finali,* Gom. *ubi sup. n.* 4.
ad fin. Menoch. *de arbitr. cas.* 88. *n.* 51. & *cas.* 218. *n.* 8. ubi plu-
res Sanch. *de Matrim. d. disput.* 25. *n.* 20. & alij per Merend.
d. c. 47. *n.* 5.

28 Vnus tamen ex Dominis aiebat in præsenti casu non so-
lum vestes pretiosas, sed etiam quotidianas, & omnia alia
parvi etiam valoris esse restituenda: Quia quando apparet
de animo non donandi, nihil, nec modicum quidem apud
sponsam remanere debet, ut probant omnes allegati *in prin-
29 cipio decisionis*: Ex quibus multi etiam in dubio dicunt, non
præsumi donata, ea allegatis à Fontanell. *supra, n.* 67. Vrsill. ad
Afflict. *dec.* 315. *n.* 1. Sanchea *d. disp.* 15. *n.* ... At in præsenti, te-
stes *in Summ. hæred. n.* 10. deponunt Dominum Camillum
voluisse dumtaxat ad usum commodare, non autem donare: 30
sed si intelligeretur donatio adhuc omnia essent restituenda:
quia omnes præcitati Doctores loquuntur, non solùm quan-
do Matrimonium est ratum, sed etiam quando est consum-
matum, aliàs nihil sponsam lucrari: Gregor. Lopez *in lib.* 5.
tit. 21. *p.* 4. Gomez *in l.* 50. *Tauri n.* 3. melius Palat. *d. Rubr.* §. 4.
in pr. & *in l.* 58. *Tauri n.* 16. Sanchea *d. lib.* 6. *de Matr. disp.* 19.
n. 2. & 3. optima omnes ratione; quia cum ista sponsalitia 31
largitas facta sit ob causam Matrimonij *l. cum veterum* 15.
C. de donat. ante nupt. ubi DD. non accedente consummatio- 32
ne, non est perfectè adimpleta conditio.

Nec dicatur, consummationem præsumi ex eo, quod si- 33
mul sponsi cubuerint: Nam ultra quod hoc non probatur, so-
lum enim producitur cujusdam Ancillæ testimonium, quæ
nihil aliud dicit, quam quod sponsi remanserant soli in cubi-
culo, quæ cum sit mulier Ancilla, & unica, eam nihil probare 34
clarius est, quam ut probatione indigeat: Farin. *de test. q.* 59.
n. 4. & 37. & *quæst.* 55. *n.* 57. & *n.* 113. & *quæst.* 63. *c.* 1. *num.* 1.
Et etiam admissa hac depositione, nihil relevat; quia ad pro-
bandam copulam, præsumptiones debent esse violentæ: *cap.
præterea* 27. *de testib. c. ex literis* 12. *c.* 2. *loco* 13. *de præs.* Rota 35
multis citatis *in Romana nullitatis Matrimonij* 19. *Ian.* 1646.
§. & *in hac materia, coram me*: Et quod ad lucrandam largi- 36
tatem sponsalitiam non sufficiat præsumptio consummatio-
nis Matrimonij, resultans ex eo, quod Sponsus traduxerit
Sponsam ad domum suam, docet Abb. *in c. si in fi. de sponsal.*
& aliis citatis Sanchez *d. lib.* 6. *disp.* 19. *n.* 4. reprobato Grego-
rio Lopez.

Nec interest, quod opponitur in facto: Quia ut benè notat
Abb. *ind. c. fin. de sponsal. n.* 2. ubi jus aliquod inducitur ex 37
præsumptione certa, seu ex aliquo facto, non est satisfactum,
nisi illud factum sit perfectum: quæ sunt ipsius Abbatis ver-
ba, & optimus ille textus ad propositum.

Et cum hoc sit suæ intentionis fundamentum, id tenetur 38
probare: quia in exceptionibus reum partibus actoris fungi 39
oportere, ipsumque exceptionem velut intentionem implere,
his verbis Vlpian. ait, *in leg. in exceptionibus* 19. *ff. de probat.*
& ad idem est textus *in l. ab ea* 5. *l. si pactum* 9. *l. quoties* 18. *eo-
dem tit. lib.* 1. *ff. de excep.* cum aliis per Gl. & Gotofred *ubique.*

Imò è contrario pro non consummatione Matrimonij,
multa videntur urgere. Primò testes, qui deponunt se id audi- 40
visse sæpius à Domino Camillo, & de publica voce & fama,
quæ cum multum attendatur, etiam ad probandam copulam
c. præterea 27. *de testib. c.* 1. *de consanguin. & affinit.* à fortiori 41
pro non copula facit.

Secundò, confessio Iudicialis ejusdem sponsi, dum petiit 42
ut sponsa cohabitaret, vel Religionem intraret: quod ulti- 43
mum fieri non poterat Matrimonio consummato: *c. ex publi-
co, de consanguinet. & affinit.* Sanchea cum multis *de Matrim.
lib.* 2. *disp.* 21. & 24. *per tot.*

Tertiò, non leve argumentum est Matrimonij non con- 44
summati, quod Pater sponsæ dotem promissam Camillo, à
debitore eidem delegato exegit, vivente eodem Camillo, 45
quod contra bonam fidem factum fuisset, si Matrimonium
non habuisset pro desperato.

Nec levis præsumptio est, ipsa propera, & antelucana 46
sponsæ è cubiculo, sive è cubili migratio, ut colligitur ex
cujusdam Poëtæ versu.

Nec mora prosiliat tunicâ velata recinctâ, &c.

Et onus ea testibus Avunculus sponsæ pro argumento non
consummationis adducit, noluisse sequi Maritum.

Accedit, quod ipsa allegat senectutem sponsi, & licet non
satis probetur, sufficit tamen ad præsumendum, quod eum 47
tanquam Senem aspexerit, imò despexerit, ut ex alio Poëta. 48

Et Senis amplexum culta puella fugit.

Nec se excusare potest à culpa, ut prætenditur ab informan- 49
tibus pro ea: quia non sufficit copiam sui nocte una Mari-
to fecisse: nam debuit tempus conveniens expectare: ad tra-
dita per Sanchea *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 108. *n.* 21. Narbon. *de
ætat. ana.* 50. *q.* 6. *n.* 1. quia ut ait Salyricus.

Quod non est hodie, cras erit:

Et magis in puncto Plaut. *Summa tamen excusationis mea
hæc est: Placebo tibi, si me culpam emendare permiseris.*

Ex quibus præsumptionibus oritur saltem quod sponsa 50
majoris probationis onere prægravetur: Gloss. & DD. *in leg.
transactione, C. de transact.*

Sed & fortè sufficeret, etiam consummato matrimonio, 51
noluisse sponsam ad Viri domum accedere, & cohabitare, ad
quod de jure naturali, divino, & positivo teneri docet Sanch.
supra, l. 9. *disp.* 4. *n.* 2. sicut & debitum reddere ad liberorum
procreationem, quæ finis est Matrimonij: idem Sanchez *lib.* 2.
disp. 29. *n.* 8. & 14. & sequitur Maritum ad suum domicilium, *c.* 52

unaquaque 15.*q.*1.& *ibi* Gloss.& Barbos. Tiraquell.*leg.*1.*con-*
53 *nub.glos* 1 *p.*1 *num.*15. Sanchez *supra.lib* 1.*disput.*40.*n.*6.&
54 *disp* 41.*n num.*1. sub pœna peccati mortalis,*n.*2. Navarr.*in*
55 *summ* c 14.*n.*10.cum aliis per eos adductis.
56 Præterquam quod contrahens Matrimonium, non solum liberorum procreationẽ intendit,sed omnia quæ veniunt ex natura Matrimonii,ut est illa individua vitæ consuetudo,de
57 qua in ejus definitione: c.*illud.in fine,de præs leg.*2 *ff.de nuptiis*,cum aliis per Sanch.*dict.lib.*2 *disp.*1.*n.*1.& Aristot.*lib* 8. *Ethic.cap.*11 *Homines,ait,contagium subeunt non solum procreationis,sed eorum etiam gratia,quæ ad ipsam conferunt vitam*:& ex Divo Thom & aliis Sanchez *d lib* 9 *disp.*4.*n.*4.
58 Et sic cum causa, propter quam fuit facta donatio, non fuerit sequuta, & hoc sponsæ culpa, quæ Iuris præceptis & Iudicis decreto insuper habitis, *Summ n.*4. noluit cohabitare, nullo Iure poterit nec modicum ea dicta donatione retinere:*l.*2.*§ finali ff de donat.l* 2.*§.dictam* 8 *C de condict ob caus.*
59 *l. si ego* 9 *ff de jur. dot.* quia causa non videtur impleta nisi plenè sequatur effectus:text.*in l si ff.de condict.caus dat.*
60 Accedit, vestes quotidianas ideo censeri donatas, quia computantur in alimentis: ut latè probat Sanchez *de Ma-*
61 *trim. d disp.*25.*n.*10.26 & 28. Sed Virum non teneri alere uxorem, quæ sine justa causa ab eo recedit, multis probat
62 Surdus *de alim tit.*7 *q.*16.*n* 1.& *tit* 6. *q.*20. *n.*5. quia mulier
63 debet esse in obsequio Viri,& eam principaliter Maritus alit propter obsequia quæ præstantur ab ipsa:Surd. *d.q.*16 *n.*12.
64 & benè *tit.*3 *q.*32.*n.*8. & datum quidem fuisset ad alimenta
65 Virum cogere,uxore ipsa & dote spoliatum ; eam aliis nec indotatam alere teneatur,ex *vulgatis*.
66 Nec sufficit partem implere,nisi totum perfectè impletum
67 sit : *leg. si quis aliam* 46. *ff de solut.* & ita impleatur ut non avocetur ab accipiente : *l si rem meam* 20. *ff. de solut* cum
68 aliis per Gloss. *ibi*, *verb rem meam* Non enim videtur possessionem adeptus, qui ita nactus est,ut eam retinere non possit, per hæc verba ait Iavolenus *in l. non videtur* 10 *ff de acq poss* Non ergo sufficere potest una nocte cum viro cohabitasse, si amplius non licuit Marito illam individuam vitæ
69 consuetudinem retinere ex sponsæ culpa. Vnde ex actu pœna digno non debet ullum legale præmium reportare: *l sive hæreditario* 22.*in si ff de negot gest.* Sanch *d.lib.*6.*disp.*18 *n* 6.
70 Iisdem rationibus tentari posse videbatur, etiam donata Matri,sorori,& fratribus sponsæ,esse restituenda, vel ab ipsis
71 recipientibus,cum fuerint ob eandem causam donata; quia rediit ad non causam effectu matrimonii plenè non sequuto,
72 *l nihil refert* 4. *in ff.de condict sine caus.* Nec interest quod
73 per eos non steterit : quia etiam casu fortuito non sequuta
74 causa donatio intercidit : *d.l.*2.*§ fin ff de donat.* Vel ab ipsa sponsa,quia in datione ob causam,qui non adimplet,tenetur ad interesse *l naturalis* 5 *§.*1.& 2 *ff de præscript. verb.* & ad sumptus propter illam causam factos : *l.qui pecuniam* 5 *§.*1.
75 *ff de condict caus dat.*& *ibi* Faber.*lit A col.*6.*fol.mihi* 265.& *col.*2 *statim post princ.*
76 Crumenam vero cum pecuniis omnino reddendam,securius affirmabant: cum non sit computanda inter res ad usum quotidianum comparatas,nec dubitetur de traditione,nec interesse quod non constet de quantitate, quia id partis tradentis juramento deferendum est,cum constat de traditione, dixit Dec.*cons.*146 *sub n.*24.*post princ.vers.ex hoc* Hippolyt. de Marsil.*singul* 689.qui dicit menti tenendum : Gar *de cre-*
77 *dit.c.*2.*tit.*3.*n* 754. Nec obesse testimonium de restitutione:
78 quia ut est in Brocardicis,dictum unius,dictum nullius:prolixè Farin.*de test.lib.d.c.*63.*n* 1.
Deinde,quia fuit missa ab Illustriss.Domino Christopho-
79 ro Camilli Fratre, & sic in quocunque eventu, sive sequuto,
80 sive non sequuto matrimonio,eo dissoluto debet restitui quia donata à consanguineis Viri,ejus contemplatione censentur donata nulla habita distinctione inter pretiosa,& quotidiana ut ex Bart.Ias.& alij Rol.*cons.*10 *n.*11 *lib.*1. Borgnio.*dec.*64. *n.*25.Cast.*dec.*93.*n.*15.*lib.*1. Clar. *recept.sent.l* 4.*§. Donatio*, *q.*10.*num.*2 Thol.*lib.*3.*q.*5.*n.*4.Grat.*discept.*159 *n.*3.Font.*de pact.nupt claus* 7.*gloss* 3.*p.*6.*n.*92. Sanch.*d.lib.*6.*disp.*26.*n.*11. cum multis aliis & Sacr. Theologiæ,& Iuris Doctoribus,in id expeaden.*l.*& *si plures* 11.*§.in arrogato,ff. de vulgar.* &
81 *per alia jura*:Cancer.*var.lib.*1.*c.*9.*n.*194. Ripold *dict.cap.*10. *n* 309.Rota *in d.Rom locatium,§ ideoque dicendum.coram Merlino*,etiamsi conveniant tantum uxori, ut contra Angel. Imol.*in l.sed si plures,§.in arrogato,n.*11.*vers.sed certè* Alex.
82 *n.*11.*ff de vulg* Thesaurus *supra,n.*5.Vnde missa à Sororibus Camilli,coronæ,flores,& alia videbantur restituendæ
Addebant, quod non satisfacit sponsa reddendo vestes tritas,& consumptas: quia cum ejus culpa causa non fuerit sequuta, non potuit eis bona fide uti, & quia tenetur ad interesse,ut supra dictum est.
Fuit tamen secundum communem DD. sententiam & distinctionem,capta resolutio,esse restituendas res duntaxat descriptas supra in §.& *hac concordes Domini,&c.*
Vtraque parte informante,&c.

Perusina Pensionis, Vener. 28.Maij 1649.

Coram R. P. D. Pentingerio.

SVMMARIVM.

1 *Sententia injusta executionem non meretur.*
2 *Pensionẽ nutu transferre non potest is,qui loqui nõ valet.*
3 *Pensio quatenus posset nutu transferri, ita certi, & indubitati nutus requirerentur, ut ex illis clara intentio transferentis desumeretur.*
4 *Actus æquivoci non possunt suffragari ad effectum ut pensio dicatur validè per nutum translata.*
5 *Pensio transferri per nutum non potest ab eo, qui habet indultum transferendi cum clausula*, Per te etiam in articulo mortis nominan.
6 *Clausula*,Per te etiam in articulo mortis nominan *præcisam formam importat,adeout per aliam nullatenus possit adimpleri.*
7 *Decretum irritans taliter inducit formam, ut ea non servata actus corruat.*
8 *Nominare videtur is,qui ad interrogationem alterius annuendo consensum præstat.*
*Declara ut n.*9.& 10.
11 *Apoplexia, qua gravabat infirmum paulò ante obitum, non levis,sed fortis reputanda venit.*
12 *Apoplexia fortis sensuum omnium ruinam affert.*
13 *Testes singulares non probant*
14 *Verba*,forse mi resoluerò,*nihil determinant.*
15 *Sarnen.Mandos.& Pars in locis hic allegatis,declarãtur.*
16 *Voluntas transferentis pensionem, debet esse certa, & indubitata.*

DECISIO XCII.

IVdex ab A. C. deputatus contra Ludovicum Benedictonium Priorem Ecclesiæ Marciani in judicio Immissionis in quasi possessione exigendi annuam pensionem scut.150. à bon.mem Card.Vbaldo,ad favorem ejus Nepotis Rodulphi Monaldi super dicto Prioratu translatam, per sententiam pronunciaverat: à qua appellationis causa mihi commissa, Dubium proposui,an sententia A. C. sit exequenda? Et responsum fuit non esse exequendam : quia nimium detecta 1
fuit injusta : sententia enim injusta executionem non meretur: Rota *decis* 44.*p.*4.*divers.*Card.Cavaler.*dec* 165.*n* 4.& *seq.* Addit.ad Buratt.*dec.*231 *n.*8. & *seq.in recent* & *dec.*323. *num* 6 *p* 5.
Ipsius autem injustitiæ deducitur ex eo, quod bonæ memoriæ Cardinalis dum apoplexiæ Morbo gravatus taliter 2
oppressus fuisset,ut nullo modo loqui posset,nutu pensionem transtulerat,contra text. *in leg.nutu* 21.ibi,*dummodo is nutu relinquat,qui & loqui potest.*Digestis,de leg.3.*leg discretis* 10. *Codice testam facere possunt*, & *leg. jubemus* 29. *Digestis, de testament.* bonæ memoriæ Coccin.*decis.*455.*num.*3.& *seqq.* & latè comprobatur à Francisc. Caldas, *de jur. Emphyteut. lib.*1.*q.*1.*n.*21.*cum sequent* Quidquid enim sit de quæstione, an possit nutu transferri pensio sine veri præjudicio,etsi nutu transferri pensio posset nutus ita certi, & indubitati esse deberent, ut ex illis clara transferentis intentio colligi, & necessariò inferri posset:ad textum, *in l.quoties*,9. *§. si quis nomen Digestis, de hæred instit l,nominatim* 24 *ff de manum. testam* Alberic.& Florian.de Sancto Petro *in dicta leg.nutus Digestis,de leg* 3. Thesaur. *Quæst. Forens. libro secundo, q.*99. *num.*27.*vers & talis sit nutus* Crass.*de Success §.Institutio*, *q.*27.*sub n.*14.*§.cæterum,in fin.* ibi, *dummodo ille nutus esset satis certus & dilucidus*:quales non fuerunt nutus Cardinalis Vbaldi,ex quibus certa voluntas infertur: Nam oculorum motus,qui adducitur,affirmativam responsionem,vel negativam non inducit.
Neque motus capitis ejusdem Cardinalis consensum inducere potest : Nam duo testes Cardinalem nil aliud fecisse deponunt,nisi,*Un atto con la bocca e con la testa, cioè alzando gli occhi al cielo commover anco la barba,& aprir la bocca,e poi tornò subito al suo luogo di prima*: qui actus tanquam 4
æquivoci suffragari nequeunt : Rim. jun. *in rubr. Instit. de test.n* 449.Aretin.*cons.*71 *n* 2.
Deinde hic modus transferendi pensionem, est directò 1
contrarius verbis indulti à sanct.mem. Vrbano VIII eidem Cardinali ad pensiones transferendum concessi ibi, *Per te*

etiam

6 *etiam in articulo mortis nominando*: quæ verba præcisam
adeò formam præseferunt, ut per aliam adimpleri nullo
modo possint: ut probat text. *in leg. jubemus, per hanc 16.*
ibi, *solatium publicum erogatur manu sine ullo dolo & fraude
singulis militibus enumeret C. de erog. milit. annon lib. 12.* ubi
Bart. *n. 1. vers. in sent.* & Alexand. *in addit.*
7 Quod fortius in hoc casu procedit, quia huiusmodi in-
dultum erat decreto irritanti munitum quod talitei formam
inducit, ut ea non servata, actus corruat: Barbos. *claus. 40.
numero trigesimo secundo*, Rota *decis. 215. num. 7. & 8. parte 1.
diversor.* & post Modern. Roman. *de Societ. offic. decis. 61.*
8 *num. 2. & 3.*

Itaque non obstat quod Cardinalis alteri interroganti
annuendo consensum præstans, censeatur ipse nominasse,
quia est actus valde periculosus, & fallaciis suppositus, ac
procedere possit quando ipse tunc temporis loqui potuisset:
juxta Gloss. *in dict. leg. jubemus, in verbo, quemadmodum,
vers. sed quid si alium exprimat.* Alex. *n. 9.* & Iason. *num. 12.
circa fin. vers. limita istam conclusionem, & seq. Cod. de*
9 *testam.* Caldas *supra allegat. numero secundo, & sequent.*
Vel saltem hic modus defendi posset, si de voluntate delibe-
rata Cardinalis, & de eius manifesto consensu data fuisset
10 pro parte Rodulphi aliqua probatio, quæ in dubium revo-
cari non posset; non vero in præsenti casu, dum de oppressio-
ne mentis Cardinalis, & adstantium suggestione meritò
dubitari potest: juxta *leg. quoniam indignum 15. & dict. leg.
jubemus, C. de testam.* & pluribus aliis relatis probat Iason.
ibidem, n. 12. vers. secundo limita: Clar. *in §. testamentum,
quæst. 17. num. 6. & 7.* & fuit dictum *in Senogal. bonorum 30.*
11 *Maij 1644. in fin. coram R. P. D. meo Cerro*; Quia ipse Car-
dinalis non levi, sed forti apoplexia laborabat, prout
indicat vitæ discrimen, in quo ipse existebat, ut convincitur
ex Epistola biduò ante translationem ab eius fratre exarata,
in Summario Ludovici, num. 23. & demonstravit effectus
mortis ipsius intra duos dies post eandem translationem
subsecutæ, Modern. Roman. *in quæst. Medico legalium, libro
secundo, quæst. 14. num. 9.* & in similibus terminis ponderavit
Menoch. *consil. 351. num. 34. vers. & præsertim*, ac dixit Rota
12 *decis. 45. num. 3. part. 6.* Apoplexia enim fortis sensuum om-
nium ruinam secum affert: ad tradita per dictum Modern.
Roman. *d. quæst. 14. num. 1. 6. & seqq.* & actus, qui pro trans-
latario afferuntur, ac de quibus testes pro ipso examinati
deponunt, sunt nimis æquivoci, & dubij, potius de proprio
eorum judicio, quam veritatem deponentes.

Neque translatarius ad consequendam pensionem juvari
potest ex antecedenti declaratione voluntatis Cardinalis,
eandem pensionem in ipsum suum nepotem transferre volen-
tis; de qua aliqui Testes super hoc examinati deponunt:
13 quia sunt singulares, & alterius ex eis verba relata sunt inde-
terminata, dum dicit Cardinalem semel dixisse, *forse mi risol-*
14 *verò, &c.* quod nihil certè determinat, ut fuit dictum *in
Romana pecuniaria 3. Martij 1595. coram Penia*, inter eius
impressas *decis. 332. n. 5.*

Cui dicto tanto minus creditur, quia per biennium ante
translationem pensionis à Cardinale emanavit, quo tempore
utique si verè pensionem in Rodulphum transferre voluisset
id longè commodius, dum tunc meliori sanitate fruebatur,
efficere potuisset.

15 Minus eidem suffragantur allegata per Scribentes pro eo,
ex Sarnen. *ad Reg. de infirm. quæstione decimasexta, col. 1. v.
prædictis tamen non obstantibus*: quem sequitur Mendos.
ibidem, quæst. 12. Paris. *de resignatione, lib. 6. quæst. 4. num. 35.*
quia loquuntur in terminis Regulæ Cancellariæ *de infirmis*,
disponentis de resignationibus factis per infirmos intra vi-
ginti dies antecedentes eorum obitum, quem dicti Authores
asserunt non comprehendere translationes pensionum, etiam
factas in articulo mortis: & in casu Parisij, cum nutu aderat
loquela: neque ibi tractatur de defectu consensus transfe-
rentis, vel formæ in facienda translatione præscriptæ, prout
hic ex supradictis de forma in Indulto Cardinalis præscripta
quam non fuisse servatam constat; de consensu autem & de
16 voluntatis transferentis defectu valdè dubitatur, quæ cum
debeat esse certa, & indubitata ex supra allegatis, & *ad leg.
quoties 9. § si quis nomen. ff. de hæred. instit.* & talis hic non
ostendatur, ea his, & aliis ab informantibus deductis; meritò
Domini resolverunt sententiam A. C. non esse exequendā.
Et ita utraque, &c.

Bononien. Pecuniaria, Lunæ 10. Ianuarij 1650.

Coram R. P. D. Otthobono.

SVMMARIVM.

1 *Administratio probatur ex instrumentis locationum facta-
rum per Administratorem.*
2 *Locare bona, & cum conductore pacisci, sunt casus indu-
bitata administrationis.*
3 *Testes plures numero si deponant de certa scientia, conclu-
dentissimè probant.*
4 *Testium defectus supplentur ex numero, & ex admini-
culis.*
5 *Statutum Bononia vetat debitum ultra summam centum
librarum probari per testes.*
6 *Debitum ratione administrationis probari potest per testes
etiamsi excedat summam centum librarum, non ob-
stante Statuto Bononia sub* rubr. de Probation.
7 *Statutum Bononia vetans debitum libras centum exce-
dens probari per testes, non procedit in casu probatio-
nis mixta resultantis partim ex testibus, & partim ex
instrumentis.*
8 *Administratio probatur ex instrumento, in quo quis pro-
mittit reddere rationem, & reliquum solvere.*
9 *Administratione probata, præsumitur illius continuatio,
concurrente aliqua conjectura.*
10 *Ætas probatur ex assertione contenta in aliquo instrumento
certi temporis, ducendo calculos in posterum.*
11 *Administrationis mandatum quando expiret per super-
venientiam majoris ætatis administrati?*
12 *Causa, occasionali, & inductiva cessante non cessat affectus*
13 *Administratio continuata præsumitur dum non docetur
de finali redditione rationis.*
14 *Debita quo tempore fuerint contracta, probatur per testes.*
15 *Infirmitatis & Podagra initium probatur ex testibus.*
16 *Mandati revocatio non præsumitur ex causis existentibus
ante ipsum mandatum, sed nova requiritur causa.*
17 *Podagra non impedit administrationem.*
18 *Podagra impedit quidem munera corporalia, non autem
patrimonialia.*
19 *Testes examinati in criminalibus, non probant in civilibus.*
20 *Testes pauciores numero cedere debent numero majoribus*
21 *Testes, quorum dicta per Scripturas adminiculantur, aliis
præferendi veniunt.*
22 *Viri solent administrare bona uxoris extradotalia.*
23 *Instrumentis standum est potius quam testibus.*
24 *Eventus sequens formatur à primordio tituli.*
25 *Maritus administrans bona extradotalia, tenetur omnes
fructus perceptos restituere.*
26 *Hæres tenetur rationem reddere fructibus bonorum, quæ
defunctus administravit.*
27 *Statutum Bononia mandat hæredem teneri reddere ratio-
nem administrationis defuncti.*
28 *Fructuum quantitas probatur conjecturis quando debitum
est certum in genere.*
29 *Fructuum quantitas uno anno percepta, sequentibus etiam
annis percepta præsumitur.*
30 *Fructuum quantitas probatur à consuetis percipi annis
præcedentibus.*

DECISIO XCIII.

SOlutis à Carolo Beccadello hærede Laurentij Bonsignorij
libris 32400. in causam administrationis bonorum extra-
dotalium Gesiæ Baldæ ab eo percepti ab anno millesimo
sexcentesimo secundo, usque ad annum millesimum sexcen-
tesimum vigesimum primum, juxta formam instrumenti à
Laurentio tunc vivente confecti, ut patet ex sententia con-
firmatoria mandati A. C. & decreto super executione rei
judicatæ Reverendissimorum Patrum Dominorum meorum
Royas & Bichij, prævii s decisionibus coram iisdem emanatis
scilicet coram Domino Royas *sub die vigesimoseptimo Apri-
lis anni millesimi sexcentesimi quadragesimi quarti*, & coram
Domino meo Bicchio, *sub diebus vigesimo sexto Maij anni
millesimi sexcentesimi quadragesimi quinti, & decimonono
Ianuarij anni millesimi sexcentesimi quadragesimi sexti.* Sub
inde quia Laurentius continuavit administrare eadem bona
extradotalia Gesiæ uxoris non solum usque ad annum mille-
simum sexcentesimum vigesimum primum, ut apparebat ex
dicto instrumento ab ipso confecto, sed etiam usque ad an-
num millesimum sexcentesimum trigesimum septimum, quo
ipse decessit, & ideò fuit hodie disputatum, An & quæ
summa sit restituenda per Beccadellum Laurentij hæredem?
& Domini dixerunt esse restituendas libras triginta mille.
Siquidem administratio bonorum extradotalium Gesiæ 1
facta à Laurentio Bonsignorio marito, & continuata usque

ad annum millesimum sexcentesimum trigesimum septimum
ad diem vigesimum tertium Decembris quo ipse obiit, pro-
batur ex duobus instrumentis, quorum alterum celebratum
de anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, continet
locationem ad novennium bonorum extradotalium Gesiæ
factam à Bonsignorio Vito. Alterum verò emanavit de anno
millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, super eadem
locatione, quo mediante fuit conductori permissum, quod
pensio, quæ vigore dicti instrumenti solvi debebat, unica vice
anticipatè solveretur in futurum in duobus terminis: ut *in*
2 *summario Gesiæ, num. 3.* Verum locare bona, & cum condu-
ctore pacisci, est actus indubitatæ administrationis: *leg.*
codicillis 91. § instituta filio, & *ibi* Doctores, *Digestis, de leg. 2.*
& probant plures relati à Modern. Tudert. *de locat. & con-*
duct. tit. quibus locar. lic. vel non: quæst. 6. num. 2. folio 68.
Rota *in Romana domus, die decimo septimo Martij præterito,*
coram Reverendissimo Patre Domino meo Bichio.

Eadem verò administratio probatur per sex testes pro
Gesia examinatos, disertissimè deponentes de administratione
Bonsignorij usque ad obitum, qui etiam constant negativam
exclusivam administrationis Gesiæ, excepto tantum quodam
Horto nuncupato, *de Calamosco*; & cum prædicti testes sint
3 numero plures, & deponant de certa scientia, proinde ex eis
resultat evidentissima probatio: Rota *decis. 243. num. 12.*
part. 6. & decisione 270. numero 1 & 2. & decisione 383.
num. 2. parte 7. recent præsertim quia testium dicta corro-
4 borantur, & si opus esset, supplerentur etiam defectus, qui
tamen non adsunt ex eorum numero, & ex adminiculis in-
strumentorum: Alexand. *consil. 149. num 6. lib. 5.* Rota coram
Cæsare de Grassis *decis. 5 num. 8. & 9. de sponsal. in recent.*
decis. 147. num. 83. parte 1. & coram sanctæ memoriæ Greg.
decis. 340. n 6.

5 Nec eorundem testium dicta debilitat statutum Bononiæ
sub *rubr. de probat.* dum vetat debitum ultra summam cen-
tum librarum probari per testes. Quia huiusmodi Statutum
6 *in corpore*, excipit debitum ratione administrationis, ut ibi,
Possit etiam probari per testes, ubi petatur reddi ratio admi-
nistrationis alicuius, super quibuscumque etiam administra-
tionem tangentibus ab utraque parte, vel ab altera tantum.

7 Et certè Statuti dispositio non extenditur ad casum pro-
bationis mixtè resultantis partim ex testibus, & partim ex
instrumentis, ut in eodem Statuto disponitur, *in vers. possint*
tamen testes ultra dictas summas: ut tradit Iason. *in leg. certi*
condictio 9. § quoniam igitur, numero 9. Digestis, si certum
petatur, Surdus *decis. 174. num. 14.* Rota coram Reveren-
dissimo Vrgellen. *decis. 36. n. 36.*

8 Insuper administratio Laurentij probatur ex ipsiusmet
confessione emissa in publico instrumento de anno millesi-
mo sexcentesimo vigesimo primo, optimè vindicato à simu-
latione à Beccadello obiecta, *in decisione Reverendissimi*
Patri Domini mei Reyas, quo fatetur statim mortuo Socero,
suscepisse bonorum administrationem, cum pacto reddendi
9 rationem, & fructus restituendi Gesiæ uxori: ab admini-
stratione enim gesta in præteritum, ducitur validum argu-
mentum continuationis in futurum; quando (prout in præ-
senti casu) eiusdem continuationis aliqua coniectura con-
currit: *ad leg. eum qui 32. Digestis, de probat.* Honded.
consilio 20. num. 12. libro 1. Rota *decis. 237. n. 2. & decis. 351.*
numero quarto, parte 1. recent.

Neque dici potest mandatum ad administrationem in
præfato instrumento anni millesimi sexcentesimi vigesimi
primi à Bonsignorio confessatum expirasse, vel quia cessave-
rat tenera ætas Gesiæ, ob quam suspectum videbatur, vel ex
eiusdem tacita voluntate elicita ex eo quod in dicto Instru-
mento narratur velle illam statum suum recognoscere, & in
posterum de eo deliberare, vel tandem quia ab anno mille-
simo sexcentesimo vigesimo primo Bonsignorius magno ære
alieno, ac podagra cœpit gravari.

Nam quoad ætatem, animadvertebant Domini quod Gesia
longè ante annum millesimum sexcentesimum vigesimum
10 primum, erat maturæ ætatis: siquidem in dicto instrumento
asseritur, quod tempore mortis illius Patris sequutæ de
anno millesimo sexcentesimo tertio, illa agebat decimum
quartum annum, adeo quod de anno millesimo sexcentesimo
11 vigesimo, agebat annum trigesimum secundum, cum itaque
etiam lapsa tenera ætate uxoris, Bonsignorius bona admini-
straverit; patet quod tenera ætas Gesiæ non fuit causa finalis
aut conservativa administrationis, sed occasionalis, & indu-
12 ctiva, & proinde ea cessante non expiravit mandatum. Bald.
in leg. 1 § in fine, Digestis, de offic. eius: Ripa *in leg. ex facto 43.*
num. 17. Digestis, de vulgar. & pupillar. Decius *consil. 24.*
num 1. & per tot. Tiraquellus *in tractatu, cessante causa,*
limitatione 35 Rota *decis. 733. num. 8. parte 2. recent.*

Nec tacita voluntas Gesiæ revocandi mandatum admini-
strationis resultat per necesse ex eo, quod in Instrumento
enuncietur se velle de statu suo liberare: imò verba Instru-
menti, ibi, *si non ad reddendam rationem totalem, saltem*
ad declarandam summam: potius innuunt continuationem 13
quia ea non redditione rationum totali; & perfectæ admi-
nistrationis, præsumitur ea continuata potius quam finita:
Corn. *consil. 61. lib. 1.* Paris. *cons. 81. n. 37. ante finem, lib. 1.*
Socin. sen. *cons. 87. n. 13. lib. 1.* 14

Æs alienum Bonsignorius contraxerat ante annum mille-
simum sexcentesimum vigesimum primum, ut deponunt
testes Beccadelli *in summ. num. 3.* prout etiam ante dictum 15
annum cœpisse illius infirmitatem, & podagram, deponunt
tres testes dati *in eodem summario num. 4.* ideò sicuti neutra 16
ex his causis induxit revocationem mādati administrationis
usque ad annum millesimum sexcentesimum vigesimum pri-
mum, ita nec postea; cum ad huiusmodi effectum requiratur
quod causa de novo superveniat: Gabriel. *consil 51. num. 32.*
vers tamen id non obstat: lib. 1. Mantic. *de tacit. & ambig.*
lib. 7 tit. 22. n. 46 & sequentibus, Rota coram Put. *decis. 387.*
num 4. lib 3. & decis. 500. num. 22. & sequentibus, parte 1.
divers. & quod Podagra non impediat administrationem,
probatur ex text. *in leg. Podagra 3. Cod. qui morb. se excusar.* 17
lib 10. hic enim morbus impedit munia corporalia, non
autem patrimonialia; ut dicunt relati per Paris. *de resignat.* 18
lib. 5 quæst. 3. n 42.

Neque obstant testes pro Beccadello inducti: Nam illos 19
octo examinatos in iudicio Criminali jam nihil relevare
resolvit Rota *coram Reverendissimo Patre Domino meo*
Bichio 19. Ianuarij, 1646. sub § minus urgent: quæ decisio 20
de stylo Tribunalis est supponenda. Alij verò testes cedere
debent probationi Gesiæ, cum sint numero pauciores: *cap. in*
nostra 35. de testibus: præsertim, quia non solum testes actricis 21
sunt adminiculati Instrumentis supra ponderatis, Aymon.
consil. 73 num. 42. Ruin. *cons 35 num. 16. lib. 4.* Rota *decis. 245.*
num 3 & decis. 315. n. 8. parte 1. recent. ac à solito, quod Vi- 22
ri administrant bona extradotalia, Cravet. *cons. 91. num. 7.*
Rota *decis 543. num. 3. parte 4. recent.* & ponderavit decisio
Reverendissimi Patris Domini mei Bichij 26. Maij 1645. sub
§. sed uxors. Sed etiam quia testibus Beccadelli repugnat
confessio Bonsignorij, de administratione ab ipso gesta usque
ad annum 1621. cum illi contrarium deponant, nempe quod
Gesia cœpit administrare ante annum 1610 ut *in summario*
Beccadelli, n. 5. magisque standum est instrumentis quam
testibus: *leg census 10. Digestis, de probat.* Gloss. *in cap tertio* 23
loco, 5. vera testium, eodem titulo, Rota decis. 92. *num 9.*
decis. 581. n 6 p. 1. recent. & in Romana successionis 9. Maij
1644. in § secundo testes, coram Reverendissimo Patre Domino
meo Bichio, & in Placentina Beneficij 29. Maij 1648. in §.
Maior enim, coram R. P. D. meo Celso.

Prædicta autem nedum probant continuatam admini-
strationem Bonsignorij viri usque ad eius obitum, sed etiam
pactum reddendi rationem uxori de omnibus fructibus per-
ceptis, quod usque ab initio susceptæ administrationis stipu-
latum fuisse fassus fuit maritus in sæpè memorato instrumen-
to anno 1621. & cum non appareat restrictum ad certum
tempus, complectitur omnem administrationem, formando 24
sequentem eventum à primordio tituli, ut debet: *leg unica,*
& *ibi* Gloss. *in verb. Primord. Cod de imponend. lucrativa de-*
script. lib. 10. Anchar. *cons. 4. n. 3.* Socin sen. *cons 87 n 14. lib. 2.*
Rota *decis 376 n. 3. parte 1. recent.*

Atque ideò probata administratione usque ad obitum
Bonsignorij, is tenetur omnes fructus perceptos restituere; 25
cum uxore dissentiente perceperit: *leg de his, 17. C. de donat.*
inter virum & uxorem, leg fin. Cod. de pact. convent. Bart *in l.*
filio, & filia 93. § maritus, n. 3 ff. ad leg. falcidiam: Decius
cons. 521. num. 4. Socin, sen. *cons 82. n. 9. vers. aliquando, lib. 4.*
Cravett. *consil. 193. n. 25.* Surdus *consil. 290 num. 1, & sequent.*
& n. 42. Honded *consil 91. n 62 lib. 1.* Et sicuti maritus tene- 26
batur de eis rationem reddere, ita tenetur Beccadellus eius
hæres: Bero. *consil. 44. n. 27. lib. 1.* & firmat *dicta decisio Domi-*
ni mei Bichij. Vbi etiam ostenditur, Statutum Bononiæ alle- 27
gatum idem approbare.

Admissa verò ex prædicta administratione Bonsignorij, 28
ac perceptione fructuum in genere respectu quantitatis suf-
ficiunt coniecturæ: ut *in secunda decisione Reverendissimi*
Patris Domini mei Bichij, in § Tandem.

Quantitas igitur benè desumitur ex prænarrato Instru-
mento anni millesimi sexcentesimi primi, quo inter cætera
idem Laurentius fassus fuit fructus perceptos spatio plurium
annorum, quibus bona coluerat, ascendere ad libras bis mille
annuas; unde fructus postea percepti præsumuntur ascende-
se ad solitam quantitatem duorum millium librarum, Rota 29
coram Reverendissimo Vrgellen. decisione 307. num. 5. in Bo-
nonien liquidationis fructuum 30. Maij 1645. coram bonæ
memoriæ

memoria Merlino, extensa per Reverendissimum Patrem Dominum meum Cerrum in Bononiens. pecuniaria, seu dotis, die decimooctavo Iunij præteriti, coram Reverendissimo Domino
30 meo Decano, & in Romana Domorum in Burgo, die duodecimo Novembris præteriti, in § in quibus coram me Quantitas enim fructuum probatur à consuetis percipi in præcedentibus annis: Achill. decis. 22. de restit. spoliat. Seraph. decis. 1397. n. 3. Buratt. decis. 173 n. 6 & decis. 721 n. 4.

Fuit itaque resolutum esse restituendas triginta millia librarum: utraque parte informante.

Tridentini Matrimonij, Veneris 11. Martij 1650.

Coram R. P. D. Albergato.

SVMMARIVM.

1 Aggravatoria non conceditur nisi præcedat declaratoria.

2 Aggravatoria concedi non potest per Iudicem de partibus vigore litterarum executorialium ipsi directarum.

3 Executoriales de stylo intimantur reo per Iudicem de partibus, & sic intimata remittuntur ad Vrbem, ubi relaxatur Declaratoria, etiam si in ipsis executorialibus legatur tributa facultas Iudici de partibus relaxandi Declaratoriam.

4 Declaratoria relaxatur servatis quatuor terminis ad docendum de paritione, si de ea non doceatur.

5 Executio dicitur cœpta per relaxationem litterarum executorialium.

6 Vxor tenetur sequi virum non obstante pacto de non discedendo à certo loco, quando justa supervenit causa discessus.

7 Infirmitas est justa causa propter quam maritus non tenetur servare pactum de non discedendo à certo loco.

8 Probationes concludentes requiruntur in causis separationis tori, quæ dicuntur arduæ & graves.

9 Testes deponentes in causis separationis tori, debent esse omni exceptione majores.

10 Sævitia ad effectum separationis tori, probari debet talis, ut sit apta incutere metum gravem & cadentem in virum constantem

Adeò ut non possit mulieri trepidanti consuli per cautionem, & num. 11.

12 Sævitia unicus actus licèt atrox, non est sufficiens pro separatione tori.

13 Maritus potest uxorem percutere ad emendationem.

14 Separatio tori peti non potest ob causam deletam per reconciliationem sequutam inter Conjuges post eventum dictæ causæ.

DECISIO XCIV.

1 AGgravatoriam contra Evam Schaiteriam à Iacobo Ferro ejus viro petitam denegarunt Domini ex eo, quod Declaratoria hic in Curia lata præcedere debuisset: Rota in Colonien. præcedentiæ 14. Maij 1646. in fin. coram R. P. D. meo Peutingerio: concessa enim à Vicario Tridentino in
2 vim executorialium Rotalium, nullatenus suffragari valuit: Lancellot. de attent. part. 2 cap. 1. n. 34. Rota in Vicen. Prioratus 19. Martij 1612 coram Sanctissimo Domino Nostro tunc Rotæ Auditore, quæ est post secundum Volumen consiliorum Farinacij, decis. 283. n. 1. & 2. & in Avenionens. decimarum 2. Maij 1641. coram Reverendissimo Patre Domino meo Peu-
3 tingerio. Nam licet ei data esset facultas declarandi & denunciandi, nihilominus de stylo executores in partibus, executoriales condemnato dumtaxat intimant, & illis reproductis coram Rota, hæc tantum procedit ulteriorem executionem: Vestr. in praxi, lib. 8. cap. ult. n. 16. versic. & quamvis. Felin. in cap. ad probandum. n. 6. de re judicata, Seraphin. decis. 116. n. 2. cum aliis in dicta Vicen. Prioratus, coram Sanctissimo Domino Nostro, & in dict. Avenionen. decimarum, coram Reverendissimo Patre Domino meo Peutingerio.

Verùm cùm modo soliti quatuor termini fuerint servati,
4 juxta praxim relatam per Vestr. in dict. cap. ult. num. 19. approbatam per Rotam in Leodien. Scolastriæ 2. Iulij 1647. coram Reverendissimo Patre Domino meo Verospio, in Ampurien. seu Civitaten. electionis Vicarij 26. Iunij 1648. coram Reverendissimo Patre Domino meo Melteo. in Colonien. Vicariæ 4. Maij, & 3. Decembris 1649. coram Reverendissimo Patre Domino meo Otthobono. & alibi sæpius, censuerunt Domini esse procedendum ad ulteriora in Declaratoria ob proterviam, & contumaciam dictæ Evæ, mandatis Rotalibus parere recusantis: cap. Venerabilibus, § porro, de sentent. ex commun. in 6. Rota coram Seraph decis. 551. n. 4. in recent. decis. 407 n. 12 part. 4. tomo 2. in Burgen. attentatorum 14 Martij 1646. coram Reverendissimo Patre Domino meo Otthobono. & in Toletano Canonicatus 18 Iunij eo anno 1646. coram Reverendissimo Patre Domino meo Otthobono. Cùm enim per relaxationem execu- 5
torialium jamdiu fuerit cœpta executio, Rota in Burgen. decimarum de Scalante 18. Octobris 1586 coram Bubalo, in Cornetana pecuniaria 4. Iulij 1631. coram præclaræ memoriæ Cardinali Hieronymo Pamphilio quæ est decis. 826. parte 4. divers. cum cæteris adductis per Add. ad sanctæ memoriæ Gregorium decis. 458 n. 10 vers. cœpta, utique debet ad ulteriora procedi, ut finis tandem litibus imponatur, & mandata huius sacri Tribunalis debitæ executionis demandentur: juxta leg. quidem existimaverunt, in fine. Digestis, si certum petatur, Rota in Montis Falisci, supplemento legitimæ die decimo Octavo Iunij, anno millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo, in principio, coram R. P. D. meo Bichio, & in Anconitana dotis die vigesimo quarto Aprilis anno 1643. coram R. P. D. meo Cerro

Nec subsistere visa fuit prætensa sententia Rotalis injustitia, quatenus deducitur ex eo, quod Eva condemnata fuerit ad cohabitandum cum viro etiam extra Germaniam, contra formam in Capitulis matrimonialibus præscriptam

Quia cùm justa, & legitima supervenerit causa, ob quam 6
Maritus in loco convento inhabitare non valuit; Eva eum sequi tenebatur, pacto non obstante: Cancer. variarum resolutionum libro 3. cap. 7. numero 9. vers. nisi aliqua: Capyc. decisione 133. num. 2. De superveniéntia autem justæ causæ, satis docuisse Ferrum, Dominis visum est; tunc ex inimici-
tiis in illis partibus contractis, tum ex infirmitatibus ibi cum 7
pessimè habentibus, cui propterea ad valetudinem recuperandam necesse fuit in patriam remeare, alioquin maximo vitæ discrimini subjiciebatur ob nimiam aëris Germanici inclementiam, ut deponunt testes in summario, num 12. & latè probatur in decisione in hac causa emanata die 27. Iunij, anno 1646. coram Reverendissimo Patre Domino meo Celso.

Quæ verò de sævitia viri ad infirmandam dictam sententiam adducebantur, habita non fuerunt in consideratione; ex quo testes sunt singulares, & omnes ferè de auditu, & alios patientes defectus, de quibus per informantes: & ta-
men ubi de separatione tori agitur, quia est causa gravis & 8
ardua, requiruntur necessariæ & concludentes probationes: Paris. cons. 54. n. 15. lib. 4. Roland consil 27 n. 10. lib. 3. Rota coram sanctæ memoriæ Gregor. XV. decis 294. n. 12. coram Buratto decis. 711. num 1 decis 815. num 5. & 2 & coram Re-
verendissimo Urgellen. decis. 72. n. 2. Quodque testes de ea de- 9
ponentes, sint omni exceptione majores: Gloss. in cap. 1. & ibi Abb. in 3 not. de consanguineitate & affinitate. Natt. consil. 616. num 1. Socin. Iun. consil 86. num 6 & seqq. lib. 2 Barbos.
in Rubrica soluto matrimonio, parte 2 num. 17. Rota decis. 10
441 num. 2. parte 1 decis 324 num 3. part 6. recent. & talis sævitia probanda est, quæ apta sit gravem, & in constantem virum cadentem metum incutere: Sanchez de matrimonio, lib. 10. disput. 18. num. 16. Pont. eod. tractatu, lib. 9. cap. 13. num. 5. Rota in Neapolitana separationis tori die 12 Martij anni 1646. coram Reverendissimo Patre Domino meo Peu-
tingerio, adeò ut mulieri trepidanti cautione mediante suf- 11
ficienter consuli nequeat; juxta notata in capit. ex transmissa. in capit. litteras, in fine, de restitut spoliat. cap 1. & ibi Glossa in verbo, suspectum, ut lite non contest. Aldobrandinus consil. 71 n. 3. lib 1. Farinacius consil. 157. num. 4. lib. 2. Gutierrez Canonicarum quæstionum, lib. 1. quæst. 24. num. 2. cum aliis cumulatis in decisione 115 num 1. decis. 324. n. 11. p. 6. recent.

In proposito autem probatum fuit de tribus, vel quatuor, & quidem levibus colaphis una vice tantum impactis, qui licet graviores fuissent, ad prætensum effectum non suffragarentur, cum actus unicus quantumvis atrox, ad separationem
tori non sufficiat: Baldus consil. 176. num. 3. libro primo. 12
Bertazol. consil. crimin. 128. num. 14. libro 1. Sanchez de Matrimonio, lib 4. disput. 1. num. 1. & libro 10. dict. disputatione 18. sub numero 16 Rota decisione 371. num. 5 post secundum volumen consil Farinacij in recent. dicta decisione 155. num 2. parte 6 in Romana Separationis tori, die quarta Iulij anni millesimi sexcentesimi vigesimi noni, §. quæ verbera coram Eminentissimo Domino Cardinali Verospio, & in Bononien. Separationis tori die vigesima prima Februarij proximè præteriti, coram Reverendissimo Patre Domino meo Bichio:
maximè quando processit, ut in hoc casu, ad emendationem 13
uxoris, viro ex causa permissam. Abbas in capite, quemadmodum, §. illud autem, numero decimo quinto, de Iureiurando, Tiraq. de legibus connub. leg 1. gloss 1. numero 12. Rolandus consil. 27. num. 15. & 16. volumine tertio. Farinacius dicta

consilio 157. *num* 15. *volum* 1. & *ibi* post eum Rota *decis.* 39. *decisione* 371. utrobique *num.* 4. *in recent. decisione* 151. *n.* 4. *decisione* 124. *num.* 8. *parte* 6. *in Romana Separationis tori die prima Februarij anni millesimi sexcentesimi decimi sexti coram Sanctiss. D. N. & in præcitata coram Eminentissimo Domino Cardinali Verospio.*

14 Et cessat quælibet difficultas: quia post huiusmodi altercationes, & jurgia in obsequiis maritalibus perstitit Eva, & etiam in cohabitatione perseveravit ac thalamo; ex quo etiam fœtum concepit, & puellam enixa estiut *in summario num.* 11. Quare illius causæ prætextu non potest nunc petere tori separationem, cum omnem amaritudinem præcedentem subsecuta reconciliatio deleverit, & separationis causam si quæ extitisset, prorsus abluerit: Glossa *in cap. plerumque, verbo nec reconciliata, de donationibus, inter virum & uxorem.* Bertasol. *dicto consilio* 228. *num.* 12. *lib.* 1. Rimin. junior. *consilio* 374. *num.* 18. Rota coram Seraphino *decis.* 1315. *num.* 1. & *in Hispalen. Separationis tori, die vigesima septima Februarij anni millesimi sexcentesimi vigesimi septimi, coram Eminentissimo Domino Cardinali Macchiavello.*

Et ita Iacobo tantum informante fuit resolutum.

Perusina Pensionis, Veneris 9. Decembris 1650.

Coram R. P. D. Peutingero.

SVMMARIVM.

1. *Pensionis translatio facienda est servata forma præscripta in indulto transferendi.*
2. *Pensionis translatio nutibus fieri non potest, quando indultum transferendi vult quod transferens nominet translatarium.*
3. *Pensionis translatio per nutum facta, tunc minus sustinetur quando nutus emanarunt ab infirmo in ultimo vitæ spiritu constituto, & maximè morbo gravato, & ab importunis adstantium instantiis.*
4. *Pensio quatenus posset nutu transferri, requirerent nutus ita certi & indubitati, ut claram transferentis intentionem convincerent.*
5. *Translatio pensionis per nutus tunc minus censetur valida si deficiat inconcussa eorum certitudo, & perfecta sanitas mentis, ac deliberata voluntas transferentis.*
6. *Nutus, ut suppleant expressionem vocis, necesse est quod proveniant ab eo, qui perfecta memoria, ac ratiocinationis sanitate fruatur ita ut ex illis arguere liberum consensum, & determinatam voluntatem Iudex possit.*
7. *Iudicis arbitrio deferri solet in cognitione sanæ mentis eius, qui actum gerit.*
8. *Dementia infirmi arguitur ex eo quod Sacramenta Eucharistiæ, ac pœnitentiæ non fuerint ministrata.*
9. *Sacramenti pœnitentiæ capax quilibet est per signa, & nutus dummodo sana mente fruatur.*
10. *Sarnen. & Paris. in locis hic relatis declarantur.*

DECISIO XCV.

Obtenta per Abbatem Rodulphum Monaldum Translatarium bonæ memoriæ Cardinalis Vbaldi nova audientia adversus decisionem sub die vigesimooctavo Maij, anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono coram me emanatam, in qua dictum fuerat, sententiam Iudicis ab A. C. deputati concedentem ei immissionem in quasi possessione exigendi annuam pensionem scutorum 150. super Prioratu Ecclesiæ Marciani, Perusinæ Diœcesis, tanquam injustam non esse exequendam: Hodie causam repropusui, qua denuò accuratè discussa, pro confirmatione eiusdem decisionis Dñi responderunt, ex hoc potissimo & inevitabili motivo, semper subsistente, quia forma præscripta in Brevi à sanctæ memoriæ Vrbano Octavo eidem Domino Cardinali ad pensiones transferendas concesso, nequaquam ab ipso servata fuit.

Non enim coram Executore nominavit personam, ad cuius favorem pensionem reservari volebat, minusve eam coram Notario, & testibus transtulit, ut in dicto Brevi *in summario Rodulphi, num.* 1. expressè legitur, ibi, *per te, etiam in mortis articulo, nominandi*: & ibi, *seu si tibi magis placuerit pensiones huiusmodi in unam, vel plures personas per te quandocunque etiam coram solis Notario, & testibus transferre possis, concedimus & indulgemus.* Quæ quidem forma omninò
1 à Domino Cardinali servanda erat ut præter allegatos *in decisione*, quæ revidetur, §. *deinde, hoc modo*, & §. *sequenti coram me*, tradit Cald. *de jur. Emphyt. lib.* 2. *quæst.* 6. *sub n.* 20. *vers. & primo obstat*: Rimin. junior. *consil.* 467. *num.* 13. & *sequentib. lib.* 4. Surdus *decis.* 268. *num.* 9. Rota *coram Reverendissimo Vrgellen. decis.* 225. *n.* 3. & 4. Eò magis quia decreto irritanti munita fuit ad tradita per Manticam *decis.* 186. *numero secundo, & sequentibus.*

Non obstat quod idem Dominus Cardinalis nutu & signis, oculisque, & capite ad importunitatem cuiusdam Fratris Ordinis Minorum sciscitantis ab eo, an pensionem hanc in præfatum Rudulphum eius nepotem transferre vellet, annuerit, ac successivè eodem Religioso instante, per Canonicum quemdam ibi præsentem, vigore dicti Brevis, cassatio & renovatio dictæ pensionis ad favorem eiusdem Rodulphi nepotis effectivè fuerit: Quia cum in ventre Brevis Pontificij certus datus esset modus transferendi, ac specialis præscripta forma nominationis personæ translatarij ab ipsomet Cardinali transferente fiendæ, non potuit aliter nutu vel similibus signis adimpleri, præsertim in re gravi, & maturam deliberationem requirente: ad textum *in leg. in quibuscunque negotiis*, 47. *ff. de act. & obligat. leg. ubi non voce* 167. *ff. de reg. jur.* & optimè confirmavit Rota *dec.* 38. *n.* 8. 4. 34. & 62. *p.* 6. *recent.* 2

Quæ quidem conclusio in proposito casu magis visa fuit Dominis admittenda: quia constat quod nutus, & signa prædicta à Domino Cardinali emanarunt, eo tempore, quo ille lethalis apoplectici morbi gravitate maximè oppressus, & in extremis vitæ constitutus erat, non quidem super approbatione Scripturæ ac dispositionis, prius eo deliberatè mandante, conscriptæ, dum perfectæ mentis ac intellectus sanitate fruebatur; sed in ipso instanti suggerente, ac sollicitè & importunè nimium reiteratis vicibus magna voce clamante & concutiente quodam Fratre Regulari. 3

Nec fuerunt adeò certa illa signa ut claram & deliberatam demonstraverint eius voluntatem, ita quod nullum reliquerint hæsitationi locum, prout in omnem casum necessarium fuisset; sed an consensus, vel afflictionis & vexationis, seu alterius passionis argumenta fuerint, non adeò dignosci potuit, ut concors fuerit circumstantium sententia; pluribus nempè consensum negantibus, & admirantibus, quibus fama, communisque opinio adhæsit, ut testes deponunt. 4

Idcóque meritò nullum super eis constitui potest pro validitate dicti actus fundamentum, cum deficiat inconcussa eorum certitudo & perfecta omninò sanitas mentis, & intellectus, ac libero prorsus Cardinalis deliberatio & declaratio Bart. *in leg. nutu, in fin. vers. prædicta intellige ff. de leg.* 3. Clar. *in §. testamentum, quæst.* 37. *num.* 6. & 7. Gabr. *comm. conclus. lib.* 4. *de testibus, conclusione* 1. *num.* 10. *vers. Tertio limita: cum seq.* Menoch. *consil.* 45. *sub num.* 44. *vers. est ratio*: Mantica *de conject. ultim. volunt. lib.* 2. *titulo* 6. *sub num.* 9. & *decis.* 60. *numero sexto*, ac aliis relatis respondit Rota *in Senogallien. bonorum* 30. *Maij* 1644. *in §. eo magis*, & 15. *Maij* 1645. *in §. Iustitia verè, coram R. P. D. Cerro.* 5

Nec obstat Medicorum Vrbis discordia circa qualitatem morbi; aliis Apoplexiæ, aliis verò Aphoniæ judicantibus.

Namquidquid de hoc sit id unum planè constat: quòd Cardinalis eiusmodi repetitis symptomatibus semel ac bis terque percussus, ut testes deponunt, haud perfectæ memoriæ ac ratiocinationis sanitate fruebatur: ita ut vehementibus illis vocibus subitò excitatum perfectum, ac liberum per hujusmodi nutus, ac signa præbuisse consensum, oris proprij expressioni æquipollentem, ut opus esset, Iudex decernere non valeat; cuius prudenti arbitrio in hac cognitione plurimum deferri solet: ut post Abb. probat Paris. *cons.* 63. *sub num.* 8. *vers. & Abb. lib.* 4. 6 7

Præsertim quia ex attestatione Parochi relata *in summario præcedentis positionis dictæ Ecclesiæ Marciani num.* 12. apparet Sanctissimum Eucharistiæ, imò nec Pœnitentiæ Sacramentum illi ministrari potuisse: cuius tamen mediantibus nutibus, ac signis, capax omninò erat; nec ullo pacto destitutus fuisset, si mente, ac intellectu verè sanus extitisset. 8 9

Nec quicquam faciunt tradita per Sarnen. *ad Reg. de infir. quæst.* 16. *vers. prædictis tamen non obstantibus*: quem refert Paris. *de resignat. lib.* 6. *quæst.* 4. *sub numero* 35. *vers. ubi pro hoc.*

Quia non tractant quæstionem propositam, sed solum an sub illa Regula de beneficiorum resignatione disponente comprehendantur translationes pensionum. Et quatenus referunt translationem factam nutu magis quam verbis per bonæ memoriæ Ioannem de Vrias, quæ valida fuit judicata, loquuntur de certis & indubitatis signis ab eo præstitis, qui perfecta mentis ac intellectus sanitate fruebatur, ita ut de voluntate deliberata, & consensu illius dubitari non posset, prout dubitari contingit in casu nostro. 10

Et

Et ita utraque parte diligentissimè informante resolutum fuit, &c.

Bononien. Hæreditatis, Veneris 14 Martij 1651.

Coràm R. P. D. Bichio.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum primum revocatur per posterius.*
2 *Testamentum primum non revocatur per posterius minùs validum.*
3 *Testamentum factum ad interrogationem alterius sustinetur, quando interrogans est persona non suspecta, & testator sana mentis.*
Amplia ut n. seq. & n. 8.
4 *Testamentum ad interrogationem alterius sustinetur, etiamsi agatur de revocatione alterius præcedentis facti ad pias Causas.*
5 *Laborans in extremis non præsumitur velle revocare testamentum factum dum bene valebat.*
Declara, ut num. seq
6 *Præsumptio cedere debet veritati.*
7 *Testatoris mens servanda est etiamsi fuerit expressa ab emittente spiritum, dummodo Testator sit sani judicij.*
8 *Testamentum ad interrogationem tunc maximè sustinetur quando testator interroganti respondet non per solam dictionem, sic, sed per verba dispositiva.*
9 *Testamentum ad interrogationem conditum ab oppresso gravi morbo tunc non sustinetur, quando concurrit aliqua fraudis suspicio, secus si ista absit.*
10 *Mortis proximitas pro validitate testamenti non est attendenda sed mentis sanitas, & voluntas testandi.*
11 *Voluntas testandi benè probatur per tres testes de illa deponentes, quam solemnis dispositio fuit subsecuta.*
12 *Testamentum præsumitur scriptum de mandato Testatoris*
13 *Testatorem sanæ mentis fuisse lex præsumit nisi contrarium probetur, licet etiam obitus paulò post testamentum fuerit sequutus.*
14 *Dispositio facta ad favorem eius qui erat ab intestato successurus, indicat Testatoris sanam mentem.*
15 *Testes deponentes de dementia Testatoris absque expressione actuum qui illam probent non merentur fidem.*
16 *Testibus deponentibus de sana mente Testatoris major adhibetur, quam aliis deponentibus de dementia?*
17 *Testium rogitus in testamento adhibitorum probatur per depositiones duorum testium*
18 *Sufficit quod testes fuerint rogati à quocunque præsente, & patiente testatore.*
19 *Statutum Bononiæ* lib. 4. de testam. § si verò, & § si aliqua, *inducens certam formam testandi, respicit certum effectum, scilicet obviandi fraudibus.*
20 *Forma inducta à Statuto ad effectum obviandi fraudibus, adimpleri potest per æquipollens, si effectus sequatur.*
21 *Statutum Bononiæ* rubr. de probat. §. præterea, lib. 2. *declaratur.*
22 *Casus mixtus non comprehenditur sub dispositione Statuti*
23 *Statutum excludens certas probationes intelligitur nisi illa adminiculata sint alio probationum genere*
24 *Solemnitas requisita à Statuto relaxatur tempore necessitatis.*
25 *Testamentum ad pias Causas non censetur revocatum per sequens absque speciali derogatione.*
Declara, ut num 26.

DECISIO XCVI.

MOnasteriis Sanctorum Dominici, & Martini de Bononia parentibus immissionem ex primo testamento condito de anno 1637 à Paulo Burgugnono, annuendum non
1 esse Rota censuit. Quia illud per aliud testamentum posterius ad favorem matris, & uxoris Testatoris conditum de anno 1647. revocatum fuit: § *posteriore, instit. quib. mod. test. infirm.* Batt. *in l. si jure, num. 3 ff. leg. 3.* Marescot. *var. resol. lib. 1 cap. 48 n. 1.*
2 Neque urgent objecta adversus posterioris testamenti validitatem ad hunc effectum necessarium, *dict. leg. si iure, ff. de leg. 1.* Aretin. *in dict §. posteriore, num. 2.* Mantica *de conject. libro 11. titulo primo, num. 39.* Quòd enim hæredes in eo instituti fuerint prævia interrogatione Fratris Francisci Mariæ Iacomelli Viri Religiosi, Testatorem tunc morti proximum ad æternam salutem coadiuvantis, qui fertur interrogasse Testatorem, an vellet mediam hæreditatem Matri & mediam Uxori relinquere? non est momenti, quando testator mentis compos erat, & articulatè ac distinctè loquebatur; quia tunc ejus voluntas est clara, & à testibus audita;
nec præsumitur ab interrogante seducta vel captata, cum Testator sciret, & posset negativè respondere: & de extero permissum sit etiam in extremis laboranti condere testamentum, ad alterius, maximè non suspecti, interrogationem; ut post Alex. Socin. Cravet. Corn. Silvant. & plures alios tradit Surd. *cons. 414 n. 58.* ubi ait, his duobus concurrentibus, neminem inveniri, qui contrarium sentiat: Salon. de Pace *cons. 7. sub numero 15.* ubi quòd in his terminis opinio Gloss singularis *in leg jubemus, verbo, quemadmodum, C. de testament.* Testamentum validum esse affirmantis, communiter approbata est in Iudiciis, & in Scholis: Farinac. *consil 97. num 16 libro primo,* Menoch. *consil 45. numero 35. & præsumpt 8. numero 24. libro 4,* Perez. *consil. 9. numero 5.* Matthierez *recollect. lib. 5. titulo 4. libro 1 gloss. 16. sub n 12. vers. sed quæres:* Gratian. *discept. 659 numero 11.* Fusar. *de substitution. quæst 188 numero 1. & 2.* Clar. *in § testamentum quæst 37. numero 3.* Cyriac. *controvers 407. numero 99. & 144* Argentr. *in consuetud. Britann capite 581. numero 1.* Gamm. *decisione 46 numero 5.* Peregrin. *decis Patavin. 80. numero 3.* Rota *decisione 638. numero 1. & 8 parte 2. divers. & decisione 581. n 31.*
& 32. ubi advertit, quòd ferè omnes Doctores loquuntur 4
etiam quando agitur de præcedentis testamenti revocatione, & etiamsi præcedens esset factum ad favorem piæ Causæ: *part 4. tom. 3. recent* aliosque in terminis revocationis prioris testamenti allegat Modern. Carpen. *controv. forens. cap. 3 nu-*
mero 30. & sequentibus. Nam præsumptio quod laborans in 5
extremis noluerit revocare primum testamentum in bona valetudine conditum, Cancer. *var. resolut. tom. 1 cap 4. n. 150.*
Sess *decis. Aragon. 56. sub numero 30. vers. tertia limitatio,* 6
Menoch. *præsump. 7. numero 40. vers. 4. lib. 4* cedit veritati
per secundum testamentum ritè compositum patefactæ: 7
Castr. *in leg sancimus, numero 5. Cod. de testament* semperque mens testatoris etiam emittentis spiritum, si alioquin sani judicij fuerit, servanda est: Castill. *de conject. ultim. voluntat. cap. 27. num. 5.* Cyriac. *controv. 407. n. 115.* Rota *inter consil. Farinac consil 97. n. 30.*
Quod facilius procedit, ubi testator interroganti non re- 8
spondet simpliciter per verbum, *sic*, quod plerumque in mortis agone positi facere solent, ne importunis adstantium interrogationibus urgeantur; sed ipsa nomina hæredum protulit, & per verba dispositiva eos se hæredes facere declaravit, Surd. *dict. cons. 414. sub n. 5. vers ubi dicit: & n. 62* post Alciat. *cons 534 n. 12. alias cons. 78 tom. 3. lib. 9. n. 12. vers. qua limitatione.* Soc. Iun. *cons. 144. n. 34 lib 2.*
Eoque magis, si constat de præcedenti deliberata volun- 9
tate testandi, nam utrumque scilicet liberam atque fuisse testatoris dispositionem demonstrat, ac excludit omnem fraudis suspicionem, ob quam in aliis casibus, de quibus Doctores pro contraria parte allegati loquuntur, Testamentum ab oppresso gravi morbo conditum ad interrogationem alterius, executionem non meretur: Surd. *d. cons. 414. num. 53. in fine,* Menoch. *d consil 45. num. 36* ubi quod in his terminis nulla est constituenda differentia, quod agatur de revocatione Testamenti jam conditi, vel non: Ludov. Bell. *cons. 54 numero 3. vers. si non constet:* Gabriel. *de Testament. conclus 2 numero 17. & 19.* Thesaur. junior *quæstione 99. numero 6. vers tertia quod procedat: & vers nisi clarè constaret, & vers quamvis & num. 7.*
circa finem: ubi quod mortis proximitas non est ita attenden- 10
da, quin magis consideretur mentis sanitas, & præambula voluntas testandi: & *num. 15 & 16 vers quando constaret. lib. 2.* Mantica *de conject lib. 2. tit. 6 sub n. 9 & 10.* Sess. *dec. Aragon, 36 sub n. 30.*
In casu verò nostro, deliberata voluntas testandi proba- 11
tur ex tribus testibus, nempe primo, quinto, & octavo (quia sufficiunt ad probandam præambulam voluntatem Testatoris, quam solemnis dispositio subsecuta fuit; juxta notata per Doctores *in leg. hæredes palam, §. si quis postea, Digest. de testam.* Bart. *in leg. 1. num 39. Digest. de vulgar. & pupillar.* Surd. *cons. 129. num 29. & cons. 414. num. 67.* Ioannes Franciscus à Ponte *consil. 63. num. 9 lib. 1.* Cancer. *variar. resolut. tom. 3. cap. 20. num. 410.* Buratt. *decis. 636 num. 16* Rota *inter recent decis. 765. num. 6 & 2. sequentibus. parte 2* & in puncto plures concordantes refert Altograd. *cons. 73 numero 3.*) de-
ponentibus quod ante interrogationem Fratris Francisci Ma- 12
riæ, Testator declaraverat se velle testari, faciendo ad hunc effectum perquiri Notarium: quod in puncto ponderat Surd. *d cons. 414. sub n. 54. infra med.* ibi *et quia Notarium, &c.* Negus. *q. 18. sub num. 4. vers nec apparet.* Menoch. *d. præsumpt. 8. n. 34. lib. 4.* Papon. *cons. 36. n. 50.* Aym. *cons. 127. n. 1.* Thesaur.

dict.

d.8. quæst. 49. num. 6. in fine, ubi quod sufficit aliquo modo
constare de præcedenti voluntate, *libro 2.* & mandando ei-
12 dem Francisco Mariæ ut testamentum scriberet, prout scri-
psit, & de mandato testatoris scripsisse præsumitur; Decian.
consil. 7. numero 4. libro 4. Gabriel. *de testament. conclus. 2.*
numero 15. Cyriac. *controvers. 407. numero 98.* & in puncto
testamenti conditi ad interrogationem, Rimin ald. jun. *cons.*
261. num. 7.
13 Insuper omnes testes deponunt, testatorem articulatè re-
spondisse, *Che lasciava mezza la sua robba à sua Madre, e*
mezza à sua Moglie, & secundus testis, tertius, quartus, sextus,
& nonus affirmant, quod erat sanæ mentis, licet paulo postea
decesserit: prout etiam lex præsumit, nisi contrarium probe-
tur: *c. fin. de success. ab intest. et.* cum aliis allegatis *in dec. 34.*
n. 7. parte 5 decis. 298. n. 17. p. 6 recent. in puncto Anton. Pe-
14 rez. *cons. 9. n. 6.* Gomez *in leg. Tauri, n. 103.* & ipsa dispositio
facta ad favorem Matris alias ab intestato successuræ de-
monstrat: Hond *cons. 78. n. 61. lib. 2.* Mantica *de conject. lib. 5.*
tit. 5. n. 7. Cyriac. *controv. 407. n. 115.* Rota *dec. 570. n. 20. &*
dec. 581. n. 45. p. 4. tom. 3. recent.
15 Unde curandum non est de tribus testibus contrarium as-
serentibus: nullam enim reddunt sui dicti rationem, explican-
do actus non sanæ mentis, ut debuissent: Busatt. *dec. 256. n. 9.*
Duran. *dec. 168. n. 17.* Rota *in recent. dec. 233. n. 26. & 28. p. 7.*
16 Et præter quod iidem testes aliter prius judicialiter, ac extra-
judicialiter deposuerant, eliduntur à pluribus de sana mente
testantibus: Cyriac. *d. controv. 407. n. 161.* Rota *d. dec. 570.*
n. 17. p. 4. tom. 3. recent. Concurrente maximè præsumptio-
ne educta ab institutione Matris: ut in his terminis re-
spondit Menoch. *cons. 45. n. 41. & præsumptione 8. sub num. 54.*
vers. tertium est signum, libro tertio, Rota *dict. decis. 570. in*
fine.
17 Defectum rogitus testium ex adverso allegatum, tollunt
quartus, sextus & nonus testes, qui asserunt testes in testa-
mento adhibitos fuisse à testatore rogatos: id quod etiam
duobus testibus probari tradit Mantica *de conjecturis, lib. 1.*
tit. 16. n. 16. Surd. *d. cons. 45. n. 24.* & alij relati *in Romana te-*
stamenti seu hæreditatis 17. Iunij 1611. coram Sacrato, impress.
18 apud Gratian. *discept. 550. n. 46.* & satis esse, à quocunque te-
stes rogati fuerint præsente testatore, & patiente; voluit Alex.
cons. 47. n. 4. lib. 2. Mantica de *conject. lib. 1. tit. 11. n. 4.* Grat.
discept. 550. num. 7. discept. 843. n. 23. Magon. *decis. Lucen. 35.*
num. 6.
19 Nihilque refert, quod neque duo ex testibus rogatis, ne-
que unus ex illis, & Sacerdos qui testamentum scripsit, se co-
gnoscere Testatorem dixerint, ut requirit Statutum Bononiæ
lib. 4. titulo de testament. §. si verò in Guardia. & §. si aliqua:
ubi disponitur, quod alias ultima voluntas pro non legitima
habeatur: Cùm enim forma hæc statutaria sit substantialis, &
respiciat certum effectum, obviandi scilicet fraudibus, ut in
20 puncto advertit Bero. *cons. 1. n. 43. lib. 2.* qui effectus æquè be-
nè sequitur, si aliunde certum sit testibus vel Sacerdoti fuisse
cognitum testatorem, prout in casu nostro, quo Sacerdos erat
Confessarius Testatoris, & testes erant de eodem loco, & Pa-
rochia, satis dicitur eadem forma adimpleta per æquipollens:
quod admitti dixit in his terminis, Rosa *dec. 149. n. 13. & seq.*
p. 6. recent. ubi allegantur concordantes: & benè ad propo-
situm Anebarius *quæstione undecima, sub n. 26. vers. & etiam*
lib. 2.
21 Aliud pariter Statutum Bononiæ *lib. 5. de probat. salut. §.*
præterea, juncto §. salvo: rejiciens probationem testamenti per
testes, nisi de eo facta fuerit publica scriptura, ad cuius corro-
borationem testes producantur, non applicatur casui nostro:
Tum quia schedula testamenti scripta à Fratre Francisco Ma-
ria in continenti, & statim ac Notarius haberi potuit, redacta
fuit à Notario Terræ Plebis Centi in formam publici Instru-
menti, & proinde vel publicum Instrumentum censeri debeat,
vel casus iste uti mixtus, hoc est participans de scriptura pri-
22 vata, & publico instrumento, sub statuto non comprehenda-
tur: Ias. *in l. certi condictio. §. 1. n. 9. Digestis, si certum petatur,*
Menoch *cons. 51. n. 5.* Surdus *dec. 147. sub n. 14.* Duran. *dec. 36.*
n. 36. & in proximis terminis Cyriac. *controv. 246. n. 3. & 5.*
23 Surdus *dec. 43. n. 7. & dec. 577. n. 21.* tum quia Statutum ex-
cludens probationes per testes, vel etiam per privatam scri-
pturam, & non verbo certas probationes, intelligitur nisi illæ
adminiculatæ sint alio probationum genere: Bald. *in l. certi*
condictio 9. §. quoniam n. 1. ubi etiam Fulgos. Castr. & Alex.
n. 3. Digestis, si certum petatur, idem Bald. *cons. 279. sub n. 1.*
lib. 4. Cyriac *controv. 152. num 13.* Rota Bononien. diversf. *dec.*
25. n. 8. qui est casus noster: Nam Scriptura privata Religiosi
adminiculatur supradicto publico Instrumento Notarij, ac
testibus quorum dicta cum tenorem Instrumenti referant, &
fuerint in scriptis judicialiter redacta, eo magis cessat dispo-
sitio Statuti, quia habere videtur vim publici Instrumenti:
Bellon *cons. 22. n. 8.* Paris. *cons. 77. num. 50. lib. 2.* Soc. *cons. 169.*
colum. fin. n. 53. vers. Ex quibus etiam, libro 2. Munterius *dec.*
Aragon 30. n. 7. & seq. Maximè, quia ipsa Scriptura privata
Religiosi de per se aliquam fidem facit: Statutum verò cense-
tur rejicere solum scripturam, nullam de se facientem proba-
tionem, ut notat Munterent. *ad dict. statutum. §. ex adverso,*
verb. pass. saltem quando ut hic factæ fuerunt diligentiæ pro
habendo Notario, sed necessitas imminentis mortis illum ex-
pectare non permisit: nam necessitatis tempore solemnitas re-
quisita à Statuto relaxatur: ut in terminis similis Statuti, Ro- 24
land. *cons. 30. n. 13.* facit Surdus *dec. 277. sub n. 18. vers. acce-*
dat, & ferè in puncto Sess. *decisione Aragon. 430. numero 12.*
& 13.
Quæ omnia simul juncta suffragantur hæredibus exci-
pientibus ex secundo testamento adversus agentes ex primo,
per ea quæ tradit Menochius *de adipiscend. remed. 4. n. 781. in*
fine, Cyriac. *controv. 146. n. 4.* Surd. *dicta dec. 277. n. 12. & 13.*
Tandem non obstat, quod primum testamentum uti con-
ditum ad pias Causas, ac propterea habens implicitam clau- 25
sulam derogatoriam ad sequens testamentum, non censetur
revocatum per posterius sine speciali derogatione: Decius
in l. fin. n. 54. C. de edict. Div. Adr. toll. Soc. jun. *cons. 183. n. 35.*
libro 2. Mantic. *de conject. lib. 6. tit. 3. sub n. 52. vers. secundo*
considero: Cancer. *var. resol. p. 1. c. 4. sub n. 9.* Nam stante la- 26
psu decennij inter unum, & alterum testamentum, quia tanto
tempore præsumitur oblivio clausulæ derogatoriæ primo
adjectæ, illud per secundum revocatur, etiam absque aliqua
speciali derogatione, ut originaliter voluit Bald. *in leg. sanci-*
mus, sub n. 10. vers. idem fortè, Cod. de testament. quem se-
quitur *ibidem* Fulgos. *sub n. 2. vers. quarta exceptio:* Castr. *sub*
n. 5. vers. Item si post primum: Corn. *n. 5. in fine.* Socin. *in leg.*
si mihi & tibi, § in legatis, n. 15. vers. ex qua conclusione: Dige-
stis, de leg. primo, Alexand. *consil. 105. n. 7. lib. 4.* Capr. *consil. 31.*
n. 18. in fine: & rejecta contraria opinione Aretini, et quam
communem sequitur Paris. *cons. 10. num. 17. lib. 3.* Ludovic.
Bellon. *cons. 109. num. 36.* Clar. *in § testamentum quæst. 99. co-*
lum. 7. vers. sciat etiam: Card. Mantic. *de conject. lib. 12. tit. 8.*
n. 16. Rota *in Perusina bonorum de Herculanis 21. Maij 1582.*
§. circa secundam partem coram Buratto ubi quod oblivio per
lapsum decennij præsumpta, facit præsumere clausulæ dero-
gatoriæ mentionem fuisse omissam potius ex infirmitate me-
moriæ, quam defectu intentionis: quod libentius recipien-
dum est, ubi fuerunt in secundo testamento instituti venien-
tes ab intestato.

Et ita decisum, utraque parte informante.

Romana nullitatis Matrimonij, Mercur. 19. Iunij 1651.

Coram R. P. D. Otthobono.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas contrahitur in primo gradu cum sorore mulieris, quam quis carnaliter cognoscit.*
2 *Affinitas in primo gradu dirimit matrimonium.*
3 *Copula carnalis est difficilis probationis,*
4 *Copula carnalis probari potest ex conjecturis, & præsumptionibus violentis, etiam ad effectum dirimendi matrimonium.*
5 *Oscula conjuncta cum aliis actibus vehementem copulæ præsumptionem inducunt.*
6 *Concubitus mulieris cum viro inducit vehementem copulæ præsumptionem.*
7 *Impuberes admittuntur ad testificandum de iis, quæ oculis fiunt.*
8 *Affinitas contracta ex copula illicita probatur etiam per testes non omni exceptione majores.*
9 *Testes unici depositio adminiculatur ex testibus deponentibus de publica voce & fama.*
10 *Copulæ præsumptio oritur ex frequenti accessu viri ad domum mulieris, nisi alia causa accessus assignetur.*
11 *Iuventus viri & mulieris, ac frequens accessus ad domum mulieris inhonesta, copulæ præsumptionem inducunt.*
12 *Confessio extrajudicialis viri, copulæ præsumptionem inducit.*
13 *Copulæ præsumptio oritur ex sententia condemnatoria ob delictum ex ipsa copula resultans.*
14 *Copula carnalis probatur ex pluribus conjecturis, quæ ad hunc effectum jungi debent.*
15 *Mulieres quod sint sorores germanæ probatur ex fide Baptismi, in qua filiæ eorundem parentum enunciantur.*
16 *Sorores esse probantur mulieres ex eo quod ut tales se se tractaverint.*

17 *Sorores*

17 *Sorores esse probantur mulieres ex testibus deponentibus quod uti tales ab earum parentibus fuerunt tractata.*
18 *Sorores esse probantur mulieres ex communi reputatione & tractatu.*

DECISIO XCVII.

1 FVit per dominos resolutum constare de nullitate matri-
monij contracti inter Flaminium & Annam Mariam, quia
cum Flaminius ante hoc matrimonium ex illicita copula ha-
bita cum Isabella ejusdem Annæ Mariæ sorore germana af-
2 finitatem in primo gradu contraxerit, hæc absque dubio dirri-
mit Matrimonium tamen ex dispositione textus *in c. sua frater-
nitatis, de eo qui cognov. consanguin. uxor. sua*, quam ea dispo-
sitione sacri Concilij Tridentini *sess. 24. de reformat. matrim.
cap. 4.* ubi Barbos. *in collect. num. 1.* allegat. concord. Rota *in
Placen. Matrimonij 10. Maij. 1610. coram S.D.N & in Romana
nullitatis Matrimonij 19. Ianuarij 1640. coram bona memoria
Arguelles.*
3 Copula Flaminij cum Isabella sicuti est difficilis proba-
tionis, ita justificari potest etiam ad effectum dirimendi ma-
4 trimonium ex præsumptionibus & conjecturis, quando sunt
efficaces & violentæ: *c. litteras, de præsumpt.* Gigas *cons. 29.
n. 21.* Rota *dec. 95. n. 12. & sequentibus, p. 2. divers.* cum aliis
relatis *in d. Romana nullitatis Matrimonij, coram bona me-
moria Arguelles.*
Et visa fuit hodie Dominis sufficienter probata ex depo-
sitionibus plurium testium datis *in summario Annæ Mariæ
n. 3. usque ad 9* quatuor enim testes deponunt de ardenti
5 amore Flaminij erga Isabellam, ac de osculis, aliisque acti-
bus lascivis. ut *in dicto summario n. 4. & 5.* qui actus pluri-
mum conferunt ad inducendam vehementem præsumptio-
nem copulæ, dum ut in præsenti, alia adminicula concur-
runt Burs. *cons. 218. n. 3.* Mascard. *de probat. concl. 64. n. 1.* cum
aliis relatis per Sanchez *de matrim. lib. 10. disp. 12. n. 47.*
6 Accedit depositio octavi testis deponentis de visu de con-
cubitu Flaminij & Isabellæ in eodem lecto, & de lascivis am-
plexibus per multum temporis spatium, *dict. summ. sub n. 4.*
inde verò oritur vehemens copulæ præsumptio: ut probat
textus *in dict. cap litteras, de præsumption.* Gigas *cons. 29. n. 13.*
Farin. *de delict. carn. q. 136. n. 18.* Modern. Carpens. *contr. 174.
n. 23* Sanchez *dicta disput. 12. n. 43.*
7 Et licet is sit testis unicus & impubes, adhuc tamen atten-
di debet, quia etiam impuberes admittuntur in his, quæ occul-
8 tè fiunt: Farin. *cons. 35. sub n. 7.* & cum agatur de probando
impedimento affinitatis ex illicita copula contracto, non re-
quiruntur testes omni exceptione majores, ut conciliando
textus *in c. 1. de consanguin. & affinit. & in c. discretionem, de
eo qui cognov. consanguin. uxor. sua*: benè distinguit Gigas *d.
cons. 29. n. 10.*
9 Dictum verò testis, licet unici, adminiculatur, imò illius
fides suppletur ex aliis testibus deponentibus de publica voce
& fama, ut *in eod. summar. n. 8.* cum alia hic adsint admini-
cula, Socin. iun. *cons. 32. n. 20. & seq. lib. 2.* Rota coram Caputaq.
10 *decis. 288. n. 1. & decis. 296. part. 3.* siquidem dantur alij testes
deponentes, quòd sæpè Flaminius & Isabella soli remanebant
in cubiculo, prohibito accessu cuicunque alij, nec ulla causa
assignatur frequentia accessus, nisi inhonesti amoris; ex quo
vehementem præsumptionem copulæ deduci tradunt post
alios, quos referunt, Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præs. 41. n. 11.*
Moder. Carp. *d. contr. 174. n. 18.* Rota *dec. 95. n. 7. & 2. p. 2. div.*
11 Insuper concurrit utriusque juventus, & frequens accessus
12 Flaminij ad Domum mulieris inhonestæ, ac confessio extra-
iudicialis ejusdem Flaminij, probata per testes *in d. summ.
n. 6.* quam in proposito, junctis præsertim aliis multum ex-
pendunt Soc. iun. *d. cons. 32. n. 17. lib. 2.* Cyriac. *controv. 171.
n. 14.* Modern. Carp. *d. contr. 174. n. 22.* Rota *d. dec. 95. n. 3. p. 2.
divers.* & prædicta omnia fuerunt ponderata *in d. Romana
nullitatis Matrimonij, coram bona memoria Arguelles.*
13 Et ulterius adest sententia Criminalis contra Flaminium
lata, ac absolutio à Sanctissimo petita, & obtenta nomine Fla-
minij, qui in Iudicio criminali ea usus fuit; ut *in summario
Annæ Mariæ, n. 1. & 11.*
14 Ex quibus omnibus simul junctis, prout ad hunc effectum
jungi debent, negari non potest quin copula sufficienter ju-
stificetur: Gloss. *in c. tertio loco, verb. dicta sunt, de præsumpt.*
Valenz. *cons. 28. n. 12. lib. 1.* Ramon. *cons. 22. num. 21.* Modern.
Carpens. *d. contr. 174. n. 9.* Rota *d. dec. 95. n. 17. p. 2. divers. & in
d. Romana nullitatis Matrimonij in §. ex quibus: coram bona
memoria Arguelles.*
15 Quòd verò Isabella & Anna Maria sint sorores germanæ:
Domini nullam habuerunt difficultatem, quia id non contro-
vertitur, & probatur ex fide Baptismatis, in qua filiæ ejusdem
16 Patris, & Matris nominantur, ac etiam testibus deponentibus
de tractatu ac nominatione eorundem parentum; & quòd 17
mulieres uti tales se tractarunt, ac ab aliis communiter pro 18
sororibus habitæ sunt, ac de præsenti habentur & reputantur:
Castr. *cons. 151. num. 1. lib. 1.* Gratian. *discept. 491. n. 28. & seq.*
Rota coram Penia, *d. dec. 223. n. 3. & in Bretinorien. fideicom-
missi 24. Martij 1642. coram R.P.D. meo Bichio.*
Fuit itaque resolutum constare de nullitate Matrimonij,
informante tantum Anna Maria, Flaminio verò pluries cita-
to, & informare recusante.

Bononien. fideicommissi de Buccaferris, Lunæ 24. Maij 1655.

Coram R. P. D. Zarate.

SVMMARIVM.

1 *Agens ex fideicommisso docere debet de purificatione omnium conditionum sub quibus fuit ipsius vocatio concepta.*
2 *Ad Generationem habilis unusquisque præsumitur, nisi inhabilitas probetur.*
3 *Fideicommissum ordinatum sub conditione, si sine filiis, non potest dici purificatum quousque durat spes, quòd ille, cui fuit facta substitutio, possit filios procreare.*
4 *Generandi inhabilitas non oritur ex morbo caruncula.*
5 *Caruncula morbus arte medica præsidio facilè tolli potest.*
6 *Sterilitas, quæ potest remediis tolli, non impedit generationem.*
7 *Successioni locus non est, donec omnis spes suscipiendæ prolis non fuerit extincta, quando quis fuit vocatus sub conditione negativa, si sine filiis.*
8 *Ablativus absolutus conditionem importat.*
9 *Fideicommissum ordinatum in casu obitus sine filiis, non purificatur ex eo, quod deficiat spes suscipiendæ prolis sed expectandus venit obitus illius, cui fuit facta substitutio.*
10 *Fideicommissum ordinatũ sub conditione, si filios habuerit, purificatur statim ac constat de impotentia generandi.*
11 *Ætas in substitutione requisita facit dispositionẽ conditionalẽ. Declara ut num. seq.*
12 Lex, Seius Saturninus, ff. ad Trebellian. & lex, ex his, Cod. quando dies legat. ced. *declarantur.*
13 *Dictio, postquam, adjecta institutioni conditionẽ importat.*
14 *Substituti in defectum filiorum citandi veniunt in judicio, in quo agitur de probanda filiatione.*

DECISIO XCVIII.

FRancifcus Maria Buccaferrus in ejus supremo testamento
hæredem universalem scripsit, Primum filium masculum
legitimum & naturalem, & ex legitimo matrimonio pro-
creandum Domini Hyacinthi fratris germani, cum onere fi-
deicommissi, & ordine primogenituræ. Deficiente verò præ-
dicto Hyacintho absque filiis legitimis & naturalibus, & ex
legitimo matrimonio procreatis, substituit cum eodem onere
fideicommissi, & ordine Primogenituræ primum natu majo-
rem prænominati Hyacinthi naturalem tantum, ex quocunq;
illegitimo, seu quovis prohibito coitu, sub illa tamẽ adjectio-
ne, postquam scilicet dicti instituti aut substituti vigesimum
annum complevissent, & medio tempore idem testator sibi
hæredem fiduciarium instituit Dominum Antonium de Angele.
Post obitum testatoris, Hyacinthus tanquam spe legitimæ
prolis destitutus, petiit declarari bona fideicommissaria ad
Philippum filium naturalem quoque nomen spectare: causá-
que in gradu appellationis introducta coram me, proposui
dubium, an constaret de fideicommisso ad favorem Philippi?
Et Domini non constare pro nunc responderunt.
Ex nostra ratione, quia ut fideicommisso locus sit, deside- 1
ratur ut is decurisset de existentia omnium conditionum, sub
quibus filius illegitimus est vocatus; juxta textum *in l. si hæ-
redes plures, Digestis, de condit. instit. leg. cedere, Digestis, de ver-
borum significatione, leg. qui hæredi, Digestis, de cond. & demon-
strat. l. cum quærebatur, Digestis, judic. solv. leg. si quis ita, Di-
gestis, de verbor. obligat.* Hond. *cons. 78. num. 24. lib. 1.* Casanat.
cons. 1. n. 5. Capseol. *cons. 12. n. 12.* Modern. Lucen. *cons. 83. n. 1.
lib. 2.* Modern. Neap. *de fideicomm. q. 1. c. 6. n. 281.* Hier. Leo
dec. 44. n. 7.
Existentia enim primæ conditionis, nempe obitus Hya-
cinthi absque filiis, non fuit justificata, cum ipse adhuc in hu-
manis sit, & habilis præsumatur ad generandum, nisi inhabili- 2
tas probetur: Alciat. *præsumpt. 41. n. 1. reg. 1.* & nostri ævi alter
Hippocrat. Paulus Zacchias *Quæstion. Medico-legalium lib. 3. 3
tit. 1. quæst. 9. num. 10.* Et ideò fideicommissum dici nequit ad
eius favorem purificatum ante dictæ conditionis eventum:
leg. unica, § sin autem sub conditione, Cod. de caduc. tollend.
Surdus

Surdus *consf.* 403 *n.* 10.*&* 11.Peregrin.*de fideicommiss.art* 43. *num* 9.Tiraquellus *de retract.lignag* §.1.*gloss.*2.*num.*25.Rota *dec* 193 *n.*2 *p* 1.*recent.* & coram Buratto *dec.*705.*num.etiam primo.*

Nec inhabilitas generandi, quæ sola vivente Hyacintho
est apta ad producendam purificationem conditionis,absque
filiis, desumi potest ex carunculæ morbo, quo Hyacinthus
afficitur, ut deponunt pro parte Philippi inducti. Quoniam
hujusmodi morbus ex prædictorum testium depositionibus
non aperitur: & quando etiam probaretur, nihil relevaret:
4 quia non eainde dicitur perpetua impotentia generandi,cum
5 morbus hic Artis Medicæ præsidio facilè tolli possit: ut plu-
rimi auctores tradunt, inter quos Paræus *in sua Chirurgia,*
*lib.*18.*c.*22 *& seq.*& Alphonsus Ferrus *in libello de Caruncula,*
ubi non solum docet hujus morbi curationem,sed *in fine*,po-
nit, quomodo sanati sint conservandi. Quin Amat. Lusitan.
*curat.Medicin cent.*4.*curat* 19.casum proponit cujusdam viri,
tali morbo spatio unius mensis curati:ibique alius se curasse
testatur: & apud Petr. Forest. *libr.Observat* 25.*observat* 20.
Est casus Prætoris,qui cum ob carunculas minus habilis fuis-
set effectus ad generationem, aliáque munia naturalia non
adeò liberè exerceret, non modò morbo, & impedimento
curatus fuit,verum & ab uxore filios postea suscepit, ut ille
6 asserit *in fine dict. observationis* Et homini non est impedi-
mento sterilitas, quæ potest remediis adhibitis auferri: ut
alias dixit Iurisconsultus Paulus *in l. si quis posthumos* 9. *Di-*
gestis,de liberis,& posthumis;ibi,*Natura magis in homine ge-*
nerandi,& consuetudo spectanda est quam temporale vitium,
aut valetudo, propter quam abducatur homo a generandi fa-
cultate,c ex litteris 3. *c.fraternitatis* 6. *de frigid. & malefic.*
7 ubi Doctores. Nunquam autem ad successionem admittitur
is,qui vocatus est sub negativa conditione, *si absque filiis:*
capit generaliter,de Procurat.in 6. cum aliis per Barbos. *d* 2.
n 2. nisi omnis spes suscipiendæ prolis prorsus fuerit extin-
cta: *leg. Lucius,Digestis,de haeredibus instituendis,l quidquid*
adstringenda, Digestis, de verborum obligationibus. Modern.
Hispan.*disquisition.legal.*24.*n.*35.

Quinimò ut animadverterunt Domini, testator non so-
lum consideravit deficientiam filiorum Hyacinthi, verum-
8 etiam ejusdem Hyacinthi obitum, & quidem per ablativum
absolutum,ibi,*deficiente Domino Hyacintho absque filiis*, qui
conditionem importat; *leg si quis arbitratu,Digestis,de ver-*
borum obligationib.leg à testatore,ubi Gloss.*in verbo,conditio,*
*Digestis de condition.& demonstrationib.*Rota *decis.*161.*n.*8.
parte quarta,tom 2.*recent.* Quapropter licet Hyacintho nulla
9 superesset spes legitimæ prolis, non adhuc factus esset locus
vocationi Philippi,eodem Hyacintho patre vivente,ut in his
præcisè terminis,Peregrin.*consil.*28 *n.*5.*lib.*4.Fusar.*de substi-*
*tution.q.*415.*n.*2.distinguens inter conditionem, *si filios ha-*
10 *buerit*,vel,*si sine filiis decesserit*; Nam primo caso,admittitur
purificatio statim ac constat de impotentia generandi, cum
tamen in secundo casu requiratur implementum conditionis
mortis,& defectus filiorum.

Neque probata est existentia alterius conditionis, nimi-
rum ætatis viginti annorum in Philippo nondum quintum
11 annum excedente:& quidem ista vera conditio est,cum diem
incertam contineat,juxta text. *in leg.si cui,§.ergo juncto §.hoc*
*autem,Digestis,de leg.*1.*leg si Titio,Digestis,quando dies l.cod.*
leg si ita scriptum fuerit,Digestis,de manum.testam.leg si ser-
vus liber,Digestis,de st. lib. Bartol.Bald.& cæteri Antiquio-
res *in leg.ex his, Cod.quando dies leg. ced.* Peregrin. *de fidei-*
*commiss.art.*31.*num.*26.Donell.*lib.*8.*comment.cap.*31.Larrea
*select.jur.c.*8.*num* 4.& allegati per Noal.*de transmiss cas.*3.
*n.*8.Cujac.*lib* 36.*Digestor.ad Iulian.in dict leg.si ita, Digestis,*
de manum-testament.

12 Et his non adversatur text. *in leg.Sejus Saturninus,Dige-*
stis,ad Trebell. & dict leg ex his,Cod.quando dies leg. ced. Ex
quibus probatur in dicta adiectione ætatis conditionem non
adesse. Quia respondetur *in istis Iuribus* prædictam adjectio-
nem non fuisse appositam substantiæ legati, aut fideicom-
missi,sed tantum solutioni; & ideo conditionem non indu-
cere,secus verò in Iuribus contrariis,& in nostro casu,ut rectè
explicant Castr. *in d.leg.Sejus Saturninus*, Donellus *d.c.*31.
Noal. *dict.cas.*3.*num.*13. *cum sequentibus*. Larrea *ubi supra,*
num....prope finem, & in specie Rota *decis.*782.*num.*18.*cum*
13 *sequentibus, p.* 1. *divers* Et in præsenti conditionem inesse
deprehenditur ex illa dictione, *Postquam*, ibi, *postquam ipse*
filius annum vigesimum suæ ætatis compleverit,&c. quæ ad-
jecta institutioni conditionem præsefert,ut per Bartol.*in leg,*
quibus diebus,§ Termilius,Digestis, de condition. & demon-
stration.l.si ita,§ finali,& ibi Gloss.*Digestis,de leg.*2. Barbos.
*d.*172.*n.*8.Gratian.*discept.*168.*n.*1. Rota *dec.*46.*n.*2.*part.*2.
recent.

An verò probata fuerit concludenter Philippi filiatio ex
Hyacintho,Domini pro nunc noluerunt discutere,præsertim 14
quod citati non fuerant in hoc judicio alij per testatorem
vocati in casum decessus Hyacinthi sine filiis,etiam natura-
libus,ad text. *in leg de unoquoque,Digestis,de re jud.*Modern.
Censenaten.*de Citat.tom.*3.*c.*14.*n.*128.

Et ita,&c.

Romana Primogeniture, Lunæ 7. Maij 1657.

Coram R. P. D. DunoZetto.

SVMMARIVM.

1 *Primogenitus ad sacros Ordines promotus, excluditur à successione Primogenituræ habentis annexum onus ducendi uxorem,non secus ac si nunquam fuisset in rerum natura.*

2 *Primogenitura habens onus ducendi uxorem,spectat ad secundogenitum, quando primo natus fuit promotus ad Ordines sacros.*

3 *Conditio institutioni adjecta non censetur repetita in substitutione*

Declara ut num.seq.

4 *Conditio repetita censetur in substitutionibus, quando versamur in primogenituris ordinatis pro conservatione agnationis.*

5 *Qualitas uni adjecta, in aliis censetur repetita, quando versamur in primogenituris*

6 *Verba,*Con li medesimi oblighi sudetti,*in ultima substitutione per Testatorem apposita, inducunt repetitionē præcedentium obligationum in omnibus substitutis.*

7 *Qualitas primo adjecta regulariter in omnibus repetita censetur.*

8 *Qualitas primo adjecta tunc maximè in omnibus repetita censetur,quando eadem concurrit ratio.*

9 *Dictio,*& sic,*est repetitiva onerum præcedentium.*

10 *Conditiones duæ si fuerint per Testatorem in institutione apposita, & in substitutionibus dicat,* Con le detta Conditioni,*non sufficit unius,sed ambarum conditionum requiritur implementum.*

11 *Relatio fit ad proxima,non autem ad remota.*

12 *Qualitas in primogenituris attenditur de tempore delatæ successionis.*

13 *Sufficit quod conditio semel fuerit adimpleta, licet postea adimplementum non duret.*

14 *Institutus cum obligatione aliquid implendi, non potest admitti ad successionem nisi præstita cautione adimplendi voluntatem Testatoris.*

15 *Institutus sub conditione quam adimplere recusat,exclusus remanet ab omni jure successionis.*

16 *Donatum sub una conditione,sub contraria censetur ademptum.*

17 *Legatum factum mulieri; si nubat Titio,non debetur, si mulier Titio nubere renuit.*

18 *Promissio facta, si matrimonium sequatur, corruit non sequutis nuptiis.*

19 *Substitutus in casu alienationis bonorum, secuta alienatione admittēdus venit,nō expectata morte alienātis.*

20 *Natus ex uxore præsumitur filius mariti maximè si ut talis fuerit baptizatus,& ab ipso marito institutus.*

21 *Generatio filiorum in sene robusto non est impossibilis.*

22 *Filius natus ex uxore dicitur mariti, licet senis, quando nil probatur quod uxoris famam denigret.*

DECISIO XCIX.

Aleaander Sarazanus in suo ultimo testamento, hæredem universalem scripsit Martium Melesium ex sorore nepotem,sub conditione ducendi uxorem,& assumendi nomen, & arma domus Sarazanæ, absque alia mixtura, cui in omnibus bonis succedere voluit ejusdem Martij primogenitum & successionem ipsi deferri mandavit;& filiis dicti Martij non existentibus,aut quandocunque deficientibus,vocavit Primogenitum secundi fratris dicti Martij: & eo,aut ejus descendentibus non existentibus,primogenitum,aut descendentes à tertio fratre: & casu quo tota descendentia masculina dictorum trium fratrum deficeret,voluit succedere masculus ex fœminis; & ultimo loco eiusdem Testatoris proximiorem cum perpetua primogenitura,& cum eisdem obligationibus, & repetitio onere sumendi nomen Testatoris;& insuper prohibuit bonorum alienationem & obligationem,etiam de licentia,aut cum derogatione Principis: sub ea lege, quod in casu contraventionis, bona devoluta censeantur per duos menses ante ad favorem successuri in casu mortis.

Post

1 Post obitum Testatoris, defunctis Martio, & secundo fratre sine filijs, & ultimo loco Alexandro tertio fratre post se relicto Iacobo Antonio Primogenito Sacerdote, & Iosepho Ignatio instante per Patrem hærede sollicitato, fuit sub die 22. Maij 1656. dubitatum, an esset dandum mandatum de manutenendo super bonis suppositis primogenituræ? Sed quia talis dubij resolutio pendere videbatur a discussione negotij principalis, Domini mandarunt, quod videretur de bono iure ad effectum manutentionis: quo hodie proposito, fuit resolutum, constare de bono iure Iosephi Ignatij.

Ratio resolutionis fuit, quia Iacobus Antonius per Sacerdotij assecutionem amplius adimplere nequeat onus ducendi uxorem expressè a testatore Primogenitis iniunctum, & propterea, licet ipse sit primò natus, a dicta Primogenitura remanet exclusus, ac si naturaliter obijsset, nec unquam in rerum natura extitisset: Bart. in leg. Deo nobis, n. 1. & seq. C. de Episc. & Cleric. & Authent. nisi rogati, sub n. 3, C. ad Senat. Consult. Trebell. Marzar. de fideicomm. quæst. 35. Melch. Pelaez de maior. part. 2. cap. 3. per tot. & præsertim, n. 15. & 27. & seq. Sanchez ad præcept. Decalog. lib. 3. c. 15. n. 19. & cap. 16. n. 22. Rota in Mediolanens. Bonorum 31. Maij 1649. coram Eminentissimo
2 Domino Cardinali Corrado: itaque fuit aperta ad favorem Iosephi Ignatij licet secundò nati, uti habilis ad complendam illam conditionem, iuxta notata per Pelaez de maior. p. 2. c. 3. n. 23. Duran. de condit. appos. secunda parte, c. 3. n. 34. Paotaucll. de pact. nupt. tom. 1. fol. 70. n. 34.

3 Non obstat quod dicta conditio nubendi legatur tantum apposita in prima institutione, ideóque repetita nō censeatur in substitutione: leg. sub conditione, Digestis, de hæred. inst. Anton. Gen. var. resol. 1. c. 18. n. 37. & præsertim cum illa sit per-
4 sonalis, & nominatim apposita Martio primo instituto. Quia regula quòd apposita in institutione, non censeantur repetita in substitutione, fallit in primogenituris, quæ prout hæ: instituuntur pro decore familiæ & ad conservandam agnationem: Surd. cons. 241. n. 14. Cyriac. contr. 312. n. 3. Rot. coram
5 Seraph. dec. 457. n. 2. & divers. dec. 91. n. 2. p. 2. In illis autem, ex coniectura ta mente Testatoris, qualitas uni adiecta, in alijs censetur repetita: Molin. de Hispan. Primogen. lib. 1. c. 16. n. 14. Castill. contr. iur. tom. 2. c. 4. n. 159. & seq. & tom. 6. c. 170. per tot. & signanter n. 29. Decian. cons. 6. n. 1. vol. 5. Peregrin. cons. 23. n. 14. & 15. lib. 3. Fusar. de Subst. q. 430. n. 9. Pelaez, ubi supra. p. 2. c. 3. per tot. & c. 4. illat. 8. n. 10. vers. & non solum, & n. 13. & c. 26. n. 33. & 75.

6 Præter quod prædicta oneris repetitio in præsenti casu videtur indubitata, tam ponderando, quòd in ultima institutione Testator usus fuit verbis, Con li medesimi oblighi suddetti, e con la detta perpetua successione di primogenito in primogenito: ex quibus procul dubio idem infertur, ac si antecedentes obligationes de verbo ad verbum per Testatorem fuissent in sequentibus substitutionibus repetitæ: l. si Testamentum, § sin autem, C. de instit. Bart. in l. 2. ubi scriptura, § finali, n. 4. de l. 1. & in l. 1. § hoc edicto, n. 2. Digestis, de postul. Dec. cons. 425. n. 5. Paris. cons. 1. n. 134. lib. 3. Rota dec. 713. n. 2. & seq. p. 1. & de-
7 cis. 506. n. 4. p. 4. recent.

Eóque fortius, cum regulariter qualitas primo adiecta, in omnibus repetita censeantur. Peregrin. de fideicomm. art. 16. n. 58. & art. 25. n. 34. & 48. Fusar. de Substit. q. 450. n. 1. Rota dec. 451. n. 8. p. 1. & dec. 222. n. 4. p. 4. recent. cum alijs congestis
8 per Grat. discept. c. 773. n. 18. & seq.

Et id absque difficultate, quando concurrit eadem ratio, ex qua alias voluntas Testatoris servari non posset, Rustic. in l. cum avum, lib. 3. c. 7. n. 146. Molin. de Primogen. lib. 2. cap. 7. n. 25. Fusar. cons. 75. n. 9. & seq. & tract. de Substit. quæst. 450.
9 n. 9. Tum attenta dictione, & sic, immediatè à Testatore post onus iniunctum Martio, & delatam successionem eius filio apposita, ibi, e così debbia decadere detta sua heredità di primogenito in primogenito, quæ dictio, Et sic, pariter est præcedentium onerum repetitiva, Covarr. var. q. lib. 2. q. 12. n. 17. Hood. cons. 64. n. 7. & 40. lib. 2. Rota dec. 128. n. 4. p. 2. divers. & in Placentina Bonorum 16. Martij 1654. coram R. P. D. meo Zarate.

10 Tum deinque animadvertendo, quòd duæ tantum conditiones fuerunt per Alexandrum Saturzanum expressæ, altera de uxore ducenda; Altera de assumendo nomine, & arma, & sic cum verba, con le medesime oblighi suddetti, sint in numero plurali concepta, non sufficit ad implementum unius ex dictis conditionibus, sed debent ambæ ad unguem adimpleri, ut in specie tradit Castr. cons. 189. n. 1. in fine.

Nec quidquam facit, si dicatur dicta verba posse referri ad legata, quia cum hæc essent momentanea, non est verisimile quod de istis Testator fuerit locutus: immò cum illa facta leguntur in principio testamenti, deinde verò fuerit appositum
11 dictum onus nubendi, utique relatio potius facta censetur ad proxima, quàm ad remota: Gloss. in l. 1. Digestis, de legat. 2.

Cravett. cons. 147. n. 8. Rota in recent. decis. 277. num. 7. p. 2. & dec. 62. n. 10. & d. 232. n. 17. p. 6.

Prout minus relevat, quod Iacobus Antonius de tempore delatæ successionis esset capax, & sic per assumptionem sacer-
dotij hæreditatem iam quæsitam non amiserit, cum in primo- 12
genitura attendatur qualitas de tempore delatæ successionis,
sufficiatque eo tempore eam conditionem adimplevisse, licet 13
postea non perseveraverit, iuxta doctrinam Baldi in l. precibus tuis, n. 2. C. de impuber & alijs substitut. Molin. de Primo-
gen. lib. 1. cap. 10. n. 7. Gamm. decis. 2. n. 4. Quia cum ipse non 14
præstiterit cautionem Mutianam de adimplenda voluntate Testatoris, ut tenebatur, ad hoc ut posset admitti ad dictam successionem, ut expressè disponitur in l. Mutiana; ubi Gloss.
& Doct. Digestis, de condit. & demonstrat. Immò per assecu- 15
tionem Sacerdotij declaraverit de facto se nolle nubere, & conditionem amplius adimplere nequeat, fuit ab omni iure exclusus, ac si nunquam fuisset admissus: dicta l. Mutiana, ubi Doctores, Digestis, de condit. & demonstr. Auth. cui relictum, Cod. de ind. vid. tollend. Molin. de primogen. lib. 2. c. 12. num. 16. Rot. decis. 334. n. 1. part. 4. div. & dec. 241. n. 36. part. 5. recent.
Datum enim sub una conditione, sub contraria censetur 16
ademptum; l. quod pure Digestis, quando dies leg. ced. leg. si legatur purè, Digestis, de adimend. leg. Peregrin. de fideicommiss. artic. 11. n. 127. Ruinus cons. 170. n. 12. & 12. lib. 3. Rot. coram Seraph. dec. 1354. n. 1. Surd. dec. 66. n. 15.
Et similia de muliere, cui sit factum legatum si Titio nup- 17
serit, si illi nubere recuset, legato privatur: Surd. cons. 137. n. 29.
Et de promissione facta si matrimonium sequatur, non secu- 18
tis nuptijs, ipso facto promissio corruit: l. item quia, §. huius rei ff. de pact. ubi Gloss. in vers. non servatur, capiat, nec re, nec spe.
Præterea eidem Iac. Antonio obstat caducitas per ipsum 19
incursa ex causa alienationis nonnullorum bonorum, contra expressum præceptum Testatoris, quia cum eo casu per duos menses ante alienationem vocaret successores in casu mortis, sequitur, quòd ex hoc etiam capite sit factus locus successioni favore Iosephi Ignatij, absque eo quod iste teneatur expectare obitum alienantis: leg. cuius pater, § in liberis, Digestis, de l. 2. Molin. de Primogen. lib. 2. c. 16. n. 32. cum alijs pluribus congestis in Mediolanensi Bonorum 31. Maij 1649. coram Eminentissimo Domino Cardinali Corrado.
Ea verò, quæ fuerunt deducta contra filiationem Iosephi
Ignatij, Domini non habuerunt in consideratione; cum hu- 20
iusmodi filiatio plenè iustificata remaneat, dum uti filius à patre institutus, baptizatus, & est ex eius uxore natus. l. si vicinis scientibus, C. de nupt. l. non epistolis, C. de probat. Sperell.
dec. 174. n. 4. p. 3. in nihilo relevante, quod de tempore eius 21
conceptionis pater esset senex annorum 78. cum generatio filiorum in sene robusto non sit impossibilis: Narbon. de ætat. annor. 65. q. 1. n. 9. Zacch. quæst. Medico-leg. lib. 1. tit. 1. quæst. 9. n. 54. & seqq. Sinibald. in Geneantrop. oper. lib. 1. tract. 3. cap. 3. col. 3. & 4. Rot. decis. 20. n. 15. & seqq. p. 5. recent. Giovagonn.
cons. 6. n. 38. ubi dicit, ex sola nativitate filium probari mari- 22
ti, licet senis, quando nihil probatur, quod uxoris famam denigret.

Et ex his censuerunt Domini constare de bono iure dicti Iosephi Ignatij, etiam ad effectum manutentionis, utraque, &c.

Romana prætensæ filiationis, Ven. 22. Iunij 1657.

Coram R. P. D. Verospio.

SVMMARIVM.

1. Filij nati ex publica meretrice dicuntur vulgo concepti.
2. Filij publicæ meretricis certum patrem ostendere nequeunt.
3. Sexagenarium non esse habilem ad generationem, de iure præsumitur.
4. Filium potius præsumitur susceptum ex iuvene, quàm ex sene: & n. 15.
5. Filiationis quasi possessio inducitur per actus gestos ergà aliquem uti filiū, contra ipsum agentē eiusq. hæredes; Declarant n. seq. & n. 8.
6. Senex mala valetudine affectus inhabilis reputatur ad generandum
7. Ad Filiationis probationem multū confert iurata assertio illius, ex qua filium ortū duxisse militat præsumptio.
8. Filiationis quasi possessio non suffragatur in iudicio decisorio præstationis alimentorum; maximè si contraria urgeant coniectura.

Declarant n. 9.

10 *Filiationis leviores probationes ſufficiunt ad effectum obtinendi alimenta, lite pendente ſuper negotio principali.*

11 *Filiationis conjectura non inducitur ex eo, quod quis fuerit in libro baptiſmatum deſcriptus ut filius alicujus, ex cujus ordine talem deſcriptionem factam fuiſſe non appar &.*

12 *Septuagenarij prolem aliquando ſuſceperunt.*

13 *Generandi poſſibilitas in eo, quem inhabilem jus reputat, non attenditur, niſi evidentibus probationibus concludatur.*

14 *In judicijs attenduntur ea, quæ accidunt ſecundum naturæ curſum, non autem, quæ rarò eveniunt.*

16 *Filiatio convinci debet per probationes urgentes, quando potentia generandi in eo, qui prætenditur pater, excluſa remanet ex naturali ratione, & juris præſumptione.*

17 *Alimenta non debentur deficiente probatione filiationis & paupertatis.*

DECISIO C.

Licet in hoc Sacro Auditorio inſtituta, atque vertente cauſa inter Matthæum, & Eugeniam agentes pro alimentorum præſtatione in bonis quondam Ioannis Baptiſtæ Veralli Marchionis Caſtri Viſcardi prætenſi eorum Patris naturalis, adverſus Dominam Marchioniſſam Mariam ejuſdem Ioannis Baptiſtæ filiam legitimam & naturalem, necnon beneficiatam ab inteſtato hæredem, poſt habitas plures hinc inde probationes, Dubitavi an filiatio Matthæi & Eugeniæ ſufficienti probationum genere concludatur? Et in negativam, poſt cauſam bis propoſitam, hodie Domini ivere ſententiam.

Siquidem conſtat ex teſtibus pro parte Marchioniſſæ productis, Angelam Matthæi & Eugeniæ matrem, Ioanni Iacobo Ferrario, florida tunc ſavente ætate, ac publico quæſtui expoſitam extitiſſe. Hinc enim filij ex Angela progeniti *vulgò*
1 *concepti* cenſentur; neque ratione incertitudinis, Marchio-
2 nem Ioannam Baptiſtam poterunt proinde in Patrem aſſumere: juxta text. *in l. vulgo concepti, Digeſtis, de ſtat. homin. § ſi adverſum, Inſt. de nup. §. vulgo quæſitos, Inſtit. de ſucceſſ. cognat.* notant Doctores *in l. filium, Digeſtis, de his qui ſunt ſui vel alieni juris,* ubi Bald. *n.* 11. Alber. *n.* 13. Alexan. *conſ.* 157. *n.* 1. & 2. *lib.* 5. Natta *conſ.* 505. *n.* 2. & 3. Rota coram Mantica *dec.* 149. *n.* 10. & 11. & *dec.* 289. *n.* 2. *cum ſeq. p.* 1 *recent.* & *in Romana filiationis* 1. *Iulij* 1639. §. & *quadam prima, coram Reverendiſſimo Salamantino,* & *in Farfen. bonor.* 23. *Ianuarij* 1647. *in* §. *eo magis. coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Conrado:* licet idem commercium carnale cum Angela exercuiſſe pro-
3 betur: Dum enim procreationis præſumptio in ſene ſexagenario ex diſpoſitione Iuris excluditur, de qua *in l. ſi pater familias, §. ulc. Digeſtis, de adopt.* Menoc. *de arbitrariis, caſ.* 89.
4 *n.* 58 *cum ſequent.* Maſcard. *de probat. concl.* 78 *n.* 43 & 45. habita prolis ſuſceptio non quidem Marchioni ſeptuageſimum annum agenti, ſed potius Ioanni Iacobo Ferrario valdè formoſo, & in ætate juvenili tunc conſtituto, necnon Angelæ, cum qua ſimul vivebat, prædilecto, adſcribitur: ut in terminis notat Fulgin. *conſ.* 312. *n.* 4 Soc. ſen. *conſ.* 65. *n.* 2. *lib.* 3. Giovagn. *conſ.* 6. *n.* 42. *cum ſeq. lib.* 1. Surd. *dec.* 85. *n.* 27. *verſ. Donum.*

Hinc urgere non poterit quod Marchio Matthæum & Eugeniam in filios, ut prætenditur, agnoverit; necnon eos in pluribus epiſtolis *filiorum* nomine appellaverit, ac ipſis alimenta præſtiterit. Præterquam enim Epiſtolæ negantur ex-
5 adverſo recognitæ; hic actus licet quaſi poſſeſſionem filiationis adverſus agnoſcentem in filios ejuſque hæredes regulariter inducere conſueverit, Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 53. *n.* 23. Grat. *diſcept. forenſ.* 653. *n.* 70. & aliis relatis Iuribus; & Reſponſum fuit *in Viterbien. fideicom.* 2. *Maij* 1653. *coram me*: In propoſito tamen caſu, hujuſmodi epiſtolæ inefficaces exinde cenſentur, quod Marchio blanditiis ſagacis mulieris, cum aliis pariter ſe carnaliter commiſcentis deceptus convincitur; poſtquam in ſenili ætate conſtitutus, nec- 6
non mala valetudine correptus, pro ſuſcipienda prole inhabilis extitiſſe præſumitur: Fulgin. *conſ.* 212. *n.* 1. Pariſ. *conſ.* 29. *n.* 96. *cum ſeq. lib.* 2. Menoc. *conſ.* 80. *n.* 2. Giovagn. *conſ.* 6. *n.* 50. *lib.* 1. Surd. *dec.* 85. *n.* 25. Accedente præſertim iterata confeſ- 7
ſione Ferrarij, quod iidem met filij fuerint ex ipſo progeniti: ut ponderat Alex. *in conſ.* 157. *n.* 2. *lib.* 5. Surd. *in d. dec.* 85. *n.* 6. *verſ. Pro adverſa autem parte.*

Præterea filiationis quaſi poſſeſſio, ex tractatu ſeu deno- 8
minatione elicita, in hoc deciſorio filiationis judicio nullatenus poſſet ſuffragari: ut notat Covarr. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 8. *in* §. 3. *n.* 6. Rota coram Mantica *dec.* 149. *n.* 8. & *in dec.* 289. *n.* 2. *cum ſeq. p.* 1. *recent.* & *in Romana filiationis,* 1. *Iulij* 1639. §. *ea mots ratione: verſ. quando verò, coram Reverendiſſ. Compoſtellano,* & *in Farfen. bonor.* 23. *Ianuarij* 1647. *in* §. *hac tamen: coram Eminentiſſ. Dom. meo Cardinale Corrado*: urgentibus potiſſimè conjecturis in contrarium in propoſito caſu: ut advertit Surdus *d. dec.* 85. *n.* 21. Quidquid dicendum foret in ali- 9
mentis, lite ſuper principali negotio pendente petitis; tunc enim probationes leviores admitti ſolent: ut docet Rota *in* 10
d. deciſ. 289. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* & *in Romana filiationis,* 1. *Iulij* 1639. *coram Reverendiſſ. Salamantino.*

Hinc pariter altera filiationis præſumptio ex deſcriptione 11
In libro Baptiſmi, ſub cognomento Veralli, deſumpta penitus arcetur. Quinimò nec ipſa deſcriptio, dum juſſu prætenſi patris non probatur expedita, pro conjectura filiationis poterit deſervire, ut advertit Lancellot. Gallia *conſ.* 15. *n.* 105. *verſ. præterea.* Capyc Latro *dec.* 166. *n.* 52. Rota *in Romana de Bonellis* 29. *Novemb.* 1614. *coram Vbaldo.*

Non etiam videtur urgere, quod Senes ſeptuageſimum 12
licet annum explentes, prolem aliquando ſuſceperint, ut teſtatur Menoch. *de arbitr. caſ.* 89. *n.* 57. *cum ſeq.* Rota *dec.* 10. 15.
& 16 *p.* 3 *recent.* Poſtquam enim inter caſus rarò contingen- 13
tes ſolet hic recenſeri poſſibilitas generandi, per prædicta, diſpoſitione juris contrarium præſumente, inefficax propemodum reputatur, niſi claris ac evidentibus probationibus eadem concludatur: in judiciis quippe accidentia ſecundum 14
naturæ curſum inſpici ſolent, non autem, quæ rarò ex poſſibilitate contingunt: ut docet Menoch. in contrarium ex adverſo adductus *d. caſ.* 89. *n.* 58. Socin. ſen. *conſ.* 65. *n.* 2. *lib.* 3. Pariſ. *conſ.* 29 *n.* 50. *vol.* 2. Grat. *conſ.* 6. *n.* 33. *lib.* 1. Surd. *dec.* 85. *n.* 21. *in fin.* & *n.* 22.

Quinimò ex libero omnium ac præſertim Ioannis Iacobi Ferrarij ad Angelam acceſſu penitus removetur objectio: ex 15
ipſo namque in ætate florenti tunc conſtituto filij concepti præſumuntur, ut in ſpecie ponderat Giovagn. *in d. conſ.* 6. cæterique *ſupra relati*: quidquid dicendum foret, ſi Angela ſub ſchemate concubinatus, excluſo cæterorum acceſſu, à Marchione retenta fuiſſet.

In hanc præterea ſententiam Domini facilius inclinarunt ex maximo inveriſimilitudinis concurſu, quod Marchio ſenio penè confectus tribus continuis annis prolem ſuſceperit: cum tamen Angela ab ipſo Marchione ſub ſchemate concubinatus per diverſa tempora in Caſtro retenta nunquam
ibidem concepiſſe probetur: cum itaque gignendi potentia- 16
tum ex naturali ratione, tum ex præſumptione Iuris in Sene ut plurimum excludatur; urgentibus proinde probationibus filiatio hæc debet omninò probari: ut notat Menoc. *de arb. caſ.* 89. *n.* 64. Surd. *dec.* 85. *n.* 13.

Et ita pro excluſione filiationis, necnon pro alimentorum 17
denegatione fuit hodie reſponſum; cum maximè paupertas ex adverſo nequaquam probetur: ut notat Grat. *diſcept. forenſ. c.* 532. *n.* 10. & reſpondit Rota *coram Andrea, dec.* 84. *n.* 2. & 6. & in aliis relatis *in Toletana Matrimonij* 2. *Februarij* 1649. *in primo* §. *coram Eminentiſſimo Cardinali Corrado.*

Concedimus licentiam imprimendi præſentes Deciſiones contentas in hoc Volumine, advertendo quod impreſſio concordet cum originalibus, & corrigantur errores: hac die 12. Decembris 1658.

ANGELVS CELSVS, S. Rotæ Auditor.

INDEX

INDEX COPIOSISSIMVS
RERVM OMNIVM NOTABILIVM,
Quæ in Consiliis, Responsis & S. Rotæ Romanæ Decisionibus hoc Tertio Volumine Quæstionum Medico-Legalium contentis, pertractantur.

Prior numerus sedem materiæ, posterior paginam indicant.

Index

Alcatus.

Rerum Notabilium.

Rerum Notabilium.

Index

Coadiutoria

Coitus

Rerum Notabilium.

Non

Denuncia

Rerum Notabilium.

Rerum Notabilium.

Filius.

Fistula.

Fœmina.

Fœtus.

Jejunium.

Lectio

Malitia.

Rerum Notabilium.

Matrimo

Index

Medica

Rerum Notabilium.

Morbus

Rerum Notabilium.

Superioris

Index

Declara

Rerum Notabilium.

Qualitas

Renunciatio

Sanationes

Rerum Notabilium.

Index

Testibus

FINIS.